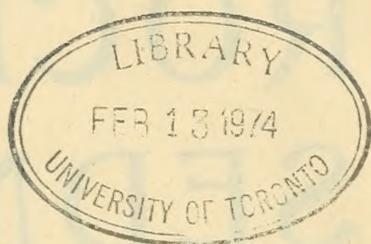
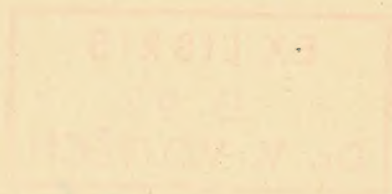

3 1761 08116697 7

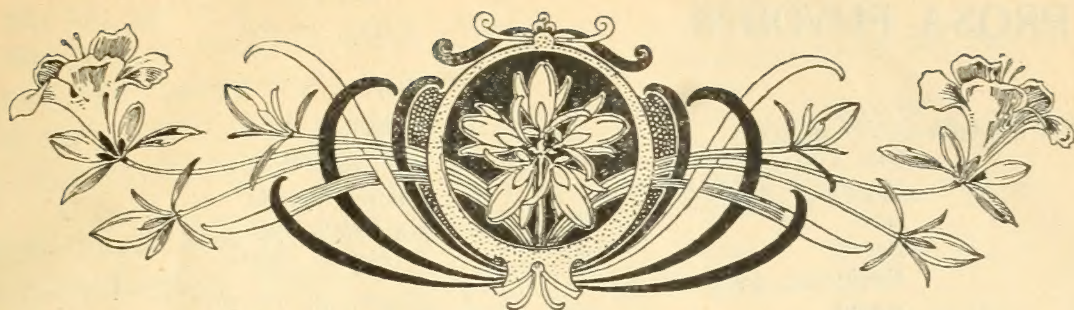

BESEDY ČASU
ROČNÍK SEDMÝ

MAJITEL A REDAKTOR
Dr. JAN HERBEN * * * *
VYDÁNO V PRAZE 1903.

V SEDMÉM ROČNÍKU »BESED ČASU« JSOU OBSAŽENY PRÁCE:

BELETRIE:

a) BÁSNĚ PŮVODNÍ.

b) BÁSNĚ PŘELOŽENÉ.

c) PROSA PŮVODNÍ.

d) PROSA PŘELOŽENÁ.

ÚVAHY A RŮZNÉ ČLÁNKY.

Z DĚTSKÉHO KOUTKU.

DROBNOSTI.

NAŠE GALERIE.

(Čísla v závorce ( ) udávají stránky slovního doprovodu.)

ZVLÁŠTNÍ ČÍSLA.

(Obsah pod patřičnými hlavami uveden výše.)

Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 28. září 1901. Číslo 1.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 65 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

Z BÁSNÍ J. S. MACHARA.

KRAJINA PALESTINSKÁ.

Na věži hradu v bílé Caesarei
král Herodes si opřel hlavu dlaní.
Byl stár již, věku sešlého, a nemoc
útroby jeho začla rozežírat.

K západu pospíchalo zmdlené slunce
do vzdutých vod, jež červený pruh nesly
až patě věže. Obrátil král hlavu,
neb bolelo to světlo v očích jeho,
a do roviny sáronské se díval.

Pad jeho pohled k lebi Garizimu
a odtud mdle, jak člověk chorý, kráčel
přes Šebaste a na to k Bethulii
i k Antipatris návštěvou si zašed
maličko ještě vlek se, potom stanul
v zeleném moři. Jak se blízko zdají
ty jeho vlny! Hlavy palem, oliv,
sykomor křivých, terebinth, jichž těla
jsou bez kor nahá, bujné trávy pastvin —
vše vzedmuto a všecko zdá se valit
k modravým horám v západ do daleka.
A zlaté ostrovy v tom plovou moři,
tož pole požehnaná, kol nichž běží
kaktusů ploty a ty rudě kvetou
jak polity by byly čerstvou krví.
A červenavý přísvit hraje vzduchem
jak krvavý prach...
Zavřel král mdlé oči.
I začla kroužit živá rudá kola
před zamčenými zornicemi jeho
i tančila a vznášela se vzhůru
a vstala nová, kroužila a prchla,
ač vůlí krále bylo zachytit je
a pobavit zrak lehkým tancem jejich.

Tu zavál vítr od roviny k moři
a všecku vůni její nesl v sobě.
A chřípí královo se rozevřelo
i lokal dech ten . . . Duše travin polních,
lilií vzdechy, potom vůně růží . . .
Těch růží sáronských, jež slaví kněží
ve svatých zpěvech boha Sabaotha,
opojná vůně jako milování
těch růží sáronských, jež slaví písně
pějících panen večer u studnice . . .

Ta sladká vůně stanula mu v duši
a živila v ní znovu dávný žal:
své Mirjam tmavé, hrdé, nezkrocené
své Mirjam kdys tak krutě zavražděné,
sáronské růže svojí vzpomínal . . .

LEGENDA O SVATÉM MARTINU.

„Hučí vítr od půlnoci,
sníh se sype krutou mocí,
země křehne v tuhém mrazu,
jak by život již bral zkázu.

Jede vojín velkým spěchem
kůň mu sotva stačí dechem,
země zmrzlá pod ním zvoní,
an tak cválá na svém koni.

Aj, tu chodec polonahý
smutně sedí podle dráhy,
pro zimu se jedva mane:
Smilujte se, dobrý pane!

Slyše hlas ten pronikavý
hned svou cestu jezdec staví:
Co mám dáti, chodče, tobě,
nemám peněz v této době.

Náhle sáhne po svém meči,
plášť rozetne jednou sečí:
Vezmi pláště toho půli,
odevzdej se boží vůli!

Chodec v plášť se přiodívá,
teplo mile naň se vlívá:
Již mě více nepozebe,
požehnej ti pánbů s nebe!

Provázen pak duchů zjevy
Kristus v snách s jezdci jeví,
vzhledá na mě jasnou tváří,
na ramenou plášť mu září:

Pláštěm tím mě Martin odil,
dám mu nebe proto v podíl,
neboť co kdo chudým skýtá,
jako mně by dal, se čítá. —“

— — — — — — — — — —

Tak totiž tuhletu balladu
krasami jejími jatý,
chodě si po nivě nebeské
pan Martin, biskup a svatý,

cituje zástupům blažených,
cherubům, hromadám dětí,
za svatým Duchem ji vykřičí,
když ten tak mimo něj letí,

cituje vážněji, k důrazu
berlu svou do výše vznese,
s gesty ji přednáší, až se mu
infule na hlavě třese.

Po nebi zná ji už kde kdo je,
vtipkáři svatí se smějí,
jak vidí blížit se Martina:
Ach, už zas větry ty vějí! —

Než svatý Martin — to věřte mi,
své hořké chvilky též mívá . . .
ba, v noci v nebeské posteli
sedne a skráň v dlaně skrývá . . .

Má všecko, pravda to: svatým jest
na zemi, na nebi věru,
udělal konečně, možno dít,
nejlepší karieru.

A Sušil napsal tu balladu
ku jeho oslavě zvláště —
jen kdyby — ach, u všech rohatých! —
jen toho nebylo pláště!

Kdyby se dověděl Kristus pán,
světcové a svaté paní!
Cherub, jenž pěšinky zametá,
už by ho nezdravil ani!

Kdyby se najednou zjevilo,
že ten plášť — ó bída, bída! —
koupil si tenkráte v Remeši
u nepokřtěného žida!

Pět roků tahal jej na vojně,
pak — ó děs hrdlo mu svírá —
půl ho dal tam tomu chudáku,
že už byl samičká díra!

OTAKAR JOZÍFEK.

POKORNÝCH MARINKA.

(Studie k vesnické povídce.)

Matěj Pokorný, mužík s vyhublou bezvousou tváří, byl sedlákem ve vsi, která dotýkajíc se hranic samé Prahy, byla jedna z nejprvnějších středočeských osad, na něž s nastoupením druhé polovice našeho století splynulo ono velké požehnání, jež selskému lidu přineslo racionální polní hospodářství. Česká půda i čeští sedláci byli dlouhou mizerií, jež po staletí na nich ležela, dosti vyúhořeni, a jakmile se zrušením roboty zablesklo nad nimi slunce volnosti a dech lepších časů do nich zavanul, měli se oba k světu: půda bujela, kvetla, rodila, sedláci byli veseli, pracovali a bohatli.

Také Matěj Pokorný brzo dovedl užiti nových zkušeností a blízkosti hlavního města k zvelebení a všemožnému vytěžení svých 200 korců polí. Jako jehla mihal se všude, kde ho bylo potřeba; peníze mu se všech stran plynuly, on v málo letech zbohatl. Pokorný vlastníma rukama již nepracoval, jen myslel a s puškou na rameni běhal po mezích svých pozemků a po brandýsské silnici do Prahy a z Prahy.

Mladší syn jeho Antonín — vedle dvou synů měl Pokorný ještě tři dcery —, to již docela byl člověk jiného rázu, než předcházející generace sedláků. Staršímu synovi chtěl otec dáti statek, jej tedy dal do škol; po několika letech si to však rozmyslil a také Antonína vzal k hospodaření. Za čas proň koupil statek — dále od Prahy, jako dobrý kolonisator v kraji, kde se ještě racionálně nehospodařilo a statky byly laciné.

Tak ocitnul se počátkem let sedmdesátých Antonín Pokorný ve Viticích, sedlák-inteligent, jenž začínal hospodařiti s tužkou v ruce, s posledním vydáním německé zemědělské učebnice a předplatním lístkem na 3. ročník Rolnické Matice. Léta byla dobrá, a Antonín měl začátky velice pěkné; vždyť vlastním, psychologickým začátkem jeho byl otcův úspěch a všeobecné hospodářské pučení selského lidu u nás. I bez všestranné podpory z domova byl by se mohl Pokorný ve Viticích uchytit a růst jako jeho otec, ba více, poněvadž nad otce následkem svého školského vzdělání musil nepoměrně vynikati rozhledem rozumovým i po stránce mravní.

Mladý Pokorný byl postavy nízké, okrouhlé; na plných ramenou seděla mu pěkná hlava, hlava s vysokým čelem, bohatými vlasy a kudrnatým plnovousem, nahnědlým, vydatným, jaký z pravidla velice dlouho odporuje šedivění. Kůže na nose i tvářích byla venkovsky hrubá, brunátná a samý drobný dolíček; a tato mužná tvář, při níž nebylo možno nevzpomenouti si na známou fysiognomii boha Zeva, se neustále usmívala, usmívaly se z ní dvě dobrácké hnědé oči.

Byl to dobrý člověk, i od přírody i následkem příznivých poměrů, v nichž vyrostl. Čeleď a nádenníci mu říkali pěkným jménem „pantatínku" a chudé děti vesnické mu chodily líbat ruku.

Vedle bohatého fundu instruktu dal otec Pokornému do hospodářství také ženu, rozumí se takovou, jaké statku a Antonínovi bylo třeba. Pro jistotu vybral ji z příbuzenstva; byla to Antonínova sestřenice druhého stupně, mající jednak slušné věno a slušnou výbavu, dále pak pěkné školské vzdělání. Ve svých dvaceti letech byla to dívka krásná, s černými, nápadně lesklými vlasy, které po ní zdědila později její dcera, a postavou pružnou, o půl hlavy vyšší postavy mužovy: byl-li on se svou hranatou hlavou malý Zeus, byla Anna Vaňkova hotová Juno, hrdá, vzpřímená, poněkud příliš gracilní.

Vitický Pokorný byl šťastný člověk. Ženu měl rád a všecky okolnosti prvních let jeho samostatného hospodářství se ladně skládaly; rovnováha v jeho hmotných poměrech doplňovala se s luxusním, spíše měšťáckým než selským rázem jeho rodinného života. Ukázalo se sice, že 150 korců polí Vitických — starý Pokorný koupil je za babku 25.000 zl. — nevydá ani tolik, co sto korců v rodné Pokorného vsi, nicméně však v oněch letech výtěžek polního hospodářství následkem rozkvětu řepařství i vysokých cen obilních daleko převyšoval režii, a Pokorný, ač nebohatl jako jeho otec, stál si slušně. Co den bylo viděti jeho kulatou postavu, jak kolíbavým krokem béře se ze vsi a do vsi, s rukama velebně splývajícíma k zemi a pětikrejcarovým doutníkem v ústech. V neděli stejným způsobem kráčel do kostela do sousední obce, s neúprosnou pravidelností. Byl člověk pobožný a věřil, že osud jeho úrody a jeho existence spočívá v rukou Božích, že dnes či zítra mohou přijít kroupy, zničit 70 korců jeho obilí a jeho rozpočet na léta uvést v nepořádek. Odpoledne pak sedal doma a četl si číslo odborného časopisu, četl a rovnal si v hlavě svůj hospodářský i ostatní náhled o světě.

V roce pětasedmdesátém narodilo se Pokorným děvčátko, slaboučké, neduživé, ale vydrželo. Pak přišly další děti; mřely a při každém Pokorná vystonala celé týdny a měsíce. Až poslední dva chlapci zas zůstali. Pokorného patrně stály děti a nemoc ženina značné sumy; sousedé rolníci, jak to na světě už bývá, počítali stále, že jeho hmotné poměry nemohou býti skvělé, jednak následkem oněch mimořádných výdajů, jednak že způsob, jakým Pokorný řídil hospodářství, nebyl bez vad. Městský způsob života, života s knihami, jídlem po městsku upravovaným, ubrousky a malými lžičkami, ani se jim nezdál velikým zlem; šíření se jemnějšího způsobu života bylo všeobecné, vzrůstajícím blahobytem působené, a i druzí sousedé přestávali rukama pracovati a starému rumaření rychle odvykali.

Ale u Pokorného k tomu přistupoval úplný nedostatek energie, onoho ostrého, osobního vystupování vůči čeledi, jež rolníkovi stejně jest nutné, jako poddůstojníku komandujícímu čtvrtině setniny: on neuměl manipulovati těly svých dělníků v rozhodný okamžik a tím se stávalo, že s polní prací se velice opozďoval za druhými, a zvláště ve žních často utrpěl na sklizni pohromu. Sedlák — inteligent nebyl dobrým hospodářským taktikem.

Malé děvčátko Pokorných nesměla mimo chůvu žádná služka ani do ruky vzíti: Pokornému se příčilo viděti svou dceru v loktech děvečky, jež před tím krmila selata nebo napájela tele. Na vychování Márinčino, jak děvčeti říkali, měl on sám dozor, jak se má vyživovat, šatit, zaměstnávat.

Když jí bylo dvanáct let, odvezl Pokorný dceru do Prahy, vyhledal jí byt za 35 zl. měsíčně, a nechal ji chodit mezi dcerky pražského a venkovského crêmu. To trvalo několik let; ve Viticích dosti se tomu divili; neboť léta, kdy řepa platila a korec pšenice byl za 14 zl. r. č., byla ta tam, a ve Viticích jako všude v kraji mezi zemědělci po letech hospodářského rozkvětu objevila se bída o peníze, statky střední velikosti, jaký právě měl Pokorný, začaly se nevypláceti: objevil se po čtyřicetiletém stoupání úpadek, strašlivý úpadek velkých zástupů, titán Tyfoeus moderní společnosti, jenž leže pod celým krajem polyká lidská těla a duše.

Vitický Pokorný byl šťastný člověk. Brzy po roce osmdesátém zastřelil se jeho starší bratr, on dědil a měl něco hotových peněz ještě v čase, kdy ostatní jen s největším namaháním se bránili zadlužení.

Starý Pokorný příliš v domácnosti Antonínově se neukazoval. Přijel sice třeba třikrát do roka po dráze do Vitic — měl to z domova jen několik stanic —, ale tu rychle oběhl synovu úrodu a, nejsa patrně nikdy valně spokojen, do statku ani nešel, nýbrž rovnou z polí na nádraží a domů. Nelíbil se mu vývoj ho-

spodaření synova, viděl, že to není pokrok, nýbrž stagnace, ne-li začátek něčeho horšího. Márinku od její maličkosti měl velice rád. Ještě dokud byla malá, daroval jí značný základ k věnu, a když dorůstala, hradil on onen vysoký náklad na pražské vychování — jejímu otci zbylo pouze zastávati otecké formality, odvážeti a dovážeti dorůstající slečnu na nádraží a o prázdninách každou neděli kráčeti s ní vážně do kostela.

Když bylo Márince na osmnáctý rok, a ona navždy opustivši Prahu a školu vrátila se do Vitic, byla děvčetem neobyčejné krásy. Tělesné přednosti jejích rodičů se na ní setkaly. Šestiletý pobyt v městě učinil z ní vysokou, ladně vyvinutou brunettu, půvabnou v chování, elegantní v pohybech. Správnost rysů tváře, čistota pleti, černé lesknoucí se vlasy a hluboké hnědé oči činily z vnučky Matěje Pokorného jednu z těch krásných žen, s jakými člověk jen zřídka se setkává, jen tak jednou za život....

Dej Ti Bůh štěstí, krásné dítě!

Pokorný měl ještě dva hochy, oba mladší Márinky. Také je dal do škol nechtěje, aby některé z jeho dětí zůstalo sedlákem. Kousek po kousku, rok za rokem hořknul mu život na statku víc a více; víc a více se přesvědčoval, on že to tak nedovede jako druzí rolníci, již měli sice méně vzdělání a méně smyslu pro pořádek, ale za to mnoho brutálnosti naproti čeledi a i dosti neúcty k cizímu majetku; jednoho dne s hořkostí musil doznati, že mu do rozpočtu scházejí tři či čtyři tisíce, o něž opomenul lidi okolo sebe okrást. Dvacet roků jeho hospodaření ve Viticích skončilo neúspěchem. Vychování a krása jeho dcery bylo jediné, co ho mohlo těšiti. Zbývalo ovšem ještě dceru vydati a zaopatřiti dva hochy. Pokornému se tmělo před očima při pomyšlení na tuto úlohu. Rostoucí nouze zemědělská vnikala drze do jeho domácnosti; zatím co jakž takž na venek snažili se udržeti si zdání bývalého blahobytu, šetřili u Pokorných jako žebráci každé do úst dání a každý krejcar. Antonín Pokorný, sedlák inteligent, nemohl uživiti svoji rodinu. Najednou se ukázalo, že jeho žena má do roka větší výtěžek za vejce od slepic, než on z 30 korců cukrovky. V té době vedení účtů a tím celé hospodářství přešlo samo od sebe do rukou paní Pokorné; ona celoroční tržbu měla pod mocí, ona vyplácela mzdu nádenníkům a dělníkům a svému muži posílala každý den pro dva doutníky po 2½ krejcařích.

Márinka žila ve statku jako v klášteře. Její vychování ji oddálilo ještě více než její rodiče od venkovského života, od čeledi, sousedstva, od jejích vlastních vrstevníků a vrstevnic; mimo matku a otce nevídala celé dni nikoho kolem sebe, kus světnice u šicího stroje byl okres, na který stlačovali její kvetoucí tělo a její rozpukující se duši, dobrou duši jejího otce, měkkou, soucitnou, při tom panensky se střehoucí před každým ostřejším pohledem mužských očí.

Jednou v roce jezdívaly s matkou do Prahy na studentský bál; to a několik návštěv u paní Podhradské, u níž v Praze bývala bytem, byly všecky Márinčiny styky s vnějším světem v oněch letech. Márinka visela nešťastně mezi dvěma prostředími, vesnickým, z něhož byla vytržena svým vychováním, a velkoměstským, v něž ponořiti se bylo úlohou jejích nejbližších let; zatím z něho měla pouhé odpadky, kus plesové roby a několik valčíků přetančených s holobradými studenty — — — na více nestačily nuzné prostředky, jež Pokorným skytal jejich statek. Až kdysi později — —, až se jednou vdá. A Márinka s pokojným srdcem sedávala celé půldny u stroje šijíc bratrům košile a časem vyhlédajíc z okna, až spatří otce kolébati se vesnicí z polí domů. Otce měla velice ráda; cítila, jak drze naráží naň život a starosti o vezdejší chléb. On svou duší ji chránil před příbojem vnějšího světa, neznámého a nepřátelského; proto jej milovala a vždy s ním měla soucit, když musil z jizby ven, ven k hrubé čeledi, do mrtvých polí, mezi zlodějské sousedstvo.

Paní Podhradská jezdívala co rok k Pokorným do Vitic na pouť. Pouť tam bývala v půli června, v čase, kdy pšenice kvete a vzduch je pln hutné obilní vůně; paní Podhradská, která jsouc provdána za advokátního písaře ztrávila svá nejlepší léta v dusných zdech pražských jako matka studentů a studentek, milovala tuto vůni a ráda jezdila k Pokorným i později, když jejich dcera již u nich nebydlela.

Paní Podhorská měla synovce. Pan Felix se jmenoval a byl v čase, o který se jedná, právě povýšen z praktikanta na assistenta u finančního ředitelství. A na tomto mladém muži shodly se o poslední pouti paní Podhradská s paní Pokornou, aby byl Márinčiným ženichem. Pro Pokornou to znamenalo značné slevení s hrdých plánů, jež s dcerou měla za lepších let; ale nyní dceři šlo již na třiadvacátý, oba chlapci čím více dorůstali, tím více stáli peněz, a vše ukazovalo, že musí se něco stát, nemá-li u Pokorných býti čím dál tím hůře.

Márinka Felixe znala od dřívějška, když k Podhradským jako student chodil na návštěvu. Nikdy jí ani ve snu nenapadlo, že by to měl kdysi býti její ženich; když však nyní s ní matka promluvila, nenamítala ničeho. I sama dobře chápala, „že se u nich něco musí stát“,

že je v zájmu rodiny, aby se vdala, a byla ráda, že jí nepřivedou člověka cizího, nýbrž pana Felixe, jehož světle modré oči neměly pro ni nic děsivého, a jenž, jak věděla, nebude činiti nároků na příliš veliké věno. Proto, když za týden k nim přijel, chovala se k němu jako k starému známému. Při další návštěvě ho vyprovázela přes ves — držíc se ovšem poněkud v příliš velké vzdálenosti od jeho boku —, ale potom co neděli bylo viděti dva štíhlé, mladé lidi bráti se od Vitic k nádraží volným krokem zamilovaných.

O otázce, měla-li slečna Pokorných svého ženicha ráda a jak veliká byla tato láska, netroufám si rozhodovati; nutno přenechati laskavému čtenáři, aby si o tom utvořil mínění na základě zkušeností, jež sám v takových věcech má.

O políbení, které si kdysi na nádraží s odjíždějícím panem Felixem dali, rozešla se pověst po celých Viticích. Staří i mladí si o něm povídali. Vitičáci nemohli se — o to se paní Pokorné hlavně jednalo — v záležitosti vdavek slečny Pokorných dobře vyznati. Znali někdejší hrdé Pokorných plány, dobře si dovedli spočítat, že ani 30 ani 20 tisíc pro dceru připravených nemají, a nyní byla otázka: kdo je to pan Felix? je bohatý či chudý? co mu Pokorných dají a má-li ho Márinka ráda?

Pan Felix byl a zůstal vitickým zvědavcům, přátelům i nepřátelům, osobou tajemnou. A vše by se bylo dobře skončilo: pan Felix by si byl Marinku vzal. Pokorných by mu byli dali dědečkových sedm tisíc, a na světě by bylo býválo o jeden šťastný párek manželský více, kdyby náhodou nebyl pan Felix — po půlletním ucházení se o Marinku — zemřel, z čista jasna zemřel následkem nastuzení při noční jízdě ve vlaku.

Co následovalo, je krátká historie. Marinka s matkou jely ubohému Robertovi — tak se pan Felix jmenoval — třetího dne na pohřeb. Paní Pokorná hořce plakala. Marinka, jejíž nádherný zjev hojně přitahoval k sobě oči pražských funusovských zvědavců, ani slzy neuronila; ta velká černá nevěsta pohybovala se jako bez ducha. Na rakev, v níž ležel pan Felix, ani nepohledla. V její kamenné úvaze jediná myšlenka se špičatila: jen jednou sáhla po člověku z cizího světa, jen jednou stiskla ruku cizího muže — — — a ruka ta byla mrtva. Ten mrtvý mladík ji ponížil — — Bože, ona s ním chodila, mnoho v posledním půlletě chodila, a jednou ji před lidmi políbil . . . Proč ji líbal, když nevěděl, bude-li za měsíc potom ještě živ?

A zas celé půldny sedala doma u stroje a šila nebo chovala na klíně malou čubičku, veselou a se zoubky, které hezounce přečnívaly dolení pysk.

O Felixe nikdo u Pokorných ani slovem nikdy nezavadil. Pokorný, jak se zdálo, byl rád, že nedošlo k oné svatbě — vnučka Matěje Pokorného, myslil si, patrně vždy má dost času, aby si vzala úředníčka s 900 zl. ročně.

Pokorná zatím s nepokojem pozorovala, jak dcera znenáhla — z historie vlastní krásy tu věc dobře znala — tělesně povádá. Tenké nitky karmínu mizely jedna po druhé z Marininých tváří a zářivě snědá barva její pleti se měnila v špinavě žlutou.

A vitické ženy na cestě z kostela si povídaly, že ta slečna Pokorných má ruce tenké jako hůlky; a teď teprve, po půldruhém létě, domnívaly se poznávati, jak měla svého ženicha ráda, když se pro něho tak trápí. „Jako by nebylo už jiných a lepších.“ „Měl kulatá záda, při chůzi se klátil a oči měl jako ryba.“

A stalo se, že jedna z nich, jež znala mnoho takových lepších mužů, došla si k Pokorným a rozhovořila se o řídícím učiteli z několikáté vesnice, zámožném to vdovci, ještě statném, jenž rád by se ženil a nehledí tak na věno jako na dobré srdce . . . „Co tomu říkáš, Marinko?“ pravila Pokorná po ženině odchodu k dceři tichým hlasem. Ta místo odpovědi upřela na matku své velké, hnědé, dosud krásné oči, a v jejím pohledu plném zloby nad potlačeným mládím bylo psáno: nikdo nemá práva nutiti mě k dalšímu slevování z mých tělesných požadavků na život; ne, nechci se s životem vyrovnávat na 30 či 20 procent!

Byly ovšem chvíle, kdy Marinka přemýšlejíc o své budoucnosti jasně poznávala, že by bylo dobře srdce k nějakému kompromisu donutiti a vdáti se pokud možno výhodně. Ale od zmaru svatby s Felixem nestačil zbytek její panenské výbojnosti k tomu, aby skutečně odhodlala se vyjíti z domu a někomu se nabídnouti, třeba jen takovému, jenž nehledí tak na jmění jako na dobré srdce.

ALOISU JIRÁSKOVI.

(Opozděný lístek k jubileu.)

Po řadě přátel a ctitelů, kteří Vám, mistře, přišli blahopřát u příležitosti padesátého výročí Vašich narozenin, přicházím, neznámý člověk, s pozdravem z místa Vám známého, kde leží u věčném spánku přítel Vaší mladosti — básník Bohdan Jelínek. Ve slavnostním čísle Zlaté Prahy Vám věnovaném také Jelínka připomněli, a jistě to jméno v duši Vaší rozechvělo dávné vzpomínky.

Už přes čtvrt století tomu, co uložili Bohdana Jelínka na choltickém hřbitově do hrobu. Vy rostl jste pak v umění, ale přítele svého, té duše jemné, jste nezapomněl. Vřelé vzpomínky jste mu věnoval několikráte, pokaždé, když připomínal jste si první kroky na dráze literárního tvoření.

Na hradeckém gymnasiu jste se spřátelili a přátelství vaše, upřímné, jak je mladost podává, trvalo až do hrobu, který otevřel se Jelínkovi bohužel tak záhy. Také jste přítele svého navštěvoval u nás v Cholticích; Bohdan vodil Vás zámeckým parkem, „svým milým parkem“, v němž strávil nejveselejší chvíle dětského věku svého, v jehož „tiché, snivé zeleni“ mladistvá mysl jeho, ani netušíc, pila již z Kastalského pramene, a jež pak mladému básníku poskytla nejednu barvu, nejeden obraz, aby stlumočil, co naplňovalo horoucí jeho srdce.“

Ten obraz mi v duši tane, jak jste se spolu naposledy rozloučili, což jste tak srdečně vypsal. Jelínek vyprovázel Vás z Choltic kus cesty ku Přelouči na dráhu až k háji. Bylo pozdní léto r. 1873. Ohlížel jste se za přítelem vracejícím se k domovu; tu viděl jste ho živoucího naposledy. Kolem žloutlo listí lesa a přítel chřadnoucí zacházel mezi stromy chystajícími se zvolna k spánku. „Tak mi odešel,“ napsal jste.

V květnu r. 1874 na pohřeb jste přijel, abyste naposledy uviděl „drahou přítelovu hlavu i ve spánku smrti spanilou.“ Zajisté byl by rostl v umění s Vámi i on, a k letošním narozeninám byl by blahopřál Vám — přítel příteli, umělec umělci. Však z toho kraje, kam odešel Jelínek, není možno navrátit se. Jen ty květy vyrostlé z rovu básníkova vydychují vůni.

Uvádím ty verše Jelínkovy, které se Vám zvlášť líbily:

> Píšu ti píseň, její zvuky
> sotva ti o sluch zavadí.
> Roste mi z ňader, jak z opuky
> skalní to mladé kapradí.
> Rozdechne větřík klasy v polích,
> i lesy mluví potiší —
> Jenom tu kapraď se skal holých,
> jenom tu nikdo neslyší!

O Vašem jubileu vzpomínala matka Jelínkova i na svého Bohdana, od jehož narození letos uplynulo také padesát let: „Ach, Tedáček měl Jiráska rád!“ vzpomíná stará paní, a sestra Bohdanova přinesla starou podobiznu, na které zobrazena veselá společnost hradeckých studentů: Jelínek, Vy a ještě tři jiní. Při podobizně je list, který jste tehdy poslal z Hronova o prázdninách příteli. V rodině Jelínkově ty dobré duše chovají věci ony jako milou památku.

Snad mi nezazlíte, když z dopisu onoho povím, jak jste se dvěma druhy v Hronově tenkráte stráviti chtěl noc v lesích na horách, do východu slunce. Vždyť Vám jen mladá léta připomínám, na něž tak rádi vzpomínáme. Však o tom také zmiňuje se prof. Z. Winter v uvedené Zlaté Praze. Obšírné svoje vypravování v dopise přítelově doprovázíte illustracemi: sedíte u ohně „jako loupežníci“, v druhém obraze zjevuje se bílé naříkající strašidlo, pak „vyhrnulo se z lesa as dvanáct zakuklených chlapů ozbrojených kyji.“ Byli to „hronovští hoši“, kteří chtěli vás, romantiky, postrašit. A konec? Strašidlo, zbojníci i postrašení svorně ubírají se do hospody, kde setrvali „až hvězdy pobledly a den se šeřiti počal“. Rozumí se, že bez literárních zpráv dopis se neobešel. Sdělujete mimo jiné Jelínkovi: „Dal jsem se též do povídky, ale nevím, zdali ji ku konci dovedu. Jsem v těch věcech velký neposeda.“

Dívám se na řadu Vašich knih dnes, myslím, co času asi bylo potřebí k jich napsání, a to slovo „neposeda“ nikterak se k tomu nehodí...

Živoucí přátelé Vám blahopřáli k padesátým narozeninám, nuž račte přijmouti vlídně i tyto řádky od rovu Vašeho přítele. **K. H.**

PÁTÉ PŘES DEVÁTÉ.

P. Vergilius Maro a sedmihlásek. Na jednom gymnasiu četli v septimě verše Vergiliovy. Ale přese všechnu snahu profesorovu a dobrou vůli žactva byli všichni, i profesor sám, chvílemi roztržiti. Zapomínali i zvučných hexametrů Aeneidy i pěkných obrazů a divných příběhů, které římský básník před dvěma tisíciletími napsal. To bylo proto: pod okny té septimy ve školní zahradě byla skupina stromů a v nich zpíval překrásně sedmihlásek. Nemaje ani tušení o pravidlech nějakého verše, nic nevěda o lidských výmyslech, o rozhněvaných bozích, o statečných hrdinech, jež opěvuje Vergil, sedmihlásek vyléval ze svého hrdélka dlouhou řadu něžných, sladkých, švitořivých tónů a tóny ty se řinuly spolu se slunečními paprsky otevřeným oknem do starodávné, klenuté školní síně a padaly do srdcí žáků i profesora.

Vergil a sedmihlásek! Slavný básník, jehož biografii najdete v každém naučném slovníku, jehož básně se čtou na 2000 gymnasiích v Evropě, znovu a znovu tisknou a vykládají — a tento ptáček, který nemá biografie, jehož drobná mrtvola snad již příští zimy bude ležeti v uvadlé trávě; lehkonohé zvířátko, žijící ze dne na den, které poskakuje, poletuje, lapá hmyz a při tom si zpívá! A přece — kdož by se bál srovnati prostou píseň tohoto ptáčete s verši nesmrtelného básníka? V ní mluví krása přírodní a ta jest věčná, neméně účinná než výtvory všech poetů, jež zrodily dlouhé věky u všech národů!

Zpívej, ptáčku, zpívej! Vnímání tvých sladkých tónů nepatří sice do vyučovacího plánu, ale srdce mladíků, sedících ve školních lavicích, dobře rozumějí, že zpěv tvůj není menšího významu než píseň Vergiliova. A dobře tak, že rozumějí!

Brtnický.

MAKSIM GORKIJ.
FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

I.

Před šedesáti léty, když na Volze s rychlostí pohádkovou vznikala milionová jmění, — na jedné z nákladních lodí boháče kupce Zajeva sloužil za vodáka mladý junák Ignát Gordějev.

Bohatýrského jsa vzrůstu, hezký a nehloupý, byl z oněch lidí, které vždycky a ve všem provází zdar — ne proto, že jsou talentováni a práce milovní, nýbrž spíš proto, že vládnouce obrovskou zásobou energie, na cestě za svými cíly nedovedou, ba ani nemohou se rozpakovati před volbou prostředků a neznají jiného zákona mimo svou touhu. Chvílemi oni se strachem hovoří o svém svědomí, časem upřímně mučí se v zápase s ním, — leč svědomí — toť síla nezdolná jen lidem slabého ducha; silní však bystře je ovládnou a podrobují je svým touhám, neboť mimo vědomí své cítí, dají-li mu volnost i svobodu — že zdrtí život. Přinášejí mu za obět dni, stává-li se pak, že ono zdolává jejich duše, tehdy překonáni jím, nikdy nebývají zdrceni a stejně zdravě i silně žijí pod jeho vedením, jako žili i bez něho . . .

Ve čtyřicíti letech svého věku Ignát Gordějev sám byl vlastníkem tří parníků a desatera lodí nákladních. Na Volze si ho vážili jako boháče a rozšafného muže, ale dali mu přezdívku — „Rozpusta", neboť život jeho neplynul klidně, přímým řečištěm jako u jiných lidí jemu podobných, nýbrž přes tu chvíli bouřně kypě zmítal se ven z kolejí, stranami od zisku, hlavního cíle existence tohoto člověka.

Bylo jakoby tré Gordějových, neboli — v těle Ignátově jakoby tři duše seděly. Jedna z nich, nejmocnější, byla jen chtivá, a když Ignát žil, podrobuje se jejím rozkazům — tehdy to byl prostě člověk opoutaný neúkrotnou vášní po práci. Tato vášeň hořela v něm dni i noci, všecek jí byl pohlcován, a když shraboval všude sta i tisíce rublů, zdálo se, že nikdy nemohl se nasytiti šustění a cinkotu peněz. Lítal po Volze nahoru dolů, upevňuje a prostíraje po ní sítě, jimiž lovil zlato: skupoval po vsích obilí, vozil je do Rybinska na svých lodích; loupil, šidil, někdy toho nepozoroval, jindy — pozoroval a s triumfem, nepokrytě se smál nad ošizeným a v šílenství své žízně po penězích vznášel se až k poesii. Leč obětuje tolik síly tomuto shonu za rublem, nebyl chtivý v úzkém smysle slova, ba chvílemi projevoval nepochopitelnou, upřímnou však lhostejnost ke svému majetku. Jedenkrát, když led šel po Volze, stál na břehu a vida, jak led láme jeho novou pětačtyřicetisáhovou nákladní loď, přitisknuv ji ke příkrému břehu, broukal si skrze zuby:

— Tak ji . . . jen ještě . . . mačkej — drť! . . . nu, ještě maličký ráz! . . . rrup!

— Co, Ignáte, — zeptal se ho kmotr Majakin, přistupuje k němu, — vymačkává ti to z mošny deset tisíc, ten led, co?

— Nic nedělá! Ještě sto stržíme . . . a ty hleď, kterak to ona dílo dělá, Volha! Ha? Ona, matička celou zemi může rozvrtat, jako tvaroh nožem . . . hleleď, hleleď! Tady ji máš, „Bojaryni" moji! Jednu vodu všeho prodělala . . . Nu, půjdem po ní zapít dušičku, co?

Loď rozdrcena na třísky. Ignát s kmotrem, sedíce v traktéru na břehu, pili vodku a hleděli oknem, kterak spolu s ledem pluly po řece trosky lodi „Bojaryně".

— Líto je ti jí, nádoby, Ignáte? — otázal se Majakin.

— Nu, čeho pak litovat? Volha dala, Volha i vzala . . . Přeceť, neutrhlo mi to ruku . . .

—Jenom že přece . . .

— Co — jenom přece? Dobře aspoň, že jsem sám viděl, kterak se to všecko dělo . . . předem je poučení . . . Ale tenkrát, když mi „Volhar" hořel, tehdy bylo mi ho líto, neviděl jsem to. Přece, jaká krása, když na vodě a v temné noci taková hranička ohromná plane, ha? Velikánský parňák to byl . . .

— A snad jsi také lítosti nepocítil?

— Nad parníkem? . . . Nad parníkem . . . lítost jsem měl, vskutku . . . Nu, vždyť je to hloupost samá . . . lítost. Jaký smysl? Plač, prosím tě: slzy požáru neudusí . . . I nechť si ony — parníky hoří . . . a ať všecko třebas shoří — plivnout! Jen když duše po práci hoří . . . a všecko znova se vyzdvihne . . . není-li pravda?

— M - ano, — řekl Majakin s úsměchem. — Tuhá ty to slova hovoříš . . . A kdo tak hovoří — toho do naha třeba svleč, přece budeš bohat...

Chovaje se takto filosoficky ke ztrátám tisíců, Ignát znal cenu každé kopějky; on i žebrákům zřídka uděloval a jen těm, kteří byli úplně neschopni práce. Když však o almužnu prosil člověk maličko jen zdravý, Ignát přísně říkával:

— Hleď, abys byl pryč! Ještě pracovat můžeš . . . jdi tam, podomkovi mému pomoz hnůj poklidit, — sedmák dám . . .

V periodách uchvácení prací choval se k lidem drsně a nelítostně, — on ani sobě pokoje nedával lové ruble. A náhle — obyčejně se to stávalo z jara, když všecko na zemi stává se tak čarovně krásné a čímsi vyčítavě vlídným vane na duši s jasného nebe — Ignát Gordějev jakoby cítil, že není on pánem své práce, nýbrž nízký otrok její. Zahloubával se do sebe a zvídavě pohlížeje kolem sebe zpod hustého, nachmuřeného obočí, po celé dni chodil zádumčivý a zlý, tak jakoby ptal se mlčky na něco a hlasitě zeptat se bál. Tehdy se v něm probouzela druhá duše — bujná a smyslná duše šelmy, hladem rozdrážděné. Bez ostychu jsa vůči všem a cynický, pil, hejřil a opíjel jiné, upadal u vytržení a v něm právě jakoby sopka špíny vřela. Zdálo se, že pozteklé trhá ty řetězy, které sám na se ukoval a jež

nosí, že trhá je a sil nemá, aby je roztrhal. Rozcuchaný, s tváří opuchlou od opilství a bezesných nocí, s šílenými zraky, ohromný a řvoucí chropotným hlasem, zmítal se po městě z brlohu do brlohu, bez počtu mrhal penězi, plakal při zpěvu táhle naříkajících lidových písní a tančil i bil, kdo tu byl, leč nikdy a v ničem nenacházel upokojení.

Stalo se jednou tak — že k chase, hejřící spolu s Ignátem, přilípl se, jako se lípne chuchvalec bláta na střevíc, razstriga-ďjákon, maličký a tlustý člověk v děravém podrjasníku a s lysou hlavou. Bytost bezectná, netvorná a hnusná — hrál úlohu šaška: mazali mu lysinu hořčicí, nutili ho choditi po čtyřech, pít směs rozličných kořalek, tancovat cynické tance; dělal to všecko mlčky s idiotským úsměvem na opuchlé tváři a, když provedl, co bylo přikázáno, pokaždé bez výjimky říkal, vztahuje ruku dlaní navrch:

— Račte dát rublík....

Smáli se mu a někdy mu dávali dvougrivenník, někdy nic nedali, leč mnohdy házeli mu i deset rublů a víc.

— Ty, zmr-razku! — vzkřikl naň onehdy Ignát. — Mluv — co jsi a kdo?

Ďjákon se ulekal vzkřiknutí a nízko se kloně Ignátovi, mlčel.

— Kdo jsi? Mluv! — řval Ignát.

— Já jsem člověk.... ku porouhání... — odvětil d'jákon a chasa se rozchechtala nad jeho slovy.

— Padouch jsi? — výhrůžně ptal se Ignát.

— Padouch.... z nouze a slabosti ducha svého.

— Pojď sem! — pozval ho Ignát. — Pojď a sedni si vedle mne.

Nesmělými kroky, třesa se strachem, ďjákon přistoupil k opilému kupci a stanul naproti němu.

— Usedni vedle! — mluvil Ignát, ujav ho za ruce a usazuje ulekaného vedle sebe. — Tys mně blízký člověk.... Já — také jsem padouch! Ty — z nouze, já — z drzosti... já — od smutku jsem padouch! Pochopil's?

— Pochopil.... — tiše pronesl ďjákon.

A chasa se chechtala....

— Víš nyní, kdo jsem?

— Vím....

— Nu, řekni: tys, Ignáte, padouch!

Ďjákon se neopovážil. S hrůzou pohleděl na ohromnou postavu Ignátovu a záporně potřásl hlavou. Chasa pak se chechtala — jakoby hrom hřměl. Nedovedl Ignát přikázati ďjákonu, aby mu vylál. Tehdy se ho optal:

— Peněz ti dát?

— Dejte! — oživl a zachvěl se ďjákon.

— A k čemu ti budou?

Ďjákon nechtěl odpovídat. Tehdy Ignát vzal ho za límec a vytřásl ze špinavých úst jeho takovouto řeč, pronesenou se strachem a tiše, skoro šeptem:

— Mám dceř . . . dcerku . . . šestnáct let . . . v duchovní škole. Pro ni... shromažďuji... neboť, až vyjde... ani nahotu přikrýt nebude čím...

— A... — řekl Ignát a pustil límec ďjákonův. Potom dlouho seděl zádumčivý a mračný a stále pohlížel na ďjákona. Potom se oči jeho zasmály a on řekl:

— Lžeš, viď, opilče?

Ďjákon mlčky se pokřižoval a spustil hlavu na prsa.

— Pravda jest, má dcerku! — potvrdil slova ďjákonova kdosi z chasy.

— Má? Dobře! — vzkřikl Ignát a udeřiv pěstí do stola, obrátil se k ďjákonu:

— Hej, ty! Prodej dceru! Kolik chceš?

Ďjákon potřásl hlavou a všecek se schoulil.

— Tisíc!

Chasa se chechtala vidouc, jak se ďjákon choulí, jakoby na něho lil studenou vodu.

— Dva! — hulákal Ignát, blýskaje očima.

— Co ty?... Jak toto... — jektal ďjákon, vztahuje obě ruce k Ignátovi.

— Tři!

— Ignáte Matvějiči! — tenkým zvonícím hlasem vzkřikl ďjákon. — Pro jméno Hospodina Boha... pro jméno Kristovo! Ustaň — nebo ji prodám! Pro ni samu — prodám!

V jeho volání, chorobně řezavém, zvučela výhrůžka komusi a oči mu, dříve nikým nepozorované, svítily jako uhle. Leč chasa opilých lidí šíleně se chechtala nad ním.

— Ps-st! — výhrůžně vzkřikl Ignát, vzpřimuje se celou postavou a zdvihaje obočí. — Nechápete, ďábli, oč tu jde? Od toho v pláč možno propuknout, a vy se chechtáte...

Přistoupil k ďjákonovi, klekl před ním a pevně mu řekl:

— Ďjákone! Nyní jsi ty viděl, jaký jsem já padouch. Nu, plivni mi do tlamy!

Strhlo se cosi bohopustého a směšného. Ďjákon rovněž vrhl se k nohám Ignátovým a jako ohromná želva plazil se u nich a líbal kolena a cosi blekotal, škytaje. Ignát pak skloniv se nad ním, zdvihal ho s podlahy a křičel naň, rozkazuje i prose:

— Plivni! Měř přímo v nestoudné oči moje!

Chasa na minutu ohromená výhrůžným okřiknutím Ignátovým znovu se chechtala tak, že skla se třásla v oknech traktéru.

— Sto kulatých dám — plivni!

Leč ďjákon se plazil po podlaze a štkal od strachu nebo od štěstí, že slyší, jak tento člověk ho prosí za ponížení své.

Konečně Ignát vstal s podlahy, kopl nohou ďjákona a hodiv po něm chumáčem peněz, řekl teskně a s úsměvem:

— Spřež... Což pak možno člověku káti se před takovými?

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem Edv. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 6. října 1901. Číslo 2.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

V. JECHURA:

MODLITBA.

Po zemi bílo, bílo jiskřivým sněhem; démanty — zmrzlé slzy... A temná šedomodrá obloha jako by jasněla odrazem bílých plání. Orion vzešel... Kde že jsou kuřátka?

Kuřátka — v jejich shluku prý dlí duše zemřelých matek, jejichž siroty pláčí...

Zmrzlé slzy — démanty...

A země jest stuhlá, vysoko kryta sněhem; ostrý mráz sviští. — Orion hledí zrovna v zamrzlé okno.

Co chtějí ty drobné sepjaté ruce, pnoucí se za zamrzlým oknem, pnoucí se naléhavě, neodbytně, výš, jen výš?... Jen kdyby byly delší! Kdyby mohly dosáhnout až tam k těm hvězdám, ven, vzhůru pod nebe. K samým těm hvězdám, jejichž záře se rozplizá po zamrzlých tabulích.

Co chtějí ty ruce? A horký dech, jenž se valí šeptanými slovy a mrzne na studeném skle?

Ticho! Jiřík se modlí.

Buďte tiše a nerušte ho, buďte tiši, aby nikdo nezvěděl, že tu klečí! Aby to nezvěděli ani ve vedlejším pokoji, kde leží maminka a bdí tatínek i stará Máry podřimuje, (ale slyší při tom všecko).

Všickni si myslí, že on, Jiřík, spí.

Kdyby to věděli...! Kdyby věděli, že je tu jen tak, jak vyskočil z postýlky, kde musil tak dlouho tiše ležet, aby si myslili, že usnul..!

Dobrá, zavřeli dveře, je tma; ale Jiřík se nebojí. Slezl tiše a už je u okna. Modlí se.

Jiříčkovi minul osmý rok; je jedináček.

Ondy přišel ze školy a všecek zadýchán vrazil do dveří: dostal od Karla Lišovic takový pěkný obrázek. Ale Máry — jejich služka a jeho stará chůva — zasykla a zamračila se:

„Chodil pomalu; co pak je to za způsob?! Tiše! Maminka stůně.“

Jiřík na ni udiveně vyvalil velké hnědé oči a na chvíli strnul. Ochladl ve své bujné radosti a na chvíli se mu v hlavičce zatemnilo zmatkem nejasných představ. „Maminka stůně...“

Chtěl k ní, ale Máry ho nepustila. Je prý u maminky pan doktor. Byl by rád zvěděl vše do podrobna, ale Máry neměla času.

Poslouchal.

V pokoji bylo slyšeti tichý hovor cizího hlasu a tiché kroky.

Pan doktor.. Jiřík si splétal celý obraz jeho podoby a všeho, co se dělo a mluvilo za dveřmi, přibarvil a přizpůsobil si to dle své libosti.

Kroky se blížily ke dveřím; tatínek hovořil s tím panem doktorem.

Honem by jej byl rád viděl, nemohl se dočkati. Ale hned mu zase bylo nevolno; věděl, že se bude styděti. Nezapomene-li pak najednou — říci — — ba, co že má říci? A tatínek půjde s doktorem, podívá se na něho, on jistě zapomene, tatínek mu to bude musit připomenout a to bude ještě větší hanba.

Takové obavy, smíšené city dvojí zvědavosti, probíhaly jeho hlavičkou.

V tom se dveře otevřely, otec provázel pana doktora. A on opravdu — zapomněl. —

Když se tatínek vrátil, přitulil se k němu Jiřík nesměle. Tatínek byl tak nesmírně vážný; vzal jej za ruku a vedl jej do pokoje k mamince. Neřekl o tom ani slova.

A Jiříkovi bylo náhle podivně; nevěděl ani, co tatínek pravil, jen třesavý zvuk jeho hlasu slyšel.

V pokoji byly spuštěny záclony a Jiří nemohl hned rozeznat jednotlivé předměty. Tatínek jej přivedl k lůžku, kde ležela maminka. Byla tak bledá jako povlaka její podušky; pozoroval, že se pokrývka vysoko zdvihá jejím dechem. Bylo mu úzko z toho šera, z té zvláštní vůně léků a proto, že maminka na něho ani nepohlédla; stále měla zavřené oči a ani nepromluvila. I tatínek mluvil tak hlubokým — jakoby navlhlým — hlasem a tiše, sotva srozumitelně.

Musí prý být tichý, nesmí hlučet. S tím jej vyvedl tatínek do kuchyně a vrátil se do pokoje k mamince.

Byl to zmatek v drobné hlavičce! Snažil se dopátrati se světélka v tom šeru, namáhal se, rozčilovalo ho to, rozmrzel se. A k tomu se pojil ten tísnivý dojem šera, lékové vůně a dusivého ticha. Bylo mu teskno, bylo mu z toho do pláče.

V tom vešla z venku Máry, škytala a utírala si slzy se svrasklých tváří. I jemu se uvolnily slzy, zaplakal hořce a hlasitě.

Máry se ohlédla. „Ubohé dítě, ubohý sirotečku," vrhla se k němu a přitiskla ho k sobě jednak ze soustrastné něžnosti, jednak i proto, aby stlumila jeho pláč, který by mohl nemocnou vyrušiti. A plakala s ním.

Jiřík ničeho, ničeho nechápal. Jen stále ho to nutilo k pláči.

Tatínek otevřel dveře pokoje a zavolal Máry. Zvedla se od něho, utřela mu dlaní oči i sama si zástěrou oči utřela a vešla do pokoje. Jiřík zůstal sám. Usedl za kredenc na stoličku a plakal dál — až únavou usnul.

A zase probudil ho pláč Máry. Seděla na lavici, lokty opřena o kolena, oči si zakrývajíc zástěrou. Proč tolik pláče? Jiřík znovu cítil, jak ho tlačí v hrdle slzy.

U maminky je velebný pán „s Pánem Bohem" . . .

Tomu Jiřík nějak nemohl porozuměti.

Ale již se hnedle vše dověděl. Tatínek zavolal a Máry ho vzala za ruku, vedouc jej do pokoje. Cestou mu upravovala šaty a poučovala jej na rychlo, jak by se měl zachovati. —

Ubrusem krytý stůl, dvě svíčky, kříž. A velebný pán.

Hošík stanul bázlivě, v rozpacích u dveří. Máry ho strkala, šeptajíc mu něco, co nechápal. Cestou viděl lesklý fialový kámen v prstenu velebného pána a zadíval se naň.

Otec, který stál prve u lůžka, mu vyšel naproti, spola jej přinesl k lůžku a vyzdvihl k mamince.

Zašeptala něco, položila mu ruku na hlavu. Otec ho přizdvihl ještě blíže, aby jej mohla políbit; pak mu chtěla udělati křížek . . .

Jiříka to zas dusilo i vypukl v pláč.

„S Pánem Bohem!"

Slyšel ta šeptaná slova i ve svém pláči a plakal ještě víc.

Loučil se se svojí maminkou. —

Jenom:

„Maminka prý umře . . ."

„Ne, to není pravda. Nesmí umřít."

Když si Jiřík toto řekl, měl již za sebou celý ten zápas o světlo v své zatemnělé dušičce. —

Když ho zas vyvedli z pokoje, usedl a plakal. Ale již neusnul. Pláč sám ustal a v něm vynořilo se to živé Proč? Nebylo tu nikoho, kdo by odpovídal. Částečně ho to přemýšlení unavilo, začal těkati myslí sem a tam. Vzpomněl si na ten lesklý kámen. Ve škole ho velebný pán nemívá. Ve škole . . . Vzpomínal chvíli na školu, na školu a na velebného pána. A náhle se mu rozjasnilo.

„Maminka neumře, ne, ne!"

Jak by mohla umřít? On se bude modlit. Dobře na to vzpomněl. Jak by mohla zemřít, když on se bude modlit, hodně dlouho, hodně vroucně, tak, jak jim to vykládal ve škole velebný pán, že mají činit?

Když již ležel v postýlce a posílal Máry pryč, byl již pln veselé naděje; všechna úzkost byla pryč a těšil se, jak budou všichni překvapeni, až najednou — maminka vstane zdráva. A to proto, že on se modlil (oni na to nevzpomněli, také to mohli učinit. Ale teď jim to neřekne, uvidí, co zmůže on sám).

Dobře, že Máry odešla tak brzy; celou noc se bude modlit.

Klečel u okna v košilce. V pokoji bylo chladno a temno. Na zamrzlém okně se rozplízaly jasné tečky — hvězdy Orionu. Nebylo mu zima; byl rozpálen vnitřním žárem a rozechvěním. Horkým dechem šeptal Otčenáš za Otčenášem v dětinské důvěře.

Zítra jistě, jistě bude mamince dobře. Ba, co zítra, ještě teď v noci to poznají. Budou se divit, odkud, proč? A nepomyslí si, že on, Jiřík, se modlil . . .

V tom skřípla klika, dveře se otevřely. Proud matného světla vnikl do pokoje. Slyšel otcův krok.

Trochu se polekal, že bude přistižen. Přikrčil se a bázlivě se ohlédl.

Otec mířil k postýlce, hledal jej tam. Konečně jej spatřil u okna, jak se zahýbal.

„Co zde děláš? Proč neležíš?" promluvil týmž vlhkým hlasem, jenže daleko hlubším.

Jiří neodpověděl; byl prozrazen a čekal, co bude následovat. (Proč se však otci stále tak chvěl hlas i teď —?) Čekal, co as tatínek řekne, čekal, zda-li neřekne: „Jiříku, maminka je zdráva."

A hle, otec jej objal. Snad —.

Šeptá mu něco — a vleče jej do pokoje.

Noční světélko se tam mdle tetelilo, po stropě běhaly pitvorné stíny. U lůžka klečela Máry vzlykajíc a modlíc se do sepjatých rukou. (Hle, také se modlila!)

Maminka měla obě ruce na pokrývce. Jiřík slyšel její dech.

Otec s ním poklekl u lůžka drže ho v objetí. Cítil, jak mu kanou horké slzy na hlavu.

Slabý vzdech se vydral z úst matčiných, zachvěla se, sevřela slabě pokrývku, potom ruka klesla, rty se hnuly. Jiříkovi bylo divné, že se tak upřeně dívá vzhůru a — — již nedýchá.

Otec vykřikl, Máry vzlykla hlasitě a on . . .

Maminka mu umřela. A on se tolik modlil! Ó, že nedosáhl sepjatýma ručkama až k samým hvězdám, pod nebe!

I Sirius vyšel na temné, šedomodré oblo-e, zjasněné odrazem bílých plání, kde jiskří e démanty — zmrzlé slzy přírody.

Kde že jsou až ta Kuřátka, kde sídlí duše emřelých matek?

PSYCHOLOGIE NA ULICI.

„Člověče, jak to vydržíš v té své účtárně, enně tak od osmi do dvanácti, od dvou do esti, samé číslo a číslo — kam se ti poděly erše z našich mladých let...?“ tak nebo po-lobně se mne ptávají na potkání kamarádi let studijních.

„Kam se mně poděly verše...?“

Ano, psával jsem verše a verše, které se lokonce také občas tiskly... Ale příroda si omáhá; dělám celé novely, až romány fysio-gnomické. Chodíš touž cestou roky a roky a otkáváš v touž určitou hodinu, ba na minutu tále stejné a stejné lidi; začínáš o nich uva-ovat, kdo jsou, kam jdou? Nejen že si podle ich spravuješ hodinky, ale osnuješ si z toho, o delší dobu pozoruješ, celý jejich životopis. Podle oděvu, bot, chůze, účesu, zdravosti pleti, čistoty nebo zašpiněnosti rukou, podle naje-lenosti nebo hladovosti atd., atd., podle všech ěchto a mnohých jiných známek dokombinu-eš se často správného životopisu. Abys se řesvědčil, stopuješ občas svého známého ne-známého do úřadu, do bytu a jinam — biogra-ie je hotova. A biografie román, neboť musíš mnoho a mnoho kombinovat a při tom býváš často ve značném napjetí, než si svou fysio-gnomickou hádanku rozluštíš.

— — Vídal jsem ho občas na Novém mě-tě. V dobách nepravidelných. Vždy bezvadně černě oblečen od bot až do cilindru, černý je aké nákrčník a rukavička. Jedna rukavička neviděl jsem ho nikdy v obou rukavičkách) vždy jen na levé ruce, druhou mívá patrně kapse. Neveliký, ani chudý ani tlustý, tvář krk barvy zdravé, pokožka hodně prožilko-ratá. Starý, jistě za šedesátkou. Nemá vlasů na hlavě téměř žádných; to jest má, ale jen lole na lebce: délky těchto vlasů velmi do-vedně využívá k pokrytí hlavy celé; zvláštní rpělivost a docela jiné korigování přírody, ežli praktikují ti, kdož užívají paruky.

Z odměřených pohybů rukou, z rozvážné, akoby dresírované chůze, z uctivých poklon odměřovaných lidem z „lepší“ třídy a item z noho černého oděvu, vnucoval se závěr: ko-telník! Ale odporovala tomu čistota a jakási vybranost oděvu, také čistota tělesná — ko-telníci nebývají přespříliš čistotni, neboť služ-ba circa sacra všelijak pošpiňuje. (Nejen tě-esně!) V pochybnosti jsem byl utvrzen, když jsem svého kostelníka jednou, dvakrát, více-krát viděl ve fiakru; a když on z fiakru po-zdravoval obzvláště uctivě, podobně jako ně-kteří vysocí páni, kteří uctivostí z vysoka udr-žují svou nedostupnost. Ten můj X v kočáře seděl ne ze zvyku; to vidíš na prvé pozoro-vání.

Ani pozorováním z blízka nedomakal jsem se pravého povolání. Dostali jsme se jednou v tramvayi proti sobě. Jeli jsme spolu hodný kus, — pozoruji, očima přímo hmatám, ale nad kostelníka se nedostávám, neboť podrobnosti, které postřehuji z blízka, nepomáhají. Nebýt kníru (je podobně pečlivě upraven jako vla-sy), řekl bych: kněz na výslužbě. Vzdoruje starobě promyšleně, — jen tolik mně zůstalo z prohlídky v tramvayi.

Nejistota, kdo? trvala dost dlouho, až na-jednou byla rozřešena. — Vidím ho kráčet při funuse vedle bohatě vyzdobené rakve, nesené zřízenci pohřebního ústavu. Tedy šéf entre-prise des pompes funèbres! K tomu hodila se všecka předchozí zkušenost, každý detail. Od-borník v pohřbívání: musí do smutečních do-mů a rodin změřovat mrtvoly a podle toho obstarávat rakev; je proto vážný, ale přece usmívavý, aby svým zákazníkům suggeroval myšlenku, že smrt vlastně nic není; polou jako duchovní, polou obchodník. Osoba na každý způsob vážná, prostředkující s lidmi v nejváž-nějších okamžicích života. Při tom, jsa sám v stáří již pokročilém, chce vypadat mladším, jednak aby truchlícím pozůstalým byl silnější oporou a aby sám sebe tužil. Přesvědčil jsem se, že skutečně vede boj proti smrti nejen kosmeticky ale také makrobiot icky, velmi spo-řádanou správou životní.

— — Tak tedy si oslazuji ty své cifry. Čítám, čítám půl hodiny, hodinu, pozornost ochabuje — — „Jestli pak Y (— to Y píšu jen pro čtenáře, sám každého hned klasifikuji a odhaduji —) letos bude již mít nový zim-ník?“ napadá mi a pouliční biografie Yova dává mi odpočinutí pro čítání nové. Anebo, napadá mi, znamená ta moje uliční psycho-logie něco jiného, než oslazování těch číslic? Zvědavost, jejíž kořen není právě pochva-lou . . .?

V. J.

ČERV.

Plazil se v parném dni po suché písečné cestě — červ.

Slizké jeho tělo vysychalo, z uschlého sli-zu tvořila se jakási slupka, zrnečka písku za-dírala se mezi měkké kroužky, jež se křečo-vitě stahovaly, aby pohnuly unaveným tělem. Dlouho, dlouho se již plazil po poli, pod zemí, po trávě. Přelézal stebélka, podlézal dřívka, choulil se před ptáky, skrýval se do jamek.

jen aby ulovil místečko, jen aby uchránil ten bídný kousek života.

A teď tu uvázl v té klopotě. nemohl s místa, umdléval a přece zase znova začínal.

V tom těžká noha člověka jej rozšlápla. Konec. Jen ještě vajíčka položit pod lístek; ale již neuspěje.

Sháněl si potravu a kladl vajíčka, to bylo vše. —

A člověk, jenž ho rozšlápl?

Celý den se namáhal, lopotil o kus chleba a — nic více. Jen ještě snad sobě podobné splodil, jež jsou mu teď radostí a jež zanechá lopotě, bídě a hladu a — — velká, těžká noha Osudu ho zdrtí také. Konec.

A nemohl učinit víc. J.

NAŠE GALERIE.

Ladislav Šaloun: Bez práce. Šaloun náleží k nečetným mladým výtvarníkům českým, v jejichž tvorbě zní určitě a zasmušile tendence sociální. Meunier, velký mistr belgický, je otcem tohoto umění, jež bez ohledu na zděděné názory o kráse, harmonii linií a bez ohledu na... citlivé nervy pana Filistra, vsahá do plného života t a m d o l e, do dílen a dolů, do úžasného bábelu fabričního, kde život člověkův zřejmě není za nic vážen, a odtamtud přivádí zjevy v umění dosud nebývalé. Dnešní obraz náš je reprodukcí Šalounova sousoší (které jen zdaleka, hodně zdaleka mohlo být užito za ilustraci Nerudovy básně „Ve lví stopě“ v 1. čísle „Volných Směru“); sousoší to celým rázem svým řadí se k dřívějším výtvorům jeho, jako byl „Odpočinek“, „Vypuzenci“ a j.; myšlenkový obsah je blízce spřízněn s ideovým jádrem „Vypuzenců“. Dělník, vyhnaný z práce, jenž v němé záštím otrávené malomoci stanul vedle schřadlé své ženy, která nesouc dítě na zádech šla a šla, bez domova a bez naděje, až klesla únavou. Tam v dáli jako bys tušil červenavou zář večerní nad městem, tam chystají se tisíce lidí k večeři a ke spaní — a zde v opuštění, uprostřed civilisované země moderních křesťanů, hlady hynou tři oběti industrialismu. Umělecky nejvíc strhuje k sobě pozornost stojící postava dělníkova, vyvedená mocnými konturami bez pósy a bez afektace. Tvář jeho, vystřebaná dřinou a strádáním, vyslovuje zřetelně, co děje se v jeho duši.

JAKUB BOJKO.

Selské hnutí v Haliči vychovalo za nedlouhou dobu řadu zajímavých, úctyhodných zástupců, kteří vyšli z lidu zatemnělého, čtení i psaní neznalého, ale povznesli se na výši znamenitých řečníků i parlamentářů.

Mohli bychom samouky ty srovnávati poněkud s našimi písmáky — ale v polském a rusínském lidu není takových tradic, hybných sil a pohnutek, z jakých se naši písmáci rodili, tam je — nebo aspoň do nedávna byla všeobecná tma. Teprve hnutí lidové přineslo do těchto vrstev světlo. „Chlopové“, kteří vychodili často jen jednotřídní obecnou školu, a to h a l i č s k o u školu, kteří od té doby jen a jen se dřeli na své hroudě a mimo modlitby nedostali jiné knížky do ruky (a když dostali, byla jim popem nebo šlechtickými dráby rvána z ruky), pod vlivem hnutí lidového stávají se horlivými čtenáři, odvrhují sklenici s vodkou, kupují knihy a časopisy, ano zakládají si ve svých nízkých chatkách i své knihovničky! Jedni stávají se lidovými kazateli, jiní zaměňují ve chvílích těžce zaslouženého oddechu rádlo za péro a mozolnou rukou, velikými hranatými literami píšou zprávy ze své vsi do lidových časopisů, časem i vážné politické články, brožury, proklamace volební. Jiní skládají písně a básně, které rozlétají se zemí a elektrisují lid.

Mnozí z těchto samouků dostávají se na kolbiště politické, do sněmoven, kde stávají se postrachem šlechty a denně jí připomínají, že na jejich rukou lpí prolitá chlopská krev...

Jména takovýchto chlopů — Novakovských a Sandulaků (Rusíni), Wójciků a Kubiků (Poláci) a jiných — zaletěla i za hranice Haliče.

Zajímavá hlava jest J a k u b B o j k o. Syn chudého chlopa v odlehlé haličské vísce vychodil dvojtřídní obecnou školu, dřel se na svých třech jitrech políček, která zdědil po otci, viděl všude kolem sebe tu hroznou haličskou duševní i tělesnou bídu, ale nenesl ji tupě. Přemýšlel. A tehdy zalétl i do odlehlého jeho rodiště, Gremboszowa, ohlas lidového ruchu. Bojko uslyšel hlas a v plném obsahu jej pochopil. Za nedlouho stává se Bojko ve své vsi a v kraji jeho hlasatelem, od lidu zbožňovaným. Jeho jméno šíří se rychle po celé zemi, ozývá se co chvíli na shromážděních a ocitá se téměř v každém čísle lidového orgánu pod články a úvahami. Bojko stává se starostou ve své vsi a brzo i poslancem na sněmě. Jest jedním z prvních, kteří prorazili ohradu šlechtického výhradného panství, spočívajícího na temnotě lidu a udržovaného násilím, neštítícím se vražd.

Zděsila se knížata a hrabata polská: jejich rob, který jim byl dosud jen ku vyssávání a ke kopnutí, zdvihl v samém sněmě hlas a pronáší klidným způsobem, vybroušenou formou, krásným, na dílech největších polských spisovatelů a básníků vzdělaným jazykem těžké, jako rány povstalecké kosy dopadající žaloby . . .

Všechen hněv a zuřivé záští šlechtické vyvřelo pojednou výkřikem jednoho z nich v nadávku: B y d l ę (Dobytku)! Opovržlivou tu nadávku, jíž byli zvykli nazývati lid na robotě na svých statcích, vrhla šlechta ve tvář zástupci lidu ve sboru zákonodárném.

*

LADISLAV ŠALOUN:
BEZ PRÁCE.

A ejhle! Jméno uraženého Bojka stává se tím rázem nejpopulárnějším v celé zemi a jeho nositel dostává tisíceré projevy zadostučinění za urážku!

Ruch lidový roste, volí své zástupce nejen do sněmu, nýbrž i do říšské rady a hlasy jejich zde, před Evropou pronášené, ještě více pálí haličskou šlechtu, než dokud hřměly jen doma na sněmě, kde byly prohlašovány za pouhou „domácí záležitost“. Haličská šlechta mstí se na ruchu lidovém a při příštích volbách násilím poráží jeho vůdce, všechny jeho kandidáty z inteligence. Projdou tu z kandidátů lidových jen prostí sedláci. Šlechta doufá, že hrstka prostých chlopů bez vůdců, nebude moci obstáti v chaosu parlamentních stran, že v brzku utone v blátě společného polského klubu. Tato naděje se však rozbíjí o charakter a přesvědčení — Jak. Bojka, „biednego Kuby“, jak se sám nazývá. Strana Stojalowského vzdává se šlechtě na milost a nemilost — ale hrstka chlopů kolem Bojka setrvává, byť osamocena.

Za to ovšem šlechta strojí novou pomstu, k níž dají příležitost nové volby do sněmu haličského (jež se právě nedávno odbyly).

Ačkoliv pro Bojka jest veškeren lid, celý okres téměř do posledního muže, přece Bojko — propadl. Propadl většinou tří hlasů! Volební komise polská ví, jak se to dělá a my také.

Avšak „vítězství“ toto stalo se právě heslem k porážce, nejcitlivější, nejbolestnější porážce vládnoucí strany polské, kterou v posledních letech vůbec utržila: Padlo heslo, aby Bojkovi dalo zadostučinění samo hlavní město země, staroslavný L v o v!... Pohrdlivý výsměch vzbudilo heslo toto v tisku stańczykovském, ale netrval dlouho. Bojko vyšel ve Lvově hned z první volby vítězně, obdržev přes dva tisíce hlasů, o n ě k o l i k s e t v í c e, n e ž p o l s k ý m i n i s t r-k r a j a n, dr. P i e n t a k!

Volba tato vzbudila v celém městě, ve všech jeho pokrokových vrstvách jásot a nadšení: v divadle po skončení prvního jednání kdosi z galerie vykřikl mocným hlasem: „B o j k o w y b r a n y p o s l e m!“ — chvíli ticho, za okamžik zaburácí však divadlo bouřlivým potleskem a voláním slávy nově zvolenému poslanci hlavního města země. — A nadšení to tisícerými ohlasy zní po celé zemi, a zalétá i za hranice, do všech údů nešťastné Polsky, hlásajíc jí naději lepší budoucnosti...

*

V Gremboszově, chudé polské vísce, vzdálené pět mil od nejbližší stanice železniční, v postranní uličce blízko hřbitova, stojí nízká, malými okénky a nizoučkými dveřmi opatřená, došky pokrytá selská chata. A v té sídlí — starosta vesničky, „z łaski ludu posel sejmowy“, Jakub Bojko. Malá, prostá jizba nerůzní se od obvyklých světniček chudých chalupníků, leda větším počtem obrazů z historie polské a — knihovničkou.

Majitel chaty jest venku, na svém třijitrovém hospodářstvíčku, asi půl hodiny cesty vzdáleném, kde se svou rodinou hrabe seno. Tu přiběhne hoch z vesnice a sděluje mu, že přišel jakýsi telegram. „Ať ho nechá listonoš u mne doma“, zní odpověď. V poledne vrátil se Bojko domů — a nalezl telegrafickou zprávu, že jest — poslancem hlavního města sedmimilionové země!..

Znáte dojemnější haličský obrázek?

DROBNOSTI.

Bohuslav Schnirch zemřel 30. září, sochař český starší školy, řekl bych, romantické, ale neobyčejně mohutného vzletu a dramatické síly. Nejvýše zazářil uměl. talent jeho při konkursu na sochu sv. Václava. Jeho sv. Václav skvěle vystihoval ducha nár. tradice a umělecky neměl soka jak v oduševnělém procítění národního světce, tak v jemném provedení. Schnirch byl Pražan, narodil se r. 1845. Smrt zkosila ho v plné tvůrčí síle a v plném proudu života veřejného (byl starostou Umělecké Besedy). Čestná budiž mu paměť!

Čtvrtá mezinárodní umělecká výstava v Benátkách otevřena byla v dubnu a potrvá do konce října. V katalogu výstavním, spořádaném z veliké části dle vlastí umělců, čteme názvy: Holandsko, Švédsko. Rusko (— zastoupeno 2 malíři a jedním sochařem), jména skoro všech států evropských, — ale Rakousko se nepochlubilo ani jedním umělcem a tedy o českém umění není tu ani zmínky. Za to čestně tu vystupuje Uhersko. V sále, uherskému umění věnovaném, je slušný počet pěkných prací a katalog obsahuje krátké pojednání o umění maďarském z péra maďarského profesora Lazara Bély.

Columbia University v Novém Yorku dostala dar 100.000 dolarů na založení nového odboru pro studium čínské řeči, poměrů a literatury čínské. Dárce, stařičký muž, neudal svého jména, praví jen, že hodně času věnoval studiu čínské řeči. (V dopise k universitě praví mezi jiným, že mohl lehce tuto sumu utratit v dlouhém svém životě za tabák a lihoviny, ale šetřil.)

Jansova Stará Praha, vydávaná uměleckým nakladatelstvím Bedřicha Kočího v Praze, dokončena v těchto dnech sešitem 26. (Prašná brána, Severní strana malostranského náměstí a Horní část Ostruhové ulice). Přiložena jest obálka a obsah k obrazům. Slovný doprovod Herainův zůstal pozadu pro svou obšírnost. Nakladatel slibuje, že přes netušeně vzrostlé výlohy všem řádně platícím odběratelům Staré Prahy dodá podrobný historicko-umělecký výklad Herainův značně větší, než slíben byl, a přeje si jen, aby se tím upevnila ještě více důvěra a přízeň vzdělanstva českého k jeho uměleckým podnikům. Na všech 100 akvarelů připravena mapa (cena 10 K; cena celého díla s mapou 140 K).

MAKSIM GORKIJ.

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Jedni se pokání bojí slyšet, druzí smějí se nad hříšníkem... Už už jsem se z plna rozbíhal... srdce se otřáslo... Nechať, myslím si... A nic jsem nemyslil... tak je tomu! Táhni ven! A abych tě nikdy už neviděl — slyšíš?

— Ach, po-o-divín! — s pohnutím si říkala chasa.

O jeho bouřném hejření po městě se skládaly legendy, všichni ho přísně odsuzovali, leč nikdo nikdy neodřekl, když pozván byl od něho na orgie. Tak žil celé týdny. A z nenadání se objevoval doma, ještě všecek prosycený zápachem krčem, ale již zdrcený a tichý. S očima pokorně sklopenýma, v nichž nyní hořel stud, poslouchal mlčky výčitky ženiny, pokorný a tupý, jako ovce, odcházel k sobě do svého pokoje a tam se zamykal. Několik hodin za sebou vyklečel na kolenou před obrazy, skloniv hlavu na hruď; žalostně visely jeho ruce, hřbet se ohýbal a on mlčel, jakoby se nesměl modlit. Ke dveřím po špičkách přistupovala žena a poslouchala. Těžké vzdechy se rozléhaly za dveřmi — vzdechy koně, utrmáceného a chorého.

— Hospodine! Ty vidíš... — temně šeptal Ignát, se silou přitiskuje k širokým prsům dlaně rukou.

Ve dnech pokání pil jenom vodu a jedl režný chléb. Žena z rána stavěla ke dveřím jeho pokoje velikou sklenici vody, půl druhé libry chleba a sůl. Otvíral dvéře, bral si tuto tabuli a znova se zamykal. Ani jinak nerušili ho ničím v tuto dobu, ba vyhýbali se, aby mu ani na oči nepřišli. Za několik dní znovu se objevoval na burse, žertoval, smál se, přijímal zakázky na dodávky obilí, bystrý jako zkušený lupič, jemný znalec všeho, co se týkalo obchodu.

Avšak ve všech třech pásmech života Ignátova neopouštěla ho jedna vášnivá touha — touha mít syna, a čím starší byl, tím silněji toužil. Často mezi ním a ženou vedly se takové hovory. Z rána, při čaji, nebo v poledne, při obědě, zachmuřeně vzhlédnuv na ženu, tlustou vykrmenou ženštinu, s ruměnou tváří a zaspalýma očima, vyptával se jí:

— Co, nic necítíš?

Ona věděla, nač se ptal, vždycky však stejně odpovídala:

— Jak pak bych necítila? Pěsti máš — takovéhle, jako závaží...

— Ptám se já na život, huso...

— Při takovém bití, což možno počít?

— Ne od bití nerodíš, ale od toho, že žereš mnoho. Nabiješ si břicho všemožným jídlem — dítě ani nemá, kde by se počalo.

— Jakobych tobě nebyla rodila?...

— Ho-olky! — s výčitkou odpovídal Ignát. — Já potřebuji syna. Rozumíš? Syna, dědice! Komu já po smrti kapitál odevzdám? Kdo hřích můj modlitbou vykoupí? Klášteru, co, všecko mám odevzdat? Dáno jim — dost už toho! Tobě odevzdat? Pobožná osobo ty... ty i v chrámě klečíc jen na paštiky myslíš. A umřu-li já, — zase se provdáš... a padnou mé peníze nějakému hlupci — či proto já pracuji? Ech, ty...

A jeho jímala zlostná tesknota, neboť cítil, že život jeho jest — bez cíle, nebude-li mít syna, jenž by v něm pokračoval.

Za devět let manželského stavu žena zrodila mu čtyři dcery, všecky však pomřely. Se chvěním očekávaje jejich zrození, Ignát málo hoře měl z jejich smrti — všecky beztoho byly mu nepotřebny. Ženu bil již druhým rokem po svatbě, bil s počátku z opilosti a beze zloby, prostě jen podle přísloví: „miluj ženu jako dušku a třepej ji jako hrušku“; avšak po každém porodu se v něm, zklamaném v nadějích, rozpalovala nenávist k ženě a potom už ji bil s rozkoší, mstě se jí, že mu nerodí syna. Jedenkrát, nacházeje se po práci v Samarské gubernii, dostal z domova od příbuzných depeši, zpravující jej o smrti ženině.

Pokřižoval se, porozvážil a napsal kmotrovi svému Majakinu:

„Pochovejte beze mne, na majetek měj dozor...“

Potom šel do kostela sloužiti panichidu a pomodliv se za pokoj duše v Pánu zesnulé Akiliny, jal se uvažovati o tom, že se musí co nejdřív oženit.

V tu dobu mu byla čtyřicet tři léta: vysoký jsa, širokých ramen, mluvil hutným basem jako protoďjákon; veliké jeho oči hleděly zpod hustého obočí směle a bystře, v jeho opálené tváři, obrostlé hustou černou bradou, i v celé jeho mocné postavě bylo mnoho čistě ruské, zdravé a hrubé krásy; z jeho volně plynných pohybů a hrdé nespěšné chůze vanulo vědomí síly a pevné sebejistoty. Ženám se líbil a nevyhýbal se jim.

Neminulo půl roku ode dne smrti ženiny, když již byl zasnouben s dcerou známého z obchodních styků uralského kozáka-molokána. Otec nevěstin, přes to, že Ignát byl i na Urale znám jako „rozpusta“ člověk, dceru mu dal, a k podzimku Ignát Gordějev přijel domů s mladou ženou kozačkou. Zvali ji Natalja. Vysoká jsouc, urostlá, s velikýma modrýma očima a dlouhým temnorusým pletencem vlasů, byla důstojnou družkou krasavci Ignátovi. Chlubil se a pyšnil svojí ženou a miloval ji vášnivou láskou zdravého samce, brzy však začal zádumčivě a pozorně za ní pohlížet.

Úsměv zřídka se jevil na oválové, přísně pravidelné tváři ženině, — vždycky hloubala o čemsi, zrovna jakoby o něčem cizím životu, a v jejích modrých očích, vždycky chladně klidných, časem jiskřilo cosi záhadného, světa i lidí se stranícího. V čas volný od domácích prací usedávala u okna největšího pokoje v domě a nehybně, mlčíc seděla

tam dvě i tři hodiny. Tvář její bývala obrácena do ulice, avšak pohled jejích očí byl tak lhostejný ke všemu, co žilo a hýbalo se tam, před oknem, a zároveň byl tak soustředěně hluboký, jakoby hleděla dovnitř sebe. I chůze její byla podivná — Natalja pohybovala se v prostorných komnatách domu pomalu a ostražitě, jakoby něco neviditelného tísnilo volnost jejích pohybů. Dům byl zařízen s těžkopádnou a hrubě chvástavou nádherou, všecko se v něm blýštělo a křičelo o bohatství hospodářově, avšak kozačka chodila okolo drahého nábytku a skříní, plných stříbra, jaksi úkradí a bojácně, tak, jako by se bála, že ji ty věci chopí a zardousí. Šumný život velikého kupeckého města zajisté nevábil tuto mlčelivou ženu, a když vyjížděla s mužem na projížďku — oči její bývaly upřeny na hřbet kočího. Zval-li ji muž, aby šla na návštěvu, — šla a vedla si tam stejně podivně, jako doma; jestliže k ní přicházeli hosté, horlivě je napájela a krmila, nejevíc žádného zájmu pro to, o čem mluvili oni, a nikomu z nich přednost před nikým nedávajíc. Jen kmotr Majakin, moudrá hlava a čtverák, časem vyvolal na její tváři úsměv, nejasný jako stín. Říkal o ní:

— Strom a ne baba! Ale život jako hranice neuhasitelná, a my všichni v ní planeme; vznítí se i tato molokánka, počkej, poshověj jí. Potom uvidíš, jakými kvítečky ona zakvete!...

— Aj, kukadlo! — žertovně říkával Ignát ženě. — Co jsi se zamyslila? Či se ti po tvé stanici*) stýská? Žij veseleji!

Mlčela, klidně naň pohlížejíc.

— Tuze už ty často chodíš po kostelích... Počkala bych! Dost času budeš mít, abys zamodlila hříchy... Napřed jich nadělej. Víš: nezhřešíš — pokání nevykonáš, pokání nevykonáš — spásy nedojdeš... Jenom si zahřeš, pokud jsi mladá. Pojedem se projet?

— Nechce se mi....

Přisedal k ní, objímal ji, chladnou, skoupě odpovídající na jeho laskání, a zahlížeje se do jejích očí, říkal:

— Nataljo! Pověz — proč jsi ty taková neradostná? Je smutno snad se mnou, jak?

— Ne, — odpovídala krátce.

— Tak co tedy — ke svým snad se chce?

— A ne... tak jen...

— O čem ty přemýšlíš?...

— Já nepřemýšlím...

— A co tedy?

— Tak....

Jedenkráte docílil od ní trochu složitější odpovědi:

— V srdci mi sedí... rmutného cosi. A v očích... A stále se mi zdá, že tohle — je nepatřičné...

Ukázala rukou kolem sebe, na stěny, nábytek, na vše. Ignát se nezamyslil nad jejími slovy a se smíchem jí řekl:

*) Kozácké stanici; osadě kozácké.

— To nepatřičné, ty? Tuť všecko, jak se jen patří... věci drahé, trvanlivé... Ale budeš-li chtíti — všecko spálím, rozprodám, rozdám a — nové optřím. Nu, přeješ si?

— K čemu? — klidně pronesla ona.

Na konec ho udivovalo, jak to ona žije, taková mladá, zdravá, — zrovna jako když spí, ničeho nechce, nikam kromě kostelů nechodí, všech lidí se plaší. A on ji těšil:

— Počkej jen — zrodíš ty mně syna a — docela jinak tvůj život poplyne. To ty jen z toho se rmoutíš, že starosti své máš málo, ale on tobě starost dá... Zrodíš přece syna, jak?

— Jak Bůh dá, — odpovídala sklánějíc hlavu.

Potom ho její nálada začala dráždit.

— Nu, molokánko, co jsi nos svěsila? Chodí — zrovna jak po skle... hledí — jako by duši něčí byla zhubila. E-echm! Baba jsi taková jadrná, ale chuti v tobě není k ničemuž... husičko!

Jedenkrát, přišed napilý domů, jal se k ní tříti s laškováním, a ona je odmítala. Tehdy se rozzlobil a vzkřikl:

— Nataljo! Netrop hlouposti, pohleď!

Obrátila se tváří k němu a klidně se otázala:

— A co pak bude?

Ignát se rozvzteklil těmito slovy a její neohroženou otázkou.

— Co? — vyrazil s řevem, jda hrozivě na ni.

— Uhodit mne snad chceš? — nehýbajíc se s místa a nemrknuvši okem, tázala se ona.

Ignát byl uvyklý, aby se před jeho hněvem chvěli, a bylo mu divoká a urážlivá věc, viděti její klid.

— A tu máš... — vzkřikl, rozmáchnuv se na ni. Ne rychle, leč v čas uhnula se jeho ráně, potom chytla ruku jeho, odstrčila ji pryč od sebe a, nepozdvihujíc hlasu, pravila:

— Jestli se mne dotkneš — víc se ke mně nebliž! Nepustím tě k sobě!

Veliké oči její se súžily a jejich ostrý, řezavý lesk vystřízlivil Ignáta. Pochopil z tváře její, že ona jest rovněž šelma silná, a zachce-li — nepustí ho k sobě, třeba ji do smrti ubij!

— O-o, kulíšku! — vyrazil s rykem a odešel.

Než, ustoupiv před ní jedenkrát, podruhé nebyl by toho udělal: nemohl dovoliti, aby ženská a žena jeho se nesklonila před ním: to by jej ponížilo. Hned tehdy pocítil, že žena nikdy a v ničem mu neustoupí od těch dob, a že mezi ním a mezi ní musí se zapřísti zarytý boj za nadvládu.

— Dobrá! Uvidíme, kdo koho, — myslil si na druhý den, s posupnou zvědavostí veda dozor za ženou, a v duši jeho již šlehala bouřlivá touha zahájit boj, aby se dříve těšiti mohl vítězstvím. Avšak po čtyřech dnech Natalja Fominična ohlásila muži, že je těhotna. Ignát se otřásl radostí a bezzvučně pronesl: (Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem Edv. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 13. října 1901. Číslo 3.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

PŘEKLADY Z KONRÁDA FERD. MEYERA.

Hořký doušek.

Oklamané děvče bloudí lesem,
v temno prchá před dnem nečitelným,
na skalnatou lávku v hoři klesne
a začíná plakat usedavě.

Omšelý ten kámen staré skály
vyhlouben jest v jakous drobnou misku;
když se děvče k další cestě zvedlo,
je ta miska plna hořkých slzí.

Večer na to přiletí sem ptáče
z obvyklého kalíšku se napít,
kde se nebeský mu doušek střádá —
smočí zobák, zachví se, pryč letí.

° ° °

U rajské brány.

Mně zdálo se, že přišel jsem
až k bráně rajské, milá,
tam seděla's nad pramenem
a nožky své si's myla.

A myla jsi tak vášnivě
tu sněznou bělost jejich
a smáčela tak horlivě
je vody ve peřejích.

„Proč myješ se tu, má milá,
až líc máš plnou nachu?“
„Protože v prachu chodila
jsem s tebou, hluboko v prachu.“

° ° °

Císař a slečna.

Na Septimru, na císařské cestě —
neboť císařové jezdívali
tímto horským uzlem v Italii —
pod kolmými šípy slunečními
v poledne jsem odpočíval. Proti
mně se kolem skály vinul zbytek
staré cesty nad propastí příkrou.
Poledne jest v horách chvílí duchů.
Mhourám do slunce. Hlas rohu!
Vějí korouhve. Meč, třemen zvoní.
Rytíři a paní kloužou s sedel.
Kdož se omeškali, přivádějí
pozorně své plaché oře. Vidím
kráčeti sem přísnou císařovnu,
žena z kamene a tvrdých tahů.
Za ní slečny její. Jednu něžnou
pojme závrať. Nohy se jí třesou,
blednouc opírá se o bok skály . . .
Tu rek jeden — císařský má vínek
kolem čapky — chytne mužnou paží
dítě klesající, odnáší ji
k hrudi přitisknutou. Dívka jistě
ztracena už byla nad propastí, vzal jí
plachý polibek.
Tu zmizel přelud.
Kráčeje dál hádal jsem tak chvilku:
Byl to jeden z Ottů, nebo byl to
Jindřich jeden, nebo jeden Fridrich,
jenž tu dívku při závrati líbal?

° ° °

Staří Švýcaři. *)

Hle, jdou krokem dunivým, jdou chodbou tou,
kde nádherné fresky Rafaela jsou,
je nadmutý starý jich dějinný kroj,
jdou, jak by roh zval je zas v murtenský boj.

Ty přesvatý otče, jen tolárky ven!
však takhle to nejde dál, nemůže jít!
Ty svíčkami spoříš a uhlím a vším,
však neškrť tím, což patří Švýcarům tvým!

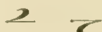
Když papež se do nebe přestěhoval,
z nich každý muž jedenáct tolarů bral,
tak platilo, platí vždy, tenkrát i dnes,
toť dějinné právo je naše, to věz!

*) Při nastoupení Lva XIII. vypukla ve Vatikáně malá revoluce, poněvadž spořivý občan-papež zdráhal se vyplatiti tělesné stráži své, Švýcarům, obvyklý donativ.

Ty přesvatý otče, přec zná moudrost tvá,
že prostičký lid jsme my od jakživa,
však monety chce-li kdo v světě brát,
jak zuřiví řvoucí lvi budem tu stát!

Ty přesatý otče, jen tolárky ven!
Sic vezmeme skříně a bedny tvé v plen!
A hromy a peklo! I na buben tvou
my dáme ti stolici apoštolskou!"

Tu papež se poděsil, udělal kříž,
jen maličko váhal a v kapsu sáh již —
a řvoucí ti lvové jsou jehňaty v ráz:
„Tak, přesvatý otče, teď požehnej nás!"

DOJMY OD MOŘE.

Půl roku nalodění! Zdálo by se, že je to výlet na půl roku; a přece to znamená žíti šest dlouhých měsíců ve společnosti lidí různého vychování, docela si odporujících názorů, lidí jiného cítění a myšlení, slovem lidí docela si cizích. S počátku člověk zkouší, nenašel-li by v té pustině přece duši sobě aspoň trochu blízkou, hledá, klepe u toho, klepe u onoho, ale odevšad hučí prázdná ozvěna. Neporozumění. Nezbývá než zavříti své nitro na sto zámků a žíti, vlastně živořiti. Časem zvykne si člověk na tento život bez duše, protože tím svému okolí i sobě nejméně překáží. Jen někdy zalomcuje duše ve svých poutech silou vulkanickou, a tenkrát bývá člověku zle. Nahromaděné v nitru spousty energie chtějí vyrazit ven, přeměnit se v čin, lomcuje to tělem, tlučeš hlavou o mrtvé stěny kabiny, ale kovové plotny jejich jen temně zaduní, jak by hrana zvonily tvé pochované duši. Ven do světa, mezi lidi chceš — a jsi přikován na těch několik znýtovaných ploten.

*

Bylo mně hrozně u srdce, zvláště když blížily se Velikonoce a s nimi tam venku na onom úzkém žlutavém pruhu, který jsme z lodi viděli, pučelo jásavé jaro. Když podařilo se mně dostati se z ohavného břicha lodi na několik hodin ven, na pevnou zemi, a viděl jsem jas nového, rodícího se života, když ssál jsem vůni dechu země, slyšel šum pučícího lesa, zdálo se mně, že matka příroda tím marnotratněji rozhazuje po zemi své krásy, čím těsněji a zarputileji nás držel ve svém objetí náš šedivý kolos.

Konečně byly svátky tu. S nimi rozprchli se jako hejno vlaštovek ti šťastní, kdož mohli na dovolenou. Zůstalo nás jen několik mrzoutů na lodi, a po čas svátků jsme byli ještě mrzutější. Konali jsme mlčky svou službu, a když jsme byli nuceni zůstati na lodi, byl stesk jedinou naší zábavou.

Na stěně v kabině jsem měl Uprkovo „Nedělní ráno" s těmi bělavými mlhami, které tak měkce kryjí šťavnaté, zelené lučiny. Vydýchala je přes noc země, ráno zářivé světlo sluneční odráží a láme se třpytnými, oslňujícími barvami v tisícerých kapkách. Vůně trávy, lesa a dozrávajícího obilí splývají v omamující dech probuzené přírody. Před nedělním ránem jsem klekával a mou modlitbou byla nekonečná řada vzpomínek na tento kraj a jeho lid.

Přešly Velikonoce a všichni šťastní vrátili se z dovolené. Služba dostala se zas do svého obvyklého tempa a kus hořkosti vytratilo se ze srdce.

Jednou pozdě večer vyšel jsem na palubu nalapat vzduchu a osvěžit se pohledem na hvězdnaté nebe. Chodil jsem chvíli kolem ospalých stráží, velikých děl, vrčících ventilátorů, až konečně jsem zapadl docela do zadu z dohledu lidí; utíkal jsem před nimi, neboť vídal jsem je den co den stokrát, tisíckrát. Utíkal jsem blíž přírodě, vlastně k chladivému moři mně to pudilo. Zašel jsem až k žerdi pro vlajku; k svému úžasu našel jsem tam také samotáře. Přijel teprve z dovolené a myšlenkami dlel patrně ještě v jiných světech. Byl to nedávno naloděný praporečník Kurz, mladý, hezký člověk, s výrazem snivosti ve tváři. Celý zjev jeho činil dojem člověka velmi sensitivního. Seděl na železném vřetenu, kol něhož namotávají řetězy, a zamyšleně hleděl do divého víru vln šroubem čeřených. Stál jsem už hodnou chvíli u něho, on však mé přítomnosti nepozoroval.

— Co tak zamyšlen? zeptal jsem se ho přidušeným hlasem.

— Prosím vás, kdo by nebyl zamyšlen! vzdychl. — Deset krásných dní, plných mohutných a rozrušujících dojmů prchlo jako sen, a nyní svírá mě zas hrozná nuda všedního života.

— Věřím; je to kruté, přijíti z venku, ze země, kde život na všech stranách raší — a my zde za živa pochováni. Bojím se toho také. Chci při nejbližší příležitosti vypravit se do Italie, a nevím, jak mně bude, až se vrátím. A kde jste to vlastně byl?

— V St. Martinu na francouzské rivieře.

Pomalu jsme se dostali do živějšího hovoru. Zvěděl jsem, kterak se tam sešel s nějakým sochařem, usedlým v Londýně a jeho sestrou. S nadšením mluvil hlavně o ní. Působila na něho její prostá, oduševnělá krása a hlavně onen klidný, nenucený půvab inteligentních žen, prostý vší vyzývavé koketerie. Prožil s ní, jež měla plné porozumění pro umění svého bratra i pro svízelný život námořnický, na břehu snivého moře ve vzduchu prosyceném omamující vůní polí fialkových řadu krásných okamžiků, horkých chvil, plných mocných afektů duševních. Nastřádal si

ásobu dojmů, z nichž chtěl žíti až do příští doolené.

Mluvili jsme spolu dlouho. A čím dál tím ice ubývalo na obou stranách nedůvěry. Viděl sem, že stáváme se sdílnějšími, až konečně zmiel poslední stín opatrné zdrželivosti, nastala výněna duší. Odmlčeli jsme se; bylo nám teskno i přece tak dobře. Loď s jemným šumotem rozývala kmitavou hladinu vodní. Pod námi třpyily se hřbety vln v záři měsíční, jak by stříbra na ně nasypal, v dáli splývaly ostříbřené vody v šioký světelný pruh, který na obzoru končil jikřivou oblou linií. Bylo ticho vůkol, rušené jen tejnoměrným hvizdem šroubů a dušeným hukoem strojů. Mír byl v přírodě, mír byl v duších našich.

Jásal jsem v duchu, že jsem konečně v této poušti našel člověka, který myslí. Těšil jsem se na novou duši, duši pro mne tím zajímavější, že vyrostla v dusném ovzduší vojenském, v němž zakrňuje cit a rozum dostává se na scestí. Cítil jsem, že tento člověk se prodral šťastně úskalím života vojenského a zůstal svým. Byl jsem zvědav na způsob, jímž zpracoval řadu otázek, jichž rozluštěním jsem se hmoždil.

Z pod můstku ozvalo se osm úhozů na zvon. Půlnoc hnala se nad námi; s ní střídaly se stráže a divise. Kurz, který také měl nastupiti noční stráž, vstal pomalu, hodil přes sebe služební odznak a zvolna ubírali jsme se oba ku předu.

— No, nyní vás už musím opustit. Půjdu spát — prohodil jsem. — Ani nevíte, jak jsem tomu rád, že jsme si tak pohovořili. Přijďte jednou ke mně, popovídáme si zas. Ano? S Bohem.

— Dobrou noc!

Sešel jsem se schůdků dolů do batterie; sehnut podlézal jsem pod spícími matrosy. Zavadil-li jsem o nohu, visící z rohože, ozvalo se hluboké vzdechnutí a noha vtáhla se zpět. V zadu někdo hlasitě chrupal, jinak slyšet bylo pouze stejnoměrný dech tolika spáčů a venku hukot vody. Smutně kmitalo blikavé světlo u stropu v této živé katakombě.

*

Uplynulo několik dní, v nichž jsme se s Kurzem zřídka vídali. Obyčejně jen u oběda a to jsme spolu velmi málo mluvili. Ba ani všeobecného hovoru jsme se nesúčastňovali. Zdálo se mně, že nemůžeme se pouštěti do hovoru o tak všedních věcech, o jakých lze při lodním obědě mluviti.

Jednou po večeři seděl jsem v saloně u klavíru a hrál něco, co mělo být Lohengrinem. V té přišel ke mně sluha se vzkazem Kurzovým, abych ho navštívil. Sešel jsem k němu do kabiny. Při cigaretě a čaji brzo dostali jsme se do debaty o Boecklinovi, jehož několik reprodukcí Kurz měl v kabině viseti, o moderním umění, jeho cílech, směrech a prostředcích. Přišli jsme až na Tolstého a jeho názory o životě pohlavním.

— Čistota, přísná čistota je základem lepšího žití — pravil Kurz. — Jen duše čistá je schopna chvěti se touhou po dobru, jen čistá duše dobru rozumí a je koná. Člověk čistý vidí kolem sebe jen lidi čisté a dobré a nemůže činiti zlého.

Škoda, že se našel jen jediný Tolstoj, který přišel hlásat evangelium čistoty. Sta, tisíce Tolstých mělo by šeptat, kázat, hřmít do uší nás všech náboženství čistoty.

— Mnou Tolstoj hrozně otřásl — doložil tiše. — Zažil jsem v životě episodu, která mě zrovna zničila, když hleděl jsem na ni očima Tolstého.

— Směl bych vědět, co to bylo?

— Ach, docela obyčejná historie, jakých uslyšíte na tucty. Ostatně, zajímá-li vás to, povím vám svůj příběh.

— Prosím vás velice o to.

— Ušetřím vás výkladem o svém vychování doma, které bylo jistě aspoň dle názorů obvyklých v starousedlých měšťanských rodinách velmi pečlivé. Ovšem dívám-li se nyní na své dětství, zdá se mně, že ze mne udělali hodnou, světu libou loutku, která sice zlého nečinila, ale ne z vlastní vůle — sama by ho možná byla napáchala dost — nýbrž jen proto, že jsem vlastně neměl své vůle. Jednal jsem docela pod vlivem vůle rodičů. Jednou shledali dobří rodičové, že by bylo dobře, abych šel do námořní akademie. A mně přirozeně ani nenapadlo, že bych tam chodit neměl nebo nemusel. Tak jsem se dostal do akademie.

— Byl jste pak nespokojen?

— S těží si představíte, co jsou čtyři roky akademie. Cpou do vás spoustu předmětů humanitních, reálných, vojenských a námořnických. Ke všemu jen přičichnete, do ničeho nevniknete, pro nic nemáte plného porozumění. A následek? — hrozná polovičatost. Začne to již v akademii hlodati, později, když opustíte akademii, cítíte to ještě víc a na stará kolena, nechopil-li jste se sám zatím práce, čeká vás alkohol a prostituce.

— Ale jak se s tím srovnává ono vyvinuté sebevědomí, které jsem, zdá se mně, tak často u vašich kamarádů pozoroval?

— Pozoroval jste dobře. Jen že toto silně vyvinuté sebevědomí se nezakládá na skutečných vědomostech, zkušenostech, na ušlechtilosti ducha a srdce, slovem na opravdové plnosti života. Bůh uchovej! Naopak myslím, že učitelé sami cítí svou vlastní polovičatost a chtějíce vás její trýzně zbaviti, uchvlují se k prostředku, který jistě je nesprávný. Místo aby z nás udělali muže, chytnou se pohodlnějšího způsobu výchovy a od prvního ročníku začnou do nás tlouci pojetí o übermenschu ... Tak něco na způsob Simplicissima. Přirozeně se k tomu velice dobře hodí zastaralý názor o vyvýšenosti stavu vojenského.

Zkrátka nedostatek vzdělání a zušlechtění srdce. Místo prvého — nadčlověk; místo citu pro mravnost — učení o cti důstojnické. Mladí hoši, co z domu si dobrého přinesli, to v nich zde udušeno. Vrhnou se na chodníčky, po nichž vidí choditi své vznešené vzory. Excessy v alkoholu a Veneře jsou něčím, čím lze se chlubiti.

Do takových poměrů jsem se tedy dostal, mladý, nezkušený, hloupý, se slepičím rozoumkem, proniklý solidními zásadami pečlivých rodičů. Bůh sám ví, jak se to stalo, ale myslím, že právě ona odvislost od rodičů, pak nekonečná úcta před nimi způsobila, že jsem přes mocný vliv svého okolí se uchoval čist. Vedl jsem život tichý, v ústranní, a ku podivu dobře jsem rozlišoval učení svých mistrů od zásad svých rodičů.

Tak uplynula čtyři léta akademie a stal jsem se kadetem. Nemáte potuchy, jakou hrdostí dmou se prsa nového kadeta, když odloží krátký kordík a poprvé si připáše opravdovou, dlouhou šavli, celou pozlacenou s vousatým Poseidonem a štíhlými nymphami na koši. Kadet sní o admirálských hvězdách, těší se na vyznamenání, blouzní o vyhraných bitvách, jichž kouř ho tak omámí, že zapomíná na mizerii, ve které žije.

Jako kadet potloukal jsem se několik měsíců po staničních lodích v ústředním přístavu. Bylo to nudné živobytí, bez práce, bez myšlenky, jen dělání služby na oko. Moji kamarádi vpravovali se rychle do nového života přece mnohem svobodnějšího, než v akademii. Tu a tam nějaká pitka, pak výtržnosti na ulici, malé dobrodružství s neumytou, nastrojenou mulou byla tak asi hlavní jejich činnost.

Na chvíli se odmlčel a zamyšleně si pohrával stříbrnou tabatěrkou, kterou měl na stole. Náhle jakoby se byl vzpamatoval, pokračoval ve svém vypravování.

— Asi za půl roku dostal jsem se na misijní loď, která na své cestě měla zajeti do Londýna ke slavnostem nějakého jubilea královnina. Bylo nás naloděno asi deset kadetů. Hrdi, že konečně můžeme konati službu na moři, hnali jsme se dychtivě do práce. Chodili jsme na stráže, stávali na můstku a pozorovali blížící se lodi, majáky, pobřeží, v přístavech jezdili se čluny, vždyť znáte život kadetů. Necítili jsme ve svém zápalu nepohodlí visutých lůžek, naše nepatrná messe, ve které jsme seděli skoro jeden druhému na zádech, zdála se nám nejdokonalejším obydlím pod sluncem, necítili jsme ani, jak hrozně nás podvádí kuchař se stravou. Byla to první cesta, první služba na moři. Všichni očekávali s netrpělivostí nějaké neobyčejné komplikace na moři, těšili se na cizí přístavy a mariny, na Londýn a jeho slavnosti — konečně Portsmouth. Co jsem se natěšil na tohoto obra mezi městy; přečetl jsem spoustu knih o Londýně, prostudoval deset průvodců; nyní konečně jsem se octl v lůně nejmaritimnějšího národa. Čekalo nás několik námořních důstojníků určených k našemu průvodu.

Nás kadetů zmocnili se tři mitchigmanni a vláčeli nás nekonečným, šedivým městem. Se svou trochou angličiny jsme se ještě dost dobře protloukali.

S patrným rozechvěním chvíli zamlkl.

— Před odjezdem zatáhli nás průvodci někam do klubu; tam uspořádána na naši počesť hrozná pitka. Pilo se víno, pily se kořalky všech možných chutí, pilo se na zdraví naše, pilo na zdraví našich hostitelů, v nelidském skřeku řvali jsme slávu marině anglické, oni naší marině. Leželi jsme si v náručích, oděni napolo anglicky, napolo svým stejnokrojem. Bylo to, o čem se v novinách psává, sbratření dvou marin. Spiti potáceli jsme se v noci ulicemi nekonečného města — a zapadli do vykřičeného domu . . . Čemu jsem se po tolik let bránil, stalo se nyní. Zahanben, zdrcen vědomím viny vypotácel jsem se na ulici. Přišli jsme k Temži, a já bych se byl nejraději vrhl do tmavých vod, které nás měly odtud odnésti.

Vrátili jsme se na loď. Zničen na duši, nemocen na těle nastoupil jsem další cestu. Zmizely illuse v první službě na moři, prchla radosť z práce, odvanulo nadšené veselí našich zábav v messe. Ztratil jsem čistou mysl svou, ztratil jsem úctu před sebou. Nemocen vrátil jsem se po půl roku z cesty. Obtěžoval jsem spoustu lékařů — a jsem nemocen dosud.

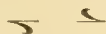
Zamlčel se. Loď se několikrát silně zakolébala, čaj vystřikl ze sklenice a rozlil se po stole. Kurz toho nepozoroval. Zamyšleně seděl dál a mně nechtělo se rušiti nálady jeho neopatrným slovem. Najednou vstal a s tváří docela změněnou, s očima jiskřícíma mluvil, vlastně křičel:

— Představte si teď mou situaci. Cítím, že nejsem zdráv a sešel jsem se s ní. Ona čistá, ušlechtilá, vznešená, a já pokálen blátem nečistoty měl jsem jí říci, že ji mám rád. Hleděl jsem na ni jako na světici, chtělo se mně vrhnouti se před ní na kolena a dotknouti se lemu jejího roucha, chtěl jsem jí vše říci, chtěl jsem v ní, v její lásce najíti očistu pro sebe. Ale červ viny, hřích, který mě pálil, jak znamení Kainovo mně křečovitě svíral ústa. Mlčel jsem, ale ve mně to bouřilo. Viděla, že se mnou se něco děje, a její černé, vlahé oči tak často na mě spočívaly s nevýslovnou něhou. Každý její pohled však drásal mé nitro ještě krutěji.

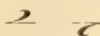
Konečně jsme se rozešli. Ona zůstala ještě, já odjížděl smuten nazpět. Chodím na stráže, dělám visity, inspekce a školy, ale všechna ta jednotvárnost a bezduchost našeho života, celé to okolí pomalu, ale jistě ubíjí ve mně poslední jiskřičku lidskosti. — — —

Vyšel jsem ven. Hlava mě pálila, neviděl jsem, kudy jdu, a vrážel do těl spících matrosů. V kabině vrhl jsem se na svého ovčáka, a slzy vstoupily mně do očí.

Venku šuměla voda, narážejíc na boky lodi, a šroub v taktu pohvizdoval věčně stejnou melodii, chvílemi zahrčelo kormidlo, loď se nahnula, ale za chvíli zas klidně plula dál —o—

V Hamburku hodlají založiti Všeobecnou nadaci spisovatelskou („Deutsche-Dichter-Gedächtniss-Stiftung"), z níž by se rok jak rok všecky lidové knihovny zásobovaly vynikajícími díly mistrů německé literatury a vedle toho by se mistrovská díla šířila všemožně do lidu. Provolání Hamburčanů připomíná Roseggrova slova: „Kdyby kapitál, který sešel se na pomník spisovateli, uložen byl na úroky a kdyby se z něho ročně na sta spisů onoho spisovatele koupilo a rozumně rozdalo mezi četbychtivý a přístupný lid — byl by to vskutku živý, nepomíjející pomník."

MODERNÍ ARCHITEKTURA.

Chceme čtenáře seznámiti s hlavními myšlenkami Otty Wagnera, architekta a profesora vídeňské Akademie umění. Prof. Wagner je právě nejznámější z rakouských průkopníků nového směru v architektuře. Vidíte ty pokusy o nové umění všady: na výstavách, v bytech, v kavárnách, na ulici. I Praha, i menší města česká už mají ukázky, před nimiž nelze zavírat oči. Diváci hledí: jedni se zlobí, druzí křičí nadšením, třetí pokyvují hlavami — rozpačitě.

Takhle to začalo: Když r. 1895 architekt vídeňský Otto Wagner jmenován byl profesorem na c. k. akademii výtvarných umění — prof. Hasenauer zemřel —, nikdo skoro nevěděl, jaký to muž přichází. Vědělo se jen, že Wagner málo stavěl, leda svůj palác na Rennwegu a vedle dva domy, pak dům na Universitní ulici, který byl nápadný svou neobyčejností. Mimo to věděli, že vydal pěkné dílo, v němž reprodukoval řadu svých návrhů z rozličných soutěží a řadu návrhů jen ideálních. Dosud byl soukromým architektem.

Jeho jmenování na Akademii část architektů vítala jen proto, že byl žákem Hansenovým — nejpopulárnějšího té doby vídeňského architekta, že v jeho mladých pracích vliv Hansenův byl viditelný, což jim stačilo. Jiná část architektů uvítala jmenování s nenávistí, ne však z příčin ideových, vždyť o snahách a zásadách Wagnerových nic nevěděli, nýbrž vytýkali mu, že měl protekci a že je boháč.

Po prvním školním roce, když byla výroční výstava Akademie a Wagner na ní předstoupil před veřejnost se svou školou, náhlé podivení a pozornost veškerého světa architektů! Noviny denní a jejich kritikové nerozuměli vůbec ještě, oč jde, leda bylo-li někde něco inspirováno se strany odbornické. V té výstavě byla totiž řada návrhův architektonických Wagnerových nejmladších žáků, návrhů divných, nezvyklých, jakoby chtěly dosavadní umění obrátit vzhůru nohama. Odborníci vrtěli hlavou, jiní zrovna zuřili. A když někteří i mlčeli a snažili se pochopit, nenašel se přec ani jediný ze starších architektů, jehož by toto umění bylo nadchlo. Všeobecná stísněnost zavládla. „V prvním okamžiku ten odmítavý dojem i nás žáky Wagnerovy zarazil" — pravil jeden z tehdejších žáků. „Všecko bylo proti nám. Wagner však je člověk, jenž úžasně ovládá duše. Wagner svolal žáky a krátkým výkladem ještě jednou objasnil svůj směr, mraky rozplašil a žáky nadchl."

Od té výstavy počala horečná práce na Akademii. Práce učitelova s neslýchaným napjetím sil i práce žáků s nadšením jdoucích za učitelem.

Čím Wagner dnes je, to nelze si představit bez jeho školy. Škola ho udělala, čím je dnes. Slova tato potřebují výkladu: U starých archtektických škol (Hasenauer, Schmidt, Hansen) vyniká tato okolnost: jmenovaní mistři byli silné individuality technického rázu. Technika formy, umění ruky byla hlavní věc, nikoliv idea. Tito starší učitelé neříkali žákům: „Budete pracovati tak a tak, proto a proto", nýbrž každý měl zálibu v jistém slohu, propracovával jej, přikrašloval a v zálibě své vychovával žáky. Mistři starší brali za základ svého tvoření staré formy gotické, renaisanční, empirové a těm vnucovali nové úkoly a nové konstrukce. Věřili snad i v oživení starých národních architektur. Přijímali třebas architekturu z různých míst a kombinovali dál. Silné individuality něco svedly konečně, ale žactvo nemyslilo dál, napodobovalo své mistry-učitele. Formu učitelovu! Také to člověk vidí, jak málokterý z žáků se vymknul vlivu učitelovu, jak nikdo neměl význačnějšího karakteru uměleckého.

U Wagnera začalo se docela jinak. Začalo se ideově. W. přišel do školy a neukázal na žádný sloh, na žádnou formu, která by se měla nebo mohla napodobit. On vyložil zásadu, že architekt umělecky tvoří na základě potřeby a konstrukce (Bedürfnis und Construction). Když má udělat židli pro dělníka, židle musí být přiměřena tomu, jak dělník na ní sedává. Když máš stavět obchodní dům, žák nechť pronikne jádro věci, t. j. nechť promyslí, čeho dům obchodní potřebuje, v jakých poměrech povstane a v kterých má ho být používáno. A promysli tedy jasně, na jaký nejlepší, nejúčelnější způsob lze vytvořiti obchodní dům. Na základě svých úvah potom věc formuj! Forma je teprve výsle-

dek potřeby. V tom tedy spočívá hlavní rozdíl mezi starým a mezi novým uměním. V tom, že forma není podstatnou částí architektonického díla. Staré umění šlo za formou. Žák se učil dokonale znát formu ve všech podrobnostech a tuto formu šťastně nebo méně šťastně aplikoval na potřebu. (Třeba kus kathedrálové gotiky na činžák).

Wagner o zásluhu prvých úspěchů, o zásluhu, že jeho umění začalo znenáhla pronikat, dělí se se školou svou. A proto jsme řekli, že Wagnera nelze si představit bez jeho školy. Jakmile učitel řekl žákům „Hledejte!", od té chvíle nastalo hledání, broušení a tvoření všech. Wagner sám se učil právě tak od školy, jak škola od něho. Není učitel despota, nýbrž učitel kamarád. Zajímavo je proto sledovat řadu publikací jeho i školy jeho. Při tom postupu práce a při návalu mladých talentů k Wagnerovi byly práce kvalitativně čím dál lepší. Dílo Wagnerovo stoupalo.

Ve 3. roce učitelské činnosti své Wagner vydal drobnou knížku jakožto výsledek svých uměleckých názorů Moderne Architektur. Tato knížečka způsobila rozruch nejen ve Vídni, nýbrž i za hranicemi. Názory její byly tak přesvědčivé, že i mnozí zarputilí odpůrci nového směru přidávali se k nim. Vliv Wagnerův rostl, dnes je Wagner ve Vídni duchem směrodatným. Ze školy jeho zatím vyšlo už mnoho architektů, kteří volně vychováni byvše ovšem volně kráčejí svou cestou.

Proud wagnerovský spojuje a slívá se pak s příbuznými proudy jinými — anglickým, belgickým, německým a francouzským — v mohutný směr, z něhož se jednou, to doufáme, zrodí žádoucí a dávno očekávané naše umění, umění ne archeologické, nýbrž naše časové, z 20. století prýštící. Vyrostly stejné snahy na různých místech a jen ideová stránka je spojuje. Wagner je u nás jedním z průkopníků jako v Chicagu Sulivan. Každé časové umění mělo vliv na lidi své doby. Už také vliv nového umění začíná se jevit. Roste zájem, od posměchu a karikatury, od kavárenských vtipů a novinářských jízlivostí přechází se k uctivému přemýšlení. Cítí se, že věci, které nové umění — — Moderna — nám vytvořuje, jsou nám mnohem bližší, než staré formy minulých století. Přijdeš-li do bytu moderně zařízeného, do výstavy, vidíš, jak lidé se tam domáčtěji pohybují, jak splývají se svým okolím.

Že také Moderna neuhodila všude na pravdu, že někde místo pravdy a přemýšlení hlásí se povrchní moda, to je přirozené a při každém novotářství samozřejmé. Výstřelky nemusejí znalce lekat, to pravé se vykvasí, a nynější dobu nelze zatím pokládat za víc, než za dobu kvašení. Potřeby 20. století diktují nové umění, jiné zajisté, než potřeby 16., 17., 18. století.

Nesmyslný byl by konečně odpor tak zv. vlastenecký. Strach, že k nám zavleče se cizí směr, německý, jenž vznikl v cizině, za hranicemi. Wagnerism hudební také byl cizí, a co z něho Smetana udělal. Jestliže u nás vyrostou talenty české, dodají novému umění zrovna tak český ráz jako v hudbě, ne vídeňský, ne mnichovský, ne darmštadský. Když jsme měli v době renaisance svou krásnou „českou renaisanci", proč bychom nemohli mít v architektuře svou českou modernu?

H. Beneš.

O německém dramatě přítomnosti píše v Kunstwartu (mnichovská revue pro umění slovesné, divadlo, hudbu a výtvarné umění) Adolf Bartels a praví též toto: Mezi všemi evropskými kulturními národy německý národ chová nejpevnější naději, že je mu přisouzen ještě silný vývoj dramatu; a má pro to nejvíce důvodů. Žádný jiný národ v devatenáctém století nemůže se vykázati čtyřmi dramatickými genii jako jsou Kleist, Grillparzer, Hebbel a Ludwig a žádný národ nemá tolik silných talentů, jako nám vyspělo v posledním století: Zacharias Werner, Immermann, Raimund, Grabbe, Büchner, Halm, Bauernfeld, Gutzkow, Freytag, Anzengruber, Wildenbruch a Hauptmann. Jinde, i v samé Francii a zcela jistě v Anglii, drama se takřka odtrhlo od poesie a stalo se — nu jmenujeme to uměním scénařským, jež s prostředky bohatě vyvinuté zděděné techniky — jemnější ve Francii a drsnější v Anglii — netvoří obrazy života, nýbrž umělé zápletky, které luští figurami, jež jsou v celku pevně umístěny. V Německu naproti tomu se však vždy pevně věřilo, že drama má nejen vyrůstati ze života, ale i povznésti se na básnický výtvor, byť také u nás machři, kteří Francouzům umění odkoukali, nebyli nikdy chyběli, ba dokonce i velkých zevnějších úspěchů dosáhli. Může se přece za to míti, že německá víra jednou se vyplatí a že jednoho dne dostaneme když třeba ne nového Shakespeara, tedy přece nějakého nového Schillera nebo Grillparzera nebo Hebbla, anebo — což by snad bylo nejžádoucnější — velkého spisovatele veseloherního.

° ° °

Konrád Ferdinand Meyer je švýcarský básník vedle Gottfrieda Kellera v 19. století nejslavnější. Narodil se 1825 v Curychu, studoval práva, později historii, ale dlouho bez určitého vědeckého neb uměleckého cíle. Teprve roku 1867 uveřejnil „Ballady". Od té doby táhnou se však sbírky jeho dlouhou řadou: r. 1870 Romance a Obrazy, 1871 báseň Huttenovy poslední dni, 1873 idyla Engelberg, 1876 román Jürg Jenatsch, 1880 novela Svatý (o Tomáši Beketovi), 1882 sbírka Básní, čtyři Drobné novely, 1883 novely Utrpení malého hocha, 1884 Svatba mnichova, 1885 Soudcová, 1889 Pokušení Pescary, 1891 Angela Borgia atd.

° ° °

Povídka Chocholouškova „Poslední Černojevič" přeložena byla do ruštiny od M. A. Ljaliné, kteráž přeložila také již české báchorky, sebrané K. J. Erbenem a Bož. Němcové. Pohádky Němcové připuštěny byly také komisí při ruském ministerstvu vyučování do školních i národních knihoven.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Junák jsi, Nataljo! Nataljo... jestli... syn! Jestli syna zrodíš — ozlatím tě! A co s tím! Přímo ti pravím, sluhou tobě budu! tak jak jsem před Bohem! Pod nohy tobě kleknu, dupej mne, jak se ti zachce!

— V té věci ne naše vůle, nýbrž Boží... — tiše a důtklivě pronesla ona.

— Ano... Boží! — se zápalem zvolal Ignát a teskně sklonil hlavu. Od té minuty začal opatrovati ženu, jako maličké dítě.

— Proč jsi usedla k oknu? Pohleď — nafouká ti na bok, rozstůněš se ještě... — mluvil k ní přísně a laškovně. — Co skáčeš po schodech? Sesmekneš se nějak... A ty jez víc, pro dva jez, aby se na něho dostalo...

Natalju však těhotenství učinilo ještě zahloubanější a mlčelivější, jako by ještě hlouběji vešla v sebe, pohlcena jsouc tlukotem nového života pod srdcem svým. Leč usměv jejích úst zjasněl a v očích chvílemi zaplápolalo cosi nového, slabého i nesmělého, jako první pablesk ranní zoře.

Když na konec nadešel čas k porodu — bylo to záhy z rána v podzimní den — při prvním výkřiku bolesti, jenž vyrval se z úst ženiných, Ignát zbledl, chtěl jí cosi pověděti, jen však máchl rukou a odešel z ložnice — kde žena krčila se v křečích — dolů do malinké světnice, jež bývala modlitebnou jeho nebožce mateři. Kázal si přinésti vodky, sedl za stůl a začal posupně pít, naslouchaje poplachu v domě a sténání rodičky, donikající shůry. V koutě pokojíka, matně osvětleny jsouce mrkajícím světlem lampy, matně rýsovaly se podoby ikon, lhostejné a temné. Tam nahoře, nad jeho hlavou dupali a šlapali nohama, cosi těžkého přestavovali po podlaze, hřmělo nádobí, po schodech běhali poplašeně vzhůru, dolů.... Všecko se dělo rychle a spěšně, ale čas plynul pomalu. Ke sluchu Ignátovu dolétaly přidušené hlasy:

— Zřejmo, takhle se nerozrodí... do kostela by se mělo poslat, aby carská vrata otevřeli...

Do světnice, sousedící s jizbou, kde seděl Ignát, vešla podruhyně Vassuška a hlučným šepotem jala se modlit:

— Hospodine, Bože náš... jenž jsi ráčil sestoupiti s nebes a zroditi se ze svaté Rodičky Boží... jenž znáš slabotu bytosti lidské... odpusť služebnici své...

A náhle, přehlušujíc všecky zvuky, rozlehlo se nelidské naříkání, otřásající duši, nebo dlouhotrvalé sténání tiše plynulo po komnatách domu a zmíralo v koutech, již plných soumraku večerního... Ignát vrhal posupné pohledy po obrazích, těžce vzdychal a uvažoval:

— Což pak zase to bude dcera?

Chvílemi vstával, bez rady stál prostřed komnaty a mlčky se křižoval, nízko se kloně ikonám, potom opět zasedal za stůl, pil vodku, neopíjející jej v ty hodiny, dřímal a tak ztrávil celý večer i celou noc a jitro až do poledne.

A tu konečně shora spěšně sběhla babka porodní, tenkým a radostným hlasem na něj křičíc:

— K synovi tobě štěstí přeju, Ignáte Matvějiči!

— Lže-eš? — temně pronesl on.

— Nu, co pak ty tak, báťuško!...

Vzdechnuv vší silou své široké hrudi, Ignát buchl na kolena a třesoucím se hlasem zajektal, úsilně přitiskuje ruce k prsům:

— Sláva Tobě, Hospodine! Nechtěl jsi Ty tedy, aby zanikl rod můj! Nezůstanou bez ospravedlnění hříchy moje před Tebou... Děkuji Ti, Hospodine... och! — A ihned, pozdvihnuv se na nohy, jal se rozléhavým hlasem komandovati:

— Hej! Nechť jede někdo k Mikuláši pro popa! Ignátij, jářku, Matvějič, žádá! račte, prosím, modlitbu rodičce obětovat...

Objevila se sloužící a postrašeně mu řekla:

— Ignátiji Matvějiči! Natalja Fominišna vás volají... zle s nimi...

— Cože, zle? To přejde! — řičel radostně záře očima. — Řekni — hned jdu! Řekni — junák že je ona! Hned, jářku, dáreček na zoubek dostane a přijdu. Stůj! Na zakousnutí popu přichystejte.. pro kmotra Majakina pošlete!

Jeho ohromná postava, zrovna jako by ještě byla vyrostla a zpita jsouc radostí, pitvorně se motala po pokoji; usmíval se, mnul ruce, a vrhaje na obrazy zkroušeně vděčné pohledy, křižoval se, široko se rozmachuje rukou... Na konec odešel k ženě...

Tam především zrak jeho upoutalo malinké, červené tělíčko, které babka myla v neckách. Spatřiv je Ignát, vystoupil na špičky bot a založiv ruce na hřbet, přistoupil k němu, stoupaje ostražitě a směšně rozjeviv rty. A ono vřeštělo a bralo se ve vodě, obnažené, bezmocné, dojemně lítostné.

— Ty, pozor... ostražitěj tiskni... vždyť on ještě ani kostiček nemá... — řekl Ignát babce prosebně a polohlasem.

Ta se zasmála, otvírajíc bezzubá ústa a obratně překládajíc robátko s ruky na ruku.

— Jdi, a kdybys šel raději k ženě...

Poslušně hnul se k posteli a na cestě se otázal:

— Nu, co, Nataljo?

Potom přistoupiv k ženě, strhl pryč oponu, vrhající na postel stín.

— Nevydržím já... — ozval se tichý, chraptící hlas.

Ignát mlčel, upřeně hledě na tvář ženinu, potonulou v bílé podušce, na níž jako mrtvé zmije rozhozeny byly temné prameny vlasů. Žlutá jsouc, bez života, s černými skvrnami kolem velikých,

široce rozevřených očí — byla mu cizí. A pohled těchto strašných očí, nehybně upřený kamsi do dálky, skrze stěnu, — rovněž byl Ignátovi neznám. Srdce jeho, stižené těžkou předtuchou, zvolnilo svoje radostné bití.

— Nic... nic... to tak vždycky bývá... — tiše hovořil, nakláněje se, aby políbil ženu. Leč ona přímo v tvář jeho sténala:

— Nevydržím...

Rty její byly šeré, chladné, a když se jich dotekl svými rty, tu pochopil, že smrt — jest již v ní.

— Ó, Hospodine! — ustrašeným hlasem pronesl, cítě, jak strach mačká mu hrdlo a nedává dechu.

— Natašo! A jak že on? Vždyť jemu — prsu třeba? Co pak ty to?

Div se nerozkřikl na ženu. Podle něho šuškala babka; houpajíc ve vzduchu plačícím dítětem, cosi přesvědčivě mu říkala, ale on neslyšel a nemohl odtrhnouti svých očí od strašné tváře ženiny. Rty její se pohybovaly a on slyšel tichá slova, ale nerozuměl jim. Sedě na kraji postele, mluvil tichým a nesmělým hlasem:

— Ty, považ, — vždyť on bez tebe nemůže být . . . vždyť je nemluvně! Seber se na duši: tu myšlenku vyžeň! Vyžeň ji...

Mluvil — a rozuměl, že mluví nemístné věci. Slzy v něm vřely a v prsou jeho se rodilo něco těžkého jako kámen, chladného, jako ledová kra.

— Odpusť... mi... buď s Bohem. Opatruj, hleď... nepij... — bezezvučně šeptala Natalja.

Kněz přišel a, zakryv čímsi obličej její, jal se vzdychaje říkati nad ní tichá, prosebná slova:

— „Vladyko Hospodine, všech věcí Pane, jenž uzdravuješ všeliký neduh... i tuto, dnes porodivší, služebnici svoji Natalju uzdrav... neboť zajisté podle slov Davida proroka: v hříších počati jsme a poskvrněni všichni jsme před Tebou..."

Hlas staříkův se trhal, vyhublá tvář jeho byla přísná a z jeho rouch vonělo kadidlo.

...„z ní prvorozené nemluvňátko opatruj od všelikého pekla... od všeliké divokosti... i od všeliké bouře... od duchův zlých, denních i nočních..."

Ignát poslouchal modlitbu a beze slova plakal. Slzy jeho veliké a teplé, padaly na obnaženou ruku ženinu. Leč ruka její jistě necítila již, jak bijí o ni slzy: zůstávala nehybná a kůže na ní se neotřásala od bití slz. Přijavši modlitbu, Natalja upadla v bezvědomí a na druhý den — zemřela, slova neřekši nikomu více, — zemřela stejně mlčky, jako žila. Vystrojiv ženě pyšný pohřeb, Ignát okřtil syna, nazval ho Foma a se svírajícím srdcem odevzdal jej v rodinu kmotrovu, starého přítele svého Majakina, jehož žena nedlouho před tím také porodila. V husté, temné bradě Ignátově smrt ženina nasela mnoho šedin, ale v zádumčivém lesku jeho zraků objevil se nový výraz — měkký a jasně laskavý.

(Pokračování.)

DĚTSKÝ KOUTEK.

KANÁR OTROK.

Za deštivého dne mladá vrabčata nemohla z hnízda ven. Když tuze zlobila, vypravovala jim matka o ubohém strýci kanárku. Co ten má chudák dělat, když po celý život je uvězněn v těsné kleci? To utišilo bujné vrabčíky: litovali strýčka kanára, a jak poprvé z hnízda vylétli, usedali na zamřížené okno, kde visela jeho klec. Pokřikovali na malého vězně: „Strýc, strýc, pojď, pojď!" Ale kanárek nemohl a také příliš nedbal: dostával všecko, co hrdlo ráčilo — semenec, ptačinec, jitrocel a často i kousek cukru.

Jednou však v létě, když otevřeným oknem vál vlahý, čistý vzduch z venku, kde se modrala jasná obloha a sluncem prozářené mladé listy kaštanové jak žhavé zlato se stkvěly, tu přece zatoužil i ten kanárek po volnosti, po takové svobodě, jakou mají ta čilá vrabčata. Zkoušel dostati se z klece, ale nešlo to: dráty byly těsné a pevné, dvířka zavřená. Touha po svobodě rostla, a proto pořád pokusy opakoval.

Až za několik dní podařilo se mu, že otočil dvířka postranní, kudy mu dávali vodu a zob. Nesměle z prvu poskakoval po kleci; potom se odvážil na hodiny, z hodin na plotnu, kde by se byl málem utopil ve velkém hrnci na prádlo, potom vyletěl na pootevřené dvéře a frr do chodby. Tam bylo více místa k prolétnutí: nikdo nebyl doma, ani kocour, a kanárek poletoval se smetáku, zavěšeného na stěně, na vál, z válu na ošatku. Aj, vyhlídka byla pootevřena: frrr ven do nádvorní zahrady, kde se usadil na jedli proti oknu.

„Strýc, strýc, strýc!" jásali kamarádi vrabci. A nutili ho dále; kanár však, ač mu šla radostí hlava kolem, nevzdálil se, jen poskakoval s větve na větev. Zatím přišli domácí lidé a sháněli se po svém ptáčkovi; chlapci již běželi pro klíč od zahrady. V tom napadlo paní, aby postavila klec na okno a lákala uprchlíka.

„Strýc, strýc! pryč, pojď," volali vrabci čijíce zradu. Varovali ho všelijak, aby prchl. Než kanár vida cukr zastrčený mezi dráty klece, vlétl na klec a byl lapen. Vrabci udiveni hleděli, jak se za ním okno zavírá.

Matka vrabčat slyšela to veselí a tu radost s kanárkem, sedíc doma v teple.

„Vedete strýce?" ptala se, když mladí letěli k hnízdu.

„Škoda řeči", mládež se zlobila.

„Ba právě", prohodil starý vrabčák, „kdo se sám dává v otroctví pro lepší sousto, není svobody hoden." —

Konrád Pospíšil.

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem Edv. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 20. října 1901. Číslo 4.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

RUDOLF SECKÝ:

VÍDEŇSKÉ „PRAŽÁTKO".

Črta z Posázaví.

„Včera večer bylo z Vídně přivezeno drahou císaře Fr. Josefa 36 nalezenců v průvodu úředníka a čtyř opatrovnic." Lokálka denních listů pražských dne ... 1901.

Žertovný nadpis! K smíchu, že ano? Kdo to kdy slyšel: vídeňské „pražátko"? A přece je to pravda.

▪

Rrrrrr bum! bum! bum! Rrrrr bum! bum! bum! vesele se rozlíhalo po zelené návsi osady —eské. Všichni obyvatelé vesničtí přirozeně znali hlas „starého mušketýra", jenž jejich předky svolával před rokem 1848 na robotu, a nyní byl jen nevinným obecním poslem. Věděli také více méně, co dnes obecní strážník Homola bude provolávati. Totiž, že příští neděli bude dražba na děvčátko Annu Velebilovu, dceru Marie Velebilové. Před 6 léty narodila se jí ve vídeňské porodnici, odkudž před týdnem byla převezena do pražského nalezince a postrkem potom z Prahy do obce poslána. Věděli to, jak řečeno, a přece vyšli na zápraží, aby poslechli tu novinu z „úředních úst".

Panečku, to bylo řečí po vsi ...! Kdo by to byl řekl, kam to Mařenka Velebilovic dovede! Bylo to děvče jako malina, když odjížděla do Vídně, a leckterému hochu bývalo těžko v hlavě i u srdce, když se zahleděl před lety do jejích blankytných očí. A dnes! Jen živý kvítek poslala na památku obci, sama zahynuvši kdesi v bahně velkého města, jež tak mnohou duši čistou do kalných vod svých schvátilo.

S obřadností hodnou tambora napoleonského zastrčil Homola obě paličky za řemen, vypjal prsa, vytáhl zmačkané a usmolené „usnesení slavného obecního zastupitelstva" a spustil zvučným svým hlasem: „Od obecního představenstva se tímto všem po rozumu obecního zastupitelstva vědomost dává, že dne 1. září, to jest příští neděli, po ranní mši svaté bude se licitovati na obecním úřadě šestileté vídeňské „práže" Anna Velebilova. Kdož by se dražby té súčastniti chtěl, nechť se toho dne v ustanovený čas dostaví k panu starostovi obce." Rrrrrr bum! bum! bum!

Stalo se léta Páně 1901 dne 25. srpna v obci —eské. Však na jménu nezáleží. Celá řada je takových obcí, kdež podobným způsobem dítky-siroty se zaopatřují. Na Posázaví i daleko od Posázaví.

Strážcové lidskosti, kteří chvějete se a k zodpovědnosti voláte surové kočí, když týrají svěřená jim zvířata, kde jste vy? duše ženské, jež chvějete se při pohledu na krev, jež vytryskla z prstu vašeho dítka; vy všichni úřadové humanity a lásky k bližnímu — kde jste? Ach ano! Vy o tom nevíte ... Není to zapsáno úředně ve vašich aktech.

Vídeňské „pražátko!" ... toho nevhodného pojmenování užívá se na rozdíl od „pražského prážete" ... To jsem totiž zvěděl teprv potom. Nalezenec z Prahy jest „pražským" a nalezenec z Vídně „vídeňským" prážetem. Vtipně si ten náš lid pomáhá, jen co je pravda!

A v neděli 1. září byla ta vybubnovaná dražba ... Světnice u starostů sotva stačila návalu koupěchtivých. Mnozí však, zdá se, jen ze zvědavosti se dostavili, aby spatřili tu holku, na niž nyní obec připláceti musí. Než holky nebylo lze spatřiti. Utekla na půdu a tam se kdesi ukryla, když viděla, že do stavení se scházejí cizí lidé.

Věděla, že ti lidé přišli k vůli ní ... Řekl jí starosta, aby nikam neodcházela, že s některým tím strýčkem, co sedí ve velké světnici, půjde dnes domů k obědu, a že u něho bude potom bydleti.

A starosta započal dražbu:

„Obecní zastupitelstvo se usneslo dáti na dítě to patnáct zlatých ročně ... Kdo je dá?"

Nikdo z přítomných ani nehlesl.

„To je skoro málo, starosto," ozval se po chvíli výměnkář Beran. „Děvče musí do školy, chce jíst a musí se šatit."

„Plním jen to, co mi obec uložila," řekl starosta.

„Eh, nevídáno! Já ji vezmu za ten peníz," ozval se chalupník Šonek, známý pijan po celém okolí.

„Nu, můžete-li holku vzíti za ty peníze," opáčil Beran, „tož ji vezmu já také. A ještě slevím. Dáte mi, starosto, ročně dvanáct zlatek a já si děvče odvedu."

— — — — — — — — — — — — — — —

Nebudu dále líčiti tuto scénu. Děvče bylo přiřknuto Beranovi.

Potřeboval ji. Žil se ženou na výminku. Se synem ženatým i dcerou se hněval a tak neměl mu kdo doběhnouti pro sklenici piva nebo pro tabák, ježto vnoučkové to měli od rodičů přísně zakázáno. „Dědek“ to neměl v kontraktě... Nu, najíst jí dají a na ty šaty bude těch dvanáct jednušek také dost.

Když se sousedé rozcházeli, sháněli se po Andulce. Ani slechu ani vidu po ní. Nemohli se jí dovolati. „Někam se ukryla,“ prohodil starosta k Beranovi. „Až vyjde, tak vám ji čeledín dovede.“

„Tak dobře, starosto! Buďte s Bohem!“

„S Bohem, kmotře.“

Andulka však se do večera neukázala. A když ani druhý den ráno k snídani nepřišla, pojalo starostu jakési zlé tušení.

Zavolal čeledína a hledali ji. Prohledali každý kout v domě. Snad se ukryla na půdě v seně? Hledali, hledali... Volali. Než nikdo se neozval.

Až konečně! „Tu je,“ vzkřikl čeledín, nahmatav šaty pod senem.

Avšak nebylo snadno k Andulce se dostati. Hezkou kupu sena odházeli, než se k ní dostali.

„Harantě jedno,“ huboval čeledín, „kam až zalezlo.“

A již chopil se Andulky za ručku, než okamžitě ji leknutím pustil.

„Kriste Ježíši! Děvče je studené. Hospodáři!“

Ručka dítěte byla již jako kus ledu.

Nastalo vysvětlování a dohadování: Prchala patrně před lidmi a zarývajíc se hluboko do sena, svrhla na sebe hromadu sena, a to ji nebožátko udusilo. Nu, snad se pro ni tak stalo lépe.

„To budu mít zase chození k soudu,“ zabručel starosta. „Ještě to mi scházelo...! A konečně! Snad je to tak dobře... Bez toho by nebyla lepší než její máma.“

Mrtvolku odnesli na hřbitov do márnice. Přijela komise, seznala, že dítko se udusilo a že nikdo viny na její smrti neměl... Za několik neděl si žádný na zvadlý kvítek — malou modrookou Andulku nevzpomenul.

A obec zaopatřivši děvčeti růvek — měla tak o ně nejlépe a nejlaciněji postaráno.

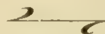
A lidskost? Ta pláče a vzpíná ruce své k nebesům dále a prosí, aby nebesa dobrotivě zapomenula lidstvu, čím samo na sobě se prohřešuje.

*

Já, který jsem byl svědkem této historie, žaluji na tebe, milý kraji Posázavský, jenž mého rodného milejším jsi se mně stal, žaluji na tebe, staroslavné království České, vlasti má, ačkoliv nebe takovým bohatstvím tebe obdařilo, že dítky tvé jako otroci veřejně se prodávají. Žaluji na vás, matky krkavčí, jež zapomenuly jste se nad krví svou a nepomýšlíte, co se stane s dětmi vašimi, které jste v nalezinci zanechaly. Ano, jako otroky vám je prodávají — neodvolám slova toho.

K neuvěření. Několik mil od Prahy licitují ve veřejné dražbě ubohé sirotky a dávají je na vychování tomu, kdo dá nejméně. Péro se mi v ruce chvěje. Při tom ti zatemnělí mužové zapomínají, svěří-li dítě na obtíž obci padlé nespolehlivé rodině, že tím pletou bič na sebe, na obec, bič, který dlouhá léta mrskati je bude za to, že nedbali o řádnou výchovu svého neblahého spoluobčana-dítěte.

Máte, čtenáři, děti? Jste otci? Jste matkami?

SOUDCE.

(Studie k českému člověku.)

Žije v krajském městě, je členem krajského soudu v zemích koruny české. Plní přesně své povinnosti dle litery zákona, a což nad to jest, opatrně, co nejrozvážněji měří každý krok svého denního života. Ví, proč chodí do hostince „k orlu“ — styk s patricii městskými a mimo to nepřisedne ke stolu nikdo nekvalifikovaný, nikdo podezřelý z politických výstředností. Ví, proč nevynechal žádné mše, žádného průvodu církevního, žádné okázalosti jiné toho druhu — —

Ale to právě už je celá kapitola. Všeobecně je znám tento krajský člen soudu svou přísností v deliktech náboženských. On sám je toho sobě vědom patrně — tak aspoň v městě soudí — neboť kde může, vyhne se raději příležitosti, aby nemusil dávat své votum. Jaktěživ ho sice nikdo neviděl v důvěrném styku s kněžími, ani městskými ani okolními, nikdy slovo lásky neb oddanosti neproklouzlo přes jeho rty ve večerních společnostech, ale přes to není muže, jenž by se k nim choval uctivěji a takořka s posvátným ostychem. Trochu podivín...

Jednou přijel k němu na návštěvu novic v úřadě soudcovském, synovec. Synovec líčil poměry, v nichž žije na okresním městě, spory dvou obecních stran, kněze a učitele, cukrovar a rolníky — malichernost, sprostota, nuda.

— Také to znám, Pepíčku — přikyvoval strýc. A musíš dát přece pozor, abys nešlápl chybně.

— Opovrhuji tím nízkým brakem.

— Opovrhuj — neopovrhuj, jak libo, ale tvá kariéra?

— Jak to možná?

— U nás je všechno možná, hochu. Povím ti svou povídku. Když jsem adjunktoval v H., vjeli si v blízké bandurské vsi do vlasů farář a učitel. Učitel podal žalobu pro urážku na cti. Vlastně bylo těch urážek celý mandel: urážky s kazatelny (to by ušlo!), urážky z hostince, urážky z několika udání

na zemskou školní radu. Když se toho všeho učitel domakal, vedl svědky. Povídám ti, důkazy svědecké proti faráři byly zdrcující a mně nastávala povinnost vynésti rozsudek. Když jsem prostudoval spisy, naskakovala mi husí kůže z nich. Farář musí být odsouzen.

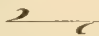
V úzkostech zajel jsem do Prahy k otci. Víš, že jsme jakási soudcovská dynastie. Otec byl tehdy radou zemského soudu. Pravil mi: „Nemůžeš předat akta kolegovi?" Ne, chef náš ujel na dovolenou a auskultant stůně. Měli z toho oba vítr. „Když není jiné pomoci, hleď to smířit. Smířit za každou cenu!" opakoval otec pozdviženým hlasem a zdvihl prst výhrůžně. „Kněžská msta je hrozná a kněžská ruka kam sahá — to vůbec ještě nikdo nevystihl...."

Co jsem tedy učinil? Promluvil jsem s vikářem, upozornil jsem ho, že věc špatně stojí. Vikář tedy aby vynaložil na smír svou autoritu. Když ke mně přišel žalovaný několik dní před přelíčením, pravil jsem mu: „Račte, důstojnosti, navštívit pana vikáře, má vám něco důležitého říci."

A koukej, milý Pepíčku — dvacet let jsem se tloukl po okresních městech a radou v Praze nestanu se do smrti, jako můj otec!

— Hádanka! žasl Pepíček.

— Ano, hádanka pro tebe, pro mne ne. Farář zvěděv od vikáře, jak o jeho věci smýšlím, podal hned žádost za odročení líčení a za delegování jiného soudce, jelikož já jsem předpojat prý a už hotový rozsudek nosím v hlavě. Na toto udání byl faráři dán jiný soudce, který sice dal také učiteli za právo a zjednal mu velkolepou satisfakci, ale dva ranění zůstali na bojišti: já i učitel. Přeložili učitele, okresní školní rada vedla proti němu disciplinárku dál, jako by rozsudku c. k. soudu nebylo, přeložili i mne, kde lišky dávají dobrou noc. Dvacet let jsem cítil, jak na mně lpí nespokojené pohledy představených. Choval jsem se korektně, říkají o mně — vím to — že jsem podivín. Strach a nenávist zápasily ve mně. Měl bych nenáviděti, ale život už je takový, milý hochu, já mám strach...

MODERNÍ ARCHITEKTURA.

Z knihy O. Wagnera „Moderne Architektur".

I. Architekt.

Ze všech výtvarných umění je stavitelství jediné, jež skutečně tvoří a plodí, t. j. jediné je s to, aby vytvářelo formy, které se jeví býti lidstvu krásné, ač nemají vzoru v přírodě. Ač mají tyto formy v přirozené ústrojnosti svůj zárodek, ve hmotě svůj původ, díla hotová přece tak daleko leží od východiště svého, že musejí pokládána býti za dokonalý novotvar.

Každá schopnost umělecká skládá se ze dvou vlastností individua, ze vrozeného umění a z naučeného a vypřemýšleného vědění. Čím víc se obě tyto vlastnosti projevují a navzájem se drží v rovnováze, tím větší bude cena uměleckého díla jimi stvořeného; pro lepší porozumění budiž podotknuto, že Hanuš Makart měl v sobě víc vrozeného umění než naučeného vědění, kdežto u G. Sempera patrně se projevil poměr opačný. Tento poměr Semperovský bude u architekta platit ve velké většině případů, poněvadž je podmíněn obrovskou studijní látkou, již třeba obsáhnout. U malířův a sochařů, zdá se, lze si představit dokonce i úspěch bez uvědomělého naučeného vědění — u architekta je dojista bez něho vyloučen.

Toto vrozené umění záleží převahou z obraznosti, ze vkusu a ruční obratnosti, a právě ty vlastnosti jsou to, jež při volbě povolání architektova tolik rozhodují a proti nimž tolik bývá hřešeno od lidí k tomuto povolání určených. Ovšem mohou býti u žáka chuť a láska, chybějí-li však obraznost, vkus, ruční dovednost, nebo i jen jedna z těchto vlastností, je všechna námaha vzdělávání ztracena. Bohužel příliš často vyskytají se z tohoto důvodu přechody k jinému povolání, umělecká bída a žalostný typ zmýlené existence mezi architekty. Musíme se konečně rozkmotřit se soustavou, chtít z někoho vzdělat stavitele jen proto, že by jím rád se stal, a nezodpovědět si při tom otázku, zda se pro to také zrodil, má-li k tomu schopnost čili nic. —

Množství vědění, jež dlužno zpracovat, zkušenost, postupný vzrůst a vyzrávání mladistvě svěžích myšlének až do stělesnění svého posouvají u architekta stupeň dokonalé zralosti daleko za leta, ve kterých jiní umělci už dostihují vrcholu svého umění. Dojista nezacházím daleko, kladu-li proto úspěšnou činnost architektovu za čtyřicátý rok života.

K těmto svízelům, jež přináší samo povolání, přidružuje se ještě řada okolností, jež přispívají rovněž, aby mu nebylo ustláno zrovna na růžích. Z nejzávažnějších a nejškodlivějších okolností je, že se zhusta objevují umělečtí hermafrodité a upíři praxe. Proto má architekt vynaložit všechno, aby si opět dobyl a uhájil své posice, která mu dle jeho umění a vědění naprosto přísluší.

Zde je místo, promluvit o ochraně stavitelského umění státem. Dojista získává stát největších výhod pěstěním umění. V Italii vidíme dnes zemi, jejíž nejdůležitější životní nerv dojista činí umělecké výkony z minulých pokolení, a také Francie neposlední měrou zavázána je za svůj blahobyt umění. Tato ochrana může se díti různým způsobem. Tak na příklad by měly být všechny veřejné stavby v říši prováděny pouze od skutečných umělců stavitelů. Mělo by přestat zakupování a používání starých činžáků pro ve-

řejné úřady, čiré stanovisko užitečnosti by mělo ustoupit stanovisku umělecko-praktickému, mělo by být hleděno ke každé příležitosti pro veřejné soutěže stavitelského umění atd. —

Ale ani architekta nelze ušetřit výtky, že sám mnoho učinil, co způsobilo úpadek jeho postavení a stavu. Velice uškodil architektovi pokus, dávat se do křížku s nečistou soutěží, nedodržování zakázky určitě dané, sanguinické sliby nad možnost činěné zákazníkovi atd. Jinou příčinu lze vidět v oblíbeném posud, neuměleckém, nevkusném a proto nedůstojném způsobu, jakým jeho díla byla zobrazována. Prostá střízliva kresba, pohřešující všeho uměleckého půvabu, nemohla na odborníky i laiky působit jinak leč nevábně.

Ale kořen zla je položen hloub. Hlavní příčina neúplného oceňování významu architektova leží ve světě forem, jím dosud užívaných, v řeči, jíž obracel se k mase, kteréž ve většině případů zůstala naprosto nesrozumitelná.

Vyložit to zevrubně je nejpřednějším účelem tohoto spisku.

Nelze dost odsoudit, že dnešní architekti nedali se do uměleckého zápasu, který jim byl vnucen, nýbrž couvli před lhostejností davu vůči stavitelskému umění a zahodili prostě zbraň. Čilé, neunavné obesílání výstav, železná píle a nezlomná činorodá síla by jistě pomohly zde pomalu zjednat nápravu.

Okolnost, že každý architekt musí být také technikem, způsobila nakupení pojmů, a přec je jasno, že někdo může být znamenitým technikem a nemůže činit nároku na titul umělce. Zkoušky zavedené státem jsou ovšem způsobilé zjistit, dovede-li kandidát učinit statické výpočty a dovede-li vyvésti stavby způsobilé k lidskému obývání a shromažďování, ale jsou-li stavby ty také umělecká díla, o tom musejí rozhodovat jen umělci. Ze školy vyšlý dozrávající architekt musí mít řadu duševních vlastností, jež jej uschopňují vykonávat své povolání. Za jednu z nejdůležitějších bych označil schopnost postřehovati potřeby. Jeť známo, že vrstevníci kladou úlohy, jež rozřešit a forum pro ně najít náleží umělci. Tisíceré věci působí svým vlivem na tuto formu a umělec musí všechny znát, má-li forma jím vytvořená být formou také správnou. Při vzniku díla uměleckého spolurozhodují silně způsob bydleti a žíti, moda, etiketa, podnebí, místní poloha, hmota, nástroje atd; k tomu přidružuje se denně bez počtu novot a vynálezů, jež nesmějí architektovi ujít, o jejichž ceně musí být zpravován rychle a dobře. Ovšem že hlavní úlohu při tom má studium vycházejících spisů, časopisů, praxe, cesty atd.

*

II. Sloh.

Jest názorem bohužel velice rozšířeným i v odborných kruzích, ba pokládaným takřka za požadavek, že architekt musí pro každou svou komposici volbou tak zv. slohu utvořit si podklad a že také se zvláštní zálibou tento sloh pěstuje. Tato podložka slohová bývá zastanci této theorie zachovávána až do nejmenších podrobností, stává se koníčkem a postupuje konečně až na měřítko hodnoty při posuzování vytvořených forem uměleckých.

Architekt myslící dostává se opravdu do největších rozpaků, kde nasadit páku, aby zbořil tuto budovu bláznovství. Především dlužno ukázat na to, že slovo sloh znamená vždy výkvět doby, tedy vrchol hory. Mnohem správněji však bývá vždy mluvit o umělecké době ne ostře ohraničené, tedy o hoře samé. Přál bych si, aby v tomto smyslu slova sloh bylo užíváno. Tak je jisto, že na př. Řekové v období, kdy vytvářeli si svůj vlastní sloh, nebyli si vědomi protivy jeho k slohu egyptskému, rovněž jako Římané nebyli si vědomi protivy k slohu řeckému. Římský sloh rozvíjel se pomalu z řeckého a řecký z egyptského. Vždyť až podnes máme před sebou důkazy o nepřetržitém řetěze přechodných forem od rozkvětu slohu jednoho k rozkvětu slohu následujícího. Jednotlivé útvary byly dále vzdělávány a rozvíjeny od národů přiměřeně k jejich zdatnosti, způsobu vyjadřování a nazírání, až vyhovovaly ideálu krásy své doby. Každý nový sloh povstal ponenáhlu ze slohu dřívějšího tím, že nové konstrukce, nové hmoty, nové lidské úlohy a názory se spojovaly s dřívějšími a tím vytvářely novotvary. Velké sociální převraty rodily vždy nové úlohy.

Vždycky tedy bylo umění a jeho tak zv. sloh naprosto určitým výrazem ideálu krásy určité časové periody. Umělci všech dob mívali přesně vymezenou úlohu vytvářet z toho, co zdědili, novotvary, jež pak představovaly umělecké formy své doby. Tedy lze pokládat za dokázáno, že umění a umělci representovali vždy svou dobu. Že naše, tak silně vzrušená druhá polovice století také hledala výraz, formu pro své nejpestřejší umělecké nazírání, je samozřejmo. Ale události kvapily rychleji, než každý rozvoj umění. Co bylo tudíž přirozenějšího, než že umění chtějíce v přílišném spěchu dohonit, co bylo zameškáno, hledala spásu všude a myslila, že ji nalezá: promrskávání všech slohových směrů ze zašlých staletí bylo výsledkem tohoto proudu. Kdo se nepamatuje na elektrisující účinek, jejž po velké politické události v Německu (r. 1871) vyvolala slova „staroněmecký sloh“?

Když dnes člověk klidným, nepředpoja-

K ČLÁNKU O MODERNÍ ARCHITEKTUŘE.

OTTO WAGNER:
MOST NAD BRÁNIDLEM U VÍDNĚ.

tým způsobem zkouší všechny ty slohové fanfáry a filipiky, jimiž za posledních 50 let měly být umělecké názory světa uvedeny na pravé dráhy, může jen s útrpným úsměvem konstatovat obrovské omyly oněch apoštolů slohu. Když první umělecká podnapilost přešla, bylo shledáno, že výtvory provedené jsou nemotivovány a nevhodné, lidem se vyjasnilo, že všechny t. zv. slohy mívaly kdysi ošem oprávnění, pro naši moderní dobu, že musí však býti hledán jiný výraz. Třebas, co vytvořeno, upomínalo tak pěkně na dobré staré předlohy, konečně musila se dostavit umělecká kocovina, poněvadž ze vzniklých těch „uměleckých děl" vyklubaly se jenom plody archeologických studií.

Úloha umění, tedy také umění moderního, zůstala táž, jaká byla za všech dob. Moderní umění musí formami od nás vytvořenými representovat nás moderní lidi; representovat to, co umíme, co děláme a neděláme. Ať Dürer, Michel Angelo, Rubens a j. tvořili budovu, obraz, alegorii, podobiznu: vždy vytvořené umělecké dílo nese na sobě nejvlastnější pečeť mistrovu i pečeť doby, a nikdy umělcům oněm nepřišlo na mysl, aby dávali svým výtvorům nějakou podložku slohovou, nebo aby kopírovali způsob výrazu zašlých století.

V protivě k tomu, co tu řečeno, nalézáme příliš často u dnešních našich umělců snahu, aby co možno nejpřesněji podali staré věci, ba dokonce i snahu napodobit i proměny způsobené vlivy povětrnosti, jež na starých výtvorech se objevují. To přec naprosto nemůže být úlohou moderního umění, a kdo nenalezá nic rušivého ve spojení takových „uměleckých forem" se světem moderním, jeví jistě nedostatek všeho citu uměleckého. **(Pokrač.)**

DROBNOSTI.

* **Vídeňské „pražátko".** Chmurnou črtu dnes přinášíme, bolestnou a hanbivou. K útěše spisovatelově i čtenářů sdělujeme, že jest již připravena osnova zákona, která v příštím zasedání českého sněmu má být projednána. Předloha ta bohdá učiní přítrž i licitacím těmto políčkům vší humanity.

Oslava Gogola a Žukovského v Petrohradě. Příštího roku slaviti budou Rusové padesáté výročí smrti spisovatelů Gogola a Žukovského. Petrohradské dumě učiněn byl návrh, aby památka úmrtí jejich oslavena byla mimo jiné rozdáním 5000 výtisků sborníku, jenž vyjde na paměť těchto spisovatelů, žákům, z obecné školy vystupujícím, dále zřízením fondu pro školní potřeby nemajetným žákům, zřízením nových škol „v paměť N. V. Gogola" a „v paměť V. A. Žukovského", opatřením podobizen obou spisovatelů pro všecky třídy národních škol, zřízením dvou bezplatných čítáren pro lid a zřízením dvou nadací na universitě petrohradské. Mimo to mají býti po zvěčnělých spisovatelích pojmenovány dvě ulice v Petrohradě a na zřízení pomníku jejich má město přispívati ročně určitým příspěvkem.

Pro nový šantán hledali nedávno v berlínských listech „schudlého hraběte nebo barona, který umí trochu básnit." A našli ho. Pan Detlev z Liliencronu, jemný předčítatel intimních kroužků, převzal řízení jednoho z berlínských šantánů a pohybuje se nyní mezi akrobaty a šansonetami. Všeobecné heslo zní: ušlechtiti šantán. Je vidět, že se pan Detlev neštítil učiniti první krok, nad nímž část německé kritiky arci kroutí povážlivě nosem. Básník Richard Dehmel na př. protestuje ostře proti tomu, aby byly jeho básně otiskovány v knihovně šantánové, již Schuster a Loeffler v Berlíně vydávají. „Ohražuji se veřejně — praví — proti využitkování mého duševního majetku kšeftovními manévry, kterými se pod záminkou umělecké výchovy lidu pěstuje poloumění vkus kazící; v nejlepším případě vyzdvihne se tu do popředí, jímž se náš lid může po nějaký čas baviti, ale nikdy nemůže k vážnému uměleckému požitku býti vychován."

Staří Švýcaři. Druhá sloka v Meyerově básni (minule otištěná) znešvařena v tisku. Má zníti:

„Ty, přesvatý otče, tys věřících štít —
však takhle to nejde dál, nemůže jít!
Ty svíčkami spoříš a uhlím a vším,
však neškrť tím, což patří Švýcarům tvým!

Ptactvo ve vězeních. Vězňům státního vězení v Michiganu (ve Spojených Státech) je dovoleno pěstovati si ptáčata. Pro radost i pro výdělek. Pro radost: ptáče je jediným spolubydlitelem nešťastníků, probouzí je milým zpěvem a rozptyluje tesknotu jejich dlouhé samoty. Pro výdělek: na 600 opeřenců vychovává se v kobkách věznice michiganské, a vězňové smějí je prodávati; výtěžek dostanou do ruky ovšem teprve, až jdou na svobodu.

° ° °

Listárna redakční. Do Nového Města na Moravě. Trochu smělý jste — hrát si tak falešně na Bezruče!

° ° °

Kdo je to?

V Čechách žije malíř krajinář, který maluje pro amerického agenta tolik a tolik obrazů ročně, a to za fixní plat — pokud vím — 6000 zlatých. Tento malíř měl pak ideu dávat si malovat tyto obrazy od jednoho chudého soudruha v umění, žijícího v jiné korunní zemi rakouské. Tam sedí tedy skutečný tvůrce a maluje rok od roku obrazy, jež český pseudomalíř poctívá svým podpisem. Obchod, jak se mi od spolehlivé osobnosti potvrzuje, je prý pro obě strany velmi dobrý a také Američané jsou prý velmi spokojeni s obrazy českého umělce, respektive s podpisy jeho jména. Jestliže tedy dostane český umělec, řekněme 6000 zlatých a skutečný onen chudý malíř, jenž beze jména musí malovat, snad 2000 zl., šlechetný Čech (der edle Böhme) — je-li národnosti české či německé nevím — zastrčí do kapsy každoročně 4000 zlatých. Je a zůstane hanbou, že také ještě dnešního dne umění často stávati musí ve službách švindlu. **Ewald Haufe.**

Pan Ewald Haufe, muž nám neznámý, uveřejnil tento dopis ve vídeňském týdenníku Zeitu 12. října. —

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

II.

Majakin bydlil v ohromném dvoupatrovém domě, s velikou, plotem ohrazenou zahradou, v níž pyšně se rozklenuly mohutné, staré lípy. Husté větve jako drobné, temné krajky zakrývaly okna domu; i slunce pronikalo s námahou touto záclonou roztříštěnými svými paprsky v malinké pokojíky, těsně zatarasené rozmanitým starým nábytkem a velikými truhlami, od čehož v pokojích vždycky panovalo smutné a přísné přítmí. Rodina byla zbožná — vůně vosku, kadidla a lampového oleje plnila dům, zkroušené vzdechy, prosebná slova vznášela se ve vzduchu. Obřadnosti konaly se bez úchylky, s rozkoší, v ně vkládala se všecka volná síla duší obyvatelů domu. V soumračné, dusné a těžké atmosféře po pokojích skoro bez šumu pohybovaly se ženské postavy, oděné temnými rouchy, vždy se vzezřením duševní zkroušenosti na obličejích a vždycky v měkkých papučích na nohou.

Rodina Jakova Tarasoviče Majakina záležela z něho samého, jeho ženy, dcery a pěti příbuzných, při čemž nejmladší z nich byla třicet čtyři léta. Všecky stejně byly zbožné, bez vlastního osobního výrazu, a ve všem podrobovaly se Antonině Ivanovně, vládkyni domu, ženě vysoké, hubené, s temnou tváří a přísnýma šerýma očima, které zářily pánovitě a chytře. Měl ještě Majakin syna Tarasa, leč jméno jeho se nepřipomínalo v rodině; ale známým jejím bylo známo, že od té doby, co devatenáctiletý Taras ujel do Moskvy na studie — po třech létech se tam oženil proti otcově vůli — Jakov se ho odřekl. Taras — zmizel beze stopy. Říkali, že byl pro cosi na Sibiř vypovězen...

Jakov Majakin byl velice divná figura. Nizoučký, hubený, mrštný, s ohnivě ryšavou klínovitou bradkou, tak hleděl svýma zelenavýma, chytrýma očima, právě jakoby říkal všem a každému:

— Ničehož, pane můj, nemějte obav! Já třebas vám rozumím, ale jestliže vy se mne nedotknete — nezradím vás...

Hlavu měl podobnou vejci a pitvorně velikou. Vysoké čelo, zbrázděné vráskami, splývalo s lysinou, i zdálo se, že tento člověk má obličeje dva — jeden pronikavý a chytrý obličej, s dlouhým, chrastavým nosem, všem viditelný, a nad ním druhý, bez úst a očí, s pouhými toliko vráskami, ale za nimi Majakin jakoby skrýval i oči i rty — skrýval je dočasně — a až čas přijde — prohlédne on na svět jinými zraky a usměje se jiným úsměvem.

Byl on vlastníkem provaznické továrny a měl v městě u přístavů krámek. V tomto krámečku, do stropu zataraseném lanovím, motouzem, konopím a koudelí, měl maličkou komůrku se skleněnými, skřípajícími dveřmi. V komůrce stál veliký, starý, pitvorný stůl, před ním hluboké, voskované křeslo, a v něm Majakin sedal po celé dny, popíjeje čaj a čta vždycky jedny a tytéž „Moskevské Vědomosti", které odbíral z rok do roka po celý život. Mezi kupectvem těšil se vážnosti a slávě „mozkem obdařeného" muže a velice rád na odiv stavěl starobylost svého plemene, říkaje sípavým hlasem:

— My, Majakinové, ještě za matičky Kateřiny jsme již kupci byli... tak tedy... jsem já člověk čisté krve...

V této rodině syn Ignáta Gordějeva ztrávil šest let. V sedmém svém roce Foma byl velkohlavý, širokoprsý chlapec, jenž zdál se starší svých let i podle vzrůstu i podle vážného pohledu svých temných očí mandlového tvaru. Tichý jsa, mlčelivý a neústupný ve svých dětských přáních, po celé dni tahal se s hračkami spolu s dcerou Majakinovou — Ljubou pod nemluvným dozorem jedné z příbuzných, zďobané a tlusté staré panny, jíž Bůh ví proč říkali „Bezinka". Byla to bytost naprosto nemluvná a jakoby něčím ustrašená: ba i s dětmi mluvila polohlasem, jednoslabičnými slovy. Znajíc množství modliteb, nevyprávěla Fomovi ani jedné pohádky.

S holčičkou žil Foma po přátelsku, ale když ho něčím zlobila a dráždila, bledl, nozdry jeho se nadýmaly, směšně třeštil oči a se slepou zlobou ji bil. Plakala, běžela k mateři a žalovala jí, ale Antonina Fomu měla ráda a na žaloby dceřiny málo dbala což ještě více upevňovalo přátelství dětí. Den Fomův býval dlouhý a jednotvárný. Vstav s postele a umyv se, poklekal před obrazem a podle našeptávání dolíčkovaté „Bezinky" odříkával dlouhé modlitby. Potom — pili čaj a k čaji mnoho jedli žemlí z vajec, másla a mléka zadělávaných, lívanečků, pirožků. Po čaji — bylo-li léto — děti se ubíraly do husté a veliké zahrady, sklánějící se v rokli, na jejímž dně vždy bylo temno. Odtamtud vanulo vlhkostí a čímsi stuchlým. Dětí nepouštěli ani na kraj rokle, a to nasadilo v nich bázeň před ní. V zimě, od čaje do oběda, hrály si v pokojích, bylo-li na dvoře tuhé mrazivo, nebo chodily na dvůr a tam jezdily s veliké klouzačky.

V poledne obědvali — „po rusku", jak říkal Majakin. Nejprve na stůl stavěli velikou mísu tučné polévky zelné s režnými suchary, ale bez masa; potom tutéž polévku zelnou jedli s masem, nakrájeným na drobné kousky, potom pečeni — selátko, husu, telecí nebo bachor s kaší, potom znova podávali mísu polévky s droby nebo nudle a končilo to vše něčím sladkým a křehce zadělávaným. Pili kvasy: brusničný, jalovcový, chlebný — těch měla Antonina Ivanovna vždycky několik druhů. Jedli mlčky, jen chvílemi vzdychajíce od námahy; dětem stavěli odděleně mísku pro oba, všichni dorostlí jedli z jedné. Utrmáceni jsouce takovým obědem — uléhali ke spánku, a dvě tři hodiny po sobě v domě Majakinově bylo slyšeti jenom chrapot a vzdechy ze sna.

Procitnuvše — pili čaj a při čaji besedovali o městských novinách, o zpěvácích, ďjákonech, svatbách, o pohoršlivém chování toho neb onoho známého kupce... Po čaji Majakin říkával ženě:

— Nu tak, matko, podej mi sem bibli...

Nejčastěji Jakov Tarasovič čítal knihu Jobovu. Navléknuv na svůj veliký a dravčí nos brýle v těžkých stříbrných obroučcích, přezkoumal očima posluchače — jsou-li všichni, jářku, na místě? Všichni seděli tam, kde uvykl je vídat, i na tvářích měli týž, jemu známý výraz zbožnosti, výraz tupý a bojácný.

— „Byl člověk v zemi Uc..." — začínal Majakin sípavým hlasem, a Foma, jenž seděl zároveň s Ljubou v koutě pokoje na divanu, již věděl, že hned jeho kmotr umlkne a pohladí se rukou po lysině. Seděl a poslouchaje kreslil si tohoto člověka ze země Uc. Člověk ten byl vysoký a nahý, oči měl veliké jako Obraz Spasitelův Rukou Nestvořený, a hlas — jako veliká měděná trouba, na niž troubí vojáci v táborech. Člověk ten s každou minutou a stále rostl; dorůstaje nebes, hroužil své temné ruce do oblak a trhaje je křičel strašným hlasem:

— „Nač dáno světlo člověku, jehož cesta jest zastřena a jehož Bůh obklopil mrákotou?"

Fomy se zmocňoval strach a otřásal se; dřímota od něho odlétala, slysel hlas kmotrův, jenž pocuchuje bradku, s vybroušeným úsměškem říkal:

— Ej, hlele, jakou má smělost.

Hoch věděl, že kmotr to praví o člověku ze země Uc, a úsměv kmotrův upokojoval hocha. — Nerozdrtí nebe, neroztrhá ho ten člověk svýma strašnýma rukama... A Foma znova vidí člověka — jak sedí na zemi, „tělo jeho pokryto červy a zaprášenými strupy, kůže jeho hnisá". Ale je již maličký a lítostný, jest prostě — jako žebrák na kostelním patníku...

A hle, on praví:

— „Co jest člověk, aby byl čistý a aby zrozený z ženy byl spravedliv?"

— To on k Bohu mluví... — důtklivě vysvětloval Majakin. — Jak, praví on, mohu být spravedliv, když jsem já — tělo? Toť otázka k Bohu.. — Co?

A čtenář vítězoslavně a tázavě přehlíží posluchačky.

— Zasloužení došel... spravedlivý Boží... — se vzdechy odpovídají ony.

Jakov Majakin, posmívaje se, přehlíží je a praví:

— Husy... Veďte přece děti spat...

Ignát býval u Majakinových každý den, přivážel synu hračky, zdvihal jej na ruce a tiskl, ale chvílemi nespokojeně a s obavou špatně skrytou mu říkal:

— Co pak jsi ty bubák takový nějaký? O — o! Co pak že se ty málo směješ?

A stěžoval si kmotrovi:

— Já se bojím, aby se Fomka po matce nezdařil... Oči má také tak neveselé...

— Tuze záhy si starosti děláš — usmál se Majakin.

On také miloval kmotřence, a když před nedávnem Ignát mu prohlásil, že vezme Fomu k sobě, Majakin z upřímné duše se rozhořčil:

— Nech ho... — říkal. — Hleď, přivykl nám, klučík, pláče, hle...

— Přestane... pro tebe jsem syna nezplodil. U vás tu duch je těžký . . . teskno je, zrovna jako v klášteře starověrském. To škodí dítěti. A mně bez něho... také radostno není. Přijdeš domů — pusto. Na nic bych nejraději nehleděl. Nemohu se přece k vám přestěhovat k vůli němu... já nejsem k vůli němu, on k vůli mně. Tak je tomu. A teď mi sestra Anfisa přijela — opatrovnice k němu bude.

A chlapce přivezli do domu otcova.

Tam uvítala ho směšná starucha s dlouhým, háčkovitým nosem a velikými ústy bez zubů. Vysoká, shrbená, oděná v šedý šat, s šedými vlasy, přikrytými černým hedvábným čepečkem. S počátku se nezalíbila hošíkovi, ba polekala ho. Ale když rozeznal na její svraštělé tváři černé oči laskavě se na něho usmívající — na ráz důvěřivě položil svou hlavu na její kolena.

— Sirotečku můj ubohý! — pravila k němu sametovým hlasem, třesoucím se od plnosti zvuku, a tiše hladila ho rukou po tváři. — Ach, jak se přitulil... děťátko moje milé!

Bylo cosi zvláště sladkého a měkkého v jejím laskání, cosi Fomovi úplně nového, i hleděl do očí stařeně se zvědavostí a nedočkavostí ve tváři. Tato starucha uvedla jej v nový, doposud neznámý jemu svět. Hned první den, uloživši jej na postel, usedla podle ní a nakloniviši se nad dítětem, otázala se ho:

— Chceš povídat pohádku, Fomuško?

Od té doby Foma vždycky usínal při aksamitových zvucích hlasu stařenina, kreslícího před ním čarovný život. Bohatýři, přemáhající netvory, moudré princezny carské, hlupáci, z nichž byli naposled lidé nejrozumnější — celé zástupy nových a divných lidí přecházely před okouzlenou myslí hochovou a duše jeho dychtivě sytila se zdravou krásou lidového tvoření. Nevysychavé byly poklady paměti a fantasie této stařeny, jež často, v první dřímotě, zdávala se hochu brzo podobna babě-jaze pohádky — jenže dobré a milé babě-jaze — brzo krasavici Vasilise Přemoudré. Široko rozevřev oči, taje dech, hošík hleděl do nočního soumraku, plnícího pokoj, viděl, jak tiše se pokoj chvěje od světla lampy, hořící před obrazem . . . A Foma plnil jej čarovnými obrazy pohádkového života. Nemluvné, ale živé stíny plazily se po stěnách i po podlaze; hochovi bylo strašno i příjemno sledovati jejich život, dařiti je formami, barvami, a když stvořil život jejich — mihem zbořiti jej jedním hnutím řas. (Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem Edv. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 27. října 1901. Číslo 5.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

MAKSIM BĚLINSKIJ:

SLAVÍK.

Povídka.

Na křivolakém břehu Černé Říčky, po nábřeží stromy porostlém, procházeli se před večerem letní hosté, po lehku oblečení. Bylo ticho a jaksi ospale: slunce zašlo, na tichém nebi dohořela růžová oblaka, věštící na zítřek pěknou pohodu, kdesi opodál v hustém křoví, obklopujícím ještě neobydlenou villu, klokotal slavík. Strážník stál na stráži a usmívaje se pozoroval, jak do blízké hospody šla družina svátkujících dělníků.

Stavěli dům v Serdobolské ulici. Děrami jejich šatů a barevných košil prosvěcovalo holé tělo, boty vyšmaťhané . . . samý otrhanec. A strážník jaksi opovržlivě, nevlídně procedil přes zuby: „Otrapové!"

Jeden z dělníků, mužík podobný dobrosrdečnému medvědu, usmál se mu srdečně v odpověď a sňal čepici, strážník mu pohrozil prstem. Medvěd na to máchl rukou, rozevřev prsty a spěchal za svými soudruhy do hospody.

Už dohořela a potuchla na západě oblaka, nad říčkou vznášela se modravá mlha, nábřeží stalo se pustým. Slavík klokotal ještě hlasitěji. Na bělavém nebi, vynořiv se za temným parkem, svítil poloměsíc. Dělníci vesele a hlučně hovoříce, vyšli z hospody a zahnuvše za roh — odebrali se na nocleh. Medvěda mezi nimi nebylo. Když se přiblížil čas zavřít hospodu, byl vyhozen čísi neposřehnutou rukou zrovna na můstek, upadl před strážníkem a zdvihnuv rozčechranou hlavu, pronesl pletoucím se jazykem: „Pozdrav tě Bůh, příteli! Co je dělat . . ."

„Nasmolil ses, svědomí nemáš!" pravil strážník a pomohl mu na nohy.

„Skleničku jsem vypil, nic víc . . . Mám starosti!" vzkřikl dělník a vzpřímil se.

„Buď potichu! Ech, ty ohyzdo! Kolikrát sem ti už povídal!"

„Saveliči, ty's můj krajan, či ne? Řekni ni, nejsme z jedné dědiny? Znáš mne, kdo jsem já? Jsem první mistr Griška Metlin a všude, kam jsem přišel, vykazovali mi nejprvnější místo."

Po těch slovech udeřil se do prsou. Nepřeháněl: strážník věděl, že je prvním mistrem.

„Průvodního listu nemáš, to není pěkné . . ."

„Co mne upomínáš o pasport? . . . Ty jsi kamarád, o pasport neupomínej! Už po deváté jsem pasport ztratil. Já, bratře . . . Ach, bratře!"

„Patříš na strážnici a potom postrkem domů. Doma ti napíšou pasport!" pravil strážník.

„Napsali mi, Saveliči . . . Všecko bylo, příteli. Ale proč ty mne proto znepokojuješ . . . mám cit, Saveliči!"

„Klid se!" zvolal strážník odvraceje se od Grišky, který se hrabal políbiti jej. „Počkám ještě den, dva, aby se neřeklo . . . Ty jako bys byl slepý. A když to na mne praskne? Posuď sám, zdali mne za to pochválí, musím přece konati svoji povinnost, mám rodinu!"

„Zlostný jsi!" laskavě promluvil Griška. „Je-li možno na místě mne vyhnat?"

„Musíš mít přece také ke mně uznání."

„V hlavě mi to bouří, Saveliči." Přisám Bůh, je mi tě líto! Ty mne dopaluješ. Slavík klokotá a ty mne dopaluješ."

„Pravím ti po křesťansku — mám mladou ženu a dvě děti. Ty a tobě podobní jste pořád v krčmách — já se musím zdržovati. Já se, můj milý, velice zdržuju. Mně by se také chtělo něco vypít, ale já si odepru!" pravil strážník.

„Dopaluješ mne!" s výčitkou se slzami v očích opakoval Griška. Klátě se stál před svým rodákem. Hlavu měl sklopenu, na nose mu zaschla krev.

„Odejdi, dokud můžeš!" pravil strážník a nepohlédnuv na krajana, odešel s místa a udělal několik kroků po nábřeží. „Jdi pryč, jdi!" nehledě na něho opakoval za sebou.

Slavík pěl, až se jeho trilky nesly po tiché vodě a tam zanikaly. Poloměsíc svítil jasněji, mlha houstla a zachycovala se za sehnuté větve na břehu stojících jiv.

Griška nejistými kroky se potáceje, dohonil Saveliče.

„Ale víš co, příteli?" vzlyknuv tázal se strážníka. „Poplatíš?"

„Co ještě si vymyslíš?"

„Ne, odpověz — poplatíš?"

„Proč bych měl za tebe platit?"

„Proto že . . . zaveď mne na počasnou! Lituju tě, Saveliči. Tvých dětí je mi nejvíce líto. Pojď, ať je, jak je!"

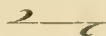
„Grišo, co pak je to?" spustil strážník zastavuje se. „Zanech toho pití, radím ti upřímně. Vyděláš za týden deset rublů, pošli je do dědiny, slib mi, že se polepšíš . . ."

„Ptáček pláče, pláče!" zachvěv se, pravil Griška a natáhl moldánky. „Nikoli, nic nebude. Jsem ztracen, já ubohý člověk. Sekyru jsem Váňovi dnes prodal. Výborná sekyra to byla. Ale co si počnu bez sekyry? Otrapa, za takového se teď sám považuju. Pojď přece! Pojď! Mám citlivou duši!"

Strážník se zamyslil, pohlédl na rozbitý nos svého krajana a pravil s úsměškem: „Půjdem — na tebe nelze míti ohledů, to je jedno!"

Na Černé Říčce zavládlo pusto docela. Spánek se zmocnil lidí, domů i stromů. Jediný slavík nespal a v bělavé noční tišině dlouho zvučela jeho melodická a místy smutná píseň.

Přel. **J. Kojecký.**

DÍTĚ VE SVĚTOVÉ LITERATUŘE.

Jeden z příznaku člověka moderního je ten, že se začíná úsilovněji starat o svůj dorost, o dítě, o dětskou duši, o její vývoj a šlechtění. Jak málo se tím předkové zabývali, to vidět jasně v literatuře všech dřívějších dob. Pozorování literatury s té stránky věnoval článek J. E. Poritzky v Litterarisches Echo. Tam stopuje literaturu od řecké až na naše dni a vybírá, kolik a jak se zabývala dítětem.

V řecké tragedii děti nemají slova. Mlčí i tam, kde by zvyšovaly neobyčejně moment (Oidipos Sofoklův) a bývají pouze živou stafáží. Ani v dobách pozdějších žeň není bohata. I sám geniální psycholog Shakespeare, jemuž není neznám žádný záchvěv duše lidské, nikde neukázal, jak dítě v jeho vlastní duši žilo. Shakespeare nevyhýbá se dětem, děti přecházejí také po jeho jevišti, ale vidíme vždy jen dítě statečné — toť hlavní jeho typ, a dítě přezrálé. Neméně chudá dětskými typy je tvorba Goetheova. Goethe má měkkého Karlíčka v Goetzu Berchlichingském, Mignon a ono dítě (v Novelle), které svou nevinností a sladkou písničkou skrotí lva, toť vše, co víme z Goethova nazírání na děti. Ano, ještě něco víme, známe sourozence Lottiny ve Wertheru, čtenář se o nich dovídá, že rády jedly chléb s máslem. U Schillera dítě je pouze efektní pomůckou, ničím více. V největší dětské scéně jeho Tell dobře trefil, ale Schiller sám psychologicky přestřelil. Calderon, Byron, Racine, Moliere, Voltaire, Lessing, Kleist a Hebbel pomíjejí ve svých tvorbách dítě docela. Jak patrno, dramatická literatura je vůbec chudá dětskými studiemi. Všecky její děti jsou bez krve, jsou marionety s přestárlými frásemi v ústech. V dramatě je to prostě jako v malbě: snadněji lze zachytiti ostře vyhraněný karakter než bytost bez typických kontur. Sotva však by Faust nebo Jago byli bývali jako děti takovými skreslenými loutkami bez individuality, jak by byli dopadli, kdyby je jejich autoři byli uvedli na jeviště již jako děti. Není v celé dramatické starší literatuře deset dětí, z jejich řečí a chování dal by se skontruovati určitý typus pozdějšího muže.

V klasické epice potkáváme se právě jen také s dětmi zmrzačenými. Vyjímajíc Richardsona, Scotta, Dickense a některé jiné — podávají nám vlastně jen autobiografie cenné příspěvky k psychologii dítěte. Tak Franklinův „Vlastní životopis", K. F. Moritzův „Antonín Reiser", E. Arndtovy „Vzpomínky ze života prvnějšího", Jung-Stillingovy „Děje životní", Goethovy „Dichtung und Wahrheit", Rousseaův „Emile" a „Konfese", Heinovy „Memoiry" — a konečně, aby také jeden moderní byl jmenován — Strindbergova „Zpověď bláznova". Tu všude vidíme v duších dětských prvky příštích povah mužných. Strindbergovi na př. prostě neporozumí nikdo, komu není známa hrozná historie jeho dětství. I k Heinově problematické přirozenosti podává klíč jeho dětství. Tak velmi často, chceme-li rozuměti muži, musíme se tázati dítěte.

Nabízí se sama otázka, proč staří klasikové, kteří si přece na svém dorostu dávali dost záležeti, vyhýbají se v tvorbě dítěti? Odpověď je snadná: staré doby nezajímaly se o dítě hospodářsky — jako století průmyslu — nebylo tedy pro ně žádného dětského konfliktu, a vědecky ho využiti neuměly. Mnohem spíše ode dávna malířství a sochařství užívaly dítěte. A tu pozorujeme, že častěji duše dětská umělce poutala, nežli tělo. Je podivno, že tam, kde výtvarníci zkoušeli své síly, básníci mlčí. Kde štětec a dláto zavděčil si lidstvo, nebylo jediného péra, jež by se zdarem bylo pokusilo se zachytiti nevyvinutou, ale poeticky půvabnou duši dětskou.

Od jakživa psávalo se pro děti, ne však o dětech. A tu se nejvíce jeví, jak se dětem nerozumělo. Defoe, Swift, Grimm, Andersen, Hauff a jiní uměli výtečně povzbuzovati fantasii dětskou. Ale když jsme byli starší a přečetli si tyto věci ještě jednou, poznali jsme, že jsme v dětství to nejlepší v báchorkách a satirách pomíjeli, protože jsme tomu nerozuměli. Teprve dnes básníka plně oceňujeme. Tak mnoho stojí mezi řádky, co dodává dílu teprve pravého půvabu, ale dítě toho nenašlo, bylo tedy proti autorovu přání o to nejlepší připraveno

a tak i to tedy, co pro ducha dětského chystáno bylo, minulo se s účinkem. Básník nerozuměl obecenstvu, na něž chtěl působiti. Takové to bylo s psychologií dítěte dříve.

Ale v životě moderním, kde dítě vyrůstá v „požehnané“ nucené návštěvě školní, kde se jeho prchavý duch musí podrobovati otupujícím soustavám, kde se přetěžováním a přebytkem látky učebné stává z něho roztržitý, nervosní a nemocný člověk — v životě moderním ujali se dítěte vážněji paedagogové a pathologové a důkladněji je studují. A když pak jsme konečně uslyšeli i četli o dětských sebevraždách, jichž úžasně přibývalo, tu zjevilo se pojednou básníkům, že i to dítě mělo duši, která snad byla hodna hlubšího zkoumání; že i to dítě bylo individuem, jež nepochopeno své zápasy s sebou vleklo a rovněž životem trpělo a churavělo.

Dostojevský rozpoznal to nejhlouběji a nejbolestněji. Jeho Nětočka Nězvánova*) je svým zdrcujícím dojmem jedna z nejsilnějších povídek světové literatury, a všecky ostatní ubohé děti, jimž Dostojevský svého ducha vdechl, jsou živé bytosti tak přemítavé, hluboké, něžné, trpělivé, resignované a obětavé povahy, že nám často připadá, jakoby před námi stáli dospělí, rozumní a odpouštějící lidé a jen způsob jejich řeči nám stále připomíná, že děti to srdce před námi otevírají. To nejsou ony loutkové děti Goethovy, jež mají ze zeměpisu nedostatečnou a zpěvem lvy krotí, také ne děti Shakespearovy, které by rády opásány mečem do pole táhly a svými nedostatečnými silami nepřítele zabíjeli; to jsou lidé a jsou jisti našeho nejživějšího zájmu a nejhlubšího soucitu, děti, jimž se často nedostává svitu slunečního a chleba, které však mají mozek četnými směry pracující jako my, děti, které hloubají o věcech, jež se jejich smyslům zjevují.

Svým geniálně brutálním způsobem Zola vytvořil nové typy dětské; hrubozrné, zločinně zatížené, eroticky záhy klesající dítě vylíčil sytými barvami. Ibsen ještě více rozšířil kruh dětských individualit. Po Wildenbruchových srdečných dětských povídkách, nejlepších z jeho tvorby, pokusil se i Hauptmann odhaliti duševní život dětský až do jeho snů. I Otto Ludwig, Auerbach, Raabe, Spielhagen, Ebner-Eschenbachová,**) Sudermann, Mauthner, Wedekind, Martis, Elsbeth, Meyer-Försterová, Sczepanski a jiní mají význam. Rozumí se, že vynikající němečtí, francouzští, norští spisovatelé mají nohsledy; tak i za Dostojevským kráčí řada povolaných (Čechov a j.) i nepovolaných. Jeden z mladších Rusů, jenž zdá se míti jemný smysl pro dětskou mysl, je Feodor Sologub, jehož čtyři dětské povídky v knize „Stíny“ prozrazují vynikající porozumění dětské duši a zanechávají silný dojem. Zejména povídka „Raječka“ jest kabinetní kousek hloubavého umění. Sologub — ačkoliv ještě slohově neúplně jasný a ohraničený — bude asi přece jedním z těch, jímž naslouchati budeme, kdykoliv příště bude něco míti, co by o dítěti řekl.

B. H.

*) Česky vyšla v Ottově ruské knihovně.

**) V loňských Besedách Času přinesli jsme jednu její dětskou studii pod názvem Čubka.

JAKUB KÁMEN:

BÁSNĚ.

Anekdota.

V svou dílnu vešel Michelangelo
a viděl, kterak Montorsoli, žák,
na zemi kleče, tváře v plamenech,
na skizzu Noci hledí nadšeně;
zdvih hocha k sobě a ten zaplakal:
„O velký mistře, jak ti závidím!
Ty kráčíš žitím jako Stvořitel,
kamenům chladným, hlíně nicotné
nesmrtelného ducha dávaje!
Nad smrtí vítěz, jak jsi blaženým!“
Trpce se usmál Michelangelo
a hochu na zad vlasy odhrnuv
naklonil k němu tvář svou vráščitou:
„Ne, dítě, to jsou moje bolesti,
mé těžké sny a moje trápení,
jež duše moje v kámen vtěluje,
když byl jsem, chodě s nimi v outěžku,
je mozkem do syta svým nasytil
a napojil je vřelou krví svou.“ —

° ° °

Pastel.

Ta smutná nemocná zas okno otevřela
a bledší nad mramor se dívá do krajiny . . .
Obloha západní se těžkým nachem rděla
a podzimní ten kraj se halil v mlžné stíny.
A dlouho zírala tam okem plným stesku.
Červánek uhasl. Již noc své hvězdy sije.
Podzimní chorý květ zří v nach západních lesků
jak znal by, že se již těch jitřních nedožije . . .

° ° °

Feuilleton.

(Fr. Fryštackému.)

Červnový večer byl, Hanou jsem jel,
v poledne měli jsme sprchu —
teď se kraj jak čerstvý obrázek skvěl
až k patám dalekých vrchů.

Pšenice kolkolem v šíři i dál
pšenice, kam oko chvátá —
jak by tu zvlněný hymnus teď stál
vzácného plavého zlata.

Jakby v plášť kralovský zahalila
kypící máť Haná sebe,
a trochu se tady zapyšnila
před modrým zrcadlem nebe . . .

Dál jsem jel — v cizích jsem krajinách žil —
sám sobě často se ztrácel —
a jednou — v září to večer zas byl —
Hanou jsem domů se vracel . . .

Leží tu žebračka odraná, mdlá,
v bědný cár zhaluje sebe
a němě žaluje muka svá zlá
na soudu mračného nebe . . .

Nu, podzim — řekl jsem. V město jsem jel,
zrak do tmy po světlu noře —
a tu jsem najednou porozuměl,
proč venku leží to hoře:

živo tu v hospodách, v kořalnách zvlášť
(tak prý až k hodině ranné) —
Hanáci probíjí královský plášť
té svojí matičky Hané . . .

° ° °

Podzimní momentka.

Sestárlé dámě roků četa
už káže vzdát se zábavy,
dát výhost bujným plesům světa
a zelené svléct hedbáví —

tak ten můj kaštan, který metá
v mé okno stín svůj mihavý,
— jak pyšně čněl do žáru leta
a zpěvné hostil pěnkavy!

Už rezavé své šaty vzal
a v minulo se zadumal
a jeden velký vějíř ten,

s nímž prožil mnohý krásný den,
naposled roztah — s povzdechem
jej nechal klesnout v chladnou zem . . .

° ° °

Eine alte Geschichte.

Já napsal jí: „To, dítě, láskou není,
co šeptá mi tvůj purpurový ret,
lhou oči, jazyk, lhou tvá políbení,
lže snění tvojich osmnácti let —

však bez tvé viny. Splašení dva oři
v sluj neznámou se ženou s citem tvým:
tvá romantika — jak jí oči hoří!
tvůj soucit se mnou — stav! Věř slovům
mým!“

Já napsal jí to. Padla mi kol šíje
a hnědýma mě protkla očima:
prý tohle listí dřív hrob její skryje,
prý krvavím ji slovy krutýma . . .

O básníci, vy věštci vševidoucí,
jenž zříte v dílny Park i Osudu!
To listí mělo tehdy zeleň skvoucí,
což popisovat blíž však nebudu,

neb dneska leží hezky tiše dole,
na metly park je orván celičký,
a slunce října skrze větve holé
vyhřívá nuzně prostor lavičky,

kde jako důkaz, že jsem v žití toku
byl věštcem, autoritou pro hochy,
mé dítě sedá, vdané, plné v boku
a plete karkulky a punčochy.

MODERNÍ ARCHITEKTURA.

Z knihy O. Wagnera „Moderne Architektur“.

(Pokračování.)

Několik slohových obrazů poslouží k lepší illustraci mých slov:

Řecký chrám, živými barvami pomalovaný, háj ozdobený pestrými sochami, krásný, podkasaný Řek snědé pleti, posvátná, barevně harmonující oliva, temnomodré nebe, rozpálené chvějící se ovzduší, ostře od sebe odlišené stíny — toť přec obraz, symfonie.

Gothický chrám, dětsky zbožný svit svící, probleskující pestrými okny, zástup valící se do chrámu, oděný ve mdle strakaté kamizoly a haleny, hlahol zvonů, zvuk varhan, nebe zhusta ponuré — opět obraz.

Francouzští Ludvíkové od Třináctého po Šestnáctého, jejich dvorní dámy a dvořané ve svých bohatých a těžkých šatech a parukách, jejich etiketa, bohatě vyšňořované, konečně zjednodušující se sály, jejich pastýřské hry ve stilisovaných zahradách, daleko stranou od nízkého lidu — řada obrazů.

Zkuste odstranit z těchto obrazů sebe menší částečku a nahradit ji jinou v cizím slohu, jaký falešný ton se tu ozve v akordu! Má-li tudíž u nás obraz stát se obrazem harmonickým, musí se umění ve svých snahách přimknout k tomu, čeho naprosto nelze změnit, k lidstvu a jeho zjevu. Uvedené obrazy přivádějí nás logicky k tomu, abychom postřehovali těsnou souvislost, dosud nepovšimnutou, mezi vkusem, modou a slohem.

I nepatrný dar pozorovací musí v nás probudit přesvědčení, že zevnější zjev, oděv člověka co do tvaru, barvy a výzdoby dokonale odpoví-

dá dočasným názorům uměleckým a uměleckému tvoření, ba že naprosto nelze si ho jinak mysliti. Žádné období, žádný sloh nečinil z toho výjimky. Zcela zračitě se objeví tato skutečnost, srovnáme-li krojové obrazy se současnými výtvory umění stavitelského, lépe ještě pozorujíce obrazy, jež ukazují zároveň obojí (Carpaccio, Callot, Bosse, Lepautre, Chodowiecki, Canaletto). Ba věc tu lze stopovat potud, že konečně chtěj nechtěj dojdeme přesvědčení, kterak velcí mistři zašlých dob stroskotali se, když chtěli líčit osoby v krojích svých předků. Názor jejich, jejich cítění odpovídalo vždy jen formám jejich vlastní doby, co tužka a štětec vytvářely, bylo vždy nejvlastnějším slohem jejich doby.

Jak naprosto jinak tomu dnes!

Míchanice slohů, vše se kopíruje, ba i patinuje; a to má být v souladu s naším zjevem zevnějším! Není třeba být umělcem, aby na tuto otázku odpověděl rázně „Ne!“ Kde tedy vězí chyba? Odkud ta disharmonie mody a slohu? Moderní lidstvo dojista neztratilo vkus, postřehuje dnes víc než kdy jindy i nejmenší pochybení v modě a to je dnes dojista obtížnější než kdysi. Náš oděv, naše moda diktována a kontrolována všeobecností a vylučuje v tomto směru i každý stín nějaké chyby. V tom tedy nesmíme hledat disharmonii, tudíž musí ležet přirozeně v dílech dnešního umění. A tak také tomu je.

Věci, jež vytryskly z moderního nazírání (arci lze pořád mluvit jen o takových, jež vyspěly i v uměleckou formu) jsou úplně v souladu s naším zjevem, nikdy však ne to, co je kopírováno a napodobeno. Muž v moderním oděvu cestovním na př. bude zcela dobře v souladu s nádražní síní, se spacím vagonem, se všemi našimi dopravními prostředky, ale jak bychom as vyvalovali oči, kdybychom na př. spatřili užívat takových věcí postavu v obleku z doby Ludvíka XV.!

Tento úžasný jemnocit všeobecnosti v příčině mody s jedné strany, s druhé pak ta lhostejnost, ba tupost v příčině uměleckých děl má svou příčinu v tomto: Předně je moda něčím, co je bližší, pochopitelné, snadněji vlivu podléhající a připravující sloh; kdežto *sloh sám představuje až strohý, tiší* [illegible] *vytříbený vkus,* jehož posuzování už žádá prohloubenosti.

Dozajista však nejzávažnější důvod, proč massy z největšího dílu pro umělecká díla tak vysokou měrou zůstávají nevnímavé, záleží v tom, že mluva umění je nesrozumitelná a že podávaná díla nejsou dílem naší doby.

V hledání a tápání po tom, co je správné a pravé, hledala naše doba spásu, daleka jsouc toho, aby vyjádřila nás a naše názory, v napodobování a ne v přirozeném dalším vytváření. Místo aby dále vzdělávali, co jsme byli zdědili, zlíbilo se umělcům s lupou a lancetou pitvat nebožtíky, ne aby sáhli na tepnu živoucím a umírnili jejich bolesti. Pozorování, že mnohé architektonické úlohy, na př. stavba chrámů, zdají se být dnes tytéž jako před staletími, kdežto jiné úlohy jsou nejnovějšího data, zplodilo veliké omyly. Tak se přihází, že lajkové a bohužel i mnozí architekti jsou toho názoru, že parlament může být ovšem stavěn řecky, telegrafní úřad nebo telefonní centrála však že nemůže být stavěna goticky, kdežto chrám žádají přímo ve slohu gotickém. Všichni při tom zapomínají, že lidé chodící do těchto budov jsou všichni stejně moderní, a že není ani obyčejem s nahýma nohama v antickém voze vítězném jezdit okolo parlamentu, ani přicházet ke kostelu nebo k radnici s rozparkovou kazajkou.

Všechny chyby, v tom směru udělané a posud dělané, přičteny musejí být jen umělcům. Za omluvu může padat na váhu jen naznačený už spěch, hledání pravého slohu.

Podobné prapodivné květy přinesla snaha po „malebném účinku“, po shodě s tím, co existuje. Při nedávné kterési soutěži na radnici bylo 53 návrhů, z nich vypracováno neméně než 52 gothicky nebo staroněmecky. Pisatel těchto řádků však shledal, že rozhodující činitelé naprosto nebyli mužové gothičtí nebo staroněmečtí, nýbrž rázní, sebevědomí, moderní Němci.

Umělecké snahy, usilující přimknout umění nové na staré, bez zřetele na jiné směry, musejí, nehledě na jakousi duševní chudobu a nedostatek sebevědomí v nich skryté, působit vždy tak, jako by někdo navštívil moderní ples v kostýmu z některého minulého století.

Je nemožno, aby to byla cesta, jíž moderní umění stavitelské musí kráčeti, neboť jinak by mu musila být upřena všechna tvůrčí síla. Všechny moderní formy musejí odpovídat novému materiálu, novým požadavkům naší doby, mají-li se hodit k modernímu lidstvu; musejí znázorňovat naši vlastní lepší, demokratickou, sebevědomou, ideální podstatu a hovět obrovským technickým i vědeckým úspěchům, jakož i obecnému praktickému směru lidstva — toť přec samozřejmo! Jaká gigantská práce je tím vyhrazena modernímu umění a s jakým plamenným zápalem musíme se my umělci chápat díla, bychom ukázali, že jsme byli se svou úlohu!

Docela jako samo od sebe, pustíme-li se pravou cestou, lidstvu vrozené poznávání ideálu krásy dospěje výrazu čistšího, řeč architektonická stane se srozumitelnou a sloh náš, representující, bude stvořen. Ba víc ještě. My nalézáme se právě uprostřed tohoto hnutí. Časté to odbočování od široké cesty napodobení a obyčejnosti, toto ideální snažení po pravdě v umění probíjí se gigantskou silou, porážejíc vše před sebou, co mu brání v určené dráze vítězné. Jako vždy bude mít umění sílu, aby lidstvu drželo před zarky jeho vlastní obraz.

Ale tento převrat bude tak mohutný, že sotva budeme moci mluvit o renesanci renesance. Naprosté znovazrození, naisance, vzejde z tohoto ruchu, vždyť máme k volné disposici, ne jako dřívější vzdělavatelé jen několik málo zděděných motivův a styk s několika sousedními národy, nýbrž vlivem nových sociálních poměrů, mocí našich moderních vymožeností všechno umění a všechno vědění člověčenstva. Tento rodící se sloh, representující nás a naši dobu, zbudovaný na základě naznačeném, potřebuje jako všechny slohy předcházející času, aby se rozvinul.

Takové názory podmiňují, že nikdy nemůže být řeč o volbě některého slohu za podložku pro moderní výtvor, nýbrž že architekt se musí snažit vytvářet novotvary nebo dále vzdělávat formy, jež nejsnadněji se poddávají našim moderním konstrukcím a potřebám, tedy jež už pravdě nejlépe odpovídají. Nechť tedy architekt sáhne do naplněné pokladnice podání, ale ať to, co vybral, nekopiruje, nýbrž nové vytvářeje přizpůsobí svým účelům. Je samozřejmo, že toto další vzdělávání může se dít jen postupně, že k tomu je třeba podnětu a pomoci soudobého světa.

Zkoumá-li se však okem nepředpojatým, jak všude se to hýbá, jak umělci se namáhají vytvořit nové ideály krásy, a přehlédne-li se, co už dnes vykonáno, musí každý dojít přesvědčení, že mezi modernou a renesancí už dnes je větší propast, než mezi renesancí a antikou.

(Pokračování.)

Novou knihu o Ibsenovi vydal L e o B e r g (Berlín, Albert Ahn), jenž hned na samém počátku své literární dráhy zabýval se Ibsenem v brožuře „Henrik Ibsen a germánství v moderní literatuře.“ Jednotlivé kapitoly knihy — studie porůznu psané — vracejí se stále k téže věci, k postupu Ibsenova díla a k vývoji jeho tvůrčí myšlenky; ale umějí se na ni dívat s tolika různých stanovisek, zachytit ji v tolika různých, úhrnných, seskupujících a sjednocujících pohledech, že pokaždé objeví se nám Ibsen nějakým jiným způsobem bližší a srozumitelnější. Nejobjemnější a také nejcennější ze studií v knize sebraných jest poslední: Henrik Ibsen a symbolické drama. Berg probírá v ní symbolistiku Ibsenovu od Katiliny až do Procitnutí mrtvých, ukazuje, jak od pouhých vysvětlujících a znázorňujících obrazů Ibsen přechází ponenáhlu k velikému a úplnému vtělení myšlenky v symbol, a snaží se všeobecnými úvahami dovodit, že právě tím dospěl k typu pravého moderního dramatu. Bergovy vývody třeba číst opatrně jako všecky jeho knihy; klade rád za jisté a pevné věty, které nejsou nežli pouhými jeho předpoklady, a nedáte-li si pozor, najdete se brzy zapředeni v celý systém, jehož základ je vratký a choulostivý. Ale tolik je jisto, že jeho odstavce jsou hustě plné věcných, pronikavých a soustavných pozorování, z nichž každé je opřeno a zapjato. Ať tak či onak, nemůžete přes ně přejít, musíte si je nějak umístit. Obsahová hodnota studií Bergových vysvitne nejlépe, přirovnáte-li je k mělkým a tlachavým rozborům Bulthauptovým ve čtvrtém díle jeho pověstné Dramaturgie, kde filistrovské pojímání uměleckého díla slaví pravé orgie.

DROBNOSTI.

Proti dědičnosti staví svou pointu nový anglický román T r i s t r a m o f B l e n t od A n t h o n y a H o p e s a. Hrdina, individuum mravně zatížené, vypracuje se vlastní silou k očistě. Povahopisy, spád děje a psychologie díla jsou přirozeny a forma mistrná.

Thackerayovo Tržiště života v Anglii někdo zdramatisoval pod názvem „Becky Sharp“. Co pomáhalo ve Francii Ohnetovým slabým románům k pochybné popularitě, toho jistě netřeba Thackerayovi. Takové pokusy kulhají obyčejně silně za svým dílem mateřským a vyznívají hluše.

Svobodu a volnost svazku manželského hájí nejnovějším dílem svým dánský spisovatel H e n r i k P o n t o p p i d a n. Román jeho, „Ideální domácnost“, vzbudil, rozumí se, čilou polemiku, vyniká však tak jemnou psychologií, že i odpůrci jeho ideí nemohou před ním zavírati očí.

Lidová mluva z literatury francouzské vyobcována byla známým protestem akademie francouzské proti Henri Lavedanovi, když Lavedan dopustil, aby jeho „Vieux Marcheur“ byl ve Variété prováděn. Spor se srovnal tím způsobem, že Lavedan na plakátech divadelních u jména svého vynechal titul „člen akademie francouzské“. A proč protestovali učení pánové? Protože autor ve svém díle neužívá řeči akademické, nýbrž lidové. Ubohý spisovatel Hugues Rebell musel pak v Revue Universelle hájiti i mluvu lidovou i provinilého autora a ukazovati na příkladech, že již od dávných dob mluva spisovná osvěžovala se mluvou lidovou a již dávno autoři jako Vadé, Caylus, Piron, Zola . . . a j. naslouchali mluvě lidové a vymohli jí právo domovské v literatuře.

Karafiátovy Broučky vydává „Dědictví Komenského“ ve velkém formátě, velkou literou tištěné a s ilustracemi Vojtěcha Preissiga v P a ř í ž i. Na několika výtiscích vytisknuto bude i jméno spisovatelovo, (aby neztratil autor právo vlastnické).

° ° °

— Pruská vláda poukázala prý značnou sumu k tomu účelu, aby zakupována býti mohla básnická díla Raabova p r o l i d o v é k n i h o v n y. Wilhelm Raabe, jehož 70té narozeniny Němci v září slavili, jest básník maloměšťáckých poměrů, převážně humorista, jehož prvé romány vyšly v polovici minulého století. Je v Německu velmi populární. Německá revue k té zprávě dodává: to znamená, že se východ zvolna zardívá... Kdy u nás dojde — ptáme se my — na takové červánky?

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Cosi nového objevilo se v jeho temných očích, dětštějšího i naivnějšího, méně seriosního; samota a temno, plodící v něm zatuchlý pocit očekávání jakéhosi, vzrušovaly a povzbuzovaly jeho zvědavost, nutíce jej, aby šel do temného kouta a podíval se, co skryto jest tam, pod hustými příkrovy tmy. Šel a nenacházel nic, neztrácel však naděje, že najde . . .

Otce se bál a ctil ho. Ohromný Ignátův vzrůst, jeho hlaholný, klokotavý hlas, bradatá tvář, hlava v husté čapce šedivých vlasů, silné dlouhé ruce a blýskavé oči — vše to dodávalo Ignátovi podoby s báječnými loupežníky.

Foma se otřásl, když slyšel jeho hlas nebo těžké, pevné kroky; avšak když otec, dobromyslně se usmívaje a hlučně povídaje něco laskavého, bral ho k sobě na kolena nebo širokými dlaněmi nadhazoval si ho vysoko ve vzduchu — strach chlapcův mizel.

Jedenkrát, když mu šlo již na osmý rok, otázal se otce právě se vrátivšího z delší vyjížďky nějaké:

— Tatínku! Kde jsi byl?

— Po Volze jsem jezdil . . .

— S loupežníky? — tiše se zeptal Foma.

— Co-o? — protáhl Ignát a obočí jeho sebou škublo.

— Ty jsi přece loupežník, tatínku? Já vím už . . . — chytře mhouře oči povídal Foma, jsa rád, že tak lehko vnikl v tajemný život otcův.

— Já — já jsem kupec! — přísně řekl Ignát, leč porozváživ dobromyslně se usmál a doložil; — a ty — tys hlupáček! . . . Já obilím obchoduji, s parníky pracuji . . . viděls „Jermaka“? Nu tak, to je můj parník . . . a tvůj . . .

— Tuze veliký je . . . — se vzdechem řekl Foma.

— Nu, já ti koupím malinký, pokud jsi sám ty malinký . . . Chceš?

— Chci! — souhlasil Foma, ale, zamyšleně pomlčev znovu s lítostí protáhl: — Ale já myslil, že tys také loupežník . . . nebo . . . bohatýr . . .

— Já ti povídám — obchodník jsem! — důtklivě opětoval Ignát a v jeho pohledu na sklamanou tvář synovu bylo cosi nespokojeného, skoro bojácného . . .

— Jako dědeček Fedor, koláčník? — přemýšleje chvíli, otázal se Foma.

— Nu tak, jako on . . . jenže jsem já bohatší, peněz mám více nežli Fedor . . .

— Mnoho peněz?

— Nu . . .a ještě víc budu mít . . .

— Kolik máš beček?

— Čeho?

— Nu, peněz?

— Hlupáčku! Což pak peníze se na bečky měří?

— A jak ne? — oživeně zvolal Foma a obrátiv k otci svoji tvář, jal se mu spěšně vypravěti: — Tak do jednoho města přijel loupežník Maksimka a u jednoho tam člověka, bohatého dvanáct beček peněz nabral a . . . a rozličného stříbra, a kostel oloupil . . . a jednoho člověka šavlí rozsekl a se zvonice shodil . . on, ten člověk, na poplach zvonit začal . . .

— To tobě tetička vyprávěla, co? — otázal se Ignát, maje radost z oživení synova.

— Ona, a co?

— Nic! — směje se řekl Ignát. — A proto tys také otce na loupežníka pasoval . . .

— Ale snad jsi ty byl kdysi dávno? — zase se vrátil Foma ke svému thématu a na tváři mu vidět bylo, že by velice toužil slyšeti přisvědčivou odpověď.

— Nebyl jsem . . . odhoď to . . .

— Nebyl?

— Nu, pravím přece — nebyl! Jaký jsi ty nějaký . . . Což jest to dobře — loupežníkem být . .? Oni — hříšníci jsou všichni, loupežníci. V Boha nevěří . . . kostely loupí . . . všichni je proklínají, tam, v kostelích . . . M-ano! . . a ejhle co, synku, učit se musíš! Je čas brachu, už skoro osm let mine . . . Začni jen s Bohem. Přes zimu budeš se učit, a z jara tě vezmu na pout po Volze s sebou . . .

— Do školy budu chodit? — nesměle zeptal se Foma.

— Nejprve doma, s tetičkou se budeš trochu učit . . .

A brzy chlapec z rána usedal za stůl a jezdě prstem po slovanské abecedě, opakoval po tetičce:

— Az . . . buki . . . vědi . . .

Když došli k slabibám — bra, vra, gra, dra, chlapec dlouho nemohl beze smíchu čísti tyto slabiky. Všecka tato učenost podávala se Fomovi lehce, skoro bez napětí, a hle, již čte první žalm první dvacetiny žaltáře:

— Bla-že-ný jest muž . . ., jenž . . . ne-při-stoupil na . . . ra-du bez-bož-ných . . .

— Tak, miláčku, tak! Tak, Fomuško, dobře! — s pohnutím notuje mu tetka, u vytržení jsouc nad jeho úspěchy . . .

— Junák jsi, Fomo! — pochvalně a vážně říkal Ignát, bera na vědomí úspěchy synovy. — Pojedem z jara do Astrachaně pro ryby a s podzimka — do školy s tebou!

Život chlapcův kulil se ku předu jako koule se svahu. Jsouc jeho učitelkou, tetka byla i družkou jeho her. Přicházela Ljuba Majakinova a stařena vesele se s nimi měnila ve stejně dítě, jako byli oni. Hráli si na schovávačku, na slepou bábu; dětem bývalo směšno i příjemno vidět, jak Anfisa s očima převázanýma šátkem, rozprostřevši široce ruce, ostražitě stoupala po pokoji a přece jen narážela na židle a stoly, nebo jak, hledajíc je, plazila se po všelikých skrytých koutcích, rozmlouvajíc:

— Ach, taškáři . . . och, loupežníci — kde oni se to tu skryli? a?

A slunce laskavě a radostně svítilo vetchému, zmořenému tělu, zachovavšímu v sobě duši mladistvou, starému životu, okrašlujícímu podle sil i umění životní pout dvěma dětem . . .

Ignát záhy z rána odjížděl na bursu, často neobjevoval se do samého večera, z večera jezdil do rady, na návštěvy nebo ještě jinam. Někdy přicházíval domů opilý, — Foma v takových případech zprvu utíkával před ním a schovával se, potom přivykl a shledal, že opilý otec je docela lepší nežli střízlivý: laskavější i prostší i trošičku směšný. Stávalo-li se to v noci — chlapec vždycky se probouzel jeho hlaholným hlasem:

— Anfiso-o! Sestro rodná! Pusť ty mne k synovi . . . k dědicovi . . . pu-usť!

A tetka přemlouvala ho vyčítavým a plačícím hlasem:

—Jdi, jdi, chrnět, jdi, víš, ty čerte z lesa, proklatý. Aj, nachlemtal ses, co? Šedivý jsi už přece . . .

— Anfiso! Mohu uvidět syna? Jediným okem? . .

— Aby ti obě vytekly od tvého opilství . . .

Foma věděl, že tetka nepustí otce a znova usínal při šumu jejich hlasů. Když však Ignát přicházel opilý za dne — jeho ohromné tlapy ihned chytaly syna a s opilým, šťastným smíchem otec nosil Fomu po pokojích a ptával se ho:

— Fomko! Co chceš? Mluv! Dárků? Hraček? Pros, nu! To proto, věz — že není pro tebe ničeho na světě, čeho nekoupím. Mám já — milion! Cha-cha-cha! A ještě víc bude! Rozuměls? Všecko je tvé! Cha-cha!

A náhle nadšení jeho haslo, jako hasne svíce silným zavanutím větru. Opilá tvář se otřásala, oči, červenajíce, zalévaly se slzami a rty roztahovaly se v ustrašený, k smrti uděšený úsměv.

— Anfiso! Jestli nám umře — co já potom udělám?

A hned po těch slovích šílená zuřivost ho jímala.

— Spálím všecko! — řval, divoce vytřeštiv oči někam do temného kouta pokoje. — Se země shladím! Prachem roztrhám!

— Pře-estaneš, netvorné ty stvoření! Co pak chceš dítě postrašit? Či chceš, aby se rozstonal? — vyčítala Anfisa a to stačilo, aby Ignát kvapně zmizel, brumlaje:

— Nu-nu-nu! Jdu, jdu . . . jenom ty nekřič! nehluč . . . nestraš ho . . .

A jestli Foma zastonal, otec jeho, mimo pouštěje všecky věci své, nikam nechodil z domu a do omrzení jsa na obtíž sestře i synovi nesmyslnými otázkami a radami, zachmuřený, s bázní v očích, chodil po pokojích, sám nesvůj a vzdychal.

— Co zas Boha hněváš! — říkala Anfisa. — Koukej, dojde tvé reptání k Bohu Hospodinu a potrestá On tě za žalování tvé na milost Jeho k tobě . . .

—Ech, sestro! — vzdychal Ignát. — Ty rozuměj — vždyť, jestli něco . . . celý život můj se sřítí! Proč jsem žil? . . Není známo . . .

Podobné scény a rázné přechody otcovy z nálady do nálady nejprve děsívaly hocha, ale brzo jim přivykl, a vida oknem otce, těžce vylézajícího ze saní, klidně říkával:

— Tetičko! Zase taťka opilý přijel.

*

Přišla vesna, a Ignát plně svůj slib, vzal syna s sebou na parník, a hle, před Fomou se rozestřel nový, dojmy bohatý život.

Bystře se nese dolů po toku pěkný a silný „Jermak“, vlečný parník kupce Gordějeva, a po obou jeho bocích běží mu vstříc břehy mohutné krasavice Volhy, levý, všecek zalitý sluncem, stele se do samého kraje nebes jako pyšný, zelený koberec, a pravý rozpřáhl k nebesům srázy své, porostlé lesem, a strnul v přísném klidu.

Mezi nimi majestátně prostřela se širokoprsá řeka; bez šumu, vítězoslavně a beze spěchu tekou její vody u vědomí své neodolatelné síly; horní břeh obráží se v nich černým stínem, a s levé strany ji zdobí zlatem a zeleným aksamitem písčité kraje mělčin a široké luhy. Brzo tu, brzo tam, po hoře i v lukách jeví se osady, slunce blyskotá po sklech v oknech chatrčí a na žlutých slaměných střechách, září v zeleni stromů kříže kostelů, lenivě otáčejí se ve vzduchu šerá křídla mlýnů, dým z komína továrního vine se do nebe hustými, černými chumly. Tlupy dětiček v modrých, červených i bílých košilkách, stojíce na břehu, provázejí hlučným pokřikem parník, vzrušivší ticho na řece, a z pod koles jeho k nohám dětí běží veselé vlny a pleskají o břeh. Hle, celá hromada dětí usedla do loďky a spěšně veslují do prostřed řeky, aby se pohoupaly na vlnách, jako na hejčedle. Z vody hledí vrcholky stromů, někdy celé kupy jich jsou zatopeny vystouplou vodou a stojí prostřed vody jak ostrovy. Odkudsi se břehu těžkým vzdechem dolétá těžkomyslná píseň:

— O-e . . . o-o-o- ještě jed-nou!

Parník objíždí plti, zapleskávaje je vlnou. Břevna jako běhoun běhají pod údery narážejících vln; pltaři v modrých košilích zakolísají na nohách, hledí na parník a smějí se a cosi křičí.

Tělnatá krasavice — loď z bílého dřeva — po straně jede po řece, žlutá prkna, naložená na ní, blyští se jako zlato a matně se obrážejí v kalné jarní vodě. Osobní parník jede proti nim a hvízdá — rozléhavé echo hvizdu kryje se v lese, v roklinách horního břehu a umírá tam. Uprostřed řeky srážejí se vlny ode dvou lodí a bijí o jejich stěny a lodi se potácejí po vodě. Na povlovném sklonu horního břehu rozloženy jsou zelené koberce ozimu, hnědé pruhy země pod úhor a černé — zorané pod jařici. Ptáci jako malinké tečky se vznášejí nad nimi a jasně jest je vidět na jasnomodrém podkladu nebe; stádo se pase nedaleko, — z dáli se jeví jako hračka; malinká postavička pastevcova stojí, opírajíc se o hůl, a hledí na řeku. (Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 3. listopadu 1901. Číslo 6.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

VNOUČATA.

Byl posvícenský pondělek a v hospodách začínala odpolední muzika. I v tom parnu! Hned byla to polka, hned kvapík, hned zas ta pranice...

Z protější zahrádky vychvátalo do sadu děvčátko asi desetileté; bylo všecko sváteční a v levici neslo asi půlmázový hrnek. Šlo pomalu, skoro po špičkách, rusovlasou hlavičku mělo nachýlenu; bálo se, aby nerozlilo.

V pravo v levo rozhlédlo se sadem a loudalo se k dřevěné hlídačské boudě, jež stála u plotu, v stínu černého, schýleného bezu. Nahlédlo do boudy a zase starostlivě pátralo zahradou.

„Koho pak hledáš?" ozval jsem se.

Trochu se zaleklo a hned neodpovědělo; otáčelo se jako kuře, jež zaběhlo z hejna.

Povstav, šel jsem k boudě.

„Maminka posílá panímámě Zezulce něco od oběda a panímáma tu není!"

Prvou větu řekla rychle, svěže, druhou všecka úzkostliva; ústa zůstala pootevřena a velké modré oči div z tváří nevyskočily.

„Zezulce? Co tu dělá?"

„Panímáma Zezulka — z Dobšina — hlídá tohle Mendlíkom," odvětila trhavě, stále zírajíc sadem.

U Mendlíků jsem o prázdninách bydlel, a sad byl jejich; nevěděl jsem, že tu nějaká panímáma hlídá, ještě předevčírem tu stálého hlídače nebylo, jenom v noci hospodář v boudě přespával.

Co tak rozvažuji, děvčátko křiklo vesele: „Aha — tuhle jde!"

Od statku klátivě šla kostnatá ženská, oděná v odřenou modračku se životem krátkých rukávů byla prostovlasa a bosa.

Tváře měla přihnědlé, vrásčité a kostnaté, velké přísné oči, vlasy skoro bílé, řídké, stezku uprostřed, vzadu malý drdolek; prsty velkých, hnědých nohou byly hodně od sebe, jak bývá u lidí, kteří většinou chodí bosi.

Děvčátko běželo jí naproti volajíc: „Maminka vám tuhle posílá od oběda — Pánbůh rač požehnat!"

„I naděl vám Pánbůh stokrát víc — koukej, vždyť si nesu plné ruce; koláčů mám, jakobych byla sama pekla. Pánbůh dobrý odpoledne — to máme parničko!" poslední slova smějíc se pravila ke mně, ačkoliv jsme se viděli poprvé.

„Pane, máme," odpověděl jsem; všimnul jsem si, že má obě řady zdravých, bílých zubů. Loudal jsem se opět ke své hruši.

„Kde pak bych já to pojedla — vždyť jsem stará — no, že mamince nastokrát děkuju, aby jí Pánbůh nadělil. To je jídla, bože to je jídla — v kapsách koláče, tuhle hrnek polévky, hrnek kafe — maso, kus králika — totě jako o posvícení —" smála se, všecko do boudy ukládajíc.

Děvčátko již pelášilo domů; za plotem ještě se ohlédlo, upřeně se na mne podívalo a poskočivši uhánělo dál.

Chvilku díval jsem se do knihy, ale potom pozoroval jsem Zezulkovou. Chodila již sadem a starou čtvrtci majíc v ruce sbírala spadané ovoce. Teprve teď viděl jsem, že má pravý bok jako vyražený a že také na pravou nohu trochu napadá: ohýbala se bídně, ačkoli celé to tělo pravilo, že se jaktěživo hodně naohýbalo.

„To to padá — to to padá — no, jestli nám tohle horko nepomine, shoří všecko —" povídala si.

Z městečka opět pronikla hudba, a zároveň masojídek divě zaštěhotal.

Zezulka se vzpřímila, pátrala po větvích a zasmála se: „Tobě je pořád do smíchu, štěkáči!"

Když došla ke konci sadu, zahleděla se do dáli...

Vracejíc se, již opodál mi povídala: „Jenom teď Pánbíček nedej zlé deště, nebo nám brambory začnou černat, a naši jich zrovna letos mají hodně."

Hudby se opět praly jako dvě ječivé, hučivé a žblunkavé jarní struhy, když se potkají uprostřed luk.

„Že tady tak sedějí! To já v jejich letech bych byla nevydržela, jak spustili, už jsem le-

těla — nebožka naše maminka, dej jí Pánbůh nebe, vždycky jen ruce spínala a říkala: ‚Holka, holka, máš-li pak rozum!‘ No, já se jakživa naskákala!“ povídala slovo za slovem řezavým jednotvárným hlasem; ale ve vráskách kolem očí měla pořád smích.

„Já se tomu jakživ nenaučil,“ usmál jsem se.

Zakývavši, zadívala se na knížku.

„Jim to zas ty knihy dělaj‘; taky to není dobře! Ale abych nelhala, když jsem si svého nebožtíka vzala, taky mě brzy přešlo všecko.“

Při té řeči vybírala ovoce ze čtvrtce a přidávala je na hromadu před boudou; potom sedla si nedaleko mne na suchý břeh a hubené, dlouhé ruce složila na kolenách.

„Vy jste z Mendlíkova přátelstva?“ ptal jsem se po chvilce.

„Ba ne, ale tak se mi to hlídání hezky trefilo, šestáček za den jsou pro mne peníze, a najíst dají taky. Já jsem zrovna tamhle z toho baráku v Dobšíně — jak je tam vidět tu jabloň — tu sázel ještě náš nebožtík tatínek, byl milovník stromů. Co pak náš tatínek, ten rozuměl všem řemeslům, co vzal do ruky, to mu jen hrálo. No, můj táta byl taky šikovný, ale neměl k tomu ty síly, každý vítr ho ofouk‘. Teď tam hospodaří zeť, je taky zedník a dělává až v Liberci, v Jablonci, v Trutnově — pěkné peníze za léto přinese. Ale letos to taky nějak nejde —“

„Tak máte vnoučata?“

„Bato že mám,“ zasmála se srdečně. „tady tři a v Turnově — to jako druhé dcery — dokonce čtyry.“

„A že jdete k cizím lidem.“

Chvilku mlčela a pozorovala husy, jež se líně kolébaly k polím.

„I to se stane, jsem už jako mrákota. co jsem měla, to jsem těm dcerám rozstrkala a teď jeden nemá ani ten krejcar, aby za něj koupil dětem. Hezky jsme se s panímámou v onen týden smluvily v kostele, že by to tu zrovna bylo pro mne — mám tu boudu a tamhle sušírnu ještě k tomu, v té je jako v pokoji. Ale já si radši schrupnu v boudě, třebaže to mé spaní zač pak stojí!“

„To se tak leckdy k stáru stane,“ začala zase klidně. „Něco se tuhle náš člověk pohněval — bylo snad zrovna víc potřeba nežli jindy, ta práce kale nejde — a povídal, že to taky není v pořádku, aby jedna dcera měla mámu se vším všudy na starosti a druhá jakoby o ní nevěděla —“

Hledíc do jednoho místa zakývala a zmlkla.

„To vám zeť předhodil?“

„No, povídal to tak — proto jsem byla ráda, že se to taky tak trefilo.“

Nebyl jsem s to hned v řeči pokračovati; stařena také mlčela a majíc ruce zase kolem kolen sepjaty, nehnutě zírala přes koryto. Po chvilce se sípavě zasmála a pravila: „Turnovská dcera ta zas mi říká, že dělám, jako bych měla jen ty tady, že jsem jim dala všecko! — I je to přec jen ještě mladé, třeba že mají děti! Chtěli by pořád víc — inu, chyba to není — jenom že by—“ Zamlčevši se trochu dodala klidným hlasem: „Ale já jsem ráda, že jsou chvála Bohu živi, a že už jim to tím životem půjde — tolik mají u obou — —“

Nevěděl jsem si horkem rady, rozžhavená půda pálila, a vyprahlé hrbolce její zle tlačily; začal jsem se loudavě procházeti. Stařena také povstala a šourajíc se sadem sbírala, co zatím spadalo. Ačkoliv byla ode mne hezký kousek vzadu, slyšel jsem, jak její zuby křoustají do jablka. Když docházel jsem k louce, volala hřmotně:

„I hele, helečky, naše cikáňata, vždyť jsem já to věděla, že přijdou za mnou!“ V levici držela cípy zástěry s nasbíraným ovocem, pravicí ukazovala k poli a smála se radostně.

Krajem louky šly dvě děti, děvče asi sedmileté, klučík snad čtyřletý; obě byly prostovlasé, děvče mělo kartonku, ale hoch byl jen v umazané košili. Trhal rdesna a nad každým se smál: „To je vypašené — to je plašátko —“

Děvče pohleděvši do sadu, již kolíbavě uhánělo k babičce, ale hoch trhal ještě. Potom ohlédnuv se v pravo v levo a vida, že je již sám, dal se také do běhu; košilka se mu jen jen kolem buclatých, oprášených nohou házela.

„I vy sejkory umuděné, tak jste mne přece našly?“ řehtala se stařena. „Jozko, neleť — neleť — že se převalíš —“

Děvče drželo se již babiččiny sukně, a klučík doběhnuv, postavil se před ni, pozdvihl kytici a povídal: „Koukejte, to je plašat!“

„Zahodíš to! Hned to zahoď. nevíš, že po tom můžeš omdlít?“ přísně poroučela babička. a hoch růžové hadí kořeny zvolna rozsýpal do hnědé trávy.

„A seš ty kabrňák — ty taky víš, jak se chodí na posvícení — v umazané košili přijde do města —“

„Babičko, my jsme utekli“ — vysvětlovalo děvče a tvářilo se při tom tuze vážně.

„Když jsem já si to nemyslila — no počkejte, to zas řemen dostane co proto!“ kárala, ale při tom již šla k boudě.

„Teď si tuhle pěkně sedněte a to vám povídám, ať se mi neperete a jíte pomalu!“

Děti usadily se do stínu bezu a nedutajíce hleděly, co babička z boudy přinese.

„Tuhle máte hrnek kafe a tuhle koláče, ale lžíci mám jenom jednu — nejdřív ať jí

Frantina, potom ty, Józo, však dočkáš, darmo bys to vylil!"

Kluk zakousl se do koláče, ale vyjevených očí se sestry nespustil; jak dávala lžíci od hrnku k ústům, provázel ji pohledem.

„Ale je to co říct — vyletí z domova, žádnému bé ani cé a najdou mě — inu, že jsem já si tohle nemyslela!" hledíc, jak dětem chutná, smála se stařena.

Po chvíli pustil jsem se polní cestou k Dobšínu; cílem byl mi ten zamodralý smrkový les. Parna sice trochu ulevilo, ale bylo ho ještě na kolik zimních neděl. Žita i pšenice stály sehnuty ani nedutajíce; svlaky, které se jim kolem stébel ovinuly, měly rozdrcené lístky a kvítky visely schlíple.

Mateřídouška po mezích byla jako hlína, a blankytné květy čekanky schovávaly se do chumáčů trávy. V úvoze bylo jen cítiti zem na troud suchou, prašnou. Z křoviny temně zelených babyk vyletěl strnad, ale sotva že jsem dva kroky zašel, vrátil se v houští jejich zas. V prachu drápal se měděný, na polo rozšlápnutý střevlík...

Vracel jsem se teprve, když rudý, krvavý kotouč slunečný stál v temněmodrém, mlžnatém západu. Byl bez lesku a zvolna spouštěl se za tmavé, dvojzubé Ralsko.

V polích, jež sálala horkem, potkal jsem vnoučky stařeny Zezulkové: ale nešly samy, tatík si pro ně přišel.

Byl krátký ramenáč, čepici měl na vlasaté hlavě v týle, lámasovou červenou kazajku jenom na rozhalené košili, nohavice ohrnuté skoro k nahým lýtkům. V levici nesl hrnek, svázaný v modrém šátku, v pravačce měl pečenou králičí nohu a bílé maso zálibně okusoval; černá omáčka leskla se mu na širokém, převislém kníru a jazyk ometal z koutka do koutka.

Józa s Frantinou mlčky capali před ním a květin si již nevšímali...

Zezulková s panímámou Mendlíkovou stály na sadě hovoříce.

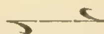
„Tak hosté odešli?" volal jsem na stařenu.

„I teď se tu s tetkou vadím," švitorně spustila domácí panímáma, „sama hryže jen ty padanky a těm dala všecko! Jako bysme nevěděli zač!"

„A milá panímámo, mému žaludku už je jedno, co dostane! Ba, jsem ráda, že přišli, byla bych tam musila sama — snad bych to, pro Pána Boha, nesnědla bez nich? To náš nebožtík tatínek s maminkou nedali do úst, dokud děti nedostaly, a když bylo něco kapku lepšího, kolikrát pro rodiče ani nezbylo. Když jsem sama měla děti, nemohla jsem to dělat ináč" — srdečně usmívajíc se vykládala Zezulková.

*

Obrázek tento vyňali jsme z Raisovy sbírky roztomilých povídek **M e z i l i d m i** (z povídky „V parnu"), jež vyšla letos v druhém vydání u Fr. Šimáčka v Praze. Cena 2 K 60 hal.

MODERNÍ ARCHITEKTURA.

Z knihy O. Wagnera „Moderne Architektur".

(Pokračování.)

III. Komposice.

Z výtvarných umění mají malířství a sochařství své vzory vždy v přírodě, kdežto umění stavitelské má základem přímo lidskou tvořivost a je s to, aby to, co spracuje, podávalo jako úplně nový výtvor. Prvotný zárodek tohoto novotvoření má v životě lidském svou půdu plody nesoucí; z tohoto života vyplývá úloha, kterou umění svými umělci má řešit.

Tato úloha, správně poznávat lidské potřeby, je první základní podmínkou úspěšného tvoření architektova.

Začátkem všeho architektického tvoření je k o m p o s i c e. Receptu pro ni, jak známo, není; přes to však může za východisko pro komposici platit toto: Dobrou, velkou myšlenku třeba zachytit a zrale uvážit, dřív než tužka začne pracovat. Je lhostejno, zda se myšlenka ta objeví jako blesk, či vyjasní se pomalu, zda je hodna být v duchu promyšlena a propilována, zda při prvním zachycení jeví se být znamenitým nápadem či nic, zda musí být opět a opět znova zachycována — toť vše lhostejno. Tolik je jisto, že šťastná myšlenka a zralé duchovní její propracování dnes velice padají na váhu a že mnohem více přispívají k dokonalosti díla, než nejbohatší květy, jež vyhání přirozená neuvědomělá zdatnost umělcova.

Praktický živel, jímž lidstvo dnes je prosyceno, nelze odstranit se světa a proto každý umělec musí se konečně spřátelit s větou: „Co je nepraktické, nemůže být krásné".

Dále dlužno vytknout jako věc důležitou, aby po zachycení základní myšlenky byly žádané, stavebnímu programu vyhovující potřeby prostě a jasně seřazeny, a tím způsobem aby byla zjednána kostra díla. K tomuto seřazení musí se pojit propracování půdorysu (poněvadž v první řadě běží o dílo stavební) za tím účelem, aby posunutím prostoru a prostorových forem bylo pokusným způsobem zjednáno co možno nejjasnější, osové a prosté řešení, až vznikne tak zv. akademický půdorys, stavební typ.

Prostá, uzavřená disposice půdorysová bude vždy provázena úspěchem. Samozřejmo, že s tímto procesem musí jít zároveň zevnější vytvoření díla. Za hrubou chybu vždy bude nutno označovat, oblíbenému motivu zevnějšímu přizpůsobovat

žádanou strukturu vnitřní, nebo mu dokonce přinášet oběti. Pak nelze se vyvarovat lži, a protivně jako lež působí forma z toho plynoucí. Cinžák, jenž se blýská nemotivovanými risality, věžemi, kopulemi, nebo nafukuje se pod maskou paláce, t. zv. slohový nábytek, na němž člověk nepohodlně sedí — působí vesměs stejně pošetile. Jsouť to právě umělecké lži.

Podstatný vliv na každou komposici má materiál určený k provedení a technika, jíž dlužno užiti. Později bude to zevrubně vyloženo, zde buď jen uvedeno, že komposice má se vždy podrobovati materiálu a technice, ne naopak. Komposice musí tedy už docela zřetelně ukazovat k stavebnímu materiálu a k užité technice; platí to stejně, ať běží o budovu monumentální neb o návrh pro nejnepatrnější šperk.

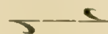
Komposice musí se však zřejmě přimykat k mnohým ještě jiným věcem. Z nich jsou nejdůležitější: použitelné prostředky peněžní, zeměpisná poloha, zřetel na čtyři strany světa, předvídaná doba používání budovy, požadavek esthetického zarámování do okolí, zevnější vzhled úplně odpovídající vnitřní struktuře atd. Jako vždy, tak i zde vůdčí hvězdou umělcovou musí být snaha po pravdě; pak vznikne charakteristika a symbolika díla jako sama sebou: zachována bude chrámu posvátnost, budově státní správy vážnost a důstojnost, zábavnímu podniku veselost.

Velmi často musí se komposice rozšiřovat na vznikající obraz celkový a pak je architektovi dána žádoucí příležitost, aby svým uměním působil na ony věci, jež sluší označit za stupňování efektů, za přípravu podívané, zjednání míst pro odpočinek zraku atd. Naše moderní doba je pro velké efekty (mající svou příčinu v požadavcích nahromadění lidí ve velkoměstech) velice vnímavá, a to motivuje jistý velký rys, jenž proniká zhusta moderní výtvory. S velikým uspokojením lze tudíž konstatovat, že naše nejmodernější umění v úpravě celkových návrhů, náměstí a ulic, v disposicích pomníků, zakládání avenuí — docela nehledě k velikým výtvorům stavebním, že umožnil ohromný pokrok věd inženýrských — stvořilo věci, jimž ani renesance ani antika nemůže nic podobného postavit po bok.

Ke komposici náleží také, mohli bychom říci, strategie architektická. Sluší tím rozumět náležité spolupůsobení se sesterským uměním sochařským a malířským. V takovém případě architekt nesmí nikdy pouštět z ruky hůl velitelskou. Ať běží o zevní nebo vnitřní výzdobu děl jeho, ať mají pomníky zdobit jeho sady, třídy nebo náměstí, architektu jedině musí být vyhrazeno podržet úlohu vůdce, poněvadž vše se musí podrobovat základní myšlence jím pojaté.

Velmi citelně se jeví takové chyby ve všech otázkách pomníkových a bývají takřka na denním pořádku. Každý pomník je podstatnou součástí místa (náměstí), pro něž je určen, protože místo (náměstí) už musí být, než se má pomník pro ně komvonovat; tedy nikdy netvoří se místo (náměstí) pro pomník, nýbrž naopak. Všech takových chyb dopouštějí se umělci provádějící; chyby mívají obyčejně důvod svůj v tom, že buď už bylo dílo dokončeno před určením místa, nebo proto že umělci hlásí se k názoru bohužel příliš rozšířenému, totiž že dílo jejich musí být pozorováno pro sebe, intimně, že tedy žádá si oltáře, místo aby se prostě podrobovalo velkosti místa, výši okolí uzavírajícího je, požadavkům silhuetním, pozadí atd. Že však i o takových věcech bude míti architekt správnější úsudek než sochař a malíř, i to nutno povědět.

(Pokračování.)

PRAVDA.

V. Veresajev, ruský spisovatel, vydal svoje Zápisky lékařovy. Po delší dobu uveřejňoval je v časopise Mir Božij a nyní je sebral v samostatnou knihu. „Zápisky lékařovy“ jsou paměti. Veresajev s velikou přímostí a poctivostí podává v nich všecky své životní zkušenosti a pozorování. A protože dotýká se přirozeně svých lékařských zkušeností a vědy samé, pozdvihl se proti němu odpor lékařů pod známými hesly: Veresajev podkopává prý důvěru obecenstva, k lékařům beztoho malou! Veresajev svými upřímnými doznáními podává nepřátelům svého stavu jen novou zbraň do rukou, atd. V doslovu ke své knize odpovídá Veresajev na toto obviňování: „Lékařská ethika pohybovala se až dosud v úzkém kruhu nepatrných otázek, vztahujících se pouze na vzájemný poměr lékařů samých a na poměr jejich k pacientům. Všecky ty otázky, které mne dojímaly, pro ně téměř vůbec ani neexistovaly. Proč? Je směšno na to poukazovati — což bylo opravdu třeba zvláštního bystrozraku, aby vyvstaly všecky ty otázky, o nichž ve svých Zápiskách jednám? O těch otázkách musí každý lékař uvažovati, je-li více než pouhý šplhavec. Proč však se o nich nemluví, proč má se každý jednotlivec sám s jejich řešením trápiti? Když laikové dovědí se pravdy, ztratí důvěru k lékařům a k vědě lékařské, praví se. Jak stará, sprostá a přece ještě stále užívaná to methoda — nařizovati mlčení ze strachu, že by pravdou mohla trpěti autorita. Jedno z obého: buď podkope se pravdou víra v medicinu, jestliže medicina sama o sobě víry té nezasluhuje, — pak objevení pravdy musí býti jen užitečno; nebo důvěra v medicinu může býti pravdou podkopána, protože odkrývá v lékařstvu jisté stinné stránky, které lze odkliditi, ale které se neodklízejí

K ČLÁNKU O MODERNÍ ARCHITEKTUŘE.

F. OHMANN:

KAVÁRNA „CORSO" NA PŘÍKOPĚ V PRAZE.

— a v tomto případě je pravdy třeba. Až nedostatky zmizí, vrátí se také důvěra; dokud se však nedostatky vyskytují, nelze si vůbec absolutní důvěry přáti."

Je vidět, že pravda je všude cizinkou a nevítaným hostem.

V Rusku i v Čechách.

PAN KANDIDÁT.

Konečně se Vladimír Košilka rozhodl! Dlouhou dobu byl na vážkách, ale rozhořčení jej přece uchvátilo. V rozpolcené duši jeho konečně Vladimír dostal vrch na Košilkou.

Doposud žil v ústraní svému povolání; uvažoval, usuzoval, ale jen po tichu pro sebe. Bál se skutečnosti, hrubé, násilnické! Když však hnus jeho ze všech těch fanfár, frází a lží vlasteneckých dostoupil vrcholu, odhodlal se k činu. Svěřil se svému příteli, jenž se mu vysmál do očí. „Ty kandidátem poslanectví? Jen výsměch sklidíš!"

Vladimír se nedal od svého úmyslu odvrátit. „Když tolik pochybených existencí zkouší své štěstí, proč ne i já, poctivec!"

Přítel důtklivě zrazoval: „Neznáš ten dobrý, srdečný, holubičí lid! Dobrý lid ten se ti vysměje, srdečný lid nebude ti důvěřovat, holubičí lid tebe snad i stluče. Nedivil bych se, je tak vychován."

Vladimír zůstal pevný.

Vyjel si jednoho nedělního odpoledne na kandidaturu. Zprvu do zapadlé horské vesnice, odkud chtěl jít apoštolovat dále. Měl tam schůzi již několik dní před tím ohlášenu, to se rozumí, že v hostinci.

Když vešel, tísnili se páni voličové v nízké, začouzené, dusné světnici kolem čtyř stolů a hráli v karty. Ani si Vladimíra hrubě nepovšimli.

Teprve když starosta na požádání páně kandidátovo vyzval přítomné, aby vyslechli jeho výklad, ti u nejbližších dvou stolů odložili karty, a Vladimír začal (z počátku zajíkavě a nesměle):

„Ctění občané, přicházím k vám ucházet se o vaši důvěru. Vím: neznáte mne a jste nedůvěřiví! Právem, neboť co vám již bylo naslibováno a nesplněno! Ale i jiní přede mnou byli u vás již a žádali rovněž vaši důvěru. Taky těch jste neznali a vyslechli jste je. Tedy především kdo jsem? Člověk, který chce vašemu dobru. Vím, to řekli vám ti přede mnou taky!

Jak to chci? To vám ti druzí jistě neřekli! Ti se dovolávali drahé vlasti, drahého národa a nezadatelných práv a mluvili o odvěkém nepříteli, o nepřízni Vídně, o útisku dobrého holubičího lidu, já o tom všem mluvit nebudu!

Ti přede mnou mluvili o vlastenectví své strany, jediné samospasitelné strany, která vám připraví palác blahobytu, ti vám slibovali hory, doly: já nic takovém mluvit nebudu. K jaké straně náležím? K té, která stále hřmí lidu do duše: **v i n a v t o b ě**. Co vám slibuji? Nic, pranic, leda poctivou snahu a dobrou vůli, chtít vám pomoci!

Zastal jsem vás při kartách a pivě. Kdybyste nedělní odpoledne svá věnovali procházkám kol svých polí nebo čtení dobrých knih, lépe byste pochodili. Čekáte stále na spásu odpinud, na přízeň vlády. Spása je však ve vás, chcete-li! Netřeba vám přízně vládní, chcete-li sobě samým být příznivi. Naříkáte na bídu svou a mrháte posledním grošem. Počítejte! Kdybyste jen jednou do týdne chodili do hospody, jako že chodíte častěji, promarníte na jedno posezení každý nejméně korunu, t. j. do roka 52 korun. Za tento peníz opatřili byste si každý jalovici, vás 40 tedy 40 jalovic. Obohatili byste se tedy do roka dohromady o 2240 korun. Myslíte, že přijde jednou vláda k veslu, která by vaši vesnici darovala 2240 korun?

Prokouříte dále při pivě a karbanu nejméně 20 hal. každý, a prokarbaníte, prohraje-li polovice z vás, nejméně stejný obnos. Výhra však nezůstává v kapse šťastných hráčů. Ta se rozplývá v lihovinách. Ujde Vám tedy čtyřiceti občanům v dýmu tabáku za nedělní odpoledne vaše do roka 448 kor. a v kartách ztrácí se z Vašeho jmění nejméně 224 korun do roka. To vše dělá do roka úhrnem 2912 korun. Při pivě a kartách dochází k různicím a snad i rvačkám. Prosoudíte do roka zajisté na hotových útratách a ztrátě času 1088 K. Utrácíte tedy lehkovážně do roka 4000 K. Tuto veškeru škodu, kterou si sami způsobujete, odhaduju velice mírně, a nepočítám ani zisk, který by Vám vzešel z úspor škody té. Za deset let ubývá Vám tedy vespolek 40.000 K. To je už jako velká výhra nějakého losu!

Nekážu Vám, abyste nekouřili, a občas se nenapili piva, nekážu, abyste se nesešli na táčky, ale kdybyste propili a prokouřili jen úroky svých ztrát ročních, stačilo by Vám to.

Mlčíte? Smějete se mně dokonce a tam ti občané u zadního stolu začínají znova karty hrát? Očekával jsem to! Kdybych Vám byl vykládal o Číně a Americe, kdybych Vám byl sliboval, jakmile budu zvolen, že celou Vídeň rozdrtím, tleskali byste mně, a přece byste si musili v duchu říci, že jsem tlučhuba, jelikož nemám ani stínu moci, kterou se mám po přání Vašem chvástat. Domluvil jsem, poctíte-li mne svou důvěrou, slibuju Vám, že Vám nemohu nic slíbit!"

Hrobové ticho se rozestřelo shromážděním. Konečně u zadního stolu vykřikl hluboký chraplavý hlas! „Tak Macku, vynášíš!"

Z předního stolu přestoupil vrávoravým krokem jeden z posluchačů ke kandidátovi, jenž se rozpačitě rozhlížel začazenou jizbou:

„Tak tedy, pane kandidáte, dejte navalit půl hektolitru! Ten pán, co tu byl před Vámi, dal celý tuplák!

Vladimír zavrtěl hlavou: „Nekupuju hlasů!"

Povstal a vyšel. Ve dveřích ho zastavil hostinský všecek zruměnělý hněvem: „Slyšíte, pane! Pamatujte si dobře! Po druhé s takovým říkáním si jděte do kostela a ne do hospody! Já si živnost kazit nedám! Na to jsou paragrafy!"

Zaražen vyšel Vladimír na ulici.

„Vladimíre, Vladimíre!" zašeptal si. Nevím, nevím, jest-li Košilka neměl pravdu, když se obával vystoupit na veřejnost.

Měl's zůstat Košilkou, když ten pán před tebou věnoval na zdejší veřejné mínění tuplák!"

Mlčky ubíral se Vladimír Košilka k domovu. Zlatě jasným vzduchem poletovalo babí léto. Po oranicích táhla se šedá mlha blížícího se večera.

Leda.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Všude lesk vody, všude prostor a svoboda, vesele-zelené luhy a laskavě-jasně modré nebe; v pokojném pohybu vody cítí se ztajená síla, v nebi nad ní září štědré slunce májové, vzduch napojen jest sladkou vůní borových stromů a čerstvého listí. A břehy stále běží vstříc, laskajíce zraky i duši svou krásou, a stále nové obrazy odhalují se na nich.

Na všem vůkol leží odstín jakési pozvolnosti: vše — i příroda i lidé — žije neobrabaně, lenivě, — avšak v této lenivosti jest jakási svérázná gracie, i zdá se, že pod leností utajila se ohromná síla, — síla nezdolatelná, ale ještě nenabyvší vědomí, nevytvořivší si ještě jasných tužeb a cílů . . . A nedostatek vědomí v tomto polospánkovém životě klade na všechnu krásnou prostornost jeho stín smutku. Pokorná trpělivost, mlčelivé očekávání čehosi nového a živějšího ozývá se i ve volání kukaččině, zalétajícím po větru se břehu na řeku . . . Těžkomyslné písně jakoby prosily kohosi o pomoc . . . A chvílemi v nich zvučí chrabrost zoufalství . . . Řeka odpovídá písním vzdechy. A zádumčivě kývají se vrcholky stromů . . . Tišina . . .

Celé dni trávíval Foma na kapitánském můstku podle otce. Mlčky, s očima do široka otevřenýma hleděl na nekonečné panoráma břehů a zdálo se mu, že se pohybuje po široké stříbrné stezce do oněch čarovných říší, kde žijí čaroději a bohatýři známí jemu z pohádek. Chvílemi začínal se dotazovat otce na to, co viděl. Ignát ochotně a podrobně mu odpovídal, ale hošíkovi nelíbily se jeho odpovědi: nic zajímavého a jemu pochopitelného v nich nebylo, a neslyšel toho, co by byl chtěl slyšet. Jedenkrát se vzdechem se vyjádřil k otci:

— Teta Anfisa zná lépe než ty . . .

— Co zná? — otázal se Ignát, usmívaje se.

— Všecko, — přesvědčeně odpověděl hoch.

Čarovné říše nejevily se před ním. Avšak často na březích řeky se jevila města, úplně stejná, jako i to město, v němž žil Foma. Některá z nich byla trošku větší, druhá — trošičku menší, ale i lidé, i domy, i kostely — všecko v nich bylo právě takové jako ve vlastním jejich městě. Foma je prohlížel s otcem, odcházel nespokojen s nimi a vracel se na parník zachmuřen, utrmácen.

— Počkej, zítra přijedeme do Astracháně, — pravil jednou Ignát.

— A ona je stejná, jako všecka města?

— Nu, rozumí se, . . . a jaká by měla být?

— A za ní co je?

— Moře . . . Kaspické moře se jmenuje.

— A co v něm jest?

— Ryby, ty divný! Co může ve vodě být?

— Město Kitěž ve vodě stojí . . .

— To — to je jiná věc! To je Kitěž . . . v něm — samí spravedliví žili.

— A v moři spravedlivá města nebývají?

— Nebývají . . . — řekl Ignát a pomlčev, dodal, — voda mořská — je hořká a pít ji nelze . . .

— Ale za mořem zase bude země?

— Známáť věc, brachu, moře zajisté musí krajkonec mít. Jest jako miska . . .

— A zase jsou tam města?

— A zase jsou města . . . a jak by nebyla? Jenže tam nebude již naše země, nýbrž Perská . . . Viděls Peršánky, co tuhle na jarmarce . . . prodávali meruňky, broskve, oříšky pistaciové?

— Viděl . . . — odvětil Foma a zamyslil se.

Kdysi se otázal otce:

— Mnoho ještě jest země?

— Země, brachu, . . . ve-elice mnoho! Kdybys po ní chodit měl pěšky jenom . . . tak snad ani za deset let bys ji celou neobešel.

Dlouho vykládal Ignát synovi o velikosti země a na konec řekl:

— A přece jenom není známo, kolik je jí v celku a kde je konec její . . .

— A na ní všecko je stejné?

— Totiž co?

— Města a všecko . . .

— Nu, ovšemže, města jako města . . . Domy, ulice a všecko jak patří...

Po mnohých takových hovorech hoch začal řidčeji a ne tak upřeně hledět do dáli tázavým pohledem svých černých očí . . .

Mužstvo parníku mělo ho rádo, a také on měl rád všecky ty slavné děti, skořicové od slunce a větru, vesele žertující s ním. Robili mu všeliké vnady k lovu ryb, dělali loďky ze stromové kůry, dováděli s ním, vozili ho po řece ve chvíli zastávek, když Ignát odcházel do města za obchodem. Hoch často slýchal, jak hubovali na jeho otce, ale nevěnoval tomu pozornosti a nikdy neoznamoval otci, co slyšel o něm. Avšak jednou, v Astracháni, když parník přibíral náklad topiva, Foma uslyšel hlas Petroniče strojníka:

— Poručil nakládat tolik dříví . . .fuj, nesmyslný člověk. Zatarasí parník po samou palubu, a potom huláká . . . stroj, prý kazíš, často . . . olej, prý zbůhdarma liješ . . .

Hlas šedivého a drsného lodivody odpovídal:

— A všecko to je lakomost jeho nesmírná . . . lacinější zde je topivo, proto se také stará . . . Lakotný je, ďábel!

— O-och, jaký lakota!

Opakované několikráte po sobě slovo uvízlo v paměti Fomovi a na večer, sedě při večeři spolu s otcem, pojednou se ho on zeptal:

— Tatínku?

— He!

— Tys lakotný?

Na otázky otcovy vypověděl mu hovor lodivody

se strojníkem. Tvář Ignátova se pomračila a oči hněvivě blýskaly.

— Tak tohle je to . . . — pronesl, třesa hlavou. — Nu, ty nic . . . neposlouchej jich. Není to pro tebe společnost — ty mezi nimi méně pobíhej. Ty jsi jim pán, oni — tvoji sluhové, tak věz! Budem-li já a ty chtíti, všecky je do jednoho na břeh vyhodíme . . . mají levnou cenu a jest jich všude jako psů nekleštěných. Pochopil's? Ti o mně mnoho dovedou špatného říkat . . . Ale jen proto to řeknou, že jsem já — plný pán jejich. V tom vězí celý háček, že já mám zdar a bohatství, a bohatému všichni závidí. Šťastný člověk — všem lidem nepřítel.

Za dva dni na parníku objevil se nový lodivod i nový strojník.

— A kde je Jakov? — otázal se hoch.

— Vyplatil jsem mu . . . vyhnal.

— Za to? — uhodl Foma.

— Ano, za to právě . . .

— Petroviče také?

— I jeho stejně . . .

Fomovi se líbilo, že otec jeho může tak rychle měniti lid na parníku. Usmál se na otce a sestoupiv dolů na palubu, přistoupil tam k jednomu lodníku, jenž, sedě na podlaze, třepil kus lana, dělaje smeták.

— A lodivoda už je nový, — hlásil Foma.

— Víme . . . Dobrého zdravíčka, Fomo Ignatyči! Jak jste spal, odpočíval?

— A strojník je také nový . . .

— Strojník také . . . Je ti líto Petroviče?

— Ne.

— Nu? A on k tobě býval takový laskavý.

— A proč tatínkovi nadával?

— O? Což pak on nadával?

— Nadával, já jsem přece slyšel . . .

— Mm . . a otec to také, jistě, slyšel?

— Ne, to jsem já mu řekl . . .

— Ty . . . Ta-ak . . . — protáhl lodník a umlkl, chápaje se práce.

— A tatínek mi pravil: ty jsi, povídal, zde pán . . . všecky, povídal, můžeš vyhnat, budeš-li chtít . . .

— Taková je věc... — — řekl lodník, přimračeně pohlížeje opět a opět na chlapce, oživeně se chvástajícího před ním svou vládčí mocí.

Od toho dne Foma pozoroval, že mužstvo chová se k němu jaksi jinak, než se chovalo dříve: jedni byli ještě ochotnější a laskavější, druzí nechtěli mluvit s ním a jestli mluvili, mluvili zlostně a naprosto nezábavně, jak dříve bývalo. Foma rád vídal, když myjí palubu: lodníci vysoukavše nohavice po kolena, anebo zcela je shodivše, s pometly a kartáči v rukou obratně běhají po palubě, polévají ji vodou z věder, šplýchají druh na druha, smějí se, křičí, padají . . . všude tekou prameny vody a živý smích lidí zvučí s jejím veselým pleskotem. Dříve hoch nejen nepřekážel lodníkům v této žertovné a lehké práci, nýbrž míval v ní činnou účast, polévaje je vodou a se smíchem utíkaje před hrozbami, že ho polijí. Ale po propuštění Petroviče a Jakova cítil, že nyní všem překáží, nikdo si nechce s ním hrát a všichni patří na něho nelaskavě. Udiven jsa a zarmoucen, odešel s paluby vzhůru, k vrátnému lodnímu, sedl tam a jal se s trpkostí a zamyšleně hledět na daleký modrý břeh a zubatý pruh lesa na něm. A dole na palubě hravě pleskala voda a lodníci vesele se smáli... Jemu velice chtělo se k nim, ale cosi ho tam nepouštělo.

— Drž se v povzdálí od nich — vzpomněl si na slova otcova; — tys jejich pán...

Tu se mu chtělo něco vzkřiknout na lodníky — něco hrozného a velitelského, tak jak otec křičívá na ně. Dlouho přemýšlel — co by? A nevymyslil nic... Minuly ještě dva dni, nebo tři, a on jasně pochopil, že mužstvo ho nemá rádo. Začalo mu býti teskno na parníku po té, a stále častěji a častěji z různobarvého mraku nových dojmů vyplýval před Fomou zatemněný jimi obraz dobré a laskavé tetky Anfisy s jejími pohádkami, úsměvy a měkkým, zvučným smíchem, z něhož na duši hochovu vanulo radostné teplo. Stále ještě žil ve světě pohádek, ale neviditelná a nelítostná ruka skutečnosti řevnivě již rvala půvabnou a jemnou pavučinu čarovnosti, skrze niž hoch hleděl na vše kolem sebe. Příběh s lodivodou a strojníkem obrátil pozornost hochovu na okolí jeho; zraky Fomovy zbystřely: jevila se v nich vědomá zvídavost a v jeho otázkách k otci ozvala se snaha pochopit — jaké nitky a vzpružiny řídí jednání lidská.

Jedenkrát se před ním rozehrála takováto scéna: lodníci nosili dříví a jeden z nich, mladý, kučeravý a veselý Jefim, jda s nosidly po palubě parníku, hlučně a hlasitě vykládal:

— Ne, to už je beze všeho svědomí! Není mezi námi smlouvy takové, abych dříví vláčel. Lodník — nu, tak teda, práce má je jasná... ale abych já ještě dříví... zaplať Pán Bůh! Toť přece znamená — dříti se mne kůži, které jsem já neprodal... To už je beze svědomí! Hej, jaký jsi ty mistr, mízu z lidí ždímat...

Hoch poslouchal toto bublání a věděl, že se věc týče jeho otce. Viděl také to, že Jefim, třebas vrčí, přece na nosidlech dříví má více nežli druzí, a chodí bystřeji. Nikdo z lodníků se neozýval na bublání Jefimovo, ba i ten, jenž pracoval s ním v páru, mlčel, chvílemi jen protestuje proti horlivosti, s jakou Jefim dříví na nosidla nakládal.

— Dost už! — pochmurně mu říkal, — přece nakládáš ne na kobylu...

— A ty, víš co, mlč. Zapřáhli tě, nu tak tahej, nejankuj... A budou-li krev z tebe cucat — také mlč... co ty můžeš říc'?

Najednou odkudsi se objevil Ignát, přistoupil k lodníku a stanuv proti němu, bezohledně se ho zeptal:

— O čem mluvíš?

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 10. listopadu 1901. Číslo 7.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

ANNA MARIA:

TĚŽKÁ NÁLADA.

Anna čekala před domem na svého muže, až vyjde z kanceláře, na rohu Václavského náměstí a Příkopů. Večer byl podzimní. Celé Václavské náměstí bylo zastřeno mlhou, jen po dvou řadách stoupajících a sbíhajících se lamp elektrických bylo lze uhádnout jeho prostornost. Čekala a nemohla se dočkat. Ne, že by byl dlouho nešel, ale byla netrpělivá, velmi netrpělivá mu říci, že odpoledne, když nebyl doma, byl u nich doktor Mareš a že ji to dojalo. Ani sama sobě nechtěla přiznat, do jaké míry byla rozechvěna. Nedovedla si vysvětlit, proč právě dnes ji to tak rozladilo a řekla bych, proč jí to vzalo radost ze života. Přišel po prvé, co přijeli z venku. Překvapilo ji, jak sestaral. Bylo mu 70 let, pravda. Ale dosud nikdy tak shrbeně nechodil a brada se mu nikdy tak nezvedala. Chvěla se mu a ubohé bezzubé dásně bezbranně se dotýkaly.

„Ano," povídal, „tak jste prázdnin užili. Jen, milostivá paní, buďte veselá a užívejte, dokud můžete, přijde stáří, ani se člověk nenaděje a stáří — to je nemoc, milostivá paní" — a zase se dotkly sebe nebohé bezzubé dásně, brada se pozvedla — potom však mávl rukou a byl zas jako jindy. Jí se zdálo, že poprvé ve svém životě vidí vědomé stáří, vědomé si své bídy, malomoci, sešlosti, stáří beznadějné a bezradostné, odžívající si zbytek svého života.

Oh, znala ho už dlouho — vlastně on znal ji. Jako malá holčička chlubívala se mu svými úlohami a vysvědčeními, potom když jí matka zemřela, „Potěš vás pán bůh" povídal, a pak když se vdala a její dítě se mělo narodit, ruku jí stiskl silně a nic neřekl, a teď, co její dítě jest na světě, chodil se na ně dívat, smával se a žertoval se slzami v očích s ním. To jí hlavou prolítlo. Dlouho ho znala, dlouho — celý svůj mladý život — vždy veselého, vtipného a — dobrého. Přišel, poseděl, odešel. Nic se přec nestalo. Kdyby zde jen už byl její muž, aby mu mohla říci, v jak divné náladě je dnes.

Konečně vyšel. Zavěsila se do něho a tak jak dlouho na něho čekala, aby mu mohla říci, co jí rozechvělo, najednou jí to nechtělo se rtů. Pocítila, že když tomu dá formu, nebude to to, co cítí — vypadne to nechutně, a snad trochu afektovaně. A toho se bála.

Za chvíli řekla:

— Víš, kdo u nás byl odpoledne? Doktor Mareš.

Neodpověděl. Šli dále.

— Mně je ho strašně líto. (A pojednou se jí zdála divná tato intimní rozmluva na ulici mezi tolika lidmi.) Neřekla, proč jí je ho líto, ale on jakoby pochopil, povídal:

— Ale vždyť mně je ho taky líto.

— Kdybys věděl, jak sešel. S jak těžkou resignací své stáří nese!

A pojednou se jí to všechno zdálo divné. Vlastně ta lehkomyslnost, se kterou lidé život brali. Tak malicherné jí vše připadalo. Malicherné, směšné a při tom k pláči smutné.

Ušněrované, upjaté dámy s napálenými a načechranými vlasy ve svých modních toiletách, šustíce hedvábnými spodničkami a nechávajíce za sebou oblaky vůně buď violette de Parme nebo pižma, podle jakosti prima nebo secunda, pánové ze sedmé a osmé diétní přijímali blahosklonně pozdravy pánů z deváté a desáté diétní třídy. (Vzpomněla si na školu, tehdy, když chodila do druhé třídy, všechny holčičky se chlubily známostí nějaké holčičky ze třetí třídy a styděly se promluvit na ty z první — to jí připadalo zrovna tak) řízní důstojníci, obránci vlasti, sem tam nějaký malebný umělec s vlající kšticí a v sametovém kabátci, šičky jdoucí z práce, studenti horlivě disputující, dělník v bluse, pepík s viržinkou — vše zmícháno, vše bezstarostné. Všichni veselí a vážní ve své malichernosti. Napadlo jí: dnes někdo ubude, zítra přibude — ale to nic na obraze nezmění — stále je zde dosti lidí radostných a života chtivých.

— Vše za nic nestojí — povídala. — Žijeme, nevíme, jak dlouho. Žádné chvilky si nejsme jisti. A ještě každá ta chvilka je krokem ke konci. A konec? Marně mluvit.

— Ano, — řekl. — Čas — co je čas je

snad klíčem všeho. Jen to moci rozluštit. Taky mně to leží v hlavě.

Nesouvislá jejich rozmluva přestala. Šli těsně do sebe zavěšeni davem, plni pochybnosti a neklidu. U ní se často střídávala nadšená radostivost světa s takovým skeptickým a bolestným zároveň opovrhováním vším. Přece ne tak často, jako po narození její holčičky. Stonala po porodu dlouho a nemoc u ní vzbudila zvláštní depresi mysli. Sedávala tehdy v dlouhých zimních večerech často sama s dítětem a čekala na příchod mužův. Seděla na pohovce a dívala se na bílé empirové hodiny. Tikaly, tikaly. Myslila: tikají teď, tikaly, když jsem zde nebyla a budou tikat, až zde nebudu. A cítívala se tak bezmocnou a malou tehdy! A na to teď taky vzpomněla.

Za chvíli povídal muž:

— Ale je to údělem všech, a netřeba to brát tak tragicky.

— Má to být útěcha? — ptala se Anna. — A cítí to všichni taky tak jako ty a já?

A zase šli dále, prošli Příkopy, Josefské náměstí, Hybernskou ulicí a přišli do městského sadu. Šli za parkem, nebylo viděti ani do předu ani do zadu, vždy někdo se z mlhy vynořil, do mlhy ponořil, jen cinkot elektrické tramwaye a drnčení vozů po kolejích bylo slyšet. Přišli až k bráně, vedoucí do parku naproti Františkovu nádraží a nepromluvili slova, ale vedeni jednou vůlí, vešli do vnitř.

A zde v jakéms odlehlém koutě, v mlze, nikým neviděni, se políbili. Jednou. Nebyla v tom žádné žádostivost smyslná, byla to jakás posila, jakés ztělesnění toho duševního sdružení, jež v tom okamžiku cítili, že vědomě a silně ponesou celou bídnou malichernost života, půjdou-li pospolu.

Z mlhy přišli a do mlhy vešli.

KMOTR VEJVODA.

(Studie k českému člověku.)

Hned ráno, jak slouha přišel, že má jít na obecní úřad, kmotr Vejvoda věděl, že je zle. Taková ostuda! On, kmotr Vejvoda, který sám býval přes dvacet let obecním starostou, a teď na stará kolena — vždyť už je deset roků na výměnku — má se dostavit na obecní úřad jako obžalovaný! On, kmotr Vejvoda, jehož celé Horoušany ctily jakožto svoji nejstarší a nejrozšafnější hlavu! Pravda, do obecních věcí jakožto výměnkář neměl už co mluvit, ale přece jen sousedé, když byla nějaká spletenější obecní věc, rádi vyslechli zlaté rady starého kmotra Vejvody... A teď! Té hanby! A to všecko k vůli tomu hloupému židovi Kubíčkovi!

Šlo včera pozdě večer několik sousedů — kmotr Vejvoda mezi nimi — domu z dolejší hospody, a aby sobě ukrátili chvíli, usmyslili si, rozbít — právě to bylo v modě — Kubíčkovi několik tabulek v oknech. Byl sice Kubíček s kmotrem Vejvodou jedna ruka, dobře spolu vycházeli odjakživa, i leccos jeden druhému k vůli učinil — jak na vsi bývá — a to čert zrovna ví, jak se stalo, že kmotr Vejvoda neodolal pokušení. Zrovna ruka že ho svrběla... A tak se stalo, že když házeli všichni — hodil si kmotr Vejvoda taky. Jen že ti druzí, protože měli mladší nohy, zavčas upláchli a jen starý kmotr Vejvoda, nemoha z místa, byl samojediný Kubíčkem dopaden na místě činu. —

A tak stál nyní, starý, dosud zachovalý, ve službách horoušanské obce sešedivělý kmotr Vejvoda v sednici obecního starosty jakožto obžalovaný. A hanbou div do země se nepropadl, když žid Kubíček přednášel těžkou svoji žalobu.

Zle bylo kmotru Vejvodovi. Co na žalobu odpovědít? Zapírat nemohl — chytilť jej Kubíček v pravém slova smyslu za ruku — a tak mu nezbylo, než nastoupiti hořkou cestu vykrucování a vymlouvání . . .

„Snad by pro takovou hloupost nebyla mrzutost mezi námi?“ domlouval prosebně Kubíčkovi, „vždyť já to tak zle nemyslil.“

„Ale když přece jste mi, pantáto, tloukl okna“, namítal Kubíček.

„Víte, Kubíčku, ať je to s těmi okny jakkoliv,“ kroutil se kmotr Vejvoda, „přece Vy víte, že jsem Vás měl vždycky rád. A už hned s Vaším nebožtíkem tátou jsme si tykali...“

„Když jste mi přece tloukl, pantáto, okna,“ stál Kubíček tvrdošíjně na svém.

„Inu, tlouk... je to pravda,“ drbal se kmotr Vejvoda za uchem, „ale přece Vás mám rád. A víte, Kubíčku, já Vám to odpřísáhnu, že Vás mám rád, a nejen Vás, ale všecky židy vůbec, co je jich na světě, a to už od malička — jste spokojen?“

„Což, pantáto, o moji spokojenost — já bych byl; ale když přece jste mi tloukl okna...“

„Co okna!“ zakřikl jej rázně starosta; „pořád jen melete svoje okna, Kubíčku! Když Vám tady kmotr Vejvoda, přece taková vážená osoba v obci, veřejně prohlásí, že Vás má rád a že má rád všecky židy, co je jich na světě — tak co ještě chcete?“

„Já... já, už jsem tedy spokojen, když je to takové,“ obracel zkroušeně Kubíček, „a ať mi to tedy kmotr Vejvoda odpustí.“

Odpustil, podali si ruce a rozešli v přátelství a v dobré vůli. Totiž odešel pouze Kubíček. Kmotr Vejvoda zůstal ještě u starosty a starosta mu dělal důkladné kázání.

„Je to od Vás, kmotře, rozum? takový starý člověk a pletete se do takových věcí? Kdybyste byl

mladší a mohl utéci jako ti druzí — no, s Pánembohem, když Vás to těší. Ale kam jste se hrabal, Vy, se svými starými hnáty? A ještě kdyby byla tma, ale vždyť svítil měsíc jako rybí oko! Kam jste dal rozum? A vůbec kmotře, na Váš stav — přece jste bývalá hlava obce — něco podobného se ani nesluší. Od čeho mám pacholka, skotáka, nebo pasáka? Ale abych sám…"

Zahanben a rozlítostněn kmotr Vejvoda odcházel z obecního úřadu. V. R.

MODERNÍ ARCHITEKTURA.

Z knihy O. Wagnera „Moderne Architektur".

(Pokračování.)

Stejnou váhu a cenu musí přiznat architekt velikosti figur v poměru k výtvoru stavebnímu a figur mezi sebou; v tom směru je lhostejno, ať vyzdobují místo (náměstí), budovu nebo vnitřní prostor.

Ke komposici náleží potom umělecká ekonomie. Tím sluší rozumět uměřenost v používání a propracovávání zděděných forem, odpovídající moderním pojmům a sahající až do nejkrajnějších mezí. Obzvláště platí to o formách, pokládaných za vznešený výraz uměleckého cítění a monumentálního povznesení mysli, jako kopule, věže, quadrigy atd. Takové formy mají být uspořádány jen s dokonalým odůvodněním a po řídku neboť husté užívání jich působí vždy ve smyslu opačném.

Prostota, praktičnost, skoro bych řekl vojanskost našeho způsobu nazírání musí být vyjadřována zúplna, má-li vznikající dílo být věrným obrazem naší doby. Nikoliv abych slova svá seslabil, nýbrž abych zevrubněji se dotkl pravdy v cítění, musím zde povědět s důrazem, že architekt v různých zemích musí užívat více méně bohatých forem, aby genius místní došel vyslovení. Je tedy zcela logické, že na př. Jihoněmec, Severoněmec, Francouz, Angličan, Ital atd. musejí mít různé ideály krásy, ba komposice musí ve snaze po správném výrazu jít do té míry, aby i čas i moda ještě dostaly náležitý důraz; vždyť i dnes lze všechna existující díla umělecká dost přesně určit vzhledem k době a k situaci.

Prostý jasný rozvrh půdorysový je podmínkou souměrnosti díla. V symetrickém uspořádání je něco v sebe zavřeného, dokončeného, odváženého, čeho nelze zvětšovat, ba něco sebevědomého, jak toho žádají vážnost a důstojnost, stálé průvodkyně umění stavebního. Teprv tehdy ospravedlněno je řešení nesymetrické, kde dodržeti symetrii je znemožněno útvarem místa, prostředky a důvody užitečnosti. Slepě nápodobit nesouměrná díla stavební, neb úmyslně nesymetricky komponovat, aby tím bylo docíleno domnělé malebného účinku, je docela zavržitelno; neboť všechny takové staré vzory mají příčinu v tom, že pozdější pokolení usilovalo o postupné změny, jež způsobily asymetrii. Nikdy však v ní nesmí být spatřováno nic úmyslného.

Velkou váhu má klást komponující architekt na perspektivní účinek, to jest musí silhuetu, rozdělení hmotné, zářezy, plastiku profilův i výzdob tak uspořádat, aby s j e d n o h o hlediska jevily se v náležitém zdůraznění. Tímto bodem bude ovšem vždy ten bod, odkud dílo může být pozorováno nejčastěji, nejsnadněji a nejpřirozeněji. Skoro každá památka umělecká ukazuje, jak velkou cenu tvůrci její přikládali této okolnosti, ba jsou příklady, že architekti utvořili omezené zorné vzdálenosti, by donutili pozorovatele, tak a ne jinak pozorovat dílo jejich. Stavební díla v úzkých ulicích musejí být tudíž zcela jinak profilována, jevit ornamentiku a profilování plošší než díla v ulicích širokých, na náměstích a díla, jež mají působit na dálku.

Jsou také díla architekturní, z nichž je docela patrno, že byla komponována pro dvě zorné vzdálenosti; zřejmě to dokazují mnohé stavby kopulové, věžové, vítězné oblouky atd. Účel zevnějšího vzhledu takových budov tudíž je dojista dvojí: fasáda se svými detaily má uspokojovat pozorovatele stojícího na náměstí neb ulici, kdežto vysoké stavby bohatě silhuetované byly podstatným dílem veduty, nebo měly znít společně v akordě obrazu celého města, aby tvořily daleko široko patrnou, charakteristickou památnost.

Ozvlášť jemně cítěna jsou v tom směru díla baroková, jejichž studium už proto vzhledem na účinek perspektivní a dokonale odváženou vzdálenost zornou musí být doporučeno vyvíjejícímu se architektu. Méně citelně, ale přes to ještě dost citelně projevují se tyto okolnosti na stavbách z doby gothické. V nejnovější době tak oblíbené osamocování chrámů gothických je proto zcela zavržitelno, protože původně jistě nebývalo zamýšleno, a končilo dosud vždy ohromným nezdarem. Změněné zorné vzdálenosti dómu pařížského, kolínského a milánského hovoří zde výmluvně.

Cítění lidské má zvláštnost, že oko pozorujíc dílo umělecké, hledá nějaký bod odpočinku nebo soustředění, sic dostaví se trapná nejistota, esthetická nevolnost. To vždy donutí architekta, zjednati si vždy takové ohnisko, v němž se paprsky pozornosti soustřeďují.

Jiná důležitá lidská zvláštnost, silně působící na komposici, záleží v potřebě a žádosti po stupňování efektů smyslových, po jejichž splnění teprv dostaví se vyšší ukojení. Smyslové vnímání dojmu, jejž na př. způsobují velké monumentální rozvrhy, může být asi tak vysvětleno, že nejprve zachytí se nejasně celkový obraz, a teprv za ně-

kolik okamžiků soustřeďují se pohled a pozornost pomalu na jednom bodě, při čemž ještě dále působí silhueta, zarámování, celková disposice atd.

Nadešel odpočinek očí. Teprv potom se ukazuje potřeba, postřehovat a vnímat působení jednotlivých částí a podrobností za stálého měnění stanoviska. Uspokojit takové požadavky lidské tvořením uměleckým, náleží k nejtěžším úlohám umění stavebního. Výtvoru dostává se nepředpojatého posudku teprv pozdě, protože jej podmiňují dlouhá doba provádění a jen ponenáhlu zrající porozumění všeobecnosti.

Zákony, dle nichž takové úlohy mají být řešeny, tvoří podstatnou součást hlavní myšlenky komposice a působí často jako zjevení tvůrce takových děl. Jsou tak říkaje kontrapunktem architektury.

Několik pokynů nechť poslouží k objasnění těchto slov; mají ukázat, nač architekt má obracet hlavní svou pozornost, aby umělecky rozřešil takové úlohy: Stálý zřetel na vodorovný i kolmý zorný úhel pozorovatelův při jakékoli disposici. Seskupení jednotlivých děl stavebních v účinek celkový. Využití terénu a krajinného pozadí. Přijetí nových a správné užití stávajících vedut a průhledů, ve volném i uzavřeném prostoře. Stálý zřetel při projektování ulice na měnivé konečné obrazy, jež budou se skýtat pozorovateli. Bod pro odpočinek očí, náležitě zdůrazněný a dobře položený. Správné umístění a vyznačení lomův osových, vně i vnitř. Plnocenné zdůraznění koncových bodů významných tříd (avenuí). Odvážná velkost a význam budov i pomníků zhledem k obrazu ulice, náměstí, města. Jasná, hned snadno pochopitelná charakteristika díla. Uvážení efektů při určení rozměrů, pořadu a barvitosti prostorů. A tak mnoho jiného.

Má-li řešení takových otázek vyhovovat naznačeným požadavkům lidským a probouzet cit stupňovaného efektu, připravujícího nazírání, odpočinku pro oči, správného omezení obrazu a plného uspokojení, vyžaduje od architekta velikou zdatnost a úzkostlivé odvažování. Také pro to poskytují výtečné příklady mistři renesance a baroku. Naše moderní doba, jež zvlášť si váží velikých rozměrů, použila i zde, jako v mnoha případech, šťastně takových podnětův a podání, i vytvořila věci, na něž můžeme pohlížet s pýchou spravedlivou.

(Pokračování.)

V. L. LIBERTÉ:

Z DĚLNICKÉ POESIE.

Šachta.

Černá a hladová nestvůra
v samotě v údolí stojí,
z tlamy jí při vzteklém supění
jiskry se ohnivé rojí.

Se všech stran míří k ní pěšinky —
chodcové stále se mění —
pěšinky krátké — přec daleké:
často z nich návratu není.

Černá a hladová nestvůra —
jako mor dech její letí,
vdovy kol ní lomí rukama
a pláčou vyhublé děti.

° ° °

Poutníci.

Po slunných krajích pátrali,
a tmou se prodírali,
led, kamení a houštiny
jim těla rozdíraly.

Po slunných krajích pátrali,
kde bol a vřava ztichá,
kde ptačí zpěv zní v zeleni
a mír a štěstí dýchá.

Po slunných krajích pátrali
až kdesi mrtvi klesli . . .
A jiní přes ně spěchají
s novými v ruce vesly.

° ° °

Pracuj!

Na širých lánech svobody lidu
pracuj, až s čela poteče pot;
neumdli ani, sklidíš-li bídu
a tisícerých útrap a psot.

Co ladem leží úrodné země,
kam nezasáhl osvěty pluh!
Zmrvena čeká, kdy vseješ sémě,
by změnila se v čarovný luh.

Nuž, s chutí k dílu, povinnost káže,
zítra buď člověk, jsi-li dnes láj.
Když mozek chce a nelení paže,
i peklo můžeš přetvořit v ráj!

NAŠE GALERIE.

Josef Mánes: Ilustrace k národní písni. Roku 1845 vyšla v Praze u Haasů skvělá publikace, památná pro dějiny českého umění ilustračního. Byla to „Sbírka českých národních písní", již uspořádal a vydal Václav Alois Svoboda, c. k. humanitní profesor, jak se psal; na listech poctivého hadrového papíru v kvartu podáno tu několik českých písní a balad, jež vynasnažil se náš humanitní profesor svědomitými verši německými přetlumočit obecenstvu druhého zemského jazyka, které tehdy stopovalo českou tvorbu literární a uměleckou s docela jinou, vnímavou pozorností, nežli dnes. O úmyslu svém při vy-

JOSEF MÁNES:

ILUSTRACE K NÁRODNÍ PÍSNI.

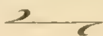
dávání písní promluvil Svoboda v úvodě, řka, že „chtěl i souvlastencům i našim sousedům a přísedům germanským poskytnouti, aby totiž i oni jarost, něžnost, lepost a bodrost jejich poněkudž, jak to přeložením dosáhnouti možná, poseznali. Neboť národové, duchostvůr jeden u druhého zdařilost poznavše, obapolně, co všechněm velmi zapotřebí, se k sobě přiblíží, jeden druhého si více vážiti a přivětivěji o sobě smýšleti počnou."

Zvláštním způsobem Svoboda nezmiňuje se ani větou o kresleninách (tak zve ilustrace), které vyzdobily jeho sbírku; a právě tyto kresleniny činí tuto publikaci dnes tak velice významnou. Jsou to původní práce několika českých umělců, reprodukované krásnou ocelorytinou; zde vystupuje Josef Mánes, Karel Svoboda, Vacek, F. Havránek a j. — člověka dnešní doby zmocňuje se zvláštní nálada, bere-li do ruky tuto první uměleckou sbírku českých výtvarníků z první polovice 19. století, která dnes je v antikvárním prodeji tak vzácná, že by zasloužila nového vydání faksimilového.

Obrázek náš není úplně prací Mánesovou, nýbrž spolupracoval na něm i Ferdinand Havránek — do které míry, nelze dnes po 50 letech zjistit. Je pravdě podobno, že invence a figury jsou od Mánesa, Havránek snad prováděl uměle komponovanou girlandu. Obraz je ilustrací středověké národní písně české, zádumčivého chorálového rázu, „Měla jsem holoubka v truhle zavřeného, on jest mi uletěl do pole šírého, do pole šírého, na zelený doubek." Manes tu s jemným taktem uměleckým užil proto ilustrační výzdoby rostlinné po způsobu středověkých mistrů; měkkost a spolu i vzácná určitost linie manesovské jeví se už zde, na výtvoru čtyryadvacetiletého umělce. Na naší reprodukci chybí podstatný detail: iniciálka ve formě otevřené klícky, z níž holoubek uletěl.

*

Jen střepinka umění Mánesova to je a jak čarovná! Přátelé umění jistě uvítají zprávu, že konečně budeme míti Mánesa celého. Začalť Fr. Topič v Praze vydávati za redakce K. B. Mádla: Josef Mánes, jeho život a dílo. Sešit po 5 K, na celé dílo o 30 sešitech lze subskribovati 125 korun. Doporučujeme vřele.

DROBNOSTI.

Společnost pro šíření lidového vzdělání v Berlíně. Od války r. 1871 působí v Berlíně společnost, jejímiž zakladateli také byli Dr. Brehm a prof. Virchow. Členem může být, kdo splatí jednou pro vždy 300 marek nebo ročně nejméně 6 marek. Vedle Ústředního Výboru společnosti pracují po Německu odbory a svazy. Celkem má společnost 5528 členů a 400.000 marek kapitálu, který se utvořil z darů, příspěvků a dotací státních. Dosud pořádala společnost 4330 přednášek a zakoupila pro knihovny místní 31.627 knih. (V ústředním výboru zasedá také Julius Lippert!) Práce Společnosti je: pořádá přednášky, podporuje vzdělávací spolky, zakládá a podporuje školy pokračovací, odborné a průmyslové, čítárny, knihovny, působí k poznání a cenění školy obecné, vydává časopis: Bildungs-Verein, knihy, letáky, vysílá zdarma řečníky a j. — Společnost zasáhla svými snahami pokrokovými i do vnitřního vyučování. Podporovala zavedení do škol zdravovědy, nauku hospodářskou a právní, domácí hospodářství pro dívky a ruční pro chlapce. Sílí tím sociálně stavy nejnižší a vyrovnává se středními. Poslední dobou usiluje zavádět zábavné večery na venkově mimo hospody, ušlechťujíc tak duše a oddalujíc je sprosťáctví. „Čas" přinesl již dávno články o podobných večerech na venkově, na vesnicích. Je smutno vzpomenouti dnešního hnutí antiinteligentního u některých sedláků. Jaká práce pak s čeledíny? Heslem Společnosti se stalo: Chudý je národ, jemuž chybí vzdělání a mravy. Zbystřete mozky a zahřejte srdce! **Z.**

O literárních stycích rusko-polských proneslo nedávno Russkoje Bogatstvo několik zajímavých slov: Sousedství, praví, nepodporuje vždycky vzájemné sblížení. Kdyby Poláci a Rusové žili na opačných koncích Evropy, byl by dozajista duševní styk obou národů značně větší. Ruská literatura dobyla si v 19. století celé Evropy, jen zemím, kde se polsky mluví, zůstala neznáma. A známe my polskou literaturu? Kdybychom chtěli na to poukazovati, kolik se u nás z polštiny překládá, musili bychom na otázku odpověděti kladně. Ale znáti několik polských románů, neznamená, znáti sociální podklad, na němž se tato díla vyvinula. Ruská kritika se doposud velice málo zabývala polskou literaturou. Několik těch pojednání o jednotlivých spisovatelích a knihách, jež se tu a tam objevují, překvapuje nedostatkem hloubky a znalosti polského života a připomíná tím úsudky cizinců o naší ruské literatuře.

Karoliny Světlé Vesnický román přeložil loni do němčiny dr. Quido Alexis (Nakladatelství Jos. Roth, Stuttgart a Vídeň, 1900) a Němcům se román líbí. Líbí se jim, že Karolina Světlá je seznámila s pěknou, rázovitou částí českého lidu. Podivují se věrnosti, s jakou vyličuje vesnický život a omlouvají její poněkud silné idealisování postav. Tak vybraně prý arciť nemluví ani sedláci pod Ještědem, ani jinde, avšak jistě tak cítí, a to je právě předností Světlé, že nahlédla hluboce do duše lidu, rozumí jejím nejtajnějším záchvěvům a umí to vysloviti, pro co člověk přírodní nemá slov. Poetický realism v českém písemnictví má ve Světlé rozhodně vynikající zástupkyni, dodává recensent berlínské revue.

Překladatel Multatuliho pan Vilém Spohr hodlá od polovice listopadu do vánoc cestovati po Německu, Rakousku a Švýcarsku a tu všude šířiti znalost zesnulého holandského myslitele.

o o o

Listárna redakční.

Pan A. H. v Praze. Verše neuspokojují. K vánocům. Někteří z mladších malířů a sochařů složili v naší redakci drobnější ukázky svého umění (studie, náčrty). Rozumí se na prodej, jejž ochotně zprostředkujeme. Upozorňujeme čtenáře umění milovné na tuto okolnost. Redakce naše je celý den otevřena. Komu libo, přijďte se podívat!

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Mluvím... jistě tak, jak umím... — koktaje odpověděl Jefim. — Smlouvy, jářku, nebylo... abych musil mlčet...

— A kdo to krev cucat bude? — hladě bradu, otázal se Ignát.

Lodník poznal, že je lapen, a vida, že uhnouti se nemá kam, hodil z rukou poleno, utřel dlaně o nohavice a hledě přímo do tváře Ignátovi, směle řekl:

— A což nemám já pravdu? Necucáš ty...?

— Já?

— Ty.

Foma viděl, jak otec rozpřáhl ruku... rozlehlo se jakési mlasknutí, a lodník těžce upadl na drva. Ihned se pozdvihl a znova začal mlčky pracovati... Na bílou kůru březových drv kapala krev z jeho rozbité tváře, lodník utíral ji rukávem košile, hleděl na rukáv a vzdychaje, mlčel. A když šel s nosidly podle Fomy, na tváři jeho, u kořene nosu, třásly se dvě veliké, kalné slzy, a hoch je viděl...

Obědvaje s otcem, byl zamyšlen a pokukoval na Ignáta s bázní v očích.

— Co pak se žmouříš? — laskavě optal se ho otec.

— Tak...

— Nejsi zdráv snad?

— Ne-e...

— Tak — tak... Bude-li ti co, pověz...

— Sílu máš... — pojednou zamyšleně pronesl hoch.

— Já? Nechybí nic... ani v síle Bůh mně neublížil.

— Ja-ak jsi ty ho před chvílí třískl — potichu zvolal chlapec, skláněje hlavu.

Ignát nesl k ústům sousto chleba s kaviárem, ale ruka jeho se zarazila, zadržena jsouc zvoláním synovým; tázavě pohlédl na jeho skloněnou hlavu a zeptal se:

— To Jefimku... co?

— Ano... do krve... a když šel on potom, tak plakal... — polohlasem vyprávěl hoch.

— Mm... — zamumlal Ignát, přežvykuje sousto. — A co... lituješ ty ho?

— Lituji! — se slzami v hlase řekl Foma.

— N— ano... víš ty co... — řekl Ignát.

Potom odmlčev se, nalil sklenku vodky, vypil ji a začal mluviti důtklivě a přísně:

— Litovat ho — není zač. Zbůhdarma láteřil, proto dostal, kolik mu patřilo... Já ho znám: je chlapík dobrý, horlivý... zdravý a — není hloupý. Ale posuzovat — není věc jeho: posuzovat mohu já, protože já — já jsem pán... To není prostá věc, pánem být... Z fláknutí do zubů nezahyne, nýbrž nabude rozumu... Tak je tomu... Ech, Fomo, dítě jsi ty... a ničemu nerozumíš... a já musím tebe učit žíti... Snad již nemnoho věku mého na zemi zbývá...

Ignát se odmlčel, znova zapil vodky a znova důtklivě začal:

— Litovat lidí musíme... to ty dobře děláš... Jenom že musíme s rozumem litovat... Nejprve pohleď na člověka, poznej, jaký v něm smysl je, jaký od něho může být užitek? A jestliže vidíš: silný, schopný je to k dílu člověk — polituj, pomoz mu. A jestliže kdo je slabý, k dílu náklonnosti nemá — plivni na něho a jdi dále. Tak i věz — který člověk mnoho si stýská na všecko a vzdychá a sténá — groš je mu cena a není lítosti hoden a nijakého prospěchu mu nezpůsobíš, i když mu pomůžeš... jenom tím víc kysnou a zhýčkají se takoví od soustrasti... Když jsi u kmotra bydlil, napatřil jsi se tam na všelijakou chamraď: poutníčkové tihle, podružkové, mrzáčkové... a všeliká odpornost... Na ty zapomeň... to nejsou lidé, nýbrž jen tak skořepina pouhá, a k ničemuž nejsou hodni... Toť tak asi jako štěnice, blechy a ostatní neřest... A ne pro Boha oni žijí — nemají žádného Boha, jméno pak jeho nadarmo vzývají, aby hlupáky k lítosti pohnuli a aby z jejich lítosti čímkoliv bachor si nacpali. Pro bachor svůj jen žijí a kromě toho, než pít, žrát a spát a sténat — nic neumějí dělat... a z nich jen spoušť na duši vzchází. Jen klopýtáš o ně. A dobrý člověk mezi nimi — jako čerstvé jablko mezi shnilými — zkazit se brzo může, ale užitku z něho nevzejde nikomu... Malý jsi ty, ejhle... nemůžeš pochopit mých slov... Ty tomu pomáhej, který v bídě jest vytrvalý — on třeba ani nepoprosí tebe za pomoc tvou, ty sám se dovtip a pomoz mu bez jeho prosby... a když je kdo hrdý a může urazit se nad pomocí tvou — ani mu na jevo nedávej, že mu pomáháš... Ejhle, jak musí se jednat podle rozumu! Tuť... taková věc: upadla, řekněme, dvě prkna v bláto — jedno shnilé a druhé — dobré, zdravé prkno. Co zde máš udělat? Ve shnilém prkně — jaká kloudnost? Ty nech ho, nechať v blátě leží, po něm přejíti možno, abychom nohou nezmazali... Ale zdravé zdvihni a postav na slunce, hodí se k něčemu, ne-li tobě, tedy někomu jinému... Tak je to, synáčku! Poslouchej mne a pamatuj... N— ano... a Jefimky litovat nemáš proč... jeť chlapík pracovitý, cenu svou chápe... z něho plácnutím duši nevyrazíš... Hle, počkám boží týden času, k šturvalu jej postavím.. a tam on co nevidět lodivodou bude... a jestli ho udělám kapitánem, neztratí mysli — obratný bude kapitán! Hle, takto lidé rostou... Já, brachu, sám jsem prochodil toto učení... tak nemálo placek snědl jsem v jeho letech... Nám, synáčku, život všechněm jest — ne máti rodná... nýbrž přísný náš hospodář...

Dvě hodiny mluvil Ignát se synem, vyprávěl mu o své mladosti, o těžkých pracích svých, o lidech i o strašné síle jejich, slabosti, o tom, jak ochotně

a rádi dovedou se přetvařovat nešťastnými proto, aby žili na účet druhých, a znovu o sobě, o tom, jak z prostého nádenníka stal se pánem velikého díla.

Hošík poslouchal jeho řeč, hleděl na něho i cítil, že otec jakoby stále blíže přistupoval k němu. A přes to, že nebylo ve vypravování otcově toho, čím bohaty bývaly pohádky tetky Anfisy, za to však bylo v nich cosi nového — jasnějšího a pochopitelnějšího nežli v pohádkách a neméně zajímavého než v nich... V malém srdéčku zabušilo cosi silného a horoucího a to táhlo jej k otci.

Ignát zajisté na očích synových uhodl jeho city: vstal prudce s místa, chopil jej na ruce a pevně přitiskl jej k prsům. A Foma chopil jej okolo krku a přitisknuv se tváří k jeho tváři, mlčel a dýchal zrychleně.

— Synáčku... — duseně šeptal Ignát. — Milý ty můj... radost ty moje... uč se, pokud jsem živ.. e-ech, těžko je žít!

Otřáslo se srdce dítěte od tohoto šepotu, stiskl zuby a palčivé slzy vytryskly z jeho očí...

Do toho dne Ignát nevzbuzoval v synu nijakých zvláštních citů: hošík přivykl mu, naučil se patřit na jeho velikou postavu, trošku se ho bál a zároveň věděl, že otec udělá pro něho vše, zač ho jen poprosí. Mnohdykrát Ignáta nebylo doma den, dva týden, celé léto — Foma jakoby ani nepozoroval jeho nepřítomnosti, zkonejšen jsa láskou svojí k tetce . . . Přicházel Ignát a hošík se radoval, sotva však by řekl — z čeho, zdali z příjezdu otcova nebo z hraček, jež přivážel? Nyní však, jak spatřil Ignáta, Foma běhal mu vstříc, chytal jej za ruku, směje se hleděl mu do očí a — stýskalo se mu, když dvě, tři hodiny ho neviděl. Otec začal mu býti zajímavý a vzbouzeje v něm zvědavost, krok za krokem rozvíjel lásku a úctu k sobě. Pokaždé, když byli spolu, Foma prosil otce:

— Tatínku! Povídej o sobě . . .

Parník již plul vzhůru po Volze. Jedenkrát za dusné červencové noci, když nebe bylo pokryto hustými, černými mraky, a všecko na Volze bylo jaksi zlověstně klidné, přibyli do Kazaně a zakotvili poblíž Uslona ve vleku majíce ohromnou karavanu lodí. Řinčení kotevních řetězů a křik mužstva probudil Fomu; pohleděl oknem a spatřil: daleko ve tmě hrající zářila malinká světélka: voda byla černá a hustá jako olej — a více viděti nebylo nic. Srdce hochovo teskně se otřáslo a začal pozorně poslouchat. Odkudsi dolétala sotva slyšitelná žalobná píseň, smutná a jednotvárná jako naříkání; na karavaně volaly na sebe stráže; hněvivě syčel parník, vypouštěje páru . . . a černá voda říční posupně a tiše pleskala o boky lodí. Zahlížeje se upřeně do tmy, až do bolesti v očích, hošík rozeznával v ní náklady a světélka, jedva hořící vysoko nad nimi . . . Věděl, že to byly nákladní lodi, ale vědomí jeho jej neuspokojovalo a srdce bušilo v něm nestejně a ve fantasii vyvstávaly jakési děsivé, temné obrazy.

— O-o . . . o . . . — rozlehlo se z dáli táhlé volání a skončilo podobně jako zakvílení . . . Tu kdosi přešel přes palubu k obrubě parníku . . .

— O-o-o . . . — rozlehlo se opět, ale již kdesi blíže . . .

— Jafime! — polohlasem začalo se mluvit na palubě. — Jafimko!

— Nu-u!

— Ďáble! Vstávej! Beř hák! . . .

— O-o-o-o . . . — zasténali kdesi blízko a Foma s třesením odklonil se od okna.

Podivný zvuk připlýval stále blíže a rostl ve své síle, kvílel a tál v černé tmě. A na palubě v poplachu a zděšení šeptali:

— Jafimko! Vstaň přece . . . host plave!

— Kde? — rozlehla se spěšná otázka . . . potom po palubě s mlaskotem přešly bosé nohy, bylo slyšeti chvíli šum a vedle tváře hochovy sklouzly dva háky a skoro bez šumu se vetkly do husté vody . . .

— Ho-o-o-st! — zakvíleli kdesi blízko a rozlehl se tichý, avšak velice podivný pleskot vody.

Hošík třásl se hrůzou před tímto chmurným voláním, leč nemohl odtrhnout svých rukou od okna a zraků od vody.

— Zapal lucernu . . . není nic vidět . . .

— Hnedky . . .

A hle, na vodu padla skvrna kalného světla . . . Foma viděl, že voda tiše se kolébá, čeření přebíhá po ní, jakoby cítila bolest a otřásala se bolestí.

— Hleď . . . hleď . . . — ustrašeně začali šeptat na palubě.

Zároveň ve skvrně světla na vodě objevila se veliká, strašná lidská tvář s bílými, rozšklebenými zuby. Plula a kolébala se na vodě, zuby její hleděly přímo na Fomu a jakoby s úsměvem říkala:

— Ech, hochu, hochu . . . chla-adno . . . buď s Bohem!

Háky sebou trhly, pozdvihly se ve vzduchu, potom znovu se spustily do vody a jaly se ostražitě cosi v ní strkat.

— Veď ho . . . veď . . . koukej — padne do kola . . .

— Strkej ty sám . . .

Háky sklouzaly po obrubě a drápaly po ní se zvukem, podobným skřípání zubů. Foma nemohl zavříti očí, hledě na ně . . . Šlapání nohou, dupajících o palubu nad jeho hlavou, krok za krokem se vzdalovalo ke kormě . . . A tu znova tam se rozlehl tento sténavý, za nebožtíkem naříkající zvuk:

— Ho-o-o-st . . .

— Tatínku! — zavolal Foma zvonícím hlasem . . . — Tatínku! . . .

Otec skočil na nohy a vrhl se k němu.

— Co je tam? Co tam . . . dělají? — volal Foma.

Ohromnými skoky Ignát vyskočil ven z kajuty s divokým řevem. Vrátil se brzo, dříve než Foma, kolísaje na nohou a ohlížeje se kolem sebe, dobral se od okna k otcovské posteli. (Pokrač.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 17. listopadu 1901. Číslo 8.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

NEZNÁMÝ.

Koniklec.

Bylo z vesny, časně z vesny.
A do Vídně na práci
ze Smilovic děvče táhlo,
doved jsem je ke štaci.
Prvý teplý paprsk běžel
kamenité po stráni:
fialové zvonky stonky
ty chlupaté vyhání.

A na kopce vzhůru běží
pěšina, nepěšina —
trhali ty prosté kvítky
židé, kupci z Těšína.
S Bohem děvče! Na Sasůvku
vraceli se kupčíci —
po nich kvítí utržené
zašlapané silnicí.

° ° °

Dva hrobníci.

Z Bošky zajdi do Těšína
a z Těšína pod Lipinku.
Snad se cosi udá vidět,
co já často vídal, synku.

Já chudobný goral z Beskyd
chodil v parnu, v zimní slotě.
Já viděl dva velké pány
za hrobníky při robotě.

Plni zlata, biče v botách,
na otroky v ruce jarmo,
jed a slinu na nás na rtech —
Však Vy nejste z Modré darmo!

Jak se ničí koukol rudý,
co v obilí zlatém bují —
pořád kohos bijí rýčem,
pořád kohos zahrabují.

Nechce umřít — a přec měl by,
když se trápí páni tací
při robotě s bídným chlopem.
Bůh Vám pomoz při té práci!

Žil bych bohat jako Midas,
bez starosti jako négr,
jenom umět kohos šlapat,
jen mít jméno?

Chodil bych jak krásné jitro,
jako kos bych sobě hvízdal,
jenom kdybych přišel z Modré
a měl jméno? — —

Těžká mluva našich dědů!
Neumí dva rýmy říci.
Snad je najde porobená
haluz tam za Ostravicí?

° ° °

Pod Lipinou.

Jak když před dlouhým a žlutým tím murem
— blesk hoře bil v otce a rozrazil matku,
zoufalá žena na zeď klesla skrání —
prachem jej padlého obrance města
vlek surový Řek:

Jak když pod kopytem římského jezdce
dřevěným štítem a kamenným mečem
nadarmo máchna vstříc oceli těžké
kles do prachu barbar:

My do prachu klesli a hryžeme zemi.
Grófe ze zámku! Byl krásný to jezdec
s vlajícím chocholem, blýskavohelmý?
Grófe ze zámku! Já za pluhem šel jsem,
Grófe ze zámku, tys kolem mne jel.

° ° °

Opava.

Víš, jak to bývá.
Když dychtivá krve zem otevře žíznivé rety,
když pozdvihnou prapor a pohnou se v útoku vzhůru,

ty nejprvší řady, ty nejprvší zástupy čelem
polehnou — žatva děl — do země, přes ně pak
kráčí
k vítězství přítel.

Zda se a zda se,
že polehnem jedenkrát do země kolem těch
murů,
že poletí černý pták s bělavým zobákem přes
nás,
že s blyskavým soudruhem kdosi ze severu
přijde,
ale ne přítel.

Vidím vát prapory na věžích zrádného města.

PO STOPĚ DVOU VELKÝCH ŽEN.

(Črta z malé cesty.)

„Je mi tě věru líto, ty starý Ještěde! Opěvají-li naši básníci hory české, nikdy nezazní jméno tvoje v písních jejich... Lid ještědský je ještě méně znám než jeho malé pohoří," želela Karolina Světlá před lety v úvodu k Vesnickému románu. Dnes už tomu tak není. Známými učinila Světlá ten lid i kraj. A mnoho turistů českých prochází místa, kde žili její vesničtí lidé, postavy sice zidealisované, ale milé.

Kus minulosti vlastní probouzí se při vzpomínce na ty hrdiny ještědských povídek Kar. Světlé, nad jejichž osudy plakávalo naše mládí.

Z těch míst, „kde ještě modlí se a zpívá Čech", jdu přes lesnatý hřbet Ještěda k Liberci, „kde už je pro nás cizina."

Na příkré cestě potkávám ještědské lidi, jdoucí z libereckých továren k domovu. Co den chodí tudy, strání, která nezvyklého chodce velmi unavuje. To je otužilý lid, jak Světlá jej líčí! Ale duše jeho jistě je už jiná než bývala...

Na libereckých ulicích všude německý hovor. Až tam na staveništi domu na kraji města z úst dělníků a zedníků slyšet mateřštinu. Stará bolest se ozvala. Je tu jako všude jinde ve zněmčeném území Čech. Nezní čeština z úst pánů a dam na promenádách a kočárech, ale jen od lidu pracujícího ji zaslechneš. Otročíme cizímu kapitálu a cizím zájmům.

V Liberci na druhou velkou českou ženu jsem vzpomněl, která tu po čas (r. 1849) žila — Božena Němcová. Šla také za látkou do Ještěda, ale „krásná paní komisarka" neměla štěstí, nenašla těch vděčných motivů jako Světlá.

Nuže, dále po stopě této ženy. Vlak unáší mne přes Turnov, Semily ke Dvoru Králové. V Kuksu před samou Jaroměří vylézám z vozu.

Sídlo Sporcků! Nedá člověku, aby je minul a nezastavil se tu u stop podivuhodného ducha hraběte Fr. A. Sporcka († 1738), nadšeného jansenisty. Dosud hlásá jeho lidumilnost zdejší bohatě nadaná nemocnice, kde sto chudých z bývalého Sporckova panství nalezá ošetření. Kus rokoka hledí z těch starců v kalhotách po kolena a punčochách, jako z jejich sídla, jež příjemně působí v oko, díváme-li se na budovu ze vsi na protějším břehu Labe.

Loučím se s pěkným tím pohledem na cestě z Kuksu do Chvalkovic, ve kterých Bož. Němcová prožila kus svého dětství. Už vidím chvalkovický zámeček, a obraz mladé Barunky Panklovy mne neopouští až do České Skalice, kde Němcové postavili na náměstí pomník.

Hned za Skalicí je „babiččino údolí". Jdu jím po cestě, kudy chodívaly do města známé postavy z „Babičky": babička do kostela, škádlivý pan otec, i malá Barunka do školy.

Příjemně kráčí se lesem prohřátým srpnovým sluncem. Jdu pln myšlenek, a hle, už tu zámeček Ratibořice. Mimoděk čekáš, že zjeví se v malém parčku pěkném „paní kněžna" z „Babičky", ale ne ta zidealisovaná žena, plna lásky a soucitu k malému člověku, nýbrž skutečná „hercočka" náchodská, vévodkyně Zaháňská, žena pyšná, nemající smyslu pro bídu lidskou, jak zachytil její obraz Al. Jirásek v kronice „U nás". Jaký rozdíl mezi Sporckem a ní! Tu hrdost, vrtoch, tam ušlechtilý, lidumilný jansenism.

Mimo Staré bělidlo — kdysi jeviště roztomilé idyly — kráčím stinným údolím Úpy. Tam, hle, nad strání Bohušín s kostelíkem! A už k postavám z „Babičky" připojují se postavy Jiráskovy a jdou se mnou lesy a stráněmi přes Červený Kostelec k Hronovu. Není možno jíti krajinou mezi Úpou a Metují a nepřipomenouti si poesie Němcové a Jiráskovy. Jsou to dvě hudby stejného zdroje, ale každá vyznívá svou osobitou krásou a barvou. I pro mne žije ten kraj jediné jako jeviště dějů z obrazů obou básníků.

S večerem přišel jsem, prostý turista, do Hronova, kde právě konala se oslava 50. narozenin Jiráskových. **K. H.**

MODERNÍ ARCHITEKTURA.

Z knihy O. Wagnera „Moderne Architektur".

IV. Konstrukce.

Potřeba a nutnost ochrany proti nepřízni povětrnosti, lidem a zvířatům byly zajisté prvním popudem a původním účelem budování. V budování samém leží zárodek pro každou konstrukci, jejíž rozvoj pokračuje s účelem. Tvoření takové odpovídá pojmu čiré užitečnosti. Užitečnost však nemohla dostačit; smysl pro krásu lidstvu

vrozený, přivolal umění a učinil je stálým průvodcem stavění. Tak zrodilo se umění stavební.

Výzdoba chýši a jeskyň květinami, proutím, vítěznými znameními, zbraněmi a pamětnými kameny, vzbudila první cit pro napodobu a tak první umění stavební stalo se buditelem života umění malířského a sochařského. Díla jejich jsou samostatné tvoření krásných věcí.

Potřeba, účel, konstrukce a idealism jsou tudíž prvozárodky uměleckého života. Sloučeny v jeden pojem, činí jakéhosi druhu „ nutnost“ při vzniku a bytí každého díla uměleckého — toť smysl slov „Artis sola domina necessitas“. (Pánem umění jediná je nutnost.) Nikdo menší než Gottfried Semper obrátil poprvé naši pozornost na tuto pravdu a tím ukázal nám už dost zřetelně cestu, kterouž se máme ubírat.

P o t ř e b a a k o n s t r u k c e zachovávají stejný krok se snažícím se lidstvem, jim umění majestátně kráčející postačit nemůže. Proto zdánlivě blízko leží obava, že ryze užitečnostní zásada zatlačí jednou umění. Ba, tato obava občas vedla dokonce k jakémusi boji, jenž byl nesprávně páchán potud, pokud lidé se domnívali, že protivy mezi realismem a idealismem nelze překlenout. Nesprávnost tohoto názoru leží v předpokladu, že užitečnost může úplně zatlačit idealism, jakož i v dalším domnění, že lidstvo může žít bez umění, kdežto správné je, že užitečnost a realism předcházejí, aby připravovaly skutky, jež umění a idealism mají vykonat.

Od původu všeho umění po dnes zůstal tento proces týmž; zřetelně ukáže nám to pohled do minulosti. První lidská forma stavební byla střecha, chránící přikrývka, jistě jako náhrada nedostávajících se jeskyní. Střecha byla dřív než opora, než stěna, ba dřív než krb. Za střechou přišla opora, uměle zrobená ze kmenův a kamení, konečně pletivo, stěna, zeď. Těmto stavebním prvkům dostalo se dalšího vypěstování trvalým usídlením, nástroji a přirozenými náhodnostmi. Tradice, stále přibývající nové účely a nové hmoty spolu s uměním, jež zplodil lidský smysl pro krásu, ponenáhlu, po nesmírně dlouhém rozvíjení pozdvihly tyto základní formy opor, stěn, krokví atd. na stupeň forem uměleckých. Jen tak mohlo vzniknout umění předhistorické; o správnosti toho nemůže tuším být pochybnosti.

Zkoumáme-li kromě toho všechny umělecké formy našeho období historického, lze snadno, přes všechny slohové epochy, dovodit skoro nepřetržitou řadu ponenáhlého rozvíjení ode dne jejich konstruktivního vzniku až do dneška. Logické myšlení nás tedy musí přivést k přesvědčení, že nezvratitelná je věta: „Každá forma stavební vznikla z konstrukce a postupně vyvinula se ve formu uměleckou“. Tato věta snese jakýkoli rozbor a vyhoví [illegible] každou uměleckou formu.

Již v kapitole o slohu a dříve bylo důrazně vytčeno, že umělecké formy dožily se proměn. Tyto proměny — nehledě k tomu, že forma musila odpovídat ideálu krásy té které doby — vznikly tím, že způsob budování, materiál, nástroje, pohotové prostředky a potřeba byly rozdílné a že nad to v rozdílných krajinách jim příslušelo splňovat rozličné účely. Vždy tedy je to základ konstruktivní, jenž působí svým vlivem na formy a může tudíž s jistotou být vyvozováno, že nové konstrukce musejí zplozovat také nové formy.

Naše nejmodernější epocha jako žádná jiná stvořila velké množství takových konstrukcí (vzpomeňte si jen na úspěch železa!). Co je tedy logičtějšího než tvrdit: Dává-li se umění tolik a tak úplně nových konstrukcí, musí z toho bezvýjimečně vzniknout nové formování a ponenáhlu nový sloh. Jestliže dnes ještě všechny tyto formy nevyrostly v dokonalou formu uměleckou, je to vysvětlitelno z důvodu prve naznačeného, protože právě užitečnost tyto formy pro umění teprve připravuje. A také tu okolnost dlužno zde ještě jednou s důrazem vytknout, že každé formování odbývá se pomalu a nepozorovaně. Nepopřenou zásluhou Semperovou je, že svou knihou S l o h, ovšem trochu exotickým způsobem, nás odkázal na tyto požadavky. On však jako Darwin neměl zmužilosti, aby doplnil své theorie nahoru i dolů a vypomohl si symbolikou konstrukce, na místě aby konstrukci samu označil za prabuňku architektury.

Vždy předchází konstrukce, neboť bez ní nemůže vzniknout žádná forma umělecká. Úloha umění, idealisovat to, co existuje, bez existence tohoto předmětu je nemožná. Utvořiti naše nejvlastnější umělecké formy, odpovídající moderním konstrukcím, záleží tedy na nás samých, možnost, vytvořit si je, dána a usnadněna je nám bohatým dědictvím, jehož jsme se ujali.

Prospěšný výsledek této úvahy je velice prostý: architekt musí vždy uměleckou formu vyvíjet z konstrukce.

Ohromnou cenu konstrukce moderní lidstvo ihned pochopilo a vyslalo ke grandiosnímu jejímu zdokonalení nejvýtečnější své zástupce. Tudíž obor tento vzmohl se tak mohutně, že musil vésti přirozeně k dělbě práce. Tak vidíme dnes oddělené odbory mostařské, železniční, strojové a j., které [illegible] samostatně [illegible] k [illegible] svým [illegible].

Prostředky dané k použití a účel vznikajícího předmětu působí vždy jakési kolísání hranic ryzí užitečnosti a uměleckého provedení; správné uvážení jich však bude pusobit řídivě na vliv umělcův neb inženýrův. Inženýr, přihlížející nikoli k rodící se formě umělecké, nýbrž jen na statický výpočet a na otázku nákladu, mluví tudíž řečí lidstvu nesympatickou, kdežto způsob

vyjadřování architektova zůstává nesrozumitelný, nevychází-li při tvoření formy umělecké z konstrukce. Obojí je velikou chybou. Poněvadž inženýr zřídka kdy rodí se umělcem, architekt však zpravidla také musí se vzdělat inženýrem, lze pokládati za jisté, že umění, po případě architektovi časem se musí podařit rozšířiti svůj vliv i na obor dnes zaujatý inženýrem, aby i zde učiněno bylo zadost oprávněným požadavkům esthetickým. Ve všech případech tedy dostaví se napřed připravující užitečnost a za ní potom umění dále vzdělávající dílo započaté, čímž odstraněno bude časem to, co v díle inženýrově neuspokojuje.

Jako vznikající umělecká forma podléhá vlivu konstrukce, tak opět na konstrukci působí mnoho věcí jiných, o čemž bude dále zevrubněji promluveno. Zde budiž vyložen jeden z nejdůležitějších momentů, který může platit za přesně vyslovený požadavek naší moderní doby. Týká se doby zřizovací a na ní obyčejně závislé důkladnosti. Jeť názorem obecně velmi rozšířeným, ale z části zcela nesprávným, že náš moderní spůsob staveb musí být velice nesolidní, protože je silně urychlen. Příčinu názoru toho dlužno hledati v zasahování spekulace, která ovšem nic nemá s uměním činit, ba je největší jeho nepřítelkou.

Když však zevrubněji zkoumáme moderní konstrukce, snadno dojdeme přesvědčení, že právě opak je pravdou, že moderní konstrukce vytkla si určitý úkol dle možnosti vyrovnat dobu stavební a důkladnost, tyto hlavní dvě protivy. Moderní konstrukce v tom směru vykazuje velkolepé úspěchy. Ve způsobě stavby všech dob jeví se určitá tendence, propůjčit vytvořeným dílům největší co možno stálost a neproměnitelnost, tak aby co nejvíc bylo vyhověno nejdůležitější zásadě umění stavebního, „věčnému trvání".

Poněvadž naše moderní poměry způsobily úplný převrat co do pracovní doby, zásada věčného trvání v umění však zůstala, musila konstrukce chopit se nových prostředkův, aby vyhověla tomuto požadavku. Prostředky ty našla z největší části v používání nových hmot a v zavedení strojů. Vliv jejich musil samozřejmě projevit se i ve formě umělecké. Umělci tím přináleží další úloha, on nemá pouze ve vytvářené formě umělecké ukázat zřetelně konstrukci, nýbrž i v pozorovateli vyvolat přesvědčení, že hmota v konstrukci užitá i doba stavební správně docházejí výrazu. Chyby tohoto druhu jsou bohužel příliš četné. Umělecké formy, v nichž doba stavební neodpovídá efektu nebo hmotě stavební, mají vždy něco lživého nebo trapného. Konsoly a nosiče, které ničeho nenosí, železné stavby, jež jeví ráz forem kamenných, stavby omítkové, ukazující úplně strukturu kamennou, velké množství zevního detailu, jenž chce se zdát něčím víc, než je, a tak mnoho jiného náleží do této kategorie.

Směřuje-li však snaha konstrukce při stejné nebo větší solidnosti a umělecky rovnocenné formě, k tomu, aby docíleno bylo kratší doby zařizovací, pak dlužno to pokládat za správné a za věc ležící v rámci její úlohy. Příklad nechť doloží správnost tohoto názoru: Při vynikající monumentální stavbě provádí se jako hlavní motiv architektonického propracování patra sloupoví s římsovým. Stavba vyvádí se z kamenných vrstev a materiál dováží se s velikým nákladem času i peněz. Za spodní články hlavní římsy užije se ohromných balvanův, připomínajících stavby staveb římské, z nichž vlivem konstrukce byly vypracovány i konsoly hlavní římsy. Zpracování a obstarání těchto kvádrů vyžaduje veliké oběti času i peněz. Tento způsob stavby budiž označen jako „stavba renesanční", naproti němu postavme „moderní způsob stavby". Pro zevnější obložení stavby užije se (při plochách hladkých) desek. Těchto desek možno co do kubatury počítat daleko méně, za to lze je projektovat ze hmoty ušlechtilejší (na př. z mramoru). Upevnění desek stalo by se bronzovými růžicemi; k nesení římsy, daleko vystupující a na drobné vrstvy rozdělené, užilo by se zakotvených krakorců železných, jež by pozlacenou obložkou bronzovou musily být konsolovitě zastřeny atd.

Výsledek tohoto srovnání byl by as takový: kubatura kamene klesla by na pětinu až šestinu proti způsobu prvnímu, počet kvádrů by se zmenšil, monumentální účinek by se zvýšil ušlechtilejším materiálem, vynakládané prostředky peněžité by se omezily o náramně mnoho a doba stavební by se stlačila na obyčejnou normální a žádoucí míru. Dost výhod, aby v takovém případě byla dána přednost způsobu modernímu. Ale počet výhod tím není vyčerpán, největší výhoda je v tom, že vzniká řada nových uměleckých motivů, jejichž propracování bude nejen umělci žádoucí, nýbrž po nichž on musí sáhnout chvatně a horlivě, aby v umění působil v pravdě tvořivě.

Pohotovost toho neb onoho materiálu je v různých krajinách různá, a proto různé jest i jeho použití. Následek toho je, že v určitých krajinách převládají též stavby z určitého materiálu, okolnost, jíž architekt nikdy nesmí přehlédnouti protože vytčený ideál krásy též vyžaduje „místní charakter" (režná stavba cihlová, stavba omítková, dřevěná atd.).

Ze hmot, jež na moderní způsob stavební zvláště působí svým vlivem, ovšem hlavní úloha náleží železu. Jeho konstruktivní formy přizpůsobují se nejméně světu forem, jejž jsme zdědili. V bohatém uměleckém dědictví, jehož jsme se ujali, nenalézáme skoro ničeho, co by nám usnadňovalo jeho krásotné vytváření. Ač s touto okolností bylo na jedné straně spojeno delší

trvání užitečnostního pricipu, nám tak nemilého, přece s druhé strany nelze dost vítat, že tam, kde umělo formovalo tuto hmotu, skutečně objevily se úplně novotvary a tak daly jeden z největších podnětů ke zrození nového stylu.

Vlastnosti železa jsou však vskutku tak kromobyčejné, že jsou s to, aby vyplnily skoro každý požadavek; stran užívání této hmoty lze vlastně mluvit jen o hranici peněžní. Tato universálnost železa způsobila i jeho přeceňování, které ještě před několika lety se neesteticky a hodně citelně roztahovalo. Některé hmoty nové, ještě ne zcela provedené, někdy i pochybné vyzkoušení a stanovisko peněžní způsobily i zde vystřízlivění, čímž užívání železa omezeno na míru, která vyhovuje uměleckému nazírání moderního člověka. Zbývá však přes to dost objektů, na něž lze užitím železa působit konstruktivně a tudíž i esteticky. Ohromná cena konstrukce a pronikavý její vliv na moderní umění byly s dostatečným důrazem osvětleny tím, co řečeno. Největší část konstrukcí bude si architekt ovšem muset od případu k případu upravit. To žádá však, nejen aby neustále stopoval a si osvojoval každou novotu v oboru konstrukce i materiálu, nýbrž též vyžaduje u architekta — a plným právem — silně vyvinutou, přirozenou vynalezavost.

(Pokračování.)

A. KRUPOVECKÁ:

SMRT.

Ubohému, umírajícímu stvoření pomohli na sedrané nohy; ale ono opět bezvládně kleslo, zavadivši o cihly, složené v hranici.

Ženštinám se vydral vzdech soustrasti, muži úporně mlčeli. Všem byla dobře povědomá ta dobrá, stará vodovozka starého Michela, a těžko bylo se dívati na její smrt.

Nikdo se nepodivoval chorobnému, chudému koni, smutně se vlekoucímu bez dozoru po všech dvorech a po ulici. Zdálo se, že má dlouhou chvíli doma na dvoře, když nepracoval.

Cihly pořád padaly a kdosi radil, aby odtáhli koně dál od nich. Bylo slyšeti nepříjemný šustot od tření velkého těla po zemi. Zvíře odvlekli pracně za vrata a nechali je uprostřed úzké uličky.

Lidé stáli kolem mrchy, ačkoli nemohli nic viděti ve tmě srpnového večera, kromě silhuety jakéhosi ochotníka, troucího zvíře terpentinovým olejem. Konečně — se rozešli.

Vítr roztrhal velké, černé mračno a za ním vyčouhl stříbrný okraj měsíce. Ozářil jakousi nepokrytou hlavu a opět se schoval za oblaka, zanechav po sobě na nebi toliko jemnou, světlou stopu.

Starý Michel seděl na zemi, dívaje se na černý obrys velkého, chvějícího se těla svého koně. Slyšel jeho obtížné chroptění, podobné mučivým vzdechům a za chvíli plesknutí do louže, do níž jej vhodili.

Ó, to bylo pro něho velkým zármutkem: zdálo se mu, že zároveň se starým koněm od trhlo se od něho, co bylo těsně k němu při rostlo. Bez koně se nemohl téměř ani myslit. Vzpomínal na všecka léta, prožitá s tímto svým posledním koněm, a bylo jich velmi mnoho. Sloužil mu ještě tehdy, když byl povozníkem, majetným hospodářem s velkou rodinou a ne pouze nepotřebným starcem. Veškery světlé i temné vzpomínky jeho byly s ním svázány. A teď už ho nebude, místo rozvážení vody, bude muset vztahovat ruku po almužně. Kde vezme druhého koně? Vzpomínal na koníkovy rozumné, prosící oči, když ho nebylo čím nakrmit a soustrast, s bolestí pro dobré zvíře zmocňovaly se jeho srdce. Zdálo se mu, že také brzy umře a připadala mu strašná jeho osamělost. Všecko je pryč, nic mu nezůstalo, a jeho také brzy tu nebude. Ubohý stařec šeptal pro sebe slova útěchy a patřil k nebi: ale nebe bylo zamračeno a daleko, a úzká ulička jej obstupovala, jako by se bála, aby její necitní obyvatelé nezačali blouznit o nebešťanech.

„Vše je k dobrému, vše je k dobrému. Vůle Jeho svatá“, myslil si Michel a jeho šedivá hlava klonila se níž a níže, a z jeho očí proudily zoufalé, stařecké slzy.

A vše vůkol spalo, nikomu na tom světě nenapadlo starati se o dvě stvoření, zdali umírala v blátivé louži, nebo rozrývala-li jejich srdce opuštěnost a zoufání.

Přeložil J. Kopecký.

SMUTNÁ KNIHA.

(Světozár Vajanský vydal v loni veliký rozměrný román Kotlín. O tomto románu napsal kritik v Naší Době obšírný rozbor. Z něho tato slova našim čtenářům stačí:)

Kdybych o tendenčním románě p. Hurbana chtěl referovat jeho tonem, napsal bych: guláš ze zastaralé německé romantiky a článků a noticek Nár. Novín Martinských; a jako guláš obyčejně bývá vlastně falšováním potravy, tak je také guláš p. Hurbanův falšováním potravy duchovní. Jak guláš sloužívá hospodským k tomu, aby v paprikové omáčce vyprodali různé zbytky a hostem vzbudili žízeň.... trpělivý čtenář může si srovnání domysliti a má-li chuť, zpodrobnit...

Pan Hurban napsal román, jak už řečeno, tendenční. Napsal už tendenčních věcí více.

ale tentokrát tendence p. Hurbana byla, vylíčit netoliko Maďary a jejich vliv na Slováky, nýbrž Kotlín (= Turec a Svatý Martin Turčanský) popisuje také slovenské pokolení starší a mladší, neboli prostě řečeno: Kotlín je polemikou proti novým proudům na Slovensku, proti realistům a specialně Hlasistům. Kdo zná výlevy p. Hurbanovy v Nár. Novinách, nemusí Kotlín již číst; já jsem jej četl, protože těch jeho výlevů nečítám a protože jsem chtěl ještě jednou poznat a vidět, co ta slovenská starší generace, co zejména její doznaný vůdce má těm mladým povědět, co má povědět vůbec.

Smutná kniha — velmi smutná! Smutná pro Slovensko, smutná pro p. Hurbana: starší slovenská generace nemá co povědět, ani pan Hurban nemá co povědět. Kotlín co do obsahu i co do umělecké tvorby je smutný dokument nadaného člověka, jenž v tom starém Kotlíně zapomněl, co tam v mládí přinesl lepšího a ničemu se nenaučil, ničemu, ani — slovenštině, ani Slovákům...

DROBNOSTI.

Bohdanu Jelínkovi postavili přátelé a ctitelé jeho pomník na hřbitově choltickém. Však pomník je nedokončen bez nápisu už — čtyři léta. Očekávalo se letos, kdy od narození básníkova uplynulo padesát let, že dílo bude dokončeno, však nestalo se. Na rodinu zesnulého zajisté působí nemile, když dřívější pomník jí postavený byl odstraněn s hrobu, a po léta nechává se tu nyní prostý kámen bez nápisu.

Do chorvatštiny překládá J. S. Macharovy básně pan Felix Zindl. Novi List ve Rjece 7. list přináší první ukázku „Monolog“ (z Golgathy) — velmi pěknou: „Machar je vedle Vrchlického nepochybně největší básník“ — praví se při tom v poznámce. „Oficiální politické kruhy obviňují ho arciť často, že není vlastencem, vylučují ho proto z národa, ale již jediná báseň Monolog, abychom neuváděli řady jiných, ukazuje, jak jsou tato obvinění bezpodstatná. Monolog sám je takřka analysou českého problému, české duše, plné vzpomínek na starou českou hrdost a na staré české sebevědomí a sžírané vzpomínkou na bitvu bělohorskou a pohledem na nedůstojné postavení českého národa v Rakousku. Ale více než násilí vítězů bolí Machara, básníka, otrockost vnuků poražených, z vlasti vyhnaných a potupně ubitých otců. Monolog bičuje ostře české politiky ochotné i k službám nejnižším, k službám domovníka v Rakousku. Nepřinášíme náhodou tuto báseň v překladě, sebevědomý Chorvát najde v ní leccos, co by se již dávno musilo namanouti také chorvatským básníkům.“

Na sjezdu pro uměleckou výchovu v Drážďanech zabývali se účastníci i otázkou, jak má vypadati školní budova. Tuto otázku rozbíral prof. Theodor Fischer z Mnichova. Stručně uvádíme hlavní jeho vývody. Školy naše stavěny jsou beze vší nálady. To bije na vsích a na malých městech více do očí, než ve velkých městech, protože právě na venkově spíše zachován; bývají vkusné stavby starší. Hlavní vinu nese okolnost, že ve stavbě školy nemáme tradice stavitelské, protože škola je kulturní vymožeností doby nové. Tato tradice by se dala nahraditi tím, že by se převzala za základ místní tradice stavební, jíž by se školní budova přizpůsobovala. Rozumí se, že tu padá na váhu volba staveniště, což zvláště ve velkých městech způsobuje značné obtíže. Musí-li se škola postaviti v končinách postranních, měla by se budova stavěti na způsob kláštera, t. j. seskupiti se kol pěkného volného prostranství, aby naprosto nevypadala jako stavení zastrčené. Rozumí se, že by musila pak býti jednopatrová, s řadou sálů a s chodbami kolem dvora se táhnoucími.

Mělo by se však vzíti dbáti toho, aby školy nestavěly se v ústranní, nýbrž na místech umělecky důležitých (při tom rozumí se nehlučných). V úzkých ulicích nemá se škola nikdy stavěti, nemá pak světla; vždy má míti kol sebe ulici rozšířenou, nebo malé náměstí. Protože škola jednopatrová je drahá, a při dvoupatrové, tedy při dvou řadách sálů a chodeb stává se zevnější umělecká výzdoba přímo nemožnou, bylo by záhodno spojiti systém jednopatrový s dvoupatrovým. Vzíti vlastním uměleckým prostředkem, aby zevnější stavba působila dojmem uměleckým, jest hlavně seskupení stavby; lepení říms, pilířů, sloupů, kvádrů mělo by se raději zanechati. Je-li možno školu ušlechtile zdobiti, najde se dost místa na důležitých bodech stavby, ale pak by tuto ozdobu měli prováděti domácí umělci. Látku podaly by pověsti, pohádky, náboženství a p. Neměli bychom se tu však ani žertu vyhýbati, přes to, že klasicismus nás bohužel humoru odnavykl. Rytmické řady, stylisovaný rostlinný ornament, především však zručné zacházení s hmotou a barvou stavby, to jsou bohaté prostředky, jichž třeba též dbáti.

Vnitřek školy smí jen k dětem obraceti zřetel. I zde nechť zavrhuje se každá imitace, i zde nechť panuje rozumová jednoduchost a přirozená poctivost. Bronzovaná sádra a borové dřevo olakované na dubovo nutno právě tak odmítnouti ze škol, jako mluvené lži. Aby ve škole nezavládla prázdná střízlivost, budeme se starati, aby vše vypadalo domácně a útulně. Řádný umělec dovede postavit i bez ornamentů pěknou místnost. Světlo, reflex světla, harmonické poměry prostoru bez matematické pravidelnosti a šťastná volba barev na stěnách i stropu, to jsou opět prostředky, které nejsou o nic dražší a přece jsou nejjemnější. Doplní-li se pak dobrým obrazem, zvyšují vzájemně svůj umělecký dojem. Dřevěný nábytek buďiž natírán buď jen fermeží nebo sytou barvou; jen žádná čokoláda a imitace! V Mnichově s velkým zdarem zkusili omalovati nábytek školní dle vzorů starého selského nábytku.

Schodiště a sál školní buďtež bohatěji vyzdobeny, zase však ne lepeninami ornamentů, nýbrž uměleckými díly. Na hřišti ve dvoře budou stromy a keře vždy nejlepší okrasou. Studně, altány měly by se pořizovati vždy jen s velkou láskou a vkusem. Profesor Fischer zvláště odporoučí, aby se tady vystavovala umělecká díla z museí. Námitce, že by všecky tyto věci byly drahé, lze odpověděti, že luxus a umění nejsou totožny. Až přirozenost a jednoduchost zvítězí nad luxusním uměním, pak bude možno vystavěti bez většího vydání pyšnou a útulnou školu, z níž si dítě bude přenášeti požadavek krásna domů do rodiny i do veřejného života.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Vyděsili tě . . . nu, nic to není! — hovoří Ignát, vzav jej na ruce. — Lehni tu se mnou . . .

— Co je to? — tiše se vyptával Foma.

— To, synáčku, není nic . . . To je utonulý . . . utonul člověk a plave . . . nu nic! Neboj se, on již odplaval . . .

— Proč pak ho strkali? — dotazoval se hoch, pevně se přitisknuv k otci a zavřev oči strachem . . .

— O . . . to už tak musí být . . . Nažene ho voda do kola . . . nám na příklad . . . zítra to uvidí policie . . . šum vzejde, dotazování . . . zadrží nás zde. Proto oni ho doprovázejí dál . . . Jemu co pak je? On už je mrtev . . . jeho to nebolí, neubližuje mu . . . a živým k vůli němu by svízel vzešla . . . Spi, synáčku! . . .

— Tak on tedy poplave?

— Tak tedy poplave . . . někde ho vytáhnou . pochovají . . .

— Ale ryba ho sní?

— A ryba nesní lidské tělo . . . raci, ti jedí . . . Oni — rádi . . .

Pod teplem otcova těla strach Fomův tál, ale před očima jeho stále ještě se kolébala na černé vodě strašlivá tvář s vyceněnými zuby.

— A kdo to je?

— Bůh to ví . . . A spi, neboj se . . . On již nyní je daleko-o! Plave si . . . Hleď — nechoď neopatrně k obruči . . . upadneš tak — Bůh zachraň — do vody a . . . .

— A on také upadl?

— Ovšem že upadl . . . snad byl opilý . . . a takový našel svůj konec! A snad sám se vrhl . . . Jsou i takoví, kteří sami . . . Jde a vrhne se do vody . . . a utone . . . Život, ten, brachu, tak jest ustrojen, že mnohá smrt člověku samému — svátek, a mnohá — všechněm požehnání!

— Tatínku . . .

— Spi, spi, drahoušku . . .

III.

Hned v první den školního života, Foma, omámený živým a veselým šumem smělých dovádivých kousků a bujných, dětských her, především postřehl mezi hošíky dva, kteří na ráz se mu jevili zajímavější nad ostatní. Jeden seděl před ním. Foma, pokukuje z podobočí, viděl široká záda, plnou šíji, posetou pihami, veliké uši a hladce ostříhaný zátylek, pokrytý plamenně-ryšavými vlasy, které trčely jako kartáč.

Když učitel, člověk s lysou hlavou a svislým spodním rtem, zavolal: „Smolin, Afrikan!“ — ryšavý hošík beze spěchu zdvihl se na nohy, přistoupil k učiteli, klidně se mu zadíval do tváře, a vyslechnuv úlohu, jal se pečlivě vypisovati křídou na tabuli veliké okrouhlé cifry.

— Dobře . . . dost! — řekl učitel. — Ježov, Nikolaj . . . pokračuj!

Jeden ze sousedů Fomových v oddělení, — neposedný malinký hošík s černýma, myšíma očkama. — vyskočil s místa a kráčel mezi odděleními, o všecko zavazuje a vrtě hlavou na vše strany. U tabule uchopil křídu a vypjav se na špičky bot, s šumotem, skřípaje a udrobuje křídu, začal jí ťukati do tabule, vrhaje na ni drobné, nejasné znaky.

— Ti-šeji! — řekl učitel, chorobně svraštiv žlutou tvář s utrmácenýma očima. Ale Ježov zvonivě a bystře hovořil:

— Nyní jsme zvěděli, že první roznášeč obdržel výdělku 17 kopejek . . .

— Dosti! . . . Gordějev! Pověz mi tedy, co musíme dělati, abychom zvěděli, kolik výdělku dostal druhý nosič?

Patře na počínání chlapců, — tak nepodobných druh druhu, — Foma byl postižen otázkou z čista jasna a — mlčel.

— Nevíš? . . . Hm . . . Vylož mu, Smoline.

Smolin, pečlivě si vytíraje hadříkem své prsty, pošpiněné křídou, položil hadřík, nepohlédnuv na Fomu, dokončil úlohu a znova si jal vytírati ruce, Ježov však, usmívaje se a poskakuje v chůzi, odebral se na své místo.

— Ach, ty! — začal šeptati, usedaje podle Fomy a do opravdy ho už šťuchaje pěstí v bok. — Co nedovedeš! Všeho přece výdělku je kolik? 30 kopejek . . . a nosičů — dvé . . . jeden dostal 17 — nu, kolik druhý?

— Já vím, — šeptem odpověděl Foma, cítě se zmaten a zkoumaje tvář Smolina, důstojně se vracejícího na svoje místo. Jemu nezalíbila se tato tvář — kulatá, pestrá od pih, s modrýma očima, zaplavenýma tukem. Ale Ježov citelně ho štípal v nohu a dotazoval se:

— Čí jsi ty syn — Rozpustův?

— Ano . . .

— Aj . . . Chceš, já ti budu vždycky napovídat?

— Chci . . .

— Ale co dáš za to?

Foma porozvážil a otázal se:

— A ty to sám znáš?

— Já? Já jsem — první žák . . . počkej uvidíš . . .

— Vy tam! Ježove — zase mluvíš? — s pocitem křivdy a bezmocnosti vzkřikl učitel.

Ježov vyskočil na nohy a beze strachu řekl:

— To já ne, Ivane Andrejiči, — to Gordějev . . .

— Oba dva oni šeptají, — s nerušeným klidem prohlásil Smolin.

Žalobně svraštiv tvář i směšně mlaskaje svým velikým pyskem, učitel vyhuboval je všecky, leč jeho domluva nepřekážela Ježovu, aby ihned nezačal znova šeptati:

— Dobře, Smoline! Jak já ti připomenu za klevetu . . .

— A co ty svaluješ na nováčka? — neobraceje k nim hlavy, tiše se ptal Smolin.

— Dobře, dobře, — sípěl Ježov.

Foma mlčel, úkosem pokukuje na vrtivého souseda, jenž zároveň se mu i líbil i budil v něm přání odsednouti od něho dále. Ve chvilce přestávky zvěděl od Ježova, Smolin — že rovněž je bohatý, syn koželužského továrníka, a Ježov sám — že je syn dozorce z ústředního paláce a velice chudý. Posledněјší, bylo znáti jasně i po kostymu smělého chlapce, sešitém z šedivé bavlněné látky, zdobeném záplatami na kolenech a loktech, po jeho bledé, hladové tváři, po celé malinké, hranatě a kostlivé postavičce. Mluvil tento chlapec kovovým altem, objasňuje svou řeč grimasami a posuňky, a často užíval v řeči své slov, jichž význam byl znám jenom jemu samotnému.

— My spolu budeme kamarádi, — prohlásil k Fomovi.

— A proč pak jsi ty před chvílí učitelovi na mne žaloval? — připamatoval mu Gordějev, podezřívavě upíraje na něj postranní pohled.

— To! Co tobě? Ty jsi nováček a bohatý . . . po bohatých učitel nepase . . . Ale já — já jsem chudobný příživník, mne on nemá rád, protože jsem já smělý a nijakých dárků mu nenosím . . . Kdybych se já učil špatně — on by mne dávno už vyloučil. Víš — já odtud půjdu do gymnasia . . . Vychodím jenom druhou třídu a odejdu... Mne už tady jeden student připravuje také do druhé třídy. Tam já se tak budu učit — jenom se držet! A kolik vy máte koní?

— Tři . . . Proč pak se musíš mnoho učit? — otázal se Foma.

— Protože já jsem chudý . . . Chudí se musí mnoho učit, tak oni také bohati budou . . . doktoři z nich budou, úředníci, důstojníci . . . Já také budu břinkalem . . . šavle po boku, ostruhy na nohách — cvrnk, cvrnk! A čím ty budeš?

— N-ne-vím . . . — zádumčivě řekl Foma, prohlížeje si kamaráda.

— Ty ničím nemusíš být . . . A holuby máš rád?

— Mám . . .

— Jaký jsi ty k ničemuž! U-u! E-e! — posměšně přepíual Ježov pomalou řeč Fomovu. — Kolik máš holubů?

— Nemám žádných . . .

— Ech, ty! Bohatý a neopatřil si holuby . . . Já sám mám tři... kaprovatého jednoho, a holubičku straku, a purclíka... Kdybych já otce měl bohatého — já bych si sto holubů opatřil a stále bych je honil — celý den. A Smolin má holuby — pěkné! Čtrnáct — purclíka on mi daroval. Jenže — je přece jen lakotný... všichni bohatí jsou... lakotní . . . a tys také lakotný?

— N... nevím, — nerozhodně řekl Foma.

— Ty, přiď ke Smolinovi, všichni tři spolu budeme honit...

— Dobře... jest-li mne pustí...

— Což pak nemá tě rád, otec tvůj?

— Ne, má rád.

— Nu, tak tě pustí... Jenom neříkej, že také já půjdu . . . Se mnou tě možná doopravdy nepustí . . . Ty řekni — k Smolinovi, jářku, pusťte... Smoline!

Přistoupil tlustý chlapec a Ježov ho přivítal, vyčítavě pokyvuje hlavou:

— Ech ty, ryšavý klevetníku! Nehodno ani s tebou se spřátelit . . . ty křemenáči!

— Co pak nadáváš — klidně se zeptal Smolin, zkoumaje Fomu nehybnými zraky.

— Já nenadávám, ale pravdu mluvím, — vysvětlil Ježov, škubaje sebou všecek oživením. — Poslouchej! Třebas jsi omáčka kyselá, nu — už dobře! V neděli po mši přijdu já s ním k tobě...

— Přiďte, — kývl hlavou Smolin.

— Přijdem... Brzo už zazvoní, poběhnu čížka prodat, — hlásil Ježov, vytahuje z kapsy nohavicek papírový kornoutek, v němž se zmítalo cosi živého. A zmizel se dvora školního jako rtuť s dlaně.

— Te-en je! — řekl Foma, překvapen jsa živostí Ježova a tázavě hledě na Smolina.

— Je vždycky takový... Obratný je velice, — vysvětloval ryšavý chlapec.

— A veselý, — dodal Foma.

— A veselý, — souhlasil Smolin. Potom pomlčeli, prohlížejíce druh druha.

— Přijdeš ke mně s ním? — otázal se ryšavý.

— Přijdu . . .

— Přiď . . . U mne je pěkně . . .

Foma ničehož neřekl na to. Tu Smolin se ho otázal:

— Máš mnoho kamarádů?

— Nikoho nemám . . .

— Já také až do školy jsem nikoho neměl... jenom bratrance... A teď budeš míti najednou dva kamarády . . .

— Ano, — řekl Foma.

— Jsi rád?

— Rád . . .

— Když je hodně kamarádů — to je veselo . . . I učení je lehčí — napovídají . . .

— A ty se dobře učíš?

— Dobře. Já — všecko dobře dělám, — klidně řekl Smolin.

Zadrnčelo zvonění, zrovna jakoby ulekané a spěšně prchnuvší kamsi . . . Sedě ve škole, Foma cítil se pokojnější a jal se srovnávati své kamarády s ostatními chlapci. V brzku shledal, že oba oni — jsou nejlepší ve škole a první bijí do očí, stejně ostře, jako ty dvě cifry 5 a 7, nesetřené s černé, školní tabule. A Fomovi začalo býti příjemně z toho, že jeho kamarádi jsou nejlepší mezi všemi ostatními chlapci.

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze

Ročník VII. V Praze, dne 24. listopadu 1901. Číslo 9.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

HENRY DAVID THOREAU:

LIDUMILNOST.

K lidumilnosti třeba míti nadání právě tak, jako k čemukoli jinému. Co se dobročinnosti týče, je to zaměstnání, u něhož už je vše přeplněno. Také jsem se v něm zkusil, a to poctivě, ale podivno, se zadostiučiněním jsem seznal, že se nesnáší s mou povahou. Sotva bych se svědomitě a s rozvahou zřekl svého zvláštního povolání, abych místo toho konal dobro, jež společnost ode mne vyžaduje a jež má zachrániti vesmír od zničení; a jsem přesvědčen, že právě jen podobná, ale nekonečně větší stálost jej nyní udržuje. Ale nijak nechci stavěti se mezi člověka a jeho dobrého genia; tomu pak, kdo koná práci, od které já se odvracím, z celého srdce i duše i života, řekl bych: Vytrvej! i kdyby svět tvoje počínání jmenoval zlým, jak to lidé beze vší pochyby také učiní.

Dokonce nechci svůj případ pokládati za ojedinělý; zajisté že mnozí z mých čtenářů by se podobně bránili. Neváhám prohlásiti, že v některých oborech — neručím za to, že by je moji sousedé prohlásili za dobré — bych konal výtečné služby; ale můj zaměstnavatel sám by musel uhádnouti, ve kterých. Co dobrého konám — v obyčejném slova smyslu — to děje se jako mimochodem a větším dílem bezděky. Lidé moudře říkají: Počni, kde jsi, a tak, jak jsi bez zvláštní snahy býti něčím více a konej dobro s rozvážnou laskavostí.

Když Faeton, který si přál osvědčiti svůj božský původ svou dobročinností, řídil sluneční vůz jenom jeden den a vyjel z obvyklých kolejí, spálil několik skupin domů v ulicích nebeských níže položených, přismažil povrch zemský, vysušil všechny prameny a způsobil velikou poušť saharskou, až konečně ho Jupiter bleskem po hlavě k zemi srazil a slunce ze zármutku nad jeho smrtí celý rok nesvítilo.

Není horšího zápachu, než který vychází z nahnilé dobroty. Je to lidská, je to božská mrcha. Kdybych najisto věděl, že někdo vstoupil do mého domu s vědomým úmyslem prokázati mi dobrodiní, utíkal bych před ním ze všech svých sil jako před suchým a zhavým větrem afrických pouští, zvaným simum, který naplňuje ústa, nos, uši i oči prachem, až člověk se zalkne, neboť bych se bál, že by mi uštědřil nějaké to dobrodiní a smísil něco své nákazy s mou krví. Ne, v tomto případě bych raději snášel zlo přirozeným způsobem. Ten člověk není v mých očích dobrým člověkem, který by mne nakrmil, když bych hlady mřel, nebo zahřál, když bych mrznul, nebo mě vytáhl z příkopu, kdybych do něho upadl. To dovede každý novofoundlandský pes. Lidumilnost není láska k bližnímu v nejširším slova smyslu. Howard byl jistě neobyčejně dobrotivý a důstojný muž a má odměnu svou; ale když již přirovnávám, jakou cenu má pro nás sto Howardů, jestli jejich lidumilnost nepomůže nám v nejvhodnější pro nás dobu, když pomoci nejvíce zasluhujeme? Nikdy jsem neslyšel o shromáždění lidumilů, ve kterém by byl někdo doopravdy navrhl prokázati dobrodiní mně anebo někomu mně podobnému. Jesuité byli úplně překonáni těmi Indiány, kteří jsouce páleni na hranici, svým mučitelům nové způsoby mučení navrhovali. Stávalo se někdy, že povzneseni jsouce nad tělesné utrpení byli povzneseni i nad útěchu, kterou jim misionáři mohli poskytnouti; a přikázání: čiň, co chceš, aby ti jiní činili, dotýkalo se velmi malou přesvědčivostí sluchu těch, kteří sami se nestarali o to, co jim jiní činí, kteří milovali své nepřátele novým způsobem a skoro ochotně odpouštěli jim vše, co jim činili.

Přesvědči se, abys vždy poskytoval chudým pomoci, které nejvíce potřebují, a byť vlastní tvůj příklad daleko nestačil. Dáváš-li peníze, dej také sama sebe, nejenom peníze. Někdy se dopouštíme podivných chyb. Často chuďas je spíše špinavý, roztrhaný a hrubý, než aby trpěl zimou a hladem. Je to částečně jeho záliba, nejenom jeho neštěstí. Dáš-li mu peníze, snad si za ně koupí více hadrů. Litovával jsem neohrabaných irských nádenníků, kteří na rybníce led sekají v takových sprostých a roztrhaných šatech, kdežto já se klepal ve svém úpravnějším a o něco slušnějším šatě, až jednoho dne za tuhé zimy jeden z nich, který sklouzl do vody, přišel ke mně se ohřát, a já viděl, jak si stáhl tři páry kalhot a dva páry punčoch, dříve než si přišel na kůži, ačkoli, je pravda, byly dosti špinavé a roztrhané

a že dobře se mu mohl poděkovati za svrchní šaty, které jsem mu nabízel, když měl dost spodních. Toho skoupání právě potřeboval více než čeho jiného. Pak jsem počal litovati sebe a viděl jsem, že by bylo větší dobročinností darovati mně flanelovou košili, než jemu celý krám se šatstvem. Tisíckrát sekne do větví zla ten, kdo má namířeno na kořen, a možná, že ten, kdo věnuje nejvíce času a peněz nuznému, svým způsobem života nejvíce rozplozuje bídu, kterou marně snaží se zmírniti. Je jako pobožný otrokář, který obětuje výnos každého desátého otroka na to, aby ostatní v neděli nemusili pracovati. Někteří ukazují svou dobrotu k chudým tím, že je zaměstnávají ve svých kuchyních. Nebyli by dobrotivějšími, kdyby se tam zaměstnávali sami? Honosíte se, že dáváte desátý díl svých příjmů dobročinným účelům; snad byste měli věnovat ještě těch devět desetin a dát s tím už pokoj. Společnost dostane tak opět jenom desátou část majetku. Je to velkomyslností toho majitele, nebo nedbalostí soudních úředníků?

Lidumilnost je skoro jediná ctnost, jež je lidstvem dostatečně oceňována, ba více, silně přeceňována; vlastní naše sobeckost ji přeceňuje. Chudý muž, zdravý a silný, chválil jednoho krásného dne zde v Concordě mého spoluobčana, poněvadž, jak pravil, byl hodný k chudému, totiž k němu. Hodní strýcové a tety lidského pokolení jsou ceněni více, než jeho praví duchovní otcové a matky. Slyšel jsem jednou důstojného pána, muže učeného a vzdělaného, přednášet o Anglii; když byl vyjmenoval její vědecké, literární a politické výtečníky, Shakespeara, Bacona, Cromwella, Miltona, Newtona a jiné, promlouval o jejích křesťanských hrdinách, které, jak to jeho povolání vyžadovalo, vynášel vysoko nade všechny ostatní, jako největší z velikých. Byli to Penn, Howard a Mrs Fry. Každý cítí, jak je to pokrytecké a neupřímné. Ti nebyli nejlepšími muži a ženami Anglie, leda snad jejími nejlepšími lidumily.

Nerad bych něco ubíral z chvály, která přísluší lidumilnosti; žádám jen spravedlnost pro všechny ty, jejichž život a díla jsou lidstvu požehnáním. U člověka není mi hlavní věcí upřímnost a dobrá vůle, jež jsou, řekl bych, jeho stonkem a listy. Takové byliny, z jejichž uschlých listů děláme thé pro nemocné, nemají valné ceny a používají jich ponejvíce mastičkáři. Chci míti květ a plod u člověka, aby vůně vanula z něho ke mně a zralost zpříjemňovala naše obcování. Jeho dobrota nebudiž něčím neúplným a pomíjivým, nýbrž stálým nadbytkem, který ho nic nestojí, a kterého si ani vědom není. Taková lidumilnost zakryje množství hříchů. Lidumil příliš často obklopuje lidstvo vzpomínkou na své vlastní překonané útrapy jako ovzduším nějakým, nazývaje to sympatií. Měli bychom sdělovati svou odvahu a ne své zoufání, svou dobrou mysl a zdraví a ne svou chorobu a starati se, aby se nakazou nešířila.

Přeložil **Zdeněk Franta.**

Walden, čili Život v lesích

je podivná kniha a ještě podivnější je spisovatel její, Henry David Thoreau. Vlastně byl, neboť žil v letech 1817—1862 v Americe. Říkají mu: moralista, básník naturalista — byl skutečně všeho část, ačkoli v starém světě pro takový druh básníků jako Emerson a Thoreau nemáme škatulky. Když mu bylo 28 let, vystavěl si na břehu Waldenského rybníka, asi hodinu cesty od městečka Concordu (poblíž Bostonu ve státě Massachusetts), kde se narodil, větší díl svého života strávil a zemřel, chatrč v lese, a tam žil samoten přes dvě léta, „živě se prací rukou svých", ne v úplné odloučenosti, ale tak, že stýkal se s lidmi, jen když chtěl; ze zápisků tam zaznamenaných vznikla pak kniha Walden. Jeho pobyt v lesích byl vědomým odtržením od života civilisovaného, pokusem, žíti v přírodě a s přírodou, experimentem, „zda by se opravdové výhody života civilisovaného nedaly spojiti s prostotou a otužilostí divocha." „Šel jsem do lesů," vykládá, „poněvadž jsem chtěl žíti s rozmyslem, střetnouti se s pravou podstatou života a hleděti, zda-li bych se nemohl naučiti tomu, čemu mně naučiti může, abych si v hodinu smrti nemusil říci, že jsem vlastně nežil. Nechtěl jsem žíti něčím, co by nebylo životem — jeť život věc tak vzácná; také jsem nechtěl žíti v odříkání, leč že by to bylo naprosto nezbytno. Přál jsem si žíti hluboko a vyssáti všechen morek života, žíti tak junácky a po spartansku, abych porazil na hlavu všechno, co není životem, zabrati kosou hodně široký řad a sežnouti u samé země, vyzráti na život a obmeziti jej na nejnutnější míru, a objeví-li se nízkým, zachytiti plnou a pravou jeho nízkost a ukázati ji světu; pakli byl vznešeným, tu poznati ho zkušeností a podati o něm věrnou zprávu." O svém životě v osamělosti Thoreau napsal knížku W a l d e n čili Ž i v o t v l e s í c h. Prof. Zdeněk Franta přeložil ji a vydal u nakladatele Jana Laichtera na Král. Vinohradech. Z ní vybrali jsme výše položenou kapitolku o lidumilnosti. Ideál života Thoreauova byl stoický: míti co nejméně potřeb. Proto však život nebyl mu odříkáním a dokonce Thoreau nebyl prost zájmů na všech vysokých otázkách lidí kolem něho žijících.

FRANTIŠEK VLČEK:

ÚRYVKY Z NOVÉHO, METRICKÉHO PŘEKLADU II. DÍLU GOETHEOVA FAUSTA.

Faust, uveden byv, jak mu smlouvou s Mefistofelem zaručeno, jako kouzelník do velkého světa, v němž ďábel okamžité říšské tísni finanční odpomohl papírovými penězi, žádán jest mladým, jen rozkoši a radovánkám oddaným císařem, aby vyvolal Parida a Helenu z podsvětí. Mefistofeles má k tomu přispěti svou pomocí, zdráhá se však, předstíraje, že svět heroů a heroin jest mu cizím. Nicméně ukazuje Faustovi cestu k pohrobenému ideálu antické krásy a dává mu klíč k jeho dosažení.

Temná galerie.

Faust. Mefistofeles.

Mefistofeles.

Proč odvlekáš mne v chmurno korridoru?
Což uvnitř není plesu dost?
Či dáno v pestrém dvořan sboru
již klamu s žertem za výhost?

Faust.

Jen o tom pomlč! Rozkoš v dávném čase
ti na podešvech otřela se:
ty pochůzkami v před a v zad
chceš ze slibu se vyvázat,
co já se prací topořím,
v niž maršálek mne žene s komořím.
To vůle císařská, by zjevena
mu s Paridem hned byla Helena:
chce na tom vzoru mužů všech i paní
se kochat zřejmě v lidném podívání.
Nuž k dílu! Ze lži nemám-li se vinit.

Mefistofeles.

Nesmysl, lehkovážné sliby činit.

Faust.

Tys, přítelínku, sotva snil,
kam dospějeme kousky svými:
dřív boháčem's jej učinil
a nyní připravuj mu šprýmy.

Mefistofeles.

Ty sníš, hned mně vyhovět:
prv třeba příkré schody slézti,
tu v pracizí se vtíráš svět,
snad koncem nové dopustíš se viny.
Helenu vyvolat se nepoštěstí
snadno jak zlatek mátožiny. —
Chci čirem čarem strašidelných sítí
i volatými zmetky posloužiti,
leč milky ďáblovy, ač pěkných tváří,
udat za heroiny se nepodaří.

Faust.

Zas v staré, známé noty upad's tok!
Na tebe spoléhat věc nebezpečná.
Všech překážek ty příčina jsi věčná,
mzdu novou za každý si čítáš krok.
Vím, že to zamumláním odbudeš
a ve mžiku že opatříš je křídly.

Mefistofeles.

Mně cizou pohanská je spřež,
ta ve svém vlastním pekle sídlí;
však o prostředku vím.

Faust.

Mluv bez prodlení!

Mefistofeles.

Taj vyšší odkrýti mně milo není. —
Bohyně trůní v samotě, kde hráz
nižádná prostor neměří ni čas;
již zmínka o nich v rozpak vede nás.
To matky!

Faust (ulekán).

Matky!

Mefistofeles.

Trneš v rozechvění?

Faust.

To matky! matky! — prapodivně zní!

Mefistofeles.

Zajisté. Bohyně, jež cizí všem
smrtelným jsou, neradi jmenujem'.
Po jejich bytu kutej v hloubi noci,
neb zavinil's, že třeba nám jich moci.

Faust.

A cesta k nim?

Mefistofeles.

Té není! Nelze vstoupit
do nepřístupna, aniž prosbami si koupit
co neúprosné. Nuž, ty setrváš? —
Závor ni zámků není se co báti,
leč samoty tě uštvou do závrati.
Snad pojem o prázdnotě pouště máš?

Faust.

Radš průpovídek svojich šetři,
čich kouzelnou již kuchyň větří,
s níž prchlých dob mi vzpomínáš.
Což nemusil jsem styků pěstit?
se prázdnu učit? prázdno věštit?
Kdy názor můj mi kázal pravdu říc',
hned zakřiklo ji sporů na tisíc,
a že jsem protivné si léčky zhnusil,
tu v poušť a samotu jsem utéc' musil,
v níž touha, k činným stykům neocháblá,
mne zavedla se vrhnout v náruč ďábla.

Mefistofeles.

A byť bys oceánem měl se plavit,
říš jeho nedozírnou zřel,
přec věčnou střídou vln se můžeš bavit,
byť strach před záhubou v tvou hruď se třel.
Přec něco shléd' bys: v zelenavé pláni
vod stišených delfínů kolotání,
i slunce, lunu, hvězdy, honbu mraků:
leč nic ta věčná poušť neskytne zraku,
i hlas tvých kroků zhltne dál,
v níž není, kde bys odpočal.

Faust.

Tvou mystagogů řeč as předčí s těží,
i když jim o klam neophytů běží,
jen opak mluvíš, v prázdno šleš mne prosté,
kdež umění a síla má prý vzroste;
věř, jednáš se mnou jako s kočkou z bájí,
jíž tobě kaštany se vybrat mají.
Jen dál! To zbádat chovám na zřeteli,
v tvém nic já doufám odkrýt vesmír celý.

Mefistofeles.

Před rozchodem ti ještě hold svůj vzdám,
že ďáblu rozumíš, teď chápu sám;
tu vezmi sobě klíč.

Faust.

Tu maličkost?

Mefistofeles.

Dřív chop se ho, pak posuď jeho cnost.

Faust.

On vzrůstá! Září bleskem plamenů!

Mefistofeles.

Hned uzříš také, co má za cenu!
Klíč pravé místo zvětří, drž se dráhy
jím vytknuté, s ním k matkám dojdeš zaly.

Faust (uděšen).

Ó k matkám! To mnou hromem otřásá!
Co v slovu tom, že sluch můj rozdrásá?

Mefistofeles.

Co, bloude, s novým slovem za potíž?
Chceš slýchat jen, co uchu známo již?
Nižádný zlozvuk nesmí tebe zmásti,
neb domov věcí pravdivých tvou vlasti.

Faust.

Já v strnulosti spásy nehledám,
děs za nejlepší lidstva věno mám;
nechť onen cit zem jakkoli mu zdraží?
je dojaté cit ohromnosti blaží.

Mefistofeles.

Tož propadni se! Vzlétni, moh' bych říci.
Vše jedno. Utec stvůrám toho světa
do říše tvoreb vazby neznající,
a bav se tím, co zašlo dávná leta!
Jich rej se vine, jak by mračna táhla,
ty mávej klíčem, by tě neza-áhla.

Faust (nadšeně).

Jej pevně drže cítím novou sílu
se v ňadru dmouti k velikému dílu.

Mefistofeles.

Zpraví tě žhavá třínož bezpečně,
kdys dostoup hloubí hloubi neztečné.
Zář její matky v různé posici
ti zjeví v sedě, v chůzi, stojící,
jak hodí se to. Tvoří, transformují,
věčného smyslu věčné bytí snují,
kol sebe vzorů stvůr všech vírný chvat;
jich zrak tě nezří stíny zaujat.
Tu nebezpeč, tu smělost v ňadro vlož
a přímo krokem zaměř na trojnož,
jí tkneš se klíčem!

Faust (učiní klíčem rozhodně velitelský posuněk).

Mefistofeles (jej pozoruje).

Dobře's pochopil!
Ta sleduje tě věrným sluhou včil;
ty stoupneš volně, štěstí zvedne tě,
a s ní — než pomní — budeš na světě.
A sem-li přenesena, ze stínů
se dozveš hrdinek i hrdinů,
sám prvý, jenž se podjal také práce,
čin hotov jest a tys jej proved hladce,
pak stačí pokyn magický a strohý
dým kadidla hned proměniti v bohy.

Faust.

Co teď mi činit?

Mefistofeles.

K hloubi soustřeď snahu:
zmiz dupna, dupnuv zpětnou najdeš dráhu.

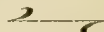
Faust (dupne a propadne se).

Mefistofeles.

Ó kéž by klíčem zdárně přemoh' trud!
Jsem zvědav, vrátí-li se odtamtud.

*

Matky, o nichž v této, ač mystické, přec názorně provedené scéně se jedná, byly, jak básník z Plutarcha (Marc. 20.) se dověděl, bohyněmi ctěnými v prastarém sicilském městečku Engyion. Goethe použil při popisu prostředí matkami obývaného zprávy Plutarchovy de defectu oraculorum 22 a předvádí je jako pravzory věcí, odpočívající ideje, z nichž všecky v život vstupující zjevy vycházejí a do nichž se i vracejí.

MODERNÍ ARCHITEKTURA.

Z knihy O. Wagnera „Moderne Architektur".

(Pokračování.)

V. Umělecká praxe.

Uměleckou praxí rozumí se výcvik ve tvoření forem, jenž dostaví se u každého, kdo dlouhou řadu let věnuje se uměleckému povolání. Pokládám tudíž za účelné, zařadit do tohoto spisu nejdůležitější příslušné poznatky.

Nežli se pustíme do vlastního thematu, uvažme otázku: jak mají být stavitelské práce zobrazeny graficky? Nelze popírat, že se projevuje velice málo zájmu pro výtvory architektonické, pokud jsou jenom na papíře. Příčina toho není jen v tom, že skoro každému pozorovateli chybí chuť, vynaložit duševní práci, jíž je třeba k ponoření se do projektu, nýbrž i v tom, že mnohým architektům stačívá, zobrazit svůj návrh způsobem střízlivým, nevyhovujícím požadavku moderního vkusu. Poněvadž se novými umělými obraty a obrazy stále zdokonaluje způsob vyjadřování a vkus autorů bývá rozličný, není možno přesně vyslovit: Jak zobrazovat. Lze se jen o věci zmíniti.

Abychom počali abecedou architektonického rýsování, především dlužno vytknout, že každá t. zv. šviháčká („flott") manýra je zcela za-

K ČLÁNKU O MODERNÍ ARCHITEKTUŘE.

H. SULLIVAN:
BRONZOVÝ PORTÁL HROBKY.

vrzitelná a že musí být a zůstat vždy úlohou architektovou, aby své myšlenky přenesl na papír co možno nejjasněji, nejostřeji, nejryzeji, účelně a přesvědčivě. Každá kresba architektonická má být dokladem vkusu umělcova, a nikdy nesmí být zapomenuto, že má znázorňovat něco budoucího, ne už jsoucího. Úsilí podat co možno neklamavější obraz budoucna dlužno nazvat chybou už proto, že v sobě zahrnuje lež. Všechny půvabné nahodilosti a nálady odposlouchané přírodě, zachycené dobrým akvarelem a přenesené na předmět dosud neexistující jsou úmyslnou šalbou, tedy už proto musejí být zavrženy.

Bližší, správnější a proto přirozenější je, podat divákovu zraku dílo zobrazením, řekněme, secesionistickým, symboly vyzdobeným, jež budí zájem a nabádá k myšlenkám. Při tom umělec má příležitost, stále setrvávaje při pravdě, ukazovat fantasii, vkus a své chtění, aby pozorovatele podnícel a upoutával. Moderními snahami, publikacemi vane dnes svěží vítr, jehož nelze ani docenit. Třeba ukázat jen na velký počet výtečných uměleckých časopisův anglických, německých a francouzských, v nichž skoro vše podává se uměleckým způsobem moderním, alegorickým nebo symbolickým. — Takové publikace podávají umělci spoustu podnětů. Musím však varovat, aby tohoto léku nebylo užíváno příliš. Vytříbený vkus i zde bude vůdcem architektovým a přes bohatost podnětů povede jej, aby do svého zobrazení přijímal jen to a tolik, co by důstojně doprovázelo hlavní věc a podporovalo zájem pozorovatelův. Ovšem bude muset užiti jen takového způsobu zobrazování, od jakého lze při nejmenší oběti času očekávat největší účinek, a jaké nevylučuji snadné a krásné reprodukce. Použije-li se přikreslených okrajů, nápisů, jednotlivostí, může být i nejprostší orthogonální nárys proměněn v uměleckou podívanou. Stavitelské výkresy, jež jsou určeny pro výstavy, vylučují vše, co okolí ruší. Půdorysy, nárysy a řezy, jež mají velké bílé plochy, nemohou být vřazeny mezi obrazy a sochy, poněvadž by jistě rušily celkový dojem. Proto bývá na výstavách s díly architektonickými nakládáno víc než macešsky.

Ale jakkoli způsob zobrazení je důležitý, musí samozřejmě ustoupit hlavnímu obsahu, tomu, co se zobrazuje. Jako v ostatních částech tohoto spisku, může i zde být řeč jen o vytčení jednotlivých důležitých věcí, které obzvlášť se dotýkají moderní architektury.

Stavba měst.

Nejmodernější z moderních věcí ve stavitelství jsou ovšem naše dnešní velkoměsta. Jejich dosud nedostižné rozměry způsobily spoustu nových otázek, které čekají svého řešení od architektury. V nejnovější době octla se v popředí zejména otázka regulace měst, poněvadž v mnohých případech objevila se naléhavá potřeba, usilovat o rozumné rozřešení této otázky, vzniklé rozkvětem jednotlivých měst.

Spojit umění a účel je dle moderních názorů vždy první podmínkou dobrého řešení. Třebas se i často vyskytnou případy, kde moment umělecký značně převažuje účelnost, přec při budování měst musí nastat poměr obrácený, poněvadž obecné nazírání dojista kloní se k tomu, že pro dopravní prostředky není žádný dost veliký, pro umění však že nic je právě dost. (Pokračování.)

DROBNOSTI.

Umělecké úspěchy mívají rozličné stupně. Nejcennější úspěch jest ten, který dokazuje, že přes všechen zákon o setrvačnosti něco nového proniklo a stalo se majetkem posluchačů. Takového druhu byly úspěchy R. Wagnera ve Francii, o které se zajímal celý umělecký svět. Druhá skupina úspěchu je, že množství slyší vysloveno, co každý v duchu cítil: to lze nazvat úspěchem „slova v čas“, jak ho docílil na př. na německých i jiných divadlech Ernst svou „Jugend von heute“. Třetí skupina úspěchu nejlacinějších je: básník mluví jednoduše jen jako vůdce chora, t. j. říká, co jiní již také řekli, ale říká to pěkněji. Takový úspěch měl Sudermann se svou Ctí v Paříži.

„Sudermanna a jeho kus známe, a známe ho jistě déle a lépe, než ho zná francouzské premierové obecenstvo. A neznamenají li u nás pro cenu kusu jeho úspěchy německé nic, o kolik méně ještě může tento francouzský úspěch svědčiti o ceně „německého“ kusu, jenž právě při této příležitosti jasně ukázal se býti stoupencem školy dobrého Dumasa? Že Sudermannova divadelnost je mnohem více francouzská než německá, bylo by to jediné, čím by nás úspěch v tomto vzhledě poučiti mohl, ale to víme dávno. V jiném směru zajímá nás tato „divadelní událost“; totiž jako látka k posouzení pařížského premiérového divadelního publika. Tedy na Sudermannovo řečnění jste tam dnes ještě naběhli! A přece to, co se vám na jevištích líbí, bylo nám Němcům dáváno po celá desítiletí za příklad a zdržovalo tak vývoj našich přirozených sil a po dnes posílá se nám sem obratem pošty se všemi svými divadelními novotinkami. Snad že úspěch Sudermannův v Paříži otevře přece o trochu očí více, aby viděly, jak skromni jsme se svým divadelním frančením.“

To nepravíme my. Takovou řeč vede Kunstwart. Něco podobného přihodilo se českému divadelnímu umění ve Vídni. Kdybychom uvažovali, jakého druhu ten úspěch byl, musili bychom si říci: Šťastní Němci, mají aspoň Sudermanna!

H. Sullivan (viz dnešní náš obrázek) je také jeden z průkopníků nového umění architektonického. V Americe je týž vývoj, jako v Evropě. Prožili tam také archeologickou dobu a konečně jednotlivci začali myslit, že jsou povinni zanechat po sobě něco svého, něco lidem 19. století přiměřeného. Prakticky se moderna americká dosud málo osvědčila. Jedním z modernistů je H. Sullivan v Chicagu a má již jakousi školu kolem sebe. Nový směr v Americe má však postavení mnohem obtížnější, než u nás, neboť prakticism americký příliš přehlušuje umění.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Ze školy šli všichni tři pospolu. Ježov však by se otočil do jakési úzké uličky příční, Smolin pak šel s Fomou až k jeho domu a při loučení řekl:

— Tak vidíš — i chodit budeme spolu.

Doma Fomu uvítali s vítězoslávou: otec daroval hochovi těžkou stříbrnou lžíci se šprýmovným monogramem a tetka — nákrčník vlastní rukou pletený. Čekali ho k obědu, přichystali oblíbená jeho jídla a ihned, sotvaže se svlékl, posadili ho za stůl a jali se ho vyptávati.

— Nu co, zalíbilo se ti ve škole? — hovořil Ignát s láskou hledě na ruměnnou a oživenou tvář synovu.

— Nic . . . Výborně! — odpověděl Foma.

— Miláčku můj! — s pohnutím vzdychla tetka.

— Ty, kamarádům se nedávej . . . Jak ti jen něčím ublíží, hned k učiteli a řekni to na ně . . .

— Nu, poslouchej ji! — usmál se Ignát. — To nedělej nikdy. Sám s každým křivdičem hleď se spravit, svou rukou ho potrestej a ne cizí... A děti jsou tam hodné?

— Dva už . . . — usmál se Foma, vzpomínaje na Ježova. — Jeden takový čiperný — hrůza!

— Čí pak je?

— Hlídačův syn . . .

— M-m . . . čiperný je, pravíš?

— Náramné!

— Nu . . . Bůh s ním! A druhý?

— A druhý — ry-yšavý celý . . . Smolin . . .

— A! Mitrije Ivanyče syn patrně . . . Toho se drž, společnost dobrá . . . Mitrij je — rozumný mužík . . . je-li syn po něm — bylo by to dobře. Tak to je druhý . . . Ty, Fomo, hleď co: pozvi ty je na neděli na návštěvu k sobě. Já nakoupím dárků, pohostíš je . . . Podíváme se, jací jsou . . .

— Na neděli Smolin mne k sobě zve, — prohlásil Foma, tázavě popatřiv na otce.

— Aj ty... Nu, jdi si! To nic nevadí, jen jdi... Koukej ty na to, jací jsou lidé na zemi . . . Samoten, bez přátelství neobstojíš . . . Hleď, já s tvým kmotrem přes dvacet let již přátelství pěstuji . . . a v mnohém jsem z jeho rozumu užitek poznal. Tak i ty hleď se přátelit s těmi, kteří jsou lepší, rozumější než ty . . . Kolem dobrého člověka trošku se otřeš... jako měděná kopejka o stříbro, a sám potom za dvougrivenník na odbyt půjdeš . . . A dav se do smíchu svému přirovnání, Ignát vážně dodal: To já žertuji: Snaž se ne padělaný, nýbrž skutečný býti... a rozum měj třeba maličký, přece však svůj . . . Což, úloh mnoho vám uložili?

— Mnoho; — vzdychl hošík, a na vzdech jeho jako ozvěna v odpověď ozvala se těžkým vzdechem tetka.

— Nu . . . uč se! Horší než jiní v učení nebuď.Ač povím ti tohle: ve škole — třebas dvacet pět tříd v ní bylo — ničemu kromě psaní, čtení a počítání nenaučí. Hloupostem rozličným možná se ještě naučit — ale nedej ti Bůh! Zmrskám tě, jestliže něco ... Budeš-li tabák kouřit, rty ti uřežu . . .

— Na Boha pamatuj, Fomuško, — řekla tetka. — Hospodina našeho, hleď, nezapomeň . . .

— Toť pravda! Boha a otce — cti. Ale o tom ještě chci povědět, že knihy učebné — ještě jsou malá věc . . . . Potřebné jsou ti jako tesaři sekera a hoblík . . . . jest to — nástroj, tomu však, jako ho ku práci upotrebit — nástroj tě nenaučí. Pochopil's . .? Řekneme takto: dána je tesaři do ruky sekera a má jí osekat břevno . . . Rukou a hlavy je tu málo, musí ještě umět tesati do klády, a ne do nohy sobě. A tobě dáno do rukou umění písma a musíš ty sobě jím ustrojit život . . . A tudy následuje, že pouhých knih k takové práci je málo: je potřebí ještě umění, jak bráti z nich užitek . . . A tohleto umění jest právě to, co bude svízelnější k pochopení než samy knihy, a v knihách o něm ničeho nenapsáno . . . Tomu, Fomo, musíme se učit od samého života. Kniha — ta jest věc mrtvá, tu jak chceš ber, trhej, kaz — ta křičet nebude . . . Ale život, sotvaže jsi po něm křivě kročil, nesprávné místo v něm sobě obral — tisícem hlasů zahouká na tebe, a ještě i udeří, s nohou tě srazí . . .

Foma opřev se lokty o stůl, pozorně poslouchal otce a pod silnými zvuky jeho hlasu, představoval si brzo tesaře, otesávajícího břevno, brzo sama sebe: ostražité, s rukama ku předu vztaženýma, jak po třesavé půdě se přikrádá k čemusi ohromnému i živému a žádá si toužebně chopiti toto strašné cosi . . .

— Člověk musí sebe stříci pro svoji práci a cestu k práci své musí znát bezpečně. Člověk, brachu, právě takový jest lodivod na plavidle . . . V mladosti, jako při záplavě jarní, — jdi přímo. Všude máš cestu . . . Avšak znej dobu, kdy i řízení třeba se chopit . . . Voda opadla — tam, pohleď, mělčina, tam výmrat naplavený, tam kámen; všecko to třeba postřehnout a v čas obejíti, abychom k přístavu dopluli celí . . .

— Já dopluji! — řekl hoch, ubezpečeně a hrdě hledě na otce.

— Nu! Udatně mluvíš! — dal se do smíchu Ignát. A tetka se také laskavě zasmála.

Od dob jízdy s otcem po Volze, Foma byl smělejší a hovornější doma, s otcem, tetkou, Majakinem. Ale na ulici, nebo v novém sobě nějakém místě před cizími lidmi, vždycky se chmuřil a pokukoval kolem sebe podezřívavě a nedůvěřivě, tak, jakoby cítil cosi nepřátelského sobě, skrytého před ním a číhajícího na něho.

Za nocí někdy náhle se probouzel a dlouho, dlouho poslouchal do tišiny kolem sebe, upřeně prohlížel tmu široce otevřenýma očima. A tu před ním přetvářela se v obrazy lidí i krajů vypravování otcova. Nepozorovaně sobě samému, pletl je s pohádkami tetčinými a stvářel si chaos příběhů, v němž svítivé barvy fantasie přízračně se proplétaly s drsný

mu tohy skutečnosti. Vycházelo tak cosi ohromného, nepochopitelného; hošík zavíral oči a hnal to od sebe vše, a cítil by opustit hru obrazivosti, děsí i jej. Ale bezúspěšně pokoušel se usnout, a pokoj stále houstěji plnil se temnými podobami. Tehdy ztiha budíval tetku:

— Tetičko . . . Aj, tetičko . . .

— Co je? Kristus s tebou . . .

— Já půjdu k tobě . . . — šeptal Foma.

— Proč pak? Spi jen, miláčku můj . . . spi . . .

— Já se bojím . . . — vyznával hoch.

— Pomodli se jen pro sebe: „I vstane z mrtvých Buh“, a přestaneš se bát.

Foma leží se zavřenýma očima a odříkává modlitbu. Tma noci rýsuje se před ním v podobě bezmezného prostranství temné vody, jež jest úplně nehybná, — rozlila se všudy a ztrnula, není ani čeření na ní, ani stínu hnutí a v ní též není nic, ač jest bezedně hluboká. Velice strašno hleděti samotnému odkudsi s výše, ze tmy, na tuto mrtvou vodu . . . . V tom však se rozlehne zvuk klepadla ponocného, a hoch vidí, že povrch vody se otřásá, po ní skáčí, kryjíce ji čeřením, kulaté, světlé kuličky . . . Úder na zvon na zvonici bouří celou vodu, že vzkolébá se jediným mohutným hnutím a dlouho i plynně se kolébá od tohoto udeření a veliká světlá skvrna osvětluje, šíří se od jejího centra kamsi do temné dálky a bledne i hasne . . . Opět je teskný i mrtvý klid v této temné poušti . . .

— Tetičko . . . — žadoní šeptaje Foma.

— Co pak, dušičko, co?

— Já půjdu k tobě . . .

— I pojď, pojď, zlatoušku můj . . .

Přestěhovav se na postel k tetce, tiskne se k ní a prosí:

— Povídej něco . . .

— V noci teď? — ospale protestuje tetka.

— Prosí-ím tě . . .

Ji nemusí dlouho prositi. Pozivujíc, osipělým od spánku hlasem, stařena, zavřevši oči, odměřeně hovoří:

— I tak, pane ty můj, v jednom carství a v jednom panství žili a byli muž a žena a byli chudobní — přechudobní! . . . Tak oni již byli nešťastní, přenešťastní, že ani jísti neměli co. Putují to oni po světě, dají jim někde tvrdou, uválenou kůrčičku — a tím oni na celý den jsou syti. A tak se jim narodilo děťátko . . . narodilo se děťátko — křtíti je mají, ale že jsou chudobní, pohostit kmotrů a hostí nemají čím nejde jim nikdo na křtiny! Oni to a oni ono — nikoho není! . . . I jali se tehdy modliti k Hospodinu. — Hospodine! Hospodine! . . . Foma zná tuto strašnou pohádku o kmotřenci Božím, nejedenkrát slýchal ji a již předem kreslí před sebou tohoto kmotřence: hle on jede na bílém koni ke svému křesťanskému otci i mateři, jede ve tmě po poušti a vidí v ní všecky nesnesitelné muky, k nimž odsouzeni jsou hříšníci . . I slyší tiché sténání a prosby jejich: „O-o-o! Člověče, otaž se Hospodina, dlouho-li ještě se mučiti máme?“

Tehdy hochovi se zdá, že on sám jede v noci na bílém koni a k němu obráceny jsou sténání i prosby. Srdce jeho svírá se jakousi touhou, jemu nepochopitelnou; chladný smutek tiskne jeho hruď a slzy vystupují v očích, jež pevně uzevřel a bojí se otevřít. Neklidně zmítá se v posteli . . .

— Spi, děťátko moje. Kristus s tebou! — hovoří staruchа, přetrhujíc své vypravování o mukách lidí za hříchy jejich. — Z jitra však po takové noci Foma vstával veselý i jarý, spěšně se myl, kvapně pil čaj a běžel do školy, opatřen jsa lákavými a sladkými pirožky, na něž tam čekal vždycky hladový, malinký Ježov, chtivě se živící z podárků svého bohatého druha.

— Přivlékl's něco k snědku? — vítával Fomu, kroutě svým ostrým nosem. — Dej sem, nebo já zase šel z domova beze všeho . . . Zaspal jsem, čert je ber . . . do dvou hodin v noci jsem se učil . . . Udělals úlohy?

— Neudělal.

— Ech, ty čiryčáro! Nu, já ti je hnedličky rozlouskám! Zakusuje se do pirohu svými drobnými a ostrými zuby, mroukal cosi jako kotě, podupával do taktu levou nohou a zároveň řešil úlohu, nadhazuje Fomovi krátké věty:

— Viděls? za hodinu vyteklo osm věder . . . a kolik hodin teklo . . . šest? Ech, sladko vy jíte! . . . Šest, musíme tedy násobit osmi . . . A ty máš rád pirohy se zelenou cibulí? Já — hrůza jak! Nu tak, z prvního kohoutku za šest hodin vyteklo čtyřicet osm . . . a všeho nalili do kádě devadesát . . . dále už rozumíš?

Ježov líbil se Fomovi více než Smolin, avšak se Smolinem Foma žil přátelštěji. Divil se schopnostem a živosti malinkého toho človíčka; viděl, že Ježov je bystřejší a lepší než on, záviděl mu a horšil se na něho za to, a zároveň bylo mu líto, lítostí blahosklonnou, sytého k hladovému. Snad právě tato lítost více než co jiného vadila mu uznati přednost živého chlapce nad nudným, ryšavým Smolinem. Ježov rád se posmívaje svým sytým druhům, často jim říkával:

— Ech, vy truhličky s pirožky! . . .

Foma zlobil se na něho za posměšky a onehdy ťat jsa do živého, povržlivě a zlobně řekl:

— A ty — ty loudile . . . žebravý!

Žlutá tvář Ježova pokryla se skvrnami a on pomalu odpověděl:

— Dobře, nechať! Ale já nebudu tobě napovídat — a ty zůstaneš stát jako dřevo!

A tři dni nemluvili druh s druhem, k rozhořčeni učitelovu, jenž musil v ty dni psát jednotky a dvojky*) synu všemi váženého Ignáta Matvějeviče.

(Pokračování.)

---

*) V ruské škole číslování známek prospěchu je obrácené proti našemu; jednotka tedy je známka nejhorší. Pozn. překl.

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 1. prosince 1901. Číslo 10.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

ARNOŠT KUČERA:

MŮJ BRATR.

Mám bratra, ze kterého bude umělec. Opravdový, velký umělec, a ne tuctový, ale vynikající, jaký se nerodí každého roku. Shodli jsme se na tom všichni: říká to tatínek, maminka — a i já, který mám přece dosti rozhledu, myslím, že z něho vychováme herce. Dle mého náhledu bude z něho sentimentální milovník, a to znamená mnoho. K takové postavě jest třeba největšího talentu, a mezi tisíci, kteří mají tuto roli, jest sotva jeden, jenž ji hraje dobře a správně. To nestačí, rozebírati doma se stanoviska psychologického a hleděti se vžíti v situaci postavy: to musí býti vrozeno, přirozeno, póse, mimice i hlasu.

Můj bratr Vám má hlas — hlas tak smutný, tak nevýslovně teskný, až to skličuje a svírá srdce. Jeho hlas zdá se být jako vlhkým tónem zastřen, a přirozeně, nenuceně se chvěje. Je v něm něco dojímajícího, co srdce hned nakloní, a slyšíte-li jej, nemůžete se dlouho prorati z bezděčného pohnutí, dlouho Vám to hýbe srdcem, a jste skličeni jako beznadějností.

Dnes je již pozdě, kdy to píši, ale jsem nadšen — povznesen — jsem v extasi, ve vytržení, a proto píši, dokud mám dojem celý, s plným nádechem původnosti, nesetřený, nevzbuzovaný, tak, jak ve mně vyvstal. Zítra již snad by se mi nedostávalo dosti výrazných, hodících se slov, a proto píši ještě dnes.

Můj bratr, kterému není ještě ani pět let, vystoupil dnes poprvé na jevišti. Pravda, jeviště jest ochotnické a na menším městě venkovském, ale přece jenom je to jeviště, a nechť jest to všechno okolí a prostředí jakékoli, on přece jen zahrál scénu mistrně, tak, že není možno pochybovati o jeho talentu, jenž se nám předčasně projevil.

Měl hráti v Exulantech. Měl vystoupiti v posledních scénách a říci: „Tatínku, kde jest maminka?“ Cvičili jsme to s ním mnohokráte, ale přece, kdyby nadání herecké nebylo přímo v něm, nebylo by to zcela nic platno.

Dnes večer, kdy měl vystoupiti, byli jsme všichni rozčileni, jen on, jenž přece měl na tom nejvíce účasti, byl zcela kliden — a to v takovém věku! Měl sametové šatičky, které mu roztomile slušely. Nemohli jsme se dosti na něj nadívati, totiž tatínek, maminka a já, potom i všichni, kteří měli přístup do zákulisí.

Ale potom se zdálo, že se nám vše zkazí. Jeho vystoupení bylo mezi nejposlednějšími, a nejen že byla práce dosti dlouhá, ale i pozdě se začalo, nežli tudíž k němu došlo, byl velmi ospalý. Usínal stále, a probuzen dával se do mrzutého pláče. Již ani šaty ho netěšily a nevzrušila ho upomínka na jeho vystoupení. Teď, kdy ho spánek přemáhal, všechno mu bylo vedlejší.

Tatínek udržoval ho s maminkou ve bdění, pokud bylo možno. Dával mu cukrovinky, maminka s ním hovořila o věcech, jež ho zajímaly. Ale přece chvilkami plakal mrzutostí a ospalostí.

Jak však učinil první krok na jevišti, jako by s něj všechno spadlo. Byl tak jist, tak pevný ve své roli, ani trochu na rozpacích. V první chvíli zarazil se sice pohledem na diváky, ale pak hrál, jako by v divadle nikoho nebylo. Nejmenší trémy nebylo na něm pozorovati.

„Tatínku, kde je maminka?“

Řekl to nad posouzení. Řekl to hlasem měkkým, dětsky smutným a naivním, směs nejistoty a touhy po matce, i lítost se z těch slov dala vycítiti zcela zřetelně. Hlas se mu chvěl, a byl sevřen, jako by zamžel nádechem pláče.

Dojem byl veliký. Obecenstvu se zalévaly oči slzami, bylo pohnuto, dojato až do hlubokosti srdce, city vzrušeny.

Viděl jsem, jak maminka s tatínkem stojí na druhé straně kulis a úzkostlivě čekají na výsledek vystoupení. Oči, upjaté k obecenstvu i na bratra zároveň byly plny bázně, ale když zahřměl z hlediště bouřlivý potlesk, nesmírný hlahol zachvácených hrou bratrovou, tiskli se oba za ruce pevně v tichém štěstí. Maminka štkala hlasitě, a tatínkovi se zalévaly oči slzami.

Bratr byl téměř nošen. Dámy ho zasypávaly lichocením i cukrovinkami, a slečna Roškotova, jež jest na vychování v Praze a chodí ob den do Národního Divadla, objednala rychle kytici,

[illegible]

Než se herci převlékli, usnul. Maminka nenechala si ho nyní vzíti, sama ho donesla domů [illegible] ručí. Usmíval se, a byl nevýslovně půvabný ve svých sametových šatečkách.

Maminka s tatínkem dlouho o tom hovořili. I já myslím, že z něho bude jednou velký umělec a proto píši tyto řádky, aby si vzpomněl na své první vystoupení, a aby i širšímu obecenstvu bylo o tom dosti známo, až on se na podrobnosti nebude pamatovati.

HARABURDÍ.

O bílé zástěře.

[illegible] nosil kuchař, jenž snědl příliš rychle příliš horkou polévku a tři dni na to zemřel.

Bylo kuchaři líto, že musí už zemřít, když měl teprve jednou na sobě svou bílou zástěru, a rušilo mu to klid poslední hodinky, že ji nemohl došpinit.

A tak je to, milý příteli, s Vaším novým štěstím. Nezemřete klidně, pokud ho neužijete do poslední špíny.

o o o

Kočár.

[illegible] opilený [illegible]

[illegible] divně se zastavil. Lidé se hrnuli, strhovali opilého kočího s kozlíku, a rozervaně hučící dav nesl do průjezdu malé zkrvácené dítě, které natahovalo ručky.

Obrejlený, vida nevyhnutelnou hrůzou ustrašený dětský zrak, musil rychlými výbuchy setřást se sebe centovou tíhu okamžitého vzrušení.

[illegible] hnal se holí po hlavě opilcově.

Před chvílí viděl v každém hříchu poesii jeho železné nutnosti.

Před čtrnácti dny skoro se usmál, když dítě-žena, která mu dala svou duši celou, zůstala na kolejích jeho života.

o o o

Míšenský porcelán.

Chudý osiřelý student nikdy neopomenul zastavit se před výkladní skříní s míšenským porcelánem. Tam se mu rodily obrazy o družném teplém štěstí, které na něho čeká.

Minulo pak třicet let surové ctižádosti, které v něm potopily víc než zálibu v porcelánu a touhu po [illegible]

[illegible] viděl v ten den, kdy [illegible] přes úzkou ulici v malém pokoji starou dámu s vnučkou. Pudem člověka, který tohle jiným vždycky záviděl, poznával, že v chudém pokoji jest plyš rodinných křesel, obraz pradědův a především starý míšenský porcelán.

[illegible] zanby, a [illegible] se k němu [illegible] proto, že [illegible]

Mladá dívka z onoho pokoje stala se jeho ženou, to jest ona odkvétala po jeho boku a její pleť nabývala porcelánového lesku.

On však poznal, že také stáří má svou dobu květu, která kříší duši minulé podstaty člověka, ale jen proto, aby mohl poznat, kolik nejvyšší pravé krásy vlastního života již předešlo jej na věčnost.

S trpkým úsměvem díval se starý manžel na adoptovaný porcelán své ženy.

o o o

Zrcadlo.

Už je po švihácťví! Uzdravil se sice, ale byl šeredný po své nemoci a to nezhojitelně. Když viděl zrcadlo, otřásl se.

Pomalu přestal chodit do místností, kde byla zrcadla, do salonů, do hostinců, do kaváren. Dal se na spisovatelství. Jako vůbec někteří o svých nepřátelích nejraději píší, počal šereda psát o zrcadlech, o foinických, římských, o renaissančních zrcadlech, o celém životě, který s nimi souvisel. A tato práce dostala cenu.

Elegantní jeho bývalí přátelé vidouce v této práci jemnou pozornost vědy, uspořádali spisovateli malou útulnou slavnost, rozumí se, že právě v zrcadlovém sálu známého hotelu. Šereda přijal pozvání. Viděl svou dříve tak příjemnou, teď k nevypsání ohyzdnou tvář šklebit se ošklivým výrazem z tolika zrcadel.

Ale neotřásl se. Usmál se jako člověk, který tohle překonal.

Jest nám nejhůře, musíme-li přeložit těžisko svého života. Ale položíme-li je hlouběji, než bylo před tím, nabudeme tím sladkého práva nového úsměvu, nové své bytosti.

o o o

Kartáč.

Dokud byl mlád, konal výborné služby. Byl to nejlepší kartáč daleko široko, bezohledný ke každému prášku a pírku. Potom počal stárnout. Stárnul, až sestárnul. Počal pelíchat. Kdysi s hrůzou pozoroval . . . . . , ne, on nepozoroval nic, ale stará služka jím zlostně mrštila, když jednoho dne pozorovala, že na všem zůstalo plno vlasů, čeho se kartáč dotkl.

Kartáč letěl přímo do skleněných tabulí knihovny a odpočinul si na velkém Onckenově dějepise. Pan

profesor ptal se, co se děje, a [illegible] řekl, že mají-li vůbec věci svůj humor, měl jej tenhle kartáč, vletěv zrovna do historie na výslužbu. Neboť nemluví-li dějepis vůbec o institutech, které ve svém mládí konaly lidstvu i výborné služby, ale potom počaly stárnout a tím počaly i pelíchat, to jest, cokoliv pak s nimi přišlo ve styk, bylo plno známek jejich rozkladu a nastalé nepotřebnosti.

A pan profesor dal zasklít tabuli knihovny své a kázal nechati vysloužilý kartáč na Onckenově dějepise.

o o o

Cigaretta.

„[illegible] cigarettu.“

Jaký to divný člověk! Schoval si skutečně cigarettu, kterou mu nabídla.

Když totiž spolu seděli jednou v kupé, napadl jí skvělý divoký rozmar, být na okamžik hodnou, prostou, roztomilou.

Okamžik rozmaru.

Pro něj však první a poslední okamžik, kdy cítil, že ho život neokrádá o život.

[illegible] čila sebevraždou.

Když o tom četl, prohlédl si cigarettu, kterou mu dala. Nevybavilo se mu při tom nic milého, ani nic bolestného. Byl jen nespokojeně roztržitý.

Rušilo jej tíživé tušení o dvojí smrti. Ona zemřela po přeplněném životě, on však byl předurčen smrti, kterou nepředcházelo ani poznání plnějšího života.

A proto ani n e v i d ě l toho rozdílu, cítil jen kolísavou jeho tíhu jaksi neurčitě.

Byl smutně roztržitý, drtil cigarettu, a nejsa ani schopen ostré otázky, ve které jest trochu vzpoury a trochu života, jen si pololasně říkal:

„Co jsem se [illegible] to jen chtěl ptát? Co to bylo?“

o o o

Zvony

Za Karla Velikého dostal jeden klášter krásné nové zvony. Vesnice blízko kláštera se zvala podle nich Belles Cloches, což jest tolik jako „krásné zvony“.

Za Ludvíka XVI. ty zvony popraskaly a už tenkrát šeredně hučely.

Ještě dnes jich v Belles Cloches nespravili, ale nepřestávají říkat:

„Což my obyvatelé slavného Belles Cloches!“

„Což my, potomci našich starých předků!“ zase říkají jinde za okolností naprosto obdobných.

Jindřich Koníř.

MODERNÍ ARCHITEKTURA.

Z [illegible]

(Pokračování.)

Jisto je, že při upravování města musí vstoupit do popředí praktický moment a že umění, přesně vzato, musí bdít jen nad tím, aby zabráněno bylo všemu vandalství. Určitěji a za svá práva vystoupí teprve tam, kde působení jeho je přirozené! To bude mít v zápětí, že komunikační, hospodářské a zdravotní požadavky musejí být zevrubně vytčeny a stanoveny a že architekt, provádějící regulační plán, musí usilovat, aby těchto premis umělecky využil.

Každá regulace města rozvrhuje se přirozeně ve dví: v část, kde technika a umění mohou si počínat dost volně, totiž v část, která má být teprve nově utvořena, v periferii města; a v část, kde přání po novotvorbě se musejí přizpůsobovat moři domů, uměleckým památkám, stávajícím už zařízením a sadům, tedy vnitřní město. Obě části jsou ovšem na sobě závislé, a mnohou úlohu bude lze řešit jen se zřetelem na celý obvod města. Bohužel v [illegible] váha na vnitřek města, jenž se zdá být naléhavější, a periferie odbývá se hodně macešsky. Je to zcela nesprávné už proto, že z toho musí za krátký čas vzniknout nová pohroma, a dojista vynoří se opět nové otázky, jež stejně naléhavě budou si žádat rozřešení.

Jistě bude snáze, krásněji a levněji docílit věcí, jichž v budoucnu bude třeba (drah, parků, zásobování, odvozu smetí a sněhu, dovozu hmot, dopravy mrtvol, zřízení stanic, stavebních skupin čtvrtních), pracuje-li se regulační plán hned ve [illegible] zejména [illegible] dařilo velmi dobře se vyvarovat, nýbrž že nad to ona předměstí nabyla větší obytnosti, zdravosti, čistoty a krásy. Ve Vídni je pravý opak, periferie města nezadá v ničem příslovečné uherské vesnici. (A což teprve Praha! Redakce.)

Ještě budiž poznamenáno, že vždy v přímém poměru se stavem dopravy je daleké rozprostraňování města, a že špatné poměry dopravní musejí mít za následek vysoké ceny pozemků, nahromadění staveb mnohopatrových i stlačený způsob stavby, že však také špatně upravená periferie města podstatně přihoršuje tyto zlořády.

[illegible]

Největší péče a pozornosti v zakládání měst vyžadují ulice a náměstí. Ty žádají si výkladu nejdřív. Není třeba dokazovat, že rozloha náměstí a stěny je uzavírající musejí se nalézat ve vzájemném správném poměru. Zdá se, že rozměry náměstí jsou libovolné, přece však na-

lezají přirozenou mez v tom, že dosažitelná výška uzavírající stěny náměstní je dost přesně dána. Tato výška, ať si vzniká budovami nebo skupinami stromů, nehledě na jednotlivé přečnívající části staveb, sotva může býti větší než 30 metrů.

Má-li tato stěna náměstí v této výši ještě dostatečně mocně působit na oko, pak lze. při správném jinak plošném poměru náměstí, označit za esthetickou mez rozměr asi 120.000 m². (Place de la Concorde v Paříži 100.000 m² i se Seinou.) Plošná rozloha tak rozsáhlých náměstí však má v uměleckém směru potřebí jistých bodů pro odpočinek oči a velice energického rozčlenění. Tyto body odpočinku zjednávají se zřízením pomníků figurových a architektonických, kašen atd., kdežto řady kandelábrů, balustrády, aleje, perony, chodníky poskytují oku zorné vůdčí linie, rozdělující plochu.

Za esthetickou mez šířky ulice (třídy) při rámci zvýší 25—30 m, lze stanovit asi 80 m, ale i zde je nutné důrazné rozčlenění, aby jevila se zraku příjemně přehlednou. Délka ulice dle zkušeností nemá klesnout pod pateronásobnou šířku a nemá bez charakteristických přerývek přesahovat šířku patnáctinásobnou. Minimální rozměry náměstí samozřejmě závislé jsou na výši stěny náměstí a jeho půdorysu, kdežto co se tkne šířky ulic, musí platit věta na celém světě přijatá, že výše obklíčení (domů) nesmí přesahovat šířku ulice.

Je zde vhodná příležitost opřít se jistým přemrštěným názorům, kterým přeje velká část obecenstva a jež kloní se k tomu, „vyzdobovat" každé volné náměstí, ba i sebe menší volné místečko parkem. Obhájci tohoto vyzdobování mají po každé plná ústa bombastických hesel jako „pastva očí", „středisko vzduchu", „pohlcovač dusíku" atd. Tato slova, oděná pak v lidumilné fráze vrhají se do mas, tvrdí vše možné z hygieny, ale zda takové sady jsou také krásné, o tom se nikdo nezmiňuje. Nehledě vůbec k tomu, že takové požadavky zdravotní co do svého účinku jsou víc než pochybné, tyto nuzně živořící karikatury zahrad stojí kde komu v cestě a znemožňují jeden z nejkrásnějších motivů architektonických, totiž efekt plochy s vůdčími liniemi jejími. Okouzlující účinek náměstí de la Concorde v Paříži, náměstí sv. Petra v Římě zůstanou trvalou upomínkou každému, kdo je spatřil. Založení sadů na těchto náměstích by zničilo všechen účinek (díky nebi, nikdo neměl ještě troufalost žádat za ně). Ve Vídni však se zdařilo jedno z největších náměstí, Radniční, 80.000 m² pošetilým zařízením zahrady oloupit o všechen účinek umělecký a zhanobit je nestvůrným vedením cesty, jež se každému praktickému požadavku vysmívá.

Zařizování parků v městech má úplně vyhovovat esthetickým i praktickým potřebám (dva pojmy, jež dle moderních názorů zpravidla se kryjou); na spěchajícího chodce nemá míti zřetel jenom rovnou stinnou cestou, nýbrž má mu zachovávat i mocné působení plochy náměstí. (Taková nesmyslně kroucená cesta vede v Praze od Musea k Vinohradům v Čelakovského sadech. Proto lidé spěchající často raději šlapou trávníky, aby si nezašli. Redakce.)

(Pokračování.)

NESPOKOJENOST SPISOVATELŮ ZAČÁTEČNÍKŮ?

V ruské „Nivě" rozepsal se o tom redaktor Sementkovskij. Vyšel nový sborník básní a beletristických statí „Rozsvět", jejž vypravili skoro většinou mladí spisovatelé-začátečníci, a ten dal podnět k následující úvaze:

Ačkoliv jsem přečetl celý sborník velice pozorně, přece nenašel jsem vděčného materiálu ke své kritice. Práce jmen již známých, dostatečně kritikou oceněných, nikterak nevynikají nad úroveň prací starších. A co se týče plodů začátečníků spisovatelů a spisovatelek, ty mohou býti mlčením pominuty. Ale myšlénka vydat podobný sborník jeví se mi velmi charakteristickou pro naše časy.

Ve společnosti se neustále žaluje, že v periodických časopisech nepopřává se místa začínajícím spisovatelum, t. j., že redaktoři nevšímají si prací, jež nejsou podepsány více méně známými veličinami. Čím vysvětliti tyto žaloby? Vždyť tato výčitka redaktorům je velmi seriosní. Redaktor je oprávněn většinu prací odhoditi stranou a jednu uveřejniti. Přijímají-li redaktoři práce jen známých spisovatelů, zdržují bez odporu pokrok ruské literatury. Bylo by velmi záhodno, aby se redaktoři řídili tím pravidlem, kterého se užívá při konkursech, kde rozhodčí nevědí, kdo vlastně napsal dané dílo a zvědí jméno autorovo, až když pronesli soud nad jeho prací. To by zaručovalo plnou nestrannost se strany redaktorovy. Bohužel však musíme říci na základě svých vlastních zkušeností, že i spisovatelé začátečníci velice málo plní toto pravidlo. Mnozí z nich přicházejí k redaktoru, aby jej osobně přesvědčili o hodnotě své práce a jiní nepohrdají blahodárným prostřednictvím známých literátův nebo prostě dobrých známých redaktorových.

*

Jak to objasniti? Patrně nedůvěrou redaktorů nebo obecně rozšířeným míněním, že v Rusku bez protekce ničeho nedokážeš. Snad mnozí redaktoři zaslouží si té nedůvěry, neboť nejsou všichni bez chyby. Jsou mezi nimi lidé velmi svědomití, dobře si vědomí své zodpovědnosti před literaturou, kteří pozorně prohlédnou každý rukopis, došlý re-

dakce. A jsou lidé ne zrovna svědomití a především velmi zaměstnaní, kteří jako vůbec ruští lidé neustále nemají kdy a proto povrchně prohlížejí došlé rukopisy nebo v nejhorším případě vůbec jich neprohlížejí, nejsou-li podepsány více méně známým literátem. K tomu je někdy nutí také šířící se taškářské padělky, které záležejí v tom, že milovníci lehkého zisku přepisují práce starších autorů, málo známých, nebo dobře zapomenutých a vydávají je za své. Kdyby byl redaktor sebe více sečtelým, přece nemůže si pamatovat všechno, co se napsalo řekněme za posledních 75 let. Jakmile pak jednou se rozšířil ve veřejnosti podobný taškářský kousek, redaktor musí pozor dáti na práce neznámých autorův, zvláště mají-li nějakou literární cenu. To vše je více než pochopitelno.

Netřeba se též podrobně obírati důkazem, že velice škodí věci oni autoři, kteří užívají protekce: O kolik času zbytečně připraví jak literáty tak i redaktory! Redaktor vidí hned, že práce je naprosto nezralá, ale on musí motivovat své mínění, psáti dopis a — zbytečně ztráceti čas, k užitečnějším věcem potřebný. Protekce práci nezlepší a svědomitého redaktora neoblomí.

*

Také není pravda, že redaktoři publikují výhradně práce známých literátův. Vždyť stává se velmi často, že docela neznámí autoři velmi rychle proklestí si cestu do široké veřejnosti a snadno prorazí svými pracemi v žurnálech a občasných vydáních. Což jsme dokonce neviděli, že někteří autoři náhle se z neznáma vynořili v několika létech a dobyli veliké slávy?

Příčina nespokojenosti mladých spisovatelů nevězí v redaktorech, myslím, nýbrž v nich samých. Však ani jeden z literátů-začátečníků nemůže býti tak sebevědomý, aby pokládal zkoušky svého péra za hodny neprodlené publikace. Myslí-li si, že se v novinách tisknou věci, ne lepší jeho prací, dokazuje tím jen nedostatek kritičnosti. I velmi vynikající spisovatelé bývají často zcela prostředními kritiky, t. j. oceniteli cizích prací, tím více to možno říci o začátečnících. Oddávají se velkému sebeklamu; vlastní práce je jim přirozeně bližší, oni s ní srostli, a vžili se do toho, co popisují: proto nemohou uznati, pokud to, co oni prožili a popsali, budí veřejný zájem, pokud je to dobře vysloveno, pokud to svojí formou může působiti na neúčastněného čtenáře. Proto jsou nespokojeni mladí spisovatelé, cenící své práce více než sluší se na jich pravou hodnotu. Skromnější spisovatelé-začátečníci odvolávají se na to, že předčítali své práce jiným, snad též spisovatelům a ti že to chválili. Ale kdo může tvrditi, že tyto osoby vyslechnuvší recitaci práce začátečníka jsou více oprávněny k tomu úsudku než on sám. Vždy i dobří literáti bývají špatnými kritiky. Mimo to nemůže býti spisovatel-začátečník jist, že mu lidé, ke kterým se obrací, řeknou pravdu. Bývají to většinou přátelé nebo známí, kteří vědí, že autor touží po chvále a tu bývají zdvořile nepravdomluvní nebo se vyjadřují více méně vyhýbavě, takže jejich slova mohou se všelijak vykládati.

*

Kde naberou té domýšlivosti autoři-začátečníci? Proč myslí si, že potřebují pouze vzíti péro, aby zplodili něco fenomenálního? Ani v jedné profesi nejeví se tato domýšlivost v tak ostré formě. Neznáte přece odboru ani theoretického ani parktického, který by nevyžadoval přípravy a mnohého a dlouhého učení a práce, než je lze člověku podati něco svého samostatného. I ten poslední tesař dobře ví, že se musí dříve vyučit, aby mohl požadavkům svého řemesla vyhověti. O inženýru, lékaři, učiteli ani nemluvím — ti musejí dlouho studovat, než dojdou svého cíle... O spisovatelství se pak myslí, že je vše samo sebou dáno, s nebe, že tu není žádné přípravy třeba: člověk vzal papír a péro a hned napsal perlu umělecké tvorby, již muže každý redaktor směle uveřejniti. Čím vysvětliti to, že věc tak těžká, jako spisovatelství má se za dostupnou každému nedouku?

Zkuste napsati nějaké hudební dílo nebo nakresliti obraz beze všeho předchozího učení — a jistě každý posluchač nebo divák se vám hrozně vysměje. O literární práci to říci nelze. Každý vzdělaný člověk ba často i méně vzdělaný je s to, aby spojitě vyložil řadu představ a pocitů. I gymnasisté píšou práce a někdy prý jsou [illegible] by na první pohled pochybovati, že to psal gymnasista.

Jakýsi začátečník předložil velkému Goethovi své práce k posouzení. Ten se projádřil, že nejsou špatné, ale honem dodal: „Nemyslete však, že jste to provedl vy. Provedla to za vás německá řeč." Jinými slovy každý si myslí, že podal něco nového, zatím napsal něco, co už ve formě mnohem dokonalejší řekli před ním jiní.

Další příčinou sebeklamu mladých autorů je, že nehledí si prostoty. Znamenití spisovatelé u nás hleděli vždy k tomu, aby dílo jejich bylo pochopitelné i docela neučenému člověku. Všichni spisovatelé se snažili, aby jich forma byla snadno dostupná, populární, aby myšlenky jich daleko a snadno se rozšířily, ale to stojí mnoho úsilí a mnoho poctivé práce. Turgeněv léta přepracovával svá díla. Gončarov své hlavní romány psal deset let, Schiller pracoval na „Písni o zvonu" také skoro 10 roku a každý skoro verš této písně stal se lidovým pořekadlem. Spisovatel-začátečník, když tyto věci přečte, zvolá: „Jak je to jednoduché a snadno pochopitelné — proč já něco podobného nenapíšu?" Ale na to nepomyslí, co stála možná mnohá věta před-

běžné práce a opravdového úsilí, že autor, bohatě přírodou nadaný, mnoho četl a studoval před tím, než přikročil k svému dílu.

*

Tím jsme jaksi mimochodem nadhodili otázku, kdo vlastně potřebuje všech těch prací začátečníků, jež se netisknou, nebo tisknou-li se, vyvolávají mimoděk pocit soustrasti? Patrně jen sami autoři. Co se tím vypleská černi, papíru, per, tužek, jakého zakusí zklamání, než dostanou svoji práci někam! A nač to všechno.

Je otázka, zda je práce spisovatelská tak vábivá? Nemluvíme o autorech, kteří nepomýšlejíce na slávu pracují z vnitřního popudu a nezbytné nutnosti tvoření, protože milují tvoření a proto se mu čestně a obětavě oddávali, nehledajíce ničeho jiného kromě toho, co v něm samém obsaženo. Ale autor začátečník obyčejně přichází do redakce a praví: „Hle, má první práce, obraťte pozornost na mladého spisovatele, podporujte jej.“ — Nikdy neslyšíte: „Pracoval jsem mnoho let, a skoro se všemi svými díly byl jsem nespokojen. Avšak tu po dlouhém úsilí se mi povedlo napsati tuto věc, která mě trochu uspokojuje. Pročtěte ji, a řekněte, nemýlím-li se.“

Snad hrnou se tak mnozí do spisovatelství, že zdá se to tak povznesené a čestné, a vlivuplné. Ale mnohdy lépe bývá státi se dobrým lékařem, učitelem a j. pracovníkem na roli národní než špatným spisovatelem. Všecky druhy zaměstnání jsou stejně čestné. Každá práce zdobí člověka a každá práce mířící k blahu bližního tím více. Tak chápou veřejné postavení i nejlepší ruští lidé! Často vídáme, že spisovatelé, kteří za svého života těšili se veliké známosti, zmírají v úplném zapomenutí a naopak na pohřeb lékařův, učitelův atd. scházejí se se všech stran lidé nejrozmanitějšího postavení a přesvědčení, aby vydali poslední čest obětavému a zasloužilému pracovníku. Nač proto plýtvati silami v oboru, ke kterému nemáš opravdu nadání a sil?

E. C.

DROBNOSTI.

Všeobecný stavební program budou míti v Bavorsku. Princ regent nařídil svým ministrům, aby starali se o vypracování stavebního programu, na který myslíval již otec jeho Ludvík I. Komise složená ze zástupců úřadů i umělců za předsednictva ministra vnitra má míti hlavní zřetel na potřeby a požadavky nejen přítomnosti a nejbližší doby dohledné, ale mnohem více na potřeby daleké budoucnosti. Při tom však nemá program vázati ruce pro případy nepředvídané. Zajisté že v Mnichově zdaří se tato společná práce umělců s úřady, u nás by šly úřady přes protesty umělců za regulační čárou.

Kulturní dějiny nové doby, veliké dílo, vydal v říši bohabojnosti a dobrých mravů Kurt Breysig. Učenec tento praví: „Veškeré umění je hra a jako každá hra, jest i umění hravým napodobováním skutečné práce a všedního života.“ To jsou názory tak směšné a zastaralé, smutné i moderní, jakoby měly potvrzovat domněnku, že jistá odrůda učenců bude věčně za práci pokládat jen to, při čem se padesát let sedí na židli. Máme také v Čechách takové kameníliny.

*

Píseň o Rolandovi ve Francii stopují historicky. Zkoumají zejména, zdali její skladatel — nebo nakladatelé — znali krajinu roncevalskou, kde hrdina karolingský skonal. Takové zkoumání popisů krajinných není nic divného. U nás pan dr. Píč získal si nesmrtelné zásluhy, že také hledal a dokonce našel černou skálu a stopy, kde na ní stál Záboj!

LISTÁRNA REDAKČNÍ.

Někteří z mladších malířů a sochařů složili v naší redakci drobnější ukázky svého umění (studie, náčrty). Rozumí se na prodej, jejž ochotně zprostředkujeme. Upozorňujeme čtenáře umění milovné na tuto okolnost. Redakce naše je celý den otevřena. Komu libo, přijďte se podívat!

DĚTSKÝ KOUTEK.

JEFFERSONOVO DESATERO.

Tomáš Jefferson byl znamenitý státník americký, proto Spojené Státy Severoamerické zvolily si jej za presidenta (císaře nebo krále tam neznají). A tento Jefferson udělal si pravidla pro život, která přísně zachovával:

1. Nikdy neodkládej na zejtřek, co můžeš vykonati dnes.

2. Nikdy neobtěžuj jiných tím, co můžeš vykonati sám.

3. Nevydávej peníze, pokud jich nemáš.

4. Nekupuj nikdy zbytečné věci proto, že snad jsou laciné.

5. Pýcha stojí víc než hlad, žízeň a zima.

6. Nikdy nelituj, žes jedl málo.

7. Nic není obtížné, co děláš dobrovolně.

8. Často nám způsobuje starosti neštěstí, které se nikdy nedostaví.

9. Pozoruj všechno s dobré stránky.

10. Jsi-li rozhněván, napočítej pokaždé deset, nežli promluvíš; jsi-li velmi rozhněván, napočítej sto.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Ježov věděl všecko: vyprávěl ve škole, že u prokurorů porodila komorná a prokurorova žena polila za to muže horoucí kávou; uměl povědět, kdy a kde nejlépe loviti ježdíky; uměl dělati poklopky a klece na ptáky, dopodrobna sdělovat, proč a jak se oběsil voják v kasárnách na ponebí, od koho z rodičů žactva učitel dostal dnes dárek a jaký zejména dárek.

Kruh vědomostí a zájmů Smolinových omezoval se stavem kupeckým a především rád ryšavý hoch určoval, kdo koho bohatší, váže i oceňuje jejich domy, lodi, koně. Vše to znal k nevyrovnání a mluvil o tom se zanícením.

K Ježovu choval se stejnou blahosklonnou lítostí jako Foma, avšak přátelštěji a přímo. Pokaždé, když Gordějev hněval se s Ježovem, snažil se je smířiti a jednou tak, jda domů ze školy, řekl Fomovi:

— Co pak si stále nadáváš s Ježovem?

— A co on tolik se vypíná? — hněvivě odvětil Foma.

— Proto se vypíná, že se učíš špatně, a on ti vždycky pomáhá. . . On — je rozumný . . . A že je chudý — snad je tím on vinen? On může se naučit všemu, čemu zachce, a také bude bohat . . .

— Komár je to takový jakýsi, — povržlivě řekl Foma, — pištĺ, pištĺ a najednou štípne.

Avšak v žití těchto chlapců bylo něco, co sjednocovalo je všecky; byly hodiny, za nichž ztráceli vědomí rozdílu povah i stavu. V neděli všichni tři scházeli se u Smolina a vylézajíce na střechu přístavku, kde byl zařízen holubník, — pouštěli holuby. Pěkní vykrmení ptáci, potřásajíce sněhobílým peřím, jeden za druhým vylétali z holubníka a řadou usedali na hřebeně střechy a ozářeni jsouce sluncem i vrkajíce, pyšnili se před chlapci.

— Plaš je! — prosil Ježov, třesa se nedočkavostí.

Smolin zamáchal ve vzduchu dlouhým bidlem s věchtem na konci a hvízdal.

Polekaní holubi vrhali se do vzduchu, plníce jej spěšným šumem křídel . . . A potom volně i z široka, opisujíce širé kruhy, vznášejí se vzhůru, v modrojasnou hloubi nebes, plují, zářice stříbrem i sněhem peří svého, stále výše. Jedni z nich cílí, aby dostihli klenby nebeské volným mohutným vzletem sokola, široko prostírajíce křídla a zdánlivě jimi nehnouce, druzí — hrají, přemetají se ve vzduchu, jako sněhová koule padají dolů a znova střelou letí k výšině. V tom celý zástup jich stojí zdánlivě na pustině nebe a stále se zmenšuje a tone v ní. S hlavami na zad, chlapci mlčky se těší z ptáků, nestrhujíce zraků s nich — umdlelých zraku, zářících tichou radostí, trochu spojenou se závistivým citem vůči těm křídlatým bytostem, tak svobodně uletěvším od země do čisté, tiché oblasti, plné slunečního svitu. Malinká skupina jedva postižných zraku teček, vstříknutá na modrou pláň nebes, vleče za sebou pozornost dětí a Ježov vystihuje společný všem cit, když tiše a zádumčivě praví:

— My, braši, abychom mohli takhle vzletět . . .

A Foma věda, že často podobu holuba béře na sebe duše lidská, odlétajíc k nebi, cítil v duši své záplavu jakési touhy, silné, žhoucí . . .

Sjednoceni jsouce svým nadšením, mlčky a pozorlivě očekávajíce návratu svých ptáků z hlubiny nebes, — chlapci, těsně se přimknuvše druh ke druhu, daleko, — jako jejich holubi od země, — ušli od vanutí života; v tuto hodinu jsou prostě — děti, nemohou ani závidět, ani se hněvat; cizí jsouce všemu, jsou blízci druh druhu, beze slov, z lesku očí, pochopují svůj cit a — pěkně jest jim, jako ptákům v nebi.

Avšak tu holubi snesli se na střechu, utrmáceni jsouce svým vzletem, zahnáni jsou do holubníka.

— Braši? Chutě na jablka?! — vybízí Ježov, podněcovatel všech her a výprav.

Jeho vyzvání vyhání z dětských duší mírnou náladu, holuby navanutou a tu oni ostražitě, chůzí lupičů a s lupičskou citlivostí vůči každému zvuku, kradou se po humnech do sousední zahrady. Strach býti chycenu vyvažuje se nadějí na beztrestnou krádež. Krádež jest také práce, a práce nebezpečná, a vše, co vyděláno vlastní prací, jest — tak sladké! . . . A tím sladší, čím větším počtem úsilí vzato. . . Chlapci ostražitě lezou přes plot zahrady a sehnuvše se, plazí se k jabloním, pátravě a ostražitě se ohlížejíce Každým šramotem srdce jejich se třesou a zvolňují tlukot. Se stejnou silou bojí se i toho, že je chytí, i toho, že zpozorují — a poznají, kdo jsou; pakli však je pouze zpozorují a vykřiknou na ně — budou spokojeni. Na pokřik se rozletí na všecky strany a zmizí, a potom shromáždivše se pospolu, se zraky planoucími nadšením a odvahou, budou se smíchem vypráveti druh druhu, co cítili, zaslechnuvše pokřik a honění za sebou, a co se dělo s nimi, když běželi po zahradě tak bystře, jakoby země hořela pod nohama jejich.

V podobné lupičské nájezdy Foma vkládával odvahy více, než ve všecky jiné výpravy a hry, i vedl si na nájezdech s chrabrostí, která překvapovala i zlobila jeho druhy. V cizích zahradách vedl si naschvál neostražitě: mluvil z plna hrdla, s třeskem lámal suky jabloní, utrhnuv červivé jablko, házel jím někam směrem k domu majetníka zahrady. Nebezpečí, že bude dopaden na místě zločinu, neděsilo ho, nýbrž jen probouzelo jej — oči se mu tměly, tiskl zuby a tvář jeho byla hrdá a zlá. Smolin říkal mu, povržlivě křivě svá veliká ústa:

— Tuze furiantsky si vedeš...

— Prostě já nejsem baba! — odpovídal Foma.

— Vím, že nejsi baba, ale furii z toho jen hlupáci dělají... Můžeš i bez furie stejně udělat dílo . . .

Ježov posuzoval ho s jiného stanoviska:

— Budeš-li se ty sám do rukou strkat — jdi si mně k čertu! Nejsem tvůj kamarád... Tebe chytí a k otci dovedou — on tobě nic neudělá, — ale mne, brachu, tak spráskají řemenem — všecky mé kostičky se obrazí...

— Babo! — zatvrzele opakoval Foma.

A tu onehdy Foma byl lapen rukama štábního kapitána Čumakova, malinkého a hubeňoučkého člověka. Neslyšně přikradl se stařík k chlapci, ukládajícímu natrhaná jablka za ňadra košile, zaštípl se mu v ramena a výhrůžně vzkřikl:

— Jsi lapen, lupiči! Aha-a!

Fomovi v ty doby bylo okolo patnácti let a mrštně se vymkl staříkovi z rukou. Ale neutekl před ním, nýbrž nasupiv obočí a stisknuv pěsti, s výhrůžkou pronesl:

— Zkus jen... dotkni se...

— Já se tebe nebudu dotýkat... odvedu já tě na policii! Čí jsi?

Toho Foma nečekal, a rázem ho přešla všecka chrabrost a zloba. Pout na policii jevila se mu čímsi takovým, čeho mu otec nikdy neodpustí... Otřásl se a zmateně prohlásil:

— Gordějev...

— A... Ignáta Matvějiče?...

— Ano...

Teď byl zmaten štábní kapitán. Vzpřímil se, vypjal hruď vpřed a sám pro sebe důtklivě odkašlal. Potom ramena jeho poklesla a otecky přesvědčivě řekl chlapci:

— Hanba, pane! Dědic takové znamenité a vážené osobnosti...a náhle! Nedůstojno to vašeho stavu... Můžete jíti... Ale jestliže ještě jednou se bude opakovat, co se stalo... hm! budu nucen sdělit to vašemu tatíčkovi... jemuž mezi jiným mám čest projeviti svoji úctu...

Foma sledoval hru fysiognomie staříkovy a pochopil, že se bojí otce. Zpod čela, jako vlče, hleděl na Čumakova, a ten se směšnou vážností kroutil své šedé kníry a přestupoval s nohy na nohu před chlapcem, jenž neodcházel, přes to že dáno mu dovolení.

— Můžete jíti, — opakoval stařík a ukázal rukou cestu ke svému domu.

— A na policii? — zamyšleně otázal se Foma a ihned se ulekl možné odpovědi.

— To jsem... žertoval; — usmál se stařík. — Postrašit jsem vás chtěl...

— Vy sám se bojíte mého otce... — řekl Foma a obrátiv se zády ke starci, šel dál do hloubky sadu.

— Bojím se? A-a! Dobře, panečku! — vzkřikl Čumakov za ním, a po zvuku hlasu Foma pochopil, že urazil staříka. Bylo ho hanba i smutně; do večera proběhal v samotě čas a přišed domů, uvítán byl přísnou otázkou otcovou:

— Fomko! Ty's lezl Čumakovu do zahrady?

— Lezl, — klidně řekl chlapec, hledě do očí otci.

Ignát patrně nečekal takové odpovědi a několik minut mlčel, hladě bradu.

— Hlupče! K čemu pak to? Málo máš vlastních jablek?

Foma sklopil oči a mlčel stoje proti otci.

— Vidíš — hanba je tě! Pojď sem jen, to Ježík tebe navedl? Však si ho podám, až přijde... a ba docela přetrhnu přátelství vaše.

— To já sám, — pevně řekl Foma.

— Vrána k vráně sedá! — zvolal Ignát. — A čemu je ti to?

— Tak . . . .

— Kvak! — pošklíbl se otec. — Když již co děláš, sám uměj si to vysvětlit, i sobě i lidem . . . Pojď sem!

Foma přistoupil k otci, sedícímu na židli a stanul mezi koleny jeho, a Ignát položil mu ruce na plece a usmívaje se, zadíval se do jeho očí.

— Stydíš se? . . .

— Stydím . . . — vzdechl Foma.

— Tak vidíš to, hlupáčku! Hanobíš i sebe i mne . . .

Přitisknuv k hrudi své hlavu synovu, pohladil jeho vlasy a znova se otázal:

— Nač je ti toho potřebí — jablka cizí krást?

— Ano... já nevím, — řekl Foma zmateně. — Snad proto, že se stýská... Hraješ si, hraješ, stále jedno a totéž... omrzí to. A toto je nebezpečné...

— Za srdce bere? — otázal se otec, usmívaje se.

— Bere...

— Mm — buďsi tedy tak . . . Přece však jen, Fomo, hleď, — nechej toho! Jinak se s tebou krutě vypořádám...

— Nikdy již nikam nepolezu, — ubezpečeně řekl hoch.

— A že sám sebe chceš býti zodpověden — to je dobře. Hospodin nebeský ví, co bude z tebe, doposavad....nic! Věc to nemalá, když člověk sám za své skutky platiti chce svou koží... Jiný na tvém místě by se vymluvil na kamarády, a ty pravíš — já sám! Tak to má být, Fomo . . . Sám jsi zhřešil, sám i zodpovídej . . . Což . . . Čumakov . . . snad takto . . . neudeřil tě? — váhavě se zeptal Ignát syna.

— Já bych mu udeřil! — klidně pronesl Foma.

— M-m . . . — významně zasupěl otec jeho.

— Řekl jsem mu, že on tebe se bojí . . . proto on si šel stěžovat . . . Jinak on ani nechtěl k tobě jíti . . .

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 8. prosince 1901. Číslo 11.

BESEDY ČASU.

sedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

N AICARD:

DUŠE DÍTĚTE.

I. Políček.

Paní jest velmi dobrá. Přináší mi knihu obrazou. Jedině že to není maminka. Moji „bratři" stále ve shodě proti mně; můj otec jest neorný, nevšímavý, zanesený pracemi. Jsem smuvelice smuten.

Jednou večer, paní ... nikdy jsem nedoveil „maminko" ani „matko" osobě cizí; nazýval ji „paní" — jako učitelku ve škole ... Paní řekla jednou večer: „Podrž mi tuto lampu." nala prádlo ve skříni. Držím lampu jak nejlépe u ... trochu na křivo — zdála se mi těž... Prosím Vás! Dítě! Mimo to, byl jsem roz-.

„Drž ji rovně!"

Nebyl jsem s to přese všecku svou dobrou vůli. vzala lampu a uštědřila mi políček.

Co jsem pocítil v tu chvíli, nemohu říci. Bomuže, ale větší měrou proto, že jsem ji cítil domím, pocitem své vlastní malomocnosti. Nezaplakal-li jsem v tu chvíli, ale to vím, že ů! hodiny na to hledali mne všude marně.

Opustil jsem dům rozhodnut, že se tam více itím. Museli mne hledati po ulicích malého mě-Nalezli mne sedícího na mezníku s tváří pla-

Chtěl jsem zemříti, ale nevěděl jsem určitě, se toho chopiti. Byl jsem v propasti bolestí a ků. Neměl jsem více útulku, zamítaje útulek dném domě. Proč státi neústupně na tom, že ní dětí jsou vždycky jen to, co jmenuje se tle a pohrdavě: „hoře dětské?" Věřte, že děti někdy zachváceny nesmírným zoufalstvím. tehdejší bolest byla taková, že museli před ní ulovati. Mluvil jsem jako pán. „Vy nejste mojí ou! Nechci býti bit! Ne, ne, nechci! Budu li eště jednou, odejdu zas, ale pak odejdu na "

Myslel jsem na malého Palečka. Cítil jsem, že ět pln lidožroutů. Kdyby nebylo strachu z těchožroutů, snad bych byl zašel hodně daleko, snad bych se byl ztratil. Soudil jsem tedy správně a věru, že jisté povídky jsou zdravé. Lidožrouti existují, ano je jich hodně mnoho na světě. Nejedí sice malé děti svými zuby — ale co nebezpečí jiných, dravých, strašnějších, než ono — býti sežránu. Čert, lidožrouti — užitečné symboly, které učí ty nejmenší děti pravdám hlubokým, přestrojeným ve smyšlénky, jimž snadno lze porozuměti.

° ° °

II. Veliká ruka.

Nemohl jsem se nikterak zpamatovati ze strašného pohnutí způsobeného tím, že jsem viděl říti se na mne, zcela maličkého, slabého, zaraženého, nemohoucího se uhnouti, ruku nespravedlivou a podrážděnou.

Dětem se zdává, že každá dorostlá osoba je jim povinna ochranou. Cit tento je neklame. Příroda i společnost shodly se v tom, že nutno chrániti dětství, život počínající, budoucnost.

Ba více ještě: dorostlé osoby bývají stavěny dětem za vzor všech dobrých vlastností. „Člověk dorostlý si takhle nepočíná! Tak to dělají lidé dospělí!" atd. Také, když jeden z těchto bohů — ochránců, tak velebených, tolik vychvalovaných jen jednou jedinkrát se dopustí chyby a zanedbá své povinnosti k dítěti, vznikne v duši i těch nejmenších hrozné sklamání, první sklamání, a právě to, o němž se nemluví nikdy. Úpadek ochránce, boha, jaké to utrpení! Jak!? Co mi bylo dosud přítelem, stává se mi, beze všeho spravedlivého důvodu, náhle nepřátelským!? Dítě věřilo ve smlouvu, spalo klidně, spoléhajíc na věrnost ujednání... Vše to bylo lží! Myslím, že bylo by vám zakusiti něco podobného jen tehdy, když věrný pes, strážce domu, vzteknuv se náhle, obrátil by se se zuby vyceněnými proti vám, svému pánu, proti pánu, jenž jej hladí. Ale to se sotva kdy přihodí. Psi, kteří cítí, že přichází na ně zuřivost chorobná, vzdalují se co nejdříve z domu rodinného... Oni nestávají se zrádci!

Mívali jsme ve škole dvakráte týdně vždy po dvou hodinách zpěvu. Přicházíval starý profesor s houslemi pod paží, vždy v úterý a v pátek, od 2.

do 4. hodiny nás učiti zpěvu. Na tabuli byly řádky notové, na které jsme museli psáti noty a čísti je, pak zpívati je hodně hlasitě jeden po druhém a pak všickni pospolu.

Jednou jsem se zamotal tak do těch „do", „re", „ta", že starý náruživý milovník hudby, celý zoufalý jat opravdovým záchvatem šílenosti, skočil ke mně, uchopil mne za velmi dlouhé, hojné a krásné vlasy, vytáhl mne tak ven z lavice, porazil mne na záda a táhl mne po zemi několikráte kolem sálu... Výkřiky moje podobaly se bolestnému vytí vynucenému obzvláště ještě velikým rozhorlením mým, malomocným vztekem a hrůzou... Leže tak na hřbetě, cítil jsem, jak mne unáší zlomyslná síla, kterouž jsem nemohl měřiti a jež se mi zdála nekonečnou... Myslel jsem, že jsem ztracen, že jdu smrti vstříc, že mne tam vlekou... a kdo že?... Jeden z těch, jimž můj otec mne byl svěřil, „aby mne učili."

Když ten bídný blázen mne pustil, zůstal jsem beze vší síly, zničen, zdrcen na zříceninách svých dětských snů — snů o mírné ochraně, o lichotivé dobrotě a něžné, uklidňující lásce. Dítě, zcela malé, může se přece ještě brániti proti políčku, proti ráně, proti urážce nebo jinému úsilí, které cítí, že je opravdu odměřené blahovolností a spravedlností, poměrnou ku jeho energii, sotva se vyvíjející. Ale proti opravdové katastrofě fysické i morální, proti potopě, proti převrácení všeho... co dělati jiného, než uznati se přemoženým, poraženým, s dojmy hrůzy tak silnými, že nejstrašnější skutečnosti neposkytují nikdy podobných člověku dospělému. Dítě přepíná všecko! Dítě jest blouznivcem, visionářem. Ono vidí vše ohromné, strašné. Nemajíc žádné zkušenosti potřebuje pudu sebezachování, abychom tak řekli rozhořčeného... A to se příliš rádo zapomíná! Co se mne týče, mně se zdálo (a rčení to není přehnané), že nebe se zhroutilo na mou hlavu!

Když jsem své neštěstí vyprávěl doma, v tentýž večer, zdálo se, že se tomu nepřičítá veliká důležitost. Můj otec byl nejspíš roztržit, jak bývá obyčejně. Moje macecha pak řekla svým synům tonem uštěpačným: „Vy byste si to nenechali udělati, že ne?" a moji pseudobratři se mi vysmáli. Cítil jsem, že jsem zcela určitě ztracen ve světě, vydán sám jediný všem náhodám, všem zlobám.

Znáte hru divadla panáčkového, nazvanou: „Velká ruka"? Objevuje se tam náhle nad hlavou Guignola neb samy Polichinelly ohromná ruka, která stále, ale nejistě visí nad těmito malými osobnostmi, která je ohrožuje a vždy a všude je sleduje... Ačkoliv tato ruka představuje spravedlnost, nemohl jsem přece nikdy, když jsem byl dítětem, přečkati kus až do konce, neboť já jsem cítil také sám, nad svou hlavou, vždy a všude, vztýčenou ruku tajemnou, hroznou, která mne pronásledovala a která ale byla rukou nespravedlnosti, nespravedlnost
neodvratné! A tuto velikou ruku jsem nikdy nev
děl ohrožovati zlé lidi, od nichž mi bylo toli
trpěti....

O bezpečnosti! důvěro! ráji dětské duše! hle
já jsem Vás již ztratil!...

MODERNÍ ARCHITEKTURA.

Z knihy O. Wagnera „Moderne Architektur"

(Pokračování.)

Parky.

K tomu, co pověděno, sama sebou připíná
otázka parků. Parky jsou dle vlastního původn
ho smyslu slova ohromná prostranství, která z
hrnují v sobě krásy krajinné a jež přiměla b
haté majitele, aby je přetvořili v panská sídl
Vzhledem k tomu byly zřízeny cesty a pěšin
jež snadným přístupným způsobem spojova
vlny terénu, lesní partie, skupiny stromů, jezer
rybníky, řeky, potoky, skály, rozhlídky atd.
způsobovaly malebné střídání, na nejkrásnějš
a nejvhodnějších místech byly zbudovány zámk
pavilony atd. Z těchto motivů, povstavších ko
ntrastem přírody a umění, neustálým zmenšování
a vsunováním předmětů, jež neodpovídaly a
půdě ani poloze, povstala karikatura t. zv. ang
ckého parku, dle něhož byla napodobena (mě
ský park ve Vídni a j.). Další zmenšování, j
svědčí tolik příkladů, vedlo ovšem k úplné sm
nosti. Je to tím smutnější, jelikož mistři renesa
ce a hlavně baroku nám zanechali přímo nepřek
natelné vzory, jak zakládat zahrady v blízko
budov. Ukázali nám zřetelně správnou ces
kterou musíme kráčet, aby stavba a zahrada
ve svém účinku navzájem podporovaly a do
ňovaly.

Nelze tudíž ani dost doporučovat, aby
chitekt v té věci rázně zakročoval, tak aby
možno brzy pozdvihl zahradní umění, oprav
stojící na úrovni nejnižší. Proto nejen bude j
úlohou, aby hlavní disposice takových úp
esthetický vytvořil, nýbrž on musí být informov
i o květeně potud, aby snadně mohl předsev
správné disposice skupin stromových, obrub, l
bí, živých plotův atd. Musí být zpraven t
o trvalosti rostlin vzhledem na místní pomě
musí zevrubně znát barvu a vzhled jejich,
úplnou jasnost o působení terénu a umělé j
úpravě, poloze a uspořádání cest, průhledů,
ných bodů, uměleckých vodostaveb, užití a r
dělení figur, skleníkových i ozdobných rost
o stavbě skleníků, kobercovém zahradnictví
vším velkým aparátem udržovacím.

Dále musí mít podrobné znalosti, které d
hy stromoví hodí se od případu k případu
alejové cesty, jak by nahradit se mohly živ

lotv, loubím atd., a konečně jak by úspěšně nohlo být čeleno hynutí silniční vegetace následkem unikajícího plynu, prosakující špíny, chvění aviněného vozbou, nedostatku dostatečné půdy pro kanály, stromky a p.).

Ještě jednou budiž upozorněno na zvláštní nonumentální účinek plochy; plochy náměstí lze oužitím různých method dlažebních různobarvými druhy kamene vyzdobit, též kobercovými trávníky s jednoročními květinami, jež pak působí nejvelkolepějším dojmem, použije-li se vůdčích inií, dobře umístěných předmětů atd.

Tyto věci jsou tak úzce spojeny s uměleckým nonumentálním vzezřením náměstí a ulic, že elze jich dosti doporučiti k užívání.

Vraceje se po této odbočce k utváření obrazu áměstí neb ulice, musím vytknout, že ještě z jiných ohledů musí na ně architekt přísně hledět, by vyhověl požadavkům esthetickým. Bohužel, rchitektu v mnoha otázkách nepřislušívá obyejně vliv, poněvadž zpravidla jiné důvody předívaji nad důvody esthetické.

Nejdůležitější z těchto požadavků k docíení uměleckého, střídáním bohatého obrazu je právné umístění veřejných budov a k utvoření ěžného bodu zorných os, jenž vždy chybí, ale stheticky je naprosto nezbytný. Zanedbání takových uměleckých požadavků, zásada užitečnosti šude tak silně vystupující do popředí, nechuť k provádění budov monumentálních, nedostatek peněz na snahy umělecké a j. dávají architektu rozousknout leckterý tvrdý oříšek a bohužel příliš husta vyvolávají jakousi architekturu na oko, terá pokouší se zakrýt nedostatek lží. (Arkády inžáků na nábřeží Františka Josefa ve Vídni áležejí sem.) Klam a lživá vypínavost, upomiající na vesnice Potemkinovy, jaká leží v takovém uspořádání, nemůže být dost odsouzena. Žádná umělecká doba, krom naší, nemůže se pohlubit takovými obludami, jež nám poskytují nodně truchlivý obraz uměleckých poměrů naší doby. Jen v tom může být částečná omluva, že pobloudilý vkus zápolí o žádoucí umělecký výraz, e moderní všeobecnost mu však potřebné k tomu prostředky odpírá, poněvadž stále rostoucí množství činžáků naléza se s žádoucím počtem veřejných budov ve velmi nerovném poměru.

Způsob života lidí, den co den více stejnější, atlačil silně rodinný dům, k tomu dále přispěly předpisy stavební a tak vznikla dnešní naše uniformovanost domů nájemných.

Činžovní dům.

Jako v Londýně poměry majetnické zrodily pro svůj účel typ stavební, o němž možno říci, e se vzdal vší součinnosti s uměním, tak v Paříži zase uzrálo řešení vycházející z pravidla, že služebnictvo jest umístěno v mansardách. Berlín e rozlehlejší na zastavené ploše než Vídeň, a proto ceny pozemků nestouply nikdy do takové výše, pod níž úpí Vídeň tak dlouho stlačená. V Berlíně proto nemohlo povstati nahromadění mnohopatrových budov v té míře, jako ve Vídni.

Nynější naše činžáky vlivem poměrů hospodářských nespějí za jiným účelem, než aby dodělaly se největšího výnosu z investovaného stavebního kapitálu tím, že hromadí v budově byty malé, snadno pronajatelné. Poněvadž cena nájmu jednotlivých pater byla dost vyrovnána zavedením osobních vytahovadel, muselo z toho přirozeně vycházet, že zevnější umělecké propracování nemohlo už pomýšlet na vyznamenávání pater a že dlužno za cele pochybené pokládat architektonické propracování, jež si hledá motivy v architektuře palácové, právě proto, že odporují vnitřní struktuře budovy.

(Pokračování.)

PŘED VÁNOCEMI.

Před vánocemi víc než kdy jindy bývá poptávka po knihách, jež se hodí za vánoční dárek dětem. Zahajuji dnes řadu upozornění. Nejdříve však bych poznamenal několik knih, jež se hodí

I. Rodičům a vychovatelům.

Ve Francii má veliké jméno Jean Aicard. Není divu tedy, že si ho naši vychovatelé povšimli. Pan Boh. Ždimal, ředitel měšťanské školy v Turnově, podával paním a dívkám turnovským ukázky z Aicardova spisu D u š e d í t ě t e, až vznikl překlad celé knihy, kterou vánoční trh přinesl nám na stůl. Je to román dětský a není to román v uměleckém smyslu. Takových umělců, jako byl Dostojevský, je právě málo na světě a nejméně už ve Francii, která vlastně dětské literatury nemá. Kniha tato je taková, že pan Aicard líčí dětství a jinošství svého hrdiny v řadě obrazů, v řadě v z p o m í n e k. Z obrazů těch poznáváte, jací byli rodiče hrdinovi, jak osiřel, a hlavně, jak procházel hroznými školami. „Tato kniha jest výkřik bolesti žáka, a tento výkřik vynucen byl muži, jenž si vzpomíná —“ praví Aicard. „Toto dítě představuje mnoho žákův, a já si přeji vřele, aby moje vypravování proniklo mnoho srdcí mateřských. Přeji si, aby vnuklo rodinám hrůzu před vězeními dětství...“ Mezi obrázky školskými je několik takových, že v nich jako v náprstku je stlačen opravdový román („Novoroční dary Durandovy“). Proto není to kniha pro děti, že vzpomínky psány jsou se stanoviska vychovatelského a že autor hleděl na události pořád očima psychologa, jenž chce navázat poučení. Ale v rukou zkušeněj-

ších rodičů lze knihy dobře užívat. Místo mnohých řečí dáváme dnes na ukázku čtenářům dva obrázky z knihy Aicardovy. Kniha má přesný název: Jean Aicard: Duše dítěte. Se svolením spisovatelovým z frančtiny přeložil Boh. Ždímal. Nakl. Alois Wiesner.

*

Někdy mohou děti vychovávat navzájem své učitele a vychovatele. K nejpěknějším stránkám knihy o Jurkovi náleží právě pozorování tohoto druhu. Slečna M. Gebauerova vypsala život malého hocha od narození jeho do okamžiku, kdy vstoupil do gymnasia. Knížka má název Jurka, nakladatel je p. Laichter na Král. Vinohradech. Nevím, kolik vůbec máme tak roztomilých českých knih — jistě nemnoho. Lze z ní vyhledávat pro zábavu dětem vtipné i veselé kousky Jirkovy, lze z ní však ještě víc vyhledávat si poučení dospělým. Spisovatelka na př. vyličuje, jaká se stala s Martou — sestrou Jurkovou — změna, když jim zemřela drahá matka a když této sestře připadl los býti jeho vychovatelkou-sestrou. Marta byla učitelkou.

„Až do té chvíle bývala tak komicky přísná — třeba že veselá — jak mladé učitelky bývají. Každý úkol slohový, každá řeka v Asii, každý Napoleon, jejž osnova předpisovala, byl jí zákonem. Život přinášela mezi děti, až teprve když Napoleon a předepsané řeky byly vryty v těch dětských hlavičkách. Nyní však, co měla Jurku v rukou, jakoby rázem poznala, že dětská duše je něco zcela jiného než hmota, do níž se má vtisknout, co předpisují osnovy.

Cítila od té chvíle, kdy poprve po matčině smrti do školy vstoupila a kdy na sobě ucítila utkvělý pohled dětí, jež věděly, že ji cos hrozného potkalo, od té chvíle cítila tlukot všech těch srdéček a když se při modlitbě zas po delší době na ně zadívala, vzpomněla na Jurku doma. A od té doby Jurka a děti ve škole, děti ve škole a Jurka u ní docházely stejného porozumění, stejné péče, lásky.

Pravda, i před matčinou smrtí Jurka byl, i před tím ho Marta měla v rukou — ale právě ten poměr matky k dítěti jí rázem duši osvítil. Ty všecky měly matky, a Marta ctila jen svým jednáním s nimi svatý poměr matky a dítěte. A rázem, jako když proutkem švihne, byla i zcela jinou učitelkou. Učili se zase o Napoleonovi, o řekách v Asii, jak osnova předpisovala, ale jinak než dřív, zcela jinak! Mezi Martou a jejími žákyněmi něco padlo, co je až do té doby dělilo, něco, co Martu stavělo na jakýsi stolec nedotknutelnosti a neomylnosti a děti do určité uctivé vzdálenosti. A ty malé drobné děti v prvém ročníku měšťanské školy jakoby rázem také vycítily Martin poměr k Jurkovi a svůj prospěch z něho, hned byly s Martou jako děti s maminkou.“

Radím: čtěte!

*

Děti čtou většinou rády totéž, co venkovský lid. Rády mají čtení o jiných společnostech lidí, než ve kterých samy žijí (chudí o bohatých, bohatí o chudých); čtení o jiných dobách a stoletích — knihy dějepisné; čtení o jiných národech a světech — až příliš bohužel hltají městské děti krvavé povídky indiánské, Robinsoniády a p. Pokud se týká čtení o cizích zemích a národech, snad to zkusili mnozí rodiče s některými knížkami Kořenského. To byla pozornost, že?

Rád bych při této příležitosti upozornil na E. St. Vráze. Roku 1897 vydal tento náš milý cestovatel knihu Z cest E. St. Vráze. (K tisku ji upravil prof. B. Bauše). Tam je rozmilých věcí pro děti dost, když si je upraví trochu ten, kdo doma předčítává. Jmenuji jen obrázek z Bornea „Mé Baby“. — Letos vyšly od něho dvě knížky, menší: V Siamu, zemi bílého slona a velkou: Napříč rovníkovou Amerikou. Knihy mají ovšem cenu vědeckou, jsou plny objevů přírodovědeckých a zeměpisných, což je doporučuje dospělým. Ale nehledě na to, i pro mládež je v nich opět mnoho poutavého. Těžko upozorňovat na určité kapitoly, vychovatel přiměřeně k věku dětskému bude pokaždé jinak vybírat: jeden o úkladných kajmanech v Orinoku a dravých rybkách caribech, jiný o pralesích a pampách a lovu divokých koní, třetí o Indiánech... Všechny tři tyto knihy vyšly nákladem Bursíka a Kohouta v Praze.

V. L. LIBERTÉ:

Z DĚLNICKÉ POESIE.

I.

Za letních večerů.

Za letních večerů bloudívám v polích
v kvetoucí přírodě načerpat sil,
z lidského tržiště, z města zdí holých
uniknout a sníti několik chvil.

Z lesíku toužebná slavíčí píseň
souzvučně hlaholí ve mroucí ruch,
s člověka spadá i vášeň i tíseň
a v hlavě zavíří směsice tuch.

Ve trávě milenci tulí se k sobě,
cvrčkové zpívají svatební sbor,
v nevlídné cihelně zakviklo robě,
měsíček vylézá stydlivě z hor.

K ČLÁNKU O MODERNI ARCHITEKTUŘE.

BEDŘICH BENDELMAYER a RUDOLF NĚMEC:
DŮM V HRADCI KRÁLOVÉ.

Na blízku obrysy komínů sachet,
jak divné pomníky za šera ční — —
A zdá se, v mořích kdes, že plno plachet
a zpěvy hřímají revoluční.

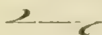
II.

Jitřní.

Probuď se, příteli, přišel už čas,
rudé již červánky planou,
v zahradách hlaholí slavící hlas,
od moře větérky vanou.

Do květu pučí i pole i les,
k slunci vše hlavy své zvedá:
i ty jsi pozván v ten veliký ples,
kde ti líc zrumění bledá.

Z všech koutů světa, hle, pramení tok
a blíže se šine — tvých druhů.
Probuď se, příteli a zrychli krok —
ven z temnot do krásných luhů!

DĚTSKÝ KOUTEK.

JURKA.

Jednomu tatínkovi a jedné mamince poslal Pán Bůh synáčka Jurku, když už měli několik velkých dětí. Nejstarší sestra jeho byla již učitelkou, když se Jurka narodil, a nejstarší bratr byl již skoro doktorem. A ostatní děti chodily všecky do školy. Teď najednou měli bábečko v domě! Měli z toho velikou radost všichni. Nejvíce se o chlapečka starala nejstarší sestra Marta. Starala se o něho, jako druhá maminka a bylo dobře, že se starala.

Jurka rostl a byl z něho vtipný a milý chlapeček. Ale někdy také trochu zlobil, jako všecky děti zlobívají. V knížce je to vypsáno:

Jednou Jurka zlobil. Marta čtla knihu a použila jí hned k napomenutí. „I hleďme co tu stojí!"

„Co?"

„Jestliže některý hoch příliš zlobí, koupí se u kupce za dva krejcary rákoska. Ta všecko spraví."

Jurka poslouchal a Marta mu podala knihu, aby se podíval, kdeže to tam stojí.

Jurka knihu vzal, chvíli se do ní díval (rozumí se, že čísti neuměl) a pak povídal: „A tady zase stojí: když hoch dvacetkrát slíbí, že bude hodný, tak se rákoska spálí."

A zdá se, že nikdo Jurku nepřesvědčil, že jednou být hodným vyváží dvacet slibů. Dvacet je víc než jeden.

*

Jurka také někdy chodil nerad do školky. Otálel často doma, vracel se pro slanější housku a tak odchod do školky co nejvíce prodlužoval.

Školka byla právě naproti, a maminka Jurku oknem vyhlížela. Jurka o tom věděl a také se vždy po mamince otáčel.

„Cože dnes nejde tak dlouho? Dávno přec již musí být se schodů" — a maminka se jde na schody podívat.

Jurka leží na břiše na širokém prkně okna, nožkama mrská a lokty opírá bradičku v dlaních složenou. Slaná houska leží nakousnuta vedle.

„Jurko, proč pak nejdeš do školy?" táže se maminka.

„V zahrádce na bazénu sedí myš, já se na ni dívám," volá Jurka.

„Ale přijdeš pozdě, budou se ti smát, žes zaspal. Jdi, budete se něčemu novému učit."

„Až ta myš odejde," žebroní Jurka a při tom kýchne.

„Jdi již, jdi, tady táhne, dostaneš rýmu. Už kýcháš," posílá ho maminka znova.

„Tak to nemohu do školy, když stůňu a mám rýmu," chytá se Jurka stébla, sedaje při tom na okně.

„To ještě nemáš rýmu, když jednou kýchneš. To bys musil kýchnout alespoň desetkrát za sebou."

„Tak já tu počkám, snad kýchnu desetkrát," uvoluje se Jurka.

Maminku již přechází trpělivost. Domlouvá Jurkovi ještě chvíli, ale on vytrvale čeká na devateré kýchnutí, jež mu do rýmy ještě schází.

Maminka konečně odejde pro „medicinu", vrátí se s ní, švihne beze slova vzduchem a Jurka slézá pomalounku s okna.

(Ale nemyslete si, že už je ve škole. Z prostředka ulice se vrátil ještě domů a ptá se maminky):

„Maminko, co mám říci ctěné sestře, až se mne zeptá, co Pán Bůh stvořil?"

„Inu, řekni, že svět," poučuje maminka.

„A to je dost?" pátrá Jurka.

„Dost je to." A Jurka kráčí zvolňoučka do školky, kam se po plné půlhodině od prvního vykročení konečně dostal.

*

Jurku stihla nejhorší rána: zemřela mu ta maminka, jež ho tolik měla ráda. Sestra Marta stala se mu matkou. Jak Jurka potom rostl, o tom vypravuje v pěkné knížce slečna Marie Gebauerova tak pěkně, mile a dojemně! Sepsala o malém Jurkovi pěknou „živou pohádku", kterou si jistě k a ž d á m a m i n k a r á d a p ř e č t e a c e l é k u s y z n í b u d e d ě t e m p o v í d a t n e b o č í s t i. My jsme dnes prozradili jen Jurkova dvě šelmovství.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Nu?

— Bůh to ví! Moji úctu, prý otci, vyřiďte . . .

— To že on?

— Ano . .

— Ach . . . pes! Tak pohleď, jací jsou lidé: jeho olupují a on se klaní — moji úctu račte! Chacha! Dejme tomu, že vzali by mu snad za kopejku, ale vždyť jemu ta kopejka — jako mně rubl . . . A nejde o kopejku, nýbrž o to, že jest věc moje a nikdo se neopovaž dotknouti jí, dokud jí sám já nezahodím . . . Ech! Nu, co po nich! A nyní povídej — kdes byl, cos viděl?

Chlapec usedl podle otce a dopodrobna vyprávěl mu dojmy svého dne. Ignát poslouchal, pozorně zkoumaje oživenou tvář synovu, a obočí starého muže se zamyšleně klenula.

— Pořád mi jen ještě po povrchu plaveš, brachu... Dítě jsi ještě... eche-che!

— A v rokli jsme splašili sovu, — vyprávěl chlapec. — To bylo veselí! Rozletěla se ti, a jak se rozletí, o strom — buch! až zapištěla, žalostně tak nějak... A my ji zase splašili, zase se zdvihla a zase totéž — vzletí, vzletí, a už na něco narazí... tak se z ní peří sype. A třepala se, třepala už po rokli — se vším úsilím kdesi se skryla .... ani hledat jsme jí nechtěli, líto nám jí bylo, zmořila se celá... Ona, tatínku, úplně je slepá ve dne?

— Slepá, — řekl Ignát. — Mnohý člověk stejně tak, jako sova ve dne, zmítá se životem... Hledá, hledá svého místa, tluče se, tluče, — peří z něho jen lítá, a stále kloudnosti v ničem není... Utluče se, obolí, opelichá celý a z rozmachu vrhne se, kam padne, jen aby si oddechl od trmoty své... Ach, běda takovým lidem... běda, brachu!

— A bolí je to, což, — tiše se otázal Foma.

— I právě jako tu sovu...

— A proč oni tak?

— Proč? Těžko povědět... Mnohý proto, že zaslepen jest svojí pýchou... mnoho žádá a silečku má slabou... mnohý od hlouposti své... a málo-li příčin? To ty nepochopíš...

— Pojďte přec čaj pít, — zvala je Anfisja.

Dávno již stála ve dveřích a složivši ruce na životě, s pohnutím těšila se z obrovské postavy bratra, přátelsky se naklonivšího nad Fomou a ze zamyšlené postavy hochovy, jenž přilnul k rameni otcovu.

Tak den za dnem pomalu rozvíjel se život Fomův — v obecnosti nebohatý vzrušením, klidný a tichý život. Silné dojmy, vzbuzující na hodinu a na den duši chlapcovu, mnohdy velice ostře vystupovaly na všeobecném základě tohoto jednotvárného života, brzo však byly shlazovány s něho. Ještě jako tiché jezero byla duše chlapcova, — jezero skryté před bouřným vanutím života, a vše, co dotýkalo se povrchu jezera, buď padalo na dno, na nedlouho vzrušivši dřímající vodu, anebo sklouznuvši po hladině její, rozpiývalo se širými kruhy a mizelo.

Proseděv v újezdní škole pět let, Foma, pohříchu polovičatě, vychodil čtyři třídy a vyšel ze školy jako snědý, černovlasý junák, s osmahlou tváří, hustým obočím a temným chmýřím na horním rtu. Veliké, temné oči jeho hleděly zádumčivě a naivně, a rty byly po dětsku pootevřeny; když se však setkával s odporem svým žádostem, nebo když cokoliv jiného jej dráždilo — zorničky jeho očí se rozšiřovaly, rty smykaly se těsně, a celá tvář brala na se výraz umíněný a rozhodný....

Kmotr, skepticky se usmívaje, říkával o něm:

— Babám, ty Fomo, sladší nad med budeš... velkého rozumu však dosud na tobě není vidět.

Ignát vzdychal při těchto slovích

— Abys ho, kmotře, co nejdřív do díla pustil, syna....

— I počkej ještě...

— Nač čekat? Léta dvě, tři pojezdí sobě po Volze a k oltáři s ním... Hleď, jaká je Ljubov moje....

Ljubov Majakinova v tu dobu se učila v páté třídě jakéhos pensionátu. Foma často ji potkával na ulici, při čemž ona vždy shovívavě kývala na něho rusou hlavičkou ve šviháčké čapce. Líbila se Fomovi, ale její růžové tváře, veselé světlé oči a temnorudé rty nemohly zahladit ve Fomovi urážející dojem z jejího shovívavého kývání. Znala se s jakýmis gymnasisty, a třeba mezi nimi byl Ježov, starý druh, přece to Fomu nevábilo k nim a v jejich společnosti cítil se stísněn. Zdálo se mu, že všichni se chvástají před ním svou učeností a smějí se jeho nevědomosti. Scházejíce se u Ljubovi, čítali jakési knížky, a když je zastal při čtení nebo při hlučném sporu — umlkali, jakmile jej shlédli. Všecko to ho pudilo od nich. Jedenkrát, když seděl u Majakinů, Ljuba ho vyzvala na procházku v sadě a tam, jdouc podle něho, otázala se ho s posměškem ve tváři:

— Proč pak jsi ty takový bubák... nikdy o ničem nemluvíš?

— O čem mám mluvit, když ničeho neznám? — prostě řekl Foma.

— Uč se... čti knihy...

— Nechce se mi...

— A hleď gymnasisté — všecko znají a o všem dovedou hovořit... Ježov na příklad...

— Znám Ježova... Žvatlálek...

— Jednoduše mu i závidíš. Je velice bystrý... ano. Hle, on ukončí gymnasium — pojede do Moskvy učit se na universitu.

— Nu, tak co? — lhostejně řekl Foma.

— A ty zůstaneš jen tak neučený...

— Nu, nechať...

— Jak je to hezké! — ironicky zvolala Ljuba.

— Já i bez nauk budu na svém místě, — posměšně řekl Foma. — A každého učence za nos vezmu.... Nechať se hladoví učí... a mně netřeba...

— Fí, jaký jsi ty hloupý, zlý... odporný! — povržlivě řekla dívka a odešla, nechavši jej samotna v zahradě. On zamyšleně a s vědomím, že mu ukřivděno, pohleděl za ní, pohnul obočím, a, sklopiv hlavu, pomalu zaměřil do hlubiny sadu.

Začínal již poznávat půvab samoty a sladký jed blouznění. Často za letních večerů, když všecko na zemi se barví ohnivou, fantasii vzbuzující barvou západu — v hruď jeho pronikala temná i matná, únavná snaha za čímsi, jemu nepochopitelným. Sedě někde v temném koutku zahrady nebo leže na posteli, vyvolával již před sebou podoby pohádkových princezen, — objevovaly se s tvářemi Ljuby a druhých známých jemu slečen, bez šumu plynuly před ním ve večerním soumraku a hleděly v oči jeho záhadnými pohledy. Časem tato vidění vzbuzovala v něm příliv mohutné energie a jakoby jej opíjela, — vstával a rozpřahuje ramena, plnou hrudí pil vonný vzduch; leč jindy táž vidění vanula na něho teskným dojmem — chtělo se mu plakat, avšak styděl se slzí, zdržoval se a přece jen z ticha plakal. Nebo pojednou srdce jeho se chvělo touhou pověděti něco vděčného Bohu, kořiti se před ním; slova modliteb vzněcovala se v jeho paměti, a hledě na nebe, dlouho je šeptal, jednu za druhou a srdci jeho se ulevovalo, když vylévalo v modlitbě zbytek sil svých...

Otec trpělivě a ostražitě uváděl syna v okruh obchodních věcí, bral jej s sebou na bursu, vyprávěl mu o přijatých zakázkách i objednávkách, o svých spoludruzích, líčil mu, jak se „stali lidmi“, jaké majetky mají nyní, jaké jsou jejich povahy. Foma bystře si osvojoval věc, chovaje se ke všemu vážně a promyšleně.

— Rozkvétá naše poupátko jako rudý mák!... usmíval se Majakin, mrkaje na Ignáta.

A přece jen, i když Fomovi minulo devatenáct let, — bylo v něm cosi dětského, naivního, co lišilo jej od jeho vrstevníků. Smávali se mu, pokládajíce jej za hloupého; on držel se stranou od nich, urážen jsa jejich chováním k němu. Ale v otci i Majakinovi, kteří nespouštěli ho s očí, tato neurčitost povahy Fomovy vzbuzovala vážné obavy.

— Já ho nepochopuju! — zdrceně říkával Ignát. — Nebouří po nocích, za babami, trvám, se netoulá, ke mně, k tobě — je uctivý, na vše má pozor — hezká dívčina, ne junák! A přece, zdá se mi, není hloupý?

— Zvláštní hlouposti nepozorovat, — říkal Majakin.

— Jdiž ty! Jakoby čekal na něco... jakoby plenu měl jakousi na očích.... Matka jeho, nebožka, zrovna tak po hmatu chodila po zemi... Přece tuhle Afrikánek Smolin o dvě leta je starší — a podiv se jen, jak je! Věru, až pochopit je těžko, kdo nad kým nyní je u nich hlava — on nad otcem, či otec nad ním? Na zkušenou chce jet, do továrny jakés... hubuje: ech, prý, špatně jste vy mne, tatínku, učil... M — ano! A můj — ničeho ze sebe neprojeví... O, Pane Bože!

— Ty, víš co, — radil Majakin, — vraz ty ho hlavou do nějakého horoucího díla! V pravdě! Zlata ohněm zkušují... Uvidíme, jaké v něm náklonnosti jsou, když ho pustíme na svobodu... Vyprav jej na Kamu... samotného...

— Mám to tedy zkusit?

— Nu, zkazí-li co... budeš mít nějakou ztrátu... a za to zvíš, co v sobě chová.

— A věru — vypravím ho, — rozhodl Ignát.

▪

A tak z jara Ignát vypravil syna se dvěma nákladními loďmi obilí na Kamu. Lodi táhl parník Gordějevův „Prileżnyj“, na němž velel starý známý Fomův, bývalý lodník Jefim, — nyní Jefim Iljič, třicetiletý, hranatý člověk s rysími zraky, rozšafný, statný a velice přísný kapitán.

Pluli bystře i vesele, protože všicci byli spokojeni. Foma se pyšnil poprvé úkolem na sebe vloženým, zodpovědným a Jefim byl rád z přítomnosti mladého pána, který mu nečinil za každou nicotnost hned výtek, slazených důkladnou nadávkou; a dobrá nálada dvou hlavních osob na lodi přímými paprsky padala na mužstvo. Parník vypluv v dubnu z místa, kde brali náklad obilí, — v prvních dnech května již přibyl k místu určenému a postaviv nákladní lodi u břehu na kotvy, stanul podle nich. Na Fomovi ležela povinnost co možná nejdříve odbýti obilí a vezma peníze, vypraviti se do Permu, kde čekal na něho náklad železa, jejž přijal Ignát k dodání na výroční trh.

Lodi stanuly proti veliké vesnici, přitulené k sosnovému boru, dvě versty na dálku od břehu. Již druhého dne po příjezdu, záhy z rána se na břehu objevil veliký i šumný zástup bab i mužíků, pěších i koňmo; s křikem, s písněmi vysypali se po palubách a — v mihu zakypěla práce. Sestoupivše do podlodí, baby nasýpaly žito do pytlů, mužíci, nadhazujíce si pytle na ramena, úprkem běhali po můstcích na břeh, a od břehu ke vsi pomalu začaly se táhnout povozy, těžce naložené dlouho žďaným obilím. (Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 15. prosince 1901. Číslo 12.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé deníku »Čas« dostávají »Besedy Času« zdarma.

VÁNOCE.

Před rokem vyšlo 15. prosince vánoční číslo od Gammy. Zároveň i slib, najde-li pokus ten ohlas, že se přičiníme, aby na přes rok opět jiný český spisovatel sám v samostatném čísle vyložil, co má na srdci a co [illegible] pokládá za nutné. Vánoční číslo pana Gammy, originální a hluboké, došlo velikého ohlasu; přes to nelze nám dnes splniti daného slibu. Spisovatel, jenž o letošních vánocích měl míti své číslo, je [illegible] se však [illegible] nadějе, že dostaneme od něho číslo — novoroční.

*

Dvě vánoční čísla dětská vyjdou 22. a 29. prosince. Kdyby nám chtěl někdo ze čtenářů přispěti dětskými příspěvky, má na to ještě týden času.

FRANTIŠEK VLČEK:

ÚRYVKY Z NOVÉHO, METRICKÉHO PŘEKLADU II. DÍLU GOETHEOVA FAUSTA.

Jednání druhé.

Vysoko sklenutý, úzký, gotický pokoj, dříve Faustův, nezměněný.

Faust, jemuž nedopřáno zmocniti se Heleny Paridem unášené, již po návratu svém od matek před shromážděným dvorem byl vyvolal, dopraven jest ve mdlobách Mefistofelem do dřívějšího bytu svého na lůžko. Stará, známá tato místnost upomene Mefistofela na bývalého famula Faustova, nynějšího slovutného doktora Wagnera a vzbudí v něm přání pohovořit si s ním. Mefistofeles, oděv se profesorským hávem, zazvoní; objeví se nový famulus, Nikodemus, který Mefistofelovi vyloží, jak těžko dosíci bude přístupu k Wagnerovi, jenž právě na vědeckém arcidíle (stvoření Homuncula) v laboratoři pracuje, a odchází, nepřislíbiv, že rozmluvu s Wagnerem umožní. Po něm vejde bývalý, z prvého dílu tragedie známý žák, zatím na bakaláře povýšený, jehož používá básník k upředení stkvělé parodie na transcendentální idealismus, jaký od r. 1794 v Jeně se počal rozvíjeti.

Mefistofeles

(vystoupí ze záclon. Pozvednuv je, pohlíží zpět, kde vidět Fausta, ležícího na starodávné posteli).

Lež, neblahý! když ňadra v plen
dal's nevratnému lásky šípu!
Kdo Helenou byl ochromen,
na dlouhou dobu zbude vtipu.

(Ohlížeje se kolkolem):

Ať zeď neb klenbu stihám okem,
byt bez proměny vidím, netknutý;
jen pestrem skel den vpadá slabším tokem,
jež novou pavučí jsou přepnuty;
zžlout' papír, inkoust do dna ztuh';
leč umístněn jak toho času,
kdy brkem týmž můj pán i druh
se podepsav, byl zaprodal se ďasu.
Ba, hlouběj v pisku zaschlá krev,
již vyloudil jsem jedné z jeho cev.
Brk získat čelný antikvár
by za nevšední čítal zdar.
Hle! starý kožich na témž starém háku!
Toť svědek žertů zdětých k žáku
kdys formou seriosních vět,
z nichž tyje snad i za jinošských let.
Sto chutí mám zas jednou schovat
se v drsnohřejný tento háv,
bych po docentsku moh' se naparovat,
se ve všech věcech vědy cítě práv.
Učencům vzchází taká setba,
však dávno toho ďábel nedbá.

(Zatřepe sňatým kožichem, z něhož cikády, brouci a moli vyletí.)

Sbor hmyzu.

Ó vítej nám, vítej,
náš ochránce i pán!
my spějem, by rejem
hold slavný mu vzdán.
Ač po jednom zasel
nás po tichu kdys,
dnes lítá a vítá
jej bezčetný hmyz.
Kdo hádá, že spřádá
teď žertovnou lež?
Ten hrstí i v srsti
můž' ulovit veš.

Mefistofeles.

Jak překvapila mne ta mladá stvoření!
Tož sijme jen, však přijde doba žní.
Protřepu ještě jednou starý měch,
zde onde nějaký vzlét na pospěch. —
Výš! Do kola! Kde jaké kouty kynou,
pospěšte, drazí, ve skrýš stinnou;
tam, v řadu krabic podél stěn,
sem, v zahnědlý ten pergamen,
v hrnečků starých prašné střepy
i v oněch lebek důlek slepý.

Tu do smetí a do hniloby
uhnízdím cvrčky pro vše doby.

(Vklouzne do kožicha.)

Pojď, přikryj plec mi ještě jedenkrát!
Dnes principála budu hrát.
Předčasně nad titulem výskám:
kdež uznalého lidu k sobě získám?

(Zatáhne za zvonec, jenž zazní ječivě a pronikavě, od čehož chodby se chvějí a dvéře rozlétají.)

Famulus.

(dlouhou, temnou chodbou se potáceje):

Děsný hlomoz! Co se děje?
Schod se houpá, zeď se chvěje;
sklením oken v pestrém třesku
prokmitají střely blesků.
Klenba puká od vrcholu
štuk a rum se řítí dolů.
Zamkne dveře rozevřené
zázrakem až do kořene. —
Tam! V plášť Faustův — děs mne jímá —
co to vjelo za obříma?
Jak mne měří, kyne k sobě,
noha klesá v tuhé mdlobě.
Utéc'-li či zůstat mám?
Ach, čeho se dočekám!

Mefistofeles (kývaje).

Jen blíž, můj drahý! — Vy jste Nikodemus.

Famulus.

Tak zvou mne, pane důstojný! — Oremus.

Mefistofeles.

To nechme!

Famulus.

Jsem, že znáte mne, tak rád!

Mefistofeles.

Vím; zletilý a student posavád,
omšený pán! Nejinak učenec,
dál bádá též, neb srostla s ním ta věc.
Tak z karet skrovný budujem si dům,
jejž nedokončí žádný lidský um.
Však mistr váš — vždyť zná ho každé děcko —
ctný doktor Wagner vtipem objal všecko.
On v světě učeném teď vede rej
a trvá-li, on zachovává jej,
moudrosti stálý rozmnožitel.
Žák vědyžízný, vědy ctitel,
jen za ním v sál se houfně tře.
Zář jeho každou soutěž ničí;
on petrskými vládne klíči,
jež otvírají zde i nahoře.
Déšť jisker spouští ve slap řeči,
v tom věhlas druhých puklý zvon;
i samotného Fausta předčí
a kde co nové, odkryl on.

Famulus.

Ach, promiňte mi, reverendissime,
můj um-li předmět jinak jíme:
otázku tu však neřešíme;
jeť skromnost přední cnosti mistrovou.
Taj proniknout, jak velduch zmizel,
toť pro něj ovšem nejkrutější svízel;
od jeho návratu jen spásu čeká svou.
I pokoj, který Faustu za byt sloužil
a v dřevním stavu ponechán,
ždá, až se vrátí starý pán.
Sám ve strachu jsem veň se vploužil.
Ký čas muž jevit zvířetník?
Já viděl zdivo v jednom třase,
i dveřeň sama rozlétla se,
sem jinak nebyl byste vnik'.

Mefistofeles.

Kam děl se muž s tím věhlasem?
Chci k němu, přiveďte ho sem.

Famulus.

Dal zákaz toho dosahu,
nevím, kde vzíti odvahu.
Již po měsíce, k vůli veledílu,
v nejtišší tiši sbírá sílu.
On, nejjemnější z vědátorů,
uhlíři roveň bez odporu,
od uší k nosu zčerněn cele
má dýmem oči zkrvavělé;
tam prahne, co má hodin den,
jsa kleští chřestem okouzlen.

Mefistofeles.

A mně že nedopřál by slechu?
Sám jeho štěstí popoženu k spěchu.

(Famulus odejde, Mefistofeles vážně se usadí.)

Tu jedva svůj že zajmu post,
tam v zadu již se hýbá známý host.
Však tenkrát z nejmladší je školy;
co ten vše sobě nedovolí!

Bakalář (chodbou přikvapiv):

Všecky vchody zotvírané!
Konečně z nich naděj vane,
že ne dál, jak dosud, hnití
živým se tu podrobiti,
jako mrtvým, až by těla
zmrzačená odumřela.

Tyto zdi a stěny řadou
nachýleny v hrob se kladou;
nás pak, nezniknem'-li z místa,
v ssutinách smrt čeká jistá.
Ač jsem prvých smělců sokem,
dál mnou nehnou ani krokem.

Leč co vypráví mi zdě ty?
Ne-li sem, před mnoha lety,
jsem to v bázni, sklíčen duchem,
zapaď vědyžízným uchem?
kdež jsem, v tlach těch dědků věře,
mněl se vznášet k vyšší sféře?

Nad starými nad knihami
lhali mně, co znali sami
znání svému nevěřící
k zhoubě svých i mojich plicí.
Aj! tam ještě v zadní cele
jeden sedí v jasnostmělé.

Blížím-li se, jaké divy!
V kožichu tam hnědém cíví
on a týž, jak šel jsem z tad,
v drsnohřejný oděn šat.
Tehdy byl mi kouzelník,
než jsem v jeho spády vnik'.
Dnes mám z něho málo strachu,
vzhůru k němu, smělý brachu!

Vám, starý pane, v holé, svisné lebi
li kalné vlny Lethy neproudily,
věnujtež uznalému žáku chvíli,
kdy metly nemá zapotřebí.
Vás týmž, jak zřel jsem, nalézám,
leč změnil jsem se valně sám.

Mefistofeles.

Jsem rád, že jste můj zvonek slyšel.
Mám z dávna o vás pěkný soud;
lzeť ovšem z pupy, než z ní motýl vyšel,
až k řádu jeho prohlédnout.
Za límcem z krajek, kšticí dlouhou
až věru dětinnou jste prahnul touhou. —
Žeť cop jste nikdy nenosil? —
Dnes vidím na vás švédský týl.
Jen hleďte, ač jste resolutně vzrost,
dát absolutnu za výhost.

Bakalář

Jsmeť, starý pane, jati starou síní,
však zaléhá v ni nových časů ruch;
tož spořte dvojsmysly, neb nyní
mám vytříbený pro ně sluch.
Vy tenkráte jste vyzrál na Honzíčka;
dnes podařená vaše hříčka
má pochybný jen účinek.

Mefistofeles.

Kdo mládeži by čirou pravdu řek',
těch písklat sotva že by získal vděk,
když potom ale v časů rejích
to zjizví vlastní kůže jejich,
tu míní, to že plodem vlastních dum;
pak dí se: Mistr přece byl ťululum.

Bakalář.

Snad šelma jen! — Neb který kantor v líc
nám přímo troufal by si pravdu říc'?
Zná, kdy mu vážně a kdy hravým letem
co zvětšit a co zmenšit hodným dětem.

Mefistofeles.

Čas učení že stojí, není pře;
z vás touha jiné učit ven se tře.
Však za pár let i měsíc mnohý
jste zkušenostmi rozmnožil své vlohy.

Bakalář.

Zkušenost! Dým a bublin změt!
Naprosto s duchem nesourodná.
Viďte, že z věd, co zná jich svět,
paměti vůbec žádná hodna.

Mefistofeles (odmlčev se):

Mé tušení! Já blázen! Sám
si mělký, pošetilý připadám.

Bakalář.

To slyším rád! Přec rozum šlehl z vás;
jste prvý kmet, co znám, v němž neuhas'l!

Mefistofeles.

Po skrytých pokladech mne touha hnala
a příšerné jen uhly v hrsti mám.

Bakalář.

Přiznejte, vaše leb že oplechalá
nestojí za víc, než ty duté tam?

Mefistofeles (dobrácky).

Že's hrubec, ani nevíš po chvíli?

Bakalář.

Lžem v němčině, chcem' být-li zdvořilí.

Mefistofeles.

(svou lenošku s kolečky stále blíž k prosceniu posouvaje, k parterru):

Zde nahoře mně den a dech se krátí,
lze na přístřeší vaše spoléhati?

Bakalář.

Tenť drzý, kdo v čas nejmíň vhodný nést
se touhou dá, čímsʼ být, kdy nulou jest.
Jen krví žive život člověka,
kdež bystřej' ne-li junem protéká?
V něm živá krev, v té svěží síla tkví,
jež v živoucích svůj život obnoví.
Ruch činoplodý vlá z ní do všech stran,
kdo sláb je, klesne silným udolán.
A vy, kdy světa získali jsme půli,
co činili jste? Zklimli, čela mnuli,
v snech plány kuli, z nichž se vylíh' plán.
Ba, stáří chladná horečka se chytí,
mráz vrtochů jím třepe zlý;
a komu žíti po třicíti,
jest věru pro svět umrlý.
Nejlepším bude včas vás utlouc' hledět.

Mefistofeles.

Tu ďábel nemá čeho dopovědět.

Bakalář.

Však bez mé vůle ďábla nestává.

Mefistofeles (stranou).

Hned poučí tě noha belhavá.

Bakalář.

Mláď úlohu má nejvýš vznešenou!
Svět nestál, pokud nebyl stvořen mnou;

já slunce pozval z tůně slaných vod:
mnou měsíc počal střídavý svůj chod;
mým cestám k vůli den se oděl stkvěle,
mně zem se zelená, mně květy stele.
Můj pokyn v prvé noci zášeru
rozvinul hvězdných světů nádheru.
Kdož vedle mne myšlenek okov tuhý
s šosácky těsnými vám odep' kruhy?
Já k výzvě ducha, svobodně i rád,
za vnitřním světlem svým se budu brát,
i spěchám, záda obraceje k tmáři,
spit vlastním kouzlem, v před, kde jas mi
září. (Odkvapí.)

M e f i s t o f e l e s.

Jeď, původníku, v plné slávě dál! —
Jak musil by tě názor ztísnit,
žeť nelze hloupost, nelze chytrost vysnít,
již pravěk už byl nezbádal. —
Však ani tímto nejsme ohroženi,
jináče bude za nemnoho let:
ať sebe absurdněji mošt se pění,
přec vínem bude naposled.
(K mladšímu parterru, jenž netleská.)
Vám zdá se řeč má suchopár?
V tom věku, budiž, roztomilí;
pomněte, že jest ďábel stár,
zdětež, byste ho pochopili.

TROCHU UMĚNÍ CHUDÝM.

Bylo by zbytečno rozpřádati na tomto místě slova o významu umění pro lid, umění pro všechny. Potěšme se raději, že pan Bedřich Koči něco pro lid učinil. Aspoň mám mínění, že Emila Holárka R e f l e x e z k a t e c h i s m u hodí se a budou vítány nejširším vrstvám. Umělecká cena byla kresbám Holárkovým všeobecně přiznána a neubralo jí nic ani zmenšené vydání obrázků. To je první požadavek, že máme věc opravdu uměleckou před sebou. Obsah pak nad pomyšlení zdá se mi být přiměřen širokým vrstvám. Nasazujeme si jen škrabošku křesťanství — toť základní myšlenka všech padesáti Holárkových kreslených epištol. Jsme krutí a mluvíme o milosrdenství, nenávidíme a horujeme o lásce, velebíme nevinnost a jsme nečisti... Má se divák co napřemýšlet! Je možná, aby člověk i sebe níže postavený nedovedl se zahloubat a nedovedl porozumět tomuto katechismu?

R e f l e x e z k a t e c h i s m u obsahují 50 obrázků a krátký slovní výklad k nim tištěný drobounkým (škoda) písmem. To vše lze si pořídit za korunu. Neměli jsme posud nic podobného, aby i nuzný člověk, sebe dychtivější a horlivější čtenář nebo milovník obrázkových děl, mohl si pořídit duševní potravu tak levně. Kdo může z chudých a chudších, věnujte si Reflexe z katechismu pod vánoční stromek. Ježíšek hodně moderní.

MODERNÍ ARCHITEKTURA.

Z knihy O. Wagnera „Moderne Architektur".

(Pokračování.)

Architektura je tudíž při tvoření façady moderního činžáku odkázána na hladkou plochu přerývanou mnoha stejnými okny, k čemuž se přidružuje chránící hlavní římsa, ovšem i korunující vlys, portál atd. Zásady vytčené v tomto spise ukazují na to, že nemuže být úlohou umění, aby bojovalo proti uvedeným proudům hospodářským, nebo aby zastíralo je lží, nýbrž že úloha jeho musí záležet v tom, aby spravedlivě vyhovovalo těmto požadavkům. Moderní oko pozbylo též bývalého malého intimního měřítka, navyklo si na obrazy méně proměnlivé, na delší přímky, na rozsáhlejší plochy, na větší rozměry, pročež jeví se být dojista záhodné silnější uměřenost, méně bohaté silhuetování takových budov. Umění musí dle toho hlavně tam dostat se ke slovu, kde jeho panství je nepopírané a zasahování jeho přirozené.

Proto architekt musí usilovat, aby při činžácích (jež přec zůstanou hlavními činiteli pro útvar ulice) působil výzdobou plochy v obrazích navzájem kontrastujících, prostými, správně volenými detaily, zřetelným vyznačením konstrukce, aniž tento způsob musí se zvrhnout v opačné přestřelování, jak bohužel příliš často bývá! Při takovémto provedení uměleckém sjednotí se naše činžáky ještě nejspíše v prospekt esthetický vyhovující a dojista budou se hodit ke všem těm věcem, pro něž ulice jsou utvořeny. Stále nutno mít na mysli, že moderní velkoměsto nemůže a nesmí mít ani vzhled antického Říma ani starého Norimberka.

Ale jak se má věc s malebným účinkem ulice a s užitím přímky nebo křivky? O významu přímky v moderní architektuře bylo už častěji promlouváno. Spousta důvodův ukazuje zřejmě a důrazně, aby jí bylo používáno co možná nejvíc. Co se týče vedení ulic, stává se však oprávněným požadavkem, už z té prosté příčiny, že člověk vždy chodí přímou čarou, a spěchá-li, dojista se mrzí i na sebe menší zacházky. Poslední desetiletí nesou na praporci slova: „Čas je peníze." Navrhovatelé cest křivých mají dost příležitosti přesvědčit se o tom na pažitech na příč rozchozených a ošlapaných cípech trávníků. Ještě horších zkušeností dožijou se ti, kdo přivádějí na svět nepraktické cesty a mnoho ne příliš pochlebných slov pošle za nimi člověk za nos vodĕný. Ovšem nelze všude provésti přímé ulice. Často bude muset být volena křivka, mnohoúhelná čára k zachování stávajících budov. Ke zjednání lepší

formy stavenišť atd. Pak náleží takové případy k všem, jež samy sebou se podávají a přispívají k proměnlivosti obrazu města, a jsou-li dobré, i k jeho zajímavosti. — Kdežto pro chodce za nejlepší pokládá se přímka, t. j. nejkratší čára, s druhé strany pro vozbu je dojista přístupno, zříditi malé okliky a křivky, ovšem jen tam, kde vyplývají z přirozených nebo uměleckých podmínek. Co možno největší ochrana, které musí se dostat obecenstvu, vyžaduje stran vozby sama [illegible] křižovatek.

Uvedený už nedostatek budov veřejných, jež by se hodily svými většími formami, odůvodněným bohatším silhuetováním k tomu, aby vsunuty byly do fronty domů činžovních, a tak silně přerývaly prudkými kontrasty vzhled ulice, nutí architekta, by dodělával se za ně těchto účinků jinými prostředky. Nejlépe se k tomu hodí: vsunout náměstí, mírně lomit a posouvat na zad nebo ku předu čáru stavební, zřizovat zahrádky před domy, rozčleňovat ulici, nebo vidlicovitě ji rozvětvovat u vsunutých pomníků, kašen, konečně předměty, jež patří do ulice, jako aleje, loubí, ploty, kiosky a j. Netřeba ani vykládat, že další cenné pomůcky pro bohatší umělecké vypracování vzhledu ulice poskytuje pietní zachování zděděných děl uměleckých, úzkostně pečlivé zachování jejich okolí se zřetelem na zornou vzdálenost, jakož i řada nahodilostí.

Dráhy.

Ale úloha architektova ještě nekončí uměleckým vytvářením obrazu ulic a náměstí města. Nejnovější doba přinesla tolik zařízení a novot, jež čekají na umělecké vytvoření! V prvé řadě třeba tu jmenovati dráhy, jejichž vliv na vzhled ulice příliš často bývá osudný. Dráhy v úrovni ulice, ať koňské, parní neb elektrické dráhy, skoro vždy zohavují vzhled ulice. Názor tento stal se už přesvědčením ve velkých metropolích; tak na př. nikdy by podobného zařízení nedovolili Pařížané na náměstí de la Concorde, v Champs-Elysées, Berlíňané Pod lipami. Dráhy, s nimiž se každé velké město musí spřátelit, mohou být buď dráhy nadzemní nebo podzemní; volba mezi oběma soustavami závisí jen na podmínkách místních a důvodech technických. Důvody pro ně i proti nim lze shrnouti takto: Dráha podzemní, zvlášť je-li skryta, nemá na vzhled ulice skoro vlivu, je pohodlnější co do přístupu, obyčejně dražší co do zařízení a nepříjemná cestujícímu obecenstvu. Dráha nadzemní znešvařuje často velmi citlivě ulici, je o něco levnější než dráha podzemní a poskytuje jedoucím leckterý požitek volným a měnivým rozhledem. Obyvateli města však v prvé řadě bude vždy záležet na zachování co možno krásného vzhledu ulice, tudíž nadzemní dráha u něho nikdy nedojde obliby, a to je ovšem vždy i stanoviskem architektovým.

V každém městě způsobují zákon anebo tradice, důvody technické nebo finanční, že se utvořují okresy villové, tovární nebo obydelní, jež vlivem krajinné polohy města v době hospodářského rozmachu často kvapem se rozšiřují.

Villové čtvrti.

V novější době usiluje jistý proud, aby dopomohl ku právu domu rodinnému a s tím spojeným předpokladům ideovým, tak aby dohoněno bylo, co zmeškáno. Tohoto proudu zmocnila se stavitelská spekulace, z čehož vznikl nový typ městský a uliční, čtvrť cottageová čili villová. Ačkoli by bylo jen vítat ulice s takovými čtvrtěmi villovými, kdyby byly provedeny ve stavbách měnivých, kontrastujících, tu otevřených, tam uzavřených, se zahrádkami napřed a se vsunutými náměstíčky atd., přec až posud jeví se pochybný úspěch, hlavně proto, že spekulace zasadila tomuto způsobu stavebnímu estheticky smrtelnou ránu bezměrným rozmnožením j e d n o h o typu stavebního. Hlas lidu již vyslovil o nich svůj spravedlivý, ale zničující soud, a nazval je villovými hřbitovy. Velký počet objektů sobě podobných, ať jsou to domy rodinné nebo nájemní, postaveny vedle sebe, museji se navzájem olupovat o všechen účinek a vzbuzují esthetickou nudu, kterou lze opět odstranit jen mocnými kontrasty. Takové villové čtvrti vyžadují teď aspoň, aby jimi vedeny byly v naprosto změněném způsobu stavebním obchodní ulice, podmíněné také hospodářsky.

Pomníky.

Značný vliv, jejž mají na vzhled ulice pomníky, byl zevrubněji vytčen v kapitole o komposici; zde zbývá ještě vyharcovat do boje za pastorka moderního umění, monumentální kašnu. Naše moderně rozprostraněná náměstí a ulice vyžadují velitelsky vynikajících, silně vyznačených bodů. Těch nelze však docíliti pomocí pomníkův už proto, že potřebný jich počet a velikost velice předčí nad podněty a význam pro jejich zřízení. Nutno tudíž sáhnout po jiných podívaných, při čemž v první řadě přihlížeti dlužno k monumentální kašně. K osvěžujícímu a oživujícímu účinku na měšťáka přidružuje se jako důležitý moment umělecký okolnost, že dají se velmi snadno přičlenit formou a velikostí útvaru náměstí. Rozhodujícím činitelům nelze časté jejich použití ani dost vřele doporučiti. (Pokračování.)

PŘED VÁNOCEMI.

II. Dětem.

Pan Václav Říha nemá dnes s[illegible]ka v po[illegible]

ilustrované Jaroslavem Panuškou (vydalo Dědictví Komenského), kdo loni poznal jeho *Povídku o svatbě krále Jana* (ilustroval L. Novák), bez váhání sáhne po nejnovější knížce jeho, kterou vydal pan Jan Laichter na Král. Vinohradech: *Růženka a Bobeš*. Nesklame se. Jsou to líbezné pohádky. Obrázky k nim vybásnil tentokrát pan Artur Scheiner v duchu ilustrovaných pohádek anglických. Obrázek královského hradu, vyděšené královny, jak pozoruje sudičky: princezna Růženka s psíky na šňůře, čarodějník Ponos ve staré věži, strýc z Arabie, pávi v začarované zahradě, král a princ v druhé pohádce — to jsou pochoutky pro oči dětské. V tomto uměleckém obleku jsme pana Scheinera posud neznali. Jen někde proráží starý karikaturista, tam, kde se posmívá lokajům, kuchařům a tancujícímu lidu po křtinách Růženčiných. „Muziky vyhrávaly, víno teklo z kašen, po celém parku hořela světla, všichni lidé jedli, pili, po nádvoří tancovali, tři dni a tři noci hody nepřestaly —“ praví pohádkář čistě a prostě, ale ilustrátor to trochu karikuje. Na to děti nestačí. (Cena K 2.50.)

*

Skvělou výpravou předstihuje tuto publikaci *Deset pohádek o svatém Petrovi*, které k vánocům vydala Unie. Jsou to známé pohádky, sebrané Boženou Němcovou, samy o sobě nejsiabší z těch, které o putování Krista Pána se svatým Petrem známe. Málo jest v nich vtipu — málo poesie. Nedovedu ani rozhodnout, hodí li se pohádky ty mládeži. A když, soudím, že jen velice dospělé. Pan K. Klusáček svými ilustracemi nezjemnil na nich nic, a docela už nevlil do nich toho lidového humoru, o němž v úvodě povykuje pan Vilém Mrštík. Takové hrubé, dřevěné, jalové je to nějak, a ten ohromný buben páně Mrštíkův ještě více to zprotivuje. Mlčel bych o knize, kdybych nebyl slíbil čtenářům tento vánoční přehled, do něhož se Deset pohádek hlásí.

*

Vřelý, pohnutlivý je způsob, jakým K. V. Rais umí mládeži vypravovat o významu vynikajících mužů. Rozumí se, že ideové výklady nejsou mládeži přístupny; při hrdinech však, které si právě letos vybral, při Havlíčkovi a Třebízském, vděčnou příležitost mu poskytovaly životní osudy obou. *Čtení o K. Havlíčkovi a V. B. Třebízském* hodí se dobře mladým duším, jimž je K. V. Rais určil. — K první knize je hned druhá doplňkem, totiž *Havraním pérem*, povídky a kresby Třebízského, jež dospělejší mládeži Rais vybral. (Obrázky od V. Olivy.) Obě knihy u F. Topiče po 3 K 20 h.

Kdybyste, vážení čtenáři, slyšeli, že někde v Praze budou hrát loutkové divadlo *Pan Puta Potštýnský* od Kudrny Vážného (vydal Okrašlovací spolek v Potštýně za 35 kr.), pošlete na to představení své děti, a ještě líp — jděte s nimi. Velice rozmarná, nevinná to věc pro děti a pro dospělé plná zakryté ironie, místních žertů atd. Jadrný je v ní Kašpárek a mistrný český sedlák.

KNIHOVNY.

Kupujete také knihy? Snad. Zdá se opravdu, že už minuly přece časy, kdy se knihy kupovaly v tak zv. lepší společnosti, aby se podporovala česká literatura. Tak asi jako se dává almužna žebrákům na ulici. Pamatujte, kdo si kupuje knihy, podporuje sebe. Ale když už kupujete, a zajisté dobré knihy kupujete, nezapomínejte na radu, kterou dával Ruskin svým rodákům:

„Ačkokliv jsme nyní věru ubožácký a chudý národ a sotva tak stačíme na to, udržet tělo a duši pohromadě, přece jakož žádná osoba slušně postavená nestaví na svůj stůl beze studu uznaně špatné víno nebo maso, neměla by míti ve své polici špatně tištěných nebo volně neb uboze spíchnutých knih. Neboť ačkoliv jen málo kdo může být bohat, nicméně každý, kdo se poctivě přičiňuje, může tuším opatřiti ještě sobě a svojí rodině dobré boty, dobré rukavice, silný postroj svým nákladním nebo kočárovým koním a pevnou koženou vazbu svým knihám. A rád bych s důrazem připomněl každému mladému muži, aby jako počátek řádných a moudrých příprav pro svoji domácnost získal, jak brzy jen může, nejpřísnější spořivostí malou, potřebnou a stále, třeba zvolna, vzrůstající sbírku knih pro životní potřebu, aby učinil ze svojí malé knihovny nejumělejší a nejozdobnější kus svého nábytku, v němž by každý svazek měl svoje vykázané místo jako soška svůj výklenek, a aby jedna z prvních a nejpřísnějších naučení, jichž dostává se domácím dětem, bylo, jak mají obracet lehce a rozvážně stránky svého literárního majetku, aby jich nepotrhaly nebo nenadělaly jim oslích uší.“ —

Kdyby nám v mládí byl někdo rozumný vštěpoval taková poučení, jak mnohá naše knihovna nevypadala by dnes jako sklad hader ve vetešnickém krámě!

LISTÁRNA REDAKČNÍ.

K vánocům. Někteří z mladších malířů a sochařů složili v naší redakci drobnější ukázky svého umění (studie, náčrty). Rozumí se na prodej, jejž ochotně zprostředkujeme. Upozorňujeme čtenáře umění milovné na tuto okolnost. Redakce naše je celý den otevřena. Komu libo, přijďte se podívat!

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Baby zpívaly písně, mužíci žertovali a vesele po sobě házeli nadávkami, lodníci, tvoříce strážce pořádku, pokřikovali na pracující; prkna můstku, pro hýbajíce se pod nohami, těžce pleskala po vodě, a na břehu ržáli koně, skřípěly vozy selské a písek pod jejich koly.

Sotva že vzešlo slunce; vzduch byl živě svěží a hustě napojen sosnovou vůní; klidná voda řeky, obrážejíc jasné nebe, laskavě zurčela, rozbíjejíc se o klíny lodí a řetězy kotev. Veselý, hlučný šum práce, mladistvá krása jarní přírody, radostně osvětné paprsky slunce, — vše bylo plno jaré síly, dobromyslné, přihrouble, příjemně vzrušující duši Fomovu, vzněcující v něm nové a matné pocity i touhy. Seděl za stolem pod přístřeškem parníku a pil čaj s Jefimem a přejímatelem obilí, zemským úředníkem, naryšavělým a krátkozrakým pánem v brejlích. Nervosně škubaje rameny, přejímatel nalomeným hlasem vyprávěl, jak hladověli mužíci, ale Foma špatně poslouchal jej, hledě brzo na práci dole, brzo na druhý břeh řeky — vysokou, žlutou, písčitou strž, na jejímž kraji stály sosny. Tam bylo bez lidí a ticho. „Třeba bude zajeti tam“, přemýšlel Foma. A ke sluchu jeho, jakoby odkudsi z dáli, doléhal neklidný, nepříjemně ostrý hlas vyprávěčův:

— Vy neuvěříte — dostoupila věc na konec hrůzy! Byl takový případ: v Ose k jednomu inteligentu přijde mužík a přivádí s sebou děvče, šestnáctileté... — Čeho žádáš? — „A, tuhle,“ — povídá, — „přivedl jsem dceru vašemu blahorodí“... — K čemu? — „Inu, snad“ — prý — „ji vezmete... jste člověk svobodný“... — Totiž, jak to, co to? — „Inu, vodil jsem ji“, — praví — „vodil po městě, na službu jsem ji chtěl dát — nepřijímá jí nikdo... vezměte ji aspoň za milovnici!“ —

Rozumíte? Nabízí svou dceru, pochopte, — za milovnici! Čert ví, co tohle má být! jak? Ten, rozumí se, se rozhněval, vrhl se na mužíka, hubuje... Ale mužík rozumně povídá mu: „Vaše blahorodí, k čemu je mi ona za nynějších dnů? Zbytečná úplně... a mám já — praví — tré chlapců — z nich budou dělníci, je musím zachránit... dejte — praví — deset rublů za děvče, a já si pomohu s chlapci...“ Toť je věc, aj? Prostě hrůza, pravím vám...

— Ne-pěk-ná věc! — vzdychl Jefim. — Tak což, hlad — řečeno — ne kmotra.. Břicho, jak vidět, má své zákony...

Ale ve Fomovi tento příběh vyvolal jakýsi nepochopitelný jemu ohromný a pokoje nedadoucí zájem o osud dívky a jinoch rychle se otázal přejímatele:

— A což on, ten pán, koupil ji?

— Rozumí se, že ne! — s výčitkou zvolal přejímatel.

— Nu, a kamže ji dali?

— Našli se dobří lidé... pomohli jí a vzali ji k sobě...

— A-a! — protáhl Foma a pojednou pevně a zle prohlásil: — Já bych byl zřídil mužíka toho! Tlamu celou bych mu byl rozvrátil! — a tu ukázal přejímateli velikou, pevně semčenou pěst.

— E! Proč? — s pocitem bolesti a hlučně zvolal přejímatel, strhuje s nosu brýle. — Vy nechápete motivu...

— Já chápu! — vzdorně kývnuv hlavou, řekl Foma.

— A cože on mohl dělat?... Do hlavy mu to vlezlo...

— Což pak je to možno, aby člověka prodávali?...

— Ach! Divošská věc je to, souhlasím, vím...

— A ještě děvče! Dal bych já mu deset rublů!

Přejímatel beznadějně mávl rukou a odmlčel se. Jeho posunek zmátl Fomu, zdvihl se ze zástolí a odstoupiv k zábradlí, jal se hleděti na palubu lodi, pokrytou čile pracujícím zástupem lidí. Šum opájel ho a to matné, co bloudilo v jeho duši, vytříbilo se v mohutnou touhu pracovati sám, míti pohádkovou sílu, ohromné plece a rázem složiti na ně sto pytlů žita, aby se mu všichni podivili...

— Hýbej se — živěji! — zvučně vzkřikl dolů.

Několik hlav pozdvihlo se k němu, mihly se před ním jakési tváře a jedna z nich, — tvář ženy, s černýma očima, — laskavě a vábivě se na něho usmála. Od toho úsměvu v hrudi mu cosi se vzdulo a horoucí vlnou se rozlilo po žilách. Odtrhl se od zábradlí a znova přistoupil ke stolu cítě, že tváře jeho hoří.

— Poslyšte! — obrátil se k němu přejímatel. — Telegrafujte vy svému otci, — nechť sleví něco zrna na úhradu! Pohleďte, kolik se maří... a tu přece každá libra je drahá! Musí se to přece uznat!.. Ale už tatíček váš... — dokončil s žíravým posklebkem.

— Kolik slevit? — nedbale a s odvahou — otázal se Foma. — Přejete si sto pudů? Dvě stě?

— To je... díky vám! — zmateně a radostně zvolal přejímatel... Jestliže máte právo...

— Já — pán! — pevně řekl Foma... — A o otci nesmíte vy tak mluvit... a křivit huby...

— Odpusťte! A... já nemám pochyby o vaší plné moci... upřímné díky vám vzdávám... i vašemu otci jménem všech těchto lidí... i jménem lidu!

Jefim s obavou hleděl na mladého pána a odšpouliv rty, pomlaskával jimi, ale pán s hrdou tváří poslouchal bystrou řeč přejímatele, důkladně mu stisknuvšího ruku.

— Dvě stě pudů! To [illegible] mlatí... Hle, [illegible] jak budou vděčni... rádi.

A [illegible].

— Děti! Hle pan obětuje dvě stě pudů...

— Tři sta! — opravil ho Foma.

— Tři sta pudů — ať zaplať Bůh! Tři sta pudů zrna, děti!

Avšak [illegible] byl z toho slabý. Mužíci pozvedli hlavy vzhůru a mlčky zase je sklonili, chopivše se práce. Několik hlasů nerozhodně a jakoby nechtě promluvilo:

— Zaplať Bůh... — Dej [illegible] Hospodin... Nejpokorněji děkujeme...

Ale kdosi vesele a nedbale vzkřikl:

— Co to je? Ale takhle kdyby vódočky po sklínce... byla by milost... jak přísluší! Ale obilí ne nám — to zemstvu...

— Eh! Oni nerozumějí! — zmateně zvolal přejímatel. — Já půjdu a vysvětlím jim...

A zmizel. Ale Fomu nezajímalo chování mužíků k jeho daru: viděl, že černé oči ruměné ženy hledí na něho tak podivně a jemu příjemně. Děkovaly mu, laskajíce jej, zvaly k sobě a kromě nich ničeho neviděl. Tato žena byla oděna po městsku — v střevíce, v sitcovou bluzu a její černé vlasy byly převázány jakýmsi zvláštním šátečkem. Vysoká jsouc a pružná, seděla na hromadě dříví a chystala pytle obratně zdvihajíc ruce, nahé po lokte, a stále se usmívala na Fomu.

— Fomo Ignaťjiči! — slyšel vyčítavý hlas Jefimův. — Tuze jsi už ty z široka se rozkurážil... nu, tak třeba půl stovky pudů! Ale tohle — počkej! Na to hleď, abychom oba spolu za to na hrby nedostali...

— Nech mne! — krátce řekl Foma.

— Co mne je? Já i pomlčím... ale že jsi ty ještě mlád a mně řečeno — dávej pozor! — tak za nedohled mně trefí na čumu...

— Já to sám řeknu otci... mlč! — řekl Foma.

— Pro mne — Bůh s tebou... tak co — ty jsi tu pánem...

— Nu, a... dobrá...

— Já přece, Fomo Ignaťjiči, tobě k vůli mluvím... poněvadž, jak jsi ty mlád a... prostý...

— Stěhuj se, pravím, Jefime! ...

Jefim vzdychl a odmlčel se. Ale Foma hleděl na ženu a přemýšlel:

— Takovou kdyby přivedli na prodej... ke mně.

Srdce jeho zrychleně bilo. Jsa ještě čist fysicky, znal již z hovorů tajemství intimních styků muže s ženou. Znal je pod hrubými a odpornými jmény, tato jména budila v něm nepříjemnou, žhoucí zvědavost i stud; fantasie jeho úsilně pracovala, přece však nemohl nic z toho všeho představiti si v obrazích sobě pochopitelných. A v duši nevěřil, že tyto styky právě tak jsou hrubé a prosté, jak o nich vyprávějí. Když pak, smějíce se mu, ujišťovali ho, že jsou takové a nemohou býti jiné, on přihlouple a zmateně se usmíval, přece však myslil, že všem lidem styky s ženou nemusí se díti v takové hanbivé formě, a že najisto jest něco čistšího, méně hrubého a urážejícího pro člověka.

Nyní, patře se zalíbením na černookou dělnici, Foma jasně cítil právě hrubý pud k ní, — bylo mu stydno a hrozno čehosi. Ale Jefim, stoje podle, domlouvavě mluvil k němu:

— Hle, ty nyní hledíš na babu... nemohu tedy já mlčet... Je tobě neznáma, ale jak ona — pokukuje, ty z... mladosti své takové věci tu natropíš, při své povaze, že my odtud pěšky po břehu půjdem... a ještě dobrá, když na nás aspoň nohavice celé zbudou...

— Co vlastně chceš? — otázal se Foma, rudý zmatením.

— Já? Já nic nechci... Ale tobě je — třeba, abys mne poslechl... V babích věcech já zplna mohu být učitelem... S babou třeba velice jednoduše jednat — butylku vodky jí dát, zakousnout něco, potom lahví pár piva dej na stůl a naposledy — v penězích dej dvougrivenník. Za tu cenu ona ti celou svou lásku projeví, že nelze lépe...

— Žvaníš ty jenom... — tiše řekl Foma.

— Já že žvaním? Jakže já mohu žvanit, když jsem celou tu politiku snad dostakrát prodělal? Tak co — ty pěkně poruč mi s ní věci sjednat... ha? Já tobě s ní hnedky známost spletu...

— Dobře, — řekl Foma, cítě, že se mu těžce dýše a cosi svírá mu hrdlo.

— Nu, tak... s večera ji přivedu...

Spokojeně se ušklíbnuv do tváře Fomovi, Jefim odešel.

Až do večera Foma chodil jako omráčen, nepozoruje uctivých a zištných pohledů, jimiž naň hleděli mužíci, poučeni přejímatelem. Bylo mu nekale, cítil se vinen vůči komusi, a všem, kdož obraceli se k němu, odpovídal s pokornou laskavostí, tak, jako by se omlouval...

Z večera dělníci dílem odešli, dílem, shromáždivše se na břehu u veliké, plamenné hranice, — začali vařiti večeři. V tišině večera pluly úlomky jejich řečí. Pablesk hranice padl na řeku červenými a žlutými skvrnami, skvrny chvěly se na klidné vodě a na sklech oken kajuty parníku, kde seděl Foma. Skrčiv se do kouta na divan, potažený voskovým plátnem, Foma čekal. Na stole před ním stálo několik lahvic s vodkou a pivem, talíře s chlebem i zákusky. Zastřel okna a nerozžehl světla; slabý svit hranice, pronikaje skrze záclony, ulehl na stůl, na lahvice i stěnu a třásl se, brzo jsa plamennější, brzo slábna.

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 22. prosince 1901. Číslo 13.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

VÁNOČNÍ KOLEDA.

L. Kuba, Slovanstvo ve svých zpěvech.

Radostně.

Půjdem spolem do Be - tlé-ma, duj - daj, duj - daj,

duj - daj dá! Je - žíš - ku, pa-náč - ku! já tě bu - du ko - lí - ba - ti,

Je - žíš - ku, pa - ná - čku! já tě bu - du ko - lí - bat.

Začni, Kubo, na ty dudy:
dujdaj, dujdaj, dujdaj dá!
Ježíšku, panáčku atd.

A ty, Janku, na píšťalu:
dudli, dudli, dudli dá!
Ježíšku, panáčku atd.

A ty, Mikši, na housličky:
hudli, tydli, hudli dá!
Ježíšku, panáčku atd.

A ty, Vávro, na tu basu:
rum, rum, ruma dá!
Ježíšku, panáčku atd.

VÁNOČNÍ BESEDA.

Zase bylo v pokoji tak teplounko jako v hnízdě a venku zase sypal se sníh a na oknech zase kvetly kouzelné ledové květy. I naše známé děti byly všecky pohromadě, jako v loni o vánocích: byla tam Olinka a Hanička a Slávinka a Prokop s Jiříkem a Karlík a Boženka a Cyril, i ti dva cizinečkové zas přijeli návštěvou do Čech z Rumunska, divoký Eda a Sáša, všichni byli na besedě a bavili se. Ba přibylo jich letos: dva malí, dvouletí bobci, Prokůpek a Ivánek, ti, co v loni vyspávali s napapanými bříšky, dnes už batolili se mezi ostatními a míchali se žvatlavě do řeči těm druhým.

Za ten uplynulý rok všecky děti povyrostly, hoši byli aspoň o půl hlavy větší, ti starší hodně vytáhli. I na tvářích jejich bylo patrno, že jsou o rok starší: hleděli již vážněji do světa. Z děvčátek největší byla Slávinka, ale ta byla všecka vážná a smutná. Za ten rok stala se chudinka sirotkem.

Bylo odpoledne štědrého dne.

Děti čekaly na strýčka Mikuláše. Ti největší se ho nemohli ani dočkati. Jen ti menší hlučeli. Jirka, jak obyčejně zamyšlený, jakoby hleděl do sebe, stál u okna a hvízdal si trochu. Potom se vytrhl a začal stranou ostatních předříkávat Ivánkovi říkačku. Ivánek poslouchal, očka jasná — ač snad nerozuměl — a když přišlo slovo jouc — zajouc, zatleskal do rukou, výskl a zasmál se jako zvonek. Jirka vedl pořád svou:

Pod našima okny
sedává zajouc,
má velké uši
na poslouchajouc.
Dybych já ty uši majouc,
já bych taky posloucha jouc,
jako ten zajouc, a jouc,
a jako ten zajouc!

Pod našima okny
sedává zajouc,
má velké oči
na pokukajouc.
Dybych já ty oči majouc,
já bych taky pokukajouc,
jako ten zajouc, a jouc,
a jako ten zajouc!

Pod našima okny
sedává zajouc,
má dlohé nohy
na utíkajouc.
Dybych já ty nohy majouc,
já bych taky utíkajouc,
jako ten zajouc, a jouc,
a jako ten zajouc!

Pomalu byli by Jirka a Ivánek všecky svou veselostí nakazili. Nejbližší sousedé jejich už začali hlasitě také opakovat poslední slova: jouc-zajouc, když se široce otevřely dveře a strýček Mikuláš stál ve světnici. „Ahá!“ zvolal Ivánek jásavě a Prokůpek svým hlubokým silným hlasem křikl: „Téc, Téc!“ (Strejc) a oba bobci natahovali ručky na strýčka. Než se mu ostatní děti přiblížiti mohly, již seděli oba nejmladší kloučci v jeho náruči.

Strýček Mikuláš měl však brzo pro každého slovo. Všechny si prohlédl a s každým něco promluvil.

„Škoda, děti, letos nemohu s vámi stráviti vánoce jako v loni,“ pravil.

— A proč? volaly děti.

„Rád si na to vzpomínám, jak jsme si zpívali a vyprávěli. Letos však musím pryč, do ciziny.“

„Strýčku, to nám bude smutno,“ pravila Slávinka.

„Kdo pak nám tak pěkně zahraje koledu,“ namítal Karel.

Strýček Mikuláš se jen usmíval. Napadlo mu, aby děti trochu zkoušel. „Ale co, však už dávno nevíte ani, co jsme vloni hráli a zpívali“ . . .

„O já vím,“ zvolala Olinka. „Hej, hej pastouškové rozmilí, zda jste velkou hvězdu spatřili . . . To bylo takové hezké. Zanotila to trochu na hlas, ale zastyděla se a přestala. Hoši jí pomohli, z počátku nesměle, ale potom dodali si odvahy a všecky děti nahlas zazpívaly strýčkovi loňskou koledu.

Strýček se usmíval: „Těší mne to, děti, těší, že jste si tu koledu dobře pamatovaly.“

„O, my jsme si tu písničku o tom vrabci také pamatovali, jak šlápl sovičce na prst a jak si všecky ptáčky na hostinu pozval,“ pravila Hanička nesměle . . . „Tu Dvořákovu,“ připomínal Karel.

„A já sypu ptáčkům na balkoně drobečky,“ zašvitořila Olinka.

Strýček pohladil ji po tmavé hlavičce. Zatím si Jirka s Prokopem něco pošeptali, vyběhli potom ze světnice, ale hned se vrátili. Každý nesl v ruce silný sešit z tuhého papíru. Položili oba sešity mlčky před strýčka. Strýček sešity otevřel — aj, hle, oba byly plny vystříhaných a nalepených pěkných obrázků. Děti tísnily se kolem strýčka a nakukovaly jeden přes druhého také do obrázkových sešitů.

„Tak vy jste si vzpomněli, hoši, na oštěpkové knihy, jaké si anglické děti dělají, to mne také těší; a co pak s nimi nyní počnete?"

„Zaneseme je panu profesorovi. Když nás léčil, viděli jsme, že těm malým nemocným rád o vánocích radost dělá, poprosíme ho, aby naše knížky přijal mezi své dárky pro děti v nemocnici."

„To je krásných obrázků!" vzdychla Slávinka. „Strýčku Mikuláši, já se tak ráda dívám na obrázky! Babička mne hledá, volá, já jí ani neslyším, když mám knihu s obrázky a když potom zavru oči, tak opravdu celý obrázek vidím a ještě skoro hezčí, než jest v knize."

Tak všecky děti vzpomínaly každý na něco jiného i bylo patrno, že všecky ty pohádky, písničky a zvláště strýčkovy rady od loňska žijí v jejich srdečkách.

Strýček se z toho upřímně těšil.

Pojednou zvážněl. Pravil: „Děti, poděkujme Bohu za vše, co nám od uplynulých vánoc udělil a poprosme ho, aby nás i do příštích vánoc chránil všeho zlého. Potom vám něco povím." –

Děti povstaly a pomodlily se se strýčkem modlitbu Páně.

Po modlitbě hoši i holčičky usedly kolem strýčka a nespouštěly očí se rtů jeho. Byltʼ vážný a jako smutný a pravil jim:

„Pěkně jste se pomodlily a pomodlily jste se tak, jak vás učila vaše maminka a jak vás učil tatínek, že, — pomodlily jste se česky, svou řečí mateřskou, že? A vždycky se tak dojista modlíte. I ve škole náboženství učíte se jenom česky, jen česky vykládá vám pan učitel o milém Pánu Bohu. Ale zdali pak byste uměly se p o m o d l i t n ě m e c k y?"

— Neuměly — vrtěly hlavou děti.

„A kdyby vás tomu ve škole pan učitel naučil, jestli pak byste se rády modlily německy?"

— Vždyť bychom tomu nerozuměli — namítl Jirka. Cyril honem dodával, že by tomu také nerozuměl. — Mně by se to nelíbilo, — mínil Prokop a Saša také myslil, že by to nebylo tak pěkné, jako když se maminka s nimi modlí.

„A což kdybyste se, děti, m u s i l y ve škole o Pánu Bohu učit německy a musily se modlit německy? Kdyby vám to pan učitel poručil a kdyby potom trestal, třeba rákoskou vás sbil?" pravil strýček.

A děti se zarazily, jeden víc než druhý: „Žádný pan učitel dětí nebije a rákoskou se jen ukazuje na obrázky," zvolal Jirka se smíchem.

„A přece se to stalo, vidíte — povídá strýček — děti byly ve škole bity za to, že se nechtěly německy modlit a že se nechtěly o Pánu Bohu německy učit. Byla bita celá škola, školník rákoskami bil děvčata na ruce a chlapce po celém těle. Každé děvče, každý chlapec dostali osm ran rákoskou. A pan učitel stál při tom, i pan řídící, i pan školní dozorce. A nebyly jen jednou bity ty děti. Když je tak sbili poprvé, dali jim ve škole německé modlitby a německý katechismus, aby se učily německy náboženství a německy modlit! Ale chlapci zřekli se, že se německy modlit nebudou, když nejsou Němci a Pán Bůh také není Němcem. Proto vrátili panu učiteli ty německé modlitby a ty katechismy. A když to chlapci vrátili, donesla i děvčata modlitby německé a katechismy panu učiteli. A za to byly bity podruhé, celá škola.

Když ani po tom ještě nechtěly se modlit německy, byly bity už po třetí — a zase celá škola. Dostaly každý osm ran. A to po třetí už stály před školou jejich rodiče: maminky plakaly a otcové prosili za ně pana řídícího, aby dětí nebil. Ale nic platno: děti byly bity po třetí a rodiče musili poslouchat, jak pláčí úzkostí a křičí bolestí. Ty slabší z dětí se z toho rozstonaly a leží ještě nemocny."

Chlapci zatínali zuby. Děvčátka hlasitě vzdychala. Strýček domluvil a děti seděly ještě jak zařezané. Karel potom pravil:

„Strýčku, ale to se nestalo, viďte, to je jenom pohádka."

„Milé děti, to není pohádka, to je pravda. To dělají Prušáci dětem ve Vřesně. Ve Vřesně žijou Poláci, ale ten učitel, řídící učitel a inspektor jsou Němci, Prušáci — a k těm polské děti museji chodit do školy."

„Já bych se nedal!" vykřikl Sáša.

„To tak některý národ bloudí" — pravil strýc Mikuláš. Má takové rádce, kteří mu říkají, že největším štěstím je, když bude nad jiným národem panovat, když bude veliký, mocný a když se ho budou druzí bát. Má také jiné rádce, kteří mu dobře říkají: panovat nad jinými je hřích. Ale lid pruský má nyní radši ty, kteří mu radí zle, a proto ti učitelé tam děti polské bili. Rádi by Poláky předělali na Němce. Ale já doufám, že ti moudřejší přece zvítězí a Prušáci za to všechno se budou stydět.

Děti poslouchaly, ne všemu rozuměly.

„A ještě jedno poučení si zapište do srdce — pokračoval strýc. „Za starých časů také náš národ nepřátelé sužovali, vyháněli a bili do krve. Pro jazyk a náboženství! Chtěli nás vyhladit ze země. Proto si važte toho, že máte krásný jazyk mateřský. Že naši pradědové a dědové nám ho zachovali, třebas je bili. Vidíte, jaký je to poklad, na těch polských dětech. Musíte umět švarně a lahodně tím jazykem mluvit, aby ve vašich ústech tak hrál, jako by ptáci šveholili. To si pamatujte zvláště, vy Pražané, vy měšťáci,

kteří slycháte na ulici mateřskou řeč tak znešvarenu, až hanba poslouchat.

Mistr Jan Hus z Husince tak se hněval pro to škaredé mluvení na děti pražské, že jednou řekl: „A věrně, jako Neemiáš (prorok židovský), slyšav, ano dietky židovské mluvie odpolu azotsky a neuměji židovsky, a proto je mrskal a bil: též nynie hodni by byli mrskánie Pražané i jiní Čechové, jenž mluvie odpoly česky a odpoly německy".

— Jak to mluvili? tázal se Saša

„Tak, jak je nyní slýcháváte mluvit; říkají hloupí a nevzdělaní Čechové handtuch za ubrus, maštale za konírnu, špacír místo procházka, hausknecht za podomek, hausmistrová místo domovnice, forman za vozku, legrace místo zábava ... A z toho nám Čechům plyne jen potupa."

„My tak nebudeme říkat!" slibovali hoši i děvčátka.

„Ale což, řekl strýc, abychom zas byli veselejší. Vždyť máme slavit vánoce, radostné svátky! Jak pak jste se na ty svátky připravili?"

„Umíme novou koledu."

„Ukažte, zahraju vám ji na zkoušku." Když strýček sedl k pianu, děti postavily se k němu do pulkruhu a zpívaly. „P u j d e m s p o l e m d o B e t l e m a, d u j d a j d u j d a j d u j d a j d a."

„Tak, a teď, když tu zase sluníčko svítí, rozloučím se s vámi," povídal strýček. Vyšel ven a na obrat se vrátil. Nesl pod paždí plno krabic a balíčků. Na každém bylo napsáno, pro koho je to dárek.

„Až se večer v pokoji rozsvítí stromek, maminky vám moje dárky rozdělí, abyste si vzpomínali také na strýčka Mikuláše. Teď nic, ne smíte být všetečni. A já, až za chvíli budu odjíždět, také na vás budu vzpomínat, a za rok se opět shledáme ve zdraví a radosti — s bohem, šťastné a veselé svátky!" — — —

Děti se strýčkovi pověsily na krk jako hrozny, objímaly ho a líbaly. Eda mu visel na krku jako lasička, strýc ho setřepal se smíchem až na chodbě.

„A kam to jedete, strýčku Mikuláši?" volaly někteří za ním na schody.

„Do Vřesna, tam mne děti dnes potřebují!"

POD STROMEČKEM.

To víte všichni, co přišlo večer na štědrý den. Děti si hrály a povídaly. Srdečko jim bušilo zvědavostí, co jim asi Ježíšek uštědří. Každou chvilku nastalo ticho jako v kostele a očekávání, kdy je zavolají. Tetička, u které všecky byly shromážděny, otevřela pojednou dveře, zatleskala a zvolala: „Děti, už je v jídelně stromeček!"

Děti vhrnuly se do jídelny jako hříbátka. Jeden přes druhého letěl. To ostatní se domyslíte. Vánoční stromek zářil až ke stropu, byl ověšen krásnými třásněmi a hračkami. Děti zpívaly napřed koledu, potom večeřely a pořád po očku pokukovaly pod stromek; po večeři tetička rozdělovala dárky. To bylo jásotu, výskání, šukání, vychvalování, až ty strýčky přítomné a tetičky z toho hlava brněla. Ale oni dětem přáli to veselí, vždyť si vzpomínali také, jak sami byli malí.

Potom se děti rozdělily v chumáčky, větší dohromady, menší dohromady.

Menší vrhli se hlučně na tenké obrázkové knihy. Jim stačilo, když se oči jejich pásly. Ty malé mozečky hledaly v knížkách, kde je pes (haf) a kočka (čiči), chlapeček a holčička, kostel a dům.

Domácí tetička rozkládala knížky jednu po druhé na svém klíně, a ta droboť tlačila do nich hlavičky z prava, z leva, až nosíčkem po nich jezdila. Prokůpek byl nejčipernější, vysoukal se na pohovku a nakoukal tetičce přes rameno.

Měla čtyři knížky, které vydal pan Vilímek.

Napřed: O b r á z k y.

Potom: H r a č k y.

Potom: Z v ě ř i n e c.

Na konec: K o c o u r v b o t á c h.

S tím kocourem to bylo nejveselejší. Jak se čaroděјník pochlubil, že se může proměnit v myš a kocour chňap ho! A už víckrát nečaroval. Ivánka to přece omrzelo. On tomu vypravování ještě nerozuměl. Odšoural se ke knihovně a tam rozhazoval kostky ze stavebnice po zemi. Když i toho se nabažil, odklidil se tichounce ke stromečku a ozobával jej jako ptáček

— Kde pak je Ivánek? zvolala po chvilce maminka.

— Ahá! ozval se a ukazoval prstíčkem: „Mama — ham!"

Prokůpek také se omrzel tím kocourem. Usedl si napřed za zády tetinými, opřel si světlou hlavičku o polštář a usnul. Měl takový líbezný úsměv na rtíčkách, jakoby ho andělíček ve snu líbal.

Tyto dva nejmenší odklidily maminky do postýlek, ačkoliv Ivánek se bránil. A ti větší seděli ještě dlouho jako přikovaní u hraček a knížek.

Když se konečně také do syta naprohlíželi hraček a knížek — bylo mezi nimi viděť knížky o Růžence a Bobšovi, Čtení o Havlíčkovi a Třebízském, Hrad Černobýl, V družině generála Dewetta, loutková hra o Půtovi Pot-

štýnském, také Kytici, sbírku moravských písniček – dali se do zpěvu a zpívali, potom jim strýčkové a tetičky vypravovali pohádky a bájky, potom si ještě zahráli na dětské hry a pořád toho neměli dost. Z toho, co slyšeli a jak si hráli a zpívali, pro jiné malé čtenáře tiskneme něco v tomto a něco otiskneme ještě v příštím čísle Besed Času.

Když se tak společnost bavila, už bylo deset hodin, a najednou zvonek na chodbě: cink-cink-cink! Listonoš přinesl psaní.

Em. Holárek: **Závist.**

„Hádejte, děti, kdo vám píše?“ volala tetička živě a třepetala psaním ve vzduchu.

Prokop přiskočil, prohlížel adresu a známku poštovní a razítko a četl: Wien. Vykřikl: „Ah, to je z Vídně od holčiček Macharových.“

Bylo to skutečně od děvčátek Macharových. Aza a Kvedka psaly (tetička to dětem přečítala, aby rychleji poznaly, co jim holčičky píšou): Povídku o střevíčkách.

Žil v Rusku jeden tatínek a jedna maminka a měli chlapečka, který se jmenoval Svatoslav. Toho tatínka potkalo neštěstí, že zlí lidé na něho zanevřeli, i car se na něho rozhněval. Byli by ho zavřeli do žaláře. Když to uslyšel ten tatínek, zarmoutil se. Radil se s maminkou a řekl jí:

— Já jedu prvé do cizí země, do Švýcar, a tam budu žít tak dlouho, až se car přestane hněvat.

Nic mu nebylo tak líto, jako že opustí Svatoslávka, kterému byly teprve dva roky a byl takový roztomilý kučeravý chlapeček. On na mne zapomene, myslil si tatínek, ani nebude vědět, že má tatínka. A já budu žít daleko, daleko za sedmdesáti sedmi horami a za sedmdesáti sedmi řekami. Nebudu smět domů se podívat na Svatoslávka, jak roste, jak žvatlá a jak si hraje. A on nebude moci jet za mnou, když je tak maličký.

Maminka povídala:

— Neboj se, tatínku, já mu budu pořád o tobě vypravovat.

— Ah, on ničemu nebude rozumět.

— Nestarej se, nezapomene na tebe, tatínku! A řekla mu, že si něco hezkého pro Svatoslávka vymyslila!

Tatínek políbil maminku, pochoval naposled Svatoslávka a odjel. Jel z města, kde

žili, a jel za sedmdesát sedmery hory a za sedmdesát sedmery řeky. Tam v jednom městě musel být, ani mu psát z domu nesměli, aby se neprozradilo, kde žije. Neboť nepřátelé po něm pátrali.

A tohle si maminka vymyslila. Každý večer než Svatoslávek šel spát, zula mu střevíčky a on si je dal pěkně za okno. A maminka mu vypravovala, až usne v noci, že ty střevíčky hup, vyskočí z okna a budou cupat přes sedmdesát sedmery hory a sedmdesát sedmery řeky daleko, daleko za tatínkem. A tatínkovi povědí, že Svatoslávek byl hodný celý den a nezlobil a neplakal a nyní tiše spí v postýlce. Tatínek bude mít radost z hošíčka a naloží do střevíčků pomerančů, jablek, čokolády a cukroví a střevíčky zase budou cupat v noci zpátky cupity cup přes hory a doly a řeky. A jak přijdou domů, hup za okno, kde byly večer.

Jak se Svatoslávek ráno probudil a pomodlil a umyl, běžel k oknu se podívat a pokaždé našel střevíčky od tatínka naložené. Byly v nich pomeranče, jablka, čokoláda a cukroví a roztomilé věci. Maminka to sama naložila, ale bylo to přece od tatínka, protože tatínek nechal mamince peníze a maminka to za ně kupovala. Svatoslávek tak na tatínka nezapomněl.

Potom Svatoslávek rostl a rostl, už byl tak veliký, že začal chodit do školy. A když už chodil do školy, maminka mu pověděla pravdu, že ty střevíčky nemohly samy cupkat. Svatoslávek ale měl tatínka rád i bez střevíčků a když byl ještě větší, už student, tatínek se vrátil do Ruska a do města a žili šťastně všichni doma a tatínek měl ze Svatoslávka velikou radost. A často zpomínali na ty střevíčky.

DÍLNA VÁNOČNÍHO TEPLA.

Abych vám tedy pověděl, jak se malý Štěpán Kloučkův do té dílny vánočního tepla dostal, a proč se tam dostal. Ráno před štědrým večerem byl málokdo šťastnější, než malý Štěpán Kloučkův. Dostal od strýčka, který k nim přijel na návštěvu, zlatý peníz. A rodiče mu dali dovolení, aby si za něj koupil, co chce. Považte, co jen chce! Když housle, tak housle a když kanárka, tak kanárka. Nebo housle i kanárka. A k tomu snad ještě pušku, nebo snad cukrovou koblížku na zub. Co se všechno může koupit za zlatý peníz!

Ale odpoledne, když se již blížil štědrý večer, byl zase málokdo nešťastnější než malý Štěpán Kloučků. Snad někdo uhodne, proč? Snad to uhodne někdo z vlastní zkušenosti, a kdo neuhodne, tomu to povím. Štěpán Kloučkův si hrál celý den se svým zlatým penízem, a to už víme co se stane, když si hrajeme celý den se zlatým penízem. „Crnk" — najednou to zacrnkne, a peníz se kutálí a kutálí. Potom lezeme po břiše a hledáme milý peníz, že? Při tom si zamažeme šaty a maminka nás vyplísní, že? A peníz přece nenajdeme, i kdybychom plakali, až bychom oči měli červené, nikdo ho nedovede najít, ani tatínek ne, a ten přece dovede všecko najít! To vím, že by každý z vás mohl povídat o tom, co tatínek doved, ale takový zakutálený peníz najít, to je něco jiného. To už jakoby nějaký rarášek někde číhal, schová jej, a potom třeba, když už nikdo nehledá, nastrčí jej zrovna někam člověku před nos, kde ho každý může najít. A potom kdo ví, kdo ho najde.

Také Štěpánkovi se stalo tak. „Crnk" — peníz se kutálí a kutálí. Štěpánek si celý den se zlatým penízem hrál. Kutálei si s ním v kuchyni, když šel odpoledne na procházku, pořád jej vytahoval z kapsy a prohlížel si jej, když se vracel, hrál si s ním v průjezdě domu, kde bylo mnoho harampátí, a tu „crnk"... peníz se kutálí a kutálí. A byl pryč. Hledal a hledal a nenašel ho. Tak ztratil milý Štěpánek Kloučkův svůj zlatý peníz, za který si mohl koupit housle, kanárka, třeba ještě pušku i cukrovou koblížku na mls, všecko, co jen sám chtěl. A hledal hodinu a nenašel ho. A musil již domů.

Doma byl tichý, zamyšlený, stoupl si k oknu a díval se oknem na ulici. Ale nic neviděl pro slzy. Když tak dlouho hleděl jako bez duše, najednou bylo slyšet pod okny šum a bylo vidět, jak Franta Hulánův z páté třídy vesele ukazuje klukům něco lesklého. Bylo kolem něho kluků jako vrabců.

„Že je to můj zlatý peníz?" pomyslil si Štěpán a lap čepici hrr dolů po schodech. „To je dobře," myslil si, jak tak letěl po schodech a průjezdem, „to je dobře, jestli Franta našel ten můj peníz. Ten mi ho jistě dá, protože je hodný. On bývá rád, když může někomu něco dobrého udělat."

Ale když vyběhl před dům, co viděl? Strážník vedl Frantu Hulána za rameno, ostatní kluci se rozbíhali, jako když do vrabců střelí. Franta velice plakal, lidé se zastavovali, co se stalo?

— A co se stalo? povídala jedna paní, ukradl někomu na vánočním trhu zlatý peníz.

— Zloděj! zlobila se jiná.

— Takový malý kluk a již takový... Jen mu hodně...

A Franta odcházel a utíral si oči a strážník ho vedl, až zmizeli oba za rohem. Štěpánek teď teprve nevěděl, co má počít. Bál se lidí, bál se strážníka a bál se, co mu nyní doma řeknou. Nejdřív si pomyslil, že všecko řekne až zítra, až bude po štědrém večeru. Ale když se vrátil domů a vstoupil do teplého pokoje, vzpomněl si ještě

ěji na Frantu. Franta je na strážnici, nelou mu věřit, snad ho zavrou do vězení, ten le mít smutný štědrý večer, chudák.

Štěpán přišoural se pomalu k mamince a cko jí řekl. Maminka to řekla tatínkovi a taek rychle vstal, spěchal na strážnici, aby antu pustili. Že zlatý peníz neukradl, že ho el. Štěpánek že ho v průjezdě ztratil a zlatý íz se nejspíše zakutálel na chodník.

Ach, jakou měl Franta radost, když jej přil otec Štěpánkův ze strážnice. Ale potom dal do pláče a plakal náramně a hořce plakal, on si ten peníz nechtěl nechat, že by to byl ámil a strážníci mu udělali takovou hanbu!

Štěpán plakal s ním a prosil ho: „Odpusť mi, antišku, odpusť mi, že jsem ztratil ten peníz". yž rodiče viděli, že Štěpán tak lituje své netrnosti a Franty, již mu nic nevytýkali. Maka Štěpánova nacpala Frantovi plné kapsy lek a ořechů a poslala ho domů, aby jeho maka (měl jen maminku) neměla o něho stat. Již se zvečeřivalo.

*

Přišlo nadělení Ježíškovo u Kloučků. Štěpán stal věci — inu až srdce plesalo: koně, paky, obrázky, knížky a kdož to všechno vzpone. Strýček si usedl se Štěpánem vedle váního stromku a vykládal mu velikou obrázvou knihu. Byl v ní také obraz uhelného dolu. ýček vypravoval, jak povstalo uhlí ze stromů, bylo velice hezké. Potom si povídali tatínek strýčkem o lidech, kteří dnes nemají ani uhlí peněz, aby si zatopili ve světnici, z bídy že tou zločiny, čemu Štěpánek už nerozuměl, jen nával, že je to něco smutného.

Takový šťastný a veselý byl Štěpánek, jen oči hrály. Až když se svlékal ke spaní, vzpoěl si na Frantu a trochu si při tom zaplakal. posteli také ještě trochu zaplakal. A maminka, ěc, proč pláče, radovala se, že Štěpánek má ré srdce. Nežli šla spát, modlila se za chlapce, byl vždy tak hodný.

A teď poslouchejte! Když se maminka modlí ědrý večer za chlapce, který o štědrý večer kal pro cizí bolest a pro cizí neštěstí, z toho á vždy něco dobrého. Takový chlapec uvidí nu vánočního tepla.

Proto jí tedy milý Štěpánek Kloučků také děl. Slyšte, co Štěpánek uviděl a jak se to lo:

Milý Štěpán byl už hodně ospalý. Přimžel ené oči a díval se ke kamnům. V kamnech ň byl už skoro uhaslý a jen poslední jiskry kaly do popelníku. A Štěpán usínal a usínal. ž myslil, že spí. V tom skočila velká jiskra popelník na podlahu a udělala zase skok se skok a když udělala třetí skok, už to ne jiskra, nýbrž byl to — malý mužíček. A šaty íčkovy svítily jako šaty svatojanské mušky.

A jde ten mužíček k malému Štěpánovi, pokloní se mu u postýlky a řekne:

„Štěpánku, vzkazuje ti dobrý mistr kouzelník, chceš-li se podívat do dílny vánočního tepla?"

Jak by nechtěl! Který pak chlapec by tohle nechtěl!

Chtěl jen říci Štěpánek, že se dříve zeptá tatínka a maminky, ale než mohl promluvit, už jakási divná síla vyzdvihla jej lehounce z postýlky. A už byl také oblečen do takových skvostných šatů, jako ten mužíček. Dívá se Štěpánek, dívá: a hle, tam kde stála kamna v pokoji, už nebyla kamna, nýbrž otvírala se zlatá brána jako do kostela nebo do zakletého zámku. Mužíček ukázal rukou a Štěpán vstoupil do té brány.

Šli a šli. Až přišli do veliké síně, jasně sluncem osvětlené. Byla to čarokrásná zahrada jako ráj. A v té síni bylo teplo jako na jaře. Na trůně seděl starý kouzelník s šedivou bradou a díval se mírně po celé síni. Po síni proháněli se svítící broučkové. Chytali sluneční teplo a nosili je k dobrému mistru kouzelníkovi a ten stíral jim s křídel to sluneční teplo jako lehounký prášek a každý ten prášek hned očaroval. Jak ho očaroval, vyrostla z prášku jarní rostlina.

Štěpánek se divil, když viděl, že květiny a stromy jsou prášky slunečního tepla, které kouzelník začaroval.

Mužíček pravil:

„Tohle čarování se děje vždycky o vánocích. Také to uhlí, které viděl's ve své obrázkové knize, je začarované dřevo ze začarovaných stromů ze začarovaného světa, a když uhlí hoří, tu se to zakleté teplo osvobozuje a hřeje. A my létající uhelné jiskry jsme jako princové osvobození ze zakletí." Když to mužík povídal, vypadal skutečně světlý a jasný jako princ.

Potom mužík ukázal rukou dál a vešli se Štěpánkem do jiné zlaté brány. To byla brána do jiného sálu. Zase takový čarokrásný sad jako ráj. Jen že v této veliké síni hrála hudba. Všady hrála, z křoví, od stropu, v koutech, veliká, slavná hudba jak o božím těle, ale nikde nebylo vidět, kdo hraje. Jako by ji andělé hráli a zpívali. A vůně tou síní vanula, jak by všechny růže a fialky, resedky a mateří doušky a všechny roztodivné květiny rajské ji vydychovaly. A zase teplo bylo v té síni, takové teplo, o kterém lidé říkají, že hřeje duši.

A Štěpán se na nic nemusil ptát. Když jeho dušička byla plna toho tepla, tu rozuměl řeči květin. A květiny mu šeptaly, že ta hudba a ta vůně a to teplo sálají tady z božího trůnu. Lidské oko ho nevidí, ale člověk cítí světlo, vůni i teplo boží. Prášky toho tepla zavinují andělé o vánocích a skrývají je do lidských srdcí a z toho vyroste lidem v srdci láska. Když rodiče mají rády své děti, když děti mají rády své rodiče, když bratři a sestry se milují, když lidé dělají dobré skutky svým bližním — to všechno je ta láska.

Štěpánek v tom okamžiku vzpomněl si na tatínka a na maminku, jak doma spí v teplém pokoji, vzpomněl si na strýčka, jak ho na kolenou houpával, vzpomněl si na Frantu, který je s maminkou sám a který dnes jistě neviděl skákat ty divné jiskry z kamen jak on.

A jak si na to všechno vzpomněl, přestala rázem hudba hrát a květiny vonět, neboť už byl ve třetí veliké síni. Nevěděl ani, jak se tam dostal. Vlastně to nebyla už síň, nýbrž veliké náměstí v městě. Nad hlavou bylo vidět jasné hvězdy na obloze, vánoční zvony hlaholily se všech věží kostelních. Mužíček se mu kdesi ztratil. Za to lidé tu chodili a sníh jim chrupal pod nohami. A všichni byli veselí a teplo jim sálalo z tváří. Když se potkávali, pozdravovali se upřímně, říkali si laskavá, bratrská slova, bohatí tiskli ruce chudým a dávali jim almužny, ale tak, jako si dávají známí mezi sebou dary, kteří se milují a ctí.

To byly krásné vánoce! Štěpánek přál si, aby vánoce takové trvaly celý rok a po roce začaly znova. Myslil si: proč by lidé nemohli tak krásně světit pořád narození Krista Pána?

V tom cítil Štěpánek, jak ho někdo bere za ruku, jak mu někdo hladí jeho ručky a tvářičky, jak na něho sladký hlas volá: „Štěpánku! Štěpánku!"

Probudil se. Promnul si oči. Ležel ve své postýlce. Ve světnici bylo světlo. Z kamen praskal oheň a jiskry lítaly do popelníku. Oknem viděl, jak padá sníh. Veliká vánočka stála na stole, tatínek se strýčkem seděli u stolu a maminka stála u jeho postýlky a usmívala se.

Všechno to teplo a vůni z těch rajských zahrad cítil Štěpánek ještě ve svém srdéčku, chtěl mamince vypravovat, jak mu mužíček ukazoval dílnu vánočního tepla, ale nemohl si zpomenout na slova. Vyskočil z postýlky, zavěsil se mamince kolem krku a povídal:

„Maminko, pošleme té vánočky Frantovi?"

SVATÝ PETR.

Když Kristus Pán a svatý Petr chodili světem, svatý Petr povídal:

„Ach, Pane, kdybych tak mohl být jednou Pánembohem, hříšné trestat, spravedlivé odměňovat, jak kdo zasluhuje! To je člověku při tom asi dobře!"

Jdou dál, na třešni visí roj včel. Rojily se. Kristus Pán povídá:

„Petře, smeť je do čepice!"

Svatý Petr smetl včely do čepice, prohlíží je, jsou-li to vlašky či češky, a jedna ho píchla do nosu.

„Tak ty tak!" křikne, a bác čepicí o zem.

Kristus Pán se usmál a povídal:

„Tak vidíš, Petře! Jedna včela tě bodla, a hned jsi všechny potrestal! Jak by to bylo teprve s těmi hříšníky a spravedlivými?"

KOMÁŘI.

Zvolna. Moravská.

Bzum, bzum, bzum, bzum: Komá - ři se že - ni - li,
bzum, bzum, bzum, bzum, trošky ví - na ne - mě - li.

Bzum, bzum, bzum, bzum: Přiletěl tam slavíček,
bzum, bzum, bzum, bzum, přines vína žejdlíček.

Bzum, bzum, bzum, bzum: Komáři se opili,
bzum, bzum, bzum, bzum, až komára zabili.

Bzum, bzum, bzum, bzum: Komár leží v komoře,
bzum, bzum, bzum, bzum, muška pláče na dvoře.

Bzum, bzum, bzum, bzum: Neplač, muško, co ti je?
bzum, bzum, bzum, bzum: ještě komár ožije.

ORÁČ A LIŠKA.

Jednou oral oráč na poli. Slyší, že v lese cosi praská a křičí. Jde se podívat: medvěd chytil zajíce a dávil ho. Oráč se smál. Medvěd povídá:

— Jen počkej, co budu hotov se zajícem. Sežeru tebe i s kravami.

Oráč se ulekl, všecek se třásl. Ale na kraji lesa v houští seděla liška. Povídá:

— Kmotře, nic to, jen z chytra na něho! Dáš-li mně kohouta, poradím ti.

— Ale s radostí dám, kmotra!

— Dobrá. Tak zatrub, jako myslivci troubívají: trarátatata. Uvidíš, jak pojede!

Oráč zatroubil do pěsti, jen to lesem zahučelo. Medvěd vystrčil hlavu z křoví a ptá se oráče:

— Kmotře, co to?

— Ale myslivci jacísi jedou, prý lovit medvědy.

— A to odpusť, povídá chvatně medvěd, to já tam musím pospíšit, abych při tom také byl. A již uháněl do lesa.

Liška se smála oráči: Vidíš, člověk jsi, a jak jsi hloupý. Já ti neporadit, už bys byl sežrán. Tak zítra! Nezapomeň na kohouta!

Na druhý den z rána kdosi časně klepe sedlákovi na dveře. Oráč vstává, škrábe se za uchem, poznal lišku. Myslil si: Škoda kohouta. Zaštěkal jako pes. Liška za dveřmi:

— Kmocháčku, co to volá?

— Ale psi jacísi, prý jdou lišky honit.

— A to odpusť, liška na to chvatně, to poběhnu honem, abych při tom také byla. Jen se za ní po dvoře a po zahradě zaprášilo.

Toto číslo věnováno je dětem. Přispěli do něho Jindřich Kovář (Dílna vánočního tepla), Václav Říha (sv. Petr, Oráč), Jaroslav Tuna, J. H. a B. H.

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 29. prosince 1901. Číslo 14.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 65 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma

DĚTSKÁ ŘÍKAČKA.

A já brouček.
sekal souček,
usek' jsem si paleček;
šel jsem k panu doktorovi,
aby mi dal páseček.
Pan doktor mi povídal:
— Co jsi broučku, co dělal?
— A já brouček,
sekal souček,
celý jsem se posekal!

KRÁLEVIC HARTKNUT A PRINCEZNA S DRAHOKAMEM.

I. Král Harald a princ Hartknut.

Na Islandě panovalo mnoho králů, ale žádný z nich nebyl tak veselý, jako král Harald, nevím již kolikátý. Když ostatní králové byli u něho na táčkách a loučili se potom na hranicích svých království, říkali vždycky: „Počkat, ještě si povězme ten dobrý vtip, co udělal dnes král Harald.“

A pověděli si ten vtip a náramně se mu smáli, a komonstvo se smálo s nimi, ačkoliv nevědělo proč. A potom šel každý král do svého království a kraloval tam tak vesele, že to bylo radost na Islandě žít.

Syn toho krále Haralda jmenoval se Hartknut a přál si mít rajskou rybku. Rybku se safírovým okem, tyrkisovými šupinami a rubinovými ploutvemi, která by se smála tak sladce, jako když všichni ptáci zpívají. Inu, byl to princ a proto mohl mít tak roztodivné přání. Jeden den si královic dal zavolat učence a ptal se jich, v kterém moři by se takováhle rybka dala najít. Povídají učenci, že nikde, nikde, docela nikde a prosili prince, aby je za to netrestal.

Povídá královic:

„Každý z vás dostane tisíc dukátů, že jste mi způsobili takovou radost. Já jsem si to také myslil, že v našem obyčejném světě taková rybka nežije.“ Královic byl totiž přesvědčen, že někde nějaká víla žije a čeká na příležitost, aby pro něho vykonala něco hodně nemožného.

Kázal tedy učencům vyplatit každému po tisíci dukátů, vystavěl si zámek u moře a čekal, až mu pošle víla rajskou rybku. A kdo ví, co se po tom ještě víc nestane?

S počátku bylo k vůli té rajské rybce hodně veselo na Islandě. Lidé říkali: „To je nevinná zábava, královic beztoho nemá co dělat.“ Král udělal každý týden jeden vtip na rajskou rybku a víc si hlavy nelámal.

Ale při sedmnáctém vtipu se tolik rozkašlal, že musil přijít jeho tělesný lékař Jejé. Ten povídá:

„Králi Haralde, ty jsi nastydlý a kdybys konal svou obvyklou vánoční jízdu po zemi, dostal bys zcela jistě chřipku. Bylo by dobře, kdyby tě letos při vánoční jízdě zastupoval královic Hartknut. Ať princ místo tebe objede království.“

Král Harald vzkázal královicovi Hartknutovi, že má místo něho konat vánoční jízdu po zemi. Ale královic řekl poslům, že nemůže, poněvadž o vánocích, v té pravé rybní době, by mu mohla víla nejspíše poslat tu rajskou rybku, a on by nebyl doma.

Tu udělal král svůj osmnáctý vtip na rajskou rybku, ale hodně kousavý vtip a poručil, aby k němu přišli jeho tři ministři Javól, Nené a Abrabr. S těmi ministry se král radil, jak by se měl potěšit islandský lid, když z královské vánoční jízdy sejde.

Ale to byla čistá porada. Ministr Nené byl proti všemu, co ministr Javól navrhoval, a král byl konečně rád, že ministr Abrabr ty druhé dva ještě vždy jakž takž uchlácholil. A při tom král se pořád nic kloudného nedověděl. Usmyslil si tedy král sám, že se zeptá o radu svého starého přítele, vodníka Brum-Bruma.

II. Vodník Brum-Brum a kočky.

Král měl v sadě rybník, který byl hluboký jako moře a také byl do rybníka z moře vchod. Král šel po nezdařené poradě se svými ministry k rybníku a zašeptal táhle slova:

Brum-Brum hola,
Vodní muži,
Vynoř zdola
Svoji kůži!
Přítel volá —
Brum-Brum — hola!

A tu se vynořila z rybníka podivná postava. Hlavu to mělo tulení, a zelené dlouhé vlasy a vousy. Tělo to mělo lidské. Šaty to mělo takové, jaké nosí rosnička.

Límce, manžety a náprsenku to mělo z přirostlého labutího peří. Místo kravaty mělo to kolem krku pestré živé mořské hady, všelijak v sebe stočené. Nejen na rukou, ale také na nohou mělo to jakési rukavice. A ty byly červené jako z nějakého měkkého korálu a měly mezi prsty plovací blánku jako mají vodní ptáci. To byl vrchní vodník hlavní islandské zátoky Brum-Brum. Ti menší vodníci v řekách a rybnících byli jeho poddaní.

Vynořil se tedy vodník Brum-Brum z vody a ptá se:

— Co si přeje tvoje Královská Milost?

„Přeju si — pravil král — rady tvé. Jak se má potěšit můj islandský lid, když já nemohu letos o vánocích objet své království a když můj syn nechce?“

Brum-Brum kroutil si dlouhou chvíli vousy, neboť v těch vousech měl schovánu všecku svou moudrost, a pravil:

— Milý králi, pošli mně své tři ministry. Posadím je do svého podmořského člunku. Ten je přepraví přes moře do řeky Labe. Z Labe do Vltavy. Po Vltavě vzhůru. Zastaví u paláce vltavského vodníka Bam-bama. Ten namaže tvé ministry českou mastí, takže budou aspoň dvě hodiny, pokud se na vzduchu nevysuší, mluvit česky. Potom půjdou, až uvidí chalupu a na střeše té chalupy jedno černé, jedno šedivé a jedno strakaté zvíře. Ta zvířata mnistři koupí a přivezou je zpět. Až uvidí lid islandský tak vzácná zvířata, zapomene, že ty nemůžeš a královic nechce konat vánoční jízdu po zemi.

Král uposlechl vodníka Brum-Bruma.

Ministři sedli do podmořského člunu. Za dva dni přijeli pod mořem do Labe a Labem do Čech. Vodník Bam-Bam je namazal českou mastí. A potom šli, uviděli chalupu a na střeše té chalupy tři zvířata, jedno černé, druhé šedivé a třetí strakaté.

Byly to kočky chalupníka Feriny z Černé Lhoty. Ministři islandští jakživi koček na Islandě neviděli. Myslili si: To jsou vzácná, podivuhodná zvířata! To bude král koukat a islandský lid také!

Ministr Javól měl vždycky první slovo. Přistoupil k chalupníkovi Ferinovi, jenž práv štípal dříví a povídá:

— Hej, chalupníku, prodej nám ta vzácn zvířata, dáme ti za každé deset tisíc dukatů

Chalupník si myslil: To jsou ňáci žer tovní páni. Musím jim ukázat, že také rozu mím žertu. Povídá tedy rozmarně:

„Co pak nevidíte, pánové, že tohle jso pravé čistokrevné černolhotské kočky? Ony mne stojí dvakrát tolik, než nabízíte. Ale chcete-li, přenechám vám je bez výdělku každou za 10.000 dukatu.“

Přilákal pak kočky a zavřel je do jakés klícky, která stála náhodou na dvoře.

Ministr Nené se chtěl vzdát úřadu, když uslyšel, že má dát 30.000 dukátů za tři zvířata. Ale ministr Abrabr jej jako vždycky uchlácholil. A tak dali chalupníkovi ty peníze. Chalupník křičel: „Jsem já blázen, nebo jste vy blázni?“ neboť nevěděl, co si má myslit. Ale ti ministři už česky nerozuměli, ta česká mast, kterou je vltavský vodník Bam-Bam natřel, zatím se z nich vysušila. Myslili, že je to chalupníkovi na konec přece jen líto, že jim dal ta zvířata vzácná bez výdělku. Utíkali tedy rychle, aby se dostali ke svému člunku na Vltavě a hup do člunku. Potom do Labe a do moře zpátky.

To bylo nějaké slávy, když to poselstvo národu přineslo ty kočky. Pochodňové průvody se pořádaly. Družičky šly poselstvu naproti, řečníci jim pronášeli přípitky a hudby vyhrávaly.

Král Harald měl také radost z koček. Povídal: „Ty se budou princi Hartknutovi jistě líbit a vyženou mu z hlavy rajskou rybku.“ Kočky byly velmi mladé a ještě pořád si hrály. Chytaly si ocasy a točily se jako klubíčka nebo se válely a lehce kousaly nebo se honily za každým papírkem a chytaly paprčkami třásně a šňůry na králových a princových šatech. Byla to doopravdy veselá podívaná na kočky.

Králevic Hartknut se z koťat radoval a pravil:

„Až ta zlatá rybka přijde, bude to ještě krásnější. Když jsou na světě taková roztomilá zvířata, proč by víly nemohly mít rajské rybky?“

Když to král uslyšel, řekl:

„Tu máš čerte kropáč. Třicet tisíc dukátů dal jsem za kočky. A ony prince Hartknuta ještě utvrdily v jeho bláznovství. To mi Brum-Brum špatně poradil.“

Mořská vlaštovka letěla zrovna nad královským hradem a slyšela, co král povídal.

Letěla k moři a výrok králův prozradila mořskému rackovi, ten zase jedné mladé velrybě, se kterou se rád bavíval a ta jej donesla

. tepla vodníku Brum-Brumovi. Brum-Brum rozzlobil a přísahal, že se celému královému rodu strašlivě pomsti. —

III. Lodička štěstí a islandská mlha.

Ani vodník nemůže člověku nic zlého činit, když nemá spravedlivé příčiny. Ale ta říčina se proti královici Hartknutovi našla. rálevic nic nedělal, kočky ho přestaly těšit, en myslil na rajskou rybku. Jeho šlechtické omonstvo také nemělo co dělat. A když neělo co dělat, vyvádělo veselé kousky, až se slandský lid horšil. Po komonstvu se opičili ynové ministrů, purkmistrů a radních. Po ěch jiní a jiní. Řečníci počali lidu vykládat, aké blahé časy nastanou, až přijde rajská ybka. Když někdo počal spravovat dům vůj, smáli se mu hned jiní, že je hloupý, že a rok nejpozději přijde zlatá rybka, a potom šichni budou bydlit v palácích. A tak čestná práce pomalu upadala v posměch a zahaleči byli vynášeni jako praví přívrženci rajské ybky.

Královi Haraldovi se to nic nelíbilo. Někdy za celý měsíc neudělal ani vtipu. Králové, kteří přicházeli k němu na táčky, již se tak dobře nebavili, jako dříve, a když odcházeli a loučili se na hranicích svých království, podívali se na sebe po očku a pokrčili rameny. A komonstvo se na sebe také podívalo po očku a také pokrčilo rameny, ačkoliv nevědělo, proč. A potom ti králové šli do svých království a kralovali tam tak mrzutě, že bylo nesnesitelno v Islandě žít.

Ale ještě mnohem horší věc přišla. V dřívějších letech každé vánoce připlavala k Islandu démantová lodička, na které bylo naloženo štěstí. Nebylo ho mnoho toho štěstí. Jenom půl Islandu pokaždé se ho dostalo, druhá polovička musila čekat, že jindy bude šťastnější. Ale bylo to přece něco. Lodička jen tenkráte však mohla připlout k Islandu, když lidé hodně pracovali. Z potu práce utvořila se pára, z té páry mračno, které tu lodičku štěstí hnalo z moře ku břehům islandským.

Ale teď v království krále Haralda nikdo nepracoval, všechno se jen bavilo nebo mrzelo a všichni čekali jen, až ta rajská rybka princovi přijde, že nastanou zlaté časy. Proto diamantová lodička s pravým štěstím zůstávala na širém moři a nemohla ku břehu. A když nemohla ku břehu, škodilo to také vodníkům. Neboť přístav u Islandu zanesl se blátem, byl plný špíny a odpadků. Nikdo se tam nechodil koupat do toho bahna.

I zažaloval vrchní vodník Brum-Brum královice před sborem ostatních vodníků, jak mořských tak říčních, které svolal do svého vodního křišťálového paláce. A řekl:

„Králevic Hartknut se vzdal práce, která přináší pravé štěstí a sní o pouhé hračce! Svedl ty druhé, že se nestarají ani o sebe ani o jiné, ale jen o rajskou rybku. Králevic jest vinen vším. Vinen tím, že náklad pravého štěstí letošní vánoční nepřijede k břehu a sřítí se do moře. Rcete, duchové vodní, čím jej máme potrestat?“

Tu povstal jeden starý vodník a řekl: „Mlha“. Ostatní při tom slově zbledli. Brum-Brum však opakoval slovo „Mlha“ třikráte hlubokým hlasem a vzal jaspisovou schránku a položil ji vedle sebe na stůl. Potom zastínil levou rukou své oči a když ostatní duchové také si zastínili oči, otevřel víčko jaspisové schránky. A řekl jen: „Královici Hartknutovi.“ Lehká, sotva viditelná mlha zvedla se ze schránky, vystoupila z moře, nesla se k paláci princovu, ovinula se kolem královice Hartknuta. Králevic právě v tu chvíli byl velice šťasten. Právě si zas představoval, jak ta rajská ryba se safírovýma očima, tyrkysovými šupinami a rubínovými ploutvemi se směje sladce, jako když všichni ptáci zpívají.

V tom jej ovinula mlha docela. I bylo mu smutno, jako kdyby všichni ptáci zpívali nad jeho hrobem.

A nemohl ani zaplakat, jak mu bylo smutno. Taková byla pomsta vodníkova.

IV. O Hartknutově nemoci. Jak král jel na pout. Ořechová válka.

Zlá je ta islandská mlha, zlá je. Koho ovine, tomu působí každá věc tolik bolesti, kolik mu dříve působila radosti. Dříve si představoval králevic, jak mu všichni druzí královicové budou rajskou rybku závidět, jak ta rybka bude zářit, jak bude krásná: teď vinil svou vílu, že je ukrutná, že mu rajské rybky posud neposílá a rval si v netrpělivosti své vlasy, byl nepokojný a nešťasten. A čím více se blížily vánoce, tím byl nešťastnější. On právě na vánoce čekal svou vílu, že se konečně zjeví a že mu přinese zlatou rybku se safírovýma očima, tyrkisovými šupinami a rubínovými ploutvemi, která by se smála sladce, jako když všichni ptáci zpívají.

Ta islandská mlha prince ukrutně trápila. Nejedl a nepil a chřadl. Král Harald byl také smuten. I vzkázal odpoledne před štědrým večerem po sluhovi, který troubíval na všech dvorech královských na Islandě, že se dnes u něho nebude hrát vánoční hra, aby králové k němu na táčky nechodili.

Potom dal svou korunu do škatule, do vaty, a vzal si beranici, pověsil svůj hranostajový plášť šarlatový do šatny a oblékl si

kožich s tulipánem. Žezlo půjčil na ten večer slouhovi a vypůjčil si za to od něho hůl a šel z hradu a šel, až přišel ke klášteru, kde se mniši modlili právě půlnoční.

Tam plakal velice a modlil se za svého syna. Když už všichni mniši odešli, modlil se ještě za štěstí králevice Hartknuta.

Tu ozval se z místa, kde visel vysoký kříž, jasný laskavý hlas:

„Než přijdeš domů, bude syn tvůj vyléčen ze své nemoci. Ale šťasten nebude, dokud se nebude opravdově starat o štěstí jiných lidí a také o pravé štěstí své."

Když král přijel domů, Hartknut byl klidný. Zdálo se, že na rajskou rybku zapomněl. Ale šťasten ještě nebyl. Ten den, co král přijel z půlnoční, poprvé si princ Hartknut povšimnul, že jeho otec není již tak vesel jako býval, že je přepadlý a smutný a nedělá žádné vtipy. To jej zabolelo. A začal si vůbec všímat kolem sebe lidí. Hned po vánocích začal jezdit i po království. A viděl všude tolik bídy, že nebyl nic veselý. Ale ty vánoce, kdy ani král ani králevic neobjížděli zemi, kdy král na svém dvoře nedával vánoční hru a kdy nepřiplula k Islandu lodička štěstí, měly zlé následky pro celý Island. Králové, kteří přišli na táčky štědrovečerní k jinému králi, v mrzuté náladě se servali při hře o ořechy a z toho povstala na Islandě velká válka, zvaná podle těch ořechů válka ořechová.

Jenže na Islandě se vede válka jinak, než u nás. Tam maširuje každá armáda jako o parádě před přísežnou nestrannou porotou a střílí salvy, při čemž všichni vojáci musejí vystřelit na ráz Pánu Bohu do oken a žádný se nesmí opozdit, ani vystřelit dříve. Ta armáda, která lépe maširuje a lépe střílí salvy, dostane čárku od porotců. A která má více čárek na konci roku, ta vyhrála. Nikdo tedy ve válce ořechové nepadl, ale neštěstí to bylo přece. Všeci mladí musili na vojnu a zanedbávali práci a mnozí zas chodili zevlovat na vojáky a zanedbávali práci také.

V. Drahokam tepla. Svatba. Šťastné vánoce.

Když králevic Hartknut zapomínal na rajskou rybku, také ostatní země na ni zapomněla. Lidé se počínali zase starat o své zaměstnání. Sedláci orali a kopali, krejčí a ševci šili šaty a boty, kupci kupovali a prodávali, rybáři a lodníci plavili se po mořích. Také v králově i princově paláci každý konal práci, která mu patřila. Panstvo přestalo si s kočkami hrát, a kočky toulaly se opatrně po komorách i chlévech a chytaly islandské myši.

Na Islandě byla práce. Z potu práce vypařovala se mlha a měnila se v mráček. A když se blížily vánoce, lodička se štěstím připlula blízko k islandským břehům.

Den před štědrým večerem, králevic Hartknut, čilý a zdravý dal si osedlat svého královského soba a jel a jel, až přijel k zasněženému kopci. Tam byla zasněžená poustevna. Králevic kázal sobovi, aby odhraboval sníh a když sob odhrabal vchod do poustevny, králevic vstoupil a klesl na kolena a prosil Boha, aby mu vnukl myšlenku, jak by mohl učinit svého otce šťastným a zemi šťastnou a sebe také šťastným.

Modlil se upřímně a dělal si opravdové předsevzetí, že bude dobrým králevicem, aby ho všichni lidé měli rádi.

V tom zazněly zvony po celém království. Králevici zdálo se, že tak jasně ještě nikdy nezněly. Poslouchal a poslouchal a připadalo mu, že čarovné teplo lije se z hlasu těch zvonů. Vystoupil z poustevny a byl šťasten. Bylo mu, jakoby měl křídla a jakoby kámen nějaký spadl mu se srdce. Všechny zvony zvonily po celém království.

A v té chvíli démantová lodička se štěstím přirazila do přístavu islandského a štěstí z ní rozletělo se po Islandě.

Když králevic vyšel z poustevny a díval se na jiskřivé hvězdy na nebi, najednou ozvaly se na blízku zvonky a rolničky. Přijely lehké sáňky, tažené čtyřmi soby a ze sáněk vyhoupla se krásná princezna.

„Kam jdeš, princezno?" ptal se jí králevic.

— Jdu se za tebe pomodlit, zašeptala sladce.

Tu se králevic poklonil a chtěl princezně políbit ruku. A jak se při tom dotkl prstenu jejího, bylo mu ještě blaženěji, nežli před tím. Jakoby se s ním stal zázrak.

Byla to princezna ze sousedního království. Královský otec její chodíval s druhými králi ke králi Haraldovi na táčky, a když přišel domů, vypravoval vždycky královně a princezně, co dělá král Harald a jeho syn Hartknut. Princezna hořela touhou poznat toho králevice Hartknuta. Otec její slíbil jí, že ji jednou vezme ssebou, ale slibu svého nesplnil, když králevic byl tak divný a snil o víle a rajské rybce! A princezna tím víc si ho přála poznat. Potom přišel na prince smutek, když ho ta mlha trápila, jezdil po království a princezna tím víc ho měla ráda, čím králevic byl tesklivější.

Umínila si, že se o vánocích ve staré poustevně za králevice Hartknuta pomodlí. Neřekla rodičům nic, dala si zapřáhnout lehké sáňky a jela a jela. Jela zrovna blízko břehu mořského, když z démantové lodičky náklad štěstí sypal se na Island. Do princezniných

sáněk padl prsten s drahokamem, jakého jakživa neviděla. Navlékla prsten na prst a jak ho navlékla, takové teplo se z něho prýštilo, jakoby bylo jaro.

Princezna jela a jela. A jak tak jede, zavadila prstenem o skřehlé větvičky divokých trnek při cestě a ty větvičky hned rozkvetly jako z jara.

Králevic ucítil také teplo zázračného toho prstenu, políbil princezně ručku a pravil:

„O já blázen, pořád jsem čekal na vílu, která mi přinese zlatou rybku se safirovýma očima, tyrkisovými šupinami a rubínovými ploutvemi, aby se smála sladce, jako když všichni ptáci zpívají. Už nechci rybku, chci jen tebe, drahá princezno!“

I přivezl si králevic princeznu domů, a byla svatba.

Jak starý král uviděl princeznu, byl veselý a udělal po dlouhém, dlouhém čase zase vtip a řekl princezně:

„Nebudou-li jen uhlíři nic mít proti tvému drahokamu tepla.“

A štípl princeznu do tváře.

A přišli králové druhého dne na vánoční hru a vzali ssebou své kancléře, aby uzavřeli mír po ořechové válce. A když se nemohli dohodnout, házeli ořechové skořápky, a jak ty skořápky padly, tak se musil každý podrobit. Toho večera král Harald udělal pět dobrých vtipů, což ani v nejveselejších dobách netrefil a králevic Hartknut udělal také jeden vtip, což se nikdy před tím nestalo.

A poněvadž loď diamantová letos přistála na Islandě, bylo všude veselo. A perníkáři dělali dobré obchody.

Em. Holárek: **Štědrota.**

A vodník Brum-Brum se již také nehněval. Honil se celý den za velikou rybou a přišel uřícen domů a prosil ženu, aby mu ji uvařila na černo. Když snědl tu rybu na černo a byl tuze dobré mysli, sedl si a napsal dlouhé psaní svému příteli, vltavskému vodníkovi Bam-Bamovi. V tom psaní vypsal celou tu historii o králevici Hartknutovi, jak se na ostrově Islandě sběhla.

— Skoč! zavolal na svého nejmladšího synka. — Skoč do moře, do Labe a do Vltavy a zanes psaní strýci Bam-Bamovi. Ale vezmi nohy na ramena!

Mladý vodník připlul do Vltavy, ale Bam-

Bama nenašel. Vltava byla prázdná, dům jeho ležel v troskách jako sbořeniště. Roznesla prý se pověst, že Vltavu budou rozrývat a rozkopávat pro nějaké vodní kanály a tak se Bam-Bam vystěhoval raději v čas, ale nikdo nevěděl kam.

Mladý vodník Brum-Brum vyskočil na břeh, došel do nejbližší vesnice a nevěda, co s psaním otcovým, hodil je do poštovní schránky na psaní v Černé Lhotě. Tam to psaní přečetli a dali je do obecního musea jako vzácnost. Kdo nevěří, ať tam běží.

NA ŠTĚPÁNA.

Druhá vánoční beseda.

Všecky naše děti sešly se na druhý vánoční svátek podruhé pod stromečkem. Stromeček už byl nějak chudší, prořídlejší, jako když špačci a vrabci zasednou na červené třešně a hodně je proberou. Však na tom stromečku zobali také rozliční špačci — viď Jirko? a rozliční brabečci — viď Prokůpku, Ivánku a vy ostatní mlsálci?! Stromeček už byl tedy chudší a prořídlejší, ale dětí nebylo míň, ba ještě jich přibylo. O dva. A to byli hosté z venkova.

První host přijel na boží hod k polednímu vlakem z táborského kraje. V táborském kraji mezi městem Voticemi a městečkem Milčínem na silnici leží nepatrná vesnička na horách. Chudá, ale v letě krásná, leží jako v zahradě lesní. Někteří z našich hochů mají rádi vesničku tu, bývají tam na letním bytě a jezdívají tam s pasáky a voláky na pole, pásávají s dětmi na podzim kozy a krávy, rozdělávají ohně a pekou v nich brambory. To je taková slast, inu! Jirka se tam s počátku bával vlků a medvědů, ale nyní už ví, že jsou tam jen veverky v lesích a sojky a žádní vlci a žádní medvědi. Hostišov se jmenuje ta vesnička a z Hostišova jde rovně silnice do Táobra, který založil Žižka a na blízku Hostišova je staré bývalé zemanské sídlo jednoho přítele Žižkova, Zbyňka z Buchova. Z toho Hostišova přijela kamarádka navštívit chlapce, Mařena Oplova, čtrnáctiletá — už by chtěla sloužit v městě. Nejraději prý v hotelu. (Slyšela to slovo „hotel", ale nevěděla, co hotel je.)

Na sv. Štěpána časně z rána, kdy Prokop a Jirka a Olinka teprve vstávali, přihodilo se něco veselého. Najednou ozval se u dveří domácích, kde naši hoši bydlili, dětský zpěv. Takový tenounký hlásek, jako hedbávná pentlička. Nebyl to hlas ani pražských koledníků — těch dětí z okolí, které přicházejí do Prahy něco si vykoledovat a jen tak něco za dveřmi kuňkají; ani chraplavý zpěv dráteníků z trenčanské stolice, z nichž obyčejně páchne kořalka; jen takový tenký a jaksi nesmělý hlásek chlapčí. A ten hlásek za dveřmi koledoval:

> Já su malej koledníček,
> přišel jsem k vám pro trojníček,
> trojníček mně dejte,
> mně se nic nesmějte...

— Hoši, co to? upozorňovala maminka.

Polooblečeni vyhrnuli se ze světnice, otevřeli dveře a přede dveřmi stál švarný Slováček — soťůrek dětský na ruce — asi devítiletý, nic se nezarazil a jen koledoval dál.

Maminka hned byla doma. Usmála se tiše a vyšla před práh. Hledala pátravě někoho očima na chodbě a nemýlila se — moravský strýček stál za křídlem dveří. Hoši si toho nevšimnuli a jen si zvědavě prohlíželi Slováčka. Maminka nechala je, jak to provedou.

— Odkud jsi ty? zeptal se koledníka Prokop.

„Z Moravy" — odpověděl koledník, nechal koledování a zubil se čtverácky. A víc neřekl.

— Ale hoši, vždyť je to Janíček, váš bratránek! zavolala maminka.

To bylo halo! To se neptejte! Strýček vystoupil z úkrytu, hoši chmaç Janíka každý s jedné strany, vedli jej do bytu a staří mladí řehonili se, jak výtečně Janíček to provedl, že přijel z Moravy na koledu a nedal se hned poznat.

A to byl ten druhý host.

Když se odpoledne na svačinu sešly všechny naše známé děti, ti přespolní hned s nimi uzavřeli přátelství a povídali si a hráli, jako by se od malička znali. Janíček mohl nechat oči na stromečku, a děti zas mohly nechat oči na něm, jak mu ten moravský kroj slušel. Janík jaktěživ vánočního stromečku neviděl. Tam u nich na Slováčku děti mívají jesličky, v nich leží Jezulátko. Musil pražským dětem vypravovat, jak u nich bývá krásně na štědrý večer. Když se zajiskří první hvězda na nebi, vyjde pastýř z pastoušky a přes celou ves vytrubuje a zpívá koledy. A za ním se vyhrnou chudé děti z chaloupek do vsi a ve statcích u bohatších lidí koledují, aby dostaly dárek, a tak najednou v celé dědině hlaholí zpěv a jásot až dlouho do noci.

Mařena vypravovala, že v Hostišově velcí hoši a děvčata chodívají také na rybník, vykopají v ledě díru a dívají se do vody. Tam prý uvidí každý, co ho v tom příštím roce čeká.

Strýček D. vyložil dětem, že takové hokusy pokusy rozumný člověk provádět nemá, protože je to škaredá pověra. Pověra zatemňuje lidem rozum. A špatně uctívají bláhoví lidé narození Krista Pána takovou hloupostí, protože Kristus Pán vyháněl tmu lidem z hlavy. Kdo věří v Boha nemůže věřit v čáry a strašidla.

— A co dělá naše Káča, Mařeno? řekl najednou Jirka, kterého to vypravování o pověř

mrzelo. Všichni se dali do smíchu té divné otázce, a Jirka sám se začal tomu smát a krčit nos, což dělával vždy, když byl v rozpacích.

Ale brzy bylo smíchu konec, když Mařena začala vypravovat, jaké kousky Káča vyvádí. Lítá po celé vsi, spává u šafářů v síni, lítá po střechách, krade na půdách, v komorách i sklepích, a kam přijde, všady je doma, jako by byla obecní.

To byla řeč o mladé strace zlodějce, kterou si hoši na letním bytě vychovali a nechali ji tam přes zimu.

Tatínek slíbil, až se příště děti sejdou, že jim něco vybere a přečte o životě zvířat z krásné knihy, kterou napsal jeden anglický spisovatel, Kipling. Jmenuje se „Kniha džunglí“.

O Bobečkovi a Martě.

„Když tak mluvíme o zvířátkách, povím já vám také něco“ — pravil strýček profesor.

Letos vraceli jsme se z letního pobytu s malým zvěřincem. Vezli jsme si do Prahy v kleci pěnkavku a křepelku. Pěnkavku jsme našli v lese jako malé holátko, vypadlé z hnízda. Byla ještě polo slepá. Má tu sama na sebe odkázaná zahynouti? Pokusíme se ji doma vychovat. Odnesli jsme ji tedy, chovali ji, živili. A skutečně jsme ji vychovali! Měli jsme ji tak rádi. Říkali jsme jí „bobeček“.

Křepelku přinesli nám ženci. Když sekali obilí, přišli na celé hnízdo mladých. Vybrali je a přinesli pantátovi, našemu domácímu, mlynáři. On nám jedno křepelátko dal, a tak měli jsme k bobečkovi křepelku a říkali jsme jí „Marta“.

Bobeček sotva se opýřil, brzy zdomácněl a měl se k životu. Bez bázně po nás poletoval, zobkal potravu z ruky, a někdy lenošek nechtěje ani sám žráti, jen k nám přilétl a otevřel zobák a čekal, až mu do něho něco dáme. Tak jak jsme ho za mládí krmili. Časně ráno, když ještě jsem si hověl v posteli s knihou v ruce, přilétal na pelesť, a když bylo marné jeho tík-tík, slétal mi na ruku a škubal listy v knize. Když jsem chtěl míti pokoj od něho, musil jsem vstáti a nakrmiti nezbedu. Skočil mi na rámě a čekal, až mu připravím snídaní. Chodil jsem po pokoji a chytal mu mouchy. Bobeček pevně seděl na rameni; jen když jsem tak někdy více sebou trhl, plácaje po mouše, povyletěl, ale zase usedl a čekal, až mu mušku strčím do zobáku. Při obědě přilétal na stůl, přelétal s ramene na rameno, slétal na stůl, nakukoval do talířů, vylétal opět na nás, nakukoval k ústům, a když jsme hlavu k němu naklonili, tahal si bez bázně potravu z našich úst.

Křepelka — ta žila jako poustevník. Byla plachá. Zalézala před lidmi. K misce naplněné mouchami a červíky nepřiběhla, dokud byl někdo z lidí na blízku.

Z těch dvou ptáčků stali se přátelé, třebas Bobeček je veliký nezbeda. Nejpěknější byl ten život jejich zde v Praze, v zimě. Udělali jsme Bobečkovi a Martě „přírodu“ v zaskleněném arkýři. Bobeček tam má stromek a vesele si poskakuje ve svém sídle. Vězením se to sídlo nazvat nemůže, vždyť on nikdy svobody v přírodě nepoznal. Je jako rtuť, nic nenechá na pokoji. Marta sedávala skrčená v koutku a s filosofickým klidem pohlížela na skotačivého soudruha. Ani když dvéře arkýře byly otevřeny do pokoje a Bobeček přiletěl a šmejdil po pokoji, Marta nepřekročila práh. Ona netoužila po volnosti. Za to toužila po něm, po Bobečkovi. Kdykoli zůstala v arkýři sama, byli byste ji měli vidět: pískala smutně, volala Bobečka. Neupokojila se, dokud nepřišel.

A přece se k ní choval jako darebák. Když zobala ze své misky, odháněl ji. On — bobeček — a ona veliká, která ho mohla zašlápnout, ustoupila pokaždé do koutka. Ale on i do koutka se za ní pustil někdy a z koutečka ji vystrnadil. Když mohl, ze zadu k ní přiskočil, aby ji štípl. Tak se k ní choval, a jí, bláhové, přece bez něho bývalo smutno. Když se vrátil z pokoje do arkýře, radostí skákala, nadnášejíc se křídly a vesele si bručela.

Marta a Bobeček — tak jsme je nazvali. Nepátrali jsme, co je samec a co samička. Myslili jsme si, když on je tak výbojný, že je samec, a ona jemná, že je — samička.

Uplynul čas. Stojím jednou u arkýře. Slyš. „Pět peněz, pět peněz!“ Ticho; a zase „Pět peněz, pět peněz!“ — to Marta volá. Marta? „Pět peněz, pět peněz. — Ach, toť sameček! Bobeček ještě nezpívá. Aby to tak byla samička!

* *
*

— To bylo pěkné... Bobeček a Marta — řekla si zamyšleně Slávinka; snad jí napadlo, že ti dva ptáčci byli také dva sirotečci.. .

— O, my jsme jednou měli na letním bytě ochočeného králíka lesního a zajíčka, — chlubil se Prokop. — Říkali jsme jim Míca a Číca. Pasák je chytil na jeteli a přinesl nám je. Byli stejně malí, jako pěst, měli stejný kožíšek, jako dva bratříčci. Králíček měl jen hlavu trochu štíhlejší a ouška kratší a černější. Mívali jsme je napřed v bedně, dávali jsme jim mléko pít a jetelíček chroupat. Potom je maminka naučila z talířku mléko pít. A běhávali po světnici. Večer jsme si je dali na stůl, a to jste je měli viděti: běhali od hrnečka k hrnečku a upíjeli nám z nich čaj, nebo švestky nám okusovali — ty jim chutnali, panečku! Maminku znali nejlíp, — viďte mami, — protože je krmila, běhali za ní jako psíčci... A nás na konec také znali. Když jsme si hráli, přišli k nám a škrabali nám po zádech.

— Zvířátka si pamatují, kdo jim dobre dělá, — potvrdila detem maminka. — Měla jsem starého strýčka, děti, — tuze ráda na něho vzpomínám. Daleko v horách, na českomoravských hranicích, v malé vesnici, byla velká zelená zahrada, uprostřed zahrady rozkládal se rybníček a kousek dál od rybníčku stála bílá fara. V té bílé faře žil ten muj strýček. Byl evangelický farář. Kdo ho znal, každý ho měl rád. Lidé i zvířata, jak vám hned povím příklady.

V té zelené, široké zahradě jsem se proháněla jako malé děvčátko a vždycky se mi zdálo, že tam v Rovečíně slunce nejjasněji svítí, ptáčci nejlíbezněji zpívají a pomněnky kolem rybníčka jsou modřejší než jinde.

Na konci zahrady stál včelín. Bývalo v něm vždy dvanáct i čtrnáct úlů. To byly strýčkovy včeličky. Strýček měl rád své včeličky a celý rok se o ně tuze staral; včeličky ho také znaly. Ani ho neštípaly, když jim bral med. Sedla-li mu některá na ruku, držel tiše a jen včeličce přimlouval: „No, no, tak, tak, malá, tak, jen leť . . .“ a včelička brzo narovnala křídélka, zabzučela a odlítla. Jako ty všeličky znali i ptáčci strýčka. Vystoupil z fary na zápraží, zahvízdl vesele několikrát, frr frr — ze všech koutů sletovalo se ptactvo a sedalo na nejbližší stromy. Nakukovali na strýčka a on jim házel drobty nebo semínko. Jak začal chladný vítr foukat a mlhy se po zahradě táhnout, tu teprv přilétali. A vždy blíž a blíž. A když země zmrzla, přilétali až k nohám strýčkovým, z ruky mu zobali, kolem hlavy přelitovali, div si mu na klobouk nesedali.

Nejpodivnější však mě bývalo, že i ryby strýčka znaly. V rybníčku uprostřed zahrady bylo asi pět velikých starých kaprů. Byli lenivi až hrůza, zarostlí mechem, nikdy nezvlnili povrch rybníčka, jen když slunce tuze pražilo, hověli si na mělčině, jako se staří lidé vyhřívají. Když strýček přišel k rybníku a zavolal: á — á — á —, kapři jakoby ožili. Hned byli u břehu, váleli vodu jakoby poskakovali a lapali ve vodě. Strýček házel jim kousky chleba, někdy vařený hrách nebo trochu brambor. A někdy jim dal ruku do vody a oni ho tahali za prsty. My děti volávali jsme také na kapry á — á — á, ale oni se ani nehnuli. Mně se jednou zdálo, že moje á — á — á zní již docela tak jako strýčkovo, ale kapři nedali se zmýlit. Voda se ani nepohnula.

Strýček byl vlídný, dobrý člověk a tu dobrotu jeho cítila i zvířata.

ŠTĚPÁNSKÁ KOLEDA.

Sedí pantáta na kraj stola,
u něho čepička sobolová,
pod tou čepičkou tři dukáty,
dejte nám, pantáto, jste bohatý!
Dejte nám, dejte, máte-li dáti —
je nám tu zima pod okny státi.
Jeden je nahý, druhý bosý
a tomu je nejhůř, co koš nosí.

POJEĎTE, POJEĎTE!

Hoši neb dívky stojí v řadě za sebou, proti nim postaví se pak dva proti sobě, drží se za ruce a dělají bránu. První hráč v řadě zpívá:

Sušil, str. 731.

Po - jeď - te, po - jeď - te!

Ti dva opodál odpovídají:

Nesmíme, nesmíme.
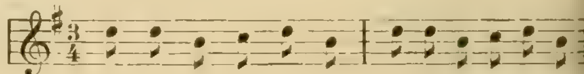
Na to první:

Pro koho, pro koho?

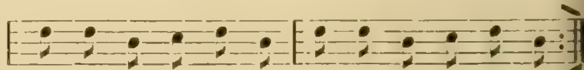
a druzí:

Pro pána, pro pána.

Potom zpívá celá první řada:

Náš pán doma ne - ní, a-ni naše pa-ní,
Vra-ta o - te - vře-na, mečem za-lo-že-na,

je - li si do Br - na pro dra-hé ko - ře - ní,
kdo se to - ho dotkne, hned mu hlavu u -tne

Po - jeď - te, po - jeď - te!

Na to celá řada klusem podbíhá pod branou, posledního z celé řady brána zajímá stranou staví, což se opakuje, až jsou všichn zajati, kromě dvou posledních, kteří poton zase bránu dělají a celou shluklou řadu po rukama nazpět propouštějí.

Do tohoto čísla přispěli: Jindřich Kovář (p hádka islandská), Nejmenovaný (o Bobečkovi Martě), B. H. a J. H. Obrázky Holárkovy propůj nám ochotně pan Bedřich Kočí z knížky „Refle z katechismu“ (lidové vydání za korunu).

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 5. ledna 1902. Číslo 15.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

Naše novoroční číslo dopadlo trochu jinak, než jsme slibovali. Spisovatel, jemuž připadl letos úkol, složit stručné své kredo v Besedách Času, po příkladě Gammově z roku loňského, je posud nemocen. Dostali jsme však z kruhu našich přátel příspěvky, jež se poněkud aspoň blíží tomu, co bychom si jednou do roka v tomto listě mít přáli. Čtenář si pomyslí, že cesta do pekla vydlážděna je samými dobrými úmysly, a snad trpělivě počká do příštích vánoc. Redakce.

KDYBYCH BYL SPISOVATELEM.

Píše Nejmenovaný.

Pane redaktore! Za dnů mladosti radostné psával jsem verše i prosu. Vy to víte a pamatujete se snad ještě, že moje verše i moje prosa bývaly také tištěny v našich ctihodných časopisech. Šel jsem později do sebe a prozkoumával své srdce i ledví. Byl jsem nalezen lehký na váze, třebas kritika mluvívala pochvalně o mém nadání, i zaměnil jsem péro krásného spisovatele za spisovatele suchých obchodních kont, faktur a bilancí. Jen tolik mi zbylo ze starého záletnictví mladosti, že trochu čtu. Výlety do mladosti s pérem v ruce podnikávám zřídka už a jen v kruhu rodinném. Moji čtenáři jsou jen moji kluci. Publikum však vděčné nad pomyšlení. Lpí na mých rtech jako na zjevení. Jsem jist, že podle jejich přesvědčení jsem také nejkrásnějším spisovatelem na světě.

Jen jednoho konkurenta mám u nich — váš „Dětský koutek“ v Besedách Času. O loňských a letošních vánocích byl pravý shon po vánočním čísle. A tak snad se přihodilo, že na štědrý večer v hlavě mi blikl (je to slovo dobře napsáno pravopisně?) trhlý nápad: „Člověče, co bys dělal, kdybys byl spisovatelem?“ Odháněl jsem mrzutý nápad, ale jako dotěrná moucha pořád mi sedal na nos. Mouchy se člověk nezbude, dokud jí neplácne, dotěrného nápadu jsem se nezbavil, dokud jsem nevzal péro do prstů.

— Jakým pak bys chtěl být spisovatelem? — šeptal pokušitel do ucha.

— Snad raději novinářem, co?

Spisovatelem i žurnalistou zároveň! mínil jsem. Mým ideálem by bylo: psát a vydávat si list sám, docela sám. Aby mi do něho nikdo ani nešpetl. Dostojevský prý vydával cosi podobného. To by se mně líbilo. A když by se mi znelíbilo, zas bych list zastavil, řka: „Co jsem věděl, napsal jsem, drazí čtenáři. Napsal jsem, o čem jsem se domníval, že ještě napsáno nebylo, a co všichni ostatní vědí, toho psáti netřeba. A proto vracím se do své kanceláře psát konta, faktury a bilance, jaké vy také všichni píšete, budu jíst a pít, chodit do Stromovky, na Českou filharmonii jako vy, a bude-li už nezbytno, zůstanu jen nejkrásnějším spisovatelem svých hochů (nezmění-li oni zatím své smýšlení o té věci).“ —

Takhle bych začal:

DESET LET – ČEHO?

V Praze 24. prosince 1901.

Četl jsem dnes noviny, mnoho novin, víc špatných než dobrých. Zajímal mne spor o to, jaká byla krásná literatura česká za deset let. Moje mínění:

Mladí postavili otázku špatně.
Staří odpovídají ještě scestněji.

Natrefil se k nám na besedu přítel, literární kritik. On také hledí na věc jinak než mladí i staří. Pravil v podstatě takto:

Jedni tomu říkají „deset let mladé literatury“, jiní tvrdí, že to žádná literatura nebyla, a ještě jiní, v jichž jméně přihlašuji se já, říkají, že naprosto na tom nezáleží, byla-li či nebyla. Což jest tak zvaná krásná literatura něco, na čem závisí bytí či nebytí, budoucnost či nebudoucnost národa? Což jest každý člověk, který umí obratně a vtipně vypravovat nějaký příběh, dojímavě zachytit své chvilkové hnutí mysli, což jest, ptám se, tak významnou a nepostrádatelnou osobností, abychom si nemohli myslit bez něho vývoj národního celku a lidstva? Což fakt, že dovedu napsat „knihu“, která se líbí tím, že baví a poutá, rozhoduje o tom, jsem-li či nejsem-li užitečným činitelem pokroku? Jsou,

kdož si představují, že literární talent vůbec jest něco, co se musí pečlivě pěstit a ošetřovat, jako bychom jen tak mohli se udržet na výši své sociální platnosti. Jsou, kdož každou čitelnou povídku, každou čitelnou báseň pokládají za ohromnou zásluhu, před kterou veškera jiná práce, ať jakéhokoli druhu, musí skrčit se do kouta, uznávajíc pokorně svou nicotu. Nemůže být škodlivější pověry, nežli jest tato, jež nám zbyla ze zvláštních okolností našeho probuzení. Literatura krásná je jen jednou z velmi četných složek celkového života kulturního, určitého národa. Jednou může být v národě silnější malířství, podruhé věda, potřetí národní hospodářství, politika a tak dále.

Hlavni věc, kterou musíme cenit při desíti právě uplynulých letech, není, že staly se marné pokusy o literární reformu, nýbrž, že v naší veřejnosti objevili se noví lidé, lidé mocného duševního rozmachu, lidé nepřátelští myšlenkovému pohodlí a myšlenkové malichernosti, lidé dychtiví velikých a úrodných převratů, lidé, kteří rostoucímu dusnu toužili zotvírat všechna okna oplozujících a pobádavých ideí. Stará generace literární by si měla důrazně předložit otázku, čím to, že prvním činem těchto nových lidí bylo, vystoupit tak prudce proti vládnoucím jménům literárním. Či nebyli, jako kdožkoli ze starších a jejich nohsledů, také dětmi vlasteneckých, pro národní statky nadšených otců a matek? Či nebyla také jim od nejútlejšího mládí vštěpována posvátná úcta ke vší poctivé a účinné práci na známé roli dědičné? Či nerostli také oni ve školách, kde se jim se zápalem mluvilo o české knize, kde český spisovatel stál nad všemi spisovateli světa? A najednou ti noví lidé, sotvaže mohou samostatně se ohlédnout a samostatně se vyslovit, nemají nic pilnějšího, nežli vrhnout se co nejbojovněji na ty, kdož do té doby byli v jejich očích národní pýchou, výkvětem národní zdatnosti. Ptám se, byla-li to jejich vina, že literatura domácí ukázala se jim náhle být přítěží a překážkou jejich vývoje, neužitečným a závadným ballastem, jejž musili odvrhnout, měli-li se dostat ku předu? Ptám se, mohli-li oni za to, že česká kniha přestala jim náhle dostačovat, ba že v ní shledali živel zpátečnický a zdržující?

Nuže, ti noví lidé přiznávají dnes, že trochu přestřelili. Nechme stranou pochybnou a ošidnou cenu toho přiznání: tolik zůstává z desíti uplynulých let jisto, že oficiální naše literatura stojí prozatím za duševním vývojem českého člověka a mimo něj. Připustíme jí každý možný význam, jen ten ne, že stojí na kulturní výši našich potřeb a požadavků. Představitelé uznaných obecně literárních směrů neochabují ve své tvořivosti, kladou neúmorně knihu ke knize, sypou je takřka z rukávů; ale podívejte se kolem sebe otevřenýma očima: přibývá jejich přičiněním národnímu celku morální vyspělosti a síly? množí se nám jejich přičiněním řady ucelených, důstojných a platných charakterů? stoupá jejich přičiněním uvědomělost, rozumová vážnost a ušlechtilá obezřelost širokých vrstev? Nedovedeme si představit našeho mladého muže, jenž ve své individuální výchově nedospěl by dál nežli na úroveň naší oficiální literatury: k čemu by byl? co by věděl? jaké názory by měl o světě, lidech a svém určení? jakou povahu by ze sebe vypěstoval? Jmenujte mi pokrokovou myšlenku, která by v té literatuře byla došla mohutného a vroucně činného ohlasu! Ukažte mi jediný případ, kde některé ze starých jmen bylo by stálo v čele krásně, nadějně a hluboce reformních hnutí! Snad jen výsměch, pohrdání a mělké odbytí bylo dosud vše, co měla ta oficiální literatura pro každou i největší snahu obrodnou a pokrokovou.

Naši noví lidé skládají před ní zbraň, uzavírají smír, paktují kompromisy, sem tam i nadbíhají, jen aby také oni mohli být počítáni do literatury. Vyskytují se dokonce litovné hlasy, že za uplynulých deset let napsala se halda všelijakých článků, článečků, kritik a referátů, ale žádné knihy, pořádné a rozsáhlé knihy. Jakoby hlavní a podstatnou známkou duševního převratu musily být nutně románky, básničky a divadelní kusy! Jakoby nemohlo být v určitém momentě národního vývoje přednějších věcí nad belletrii!

*

Tak přítel, podpisuji. Nejsem rouhač proti krásné literatuře, ba myslím spíše, že pro pokrok lidstva vykonala víc než věda. Ano ještě i to myslím: ten chvat lidstva za osvětou, vymoženostmi národního hospodářství a technikou proto má tak surový rub, že umění při tom odstrkováno z cesty. Zavazelo. A tu pak máte takové zjevy: nejeden stavitel liší se od zedníka jen tím, že zedník má tužku za krejcar a stavitel za dva. Jako jest vědeckého cviku třeba člověku, aby rozumně soudil, tak třeba uměleckého cviku, aby lidstvo ušlechtileji cítilo. Nesmysl je říkat, že umění jest jen nějakou okrasou života. Jako když si připneš kytičku na kabát snad? Umění je duše v lidstvu. Arciť, Umění! Proto mně nemůže vyrábět umění hoch, který chytá první city, jakmile přestal chytat motýle. Silný roztok rozumu musím cítit v umění.

ᴵACHAR — BEZRUČ.

Na boží hod vánoční 1901.

Nelitoval bych žádné cesty, abych slyšel Macharův hlas. Žádné hory nebyly by dost vysoké, abych je nepřešel; žádné řeky dost široké, abych je nepřebrodil. To je můj básník! Golgatha je grandiosní kniha, kyklopská stavba, z balvanů. A řeknu hned i to: kdyby se mne někdo ptal, kterou knihu naši pokládám za nejčeštější, tedy Golgagthu. To je tedy můj básník. Čím jsem kdy jen myslil a cítil to svoje češství, to mám v něm, on je kus mých nervů i svalů: mé české náboženství, mé české vlastenectví, mé české dějiny, mé vnitřní výkřiky za volnost a pokrok. Když přišla Golgatha — a já znal každý její verš před vydáním — začal jsem jen obracet listy a najednou jsem četl bez dechu a hlava mi hořela a tepny bily až do poslední strany. Byl srpnový den. Chodil jsem až do tmy nesvůj, ale větší. Hned jsem viděl přízraky dějin křesťanských a toho nečistého ducha, jenž netopýří křídla rozpínal vzduchem, a hned příšerný stařec umírající na královském loži chrchlal bezbožnou svou závěť Šalomounovi, a jako vrostlý po kyčle do země naslouchal jsem resignaci Dioclecianově. Od Důvěrného psaní až do Vidění z r. 1648 táhne se česká tragedie; sedíš při ní zmuchlán v temném koutě jako sbitý pes. Tu tragedii nosím v sobě já sám tolik let! V morku i kostech, v krvi i vnitřnostech zažrána je nám všem; a někdy, zdálo se už, spí. Kdo před tímto básníkem strhl obvaz s této bolesti, abychom se na ni podívali? Tak rosteme jako u špalku přivázaný pes. Dokud byl štěně, tloukli štěně a ulekali je. Teď je starý pes, má zuby, mohl by kousat, ale ulekali psí duši jeho. Rozumíš-li však, co čteš, lká v tobě sláva i hanba historie svého národa i tvé vlastní:

češství mé je částí
života mého, které pociťuji
ne jako slast a rozkoš, však jak vážnou
vrozenou povinnost.

Ve tmě, do které se čtenář uzavírá, na konec rýsuje se dobrotivý stařeček. Pověsili mu na kříži syna-schovance, jehož tak miloval, že se prý rouhal Bohu, když chtěl osvoboditi bídný lid israelský, stařeček neví, co je pravda, a puká mu srdce.

A když jsme rozžali lampu, ta noc srpnová plná hvězd marně nás lákala ven. Seděli jsme se ženou a zase četli Golgathu. Kolem nás prostřel se jiný svět. Vytrženi z nicotných, špinavých příhod dne všedního kráčeli jsme po vysokých horách a dívali se dolů do údolí, odkud zazníval hlas blinkavých zvonů a šumotné lidské hlasy jako bzučení včel. Vysoko jsme dýchali nad pozemskou kůrou, ve velikém světě s velikými obzory nesli jsme v srdcích svých city několika století a na rtech tanula nám slova, která mluvili tisícové lidí před námi. Večeře netknuta, veliké a slavné ticho bylo v domě, jakoby ležel vedle na márách někdo, kdo nesmí být probuzen. A minuly dva dni, a ještě jsme chodili po domě nesví, ale větší.

Takové okamžiky posílá lidem Nejvyšší bytost skrze své básníky. A proto bych nelitoval žádné cesty, abych slyšel Macharův hlas; žádné hory nebyly by dost vysoké, abych je nepřešel; žádné řeky dost široké, abych je nepřebrodil.

Machar je básník pokolení, které před 15 lety zdvihlo revoluci. Takoví jsme, on mluví za nás. A když někdo vyhledává účty z desítiletí českého uměleckého slova, ukážu mu na něho. Nevyroste-li z jeho semene pokolení šlechetnější, ocelovější, pravdivější, češtější: pak nechť ten pes zůstane u špalku do smrti, ať si tam cení bezmocně zuby a nekouše.

*

Novinářský výraz tlačí se mi do péra, když myslím na Bezruče. Je-li Machar rámcovým programem mého češství: Bezruč je výrazem jednoho kraje. A protože kraje horského, panenské půdy našeho národa, odtud v jeho hlase tolik černozemní původnosti. Jako by starý zbojník Juráš vstal z hrobu, nebo syn přírody jako Maugli v džunglích: rozumí svému lidu slezskému, ale rozumí také heslům polní zvěře a lesního ptactva, je-li ta zvěř a to ptactvo zpod Beskyd. On své češství cítí tam na těch stráních beskydských, tam roste a žije; vytrhněte ho z půdy a uschne; on má hlavu i srdce bezzemka, uhlokopa, jemu zdá se, že by zradil znak svého rodu, kdyby nemluvil jazykem těšínským. A celý problém české otázky nemá pro něho života, není-li to Bůh — slezský, kněz — slezský, vlastenectví — slezské. Když tento věštec-buřič Bezruč zvedl se z hromady sedmdesáti tisíců — škaredý fantom! — stalo se v českém životě něco, co připomíná obrazy apokalypsy. Není divu, takový obraz apokalyptický on sám!

Znáš hutě v Bošče? — tak oko mi plaje,
krvavý chalát mi s ramenou vlaje,
v pravici hornické kladivo nesu,
(levou mi urazil uhelný balvan,
oko mi vyžehl vyšlehlý plamen),
na zádech sedí mi sto vrahů z Modré,
(jak divoké krysy mne do šíje hryžou),
na kyčlích sedí mi sto židů z Polské, —
smějte se, Bože můj, smějte! Tak vypadám já,
já Petr Bezruč, od Těšína Bezruč,
porobeného národa bard.

Původní lidé jedli prý zem, na které žili, a chutnala jim. Petr Bezruč jakoby patřil

ještě mezi ně; jemu slezská hrouda je potravou. A proto je mně tak drahý a blízký jako jedné krve brat, že já svůj černozemní původ slyším z jeho veršů. My jsme v Čechách potřebovali osvěžení své líné krve jeho hněvem, my jsme potřebovali rány jeho pěstí, kterou nás vyburcoval pro Slezsko, my jsme musili slyšet jeho výkřik za sedmdesát tisíc bratří, abychom uvěřili. Ocelové perutě jeho křídel zasvištěly jako svišti zimní bouře nad našimi hlavami, kovový zvuk jejich byl slyšán po celé zemi, a zázračný pták zmizel za mraky.

° ° °

V Praze 26. prosince 1901.

„Půjdete a budete tlachati se svojí služkou nebo se svým kočím, když můžete mluvit s královnami a králi?" Ruskin. Nepůjdu a nebudu tlachat se svojí služkou; kočího nemám. Ale tím nemá být řečeno, že každá spisovatelka je královnou a každý spisovatel králem. Ruskin to nemyslil a já — vida dnešní literaturu kolem sebe — nemyslím to také. Nebyl bych zdráv, kdybych nečetl každý verš Macharův a Petra Bezruče. Ale jest několik ještě spisovatelů, které mám rád, veršované spisovatele i prosaiky i kritiky. Nerad bych jim ubral váhy letmou zmínkou a proto svůj poměr k nim osvětlím při jiné příležitosti. Mám rád každého, kdo mne něčemu naučí. Ale nevím, proč bych se nimral knihami, jichž spisovatelé chatrně píšou věci, které byly před ním líp napsány. Tlachám-li se svou služkou nebo s kočím (kdybych ho měl), bude z toho stejný užitek, ne-li větší. Vůči heslům literárním už docela jsem muž malé víry. Četl jsem tyto dni heslo, na př. o překonaném realismu. Realism překonávají ti, kteří s ním nic nesvedou. Kdo u nás překonal Dostojevského, Gončarova, Tolstého a třeba jen Turgeněva? Jděte k šípku! Tímto doslovem spěchám zakončit své vánoční literární rozjímání a začnu jiné.

° ° °

SVATEBNÍ ŠATY.

(ČERVENÝ SARAFÁN.)

Ze všech neslušných a pošetilých mínění, která panují v hlavách lidí o manželství, chtěl bych vyplet jedno, které pokládám za hroznou neřest. Mínění, že po svatbě bledne a vyprchává láska. Říkají staří lidé, ba dokonce sami otcové i samy matky (jaká bída), když se dívají na dvornost, něhu a láskyplné pohledy milenců: „Však po svatbě oni to odloží!" A pokyvují zkušenými hlavami, jako by říkali: známe! Ano, co den hovoříš s mladými ženami, jež si stýskají: doba lásky byla tak čarovná, duhová a čarovná duha zmizela! Nejen zmizela, studený vítr věje nad strniskem manželství!

Už si nepíšou totiž vášnivá psaní prosypaná polibky, už si netisknou ruce, kdykoli se kolem sebe kmitnou a elektřina neprojíždí jejich těly při tom, celování a sladká slova už vysmejčil všední smeták jako pavučiny z jejich světnic. Muž ji nemá rád, přebral, nabažil se, — oči do červena pálí sklamáním, jak Vám žalují!

Neslušné a pošetilé to mínění, neřest přímo — pravím. Jen mladé víno trhá nádoby a vraždí ty, kteří se příliš dlouho zdržují v jeho sklepích. Hle, staré víno, perlí se jako těkuté zlato, voní, a žije, je dražší a vzácnější, královský nápoj! To cudné podobenství lze přece i dívčinám vštípit a ne pošetilé a neslušné smyslnosti, v nichž bohužel velmi často libují si také někteří spisovatelé. Odsoudil bych je do káznice. Neboť nemá se kupovaná prostituce vydávat za manželství. Manželství povedené, opravdové zneucťuje se takovými umělci. Jak pěkně je toto moje mínění vysloveno v ruské písni o červeném sarafánu, kterou by každé děvče mělo nejen zpívat, nýbrž i promyslit!

Slyšel jsem tu píseň dnes hrát a zpívat a zavřelo ve mně cosi slastného. Pravda, po celý život zbudou ti dva — tři okamžiky vzpomínek, které ve tmách ozáří život sebe trudnější vlahým citem a rozkoší: dva — tři okamžiky vzpomínek, kdy dívčina jako vonná krůpěj rosy, ševelivá a krásná poletovala před tebou jako vážka — pozdější tvá žena. Vzpomínka na první milostné vztahy svítí nám i v chmurném dusnu života jako svatojanské mušky kmitající v mateří doušce pod lesem.

A přece vyšší, nebeštější a čarovnější jsou ty chvilky, kdy oči muže a ženy potkají se mlčky nad kolébkou růžového tělíčka, nad hrou žvatlajících broučků, nad hlavičkami v školské úlohy ponořených studentů. Nikdo nemluví, jen srdce několikrát živě zabuchne — a štěstí přelítlo pokojem. Není kdy mluvit čas žene tryskem muže do díla a ženu váže řetězem k domácí starosti, chodí kolem sebe němi, snad i zamračení a zlobiví, ale jediná taková chvilka vznáší se nad splynutím dvou duší, jakoby tichá hudba hrála nad tou němotou, nad tím uštvaným čelem i tichými vráskami manželů. Nikdo těch okamžiků nevyhledává, nikdo jich nečítá a jsou tajné závory k nim pro chudé duše, zkažené nerozumnými tlachy.

V té ruské písni děvče se bojí svatebních šatů — za nimi leká ji to domnělé rozčarování, o kterém patrně také slýchala. A moudrá matka jí praví:

Dítě moje, dceruško moje rozmilá,
ubohá ty hlavičko, ještě zpozdilá.
Pořád jak slavíček nemůžeš zpívati,
ani jako motýlek po květech lítati.
Poblednou na tvářičkách makové květy,
omrzí tě zábavy, zasteskne se ti.
Ale i my staří míváme radost,
hledíme-li na děti, pomníme mladost...
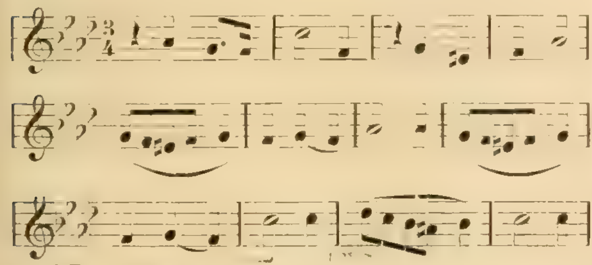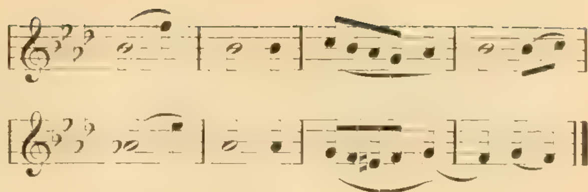
° ° °

ČESKÁ NÁRODNÍ HYMNA.

V Praze, 27. prosince 1901.

Nevím, jak starší naši lidé (ne všichni) mohou pokládat za kacířství, když se nám národní hymna naše nelíbí, vlastně nedostačuje nám. Kde byl český život v době Škroupově a kde je teď! A jaký byl život, taková mu stačila hudba: život tylovské slabounké a naivní činnosti. Já se jí nerouhám, musila taková být, jen ji posuzuji. Náš život dnešní spletitý, plný bolestí, žhavých tužeb, snahy po jádře života, útěk z malosti do světovosti a nad tím vším rozlívá se hoře ze sklamání politických. Hudba česká stala se světovou, nemáme nic většího, čím by se duch český národům jiným mohl pochlubiti. Smetana! Dvořák! A za těchto poměrů odříkáváme si: „Voda hučí po lučinách, bory šumí po skalinách, v sadě skví se jara květ...“ Ani dětem to nestačí, protože zdravému jich pozorování příčí se nesmysly; voda hučí po lučinách, když je povodeň. Naše hymna může našince dojímat jako ctihodná reliquie z ubohé předbřeznové naší krčivosti, a vyznám se, dojímá mne, když ji slyším zpívati. Ale je to hymna, v níž národ se vyslovuje? A když nevyslovuje snad i celý svůj program, celou svou hrdou životní sílu: vyslovuje aspoň jednu základní myšlenku!

Jediný, kdo byl schopen najít tony pro život náš dnešní, byl Smetana. Není figury v operách jeho, které bych si tak vážil, jako v Prodané nevěstě Vaška. Šálený Vašek je český národ. Mluvte si, co mluvte, z melodie Vaškovy zní mi česká historie i česká přítomnost. Kdyby nám někdo složil národní hymnu pro dvacáté století, musily by v ní hřmět zvuky naděje pro budoucnost, ale nesměly by v ní chybět aspoň některé z těchto tonů:

° ° °

Pan Hlávka stal se za 200.000 zl. mecenášem českého národa, nedotknutelnou bytostí a všemohoucím mužem nahoru i dolů. Nikdo nepochopuje, jaké národní nebezpečí vězí v té láci? Totiž kdyby přišla vláda, která by si také chtěla zahrát na mecenáše.

*

Říká se: Lenoch se nejspíš strhá. Já pravím: Lenoch si nikdy neodpočine.

*

Znal jsem lidi, kteří se tlačili mezi reformátory. Pokládali manžety za nepříjemnou obtíž, ale neměli odhodlanosti odložit je. „Prosím vás, je to zvyk; každý je nosí; jak pak by člověk vypadal ve společnosti?“ Takových reformátorů je mezi námi dost. Reformovali by český život a musejí nosit límce nejnovější fasony, při kterých nemohou ani hlavu otočit.

*

Kdyby člověk byl opatrný a neuveřejňoval svých názorů, dokud mu není aspoň 40 let, nemusil by je ve 40 letech odvolávat tak veselým způsobem, jako se p. Mrštík Vilém pohlavkuje ve studii o Zeyerových spisech. Nadává si tam sám po desíti letech zrovna tak jak mu jiní nadávali před deseti lety.

*

Vyřkl jsem snad leckde i v hořejších řádcích slovo vlastenectví s trpkou příchutí. Jednou jsem se v podvečer brouzdal po nábřeží, byl večer, přítmí, matný olověný lesk lamp plížil se po řece. Zpozoroval jsem mimoděk člověka, jenž byl v tu dobu říšským poslancem, hodně radikálním. Zevloval po chodníku na druhé straně, obtěžoval osamělé jdoucí paní a dívky a nejvíc služky. Mluvil k nim asi nehezké řeči podle toho, jak uháněly od něho nebo se na něho osopovaly. Vůbec nedal pokoje žádné sukni, kterou potkal. Nepřekvapovalo mne to, slýchal jsem, jaký je. Pan poslanec mimoděk přešel na mou stranu po čase a střetli jsme se tváří v tvář pod akáty nábřežními, zrovna pod lampou. Pozdravili jsme se, zastavil se a dal se do řeči se mnou, ač jsem nejevil k ní ochoty. „Jak se máte?“ — „Děkuji a jak Vy?“ opáčil jsem suše. „Ach, což já — odpovídal pan říšský poslanec s tváří ustaranou — jen kdyby se našemu drahému národu lépe vedlo. Naše postavení je hrozné, my — —“ Co by byl napovídal, nevím. Neboť jsem řekl: „Promiňte, spěchám —“ a

odvrátil jsem se od něho. Do takové ohavnosti se zvrhlo před málo lety vlastenecké žvanění, že se příčilo přirozenosti lidské. Myslit na děvečky a mluvit o drahém národu!

° ° °

ALMUŽNA.

V Praze, 28. prosince 1901.

Častokrát jsem se zastyděl, když jsem žil na venkově. Mám rád chudé, udřené, přikrčené a zhnětené lidi. Nedovedl bych jít mimo pole, ať kdekoli v cizině, abych uctivě nepozdravil pracujících lidí. Korunované hlavy nemohl bych pozdravit uctivěji. Když jdu s chudákem, třeba opilým, jednou cestou, nedá mi, abych se nepřidružil a nepohovořil s ním, jak se má, co dělá, kolik má dětí, co s nimi. Mohu-li pomoci, pomohu. Něco mě žene k těm černým lidem, kteří páchnou hlínou a mají ruce zamazané. Snad je to jakési povědomí na dně duše, že mezi ně patřím, proto že jsem z jejich rasy. Tak asi jako psi se navzájem očuchávají, ať jsou jeden z pastoušky a druhý z knížecího sídla. Ale o tom nechci rozjímat teď.

Častokrát jsem se přec jen zastyděl, když jsem pozoroval, že ti lidé velebí mne pro mou přichylnost. Vždyť jsem pro ně nic nevykonal, vždyť snad to byla jen moje libůstka? Míval jsem pocit jako Turgeněv, když ho žebrák na rohu ulice poprosil o almužnu a on neměl při sobě vindry.

„Vztahoval ke mně červenou, opuchlou, špinavou ruku... Sténal a vzdychal o podporu. Počal jsem se hrabati ve všech kapsách... Ani tobolky, ani hodinek, ani šátku, nevzal jsem ničeho s sebou.

Ale žebrák čekal ustavičně... a natažená ruka jeho slabě se kolísala a sebou poškubávala. Jsa zmaten a zarmoucen stisknul jsem pevně onu špinavou, třesoucí se ruku... Nenaléhej, bratře, nemám ničeho, bratře!

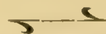
Žebrák upřel na mne zanícené zraky; siné rty jeho se usmály, — a po té sám zase stiskl mé ochladlé prsty. — Inu, co, bratře — prožvatlal — i za to Pán Bůh zaplať! Je to také dárek, bratře!

Pocítil jsem, že i já jsem dostal dárek od bratra svého.“ — Takové dárky jsou snad i ty pochvaly bídných, když mne velebí, že jsem přichylný a nestydím se za ně umazané a mozolné.

° ° °

DALEKÁ CESTA.

Mluvívá se o štice v rybníku. Na to prý je štika v rybníce, aby proháněla kapry. Mluvívá se o kukaččině vejci jako případu zvrhlé přirozenosti mezi ptactvem. A zatím štika dává se do rybníka na prospěch kaprů, aby vyžírala potěr a jinou sebranku, která ujímá kaprům potravy. A moudré jest opatření přírody, aby drobní ptáci lehkým hmyzem vychovali mládě kukaččí, protože by žaludek jeho nesnesl té hnusné a škaredé potravy, na př. těch šeredných chlupatých housenek, kterými se živí rodiče její. Tam to vědí rybáři, toto lesníci velmi dobře a dávno. Jak těžko však stává se toto poznání obecným majetkem? Jak dlouho bude trvat ještě, než se odklidí z úst lidu všední přírodní bludy? Proto vy, kteří zoufáte nad zdlouhavým a někdy až marným potíráním pověry duševní a krásných lží společenských, mějte trpělivost. Cesta daleká a marné volání.

DÍVALI SE NA OBRÁZKY.

(Zbytek vánočních čísel.)

Zatím co děti šveholily a pískaly a troubily, až uši zaléhaly, tatínek prohlížel si velikou obrázkovou sbírku. Větší hoši naráz byli u něho a oči div jim nevylízaly z důlku! Zahlídli bitvy, vojáky, raněné, jenerály a byli by háčkem z tatínka vytahovali, co je to? a co to? a co tohle?

Tatínek vybral jen dva obrázky pro ně, položil je stranou na stůl a pravil:

— Tyto dva se hodí k vánočním svátkům.

„Zá-vist“, slabikoval Karel.

„Štědrota“, přečetl rychle Eda.

*

Všichni poznávali, že na prvním obrázku malíř nakreslil vánoční trh buď v Praze nebo v některém jiném městě. V boudách tam prodávají vánoční stromky a hračky: koně, panenky a panáky. Na tom vánočním trhu sejdou se bohatí i chudí. Tam v zadu vidět pána a několik paní pěkně oblečených, jak vybírají od kramářky panáky a panenky, takové velike a krásné! A v předu na obrázku chudá žena, dvě děti se jí chytají za sukně, třetí chová na ruce. V košíku nese bochník chleba, víc nemá nic. Kdo pak asi závidí? Nejspíš ta holčička, a maminka jí říká: Závist je hřích. Buďme rádi, že nám Pán Bůh dal zdraví, víc nepotřebujeme.

*

Že ten hajný na druhém obrázku není štědrý to vidí hned každý. Vytrhl chudé ženě otep klestí z ruky a sápá se na ni. Snad jí dá několik ještě štulců. Pravda, les není jeho, on sám je také jen služebník pod mocí postavený, a kdyby byl štědrý, pán by ho snad vyhnal. Ale malíř chtěl říci svým obrázkem: Kdyby pán lesa viděl ty chudáky, jak se boří sněhem v tuhé zimě, aby si mohli doma zatopit, měl by se obměkčit a měl by být štědrý. A hajný, i když koná svou povinnost, nemusí být hrubý a surový.

— Ja jejda! — povídal náš Slováček, hledě na obrázek — u nás hajný pobere babám v lesi plachty, rozřeže jim plachty a ještě jim aji palicú nabúchá.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Na parníku i na lodích bylo ticho, jen s břehu doletovaly nejasné zvuky hovoru, a řeka sotva slyšitelně pleskala o boky parníku... Fomovi se zdálo, že ve tmách kolem něho kdosi se ukryl a poslouchá, pokukuje po něm... A v tom kdosi jde po můstcích na lodi... jde spěšně a těžkými kroky — prkna můstků zvučně a hněvivě bijí o vodu... Foma slyší temný smích kapitánův a jeho tlumený hlas... Jefim stojí u dveří kajuty a mluví tiše, ale důtklivě, tak právě jako by učil... Fomovi pojednou chtělo se vzkřiknout:

— Není potřebí!

A vstal již s divanu — leč v ten okamžik dvéře do kajuty se otevřely, postava vysoké ženy vyvstala na prahu a beze zvuku přivřevši za sebou dvéře, nehlučně promluvila:

— Tatíčku můj, temno jak je tu... je tu živá duše snad někde?

— Jest... — tiše odvětil Foma.

— Nu, tedy zdráv buďte...

A žena ostražitě postoupila vpřed.

— Já hned... rozsvítím... trhajícím se hlasem přislíbil Foma a sklesnuv na divan, znova se přitiskl v kout.

— Nevadí nic ani takto... rozhledíme se i ve tmě potom všecko je vidět . . .

— Sedněte, — pravil Foma.

— Usednem . . .

Usedla na divan dva kroky od něho. Foma viděl lesk jejích očí, viděl úsměv na jejích plných rtech. Zdálo se mu chvíli, že se usmívá ne tak, jako se prve usmívala, nýbrž jinak, jaksi — žalně, nevesele. Tento úsměv dodal mu mysli, lehčeji dýchal vida ty oči, jež setkavše se s očima jeho, náhle se sklopily. Ale nevěděl, o čem má mluvit s touto ženou a dvě minuty oba mlčeli, mlčením těžkým a zkrušujícím.. První promluvila ona:

— Stýská se vám, pravda-li, tak samotnému?

— A-ano, — odvětil Foma . . .

— A líbí se vám náš kraj? — polohlasem ptala se žena.

— Pěkně je tady... lesů mnoho...

A znovu umlkli.

— A řeka, možná, je půvabnější než Volha, — s úsilím vypravil se rtů Foma.

— Byla jsem na Volze.

— Kde?

— V Simbirsku — v městě . . .

— Simbirsk . . . — jako ozvěna opáčil Foma, cítě, že zrovna není s to, aby promluvil slovo. Ona však, zajisté pochopivši, s kým má jednati, — pojednou čilým šepotem se ho otázala:

— A proč ty, hospodáři, mne nehostíš?

— Baže! — vzchopil se se spěchem Foma. — Ba v pravdě . . . jaký to jsem! Nu, račte jen ke stolu . . .

Sem tam se rozháněl v příhmí, vrážel do stola, bral do rukou brzy tu, brzy druhou láhvici a znovu je stavěl na místo, směje se s pocitem provinění a zmatku. Ona však těsně přistoupila k němu a stála zároveň s ním, s úsměvem hledíc mu do tváře a na jeho třesoucí se ruce.

— Stydíš se? — pojednou zašeptala . . .

On pocítil její dech na skráni své a stejně tiše odvětil:

— A-ano . . .

Tu ona položila mu ruce na plece a tichounce přirazila jej k sobě na prsa, konejšivým šepotem hovoříc.

— To nic není, nestyď se... vždyť nelze bez toho... můj ty junáku... mlaďoučký... jak je mi tebe líto...

A jemu plakat se zachtělo pod jejím šepotem, srdce jeho trnulo v sladkém utrmácení: pevně se přitisknuv k jejím prsům, stiskl ji rukama, říkaje jí jakási nepochopitelná a sobě samému neznámá slova...

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

— Odejdi! — temně řekl Foma, hledě na stěnu široce rozevřenýma očima.

Políbivši jej na tvář, vstala poslušně a vyšla z kajuty, se slovy:

— Nu, s Bohem...

Fomovi bylo nesnesitelně stydno v přítomnosti její; sotva však zmizela za dveřmi, vskočil a usedl na divan. Potom vstal potáceje se na nohou a rázem všecek byl pln pocitu ztráty něčeho velice cenného, něčeho takového však, čeho přítomnost v sobě jako by nebyl pozoroval až do okamžiku ztráty... A v touž chvíli se v něm zjevil nový, mužný cit hrdosti nad sebou. Pohltil stud a na místě studu vyrostla lítost k ženě, jež polousvlečena a samotna odešla kamsi do tmy chladné májové noci... Rychle vyšel z kajuty na palubu — noc byla hvězdná, ale bez měsíce; ob klíčila jej zima a tma... Na břehu ještě se blyštěla hromada uhlí do zlata červená. Foma naslouchal — dusivá tišina rozlita byla ve vzduchu, jen voda zurčela, rozbíjejíc se o řetězy kotev, a nikde nebylo slyšeti zvuku kročejí. Zachtělo se mu zavolat ženu, neznal však jejího jména. Chtivě vdychuje širokou hrudí svěží vzduch, stál několik minut na palubě a pojednou, vzadu za kajutou, s přídě parníku, doletěl k němu čísi vzdech — vzdech šumný a těžký, podobný štkaní. Otřásl se a ostražitě stoupal tam, pochopuje, že jest tam ona.

Seděla u zábradlí na palubě a přitisknuvši se hlavou k hromadě lanoví, plakala. Foma viděl, jak

se chvěly bílé hrudy jejích obnažených plecí, slyšel těžké vzdechy a jemu samému bylo těžce.

Nakláněje se k ní, nesměle se jí otázal:

— Co děláš?

Kývla hlavou a neodvětila mu.

— Či ublížil jsem ti?

— Odejdi... — pravila.

— Ach... a jak, — zmateně a horečně mluvil Foma, dotýkaje se rukou její hlavy. — Nehněváš se... vždyť přece sama...

— Nehněvám se! — hlasitým šepotem odvětila. — Proč bych se měla na tebe hněvat? Ty nejsi vzdychal... nejsi násilník... tys čistá duše! Ach, sokolíku můj, sokole přeletavý! Usedni ty zde podle mne...

A vzavši Fomu za ruku, usadila jej jako dítě na kolena k sobě, přitiskla pevně hlavu jeho k prsům svým a naklonivši se, na dlouho přilnula horoucími rty ke rtům jeho.

— Nad čím ty pláčeš? — doptával se Foma, hladě jednou rukou její tvář a druhou objímaje šíji ženinu.

— Nad sebou pláči... Proč pak's mne poslal pryč? — žalobně se otázala.

— Stydno mně bylo, — řekl Foma, skláněje hlavu.

— Holoubku můj! Pověz mi pravdu celou již — nezalíbila jsem se ti? — otázala se, usmívajíc se, ale na prsa Fomova stále padaly její veliké, vřelé slzy.

— Co to ty?! — až s uleknutím zvolal hoch a jal se se zápalem a chvatně jí říkati jakási slova o její kráse, o tom, jaká jest laskavá, jak mu jí bylo líto a jak stydí se před ní. A ona poslouchala a stále líbala jeho tváře, šíji, hlavu i obnažená prsa.

Umlkl — tu jala se mluviti ona truchlivě a tiše, tak jakoby naříkala nad nebožtíkem:

— A já něco jiného jsem si pomyslila... Jak jsi ty řekl — odejdi! — vstala jsem a šla... A hořko, hořko se mi udělalo od slova svého... Býval čas, myslím si, milovali mne, hýčkali, bez únavy, bez oddechu; za úsměv jediný mnohdykrát, za laskavý všecko, čeho si zachci, dělali... Vzpomněla jsem na to a rozplakala jsem se! Líto bylo mi tu mého mládí... vždyť již třicet let je mi... poslední dnové jasní pro ženu! E-ech, Fomo Ignaťjiči! — zvolala, zvyšujíc hlas a zrychlujíc rythmus své zpěvné řeči, k jejímž zvukům pěkně přizvukovalo zurčení vody:

— Slyš ty mne — střez svoji mladost! Není nic na světě lepšího nad ni. Nic není dražšího nad ni. Mládím, v pravdě, jako zlatem, všecko, co zachceš, to i provedeš. Žij tak, aby ve stáří bylo, čím vzpomínati na mladá léta... hle, já jsem vzpomněla sobě, a třeba jsem si poplakala... rozhořelo se srdce mé od pouhé vzpomínky, jak dříve jsem žila... a opět jsem omládla, jako bych se živé vody byla napila! Děťátko ty moje sladké! Poradují se již já s tebou, když jsem ti po vůli přišla, poraduji se ze vší své síly... ach! do popelu shořím, když jsem vzplanula jedenkrát!

A pevně přitisknuvši k sobě hocha, s dychtivostí jala se ho líbati na rty.

— Do-obře po-zor de-ej! — teskně zabědovala stráže na nákladní lodi a krátce přetrhnuvši „ej“ — začala bíti paličkou na železnou litou desku... Třepetné, ostré zvuky drze a směle rvaly majestátní tišinu noci.

*

Za několik dní, když lodi byly prosty nákladu a parník byl hotov plouti do Permu, — Jefim k velikému svému rozhořčení spatřil, že ke břehu přijel vůz a na něm černooká Pelagea s truhlou a jakýmisi uzly.

— Pošli lodníka pro věci... — přikázal mu Foma, kývaje hlavou na břeh.

Vyčítavě povrtěv hlavou, Jefim hněvivě vyplnil rozkaz a potom přitlumeným hlasem se otázal:

— Tak co — i ona popluje s námi?

— Se mnou... — krátce prohlásil Foma.

— Známá už věc... ne se všemi přece... o, Hospodine!

— Co vzdycháš?

— Ach... Fomo Ignaťjiči! Vždyť plujeme do velkého města... či málo je tam žen jejího cechu?

— Co; ty mlč! — přísně řekl Foma.

— I já mlčet budu... jenom že to není pořádek, toble!

— Co?

— Tahleta naše prostopášnost... Loď naše — akkurátní, čistá... a najednou — baba! A kdyby ještě nějaká! Ale tohleto; to že tak — jeden jen pro to je název — ženská.

Foma přísně se nachmuřil a pravil kapitánovi pánovitě vyrážeje slova:

— Ty, Jefime, sobě udělej na nose vroubek i všem tu pověz — jestliže já uslyším o ní nějaké slovo mrzké — polenem přes makovici!

— Strachy nad strachy! — nechtěl věřiti Jefim zvědavě pohlížeje do tváře pánovy. Ale hned odstoupil před Fomou na krok: Ignátův syn, jako vlk, vycenil zuby, zornice jeho se rozšířily a on zahulákal:

— Opovaž se! Já se ti opovážím!

Jefim, ač pozbyl odvahy, přec s důstojností pro mluvil:

— Ač vy jste pán, Fomo Ignaťjiči,... přece, poněvadž mi řečeno, pozor dávej, Jefime... jsem já zde kapitán...

— Kapitán? — vzkřikl Foma, všecek se třes a bledna. — A kdo jsem já?

— Tak co — vy nekřičte! K vůli hlouposti, jak je baba...

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 12. ledna 1902. Číslo 16.

BESEDY ČASU.

Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 5 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

KDYBYCH BYL SPISOVATELEM.

Píše Nejmenovaný.

PŘÍPAD JAURÈSŮV.

V Praze 20. prosince 1901.

Dávno jsem se tak nezamyslil, jako nad řípadem Jaurèsovým. Francie zas měla jednu affairu", mnohá často ateny ve své nespořádané domácnosti.

Jaurès, jeden z vůdců francouzské sociální demokracie, liberál, nepřítel kněží, řeholí vůbec konfesí církevních, povolil své ženě Francouz říká paní a naši někteří komičtí mužové taky), že dala dcerušku vyučovati doma svém od katolického bojovného kněze katechismu, posílala ji ke zpovědi a k přijímání a co všechno s tím souvisí.

Katolický tisk vypuknul v jednomyslný ymnus na Jaurèsa. „Jaurès — to je jednou ravý svobodomyslník, neboť projevil úctu řed svědomím své ženy!" Zdali pak by totéž asopisectvo bylo se stejným napsalo obdivem a paní Jaurèsovou: Madame Jaurèsová — o je jednou pravá svobodomyslnice, neboť rojevila úctu před svědomím svého muže? míme pochybovat. Ale to nepatří k věci, ad kterou jsem se zamyslil.

Souhlasím s časopisy, které nad Jaurèm zlomily hůl. Jde o věc života. Muž, terý se opásal mečem, aby ve Francii vyladil vliv církve, aby ji osvobodil od jha výojného jesuitismu; a hle, do jeho domu vstupuje kněz, vstupuje s vítězným posměchem! áme páně Jaurèsův meč přes koleno a hází u s posměchem střepy pod nohy. Žena i cerka hledí na slabého muže i otce a na votní zásady jeho, které se mu ve střepech utálejí u nohou, odkopnuty knězem. Dveře zavírají za knězem, a veliký socialista oji nad svými střepy jako Vašatý nad svým ozbitým flašinetem v Macharových „Božích ojovnících".

Hrozný obraz rodiny! Něco podobného ohlo se přihodit jen ve Francii. Mohlo by přihodit ještě snad v nějaké spřátelené s rancií zemi.

[illegible]

Ten nový svět nepovstane mužovým přičiněním a nepovstane vlivem ženy, teprve splynutí obou duší jejich vykouzluje nový svět mezi čtyřmi stěnami. Kouzelný svět mohl bych říci, neboť tento svět má tu vlastnost, že cizí oči ho nevidí. Přístup do tohoto světa mají jen ještě děti a ti z lidí vzdálených, kteří v něj věří! Cizí oči vidí stěny, stůl, židle, obrazy, piano, kamna — přepych a nádheru, nebo prostotu a chudobu — to vidí jen, co je hmotného. Jako v hospodě nebo ve vinárně, studené, od cizích prstů ohmatané, všední, nicotné. Ale očím zasvěceným ten koutek žije a má svou duši. Nejen že ve všech kusech bytu vládne řád a krása, nade vším vznáší se melodie, srozumitelná muži a ženě, a na každém předmětu lpí dotek jejich bytosti jako jemný prášek květin. Můj byt je součástí mé bytosti, ať jsem jaký jsem, z ženiny něžné duše rozlito je posvátné světlo v něm, dětské veselí a šveholení vyzdobilo jej rozkošnou ozvěnou, která zní, i když děti odešly. Kdo v tyto pohádky věří — a to jsou lidé čistého srdce — nedopustí, aby cizí bytost šlapala po této podlaze a zanechávala na ní prach z nohou svých. Všetečný, drzý pohled na tomto místě —: a duše rodiny s tichým žalem a kvílením zmizí navždy jako krásná Meluzina, když všetečný a podezřivý rytíř pojal hanebné mínění o své ženě. Muž jest ochráncem dveří do tohoto blahého chrámu, žena v něm udržuje řád a život, a všechno je nám společné. Vkročí-li sem cizí bytost, jako by chrám byl odňat svému účelu, stín vleče se po ní. Opatrujte si svůj dům, kdo chcete být doma! A jen doma jsme šťastni. Opatrujte tedy své štěstí!

V tom je nebezpečný blud, přivádí-li muž ženě hosta, jehož pohled jest urážkou. Ještě větší blud, přivádí-li žena muži hosta, jehož dech šíří rozkol. Jen ten host je naším hostem — host do domu, Bůh do domu! —, jehož oči potkávají se s očima muže i ženy bezelstně a bezpečně, jenž rozplývá se v našem ovzduší jako každá jiná naše součást, jemuž naše vážnost ani žerty nebudou nikdy

proměněna podlýmosti nebo šprýmu, až přijde do společnosti rodné, jemuž dobré ani zlé vlastnosti našich dětí nebudou pohoršením, nýbrž jen plačem slabotem.

Chybujeme, že z bytů svých děláme průvozdy všetečných a drzých zraků. Můj dům je můj hrad, říkají Angličané, a to je to pravé. Středověký rytíř neprováděl svým hradem sousedy, aby jim prozrazoval tajemství pevnosti a hradeb, moderní člověk má mít úctu k rodině své a bytu svému, aby zevlovatelé nevyplašili polekanou duši bytu hrubými kroky. A teď mi řekněte, jaká to rodina, když Jaurès chodí v bytě svém kolem osoby, kterou by na veřejném zápasišti odsoudil k smrti!

Před několika lety slyšel jsem neuvěřitelnou historku z české domácnosti. Zjevila se mezi námi herečka, velká milostnice knížat a korunovaných hlav. A české paní i matky s dcerami tlačily se na návštěvy k ní, aby si mohly prohlédnout její byt s orientálským přepychem upravený. Obdivovaly nábytek, obrazy i vzácné peřiny veliké milostnice. A dívky snad tonuly v nadšení a byly naplněny závistivou touhou po takovém lesku. Myslím si, že by nešťastníci, kteří z neodolatelné nutnosti byli odsouzeni k takové proceduře, měli pocit, že se musejí umýt, až přijdou domů, do svého bytu. Totiž tenkrát, kdyby měli zdravý cit.

o o o

PODLE ŽIŽKY.

V Praze dne 30. prosince 1901.

V oboru kritiky umělecké chtěl bych já — kdybych k tomu cechu patřil — zničit esthetický formalismus; a když bych jej zničil, vyhladit ještě i z hlubokosti země každý zárodek, z něhož by opět mohl vyklíčit. Tito formální esthetikové jsou lidé, kteří nemají krve, žluče, srdce, plic. A vysychá jim morek v kostech. Jim stačí k úsudku, k požívání a k rozkoši — i k tomu? — ano i k rozkoši jim stačí jisté formální hodnoty. Požitek esthetický naplňuje prý člověka z jistých poměrů formy v nejširším slova smyslu. Podmínky mravní a rozumové nemají příslušnosti v této říši. Viděl jsem švarcenberský zámek Hlubokou. Vzorná kopie anglické tudorské gotiky. Esteticky všecko vzorné. Ale naplivat na to. Kdo má krev, tomu se vzpění, když cítí, jak jedinou pohnutkou díla architektonického bylo — boháčství. Kdo má žluč, tomu může puknout hořkostí, jak toto dílo stavitelské mělo před tváří velebné Šumavy hlásat, že lilie rožmberská uschla a teď jižním Čechám vévodí vlajka — Švarcenberská. Kdo má srdce a plíce a morek v kostech, ten půjde pryč od tohoto pamfletu uměleckého, ať si je po stránce esthetické sebe vzornější. A opakuji: plivne na Hlubokou, jako na lichtenštejnskou Lednici, tak zvanou „perlu jižn Moravy". Děkuji za takové umělecké perly a děkuj za takovou esthetiku, která je schopna udusit v člověku poslední jiskru zdravého rozumu. Mně rados z uměleckého díla je příbuzná s vyznáním lásky Tu formální esthetiku nechutně mi připomínají vý střední a urputní bojovníci za starobylý ráz Prahy Ne že bych nesouhlasil s upřímnými horliteli pr zachování starobylého rázu Prahy a vůbec každ historické krásy, která je živá. Pařeniště nakažl vých nemocí — židovské město — však zachovávat je sice esteticky správné, ale zločin na lidskén zdraví. Mým příkladem je Žižka. Praha byla jist za časů Žižkových velebná a krásná jako nyní. Al když Pražané byli rota, Žižka přitáhl.

o o o

PAN SPÄRLICH.

Václav Sporý byl zavalitý, ramenat muž. Vědělo se o něm, když chytne práci d rukou, že to něco vydá. Nebyl veliký, ale zdatný dílo mu rostlo pod rukama. Rodina jeho byl zdravá, majetek rostl, požíval mezi občany váž nosti. Mohl na něho každý spolehnouti. Tent Václav Sporý byl členem široce dalece roz větvené rodiny, tak že v každé sebe men Lhotě žil nějaký Sporý. A tento rod Sporýc je na vymření, už jen na národopisných vý stavách bude ukazován ve vitrině jako vzácn exemplář. Devadesát devět procent vzdělanýc a spisujících Čechů vyškrtává rodinu Sporýc z knihy života. Pod jménem Sporý pletou německé jméno Spährlich. Tak si vlivem ně meckých zvuků poněmčujeme dobrovolně če ské pojmy.

Dobrovolné překládání českého život z němčiny jde dál. Vizte, jak už ne slovo, n zvuk, vizte, jak jsme přijali německý zvyk vánoční stromek. V ryzích českých chalupác mívali naši otcové jesličky; mělo to sv krásný smysl a obraz. Zvyk tak zarostl d české země, že není žádný rýč tak hlubok aby ho vyryl.

Nejkrásnějším jménem našich dětskýc let byla: babička. Ať matka matčina ne otcova, vždy jen babička. Když jsme dosp vali, a aj, přišla doba milování, vedle mamink vlastní vznášela se v našem blouznění jin maminka. Ta, které jsme slibovali říkat slad panímámo a ruce líbávat vděčně každé rán Potom kněz svázal ruce nejen dvou milenc nýbrž dvou rodin a byly dvě babičky. Te pro jednu z nich zobecnělo slovo tchýně. N dobrá, nevadí. Ale vadí, že vlivem Fliegend Blätter zobecněly v dobré společnosti česk nejurážlivější a nejbanálnější vtipy, což p kládám za tak nepřirozené, nepravdivé a n naše, jako toho pana Spärlicha. Překládám

i z němčiny slova, zvyky i cit. Maličko, a
bojím se, budeme národ z němčiny přeložený.
Roku 1915 vyšel v čas nebezpečí zemský
ákon.

° ° °

ŠAFÁŘ.

(Úvod k povídce.)

V Praze dne 31. prosince 1901.

Jak nás veliká většina lidí žije, to není život, nýbrž zapíráním života, odvracením od života. Ohromné množství umění, všelikého bylo lidstvem vynalezeno po tisíce let, aby člověk měl klapky na očích. Vystavěli jsme si nejmodernější mosty, abychom chodili přes život suchou botou, pohodlně a příjemně, ale abychom ve vodě života nesmáčeli svých nohou. Proto snad se říká také, že život je sen. Kdy pak sníš? Ty, já, on, my všichni: kdy pak sníme? V dětství častěji ještě, v dospělém věku jednou, když na nás skane boží milost. Protò asi slunce tak rudě zapadá, že te zeměkoule rdí ruměncem studu nad tím, jak lidstvo prožilo zas jeden den.

Lopotím se, běhám, obchoduji, píšu, řečním, agituji — abych žil? Ne, abych zapomněl, že mám žít. Muž a žena mají starosti, zdali je děti ve škole učí; žena potřebuje zimního kostýmu, já upomínám dlužníky — a to pokládáme šest dní v týdnu za život. Šest dní v týdnu lžeme sobě. V neděli dopoledne chodíme na slavnostní mši a odpoledne nudíme sebe i přátely na návštěvách — a to pokládáme za vzorný občanský život. Sedmý den lžeme Bohu. Ne, dohromady není to nic, než chodit po březích a myslit, že se koupáme.

Život je sen. Ale sen ten má se snít s otevřenýma očima. Hledím-li na svůj dosavadní život, žil jsem obyčejně jen tehdy, když mne těžká nemoc přepadla a vrhla na lůžko. Těžká nemoc, taková, kdy nad tebou lékaři začnou vrtět hlavou, ta bývá nejlepším pedagogem života. Sni: cos vykonal pro sebe, pro svou duši totiž!? A sníš. A tu začneš oprašovat a čistit rezavou hřivnu-život, která léta ležela v harampátí mezi starým železem, rozlámanými židlemi a prodranými botami! Najednou porozumíš opravdovému životu a zdá se ti, že chápeš, co je i radost života.

Nikdo ti neradil, ve starých ani v nových knihách nenašel jsi nikdy o tom poučení, a najednou vidíš jasně, co je život. Ale jiným oho sděliti nedovedeš.

Jednou za čas praští tě život přes hlavu, když jsi křivě naň šlápnul. Bývá to nejčastěji neštěstí, jež padlo na tebe, na rodinu, na někoho, kdo ti je drahý. A tehdy také nastává účtování v knihách: má dáti — dal! Jak to dopadá v našich knihách života? Většinou jsme defraudanti, jimž trest nebyl prominut, jen odložen. Svěsíš hlavu, můj čtenáři, viď! Pojednou tak jasně cítíš, že jsi posud byl advokátem, profesorem, kupcem, podnikatelem, truhlářem: a nezbylo ti prázdné chvíle, abys byl člověkem. Opravte své knihy!

A ještě bývají vzácné okamžiky, kdy procitneš z plahočení. Chvíle samoty, která z nenadání má tisíc očí a hledí na tebe tak úžasně tázavě. Tu skláníš hlavu do dlaní a opřen o lokte cítíš, jak ti spánky bijí. Jsi sám, tam za dveřmi slyšíš zdravý spánek dětí svých, a ty bdíš a sníš o životě. V takových okamžicích žiješ opravdu. Možná, že se i polepšuješ. O tajuplné chvíle samoty lidí v koutku schoulených, osamocených, s očima do prázna svítícíma! Odloupává se z tebe jako z cibule pýcha, úřad, ctižádost, mamon — zbude dřeň, jádro, člověk.

Lucida intervalla — toť náš život. Mezi vzdělanci smyslu života nehledejme; ani mezi kazateli.

Vyjdi ven do polí a vesnic.

Hle, tam kráčí šafář s motykou!

Za ním uhnětený volák a pasák vlekou se s těžkými voly na pole.

Potom jdou zedníci a tesaři do města do práce.

Za nimi plouhá se nádenník, pracující v kořalně, jehož šaty čpí až k lesu čoudem octovým a lihovým.

Myslil bys, že tito lidé padají pod tíži života a bojí se nesmrtelnosti duše jen proto, že by jim věčný spánek byl milejší. Ale ne, oni pracují užitečnou práci, pro život i potěšení jiných. Robí krásné domy, do nichž nikdy nevkročí a zúrodňují pole, jehož plodů nikdy požívati nebudou.

Tento kulhavý šafář, v padesáti letech stařec, tento muž, jenž krom košile, již má na těle, nemá nic, jenž spává na poli, aby hlídal svému pánu obilí a jetel — ten jediný zdá se mi být schopen, aby nám řekl, co je život. Nečeká na nemoc, nečeká na neštěstí, nepotřebuje samoty ku přemýšlení: u něho smysl života je dle všeho dávno vyřízená věc. Jen dovede-li to říci!

(O tom bych jednou chtěl napsati povídku.)

° ° °

AFORISMY.

Naše literatura stojí několik let ve znamení překladů. Z toho zděšení. Pamatuji se, jak už před lety Arbes a Tomášek soptil na překlady. V novější době zas jiní Arbesové. Nemohu si pomoci: jsem pro překlady. A pro překladů ještě víc. Nebylo by většího pro nás požehnání, než kdyby všichni moudří mužové a šlechetné ženy z celého světa sešli se k nám do Čech a učili nás. Zuřit proti překladům — rozumí se, znamenitým — toť tolik, jako když kotík vyplazuje jazyk na učitele.

*

Ve všech pohádkách hrdinové těžce dobývají princezen. Ale princezna zůstane princeznou jen do vysvobození. Když podá rytíři milostnou ruku, po[illegible] Z princezny stane se žena [illegible] a byli šťastni, měli děti a milovali se až do smrti.

*

Hrdina naší doby! Marně jsem hledal vzor hrdinského života dnešního člověka. Do svaté země proti Saracenům bojovat? Přepadat kupce a zabíjet kacíře? V Kalifornii hledat zlato? Stavět barikády a nastavovat prsa bodákům? Za největší hrdinství svého života pokládám odpovídat jen týden řádně a poctivě na dopisy lidem známým i neznámým, kteří potřebují mých služeb.

*

De mortuis nihil nisi bene — o mrtvých mluvte jen dobře! Aby vás [illegible]! Z lůžka by člověk vyletěl, kdyby to bylo v moci naší, když čte běžné naše nekrology. Umřel v těchto dnech zas někdo, koho živá duše neměla ráda; také se mihlo v novinách jubileum, aniž [illegible] vlastní [illegible] uměli jen sotva [illegible] Neupřímný [illegible] po redakci v duchu i na hlas, že má konat poslední službu tomu protivnému chlapovi, shledává životopis po slovnících . . . a píše. Posypává chodník jubilantův květinami [illegible] vykonal mnoho ctného i prospěšného, že zajisté mladé pokolení hledí s úctou vzhůru na to, co vykonal. Nebožtík pak už [illegible] které budou navždy zapsány v historii, vděčný národ . . . A kleje, čím víc sype [illegible] svědomitosti [illegible].

Nevím, nač ty odporné ohledy. Aby se o člověku dobře mluvilo po smrti, to má každý v moci. Špatníci však hřeší na to, že se beztoho po smrti o každém dobře mluví. Již na ochranu proti takovým chytrákům měl by se zrušit ten [illegible] zlozvyk.

[illegible] mne po smrti dobře mohlo mluvit. Když to vím, co mne čeká, proč bych aspoň o to se nepokusil? Nechci, abych v rakvi přijímal dary a laskavosti od lidí nevěrných, do nichž jsem v životě kopal. Ať si spočtou přísně všechny moje hříchy, nešlechetnosti a vady, ale nechť aspoň najdou mezi nimi tu grešličku . . . Víte, jak kráčely k nebi dvě duše, za nimi velká hříšnice? A matka boží objeví před nebeskými soudci přísnými, že tato hříšná duše dala jednou grešličku almužny . . . Jen když taková grešlička se najde v pozůstalosti mé duše, až se budu loučit s tímto světem. A ostatek Pánu Bohu poručeno.

MODERNÍ ARCHITEKTURA.

Z knihy O. Wagnera „Moderne Architektur“.

(Pokračování.)

Mosty.

Skoro nepatrný vliv v útvaru ulice mají naše moderní mosty. Železo tu zatlačilo kámen, peníze, jichž lze na mosty vynaložit, rozhodují o ostatním, takže mosty klesají skoro úplně na pouhé stavby užitečné, na prosté cesty. První brutální vystoupení nového materiálu, železa, donucovalo měšťáky k energickým protestům, které měly aspoň účinek potud, že bývá, kde jen poněkud možno, nařizována „konstrukce dole“, tak aby zachován byl volně vždy krásný rozhled s mostu. I zde je naléhavě žádoucno, aby do takových staveb mohli umění a umělci promluvit závažné slovo, aby dostalo se řádného propracování pohledu na most, až posud zcela zanedbávanému, totiž po ose mostní, a aby příchozímu dostávalo se esteticky nutné přípravy na podívanou. Umělecké propracování mostu bude tudíž musit v nejčastějších případech vykazovat mocné zdůrazněné přednosti a bohatěji vypravené zábradlí.

Zdravotnictví.

Veliké naše pokroky na poli hygieny, nepopiratelný úspěch všech příslušných opatření, ohromné, stálé vzrůstání obyvatelstva ve velkých městech, konečně okolnost, že čistota je neodlučitelná od děl uměleckých, samy sebou ukazují na nevyhnutelnou potřebu, aby naše komunikace byly udržovány v nejpečlivější čistotě a veřejné zařízení v bezvadném vzhledu. Tomuto požadavku více než ospravedlněnému architekt má vždy činit za dost s největší svědomitostí. Není úlohou tohoto spisu uváděti vše, co patří do zdravotnictví, ale dlužno s důrazem vytknouti, že architekt i v tomto oboru musí být stále informován o nových pokrocích, protože právě tyto moderní vymoženosti vyžadují ve směru uměleckém opravdových nových forem.

V obor hygieny nespadá, ale s ním spřízněna jest otázka, jež den co den více se ve velkých městech objevuje, totiž odvádění plynů vzniklých spalováním a odvoz sazí. Opatření zdravotní, nucené topení koksem, vystrčení to-

váren na kraj města, přístroje na spalování kouře a t. d. mohou ovšem pomáhat jen nepatrně, poněvadž se nedotýkají naprosto ohromného počtu topenišť našich bytův a veřejných místností. Ovšem mají ve směru esthetickém na celkový obraz města vliv jen továrny svými velikými komíny, kdežto komíny menší jsou skoro neviditelny. I kdyby bylo lze pro tovární komíny nalézt krásnější formy, přece dle nynějšího stavu našeho vědění není naděje v dohledné době vyloučit kouř a saze z měst. Ae právě kouř a saze poškozují nejvíce naše moderní díla umělecká. Usazenina prachu, sazí a srážek vzduchových za krátko pokrývá každé umělecké dílo stojící ve volné prostoře, ba propůjčuje mu i zcela změněné, dojista ne zamýšlené vzezření. Nechybělo pokusů, uplatnit smysl pro barvy, jenž lidstvu je vrozen užitím sesterských umění, ale všecky pokusy takové ztroskotávají se na působení toho zla, ničícím chemicky i estheticky. Když se s tím spojí ještě naše nepříznivé poměry podnební, vyplývají z toho naše začazené fasády s figurální svou výzdobou, k nepoznání sazemi začernalé. Špinavé barvy našich bronzových pomníků, neudržitelnost jakékoli malby na zevnějšku našich budov, nutné zimní zabednění všech mramorových ozdob na našich náměstích a budovách a j. jsou smutným účinkem tohoto zla.

Od toho lze si pomáhat jedině užitím forem co možno prostých, hladkých ploch, porcelánu a majoliky, kameniny, obrazů mosaikových a j.; v tomto oboru moderní architektura může také ukázat znamenité úspěchy.

Dostatek světla, příjemná teplota a zdravý vzduch v místnostech jsou jistě oprávněnou touhou lidstva. Kdežto ještě před několika desetiletími pokládány bývaly tyto věci za nedosažitelné, četné vynálezy a opravy poskytly nám možnost, úplně jí vyhovět. Tak na př. elektrické světlo, zamezujíc nebezpečí ohně, umožnilo ide-[illegible]

Politické a společenské poměry ve velké míře působí na spůsob staveb v městech, ba musejí být pokládány za hlavní příčinu našeho tak zjinačeného typu stavebního. Demokracie předložila umění bohatou zásobu nových úloh; ale musí být vytčeno, že co získalo umění s části mohutností nových podnětův a možností, poskytnutých mu moderní konstrukcí, na druhé straně dojista ztratilo tím, že zmizela suverenní vůle, činnorodá síla, smysl pro slávu u jednotlivce, intimnost. Naše kolosální stavby (výstavy, nádraží, sněmovny a j.) naproti zámkům, palácům a j. jsou výmluvným svědectvím.

(Dokončení.)

TOLSTOJ O „TOLSTISMU“.

(Z jeho denníku r. 1897.)

Jsem rád, že se mi podařilo říci a ujasniti sobě, že mluviti o „tolstismu“, pátrati po mém směru, obraceti se ke mně o rozřešení otázek — jest veliká a hrubá chyba. — Žádného mého učení nebylo a není; jest jedno věčné, všeobecné, světové učení pravdy, pro mne, pro nás zvlášť jasně vyjádřené v evangeliu. Toto učení vyzývá člověka k přiznání synovství vůči Bohu a proto — k jeho svobodě, nebo otroctví (nazvete to jak chcete) — k svobodě od vlivu světa a k poddanství Bohu, Jeho vůli; a jakmile člověk porozuměl tomuto učení, vstupuje svobodně v bezprostřední [illegible] s Bohem a nemá se již nač a nikoho ptáti. —

Podobá se to plavbě člověka v řece s široko rozlitým řečištěm. Dokud není člověk v středním toku, ale pouze v rozlitém řečišti, musí sám plovati, veslovati, a může se říditi směrem plavby jiných lidí. Tu jsem mohl i já lidi vésti, připlývaje k proudu, ale jakmile jsme vpluli do proudu, není potom a nemůže býti vůdce. Všichni jsme neseni silou toku, všichni jedním směrem; a ti, kteří byli pozadu, mohou býti napřed.

Táže-li se člověk, kam má plouti, dokazuje tím jen to, že posud nevstoupil do proudu, a že ten, jehož se táže, je špatný vůdce, nedovedl-li jej dovésti k tomu proudu, t. j. k tomu stavu, v němž již není možno se tázati, poněvadž to nemá smyslu. Jak možno se tázati, kam plouti, když proud s nepřekonatelnou silou mne vleče směrem pro mne radostným?

Lidé, kteří se podrobují jednomu vůdci, věří mu a poslouchají jej, zcela jistě bloudí v temnostech zároveň se svým vůdcem.

Přeložila Gabriela L.

PÍSEŇ MEDVĚDÁŘE.

Víc nebo míň, je každý v tomto žití,
tak trochu medvědem a nebo medvědářem,
když tančí životem dle cizí noty,
tak jak mu druhý [illegible] medvědář [illegible].

Já však jsem pravým volným medvědářem
a medvěd muj, který mne doprovázel
po čtyrech, věrně, nudnou cestou žití,
z medvědů českých přišel se mnou vlasti
Byl [illegible] soudruh to a velmi [illegible]
jenž způsobně si vážil autority;
když vzbudil jsem jej zvukem tamburiny,
cinkotem rolniček a ranou karabáče —
vždy tančil graciésně, balancuje holí
a v rythmu písně bručel melodii.

Tak šli jsme dlouho klidně žití tratí,
z vesnice do města a z města zase do vsi – –
— já bubnem dával takt a karabáčem rány,
on tančil vesele jak zvyk to pradávný,
a oba jsme tak byli spokojeni.

Až jednou (bylo to v čas voleb právě)
my zavítali též do české země,
na schůzi lidu, schůzi luzy . . .
Tam řečnil jeden, který neměl program,
chtěl mandát mít a neměl žádné strany;
jak uzřel nás, hned moudrý nápad
se v bodré hlavě jeho zrodil.
„Zde, páni, vidíte kus sociální bídy,
to medvěd odvislý od pána medvědáře,
však pohleďte jim důkladně do tváře
a rcete sami, nejsou-li to bratři.
Jen vizte jeho (medvědovu) chůzi,
tak ušlechtilou, jako výraz tváře:
to muž je, z jehož mozolu a práce
pán jeho, medvědář, zde podle tyje.
A přec dle Darvina jsou oba z jedné hmoty,
byť pán stál ve vývinu svém výš nežli sluha,
co do mozku, do vnější formy těla:
vždyť z prvků stejných složeni jsou zcela.“
A dále sypal řečník svoje slova,
tak hloupé bylo to (však úspěch měl zde jistý).
leč já měl toho konečně již dosti
a v buben udeřil jsem svůj pln zlosti.
„Teď prosím, páni, tanec provedeme:
džin, píseň zní a rolničky jen chřestí,
ráz v loket, kolena a pěstí zase v buben.
Juch! Brachu, vstávej, spolu tančit budem!“
Však medvěd nehne se, jen podrážděně bručí.

„Hej, starý, vstávej! Jak? Ty nechceš jíti?
Nu, příteli, tož dej si přece říci,
nech mudrování být a měj se k práci.
Že nechceš, bestie?“

A rána vzduchem sviští
na kožich medvědův. Však ten se náhle vztyčí,
pln zloby ve zracích se na mne vrhne
a kly své medvědí mi vrazí do srdce.

Však nechutnalo mu as moje srdce,
neb hned se odvrátil a prchal davem,
jenž jásal, tleskal mu a svobodu si chválil.

Od doby té jsem umlkal již zcela,
buben je protržen a rolničky jsem ztratil,
jen karabáč, jenž tiše na zdi visí,
ten čeká s důvěrou, až pán se k činu vzkřísí.

To bývá vždy, když známá zazní píseň
(ta monotonní píseň medvědáře),
k níž v tamburinu bije kdosi pěstí,
medvěd tam bručí a rolničky chřestí. . . .

Ha! Potom rána v srdci znovu se mi zjitří,
já sevru dlaně, vztek mi tělo láme
a běžím do davu, bez sebe volám zlostí:
„Bij, bij ho, bestii, dokud má celé kosti,
bij bez milosti falešné to plémě,
dej pevný obojek a náhubek mu ostrý
a místo jídla karabáče rány —
— pak nevzbouří se medvěd jistě žádný.

Fr. Khol.

DROBNOSTI.

Co rozmar přinesl — jmenuje se sbírka roztomilých veršů paní M. Haunerové-Votrubové (Bursík a Kohout). V prvním oddělení je zaplacena daň škole, a potom už zní struna samostatněji, čím dál ryzeji. V básních je oheň a mládí a přece už také úměrnost a kázeň umělecká. Pochopujeme s básnířkou otázku, kterou se loučí se svými verši:

Verše moje, písně mé!
Jak se v stáří sejdeme?
Myslím, za tu řadu let
nebudem si rozumět.
Ve vás bude mládí hrát,
a v mém srdci — popel, chlad.
Usměju se nad vámi,
či vás skropím slzami?

*

Pod čepečkem bílé vlasy
sverklá ruka urovná si.
Vzpomene si na ty chvíle,
když je shrnovala zpátky,
padající rozpustile
světlým proudem v tyto řádky?

° ° °

Ve Španělsku mají spor o Národní divadlo. Takový: Teatro Espagnol v Madridě bylo posud stánkem Musy výhradně španělské a hlavně domem Calderona, Lope de Vegy a Tirso de Molina. Je sice podle litery otevřeno také umění modernímu, ale správa divadla zřejmě dává na jevo, že jen modernímu umění, jehož původci jsou Španělové. A teď pojednou má se v Teatro Espagnol provozovat Rostandův Cyrano de Bergerac! Provedení francouzského kusu v národním divadle španělském jedna strana prohlašuje za zrušení úmluvy, za vloupání do chrámu. Druhá strana a zejména obecenstvo není tak radikální a těší se na Rostandův kus. Pro otevření chrámu vystoupil hlavně mladý literát Rodrigo Soriano, jenž prohlašuje, že umění nemá hranic, a přimlouvá se za odstranění předsudku.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Na bledé tváři Fomově vystoupily červené skvrny, přestoupil s nohy na nohu, křečovitým pohybem skryl ruce do kapes kabátce a přímým, pevným hlasem řekl:

— Ty! Kapitáne! Víš co — řekneš-li ještě slovo proti mně — táhni k čertu! Tamhle! Na břeh! Já i s lodivodou dojedu. Pochopil's? Nade mnou ty nebudeš komandovat... nu!

Jefim byl překvapen. Hleděl na pána a směšně mrkal očima, nenacházeje odpovědi.

— Pochopil's, pravím?

— Po-ochopil... pochopuji! — protáhl Jefim. — K vůli čemu však šum? Tak co... k vůli...

— Mlčet!

Divoce blýsknuvší oči Fomovy a jeho zkřivená hněvem tvář vnukly kapitánu blahou myšlénku ujít co nejdřív od pána a také, hbitě se obrátiv, šel.

— Fu-u! Jakého mrazu mi nahnal, ha? Je vidět, tuze nedaleko upadlo jablko od jabloně... — po směšně bručel si, jda po palubě. Byl zlý na Fomu a domýšlel si, že se mu bez viny stala křivda; ale zároveň pocítil nad sebou pevnou, skutečnou vládčí ruku. Jemu, léty přivyklému poslušnosti, líbila se projevená nad ním moc, a vešed v kajutu staříka-lodivody, vyprávěl mu již s odstínem spokojenosti v hlase výstup s pánem.

— Viděl's? — zakončil své vypravování. — Tak co — dobrého-li plemene štěně, hned na prvním lově — dobrý pes... A přece na pohled — je sobě tak tak... človíček ještě matného rozumu... Nu, nic nedělá, ať se poraduje... špatného tady, zřejmá věc, nebude nic... při takové jeho povaze... Ne, jak on ti zahulákal na mne! Věru — trouba hlásná, řeknu ti!... A hned se vykřesal v pána... jakoby vlády a přísnosti ze džbánu se byl nahltal...

Jefim měl pravdu; za těch několik dní Foma ostře se změnil. Vzplanuvší v něm vášeň učinila jej vládcem duše i těla ženina, on dychtivě pil ohnivou slast této moci a ona vyžehla z něho vše to neotesané, co dodávalo mu vzezření výrostka do sebe zabraného, přihlouplého, a zničivši to, napojila srdce jeho mladou hrdostí, vědomím své lidské osobnosti. Láska k ženě vždy jest muži plodotvorná, nechťsi je jakákoliv, i když podává jenom strasti — i v nich jest vždy mnoho cenného. Jsouc duševně chorému silným jedem, zdravému jest láska jako oheň železu z něhož chce býti ocel...

Uchvácení Fomovo třicetiletou ženou, slavící v objetích jinochových tryznu nad mládím svým, ne odtrhovalo jej od práce, neztrácel se ani v laskání, ani v práci, i sem i tam vnášel sebe celého. Žena, jako dobré víno, vzbouzela v něm stejnou silou žízeň po práci a lásce a ona sama omladila, jsouc účastna polibků junného mládí.

V Permu na Fomu čekal dopis od kmotra, jenž sděloval, že Ignát pustil se do pití steskem po synovi a že na jeho léta škodno je tak pít. List končil radou pospíšiti s prací a co nejdříve se vrátit domů. Foma ucítil nepokojnou radost v této radě a ta ztrpčila jasný svátek jeho srdce, avšak v starostech obchodních a v laskání Pelageině tento stín záhy roztál. Život jeho plynul hbitostí říční vlny a každý den mu přinášel nové a nové pocity, rodě v něm nové myšlenky. Pelagea chovala se k němu se vší vášní milenky, s onou silou citu, kterou vkládají ve svá uchvácení ženy jejích let, dopíjejíce poslední krůpěje z číše života. Avšak časem probouzel se v ní jiný cit, neméně silný a ještě více k ní Fomu poutající — cit shodný se snahou mateře uchrániti chyb svého milovaného syna, naučiti jej moudrosti životní. Často za nocí, sedíc na palubě, objavši se s ním, laskavě a se smutkem mluvívala k němu:

— Poslechni ty mne jako sestry své starší... Já jsem žila, lidi znám... mnoho jsem viděla ve svém žití!... Druhy si vybírej pozorně, protože jsou lidé nakažliví jako nemoc... Ani nerozeznáš zprvu, jaký kdo; zdá se, člověk je jako všichni... a náhle, sám tcho nepozoruješ, začneš nápodobiti ho v životě... Lap... a přilíply se na tebe všecky vředy jeho... Já, hle, skrze družku všeho jsem pozbyla... muže jsem měla... děti dvě... pěkně jsme žili... Písařem na úřadě volostním můj muž byl...

Odmlčevši se, dlouho hleděla přes zábradlí na vodu zčeřenou parníkem a potom, vzdychnuvši, znova mluvila k němu:

— S naším pohlavím — chraniž tě Přesvatá Rodička Boží! — ostražitý buď... Měkký jsi ještě nemáš ještě utvrzení patřičného v srdci... A po takových, jako jsi ty, jsou ženské lačné — silný jsi, hezký, bohatý... A nejvíce ze všech střez se ty tichoučkých — ty, jako pijavky vpíjejí se v muže.. vpije se a ssaje, a ssaje... ale sama stále je taková laskavá, i něžná. Bude z tebe mízu pít, sebe však ochrání... jen darmo srdce tobě poderve... Ty spíše k těm, které jsou jako já tu, — čilé. Takové beze zisku žijí...

Ona vskutku byla nezištná. V Permu Foma nakoupil jí rozličných ozdůbek a titěr. Potěšila se z nich, prohlédnuvši je však, starostlivě řekla:

— Nemrhej penězi příliš... hleď, aby se otec nerozhněval... Já i tak... i bez dárků mám tě ráda...

Již před tím mu oznámila, že pojede s ním jen do Kazaně, kde měla svou sestru provdanou. Fomovi nechtělo se věřit, že odejde od něho, a když, noc před příjezdem do Kazaně, opakovala svá slova, zachmuřil se a jal se ji uprošovati, aby ho neopouštěla.

Ale nenaříkej dříve než čas přijde . . Ještě celou noc máme před sebou . Rozloučíme se spolu . . . tehdy polituješ . . . bude-li ti líto . . .

Avšak on stále a s větším žárem přemlouval ji, aby ho neopouštěla a na konec — což se i nezbytně dalo očekávat . . . prohlásil, že chce se oženit s ní.

— Tak, tak . . tak! — a dala se do smíchu. — Muže na živu mám a za tebe půjdu? Můj milý . . . můj podivíne! Ženit se ti zachtělo, což? A což se kdo s takovými žení? Mnoho, mnoho ty budeš mít milých . . . Tehdy se žeň, až se vybouříš. Až se všech sladkostí najíš dosyta . . . režného chlebíčka se ti zachce . . . tehdy se žeň! Povšimla jsem si já — mužovi zdravému, pro klid svůj, třeba ne záhy se ženit . . . jedné ženy jemu málo bude a půjde po jiných . . . A, ty pro své štěstí tehdy musíš sobě ženu brát, až uvidíš, že i jí jedné na tebe bude dosti . . .

Leč čím více ona mluvila — tím naléhavěji a pevněji se utvrzoval Foma ve své touze nerozcházeti se s ní.

— Poslechni jen, co ti povím, — klidně pravila žena. — Hoří-li v ruce tvé louč, a tobě-li i bez ní už je světlo, ponoř ji na ráz do vody, a tenkrát ani čoudu z ní nebude, ani ti ruky neožehne . . .

— Nechápu slov tvých . . .

— Chápej jenom . . . Ty jsi mi zlého nic neudělal, ani já tobě zlého nežádám . . . A proto odcházím . . .

Těžko povědět, čím by se byla skončila tato rozepře, kdyby se nebyla do ní vmísila náhoda. V Kazani Foma dostal telegram od Majakina, jenž stručně nařizoval kmotřenci: „Neprodleně přijeď osobním parníkem." Fomovi bolestně semklo se srdce a za několik hodin, stisknuv zuby, bledý a zamyšlen stál na galerii parníka, plujícího od přístavu, a zaťav ruce v zábradlí, nehybně a bez mrknutí hleděl v tvář své milé, zůstavší v dáli spolu s přístavem a břehem. Pelagea mávala za ním šátkem a stále se usmívala, ale on věděl, že ona pláče těžkými, velikými slzami. Slzami jejími měl Foma celé náprsí košile mokré, od nich v srdci jeho, plném těžkého chvění, bylo těžko a chladno. Postava ženina stále se zmenšovala, tak jakoby tála, ale Foma, neodtrhuje zraků, hleděl na ni a cítil, že kromě obav o otce a stesku po ženě — v duši jeho klíčí jakýsi nový, silný a zžíravý pocit. Nedovedl jej pojmenovati v sobě, zdál se mu však blízký rozhořčení na kohosi.

Zástup lidí na přístavu splynul v jednotnou, temnou a mrtvou skvrnu bez tváří, bez forem a bez pohybu. Foma odstoupil od zábradlí a v těžkých myšlénkách jal se choditi po palubě. Pocestní, hlučně hovoříce, usedali píti čaj, posluha šukala po palubě, prostírajíc stolky, kdesi na kormě dole, v třetí třídě, smálo se dítě, unyle tesknila harmonika, kuchař drobně klepal noži, chroupavým zvukem drnčelo nádobí. Protínaje vlny a pěně je, otřásaje se od napětí a těžce vzdychaje — ohromný parník bystře plul proti proudu . . . Foma pohleděl na široký pruh roztříštěných, zmítajících se, ztřeštěných vln za kormou parníku a pocítil v sobě divokou touhu lámati, rváti cokoliv, — také se rozehnati prsoma proti proudu a rozdrtiti jeho nával o sebe, o prsa a plece svoje . . .

— Osud! — chraptivým a utrmáceným hlasem řekl někdo poblíž něho.

To slovo bylo mu známo: jím tetka Anfisa často odpovídala Fomovi na jeho otázky, a on vložil v to krátké slovo představu síly, podobné síle Boží. Pohlédl na rozprávějící: jeden z nich byl stařík, běloučký šedinami, s dobrou tváří, druhý — mladší o něco, s velkýma unavenýma očima a s černou klínovitou bradkou. Jeho chrastavý nos a žluté vpadlé tváře připomínaly Fomovi kmotra.

— Osud! — ubezpečeně opáčil stařík zvolání svého spolumluvčího a usmál se. — On je nad životem, jako rybitev nad řekou: vrhne ve vřavu naši udici s vnadidlem, a člověk ihned — chňap po vnadidle dychtivou hubou . . . a ja-ak on tu trhne svojí udicí — nu, zmítá se člověk na zemi v prachu a srdce mu, co nevidět již, bude vytrženo. Tak je to, pane můj!

Foma zavřel oči, právě jakoby mu v ně paprsek sluneční byl udeřil, a kývaje hlavou, hlasitě řekl.

— Pravda tak! Věru — praavda!

Mluvčí upřeně pohlédli na něho: stařík — s jemným a rozšafným úsměvem, velkooký — nepřívětivě z podobočí. To zmátlo Fomu. Zčervenav odstoupil od nich, přemýšleje o osudu a jsa na rozpacích: nač potřeboval polaskati jej podarovav mu ženu a ihned vyrvati z rukou jeho dar tak prostě a nespravedlivě. A on pochopil, že nejasný, zžíravý pocit, jejž nosil v sobě, jest rozhořčení na osud za jeho hru s ním. Byl příliš zhýčkán životem, aby se prostéji choval k první krůpěji jedu v poháru sotva načatém, i všecek čas cesty ztrávil beze snu, přemýšleje o slovech staříkových a hýčkaje své rozhořčení. To však budilo v něm ne stesk a smutek, nýbrž mstivý a hněvivý pocit . . .

Kmotr uvítal Fomu a na jeho spěšné, nepokojné otázky, vzjitřeně pobleskuje zelenavýma očkama, prohlásil, když usedl do bryčky vedle kmotřence:

— Rozumu pozbyl otec tvůj . . .

— Pije?

— Ještě hůře . . . na dobro se s rozumem minul . . .

— Aj? O, Pane Bože! mluvte . . .

— Rozumíš: vyskytla se u něho panička jedna . .

— Co je s ní? — vzkřikl Foma, vzpomenuv na svoji Pelageu, a nevěda proč, pocítil v srdci radost.

— Přilípla se k němu a — ssaje . . .

— Nějaká tichoučká? (Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 19. ledna 1902. Číslo 17.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

ANNA MARIA:

ONA A JÁ.

Já, chudá a nevzhledná, znám ji už dlouho. Znáte ji ostatně asi také z ulice. Velkou, štíhlou, vždy graciosní ve svých pohybech, vždy vkusnou ve svých toiletách, vždy opatrnou ve svých rozmluvách. O klasické kráse nemůže být řeči; ptáte-li se však někoho, poví vám, že má „very pretty manners“, že úsměv jejích krásných zubů je „obligeant“ a že, že — je roztomilá.

Bývala vždy ke mně vlídná a přelaskavá; proč jinak by mne, učitelku nehezkou a nezábavnou, byla vybízela k dlouhým procházkám, dokud byla děvčetem?

Však vdala se brzo. Byl její život tak jednoduchý. Dcera venkovského lékaře, zprvu v klášteře, potom v pražském pensionátě vychována, v osmnácti letech nevěstou a ve dvaceti milostivou paní.

Byla jednou z oněch vzácných existencí, které dovedou žít s velikým uměním, vyhýbajíce se žalu a sklamání; které dovedou řídit dojmy své tak, jak jim jsou příjemny a brát okamžiku vše, co podává, a snad i víc.

Nuž, zamilovala se do svého ženicha proto, že přišel první, protože jí ho přítelkyně záviděly, protože papá a mamá byli srozuměni a konečně proto, že to bylo velmi hezké nejen mít ženicha, ale i milovat ho. — Kdyby snad papá a mamá řekli ne, byl by to býval jiný, ale když všechny okolnosti byly příznivy — proč váhat s láskou?

Viděla jsem ji v kostele korektně jako cudnou nevěstu uplakanou, když ji pan doktor — její muž — vedl důstojným a pomalým krokem od oltáře.

Byly jsme vzdáleně příbuzny. Tykala jsem jí.

Bylo by to bývalo blamáží mít děvče, měla tedy Eva za rok syna. Vyzvala mne, abych se přišla podívat, dřív než přijdou sezvaní hosté na křtiny. Laskavě, jako by mně něco dávala, ukázala mi červené děcko v karnýrech na rukou kojné, prostřený stůl pečlivě a vkusně upravený její dovednou rukou, oltář domácí s křížem, svíčkami, kytkami... Jak mne vyzvala k této inspekci jejího blahobytu a štěstí, tak jsem přišla, a dokonce se jí poděkovala.

Naše společné procházky už přestaly, ovšem. Vídávala jsem ji však občas letmo zářící, zavěšenu do jejího manžela, když jsem chodívala spěšným krokem ze školy k domovu.

Někdy však bývala sama doma přece: pan doktor měl schůzi, nebo musil nutně mezi své staré známé do hostince, a tehdy přicházel v poslední chvíli, služkou přinesený a tužkou napsaný lístek: „Přijď, Marie, jsem sama doma, povečeříme.“

Já hned jako na povel vstala, šla. Večeřívaly jsme samy v její jídelně, záclonami a portierami ověšené. „Jen si ber,“ říkala s gestem královny, mně podávajíc mísu, „dělej jako doma“. Chvíli po večeři v jakéms výlevu mi vyprávěla o tom, jak ji její muž miluje, jak si přál dítě, jaký má smysl pro rodinu, jak je na kluka pyšný, jaký je on karakter, jak šlechetný, jak dalek vší sobeckosti z čistého vlastenectví věnuje se životu veřejnému — o tom, jak je to hezké býti vdánu — a smála se malým, diskretním smíchem někoho, jenž ví víc, než chce povědět, a povídá tím více, než ví. Evo, proč jsi to všechno říkala mně? Proč jsi zalévala svým štěstím mně, stárnoucí pannu?

Eva užívala, jak lidé říkají. Chodila do koncertů, do soukromých zábav, divadel, plesů, five-o-clocků atd. A dítě — později dvě — měly bývat samy doma se služkou; ona však jako dobrá a pečlivá matka nevěřila, že dostatečně dohlíží na její drahoušky. Potkala-li mne tedy na ulici, když jsem šla ze školy, řekla mi laskavě a roztomile: „Dnes jdu večer do divadla, nebyla bys tak dobrá, Marie, a nepřišla bys se na mé děti podívat?“ A jako by jí náhle něco napadlo, dodávala: „Mohla bys u nich povečeřet?“ A já? Nesmělá, bez kuráže, jaká jsem, musila jsem říci ovšem ano; nemohla jsem se přec nepřátelsky a

drsně zachovat a odepřít. I obětovala jsem klid samotářský svého pokojíku za Evin slunný úsměv svěřenky.

Přišla li jsem dříve, než odešla, směla jsem si sednout opodál jejího toiletního stolku a dívat se, jak dlouhé vlasy stáčí v půvabný a umělý účes. Mívala obyčejně na spěch, mnoho nemluvila. Jen když odcházela, přiblížila svou mladou tvář ke svíčce a ptala se spěšně: „Nejsem příliš napudrovaná?“ V spěchu pak, ale s půvabem, dokonce s jakýmsi brin d'amitié: „Počkáš přec až přijdu“ — tisknouc letmo moji suchou ruku, odcházela.

Sedala jsem při lampě, než děti usnuly; potom při svíčce, naslouchajíc, jak děti oddychují pravidelně ve spánku a myslíc na to, až přijde, kdy as přijde. Bylo ticho, ticho. A bylo smutno, smutno . . . Ostatně, což na tom, záleží — uteklo to přec, přišla domů se svým manželem, poděkovala mi díkem, při kterém jsem cítila jako by mně něco tím dávala, že mi dovolila, abych hlídala její potomstvo. Bylo-li brzo, dostala jsem klíč od domu, bylo-li pozdě, řekla: „Odpusť, Marie, že jsem se zdržela, nevadí-li ti to, můžeš přespat v jídelně u nás.“

Ráno před snídaním, abych přišla v čas do školy a jim nepřekážela, vytrácela jsem se po tichu od nich.

Někdy pak se i stávalo — ale to bývalo velmi zřídka — když nešel ani její muž, ani nikdo jiný, posílala pro mne, abych s ní šla do koncertu. A já nepatrná, chodila s ní, obdivovanou. Měla tolik známých. Tolik stisků ruky vyměnila před vchodem do sálu, tolik pozdravů ve vestibulu, tak jemně nuancovaných podle toho, komu přináležely. Jako nehezký stín jsem stála opodál a dívala se. To přec nestálo za to, mne někomu představovat na tu chvilku. Aspoň to tak řekla.

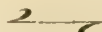
A potom jsem sedala po její levé straně. Eva poslouchala hudbu a prohlížela si kukátkem lidi. Někdy jsem něco řekla, abych nebyla tak nezábavná, ale ona měla patrně svůj úsměv pro některou dámu, kterou právě zahlédla, a tak toho neslyšela. Před koncem přicházel úsměv zase a ona řekla: „Mohla bys být tak laskavá, Marie, a jít chvíli před koncem ven a vyzvednout nám v garderobě šaty?“ A já šla, vyzvedla šaty a pláště a bledá a rozčileně jsem čekala, cítíc se být lokajem, jenž čeká na milostivou vrchnost, ačkoli vskutku na tom nebylo nic zlého.

Děti dorůstají!

Řekla mně onehdy s půvabným sklonem hlavy, teplým a měkkým podáním ruky, a s tolika upřímnosti v hlase: „Musí ti bývat ve středu a sobotu odpoledne, když nemáš školy, dlouhá chvíle, Marie, nechtěla bys přijít k nám a třeba na děti promluvit francouzsky?“

Řekla jsem: ano a zase ano. Řekla jsem ano, ač vím, že Eva mívá hosty, a děti ani učitelky nebývají u stolu. Děti si hrajou, učitelky dohlížejí, ty nežijou, ty se dívají jen na to, jak jiné a jiní žijou; ony dohlížejí, opravují špatnou výřečnost; když jich je třeba, přijdou, když netřeba, odejdou. Odmítnouti by bývalo nevděkem, neznalostí přátelských ohledů, podivínským nápadem staré panny, nevysvětlitelnou nevkusností a naprosto nepřirozené při Evině roztomilosti a laskavosti.

Nemusíš se strachovat, milá Evo, já přijdu.

FRANTIŠEK VLČEK:

ÚRYVKY Z NOVÉHO, METRICKÉHO PŘEKLADU II. DÍLU GOETHEOVA FAUSTA.

Ukázka III.

Helena, vrátivši se z podsvětí s ženskou družinou svou na zemi, přinucena jest hroznými výhružkami Mefistofela, jenž oděl se maskou Phorkye, hospodyně z domu Menelaova, utéci se v hrad Faustův. Příchod její ohlásiti měl pánu hradu věžný Lynceus, aby připravilo se uvítání heroiny té důstojné. Lynceus, oslněn zářným zjevem Heleniným, opomene oznámiti to veliteli svému, začež má býti potrestán. Faust předvede jej spoutaného Heleně, aby rozhodla jeho osud. Lynceus líčí před trůnem jejím příčinu svého přestupku.

Věžný Lynceus.

Nech mne kleče zírat na ni,
nech mne zemřít, dař mne žitím,
já již oddánu se cítím
této bohodané paní.

Rozkoš rána ožidaje
k východu jsem patřil chtiv,
když mi z poledního kraje
slunce vzešlo na podiv.

Stočím hledy k oné straně,
místo roklin, místo hor,
obzoru a nebes báně
ona jímá ves můj zor.

Ostrovidem nadán rysím,
jaký ze věníků plá,
víčka stěží třením křísím,
mrákota je víže zlá.

Jak jen v tom se poznat moci?
Věž to? Brána? Cimboří?
Mhla se chví a z její moci
božka ta se vynoří!

Ssaje na tom vlídném jase,
za ní pnul jsem hruď i zrak,
a v té oslepivé kráse
oslnul sám nebožak.

V roh jsem ovšem zabuď douti,
zabuď věžných povinnost;
hroz, že dáš mi zahynouti,
krása krotí všakou zlost.

— — — — — — — — — — — — —

Helena Lynceovi odpustí. Věžný z vděčnosti snáší k nohám jejím poklady, jichž nabyl za stěhování národů.

Lynceus,

(s bednou a muži, jiné bedny za ním nesoucí)

Viz, královno, zpět krok mne veď!
Bohatec žebře o pohled;
on k tobě zří a dobře ví,
jak chud je při všem bohatství.

Co dřív jsem byl? Co ze mne jest?
Kam vůli pnout? Kam činnost vést?
Byť bleskný zrak slal šípů mrak,
tvůj trůn jím netknut nikterak.

Jen z východu náš hnul se kmen,
soud západu byl zpečetěn;
proud širodálný, hmota těl,
o zadních předák nezvěděl.

Kde z nás kdo kles', druh stoupl včil
a třetí kopím útočil;
páž posíliv si každý v stech,
tisíců padlých nepostřeh'.

My spěli v před, my hřměli prvč,
kraj za krajem náš ztepal bič,
a lán, v nějž třas dnes můj nes' hlas,
dán ráno jiným na pospas.

Bral, co kde shléd' — neb nutkal chvat,
ten popad' ženu plnou vnad,
ten popad' býka pevných noh,
však oře každý, kde kdo moh'.

Já zalíbil si obhlídku
vzácností zřených po řídku,
neb, co už jiným schváceno,
výš necenil jsem nad seno.

Kde poklad jaký dřímal skryt,
mne poučil můj bystrý vid;
jim v kapsy vše jsem vnik', ne míň
mu shlédnou byla každá skříň.

Ač zlata houf jsem skoupil tmam,
cením si nejvýš drahokam;
jen smaragd hoden Heleně
na ňadrech planout zeleně.

Z den morských kapek zazáří
lesk perlový ti na tváři,
rubínu neradno tu dlet,
v nach líce spad' by studem bled.

Tož poklad, jakých nesneslo
se před tím, skládám před křeslo;
nechť spočine u nohou tvých
žeň mnohých bitev krvavých.

Ač jsem já četné bedny vlék',
zbyl okutých mi přebytek;
rač vzít mne s sebou: do hory
tím zatmím vše tvé komory.

Neb co tvůj krok stih' trůnu práh
dvoří se, koří v poklonách
všemocní, umní, bohatí
jedině tvoji postati.

Já toho pán byl zarytý,
teď uvolněným vládni ty;
mně nejvýš hodným byl můj plen,
teď vidím, jak byl nicoten.

Mých statků sláva propadlá,
žeň luhů zžatá, ovadlá.
Kéž jediný tvůj vlídný hled
jim plnou cenu vrátí zpět!

— — — — — — — — — — — — — — —

Za tím následující výjev milostného snění Fausta a Heleny přerve vystoupení Phorkye-Mefistofela, jenž hlásá příchod pomstou planoucího Menelaa, jemuž ztrestati jest pronevěru znova uloupené mu choti její smrtí.

Phorkyas (prudce vstoupivší).

Cvičte lásky alfabetu
hravou pří o lásky vznětu,
v dumách miliskujte se tu —
vše to v nevčasný je hod.
Nečijete hřímat z hloubi?
Slyšte vřeskot hlasné trouby,
zkáza kvapí o překot.
Menelas to s voje vlnou
potopou vám hrozí plnou;
hotujte se v útok rot!
Vítěz, jemuž padneš v ruce,
Deifobské tě vydá muce,
oloupiv tě o průvod.
Ty tam oprátkou až zhynou,
oltář s novou širočinou
zve ji na poslední chod.

— — — — — — — — — — — — — — —

Faust však se zprávy Mefistofelovy neděsí a učiní ihned opatření k obraně, svolá signály mohutné pluky, které čeliti budou Menelaovi. Shromážděné vojevůdce své vyzve k hájení Řecka a za vítězství jejich slibuje jim zachráněné krajiny dáti v léno.

Faust.

Ne, rázem uvidíš kruh reků,
jenž rovných sobě hledají;
neb ti jen hodni ženských vděků,
kdo vyrvat jich si nedají.

(K vojevůdcům ode tlup se odloučivším,
kteří předstoupí:)

Sem, s utajenou zuřivostí,
jež vrahům vínků nechystá,
vy poupata, jež sever hostí,
vy sílo vzchodu květistá.

V ocelném lesku, blesků meta,
dav pobořivší mnohou říš',
jich výkrokem zem rozechvěta,
jich odchod hřímat uslyšíš.

Kdys přistáli jsme k břehům Pylu,
byl starý Nestor dávno zhas':
voj nevázaný svazků sílu
všech drobných država strhal v ráz.

Tož Menelas mi bez prodlení
od hradeb k moři zahnán buď!
Tam ať si bloudí, loupí, plení,
měl k tomu dovednost i chuť.

Z vás koho vévodou mi zváti,
jak Sparty kněni povelem,
vrch s dolem spěš jí k nohoum stláti
a říše zisk si v léno vem.

Germane! násepy a valy
Korinthské zátoky mi haj!
Ty, vzdoruje, buď, Gothe, dbalý
v Achaji o skalistý kraj!

Frank v Elidu spěj s voji svými,
Messéna budiž Sasům cíl!
Až moře Norman vyčistí mi,
hleď Argolis by zvelebil.

Dům zpříjemní si každý všude,
i pyt šiře s moci na venek,
však Sparta všemi vlásti bude,
byt královen již drahný věk.

K všem ona shlížet bude příště,
kdož tyjí z půd, jež blaha div,
každému jisté útočiště,
ať lén či práv či světa chtiv.

— — — — — — — — — — —

(Dokončení.)

TURECKÉ ŘÍKÁNKY.

1. Jak derviš přesvědčuje.

Náš derviš na pouť pousti zval své věrné:
„Jít jinu v[illegible] [illegible] zrada to a klam.
Když tolik let již hubnem touto cestou
Jest jistě blízek čas, kdy ztloustnem tam."

2. Jak derviš radí.

„Povodeň! — Stavět hráz? — Kde? — Jak?" — Tak ves se ptá.
„Jak Allah a junácké štestí dá" —
Tak derviš. Cizinec: „A to Vám radu dal?"
„Ne, prosím, on tu vodu — zaříkal."

3. Svobodní Kahýřané a jejich derviš.

Kdy derviš spal, zjevil se Mahumet.
„Co chcete, Kahýrští, ted recte pěkně!"
‚My nevíme, co bychom chtěli chtít,
My vždycky, až jak co náš derviš řekne.'

4. Jak jest derviš přísný.

Co dělá Váš derviš, když nezaříká?
„Toť náhoda, toť náhoda,
Však nejčastěji, nejčastěji
Vyhazuje z národa."

MODERNÍ ARCHITEKTURA.

Z knihy O. Wagnera „Moderne Architektur".

(Dokončení.)

Hospodářský vliv.

Konečně buď zde vzpomenuto i hospodářského vlivu na umění. Zdá se, jakoby působení umění počínalo teprv tam, kde je přebytek a bohatství. To je dojista nesprávné. Jistě odpovídá prostota nejlépe našim dnešním názorům, které v celkovém obraze města alespoň mohou požadovat toho, co je umělecky praktické. Čiré stanovisko užitečnostní a přecpaná nevkusnost tedy musejí buď jak buď zmizet. I to, co je nejprostší, může být bez vyššího nákladu umělecky propracováno. V takových případech víc než kdy jindy nalehá na umělce vážné napomenutí, aby přesným a svědomitým vyplněním žádané věci, nejprostším a nejúčelnějším vytvářením dokázal, seč je jakožto umělec. Můžeme a musíme tak daleko pokročiti, že nebude moci povstati nic oku viditelného co nepřijalo uměleckého posvěcení. Nikdy nesmí zapomenout, že umění každé země není jedině měřítkem jejího blahobytu, nýbrž především i její inteligence. Kdyby umělci takových zásad se drželi všeobecně a nepodvolně, každému městu by se za krátký čas dostalo jiného vzhledu a zmizel by onen odporný, marcipánový, ornamentální neřád na stavbách v našich předměstích.

Při každé vhodné příležitosti bylo připomínáno působení moderních snah lidských na budoucí utváření děl umění stavebního. Kdežto však co do zevnějšího vzhledu našich děl architektonických ještě namnoze panuje nejistota, tápání a hledání pravého výrazu, v architektuře

vnitřkové, ve vytváření předmětů potřebných, uměleckého průmyslu, objevuje se energický, cíle vědomý postup, velice pokročilá zdatnost, která víc než vyhovuje modernímu úsilí.

Slovo komfort zdomácnělo ve všech řečech a už dnes označuje se vše za vadné, co příčí se přesným jeho zákonům. Jsou dvě podmínky, které museji být pokládány za sudidla a jež moderní lidstvo požaduje: co možno největší pohodlnost a co možno největší čistota. Bez úspěchu budou všechny pokusy, nedbati těchto požadavků, a zárodek smrti mají v sobě všechny plody umělecké, které pravidlům těmto nevyhovují. Příkladů je bez počtu. Nepohodlné schody, vše nepříručné, nepraktické, nesnadno čistitelné, všechna nedostatečná zařízení zdravotní, nábytek s ostrými rohy, sedadla, která se nepřizpůsobují lidské formě a nevyhovují potřebě při čtení, jídle, kouření, přijímání hostů, všechny nepraktické předměty uměleckého průmyslu, třebas u jejich kolébky stáli i největší mistři, a mnoho jiného náleží do téže řady. Při tom je lhostejno, zda předměty byly vyrobeny pro palác či pro jednoduchý byt občanský.

Srovnáme-li na příklad v tomto vzhledě své moderní výtvory, jež odpovídají pojmu komfort, s výrobky i nejbujnějších dob francouzských, objevuje se ostře mocný rozdíl; bude jistě připuštěno, že leccos dobrého zcela nového může být a také už bylo utvořeno.

Nejdříve vyhovovali těmto potřebám Angličané, kteří už několik desetiletí hlásí se k tomuto modernímu směru; ba v nejnovější době se jim dokonce podařilo šťastným zachycením forem, bezprostředně odposlouchaných přírodě, odčinit dost hodně i nedostatek vkusu, dlouho u nich panující.

Už v kapitole „Architekt“ poukázal jsem na to, že moderní architekt stal se nositelem uměleckého řemesla. Ohromné úsilí se strany státu, aby umění a řemesla byla opět sjednocena, nemělo dosud úspěchu, který by stál za řeč. To proto, že umělecký průmysl a umělecké řemeslo a další pojmy jsou frází a že vyvrcholení těchto pojmů nelze si myslit dle dnešních poměrů. Průmysl a řemeslo nutkají vždy k tovární práci, kyne-li odtud mzda, peníze, ale tovární výrobky nejsou s uměním slučitelné. Tato okolnost též vysvětluje lehce pochybené, ba možno říci zastaralé stanovisko umělecko-průmyslové školy. Lze bez okolků tvrdit, že všechno skutečně dobré a nové v oboru uměleckého řemesla dnes vytvořují jenom umělci. Jak už několikrát bylo vytčeno, architekt už při načrtávání děl takových musí mít na zřeteli techniku látky a provedení, tedy musí je nezbytně znát. Když pustíme mimo zřetel docela ony výkony řemeslné, jichž důkladnou znalost architekt musí mít už pro obyčejné stavby, a když přehlédneme jenom rozsah různých technologií, jako stereotomie, textiliky, tektoniky, keramiky, kovového průmyslu se sterými procesy, vyjasní se nám, jaké bohatství vědění musí architekt obsáhnout, má-li tvorba jeho míti zdar.

Tisícero, tisícero věcí je, které vymyslila moderní osvěta a pro něž umění už dnes nalezlo tvary, ba mnohým z nich už dalo tvar dokonalý; tvary ty upomínají vesměs na tvary minulých dob a přece jsou úplně nové, právě proto, že jejich předpoklady, jejich struktivní princip mají svůj vznik z našeho nejvlastnějšího poznání a touhy.

Občerstvující vánek vane vyprahlým polem Umění a bujné ratolesti všude vyrážejí. Ne vše, co pučí a raší, uzraje k plodům, stane se uměleckou formou: ale ta okolnost nás blaží, že povstává něco nového a že bude opuštěna špinavá stoka kopie. Pomalu a vážně kráčí umění v před, rodí tvořivě a neustále, až dostihne onoho ideálu krásy, jenž úplně bude odpovídat své době. Snad donutí je běsnění lidstva jedenkrát, aby opět upadlo, ale znova zas a zas pozdvihne se, budou-li mu vlity do krve nové oživující popudy. Tak bylo a bude vždy.

Svatou úlohou umělců je, doprovázet je a neupouštět od něho, i když stezka zatarasena trním, aby oblažováno a potěšováno bylo lidstvo tím, co umění vytvoří. Tato slova jaksi sama sebou pobádají, dát vážné napomenutí vzrůstajícímu architektu, aby cvičil se v patření, postřehování, poznávání lidských potřeb a výsledek svých postřehů pojímal jako základ své tvorby, ne však aby kopiroval to, co už existuje, co pro nás moderní už se nehodí, nebo aby s nepatrnými změnami to předkládal za nové a dobré.

Nekotví-li stavební umění v životě, v potřebách člověčenstva, pak ztratí svou bezprostřednost, oživující a osvěžující moc, sklesne na úroveň lopotného měření, které přestává být uměním. Vždy musí míti umělec před očima, že umění povoláno je pracovati pro člověčenstvo a že není zde člověčenstvo kvůli umění.

DOPIS.

Americký český 14denník Křesťanské Listy, jež vycházejí v Pittsburgu, přinášejí tento dopis:

Cobb, Wisconsin, listopad 1901. Ctěná redakce! Již tomu bude 7 let, co zde bydlíme. V krátkém čase po tom, co jsem se zde provdala, byl můj muž postižen neštěstím, zlá-

mal si nohu, a potom jina nemoc se přidala, tak že celou zimu s lože nevstal. Ležel čtyři neděle u strýce, kde se mu neštěstí to stalo, a potom laskaví sousedi s velikým namáháním na zvláště upravených nositkách přenesli ho do našeho domu, asi 2 míle vzdáleného.

Právě jsme měli koupenou farmu as rok, skoro na dluh, a na prodej nic než trochu ovsa. Tu opět bratři sousedi ukázali lásku křesťanskou. Přijeli a odvezli oves, abych měla k zapravení toho nejnutnějšího. Jiný soused nám dal nasekat dříví na celý rok ve svém lese a na druhý rok tutéž laskavost nám zase jiný bratr prokázal. Jednou v nejpilnějším čase z jara přišli nás sousedé navštívit a viděli, jak bezmocně stojíme se vší prací. I smluvili se a přijelo jich několik druhý den a ve dvou dnech byla farma oseta.

Tak nám náš Spasitel naklonil srdce bratrů, jimž odplatiž hojně za tu vzácnou pomoc, jakož i všem, kteří jakýmkoli způsobem nám lásku projevili a pomoc poskytli.

Také nesmíme opomenouti, že nám sousedi na nové farmě dům a jiné stavby postavili. Krevní přítel lépe by jednati nemohl.

Můj muž byl třikráte velmi nebezpečně nemocen. Vším tím chci říci, že zde se ukazovalo čili dokazovalo křesťanství skutky. Pán žehnejž a odplatiž hlavně Volencovům, Chládkovům ml., Formanovům, Vlastníkům starším i mladším, Tomášovům, Žemličkovům, Růžičkovům, Pechovům a Bulantovům a zvláště Janovi Volencovi.

S pozdravem všem čtenařům

Anna V. Formanová.

Milý čtenáři, jak ti je, když čteš tento dopis české farmářky Formanové? Kolik pak takových příkladů účinné křesťanské lásky přihodí se do roka u nás? Ti Volencové, Chládkové, Formanové, Vlastníci, Tomášové, Žemličkové, Růžičkové, Pechové a Bulantové žijou tam za mořem ještě, u nás ve vlasti snad vymřeli. Zprávy z našich vesnic poskytují obrázky svárů, nepřízně, hrdlování; z tohoto amerického obrázku dýchá však duch bratrské vsi české z 16. století. Tak to asi u našich otců chodívalo. Člověk je vděčen, že jednou za čas noviny přinesou také takový dopis.

DROBNOSTI.

Krach Rostandův. To neříkáme my, to říkají Francouzové. Malicko a pan Rostand byl světovým, malicko, a pan Rostand udělal umělecký krach. Tak je to čistě po francouzsku. Tytéž časopisy, jež nedávno se rozplývaly v nadějných tiradách o Rostandovi, ohlašují nyní, že je básnicky hotov. Rostand napsal „Odu na cara“ a Ed Drumond nazývá ji profanací francouzské literatury. Le Journal píše: „Pád Rostandův může nás na jedné straně uspokojiti, na druhé pak není odůvodněn. Rostand nedělá špatné verše naschvál, ale nevědomky. Báseň z Compiegne je dobrá a špatná, právě tak, jako mnoho z jeho „Cyrana“.“ Clemenceau píše v Le Bloc: „Rostand nebude asi více opěvovati císařovny . . . — Je to nevděčný obchod, který ujímá dech básnické inspiraci.“

DĚTSKÝ KOUTEK.

MEDVĚDICE.

Jeden americký časopis přináší tuto povídku:

V Yellostownském parku v Americe žil hajný. Jeho chaloupka stála poblíže lesa. Ten hajný se jednou seznámil s mladou medvědicí — která ovšem byla už ochočena. — Medvědice potom každý den přicházela si k hajnému pro kosti, pro odpadky chleba a podobné věci. Jedla hajnému i z ruky a dávala se od něho hladit. Jednoho dne se té medvědici narodila dvě medvěďátka.

Milá maminka medvědice musívala potom toho nosit vždycky více z hajného kuchyně. Přicházela pravidelně do kuchyně, kde vždycky něco pro ni bylo připraveno. Ale malí nikdy s ní nepřišli. Ty matka pokaždé nechala v lese, aby na ni tam čekali. Ale co se jednou nestalo? Tak jednou maminka si v kuchyni všecko pro sebe sebrala — obrátila se ke dveřím, aby se vrátila do lesa, — a spatřila své mladé stát ve dveřích za sebou. Medvěďátka šla po matčině stopě a vyčichala stopu až ke kuchyni. Měli byste vidět, jak se medvědice rozhněvala! Nechala oběd ležet a pustila se do nich. A začala je bít tlapou a kousat, a dělat co jen mohla — a hnala je prvč. A hnala je před sebou až do lesa na místo, kde je dříve postavila. Potom se vrátila nazpět a v kuchyni si lehla a čekala dlouho a potom teprvé donesla malým medvídkům jíst.

Zdá se, jako by medvědice byla trestala medvídky za neposlušnost. Medvídci mají poslušně čekati tam, kde matka ustanovila, aby jí nespůsobili starostí. Neboť jistě měla by velikou starost, když by medvídků svých nenalezla; myslila by, že zabloudili v lese, nebo že lidé ji je ukradli.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Ta? Tichoučká?... jako požár... Pět a sedmdesát tisíc vymámila mu z kapsy — jako prášek!

— O, o! A kdo že je to?

— Soňka Medynská, architektova žena...

— Pa-ane na nebi! Ta že... Což otec... což doopravdy si ji za milovnici vzal? — tiše a udiveně otázal se Foma.

Kmotr odkročil od něho a směšně vytřeštiv oči, přesvědčeně jal se mluviti:

— A tys, bratře, také se zbláznil! Ví Bůh, že zbláznil! Vzpamatuj se! V tři a šedesáti letech milovnice si zjednávat a k tomu za takovou cenu. Co ty? Nu, tohle já povím Ignátovi.

A z prsou Majakinových se vysypal do vzduchu drnčivý, spěšný smích, při čemž jeho kozlí bradka se nevábně rozetřásla. Ne brzy dotloukl se z něho Foma rozumné řeči; proti obyčeji stařík byl nepokojný, rozdrážděn, jeho řeč, vždy plynná, se trhala, vyprávěl a nadával a odplivoval, a Foma jedva že rozeznal, oč jde. Vyšlo na jevo, že Sofja Pavlovna Medynská, žena boháče architekta, známa všemu městu svou neúnavností v pořádání rozličných dobročinných podniků, — přiměla Ignáta, aby obětoval pět a sedmdesát tisíc na postavení noclehárny v městě a lidové bibliothéky s čítárnou. Ignát dal peníze a noviny již jej stavily za štědrost. Foma nejednou viděl tu ženu na ulici; byla malinká, věděl, že ji uznávají za první z krasavic městských a že o jejím chování špatně mluví...

— A jen to?! — zvolal, vyslechnuv vypravování kmotrovo. — A já myslil, Bůh ví co...

— Ty? Tys myslil? — náhle se rozzlobil Majakin. — Nic jsi ty nemyslil — ty holobrádku!

— A co vy nadáváte? — podivil se Foma

— Pověz ty — podle tebe, pět a sedmdesát tisíc — jsou to veliké peníze?

— Veliké, — řekl Foma, přemysliv.

— Aha-á'?

— Ale vždyť otec jich má mnoho... tak co vy tedy...

Jankov Tarasovič celý sebou škubl, s povržením pohleděl na tvář jinochovu a jakýmsi bezmocným hlasem se ho otázal:

— To ty mluvíš?

— Já... a kdo jiný?

— Lžeš! To mladá tvoje hloupost mluví, ano! Ale má stará hloupost — milionkrát životem zkušená, — ta tobě praví: tys ještě štěně, záhy na tebe, abys už basem štěkal.

Fomu už dříve přečasto štípával příliš obrazný jazyk kmotrův, — Majakin vždycky s ním mluvíval hruběji nežli otec — ale teď jinoch příliš se již cítil uražen staříkem a tlumeně, ale pevně, mu řekl:

— Kdybyste nenadával zbůhdarma... já přece již nejsem maličký...

— A co jsi? — posměšně zdvihnuv obočí a zašilhav očima, zvolal Majakin.

Fomu to vybouřilo. Popatřil přímo do očí staříkovi a padně odsekl:

— A já pravím, že zbůhdarma nadávky vaší nechci slyšet a dost!

— M-m... ano... ta-ak! Odpusťte...

Jakov Tasarovič přimhouřil oči, požvýkal pysky, a odvrátiv se od kmotřence, asi minutku pomlčel. Bryčka vjela do úzké ulice. Spatřiv z dáli střechu svého domu, Foma mimovolně celým tělem se hnul ku předu. V tu chvíli kmotr, šibalsky a laskavě se usmívaje, otázal se ho:

— Fomko! Pověz — na kom jsi sobě zuby nabrousil? ha?

— Což jsou již ostré? — otázal se Foma, rád jsa z takového obratu kmotrova.

— Nic nedělá... To je dobře, bratře... to je velice dobře. Báli jsme se s otcem — že budeš nemotora... Nu, a vodku pít jsi se naučil?

— Pil jsem.

— Tuze záhy!... Mnoho najednou, co?

— K čemu mnoho najednou...

— A je chutná?

— Ne příliš...

— Tak... Nic nedělá, to všecko není zlé... Jenom že's tuze už otevřený... ze všech hříchů každému popu hotov se káti... Ty podrž v paměti stran té věci — ne vždycky, brachu, že je to nutno... mnohdykrát smlčíš — i lidem vhod budeš, ani nespácháš hříchu. M-ano. Jazyk u člověka zřídka střízliv bývá... A už jsme dojeli. Hleď — otec, ten neví, že jsi přibyl... doma-li ještě je?

Byl doma: otevřenými okny z pokoje na ulici doléhal jeho hlučný, trošičku siptící smích. Lomoz bryčky, zatočivší se k domu, přiměl Ignáta, aby vyhlédl oknem, a při spatření syna radostně vzkřikl:

—A-a! Tu je...

Za minutu, přimknuv Fomu jednou rukou ku prsům, dlaní druhé opřel se jemu o čelo, odkláněje synovu hlavu nazad, hleděl mu do tváře zářícími zraky a spokojeně mluvil:

— Opálen... ozdravělý... junák! Milostivá paní! Mám to hezkého syna?

— Není zlý... — ozval se laskavý, stříbřitý hlas.

Foma vzhlédl přes rameno otcovo a spatřil, v předním koutě pokoje, lokty se opírajíc o stůl, seděla malinká ženština s nádhernými světlými vlasy; na bledé tváři její ostře se obrážely tmavé oči, jemné obočí a kypré, červené rty. Za jejím křeslem

stál veliký filodendron a jeho veliké, ozdobné listy visely ve vzduchu nad její zlatistou hlavičkou.

— Dobrého zdraví, Sofjo Pavlovno, — pohnutě promluvil Majakin, přistupuje k ní se vztaženou rukou. — Což stále sbíráte kontribuce od nás ubohých?

Foma mlčky se jí poklonil, neposlouchaje ani odpovědi její k Majakinovi, ani toho, co mluvil k němu otec. Paní upřeně hleděla na něho a usmívala se naň přívětivě a jasně. Její dětská postava, zahalená v jakousi temnou tkaninu, skoro splývala s malinovou látkou křesla, od čehož její vlnité, zlaté vlasy a bledá tvář zrovna svítily na temné půdě. Sedíc tam, v koutě, pod zelenými listy byla podobna i kvítku i obrazu světice.

— Hleď, Sofjo Pavlovno, jak se na tebe zadíval... orel, aj? — pravil Ignát.

Její oči se súžily, na skráních vzplanul slabý ruměnec, a zasmála se — jako když stříbrný zvoneček zazvoní. A ihned vstala, pravíc:

— Nebudu vám překážet, na shledanou!

Když šla bez hluku mimo Fomu, zavanula na něho voňavka a on spatřil, že oči její jsou temnomodré, obočí pak skoro černé.

— Uplavala štika, — tiše řekl Majakin, se zlobou patře za ní.

— Nu, vyprávěj nám, jak jsi jezdil, kolik peněz jsi probouřil, — hlučel Ignát, strkaje syna na křeslo, v němž právě byla seděla Medynská. Foma úkosem pohlédl na něho a sedl na druhé.

— Což, hezká je, jistě, ta babočka, — posmívaje se pravil Majakin, štípaje Fomu svýma chytrýma očkama. — Budeš-li před ní stát s otevřenými ústy, sní všecky vnitřnosti tvoje...

Foma se otřásl bezděky a neodpověděv mu, začal věcným tonem mluviti k otci o své cestě. Ale Ignát vpadl mu do řeči:

— Posečkej, dám si přinésti koňačku...

— Ale ty tu stále piješ, jak povídají... — vyčítavě řekl Foma.

Ignát s údivem a se zvědavostí pohleděl na něho a otázal se:

— A což lze s otcem takto mluvit, aj?

Foma byl zmaten a sklonil hlavu.

— Tedy — tedy! — dobromyslně řekl Ignát a vzkřikl, aby mu podali koňak... Majakin, přimhouřil oči a pohleděl na Gordějevy, vzdychl, rozloučil se a odešel, pozvav je na večer k sobě píti čaj v malinovém sadu.

— A kde je tetka Anfisa? — otázal se Foma, cítě, že nyní, o samotě s otcem, jest mu náhle, kdož ví proč, nevolně.

— Do kláštera jela... Nu, povídej mi, a já — si popiji...

Foma v několika minutách pověděl otci o obchodech a zakončil výklad otevřeným přiznáním:

— Peněz jsem utratil pro sebe... mnoho...

— Kolik?

— Rublů... šest set...

— Za půldruha měsíce! To není málo... Vidím, že za příručího — jsi mi drahý... A kam jsi ty je vsypal?

— Tři sta pudů obilí jsem daroval...

— Komu? Jak?

Foma pověděl.

— Hm... no, tohle — nic nedělá! — pochválil mu otec. — To — pro naši známost... Tu je věc jasná — za otcovu čest... za čest firmy... A ztráty tu není... poněvadž — slávu dobrou máme... a to, brachu, nejlepší štít je pro obchod... Nu, a ještě?

— Ano... tak, onak... utratil jsem...

— Mluv přímo... neptám se po penězích, — chci vědět, jak jsi žil, — naléhal Ignát, pozorně a přísně zkoumaje syna.

— Jedl jsem... pil jsem... — nepodával se Foma, zamyšleně a zmateně nakláněje hlavu.

— Pil? Vodku?

— I vodku...

— Aj! Tak... Není to záhy?

— Otaž se Jefima — pil-li jsem do opilství...

— Nač se ptát Jefima? Ty sám máš všecko říci... Tak tedy piješ? Nelíbí se mi to...

— Dovedu i nepít...

— Kde již! Koňaku chceš?

Foma pohleděl na otce a široce se usmál. A otec mu odpověděl dobromyslným úsměvem.

— Eh ty... čerte! Pij... ale hleď, — dílu rozuměj... Co s tebou dělat?... piják — ten se prospí, ale hlupák — nikdy... aspoň to sobě budeme připomínat... pro utěšení... Nu, a s holkami jsi hýřil? A mluv mi již přímo! Co — budu snad já tebe bít, což?

— Hýřil... byla jedna na parníku... Z Permu do Kazaně jsem ji vezl...

— Nu... — Ignát těžce vzdychl; a nasupiv se řekl: — Záhy jsi sebe pomazal hanbou...

— Je mi dvacet let... A sám jsi pravil že za tvých časů patnáctileté klučíky ženili... — zmateně namítl mu syn.

— Toť — ženiti... Nu, dobře, nebudeme o tom mluvit... Nu, pohrál jsi si s babou — co je? Baba jako neštovice, bez nich nikdo nežil... A mně pokrytectví se nehodí... já jsem se dříve než ty začal mít k babám... Ale měj se jen s nimi na pozoru...

Ignát se zamyslil a dlouho mlčel, sedě nehybně a nízko skloniv hlavu.

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 26. ledna 1902. Číslo 18.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

JULIEN TORCHET:

ROZLOUČENÍ.

(Svému drahému Vládovi.)

Po odchodu lékařově vrátil jsem se k svému malému Jiříkovi.

— Chtěl bys se podívat k moři, řekl jsem mu, a ztrávit několik neděl v mořských lázních?

— Jé, tatínku! Kdy pojedeme?

— Co nejdříve, třeba příští týden, chceš-li.

— S tebou, viď? To se těším, to bude krása!

— Můj zlatý, já tě jenom odvezu. Já nemám prázdnin. Nejsme bohatí, musím mnoho pracovati, abych opatřil vás všecky, aby tvoji bratři mohli studovat.

— To radši zůstanu také zde.

— Rád věřím. Ale lékař poručil, abych tě poslal do Bercku.

Budeš se koupávat a hrát si v písku se soudruhy churavými jako ty a věru že se ti tam stýskat nebude.

— Prosím tě, tatínku, nech mne doma!

— Buď moudrý, miláčku, vzpomeň si jen, že nesmíš nyní běhat a hrát si jako tvoji bratři, jsi churav už čtyři léta. Tři měsíce uběhnou jako nic, a až se vrátíš, budeš silen a budeš moci chodit do školy s Jindřichem a Lucianem, toho jsi sobě přece přál už dávno a bude tě to přece těšit?

— Ano, tatínku, dovez mne do Bercku, ale buď tam se mnou.

— Milý Jiříčku, už jsem ti řekl, že to nejde. Vždyť tam nebudeš sám, bude vás tam jako je spolužáků s tvými bratry ve třídě, jenom že vy se nebudete musit učit v uzavřené světnici, nýbrž budete se proháněti po břehu. Nuže, už je to ujednáno, viď?

— Ano, tatínku, zakoktal a rychle odešel, abych neviděl, že pláče.

Každý den, s celou dětskou umíněností, prosíval mne znova, tím vroucněji, čím více se den odjezdu blížil. Bohužel, nedovedl jsem ho ani přesvědčiti ani potěšiti. Den před odjezdem překvapil mne jeho klid, ani si nepostěžoval, ani slzičky neuronil. Mluvil se mnou více než jindy a skoro vesele mi řekl: dobrou noc! Když byl svlečen a ulehl, objal jsem ho a zlíbal, brzy počal zavírati oči, myslel jsem, že usíná a odešel jsem do svého pokoje.

Když mne již neviděl, nemusel jsem se více přemáhati a mohl jsem se také vyplakati. Zítra ho více neuvidím, ubožáčka, zítra tu budu docela sám! Dvě léta již byli moji druzí hoši v ústavech — bohužel, co matka zemřela, bylo nutno dáti je z domu — opouštěli jsme se s velkou bolestí, ale oni byli už moudří a přemáhali se srdnatě. Jiřík byl tehda sotva šest let stár a tak chatrného zdraví, že jsem s povděkem přijal nabídku oddaných přátel, kteří ho chtěli vzíti k sobě a vychovávati zároveň se svými dětmi. Každou sobotu dojížděl jsem pro něho; vyhlížel mne z okna a jak mne shlédl, běžel mi naproti, ač těžko chodil, vrhl se mi do náruče a objímal mne vášnivě. To sladké objetí! Ten milý návrat domů! Za jízdy mi vyprávěl, co celý týden dělal. „Věříš-li, tatínku, že jsem první ze zeměpisu? A dnes půjdeme do cirkusu, viď, slíbil jsi mi to.“ Raději bych s ním byl býval doma, jako lakomec se svým pokladem, ale byl tak vesel, že jsem ochotně svolil. Výkony v cirku nezdály se mi být tak otřepané, vtipy šašků hloupé — vždyť mému dítěti se to líbilo. V neděli vstávali jsme pozdě, neboť on rád přicházel ke mně na lůžko a přikrčil se tam jako zkřehlý ptáček; někdy, unaven nezvyklým bděním v cirku, usínal mi znova v náručí a tak vstávali jsme obyčejně až ke druhému snídaní. V pondělí ráno odvážel jsem ho zpět do jeho druhé rodiny; měli ho tam rádi, mazlili se s ním, a přece se vždy bolestně loučil, ubohý maličký — milovalť mne velice — miloval mne za dva.

Jaká teprve bude jeho bolest, myslel jsem, až zítra večer bude se se mnou loučit na tak dlouho! Znal jsem dobře jeho jemnou, citlivou povahu a obával jsem se následků rozčilení, neboť on vše pociťoval hlouběji: bolest i radost. Pojednou zaslechl jsem šramot v jeho pokoji. Chtěl jsem tam běžeti, když on vešel ke mně, motaje se ve své dlouhé noční košilce.

— Co je ti, Jiříku? volám znepokojen; bolí tě něco?

— Ne, tatínku.

— Proč nespíš?

— Nechce se mi spáti. Tatínku, prosím tě, nech mne spát u sebe celou noc. Bude se mi tak dobře spát . . . a potom . . . je to naposledy.

— Pojď, zlato, ale nesmíš plakat, musíš být zmužilý.

Vzal jsem ho k sobě; ukryl hlavičku na mých prsou, a já cítil, jak se celé jeho tílko zachvívá potlačovaným pláčem, cítil jsem, jak žití naše jsou spjata, zapomněl jsem v tom okamžiku na vás, mé drahé starší děti — odpusťte mi tuto okamžitou nespravedlivost! — a prosil jsem Boha, aby nedal mi přežiti drahé dítě v mém náručí.

Nespal jsem celou noc.

Za svítání jsem vstal, snesl jsem všecky šaty, které on měl vzíti sebou, prádlo, hračky a také knihy, neboť byl pilný a rád se učil. Nezapomněl jsem také — vždyť mně tolik přikazoval! — na podobiznu matčinu, mou, jeho bratří a sestry.

Konečně, když všechno bylo pohotově, sklonil jsem se nad ním, políbil jsem mu čelo i vlasy, zlíbal drobné jeho ručky a volal jsem ho zticha. Otevřel na mne své veliké oči, usmál se, ale pak, upamatovav se asi, hluboce si vzdychl. Rychle jsem ho oblékl a donesl do vozu, který čekal přede dveřmi. Po celou jízdu až k nádraží nepromluvil hoch ani slova.

Počítal jsem, že dojmy cestovní ho jistě vytrhnou z jeho zadumání, povaha dětí je tak těkavá! Ale můj Jiřík není jako jiné děti. Měnivé obrazy krajin, přibývající a odcházející lidé, vše bylo mu lhostejno, seděl mi na klíně a díval se zamyšleně oknem.

Ve Vertonu vystoupili jsme z vlaku a jeli jsme poštou do Bercku, neboť tehda dráha nešla ještě až tam. Zdálo se, že trochu oživl, a když jsme projeli zaprášenou ulicí a spatřili před sebou písčitý břeh a modravé moře, zatleskal Jiřík ručkama a jeho jindy tak bledý obličej se zarůměnil a on počal vesele švatlati.

Měl jsem již jen starost, jak bych ho zaměstnal až do chvíle loučení. Po snídani, které s chutí požil v hostinci, dovedl jsem ho na břeh; koupil jsem mu motyčku a hrábě a on hned dělal stružky v písku a jásal, když mu do nich prosakovala voda. Bylo krásné počasí a teplé, množství dětí s vyhrnutými šatečky běhalo boso, jiní sedíce přikrčeni na oslicích, projížděli se bojácně a přece s potěšením.

— Chceš se také projeti na oslu?

— Ano, tatínku! zvolal.

— Počkej tedy trochu zde, dojdu ti nějakého vyhledati.

Musel jsem míti nějakou záminku, abych se mohl na chvíli vzdálit. Běžel jsem do ústavu a tam za několik minut vyjednal jsem s ředitelem všecky podrobnosti o přijetí mého hocha. Ustanoveno, že ho přivedu k obědu. Vrátil jsem se s několika dívčinami pohánějícími osly a hádajícími se o výdělek. Jiřík vybral si jednoho a já ho provázel. Byl jsem zmořen únavou, ale aspoň můj hoch zapomínal. Nabídl jsem mu také procházku mořem, radostně pokřikoval, když na ramenou plavce mohl pozorovati vlny a zdouvající se plachty lodí.

Přišli jsme zpět až před šestou hodinou. Krutý okamžik nadešel. Sebral jsem všecku svou zmužilost; šli jsme spolu příkrou stezkou vedoucí k ústavu a po cestě snažil jsem se ho rozveseliti vyprávěním o zábavách, jež ho zde čekají. Přišli jsme až do hovorny, aniž to pozoroval. Hned přišla žena s tváří jemnou a laskavou, upozorněna zajisté předem ředitelem, objala Jiříka a táhla ho k jedněm dveřím. Tu ubohá, malá oběť pochopila vše; rázem vytrhl se opatrovnici a vrhl se ke mně, objímaje mi ručkama kolena, abych nemohl odejíti a volal: „Tatínku, prosím tě, drahý tatíčku, ještě ne!“ Vzal jsem ho do náručí a zlíbal naposled, potom rychle jsem ho vložil do rukou ošetřovatelčiných a on vida, že se nad ním nikdo víc neslituje, ulevil si v pláči zoufalým výkřikem: „Maminko, maminko!“

Utíkal jsem jako šílený . . .

*

Každý týden dostávám o něm zprávy; vede prý se mnohem lépe. Sám posílá mi něžné a dětinské listy; odpovídám mu a snažím se psáti mu vesele, ač při psaní pláči.

*

Bylo tomu již měsíc, co jsem ho neviděl. Neoznámiv mu ničeho, přijel jsem do Bercku jednoho rána; v ústavu mi řekli, že děti jsou v kapli. Běžím tam a skryt za mříží kůru dívám se na něho. Jak se změnil! Zdá se mi větším a silnějším, jeho pleť jest jasná, jeho oči živější. Jak bude překvapen, až mne uvidí a jak šťasten! Jaká radost moci ho obejmouti a slyšeti jeho hlas! Ale . . . dnes večer . . . nastane zase loučení . . . bude zas trpěti . . . Ó raději odejíti hned, než mu způsobiti novou bolest . . . S bohem, miláčku, s bohem!

Nikdy nedokázal jsem tolik hrdinství jako toho dne.

Z frančtiny přeložila *Božena Slívová.*

FRANTIŠEK VLČEK:

ÚRYVKY Z NOVÉHO, METRICKÉHO PŘEKLADU II. DÍLU GOETHEOVA FAUSTA.

(Dokončení.)

Po odchodu vojevůdců líčí Faust krásy Heleniny otčiny a stanoví Arkadii za jejich společné budoucí sídlo.

Faust:

Jim propujčené, velké statky —
z nich každý bohatý má lán —
jsou skvostné; pusť je do šarvátky!
My v středu rozbijeme stan.

O závod hájit nepominou,
kolkolem zříce na vlu spor,
tě neostrove, lehkou pahorinou
spjatý k Evropy slední větvi hor.

Všem kmenům vždy nechť blaho skytá
ta zem' před slunci zemi všech,
mé královně teď vydobytá,
již její zrak byl dávno střeh'

kdy na Evrótu z plodu ptence
vytryskla v bleskné nádheře,
až oslepila sourozence
i vznešený vid mateře.

Ta zem' jen v tvé se zhlíží zdobě,
jen tobě tká svůj květný šat;
rač před světem, jenž patří tobě,
ji — otčině své — přednost dát!

Ač trpí sluncem rozsochaté hlavy
pohorských hřbetů chladných šípů strast,
háv obléknou teď skály zelenavý,
v němž kůzle mlsné sporý najde chrast.

Tu pramen trysk', tam potok padá v šumu,
již jedna zeleň rokle, niva, svah;
a přerývanou plání stera chlumů,
hle, stáda ženou s vlnou na bedrách.

Porůznu, opatrně, odměřeně
ku strži rohatý se blíží skot;
leč přístřeší všem kyne v skalné stěně,
jež sluji sta jim vyklenula vhod.

Je chrání Pan a Nymfám žití bytem
křovistá rokle, zdrojem vlažená,
z níž v oblast vyšší, s touhyplným citem
strom k stromu přimklý pne svá ramena.

To pralesy! Výš mohutný dub trčí
a komolí si větve zarytě,
neb vlídný javor sladkou šťávou crčí
a čist hrá břemenem svým v blankytě.

Mateřsky mléko v klidně stinném kruhu
tu kane pro děcko i beránka;
ovoce nedaleko, zralý pokrm luhů,
a v kotlavém pni medná sedánka.

Všem blahobyt se dává v podíl
i rtům a tvářím úsměv jen,
i každý, že se nesmrtelným zrodil,
zdráv cítí se i spokojen.

Zde za čistého dne pak luzné dítě
dorůstá v sílu otcovu,
že: bozi to, či lidé? rozpačitě
na div se ptáme poznovu.

Tak pastýřům byl připodoben Apoll,
že krasavec mu roven z nich;
neb čistý kruh kde přírody má zápol,
vše světy tonou v objetích.

(Usadí se vedle Heleny.)

Tož vlastní zdar s tvým zdarem sloučit mohu,
již minulost buď v Lethe vnořena;
ty dcerou čij se nejvyššího z bohů,
výhradně pro svět prvý stvořená.

Neprodlíš v pevném hradeb lemu!
Nám s tepem věčně mladých sil
a k bytování rozkošnému
arkadský kraj poblíže Sparty zbyl.

Za blahým bytem v roztoužení
los nejvýš příjemný ti v lůno kles'!
V besídku nám se trůny mění,
arkadsky volným náš buď ples!

BEDŘICH NIETZSCHE.

Z lidových přednášek prof. dra Frant. Krejčího.

Když někdo chce mluviti o Nietzschovi, ocitne se vůči jisté části veřejnosti v takové situaci, jako když v době politické agitace mluví o nějaké akutní otázce anebo když má hlasovati pro nějaký návrh. Ať mluví, jak mluví, vždy se to vykládá pro nebo contra, buď z něho udělají anti- nebo filo-.

Nietzsche je také taková otázka pro širší veřejnost; mluvíš-li o něm, jsi považován buď za jeho odpůrce nebo za Nietzschovce. Očekává se od tebe buď souhlas s jeho myšlenkami, nebo zamítnutí jich. Ale je také možno objektivně vyložiti jeho myšlenky, snažiti se o jich náležité pochopení, vyvracetí neoprávněné výtky, a o to se chci pokusiti, třeba že to znamená jistým lidem stotožňovati se s jeho filosofií, prohlašovati se za jeho stoupence.

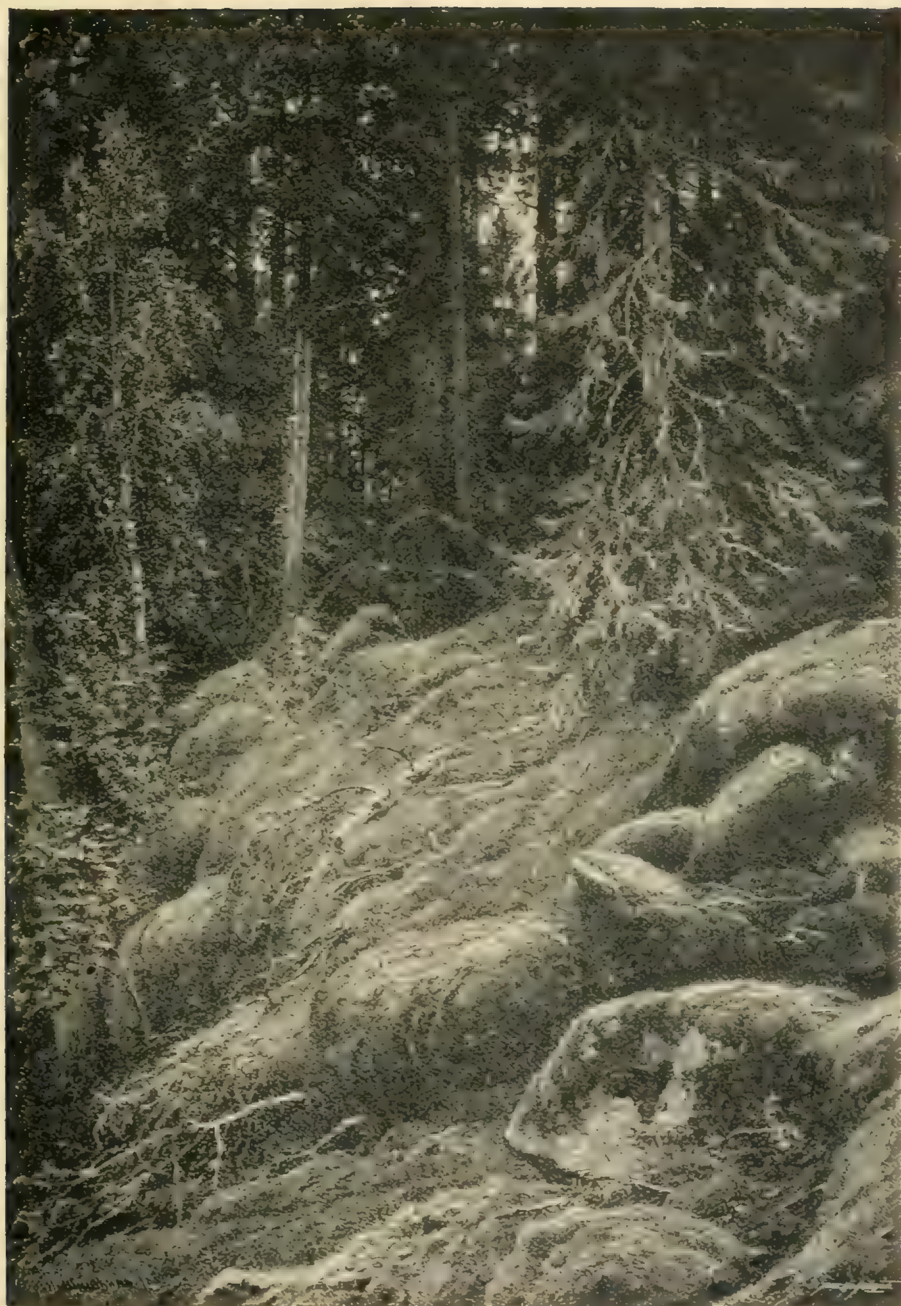
Nietzsche je jistým lidem jednou zlem, které se musí vykořeniti, neštěstím pro lidstvo, a kdo nepomáhá proti němu, podporuje je, jest Nietzschovec — také kouskem toho neštěstí. Jaká pomoc: musíme žádati za uznání volnosti pro historickou kritiku. Je třeba objektivní světlo vnésti v záhadu, která se vyslovuje Nietzsche. A k tomu je především třeba vybaviti se z některých předsudků, které se z veřejné diskuse utvořily a pravému pochopení jeho významu brání. Nejhrubší je ten, když se filosofie jeho zavrhuje jakožto

výplod ducha chorého nepříčetného, protože se zbláznil. To je zlomyslný argument, poněvadž se tím chtějí myšlenky Nietzschovy hned z předu znehodnotit, poněvadž se tím odvrací zřetel od jejich obsahu a obrací k osobě, na které při logickém zkoušení správnosti myšlenky pranic nezáleží.

Je to argument pohodlný, poněvadž nahrazuje důvody věcné a pomáhá z rozpaků, jako pomáhalo kdysi vyhlašovati nepohodlné odpůrce za tovaryše ďáblovy, za posedlé čertem, za černokněžníky, a jako pomáhá dosud vyhlašovati odpůrce za zrádce a uplacené sluhy nepřátel. Dnes to inkvisitorské řemeslo obstarávají lékaři; není znamenitějšího myslitele, kterému by nevystavil někdy nějaký psychiatr vysvědčení pro kliniku: místo Parnasu, Valhaly a Slavína udělali veleduchům zvláštní pavilon v nebeském blázinci. Z filosofů tam poslali Schopenhaura, Stirnera, Nietzsche i Tolstého. Je to argument nesprávný, poněvadž není vyloučeno, že i blázen může říci pravdu. Vždyť někdy právě toho, kdo řekne pravdu bezohledně, za okolností, kde by se jiný obával ji pronésti, nazýváme bláznem. Nietzsche stihnul neblahý osud, že posledních deset let života duch jeho byl zastřen mrákotou. Nemoc se dlouho připravovala a nebyla zajisté bez vlivu na jeho duševní tvoření. Avšak dokud neučinila ho neschopným úsudku logického, dotud nemáme práva úsudky jeho jinak posuzovati než zase logicky. Činila-li jej choroba krutým, bezohledným, domýšlivým, nespravedlivým, urážlivým, není tím dokázáno, že to, co krutě, bezohledně, domýšlivě, urážlivě pronášel, není pravda. Co je lidí s těmito vlastnostmi, kteří se nezbláznili, a co nepravd pověděl0 se jemně, skromně, se všemi možnými ohledy, s tváří beránčí a s pathosem největší spravedlnosti! A konečně, Nietzsche nebyl hned choromyslný, byl řadu let profesorem na universitě, řadu let nikdo nevěděl, jaký osud ho čeká, a kdyby místo zbláznění byla přišla smrt, byly by jeho spisy, aspoň ty hlavní, také zde: a tu by jistě nikdo neodvážil se tohoto argumentu proti nim. Comte byl také v blázinci. Tedy pro obsah jeho myšlenek neblahý jeho osud nevyhovuje a pro formu jejich může v posledních dobách býti spíše omluvou.

Jiná nesprávnost, která nemůže vésti k náležitému pochopení Nietzschovy filosofie, jest ukazovati na spory mezi jednotlivými spisy a na základě toho zlehčovati vše, co od něho pochází. Nic snadnějšího než to. Výroky Nietzschovy odporují si často diametrálně, názory jeho se mění od spisu ke spisu; když přirovnáme spisy první s posledními, věru možno říci, že co Nietzschovi dnes je černé, zítra mu je bílé. Kdybychom chtěli názory různých spisů Nietzschových zařaditi pod běžné filosofické pojmy, najdeme u něho realism vedle idealismu, materialism vedle mysticismu, fatalism vedle indeterminismu. Když si předložíme určité otázky, najdeme na ně u Nietzsche odpovědi kladné i záporné. Na př. jednou řekne, že máme za pravdou se snažit za každou cenu, podruhé popírá prospěch pravdy. Jednou nás nabádá vzhůru a ku předu; podruhé zarazí nás voláním: Es gibt kein vorwärts, kein aufwärts. Avšak nepostačí spory nalézti, nutno je vysvětliti. Jen takový spor má odsuzující význam pro filosofa, jehož on si není vědom, anebo který je výsledkem pochybeného stanoviska v základech. V Nietzschovi takové spory také jsou; avšak o ty jeho zásadným pomluvačům neběží, nýbrž o ty druhé, jež nasbírají nedbajíce, jak vznikly a zdali jich Nietzsche neviděl sám, jen když jich mají hodně, aby na základě toho mohli obviniti jej z bezmyšlénkovitosti, z bezradnosti, z bezcharakternosti, a bůh ví, z čeho ještě. Těchto dvou předsudků musíme se tedy zbaviti, abychom byli schopni Nietzsche posouditi objektivně, a k tomu můžeme přistoupiti s přesvědčením, že na něm něco jest, co stojí za úvahu, neboť vzruch, který svými myšlenkami vyvolal, je tak mocný, tak neobyčejný, tak trvalý, že musí přece míti příčinu, kterou nelze hledati jen v nahodilých okolnostech, kterými se stávají přes den populárními i nuly.

Chceme-li Nietzschovi rozuměti, musíme znáti jeho vývoj. Jen tak poznáme, má-li nějakou ideu, kterou by lidstvu řekl. V tom, v čem vývoj jeho vyvrcholil, najdeme jeho pravou filosofii. Nietzsche nevystoupil s hotovou filosofií, nýbrž šel ji hledat; s tím, co našel ponejprv, neuspokojil se na dlouho, poznal, že to není to, co hledal; svěřil se vůdci, poslechl rady — zklamal se; vnitřní hlas, jakýsi filosofický instinkt, jejž si dobře neuvědomil, mu to řekl. Jakmile uznal, že se mýlí, nerozpakoval se a s touž rozhodností, s kterou vydal se na hledání pravdy, zamítnul vše, co mu bylo dosud ideálem, a hledal znovu. Šel-li původně na pravo, dal se nyní na levo, a vzal si jiného vůdce a s touž odhodlaností hleděl proniknouti k pravdě za každou cenu, šel dále, než mu vůdce mohl stačiti, domyslil vše do posledních důsledků, a zklamal se opět; nenašel, co hledal. Zabředl, zabloudil v houštině, odkudž nebylo lze dále ku předu. Konečně svitlo mu v dáli světélko v jiném směru, zahlídl cíl dráhy, a tu pustil se za ním s šílenou horlivostí, nestaraje se, je-li to bludička či skutečné světlo, a volal za sebou ty, kdo chtěli slyšeti; hnal se přímo přes všechny pře-

J. J. ŠIŠKIN:
LES.

kázky, potazel vše kolem sebe, nedbaje, koma uškodí, až vysílen klesl. My máme na vůli jíti směrem, kterým se dal on. Nemusíme se ukvapiti, máme čas zkoumati, kam ta cesta vede, není-li jiná, lepší. Z počátku šel Nietzsche vyšlapanou cestou, jako my všichni: náboženství bylo jeho filosofií, chtěl býti knězem. Ale dříve než zvolil si určité povolání, než rozhodnul se, co bude studovati, ukončil se v něm proces skepse, vzbuzený sporem víry a vědy, že byl s náboženstvím nadobro hotov. Schopenhauer, jenž se mu náhodou dostal do ruky, přispěl k tomu. Nietzschovi bylo na počátku dráhy úplně jasno, že si člověk musí vybrati jedno ze dvou: buď volí víru a podpiše všechny její články, které mu odkázali jeho předkové, a najde v subjektivním úkazu víry uspokojení a duševní klid, anebo volí osamělou a bolnou cestu badatele, který nechce ani mír, ani štěstí, ale pravdu, ať je jakkoli krutá a hrozná. A jakmile to uznal, nebylo pro jeho povahu jiné volby, než to druhé. Odřekl se víry úplně a šel za pravdou. Nejprve domníval se nalezati ji ve filosofii Schopenhauerovské, jenže se mu příčily pesimistické důsledky. Základní rys jeho povahy byla aristokraticky zbarvená snaha vůli svou uplatniti, vyniknouti; úspěchy ve všem, co podnikal, sesilovaly ji; studium filologie klasické ukázalo mu v životě aristokratického národa helénského ideál, k němuž přiblížiti nynější lidstvo zdálo se mu úkolem hodným veškeré snahy ducha vynikajícího, umělecký instinkt nutil jej chtíti život, a hudba, kterou vášnivě miloval, vyrovnávala v duši jeho zlozvuky života smírným akordem. Proto přiklonil se k Wagnerovskému optimismu a ve Wagnerovi umělci viděl genia, vůdce lidstva na dráze za ideálem pravého člověčství, a sebe učinil jeho předbojníkem, který rovnati má cestu a odstraňovati překážky, předsudky společenské, vniklé degenerací zaviněnou přílišným převládnutím rozumu nad instinktem, vědy nad uměním. (Pokračování.)

NAŠE GALERIE.

J. J. ŠIŠKIN: LES.

Se Šiškinem, malířem ruských lesů, poněkud podrobněji seznámila nás výstava peredvižníků, před nějakým časem uspořádaná v Praze. Volky nevolky divák musil při tom vzpomínat na malíře českých lesů, **Mařáka**, a vedle ruského mistra, uznávaného evropskou kritikou, uvědomoval se mu jasněji význam a umělecká hodnota mistra českého, jemuž ještě ani z daleka nedostalo se spravedlivého ocenění. Dnešní obrázek náš předvádí Šiškina — a my bychom rádi, aby čtenář trochu myslil o **Mařákovi** a srovnával s uměním Rusovým umění mistra domácího.

Mařák — to byl **básník** lesu, ne pouhý lesní specialista; básník v tom krásném, obsažném, ruskinském smysle, který předpokládá v umělci ne pouhý interes — to je studený pramen umění! — nýbrž žhavou, živou a nadšenou lásku. S tou láskou bylo Mařákovi možno vnikat do tajemství lesních, zachycovat kouzelným svým štětcem slavnostní okamžiky lesních dějství, takové extatické chvíle, v nichž příroda cítí se být povznášenu nad hmotu a člověka, je-li náhodou svědkem takových slavných vzácných událostí božské vteřiny, pozvedá zároveň, že i on musí na tu vteřinu pocítit v sobě poetu. — To je síla a pečeť posvěcení Mařákových výtvorů.

Šiškin — zdá se mi — nebyl tak velký básník jako Mařák; jemu, tuším, nebyl dán dar takové lásky, leda ve chvílích výminečných; býval nucen nedostatek té lásky nahrazovat studenějším zájmem, interesem odbornickým, k němuž ovšem družila se neunavná píle studijní, ostré oči, pronikající tam, kam interes může vůbec proniknout (— ale ne dál!) a svědomitá, přísnou školou prošlá technika. —

Doporučoval bych čtenáři malý, ale plodný pokus v oboru praktické esthetiky: Ať si obstará výbor z výstavy ruských umělců — peredvižniků (vydal B. Kočí), v němž je řada prací Šiškinových, a pak zvláštní číslo Mařákovo vydané „Volnými Směry“; netřeba mu zvláštního hloubání a bůh ví jakých průprav; stačí, aby s laskavou pozorností zadíval se do prací těchto dvou mistrů lesa a jistě **vycítí**, který z nich má hlubší duševní obsah a který proto stojí výš. Tuším, že vznikne v něm pak živé přání, aby brzy dočkal se velkého, důstojného souboru výtvorů Mařákových, k jichž shromáždění a publikaci ku podivu v Čechách nikdo se nemá!

STAŘÍ A MLADÍ.

Zelí staré kyselé
měli moudří Zvonaři,
před krámek je vyvalili
na sluníčko v podjaří.
Chválili si vesele
zelíčko to kyselé —
starý Hlávka dá prý za ně
grošů plné věrtele!

Však té zloby Osudu!
Běží pes a za ním psík,
před krámkem se zastavili
Karas chrt a pinčl Dick:
přičuchli jen trošičku
kyselému k zelíčku,
na to na ně zvykem psíků
zdvihl každý nožičku...

— Nestydatá čeládka! —
čertili se Zvonaři.
— Jak pak teď to zelí odbyt?
Jak pak se to podaří! ?

Hlavy plné fortele! —

Začli chválit vesele
zelíčko to kyselé —
a ten starý dal jim za ně
grošů plné věrtele.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Hleď co, Fomo, — a znova jal se mluviti přísně a pevně, — brzo já umru... Stár jsem. V prsou mne to svírá, dech mám těžký... umru.. Potom všecka práce na tebe dolehne... Nu, s počátku ti kmotr pomůže — poslouchej ho! Začal jsi — ne zle, všeckos vykonal, jak náleží, oprati v rukou jsi pevně držel... a nechať jsi sobě zahýřil za velký peníz... viděti je však — rozumu neztrácels. Dej Bůh i na příště tak stejně... Věz však tolik: dílo — toť šelma živá a silná, řídit ji třeba dovedně, na uzdě držeti třeba pevně, jináče tebe překoná.... Starej se, abys stál nad dílem... tak sebe postav, aby ono celé pod tvýma nohama bylo, na očích aby bylo, aby každý i nejmenší hřebík v něm — byl tobě patrný...

Foma hleděl na širokou hruď otcovu, poslouchal jeho silný hlas a myslil si pro sebe:

— Nu, nezemřeš ty záhy!

Tato myšlénka byla mu příjemná a vzbuzovala v něm dobrý, vroucí cit k otci.

— Kmotra se drž... ten má rozumu v hlavě — na celé město stačí... on jenom chrabrosti nemá, jinak by státi mohl vysoko. Ano... tak, pravím, nedlouho mně života zbývá... Tak, jak se patří.. hodina již by byla chystati se k smrti... nechati všeho... a zbožně přemýšlet i postarat se, aby lidé v dobrém na mne vzpomněli...

— Vzpomenou! — bezpečně řekl Foma.

— Kdyby bylo zač...

— A co noclehárna?

Ignát se podíval na syna a dal se do smíchu.

— Pověděl ti už Jakov, pospíšil si! Starý skrblík... Láteřil na mne, co?

— Láteřil trošičku, — usmál se Foma.

— Nu, bodejť by ne! Což pak já ho neznám?

— On stranu toho tak mluvil, zrovna jako by to byly jeho peníze...

Ignát se odklonil na lenoch křesla a rozchechtal se ještě silněji.

— Ach, starý havrane, aj? Tohle ty jistě... Jemu jak svoje peníze, tak i moje — všecko je jedno.. proto on se třese... Cíl má svůj, plešivec... Nu — tak jen pověz — jaký?

Foma porozmyslil a řekl:

— Nevím...

— E! hloupý jsi... Sjednotit chce peníze...

— Jak to?

— Nu, ano, hádej!

Foma se podíval na otce a — dohádal se.

Tvář jeho potemněla, přivstal z křesla a rozhodně řekl:

— Ne, nechci... ji si já nevezmu!

— O? Co tak? Holka je zdravá, není hloupá, jediná otcova...

— A Taras? Zmizelý? Ano já... naprosto nechci!

— Zmizelý — zmizel, o něm, věc jistá, ani řeč zavádět nestojí za to... Jest tu brachu, závěť, a v ní řečeno: „všecko mé jmění movité i nemovité — dceři mé Ljubovi“... A strany toho, že je ona kmotřenka tobě — to urovnáme...

— Všecko jedno, — pevně řekl Foma, — já si ji nevezmu!

— Nu, o tom záhy je mluvit... Avšak, co že ti ona není po vkusu jaksi?...

— Nemám rád takových...

— Ta-ak! Ach ty! Povězte, prosím! Jaké že jsou vám, milostivý pane, více po chuti?...

— Které jsou trochu prostší... Ono tam s gymnasisty, a s knížkami... učená je teď... Smát se mi bude... — vzrušeně mluvil Foma.

— Toť, dejme tomu, je pravda... smělá je — přes míru... Ale to je — nicotná věc... všeliká rez se očistí, jestliže rukou nebudem šetřit... To je věc budoucí... Ale kmotr tvůj — je rozumný stařík.. Žití jeho bylo klidné, v sedě; nu, a sedě na jednom místě on přemýšlel o všem... jeho, brachu, vhodno je poslechnout, on ve všem vezdejším díle skrz na skrz vidí... On je náš — aristokrat — od matičky Kateřiny — cha-cha! Mnoho si o sobě domýšlí... A poněvadž rod jeho vyhynul v Tarasovi, proto on rozhodl — tebe na místo Tarasovo postavit, cítíš?

— Ne, místo já — sám již si vyberu, — tvrdošíjně pravil Foma.

— Hloupý jsi ještě... — usmál se otec v odpověď na jeho slova.

Hovor jich byl přerván příjezdem tetky Anfisy..

— Fomuška! Přijel... — volala kdes ještě za dveřmi. Foma vstal a šel jí vstříc, laskavě se usmívaje...

.... Znovu život jeho začal plynouti pomalu, klidně a jednotvárně. Znova bursa a poučení otcova. Zachovávaje vůči synovi ton dobrodušně-žertovný a nabádavý — začal jinak Ignat chovati se k němu přísněji. Stavěl mu na oči každou maličkost a stále častěji připomínal mu, že jej vychovával volně, v ničem neomezoval a nikdy ho nebil.

— Jiní otcové takové jako ty poleny bijí... a já palcem nikdy jsem se tebe nedotekl.

— Patrně nebylo zač, — klidně prohlásil jedenkrát Foma.

Ignát se rozzlobil na syna za tato slova i ton.

— Mluv si jen! — zařičel. — Nabral jsi odvahy, pod měkkou rukou... Na každé slovo nacházíš odpověď. Hleď — ona, ruka má, třebaže měkká byla, přece ještě tak stisknout dovede, že ti z malíčka na nohou slzy vytrysknou... Záhy jsi vyrostl... jako hřib-prašivec, sotva se's od země zdvihl a již zapácháš...

— Proč se zlobíš na mne? — nechápavě a s pocitem křivdy zeptal se Foma otce, když ten byl v dobré náladě...

— A ty nedovedeš snést, když otec vrčí na tebe... hned do hádky lezeš...

— Ale vždyť mi křivdíš.. Horším jsem se já nestal... vidímť přece, jak tamhle jiní v mých létech žijí...

— Neupadne ti hlava, když zabroukám na tebe někdy... A broukám proto, že vidím v tobě cosi ne svého... co to je — nevím, ale vidím — je to, a škodí to tobě.

Tato slova otcova přiměla Fomu, že se hluboko zamyslil. On sám cítil v sobě cosi zvláštního, co lišilo jej od vrstevníků, ale také nemohl pochopiti — co to je zejména. I podezřívavě slídil sám za sebou...

Líbilo se mu pobýti na burse, v šumu a hovoru solidních lidí, provádějících tisícové obchody; lichotila mu úcta, s níž se pozdravovali, rozmlouvali s ním, Fomou Gordějevem, synem milionářovým méně bohatí obchodní lidé. Cítil se šťasten a hrd, když časem se mu zdařilo samému provésti něco v otcově obchodě na svůj vrub a zasloužiti si za zdárné provedení pochvalný úsměv otcův.

Bylo v něm mnoho ctižádostivé snahy — zdáti se vyspělým a podnikavým člověkem, žil však osaměle jako dřív před jízdou do Permu — a stále ještě necítil touhy míti přátele, ač každý den se setkával s mnohými z kupeckých dětí, vrstevníky svými. Nejednou ho zvali k zahýření, ale on drsně a povržlivě odmítal pozvání, ba posmíval se:

— Bojím se... Zvědí otcové vaši o tomto hýření, a jak vás bít začnou, možná i mně od nich něco za obojek padne...

Jemu se nelíbilo, že hýří a bouří potichu, aby otcové nevěděli, z peněz nakradených z pokladen otců nebo vypůjčených na směnky o velkých lhůtách a velkých procentech. Oni také neměli ho rádi za tuto zdrželivost a povržlivost, v níž cítili mnoho hrdosti, sobě urážlivé. Se staršími se ostýchal mluvívat, boje se, že se jim bude zdáti hloupý a vec nerozumějící.

Často vzpomínal na Pelageu a s počátku mu bylo teskno, kdykoli obraz její zaplál v jeho obraznosti... Leč čas šel a stíral znenáhla plamenné barvy s této ženy, a jemu samému nepozorovaně místo ve snech jeho zaujala malinká, andělsky sličná Medynská. Skoro každé neděle zajížděla k Ignátovi s rozličnými prosbami, v celku majícími jeden cíl — uspíšiti stavbu útulny. V její přítomnost Foma cítil se nemotoren, příliš velký, těžkopádný; to jej trápilo a do ruda se červenal pod laskavým pohledem velkých očí Sofji Pavlovny. Pozoroval, že pokaždé, když patřila na něho — oči její temněly, a vrchní ret se chvěl a jedva znatelně se pozdvihoval, obnažuje droboučké bílé zuby. To vždycky ho děsilo. Otec, postřehnuv jeho pohledy na Medynskou, řekl mu:

— Tuze neupírej oči na tuto hubičku. Ta je hleleď, jak březový uhel: povrchu on bývá zrovna takový skromný, hladký, všecek temný — zdál by se načisto vychladlý, — ale vezmi jej do ruky, — ožehne...

Medynská nevzbudila v jinochovi smyslné touhy, neboť v ní nebylo ničeho podobného Pelagei a vůbec nebyla taková, jako všecky ženy. Věděl, že o ní vyprávějí choulostivé věci, ale ničemu nevěřil. Avšak změnil své vztahy k ní, když uviděl ji na kolesce, sedící podle tlustého pána v šerém klobouce a s dlouhými praménci vlasů na plecích. Tvář jeho byla jako měchýř — červená, odulá; ani knírů, ani brady nebylo na ní, a všecek tento člověk byl podoben převlečené ženě... Fomovi řečeno, že je to její muž... Tehdy v něm vzkypěly temné a sobě odporné city: zachtělo se mu uraziti architekta, a zároveň pocítil i závist i úctu vůči němu. Medynská jevila se mu nyní méně krásná a dostupnější: bylo mu jí teď líto a přece si škodolibě pomyslil:

— Protivno je jí, jistě, když on ji líbá...

A po tom po všem cítil chvílemi v sobě jakousi bezednou, únavnou prázdnotu, již nemohlo nic zaplniti — ani dojmy právě uplynulého dne, ani vzpomínky na dni dávné; i bursa, i obchody, i myšlénky na Medynskou — všecko se pohlcovalo touto prázdnotou... Jej děsila a nepokojila: v temné hlubině její podezíral přitajivší se existenci jakési nepřátelské sobě síly, zatím ještě nevyformované, ale již ostražitě a úporně usilující o své vtělení...

A mezitím Ignát, málo se měně po zevnějšku, stával se víc a víc nepokojným, vrčivým a častěji a častěji si stýskal na ochablost.

— Spánku jsem pozbyl... jindy si zachrápu — třeba kůži s těla mi sdírej, nic nebudu slyšet. A nyní se převracím, převracím se strany na stranu, jedva že k ránu usnu... A stále se probouzím... srdce nestejně bije, brzo jako štvané, často takto: ťuk-ťuk-ťuk... a najednou umlkne, — zdá se, hned že se utrhne a spadne, někam do hloubky... do samých útrob... Smiluj se nade mnou, Bože, vedle velikého milosrdenství Svého!...

A kajícně vzdychaje, pozdvihoval k nebi své drsné oči, již kalné, ztrativší živý a bystrý lesk.

— Číhá na mne smrt kdesi poblízku, — říkával chmurně a pokorně.

A vskutku — brzo povalila k zemi jeho veliké, mocné tělo...

To se sběhlo v srpnu, za časného jitra. Foma pevně spal a pojednou ucítil, že jím třese kdos za rameno a chraptící hlas zvučí nad jeho uchem:

Pokračování

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 2. února 1902. Číslo 10.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

JANA A. KOMENSKÉHO

ŠTĚSTÍ NÁRODA.

(Vyšlo ve Světové knihovně č. 235.)

Co jest národ? Národ jest množství lidí, zrozených z téhož kmene, bydlících na témž místě ve světě (jakoby ve společném domě, kterýž nazývají vlastí), užívajících téhož zvláštního jazyka a tím spojených týmiž svazky společné lásky, svornosti a snahy o dobro obecné.

*

Vlastností každého národa jest, že sobě chce dobře. Mnozí jsou a rozmanití pod nebem národové, ale všichni řízením božím tím znamenáni znakem: že jako lidé jednotliví, tak i národové jednotliví sami sebe milují a chtějí, aby jim dobře bylo, ke stavu blaženosti vespolek se pobádajíce a o to spolu závodíce.

*

Prohlašujeme ten národ za šťastný, který . . . svých (poddaných) netísní jhem otrockým, ale při svobodě zachovává a ve kterém národě každý, což jeho jest, koná čile a živě, od nikoho nemaje v tom překážky.

*

Jsme-liž jiným národům pro velikost neb válečnou udatnost na postrach? aneb pro moudrost ku podivu? aneb pro patrné znaniky přítomnosti boží k úctě? Byli jsme zajisté kdysi strašliví zbraněmi; byli jsme, přijavše náboženství křesťanské, a potom i čistější opravené, v počtu národů Bohu milých; i počítáni jsme byli, připustivše nejprve studie literní, mezi vynořující se z bláta barbarství. Nyní však což?

*

Slovo boží jest: Vyblazen bude lid můj, protože mu není vědění. (Oseáš 4, 6.)

*

Zemi dobré, ale nedobře vzdělané pomo od umění jest hledati. Neboť počne-li tu umění závoditi s přírodou, v krátké době budeme obývati zemský ráj . . . A nejen pracemi rolnickými nebo pěstováním vína ať se zabývají všickni naši lidé, ale i umění všeho druhu a kupectvím atd., aby vtipy všemi směry byly cvičeny a mocí vtipu vše ostatní na zjednanou lesku u nás všech ve všem, co nyní je špinavé v budovách, oděvech a všech ozdobách života.

*

Když pak zaměstknáni budou všickni dospělí pracemi životními a mládež veškerá studiemi literárními, mravův a zbožností (až zřízeny budou všude správně školy, kteréžto věci způsob snadný a příjemný při ruce jest), rozkvete i chválou moudrosti tento národ, když celá tvářnost věcí na lepší stránku bude změněna. Nebo vtipně a pravdivě (dí) básník: Naučiti se svědomitě uměním, zjemňuje mravy a nenechává býti divokým.

LUDVÍK KOFFER:

PEPÍKOVA POSTEL.

Ze života chudého chlapce.

Postele vlastně Pepík nikdy neměl.

Už jeho starší bratr Karel byl šťastnější. Tenkrát arci rodiče byli ještě ve službě, otec byl oráčem ve statku, matka dělala děvečku. Bydleli v ratejně ještě se dvěma rodinami, ale měli slušný deputát i plat.

Karlíček měl tedy poměrně slavné křtiny. Sám pán mu byl za kmotra. Dal se sice zastupovati pantátou šafářem, ale synek od něho dostal kromě cti, že měli společného patrona, ještě pětku do vínku, a od paní kmotřinky matka dostala starý kočárek po panských dětech i s peřinkami.

Ale kde pak nyní, když za pět roků se jim narodilo druhé a poslední dítě, Pepík! Nejen že ho už ani tak toužebně nečekali jako Karla, ale ani uvítání nebylo valné. Rodiče už dávno před tím odešli ze služby a uchýlili se do „bytu“, což znamená, že si najali světničku a oddali se nádenničení. Bylo jim volněji než ve službě, ale oddechu měli stejně po skrovnu.

Když se Pepík narodil, otec byl v práci u zedníků. Tehdy už pracoval těžce, trpíval bolestmi v nohou, býval mrzut, že málo vydělá. Na dítě se proto sotva podíval, pokládaje synka za novou překážku v boji se živobytím. Kočárek po panských dětech byl už dávno ten tam, z peřinek nevelká peřina pro Karla, postel zaujal na

noc otec, ustlala [illegible] matka novému drobkovi na starou truhlu [illegible], jak nejlépe dovedla.

Za [illegible] jej brala s sebou na pole, pečlivě zprvu jej zakrývajíc, ale když červnové slunko pražívalo, rozmotal se milý Pepík často [illegible] perníky a vedle u[illegible] teplé lázně sluneční.

I zmokl kolikrát za to první léto, odtud soudila matka o něm, že je proto tak pihovatý ve tváři. Však když jej večer ukládala doma na truhlu, ač se bránila, přec často se jí zazdálo, že by bylo lépe, kdyby si jej Pán Bůh vzal.

Věděla, že by plakala, že by snad křičela a si vlasy rvala, ale ta myšlenka jí často pokoušela.

Za čas, když jasněji pozorovala, že dítě je podobno starému Plchovi, otci, bývalo jí leckdy, jakoby k němu ještě víc ochládala. Po ní byl všecek čistotný, pořádku milovný Karlíček. Když se však podívala na skvrnitý obličej mladšího, na jeho drobná očka, nemohla se přemoci, aby ho v duchu neviděla — někde v budoucnosti — velkého, ramenatého, očima mžourajícího, v zablácených šatech ztěžka vykračujícího a v kříži nesnadno se prohýbajícího, tedy ve všech vlastnostech, které se jí na tatíkovi nelíbily. A odvracela se častěji od něho ke svému obrázku, jejž viděla ve starším synovi.

Když Pepík vyrostl tolik, že se stal školákem, bylo u Plšky už dávno rozhodnuto. Pepík skutečně tak chodil jako starý, a žádný tělocvik ve škole ho nepředělal. Čím více však vzrůstem doháněl prvorozeného, tím více se krčil na svém lůžku, neboť stará truhla s ním nerostla. I pokrývku za chladnějších nocí nastavoval kabátem, a kolikrát si v noci umiňoval, že si bude muset ráno „postel“ předělat: ale chodil už kolik let do školy, když se konečně k tomu odhodlal.

Nikomu se nesvěřil, nikoho se neptal, jednal zcela samostatně, jako každý z jich čtyřčlenné rodiny. Mezi truhlou a lavicí, jež stála podél kamen, bylo místo ještě za půl truhly. Přitáhl truhlu blíž k lavici nechav mezi nimi jen úzkou mezeru, co by se tak noha vešla, a získal tím a šířkou lavice prodloužení svého lože skorem o půl metru. Na truhlu položil přes prázdné místo a přes lavici svoji „spodnici“, jak byl zvyklý říkati dlouhému hrubému sypku nacpanému pápěrkami a nedraným peřím slepičím a holubím, a byl rád, že je právě tak dlouhá. Na ni položil na lavici pytlík z režného plátna vycpaný senem, a zas byl spokojen dívaje se na kamna, že mu nyní ta „poduška“ nebude padat na zem jako dříve s truhly.

A když se [illegible] nový pelech a přikryl se starou záplatovanou a přec otrhanou [illegible] byl [illegible], jíž si byl [illegible] s tatínkem nezměnil. Arciť — jednu chvíli, když se v noci probudil, cítil, že mu poněkud „podfukuje“ z pod prázdného místa na ramena, ale zachumlal si je až po bradu kabátem a usnul zas. Na druhou noc pak překlenul prázdné místo kusem starého prkénka, jež našel na dvorku. Tlačilo jej trochu, ale uvykl tomu, a pečlivě prkénko ve dne uschovával, aby si ho maminka nevzala na zátop.

V zimě ostatně se Pepíkova postel ani na den neuklízela, a tak bylo prkénko pod spodnicí dobře ukryto. Jen v neděli, když se z truhly brávalo prádlo nebo nějaká sukně, si pospíšil a podstrčil je na zem pod truhlu.

Na zem, ne na podlahu. Podlahy zde neměli.

Ale nikdo z ostatních jako by si byl Pepíkova díla ani nevšiml. Byli to vůbec spíš jen čtyři lidé než čtyři členové jedné rodiny, tak žil každý samostatně.

Karel dělal kdesi v továrně a chodil domů jen v sobotu na neděli. Starý poobědval také někde v práci, večeři odbyl kdekoli, a tak vařívala Plška skoro vždy jen pro sebe a pro Pepíka.

A když se i sešli někdy všichni čtyři doma, mnoho řeči spolu nenadělali. Děti rodičů nepozdravily a rodiče toho ani nežádali. Co Pepík slýchal ve škole a jinde o povinné úctě a lásce k rodičům, — ač dobře věřil, že Bůh to přikazuje — to nepovažoval sebe za nucena konat. Měl spíš nějaké nezúplna jasné vědomí, že se to týká dětí a rodičů bohatých a šťastných, ač nikterak se nepokládal za nešťastna. Ve škole i cestou ze školy dbal dosti řádu školního a rad učitelů; ale doma se cítil v jiném světě, naprosto jiném než mu ukazovala škola. I když se podíval do budoucnosti. Ve škole slýchal, že je lepší řemeslo než nádenničina; na tu že má řemeslník dost času. Ale věděl dobře, že se ničemu nebude učit. Otec je nádeníkem, bratr je nádeníkem, matka nádenničí, ba i Pepík sám v čas polních prací už býval činnějším na poli než ve škole, a věděl, že nádeníkem zůstane. Věděl, že se ho doma ani nezptají, chce-li se něčím učit.

Nezeptali. — — Narodil se a žil a rostl, — vzklíčila bylinka v suchém úvoze a rostla a žila. Nikdo se neptal, proč je tu, co má vykonat.

Ale při tom že, jak se zdálo, tupě se díval na život, neměl rodičů nerad. Jen kolísal v příchylnosti mezi nimi, lituje matky, když otec jí v sobotu málo přinesl, a zas v duchu se zastávaje otce, když matka mu to vytýkala prudkými nehledanými slovy.

Bylo mu líto matky, když v zimě se s ním živila jen řídkým odvarem kávovým, tvrdými houskami a chlebovou polévkou, a přec když potkal někde mimo domov otce, často mu pololhlasně svěřoval:

„Tatínku, v mé posteli je pod polštářem kus chleba, — vezměte si ho!“

A usmíval se lítostně, pohlížeje na starého, an se honem belhá domů klapaje o zmrzlou půdu dřeváky slámou vycpanými.

Ale jednou, když všichni byli v práci, Pepík přišel odpoledne domů, ve skřehlých rukou nesa opět kus chleba, jejž někde sehnal. Však schovávaje ho do „postele“ sáhl tam na cosi neobvyklého, až uskočil, jak se lekl.

Kočka!

Jak se sem dostala? Všecko zavřeno, nikdo tu nebyl. Nikomu v domě nepatřila, nikdo jí tu nikdy neviděl. Matka ji nepřinesla, otce se ani neptal. Ale byl rád, že přišla, ať sem vklouzla třeba komínem. Oblíbil si ji, že hned napoprvé se k němu tulila předouc a otírajíc hlavu o jeho rukáv. Žrala hltavě chleba, který jí dal, a olizovala mu ruku drsným jazýčkem.

— Budeš mě v noci hřát! pomyslil si a dal jí ještě několik kousků chleba.

Měl to pro tatínka, ale když na to vzpomněl, staral se, kam nyní mu bude chleba podstrkávat. V posteli by mu jej kočka shltla, a potom — —

Zarazil se, usmál se a ohlížel se. Zdálo se mu, že tatínek najde-li kočku, sprovodí mu ji se světa a dá si ji na pekáč.

Nová starost. Bylo mu líto kočky a bylo mu líto tatínka.

Konečně se rozhodl pro to, že pokaždé, když sežene kousek jídla pro tatínka, sám mu jej dodá, a zví-li otec o kočce, spoléhal se, že ji nechytí. Ale od té chvíle bylo mu pečovati o dva; jednomu přilepšoval, druhého živil. Žel však, že radost, již cítil zachovávaje život jiného, byť jen kočky, netrvala dlouho.

Kočka snad měla Pepíkova chleba málo, a myší v celém domě, kde přebývala samá bědná chudina, nebylo. Ač se jí teple i měkce spalo v Pepíkově posteli na truhle, přece hned první soboty, kdy Plška zametajíc podlahu měla otevřené dveře, zavonělo sem něco z chodby, co zde kočka dosud neucítila, a to ji vyrušilo z klidu. Porozmýšlela se chvíli, potom zlehka shoupla na zem a mžikem se ocitla na chodbě.

U protější světnice byly též otevřeny dvéře. Karásková tam právě vyklopila na stůl pekáč buchet, z černé mouky sic, ale upečených, a hejno dětí vztahovalo chtivě ručky po vzácné pochoutce. Nikdo kromě Karáskové neviděl kočku vklouznoti dovnitř. Nikdo také nevěděl, že za ní hned zabouchla dvéře, jež se Pepíkově chráněnce už nikdy neotevřely.

Pepík ji ani nehledal, věda, že není-li ve světnici, není už nikde. Ale když v neděli pozoroval na Karáskových dětech, že měly maso k obědu, litoval, že ji raději neužil tatínek. A zároveň byl rád, že tatínek nebyl příčinou jejího konce, a v noci teprve jako by se mu bylo zastesklo po kočce, když pohřešil už po druhé její teplé tělo ve své posteli.

Ale nestýskal si dlouho, — věřil, že se to tak muselo stát, že asi kočka byla jen proto na světě a že nejspíš jen proto sem k nim vklouzla, aby se Karáskovi děti poměly na čtvrt hodinky dobře.

Později potom chytil v háji mladého drozda. Pocítil zprvu radost, jako každý chlapec, jemuž se to někdy povedlo, a těšil se, až jej dá do staré klece po hrdličkách, že bude zas živěji ve světnici. Ale sotva s ním přišel na dvorek, jako by si byl vzpomněl na kočku, a drozda pustil. Drozda by sic nikdo nesnědl — pomyslil si — ale k čemu to? Proč by ho vlastně měl? Raději si po práci odpočine. Stával se náhle nějak povážlivým, starým, co vyšel ze školní povinnosti.

A jako stařec obyčejně hned po večeři si lehl na svoji postel, mžoural chvíli očkama do šera, ale spával už v době, kdy jiná mládež dlouho ještě se bavila a bdíc lenošila.

Však jednou přece ráno zaspal. Po nepatrné bylince v suchém úvoze vztýčila se neviditelná ruka. Kolem bylo dost jiné trávy a bujnějších rostlin, ale těch se ruka netknula. Jen té bylinky se chopila, na níž nebylo pranic pozoruhodného, a rvala ji nerozvitou, nerozkvetlou z nehostinné půdy . . . .

Bylo to na podzim. Dělal s matkou na řepném poli, a ráno skoro ještě za tmy dávali se do práce. Však dnes matka odešla sama, čekajíc ho později, že přijde jistě.

Ale Pepík nešel. — Zlobila se, že musí sama „dloubat“ i vytahovat, na hromadu snášet i „krky“ odsekávat, a chystala se, že ho přivítá. Práce se jí nedařila, také fičel studený vítr.

Dlouho bylo ještě do poledne, když se rozběhla domů. A tam spatřila, proč nešel. Ležel na „posteli“, jak jej tam ráno viděla, dosud. Ale roztrhaná pokrývka byla zpola na zemi, a chlapec ve studené světnici maje na sobě pouze rozhalenou chatrnou košili, spal sic, ale měl silnou horečku.

Plška se lekla. Přikryla jej, ale těšila se, že se vypotí a zas bude běhat. Sic ne běhat, ale pracovat. Chtěla však přece počkat, až se probudí. Ukrojila si zatím hodný kus chleba a žvýkajíc jej zvolna a chodíc tiše po hliněné podlaze neustále pohlížela na synka. Probudil se a chtěl pít. Nic prý ho už nebolí, jen hnout že sebou nemůže a horko, pal v celé těle že má.

Druhého dne nebylo lépe, spíš hůř, a když pocení nepomohlo, poslali Karáskovu Nandu pro pana doktora. Přišel jen třikrát. Když tu byl podruhé, ptal se, jest-li Pepík něco nesnědl, — že s ním je zle.

Snědl. Otec mu koupil uzenici lituje

chlapce, že se má jen hladem, a nedůvěřuje lékaři, že je to střevní tyf. Ještě dnes věří sám sobě, že je to jen polámanina. A tak přišel lékař potřetí už jen prohlednout Pepíka mrtvého, a opakoval, co napsal na úmrtní lístek, že může být pohřben pozejtří dopoledne.

Ale pohřeb byl až odpoledne.

Lidé, kteří si Pepíka nikdy nevšímali, přišli mu na pohřeb. Mládenci, kteří po něm házívali kamením, družičky, jež se mu smávaly, jak chodí a jak očima mžourá, kráčeli zamlkle v dlouhé řadě za hudebníky, šest starších mládenců, mezi nimž byl též Karel, nesli jeho lehoučké tílko v prosté rakvi černě natřené, vážně vykračujíce a pomýšlejíce — ani Karla nevyjímaje — více na taneční zábavu, až se vrátí s hudebníky ze hřbitova, než na mladého nebožtíka, jenž byl vlastně jejím pořadatelem.

Daleko za pohřebním průvodem belhal se starý Plcha opíraje se o hůl.

Když všichni se už vytratili ze hřbitova, ubíral se k synovu hrobu teprv otec. Také naň hodil tři hrsti hlíny, poklekl a modlil se, — vlastně nemohl se dobře modlit.

Za jedno mám velké podezření, že starý Plcha neuměl dobře celý otčenáš, a potom — jediná myšlenka, jež od synova zhasnutí nerozlučně se pojila k jeho představě o nebožtíkovi, nyní v jeho hlavě opanovala a místo všeho nářku drala se mu z prsou, an klečel nad hrobem a nad rakví, hlasitým šepotem se vzdechy a škytáním.

— Jaká by to byla veliká hromada — do toho hrobu by se nevešla — kdyby tu byly všecky krajíce, co mi jich ten hoch podstrkal do postele!

BEDŘICH NIETZSCHE.

Z lidových přednášek prof. dra Frant. Krejčího.

(Pokračování.)

Uměním, zvláště hudbou, povznáší se člověk v nadšení, v němž uvědomuje si pravou svou podstatu, souvislost a totožnost svoji s celkem, uměním pochopuje život a přemáhá pesimism; rozumem trhá si tu ilusi, jejímž závojem prokmitá pravé poznání a jež mu umožňuje radost ze života, rozum zbavuje člověka atmosféry nábožensko-umělecké, z níž jedině rodí se geniové. Sokrates, rozumář, je typem dekadenta, hrobařem kultury tragické, zakladatelem kultury alexandrinské, která právě nyní učeností a vědeckostí otravuje náš společenský život. Ideál svůj vyjadřoval Nietzsche ve spise Die Geburt der Tragoedie aus dem Geiste der Musik a ve spisech shrnutých pod názvem Unzeitgemässe Betrachtungen bojuje za ten ideál, potíraje povrchní šosáctví myšlenkové, jehož representantem je mu David Strauss, odpůrce Schopenhauerova pesimismu, potírá nepravý historism, který zná jen minulost, naplňuje mysl neplodnými vědomostmi, dělá z mozku konversační lexikon, je slep pro velikost přítomnosti, velebí staré, protože je to staré, ale nedopouští harmonické splynutí toho všeho v bytosti naší, nepobádá k činnosti, béře jeho důvěru a utlumuje tvůrčí instinkty, ukazuje na Schopenhauera jako na učitele lidstva, avšak odmítá jeho pesimistické důsledky, a velebí Wagnera s jeho hudbou v superlativech nejsuperlativnějších, nazývaje jej objevitelem pravého umění, básnickým vykladačem minulých názorů na svět, heroem moderního vzdělání, Antialexandrem, oblažitelem lidstva, zjednodušitelem světa.

Avšak nežli dopsán byl panegyrik na Wagnera, Nietzsche pociťoval nespokojenost se svým ideálem, pochybnosti hlásily se jedna za druhou, derou se do péra při největším nadšení, které tím nabývá jakési strojenosti, a sotva že byl spis napsán, bylo Nietzschovi úplně jasno, že se zklamal. Pochopujeme dobře, že nemohl ho Wagner uspokojiti, jakmile stvořil Parcifala a obrození lidstva spatřil v náboženství. Ten důsledek Nietzsche nemohl uznati — náboženství nebylo mu dávno ničím, jak by mohl v návratu k němu viděti pokrok? A když s tohoto stanoviska díval se na Wagnerovo umění, tu jako by mu spadly šupiny s očí, viděl, že v něm není to, co hledal, zbožnost, pokora, chabost, zženštilá vášeň, vysilující, omamující mystika jest kouzlem, kterým svádí lidi a seslabuje jejich ušlechtilé instinkty. Již tehdy cítil Nietzsche, co později s nevýslovnou trpkostí a přísností vyřkl, že Wagner je dekadent, hudba jeho nemoc sama. A když o tom nabyl v nitru jistoty, nerozmýšlel se více a zničil nadobro model svého ideálu, zapřel dosavadní filosofii svou a zřekl se dosavadních vůdců. O prvním spise praví v předmluvě k druhému vydání: Dnes mně je knihou nemožnou — pravím, že je napsána špatně, těžkopádně, zuřivou a spletenou obrazivostí, citově sem tam přeslazena až k zženštilosti, nestejného tempa, bez snahy po logické čistotě, s přesvědčením, které nad dokazování se povznáší, s nedůvěrou, že by dokazování vůbec bylo vhodné atd. A hned po 4. nečasové úvaze, která je holdem geniu Wagnerovu vydává Menschliches Allzumenschliches, aby dokázal, že co se mu dosud zdálo nadlidským, svatým — jest přece jen příliš lidským. Nezbývá než hledati dále, na jiné straně, na té, na kterou dříve zásadně nechtěl obrátiti zrak. Chopí se vášnivě, ba můžeme říci zuřivě myšlenky, že podstaty světa poznati nemůžeme, že jsme zakleti do světa zjevů a vy-

vozí je z toho dálečky s neúprosnou přísností. Zaměňuje všechnu metafysiku a věnuje jim tento aforism: Schnappsack der Metaphysiker. Všem, kdo tak velkopansky mluví o své vědecké metafysice, nemělo by se ani odpovídati. Postačí zatahati je za ranec, který skrytě poněkud plaše na hrbetě nesou: podaří-li se jej otevříti, tu se objeví výsledky jejich vědeckosti — k jejich zahanbení: malý milý pánbíček, způsobná nesmrtelnost, snad trochu spiritismu a na každý způsob spletitý chundel von Armen Sünder Elend a farisejské nadutosti.

Zamítá dále náboženství Nietzsche. Ještě nikdy neobsahovalo žádné náboženství pravdu ani bezprostředně, ani [illegible], ani jako dogma (kat.), ani jako symbol (prot.). Zamítá všechno, co se na metafysice a náboženství zakládá, především morálku. Není věčného zákona, který by tvořil základ morálky, není cnosti ani hříchu. Všechno, co člověk za dobré a zlé pokládá, jest jeho dílo. Mravnost není leč poslušnost k zvyku a obyčeji, mrav není než soujem toho, co lidé dříve považovali za užitečné. Umění pozbývá svého významu filosoficky výchovného, jest jen ozvěnou náboženství, velebitelem bludů. Pravým účelem jeho je život okrášliti, t. j. zakrýti člověku ošklivé a činiti život snesitelným.

A tak vůbec, kamkoli Nietzsche nyní sáhne, vše pozbývá ideálnosti, zákony přírodní, evoluce, materialism jsou principy poznání, jsou mu vším a v jejich světle život člověka jako loutka náhody, [illegible] lidský slepou nutností: teplo života mizí.

Než běda — [illegible]: Nietzsche namlouvá si, že poznávání samo je rozkoší — ale marně. Aforism 327 líčí tuto náladu. Je nadepsán bajka — a jako by byl apostrofou na sebe sama: Don Juan poznání: ten nebyl ještě od žádného filosofa rozpoznán. Jemu nedostává se lásky k věcem, které poznává: ale žene ho to, dráždí ho požitek z honby po poznání a z jeho intrik až na horu k nejvyšším a nejvzdálenějším hvězdám [illegible] — až mu nezbyde nic více uloviti než to, co činí poznání, absolutní bolest — jako pijanovi, který na konec pije absinth a lučavku. A tak zachce se mu konečně pekla: to je poslední poznání, které jej vábí. Snad jej zklame i to, jako vše, co byl poznal. A pak by musel na věky věkův stanouti přikován zklamáním, státi se kamenným hostem a žádati večeři poznání, jíž nikdy nestane se účastným, neboť celý svět nemůže podati [illegible] více. Don Juan poznání — toť Nietzsche v této periodě rozháranosti, [illegible] — toť Nietzsche podruhé zklamaný ve snaze po poznání.

[illegible] negace [illegible] člověk potřebuje něco [illegible]! — [illegible] spekulace Nietzschovy spadá v jedno s nejtrudnějšími chvílemi jeho života. Zlá nemoc, jejíž povahy ani sám ani lékaři tehdá neuměli určiti, počavši tyfem, jejž si ulovil jako dobrovolník zdravotního oddělení ve válce francouzsko-německé, donutila jej vzdáti se profesury a hledati úlevy v lázeňských místech jižní Evropy, stupňovala se tak, že musel se vzdáti vší činnosti, nemohl čísti, nemohl psáti, nebyl schopen delšího přemýšlení; krutá bolest zbavovala jej zraku, byl blízek zoufalství. Avšak podivno; právě tato nemoc vzbudila v něm lásku k životu, nebo spíše jakýsi vzdor proti bolesti, a kdykoli útrapy povolily, cítil, že chce žíti a radoval se z toho a ponenáhlu nový názor na život se v něm připravoval. Sám praví: Člověk, jehož vůle tvoří se takovými zkouškami, učí se na problémy životní pohlížeti s nedůvěrou vždy jasněji prozírající; zpěčuje se neúprosně, aby skutečnost okrašloval; odmítá hypothesy útěchy; pociťuje zlou žádost pomsty, odplaty na život; chce za útrapy, jež mu život dá trpěti, náhradu a hledí mu tváří v tvář, trhá jeho závoje a klamné cetky. Život miluje láskou jako je láska k ženě, která nás trápí pochybnostmi.

Právě svou nemocí byl Nietzsche nucen obrátiti zrak svůj do sebe, na sobě studovati život, a tak našel konečně u sebe, co marně hledal mimo sebe, nač mu nepověděli ani Schopenhauer ani Wagner ani Darwin ani věda, novou formuli k vyjádření smyslu života. Začíná mu svítati nový ideál — Morgenröthe — a s ním nová veselá, utěšující věda — fröhliche Wissenschaft, rodí se v něm *Zarathustra*, největší jeho dílo, v němž [illegible] lidstvu sebe.

(Pokračování.)

Z NAŠICH ČASOPISŮ.

Zvon (č. 18) napsal několik slov o Macharových **Feuilletonech** námi vydaných. Sotva se mýlíme, že těch několik slov psal pan Vrchlický. Až dojemné jsou poznámky o knize Macharově zpředu i zadu, ale ani slova o tom, že celá Hálkovská episoda — střed knihy — psána je proti panu Vrchlickému. Jen tiše zakřídovat ten smutný rok 1894. Vidno, že pisatele ve Zvonu nejvíc pálí tohle z Macharova doslovu: „Přál bych si, aby se brzy objevily sebrané úvahy a polemiky T. G. Masaryka, J. Herbena, F. V. Krejčího, J. Vodáka, J. Karáska, A. Procházky a zvláště F. X. Šaldy, toho nejdražšího [illegible] naší literatury." Zvon poznamenává: „Dal příklad (Machar), i čekáme, že bude dojista aspoň z části vyslovenému přání jeho vyhověno. Někteří z jmenovaných nebudou vůbec mít co vydávat než kritiky a polemiky, [illegible] vyjdou na denní světlo jejich úžasné nedůslednosti." — Zas jednou falešné slovo o nedůslednosti! Důsledný je jenom kámen, který stojí na silnici. Byl tam zasazen, když zakládali silnici za Marii Te-

rezie. a duše je nezměněn, jen deštěm trochu ošlehán stojí tam ještě roku 1902? Kdo roste, musí být nedůsledný. Na dvacetiletém člověku musí praskat kabát, jejž nosil v 15 letech. A byl pan Vrchlický důsledný? Rozdíl mezi nedůsledností těch nových, z které by se pan Vrchlický rád utesoval, a nedůsledností pana Vrchlického je ten: my jsme polemisovali a odtrhli se od lidí, jež jsme zavrhli; kniha polemik páně Vrchlického vypadala by jinak, neboť on zavrhoval (a zavrhuje snad posud) lidi, s nimiž nyní sedí za jedním stolem a v témž listě. To je podstatný rozdíl. A ke všemu z knihy polemik jeho vidělo by se, že se nezměnili ti Vlčkové, Krásnohorské a Schulzové, nýbrž změnil se on. — „Někteří ze jmenovaných nebudou vůbec mít co vydávat než kritiky a polemiky“ — to je druhé falešné slovo! Kritiky a polemiky — není to dost? Jsou velká literární jména — Bělinský — kteří jen na kritkách a polemikách založili svou slávu a znamenali přece epochu v rozvoji svého národa!

*

Paedagogické Rozhledy po delší dobu mají stálou rubriku Rozhledy po umění výtvarném; vždy poučnou, nabádavou, pilně po světě se rozhlížející, jak tam umění vniká do školních knih (slovem) i do školních světnic (slovem i obrazem). V tom směru měsíčník tento nemá cennějších rozhledů. Naproti tomu Rozhledy literární obstarávány jsou způsobem, který proti ostatnímu důstojnému obsahu bije jako pěst do oka. Referent pan STK náleží škole nejmladších. Hlava — mlha, forma — rebusy. V lednovém čísle charakterisuje ideály své a své školy. Co na př. praví o formě nejmladších. Přirozenost slova znamená cennou novost nynějšího básnictví. „Forma upravila si již vavříny, čtenář odvykl již nadšení z úplného, jasně zvučného rýmu. Báseň dosti již byla písní. Bylo třeba nového jádra pro krásu a vkus. A tak bezprostřednost výrazu citového, nebázlivá pravda, tvrdě jasné slovo nabylo důležitosti nad úpravou, obsažnost oceněna nad ozdobnost. Proroctví básníkovo se prohloubilo. Neboť dříve pěvec jen parodoval současné i minulé děje (epika na vrcholi), nyní básník vzdálen světa, sám sobě světem a světu myslitelem, ze svého vnitra upravuje lidské i všelidské smýšlení, cit všechněch pro krásu, lásku i bolest.“ — Tu máte takový nejmladší esthetický výron, pravdu i nepravdu, smysl i nesmysl pohromadě. Přirozenost slova že je cennou novostí nynějšího básnictví? Vždyť to není pravda. Nynější básnictví, totiž to, které pan STK má na mysli, znešvařilo přirozenost slova a výrazu básnického tak, že už si začínáme po česku nerozumět. (Abychom hned pana STK chytili za ruku: co je to parodovat současné i minulé děje?) A na takového básníka, který vzdálen světa, sám sobě je světem a ze svého nitra upravuje lidské i všelidské smýšlení, na takového básníka rozumný muž už vůbec nesáhne. Jen slovo za slovem uvažte!

*

Sotva se mýlíme, připisujeme-li témuž panu STK v prosincovém čísle kritiku o Macharově Golgathě. Zní tam takto.

„Sl. Krásnohorská zle v Osvětě vychválila Macharovu Golgathu. Motto zapadlé vlastenky bylo: „Pryč se všemi, kteří nechtějí státi pěkně v řadě!“ A tomu již předem Machar v knize odpověděl: „Místo své si komandovat nedám.“ — Avšak „Výlet na Krym“, tato kniha i Konfesse literáta tištěná v Času evokují přece jen neblahé vědomí o spisovateli. Stává se velmožným, přiznává si přední místo, staví se nad lidský cit. Proto ten rychlý sklon od lyriky k epice. Některé kusy (Traktát o vlastenectví, Vánoční melodie, Epigram májový, Legenda, která mohla být napsána také po mé smrti, Piráti, Boží bojovníci) jsou hodnoty jen žurnální. Vlídná upřímnost ode dříve zbyla již jen v několika: Karrikatury, Zimní večer, 1617—1637, Monolog. Myslím, že sbírka nemá pevného místa k literárnímu vývoji Macharovu.“ — —

Lidé dobří, tak rozumí někdo v Čechách Golgathě? Tak jí dovedou rozumět Paedagogické Rozhledy? Odpověď a výklad jsou zbytečny.

*

Lumír jako jiné listy oznamuje, že Anglická Knihovna přešla do povolaných rukou pana Josefa Bartoše. Anglická Knihovna se pak doporučuje těmito pěknými a dle našeho soudu správnými slovy: „Za našich dob rozkvétá anglický román v čarovné květy: pěstujíť jej s láskou a nevšedním zdarem hluboký Meredith, zasmušilý Hardy, něžný Barrie, sokolí Kipling, barvitý Zangwill, dobrácký Bret Harte a šíří oblibu a slávu jeho po celém světě. Všude je vítán ochotně a radostně. Proč? Poněvadž nevláčí nikdy svoji bělostnou řízu špínou všednosti, nedráždí smyslnost a jiné nízké chtíče davu, ale vždy na povýšeném stanovisku stoje dívá se v ruch a shon života klidně, jasně a nepředpojatě. Hlásá víru v Boha a lidstvo, velebí lásku k práci a povinnosti, ku pravdě, kráse a dobru, ujímá se soucitně trpících a opuštěných, mrská pyšné a zlé, posmívá se bláhovým a pošetilým, ale ne tvrdě a necitelně, ale dobráckým srdečným smíchem. V nové řadě Anglické Knihovny zahrnuti budou následující spisovatelé angličtí a američtí: Austen, Barrie, Bronté, Eliot, Fieding, Goldsmith, Hardy, Hawthorne, Harte, James, Kipling, Meredith, Scott, Smolett, Thakerey, Zangwill.“

*

Dobrá. My to uznáváme. Ale Lumír? Lumír? Ten Lumír, který 21. června 1901 přinesl okázale Zolovy rozumy o významu katolictví a protestantství v umění? Již tehdy nám byla nápadná vzácná nejasnost ctihodného Lumíra, jenž založení anglické knihovny vítal svého času velikým kravalistickým tonem (z péra Mrštíkova), ale najednou se dal od Zoly poučit, že anglická literatura je společnost pedantů a hypochondrů. Dnes se historie opakuje. Dnes bělostná říza a v červnu Zola, jenž napsal: „Anglický román skončil v morální povídce: produkuje rodinnou literaturu. Ovšem že starý saský genius se časem probudí. Měli Thakeraye a Dickensa. A přece vezměte Dickensa, člověka tak pronikavě jímavého, a tak intensivně životného: jeho osoby jsou vedle Balzacových osob pouhými sentimentálními loutkami; ani jedna není živoucím a složitým typem, jenž by měl sílu zla a sílu dobra. Dickens je Balzac, jehož předkové byli po dlouhá století protestanty.“ Jak jsme na počátku pověděli, nedůslednost je nám strašákem pro malé děti, ale nedůslednost lumírovská je zase svého druhu jediná.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

Povídka z Roku 18[illegible]. — Přeložil V. Pla[illegible]

(Pokračování.)

— Vstávej...

Otevřel oči a spatřil, že otec sedí na židli u jeho postele, bezvýrazně a temně naň [illegible]

— Vstávej, vstávej...

Právě vzešlo slunce a světlo jeho, ležící na bílé plátěné košili Ignátově, ještě nepozbylo růžového zabarvení.

— Záhy je, — řekl Foma, protahuje se.

— Dobrá... potom se vyspíš...

Lenivě se kutě v pokrývku, Foma se otázal:

— Potřebuješ něčeho?

— Ale vstaň přece, brachu můj, prosím tebe! — zvolal Ignát a lítostně dodal: — Jisté je třeba, když budím...

Pohleděv na tvář otcovu, Foma spatřil, že je [illegible] umdlená.

— Není ti dobře?

— Trošičku tak...

— Doktora, snad...

— Nu, co s ním! — máchl Ignát rukou. — Přece mladíček nejsem... já i bez něho vím...

— Co?

— Ano, už vím! — tajemně řekl stařík a podivně jaksi obhlédl komnatu. Foma se oblékal a otec jeho, skloniv hlavu, pomalu mluvil:

— Dýchat se bojím... Takovou mám myšlénku, že vydechnu-li nyní plnýma prsoma — srdce mi musí puknout... Dnes je neděle! Po ranní mši pro popa pošli...

— Co ty to, tatíčku! — usmál se Foma.

— Já nic... Umývej se, a pojď do zahrady... kázal jsem tam samovar donést... na jitřním chládku si popijeme čaje... Tuze se mi chce čaje, hustého, vřelého... Pospěš si...

Stařík z těžka se zdvihl se židle a nejistě stoupaje bosýma nohama, sehnutý, vyšel z pokoje. Foma popatřil za otcem, a bodavý chlad strachu stiskl jeho srdce... Naspěch se umyv, s kvapem odešel do zahrady.

Tam pod [illegible] v [illegible] křesle seděl Ignát. Sluneční [illegible] větvemi stromovými jako tenké stužky na bílou postavu staříka, oděného v noční prádlo. V zahradě bylo tak dutklivé ticho, že i šelest ratolesti, z nenadání zadrhnuté šatem Fomovým, zdál se mu hlasitým zvukem a on se otřásl... Před otcem na stole stál samovar, [illegible] páry. V tišině a svěží zeleni zahrady, nedávno spláchnuté hojným deštěm, tato planoucí skvrna dotíravě zářící, šumící mědi zdála se Fomovi čímsi ne[illegible] staříka, oděného bíle, osaměle sedícího pod krovem mlčelivého, nehybného, temně zeleného listí v němž skromně se skrývala ruměnná jablka...

— Sedni — řekl Ignát.

— Měli bychom poslat pro doktora... — nerozhodně radil mu syn, usedaje proti němu...

— Netřeba... Na vzduchu trošku to tak přešlo... A když tuhle čaje srknu, snad se mi ještě ulehčí... — promlouval Ignát, naléváje čaje do sklenice, a Foma viděl, že se čajník třese v rukou otcových.

— Pij...

Mlčky přisunuv k sobě sklenici, Foma se sklonil nad ní, odfukuje pěnu s povrchu čaje a s tíží v srdci poslouchaje hlasité krátké dýchání otcovo...

Najednou cosi buchlo do stola tak hlasitě, že se nádobí zatřáslo. Foma se otřásl, pozdvihl hlavu a setkal se s ulekaným, skoro šíleným pohledem otcovým. Ignát hleděl na syna a chroptivě šeptal:

— Jablko spadlo — šlak tě vezmi! Věru jako z ručnice třesklo... což?

— Chtěl bys koňaku snad do čaje... — nabídl Foma.

— I tak je dobře...

Umlkli... Hejno čížků se přeneslo nad zahradou, rozsévajíc vzduchem dotěrně veselý štěbot. A znova zralou krásu zahrady objalo majestátní mlčení. Zděšení pořád ještě nemizelo z očí Ignátových...

— Hospodine Ježíši Kriste! — polohlasem promluvil, horlivě se křižuje. — Hm — ano... tak ona nastala, — poslední hodina života...

— Ustaň, tatíčku! — zašeptal Foma.

— Proč ustaň?... Hle, popijeme si čaje, pošli pro popa a pro kmotra.

— Já raději hned...

— Hned zazvoní ke mši... pop nemůže... a není proč spěchat, snad to i přejde...

Začal hlasitě srkati čaj s mísky...

— Měl bych já rok a dva ještě tu pobýt... Mladý jsi... tuze se bojím o tebe... Žij čestně a bezpečně... Cizího nežádej, svého střez pevně...

Mluvilo se mu těžce, umlkl a přetřel si prsa rukou.

— Na lidi — spolehnutí neměj... mnoho od nich nečekej... Všichni jsme proto živi, abychom brali a nedávali... O, Hospodine, smiluj se nade mnou hříšníkem!

Kdesi v dáli hutný zvuk zvonu padl v tišinu jitřní. Ignát se synem třikrát se pokřižovali...

Po prvním hlasu mědi rozlehl se druhý, třetí a brzy vzduch naplnily zvuky zvonu volajícího k bohoslužbě, přiletující se všech stran — volně plynoucí odměřené, hlasitě volající...

— Tak tedy na mši začali zvonit, — řekl Ignát, zahloubav se sluchem v hlaholení mědi. — Znáš zvony po hlase?

— Ne... — odpovídal Foma.

— Ach, to zvonění je...! Tenhle [illegible] slyšíš? basový [illegible] to je u Mikuláše, Petra Mitriče Vjagina věnování... a tenhle, chraptivý, to je u Paraskevy Pjatnici...

Pějící vlny zvonu kolébaly vzduch, nasycený jimi, a tály v jasné modři nebes. Foma zádumčivě hleděl na tvář otcovu a viděl, že nepokoj mizí z očí jeho a že se oživují...

Náhle však tvář starcova do ruda zčervenala, oči se rozšířily a vypoulily se z dulku, ústa se udiveně rozevřela a z nich vyletěl podivný, siptící zvuk:

— F... f... achch...

Hned potom hlava Ignátova se odklonila na rámě a jeho tíhotné tělo pomalu sklouzlo s křesla na zemi, jako by země mocně stáhla je k sobě. Několik vteřin Foma se nehýbal a mlčel, se strachem a ustrnutím hledě na otce, potom však vrhl se k Ignátovi, pozdvihl jeho hlavu se země a pohleděl mu do tváře. Tvář byla temná, nehybná a široce otevřené oči na ní nevyjadřovaly nic: ani bolest, ani strach, ani radost... Foma se rozhlédl kolem sebe: tak jako před tím, v zahradě nikoho nebylo, a ve vzduchu stále plynul hlaholivý hovor zvonů... Ruce Fomovy se zatřásly, pustil z nich hlavu otcovu a ona tupě udeřila o zemi... Temná, lepká krev tenkým pramenem vyřinula se z otevřených úst po zsinalé tváři...

Foma jal se bít rukama v prsa a, kleče před mrtvolou, divě a hlasitě jal se křičeti... A všecek se třásl hrůzou a šíleným očima stále někoho hledal v hlubině zahrady.

IV.

Smrt otcová ohromila Fomu a naplnila jej podivným pocitem: v duši jeho rozlila se tišina — těžká, nehybná tišina, bez odpovědi pohlcující všecky zvuky života. Kolem něho pobíhali v nepokoji různí známí lidé; objevovali se, mizeli, cosi mluvili k němu, — on odpovídal jim převráceně, a řeči jejich nevyzývaly v něm nijakých představ, beze sledu tonouce v bezedné hlubině mrtvého mlčení, plnícího jeho duši. On neplakal, nestýskal si a ani nemyslil na nic; zasmušilý a bledý, nachmuřiv obočí, soustředěně se nořil sluchem svým v tuto tišinu, která vypuzovala z něho všecky city, spustošila jeho srdce a jako skřipcem stiskla jeho mozek. Vědomí jeho byl dostupný jen čistě fysický pocit tíhy v celém těle a především — v prsou, ano ještě se mu zdálo, že nadešel soumrak a, třeba slunce bylo vysoko na nebi, — všecko na zemi jaksi ztemnělo a sesmutnělo.

O pohřeb staral se Majakin. Směšně a s dobrou myslí běhal po pokojích, ztuha klepaje opatky bot, velitelsky pokřikoval na služebnictvo, plácal kmotřenci na rámě a těšil ho.

— A ty, hochu, co jsi zkameněl? Breč, lehčeji bude... Otec byl stár... chatrný tělem... Všem nám smrt uchystána, jí neutečeš... nesluší tedy předčasně mrtvět... Jeho nevzkřísíš smutkem, a jemu tvého smutku netřeba, neboť řečeno: „když duše od těla má nutností odjata býti strašnými anděly —, všech zapomíná přátel pokrevných i známých"... patrno, všecek ty jemu teď nic neznamenáš, plačiž si, nebo se směj... Ale živý o živého starati se musí... Ty raději plač... to je věc lidská... velice ulevuje srdci...

Ale ani ty řeči o nic nezavadily ani v hlavě, ani v srdci Fomově.

Vzpamatoval se v den pohřební, díky doléhavosti kmotrově, jenž všecek čas horlivě a svým způsobem se snažil vzbuditi jeho zdrcenou duši.

Den pohřební byl oblačný a chmurný. V mraku hustého prachu za rakví Ignáta Gordějeva jako černá stuha vinul se ohromný zástup lidu; v něm zářilo zlato říz duchovenských a temný šum jeho pomalého pohybu ', slévál se s majestátní hudbou sboru archierejských zpěváků. Fomu strkali i ze zadu i se stran; on šel, nic nevida, kromě šedivé hlavy otcovy, a kvílivé pění odráželo se v prsou jeho tesknou ozvěnou. Ale Majakin, jda podle něho, dotěrně a neunavně šeptal mu v uši:

— Pohleď, kolik lidu se hrne — tisíce! ... Sám gubernátor přišel otce tvého doprovodit... starosta města... skoro všecka rada... a vzadu za tebou — obrať se jen! — jde Sofja Pavlovna... Uctilo město Ignáta...

Z počátku Foma neposlouchal šepotu kmotrova, ale když ten mu pověděl o Medynské, bezděky se obrátil nazpět a spatřil gubernátora. Malinká krůpějka čehosi příjemného skanula v jeho duši, když spatřil tohoto důležitého člověka s ohnivou šerpou přes rameno, s řády na prsou, kráčejícího za rakví se smutkem v přísné tváři.

— Blahoslavená cesta, jíž kráčíš dnes, duše... — potichounku prozpěvoval Jakov Tarasovič, popotahuje nosem, a znova šeptal v ucho kmotřencovo:

— Pět a sedmdesát tisíc rublů — taková summa, že lze za ni právě tolik průvodčích požadovat... Slyšel jsi, že Soňka patnáctého základní kámen bude klást? Ve čtyřicátý den po pohřbu právě...

Foma znova se obrátil nazpět a jeho zraky se setkaly se zraky Medynské. Pod jejím laskavým pohledem hluboce vzdychl a rázem mu bylo lehčeji, jakoby vroucí paprsek světla pronikl v jeho duši a cosi tam roztávalo. A tuže ihned si vzpomenul, že nesluší mu vrtěti hlavou se strany na stranu.

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 9. února 1902. Číslo 20.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

LUDVÍK JAKOBOWSKI:

PARFUM.

Tento list píšu bez nadpisu. „Milovaná Terezo" nemá nyní žádného smyslu a „Milostivá paní" zdá se mi po tom, co jsem prožil v posledních měsících, ještě nesmyslnější.

Kdybych Tě byl včera náhodou neviděl v divadelní loži, byl bych Ti nepsal. Ale jakmile jsem uzřel Tvá unylá, bílá líčka, jež oblita byla přívalem černých kadeří, líčka, jež často míval jsem ve svých rukách, tu nezdržel jsem se dole. Po prvním dějství jsi odešla a jak jsi zástupem lidí kráčela, střetli jsme se na okamžik oko proti oku, nenávist proti nenávisti. Potom odhrčel Tvůj vůz, dozněl dupot frkajících koní. Jen já tam ještě stál s kloboukem na hlavě...

Nad tím pokrčíš rameny, že? Ačkoliv jsem Tě kdysi jako šílený udeřil, měl jsem přec smeknout. Tak by se zachoval kavalír.

Ano, to je to! Proto jsem vztáhl na Tebe svou ruku. Jednou a naposled. Já plebejec!

Rozumíš mi, proč?

Tázal jsem se často, co Tebe dohnalo k tomu, abys jednoho dne přitiskla svou hlavu na mou hruď? Co mne napadlo zatoužit po ní, pevně Tě přitisknouti, pevně Tě přidržet? A teď, laskavá, mladá paní, nejpyšnější hlavinka, jež zdobila kdy aristokratickou šíji, nejjemnější ručka, jež v mých širokých prstech spočívala... ne, nemám dosti slov, aby Ti řekl, čím jsi mi byla. A proto obklopila Tě má něžnost jako kletba, ze které nemohlas uniknout, i kdybys byla přišla na konec světa, neboť vše bylo naplněno mou láskou a Tebou v mém nitru.

To jsi věděla, Terezo, a přece jsi zavinila, že jsem Tě uhodil!

Ano, Terezo, Tys vinna...

*

Víš, odkud pocházím. Z jakéhosi hnízda z Pomoří, kde můj otec měl výčep a byl kupcem, čalouníkem, koželuhem a krejčím v jedné osobě. A to všechno pro nemocnou ženu a devět synů, z nichž jeden byl ztřeštěnější, neslušnější a hladovější než druhý. Tři zmizeli v Americe, čtvrtý se oběsil, pátý dosáhl jako voják šarže poručíka a zemřel v kasematech pevnosti Thorn. Ostatní jsou sedláci, a já jsem ten devátý.

Měl jsem štěstí. Škola byla mi hračkou. Proto absolvoval jsem vyšší reálku. Byl jsem premiantem. V každé třídě. Hravě odbyl jsem všecky zkoušky. A když jsem Tě poznal — bylo to v divadle, mělas tmavě červené šaty — byl jsem inženýrem, slavným sice, ale méně uhlazeným.

Tomu však naučil jsem se brzy, dříve ještě než jsem byl uveden do Tvého salónu.

Běžely týdny...

Terezo, znáš je? Víš něco o nich?

Kdybych Tě nenáviděl jednou jako úhlavního svého nepřítele, pouhá vzpomínka na ten čas mne obměkčí.

Ty šlechtična z Wernerů a já, syn obchodníka s koží z Mieltzimi!

A dávalo to přece dobrou harmonii, poněvadž naše ucho slyšelo jen jednu melodii, melodii lásky.

Ale jednoho dne...

Před šesti týdny, zajisté to ještě víš, chtělas spatřiti obrovskou dílnu, v níž vyrábějí se nové moje lokomotivy. Okolo této dílny chodil jsem pyšně, neboť každá linie byla dílem mých rukou, každá částka železa podléhala mé vůli. Když jsem se tehdá uvolil, provésti Tě v modré haleně dílnou i s Tvými přítelkyněmi, nevěděl jsem, že Tvá ledová upjatost náleží Tvé povaze. Milenec domníval se jen tušiti úlohu, jež hraje jeho milenka před světem, v této dílně, v hluku strojů, před pěti sty dělníky. Často spočinul zrak můj na Tvém čele a sklouzl až k jemnému kotníku, když Tvá ruka pozdvihla elegantní, promenádní toiletu. Ačkoliv jsem viděl, že můj pohled neopětuješ, dával jsem Ti potají za pravdu. Naše tajemství nutilo Tě k upjatosti. A smířil jsem se s tím. Vedl jsem vás dále a mluvil jsem zcela věcně, dokonce i učeně. Jen tehdy, když dělníci uctivě se k nám obraceli a pozdravovali mne, když každých pět minut jiní inženýrové hledali mé rady, byl jsem v hloubi duše šťasten. Neboť Tys to viděla též: Byl bych Tě nejraději vzal za

ruku, přitisknul na svá prsa a řekl: „Miláčku, to všechno je moje dílo, moje...“

Musil jsem býti slep, poněvadž teprve potom jsem viděl, že držíš svůj kapesník na ústech a pocítil jeho vůni.

Tázal jsem se Tě — komtessy byly poněkud za námi — je-li Ti dobře. A Tvá odpověď?

„Ano! Ale to množství lidu! Páchne to tak ošklivě.“

Zde to začíná, Terezo!

Žádné slovo pro mne a pro mou práci. Já je očekával; jen malé slůvko lásky: „Oh ty,“ nebo „můj milý“... Ale nepřicházelo, a já zarmoucen, poznal, že hraješ svou roli dále. „Ale má pravdu,“ řekl jsem si: tisíc očí hledělo na nás.

Ale slovo pro mou práci, pro mé poctivé pomocníky, bez nichž jsem nebyl ničím a nic podnikati nemohl, to slovo nepřicházelo.

„Prosím Tě, oslov jednoho dělníka,“ řekl jsem, když hučení a dunění strojů nás obklopilo.

„Nemohu. Ten nesnesitelný zápach...“ To byla Tvá odpověď.

A to bylo vše.

Naše zraky se potkaly. Někdy hledíme do očí člověku, jehož jsme po léta milovali a ctili a tento pohled připadá nám tak cizí. Zdá se nám, jakoby po léta něco byl skrýval, co teprve v tomto okamžiku odhalil. Bleskurychle ucítíte tu cizí, studený živel.

Tak stalo se i nám v tomto okamžiku.

A jak obě komtessy k nám blíže přistoupily, řekla jedna z nich, rusá, štíhlá to, co Tys nemohla: „Teď teprve učím se obdivovati práci.“

„Smím Vám z vděčnosti políbiti ruku?“ odpověděl jsem v enthusiasmu a políbil jsem její ručku. Se smíchem k tomu svolila a já volal: „Milostivá paní baronka cítí jen zápach tam, kde vy obdivujete práci!“

„Více toho již nesnesu,“ bylo Tvou odpovědí.

Bylas dětinská, nespůsobná. Ale který spor nezmizí pod měkkýma rukama ženy? Polibek ženských úst ničí nejostřejší slova, jež byla táž ústa pronesla, dlouhý pohled spíše dosáhne odpuštění než hněv. Proto bylo již v nejbližší době zase všecko dobře.

Ale krátce před rozloučením začala jsi znova. Tys nemohla za to. Tys byla aesthetickou povahou: nepříjemný parfum činil Ti nejlepší lidi nesnesitelnými. Často budil ve společnosti některý z mužů Tvůj zájem; potom jeden ošklivý pohyb kapesníkem, špatný parfum... ó, celý tucet takových věcí rozčilena řeklas mi do očí. Chtělas se hájiti, ale v tom okamžiku spáchalas tucet nových zločinů.

Na odchodu jsem Tě políbil, jako vždy. Ale v tomto okamžiku jsem Tě nenáviděl i Tvoje způsoby.

Tvá slova padala na mne jako kapky rozžhaveného kovu. Počal jsem více dbáti sebe. Rozvázal jsem šestkráte kravatu, než se mi její klička líbila. Stál jsem před zrcadlem, odhrnul jsem rty, abych se o stavu svých zubů přesvědčil. Stavěl jsem se před obchody s voňavkami a vyhlížel věci ve skříni vystavěné. A hleděl-li jsem pozorněji, napočítal jsem dvanáct prostředků k čistění nehtů. Dvanácte věcí za 44 marek pro deset nehtů.

Ale podržel jsem své rozhodnutí. Čtyřicetčtyři marky vydělával nejzručenější dělník v továrně mého chéfa sotva za týden. A za ty čtyřicetčtyři marky žili všickni, muž, žena a šest dětí. A spokojeně! Děkovali Bohu za denní chléb.

A pojednou jsem se obrátil.

Bylo to o jedné hodině s poledne.

Večer o šesté hodině byla poslední lokomotiva v továrně hotova. V 8 hodin slíbili chéfové pořádati banket mně na počest! Měl jsem od půl sedmé do půl osmé pokdy k Tobě zaskočit. Přímo z dílny jsem přišel, neboť komu bych měl dříve svou radost, svou pýchu složiti k nohám, než Tobě!

Mám Ti opakovati, co se stalo v těch několika minutách?

Přišel jsem k Tobě z práce, z potu strojníků. A když jsem Tě ve své šedivé vestě na svá prsa strhl, abych Ti řekl, že jsem se stal ředitelem největší stojírny v Německu, že mé příjmy více než stačí, abych svou ženu přivedl do vytouženého zámku... tu, opřela jsi se oběma rukama o má prsa, zatím co jsem objal Tvůj pas a odhodilas hlavu tak daleko, že jsem Tvé bílé podbradí viděl a...

A to rozčilení v Tvých očích! ...nezapomenu ho nikdy.

Ale musil jsem přec být zbaven smyslů, neboť jen v šílenství mohl jsem udeřiti ženu!

Udeřit svou milenku!

Tebe, Terezo!

Teď je má známost u konce.

Na Tebe se nehněvám, poněvadž jsi ne mohla nic jiného cítiti, než cítilas.

Ale i mně ponech právo cítiti, jak dovedu. Bolí mne jen, že jsem Tě uhodil, to mne bolí a tíží mé srdce. Proto mi odpusť.

Ale pokaždé, když myslím na ty minuty, zdá se mi, že moje plebejství urazilo Tvou aristokratickou bytost, plebejství, jež ona z hloubi duše nenávidí a neukojitelnou vášní miluje zároveň.

Buď spokojena s tímto mým vyznáním.

Přeložil Miloš Čtrnáctý.

BEDŘICH NIETZSCHE.

Z lidových přednášek prof. dra Frant. Krejčího.

(Pokračování.)

Odkryl jsem takřka žití znova, dí v upomínkách z r. 1888, sebe v to počítaje, okusil jsem všech dobrých věcí i těch nepatrných, jichž okusiti nedovedou jiní, učinil jsem ze své vůle k životu svou filosofii. Neboť — a to prosím uvažte — léta mé nejmenší životní síly to byla, v nichž jsem přestal býti pesimistou; instinkt sebezachování zapověděl mi filosofii bídy a malátnosti.

Můžeme mu věřiti do slova: Zarathustra obsahuje skutečně filosofii smiřující s životem, dávající lidstvu cíl a Zarathustra jest skutečně vrcholem vývoje Nietzschova — zde máme Nietzsche pravého. S tohoto vrcholu pochopujeme také nejlépe celý jeho vývoj; co předcházelo, je přípravou, co následovalo doslovem, který ovšem končí úplnou dekadencí duševních sil. Podle Zarathustry musíme Nietzsche posuzovati a jeho význam stanoviti. Co chtěl a mohl říci, to obsaženo jest zde. On sám toho si je vědom a zakládal si na díle tom nejvíce, mnohdy jeho sebevědomí přestupuje hranici obvyklé reservy — jeví se domýšlivostí. Jednou dí: Dal jsem lidstvu nejhlubší knihu, kterou má; jindy zove je zukunftreichstes Buch. Suďme o těchto a podobných výrocích, jak suďme, s tím, že Zarathustru klademe nejvýše mezi Nietzschovými spisy, souhlasí a to potvrzují.

I po té stránce je Zarathustra nejcharakterističtějším dílem Nietzschovým, že v něm stejně se uplatňuje básník jako filosof, umělec a myslitel, a to způsobem, jemuž podobného nenajdeme v současné literatuře. Není to báseň v obyčejném slova smyslu, ani lyrická ani epická ani dramatická ani nějaká spojenina těchto druhů; je to alegorie jako asi Komenského Labyrint světa, prostředky básnického umění stojí tu ve službě filosofické spekulace; není tu myšlenka nějaká zkonkretisována v ději skutečného nebo smyšleného života, ani citová nálada rozanalysována ve své prvky, jimiž by se vloudila v mysl čtenářovu: myšlenka zůstává ve své abstraktní výši a oděna jest v roucho symbolické, protkané vším uměním musy básnictví a podává se formou příkazů, kazatelskou, vešteckou. Básnický jest vlastně jenom sloh, jenž — jak dí Brandes — zní od prvního do posledního slova plně, hluboce, mocně, místy poněkud kazatelsky slavnostné ve svém bojovném posuzování a odsuzování; vždy jest výrazem radosti nad samým sebou, ba jakéhosi nadšení pro sebe sama, ale bohatý na jemnosti i smělosti, jistý a mnohdy velikolepý. Za tímto slohem spočívá nálada jako závětří v horském vzduchu, který je tak lehký, tak étherově čistý, že v něm není látek nakažlivých, že se v něm bakteriím nedaří, že tam žádný hluk, zápach, prach, kámen, stezka nesahá. (Je to dobrá, hluboká kniha, jasná svou radostí ze života, temná svou řečí záhadnou, kniha pro duševní horolezce a odvážlivce a pro těch nemnoho, kteří jsou vycvičeni v pohrdání lidmi, jež tísnící se dav podceňuje, a kteří vycvičeni jsou ve velké lásce k lidem, v lásce opovrhující jen proto tak hluboce, že jí tane na mysli obraz vyššího, statečnějšího lidstva, které chtějí vychovati a vzdělati.)

Proč formy této Nietzsche užil, o to hádati se bylo by zbytečno; patrně odpovídala jeho náladě a jest dílem uměleckého vnuknutí, z něhož ani sám by si nedovedl vydati počet. My vidíme pouze, že tím Nietzsche dociluje, čeho by nedocílil formou jinou. Podává myšlenky své dogmaticky, bez dlouhých, unavujících důkazů a místo těchto opatřuje myšlenkám svým suggestivní moc, kterou působí umělci a kazatelé na své okolí bezprostředně. Vnucuje nám své myšlenky a donucuje nás jimi se zabývati, což je poloviční úspěch. Bez hlubokého dojmu neodloží knihy nikdo, třeba nesouhlasil.

Nuž, jaká jest to filosofie knihy té podivuhodné, co hlásá Zarathustra?

Dvě velkolepé myšlenky: *nadčlověka* a *věčnou střídu věcí*. V pojmu nadčlověka obsažen jest ideál Nietzschův, jenž obsahuje jádro jeho filosofie a takřka tresť jeho individuality. Pojmem tím řekl to, čím vůbec dovedl přispěti k uvědomění si cíle vývoje lidstva. V pojmu tom jest vyrovnání protiv první a druhé periody Nietzschovy; je to genius první periody, obroditel lidstva, obměněný evolutionistickým positivismem periody druhé. Znamená fysicky, duševně a mravně dokonalejší typ lidstva, k němuž má nynější člověk hledět se dostati vědomě. Nadčlověk jest přímé pokračování vývoje, který jde v organické říši od rostliny k prvokům, červům, zvířatům, opici, člověku. Člověkem nynějším není vývoj ukončen; tak jako je člověk Uiberthier, tak se vyvine z člověka Uibermensch. Avšak jestliže vývoj od rostliny k člověku šel nevědomě, jestliže tvorové vyvíjející se poslouchali nějakého neznámého zákona a byli nástrojem cizí vůle i proti vlastní vůli: nyní lidstvo má *vědomě* snažit se dosíci nového, dokonalejšího typu. „Jest na čase, aby člověk si vytknul svůj cíl“. Lidstvem vládne až dosud nesmysl — nikoli smysl (Unsinn — Ohnesinn). „Nadčlověk je smysl země“ t. j. lidstvo uvědomí si, že cílem jeho nadčlověk.

A jak si to lidstvo může uvědomiti? Je k tomu donuceno pudem, který tvoří základní vzpružinu vývoje vůbec a který jest Wille zur Macht.

Vůle býti mocnějším, silnějším neuvědoměná je docela ve smyslu Darwinovském, ta,

z níž vzniká boj o život, přirozený výběr, jenž řídí se zákonem: silnější zvítězí.

Tato vůle uvědoměná ve smyslu Nietzschovském znamená chtíti býti lepším.

Vidíme, jak v tomto pojetí myšlenka evoluce, které se Nietzsche držel v druhé periodě, spojena jest s myšlenkou Schopenhaurovskou, která tvořila základ názoru jeho v periodě první, a že se tím obě myšlenky doplňují v nový plodný princip vyrovnávající nedostatky obou svých složek. Positivistický vývoj nemá cíle; z ničeho není patrno, jak si má člověk představiti budoucnost. Schopenhaurovská vůle vylučuje zase účelnost, již vidíme v dění světovém s hlediska vývojového; ta vůle nechce život, nechce vývoj, zastavení chtění, zničení života je výsledek všeho uvědomění. Avšak s atributem zur Macht, býti mocným, vůle Schopenhaurova dá se spojiti s myšlenkou vývoje a rázem svět jeví se v perspektivě docela jiné. Mám cíl, vím, proč žiju, chci žíti, musím žíti a vím, jak mám žíti. V tom spojení je metafysický podklad Nietzschova pojmu nadčlověka, v tom jest i empirický podklad, neboť vůle, snaha po moci je fakt nepopiratelný, toť egoism známý, to pud sebezáchrany a vše, co theorie přirozeného výběru ze zkušenosti uvádí, možno uvésti na doklad; na tom lze založiti pojem mravnosti. Nehledíme-li k důsledkům, jež Nietzsche z toho vyvodil a jež částečně připravují myšlenku tu o její hodnotu — nutno uznati, že tím podal světu myšlenku obsažnou, dalekosáhlou. Vmysleme se jen do ní, a přesvědčíme se, jak nové světlo vrhá na všechny problémy životní, na základy filosofické! Pro myšlenku tu jest Nietzschovi zajištěno místo ve filosofickém vývoji a podrží je, i když rozprchne se nymbus popularnosti, který nás činí k filosofické hodnotě jeho nedůvěřivými. Důsledky dají se nám nyní samy sebou a Zarathustrovy symboly nemají pro nás tajností. Pochopíme jeho radost z tohoto nálezu i pathos, se kterým jej lidstvu hlásati chce.

Jaký je ten nadčlověk a co máme dělati, abychom přispěli k obrození lidstva směrem k nadčlověku? Především musíme si býti vědomi, že nynější člověk je poslední člověk a že celý skrz na skrz, jak jest, musí býti překonán, od něho musí býti postoupeno výše, jsme mostem k nadčlověku. Vše, co posledního člověka udržuje v dosavadním stavu, musí býti odstraněno, ač jest nevyhladitelný jeho rod jako zemní blecha. Tento poslední člověk holduje jednomu ideálu: vynalezli jsme štěstí, říká, mžouraje očima a libuje si v té špíně dekadence: Neví, co je láska, nestará se o to, co je tvoření, nemá cíle; všecko činí malým, titěrným a hledí se, co možná nejdéle udržeti. Narkotika a alkoholika pomáhají mu od útrap a od bázně před smrtí, pohodlná prostřednost je heslem obecným, sociální demokracie, křesťanství; modernita činí všechny rovnými všem, aristokratické ideály dřívějšku jeví se na soudě těchto lidiček bláznovstvím a klamem. V tom obsaženo jest to štěstí, jež si dnešní lidstvo vynalezlo, štěstí člověka posledního, jenž jest soujem všeho malého, úzkého, polovičatého, prostředního, pohodlného, zženštilého, příjemného, samolibého, unimraného, zbabělého, nestálého, plazivého, otrockého. (Pokračování.)

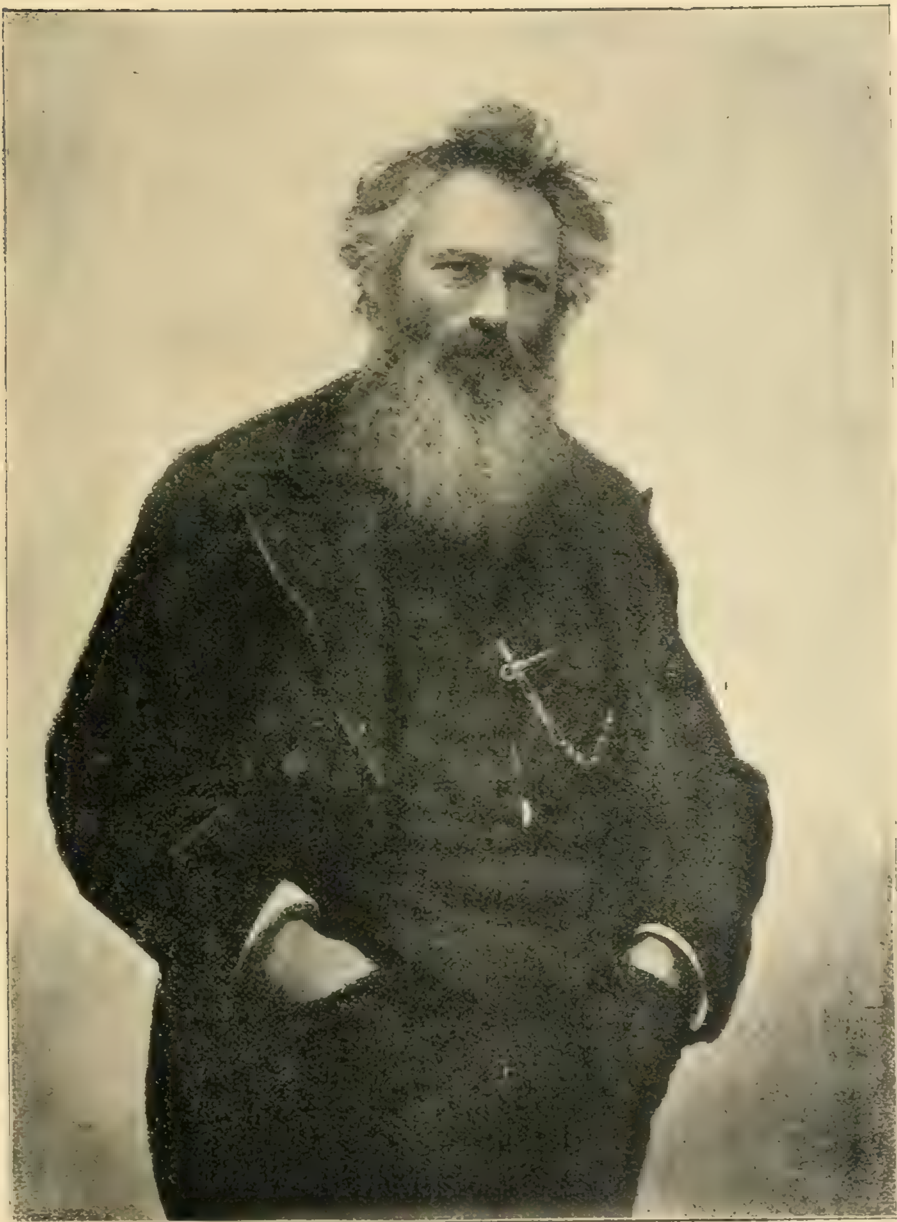
UMĚNÍ RECITAČNÍ.

Před třemi roky naší zastrčenou a cizinci nevyhledávanou Prahou se mihly červené vlasy, bílé šaty, černé rukavičky. — Paní Yvette Guilbertová. Od té doby některé věci se změnily, některé ne. Paní Yvette na příklad místo bílých krajkových oklekla dlouhé a vleklé, černé sametové šaty. Styky českofrancouzské sice nabyly větší vřelosti, upevnily se telegramy a prohloubily se přípitky na radnici, ale přece paní Yvette ukázala se zas v německém divadle i tentokrát, a to v posledních dnech lednových. Nemluvím o tom, že by byla paní Yvette v českém divadle mohla recitovat, ale mohlo se to aspoň stát na neutrální půdě, v Rudolfinu, v Konviktě, třeba i ve Variété ... Pak snad přece někdo z české společnosti by se byl šel na ni podívat, nebo za podívanou a poslyšenou to stálo — co naplat. Mnohý ovšem by byl býval zklamán, jako ten pán, jenž viděl, že není ani hezká ani mladá, co tedy na ní je? Nebo ta dáma, jíž její šaty nijak svým střihem a chicem neokouzlily?

Mnohý by byl našel na paní Yvettě, co na ní je — její umění.

Paní Yvette už ovšem první květ mládí dávno má za sebou, a tedy ani na „beauté du diable" pretensí dělat nemůže, ale ona toho nemá potřebí, protože má mnohem víc než to — krásu výraznosti a té tolik, že se člověk diví, kouká, žasne, je oslněn, je dojat, je roztrpčen, je hrůzou naplněn a nemožno mu pochopit, že to pořád jedna a táž osoba.

Paní Yvette Guilbertová je chansonetka? Nebo to jen lidé tak říkají, že jiného názvu nemají. Její chansony, i její podání se vymyká všemu obvyklému. Je to něco nového a silného a trpkého. A je v tom velká dávka satiry. Ne dobrácký a šosácký humor Buschův, než bolestnost a šíravost satiry Th. Heine. Pohřeb dělníka v mlze, idiot, opilá, studenti, kteří z učení umírají, protzové (nemám českého slova pro tento pojem), ženy pokrytecké a muži pokrytci, vrahové, kteří na vnějších boulevardech obětí své vyhlížejí, a nevěstky, které jim k tomu napomáhají, a trnou, když se pak milenci

J. N. KRAMSKOJ:
PODOBIZNA ŠIŠKINOVA.

zločinci dostávají do vězení a pod guillotinu. Vlastně skoro samé temné stránky života. I její výsměšný úsměv a pohrdlivý a ironický záblesk očí platí výlučně lidské bídě, hlouposti, malichernosti, směšnosti. Je něco zdrcujícího v jejím podání. Není to ani pro holčičky ani pro chlapečky, protože ti by na tom něco jiného viděli, je to jen pro zralé lidi, a také jen ti mohou pochopit, co ona podává.

Myslím, že v jejím repertoiru je jen jediná píseň Berangerova koketní a lascivní „Ma grand mère“, a není také ta pro svou dobu karakteristická? A vedle stojí známá ballada Richepinova „La glu“ tak jednoduchá, jen s nejpotřebnějšími slovy, se svým popěvkem lou lou, laire, pokaždé jinak, ale jaký silný dojem a jakou škálu citů v nás vystřídá! Když knížku do ruky vezmeš a čteš předlohy pí. Yvetty, vidíš zde něco směšného, něco se ti nezdá dost umělecky řečeno, něco pathetického, něco příliš effektního, nejsi spokojen. Ale potom, když paní Yvette recituje, mizí to. Chyby a nedostatky pí. Yvette přemahá svým uměním reprodukčním. Přemahá, to je málo. Jakmile ona mluví, zpívá, recituje, šeptá, naprosto chyb už není. Je to dokonalé, musí to tak být. A v tom momentě, když cit nějaký vyjádřit chce, celá je tím zachvácena, co vyjadřuje. Oči, ústa, hlas, tělo, ruce. Jako by moment chytila plasticky, tak vše do sebe splývá. A vše je jednoduché, bez affektace, a to největší co možno říci — musí to tak být, jak ona to podává jinak by to bylo špatné.

Paní Yvette tentokráte nejezdí sama, jezdí s umělci z Montmartru, kteří své vlastní písně a ballady recitují. Všichni dost způsobně recitují a po případě i zpívají. Neuráží to svou přemrštěností, ale také to nepřekvapí, protože před paní Yvettou, jako hvězdy před sluncem blednou.

Anna Maria.

DROBNOSTI.

Bernt Lie: **Pohřeb.** Čtenáři těchto Besed dojista se pamatují na ponurý finský obrázek z loňského ročníku. Čuchonec přiveze pohřbit ze svého otce jen zbytky, neboť užíval mrtvoly celou zimu za vnadidlo na lišky. Obrázek ten vyšel nyní právě v Besedách Lidu č. 15. To by arci nevadilo, ale vadí, že nějaký pan Fr. J. Hruška vydává jej za svůj, původní. (Ze života laponského, napsal Fr. J. Hruška.)

*

Naše galerie. Pro nedostatek místa odložili jsme slova ke Kramskému na příště.

DĚTSKÝ KOUTEK.

ZBYTEČNÁ HÁDKA.

Mýtných Toník má malého mopslíka, žemlového s černým nosíkem. Říká mu Puclík a má ho tak rád, že by pro něho třeba — nešel do školy.

Jednou navečer vyšel si Puclík na silnici. Naproti byla stráň, na níž se kmitalo nějaké žluté světélko. To bylo Puclíkovi divné a počal se na světélko durdit. To je jistě něco zlého, nebezpečného, myslil si asi.

„Haf!“ zakřikl na domnělého nepřítele. Ozvěna odpovídala z lesa: „haf!“ „Havaf“, zlobil se Puclík: „avaf“, opakoval z lesa nepřítel. „Rrrav avaf“, rozvztekal se už Puclík zlobě se, že mu nepřítel oplácí stejnou z lesa. A stejně rozvztekala se ozvěna. Tak to šlo střídavě dále, až Puclík úplně ochraptěl, rychle dýchaje a jazýček vyplazuje. Tu zaslechnul volání Toníkovo a přestal. Nepřítel přestal také a bylo ticho.

„Vidíš“, domlouval Toník lísajícímu se Puclíkovi, jenž byl rád, že to všecko přestalo, „co z toho máš? Podruhé nezačínej“.

o o o

ŠPATNÝ ZÁKLAD.

Náš malý Fanda dostal stavebnici. Stavěl brány a mosty, že se každý divil; když ho omrzely brány, umyslil si, že vystaví velblouda. Čtyři kamínky byly nohy, přes ty položil kamének dlouhý, to byl hřbet, a na ten postavil ze dvou stříšek hrb a z půl klenby hlavu. Ovšem musilo se napřed každému ohlásiti, že je to velbloud. Ale Fanda v tom viděl nejdokonalejšího velblouda na světě.

Hůře to šlo se slonem. Slonovi z kamínků nikterak nechtěl chobot viseti ve vzduchu. Proto toho Fanda nechal a staví teď pomníky a věže. Kdykoliv vystaví vysokou věž, pohne mu některá ze sestřiček stolem a hrrr! věž se řítí. Taková nehoda uvádí Fandu v zuřivost; křičí a tluče kamínky až strach.

„To nesmíš, Fanouši, se zlobit,“ řekla mu onehdy maminka; „dal jsi tomu špatný základ, a proto to spadlo.“

„Dal jsem špatný základ,“ opakoval utišený Fanda: „to musím, maminko, dát lepší základ!“ A od té doby se již nezlobí.

Konrád Pospíšil.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

V kostele Fomu rozbolela hlava a začalo se mu zdát, že všecko kolem něho i pod ním se kolíbá. V dusném vzduchu, nasyceném prachem, dýcháním lidí a dýmem kaditelnic, nesměle se chvěly plaménky svící. Mírná tvář Kristova hleděla naň s veliké ikóny a plameny svící, odrážející se v temném zlatě koruny nad čelem Vykupitelovým, připomínaly krůpěje krve...

Probuzená duše Fomova dychtivě se sytila majestátně mračnou poesií bohoslužby, a když se ozvalo dojemné vyzvání: „Přistupmež a dejmež poslední políbení," — z prsou Fomových vyrvalo se takové hlasité kvílivé naříkání, že zástup v kostele zvlněn byl tímto výkřikem hoře.

Vzkřiknuv zapotácel se na nohách. Kmotr ihned jej zachytil pod pažemi a jal se jej strkati k rakvi, prozpěvuje dosti hlasitě a s jakousi odhodlaností:

— Lí-í-bejte byvšího maličko před tím s ná-á-mi. Líbej, Fomo, líbej!... odevzdáván jest zajisté hro-obu, ka-a-menem přikrýván jest... do tmy se ubí-í-rá, s mrtvými pobřeb svůj má...

Foma se dotekl rty čela otcova a s hrůzou se odklonil od rakve.

— Tišeji. S noh bys mne byl srazil . . . — pološlasně poznamenal mu Majakin, a tato prostá, klidná slova podržela Fomu pevněji, než ruka kmotrova.

— Spatřujíce mne bez hlasu i bez dýchání tuto ležícího, vzplačte nade mnou, bratří a přátelé . . . — prosil Ignát ústy církve. Ale jeho syn již neplakal: hrůzu vzbudila v něm černá, opuchlá tvář otcova, a tato hrůza poněkud vystřízlivila jeho duši, opojenou tesklivou hudbou pláče církve pro hříšného syna svého. Jej obstoupili známí, důtklivě i laskavě jej utěšujíce; on poslouchal je a rozuměl, že všichni ho litují a on je drahý všem. Ale kmotr šeptal mu v ucho:

— Pozoruj, jak se k tobě lichotí . . . čuchají kocouři sádlo . . .

Tato slova byla nepříjemná Fomovi, ale byla užitečna jemu tím, že ho donutila tak neb onak ozvati se na ně.

Na hřbitově, při pění věčné vzpomínky, znova hořce a hlasitě zakvílel.

Kmotr ihned uchopil jej pod paží a odvedl jej pryč od hrobu, s horlivostí mluvě k němu:

— Jaký ty jsi, brachu, malodušný! Či snad mně ho není líto? Vždyť jsem já skutečnou cenu jeho znal a tys jenom synem byl. A hle, nepláču já . . . Tři desítky let a více prožili jsme duše v duši s ním . . . co tu promluveno, co tu promyšleno . . . kolik hoře spolu vypito . . Mlád jsi, tobě-li se sluší hořem trápit? Všechen život tvůj je před tebou, a budeš všelikým přátelstvím bohat. Ale já jsem stár . . . a hle, jediného druha jsem pochoval a jsem teď jako žebrák . . . nezjednám si již já tovaryše po své duši!

Hlas staříkův divně zadrkotal a zaskřípěl. Jeho tvář se šikmo pokřivila, rty se roztáhly ve velikou grimasu a třásly se, vrásky se sježily, a po nich z malinkých očí tekly slzy drobné a husté. Byl tak pohnutlivě lítostný a nepodoben sám sobě, že Foma stanul, přitiskl jej k sobě s něžností silného člověka a s nepokojem vzkřikl:

— Neplačte, tatínku . . . holoubku! neplačte . . .

— Takhle, tak! — slabě promluvil Majakin, a těžce vzdychnuv, pojednou znova se změnil v pevného a rozumného staříka.

— Tobě fňukáním se obírati nelze . . . — tajemně pronesl, usedaje v kolesku podle kmotřence. — Ty jsi nyní — velitelem na vojně a musíš svým vojáčkům komandovat chrabře. A vojáčkové tvoji jsou — ruble, a máš ty jich armádu ve-elikánskou . . . Bojuj, uměj!

Foma, udiven jsa rychlostí jeho změny, poslouchal jeho slova a, podivno, připomněla mu dunění oněch hrstí země, které lidé házeli do hrobu Ignátova, na rakev jeho.

— S kým mám bojovati . . . — řekl Foma vzdychaje.

— A tomu již tě naučím! Říkával ti otec, že jsem já stařík rozumný a že je záhodno poslouchat mne?

— Říkával.

— Ty tedy poslouchej! . . . Spojí-li se rozum můj s mladou silou tvojí — krásného vítězství možno dobýti . . . Otec tvůj byl veliký člověk . . . ale nedaleko před sebe hleděl a neuměl mne poslouchati . . . I v životě úspěchu dobýval ne rozumem, ale odvahou víc . . . Och, co asi z tebe vzejde . . . Ty přestěhuj se ke mně, takto samotnému se ti doma bude stýskat . . .

— Tetka je tam . . .

— Tetka . . . ta je nemocná . . . také nedlouhý jí pobyt na zemi . . .

— Nemluvte o tom, — tiše prosil Foma.

— Ale budu mluvit. Smrti se ty nemáš co bát — nejsi starucha na peci. Žij sobě bez bázně a dělej to, k čemu jsi určen. A člověk je určen, aby na světě zřídil život. Člověk — toť kapitál . . . on jako rubl skládá se z chatrných měděných grošů a kopejek. Z prsti zemské, řečeno . . . A podle toho, jaký obrat má v životě, vsává do sebe sádlo a olejíček, pot a slzičky, — vytváří se v něm dušička a rozoumek . . . A podle toho začíná růsti vzhůru i dolů . . . brzo, vidíš, je mu cena groš, brzo půlaltynník, brzo sto rublů . . . a bývá i nade všecky

ceny . . . Jest pusten v obrat a musí životu procenta přinést. Život vše lidské cenu zná a před časem obchodu našeho nezastaví . . . nikdo, brachu, sobě ve škodě nepracuje, je-li rozumný . . . a život má mnoho rozumu nasbíráno . . . Posloucháš mne?

— Poslouchám . . .

— A čemu ty rozumíš?

— Všemu . . .

— Lžeš, možná? — pochyboval Majakin.

— Avšak jenom . . . k čemu umírat třeba? — tiše se otázal Foma.

Kmotr se soustrastí pohlédl na jeho tvář, pomlaskal rty a řekl:

— Rozumný člověk na tohle nikdy se neotáže. Rozumný člověk vidí, je-li kde řeka . . . tedy že teče někam . . . a kdyby stála, tu bylo by bláto . . .

— Zbůhdarma si posměšky tropíte . . . — zasmušile řekl Foma. — Moře také nikam neteče . . .

— Ono všecky řeky v sebe pojímá . . . a bývají v něm silné bouře . . . Tak i stejně moře života vezdejšího od lidí stravuje se vlněním . . . smrt pak obnovuje vody jeho . . . aby nezahnily . . . Nechť si jakkoliv lidé mrou, přece jich stále je víc a víc . . .

— Co z toho? Otec, ten umřel . . .

— I ty umřeš. . .

— Tak co že je mi po tom, že lidí víc a více přibývá? — teskllvě se usmál Foma.

— E-eche-che! — vzdychl Majakin. — A nikomu do toho nic není . . . Hle, i nohavice tvoje jistě tak rozumují: co je nám do toho, že je na světě všeliké látky, co libo? Ale ty jich neposloucháš, obnovíš a zahodíš . . .

Foma vyčítavě pohlédl na kmotra a vida, že stařík se usmívá, podivil se a s úctou řekl:

— Opravdu tedy se, tatínku, nebojíte smrti?

— Já, synáčku, nejvíc ze všeho se bojím hlouposti, — s pokornou jedovatostí odvětil Majakin. Já tak předpokládám: dá tobě hlupák medu — plivni, dá mudřec jedu — pij! Ale tobě, brachu, povím: chatrný je bojovník kohout, který má hřebínek schlíplý . . .

Posměšná slova staříkova urazila a rozzlobila Fomu. Odvrátil se stranou a řekl:

— Nedovedete vy bez těchto vytáček mluvit . . .

— Nedovedu! — vzkřikl Majakin, a oči jeho neklidně zahrály. — Každý mluví tím jazykem, jaký právě má. Drsný se zdám. Což?

Foma mlčel.

— Ech, ty . . . Ty tolik pamatuj — miluje ten, kdo učí . . . Pevně to pamatuj . . . A strany smrti nepřemýšlej . . . nerozumná věc je to, brachu, aby živý člověk o smrti přemýšlel. „Eklesiastes“ lépe než my o ní uvažoval, uvážil a řekl, že i psu živému je lépe, než mrtvému lvu . . .

Přijeli domů. Celá ulice před domem byla zastavena ekypážemi a z otevřených oken do vzduchu lil se hlasitý hovor. Sotvaže se Foma objevil v sále, chopili jej pod pažemi a přivlékli ke stolu se zákusky, přemlouvajíce jej, aby zapil a zajedl něčím. V sále bylo šumno, jako na bazaru; bylo těsno i dusno. Foma mlčky vypil jednu sklenku vodky, dvě, tři . . . Kolem něho lidé mlaskali a mlaštěli rty, kloktala vodka, vylévaná z láhve, cinkaly sklenky . . . Mluvili o sušeném hřbetu vyzím a oktávě solisty v archierejském sboru a znovu o hřbetě vyzím a o tom, že starosta městský také chtěl pronésti řeč, ale po archierejovi se neodhodlal k tomu, boje se, že promluví špatněji, než on. Kdosi s pohnutím vyprávěl:

— Nebožtík tak dělával: odřízne skývku lososiny, opepří ji důkladně, druhou skývkou přikryje, a dolů za sklenkou pošle . . .

— Ná-ásledujmež jeho příkladu . . . — hlučel hutný bas.

Foma, zachmuřen, s pocitem urážky v srdci, hleděl na tučné rty a čelisti, žvýkající chutná jídla, a chtělo se mu vzkřiknout a vyhnat ven všecky ty lidi, jichž solidnost ještě před nedávnem budila v něm úctu k nim.

— Buď jen trochu vlídný . . . hovornější . . . — polohlasem řekl Majakin, objeviv se u něho.

— Co oni zde žerou? Do traktéru přišli, co? — hlasitě a se zlobou řekl Foma.

— Psst! . . . — zděšeně poznamenal Majakin a rychle se ohlédl s líbezným úsměvem na tváři.

Ale bylo pozdě: jeho úsměv ničemu nepomohl. Slova Fomova slyšeli. — šum a hovor v sále začal se zmenšovat, někteří z hostí jaksi spěšně měli něco na starosti, jiní, s urážkou se zachmuřivše, položili vidličky a nože a odstoupili od stolu se zákuskami a všichni úkosem hleděli na Fomu.

Setkal se s jejich pohledy, neklopě očí, zlý a mlčenlivý.

— Ke stolu, prosím! — volal Majakin, míhaje se v zástupu lidí, jako jiskra v popelu. — Račte, prosím! Ihned lívanečky přijdou.

Foma škubl rameny a šel ke dveřím, hlasitě praviv:

— Já jisti nebudu . . .

Slyšel nevlídný hluk za sebou a úlisný hlas kmotrův, mluvící ke komusi:

— Z hoře . . . přece Ignát mu otcem i matkou byl . . .

Foma přišel do zahrady na to místo, kde umřel otec a tam usedl. Cit samoty a stesku dusil mu hruď. Rozepjal límec košile, aby si ulehčil dýchání, opřel se lokty o stůl a stisknuv hlavu rukama, nehybně strnul. Skrápěl drobný deštík, a listí jabloňové melancholicky šumělo pod dopadajícím deštěm.

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.

Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 16. února 1902. Číslo 21.

BESEDY ČASU.

Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, pololetně 2 kor. 5 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

)OJMY OD MOŘE.

Je 7 hodin ráno. Dveře kabiny „druhého ékaře“ se otevřely, a na úzkém koridoru zjevila e přitloustlá postava „druhého lékaře“ Dra Oliy. Vlhké, málo urovnané vlasy a vousy a trochu ardělá pleť svědčily, že zrovna asi vstal a ve pěchu na sebe hodil bílou uniformu tropů, aby čas přišel k visitě. V koridoru minul několik spalých sluhů, kteří cídili šaty důstojníků; řišel do baterie, kde matrosové s botami uvázaými vzadu na řemeni u kalhot bosi chodili malými škopíky a zuřivě zalévali všechno voou. Jiní ospale točili klikou pumpy, která vrhala iosaznou rourou spousty mořské vody do veliého sudu. Vysoký, štíhlý marsgast chodil s vyasanýma po kolena kalhotama v této směsici atrosů, škopků, kartáčů a prken jako jenerál. am někoho pobídl, aby rozebral můstek u dveří udrhl, jinde se vyvadil s matrosy, kteří něco atně umyli, občas dokonce, aby dokázal, že ráce nehanobí člověka, sám vzal bujol (škopík) vlastnoručně poléval košťata myjících matrosů. šude bylo plno vody, a Oliva jen s námahou řešel baterií, opatrně se vyhýbaje škopkům neilosrdně vodu chrlícím. Konečně došel až k nízým dveřím, na nichž se krčil nápis „Spital“. nemocnici také bylo všechno vlhké od mytí, a všem byly patrny stopy rukou Skračiče a alafatiče, dvou opatrovníků, kteří se zuřivostí n matrosům vlastní dělali — čistotu.

Nemocnice na válečné lodi! Nad hlavou anón, na levo kanón, na pravo kovárna a dole arní kotel. Je to rozkoš stonat v takovém souedství. Člověk leží, nic zlého netuše, najednou houkne, až se dech v prsou zatají, stěny se atřesou a zazvoní třaskavým zvukem, okýnkem evalí se spousty prašného kouře. Sotva se vzpaatuješ z jedné rány, bouchne nad hlavou po ruhé a zní to ještě dlouho v uších. Když se estřílí, jistě buší vedle kováři do kovadliny, ebo topiči čistí kotel dole. V létě můžeš do kažého okénka postavit elektrický ventilator, ale otel dole hřeje tak mile, že udržuje teplotu stále a 30—34°. — Skoro po každém nalodění, napíše rvní lékař sáhodlouhou zprávu o vadách a neostatcích nemocnice — někdy jdou podobné zprávy přímo do koše — lépe řečeno do nějakého archivu, jindy pošlou tam několik líných dělníků, kteří všechno hrozně rozrýpou, týden, čtrnáct dní snaží se dělat dojem, jakoby pracovali, a když odejdou, bývá obyčejně všechno zas při starém. Tak flikuje se po několik let, až konečně desetkrát přestavěná, přepravená nemocnice přece ještě plně svému úkolu nevyhovuje. Nikomu ovšem nenapadne, že by se už při stavbě lodi mohl bráti zřetel k nejnutnějším požadavkům — nemocnice.

Na visutých postelích leželo několik matrosů, kteří spokojeně dívali se na kvapné šukání obou ošetřovatelů. Na stole, na němž stála řada lahviček s barevnými signaturami a drobné chirurgické náčiní, ležela ošumělá kniha nemocných. Skrašič, veliký, zavalitý Chorvat s hranatou hlavou a šilhavýma očima, podíval se přívětivě jedním okem na vstupujícího Olivu a rozpačitě se usmívaje, hlásil:

— Cher Korvetenarzt, ich melde gechorsam pet bolestnika imamo. (Máme pět nemocných.)

— Děkuju. Změřil jste teplotu nemocných? zeptal se Oliva.

— Ano. Sponarič má 38.5°, Benedetti 36.8° a Zorič 37°.

Oliva přistoupil nejprve k Sponaričovi, který ležel na spodní posteli.

— No, jak je vám?

— Och špatně, pane, vzdychal Sponarič, kašlal jsem celou noc, a nyní mě píchá silně v boku... Ach bože, jestli jen z toho vyjdu. Majka moja, majka moja draga.

Oliva se trochu zachmuřil nad těmito nářky, které nevěstily nic dobrého a kázal nemocnému, aby se posadil. Sténaje a vzdychaje posadil se Sponarič na pohyblivé posteli, která se s ním rozhoupala, že by ubožák málem byl vypadl na zem. Oliva dal se pak do vyšetřování, naráželje brzo hlavou do vrchní postele, brzo zas neopatrným pohybem rozhoupával postel na novo. Konečně byl hotov. Byl to zánět plic. Nařídil Skrašićovi, čeho je potřeba, a těšil ustrašeného Sponariče, jak mohl nejlépe.

Nad Sponaričem ležel Benedetti.

— Allora comesta? (Jak je vám?)

— O benissimo, sior dottor (velmi dobře pane doktore), vyhrkl živý Taliján a ve spoustě slov, která se z něho valila jako příval, Oliva sotva stačil zachytit, co chtěl věděti. — Zorić už byl také skoro zdráv a vycenil radostí zuby, když mu Oliva dovolil vstáti s postele.

Oliva zasedl ke stolu a začal po řadě vyvolávati jména zapsaných k visitě. První byl Marinarić.

Otevřely se pomalu dvéře a jimi shýbaje se vstoupil ohromný, silný, červený chlapík. Šoural se ke stolu pomalu, jako by neměl sil, ruce mu schlíple visely vedle trupu, a na polo přivřené oči měly už zcela jistě dokumentovat hroznou nemoc.

— Co je Vám?

Pomalu, slabým hlasem naříká Marinarić:

— Ach pane, krk bolí. Celou noc jsem nespal.

Oliva vyšetřuje hrdlo, ale při nejlepší vůli nemůže nic najíti, co by aspoň trochu potvrzovalo jeho bolesti.

— Můj milý, ale v krku nic nemáte. Tam Vás neboli.

— Ó bolí, bolí, prsa mě velice bolí, a kašel mám veliký.

Oliva káže: dýchejte hluboko! ale Marinarič začne provádět takové kousky se svým dýchacím aparatem, že Oliva neslyší nic .

— Podívejte se, tak musíte dýchati! A sám začne plnou silou vdechovat vzduch. Marinarič na to otevřel ústa, nechal si trochu slin na kořeni jazyka a dýchal až milá radost. Sliny na jazyku jezdily sem a tam, a Olivovi už se zdálo, že slyší zřetelně rachoty na plicích. Pro jistotu káže Marinaričovi zavříti ústa. Zavřel a rachoty zmizely. S plícemi tedy také nic nebylo.

— Tak co vás ještě bolí?

— Nohy pane, nohy bolí.

— Svlečte se!

Loudavě odkládá Marinarič kus po kuse, konečně se postaví před Olivu a ukazuje na levou holeň. Oliva tlačí, mačká, tluče po kosti, do lýtka, ale Marinarič nic. Když nepomohly ani nohy, bolí ho břicho.

Teď už Olivu přešla trpělivost.

— Skračić, dejte mu hořké soli! A vy Marinarič, vám nic není. Pamatujte si, jestli mně sem ještě jednou přijdete tak jako dnes, pak se vám špatně povede!

Všecek zmaten a zahanben Marinarič sbírá své věci a ušklibuje se po hořké soli, rozpačitě se šourá ven.

— Prkić!

Přijde bledý, apatický člověk, ukáže na pravý bok s lakonickou poznámkou: Tu mě bolí.

— Dejte mu thermometr! — Za chvíli hlásí Kalafatič, má 38.8°.

— Dobře, vy zůstanete zde v nemocnici. Svlečte se a lehněte si hned.

— Křížek!

Přišel hoch trochu pobledlých tváří, mladý, hezký jak panenka. Uniforma námořnická mu dobře svědčila, a vypadal jako veliký chlapec oblečený za matrosa. Přišel, sklopil oči a spustil přidušeným hlasem po česku.

— Pane doktore, bolí mě prsa a kašlu.

— Svlečte se! Křížek sesmutněl a pomalu s nechutí se svlékal. Oliva s vážnou tváří začal ho proklepávat, pak auskultovat — Křížkova tvář dostávala výraz úzskostlivý.

— Jak dlouho ten kašel máte?

— Asi týden.

— Píchá vás při kašli?

— Ne, ano píchá mě, zmateně vyhrkl Křížek.

— Kde vás píchá?

— Na levém boku.

Pro lepší jistotu prohlédne Oliva levý bok ještě jednou, ale ukončiv vyšetřování záporně zakroutil hlavou. — Chvíli stáli mlčky proti sobě. Křížkovy oči prosebně utkvěly na Olivovi.

— Dejte mu teploměr!

Zatím co ustrašený Křížek se šoural do kouta, zavolal Oliva nového pacienta.

Scorbogna přišel s velikánským nežidem na krku.

— Poslouchejte, to se musí naříznout.

— O Dio mio, o Dio mio! Ne, ne, nenechám nic řezat, však se to i samo zahojí, křičel Scorbogna.

— Co vás napadá, hloupý člověče, nespal jste bez toho několik nocí, a necháte-li to, nebudete spát ještě několik dní. K tomu můžete dostat i otrávení krve.

— Ale ono to bude bolet.

— Nebojte se, dám vám něco, aby to nebolelo.

— No tak s pánem bohem řežte, ale držte mě, nebo něco vyvedu.

— Skračići! Oholte ho, a Kalafatič ať připraví nástroje!

Scorbognu celého bledého svlékli a posadili jízdmo na židli.

Skrašić usmívaje se holil ho a při tom ho ovšem několikrát řízl.

Scorbogna po každé sebou trhl a ulevil si jadrným: Cos' ti fa maladetto stupidone! (Co děláš, prokletý hlupáku!).

Konečně byly přípravy hotovy, Kalafatić chopil třesoucího se Scorbognu za obě páže a vtlačil nemilosrdně své nehorázné prsty do jeho svalů; Skrašić stříkal aethylchlorid. Oliva řízl. Scorbogna vykřikl a s hlasitým zaklením vyskočil se židle. Oliva se však nedal mýlit a lžicí v ráně jezdil sem a tam. Scorbogna křičel, nadával, prosil: basta sior dottor. Konečně operace skončena. Zoufalý Scorbogna se trochu utišil a sedl.

— Odkud jste? ptal se Oliva, zatím co ránu čistil.

— Z Terstu.

— To jsem si myslel. Jste vy to, vy Tersťané, divný pronárod. Jak se vás člověk dotkne, děláte, jak by vám hlavu řezal.

— Teď to bude zas trochu bolet, prohodil Oliva chystaje se k tamponádě rány.

— Ma non voglio più, (Nechci už o ničem slyšet) vzpíral se Scorbogna.

— Nebuďte bláhový! Když jste to vydržel prve, snesete i tuto maličkost.

Ale sotva kousek gázu vniklo do rány, Scorbogna vyskočil zas jako divý a gaz se vytáhl z rány. Stálo to mnoho práce, křiku a domlouvání než se Olivovi podařilo ránu jaks taks tamponovat. Rychle učiněn obvaz a Scorbogna k oboustranné spokojenosti odcházel ven.

— Křížku, ukažte teploměr! vzpomněl si Oliva. Hle, 36.8°, člověče, co s vámi? Horečky žádné nemáte? (Dokončení.)

Z DROBNÉ LYRIKY LORDA BYRONA.

DO PAMÁTNÍKU.

Jak jméno v hrobní desku vryto
krok chodce zastavuje, tak
až někdy spatříš řádky tyto,
kéž přiváb í Tvuj snivý zrak!
A budeš-li snad někde zříti
mé jméno během příštích dob,
tu mysli, že jsem přestal žít,
a že zde mého srdce hrob.

° ° °

VERŠE PRO MARY.

Nuž, Ty jsi šťastna a mně jest,
jak měl bych také býti šťasten;
vždyť o blahu Tvém každou zvěsť
rád slýchám jako v dávný čas ten.

A muž Tvuj — to div nepálí
mě na srdci jej šťastným vidět;
však nechť — ó, rád Tě nemá-li,
jak bych ho musil nenávidět!

Když spatřil jsem Tvé robátko,
div nepuklo mně srdce v půli;
však usmálo se drobátko,
a já je zlíbal matce k vůli.

Je zlíbav, vzdech svůj ztlumil jsem,
že otce zřel jsem v jeho líci;
však mělo matčin zrak a v něm
též duši mě kdys milující.

Buď s bohem, Mary! musím jít:
Tys šťastna, já se upokojím;
však blízko Tebe nesmím dlít;
mé srdce zas by bylo Tvojím.

Já mnil, že pýcha, mnil, že čas
mé skrotí bujné krve příval;
však po Tvém boku zvídám zas:
mít naděj, byl bych, čím jsem býval.

A přec jsem klidný: kdys Tvůj hled
v mé hrudi vzbouzel rozkoš divou;
však nyní byl by hřích se chvět —
my sešli se — já nehnul čivou.

Já zřel Tě patřit v moji líc,
zda zradí, co se v nitru děje;
cit jeden jen Ti hleděl vstříc
jen chmurná tupost beznaděje.

Pryč! pryč! Víc nesmím vzpomenout
si na to mladé snění svoje:
ó, kde je Lethy bájný proud?
Stiš se neb pukni, srdce moje.

° ° °

NEZMIŇUJ SE!

Ó nezmiňuj, ó nezmiňuj
mně oněch drahých, zašlých chvil,
kdy patřila Ti duše má;
chvil, jež se vryly v mozek můj,
až životních nás zbaví sil
čas umřít nám dá oběma.

Zda zapomním, zda zapomním,
jak jsem Tvůj zlatý hladě vlas,
Tvé srdce cítil burácet?
ó přisám! já tě posud zřím,
hruď krásnou, snivý v oku jas
a němý, láskou dchnoucí ret.

Kdy přitulené ke mně níž
Ti z očí plál tak sladký hled,
jak káral by i vybízel —
a my se tiskli blíž a blíž
a setkával se žhoucí ret,
jak v polibcích by zemřít chtěl.

Pak oči ty se zavřely
a víčko k víčku klesajíc
dvé zastřelo hvězd blankytných,
an dlouhých řas lesk ztemnělý
se skrádal přes Tvou skvoucí líc
jak vraní pírko padlé v sníh.

Mně o návratu lásky zdál
se včera sen, a věru, že
byl sladčí obrazností svou,
než když jsem k jiným láskou plál,
jichž oko, jak Tvé, nemůže
plát něhou divě skutečnou.

Tak nezmiňuj již, nezmiňuj
mně chvil, jež byť i zmizely,

… vracet budou sladkým snem,
až pomine los můj i Tvuj,
… ako kamen …elý
… nám, že více nebudem

Přel. V. A. J.

BEDŘICH NIETZSCHE.

Z lidových přednášek prof. dra Frant. Krejčího.

(Pokračování.)

Prvním krok tedy od tohoto obrazu úpadku jest die grosse Verachtung, pohrdání vším, co zrobilo lidstvo dosud. Jako opice člověku vždy jest a bude směšná, ač jest to předstupeň člověkova vývoje, tak se bude nadčlověku jeviti nynější — poslední člověk — ohyzdnou karikaturou. Kdo se dostane k tomuto stupni poznání, jest již vyšším člověkem a schopen pochopiti učení o nadčlověku. Že jste pohrdali, vy vyšší lidé, to mne naplňuje nadějí. Velcí pohrdatelé, jsou velicí ctitelé. Toto pohrdání nynějším světem nesmí však vésti k pesimismu ani k zoufání, nýbrž musí v nás vznítiti snahu po něčem lepším, čili v mluvě Nietzschově musí vznítiti velikou lásku k ideálu nadčlověka. K němu má tíhnouti vyšší člověk žárem celé duše své. Pro ten cíl není žádná oběť příliš veliká, naše Já má úplně zaniknouti v této tužbě. Čím výše jsme, tím větší pod námi hloubka, čím větší tato láska, tím větší ono pohrdání. Obětujme tomu cíli sebe. Avšak obětujme i svého bližního. Nešetřme ho, buďme tvrdi. Der Mensch ist etwas, was überwunden werden muss... Této velké právé lásce překáží naše obyčejná láska k bližnímu, která žádá útrpnost a soucit s tím ubožákem posledním člověkem. Kdo podlehne tomuto soucitu, je neschopen žíti ideál nadčlověka. Potlačiti nepravý soucit je podmínkou nezbytnou. Vždyť v té naší lásce k bližnímu je tolik klamu a přetvářky. Místo této lásky doporoučí lásku přátelskou; nikoli bližního hlásám Vám, nýbrž přítele. Přítel budiž Vám slavností země a předtuchou nadčlověka. Tato láska vylučuje však malichernou, zapáchající sebelásku, jakož i hrubou žádostivost, která si žádá svobody k bezuzdnému ukájení chtíčů. Náruživosti nesmějí ponechány býti sobě samým, také ne potlačovány, nýbrž řízeny směrem k ideálu.

Naproti tomu vyžaduje Nietzsche zdravou sebelásku, t. j. sebe sama zušlechtiti, vyrůsti do výšky a ničím nedati se odvésti od dráhy pravé ani láskou k bližnímu, soucitem. Jsme-li však na té výši, budiž naším požitkem sdíleti bohatství svého srdce s jinými, což nazývá schenkende Tugend, t. j. nezištně pomáhati každému, aby se mohl přiblížiti stanovisku našemu. To není žádnou obětí, nevyžaduje díku, rozumí se samo sebou, ještě to prospívá dosažení cíle.

Jak nespravedlivá je vůči tomu výtka, že Nietzsche vzal lidstvu soucit! Ten náš soucit! S útrpností podáváme lék zmrzačenému vojínovi, ale s nadšením hlasujeme u zeleného stolu pro nová děla; rozhořčeni jsme týráním slabého (Němci, Burové, Poláci), abychom obrátivše se páchali násilí sami; chráníme ptáčky, kteří nám sbírají hmyz a střílíme jiné, kteří zobou obilí; litujeme strádajícího dělníka, ale podmínek k slušnému životu mu neopatříme. Dejte všem, co jest jejich právem a nechte si svůj soucit. Nadčlověk hanbí se za soucit t. j. hanbí se za to, že ještě nejsou odstraněny příčiny běd. Nejčistší, pravý soucit, jehož je schopno jedině srdce mateřské, ten Nietzsche lidstvu nebere, vždyť nadčlověk musí se naroditi.

Hlavní vlastností nadčlověka jest však tvořivost, tvůrčí síla. Staré hodnoty musejí býti zavrženy a místo nich vystavena nová deska hodnot; dosavadní ničemný, neudržitelný řád, z něhož pramení úpadek posledního člověka, musí ustoupiti řádu novému. Ten smysl má Nietzschovo: Bůh jest mrtev, ať žije nadčlověk. Představa o bohu jest negací pokroku. Dokud vládla myslemi lidí, dotud doufali v nějaký život posmrtný, zanedbávali zemi, vůle tvůrčí byla ochromena, orel nesměl lítati ve volných prostorách. Jeho smrtí t. j. odmítnutím představy o bohu, jest nový život možný. Kdyby byli bozi, jak bych to vydržel, nebýti bohem? Proto není bohů. A jindy dí: Dovedete stvořiti boha? t. j. možno člověku státi se bohem a ovládnouti vše, co podmiňuje vývoj a jeho život? Tedy dejte mi pokoj se všemi bohy. — Ať žije nadčlověk.

V tvoření nových hodnot je nadčlověk suverenním, neobmezeným; neboť nemůže chtíti nic jiného, než co je lepší nad dosavadní. Není to libovule, je to svoboda, která není poutána tím zákonníkem hodnot, jejž si udělali lidé poslední. Ovšem s jejich stanoviska je tvořivý vyšší člověk usurpátor, rušitel pokoje a řádu, revolucionář, hrdý aristokrat, proto jej tak nenávidí, jako on jimi pohrdá.

Tento názor je nejchoulostivější stránkou Nietzschova učení o nadčlověku; neboť jakkoli ve formě právě podané jeví se správným důsledkem zvoleného jednou stanoviska a nemá nic ethicky urážlivého, přece v praxi může vésti k povážlivému nedorozumění. Nietzsche

má na mysli skutečného velikána, který tvoře nové hodnoty dovede donutiti své okolí, aby se jim podrobilo a přijalo je za své; avšak nevzpomněl, že by toto velikášství mohlo vlézti do hlavy i maličkému anebo mnoho maličkým; a jak by to dopadlo, kdyby ti vedli si dle vzoru nadčlověka, netřeba rozváděti. Nietzsche sám se do podivných sporů zapletl, když chtěje na dějinném vývoji ukázati vzrůst ideje nadčlověka, stanovil osudný rozdíl morálky pánů a otroků; o čemž později.

Nadčlověk však bude typ dokonalejšího člověka také po stránce fysické; neboť duch bez těla není nic. Tělo jsem a duše — tak mluví dítě (t. j. člověk naivní). Ale probudilý a vědoucí praví: Jsem zde tělo jen a nic víc a duše jest jen jméno pro něco na těle... Nástrojem těla jest také tvůj malý rozum, milý brachu, který nazýváš duchem; malá to hračka a nástroj tvého velikého rozumu (těla). Ty pravíš „já“ a jsi pyšen tím slovem. Ale něco většího jest — co nechceš věřiti — tvé tělo a jeho velký rozum: to neříká já — ale stvořilo je... Za tvými myšlenkami a city, bratře, stojí mocný vládce, neznámý mudrc a ten se jmenuje: Selbst. V tvém těle bydlí, tvým tělem on jest. Jest více rozumu v tvém těle než v tvé největší moudrosti. A kdož ví, k čemu potřebuje tělo právě tvé největší moudrosti? Tvoje osobnost (podstata) směje se tvému já a jeho pyšným skokům. K čemu jsou mi tyto skoky a vzlety myšlenky? — povídá sobě. Oklikou k mému cíli. Vedu to já na provázku, já mu nahučím ty jeho pojmy!“

Tedy nejen že duševní stránka závisí na podkladě tělesném, ona není nic jiného než vědomým exponentem stavu tělesného organismu. Nejen city, ale i myšlenky jsou naprosto výrazem stavu těla — řekl jednou Nietzsche, že filosof filosofuje podle toho, jak tráví; nejhorší myšlenky má, když má zácpu. Dokonalost duševní jest ekvivalentní s dokonalostí tělesnou, a nadčlověk z fysické stránky jest smysl země. Zapřísahám vás, bratří moji, zůstaňte věrni zemi a nevěřte těm, kdož vám mluví o nadpozemských nadějích. Traviči jsou to, jimiž je země znavena. Nechť jdou tedy. S rozhořčeností Nietzsche obrací se proti idealistům, kteří duši staví nad tělo — nejraději by je od sebe odloučili, aby zničením těla došli svého cíle. Zarathustra miluje život, nezamítá jeho smyslových požitků. Dvě krásné taneční písně jsou toho dokladem. V první jda lesem spatří na palouku u pramene tančící dívky. Neustávejte v tanci, dí jim, když stanuly v uctivé ostýchavosti... nejsem nepřítel dívek. „Kterak bych mohl býti nepřítelem tance anebo dívčích noh a krásných tvarů?

Jsem ovšem jako les a noc temných stromů; avšak kdo se neleká mé temnoty, najde i růže pod mými cypřiši.“ A Zarathustra zazpívá jim k tomu píseň, jež je láska k životu, jejž personifikuje na ženu, která v nás vzbuzuje žárlivost. Tak zvaná moudrost chtěla jej odvrátiti od života, avšak když žena život otevřela oko své a Zarathustra se v ně zahleděl, ach, tu se mu zdálo, že klesá v nevyzpytatelno!

(Pokračování.)

NAŠE GALERIE.

J. N. Kramskoj: **Podobizna malíře I. I. Šiškina.** (K obrázku v posledním čísle „Besed Času“.) Dvojatě zajímavý je tento portét: předvádí našemu čtenářstvu ruského mistra lesa, z jehož bohaté tvorby nedávno jsme podali charakteristickou ukázku, a zároveň zjevuje mu mistrné umění jiného umělce ruského, zemřelého již Kramského. Jaký to životem zrovna zhorka dýchající výtvor! Síla a nezmorná robustnost siláka-pracovníka vyzírá z tohoto obrazu, na němž chyceno i časné i trvalé, t. j. šťastně vystižena přirozenost okamžiku a zároveň do té chvilky stěsnán i všechen obsah osobnosti Šiškinovy tak jak obrážel se v zraku jiného umělce Kramského. Tak vytvořeno dílo, které je momentkou i monumentem; před tou postavou tak nenuceně stojící v pose sousedské, s polorozepjatou vestou, docela bez slavnostního nimbu, nevolky do stáváš respekt jako před každým mocným projevem duše lidské.

A hle! mistrovský portrét ten vyšel z ruky umělce, který nenáviděl do hlubin duše svého umění podobiznářského, vzpínaje se planoucím duchem až do skonu po vysokém grandiosním cíli, jehož nikdy neměl dosáhnout! V pátém ročníku „Naší Doby“ F. Táborský předvedl úryvky z dopisu a statí Kramského neobyčejně interesantní obraz tohoto umělce — nemůžeš číst bez hlubokého obdivu pro tuto krásnou, horoucí, sopečnou duši a bez hlubokého smutku nad jeho uměleckou tragedií. Odkazuji čtenáře na studii Táborského; rozšlehnou se v mysli jeho plameny nových ideí a nového nadšení po přečtení těch úryvků, jimž bychom v Cechách přáli úplného vydání v knize. Bibliotéka knih krásných duší — to mi už často zatanulo na mysli: úryvky z Kramského nanovo ondy čtené ve mně zas to přání oživily. Dojde-li kdy na takovou knihovnu, jíž je tolik třeba v době duší bez krásy, bez jednoty v sobě a bez harmonie?

JARMAREČNÍ PÍSEŇ.

V poslední době se v některých listech psalo o zhoubné otravě, kterou působí literatura jarmareční. Vzpomněl jsem si na své dětství a na následky, jež u mne zanechala jarmareční píseň.

Byl jsem jako chlapec na velikonoční pouti v Sedlci u Kutné Hory. Zastavil jsem se u velikého zástupu lidí. Všichni se tlačili dovnitř, kupovali si potištěné papíry a pečlivě je ukládali. Prodral jsem se doprostřed zástupu a viděl jsem rezavého chlapa řvoucího píseň a ukazujícího dlouhou rákoskou na veliké plátno, na němž byl zobrazen děj té písně. Vedle něho tahal mladší chlap harmoniku a žena ječela píseň. Klidně při tom prodávala výtisky písně: „O tom ukrutném mordu, který se stal v jedné vesnici nedaleko Prahy dvě hodiny za atd.... roku tohoto.“

Obsah písně byl: Žena jednoho nasytila se svého muže a namluvila si jiného. Na cestě ke spokojenému životu s milencem stálo čtvero dětí a muž. Muže jednoho dne zabila sekerou, potom roztopila pec a naházela tam děti. Nejmladší prosilo matku na kolenou, ale ta neznala smilování. Jen spěchala, aby se s galánem sešla.

Píseň jsem vyslechl třikráte. Dojala mne velice. Cestou k domovu jsem na píseň zapomněl.

Večer jsem zůstal s matkou samoten. Uložila mne do postele a šla ještě něco opatřiti na dvůr. Pohlédl jsem na svou košili a v tom jsem si vzpomněl na to naříkající, košilaté dítě. Mráz mne přejel po zádech. Což aby maminka šla vytopit pec? Hrůzou jsem se chvěl. Posadil jsem se a již jsem měřil cestu k oknu, kudy bych utekl. V tom matka přišla.

„Co děláš? Proč neležíš?“ ptá se.

Prohlédl jsem matku, nenese-li sekeru a ulehl jsem. Matku jsem však sledoval, pokud si nelehla. Nemohl jsem usnouti, pokud jsem nezaslechl klidný její spánek. Neklid ten mne soužil po několik měsíců, kdykoliv jsem zůstal sám s matkou — s tou dobrou, pečlivou matkou, k níž mně maličkému, nevinnému chlapci, mizerná píseň zkazila veškerou důvěru.

DROBNOSTI.

Ludvík Fulda, překladatel Cyrana do němčiny, vydal nedávno po třetí (1901) překlad Molièra, rozšířený o tři nové kusy. Pokud vím, nemáme mnoho přeloženo z Molièra, byť i pro nás platilo, co Fulda připomíná: „U nás nebyło posaváde klasika veseloherního; Molière nemůže být u nás tudíž překonán, neboť není předstižen.“ Molièrových prací veršem přeložených u m ě l e c k y posud nemáme. Jak je překládati? Veršem rozhodně a to veršem rýmovaným, s rýmem ne sdruženým, ale vracejícím se ob řádek, ob dva i ob tři a spadajícím v jedno s pointou; neboť jen tak možná napodobiti ráz slohu Molièrova. Jde ještě o verš. Fulda zamítl alexandrin i blankvers a rozhodl se pro knittelvers, jehož vzory mu podal Goethe; ne ovšem knittelvers první jeho periody, čtyřdvihový o rýmech sdružených, ale knittelvers, kde jsou verše o 4, 5 a 6 dvizích, střídajících se dosti pravidelně s klady. Navrhuje uchování tohoto metrického útvaru v celém díle k vůli jednotnosti celku (Goethe, na př. ve Faustu, střídá s metrem tímto metra jiná, právem, neboť báseň jeho je širší veseloher Molièrových). Jaký český verš mohl by jej vystihnouti?

V úvodě k překladu promlouvá Fulda o tom, jak přeložiti název veselohry Molièrovy „Le malade imaginaire“, jíž pojal do sbírky. Nechce-li sáhnouti k cizímu slovu (Hypochondr), nebo k oxymoru (Zdravý nemocný) anebo k názvu slohově sice naprosto jasnému, ale monstrosnímu (Der nur in seiner eigenen Einbildung Kranke) nezbývá mu než setrvati při nesmyslném, ale vžitém názvu „Der eingebildete Kranke“. O věci promluvil šíře též v Berliner Tagblattu (26, 30).

o o o

8. ledna zemřel v Mnichově univ. prof. Vilém Hertz, Štuttgarťan (* 1835), básník a literární historik. Studoval filologii romanskou i germanskou v Tubinkách a v Mnichově, kdež poslouchal ještě Uhlanda. Tam družil se ke Geiblovi, Heysovi, Bodenstedtovi a Linggovi. Je s podivem, jak málo zakalila eleganci a plynnost jeho veršů hluboká studia filologická. Bádání o pověstech zúrodnilo jeho vlastní činnost a utvořilo jej velkým překladatelem, „pabásnitelem“ by bylo možno říci. Wolframův Parcival, Gottfriedův Tristan, Hugdietrichova jízda za nevěstou obrodila se v něm v nové formě. Mně je nejmilejší jeho knihou S p i e l m a n n s b u c h (1886. 2. rozmnož. vyd. 1900), překlady 16 básní starofrancouzských XII. a XIII. věku a mezi nimi zvl. krásný překlad Aucassina a Nicoletty (prvně vyd. 1865) — básně známé u nás ze Zeyerovy „Zvěsti lásky z Provence“. V učených poznámkách k jeho pracím, jež vyrůstají někdy v monografie (Parcival a grál, Bretonské víly, Potulní pěvci, Nejstarší novelly francouzské) jest uloženo mnoho studií o putování látek a výkladů věcných. (Indexy u nových vydání dovolují jich užiti i příležitostně.)

A. H.

LISTÁRNA REDAKČNÍ.

Paní Draga M. Nevěříme, že by se náš příjem ztrojnásobil, kdybychom tiskli Vaše díla, ale pište přec. Ta povídka americká má hlavu i patu, jak se říká. Uvidíme dále! — „Četla jsem Konfese literáta, a hleďte, jsem tak smělá tvrdit, že jsem jaksi duševně spřízněna se spisovatelem tím. Mám stejné náhledy, stejné dojmy, stejnou obrazotvornost, jen že nemám ten dar Boží, jak on, abych svoje myšlenky učinila tak ztravitelnými jak on.“ Opravdu, vážená paní? Hlavní zásada: pište to, co vidíte, myslíte a cítíte a ne co jste četla! —

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach

(Pokračování.)

Dlouho seděl samoten, nehýbaje se a hledě, jak na stul padají s jabloně drobné krůpěje. Od vypité vodky cítil šum v hlavě a srdce zžírala hořkost proti lidem. Jakési neurčité, beztvárné city a myšlénky rodily se a mizely v něm: před ním se míhala holá lebka kmotrova ve věnečku stříbrných vlasů a s temnou tváří, podobnou tvářím starodávných ikón. Tato tvář s bezzubými ústy a ještěrčím úsměvem, vzbuzujíc ve Fomovi pocit nepřízně a nebezpečí, ještě více sesilovala v něm vědomí samoty. Potom vzpomněl si na mírné oči Medynské, její malinkou, ladnou postavičku, a zároveň s ní, podivná věc, stanula statná, vysoká a ruměnná Ljubov Majakinova se smějícími se zraky a velikou do zlata rusou kšticí. — „Na lidi nespoléhej . . . mnohého od nich nečekej . . .“ — zazvučela v jeho paměti slova otcova. Tesklivě vzdychl a ohlédl se kolem . . . Listí na stromech chvělo se v dešti, a vzduch byl plný unylých zvuků . . . Šeré nebe jakoby plakalo, i na stromech třásly se chladné slzy. Ale v duši Fomově bylo sucho, temno; zžíravý cit siroby plnil ji . . . Ale z tohoto citu již se rodila otázka:

— Jak budu žít? Samoten jsem nyní.

Dešť zmočil jeho šat a on pocítiv třesení chladu, vstal a odešel do domu . . .

Život škubal jím se všech stran, nedávaje mu soustředití se v myšlénkách a smutku po otci, a ve čtyřicátý den po smrti otcově jel k obřadu položení základního kamene k útulně, parádně jsa oděn a s příjemným pocitem v prsou. Nedávno Medynská oznámila mu dopisem, že je zvolen za člena komitétu dozorčího při stavbě a za čestného člena oné jednoty, v níž byla předsedkyní. Zalíbilo se mu to a velice jej vzrušovala ona úloha, kterou měl hráti dnes, při kladení základů. Jel a přemýšlel o tom, jak to vše bude a jak si musí vésti, aby nepřišel do zmatku před lidmi.

— Ej, ej! Stůj!

Ohlédl se, — s chodníku bystře běžel k němu Majakin ve svrchníku až do pat, ve vysoké čepici a s velikým deštníkem v ruce.

— Nu tak, svez mne také . . . — pravil stařík, obratně, jako opice, skočiv do ekypáže. — Abych se přiznal, čekal jsem na tě . . . vyhlížel jsem tě; má čas, myslím si, aby jel . . .

— Vy tam? — otázal se Foma.

— A jak? Musím se podívat, jak budou peníze přítele mého do země zakopávat.

Foma úkosem pohlédl naň a pomlčel.

— Co hledíš úkosem? Neboj se, z tebe také dobrodinec lidský bude.

— Jak to? — s reservou zeptal se Foma.

— Četl jsem dnes v novinách — za člena tebe zvolili a také do jednoty, do Sofjiny, za čestného . . .

— Zvolili . . .

— Půjde ti do kapsy tohle členstvo! — vzdychl Majakin.

— Nepřijdu na mizinu, myslím?

— Nevím já to . . . — pošklíbl se stařík. — Mluvím více stran toho, že tuze nemoudré je celé to dobročinné dílo . . . ba, co já řeknu, že není to dílo, ale jen škodlivé hlouposti pouhé.

— Lidem pomáhat, to že je škodlivo? — nemile jsa dojat, otázal se Foma.

— Ech, hlavo ze zahrady, hlavo zelná! — řekl Majakin s úsměvem. — Ty si jen zajeď ke mně, otevru já ti oči v té věci . . . třeba tě učit! Přijedeš?

— Dobře! — souhlasil Foma.

— Nu tak . . . A teď, při tom kladení kamene, drž se hrdě . . . ať tebe všichni vidí. Neříci toho tobě, schoval bys ty se za hřbet něčí . . .

— Proč bych se schovával? — nevrle zeptal se Foma.

— I já pravím: naprosto není proč. Vždyť peníze dány tvým otcem, a pocta tobě musí připadnout dědičně. Pocta . . . toť stejně peníze, s poctou obchodní člověk všude má úvěr . . . a všude cestu . . . Ty jen se tlač do popředí, aby tě každý viděl a aby, když uděláš něčeho za pětník, za celý rubl ti splatili . . . Ale, budeš-li se skrývat — vzejde z toho jen nerozum.

Přijeli k místu, kde již všichni důležití lidé byli ve shromáždění a ohromný zástup lidu obklopoval hromady dřev, cihel a země. Archierej, gubernátor, reperesentanti městské honorace a administrace tvořili spolu s nádherně vystrojenými dámami velikou skvoucí skupinu a hleděli na lopotu dvou kameníků, chystajících cihly a vápno. Majakin s kmotřencem zaměřil k této skupině, šeptaje Fomovi:

— Neztrácej mysli . . . Na břiše se jim sic svítí, ale v břiše též . . .

A uctivě veselým hláskem sé pozdravil s gubernátorem dříve než s archierejem.

— Dobrého zdravíčka, vaše excellencí! Račte dáti požehnání, vaše veledůstojnosti!

— A, Jakub Tarosovič! — přátelsky zvolal gubernátor, s úsměvem stisknuv ruku Majakinovu a potřásaje jí, zatím co stařík se příklonil k ruce archierejově. — Jak slouží zdraví, nesmrtelný staříčku?

— Nejpokorněji vám děkuji, vaše excellencí! Sofji Pavlovně nejhlubší poklona! — bystře hovořil Majakin, vrtě se jako hrací vlk v zástupu lidí. Za minutu postačil pozdraviti se i s předsedou soudu, i s prokurorem, i se starostou — se všemi, koho pokládal za nutno pozdraviti první; takových ostatně

vyskytl se [illegible] toval, usmíval se a rázem zaujal svou malinkou osobou pozornost všech, ale Foma stál za [illegible] hlavu, z podobočí pohlí[illegible] blyštící, oblečené v drahé látky, záviděl smělosti staříkově a byl pln strachu, a cítě, že má strach, pozbýval mysli ještě více. Ale tu kmotr jej chopil za ruku a táhl k sobě.

— Zde, vaše excellencí, můj kmotřenec, Foma, nebožtíka Ignáta jediný syn.

— A-a! — ozval se gubernatorův bas. — Velice mne těší . . . Přijměte soustrast . . . s vaším hořem, mladý muži! — pravil, tiskna Fomovi ruku, a pomlčel; potom rozhodně a ubezpečeně řekl: — Ztratiti otce . . . toť velice těžké neštěstí.

A počekav minuty dvě na odpověď Fomovu, odvrátil se od něho, pochvalně pravě k Majakinu.

— Já jsem u vytržení nad vaší řečí včera v radě! Výborně, vtipně, Jakove Tarasoviči, . . . oni, navrhujíce upotřebiti těchto peněz na . . . tento lidový klub, nechápou opravdových potřeb obyvatelstva . . .

— A pak, vaše Excencí, kapitálek je maličký — patrno, město svůj peníz musí připlácet . . .

— Svrchovaná pravda! Svrchovaná pravda!

— Střízlivost, jářku, to je dobré! To dejž Bůh každému! Já sám nepiji . . . ale k čemu tato představení, čítárny a podobné věci, jestliže on . . . tenhle lid — číst ani neumí?

Gubernátor pochvalně k tomu broukal.

— Ale tuhle, pravím, vy ty peníze na technickou věc obraťte . . . Jestliže v malých rozměrech má se zavésti — peněz těch samotných dosti, a pro případ lze ještě v Petrohradě poprosit — tam dají! Tenkrát ani městu ze svých připlácet nebude potřebí, i věc bude rozumnější.

— Ovšem že! I já s vámi úplně souhlasím! Ale jak na vás začali křičet, liberálové, aj? Cha-Cha!

— To je už jejich věc, aby křičeli . . . .

Hluboký kašel chrámového protodiakona dal znamení začínající bohoslužby.

K Fomovi přistoupila Sofja Pavlovna, pozdravila se s ním a tiše, smutným hlasem pravila mu:

— Hleděla jsem na vaši tvář v den pohřbu: a srdce se mi svíralo . . . Bože, můj, myslila jsem si, jak asi trpí!

Ale Foma ji poslouchal a — opravdu, jakoby med pil.

— Ty vaše výkřiky! Ty otřásly mou duší . . . vy ubohý, můj hochu! . . . Já k vám tak mohu mluvit, vždyť jsem už stařenka . . .

— Vy! — potichu zvolal Foma.

— A což ne? — otázala se, naivně hledíc na jeho tvář.

Foma mlčel, sklopiv hlavu.

— Vy nevěříte, že jsem já stařenka?

— Věřím . . . totiž všemu od vás věřiti budu . . . ale tohle je přece nepravda! — polohlasem a vřele řekl Foma.

— Nepravda — což? Že vy mně věříte?

— Ne! Ne to . . . ale to, že . . . Já — vy odpustíte! — neumím já mluvit! — teskně řekl Foma, všecek jsa červený zmatkem. — Nejsem já vzdělán . . .

— Proto se netřeba rmoutit . . . shovívavě hovořila Medynská. — Jste ještě mlád a vzdělání je přístupno všem . . . Ale jsou lidé, jimž ho ani potřebí není, a dovede jich zkazit . . . To jsou lidé s čistým srdcem . . . důvěřiví, upřímní, jak děti . . . a vy jste z takových lidí . . . Že jest takový, ano?

Co mohl odvětit Foma na tuto otázku? On řekl upřímně:

— Uctivý dík vám!

A spatřiv, že jeho slova vyvolala v očích Medynské veselý lesk, cítil se směšným a hloupým, a ihned se rozzlobil na sebe a zdušeným hlasem promluvil:

— Ano, jsem takový — co mám na duši, to i na jazyku . . . Falešný neumím být . . . je-li mi k smíchu — směji se otevřeně . . . jsem hloupý!

— Nu, k čemu pak to? — vyčítavě řekla mu žena a rovnajíc šat z nenadání pohladila rukou svou jeho spuštěnou ruku, v níž držel klobouk, což přimělo Fomu, že pohleděl na špičku své ruky a zmateně, radostně se usmál.

— Budete ovšem při obědě? — ptala se Medynská.

— Ano . . .

— A zítra na schůzi u mne?

— Rozhodně!

— A snad někdy, jen tak prostě . . . na návštěvu přijdete, ano?

— Já . . . děkuji vám! Přijdu . . .

— Já vám musím děkovat za tento slib . . .

Umlkli. Ve vzduchu plynul se zbožnou uctivostí tichý hlas archiejerův, jenž výrazně říkal modlitbu, vztáhnuv ruku nad místem základního kamene k domu:

— „ . . . Jemu pak ani vítr, ani voda, aniž cokoliv jiného uškoditi může; rač jemu dáti do konce provedenu býti, i, kdož v němž žíti chce, od všelikého pádu nepřátelského osvoboditi račiž . . ."

— Jak jsou obsažné a krásné naše modlitby, není-liž pravda? — dotazovala se Medynská.

— Ano . . . — krátce řekl Foma, nechápaje jejích slov a cítě, že opět se červená.

— Ti našim kupeckým zájmům vždycky budou protivníky, — přesvědčivě a hlasitě šeptal Majakin, stoje nedaleko od Fomy, podle starosty městského.

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem B. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 23. února 1902. Číslo 22.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

LICHTENBERG:

MYŠLÉNKY.

Jediná vada, kterou mají skutečně dobré spisy, jest ta, že jsou obyčejně příčinou přemnohých špatných a prostředních.

° ° °

Není to zvláštní, že lidé tak rádi za náboženství bojují, a tak neradi podle jeho předpisů žijí?

° ° °

Myslím, že pramen lidské bídy leží ponejvíce v indolenci a změklosti. Národ, který měl nejvíce rozpínavosti, byl také po všechny časy nejsvobodnější a nejšťastnější. Indolence nemstí nic, nýbrž dá si největší potupu a největší potlačení odkoupit.

° ° °

Pozoroval jsem po celý svůj život, že karakter člověka z ničeho se tak dobře nepozná, jako ze žertu, jejž si špatně vyloží.

° ° °

Zvláštnějšího zboží na světě než knihy asi není. Lidmi tisknuty, kteří jim nerozumějí, lidmi prodávány, kteří jim nerozumějí, vázány, recensovány a čteny lidmi, kteří jim nerozumějí, a nyní dokonce psány lidmi, kteří jim nerozumějí.

NOVÉ KARIKATURY KUPKOVY.

(Jsou vystaveny v knihkupectví Grosmana a Svobody. Sešit 40 haléřů.)

U Fr. Kupky (čtenáři „Besed Času" našli o něm vloni několik slov) stále důrazněji vystupuje silný smysl politicko-sociální a vyhráněné přesvědčení. Spřízněn duševně s velkým karikaturistou Léandrem, se satiriky z kruhu mnichovského „Simplicissima", s Veberem a j., má všechny vlastnosti, jež jej staví do řady karikaturistů velkého slohu, ale některými stránkami svého prudkého umění vyniká i nad ně. Není v něm ledového opovržení ke karikované lidské bestii, jeho karikatury nejsou výrony posměchu bez nejmenšího záchvěvu milosrdenství, není v něm beznadějnosti pessimisty, který mrská lidi bez víry v napravující účinnost svých ran — v Kupkovi je na dně duše hluboká soustrast k lidem, v ironii jeho zvučí třesoucí se bolest srdce, hněv jeho vytryskuje z duše uražené nespravedlivosti člověka k člověku, rány jeho vede víra v možnost zdokonalení poměrů sociálních, víra v povolání umělce jakožto karatele a učitele, víra v pokrok a zlidšťování.

To vyčítám z nové řady jeho kartonů, jimž v lednu 1902. věnoval francouzský časopis „L'assiette au beurre" zvláštní číslo. „Peníze" nazván je tento soubor 14 kreseb, jimiž umělec podniká ostrý, duchaplný útok na moderního boha, Mammon.

Toť bytost dnes vládnoucí světem, zuřivá „prozřetelnost", hrající si s jednotlivci a národy. S nenasytným, do puknutí zlatem přecpaným panderem, s korunou usurpovanou na netvorné hlavě, jde moderním životem — mořem krve, kde tonoucí bídáci zoufale chytají se groše, aby je moře nepolklo, a v obrovské dlani drží s úsměškem shovívavě opovržlivým dělnického řečníka, jenž prudkým výpadem útočí naň, na všemohoucího boha. Situace je tak k nevíře komická! Ten titěrný chlapík tolik hromuje, tak prudce otřásá sloupy jeho moci, a zapomíná chudák, že .... stojí na dlani obrově, že každou vteřinu mohou se sevřít prsty její nad ním v železnou drtící pěst a je po křiklounu a po vítězoslavném útoku! Neboť bůh Mammon je si vědom své síly světodějné; na loutkovém divadle světa za kulisami stojí jako principál, postrkuje cary a krále, že třepou nožkami a šermují meči na jeho nitkách, jak jemu se ráčí; kol jeho prestolu, obklopeného ochrannou armádou a zívajícími chřtány děl, ubírá se do fabrik armáda otroků práce na jeho komando; on řídí zákonodárné sbory jako houf školáků, rozhoduje o rovnováze světa, o chlebě a svobodě milionů duší, o válce a bytí i nebytí národů, o čistotě a životě žen, o existenci nespočítaných zástupů. Moc jeho je neotřesitelná a všechen zuřivý vřesk anarchistických a komunistických papoušků je mu zhola pro smích. Ti neublíží ani

za vlas jeho moci bořící svět — teprv věda překoná jeho tyrannickou vládu, na svůj štít přibije potvornou hlavu jeho a do nových bran uvede lidstvo, tolika ranami z rukou jeho stižené a zmrzačené.

To volá Kupka v cyklu svých invektiv proti Mammonu. Cítíš z každé črty jeho poctivý hněv a ohnivou nenávist k nesmírné obludě, tlačící člověčenstvo; se sympatickým chvěním dáváš se pronikati plameny upřímné bojovnosti, ale na konec neubráníš se skeptickému úsměvu. Kupka jako pravý moderní člověk má pověrečnou úctu ke všemohoucí vědě; ona je mu rytířem, jenž ubije draka. Ta víra ve vědu je charakteristická pro Kupku i jako člověka, i jako umělce. Ne umění, ne ethická moc pouhé spravedlnosti, ne literatura, ani žurnalistika nepovalí tyrannii Mammonu, nýbrž věda. Je čistě moderní rys v té pověře, která vidí dobře dnešní hrozné poměry, ale naplněna optimistickou důvěrou v kouzelnou moc vědy, přenáší se z ohavné přítomnosti do krásné budoucnosti jediným skokem.

DOJMY OD MOŘE.

(Dokončení.)

Zatím co se Oliva umýval, přišoural se Křížek těsně k němu a plačtivým hlasem dal se do prosa.

— Pro boha vás prosím, pane doktore, smilujte se nade mnou a dejte mně „dienstfrei" (neschopen k službě). Profós mě pronásleduje a při každé sebe menší příležitosti mě posílá k raportu. Včera našel v koridoru kousek papíru na zemi, a dnes už mám zas jíti k raportu. Korvetní kapitán mně už posledně vynadal. a já nevím, co se se mnou stane; já to tu nevydržím.

— Co vás to napadá, člověče, spustil Oliva zhurta, s takovou sem přijíti? Co je mně do toho? S něčím takovým si sem přijde. To přece po mně nemůžete žádati, abych vás z raportu vytahoval?

Oliva se odmlčel, a Křížek stál opodál jako bídný hříšník. Skračić hleděl jedním okem z okna ven, druhé potměšile přimhuřoval, Kalafatić v koutě zíval.

— Co by tomu řekl chéf? Pokračoval Oliva v kázání. Vždyť přece víte, že mu vás musím představiti, a když nic nenajde, teprve vás vyžene. — Olivův hlas už trochu začínal měknouti.

— Kdyby pan doktor chtěl, však on by ani pan chéf nic neřekl, osmělil se Křížek.

— Nemluvte hlouposti. Chvíli bylo ticho rušené jen hlukem doléhajícím z venku. Oliva uvažoval, co s Křížkem. Konečně se rozhodl.

— Tak mně tedy povězte, co vás vlastně bolí. Míváte často bolení hlavy? zeptal se tonem, který vynucoval kladnou odpověď.

— Mívám.

— Někdy i závrať?

— Ano někdy i závrati, onehdy jsem měl.

— Hučení v uších?

— Ano, ano hučení.

— Chuť na jídlo nemáte?

— Ne.

— No uvidím, co se dá dělat; seberte se a jděte, ale ať mně vícekrát s takovou nechodíte! křičel Oliva, ale křik jeho podobal se hodně vzdálenému pohřimování, s kterého obyčejně nebývá dešť. Po té napsal svým křivolakým písmem „chudokrevnost — ke službě neschopen".

— Riesner!

Do dveří vrazí pohyblivý, trochu přizrzlý člověk, mluví velmi rychle trhaně; po dialektu poznat na něm nefalšovaného Vídeňáka.

— Vy už jste zas tady? přivítal ho Oliva. Prosím vás, co tu pořád chcete? Už jsem vás tolikrát vyhnal, a vy mně sem pořád chodíte!

— Vždyť já za to nemohu, že mi stále něco chybí, švitořil Riesner, šibalsky malá očka přimhuřuje.

— Co je vám zas?

— Ale dole u kotlů mně přirazily železné dveře prst.

— Ukažte to! Měl na pravém malíku docela nepatrnou odřeninu.

— A s takovou hloupostí mně sem chodíte?

— Pane doktore, prosím, já se bojím infekce. Jak pak kdybych dostal otravu krve?

— Divné je, že míváte starosti o své zdraví, jen když vás čeká něco nepříjemného. Onehdy jste měl jít do člunu veslovat, a rozbolela vás noha. Dnes je čistění lodi, a vy máte strach z otravy krve.

— Kdo pak za to může, že se to tak hodí vždy dohromady?

Zatím co ho Skračić obvazoval, dal se s ním Oliva do řeči.

— Byl jste jistě plavčíkem, začal Oliva.

— Byl.

— Poznat na vás hned vysokou školu. Jak to, že nemáte ještě žádné šarže? Či jste už byl několikrát degradován?

— Ó, teprve dvakrát, přisvědčoval Riesner tónem, jako by se to rozumělo samo sebou.

— Co jste vyvedl?

— Prosím docela nic, pan kapitán měl na mě zlost. Po prvé mě degradoval pro nedbalost ve službě.

— Toť si myslím, vy jste největší neviňátko pod sluncem. Onehdy jsem se na vás díval, když jste natírali loď zvenku; byla to požehaná práce; je vás k ní několik vybraných lenochů. Leželi jste jako zedníci v putzjole (malý, plochý člun, s kterým se jezdí pouze okolo lodí při čistění nebo natírání). — A co podruhé?

— I uhodil jsem jednou, dokud jsem byl

ještě maatem (poddůstojník) jednoho matrosa, a on si trochu odřel hlavu. Pan kapitán učinil trestní oznámení, i dostal jsem měsíc.

— Víckrát jste už nebyl trestán?

— Ó, byl! Ve vězení jsem vybil kamarádovi, dostal jsem za to několik neděl, potom mě dali na „Tegetthof“ z trestu. Pan kapitán mě nechtěl pustit na zem — jsem prý naloděn z trestu — tak jsem jednou v noci utekl s jolou (malá loďka o dvou veslách). Hledali mě po celém světě, telegrafovali na všecky strany, zatím já pěkně seděl u Mladinea tři dni bez přestání. Třetí den se tam sešla jakási talijanská cháska, nedali mně pokoje, dali jsme se do sebe, až mě patrola sebrala. Tehdy jsem byl dlouho zavřen!

— Jak dlouho ještě máte sloužit?

— Ještě rok, co jsem zavázán, a rok musím dosluhovat z trestu.

— Ale pro boha, vždyť s takovou nebudete hotov jak živ! Po každé něco vyvedete, zavrou vás, a ztrátu musíte dosluhovat, tak to půjde patrně do nekonečna.

— Co na tom? zasmál se Riesner. Několik let to tu ještě vydržím, a až se mně tu nebude líbit, jednoduše uteču. Svět je veliký. Zasmál se veselým vídeňským smíchem a spokojen se svou budoucností odešel.

Konečně visita nových odbavena. Přišla nekonečná řada lidí, kteří už byli v ošetřování. Jedni přišli, jen aby se delším pozorováním dalo zjistit, jsou-li opravdu nemocni, nebo simulanti, někteří dostali po prášku, kapkách, měněny obvazy, a na konec hlouček venerických. Rychlý chod visity byl rušen jen tu a tam skroušenou prosbou o lehkou službu, když Oliva napsal „Ke službě schopen“, jinde napomenutím Olivovým k přesnějšímu dodržení předpisů lékařských.

Bylo půl deváté, když do dveří vstoupil chéf, Oliva hlásil, kolik mužů bez služby, kolik s lehkou službou. Chéf, dobrý třicátník, pečlivě ustrojený, s výrazem bonvivanta dal se do vyšetřování těch několika opravdu nemocných, Oliva zatím psal na stole asi pět raportů. Skračić bázlivě pokukoval po chéfovi, který s ním nijak nemohl po dobrém spřáhnouti.

— Dej mně ručník! ozval se chéf.

Skračić zmaten skočil a pozotvíral všechny zásuvky, než padl na pravou; konečně vytáhl ručník a třesoucí se rukou ho podával chéfovi, jehož oči pátravě utkvěly na dně zásuvky. Skračić se mimovolně podíval směrem chéfova zraku a zbledl. Na dně zásuvky mezi prádlem krčila se jeho košile. Střelhbitě se sehnul a nešťastnou košili odšoupl; ale už bylo pozdě.

— Co dělá tvá košile mezi prádlem? — zahřměl chéf.

— Molim vas gospodine, molim, ja sam, ja sam...

— Nic jsi! Jsi nepořádný chlap! Už jsem ti tolikrát říkal, že to netrpím; příště půjdeš na raport.

Milý pan chéf se patrně zmlsal a začal prohlídkou všech zásuvek po řadě, kterou vždy čas od času dělával. Dopadla pro Skračiće pravidelně špatně. Ale bůh sám ví proč, nemohl si Skračić navyknout pořádku, jak tomu chtěl chéf. Patrně jeho bohorovná bezstarostnost dalmatinská a trochu filosofie horalské ho utvrzovaly v přesvědčení, že svět proto nespadne, když svou umouněnou čepici strčí pod polštář čisté postele, své prádlo uschová mezi prádlo nemocniční, boty postaví na lištvu mezi prázdné láhve a svoje papíry (několik psaní a veršovanou historii výpravy rakouských lodí na Krétu) když ukryje mezi knihami a tiskopisy lékařskými.

Tak bylo i dnes. V zásuvce, v níž obyčejně byly všelijaké drobnosti, stříkačky, jehly a p. našel rozezlený pan chéf Skračićovy rekvisity k holení, jinde kartáček na zuby, hřeben, šaty, prádlo, boty atd. Chéf vytahoval kus po kusu, šermoval jím ubohému Skračićovi před očima, provázeje každý svůj nález ne příliš lichotivými poznámkami, a kladl vše — za všeobecné zvědavosti a rozkoše nemocných — na zem mezi postele. Konečně bylo vše vybrakováno; na zemi toho už byla hodná hromada. Skračić stál v koutě bled, nemluvě. Jen když chéf něco nového našel, trhl sebou a zbledl ještě víc.

Oliva mlčky pozoroval to divadlo a v duchu si představoval, vzpomínaje si na podobné scény ze svého života, co asi se ve Skračićovi děje. Jak si asi myslí: Ježíš Maria, až ještě otevře tu a tu, pak onu zásuvku a najde tam brittolu, pásku z čepice, tobolku, tabák...

Nastala scéna, jaká se dala očekávat. Chéf kázal, křičel, nadával, vzpomínal, co by se stalo, kdyby to všechno našel komandant a na konec prohlásil, že Skračić musí zítra k raportu. Skračić ani nemukal, jen veliká slza se mu zaleskla v malém, zdravém oku. Kalafatić se škodolibě usmíval, a nemocní se chychotali pod pokrývkami.

Ovšem celé to vodění k raportu nepomohlo nic. Skračić dobrák od kosti, ale slovanská povaha, široká, jak šedavé pláně dalmatské, nemohl pochopit, proč toho nemá dělati. A za krátký čas stěhovaly se zas toiletní předměty mezi chirurgické náčiní, kalhoty mezi prádlo, a boty, veliké boty se cvoky mezi prázdné láhve. Kus po kusu, až museum zas bylo hotovo.

Intermezzo se Skračićem zkrátilo další vyšetřování nemocných, a chéf zapomněl zeptat se na Křížka, který takto docela hladce proklouzl. Tím visita skončena. Tak se na lodi scházejí synové všech národů, takový je život a taková vyražení. —

—o—.

BEDŘICH NIETZSCHE.

Z lidových přednášek prof. dra Frant. Krejčího.

(Pokračování.)

V druhé písni taneční opět je personifikován život a to roztomile jako žena vnad a povahy orientálské. Není z těch evropských, bledých, vznětlivých, krotkých kandidátek cnosti, ale snědá, vášnivá, nezkrotná orientálská odaliska, potutelná, vysmívavá, svůdná. Nazývá ji nezbedou, divochem, nevděčnicí, škádlivou a srovnává ji s hádětem a čarodějnicí. To vše musíme si přeložiti na epitheta značící život a účin jeho na člověka mudrujícího. A ten život Zarathustra miluje a chce, abychom milovali s ním život — lásku smyslnou; neboť jen tudy vede cesta k nadčlověku. V té příčině připadá veliký úkol manželství, a Nietzsche pojímá poměr ženy a muže vzhledem ke svému ideálu nadčlověka tak, že smyslná láska jeví se zušlechtěnou pomyšlením, že na ni závisí budoucnost lidstva. Žena jest představitelkou pudového, muž vědomého činitele při tvoření nadčlověka. Žena vzdává se mužově síle nechápajíc, ale tušíc svůj úkol býti roditelkou nadčlověka. Pudem ženským uhodne, který muž jest v tom smyslu hoden, aby mu obětovala sebe. A muž prohřešuje se na tom úkolu, když v tenatech smyslného požitku zapomínaje na ten úkol, znesvěcuje svazky dvou těl.

Také zde nebývá Nietzschovi rozuměno: Výrok: Jdeš-li k ženám, nezapomeň karabáč, bývá vykládán jako urážka ženství, neomluvitelná surovost. Chceme-li mu však rozuměti v ten smysl, že, poněvadž ženy nynější mají vlastnosti, které muže vědomého cíle života mohou svésti snadno od pravého názoru na život, že falešnými snahami emancipačními ztrácejí schopnost býti roditelkami nadčlověka, že proto je nutno ženy donutiti, aby chápaly svůj úkol v mezích ženské přirozenosti — nacházíme jej úplně v souhlase s ideou lidského pokroku a žádné urážky nevidíme.

Tak vypadá ideál nadčlověka: tedy člověk fysicky a duševně dokonalejší jakožto cíl vývoje, k němuž vědomě máme se snažiti.

Myšlenka ta mohla by sama stačiti na vzbudování světového názoru, na rozšíření všech filosofických záhad: avšak u Nietzsche v Zarathustrovi přistupuje k ní myšlenka ještě druhá, která názor na svět z ideje nadčlověka vyplývající sesouvá s podkladu empiricko-ideálního do — mysticismu.

Je to myšlenka věčné střídy věcí, věčného koloběhu, die Idee der ewigen Wiederkunft. Jest prostá a vznikla z pojmu vývoje otázkou, kdy začal a jak daleko půjde. Již v dávné minulosti zdálo se myslitelům, že vývoj nejde v před v přímé čáře, aby pořád vznikalo něco nového, nýbrž že jde v kruhu, tak že vše, co se stává, již zde jednou bylo a bude nesčíslněkrát.

Tímto názorem stlačuje se význam myšlenky nadčlověka, tak že pozbývá schopnosti býti člověku principem ethiky a smířiti jej se životem. Co platno, že všechno své snažení upne k tomu, aby lidstvo vytvořilo ze sebe dokonalejší typ, co platno, že potírám všechnu všednost a prostřednost, ničemnost a podlost degenerovaného lidstva, když se po nadčlověku vrátí zase celá bída, ba když mně samému toto žití, které žiji, bude prožívati bezpočtukráte a nebude nic nového v něm, nýbrž každý bol, každá radost, každá myšlenka, každý vzdech a vše to nevýslovně malé i velké v mém životě se opět vrátí a všechno v témž sledu a řádu — a rovněž tento pavouk, toto světlo měsíční mezi stromy i já sám?

Jakou cenu má snaha moje po dosažení nadčlověka vedle té neúprosné nutnosti, která zplodí nový typ tak jako tak a která jej zase zvrátí v nic a restituuje toho bídného posledního člověka? Odkud vezmu důvod, abych snahy svoje označil za dokonalejší, ideál svůj za lepší, než ten, který uspokojuje a blaží lidi poslední? Vždyť oni plní úkol svůj ve vývoji zrovna tak, jako já se domnívám jej plniti. Nutnost vývoje jdoucího v kruhu a sebevědomí nadčlověka se nesnášejí, učení o nadčlověku není zvěstí spásonosnou. Toho si byl Nietzsche vědom a Zarathustrovi jest to naznačeno velmi zřetelně a názorně. Když je Zarathustra pln nadšení pro ideál nadčlověka a pln horlivosti pro jeho uskutečnění, náhle kmitne mu hlavou myšlenka nová — děsí se jí, závrať jej pojímá i odchází zpět do hor, aby dále přemýšlel a nevrátí se, dokud pochybnosti nepřemůže a dokud myšlenky obě nespojí v souladný názor o světě. A když myslí, že se mu to podařilo, jásá radostí, pěje hymny na věčnost a volá všechny vyšší lidi, aby s ním účastnili se nejvyššího blaha, které vyplývá z pravého poznání. V písni nočního poutníka můžeme sledovati postup myšlenek, jenž vede k vyrovnání obou ideí. Život jest pln bolů — bol odmítá život, dí: Zhyň, pryč s tebou, bolesti. Ale vše, co trpí, chce žíti, aby se stalo zralým, veselým, toužícím. Chci dědice, tak dí všecko, co trpí, chci děti, nechci sebe. Rozkoš však nechce dědice, rozkoš chce sebe sama, chce věčnost, chce opětný návrat. Rozkoš je hlubší než bol, proto chce věčnost t. j. člověk tím již, že rozkoš pocítí, chce ten život se všemi jeho strastmi, jen aby vrátil se okamžik rozkoše. Řekli-li jste kdy: Líbíš

se mi štěstí, sem okamžiku, kdy jste nazpět chtěli všechno. V tom je rozřešení: Moje nauka zní: tak žíti, abys musel si přáti opět žíti.

Takto myšlenka věčného koloběhu uspokojuje sama o sobě člověka, beznadějný pesimism, tyranský fatalism je zažehnán. Člověk je strůjcem svého štěstí nejen pro tento svět, nýbrž pro věčnost. Když se s tohoto stanoviska vmyslíme do ní, shledáváme, že má ráz mystický, že vyhovuje tomu citu, který dává vznik náboženství a proto také ony partie Zarathustry, jež myšlenku tu rozvádějí, působí silně omamující vůní mystického jasnovidství. Idea ta je nejlidštější náboženství, jaké se vůbec dá mysliti: bez boha, bez duše nesmrtelné zaručuje věčnost, nebe peklo má člověk v sobě, osudu svého je pánem, na něm jen záleží, aby se cítil blažen, všecka snaha bude odměněna. — Pochopujeme, že Zarathustra [illegible] byl nadšen a vidíme z toho, jak byl Nietzsche v nitru svém hluboce náboženský nebo chceme-li mystický ...

Avšak spor mezi myšlenkou nadčlověka a ideou věčné střídy věcí není vyrovnán. Nietzsche postavením obou vět vedle sebe myšlenku nadčlověka ztemnil, ublížil jí. Zvláštní je houževnatost, s jakou se myšlenky věčné střídy věcí držel, ačkoli přesvědčivý důkaz o ní není možný. Myšlenka ta již před sepsáním Zarathustry se mu namítla; právě pro nemožnost důkazu — tehdá holdoval vědě — nechal ji padnouti a přece se jí chopil s plným nadšením právě tehdy, kdy tvořil přímo ze sebe. Nemůže-li býti pochybnosti, že o ní byl úplně přesvědčen, bylo by marné spor, kterým obtížil svou filosofii, vymlouvati.

Spor ten jest tak zřejmý, trhlina v budově Nietzschova názoru na svět tak pronikavá, že následkem toho nemůžeme o systému Nietzschově mluviti, nýbrž pouze o dvou filosofických myšlenkách, které osvítil světlem svého umělecko-spekulativního genia, z nichž by každá sama o sobě stačila za princip soustavy filosofické, které však vedle sebe se nesnesou.

Nic z toho, co Nietzsche napsal po Zarathustrovi, nezměnilo na tomto stavu věcí, ba ještě věc zhoršuje, poněvadž v této poslední periodě nemoc pokročila tak daleko, že vliv její na tvoření Nietzschovo jest patrný ve zlém smysle. Nietzsche předsevzal si učení své postaviti na vědecký základ, ale na provedení úkolu toho nestačil ani v tom smyslu, v jakém si přál. Už nedovedl myšlenky držeti tak pohromadě, jak toho vyžadoval vytknutý cíl — dokázati názorZarathustrův. Dával se jednostranným promýšlením jednotlivých myšlenek svádět k upřílišení, vyvozoval důsledky do posledních krajností, nestaraje se o celkovou jejich souvislost. Z kritiky stávala se nespravedlivá invektiva, ze sarkasmu a vtipu neho ráznost, hrdé sebevědomí stávalo se urážlivým, nesnesitelným, přímost změnila se v bezohlednost. Tak nemluvil Zarathustra. Je pochopitelno, že nepřátelé Nietzschovi právě ze spisů těchto kují zbraně proti němu a že jim upřílišenost, hyperboličnost a jednostrannost výroků slouží za důvod pro zamítnutí Nietzsche šmahem. Proti tomu bych myslil, že jest jediné spravedlivé stanovisko držeti se Zarathustry a z následující periody jen toho, co s ním je v souhlase a podle toho určovati význam Nietzsche jako filosofa. (Dokončení.)

FEUILLETON.

Z ITALSKÉ CESTY ROKU 1892.

Napsal Leda.

I. BENÁTKY.

Zde stojme! K divu a k nadšení
se špatně hodí všední mluvit prosou,
kde přešlost káže veršem mramoru
a tragedie dějin velkou pózou!

Kam poděl se vděk snivých signorin,
jež kytar zvukem k tajné lásce zvaly?
vřesk zbraní vítězných, les stožárů,
jenž Marka krutou slávu šířil v dáli?

Spí laguna! Jen snědý gondolier
teď zádumčivou barkarolu pěje,
z říms zpustlých paláců a s balkonů
poušt zániku se ironicky směje!

Co zbylo z dob, po zlatém schodišti,
když dóžové se ubírali hrdí?
lesk otřelý a nebe Benátské
a laguna, jež plísní věků smrdí.

Dav lazzaronů, vděčných synů zbyl,
jenž chrání odkaz poděděné špíny,
zbyl úsměv bledých děv, jenž vábný dnes,
jak dříve plaší minulosti stíny!

Mne ale černým, hebkým závojem
v síť lásky nezachytly Benátčanky,
mně milejší jsou dcery otčiny
ty čistě myté Mařky, Lidky, Anky!

A protož S Bohem! Bella Venezie,
ač vděčnou o tobě chci činit zmínku,
ne prudké srdce, hříčky skleněné
chci si jen odtud odnést v upomínku!

Dál k jihu, k slunci blíž! Jen stále dál!
Již na nádraží spěchám pede stante.
Vy doma druzí vzpomínejte však,
a dopište mně: „Řím poste restante!“

◦ ◦ ◦

II. FLORENC.

Vlak bleskem nás unášel, ohnivý drak,
k rodišti Dantovu pľle,
jen jednou ještě objal zrak
vděk štíhlého campanile!

Hoj! Dále k jihu! Z ranních mlh
již noří se Apenin svahy.
Již bella Firenze kyne nám vstříc!
O, jaký to pocit blahý,

zřít místa, kde si čtrnáctý věk
vzal na nesmrtelnost míru,
a vědět, že nocleh bez světla
tě stojí jenom pět lirů!

Jen co je pravda! Pěkný chrám
tu mají a Florenci sluší,
i paláce vznešených signorů
se zdařily na mou tě duši!

Též dveře Battisteria
jsou rozkošné, Pane Ghiberti,
a mimo Michelangela
zde sochařů na všechny čerty!

I úzký dům jsem navštívil,
kde velký Dante se zrodil,
a odkud v prvních kalhotkách
do zdejší normálky chodil.

Zde chovají posud domu klíč,
ten váží aspoň tři kila!
O ubohý pěvče, unést ten,
jen gigantů dovede síla!

Co's protrpěl s klíčem tím, z hospody
když noha tvá domů se vlekla!
Teď chápu teprv důkladně,
ty trýzně tvého „Pekla"!

Když jsem se nabažil obrazů,
jsem na Florenc pohlížel s vrchu.
Náš drožkář znal dějiny jak kniha,
však koně měl, pravou mrchu!

A málem byl bych zapomněl,
že jed' jsem zde tuti frutti,
a hřbitovu že zde říkají,
„Piazza degli tutti caputi!"

Však přátelé, chvátám do Říma,
jen pozdrav spěšnýma rtoma;
neb kdybych se tady rozepsal,
snad papeže nestihnu doma!

Tam u nás to sestavím do knihy,
moc učené, plné vkusu!
V ní do tečky všechno vypovím.
Leč pro dnešek pac a pusu.

DROBNOSTI.

Literární malér. P. Jar. Kvapil napsal nám při známé aféře s Babičkou, že to není jedno: literární skandál a literární malér. Poněvadž nám velmi záleží na přesnosti pojmů, objasníme novým příkladem, co si představujeme pod „literárním malérem". Tentokrát jde o rozkošnou německou píseň. Tuto:

Und wüssten's die Blumen, die kleinen,
wie tief verwundet mein Herz,
sie würden mit mir weinen,
zu heilen meinen Schmerz.

Und wüssten's die Nachtigallen,
wie ich so traurig und krank,
sie liessen fröhlich erschallen
erquickenden Gesang.

Und wüssten sie mein Wehe,
die goldenen Sternelein,
sie kämen aus ihrer Höhe,
und sprächen Trost mir ein.

Die alle können's nicht wissen,
Nur eine kennt meinen Schmerz;
sie hat ja selbst zerrissen,
zerrissen mir das Herz.

Jest to jedna z nejznámějších písní Heinových, Lyrisches Intermezzo 22. Schumann, Schubert a jiní zkomponovali ji hudebně. Není tedy jinak možno, nežli že se hojně překládá. Máme ji také v češtině. Takto:

Byť květiny zoufalství znaly,
jež mrtvé lásce jde v sled,
svou vůní útěchu daly
by v bolestí mých hnět.

Byť slavíci bídu mou znali,
co slzí plá v očích mých,
mně v útěchu zazpívali
by v rytmech veselých.

Byť hvězdy smutek můj znaly,
jenž bouří v srdci mém,
s azuru by se smály
v mou duši paprskem.

Příroda hluchá v mé žaly,
bez ohlasu v můj sten;
jenž hruď mi rozdrtil, malý
ten skřítek můj bol zná jen.

Podle toho, že přirozená prostota výrazu Heinova zkvětnatěna a zkažena různými přídavky, různými umělými a pathetickými obraty a slovy, každý lehko uhodne překladatele: Jaroslava Vrchlického. Jen že vzdálenost mezi originálem a českým zněním má tu trochu hlubší příčinu: pan Vrchlický totiž překládal Heinovu píseň z francouzského překladu. Pan Vrchlický totiž nevěděl, že jest to píseň Heinova; neboť jeho překlad uveden ve sbírce Moderní básníci francouzští pode jménem Auguste Dorchain jakožto ukázka z tvorby francouzského básníka. Mysleme si, že by Francouz chtěl své krajany seznámit s poesií Jaroslava Vrchlického a že by k tomu účelu přeložil z češtiny některý zpěv — Dantovy Božské komédie! Řeklo by se zkrátka, že nezná patrně ani Danta ani Vrchlického.

Tomu se říká literární malér.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Jim co? Jim jenom něčím si před novinami si zasloužit pochvalu . . . ale skutečné podstaty postihnout nedovedou . . . Pro zdání jen žijí, ale ne pro života spořádání — jim tohle jsou míry: noviny a Švédsko! Doktor mne včera všechen čas tímhletím Švédskem podpichoval: lidové, prý, vzdělání ve Švédsku . . . a všecky prý tam podobné věci takové . . . první sorty! Ale, což, — co je to, Švédsko? Možná, že ono — to Švédsko — je pouhý výmysl . . . pro podobenství jen se uvádí . . . a žádného vzdělání a podobných všech různých rozličností vůbec v něm není . . . A zase, my přece nežijem k vůli němu, a ono nás na paškál bráti nemůže . . . my svůj život po svém mustru si musíme zřídit. Není-li pravda?

A protodiakon, v týle maje hlavu, hlaholil:

— Za-akladateli do-omu toho . . . vě-ečná buď . . . pa-amě-eť!

Foma se otřásl, ale Majakin už byl u něho, a drže jej za rukáv, ptal se:

— Na oběd jedeš?

A hedvábná, teplá ruka Medynské znovu sklouzla po ruce Fomově.

Oběd byl Fomovi skutečnou mukou. Poprvé v životě jsa mezi takovými parádními lidmi, viděl, že oni i jedí i mluví — vše dělají lépe než on, a cítil, že od Medynské, sedící právě naproti němu, dělí ho ne stůl, ale vysoká hora. Vedle něho seděl sekretář oné společnosti, v níž Foma byl zvolen čestným členem — mladý úředník soudní, nesoucí podivné příjmí Uchtiščev *). Snad proto, aby se jeho příjmí jevilo ještě nesmyslnější, než bylo, mluvil vysokým, zvonivým tenorem a sám všecek — plný jsa, malinký, baculatý a veselý mluvka — byl podoben novoučké rolničce.

— Co nejlepšího v naší společnosti — toť patronessa, nejdůležitější, čím obíráme se v ní — toť obsluhování patronessy, nejobtížnější — říci patronesse takovou poklonu, kterou by byla spokojena, a co nejrozumnějšího — u vytržení unesen býti patronessou mlčky a bez nadějí. Takže v podstatě jste vy člen ne „spolku pro ochranu . . .“ atd., nýbrž člen společnosti Tantalů, jimž uložena služba dvorská při Sofji Medynské.

Foma poslouchal jeho žvast, pokukoval na patronessu, starostlivě rozmlouvající o něčem s policejním kommissařem, přizvukoval mroukavě svému spolumluvčímu, tváře se, že jest zabrán v jídlo, a přál si snažně, aby to všecko co nejdřív skončilo. Cítil se jakýmsi politováníhodným, hloupým, všem směšným a byl jist, že všichni naň pokukují, jej posuzují. To poutalo jej neviditelnými pouty, nedovolujíc mu ani mluviti, ani mysliti. Na konec došel toho, že řada různotvárných tvářností, táhnoucí se za stolem proti němu, začala se mu jeviti dlouhým a vlnitým bílým pruhem, se vstřiknutými naň, smějícími se zraky, a všecky ty zraky s mučivou nepříjemností ho bodaly.

Majakin však seděl vedle starosty městského, bystře otáčel vidličkou ve vzduchu a stále cosi mu vykládal, hraje vráskami. Starosta, šedivý člověk červené papuly s krátkým krkem, hleděl naň jako býk s houževnatou pozornosti a chvílemi přisvědčivě ťukal velikým palcem po kraji stola. Oživený hovor a smích přehlušovaly čilou řeč kmotrovu, a Foma nemohl pochytiti ani slova z ní, tím spíše, že v uších jeho po všechen čas zvonil tenorek sekretářův:

— Hleďte, už vstal protodiakon a nabíjí plíce vzduchem . . . hned zahlaholí věčnou pamět Ignátu Matvějeviči . . .

— Nemohl bych jíti pryč? — tiše se otázal Foma.

— Proč pak ne? To všichni pochopí . . .

Rozléhavé zahlaholení diakonovo přehlušilo a jako by rozdrtilo šum v síni; slovutné kupectvo s vytržením strnulo na velikých, široce rozevřených ústech, z nichž se lila hutná oktáva, i kořistě z tohoto okamžiku, Foma vstal ze zástolí a ušel ze síně.

Za minutu, svobodně dýchaje, seděl ve své kolesce a starostlivě přemýšlel, že mezi těmito lidmi jemu není místa. Nazval je pro sebe olízanými, jejich lesk se mu nelíbil, nelíbily se mu tváře, úsměvy, slova, než volnost a obratnost jejich pohybů, jejich umění mluviti o všem a vždy mnoho, jejich pěkné šatstvo, — vše to v něm budilo směs závisti a úcty k nim. Začal cítiti v sobě křivdu a stesk při vědomí, že on nedovede mluviti tak lehce a mnoho, jako všichni ti lidé, a tu on si vzpomněl, že Ljuba Majakinova se mu již nejednou proto smála.

Foma neměl rád dcery Majakinovy, a po té, když zvěděl od Ignáta o záměru kmotrově oženiti jej s Ljubou, mladý Gordějev jal se až vyhýbati setkání s ní. Leč po smrti otcově býval skoro den co den u Majakiných a tu jednou Ljuba mu řekla:

— Hledím na tebe, a víš co? — ty's přece úžasně nepodoben kupci . . .

— Také ty's kupecké dceři málo podobna . . . — řekl Foma, podezřívavě pokukuje na ni.

Nechápal významu jejích slov: urazit-li ho jimi chtěla, či jen tak prostě pověděla.

— Sláva Bohu! — odvětila a usmála se takovým hezkým, přátelským úsměvem.

— Čemu se těšíš? — otázal se.

— Ale že nejsme podobni otcům našim.

Foma s údivem popatřil na ni a pomlčel.

*) Slovo tak nesmyslné, že ho v žádném slovníce nalézti nelze, ani v Daljově. Pozn. překl.

— Ty pověz upřímně, — ztajivši hlas, mluvila ona, — že ty nemáš rád mého otce? Nelíbí se tobě?

— Ne . . . velice . . . — pomalu řekl Foma.

— Nu, ale já velice ho nemám ráda.

— Zač?

— Za vše . . . Trochu vtipnější budeš . . . sám pochopíš . . . Tvůj otec lepší byl.

— Jak by ne? — hrdě řekl Foma.

Po tomto hovoru mezi nimi skoro na ráz se vytvořila příchylnost druha ke druhu, a, den ode dne stále se rozvíjejíc, vzala na se brzy povahu přátelství, třeba i poněkud divného.

Ljuba byla jedněch let se svým křestným bratrem, ale chovala se k němu jako starší ke chlapci. Hovořila shovívavě, často zažertovala s ním, v řečích jejích přes tu chvíli míhala se slova Fomovi neznámá, jež pronášela jaksi zvláště pádně a se zřejmou rozkoší. Zvláště ráda mluvila o svém bratru Tarasovi, jehož nikdy neviděla, o němž však vyprávěla cosi takového, co jej činilo podobna chrabrým a šlechetným lupičům tetičky Anfisy. Často, stěžujíc si na svého otce, říkávala Fomovi:

— Však ty zrovna takový budeš . . . skrblík.

Vše to bylo nemilo jinochovi a příliš zasahovalo jeho samolibost. Ale časem byla přímá, prostá, jaksi zvláště přátelsky laskavá k němu; tehdy srdce jeho se otvíralo před ní a oba dlouho — dlouho vykládali druh před druhem své úvahy a city.

Mluvili oba mnoho, upřímně — a oba nerozuměli si druh druhu: Fomovi se zdálo, že vše, o čem mluví Ljuba, je mu cizí a nepotřebno jí, a zároveň viděl jasně, že neumělé řeči jeho ani trošku jí nezajímají a ona nechce jich pochopit. Cokoliv času ztrávili při takovém hovoru — ten skýtal jim jen jediného pocitu jakési neobratnosti a nespokojení druh druhem. Jako kdyby neviditelná stěna nechápavosti pojednou vyrůstala před nimi a rozlučovala je. Neodvažovali se dotknouti až této stěny, říci druh druhu o tom, že ji cítí, a vedli dále svoje hovory, matně poznávajíce, že v každém z nich jest cosi, co může je sblížiti i sloučiti.

Přijev do domu kmotrova, Foma zastihl Ljubu samotnu. Vyšla mu vstříc, i bylo vidět, že není zdráva nebo je rozladěna: zraky její se zimničně leskly a byly obklopeny černými skvrnami. Zimomřivě se kutíc v prachový šátek, usmívajíc se řekla:

— Toť hezké, že's přijel! Nebo já tu sama sedím... stýská se, jíti se nikam nechce... Čaj budeš pít?

— Budu... Cože ty jsi taková nějaká, stůněš snad, což?

— Jdi do jídelny, a já řeknu, aby samovar podali..., promluvila, neodpovídajíc na jeho otázku.

Vstoupil do jednoho z malinkých pokojů domu se dvěma okny do zahrádky. Uprostřed stál oválný stůl, jej obklopovaly starodávné židle, pobité koží, v jedné hlavní stěně visely hodiny v dlouhé skříni se skleněnými dveřmi, v koutě stála police s nádobím a proti oknům u stěny postavena byla dubová skříň na nápoje, zvící dobré komory.

— Jdeš od oběda? — otázala se Ljuba vcházejíc.

Foma mlčky kývl hlavou.

— Nu což, je tam paráda?

— Hrůza! — usmál se Foma. — Seděl jsem zrovna jak na jehlách... všichni jako pávi, a já jako sýc...

Ljuba vybírala z police nádobí a nic mu neodpověděla.

— Co pak že jsi opravdu taková smutná nějaká? — znova se otázal Foma, pohleděv na její pochmurnou tvář.

Obrátila se k němu a u vytržení, se steskem řekla:

— Ach, Fomo! Jakou jsem knihu přečetla! Kdybys ty dovedl tomu rozumět!

— Viděti, že dobrá je to kniha, když tebe tak to převrátilo . . . — usmál se Foma.

— Nespala jsem . . . celou noc jsem četla . . . Ty rozuměj: čteš a v pravdě jakoby se před tebou dvéře otvíraly do jakéhosi jiného království . . . I lidé jsou jiní, i řeči, i . . . všecko! Všecek život . . .

— Nemám toho rád . . . — nespokojeně řekl Foma. — Výmysly, klam. Divadlo také tak . . . Kupci vystavují se na posměch . . . což jsou vskutku takové hlouposti? Jakže! Vezmi si jenom kmotra . . .

— Divadlo — toť stejná je škola, Fomo, — poučujícím tonem řekla Ljuba. — Kupci takoví byli... A jaký může být v knihách klam?

— Jako v pohádkách . . . Neskutečnost to všecko . . .

— Mýlíš se! Ty's přece nečítal knih, — jakže ty můžeš soudit? Právě ony jsou to, co skutečné jest. Ony učí žíti.

— Nu! — mávl rukou Foma. — Odhoď to . . . ničeho kloudného nebude z knih tvých! Tuhle otec tvůj také knih nečte, a . . . obratný je! Hleděl jsem já na něho dnes — k závisti mi bylo. Tak ti on se všemi zachází . . . svobodně, dovedně, pro každého má slovo . . . Na ráz je vidět, čeho zachce, toho že si i dobude.

— Čeho se domáhá? — vzkřikla Ljuba. — Peněz jedině . . . Ale jsou lidé, již chtějí štěstí všem na zemi a proto, nešetříce sebe, pracují, trpí, hynou! Což lze otce srovnávat s nimi?

Pokračování

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 2. března 1902. Číslo 23.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé deníku »Čas« dostávají »Besedy Času« zdarma.

JUBILEA.

Dne 21. února bylo tomu 50 let, co zemřel Gogol.

„Chcete jedním slovem vědět, co nového vnesl Gogol do literatury? Až do něho spisovatelé líčili život a nutili cítti vše, co může člověk procítit při doteku s životem: radost ze života, smutek, hrdost, nechuť: ale Gogol první je přinutil zastydět se života ... Aristokratism byl oficiální notou; podle obecného příkladu spisovatelé vždy více uzavírali se v olympické nazírání; na skutečnost života bylo zapomenuto, a nikdo nepomýšlel na to zadívat se v ony smutné kouty, kde skutečnost živořila pod útlakem poroby, surovosti, nevědomosti a předsudků... Po měkkých dotycích sentimentálního básnictví a po prvních úderech Puškinova realismu zdálo se lidem, že již splatili své dluhy naproti skutečnosti; na život hleděli jen čarovným okem romantismu — dveře byly všecky opět zavřeny... Společnost byla zjemnělá, vzdělaná, evropštější než sami Evropané — a tak lidé oddali se klidnému oddechu jako poutník, který dostoupil vrcholu a nemá již kam jít. Jako lehký balík z dolin vzali s sebou jen jakousi theoretickou lásku k nižším bratřím, ne proto, že tito nižší bratří byli pro ně lidskými tvory, ale proto, že v jejich očích byli živým materiálem, který ztělesňoval zemi — zemi s její velikostí a mocí, s jejím evropským prestižem; v tehdejším nadšení pro ‚lidovost' bylo daleko více vlasteneckého sobectví než skutečné lásky k lidem. Soustava zachovat status quo, provozovaná ve vnější politice Ruska, udržovala se i doma; lidé byli přesvědčeni, že žijí v nejlepším ze všech světů a spokojeni sami s sebou, libovali si v náručí vlasteneckého kvietismu. V takových poměrech ozývá se náhle smích Gogolův: opona se zvedá nad nejchmurnějšími zákoutími života a ukazuje skutečnost v celé její nahotě."

S. Volkonskij.

° ° °

Dne 26. února bylo tomu sto let, co se narodil Victor Hugo.

Politik a básník; zprávy o jubilejních slavnostech pařížských oslňují celou Evropu.

° ° °

VĚŘÍM V DUCHA SVATÉHO.

Z knihy Petra Roseggra: Mein Himmelreich.

Celestýn S. byl chalupníkem v Huschlagu na horách. Se svou mladou ženou žil v domě svého tchána jako čeledín. Starý sice měl podle ústního slibu, daného při svatbě dceřině již dávno postoupiti mu malý ten stateček, ale stále nepostupoval; líbilo se mu, že zůstával pánem, a že může svého zetě týrati zlomyslnými vrtochy. A když svým obyčejným nepřátelstvím ničeho nepořídil, odcházel do vsi a pil; doma pak zuřil a dokonce i násilí proti Celestýnovi užíval, a bránil-li se Celestýn, hrozil mu vyděděním. Poněvadž mladý muž na statku nebyl zapsán, byl jednoho dne povolán ke službě vojenské.

Aby hned nemusil do daleké Haliče, on i žena vrhli se s prosbami na starého, aby formálně statek Celestýnovi předal. Starý však odpověděl: „To neudělám, ať Halič tě sprovodí se světa!"

Celestýn nebyl schopen slova, že takoví zlí lidé mohou být na světě. Potom se rozzlobil na svou ženu, že nedovedla otce přemluviti, a tak s hořkostí opustil domov, aby na dlouhý, neurčitý čas odešel pryč, k vojsku.

Když se s uzlíčkem svým ubíral s hor do údolí a přišel k velikému rybníku mlynářovu, spatřil plouti ve vodě jakési tmavé tělo. Mrtvý člověk? Kdyby to byl starý? Ten hned z rána odešel do vsi a dosud se nevrátil. Kdyby tak byl v opilosti spadl do rybníka? Potom by bylo dobře, on, Celestýn, stal by se majitelem statečku a nebyl by vojákem.

Když pohlédnul blíže, nebylo to lidské tělo, nýbrž shnilý kořen, od břehu se utrhnuvší. Celestýn kráčel dále strží, nevrlý a zasmušilý, protože musil pryč a protože s hněvem se rozešel s ženou, která konečně také nemůže za tvrdošíjnost starého.

Když došel dolního konce úžiny, kde pěšina vedla přes strž, spatřil v příkopě ležeti svého tchána. Tentokrát to byl skutečně on,

nikoli však mrtev, nýbrž opilý a spící. V okamžiku napadlo mladému muži: Kdyby se teď tak protrhl rybník! Voda by se vyvalila a utopila by ho. Už dost dlouho žije a dost se lidi natrápil! — Tak rychle dosud jaktěživ neběžel Celestýn jako tentokrát, nohy sotva se země dotýkaly. Vzhůru běžel k rybníku. Stavidla otevřel jedna, dvě, všechna, a voda se valila. Na to dal se na útěk. Když však zaslechl ze strže burácení rozpoutaných živlů, když spatřil kalné, šumící vlny, bijící do skalin, pěnící se a divoce v před letící, dal se do běhu. Dole leží člověk! Což tam v příkopě neleží člověk? Toho třeba zachrániti, dříve než proud ho zasáhne! — Velikými skoky skákal přes kořeni a kamení, aby předstihl valící se vodu, stále víc se rozohňuje myšlenkou: Musím ho zachrániti! — Místy byl příval napřed, místy, kde zátočiny mohl přetnouti, byl napřed on. Když přišel k úžině, voda valila se již dolů; skočil do příkopu, uchvátil spícího a hodil jej na svah. A již tu byla zátopa, vířila v úžině a rozlila se na luka.

Celestýn s nasazením vlastního života zachránil starce, kterého chtěl zahubiti. Co to bylo, co ho tak nenadále překvapilo? Co ho nadchlo pro něco zcela jiného, než co zamýšlel?

Byla to láska? Sotva. Byl to rozum, bylo to vědomí. Byl to duch svatý. — Aspoň on sám to tak vyložil, když mi o tom vypravoval, jásaje nad svým vítězstvím.

Nesvatý duch ho na několik minut zachvátil, když se v něm probudila myšlenka na vraždu. Kdyby tomuto duchu již dříve častěji byl popřál sluchu, kdyby se častěji byl uzavřel ušlechtilým hnutím, byl by se snad svatý duch v rozhodném okamžiku ohlásil, avšak tento muž byl by ho byl nedbal, byl by se stal vrahem.

Možná, že se starý ke svému „zachránci" obměkčil, že mu dal připsati stateček; to jest nám lhostejno. Hlavní jest, že Celestýn náhle byl osvícen božským vnuknutím. —

Věřím v ducha svatého. Ne tak ve svatého ducha učeného vědění, jako spíše v ducha mysli k dobrým, velikým skutkům nadšené. Věřím ve svatého ducha, ve schopnost vždy, za všech okolností býti nadšeným, lidským, opravdivým. To jest jistě duch boží, kterým Kristus žil, působil a učil, a který i na učeníky jeho sestoupil, když o letnicích byli pospolu, vzpomínajíce na zmizelého mistra. Čerpali svou božskou moudrost z knih a dogmat? Ne. Živým stykem s Pánem a jeho činy posíleno bylo slabé jejich srdce a nadšeno, a oni vyšli do celého světa, aby všechny národy učili.

Kdykoli najdu mezi lidmi srdce planoucí pro vše dobré a krásné, jest mi to zjevením ducha svatého.

Především věřím v ducha svatého, který se lidem v podobě nadšení a zmužilosti zjevuje. Planoucí nadšení je něco božského. Zmužilost, vyznávati své osobní přesvědčení a dle něho žíti, jest cosi božského. Ovšem toto božské nezřídka vedlo k ďábelskému, k fanatismu, který stavěl hekatomby. Oheň stravuje domy a města, avšak kdo by ho chtěl ze země odstraniti! — Lidé všední nejsou vřelí a nejsou chladní, jsou vlažní. Vždyť vlažnost jest to nejchytřejší, při ní ani se nespálíme ani nezmrzneme. Jak to blaží, jestliže jednou povstane vřelý muž, který vyznává nadšeně své mínění, své přesvědčení, svou víru! Na tom ani nezáleží, zdali to jest to „pravé" mínění: vřelé srdce řečníkovo rozplaší pochybnosti posluchačů, jejich duše vzplanou a v žáru nejvnitrnějšího přesvědčení promění se blud v pravdu. Tak vedli proroci národy, tak dobyli apoštolové světa, ne mocí, ne věděním, nýbrž svým nadšením. Idea i nejnepraktičtější a v očích chytrých nejkřivější, — jakmile má pro sebe nadšení, zvítězí! Žádný vynález, žádný zákon, žádná moc na světě nedovedla toho, co vzmohlo nadšení.

Nadšení činí pravdivým a upřímným, dává zmužilost k osobnímu bytí. Všední lidé nejsou osobami, nemají nic osobitého, myslí jako druzí, mluví jako druzí, žijí jako druzí, jsou částmi množství. A jestliže přece někdy něco zvláštního v nich se pohne, nemají energie, aby tomu dali vzrůsti, neboť to by mohlo způsobit nepříjemnosti. Neboť každé osobitosti to ostatní jest nepřítelem. Vřelé nadšení pro ideál, zmužilost sám mysliti, žíti, to je celý bojovník, hrdina, nadčlověk.

Takými nadlidmi stali se galilejští rybáři, když jim mistr seslal ducha svatého, nebo, abych prostěji mluvil, když Pán svým životem a smrtí, svým učením a věštbami je nadchnul. Nadchnul je až k nejvyššímu vytržení vřelých duší. A tak se stalo, co čteme v historii křesťanství.

Avšak netoliko ohnivý jazyk jest symbolem ducha svatého. I holub jest jeho křesťanským znakem. Holub znamená jemnost, mír. Tedy k nadšení nechť druží se mírnost, ke zmužilosti osobní trpělivost a máme svatého ducha, který s nebe přišel, a který kéž jest mým a nás všech světlem!

BEDŘICH NIETZSCHE.

Z lidových přednášek prof. dra Frant. Krejčího.

(Dokončení.)

Nových základních myšlének Nietzsche už nepodal, ale že pověděl mnoho pozoruhodného, že dal výraz mnohému, co jiní ostýchají se pověděti, to se při geniálním duchu rozumí samo sebou. Ve spise Jenseits von Gut und Böse hledí Nietzsche pro nadčlověka uhájiti právo stanovení nových hodnot a to kritikou pojmu dobra a pravdy. Dosud neodvážil se nikdo bráti v pochybnost samé ty pojmy, nýbrž hádali se jen, co že je dobrem, co je pravdou. V té příčině Nietzsche opakuje svoje vývody z druhé periody a doplňuje je větou, že pravda je výplodem dosavadní morálky. Pravda nemá pro nás větší ceny než zdání, snaha po pravdě je předsudkem — ein schlechter Geschmack; láska ku pravdě pouhý sen. Kdo může tedy vyvraceti Zarathustru, když něco hlásá za novou pravdu?

Ani věda ani filosofie nepodávají pravdy, poněvadž jí podati nemohou a jejich snaha po pravdě je klam naivní nebo úmyslný. Naivní — když se domnívají, že jsou na světě věci, o nichž nelze pochybovati, úmyslný — když hledají pravdu, aby našli dobro.

Ve spise Zur Genealogie der Moral, chtěl ukázati na dějinném vývoji, jak vzrůstala idea nadčlověka, chtěl naznačiti, co zavinilo úpadek nynějšího lidstva, aby bylo zřejmo, kudy vede cesta k nápravě. V prvém dospěl k rozlišení morálky pánů a otroků. Silní a mocní, uchvatitelé, aristokrati, mužové meče, dobyvatelé jsou ti, kteří u vědomí své moci a síly připravují půdu nadčlověku. Ti tvoří si jinou desku hodnot než slabí, podrobení, ponížení, otroci. Co je dobrem oněm, to je zlem těmto a obráceně. Čím pohrdají oni, to je těmto cností. Na čem si zakládají silní a čeho se bojí slabí, to je jen slabým odporné. A podle toho vypadají jejich ideály a jejich bůh. Bůh silným je stělesněná a sesymbolisovaná „vůle k moci“ a čest, kterou mu prokazují, je výraz radosti ze života, výraz díků, které vzdávají vlastně sobě samým, že jsou tak mocní a krásní. Slabým tvoří místo hrdosti a radosti ze života základní tón pessimistická nedůvěra k sobě samému a k životu a instinktivní nenávist k potlačovatelům; v pojmu dobra zahrnou všechny vlastnosti, jimiž panstvo pohrdá, které však činí život utlačených snesitelnějším, soucit, mírnost, trpělivost, pokoru, přičinlivost, blahovůli. Representantem této otrocké morálky podlosti je dle Nietzscheho křesťanství, proto je pokládá za hlavní příčinu degenerace lidstva a bojuje proti němu s rozhořčeností neznající mezí.

Degeneraci uspišuje a symptomem jejím jest vedle křesťanství demokratism, ženské snahy emancipační, věda i umění; zde opět Wagner je representantem dekadence. Poslední spisy Nietzschovy der Fall Wagner a Nietzsche contra Wagner zabývají se týmž předmětem, kterým spisy první. S Wagnerem začal, s Wagnerem skončil. Jestliže v těchto spisech měla býti utvrzena idea nadčlověka, měl spis Der Wille zur Macht býti utvrzením druhé hlavní myšlenky a spojení její s nadčlověkem. Zůstal nedokončen, jen Antikrist, prudká invektiva proti křesťanství dokončena.

Pohlížíme-li nyní na filosofii Nietzschovu se stanoviska historicky filosofického a držíme-li se při tom přesně toho, co jsme naznačili za jeho pravou, specificky Nietzschovskou filosofii, shledáváme, že Nietzsche od Schopenhaura učinil značný krok do předu. Přemohl seslabující pessimism, neopouštěje půdu Schopenhauerem vybojovanou pro metafysickou spekulaci a nepouštěje se do kompromisů znehodnocujících vlastní principie (Hartmann). Vrátil lidstvo životu, ukázal cenu jeho, vytknul mu cíl. Ovšem, nepodařilo se Nietzschovi ukázati cíl ten v plné jasnosti, sám jej svou osudnou myšlenkou střídy věcí zahalil mlhou mystickou, ale jestliže je tohoto mystického obalu třeba člověku, jenž jest nejen rozumová bytost, ale též citová: tož možno říci, že Niezsche i náboženskou potřebu srdce lidského uspokojil. Nechci říci, že filosofie jeho jest pravá! Tisíce hlav přemýšlelo a nedomyslilo záhady světa, tisíce budou ještě přemýšleti, nejsouce s dosavadním rozřešením spokojeni. Ale to chci říci, že se není co báti Nietzschovy filosofie. Žádná filosofie, která vede k životu, nemůže životu škoditi, a křik, který zvedají ti, jichž Nietzsche právem nebo neprávem se dotkl, nesmíme činiti měřítkem hodnoty jeho myšlének. Ideál nadčlověka sám o sobě vzat neodporuje nikterak nejušlechtilejším snahám o mravní povznesení lidstva: držme se toho, že člověk má býti mravně a fysicky dokonalejším než jest nyní — to chtějí všichni moralisté a zakladatelé náboženství, — to chce také i moralista Nietzsche, jen že volí cestu jinou, a tu ukáže teprve budoucnost, na kolik vystihnul Nietzsche chod vývoje, řízený nevyzpytatelnými zákony — jiného kriteria není. Odpor jeho proti náboženství křesťanskému není správno činiti důkazem nemorálnosti jeho učení. Citují se rozhořčené jeho výroky a rozhořčeně se odmítají: já upozorňuji na tento: (Menschl. Alzm. af.

93) „Člověk úplně nábožný musí nám býti předmětem úcty: ale stejně, kdo jest z upřímného přesvědčení nenábožný. Jsme-li při lidech tohoto posledního druhu, jakoby v blízkosti velehor, kde nejmocnější proudy mají svůj počátek, tož jsme u zbožných, jakoby pod šťavnatými, širostinnými, klidnými stromy." S tím srovnejme aforism z Fröhliche Wissenschaft, jenž týče se „smrti boha". „Blázen se svítilnou za bílého dne běhaje hledá boha a praví: Kam se poděl Bůh? já vám to povím: zabili jsme ho, vy a já. My všichni jsme jeho vrazi. Ale jak jsme to provedli? (a teď přijdou slova, z nichž dýše úcta k nábožemskému přesvědčení). Jak jsme mohli moře vypíti? Kdo nám dal houbu, abychom smazali celý horizont? Co jsme to učinili, že jsme zemi od jejího slunce odpoutali? Kam se nyní pohybuje? Kam se pohybujeme my? Pryč ode všech sluncí? Nepadáme neustále? a na levo, na pravo, zpět, v před, na vše strany? Jest nějaké (pro nás) „Nahoře" a „Dole"? Nebloudíme jako nějakým nekonečným Nic? Necítíme dech prázdnoty? Není chladněji? Nepřichází neustále noc a větší noc? Nemusíme rozžati svítilny před polednem? Neslyšíme ještě hlučeti hrobníky, kteří boha pochovávají? Nečijeme nic ze zpuchřeliny božské? I bohové zetlí! Bůh je mrtev! A my jsme jej usmrtili. Jak utěšíme se, my vrahové všech vrahů?" atd. To jsou slova filosofa, který je přesvědčen o stěžejné důležitosti náboženství a který má úctu před ideálem, jehož sám uznati nemůže. Ale ovšem Nietzsche činí jako jiní filosofové rozdíl mezi theologií a náboženstvím a jeho nejprudší slova platí kněžím, ne náboženství. To vysvětluje také mnoho, — než o tom nechci se šířiti.

Ještě významnější než filosofie Nietzschova jest jeho vývoj; ne výsledek jeho rozumování, ale způsob, jakým k němu dospěl, ne c o, ale j a k jeho filosofie. V jeho vývoji myšlenkovém vidím jakýsi druh fylogenetického vývoje. Jeho vývoj je takřka odvarem vývoje moderního lidstva. Nietzsche jako by soustředil v duši své všechny pochybnosti, všechny touhy a snahy současného lidstva v ohledu poznání a prodělal všechny pokusy, kterými člověk moderní snaží se uniknouti jim, a procítil všechno sklamání, kterého se svorně doděláváme cestami různými. Můžeme říci, že co neuspokojilo Nietzscheho, to neuspokojilo také lidstvo nynější a v tom směru, v kterém on našel uspokojení pro sebe, v tom že jej lidstvo hledati bude, třeba že nespokojilo se s ním. Niesche prožil všechna muka náboženské skepse, Nietzsche nenašel ukojení v idealistickém názoru, byl sklamán vědou, filosofií, uměním a přece vybředl z toho instinktem, který mu velel držeti se života a doufati v lepší budoucnost.

Tak postupuje i lidstvo, potácí se v pochybnostech se strany na stranu, ale instinkt životní vede jej v nich a nedává mu zoufati. Skrze Nietzscheho uvědomí si člověk moderní své pochybnosti, své bolesti a jím, totiž tím, co vidí v jeho vývoji, je povzbuzen, aby se nevzdával snahy. V Nietzschovi najde všecky otázky, všechna dobrá i zlá hnutí srdce svého, každý aforism připamatovává mu něco, co blesklo jemu samému mozkem. Slovem, Nietzsche je typ moderního člověka v celé jeho rozháranosti a snad proto takový způsobuje vzruch. Jedni se tím děsí, že našli v něm výraz svého nitra, jiní se proto zlobí na něho. K poznání sebe sama přispěl Nietzsche lidstvu na každý způsob. To ocení budoucí historikové duševního vývoje lépe, než jeho současníci.

Nietzsche však je také nejtypičtějším representantem germánského ducha, třeba že sám svým krajanům nelichotil a od nynějšího pojmu německého muže se lišil a třeba že Němci sami v něm nechtějí uznati krev z krve své a kost z kostí svých, vytýkajíce mu cizáctví. Wille zur Macht jest formule pro němectví, jak se uplatňuje v dění světovém, a jak vyzírá z výroků císaře Viléma II.: „my jsme ofensivní národ," a ta činí podklad specificky Nietzschovský jeho filosofie. Všichni Neněmci ji dobře pociťujeme; ale proto nedáme se svésti, abychom upírali, že Nietzsche je znamenitý filosof, z žijících německých nejvýznačnější.

FEUILLETON.

Z ITALSKÉ CESTY ROKU 1892.

III. ŘÍM.

Sním nebo bdím? Řím! věčný Řím!
směs paláců, kupolí, věží,
báj kamenná v jasu slunečním
na sedmi pahorcích leží!

Oslněn těká chtivý zrak
od závratného týna
petrské báně k césarským
ruinám Palatina!

Zpod palem Monte Pincia
duch v vzpomínky se noří.
O věčné město! V nadšení
se malý člověk ti koří.

Když jsem tě spatřil tak velebné
ztopené v sluneční záři,
tu poznal jsem pravdu odvěkou,
tištěnou v slabikáři,

Žes nebylo za den stvořeno,
pak že bych se musil stydět,
být v Římě návštěvou, papeže
tam ale neuvidět.

Ach, má jich těch divů ten Vatikán!
Až člověku přechází zraky,
Jak krásné tam obrazy, sochy,
a kalhoty Švýcarů taky!

Teď ale rychle k papeži!
Již vcházím bez meškání,
a ptám se ho zdvořile po zdraví,
a jak se má milost Paní!

K té otázce stanul v rozpacích,
že posud ženat není,
že myšlénku na vhodnou partii
nesnese jeho postavení.

Věřte mně! svěřil mi, — nebo ne!
Však často si nevím už rady!
Co starostí dělá mně závod můj zde,
a po celém světě ty sklady!

Toť svatá pravda! ochotně
jsem přisvědčil: Ruším však v práci!
Tak nožku líbám a pozdravte
mně svatou kongregaci!

o o o

IV.

Tři dny bloudím po chrámech s Baedekrem.
Těch kostelů je tu až hrůza!
Zde kostel, tam kostel. No zaplať Bůh:
Tu stojí: „Chiesa chiusa“!

Tož opět k svým známým z Olympu
si zajdu na rozloučení.
Ubohý Apolle! Fíkový list
ti dali na přirození!

List fíkový je vlastně nevinná věc,
však přečasto na špatném místě!
ba věru! Těm našim poslancům
by na hubu slušel jistě!

Na to jsem vystoup' na Kapitol,
kde Venuše cudně se stydí,
a ve svém chambre separée
přijímá spoustu lidí.

Snad jako garde děťátku
— předejít pověsti liché
dali jí společnost. V koutečku
se líbají Amor a Psyche.

I v divadle byl jsem. Zpěvačka
hlas měla sic, krásy však málo,
takto už nevím o Římu nic
co by snad za zmínku stálo!

O jeho Tibeře pomlčím.
Je Vltava jinačí řeka,
a hutnější! V touze po vlasti,
ruka má bezděčně smeká!

o o o

V. Neapolis.

Nápoli! Pouze výkřikem
v nadšení propuknout mohu!
Nápoli! ráji pozemský!
Nápoli! Sídlo bohů!

Nápoli! Z roklin Vesuvu
mrak dýmu k nebesům stoupá,
Sorrent se krčí v úbočí skal,
Kapri se v moři koupá!

Ze San Martinské výšiny
a z Posilipských strání
zahrada vedle zahrady
k temnému moři se sklání!

Nápoli! Božské Nápoli!
v objetí palem a fíků!
To bych už musil z dřeva být,
dopis psát bez výkřičníků!

Z života ruchu, v zašlosti klín
zkad truchlé reflekse zejí,
s tlukoucím srdcem, bled a něm,
vkročil jsem do Pompejí.

Pusty jsou ulice, chrámu hluš,
átrií zkácené sloupy,
ještěrka mihne se štěrbinou
přes trávy stonek skoupý.

Kolkolem veliký, zející hrob,
kde vítr lká mírným vzdechem:
„Memento mori!“ že náhle se chvíš
se zatajeným dechem.

DROBNOSTI.

ČESKÁ BIBLIOGRAFIE.

Český katalog bibliografický za rok 1896—1897 vyšel počátkem února. Takový katalog má pro literaturu význam jako pro kterýkoli závod bilance, z níž poznají vrchní ředitelé: dal a má dáti. Literatura česká v číslicích je poučná velice. Na příklad: vezměte nejstarší ročník tohoto katalogu a srovnávejte, jak za posledních patnáct let vyrostla spotřeba knih vědeckých. Před 15 lety vážní lidé věšeli hlavu nad zjevem, že krom básniček a novel nečte se u nás nic vážného. Hleďte dnes! Tento Český katalog bibliografický zrovna člověka dojímá; vidíme hrstku lidí, kteří s láskou k věci a zdarma, bez honoráře, nastavují hodiny po denní práci, aby vy-

konali užitečnou věc. Co v cizině (i v Rakousku) podporováno jest vládou a jinými korpracemi, to u nás vzal si za úkol soukromý spolek knihkupeckých účetních, ač založen byl dle stanov vlastně na podporování svých nemocných a práce neschopných členů. Z tohoto katalogu hřeje kus lásky k české literatuře. A přece si vydavatelstvo stěžuje: „Bohužel setkáváme se na všech stranách s neporozuměním.“ Nedopusťme, aby podnik ten padl.

DĚTSKÝ KOUTEK.

MAUGLIHO BRATŘI.

Hoši četli v Knize džunglí, jak jednou drobounké, kudrnaté stvořeníčko v noci octlo se před vlčí slují. Tygr vrhnul se totiž v noci na rodinu Indovu, když spala v džunglích při ohni, spálil si tlapy a nikoho nezardousil. Ale ve zmatku odběhl rodičům drobounký kudrnatý chlapec Nathoo, a vlci přijali ho do své sluje. Byl asi dvouletý tehdy. Dostal jméno Maugli (žába) a vlci byli jeho bratři. Tak Maugli žil v říši zvěře do 17 let, až se mu zastesklo po lidech a sám se přiblížil indické vesnici. Jsou nepochybně mnozí malí čtenáři, kteří tu historii znáte.

*

— Tatínku, je li pak to pravda, že vlci vychovali chlapce?

— Možné to snad je. Staré pověsti takové příhody vypravují.

— Co na příklad?

Otec vyhledal knihu Jana Amosa Komenského Didaktiku, psanou někdy mezi léty 1632—1650, a z té knihy chlapcům četl:

„Příkladové zajisté jsou, že někteří v dětinství byvše od zvěři divoké — vlků, nedvědů atd. — uchváceni, zaneseni, mezi nimi vychováni a potom zase lapeni: nic nad ta zvířata víc neuměli a nerozuměli, ani mluviti, ani na dvou nohách choditi, ani ovšem jiných lidských prací konati, leč než mezi lidmi zase pobyvše, se naučili. O čemž dva neb tři příklady připomenu.

Před nemnoha léty ztratilo se skrze nešetrnost rodičů dítě v jedné vsi v Hassii (v Hesích), kteráž ves stromovím a zahradami naskrze prorostlá, a u samého lesa ležící byla, z něhož vlci až do samé vsi vybíhali. Po některém roce vídali sedláci mezi běhajícími vlky zvíře jakési, čtevrnohé sic, ale rozdílné od vlků, a kteréž ne tak čerstvě přes ploty skákalo. Ukazovali je sobě často s podivením, a oznámili to nejprv fojtovi, potom úředníku, až se to naposledy lantkraběte doneslo.

Kterýž poručil na to zvíře číhati, a jak mohou, na živě ho dostati.

I přičinili se sedláci, a dopadli ho a vedli do Kassel (města), ano po čtyřech dlapách šlo jako vlk, ale na pohledění mrzutější bylo. Když je na knížecí palác přivedli, uteklo jim a schovalo se pod lavici, hvízdalo a vylo škaredě, jako nějaká nejlítější šelma. Ale když jeho pilněji ohledávali, zdálo se, jakoby podoba k lidské tváři a oudům. A poručil je kníže mezi lidmi poněkud chovati, až by se ukázalo, co z něho bude.

Ti, jimž to poručeno bylo, ujali se ho opravdově, chovali je a cvičili, ano v krátkém čase vzrostlo, potom zdvihna se, na dvou nohách choditi, naposledy i rozumně mluviti, a tak člověkem býti počalo.

A tu on (chlapec) vypravoval (jak mnoho o tom pamatovati mohl) a vyznával, že v jámě mezi vlky bydlel, a od nich chován byl a že jemu vždycky nejlepší díl zvěřiny dávali.

(To dítě ve třech letech bylo, když se mezi vlky dostalo, a oni je nutili na čtyřech nohách běhati, a v zimě jemu v jámě peleš z suché trávy a stromového listí připravili. A potom říkalo dítě to, kdyby mu to na vůli bylo zůstalo, že by raději mezi vlky než lidmi bylo.)

*

Jiná ještě divnější historie připomíná se .... která se ve Frankreichu zběhla. Léta 1562 sešlo se několik zemanů se sedláky svými, aby vlky, kteříž jim škodu činili, honili. Když jich okolo 12 zabili, vběhla jim naposledy do leče veliká vlčice, a zabita jest. A aj, za ní běžící pachole asi v 7 letech, nahé a barvy žluté jako se stromu spadlý list, žluté a kadeřavé vlasy mající, k nim přiběhlo a viděvši je vlčici tlouci, na ně se obořiti chtělo. Ale poněvadž jich mnoho bylo, obskočeno a lapeno jest. Nehty mu u noh i rukou našli pod se zkřivené jako ptačí pazoury. Nemluvilo nic, ale bečelo jako tele.

Přivedeno jest do jedné tvrzi, a dána mu, ač ne bez práce, pouta no nohy, a nedali mu několik dní jísti, dokud neokrotlo. Naučilo se potom mluviti dřív než v 7 měsících a vozeno bylo po městech, městečkách a zámcích, a tržili ti, kteří je ukazovali, nemálo peněz. Přiznala se pak k němu žena jedna chudá.

Člověk neikrotčí, nejbožtější živočich jest, jestliže dobrým cvičením okrocen bude: pakli žádného cvičení není, aneb zlé, jest nejdivočejší ze všech tvorů, které země nosí.“ —

*

Tak Jan Amos Komenský vypravuje. A z jiných starých knih nahledalo by se také dost příkladů takových.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach

(Pokračování.)

— Nesrovnávej! . . . Jim, zřejmě, jedno se líbí, a kmotrovi druhé . . .

— Jim nic se nelíbí.

— A jakže to?

— Všecko chtějí změnit . . .

— Tak tedy přece k vůli něčemu se plahočí — resonérsky namítal Foma. — Něco chtí

— Štěstí všem! — horečně vzkřikla Ljuba.

— Nu, toho já nechápu [illegible] — kývaje hlavou řekl Foma. — Kdo se to tam o mé štěstí stará? A přece opět, jaké mi štěstí mohou ustrojit, když já . . . sám ještě nevím, čeho mi třeba? Ne, tohle tak ty, ty kdybys na tyhle pohleděla . . . na ty, kteří tu na obědě byli . . .

— To nejsou lidé! — kategoricky prohlásila Ljuba.

— Toho ovšem já neznám, co jsou podle tebe, ale tolik je zřejmo na ráz — místo své znají. Obratný lid — neopoutaný . . .

— Ech, Fomo! — s hořkostí zvolala Ljuba. — Ničemu ty nerozumíš! Nic tebe nevzrušuje! Lenivý jsi takový nějaký . . .

— Nu, vyjela sis! Jednoduše jsem se ještě nerozhlédl . . .

— Jednoduše tys — prázdný — prohlásila Ljuba rozhodně i pevně.

— V duši mé jsi ty nebyla . . . — namítal klidně Foma. — Myšlének mých neznáš . . .

— O čem lze tobě přemýšlet? — řekla Ljuba, rameny krčíc.

— Ajaj! Samoten jsem? Toť prvé . . . Žíti musím? Toť druhé. Po nynějším způsobu mém naprosto nelze žít — což toho nechápu? Pro posměch lidem nechci . . . . Já, hle, ani mluviti neumím s lidmi . . . Ano . . . ani myslit já neumím . . . — zakončil Foma svou řeč a zmateně se usmál.

— Čísti třeba, učit se třeba, — přesvědčivě radila Ljuba, přecházejíc po pokoji.

— V duši mé cosi se hýbe, — pokračoval Foma, nehledě na ni a mluvě jakoby k sobě samému, — ale pochopit toho já nedovedu. Vidím já tuhle, že kmotr praví . . . věc celou . . . a rozumně . . . Ale nevábí mne . . . Oni lidé daleko, daleko jsou zajímavější pro mne.

— To aristokracie? — otázala se Ljuba.

— Ano . . .

— Tam je pro tebe místo! — s pohrdavým úsměvem řekla Ljuba. — Ech, ty! Což jsou oni lidé? Což mají duše?

— Jak ty je znáš? Vždyť nejsi známa . . .

— Ale knihy? Nečetla jsem jich?

Služebná vnesla samovar, a hovor se přetrhl. Ljuba mlčky zavařovala čaj. Foma hleděl na ni a přemýšlel o Medynské. S ní tak si promluvit se mu chtělo.

— A-ano! — zamyšleně jala se mluviti dívka. — s každým dnem se víc přesvědčuji, že žíti je těžko . . . Co mám dělati? Vdáti se? Za koho? Za kupčíka, který celý život bude olupovati lidi, pít a v karty hrát? Za divého člověka? Nechci? Chci býti svou osobou . . . jsem osoba svá, protože již příliš chápu, jak ohavně je ustrojen život. Studovat? Což otec dovolí? . . . Bože můj! Utéci? Není dost odvahy . . . Co že mám dělat?

Sevřela ruce a se skloněnou hlavou stanula nad stolem.

— Kdybys ty věděl, jak je protivno všecko . . . Ani duše živé kolem . . . Od toho času, co umřela máti, — otec všecky vyhnal. Mnohé odjely na studie . . . Lipa odjela . . . Píše: čti. Ach, já čtu! Čtu! — se zoufalostí v hlase vzkřikla, a pomlčevši vteřinu, teskně pokračovala:

— V knížkách není toho, čeho třeba srdci . . . a já nechápu mnohých věcí v nich . . . A konečně, stýská se mi . . . stýská se mi čísti stále samotna, samotna! Já mluvit chci s člověkem, a člověka není! Mne dusí to — žiješ jedenkrát, a jest už čas žíti — ale člověka stále není . . . není! Proč žíti? Lipa říká: čti, pochopíš . . . Já chleba chci, a ona kámen dává . . . Já chápu, že nutno — nutno hájiti toho, co miluješ, več věříš . . . nutno bojovat . . .

A skoro sténajíc skončila:

— Ale vždyť jsem sama! S kým bojovati? Není nepřátel . . . není lidí! Vždyť já v žaláři žiji!

Foma poslouchal její řeč, upřeně prohlížeje prsty na ruce, cítil veliké hoře v jejích slovích, ale nechápal jí. A když umlkla, zdrcená a smutná, nenašel, co jí říci, kromě slov, blízkých výčitce:

— Hle, ty sama pravíš, že knížky nižádné ceny u tebe nemají, a mne učíš: čti . . .

Pohleděla mu do tváře a v jejích očích vzplanula zloba.

— O, jak bych si přála, aby v tobě procitly všecky ty muky . . . kterými žiji . . . Abys i ty, jako já, nespal po nocích od myšlének, aby i tobě všecko se zprotivilo . . . i sám abys sobě se zprotivil! Nenávidím vás všech . . . nenávidím!

Všecka jsou červená, tak hněvivě hleděla na něho a mluvila tak zlobně, že, udiven jsa, ani se nehoršil na ni. Nikdy ještě s ním tak nemluvila.

— Co to je s tebou? — otázal se.

— I tebe nenávidím! Ty . . . co jsi? Mrtvý, prázdný . . . jak budeš žíti? Co ty dáš lidem? — polohlasem a jaksi škodolibě mluvila.

— Nic jim nedám, ať sami si vydělávají, — odvětil Foma, věda, že těmito slovy ji ještě víc pohněvá.

— Nešťastný jsi! — opovržlivě vzkřikla dívka.

Bezpečnost a síla jejích výčitek mimovolně přiměly Fomu, aby poslouchal její zlobné řeči; cítil v nich smysl. Ano přisedl blíže k ní, ale ona, rozhorlená a hněvná, odvrátila se od něho i umlkla.

Na ulici ještě bylo světlo a na větvích lip před okny ještě ležel pablesk západu, ale pokoj již se naplnil soumrakem, a bufet, hodiny i police, zahalené jím, jakoby se byly zvětšily v objemu. Veliké kývadlo každou vteřinu vykukovalo ze skla skříně hodinové a, matně se blýsknuvši, s temným unaveným zvukem se ukrývalo tu v pravo, tu v levo. Foma pohlédl na kývadlo a bylo mu teskno a nevolno. Ljuba vstala a rozžehla lampu, visící nad stolem. Tvář dívčina byla bledá a přísná.

— Obořila jsi se na mne, — zdrželivě pronesl Foma, — k vůli čemu? Nelze pochopit...

— Nechci já s tebou mluvit! — hněvivě odvětila Ljuba.

— Tvoje věc... Avšak přece jen... čím pak já jsem vinen?

— Ty?

— Já...

— Porozuměj, dusno je mi! Těsno mně... Přece což pak je toto život? Což tak lidé žijí? Kdo jsem já? Strávnice u otce... drží mne pro domácnost... potom vdavky! zase domácnost... Toť je slatina... já tonu, dechu popadám...

— A co já v tom činím? — otázal se Foma.

— Ty — nejsi lepší druhých...

— A za to jsem vinen vůči tobě...

— Vinen! Ty máš chtíti... být lepší...

— A což já si toho nepřeji? — vzkřikl Foma.

Dívka chtěla cosi mu říci, ale v tu chvíli kdesi zadrnčel zvonek a ona, odklonivši se na lenoch židle, polohlasem řekla:

— Otec...

— Nu, ať si by pokračoval, nepohněval by, — řekl Foma. — Chtělo se mi ještě tebe poslechnout... tuze již ty zajímavě...

— A! Dětičky moje, siví holubi! — zvolal Jakov Tarasovič, objevuje se ve dveřích. — Čajík pijete? Na tak, nalej mi, Ljubavo!

Sladce se usmívaje a potíraje si ruce, usedl podle Fomy a, dovádivě šťuchnuv ho v bok, otázal se:

— O čem nejvíc jste si vrkali?

— Jen tak — o hloupostech všelikých, — odvětila Ljuba.

— A což se já tebe ptám? — zkřiviv tvář, řekl jí otec. — Ty si seď, hezky mlč u svého babího díla...

— O hostině jsem jí vyprávěl? — vpadl Foma kmotrovi do řeči.

— Aha! Ta-ak... Nu, i já budu o hostině mluvit... Pozoroval jsem já tě před chvílí... nerozumně si ty počínáš!

— Totiž jak? — tázal se Foma, nespokojeně chmuře obočí.

— Totiž tak docela jednoduše nerozumně, a to je vše. Mluví na příklad s tebou gubernátor, a ty mlčíš...

— A cože mu řeknu? Praví, že ztráta otce — je neštěstí... nu, vím já to... A cože mu mám říc?

— Poněvadž je na mne od Pána Boha seslána, tedy já, vaše excelencí, nereptám... Tak bys řekl, nebo něco podobného v tom duchu... Gubernátoři, brachu milý, pokornost v člověku tuze milují...

— Což mám jako ovce naň hledět? — usmál se Foma.

— Jako ovce hleděls, — toho není třeba. A třeba ani jako ovce, ani jako vlk, ale takto nějak — rozplývat se před ním: vy jste naši tatíčkové, my jsme vaše dětičky... hnedličko obměkne.

— A k čemu pak to?

— I pro každý případ... Gubernátor, ten, brachu, vždycky se k něčemu hodí.

— Čemu ho to učíte, tatínku! — tiše a s nevolí řekla Ljuba.

— A čemu?

— Lokajství...

— Povídáš, učená huso! Politice ho učím, a ne lokajství, politice života... Ty víš co — ubírej se! Odejdi od zla... a připrav nám zákusek. S Bohem!

Ljuba bystře vstala a, odhodivši ručník z rukou na lenoch židle, odešla... Otec, přimhouřiv oči, hleděl za ní, zabubnoval prsty po stole a řekl:

— Budu já tě, Fomo, učit. Nejpodstatnější, nejsprávnější vědu a filosofii vyložím já tobě... a jestli ji pochopíš — budeš živ bez chyb.

Foma se podíval, jak se hýbají vrásky na čele staříkově, i zdály se mu podobny řádkám staroslovanského tisku.

— Především, Fomo, když už ty žiješ na této zemi, tedy jsi povinen o všem, co se kol tebe děje, přemýšlet. Proč? Proto, abys od slabého rozumu svého sám neutrpěl, a nemohl uškodit lidem z hlouposti své. Nyní: každá věc lidská má dvě tváře, Fomo. Jedna je na očích všem — ta je falešná, druhá skrytá — a ta jest opravdová. Tu musíš umět najít, abys pochopil smysl díla... Tak tu na příklad: domy nocležní, pracovny, ústavy dobročinné a podobná taková zřízení. Představ si — k čemu jsou?

— Co pak představovat? — teskně řekl Foma. — Známoť všem, proč... pro chudé, nemocné.

— Ech, brachu! Nejednou všem bývá známo, že taký-onaký člověk je taškář a padouch, a přece ho všichni jmenují Ivan či Petr, a příjmím ho volají po tatíčkovi, a ne po matičce...

— K čemu to uvádíte?

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 9. března 1902. Číslo 24.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

VDOVA.

Bylo dušiček. Vlhká mlha srážela se na větvích holých lip a drobné kapky jako slzy kanuly zvolna do mechu a na věnce, pokrývající hroby; mdlé plaménky kahanců a svic blikotaly tichým pláčem smutku, zmírněného a zladěného v mollový soucitný akkord, jenž se zdál vlniti zamženým vzduchem. Není nic dojemnějšího nad tento tichý smutek, jehož otupělé ostny proplétá vždy zelená myrta elegické touhy; nad tuto tklivou melancholii, již vyzařují chladné květy aster a jiřin.

V řadách nevkusně vykrášlených hrobů nejvíce mne poutal zapomenutý, opuštěný hrob mladého adjunkta. Vzpomněl jsem, jak před rokem vešel poprvé mezi nás do besedy, jak naříkával často na hostinskou stravu a na svůj žaludek, doufaje, až se ožení, že bude vše zas jiné — a dnes ..! Nový pomník banalního obeliskového tvaru chýlil se na stranu a zvyšoval dojem opuštěnosti, zavdávaje mimojdoucím podnět k nevrlým poznámkám o mladé vdově. Odjela po pohřbu a nevrátila se; — ani dnes nepřišla učinit zadost obecnému zvyku, aby postála chvíli u hrobu muže, jehož posledním vzdechem bylo její jméno; aby položila věnec na hrob, jenž stal se jí mostem k novému žití. Nepřišla; snad bojí se vzpomínky na chvíle, kdy ji, životem kypící, bujnou, svěží dívku stahoval v tůně smrti onen příšerný vodník — její muž, otravuje ji dechem své choroby; — muž souchotinář! Prchá před černou skvrnou v oranžové hladině jejího života. — A mohla za to, že ji, nezkušenou, sedmnáctiletou holčici, obletovanou studenty, zbožňovanou tetami a hýčkanou rodiči, jichž byla modlou, vnutili do sňatku (vlastně ani nevnutili — odhodlala se snadno býti milostpaní, která má nejlepší výbavu a svatební šaty), chtíce ji míti dobře zaopatřenu? Kdož mohl předvídati, že on, jehož zvykla si lhostejně líbati jako bratránka, stane se jí upírem, děsivým a otravným?

Chápu ten strach před zející skvrnou, ale nevěřím, že se jí ubrání. Nevěřím, že dovede zapuditi obraz těch truchlivých modrých očí, které se k ní upíraly, sálajíce fosforečným svitem zmírajících vášní, utrpením a lásky, jiż jen smrt přemáhá. Nevěřím, že dovede zapuditi obraz pokoje, kde v jedné z páru nových postelí svítily ty oči, kde bylo tak dusno, kde vůně léku mísila se v zápach potu a hlenu, kam vracela se podvečer z kluziště tak nerada, jako do hrobu. Z kluziště, kde dováděla s mládeží jako svobodná, zapomínajíc na vážnou povinnost ženy, a nedbajíc pohoršení matron. Nevím, zda dovede zapuditi obraz jeho matky, dobré stařenky, která neměla odvahy k výčitce, ač se její oči zalívaly slzami, vidouce, jak se nevěsta štítí trpícího Lazara, jak zatajuje dech, kdykoliv mu podává píti, bojíc se nákazy; dobré té stařenky, která snad při vší nezměrné lásce k synovi chápala krutost boje života se smrtí a odpouštěla té, která ve vítězné touze po životu ušlapala poslední jiskry doutnajícího života. π.

ARNOŠT KUČERA:

VELMI MILÉ POVÍDKY.

NÁVŠTĚVA.

My již máme zase návštěvu.

Teď opravdu, aby už raději nikam člověk ani nejezdil. Podívám-li se já někam o prázdninách na týden, za pár měsíců máme někoho na krku. To je tak jisté, jako že my nemáme velkého potěšení z dlouhých návštěv. Mně se to hnusí takovým způsobem mluvit o přátelích, ale pravda je pravda a tu se neostýchám říci, protože jsem oprávněn tak mysliti.

Tak tedy sestřenice přijela. Přivezla hrudku másla — tak tři, čtyři koruny může mít ceny **tady**, u nás, v městě. Kolik to může mít ceny pro ně, kteří mají v chlévě dvě krávy, to si můžete vypočítat. A to se přece musí počítat, co ten „present" stojí je — protože odplacují tím jaksi útraty nám vzniklé. Potom jednoho zajíce — otec je revírníkem — a kopu vajec. Mají hromadu slepic doma. Věru, já bych raději neposlal ničeho, než poslat něco podobného. Rozhodně ne. Aspoň by to nenutilo stahovat koutky. Směšnost. Také láhev nakládaných brusinek a dvě láhve smetany — až jsem se musil smát! — takové presenty vezou takovou dálku. To mohu vyhodit oknem. V létě dostaneme tady, v městě, litr brusinek za šest — osm krejcarů, kdy-

bychom totiž tak tuze o ně stáli. Oni se s tím vezou [illegible] balíky [illegible] na to pozor — na to [illegible] — to nepřevracovat — s tím neházet! Babka to nemohla do nůše pobrat. A ona sestřenice, při tom tolik starostí — o láhev brusinek a láhev mléka! K smíchu. A máslo, zdá se mi, po[illegible]

Teď budou u nás hostiny, pane. Měli bychom jí tak ten týden, co u nás bude, dávat k snídani tu smetanu ze dvou lahví, k obědu toho zajíce, co přivezla, s brusinkami, a večer vejce na másle. Rád bych viděl ten její obličej — ta by tu nebyla celý týden. Ale takhle bude. Já bych už jaktěživ nikam nejel — ne! Na venkově, kde nejsou divadla, koncert, výstavy, kde je strava skoro zadarmo, pokud není výtěžkem hospodářství vlastního, a kde se dokonce toho mnoho nedostane, i když se chce — no, to je přece trochu jinak. Tady nás nechává všude platit. Opravdu — jen sami pro sebe zůstat, to je nejlepší.

A mám vztek. Odnesu to všechno já. V neděli minulou přijela, dnešní neděli měla odjet. Těšili jsme se všichni, že bude již pokoj a ticho.. Maminka má hromadu práce, tatínka to stojí peníze, a já abych lítal, obskakoval, vodil, ukazoval, vysvětloval, vyprávoval — — —

Ale přece ji nevyhodíme. Příbuzná — sestřenice — a pak jsem tam také byl. Třebas je to tuze velký rozdíl, oni nepochopí. Všichni jsme stáli na tom, aby zůstala. A že já byl náhodou poslední — odnesu to. Jako bych já za to mohl, že svolila. To byla docela jen náhodou zrovna za mou prosbou.

Ale celý týden prý již ne. Nejvýš tři dny. Tak. —

Já prý jsem jí neměl tak úsilovně nutit.

Nevím, zda-li jsem to nedal na sobě znát. Ptala se, neobtěžuje-li maminku. Maminka vyvracela že ne a já mám ještě nakázáno, abych jí to dnes večer v divadle nenápadně vymluvil, aby neměla ani stínu podobné myšlénky. To musím — byla by to ostuda, skoro ji vyhnat. To by se s radostí mluvilo po všech přátelích: „Ano, ti v Praze —“ atd. Ne, my se musíme dát vidět, aby se nemohlo stát nic podobného.

Celý týden a ještě tři dny, to je deset dní. Já tam byl také deset dní. Jak si to dobře vypočítali. Letos nepojedu nikam.

° ° °

NÁVŠTĚVOU U MISTRA.

Mistr nás prováděl po své dílně.

Užívám všeobecného slova „dílna“ a míním jím onu místnost, ve které mistr přenese kus své duše na kámen, na dřevo, do sádry nebo hlíny, aby chvíli zachytil, a vyjádřil ji něčím hmotným, stálým, aby bylo usnadněno tímto vnějším znázorněním vzbuditi v duši divákově echo toho, co se děje v duši básníkově. Jest to nutné. Jako nemůžeme viděti sama sebe: jest třeba zrcadla. V něm se budí náš obraz, my hledíme do zrcadla, máme dojem postavy.

Ohromujícím dojmem, který se mne shazoval tělo a osvobozoval duši z pout, zaváděje ji do lepších krajin, že zapomínala hroudy zemské, působila na mne každá skupina v dílně. Těla vzpjatá v extasi, v uchvacujících posách, vyjadřovala duševní vzplanutí. A zase to byla těla shroucená, bídná, srostlá se zemí — a všude jsem cítil za tou sádrou: duše, duše, duše. Zachvátila mne tak, že jsem již ani neviděl těl, jenom myšlénky, básnické a zářící stály přede mnou ve své nesmírné velikosti.

Několikráte chtěl jsem se násilně probrati ze svého unesení. Zůstalo mi sice to, čemu se říká chladná rozvaha, ale přece byla jen jako slabé tušení. Jakoby člověk spal a snil, když ví, že všechno je sen a nemůže se protrhnout. Chtěl jsem chladně a kriticky hleděti na mistra a jeho díla — ale ta mluvila jenom k srdci a k duši, a rozum byl malým před pohnutím.

Vnější stránku, totiž provedení, pokud již nemá vlivu na přenášení z duše do duše, ponechal mistr skutečně vnější stránkou a neobětoval jí ničeho, na úkor základu, podstaty básnické. Ani ji nečinil závažnou a nepřikládal jí větší důležitosti, než ve skutečnosti má. Práce neprovedena, jen naznačena, i modelace jen zhruba předvedena. Bylo uděláno jen tolik, kolik potřebuje vyjádření. Titanské myšlénky hýbaly těmi bídnými, hubenými těly, těmi údy neforemnými a shroucenými.

Mistr, neobyčejně vlídný a laskavý, byl rozpálen nadšením. Intensivně svítilo mu z pomněnkově modrých očí. Vodil nás od skupiny ke skupině a vykládal. Neupírám, že bylo i mně namnoze výkladu třeba. Díla jsou hluboká a potřebovala by dlouhého zahloubání a vžití se do stavu, ve kterém byla básníkova duše při tvoření. K tomu by ovšem bylo třeba víc času, než může poskytnouti jedna návštěva.

Mistr vykládal dříve hlasem tichým, klidným a jemným, potom stále vzrušeněji, až myšlénky předbíhaly řeč a vynechával celá slova. Nejen duše, i tvář byla vznícena, a oči se mu leskly radostí a štěstím. Ruce se mu třásly, viděl jsem zřetelně, jak byl rozechvěn.

Přišli jsme k sousoší, jehož částí jest postava, shroucená na zemi. Z mistrových slov vanula neobyčejná láska k dílu, jež před námi stálo, smíšená se spravedlivou, ušlechtilou chloubou, jež byla zajisté oprávněna.

Bohužel, přihodilo se něco nemilého, na co s trpkostí budu vždycky vzpomínat. Všechny nás to uvedlo v trapné rozpaky, působilo to jako studená sprcha. Hanbili jsme se sami před mistrem, ač jsme nebyli vinni.

Vedle vykládajícího mistra stál totiž mladík, jenž mu skočil do proudu žhavých, nadšených slov:

„Ta postava je krásně pracována — jen postat!“

Nastalo trapné mlčení. Mistr stál ještě v póse své ohnivé řeči. Potom mu kleslo rameno, a hlasem tichým, sotva slyšitelným vykládal dále.

Nevím již ani, jakou jsem měl nesmírnou směs citů k mladíkovi a mistrovi, jenž se obrátil, snad abychom neviděli slzu nad neporozumněním, která mu snad vytryskla z oka.

° ° °

PŘÁNÍ.

Taková malichernost, a já byl tolik rozechvěn. Ovšem, už ty dlouhé přípravy, a pak to, že to člověk sám „pořádá“, způsobují takové rozechvění.

Náš Kamil totiž včera přál tatínkovi. Kamilovi budou od zítřka za dvě neděle tři roky, a již přál. Vyhledal jsem mu lehounké, krátké přáníčko, tak prosté, upřímné a plné citu. Je od K. V. Kuttana:

Za vše snahy,
otče drahý
přijmi přání:

Buď ti zvěstí
blaho, štěstí,
do skonání.

Nemohu vystát okázalých a umělých, strojených přání. Přání musí být prosté, takové, jak ze srdce vychází, upřímné a v pravdě takové, jak je člověk cítí. Chtěl jsem původně, aby Kamilek se naučil říkat krátké přání v prose: „Tatínku, já ti přeji, abys byl šťasten, a abys byl ještě dlouho ve zdraví mezi námi.“ Ale malý kluk to hrozně pletl, byl by to jistě zkazil. Jsem rád, že jsem vzal tu útočiště ke gratulantu, našel jsem také něco pravdivého, a hoch se to ve verši daleko snáze naučil. Ostatně přání, může-li být vyjádřeno právě tak dobře veršem, jako prosou, musí mít přednost.

Měli jsme s klukem darebou veselost. Dva dni se učí přání — a třetí den se přijde ptát, co to je „všesnahy“ a „zvěstibláho“. Nasmáli jsme se. Vykládejte capartovi, co je „snaha“, „zvěst“ a „blaho“. Ale trochu na příkladech jsem mu to ukázal. Dlouho se však nemohl odnaučit říkat „bláho.“

A včera ráno to dopadlo dobře. Tatínek tušil, že mu chystáme přání, a přichystal si pro Kamilka koně houpacího. Kluk ho ráno shlíd — a ne se od něho hnout. Teprvé, když jsme řekli, že kůň je za přání, a nebude-li přát, nedostane nic, teprvé přál — ale po koni pokukoval stále. Kdybych to s ním nebyl cvičil celých čtrnáct dní, jistě by to byl spletl. Ale „zvěstibláho“ přece řekl.

Tatínek byl velmi dojat. Ovšem — první přání! Vlastní dítě když přeje otci blaho a štěstí — kdo by neslzel? Taková malinká dušička když prostým hláskem vyslovuje, co otci přeje!

Kluk teď sedí na koni stále. A při tom pořád brebentí: „Za vše snahy, otče drahý —“ a ne a ne přestat. Tuze se mu to zalíbilo.

A co dnes ráno — to byla s klukem veselost! Ráno jde tatínkovi zase přát — to trvalo, než jsme mu vymluvili, že se tatínkovi přece jenom jednou za rok všechno dobré, když totiž je jeho jméno v kalendáři. Ovšem — přát musí tatínkovi celý rok — ale jenom jednou se to říká. Snad chtěl, dareba, zase dostat koně! Aspoň se tuze bránil, když jsme ho nechtěli pustit. To bylo pláče!

CHELČICKÉHO POSTILLA.

Před více než rokem vydalo Comenium Chelčického postilly díl I. Je to literární čin velmi záslužný a poněvadž toto ideami bohaté dílo nedochází pochopení u naší inteligence, chci *těm* čtenářům Času, kteří díla toho posud nečetli a významu jeho neznají, napsati několik řádek, jak je potřebné dílo to čísti, neboť lze z něho i dnešnímu člověku pro život získávati.

Nepodávám prozatím rozboru myšlenek Chelčického; těmito řádky upozorňuji pouze a ukazuji několik všeobecných hledisek, s nimiž jest třeba k dílu se přibližovati.

Způsob provedení díla jest takovýto. Ve středověké katol. církvi čtla se v neděli a svátky vždy určitá místa z Evangelií, jež se pak vykládala. Chelčický použil způsobu toho, že vykládá při takovém místu svůj názor na Evangelium, na náboženství, na úkol člověka vůbec.

Po tehdejším způsobu exegetickém přikládá smysl ideový i prostým příběhům „aby nám nějaký rozumec z toho ostal“, v tom ale právě jeví se myšlenkovost jeho: jak promyšleně vykládá ku př. na 2. neděli po Božím narození místo, kde se líčí, jak Jozef a Maria pohřešili dítě Ježíše. Každé takové čtení je jakási studie a lze dílo pěkně na celý rok dle dnů svátečních si ku čtení rozděliti a promýšleti.

Chelčického výklady nejsou nějaké mystické spekulace a vymlacování dogmatických subtilností — Chelčický není scholastikem — nýbrž při výkladu určitého místa v evangeliu vlastními myšlenkami svými s Evangeliem souhlasnými moralisuje život a ukazuje, jak ty které pravdy Evangelia jsou řešením pravd životních.

Ovšem Chelčický zcela jiné základy klade životu, než dnešní věda, jemu je smysl života určen a zjeven Bohem přímo a celý život je plněním této vůle. Vedle těchto názorů však Chelčický pozoroval skutečný život a mnoho pravd z něho vyvodil a tyto jsou to nikdy se neměnící, pro všechny myslící lidi všech věků platné názory.

Avšak i jeho transscendentalní spekulace jsou promyšlené a jsou to vážné myšlenkové pokusy, jimiž má býti vyložen smysl života. Chelčický přepracoval celý ideový materiál v písmech uložený, v Husovi a Wiklefovi poznal spracování theologické a vybral si transscendentalní názory, jež odpovídaly jeho nazírání na člověka, jako služebníka vůle Boží. Ideami svými stal se i jedním z nejoriginálnějších theologů všeho křesťanstva. Od Pavla a Augustina až zase po Luthera nebylo náboženských myslitelů, kteří by tak promyšleně psali o milosti Boží, o víře, o skutcích z ní plynoucích, o vlastní zásluze, odplatě, o zatracení, církvi jako společnosti vyvolených — jako Chelčický. To ovšem v theologickém světě evangelickém je neznámo — u nás na to do jisté míry poukázal Jaroslav Vlček ve svých Dějinách české literatury. Zde lze konati v Chelčickém studie nábožensko-dogmatické a ukázati světu, že mylně Ad. Harnack reformační prioritu myšlenek o víře a milosti přičítá Lutherovi. Zde je pole činnosti pro české evangelické kazatele, kteří vlastně posud o vědecké propracování a podání náboženských idejí českých reformatorů ani nezavadili! Chelčický však měl ještě další myšlenky, než měli všichni ostatní reformatoři, jak čeští, němečtí tak francouzští a angličtí -- on vedle toho, že promyslil originálním způsobem onu prvotní křesťanskou filosofii o víře a milosti, pochopil Evangelium samo v jeho nejvlastnějším základu, v jeho názorech na život vezdejší. Ta mravní revolučnost Kristova, jeho absolutní odpor proti lži a násilí synů tohoto světa, jeho idealizování životních vztahů — zůstaly neobjeveným pokladem pro theology hned Pavlem počínaje. Hlavní důraz položili na transscendentalní význam Kristův,

jeho ideje o životě vnitrním zůstaly nepovšimnuty a nepochopeno, že Kristu šlo o změnu názorů na život. Tyto ideje poznal v Evangeliích Chelčický, vlastně je znovu objevil. On nevědomky klade důraz na to, že Kristus nás „spasil" tím, že nám dal plno myšlenek životních, že ukázal cestu k duševnímu boji nejen tím, že podle theologie křesťanské smrtí svou pro hřích Adamův na člověčenstvu ulpěvší za nás Boha usmířil a tím nám spasení možným učinil, když v jeho poslání uvěříme.

Že Chelčický tak dobře Evangeliím rozuměl, plynulo z jeho revolučnosti mravní, pro niž nacházel v nich doklady. Chelčický je jedním z řídkých myslitelů, kteří hlavně přemýšleli o té strašné moci zlé stránky člověkovy, kteří uznamenali a řešili se vší napnutostí ten boj dobra a zla v něm.

Chelčický každý duševní stav pozoruje a srovnává se svým ideálem člověka a tvoří tak stále nové úsudky mravní. V tom jeho „ustavičné bdění".

On správně ve všelikém úpadku ideovém i v tehdejší církvi viděl to působení dvojích lidí: synů světla a synů tohoto světa t. j. lidí život pojímajících jako těžký úkol a lidí žijících pro smyslové požitky a ubíjejících své vyšší stránky duševní a stavících se proti těm, kdo chtějí vůli Boží činiti. To bylo před ním neznámo v celém svém osudném významu ideovém: duševním násilí.

Chelčický ovšem podkládá jak zlé tak i dobré stránce člověka metafysický princip: za původ zla má Ancikrista a jím zkaženou přirozenost lidskou a ideje o dobru považuje za dílo Boží v člověku — však to promyšleno jednotně a je to pokus vyložit tím spor dobra a zla ve vnitru člověka. Chelčický neměl přístupu k exaktnímu myšlení, hlavně v pozorování přírody a duše ve spojitosti s onou. On však mohl vlastním názorem pozorovati jedno: své nitro a projevy lidí jiných — a to pozoroval mistrně. Zde je konkretním psychologem a výsledek jsou jeho správné ideje o životě a možnosti idealisovati jej.

V tom nedostižen nijakým reformatorem, po něm teprve básník Shakespeare tak přesně zjišťoval dobro a zlo v člověku.

Ostatní reformatoři hlavně probírali theologické ideje, reformace jich byla vlastně theologická revise, oni poznali, že Pavel a Augustin měli jiné a lepší názory o náboženském úkolu člověka, než měla současná církev a novým názorem na život byla jich revise potud, pokud v starších učitelích spekulace náboženské, jež oni obnovili a dále vedli, jsou jistou idealisací života.

Oni byli kněží, a Chelčický laik. Také Kristus učil novému životu neučiv se u mistrů moralky oficialní. To, vedle nadání přirozeného a směru duševního, bylo jednou z příčin, proč Chelčický neoblibuje si v spekulacích transscendentalních bez zřetele k úkolům života; naopak jemu jsou jen vyvedením života, jsou vírou. Podobně i Kristus. U Chelčického vidíme vytrysknutí toho nejvlastnějšího myšlení o „já" člověka.

Proto je myšlení jeho vlastní i dnešnímu člověku a nic nesmí nás zarážeti spojení jeho se spekulacemi transscendentalními.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Z ITALSKÉ CESTY ROKU 1892.

VI.

Pryč odtud, vzhůru na Vesuv!
K vysosti úmornou prací!
Kůň, janek potvora zasvětil
mne v první ekvitaci.

Pak šlo to pěšky po čtyrech
roklinou lávy a srázem!
Kolik mám vlasů na hlavě
tolikrát vyklouz jsem na zem!

Bouře se strhla, řádil blesk,
hrom bil, jak ku slavnosti,
když velký nějaký potentát
přijímá vzácné své hosti.

Konečně vrchol dosažen!
Váhavý krůček ještě —
a v jícnu sopky zděšen zřím
Vulkána řeřavé kleště!

Jaká kol zející, černá poušť!
Jaká tu smrti hrůza!
Děsnější věru než porodní
křeče zná dobrá má Musa!

Vzpomněl jsem dobrých přátel svých,
Krok jen od závratné meze!
Jícen tě pohltí a přátel sbor
zasteskne: Proč chlap tam leze!

Po boku hrob, a tam dole ráj
Moře pláň nachem se nítí,
splývajíc s nebem! Nápoli
uvidět tebe a — žíti!

° ° °

VII.

Loučení, loučení! V modlitbách
spínám své chvějící ruce,
vlast volá, musím zas žaloby psát,
podání o exekuce!

Bella Italia addio!
Odnáším vzpomínek roje!
Ty's mně však vzala na revanž
srdce a portmoné moje!

Oranží vlasti! S Bohem buď.
Klid hledám v úlevě stonů!
Osle! To zkazil si's žaludek
na porci makkaronu!

° ° °

VIII. EPILOG ROKU 1902.

Příteli Josefu F.

Sežloutlý, starý zápisník
překvapen držím v rukou,
vybledlé, smavé vzpomínky
na dvéře paměti tlukou!

Listuju v knížečce. — Oranže květ
zpuchřelý padá mně v dlaně. —
Kdy jsem jej utrh' as? Před řadou let!
— a hlava sklání se maně! —

Počítám. Deset tomu už let!
Jak starým náhle se cítím!
Bože můj! A za těch deset let
co jsem se probíjel žitím!

Italští dnové sváteční,
chudé Vy chvíle štěstí!
Co bylo sklamání, co bylo ztrát
v době té srdci nésti!

A nyní pojednou vše, co jsem snil,
jak je mně plané, jak prázdné!
Ustaň! mně rozum chechtá se v sluch.
Sentimentální ty blázne!

Plačtivou tvoji písničku
kdejaký slaboch si hude,
a ten stesk na život nepřejný
hloupý je, byl a bude!

Je-li už souzeno člověku,
s životem na smrť se bíti,
to je přec, rozumněj. s kuráží
truc na truc životu žíti!

Vzpřímenou páteří ku předu jít,
a stesky poslat k ďasu
a vděčnit osudu spokojen
za pár chvil slunného jasu!

Z myšlenek Gogolových: Gogol hraběti Al. P. Tolstému: „Vy ještě nemilujete Ruska, Vy dovedete se pouze rozčilovati při zprávách o špatnostech, jež se v Rusku dějí. Ale to není láska k vlasti, tu je do lásky ještě daleko. Zamilujete-li si opravdu naši vlast, zmizí Vám rázem ta krátkozraká myšlenka, která tkví z našich časů v mysli mnohých jinak rozumných lidí, že už pro vlast nic učiniti nemůžete, že jste jí už zcela nepotřeben; zamilujete-li si opravdu naši Rus, b u d e t e r v á t i s e o t o s l o u ž i t i j í, ne jako gubernator, nýbrž jako nejposlednější její služebník. Ne, Vy ještě nemilujete svou vlast, proto nedovedete ani milovati svých bližních ani svého Boha...“ V našem národě jsou bohužel mnozí čestní lidé, kteří se musejí rvát o to, aby sloužili své vlasti, kteří konají práce pro svůj národ proti vůli národa, kteří léčí nemocné přes to, že nemocní v pověře a horečce strhují si obvazy.

UMĚLECKÝ LIST.

(Co Richard Muther praví o vídeňské secesi.)

Je tomu řada let, co i k nám zalehla vlna nových proudů uměleckých v umění výtvarném. Doprava k nám šla hlavně přes Vídeň. Divili jste se zajisté fialovým stromům, zkrouceným postavám, železné obloze a modrému obilí. Více ještě je to známo z karikatur a parodií, jež moda vyvolala. A v tom asi tkví všechno: dobré, zdravé zrno — vlastního nazírání — bylo přehnáno modou k nejnemožnějším výstřednostem. Umění vyvíjelo se však svým chodem a povrchní záliba ve vnější jen přemudrované formě — přirozeně hyne jako všechny jiné neumělecké mody. Tábor výstředních „secessionistů“ řídne a těm, kdož snad z nesprávně pojímané důslednosti setrvávají dále, ubývá stále půdy pod nohama. Mluví už vážné hlasy a stále důrazněji.

Richard Muther, slavný autor Dějin malířství XIX. stol. a j., ve svém článku o výstavě vídeňské secesse (Zeit, č. 385.) již nešetří ani silných slov. A přece právě tento básník-kritik je proslulý svým jemným cítěním uměleckým, svým širokým obsáhlým chápáním umění všech dob a všech kultur. Nezastavujeme se u jeho posudků jednotlivých vystavujících malířů, uvádíme jen výroky Mutherovy, dotýkající se *celého směru.* Mluvě o Liebenweinových pracích k pohádkám, dodává: [illegible] *tak mnozí jiní, v říši fantastiky*, nýbrž z naturalismu vycházeje dospěl ke zjednodušení, ke slohu krásnému ve formě i barvách“. A dále: „Při secessi již to je potěšitelno, *když se neudělá nějaký makavý nesmysl*“. Krajiny Wil. Lista charakterisuje: „Ó ty šaty, ty vlasy, ty nesprávně zkrácené [illegible] — báseň s omláceným obsahem, s nečistými rýmy a s pravopisnými chybami.“ Při Bernatzikovi: „Takového *nevyhojitelného divadelního umění* (heillose Theaterkunst) neměla secesse vystavovati“.

O dekorativním oddělení výstavy vyslovuje se Muther stejně ostře: Secesse v tomto oboru vede prý vždy více k čirému pouličnictví, plakát kola Mosera je prý jako sestavený hochem ze stavebních kostek; veliká část toho umění je blízká na posměch dělaným parodiím, což v jiných poměrech ovšem by bylo samozřejmo: „Annonce jen tehdy mají smysl, když jsou čitelny“, připomíná ironicky Muther. Slovo „Scholle“ v sále II. je prý vlastně ornamentem na dveřích, jenž se řeší asi jako Polonius hádal tvar oblaku v Hamletu. „Velcí, silní umělci to nejsou — ti vídeňští secessionisté“, přímo praví Muther v celkovém úsudku; o lidech rázu Kolo Mosera zdá se prý, že chybí jim i základní pojmy vší logiky.

Z obšírné úvahy několik tedy jen ukázek, ale v těch řečeno tak mnoho právě, že je napsal právě Muther, který i v tomto článku jinak pečlivě rozebírá, kde vidí jen trochu přijatelné umělecké snahy.

HUGIN A MUNIN.

(Příspěvek k psychologii básnické inspirace.)

Ke článku Besed Času, nadepsanému Literární malér, píše přítel našeho listu:

Vrchlický těší se té výhodě, že ho nikdo z povolaných dávno již nečte. Kdyby četli, nebylo by jistě různým objevům pro něho nepohodlným konce. Stalo se mi jen náhodou, že jsem otevřel Nové zlomky epopeje a přišel na báseň Hugin a Munin. Taková dvě zvláštní jména utkví člověku v mysli. „Tohle jsem již někde četl,“ řekl jsem si, a nevzpomínal jsem dlouho. Vzal jsem Gesammelte Schriften Friedrich Bodestedt's a v devátém svazku na str. 103 našel jsem skutečně týž nadpis Hugin a Munin. Báseň Bodenstedtova začíná slokou:

Dem Gotte Nordens, Odin, stand
ein Rabenpaar zur Seite,
der eine Hugin zubenannt
und Munin hiess der zweite.
Es trug sie ihrer Flügel Schwung
hoch über Zeit und Schranke:
Munin war die Erinnerung
und Hugin der Gedanke.

Následuje ještě pět slok o stejném metru a stejném počtu veršů, z nichž dva poslední obsahují na konci vždy slova Erinnerung a Gedanke. Básník vypravuje, jak Vzpomínka a Myšlenka oblažovaly kdysi Odina denní zvěstí, že na světě je vše v pěkném pořádku, jak později jednou rozhněvaly jej zlou zprávou, že národové jsou nespokojeni a touží po vykoupení, jak Odin nadarmo snaží se je ochromit a spoutat; Vzpomínka a Myšlenka mu uniknou a jejich útěk jest záhubou Odinovou a všech bohů:

Unsterblich aber, stark und jung,
hoch über Zeit und Schranke,
fliegt Munin, die Erinnerung,
und Hugin, der Gedanke.

Idea básně, vítězství myšlenky nad theologickou dogmatičností, jest jasna. Skladba Bodenstedtova vyznačuje se úsečností a určitostí, která u korrektního autora Písní Mirzy Schaffy sama sebou se rozumí. Položte si báseň Vrchlického vedle Bodenstedtovy a shledáte, že jest pouhým rozředěným a pokaženým jejím zpracováním. Všecek postup obsahu je týž, i strofy jsou tytéž, jak vidět hned na prvé:

V pravěku dobách, kdy pln sil
a vzruchu, vůle Odin byl,
dva havrany měl jak noc tmavy,
u jeho sedávali hlavy
vždy v poledne, když slunce svit
kles' plným zlatem na pažit.
Slul první Hugin — myšlení,
slul druhý Munin — vzpomnění.

Vrchlický změnil jen způsob rýmování a převrátil na konci svých strof Hugina a Muninem: který sled je logičtější, může každý ze čtenářů rozhodnout sám. Jiný rozdíl, příznačný pro Vrchlického, jest, že místo šesti má strof deset. To, co Bodenstedt má v jediné druhé sloce, Vrchlický zbytečně rozšířil do čtyř: vylíčil, jak oba havrani ráno vylétají do daleka, jak se v poledne vracejí, jak Odin jimi po celou řadu let ovládá člověka a jak posléze sestárne, — Odin u Vrchlického vůbec hyne více starobou, nežli porážkou! Za to hlavní věc, proč totiž Odin se zlobil, podána u Vrchlického velmi nejasně:

— — a neúprosně vyprávěli,
jak zvolna svět se změnil celý,
a bohu znělo to jak smích,
jak pošklеb časů krásnějších.

Bodenstedt praví o tom:

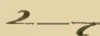
— — — dass böse Mär'
dem Gott die Raben brachten:
die Noth liegt auf den Völkern schwer,
die nach Erlösung schmachten;
sie flehn zu Odin alt und jung,
heil sucht das Reich das kranke — —

Vrchlického Odin je o hezkou dávku vzteklejší, nežli Bodenstedtův, neboť „zařval na ně z plných plic“ (entzieht er ihnen Gnad' und Huld“). Vrchlický nepřestal také tam, kde Bodenstedt, přidal ještě jednu sloku. Tuto:

A jsi-li mrtev, buď to sám!
Vždy člověk tu, — ten zbude nám,
jej místo tebe osedláme,
jsme věční, jej dokavád máme,
jej budem bodat, hlodat, drát,
v sluch jemu hřímat, lkát a lát:
jeť vždycky kletbou myšlení
a stokrát horší — vzpomnění.

Nebudu diskutovat nevhodnost jednotlivých obratů, tolik vysvítá bez dlouhých výkladů, že idea Bodenstedtovy básně jest takto naprosto zkřivena a zkažena. Myšlenka, která tam představovala vítězství uvolněného ducha nad pouty dogmat, mění se tu v tyrana ze sportu, který nemaje bohů pronásleduje lidi pro svou zálibu!

O Bodenstedtovi napsal Richard M. Meyer, že „nebyl velkým básníkem ani mužem hlubokého citu nebo samostatného myšlení“. Co by asi napsal o Vrchlickém, kdyby znal, jak z dobrých německých básní dělá špatné české?

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— I stále k věci... Tak tedy ty pravíš, že domy tyto pro chudé, žebráky tedy jsou — na splnění Kristova přikázání... Dobrá! Ale kdo je žebrák? Žebrák jest člověk, přinucený osudem připomínati nám Krista, jest bratr Kristův, jest zvon Páně a zvoní v životě proto, aby budil svědomí naše, děsil sytost tělesnosti lidské... Stojí pod oknem a hlasitě se modlí: „Pro jméno Kri-istovo-o!“ a tím modlením hlasitým připomíná nám Krista, svatý Jeho zákon pomáhati bližnímu... Ale lidé tak život svůj ustrojili, že podle Kristova učení naprosto jim nelze jednat, a stal se jim Ježíš Kristus naprosto zbytečný. Nejedenkrát, ale snad možná, stotisíckráte vydali jsme Jej na ukřižování, ale přece nemůžeme vyhnati Jeho ze života, pokud to bratří Jeho nuzní modlí se hlasitě na ulicích Jménem Jeho a připomínají nám Jej... A tu nyní jsme si vymyslili: zavříti nuzných v domy takové obzvláštní, a aby nechodili po ulicích a nebudili našeho svědomí.

— O-obrat-ně! — u vytržení zašeptal Foma, plnýma očima hledě na kmotra.

— Aha! — vzkřikl Majakin a očka jeho svítila slávou vítěznou.

— Jakže tedy otec... nedohádal se? — neklidně otázal se Foma.

— Ty počkej! Ještě poslechni, dále ještě hůř bude. Tak vymyslili jsme si zavírati je v domy všeliké a, aby draho nám nebylo vydržování jejich tam, ku práci jsme je přinutili, stařičké a zmrzačené... A almužny dávati není třeba nyní, a uklidivše s ulic svých otrhánky různé, nevidíme lítého jejich zármutku a bídy, a proto můžeme si myslit, že všichni lidé na zemi jsou syti, obuti a oblečeni... K tomuhle jsou, ty domy rozličné, pro skrytí pravdy jsou... ku vyhnání Krista z života našeho! Jasno-li jest?

— A-ano! — řekl Foma, omráčen jsa obratnou řečí stařikovou.

— A ještě není vše tu . . . ještě není do dna louže vyčerpána! — vykřikl Majakin, oduševněle máchaje rukou ve vzduchu.

Vrásky na tváři jeho hrály; dlouhý, dravčí nos se pootřásal, a hlas drnčel notami jakési zloby i pohnutí srdečného.

— Nyní pohleďme na tu věc s jiné strany. Kdo nejvíce ze všech ve prospěch chudých obětuje na všecky ty domy, útulky, ústavy dobročinné? Obětují bohatí lidé, kupci, kupecký stav náš . . . Dobře, pane! Ale kdo život komanduje a řídí jej? Šlechta, úředníci a všelicí jiní, ne naši lidé... Od nich jsou zákony, noviny, vědy — všecko je od nich. Dříve bývali statkáři, teď země pod nohama jim vytržena, — šli na službu... Dobrá! Ale kdo za nynějších dní jsou nejsilnější lidé? Kupec ve státě první je síla, poněvadž při něm — jsou miliony! Není tomu tak?

— Tak jest! — souhlasil Foma, žádaje co nejspíš už uslyšeti tu nedopověděnou řeč, která již blýskala kmotrovi v očích.

— Tak tomu ty porozuměj, — každé slovo zvláště a důtklivě pokračoval stařík, — život strojili jsme ne my, kupci, a v ustrojení jeho po dnešní den hlasu nemáme, ruky vztáhnouti k němu nemůžem. Život ustrojili jiní, a oni vypěstili v něm prašivinu všelijakou, lenochy tyto, nešťastníčky, ubožáčky, a když oni ji vypěstovali, oni život zaneřádili, oni jej zkazili — jim, po zákoně Božím rozvažujíc, i čištění jeho patří. Ale čistíme jej — my, na chudé obětujem — my, opatření jim činíme — my! ... Rozsuď tedy, prosím: k čemu my máme na cizí halinu záplaty přišívati, když jsme jí my nerozedrali? K čemu máme my spravovati dům, když jsme v něm nežili my a není náš? Nebude-li to rozumnější, když my staneme stranou hezky a budeme do chvíle do času státi a hleděti, jak se všeliká hniloba plodí a cizího nám člověka dusí? On s ní nic nesvede, svésti nemůže... prostředků nemá. K nám se obrátí... řekne: račte, prosím, páni, pomozte! A my jemu: ponechte nám místo a volnost k práci! Zařaďte nás mezi strůjce samého života! A jakmile nás jenom zařadí — tenkrát my jediným vzmáchnutím musíme život očistiti od všeliké skvrny a různých odhazků. Tehdy Hosudar Imperator osobně uzří světlými zraky, kdo jsou jeho věrní sluhové, a kolik oni, práce vzdáleni jsouce, rozumu v sobě nastřádali... Pochopil's?

— Jakže nepochopiti! — vzkřikl Foma.

Když kmotr mluvil o úřednících, Foma vzpomněl si na tváře, jež byly na hostině, vzpomněl si na čilého sekretáře, a v hlavě jeho mihla se myšlénka, že tento kulaťoučký člověk najisto nemá víc než tisíc rublů do roka, on pak, Foma, — milion. Ale tento člověk žije tak lehce a volně, a on, Foma, neumí, zmateně se bojí žití. Toto srovnání a řeč kmotrova vzbudily v něm celý vichr myšlének, ale on postačil zachytiti a sformulovati pouze jednu z nich.

— V pravdě — pro peníze-li samotné pracuješ? Jaká v nich kloudnost, nedávají-li moci?

— Aha! — přimhouřiv oči, řekl Majakin.

— Ech! — s citem křivdy zvolal Foma, — jak o tom soudil otec? Mluvíval jste s ním?

— Dvacet let jsem mluvil...

— Nu, a cože on?

— Neměla přístupu k němu moje řeč... temínko míval on přitloustlé, nebožtík. Duši choval do kořán, ale rozum v něm hluboko seděl... M-ano, udělal on chybu... a těch peněz velice a tuze je mi líto...

— Peněz mně není líto...

— Abys tak zkusil vyzískati aspoň desetinu z nich, a tenkrát abys mluvil...

— Mohu vstoupiti? — rozlehl se za dveřmi hlas Ljuby.

— Můžeš... třebas vskoč... — odvětil jí otec.

— Pustíte se hned do zakusku? — otázala se vstupujíc.

— Dej sem...

Přistoupila k bufetu a zahřímala nádobím. Jakov Tarasovič pohleděl na ni, požvýkal rty a náhle, bouchnuv Fomu dlaní do kolena, řekl mu:

— Tak je to, kmotřenče! Vnikej...

Foma odvětil mu úsměvem a pomyslil si pro sebe: „Ej, je chytrý... chytřejší než otec.“

A ihned zase sám pro sebe, ale jaksi jako jiným hlasem, odpověděl: „Chytřejší, ale špatnější...“

V.

Dvojaké chování k Majakinovi časem se stále sesilovalo ve Fomovi: poslouchaje jeho řeči pozorně a s dychtivou zvědavostí, cítil, že každé setkání s kmotrem množí v něm nepříznivý cit ke staříkovi. Časem Jakov Tarasovič vzbuzoval v kmotřenci cit blízký strachu, časem až fysický odpor. Cit poslednější jevil se obyčejně u Fomy tehdy, když stařík byl něčím spokojen a smál se. Od smíchu vrásky staříkovy se třásly, každou vteřinou měníce výraz tváře; suché a tenké rty jeho skákaly, roztahovaly se a obnažovaly černé úlomky zubů, a ryšavá brada jakoby v ohni plála. Zvuk smíchu byl podoben skřípotu rezavých petlic a sám stařík — hrající ještěřici. Nedoveda skrývati svých citů, Foma často a velice hrubě je vyjadřoval Majakinovi slovy i posunky, ale stařík jako by toho nepozoroval; nespouštěje zraků s kmotřence, řídil každý jeho krok. Skoro ani nechodil do svého krámku, úplně se pohružuje v paroplavební věci mladého Gordějeva a ponechávaje Fomovi mnoho volného času. Díky vážnosti Majakinově v městě, věci šly stkvěle, ale žárlivé chování Majakinovo ku podniku sesilovalo ubezpečnost Fomovu, že kmotr pevně se rozhodl oženiti ho s Ljubou, a to ho ještě více odpuzovalo od staříka.

Ljuba se mu i líbila, i zdála se mu podezřelá a jemu nebezpečná. Nevdávala se a kmotr nic o tom nemluvil, nestrojil večírků, nikoho z mládeže nezval k sobě a Ljubu nepouštěl nikam. A přece všecky její družky byly již vdány... Foma se divil jejím řečem a poslouchal je stejně dychtivě, jako řeči jejího otce; když však začínala s láskou a se steskem mluviti o Tarasovi, zdálo se mu, že pod tímto jménem skrývá jiného člověka, snad téhož Ježova, jenž dle slov jejích musil opustit universitu a ujeti z Moskvy. V ní bylo mnoho prostého a dobrého, co líbilo se Fomovi, a často řečmi svými vzbuzovala v něm lítost k sobě: zdávalo se mu, že nežije, nýbrž blouzní za bílého dne.

To, jak se zachoval na pohřební hostině za otce, rozneslo se po kupectvu a zjednalo mu nelichotivou reputaci. Bývaje na burse, pozoroval, že všichni po něm pohlížejí posměšně, nepříznivě a mluví s ním jaksi zvláštně. Jedenkrát zaslechl za svými zády nehlasité, ale povržlivé pokřiknutí:

— Hrdopýšek! Holobrádek...

Pocítil, že to řečeno o něm, ale neobrátil se a nepopatřil, kdo to hodil po něm těmito slovy. Bohatí lidé, zprvu vzbuzovavší v něm nesmělost vůči nim, ztráceli v jeho očích kouzlo svého bohatství a rozumu. Nejedenkrát již vyškubli mu z rukou tu, onu výhodnou dodávku; viděl zřejmě, že i příště to provedou, i všichni se mu zdáli stejně lační po penězích, vždycky hotoví podvésti druh druha. Když sdělil kmotrovi svoje pozorování, stařík řekl:

— A cože? Obchod — vše jedno, jako vojna... odvážná věc. Bijí se o sumu a v sumě jest duše...

— Nelíbí se mi to, — prohlásil Foma.

— Ani mně se nelíbí všecko... falše je mnoho. Ale zpříma choditi v obchodních věcech naprosto nelze, tu třeba politiky! Tu, brachu, když přistupuješ ke člověku, drž v levé ruce med, a v pravé — nůž. Každý člověk si žádá z groše pěťáky stržit.

— Ale už — nepříliš pěkné je to, — zamyšleně řekl Foma.

— Pěkné to teprve bude... Až všecky překonáš, tehdy je to pěkné... Život, brachu Fomo, tuze prostě je zařízen: buďto všechny snez, nebo zhyň jak pes...

Stařík se usmíval, a úlomky zubů v ústech jeho vyvolaly ve Fomovi štiplavou myšlenku.

— Mnoho jsi jich ty patrně snědl...

— Jedním slovem — vojna! — opakoval stařík.

— A vše, co se patří, v tom jest? — otázal se Foma, zvídavě hledě na Majakina.

— Totiž, jak to — vše, co se patří?

— Lepšího již není nic? V tom — je vše?

— A kde jinde? Každý pro sebe žije. Každý sobě nejlepšího žádá... A co je nejlepší? Lidi předstihnout, nejvýše nad nimi stanouti. Proto také všichni se snaží dosíci prvního místa v životě.... jeden tak, druhý jinak... ale všichni nezbytně chtí, aby je jako zvonice z daleka bylo vidět. A k tomu je člověk i určen, k povýšení... Ba, v knize Jobově již je to vyjádřeno: „Člověk rodí se k utrpení, jako jiskry, aby cílily k nebi...“ Ty pohleď: dětičky už ve hrách druh druha překonati chtějí. A každá hra vždycky má svůj vysoký cíl, jímž je zajímava... Pochopil's?

— Tomu já rozumím! — vesele a ubezpečeně řekl Foma.

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 16. března 1902. Číslo 25.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

FELIX SALTEN:

POHŘEB.

Autorisovaný překlad Bedřicha Gacha.

Z malé slovenské vesnice přišli oba ti staří lidé do Vídně, poprvé v dlouhém životě svém. Byli chudi, zcela chudi, a na jejich osamělé, hliněné chatrči hnila došková střecha. Po celý život svůj procházeli nízkými dveřmi, vycházejíce na smutnou, dalekou pláň, z níž jim patřil jen skrovničký kousek, kde sázeli řepu. A potom vraceli se k večeru opět domů, aby v dusných stěnách hliněných jedli, modlili se a spali.

Miško, jejich syn, záhy je opustil. Odešel hledat službu, potom přišel k vojsku do Vídně.

Oba stařečkové však žili, pracovali tam venku tiše a se mdlou mrzutostí, jako zvířata při orání pracují, a ze všeho, co bylo v dáli, za rovinou, tam, kde slunce vycházelo a zapadalo, věděli sotva slova: Vídeň — vojáci — Miško. Za ním jedině zbuzena byla jejich touha, a v nejisté starosti o něho, jako zvíře stará se o mláďata, přecházeli s místa na místo. Potom přišel list z úřadu, jejž listonoš musil přečísti, a stáli při tom s rozrušenými obličeji a sténali, jako by je bili!

Miško ve Vídni zemřel, a od pluku se to rodičům dává na vědomost.

Poslík řekl jim ještě, chtějí-li zítra ranním vlakem do Vídně, že mohou býti přítomni, až jejich syn bude pochován.

Na slaměné lůžko usedli oba pomalu, a stařec smeknul čepici jako v kostele a křižoval se stále a sténal. Stařenka seděla těsně při něm, opírala lokte o kolena a složila svou malou šedivou hlavu do ploských dlaní. Štkala pláčem zděšeným, ulekaným, vzdychala těžce a modlila se při tom, a když řekla „i v hodinu smrti naší“ — vzpřímil se stařec a řekl: „Amen!“ A pak vzkřikla hlasitě a lomila vysoko rukama a srazila je s pleskotem dohromady, a stařec zase spustil hlavu a dušené jeho sténání pronikalo světničkou.

Když měsíc k nim vešel do chatrče, vstali a vydali se na cestu, neboť bylo daleko jíti na stanici, a musili přece dostati se k rannímu vlaku. Vyšli ven do polí, nad nimiž svit měsíční se vznášel a větru na cestu svítil, a pláč jejich ztichl venku.

Šli pomalu po silnici těžkým krokem, jako se jde za pluhem, v brázdách mezi hroudami. Černého, huňatého psa zanechali v chatrči. Přiběhl až přede dveře, usedl, vrtěl sebou nepokojně a vyl, ohybaje daleko zpět hlavu, na měsíc.

Slyšeli jej ještě dlouho.

*

V pestrých paprscích odpoledního slunce, jež širokým a plným světlem pokládalo se na vysoké, bílé řady domů a jasným svitem se věšelo na okna, ubírali se velikými, nádhernými ulicemi, hlomozem, jenž je ohlušoval, prachem, jenž jim hrdlo vysušoval, a vnikaje do uplakaných očí je pálil; tak kráčeli, těžce dýchajíce, v hustých kožiších beraních.

Nemohli se nikoho ptáti na vojenskou nemocnici, nerozuměliť lidem a nevěděli ani již, co stálo na lístku. Podrželi jej jen někdy tu a tam někomu z kolemjdoucích před očima, jenž jej četl a pak jim dlouho vysvětloval, kudy by měli jíti, a když jim pak rukou směr ten ukazoval, dívali se starostlivými obličeji a zkalenými zraky podél třídy daleko ven, až domy, střechy a věže před zraky jejich v mlze se ztrácely. Bloudili však dále spoustou lidí, jichž kvap je mátl, jichž křik nechápali, jichž množství je ustrašovalo.

Pomalu kráčel stařeček napřed, ruce maje spuštěny, těžkým, stejnoměrným krokem, stranou stařenka, vždy trochu se omeškávajíc, a modlitba stále a stále pohybovala jejími rty a půdou zhnědlé ruce mnuly slzy z malých, zapálených očí. Nevědouce si rady ve své tísni, jako zaběhlý pes a s přestrašenou úzkostlivostí, jako by hledali ztracenou stopu, bloudili kolem, brzy sem, brzy tam, kam jim naposled ukázali, brzy schválně obracejíce se opačným směrem a více dbajíce vlastního pudu než poučení lidí, až dostali se k vojenské nemocnici. Před vraty dokořán otevřenými stál vojenský pohřební vůz, a stráž, jíž lístek

svou mlčky prosebně podali, dala jim oběma na srozuměnou, že vůz čeká na rakev Miškovu.

V úzké pochmurné ulici, se smutnou dlouhou zdí vojenské nemocnice na jedné, a s chudobnými, nízkými domy na druhé straně, vyšli obuvníci a truhláři přede dvéře, a z malých oken s bílými záclonami tylovými nahýbaly se paničky opatrně přes stonky fuksií ven na často zřenou podívanou, aby zase viděly chudobný pohřeb chudobného vojáka.

Mimojdoucí se zastavovali, shlukli se před otevřenou branou, a v lenivém očekávání svém zatlačili oba stařečky.

Zaraženi a třesouce se stáli tu oba, hlavy plaše k sobě tlačíce a dívali se pátravě mezerou mezi obuvníky a ostatními.

Panička jakási držela před nimi plačící dítě své na loktech, hýčkala je sem tam, aby je zveselila, a ukazovala stále prstem na vojáka, jenž seděl na koni před pohřebním vozem a pokojně se na ni díval.

Na druhém konci ulice postavilo se oddělení pěchoty s hudební kapelou a přivedlo s sebou nový zástup diváků.

Teď zněly z chodby těžké kroky v taktu, jasné zvuky zvonů ozvaly se rychlým tónem s věžičky nemocnice — a kolébajíc se nad třpytivými přilbicemi vojínů objevila se rakev v klenutí brány, pokrytá černou pokrývkou se žlutým křížem.

Tu prodral se starý venkovan, vystrkuje hlavu mezi lidmi, aby třesoucíma se a roztaženýma rukama cípu sukna se dotekl, a za ním jeho žena s pláčem hlasitě propukávajícího zoufalsví s rukama sepjatýma.

„Matko boží, oroduj za nás i v hodinu smrti naší!“ — Ale nemohli tam. Mezi ně a Miškovu rakev vkročil pomalu a smutně špalír, jenž máry provázel, odmítaje stařečky. Vyjeveni a poděšeni ucouvli oba stařečkové zpět, v bezradné pokoře před vyšší jakousi mocí, jež nyní rušivě mezi ně a jejich syna vstoupila. Zastavili se a obraceli se zraky tázavými po lidech, kteří za nimi stáli, zatím co ti tam sňali rakev s pokryvky ošumělé a odřené a hbitě do pohřebního vozu vsunuli.

V předu zavznělo tvrdě víření bubnů v taktu smutečním, dupot sta těžkých kroků a dusot kopyt koňských na žulovém dláždění.

Lidé stařečky poukázali, aby se připojili k průvodu, než oni ustrašeni a malomyslně šli na chodník a neodvážili se leč vedle jíti, potřásajíce hlavou a jsouce zaraženi.

Stařena zase obě ruce před vpadlou hruď zkřížila a vzdychala tiše u sebe, jako by se nyní bála svému pláči hlasitě povolit.

Stařeček obnažil hlavu, a když průvod zahýbal na živou, světlou třídu währingskou, svítilo mu slunce plnými paprsky na holou, červenou lebku.

Pokojné vykračování průvodu, jenž četné ty vozy a lidi před sebou odmetal, působilo mocným účinkem na zžírající zoufalost jejich a na rozpáiený bol obou, a ostré, odseknuté víření bubnů zadržovalo jako by kratkými chapadly úzkostlivě potácející se pohyby jejich a nutilo kroky starců do taktu. Zřeli v tajemné pokoře na ten smutek v průvodu, jenž ve skvostnosti své daleko vznešeným byl nad bol malých skličených venkovanů, kteří tu s ostatními lidmi podél se ubírali.

Lesklí orlové na přilbicích vojáků, blýskající se ručnice, hluboká vážnost v tváři poručíka, jenž měl žlutý pás kolem těla a jemuž lesklá šavle v ruce se třpytila, vše mluvilo k jejich rozervanému srdci mluvou divnou. Potom přišly bubny, jež černým flórem byly potaženy, a zcela v předu — jako hvězda před svatými třemi králi v před kráčejíc — třpytila s nade všemi hlavami, vzduchem se houpajíc, stříbrná koule na holi tambourmajorově. A rázem, třpytíc se, vysoko se vznesla — a vzduch zahřměl temnými údery činel, a zavzněly zvučné rytmy smutečního pochodu.

Jako udušeni nadměrným tímto bolem, jenž vlastní jejich slzy zastavoval, plížili se oba staří lidé ku předu, a burácející zvuky, jež mocnými vlnami dech jim zadrhujíce, k prsám jejich dorážely, zdály se, jako by vzhůru po vysokých domech po obou stranách bouřily a jako by napřed letěly městem, aby všechny lidi svolaly k smutku a nářku pro Mišku.

Hudba utichla a krátké údery v buben zněly opět jednotvárně a tvrdě.

Když se průvod u votivního chrámu otočil a daleké prostranství před zraky starců se prostíralo a za zelenajícím se parkem město s tisíci oken na rakev shlíželo, postavilo se vojsko v dlouhé řadě naproti kostelu.

A když pak pohřební vůz se rozjel mezi barevnou zdí vojáků a třpytivým, šedočerným kamenem mnohověžného, k nebesům trčícího kostela, ve zrychlujícím s tempu, a oba starci za unikajícím ustrašeni vrhnouti se chtěli, zahřměly činely a s hukotem nesla se hymna ke křížům věží, v to rachotilo slavnostní víření generálního pochodu — povel, jenž přes prostranství proletěl — a vojáci vzdali čest zbraněmi. Tu oba stařečkové stanuli a pomalu spustili ruce a dívali se za vozem, jenž řízen jsa vojínem od vozatajstva, mrzutě pohánějícím koně, za zvuků hudby odjížděl.

A oba se chvěli při rachotících tonech činel a sepjali ruce, jako by byli svědky nanebevstoupení svého Mišky, jejž vyšší jakás moc při hřmění pozounů pryč odvádí s tohoto světa.

A za měkce znějících zvuků hudby, jež vzduchem se nesly, a jež se zdály jej doháněti a kolem něho splývati, rozplynul se smutek jejich v pocit bezměrné zbožnosti.

Dívali se za vozem, jenž byl už daleko, a rychle ujížděl po skvostné ulici kolem radnice a vysílali za ním v šepotu modlitby, aby je vzal ssebou na vznešenou svou cestu.

Stáli tu i tehdy, když zrakům jejich dávno již Míška byl zmizel a vojsko za zvuků nejnovějšího pochodu kupletového bylo odtáhlo, a dívali se podél třídy, jež do prázdné dálky před nimi se táhla s nádhernými paláci a věžemi, jež zdály se ukazovati do dálky, v níž Miško byl se odebral.

V pobožném klidu upjaly se pak zraky jejich k nebi, jak se daleko za domy v modrém jasu sklánělo!

Nebudou věděti, kde syn jejich odpočívá, ani místa znáti, kde jej pochovali.

Byl vzat před jejich zraky, beze stopy unesen tam v tu mlhavou, modrou dálku, do nekonečna, kde zajisté asi je věčnost.

CHELČICKÉHO POSTILLA.

(Dokončení.)

Naopak nás právě proto zajímá a je pro nás s užitkem. Náboženství myslícímu člověku není nesmyslem, ale je mu p o k u s e m o r o z ř e š e n í i d e á l u č l o v ě k o v a.*) Zejména náboženství křesťanské. V něm nalézáme jednostranně pěstovaný několikerý obor idejí. Iideji o tom, že stvořitelem světa je Bůh a že chce, aby v něm se uskutečňoval princip dobra, jímž on sám jest. Druhé je vnější zjevení křesťanské, t. j. projevení této ideje a vůle Boží lidem skrze lidi a bohočlověka. T ř e t í j s o u m e t a f y s i c k é ú v a h y o d u š i č l o v ě k o v ě: že je d í l e m B o ž í m, že Bůh v ní přímo jisté stavy duševní tvoří, aby jimi byla uzpůsobena plniti vůli jeho a tak dojíti spasení (učení o milosti, působení Ducha sv. ve věřících), duševní účinky přijetí těla Páně (kat.), a n e b z n a m e n í t ě l a P á n ě (ref.), že Bůh působí v ní sebepoznání atd.).

Konečně jsou v náboženských učeních též s e b e p o z n á n í, t. j. poznávání duševních stavů, rozlišování jich v dobré a zlé, vymýšlení zvláštního idealního duševního dění sestávajícího [illegible] stavů atd.**) Náboženským myslitelům jde tu hlavně o zidealisování poměru k bližnímu.

Tvoření takovéhoto idealního stavu duše považuje se tu ovšem za přímé dílo Boží — jsou to ovšem myšlenky lidské o vlastním já, zkušeností nabyté a většinou dobře pojaté. Je to myšlení lidské o tom, co zůstane vždy předmětem hlavního úsilí duševního k bližnímu.

Porovnejme ono náboženské poznání s poznáním moderního člověka v těchto směrech.

Ideu o Bohu, o první příčině nepopírá věda. Pouze jí nepropracovává, poněvadž ji nemůže poznati v jejích vlastnostech a nechává pole vlastnímu domyslu, víře a neuznává nějakého libovolného zasahování do dějů jsoucna jednou určených.

Vnějšího zjevení a metafysických názorů o duši ovšem věda neuznává podle svého exaktního poznání přírody a vědomí.

Ovšem myšlenkovost jich uznává, uznává, že to ideje jsou a že je to pokus o vyjádření smyslu života a studuje je s tohoto hlediska; věda snaží se i poznat, jak k ideám těm člověk přišel, jak ideje ty v něm byly vybaveny. Ona sebepozorování pak — to je to stálé myšlení člověkovo o svém já — zde je uložena spousta pozorování mnohdy přesných, jako v Evangeliu. Tyto myšlenky jsou i pro nás voditkem života, pokud srovnávají se s naším poznáním, my pouze je dále rozvádíme, sevšeobecňujeme, nové tvoříme pokud jsme nové stránky svého já myšlením objevili — ale v podstatě je to myšlení totožné s naším. Člověk v náboženských dobách docházel těch zásad rovněž sebepozorováním, jako člověk dnešní, jen že onen ona vnitřní idealní hnutí v sobě považoval za přímé působení Boží, člověk s empirickým názorem poznává je jako duševní možný projev z povahy vědomí plynoucí a jistou část jeho tvořící.

Ve velikých náboženských myslitelích nacházíme tyto ideje — a máme tedy hojný material k promyšlení a srovnávání se svým poznáním.*)

*

Byli jsme také tak šťastni, že i několik náboženských myslitelů dali jsme světu za doby své reformace. Tím tedy plnili jsme kdysi úkol lidského tehdejšího myšlení a pro nás samy zbyl poklad ideový, pro naše pochopování úkolu člověkova důležitý, nápadný, často směrodatný.

Ovšem je to pro nás poklad skrytý v poli, my v Čechách nemyslíme o mravních ideách našich reformatorů, poněvadž o svém úkolu lidském nemyslíme a nemáme tedy myšlenek, s nimiž bychom [illegible] je srovnávati a proto naše

---

*) Jinak řečeno pokusem dát jistý metafysický podklad životu.

**) Ku př. trvání na modlitbách, rozjímání o určení člověka vůlí božskou a p.

*) Lišíme se od náboženských myslitelů [illegible] hlavně v tomto: 1. snažíme se pěstovat duševní činnost všestranně, idealisovat ji v všech směrech, nejen několika; 2. nepovažujeme za pramen poznání čeho nelze smysly postřehnouti; 3. vylučujeme vsahování v děje jsoucna, jak výše podotčeno.

ctění reformatorů je jalové, neboť nedocházíme v sobě k vyššímu, vnitřnímu člověku a nechápeme způsob řešení naší reformace. Jesuitism důkladně odnaučil naše lidi zabývati se otázkami svědomí, naopak on učil, jak uspávati svědomí vnějšnými akty a znenáviděl českému člověku sebepoznání. Proto u nás ten odpor proti Masarykovi a proto ideje reformatorů nemají na nás účinku a jesuitism má naše lidi proti ideové nákaze dobře pojištěny. A čím větší myslitel, čím větší ideový odkaz jeho, tím méně mu rozumíme. Proto také Chelčický, největší památka naší reformace, je našemu inteligentu neznám. U nás poukázal naň Palacký a Masaryk (Čes. Otázka 215.), lidé, kteří se mu svým radikalismem životním podobají.*) Posud však nemáme vědecké, psychologické studie o něm a vinou naší nedbalosti je, že neví o něm vzdělaný svět naší doby, ač on právě byl myslitel všesvětový, jenž myslil pro všechny národy všech dob.

Jeho spisy dosud u nás nevydány. Vydání Comenia jsou svědectvím, že činitelé v něm povinnost naši k Chelčickému ocenili. Vydání Postilly seznamuje nás s nejvýznamnějším dílem Chelčického. Jest si přáti, aby byl brzo vydán díl druhý, aby Comenium nedalo se zmýliti ubožáctvím několika zelotů, kteří nejsou s to, aby chápali ideje tak protioficialní — abychom tedy Postillu měli brzy, jak slíbeno, vydanou. Povinností českého inteligenta jest knihu tu míti a znáti.

UTOPIE.

Po dvakráte mihla se mi lonského roku v Ruské Škole zpráva o knížce pro lid nazvané Čechia i Čechi vydané firmou A. J. Manockovou v Moskvě jako 1. číslo nové populárně naučné knihovny. V srpnovém čísle Ruské Školy byl dokonce doporučující posudek o knížce této, čímž zvědavost moje byla ještě více podnícena. A to hlavně z té příčiny, že již od mnohých let z četby mnohých časopisů i knih vím, jak málo Rusové celkem o nás Češích vědí a jak málo se o nás zajímají, jsouce v tom úplně podobni jiným velkým, nám úplně cizím národům. Proto jsem si spisek objednal a dychtivě pročetl.

Ačkoliv spisek podává o Čechách dosti zpráv (ve 13 hlavách líčí se dějiny Čech, zeměpisná poloha, květena, zvířena, bohatství v zemi, spojovací prostředky, zaměstnání obyvatelů, jejich život a obyčeje, vzdělání, průmysl, zřízení zemské) někde i dosti podrobných, přece jen mne utvrdil v přesvědčení, že Rusové vzájemnost slovanskou v tom smyslu, jak my ji pojímáme, nechápou a našich poměrů skoro neznají. O našem kritickém postavení, o našem odvěkém zápase s Němci, o našem snažení národním, o našich tužbách není ve knížce ani zmínky.

Čtenář ruský se z ní ani nedoví, jaký je poměr obyvatelstva českého k německému v Čechách, jak se od něho liší, jak se k němu chová, jakými cestami bere se naše kulturní činnost atd. Čtenář ruský musí míti dojem, že v Čechách bydlí a žije hlavně národ český a Němci že jsou jen jakýmsi přílepkem, že ten národ je slovanský, že jest až příliš dokonalý po všech stránkách. Náš národ líčí se tam s velikou chválou a láskou, než s málo vědomostmi.

Knížka má 74 stránek osmerkového formátu a jest slušně vypravena až na nešťastnou mapku, která nepodávajíc ani správných hranic naší vlasti činí zcela jalovým půdorysem dojem přímo směšný. Kromě řek a hlavních tratí, celkem nesprávně vedených, jsou na mapce naznačena města: Praga, Kladno, Pilzen, Pribram (или Пшибрамъ), Písek, Tabor, Kutna Gora (Kuttenberg), Polná (!), Budweis (v textu knížky Budlejovec), Eger, Karlsbad. Ze 4 obrázků jeden zobrazuje dobývání uhlí na Kladně, druhý kroj Chodů, třetí pohled na Malou Stranu a Karlův most v Praze, čtvrtý kamenné lomy u Plzně.

O národnostních poměrech v Čechách se knížka skoro ani nezmiňuje. Udává sice, že v Čechách žije 3,600.000 Čechů a 2 mil. Němců (okolo poloviny nebo dvě pětiny), ale z celé knížky má čtenář, jak jsem již řekl, dojem, jakoby v Čechách žili jen samí Čechové. Chyb velikých vloudilo se do knihy množství. Mnohé věci podávají se úplně nesprávně. V náčrtu dějepisném mluví se o Kroně (Krokovi), jenž měl zlatý trůn na Vyšehradě, od kterého nedaleko leží nynější hlavní město Praha. Dále se mluví a Pšemyslovi a Bořivojovi, o zatvrzelé pohance Drahomíře a o tom, že Boleslav I. opustil pohanství a dal se pokřtíti. Nynější Němci v Čechách jsou prý potomci německých osadníků ze 14. století. Karla IV. prý nazýváme Velikým. O husitských válkách píše takto: „Bohužel, za nástupců Karlových v Čechách vznikly různice. Hlavním původem jejich byl boj s německým vlivem, který stále vzrůstal. Nenávist k Němcům, kteří v tu dobu byli ještě katolíky, přivedla dokonce v Čechách ke vzniku sekty Husitů, v jejímž čele stáli Jan Hus, potom nadaný vojevůdce Jan Žižka.“ Více nic. A přece dle osnov pro střední školy ruské má se na Rusi

*) Nejobšírněji dr. Jar. Vlček. S námitkami jeho však v D. Č. L. str. 193—194 nelze souhlasiti. Jde-li člověku o nějaký úkol duševní, musí jej prožíti. A toto znovuzrození je vždy duševní utrpení a odříkání se.

přednášeti i o válkách husitských. Ferdinand V. chtěl Čechům vrátiti dřívější práva, ale němečtí úředníci se tomu vzpírali. Ferdinand vzdal se trůnu, přestěhoval se do Prahy, kde po 2 letech umřel. Až na tyto chyby jest dějepisný přehled Čech v knížce dosti správný.

Za to stať zeměpisná chybami přímo oplývá. O Čechách se tam mluví jako o nějaké krajině alpské. Sněžka je pokryta celý rok sněhem, ačkoliv je nižší než Jezerní Hora, nejvyšší hora v Čechách, a strmí v Ispolinských horách. Čechy se dělí na tři pásma, z nichž nejteplejší jest jižní. V něm panuje podnebí přímo italské. Rostou tu listnaté lesy, (duby a habry, lípy, javory), daří se tu chmel a víno (zvláště na jihu v okolí města Mělníka!). Ve středních Čechách převládá již buk! Hory české jsou obydleny jen v létě, když na ně pastuchové vyhánějí stáda skotu. V pásu jižním a středním obyvatelé zaměstnávaj se hlavně rolnictvím, v horách chovem dobytka. Do Vltavy přichází z Německého moře mnoho lososů, jesetrů a jiných mořských ryb. Prameny léčivé jsou v Karlsbadě, Francensbadě, v Chebu, v Marienbadě a v Teplici. Po dráze jezdíme v Čechách velmi lacino. Kdo se po dráze vrací týž den, má právo na bezplatnou jízdu zpáteční. Po drahách vlak brzo se plazí nahoru jako červík a často se vrací, dělaje okliky. Plno u nás tunelů dlouhých, že se jimi jede 5 až 10 minut. Jsou i taková srázná místa u nás, kde strach je vyhlédnout z vlaku — tedy pravé Alpy. Řeky tekou skalnatými horami. Celý břeh Vltavy v Praze vyzděn jest kameny. Skotu čeští hospodáři nikdy na pastvu nevyhánějí. Na vysokém stupni jest v Čechách hedvábnictví! V zakrytých dolinách zima nepřevyšuje 4 stupňů a letní žár 18 stupňů.

Zajímavé jest toto přiznání: „Vskutku my (Rusové) děkujeme za rozvoj zahradnictví v západních přivislanských guberniích českým zahradníkům ... u nás tak mnoho zahradníků Čechů."

Třešňovými sady jsou v Čechách pokryty všecky jižní sklony hor. „Ovoce tam (v Čechách) nikdo nekrade, stromův ovocných nelámе." V jižních Čechách s úspěchem pěstují se broskve a jiné jižnější ovoce. Pohosinství v Čechách jde tak daleko, že ochotně lidé přijímají každého příchozího poskytujíce mu své obydlí na tak dlouho, jak sám chce ho užívat. Za to žena pokládá se v Čechách po příkladě německém za bytost nižší než muž. Jest často jen živitelkou a opatrovnicí dětí, kuchařkou a pradlenou svého muže, nemajíc nijaké účasti ve vážných dílech a v obecném životě. Ale už pozorovati lze obrat k lepšímu.

„Čech nestydí se za nijaké práce. Dcery bohatých sedláků v neděli chodí v hedvábí a hrají na piano, ale ve všední den dojí krávy a chodí na trávu. Že Čechové umějí pivo pít (až 10 sklenic), to není sice chvályhodno, ale to přijali od svých německých sousedů. Za to jinak prý jsou střídmí. Tance zřídka prý prodlužují se přes půlnoc. I ve městech po 12 hodinách v noci končí se zábavy. Lidé tam (v Čechách) vědí, že noc je k spánku a den ku práci." „Pohřby konají se velmi slavnostně. Kdo může, objedná si hudbu, a nemůže-li, aspoň zpěváky, obyčejně žáky místní školy za řízení učitelova. V Čechách je totiž učitel i varhaníkem, t. j. hraje při církevních obřadech na varhany."

První den o svátcích Čechové jsou doma, nechodí nikam na návštěvu. O třech králích učitel s hochy chodí dům od domu a zpívá koledu. Děti chodí do školy od 7 let. Jeden učitel může učiti toliko 40 dětí, je-li dětí více, má pomocníky. Ve Stoljavách (snad ve Stolanech) má prý jeden učitel 600 zl., druhý 300 zl. platu. Také se mluví o škole v pražském předměstí Golersovicách. Universita v Praze dělí se na 2 části: Čechové učí se po česku, Němci po německu. „Skoro každá ves má svou čítárnu. V horách jsou dřevěné chaty beze stropu, ano jsou v horách obyvatelé, kteří mají obydlí ve skále přímo vytesané, tak že 3 stěny jsou skála a pouze čtvrtá z cihel, v ní okna a dvéře."

Za to dobře jsou pisateli známí čeští houslisté a harfenistky, potulující se v cizině a vedoucí bídný život.

Zlato se v Čechách dobývá pod „Gorou", arciť prý v malém množství. Za to mnoho síry. Z drahých kamenů vedle granátů a ametystu nachází se i [illegible] (snad vltavíny).

Čechové nestydí se zabývati se řemesly. Synové boháčův i vyšších úředníků ochotně chodí na učení řemeslu jako synové chudáků. Velmi často v Čechách jeden bratr jest lékařem, druhý advokátem a třetí krejčím nebo kovářem.

Výroba hraček je prý v Čechách tak rozšířena, že hračky vyvážejí se až do Ameriky. Knihy jsou prý u nás dražší než na Rusi, ale Čech knihy náramně rád kupuje. Bez nich nemůže žíti. Šetří na jídle, chodí raději pěšky 10 verst, než by se vezl po dráze, ale na knihy a na časopisy nešetří. — Škoda, že aspoň tohle není pravda! Činná vojenská služba trvá 4 leta a nic od ní kromě nemoci neosvobozuje.

Příčiny stěhování Čechů do ciziny objasňují se takto: Druhou příčinou (prvou byla 30letá válka) vystěhovalectví je bída. Rozmnožení českého obyvatelstva, přibývání Němcův

a zmenšená potřeba českých výrobků v cizině byly příčinou nedostatku práce v zemi. Rusko bylo hlavním tržištěm pro Čechy. Skupovalo v Čechách hromadu věcí, především mnoho rozličných strojů. Mnohé továrny pracovaly pouze pro vývoz. Po čase, když Rusko zřídilo si vlastní továrny na stroje a nekupovalo již z Čech, octla se síla řemeselníků bez chleba. Proto nezaměstnaní lidé valem šli hledat štěstí za mořem. — Podobného druhu je tvrzení, že Čechové vyrvali již obchod z rukou Židů.

Takové asi jsou chyby a nedopatření spisku, jichž na tak malý objem její jest více než dost. A to se spisek ani slovem nezmiňuje o našem kulturním životě, jak jsem již pověděl, o našem politickém a sociálním postavení, o našich tužbách, cílech atd. Jen na konec připomíná: „Mnoho vykonali Čechové na poli vědy a umění, ale při tom se nebudeme zdržovati na tomto místě, to tím spíše, že chováme naději pohovořiti si někdy se svými čtenáři o pracovitém, osvíceném a rozumném Čechovi.“ Můžeme tedy očekávati, že dříve nebo později vyjde v populárně naučné bibliotéce pokračování nynějšího spisku a že tam bude řeč o tom, co jsme jako nedostatek knížky vytkli. A tu by bylo záhodno, upozorniti vydavatelstvo, aby při této práci dbalo nejen správnějšího vylíčení, ale hledělo zároveň odstraniti nedostatky spisku nynějšího.

Jinak souditi můžeme z toho, že když knížka „Čechija i Čechi“ vyšla jako I. číslo nově vydávaného podniku pro ruský lid, že přece začínáme poněkud zajímati ruský národ, že přece snad by nás rád lépe poznal, že přece ta vzájemnost slovanská v něm se budí a přece snad časem nějaké ovoce ponese, a proto nás i tento nepatrný pokus může těšiti.

A. J.

Hugin a Munin. Sl. redakce! Dovolte, abych připojil několik slov k článečku „Hugin a Munin“ v minulých „Besedách Času“.

Pan pisatel se mýlí, míní-li, že mu byl dopřán „objev“, a to proto, že nikdo z „povolaných“ Vrchlického nečte. Míní-li „povolanými“ ty, kdo dovedou vykonati dozor literárně-policejní, pak stačí poukázati na to, že už v Politik ze dne 24. ledna 1895 stálo: „Báseň Hugin a Munin upomíná titulem, látkou, rozměrem, objemem strof, hlavní myšlenkou a refrénem tak živě na kratší báseň Bodenstedtovu, že ji referent nerad vidí v této sbírce — suum cuique.“

Ale ovšem, referent Politik přidal, že pojetí básníkovo je samostatné. A že lze hleděti na báseň i tak, že se upře zrak především na základní pojetí, o tom přesvědčil mne dopis básníkův, který vysvětluje shodu takto: „Já tušil, že látka byla jednou zpracována, ale nedovedl se připamatovat; byl bych báseň potlačil, ale dr. Adler mne ujišťoval, že jest moje koncepce zcela jiná, ač sám se okamžitě nedovedl připamatovat, kdo to přede mnou zpracoval. Dnes mi posílá lístek atd.....“ V onom listě Friedrich Adler, básník, jehož úsudku jsem si vždy velice vážil, vyslovil se dosti ostře proti poznámce v Politik právě, že báseň Bodenstedtova jest banální, a koncepce Vrchlického zcela nová; více jsem si z listu, jejž jsem vrátil, již nepamatoval.

Váš objevitel se tedy mýlí i v tom, míní-li, že není možná jiná konsekvence z faktů jím pozorovaných, než ta, kterou vyvodil. Záleží na tom, klademe-li větší váhu na motivy společné (jež jsou shrnuty už v Politik) anebo na podceňované referentem Politik, nepoznané Vaším panem pisatelem, důrazně vytknuté německým básníkem Adlerem, n o v é p o j e t í, které z básně banálního liberalismu (Gedanken Freiheit!) učinilo výraz pesimismu, zoufalství moderního člověka.

Nač sluší klásti větší váhu? Arbes by byl s úsudkem hotov a zapsal by si to za doklad, kráčeje „po stopě plagiátu“; jiní říkají, že básník béře s v é, kdekoli to nalezne. Který názor je oprávněn v konkrétním případě tom, do rozboru toho nechci se zde pouštět, ať se o to pokusí Váš pan pisatel sám. Je to otázka důležitá.

V Praze, 9. břez. 1902.

Arnošt Kraus.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Na svatého Řehoře přeletěly vlaštovičky přes moře. *Národní přísloví.*

° ° °

OBĚD.

— Tady ty brambory dobře oloupejte a postavte na plotnu. Toník nanosí vody, a ty, Františku, v deset hodin opatrně rozdělej oheň. Až se vrátím, dodělám oběd — tak nařídila matka svým dvěma hochům a odešla po práci.

Toník s Františkem podívali se na hrnec brambor mrzutě. Chtělo se jim do hraní, ale ne do loupání.

A tak co učinili? Nechali v hrnci neoloupaných brambor víc než polovičku, a na povrch jich několik oloupali, aby se zdálo, že jsou všecky oloupány. Potom si hráli.

V jedenáct hodin přišla matka. Brambory se již varily. Však bystré oko matčino zpozorovalo ihned, co synkové udělali. Zabolelo ji to, ale neříkala nic. Jen na rychlo připravila dobrou krupičnou kaši.

Přišlo poledne. Hoši hlásili, že mají hlad. Zasedli ke stolu. Matka předložila otci i starším dětem kaši, před Toníka a Frantíka však postavila mísu s prapodivným pokrmem. Byla to smíšenina vody, brambor a šlupek.

— Co pak to mají dnes zvláštního, maminko? — ptal se otec.

— To si sami připravili — odpověděla matka a pověděla, co vyvedli.

Otec chlapcům přísně domluvil, nedostali nic jiného k jídlu, i nezbylo oběma než okusit z toho, co navařili. **„Mír“.**

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899 — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— To třeba i cítit... S pouhým rozuměním nikam nedoskáčeš, měj ještě žádost v sobě, takovou žádost, aby hora — tobě byla kočka, moře — tobě louže. Ech! já, dal Bůh, ve tvých létech hračkou jsem žil! A ty pořád ještě se lotvrzuješ... Ostatně, dobrý plod nebrzo zraje.

Jednotvárné řeči staříkovy brzo dostihly toho, k čemu cílily: Foma se pohroužil v ně a objasnil sobě cíl života. Nutno býti lepší než jiní, — rozhodl v sobě, a vzbuzený staříkem smysl a láska pro čest, hluboko se vžíraly v jeho srdce... Vžíraly, ale nezaplnily jeho, neboť poměr Fomův k Medynské vzal na se onu povahu, kterou na sebe určením osudu musil vzíti. Táhlo ho to k ní, chtělo se mu vždycky viděti ji, ale před ní pozbýval mysli, stával se nemotorou, hlupcem, věděl to a trpěl proto. Často býval u ní, ale ji těžko bylo zastati doma samotnu: kolem ní vždy jako mouchy nad kouskem cukru kroužili navonění šviháci. Mluvili s ní francouzsky, zpívali, smáli se, a on mlčel, hleděl na ně, plný zloby a závisti. Stáhnuv nohy pod sebe, seděl někde v koutku jejího pestře vyzdobeného salonu, — v němž hrozně obtížno bylo chodit, aby nezavadil nebo nepřevrhl něco, — seděl a zamyšleně pozoroval.

Před ním po měkkých kobercích bez šumu se míhala ona, vrhajíc k němu laskavé pohledy a úsměvy, za ní vinuli se její ctitelé, a oni všichni tak obratně, právě jako hadi, obcházeli různé stolky, židle, zástěny, stojany květinové — celé skladiště krásných a křehkých věcí, rozházených po pokoji s nedbalostí, stejně nebezpečnou jim i Fomovi. Když on šel, koberec nedusil jeho kroků, a všecky ty věci se chytaly za jeho svrchník, třásly, padaly... Stál u royalu bronzový námořník, rozpřáhnuvší ruce, aby hodil záchranný kruh, na kruhu visely provázky drátěné a ty stále tahaly Fomu za vlasy. Vše to budilo smích u Sofji Pavlovny a jejích ctitelů, ale příliš draho stálo to Fomu, vrhajíc jej brzo v žár, brzo v zimu.

Avšak nebylo mu lehčeji ani o samotě s ní. Vítajíc jej laskavým úsměvem, usedala s ním v jednom z útulných koutků salonu a obyčejně začínala hovor tím, že si mu stěžovala na všecky.

— Neuvěříte, jak ráda vás vidím!

Prohýbajíc se jako kočka, zahlížela se mu do očí svým temným pohledem, v němž nyní planulo cosi chtivého.

— Já tak ráda mluvím s vámi, — hudebně roztahujíc slova, zpívala. — Těch všech jsem omrzena... takoví jsou nudní, ordinární, obnošení. A vy takový — čestný, upřímný... Vždyť vy jich také nemáte rád

— Snésti jich nemohu! — pevně odvětil Foma.

— A mne? — tichounce se tázala ona.

Foma odvracel zraky stranou a vzdychaje říkal:

— Kolikrát se to ptáte....

— Vám těžko je říci?

— Není těžko . . . ale proč?

— Já to musím vědět . . .

— Hrajete si se mnou . . . — zamyšleně řekl Foma.

Ona pak široce otevírajíc oči a tonem hlubokého překvapení se tázala:

— Jak hraji? Co to znamená, hráti si?

A tvář její byla taková andělská, že jí nemohl nevěřit.

— Miluji vás . . . miluji! Což pak jest to možno — nemilovati vás? — horoucně mluvil a ihned tlumeným hlasem smutně dodával. — Ale což, vám toho netřeba! . . .

— Právě jste řekl! — uspokojeně vzdychala Medynská a odsunula se od něho dále.

— Mně je vždy strašně příjemno poslouchat, jak vy to mluvíte . . . mladistvě, plně . . . Chcete mi políbit ruku?

Mlčky chápal se její bílé, jemné ručky a ostražitě se k ní skloniv, horoucně i dlouho ji líbal. Vytrhovala mu ruku, usmívajíc se, plná půvabu, ale ani na vlas nevzrušená jeho horoucností. Zádumčivě, s tímto vždy Fomu matoucím leskem v očích, prohlížela jej, jako něco vzácného a svrchovaně zajímavého, a říkala:

— Co je ve vás zdraví, sil, duševní svěžesti . . . Vy víte, — vždyť vy, kupci, jste plémě, jež ještě naprosto nežilo, celistvé plémě s originálními tradicemi, s obrovskou energií duše i těla . . . Hle vy, na příklad: vždyť vy jste drahocenný kámen, vás obrousiti . . . o!

Když říkala: ve vás, jako u vás, po kupecku, — Fomovi se zdálo, že ho těmito slovy jaksi odstrkuje od sebe. Bylo mu bolestno i smutno. Mlčel, hledě na její malinkou postavičku, vždy jaksi zvláště pěkně oděnou, vždycky vůní dýšící, jako kvítek, a panensky něžnou. Chvílemi v něm vzplála divoká a hrubá touha uchvátit ji a líbat. Avšak její krása a tato křehkost jemného a pružného těla jejího budily v něm strach, že poláme, zmrzačí ji, avšak klidný, laskavý hlas a jasný, ale jaksi číhavý pohled ochlazoval jeho vzrušení; zdálo se mu, že hledí přímo v duši jeho a rozumí všem myšlénkám . . . Leč tato vzrušení byla vzácná, vůbec pak jinoch choval se k Medynské se zbožňováním, divě se všemu na ní, — její kráse, řečem, jejímu oděvu. A zároveň s tímto zbožňováním v něm vždycky žilo mučivě ostré vědomí její vzdálenosti od něho, její povznešenosti nad ním.

Takový poměr ustavil se mezi nimi rychle: za dvě, za tři setkání Medynská zplna ovládla jinocha a začala jej pomaloučku mučivě zkoušet. Jí patrně líbila se moc nad zdravým, silným hochem, líbilo se jí vzbouzet a krotit v něm šelmu toliko hlasem a pohledem, a ona s rozkoší hrála si s ním, ubezpečena jsouc silou své moci. Odcházel od ní polou nemocný vzrušením a nesl v sobě nevoli křivdy vůči ní a zlost vůči sobě, mnoho těžkých a opíjejících jej citů. A za dva dny znova přicházel pro své muky.

Jedenkrát nesměle se jí zeptal:

— Sofjo Pavlovno! . . . Měla jste děti?

— Ne . . .

— Sám jsem to věděl! — s radostí zvolal Foma.

Pohleděla naň očima docela malinké a naivní dívenky a tázala se:

— A jak jste to věděl? A proč se vám chce vědět, měla-li jsem děti?

Foma se zarděl, sklonil hlavu a začal k ní mluviti temně a tak, zrovna jakoby vyrážel slova z podzemí a každé slovo vážilo několik pudů.

— Vidíte... jestliže žena, která... totiž rodila, tedy její oči — jsou naprosto jiné...

— A-a? A jaké?

— Nestoudné! — vyhrkl Foma.

Medynská se rozesmála svým stříbřitým smíchem, a Foma též, hledě na ni, se rozesmál.

— Odpusťte mi! — řekl na konec. — Snad jsem nehezky... neslušně promluvil...

— O, ne, ne! Vy nemůžete promluvit nic neslušného... vy jste čistý, milý hoch. A tak, já nemám oči nestoudné?

— Vaše... jako u anděla! — u vytržení prohlásil Foma, hledě na ni zářícími zraky.

Ale ona pohlédla na něj tak, jak nehleděla ještě nikdy do toho času, — pohledem ženy-matky, teskným pohledem lásky, smíšené s obavou o milovanou hlavu.

— Jděte, holoubku... Jsem umdlena a chci si oddychnout... — řekla mu, vstávajíc a nehledíc na něho.

Poslušně odešel.

Některou dobu po tomto případu chovala se k němu přísněji a čestně, tak, jako by ho litovala, potom chování vzalo na se starou formu hry kočky s myší.

Poměr Fomův k Medynské nemohl zůstati ukryt před kmotrem, a jedenkrát stařík, skrčiv zmijí tlamu, se ho zeptal:

— Fomo! Častěji sobě hlavu omakej, abys jí neztratil náhodou.

— Stranu čeho to? — otázal se Foma.

— I stranu Soňky,... často už tuze ty k ní chodíš.

— Co je vám? — s notnou hrubostí řekl Foma. — A jaká je ona u vás Soňka?

— Mně nic... mne neubude proto, že tebe ohlodají. A že ji Soňka zvou — to je všem známo... A že cizíma rukama ráda uhlíky hrabe — vědí také všichni.

— Je vtipná! — pevně prohlásil Foma, choule se a skrývaje ruce do kapes. — Vzdělaná...

— Vtipná, toť správno! Jen minule večírek jak zřídila vtipně: sebráno peněz za dva tisíce a čtyři sta, útrat — tisíc a devět set... A útrat — ani za tisíc nemohlo být... poněvadž všichni a všecko jí zadarmo dělají... Vzdělaná... Ta tebe vzdělá... Zvláště ti blatošlapi, kteří jsou kolem ní...

— Ne blatošlapi, ale... též vtipní lidé! — zlostně namítl Foma, již sám sobě odporuje. — A já se od nich učím... Co jsem? Ani nepískat, ani netancovat... Čemu mne učili? A tam o všem mluví.. a každý své slovo má. Vy mně nepřekážejte, abych byl člověku podoben.

— Fu-u! Ja-ak ty jsi se mluvit naučil! Věru, jako kroupy po střeše... zlostně! Nu, dobrá.... buď podoben člověku... jenže proto méně nebezpečno jest do traktéru chodit; tam jsou lidé přece jen lepší než Sofjini... A ty, brachu, přece jen abys se učil lidi rozeznávat, který k čemu... Na příklad — Sofja... Co představuje? Hmyz k okrase přírody a víc — nic!

Vzbouřen jsa do hlubiny duše, Foma stiskl zuby a odešel od Majakina, ještě hlouběji zastrčiv ruce do kapes. Ale stařík brzy zase začal hovor o Medynské.

Vraceli se s náplavky po prohlídce parníků a, sedíce ve velikých a klidných krytých sáňkách, přátelsky a oživeně rozmlouvali o obchodech. Bylo to v březnu: pod sanicemi šplouchala voda, sníh byl již pokryt špinavým náletem a slunce zářilo na jasném nebi vesele a teple.

— Přijedeš a k paní své nejdříve půjdeš? — z nenadání zeptal se Majakin, přerušiv obchodní hovor.

— Zajdu tam, — krátce a nevrle odvětil Foma.

— Mm... Co, pověz, často jí dárečky nosíš? — prostě a jaksi důvěrně zeptal se Majakin.

— Jaké dárky? K čemu? — podivil se Foma.

— Nedáváš? Aj ty... Což pak ona jen tak prostě, z lásky žije s tebou?

Foma překypěl hněvem a studem, rázně se obrátil ke staříkovi a s výčitkou řekl:

— Eh! Starý jste vy člověk, ale mluvíte — hanba poslouchat! No, věru!... Což pak ona.... k tomuhle svolí?!

Majakin mlaskl rty a unylým hlasem zazpíval:

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 23. března 1902. Číslo 26.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

LIDYKA.

Maďarsky napsal Mózes Gaal.

Nazývám ji takto, ač mohl bych ji rovněž tak jmenovati Eliškou, Julkou; pravdivého zůstalo by na ní tolik, že jest drobným stvořením. Její nos, husté, rozcuchané vlasy a dvé bystrých černých očí nesáhají výš, než po pruhovaný mramorový stůl kavárenský. Prodává tužky, korrespondenční lístky a denně viděti ji večer ve skvělé, příliš skvělé kavárně, jež má malované stěny, ohromné obloukové lampy elektrické a rozmarně zkroucené zlaté sloupy. Tam ji vídati, kde u stolů páni a dámy sedají, pěkné, tlusté dámy v úborech hedvábných, dámy s podivnými klobouky — a kde jest pěkně teplo, mnoho — mnoho však dýmu, plno číšníků v černém fraku, na malých stolích káva, čaj, drobné rohlíky a držátka na zápalky popela.

Lidyka nechodila nikdy do vesnického kostela, kam drobné děti venkovské v létě — v zimě stejně chodívají se modlit, a kde jest méně svíček, jež tlí toliko u oltáře, a kde zbožní staří lidé, mužové i ženy zpívají smutné, táhlé písně.

Věru, v této zářící dvoraně kavárenské zní hudba jiná; píseň ohnivá tu zaznívá. Dámy s klobouky peřím zdobenými a páni rozmlouvají spolu, smějí se a jsou velice — velice šťastni. Doma záblo Lidyku, přišla proto do této skvělé dvorany, aby se ohřála. Nezlobím se na ubohou, a kdo také byl by tak bezcitným, aby se na ni zlobil? Kdo poroučel by bloudícímu zraku jejímu? Hříchem je-li, když spočinou její oči na některém pěkném klobouku, jehož pštrosí péří třese se, poněvadž velice směje se majitelka jeho? Malá houpající pérka vypravují pak Lidyce, a vypravuje jí vibrující světlo lampy elektrické, vypravuje jí zlatý sloup, vypravují jí pestré obrazy na stěně; celá panská kavárna vypravuje Lidyce:

„Vidíš Lidyko, zde jest ten pravý život, kdo tohohle nezná, ten nezná ještě nic. Vkročíš-li sem, běží ti vstříc, pomohou ti svléci premovaný kabát, otřou mramorový stůl, jen hlesni a tři letí k tobě, aby se tě ptali:

— Co ráčíte poroučeti?

Kdo stará se o tebe doma? Vlasy tvé nečesají — neboť vždy tě vídám s hlavou střapatou, — střevíce máš děravé, čaje a čokolády nepila jsi zajisté ještě jaktěživa; pěkný klobouk, hedvábný úbor a lišku na krk měla jsi příležitost viděti toliko ve výkladní skříni — zde však má to každý, jenom ty ne . . . O, Lidyko, nevěř tomu špatnému, studenému větru, jenže venku na červeno vyfoukal prstečky tvé, nevěř třem pečeným bramborům, které tě doma očekávají, když matce své odvedeš krejcárky: to není život! . . . Taková dětinská hloupost neslušela by tobě nikterak, Lidyko! Ty jsi dítětem velkého města, tvé oči vidí více, než oči malých děvčat vesnických, jimž zdají se pěkné věci o obraze oltářním, a které tak nábožně naslouchají hudbě zvonu kostelního; kterým stačí v neděli kapka mléka, kousek resedy nebo zvonku a — modlitební knížka, znají-li již písmenu A — nu, pak hloupá povídačka matčina o dobrém dítěti a o Ježíškovi . . .“

Opravdu, Lidyko, máš-li ty maminku?

Nevěřím, že bys měla. Ona žena, jež ti vtiskuje do rukou tužky, korespondenční lístky a pošle tě do zářivé kavárny, abys je nosila stůl od stolu: to není tvá maminka. Jest to nějaké ženské stvoření, které sedí doma, pije snad také kávu, plete snad také punčochy, snad tě dokonce miluje. Přes to však není tvou maminkou, sice nemohla by tě pouštěti sem, nýbrž přisedla by k tobě, hlavu tvou vzala by do náručí svého, neb přivinula by ji k srdci svému, skřehlé prsty tvé by zahřívala dechem svým, dala by ti do rukou jehlu a naučila by tě plésti; vytáhla by knížku tvou, slabikář, ptala by se tě, co jste se ve škole učily; vypravovala by ti pěkně, láskyplně. Vypravovala by takto:

— Má drahá, malá Lidyko, my jsme chudí, Bůh nás však neopustí, jen zůstaňme dobrými, poctivými a pracovitými. Naučím tě pracovati a trpěti. Viď, jsou ještě také lidé nad nás chudší, ti nyní snad ani kouska chleba nemají; jsou také lidé bohatí, těm však ne-

závidíme. Takhle . . . takhle, děvčátko moje, první oka byla dobrá, jen dále . . . dále! . . .

Ne, Lidyko, ty nemáš maminky, máš však nějakou ženštinu, která tebe posýlá žebrati chléb. Posýlá tě do kaváren, jež stkví se zlatem, aby se ti oči nasytily, a aby z toho, cos viděla za světla elektrického, vznikal tvůj dětský sen.

„ . . . Až vyrostu, budu také takový klobouk nositi, jako velkomožné paní, také mně pomohou číšníci z kabátu, také já budu pít čokoládu, a to mnoho, a dám do ní za hrst cukru, a když bude potřeba, řeknu: pst! — a ihned přiběhnou ke mně . . . Mnoho se budu smát, budu míti bílé kožené rukavice, a s vějířem svým poklepu pánům po prstech . . . a světla elektrická svítiti budou na mne . . . budu dáma a velice — velice šťastná! . . .“

Tohle zdá se Lidyce . . . to zdá se Lidykám všem, které nenaučily se modliti, nemají maminky, které s tužkami a korespondenčními lístky chodí po skvostných kavárnách.

Když se pak ráno vzbudí, jest na ulici hustá, dusící mlha, zametají kavárny . . .

. . . Lidyko, až sestárneš, snad také ty budeš — kavárny zametat, a pak již nebudeš míti sny!

Přeložil Z.

Z OVZDUŠÍ VESNICKÉ ŠKOLY.

Píše jáu.

Motto: Studium života dítěte musí být drahé a milé všem, jimž není lhostejným osud našich maličkých spolubližních.“
(Fr. Čáda v dopise mému příteli.)

Dávno jsem měl v úmyslu líčiti život vesnického dítěte a jeho prostředí a dlouho jsem se k tomu nemohl odhodlati. Vadila mi v tom okolnost, že jsem sbíraje materiál, nacházel skoro samé stinné věci a světlých málo. Začal jsem psáti v době vánoční, kdy možno nejspíše nachytati trochu pěkných dojmů. Líčím také půl dne skutečného života na vesnické škole. Dojmy a fakta, jež vyličuji, jsou z mého nejbližšího okolí.

Prostředí působí nejen na děti, nýbrž i na výchovu, na vychovatele. Zajímavé jest pozorovati, jak zásadně si utváří prostředí dítě tělesně i duševně. Každému zajisté se při tom vybaví postava dítěte z města a z vesnice. Hoch z města bývá vyhublý, ohebný, jiskrného zraku a mrštného až prostořekého jazyka. Hoch venkovský bývá více méně zdravý, málo mluví a s úsudkem nespěchá. Málo najdete na vsi děti s moderní chorobou dětskou — nervosou. Za to najdete děti otužilé a v různých dovednostech zručnější a samostatnější. Vesnické dítě od nejútlejšího mládí má nějakou práci, což jest nejlepší školou samostatnosti.

Trochu o tom mém prostředí. Ve třídě mám přes devadesát dětí druhého a třetího školního roku. Naše obec má přes 600 obyvatelů, kostel, dva kněze a tři hospody. Hlavní zaměstnání otců mých dětí jest hospodářská práce. Teď v zimě se doma dere peří a hraje mariáš v hospodě. Z devadesáti otců mých dětí jsou tři analfabeti a z matek šest. Odebírají patero novin: 1 Národní Politiku, 2 Pražské Noviny, 1 Obranu Zemědělců a 1 Lovecký Obzor. Kalendářů mají 30. V devatenácti rodinách čtou se knihy školní, jež přinášejí starší sourozenci ze školy, 6 rodin si vypůjčuje knihy z různých knihoven v okolních městech a jediný otec vypůjčuje si knihy z místní veřejné knihovny. V ostatních rodinách se nečte nic. V rodinách, kde se odebírají noviny, čtou se noviny celou rodinou. Moji žáci, kteří čtou noviny, jsou z celé třídy nejčipernější a nejrozkoukanější. Ptám se jich často na obsah novin a poznal jsem, že zcela pochopili obsah čteného. Zejména o vraždách, o válce v Jižní Africe, kdy bude pršet, „jak platí obilí“, si dobře pamatují.

Za dobu mého učitelování se ani jediný otec nepřišel zeptat na chování a prospěch svého dítěte. K smíchu to vypadá, řeknu-li, že některý otec ani neví, do které třídy mu dítě chodí. A ještě směšněji vypadá, že za celou tu dobu mne někteří rodičové — a vychoval jsem jim 3 až 4 děti — ani neznají a já neznám jich. Možno tu mluviti o vzájemné dohodě školy s domovem? Možno tu dávati vinu škole za spustlost některého dítěte? S rodiči svých dětí se potkávám jen tehdy, když je udám pro neposílání dětí do školy, nebo když některý otec chce si nechati na několik dní dítě doma.

Před měsícem jsem byl v městě. Zastavil jsem se u výkladní skříně a vyslechl jsem náhodou rozmluvu učitele se starší paní. Paní se ptala na svého hocha. Z paměti znala všecky jeho známky, vypravovala a vysvětlovala různé vlastnosti a chyby hochovy a prosila učitele, aby mu to nevykládal ve zlé. — Díval jsem se dlouho za tou matkou. Měla jistě svého synka ráda. Na učiteli bylo znáti, že mu taková rozmluva jest všední. Odpovídal úsečně a krátce. Záviděl jsem mu.

Množství dětí ve třídě jest balvanem, který překáží všem požadavkům moderní školy. Dívám-li se na svých devadesát dětí, usmívám se často školským programům různých politických stran, jež žádají zmenšení počtu dětí

ve třídě na 40. Čtyřicet dětí mívám jen o posvícení a na konec masopustu. Neměl jsem nikdy jen 70 dětí ve třídě. Mnoho desítiletí uplyne, než se začne realisovati výchova od duše k duši. Pokud bude rozhodovat o školských otázkách generace, jež do školy málo nebo vůbec nechodila, nemůžeme na zlepšení poměrů ani pomysliti. Ideálem tří čtvrtin otců na našem venkově jest, aby vůbec děti nemuseli posílati do školy. „Je s tím jen potíž a starost.“ Vysmáli by se nám, kdybychom chtěli, aby se provedl nynější zákon, rozšířiti totiž školu tak, obychom neučili ve třídě více než 80 dětí. Škola jest jim krutou povinností, jež jest rozmnožována zvláštními školními poplatky a hořkost z ní vytryskuje na jedinou stranu — proti učitelstvu. A nenávist by se stupňovala, kdyby se na „jejich útraty“ stalo jakékoli zlepšení ve školství.

Divně se poslouchá, že by některý žák za celý den nebyl vyvolán. A je k tomu třeba zvláštní pozornosti učitelovy, aby za celý den každé dítě vyvolal. Při velikém množství dětí není možno udržeti kázeň paedagogickými prostředky. Chcete-li takové množství něčemu naučiti, musí být pořádek a ticho. Udržte však v tichu hocha, jenž přijde dvakrát týdně do školy a jest zvyklý s pastvy a s polí pohybovati se hlučně. Představte si takového zdravého neposedu, má-li seděti stlačen se šesti a sedmi jinými neposedy v neohoblované, špatně dělané lavci. Vše ho tlačí, pálí; nesmí se obrátit, nesmí promluvit a nesmí se prát. Má psát a nemůže ani sedět. Jeden druhému překáží. A má psáti čistě.

Nesmíte se jim ani zasmáti. Často zaslechnu mlasknutí nebo tiché zasténání. Ohlédnu se a vidím dva takové rebelanty držící se za vlasy. Trochu volnosti dětem dáti nesmím. Děti se rozvolní a při inspekci je zle. Inspektor nehledí na přeplněnou třídu, na docházku do školy, jen žádá vše pěkné, čisté, děti mrtvé a přece hodně živé. Inspektor vídá někde školy vzorně zařízené s pěknými výsledky a chce je na nás také.

Po celý rok nechovají se mé děti tak vzorně jako v den inspekce, a přec nikdy jsem neměl dle jeho úsudku — kázeň dobrou. Což kdyby viděl inspektor, když s dětmi jednám trochu po lidsku, když se s nimi někdy směji, když jim vypravuji a dám si od nich vypravovat. A což kdyby přišel ve dny, kdy se musí s roztržitostí dětí počítat — na př. před vánocemi!

Jsou dny školního štěstí. Děti se zdají milé, každý poslouchá, vše září a usmívá se. Odcházím ze třídy spokojen, vidím samé přednosti a mám ohromnou chuť na inspekci. Naopak jsou dny, ve kterých se nic nedaří. Nálada dětí nebo učitelova pokazí vše. Bývám pak nervosní a náchylný trestati. Takový den mne vždy značně zmoří. Unaven, jako bych pařezy štípal, pomýšlím s hrůzou na inspekci. Potrestal-li jsem někoho, přemýšlím, nedal-li jsem mu větší trest než zasloužil. Pocit zdánlivě vykonané nespravedlnosti mne trápí celý večer. Ráno vyhlížím potrestaného a dívám se, co tomu říká.

DOPIS, KTERÝ NEJSPÍŠE PSALA ŽENA SVÉMU MUŽI, A KTERÝ SE MNĚ NÁHODOU DOSTAL DO RUKOU.

Můj drahý,

ptáš se, jak jsem spokojena? Právě teď jsem vystřihovala z novin a časopisů kritiky. Srovnávání úsudků je nad míru zajímavé, a člověk se mnohému přiučí. Tak počkej, na příklad: sentimentální čísla jedním káraná považuje druhý za nejlepší — to, co se někomu zdá příliš smělé a nevhodné,, vítězí jinde svou nestrojeností.

Pravda, neohlížela jsem se v pravo, ani v levo když jsem řadila básně do malé knížky a podala je veřejnosti.

Věř mi, na výsledek jsem zvědava nebyla. Vím dobře, že v každé knize, kterou čtenář dostane do ruky, vždy něco více a něco méně se mu zamlouvá... Jinak ani není možno... Vkus je tak různý a kritika není ještě sdružení přísežných znalců, zkoumajících jakost a neporušenost potravin.

Také dopisy samozvaných kritiků mám uschovány. Zvláště jeden, který chválí nerad a haní se zálibou, je zajímavý. Nemohu vědět, objevím-li se zase někdy s novou prací před obecenstvem — ale chtěla jsem, aby hned první byla pravdivá a neumělkovaná. Vždyť mne znáš a víš, že bych nedovedla sedět hodinu před prázdným papírem, čekajíc na vnuknutí. Ani nechytám Musu za rameno a nenutím ji sedět u mého stolku. Píšu, když mi právě něco napadne a když mám k tomu čas. Není mým zvykem psát o růžích, když myslím na smetí, neb o hlubokém smutku, když je mně do smíchu.

Ovšem, taková sbírka má mnoho odporujících si čísel — — ale mládí má přece trochu práva být nekonsenkventní a nedůslednost básníkova není takovým zlem jako na př. nedůslednost politikova. Je těžko říci, závisí-li nálada od dojmů, nebo dojmy od nálady — snad je to různé u různých povah, ale kdo z lidí může říci, že nikdy nemají vliv na jeho smýšlení? Člověk může být bez podstatné příčiny vesel a bez podstatné příčiny smuten — — jednou à la „Vždyť jsme jen jednou na světě“, po druhé by každého, koho vidí, pozdravil nejraději roztomilým: „Memento mori“. Je tedy proviněním psáti dle rozmaru a nálady? A potom: vystavuje-li malíř své

obrazy, líbí se jednotlivému diváku z třiceti čísel třeba jedno nebo dvě. Někdo vezme knihu hudebních skladeb, hraje jednu po druhé — — snad v celé té sbírce nalezne pouze jednu nebo dvě, ke kterým se vždy znovu bude vraceti.

*

Je tedy přece trochu nespravedlivo, že právě od spisovatele nebo básníka se žádá, aby každá povídka v knize, všecky básně odpovídaly vkusu jednotlivých čtenářů. Proč posuzovat sbírku různých veršů v celku, proč se na ně nedívat jako na řadu samostatných obrázků? Tady do detailů propracovaný obraz, tady skizza, miniatura, květiny, zátiší, genre, karikatura. Jak se Tobě na př. zamlouvá:

Od začátku do konce pouhá erotická lyrika: ráno cukroví, v poledne cukroví, večer cukroví —

Od začátku do konce vážné, epické děje: ráno beefsteak, v poledne beefsteak, večer beefsteak.

Od začátku do konce samá satira: ráno kaviar, v poledne kaviar, večer kaviar.

sla: ráno hrachová kaše, v poledne hrachová kaše,
Od začátku do konce reflexivní pesimistická čí-
večer hrachová kaše.

Od začátku do konce písničky: ráno talíř hrušek, v poledne talíř hrušek, večer talíř hrušek atd.

Můj milý, listuji v ubohé své knížce, jež má ten záviděníhodný osud, že hned dvakrát za sebou byla vytisknuta; jednou v tiskárně a po druhé několika bdělými strážci literatury ze seznamu dobrých prací. Obracím listy. Vidíš tady ta toužící báseň! Jeden kritik byl rád, že je málo takových v mé sbírce, jiný litoval, že je právě těch tak málo. V čem jeden viděl „radostnou novotu v ženské poesii“ nalézá druhý politováníhodný úpadek ženského citu. A jedna dáma, také poetka, napsala něco o nesvatých rukou a o frivolnosti v poesii. Poesie! Už to slovo bez vykřičníku nebo pomlčky ani napsat nedovedeme. Je nesmysl stavět poesii na zvláštní stojánek, obouvat jí galoše, když je bláto a držet nad ní deštník v čas nepohody. Je snad rozmazlená slečinka? Má-li být zdravá, musí snést bláto i déšť, mrazy i úpal. Nesmí býti zrcadlem, v kterém se smí obrážet jen svět nepravdivý a přes které se honem zatáhne záclona, když skutečnost se tam chce podívat.

Může-li jeden malíř malovat stejným štětcem a stejnými barvami umírajícího mučedníka a peroucí se kluky, — hudebník na svém nástroji hrát veselou písničku nebo zádumčivou melodii — proč má básník mít zvláštní předpisy? Umění jako umění — právo má každé stejné.

*

Dívám se tady právě na oddíl erotických veršů — hádej, hádej, hádači — — znáš toho, komu patří? Víš, budu upřímná: Když kniha vyšla, měla jsem pocit, jaký asi musí míti děvče nebo žena, když poprvé se objeví ve společnosti v hluboce vystřižených šatech a cítí různé ty pohledy na místech jindy pečlivě zakrytých. Je to snad horší, obnažit duši, než obnažit tělo? Myslila jsem vždy, že je to menším proviněním, a přece, jak vidím, je to více odsuzováno.

Jestli pak víš, že někteří a hlavně některé spráskly ruce: „tohle že psala dáma“? A mluvily o tom a hrozily se toho, třeba večer, když ve společnosti nebo v plese seděly s nahými rameny, polonahými ňadry a divily se, kterak žena, jež přece ve všem má zachovávat největší decentnost, může tak volně nejen myslit, ale i psát. Ovšem, měla jsem počkat, až mně bude aspoň sedmdesát let. Je to rozhodně přirozenější a lepší, když o tělesné lásce píše sedmdesátiletá babička, než když tak činí třiadvacetiletá žena. Nejhroznější však pro mne je, že na př. jedna kritika mne i čtenáře ubezpečuje, že jsem vlastně lepší, než sobě a čtenářům namlouvám. A já přece zcela dobře vím, že nejsem lepší. Není to zahanbující? Jak mám býti lepší? Když mám slzy v očích, nechám je skanout mezi řádky, směji-li se srdcem, směji se též verši.

A ubohé mé frivolní vtipy!

Bože, vtip o frivolnosti nemusí být sám frivolní, jako není svatým každý, kdo svatě mluví o svatých věcech. — Mluvíme-li o špíně, nemusíme se o ni zamazat. Každý poctivý satyrik ví, že stojí někdy více bolesti jeden dvouřádkový epigram, než dlouhá citu plná báseň. Vzpomínám tak na momenty, kdy jsem to neb ono psala — ani jednou se nepřistihuji při lži. Lhát v básních je stejně nepěkné jako lhát v životě.

Proč lidé dospělí a zaměstnaní vážnými existenčními starostmi váhavě sahají po sbírce veršů? „Eh co, to je tak pro lidi, kteří věří tomu, co je tam psáno . . .“

*

Spadl mi papírek se stolku — — Pardon — — počkej, zvednu jej. Ahá, taky kritika: „Očekávali jsme od talentu mladé poetky více . . . více něhy . . . atd.“ Probůh, mohu za to, když si někdo vezme do hlavy, že z toho a toho začátečníka musí být něhyplný lyrik a onen ubohý začátečník nemá k tomu pražádné chuti? Mohu za to, že kritik rozmrzen nezdarem svých prorockých schopností, nevinného provinilce odsoudí? Jako když tatík rozhodne: „Kluk bude panpáterem“ . . A z kluka je obchodník. Je to tak hrozné neštěstí? Nejlepší bude, když kritiky si napíšou spisovatelé a umělci sami. Jednou snad k tomu dojde. Jak jinak by pak každý soudil, kdyby viděl jejich očima, cítil jejich srdcem. Malíř by upozorňoval na tu neb onu zvláště krásnou linii, na tolik jemných odstínů, tolik duchaplných podrobností, šťastně překonaných technických překážek, že by obecenstvo obraz, kterého si téměř nevšimnulo, zahrnovalo pozorností. Hudebník by upozornil na význam své skladby, vykládal by posluchačům, co všecko je v ní obsaženo, a lidé by slyšeli i tam,

HANUŠ SCHWAIGER:
AHASVER.

kde to třeba opomenul do hudby vložiti: štěstí lásky, trpkost zklamání, řádění živlů, hlas rozumu, pomstychtivost, resignaci atd.

A což teprve básníci! O osmiřádkové písničce mohli by napsati dvanáctistránkové pojednání (tak jako se to pěstuje ve škole), po případě ještě s „Dodatkem“ a přesvědčit čtenáře, jak látka té neb oné básničky svádí k obšírnému zpracování, jak by z ní mohlo býti velké epos, ba drama, co to stojí přemáhání a sebeovládání nechat si uklouznout takovou příležitost a pro pohodlí obecenstva vtěsnat vše do těch osmi řádků.

Jistě si myslíš, že jsem si svými verši ještě tolik nevydělala, co stojí tento papír, na kterém Ti o nich píšu. Upokoj se, už končím. Ostatně jsi sám svolával neštěstí na Svou hlavu, když jsi se mne tázal na výsledek. Je to vlastně divné řemeslo, tohle básnické a spisovatelské — povídat lidem věci, do kterých jim vlastně pranic není.

Ale, jaká pomoc! Světa nepředěláš, starou ženu nikdy nepřesvědčíš, že je už opravdu stará a básníka také ne, že je jedna z nejzbytečnějších zbytečností na světě.

Víš, co mně též někdo vytýkal? Že sahám všetečně po svatých věcech. Bože, mluvím pouze za sebe a nechci otřásati vírou žádné dobré duše. Ostatně nikdo mi více nenamluví, že ta ona bohoslužba je uctíváním Boha? Je tak těžko dívat se na obtloustlého „sluhu Páně“ (jak mnohem vhodnější by bylo říkat „úředníka církve“), uklánějícího se někde v Indii stále před hromadou soch, obrazů, svíček, polštářků a věřit, že Pán Bůh s úsměvem nasycené ctižádosti má radost z těch lidí, z krásných věcí, z vůně kadidla, z toho, že kněz je při tom lačný a kručí mu v žaludku... Tak, nyní znáš aspoň všecky moje hříchy...

Hlavní, tragická moje vina spočívá asi v tom, že jsem si nevypůjčila z naší vzorné jízdárny spolehlivého, vyzkoušeného Pegasa se ženským sedlem.

Až příště...

Pozdravuje tě, na Tvůj příchod se těší a o tichou účast prosí Tvá M...

NAŠE GALERIE.

POVĚST O VĚČNÉM ŽIDU.

Za času utrpení Pána Ježíše byl živ v Jerusalémě Žid jménem Ahasver, obuvník. V městě bylo velké pohnutí; mnoho lidí bylo shromážděno v městě a odsouzení Ježíšovo vzbuzovalo pozornost. Také Ahasver byl mezi zvědavými a po celý děj zdržoval se mezi zástupy před domem biskupovým a pak před palácem Pilátovým. Když bylo vyřčeno odsuzující slovo, rychle si pospíšil Ahasver domů, vzal svoje dítko na ruku a postavil se před svůj dům, neboť právě tudy měl jíti průvod ke Golgotě. I jeho dítě mělo viděti takové divadlo, aby mohlo říci, že spatřilo průvod, neboť dlouho se prý bude ještě vyprávět o nazaretském proroku. Pánu tekl pot i krev s čela jako perly. Právě u domu Ahasverova byl už tak vyčerpán a zlomen, že nemohl dále, i opřel se o stěnu domu. Ahasver ho však zahnal se slovy: „Jen jdi, Ježíši, kam patříš.“ Pán vzal prý kříž a řekl: „Ano, já jdu vstříc svému odpočinutí, ale ty budeš bloudit, dokud nepřijdu.“ Ahasver, tenkrát třicetiletý, stal se hned po těchto slovech velice nepokojný; zmocnila se ho touha, utíkat z domova. Položil dítě hned na zem a běžel se zástupem na Golgotu. Co se dálo, všecko viděl a slyšel, rouhání, slova útěchy s kříže, zatmění slunce, zemětřesení. Smutné místo popraviště už bylo liduprázdné, všichni se vrátili domů, jenom Ahasver nemohl. Nějaká tajemná moc pudila ho z Jeruzaléma pryč. Ženu a dítko svoje více nespatřil a když po 40 letech se vrátil opět do města, nalezl již jen zříceniny, neboť Jeruzalém byl roku 70. po Kristu císařem Titem rozbořen. Pustil se zase na cesty a bez odpočinutí bloudil světem. Když překročil věk nejstarších starců, čekal prý, že už se přiblížil jeho konec. Konečně přišel rok jeho stý; i přepadla ho těžká mdloba; po ničem jiném netoužil než po smrti, ale — probudil se zase a místo mdloby dostavila se svěží síla, neboť vrátil se k dřívějšímu věku, totiž ke třiceti letům; tolik mu bylo při ukřižování Páně. Když dosáhne stáří sta let, opakuje se tento návrat vždycky — až na naše časy.

Obyčejně bývá popisován jako pokorný poutník. Nikomu se nevnucuje, nemluví také víc, než je tázán. Jako host je střídmý, nikde se dlouho nezdrží. Kostelům a shromážděním se nevyhýbá, naopak pověsti ho líčí jako kajícího a pobožného posluchače Slova Božího. Horlivě se ozve proti posměvačům a pohrdačům Slova Božího. Nikde nevzal víc peněz než 20 kr. a z toho ještě dává chudým, říkaje: „Bůh mi všecko opatří.“ Když jest tázán po své osudu, praví: „Co Bůh zamýšlí, že mě nechává na živu, nemohu si jinak vyložit, než že při soudu mám být živým svědkem proti Židům, aby nevěřícím připomenuta byla smrt Kristova, aby pokání činili.“

DROBNOSTI.

Mózes Gaal je spisovatel maďarský, velmi oblíbený jako spisovatel pro děti a o dětech. Takto povoláním je středoškolský profesor v Prešpurce.

Pověsť o věčném židu (Ahasverovi) vyňali jsme ze studie dp. Františka Urbánka, jež vyšla v kalendáři **Míru**, vydaném nákladem Křesť. spolku mladíků v Čechách a časopisu Betanie. Ročník IV. Cena poštou 70 h.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Jaké jsi ty po-oleno! Jaký hl-lupec. — a znenadání se rozzuřiv, plivl. — Ffuj s tebou! Každý dobytek z hrnka pil, zůstaly zbytky, a hlupec ze špinavého hrníčka udělá sobě pánbíčka... K če-ertu! Jdi k ní a přímo jí pověz: přeji si býti vaším milovníkem... jsem mladý člověk, draho nežádejte.

— Kmotříčku! —zasmušile a s pohrůžkou pravil Foma. — Nemohu toho poslouchat... Kdyby to někdo jiný...

— A kdo kromě mne tobě dá výstrahu? Ale ta-a-tíčkové! — zabědoval Majakin, srásknuv rukama. — Toť ona tě celou zimu za nos vodila! Nu, no-os! Ach, ta mrcha.

Stařík byl pobouřen; v hlase jeho zvučel hněv, zloba, ba i slzy. Foma nikdy ještě ho tak neviděl a mimovolně mlčel, hledě na něho.

— Vždyť ona tě zkazí! Ach, Hospodine... Ach, hanebnice babylonská!...

Oči Majakinovy zrychleně mrkaly, rty se otřásaly a hrubými, cynickými slovy začal on mluviti o Medynské, hazardně, se zlobným hvizdem.

Foma cítil, že stařík mluví pravdu. Dech mu byl těžký a v ústech pocítil suchost a hořkost.

— Dobře, tatínku, dosti... — tiše a teskně požádal, odvraceje se stranou od Majakina.

— Eh, třeba tobě co nejdříve se ženit! — znepokojeně vzkřikl stařík.

— Pro jméno Kristovo, nemluvte... — temně mluvil Foma.

Majakin vzhlédl na kmotřence a umlkl. Tvář Fomova jako by se byla protáhla, zbledla, a bylo mnoho těžkého a hořkého ustrnutí v polouotevřených rtech a v jeho stýskavém pohledu... V pravo i v levo od cesty leželo pole, pokryté cáry zimního oděvu. Po černých roztálých místech spěšně poskakovali havrani. Pod sanicemi šplouchala voda, špinavý sníh vyletoval z pod nohou koňských.

— Nu, a hloupý jest věru člověk v mladosti své! — nehlučně zvolal Majakin. Foma nevzhlédl na něho. — Stojí před ním kmeny borové a on vidí — šelmy zubaté... sám sebe takto straší... o-cho-cho!

— Mluvte přímými slovy! — zasmušile řekl Foma.

— Jaké tu řeči? Věc je zřejmá: holky — slivky, baby — mléko; baby — blízko, holky daleko... tak tedy, jdi k Soňce, když jinak neumíš, a mluv k ní přímo... tak, brachu, a tak... Hlupáčku! vždyť když je ona — hříšnice, zřejmo, že lehčeji ji dostaneš... Co pak se nadýmáš? Co se čepýříš?

— Nechápete vy... — tiše řekl Foma.

— Čeho nechápu? Všecko chápu...

— Srdce... srdce má člověk... — vzdychl jinoch.

Majakin přimhouřil oči a pronesl:

— Rozumu, jak vidět, nemá...

VI.

Schvácen jsa tesknou a mstivou zlobou přijel Foma do města. V něm kypěla vášnivá touha urazit Medynskou, potupu jí provést. Pevně stisknuv zuby a zastrčiv ruce hluboko do kapes, několik hodin po sobě prochodil po pustých pokojích svého domu, přísně chmuřil obočí a stále pjal prsa ku předu. Srdci jeho, plnému křivdy, bylo těsno v prsou. Těžce a odměřeně dupal nohama po podlaze, jako by koval svou zlobu.

— Podlá . . . za anděla se přistrojila! — V paměti jeho, jako živá, vyvstávala Pelagea a on škodolibě a s hořkostí šeptal.

— Nechať ztracená, ale lepší . . . Nepřetvářela se... Najednou odhalovala i duši i tělo... Tahle, ba, i srdce má takové jako prsa — bílé a tvrdé . . .

Chvílemi naděje nesmělým hlasem mu napovídala:

— Možná, že všecko to nalháno proti ní . . .

Ale on vzpomínal si na zoufalou ubezpečenost a sílu řečí kmotrových, a tato myšlénka hynula. Tiskl pevněji zuby a ještě více vypínal ku předu hruď. Zlé myšlénky vpily se mu v srdce jako záděry a srdce mřelo od nich ostrou bolestí . . .

Majakin, povrhnuv v bláto Medynskou, tím ji učinil i dostupnější kmotřencovi, a Foma brzy to pochopil. V obchodních jarních starostech prchlo několik dní a vzbouřené city Fomovy stichly. Smutek nad ztrátou člověka otupil zlobu proti ženě, a myšlénka na dostupnost ženinu sesílila touhu po ní. A jaksi nepozorovaně sobě samému pojednou pochopil, že mu náleží jíti k Sofji Pavlovně a přímo, prostě říci jí, co od ní chce — a toť vše! Až radost jakousi pocítil při tomto rozhodnutí a šel k Medynské směle, přemýšleje po cestě jen o tom, jak by co nejlépe, co nejobratněji řekl jí to, čeho třeba.

Služebnictvo Medynské uvyklo jeho návštěvám a na otázku jeho, — doma-li je paní? — komorná řekla:

— Račte do salonu . . . je tam sama. .

Zarazil se trošičku . . . ale spatřiv v zrcadle svoji statnou postavu, pěkně halenou černým svrchníkem a snědou svoji tvář v rámci heboučké černé bradky, vážnou, s velkýma temnýma očima, — vypjal ramena a sebevědomě kráčel ku předu přes síni . . . A vstříc jemu tiše plynuly zvuky strun — podivné zvuky, tak jakoby se smály tichým, vese-

lým smíchem, a stěžovaly si na něco a něžně tak dojímaly srdce, tak jakoby prosily za pozornost a neměly naděje, že jí dosáhnou . . . Foma nerad poslouchal hudbu, — vždycky v něm vyvolávala smutek. I když „stroj“ v traktéru začínal hráti něco tklivého, pociťoval v prsou tesknou tíseň a mnohdy prosil, aby zarazili „stroj“, anebo odcházel od něho dále, cítě, že nemůže pokojně poslouchat tyto řeči bez slov, plné však slz a žalob. I nyní bezděky stanul u dveří do salonu.

Dvéře byly zastřeny dlouhými nitmi různobarvých perlí, hozených tak, že tvořily čarovnou ozdobu z jakýchsi rostlin; niti tiše se kolébaly a zdálo se, že ve vzduchu létají bledé stíny květin. Tato průzračná přehrada neskrývala očím Fomovým vnitřku salonu. Medynská, sedíc na pohovce ve svém oblíbeném koutku, hrála na mandolinu. Veliký japonský slunečník, připevněný ke stěně, odstiňoval pestrostí svých barev malinkou žínku v temném šatě, vysoká bronzová lampa s červeným stínidlem polévala ji světlem večerní záře. Něžné zvuky jemných strun žalně se chvěly v těsném pokoji, plném měkkého a vonného přítmí. Tu žena spustila mandolinu na kolena svá a přebírajíc se dále prsty ve strunách, jala se upřeně zahlížeti na cosi před sebou. Foma vzdychl . . .

Tiché znění hudby vznášelo se kolem Medynské a tvář její všechna se měnila, jakoby odněkud na ni padaly stíny, padaly a tály leskem jejích očí.

Foma hleděl na ni a viděl, že o samotě, sama jediná, nebyla tak krásná, jako mezi lidmi — nyní tvář její byla vážnější a starší, — v očích není výrazu laskavosti a mírnosti, hledí prázdně a umdleně. I poza její byla umdlená, tak jakoby žena se chtěla zdvihnout a nemohla. Foma zpozoroval, že to, s čím přišel k ní, ustupuje v srdci jakémusi jinému pocitu. Zašramotil nohou po podlaze a zakašlal . . .

— Kdo to? — nepokojně se zachvěvši, otázala se žena. I struny se zachvěly, vydavše neklidný zvuk.

— To já, — řekl Foma ,odstrkuje rukou niti perlí.

— Aj! Ale jak jste tiše . . . Ráda jsem, že vás vidím . . . Usedněte! . . . Proč jste tu tak dávno nebyl?

Podávajíc mu ruku, druhou mu ukazovala na malinké křeslo vedle sebe a oči její se usmívaly radostně.

— Jel jsem na náplavku, parníky svoje přehlížet, — hovořil Foma s přehnanou rozvázaností, přistavuje křeslo blíže ku pohovce . . .

— Což, v polích je ještě mnoho sněhu?

— Kolik vám libo . . . Ale již důkladně taje. Po cestách je voda všude . . .

Hleděl na ni a usmíval se. Patrně Medynská zpozorovala rozvázanost jeho chování a nový rys v jeho úsměvu — srovnala sobě šat a odsunula se od něho. Jejich oči se setkaly — a Medynská sklonila hlavu.

— Taje! — zádumčivě řekla, prohlížejíc prstýnek na svém mezenci.

— M-ano . . ., potoky jsou všude . . . — se zálibou patře na své botky, oznamoval Foma.

— To je hezké . . . Jaro přijde . . .

— Už ho teď nezadrží . . .

— Přijde jaro, — opakovala Medynská nehlasitě, jakoby se nořila sluchem ve zvuk slov.

— Zas přijde láska k lidem, — usmáv se řekl Foma a po té ztuha si pomnul ruce.

— Chystáte se? — suše se otázala Medynská.

— Mně netřeba... já dávno již jsem hotov... zamilován jsem již na celý život...

A Foma se přisunul k ženě, z široka a zmateně se usmívaje. Pohlédla naň letmo a znovu začala hráti, hledíc na struny a zádumčivě mluvíc:

— Jaro... Jak je to hezké, že teprve začínáte žíti... Srdce plno je síly... a není v něm ničeho temného...

— Sofjo Pavlovno! — tiše zvolal Foma.

Zastavila jej laskavým posunkem.

— Posečkejte, holoubku!... Dnes mohu vám říci... něco hezkého... Víte — člověk, jenž mnoho prožil, mívá minuty, kdy nahlížeje do svého srdce z nenadání tam nalézá... něco dávno zapomenutého... Leželo to kdesi hluboko na dně srdce... avšak neztratilo lahodné vůně mládí, a když paměť dotkne se toho... tehdy na člověka zavane jaro... živící svěžest jitra dní... Je to hezké... ač velice smutné... .

Struny pod jejími prsty se chvěly a plakaly, a Fomovi se zdálo, že zvuky jejich a tichý hlas ženin laskavě a něžně líbají jeho srdce... Ale pevný jsa ještě ve svém rozhodnutí, nořil se sluchem v její slova a nechápaje obsahu jejich, přemýšlel:

— Mluv si! Teď již neuvěřím nijakým tvým řečem... .

Tato myšlénka ho dráždila. A bylo mu líto toho že nemůže poslouchati řečí jejích tak pozorně a důvěřivě, jako dříve, před časem poslouchal...

— Přemýšlíte o tom, jak třeba žít? — otázala se žena.

— Někdy tak porozvážíš... a pak opět zapomeneš. Není kdy! — řekl Foma a usmál se. — I c také přemýšlet? Známoť... vidíš, jak žijí lidé... nu, tak tedy, třeba je nápodobit...

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 30. března 1902. Číslo 27.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 5 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

ANNA MARIA:

POVÍDKA O SLEČNĚ RŮŽENCE.

V 17 letech byla očka slečny Růženky někdy trochu mudrlantská, pravda, ale to — velmi zřídka; obyčejně byla usmívavá, snad trochu uštěpačná; ale nejčastěji byla zvědavá, jak to u slečinek bývá.

Slečna Růženka měla nyní vyšší dívčí školu za sebou a život před sebou. Najednou v 17 letech se slečně Růžence zachtělo lásky, jako dítěti se zachce krajíce chleba s máslem. Slečna Růženka měla pohrdání dívčiny v dlouhých šatech pro své nešťastné a dětinské milování. Zhrzená láska k profesoru češtiny! Docela už zapomněla. Jen když nejspodnější šuple ve svém psací stolku pootevřela, vyvanuly na ni vzdechy a achy erotických veršů růžovou pentličkou svázaných. Měla pokaždé nepěkný pocit studu. Nejen ty rýmy černé-věrné, láska-páska nebo láska-sázka ji svrběly, ale všechno možné ještě k tomu. Proti tehdejší naivnosti si připadala zkušenou, proti tehdejší hlouposti rozumnou, tehdy byla ještě školačkou a žabou a dnes byla už dospělou. Ano, dospělou! A té dospělé se zachtělo lásky. Takové, jakou vyčetla z knih a vyposlouchala z povídání starších děvčat. Příroda ji udělala mladou, ženské pohlaví zvědavou, knihy romantickou.

Mohla ona za to, že když milenci spolu umírali nebo se nedostali, vždy hrdlo ji to stáhlo a nezadržitelné slzy do veselých očí se jí draly, až se jí bratr Jaroslav smál svým hrubým smíchem dorůstajících hochů? Mohla ona za to, že se něčím lepším, hrdinkou nenapsaného a nezažitého románu mněla? Mohla ona za to, že pan Theodor občas k nim na večer zaskočil, v neděli chodil a své naměklé oči po ní točil? Mohla ona za to, že si toho počala všímati a že ji náhodou potkával, když chodila z hodiny frančiny neb do hodiny piana? Mohla ona za to, že se jí právě tehdy zachtělo milovat?

Za to všechno slečna Růženka nemohla, ale za něco přece mohla. Na narození panny Marie pršelo; teprve na večer přestalo. Otevřeným oknem vanul z parku do pokoje vlahý a lahodný vzduch, páchnoucí navlhlou zemí a mokrou trávou a listy na všechny, kdož kolem velkého stolu v jídelně seděli: na maminku s mladší sestřičkou, na bratra-studenta, na střízlivou tetu, vzornou Mirču, její přítelkyni, i na právníka v třetím roce pana Theodora, a také na ni, slečnu Růženku. Křik a smích dětí do jídelny zaléhal, a štěbetání vrabců, městských ptáků. Pomalu, pomalinko začínalo být tma, a ani teta, nejstřízlivější ze všech tet, jež kdy žily, nechtěla, aby se rozsvítilo. Černá hodinka... Slečna Růženka pojednou ucítila, že jiná ruka, navlhlá a nešikovná se pomalu blíží její ruce, která visela dolů podle židle, blíží se pomalu a opatrně jako kočka, která chce myš polapit. Ale myš neutíkala, naopak čekala... a když ruka pana Theodora její ručky se dotkla, měla sice v prvém okamžiku strašlivou chuť se zasmát pod šimravým jejím dotykem, ale najednou, když ruka pana Theodora její ruku stiskla, stisknutí opětovala, pevně a odhodlaně.

A za to mohla slečna Růženka.

Všichni kolem stolu, maminka s tetičkou, sestřička s bratrem a přítelkyně jí připadaly tak nezajímavými, obyčejnými a banálními. Vědomí, že ani tušení o tom nemají, co robí a co se v ní děje, tak jí opojilo, že by byla chtěla zazpívat, poskočit si nebo zatančit. To byla tedy láska?

Když pak v předsíni při rozchodu pan Theodor významně o chvilku déle než jindy její svévolnou ručku ve své podržel a řekl: „Zejtra jdete do frančiny slečno Růženko?“ bylo by se jí to zdálo vše nesmírně komickým, kdyby se nebyla cítila vázána stiskem ruky v přítmí.

Byla to tedy láska! Slečna Růženka se těšila z psaní plných hvězd a slunce, polibků a objetí, života a smrti; radovala se z malých vonných kytiček, zlatými nitěmi svázaných; lichotilo to slečně Růžence, když ji pan Theodor do hodiny, nebo z hodiny vyprovodil. Ale to nebylo vše. Slečna Růženka musila odpovídat, chvějíc se bázní, aby maminka nepostřehla psa-

níček. Mělo to psaní listů velký půvab zapovězeného ovoce. Sedla, psala. Co všechno nebylo v jejích listech! Padaly a třpytily se v nich hvězdy, zněly v nich polibky nektaru podobné, chvěly se opálové slzy, a tetelilo se ženské srdce, překypující jedinou láskou... Jednou slečně Růžence napadlo, jak kdysi ve škole jeden starý pán, šedivý profesor, zkoumavě se na ni podíval když slohovou úlohu, která byla přáním rodičům k svátku „stříbrnými šedinami" okrášlila, a jak hraje si s tužkou, řekl: „To by bylo všechno hezké, jen je-li to také pravda" . . . Jen jestli je to pravda, slečno Růženko? Napadlo a — zapadlo. Slečna Růženka listy dostávala a posýlala — jako dřív. Ale při listech nezůstalo.

Jednou, když náhodou pan Theodor na chvíli se slečnou Růženkou osaměli, změkly jeho oči ještě více — a poprosil o hubičku. Slečna Růženka se nejprve zasmála, jak se často smávala, ale potom myslila, že se musí cítit dojata a pobouřena, nic neřekla, jen své naivní rty panu Theodoru nastavila. Při tom si všimla, že rty pana Theodora jsou zavlhlé, jak jeho ruce bývají. Oči pana Theodora měkly pořád víc a víc a ještě o jednu poprosila jeho ústa, nejapně se při tom zasmála a ukázala řídké zuby. A slečna Růženka ještě jednu hubičku — dala. Ale přišla maminka, a bylo po hubičkách.

Řídké zuby, mokré rty, způsobily, že všecko, co se dříve jen z péra sypalo, to z péra už nechtělo, když slečna Růženka panu Theodoru psala. Slečna Růženka sama k sobě měla kázáníčko; řekla si: Což pak jsi už tak povrchní, že nehezké zuby mohou zmenšit tvou lásku? A ješitná snaha, nebýt povrchní, zvítězila nad tím, co se očím nelíbilo.

Božíčku, hezké, sedmnáctileté slečinky rády v růžových šatečkách tančí! Volantky na šatech litaly, tváře se rděly, oči hrály, rty se smály a slečna Růženka tak dobře se bavila, s tím tančila, a s tím zase promenovala, tolik se nasmála a tak byla šťastně veselá, že si ani nevšimla, jak u protějšího sloupu pan Theodor stojí, ruce zkřížené a mračí se. Měl přec třetí čtverylku zapsánu, čtverylku lásky. Když jí pak vykládal, jak se neslušně chová, na všecky se směje, tolik se baví a na něho ani nevzpomene: nemohla to vše pochopit. Zdál se jí nudným. Pan Theodor se vhorlil do své žárlivé nálady a řekl: „Co pak to děláte? Pořád jen lítáte, takové podnikavé pohledy na všechny vrháte a na všechny se smějete — to m n e máte ráda?"

Slečnou Růženkou to trhlo. Měla ho ráda? Do opravdy? Vzpomněla si, jak po první hubičce mokrých rtů si všimla a před druhou řídkých zubů.

Přece si toho musela všimnout, když u[...] je měl i ty zuby i ty rty, si řekla slečna Rů-ženka. Ovšem, má ho ráda... řekla panu Theodorovi, ale malé zrníčko nespokojenosti sa[m]sebou a nejasnosti padlo do divného srdéčk[a] slečny Růženky.

Když pan Theodor odjížděl na vánoční prázdniny do Rychnova nad Kněžnou, slíbil[a] mu, že mu jisto jistě napíše dlouhhé psaní k Štědrému dni. A napsala. Jenže bylo jiné, ne[ž] pan Theodor čekal, a slečna Růženka napsa[t] chtěla.

Den před Štědrým dnem šla slečna Rů-ženka zas po dlouhé době do hodiny. Slečn[a] Růženka se vpravovala do nálady stýskav[é] říkala si: Tady čekává! Tady mně ruku stiskne! — ale scházel jí? Místo všeho cítila se n[ě]jak volna, neměla strach, že ji někdo znám[ý] s ním potká, do všech výkladních skříní p[o]hodlně se podívala, a když se nějaký student se zálibou na ni pousmál, zablesklo se jí v d[o]vádivých očích . . . občas si řekla: On, Theodor, tady není . . . snad tam chodí s nějakým maloměstským děvčetem.

Ale nerozčílila ji ta myšlenka, jako ji n[e]rozčílilo, že šla bez něho do hodiny . . . A najednou, docela najednou si řekla: „Naposle[d] ty ho ani vůbec ráda nemáš". Svévolné oči sesmutněly.

A list, který doma pak panu Theodorovi napsala, byl slanou vodou pokropen, jedin[ý] mezi všemi. Namluvila v něm mnoho, že je[st] ještě příliš mladá, nezkušená, že se zmýlil; aby se nehněval, že ho už nemá ráda. Řekl[a] „už", a přece měla říci, že vlastně nikdy rá[da] neměla, jen milování milovala, ne pana Theodora. Psaní, které panu Theodoru psala, byl[o] jí zrovna tak cizí, jako ty nekonečné veršíky které pentličkou svázala.

Byla o něco dál, slečna Růženka byla ta[k] jak to dítě, které krajíc chleba s máslem chtě-lo, krajíc si vzalo a na zem upustilo, máslem dolů, a na másle se zrnka písku a chuchvalce prachu zachytily, a dítě muselo pak krají[c] s máslem zahodit, jak slečna Růženka své milování s panem Theodorem. —

Z OVZDUŠÍ VESNICKÉ ŠKOLY.

Píše jáu.

II.

P u l d n e v e š k o l e! Poslední den pře[d] svátky. Na veliké děti se nezapomnělo — těm dali prázdno. Na drobné děti se zapomnělo. Děti se scházely pomalu. Jest zvláštním zjevem, že do školy přicházejí nejdříve děti z nej-vzdálenějších vesnic. Opozdilci bývají pravidelně z místní obce. Venku samé bláto a ná[...]

da zdá se býti také jako z bláta. Jindy si hrají děti jedním předmětem po celou dobu před vyučováním a dnes jest stálý nepokoj a roztržitost. Pohádky nikdo nevypravuje — nikdo by jich neposlouchal.

Učíme se. Počítáme. Čerstvost a schopnost duševní dlouho netrvala. Jindy počítáme čtvrt hodiny a dnes po pěti minutách jsme s čerstvostí na dně. Trochu se zasmály děti mé chybě. Napsal jsem číslici, jíž nemohly znáti. Pan učitel a zmátl se! Chvílemi nastal povážlivý nepokoj. Utišil se. Jen tamhle ten modroký špunt se potichu směje. Byl jsem zvědav: Co to povídá?“ „Že mi tu kaňku vyblízne“. Trestejte ho. Končila hodina. „Složte denníky“, povídám. Nebývalý spěch nastal. Vždyť hodina pryč! Mnohý si na to vstal, aby byl dříve hotov. Bezstarostně zavírají ještě vlhké písmo. „Po nás ať přijde potopa.“ Po svátcích to ohlásí: „Prosím, pane učiteli, vono se mi to rozmazalo.“

Pustil jsem děti na záchod. Nepouštím-li všechny, hlásí se na záchod všichni ti, kteří po dobu vyučování ruky nepozvedli. Nastala „jejich“ doba. Jest jim potřeba činnosti a tady ji našly. A jdou na záchod často bezúčelně. V chození na záchod jest pro děti zvláštní půvab. Projdou se, narovnají si údy a podívají se na chodbě z okna.

„Jezte“ — povídám. Děti vytáhly krajíce chleba. Sem ať putují všichni, kdo nemají chuti k jídlu. Uzří divy dětského žaludku. Podával jsem jednou hochovi kus chleba a pustil jsem jej na zem. „Očisti si to.“ „I bude toho víc“ odpověděl mi. A o to se velice často jedná, aby toho bylo víc.

Jeden hoch si vytáhl lahvičku syrobu a maže si chléb. Jeho soused na něm trochu chce — loudí, nebo mručí, jak říkají děti. Nedal. Soused se jistě pomstí. Po chvilce vidím jeho ruku, aby něco na lakomého spolužáka žaloval. „Prosím, pane učiteli, von — tak tady má takovýho panáčka a hraje si s ním.“ „Prosím, pane učiteli, to není žádná pravda, von to jen tak na mě povídá, že jsem mu nedal.“ Žalobce se na něho ošklíbá. Žádostivost dětí jest bezmezná. Má-li jeden něco dobrého, druzí se kolem něho skupí a zcela nenápadně zapřádají hovor. Při tom sledují pouť jednotlivých částí do úst a ulehčují si polykáním. I ty loudí, jež mají plné žaludky. Jsou to také děti. Neplatí nic moje napomínání. Nebudou-li tam, nedostanou nic. Často zaslechnu z takového chumáče plesknutí. Čteme. Vzpomenu-li si na starou čítanku, vždy vděčně pohlédnu na novou. Kdo nezkusil, neuvěří, co zlosti natropí nevhodná čítanka. Nové čítanky jsou radostné knihy.

Velikou potíž působí při čtení hledaný, šroubovaný a jen knižní výraz. Děti se cítí doma jen ve slovech dialektu. Slova knižní jsou jim nesrozumitelná a po všelikém vysvětlování poznal jsem často, že to stále nechápou. Ptávám se někdy na některé slovo, kterého neznají a podivil jsem se, kolik různých pojmů si děti představují. Slovo „chyška“ byla holka, taková truhlička, modlitby, se stromu šiška a myška. Po čtení byla přestávka. Četl jsem dětem z „Jurky“ od M. Gebaurové. Kdyby to nebyl Jurka, ani by dnes neposlouchaly. Jurka se dětem líbí. Kdyby M. Gebaurová byla vynechala své osobní reflexe, byl by „Jurka“ jednou z nejlepších knih pro českou mládež. Do žákovských knihoven by se snad ovšem nedostala — chybí jí ten zvláštní ubrečený duch, a pak Jurka neměl rád vojsko a vybral na Chvojně medáky. V Jurkovi jest krásně líčen opravdový způsob dětského života. Obyčejně se do podobného líčení vkládá všechno nemožné, nedětské, a dítě vylíčené vypadá spíše jako ideální šašek.

Děti jsou zosobněný humor. A z našich časopisů humoristických jest vidno, že polovina vtipů jest pronášena dětmi. To však není pravý dětský humor. V časopisech se vkládá do úst naivního dítěte každá nechutnost, jež se zdála spisovateli na dospělého trochu hloupou. Pravý dětský humor jest nevylíčitelný. Pozorujte malé dítě a nasmějete se do syta a neunavíte se. Čtěte ty lidské vtipy z časopisů — voda ze zelí.

Po přestávce jsem měl míti tělocvik a zpěv, ale četl jsem „Jurku“ dále. Pro formu jsem udělal několik prostocviků a zazpívali jsme si. Nic fádnějšího není, než v zimě tělocvik. Zimní tělocvičny nemáme a v tom prachu jest neradno sebou pohnouti.

Konečně končíme. Vše spěchá. Do školy jde skoro každé dítě rádo, ale ze školy jde ještě radši. Modlíme se. Při modlení zase nejvíce křičí ti, kteří se nehlásí při vyučování. Teď přišla jejich chvíle. Jeden hoch křičí, až je všecek zarudlý. Oči jeho potkaly se s mými. Utichl. Kdosi se při modlitbě podrbal na nose. Okolní v roztržitosti myslí, že dělá kříž a dělají také. Z toho ze všeho dvacet usměvavých tváří. Trestejte je!

FEUILLETON.

ARENA VEŘEJNOSTI.

Vlastenecký Ueberbrettl s bengalským osvětlením na konec sepsaný v slohovém verši.

Osoby: Pan Publikus
Paní Publika
Patriota Praktikus.
Etykus.

(Panorama Prahy. Zahrada s lavicí, na které sedí Publikus a Publika. Naproti lavici podium, na které vystupují Praktikus a Etykus.)

Publika: Dnes bude hra prý velmi zajímavá,
jak slyším, vystoupí též nová síla.

Publikus: Ach, kde pak nová! Ta už léta spílá,
a káže, až se z toho točí hlava!
To víte, jak to dneska v světě chodí!
Bum! Nové směry! Třeba reformace!
svět starý prý se pro nás málo hodí,
prý všímati si třeba cizí práce!
Čert vem ty proroky! Jsem pro klid pouze.

Publika: A já zas zmírám po zábavách v touze!
Již přichází! Jsem zvědava, co nesou!
Jen hleďte, jak se žárlivostí třesou!

Publikus: Však Praktikus již zatočí svým sokem!
ten zná to, k cíli mířit pevným krokem!

Praktikus (s hlubokou poklonou vstupuje na podium):
Vám, drazí, provolávám hlučnou slávu!

Etykus (vystupuje za ním):
Kdo nevynášel by svou dojnou krávu!

Praktikus: Již soptí vztekem! Slyšte jen, jak syčí
had v rouše beránčím, jenž mrzce ničí
vděk rodné půdy, odkaz zašlých věků!
a slinou jedovatou z dějin desky
by nejraději smazal národ český!
On, zaprodanec Němců, vlády, židů!

Etykus: Svůj protest zvedám! Při svou vznáším k lidu!

Publikus: Pak souzen jsi. Lží každé tvoje slovo!
skráň znamení ti hyzdí Kainovo!
nám vůdcem Praktikus je Patriota!

Publika (k Publikovi): Nač, příteli, hned tahle ostrá nota?
Jen hleďte, slza se mu v očích třpytí!
a plane líc! —

Publikus: Jen záštím se mu nítí!

Publika: A je tak mladý! Kadeře má husté! —

Publikus: Leč v hrudi srdce cizácké a pusté!

Publika: Nu, vyslechněm si oba! Uvidíme!

Publikus: Že je ten mladý zrádcem, předem víme!

Praktikus: Mne, drazí, znáte! Víte, jak Vám sloužím,
jak, být Vám věrným sluhou, stále toužím!
To dokáži Vám výkladem svým mžikem,
vím předem, že mně odměníte díkem!

Publikus: Jen začni! Zvědavostí všecek hořím!

Publika: Já v novinek tvých slast se ráda vnořím!

Praktikus: Tož předem, drazí, politickou zprávu,
jež zmnoží v světě starou českou slávu!
Cár ruský, přítel francké republiky...

Publikus: Ať žije cár!...

Publika: A Francii též díky!

Praktikus: Nuž tedy, cár a Loubet dojednali...

Publikus: Co? kdy? jak? Proč?

Publika: Nač? zač? To hořím, věru!

Praktikus: Že zajedou si k nám a u Choděrů
že budou slavit svatou alianci!

Publikus: S kým myslíte...
Na konec s českým králem?!

Praktikus: Tak jest, a vyzvou Němce!

Publikus: Ššílím málem!
Ať žijí! zapějme si „Hej Slované!“

Praktikus (výsměšně k Etykovi): Tak co? Znám řemeslo své, milý Pane!

Etykus: Jsem omráčen tou hloupou nestoudností!

Praktikus: Jen račte třeba zmodrat žárlivostí!
(k obecenstvu): Teď něco zas pro Vaší kratochvíli
můj věhlas zákusek Vám podat pílí!
Nám sděluje se telefonem zpříma,
že v jakéms klášteře blíž města Říma,
v zdech starých našli zazděného mnicha!

Publika: To v románech se vskutku občas slýchá!

Publikus: Tak v temném věku zhynuli as mnozí!

Praktikus: Leč tentokrát to nebyl nález hrubý!
neb mnich měl prosím — plombované zuby
a kostra jeho byla — z celulosy!

Publikus: Té kultury!

Publika: Kdy se to přihodilo?

Praktikus: Dle znalců v osmém věku už to bylo!
Mám na skladě však ještě mlsky jiné!
Jen neračte mít pro ně uši líné!
Náš zpravodaj nám z Londýna dnes píše,
co zbudí úžas celé veleříše,
překrásný trousseau Lady Pudding-Trops,
již za choť pojme lord of Rumsteak Snobs!
Jen bílé prádlo jímá sálů pět!
A košile jsou pohádkový svět!

Publika: Snad z krajek pouhých?

Publikus: Jsou dost průsvitné?

Publika (v nadšení): Ach, komu tak ta krása zasvitne!
Jen o tom víc! Mne zavážete k díku!

Praktikus: To učiním ve zvláštním večerníku!
Teď musím ještě rychle s panstvem sdělit,
že čínský císař se chtěl žalem střelit!

Publikus: Snad pro řádění spojenecké chásky?

Praktikus: Ne! vypadly mu z copu čtyry vlásky!
a to je v Číně ztráta ukrutná!

Publikus: Jak končí historka ta přesmutná?

Praktikus: Dle zvyklosti! Že císař neměl vinu,
tož oběsili tucet mandarinů!
Leč, abych nezamluvil jinou věc!
V Záblatí zatčen židovský byl švec,
že zakoupil si podezřelou vanu!

Publikus: To jistě chtěl v ní košerovat pannu!

Publika: A křesťanskou!

Praktikus: Jak jinak se to sklíží!?
vždyť macesové svátky už se blíží!
a jak by přišel žid k té nádobě?!
Pak velký mord mám ještě v zásobě,

jak jakýs mladík v kruté žárlivosti
svou milku zabil, na tom není dosti!
pak sám se zastřelil a pověsil,
tak visel týden, a když mrtev byl,
si ještě šaty petrolejem polil
a zapálil, a v řece smrt si zvolil!

Publika: Ach, je to dojemné!

Publikus: Co ženská umí!

Praktikus (k Etykovi). Tak, pane soku, libo-li teď mluvit?

Etykus: Dřív musím svoje rozhořčení tlumit!
Té zvrhlosti, jež kupčí davů pudem!
div! poctivec-li nezalkne se studem!
(k obecenstvu): Slyš lide! Na scestí jsi! bahnem kráčíš!
Jím řízu dobré pověsti své vláčíš!
Čas obrátit! Čas pokání je činit!
Je v tobě vina! Nechtěj jiné vinit,
že klesáš! Vzmuž se! Pravdu sobě znej!

Publikus! Ty chlape nestoudný, nám pokoj dej!

Publika: Jak já se zmýlila v tom člověku!
Ó je ten svět dnes plný nevděku!
a já jej chtěla do ochrany bráti

Publikus: Vždyť na čele je jemu zrádu znáti!
Vy nechtěla jste věřit! Teď to máte,
jak špiní vše, co drahé nám a svaté!

Publika: Pár shnilých vajec kdybych tady měla!

Publikus: Tak slabá střelba by moc neprospěla!
To raděj silný klacek na zrádce,
neb konopí stočené k oprátce!
Ať žije patriota! Hle, již vleče
hůl, oprátku a taky vejce shnilá!
Jen pozor teď, ať chlap nám neuteče!
Jest barva naše červená a bílá!

(Publika hází vejce na Etyka, Publikus buší do něho klackem, Praktikus mu zadrhuje kličku na krku.)

Publikus (v zanícení):
Teď škůdce lidu roztrháme v kusy!

Publika (v nadšení):
Jak, svornosti, jsi silou čarodějnou!

Sbor Publika, Publiky a Praktika:
Klacky mohou býti rozličné,
jen vůli mějme všichni stejnou!

(Rudý bengál zaplane, opona se zvolna níží.)

Leda.

DROBNÉ MYŠLENKY O DRAMATURGII.

Jest jisto, že od smrti Stroupežnického nemáme význačného a rozhodného talentu dramaturgického, který by spěl k vyšším metam. Nechybějí nám spisovatelé, kteří dovedou napsat slušný v našich poměrech divadelní kus (Svoboda, Jirásek, Štolba, Šubert, Štech, Kunětická, Ladecký, Šimáček, Kvapil, Leger a j.), ale to je také vše. Kdybychom měli říci, co z naší dramatické produkce dnešní mohlo by konkurovat s průměrným repertoirem německým, francouzským, ruským, byli bychom v těžkých rozpacích. Takovému nedostatku nelze pomoci vypisováním cen, povzbuzováním začátečníků, kritikou a ničím podobným: talent určitého rázu není řípa, která se sází, pěstuje, zavlažuje, ošetřuje, nýbrž výsledek příliš různých okolností, abychom je, aspoň prozatím, mohli vzbuzovat a řídit. Věc musí se ponechat svému přirozenému vývoji, a upřímně řečeno, mrzelo by mne více, kdybychom měli méně platných pracovníků vědeckých, než-li že máme málo dramatiků. Nebudeme přece z dramatické produkce dělat národní otázku. Já aspoň umím si představit národ silný, vyspělý beze všeho divadla: dnešní Angličané nejsou v tom směru o mnoho lépe opatřeni nežli my. Arci, v našem případě bylo by snad lze podložit dramaturgické chudobě přece jen čitelný význam, neboť je-li drama ve svém jádru výrazem boje, mocné soustředěné činné energie, pak skrovné pokroky naše v tom směru mohou být známkou jisté duševní ochablosti, jež není dost schopna intensivní dobývavé snahy. Nechť povolanější znalci našeho národního života sami rozhodnou, jak dalece by taková diagnosa byla správná.

*

Nicméně zdá se mi, že nízký stupeň naší dnešní dramaturgie kořeni nejen v nedostatku velikých a rozhodných talentů, nýbrž ještě v něčem jiném: naši dramatikové dělají divadelní kusy beze všech vytříbených pojmů o pravé podstatě a hlavně technice dramatu. Čím více sledujete původní novinky našich jevišť, tím více shledáváte, že naši autoři nevědí ani, abych tak řekl, jak vzít věc do ruky. Malíř, jehož první obraz vidíte dnes na výstavě, má za sebou léta pilného a složitého studia, léta, kdy různými způsoby osvojoval si všeliké zručnosti, k nimž propracovali se jeho mistři a jeho vzory. Ale naši dramatikové troufají si složit drama, kdykoli jim napadne: jen popadnout péro a psát! A přece je-li dnes francouzské divadlo na takovém stupni dokonalosti, děkuje za to jen technické disciplině, kterou zavedlo drama jeho klasiků; a mohou-li dnes Němci závodit s Francouzi, je to zase toliko tím živým a důkladným smyslem pro všecky zvláštní požadavky genru, jejž, počínajíc zejména Lessingem, tak podrobně a snažně pěstili. Nebyl to nikdo menší, nežli Hebbel, jenž napsal (předmluva k Marii Magdaleně), že „v oboru esthetickém jako mravním netřeba vynalézat přikázání jedenáctého, nýbrž konat dosavádních deset.“ Abychom však je mohli ko-

nat, musíme je znát, a to nelze bez podrobného a co nejsvědomitějšího studia vynikajících tvůrců i theoretiků. Dokud nedovedeme udělat něco tak dobře a obratně, jako udělali jiní, nedovedeme vůbec nikdy nic pořádného.

*

Snad to, co tu chci, bude někomu vypadat jako volání po přísném šetření všelijakých pravidel a konvencí. Mohl bych říci, že i to chci, libo-li; Ruskin ve Fors Clavigera V. označuje umělce jako „člověka, který podřídil svou práci zákonu, jemuž bylo trudno, podrobit se." Ale umělec, který řádně s e v z d ě l á ve svém umění, který mu bude r o z u m ě t, který je bude obšírně, hluboce a odborně o v l á d a t, bude jistě sám k sobě přísnější ještě, nežli může být nevím jaký esthetický kodex.

„Hlasy nesčetného shromáždění vpadly v akkordy varhan, a ke gotické klenbě se nesly zvuky staré slovanské melodie, melancholické a krásné, a lišily se od každého jiného zpěvu oním prazvláštním rázem české řeči, v níž zvuky sladší nežli v nejsladším jazyku jižním tak divným způsobem se střídají s drsnými hrdelnicemi a vřeštivými sykavkami — —"

„Náhle se před ním zjevilo velké nepravidelné náměstí, po jehož jedné straně se zdvihají fantastické věže Týnského chrámu a zčernalá façada velkého paláce Kinského a po druhé polomoderní radnice se starobylou věží, krásnou dvoranou a rozkošným arkýřem, jenž tvoří absidu v kapli druhého patra." — „Šel mimo starý astronomický orloj, právě když malý zvon odbíjel tři čtvrtě na dvanáctou, ale nepozdvihl hlavy, aby pohlédl na apoštoly se smutným výrazem v tváři, když se zjevovaly jejich dřevěné postavy za okénky, jedna po druhé. Když zčernalý kohout pod malým gotickým obloukem zatřepetal dřevěnými křídly a melancholicky zakokrhal, byl poutník už na rohu Malého náměstí."

Taková a podobná líčení Prahy a jazyka českého čtou se v anglickém románu Crawfordově: „Čarodějka pražská". (The Witch of Prague, by F. Marion Crawford, Tauchnitz Edition, 2756—7). Úsudek cizincův o nás je vždycky člověku zajímavý. Z dálky vše se jeví z jiné perspektivy. Cizí takový posudek připadá nám jako pohled na známou krajinu zabarveným sklem. Světlo, ve kterém nám Crawford ukazuje Prahu, jest tmavé, mdlé, mystické, řekl bych plojharovské. Praha jest mu starým městem, černým městem, tajemným pokladem zkazek minulosti a výmluvných odkazů; nad ní vznášejí se tragické, těžké, na pohled neproniknutelné mraky, jimiž jen na několik okamžiků někdy prosvitne slunce. Není to jako odveta za náš názor o Londýnu?

Na tomto jevišti odehrávají se ponuré děje, jichž pružinou je chorá láska a jichž příčinou je hypnosa a suggesce. „Na nepravidelném náměstí před Klementinem" (na rohu Karlovy a Seminarní ulice), v domě „U černé matky Boží" se starými arkýři, sechami a reliéfy kol letopočtu 1701, je sídlo čarodějky Únorné. Ona hříšnou rukou zasahuje v lásku dvou nešťastných milenců, kteří jeden druhého hledajíce přišli do Prahy; ona jiné své oběti, Israelu Kafkovi, ve spánku vyčerpá množství krve, protože její ďábelský přítel, Keyork Arabian, potřebuje jí k důkazu o nesmrtelnosti lidského těla.

Tyto bizarní scény se střídají s dlouhými výklady tak zv. filosofickými a popisy „mlhavého města"; a v líčení starého židovského hřbitova, pohledu na „Ratchin" proplétávány jsou anglické věty německými výrazy (Karlsgasse a j.) a i českými drobty: Przikopy, Sletchna Axenia, Na věky věkův (s kličkami!).

Svou mysteriosní látkou román jakoby byl mimo pojem místa a času, takže zmínka o elektrickém zvonku nebo o železnici působí téměř jako anachronismus.

Autor sice zná dnešní poměry, vždyť se v Praze zdržoval delší dobu, ale liší přesně minulost města od přítomnosti, jakoby Praha byla bytostí o dvou hlavách, z nichž jedna o druhé neví. Ba autor vřele sympatisuje s námi, jak je viděti ze zběžných poznámek o slovanské povaze, o kráse českých národních písní, o odvěkém obdivuhodném boji atd. „A přece Praha je veliké město — hlava Českého království; středisko ne nedůležitého národa; ohnisko, v němž se spojují nejteplejší, třebas ne nejjasnější paprsky vycházející z ohně znovuzrození, jenž byl zapálen slovanským kmenem v uplynulé polovici století. Pod vrstvou popelu je skryta žhoucí výheň života: čarokrásná řeč se skrývá za tímto mlčením národa."

Čteme, čteme — ale působí to jen jako kuriosum.

DROBNOSTI.

České národní hry. U Al. Hynka v Pokladnici mládeže, pořádané Ant. Mojžíšem, vyšla dobrá knížka pro mládež. Pan A. M. Lounský uspořádal z rozličných sbírek hry mládeže. Když se nyní otvírá jaro, v městských rodinách shodí se pro děti tato snůška. Po případě najdou rodiče vhodné říkánky pro drobné děti.

Peru, peru šatky
na ty milé svátky,
peru, peru košile
na ty boží neděle.

° ° °

Mísím, mísím boží dárek,
až pomísím, budu válet,
až poválím, budu píct,
až upeču, budu jíst.

° ° °

Měsíčník slov. Hlas (březen) zahajuje delší studii pana Ant. Stefánika L. N. T o l s t o j a M a x i m G o r k i j; dobře vyloženo, jak do krajností Tolstoj rozumí lásce křesťanské. Škoda, že tak málo píše dr. Dušan Makovický; vrátil se právě z Krymu od Tolsteého a stýkal se tam i s Čechovem a Gorkým.

Bedřich Nietzsche, přednáška prof. Krejčího v Besedách Času otištěná, vyšla na mnohostrannou žádost také v brožurce. Jest to knihovničky Času č. 22. Cena 24 haléřů.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Ach, nedělejte toho! Politujte sebe... Jste takový... junák! Jest ve vás cosi zvláštního... co? Nevím! Ale cítiti jest to... A mně se zdá, vám bude hrozně obtížno žití... Jsem si bezpečna, že nepůjdete obvyklou dráhou lidí vašeho kruhu — ne! Vám nemůže být příjemný život, zcela a zcela obětovaný zisku, shonu za rublem... obchodu tomuto... o, ne! Já vím, vám zachce se čehosi jiného... viďte?

Mluvila rychle a s nepokojem v očích. Foma přemýšlel, hledě na ni:

— K čemu to cílí?

A pomalu jí odvětil:

— Možná, zachce se... už chce se, snad...

Přisunuvši se k němu, zahlížela se ve tvář jeho a přesvědčivě hovořila:

— Poslyšte! Nežijte jako všichni! Zařiďte život svůj nějak jinak... Jste silný, mladý... dobrý jste!...

— Aj, jsem-li dobrý, tedy má i mně býti dobře! — vzkřikl Foma, cítě, jak jej ovládá chvění a srdce začíná chvějně sebou bíti...

— Ach, tak se nestává! A na zemi vždycky dobrým jest hůře, nežli špatným! — se smutkem řekla Medynská.

A znovu zpod prstů jejích jaly se tryskati chvějné notky hudby. Foma pocítil, nezačne-li ihned mluviti to, čeho třeba — později že jí nic neřekne...

— Hospodine, požehnej! — v myšlénkách si řekl, a poníženým hlasem, s napjetím v prsou začal:

— Sofjo Pavlovno! Dosti již... Mně třeba mluvit... Hle, přišel jsem vám říci tolik: dosti! Třeba jednati přímo... nepokrytě... Vábila jste mne k sobě z počátku... a nyní, hle, ohražujete se proti mně čímsi... Nepochopím, co pravíte... můj rozum jest hluchý.. ale však já cítím — skrýti sebe chcete... vidím přece — vy chápete, s čím jsem přišel!

Jeho oči se zapalovaly a s každým slovem hlas byl horoucnější a hlasitější. Sklonila se celým tělem ku předu a s nepokojem řekla:

— O, přestaňte...

— Ne už — budu mluvit!

— Já vím, co chcete říci...

— Neznáte všecko — s pohrůžkou řekl Foma, vstávaje. — Ale já tuhle všecko vím o vás — vše!

— Ano? Tím lépe pro mne... — klidně promluvila Medynská.

Vstala také s pohovky, jako by si přála odejít kamsi, ale stála minuty asi dvě a znova sklesla na své místo. Tvář její byla opravdová, rty semčeny, ale oči sklopila a Foma neviděl jejich výrazu. Myslil, když jí řekne: „Já všecko vím o vás!“ — ona že se zděsí, bude jí hanba a zmatena jsouc prositi bude ho za odpuštění za to, že hrála si s ním. Tehdy on pevně ji obejme a odpustí. Ale tak nebylo; on sám zmátl se vůči jejímu klidu, hleděl na ni, hledal slov, aby pokračoval ve své řeči, a nenacházel jich.

— Tím lépe... — opakovala suše a pevně. — Tak vy jste zvěděl všecko, ano? A ovšem odsoudil jste mne... jak se i slušelo... Já chápu... vinna jsem vůči vám... Ale... ne, nemohu se omlouvat..

Umlkla a náhle, nervosním posunkem vzdvihnuvši ruce vzhůru, chopila se za hlavu... a jala se rovnati vlasy...

Foma hluboko vzdychl. Slova Medynské ubila v něm jakousi naději — naději, jejíž přítomnost v srdci svém pocítil teprve nyní, když byla již ubita. A s hořkou výčitkou, kývaje hlavou, řekl:

— Byl čas, hleděl jsem na vás a myslil: jaká je spanilá... dobrá... holubička!... A vy, hle, sama pravíte — vinna... ach-m!

Hlas hochův se lámal. Ale žena potichounku se rozesmála:

— Jaký jste vy junák slavný i směšný... A jak je mi líto, že vy... nemůžete pochopit... všeho toho!

Hoch hleděl na ni, cítě se odzbrojen jejími laskavými slovy a žalným úsměvem. Ten cit chladný a krutý, který choval v srdci proti ní, — tál v něm od teplé záře jejích očí. Žena zdála se mu nyní malinká, bez ochrany, jako dítě. Říkala mu cosi laskavým hlasem, tak jako by ho uprošovala, ale stále se usmívala, ale on neslyšel smyslu jejích slov.

— Přišel jsem k vám, — začal mluviti, vpadaje jí do řeči, — bez lítosti... Myslil jsem — řeknu jí! Ale nic jsem neřekl... nechce se!... Srdce kleslo — dýšete vy na mne jaksi... Ech, nadarmo jsem vás uviděl! Co jste mi? Odejíti, jak vidět, je třeba..

— Počkejte, holoubku, neodcházejte! — spěšně řekla žena, vztahujíc k němu ruku. — Proč pak tak — přísně? Nehněvejte se na mne! Čím jsem vám? Vám třeba jiné družky, takové stejně prosté, zdravé, jako vy sám... Musí být veselá, dobromyslná... Já, já jsem přece již stařena... Já, hle, si stýskám pořád... tak pustý a nudný je můj život... tak pustý! Víte, — když člověk zvykne si žíti vesele, a radovati se nemůže — špatně je s ním! Chce se mu žíti radostně, chce se mu smáti — směje se ne on, — život se směje jemu... A lidé... Poslyšte! Jako máti, radím vám, snažně vás prosím — neposlouchejte nikoho, kromě srdce svého! Žijte tak, jak ono vám napoví. Lidé nic neznají, nic nedovedou říci správného... neposlouchejte jich.

Snažíc se mluviti co nejprostěji a nejpochopitelněji, byla vzrušena a slova její řeči sypala se jedno za druhým spěšné, nesouvisle. Na rtech jejích celý čas hrál úsměv a tvář její byla nehezká.

— Život je velice přísný ... on chce, aby všichni lidé se podrobovali jeho požadavkům, a jen velice silní mohou beztrestně se mu protivit... Ano, mohou-li? O, kdybyste vy věděl, jak těžko je žíti... Člověk dochází k tomu, že začíná báti se sebe... rozdvojuje se v soudce a zločince a soudí sám sebe a hledá ospravedlnění před sebou... a hotov jest být den i noc s tím, jímž pohrdá, kdo jest mu protivný — jen aby nebyl o samotě s sebou samým!

Foma pozdvihl hlavu a řekl nedůvěřivě a s podivením:

— Nepochopím nikterak — co to? I Ljubov totéž říká...

— Jaká Ljubov? Co říká?

— Kmotřenka... Totéž, — na život stále si naříká. Nelze žít, říká...

— O, jest ještě mladá. A veliké jest štěstí, že již nyní o tom mluví...

— Ště-estí! — posměšně protáhl slovo Foma. — Pěkné štěstí, od něhož se sténá a naříká...

— Vyslechněte žaloby... v žalobách lidí vždycky je mnoho moudrosti... ó! v nich je moudrosti více, než ve všem jiném... Poslouchejte je, — to naučí vás, jak najíti svoji cestu...

Foma poslouchal přesvědčivě zvučící hlas ženin a s rozpaky v duši rozhlížel se kolem. Vše bylo dávno mu známo, ale dnes všecko hledělo jaksi nově: spousta drobností plnila pokoj, všecky stěny byly pokryty obrazy, poličkami, pěkné a zářivé věci odevšad bily v oči. Červenavý svit lampy budil zkormoucenost. Soumrak ležel na všem, tu a tam z něho matně se blyštělo zlato rámů, bílé skvrny mramorové. Těžké látky nehybně visely na dveřích. Vše to tísnilo a dusilo Fomu a on cítil výčitku bídnosti. Bylo mu nyní líto ženy. Ale ona jej i dráždila.

— Slyšíte, jak mluvím s vámi? Chtěla bych býti vaší matkou, sestrou... Nikdy nikdo nevyzýval ve mně takového vroucího, drahého citu, jako vy... Ale vy... hledíte na mne tak... nevlídně... Věříte mi? ano? ne?

Pohlédl na ni a řekl vzdychaje:

— Už nevím... Věřil jsem...

— A nyní?

— A nyní — odejíti, to bude nejlépe! Ničeho nechápu — ale chce se pochopit... Ani sebe já nechápu... Šel jsem k vám a věděl, co říci... A vyšla ze všeho jakási motanice... Narazila jste mne na rožeň, rozdrásala... A potom pravíte — já tobě máti! Tak tedy — hýbej pryč!

— Pochopte — mně je vás líto! — tiše zvolala žena.

Podrážděnost proti ní stále rostla ve Fomovi, a čím dále mluvil, tím jeho řeč byla posměšnější... A za řeči stále trhal rameny, tak, jako by rval cosi, co jej opoutalo.

— Líto?... A k čemu? Toho mi netřeba... Ech, mluvit nedovedu! Zle se mnou, nevýmluvným... Ale — řekl bych vám!... Nehezky jste se mnou jednala, — proč, myslím sobě, jste vábila člověka? Či jsem vám hračka?

— Mně se jen chtělo vidět vás u sebe... — řekla žena prostě a hlasem viny.

On neslyšel těchto slov.

— A když došlo k věci, — zděsila jste se a ohradila zdí proti mně... Na pokání jste se dala... cha! Život zlý! A co vy stále na život nějaký si stýskáte? Jaký život? Člověk — život, a krom člověka žádného již života není... A vy ještě strašidlo jakési jste si vymyslila... a to pro odvrácení zraků, pro omluvu svou... Mazlíte se, mazlíte, bídně se zapletete v různých výmyslech a hloupostech a — sténání! Ach, živote! Och, živote! A nedělala jste ho sama? A sebe nářky kryjíc — jiné ve zmatení uvodíte... Nu, sešla jste vy s cesty, ale proč mne svádět? Zloba, viďte, je to ve vás: ďasa — mně je zle, nechať i tobě je zle, — na! já tobě srdce jedovatou slzou svou skropím! Tak vy snad? Ech, běda s vámi! Krásu vám Bůh dal andělskou, ale srdce kde máte?

Otřásal se všecek, stoje proti ní, a prohlížel ji od nohou do temene vyčítavým zrakem. Nyní slova plynula z prsou jeho volně, mluvil nehlasitě, ale silně, a bylo mu příjemno, že mluví. Žena pozdvihši hlavu zahlížela se mu v tvář široce otevřenýma očima. Rty její se otřásaly a ostré vrásky se jevily v koutcích jejích.

— Krásný člověk i žíti má krásně... A o vás tuhle mluví...

Hlas Fomův se zlomil a mávnuv rukou temně zakončil:

— Buďte s Bohem!

— S Bohem! — tichounce řekla Medynská.

Nepodal jí ruky a rázně se otočiv, šel od ní pryč. Ale již u dveří do síně pocítil, že je mu jí líto, a pohleděl na ni přes rameno. Stála tam, v koutě, sama a ruce nehybně ležely podél trupu, hlava pak byla skloněna.

Pochopil, že nemůže takto odejíti, pocítil zmatek a tiše, ale bez lítosti pronesl:

— Snad jsem něco urážlivého řekl — odpusťte! Vždyť přece jenom já — miluji vás... — a těžce vzdychl. A žena tichounce a podivně se zasmála...

— Ne, vy jste mně neublížil... Jděte s Bohem!

— Nu, tak tedy s Bohem! — opakoval Foma ještě tišeji.

— Ano... — stejně tiše odvětila žena.

Foma odhodil rukou niti perlí; zakolébaly se, zaharašily a dotkly se jeho tváře. Otřásl se od tohoto chladného dotknutí a odešel, odnášeje v prsou matný a těžký cit, a srdce v nich bilo tak, jako by na ně vhozena byla měkká, pevná však síť...

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 6. dubna 1902. Číslo 28.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma

L. B.:

DROBTY.

1. Misionář.

Přišel misionář do jednoho města a pravil s kazatelny: „Považte si, moji milí, chtěli odstraniti sochu matky Boží a postaviti na její místo našeho nešťastného Husa.“ Ale věřící, kteří nejsouce vázáni hierarchickými předpisy, měli větší úctu ku pravdě než misionář, odpověděli v duchu: Nikoliv, milý kazateli, náš Hus není nešťasten. Ten, kdo vynikl ušlechtilým srdcem a zbožností nad své vrstevníky, kdo měl nejrozumnější náhledy náboženské, jaké bylo za jeho dob možno míti, ten není nešťasten, ačkoliv ti, kteří měli úřady, moc a slávu jím pohrdli a zabili jej. Ale nešťastní jsou církevní hodnostáři, kteří viděli před sebou cnost a pravdu, ale nepoznali jí; kteří zaslepili se k pýše a k vraždě a uvalili na sebe opovržení všech budoucích století. A nešťastný jsi ty, milý kazateli, poněvadž nesmíš poznati, co je pravda a dobro.

2. Vzpomínka na mé biřmování.

Vrátil jsem se z kostela od biřmování. Byl jsem v náladě nanejvýš povznesené. Cit náboženský byl v chlapeckém věku mou první poesií. Zbožnost vroucí, tklivé, hluboké pohnutí naplňovalo mne i při mši ve školní kapli i v tichu opuštěných chrámů. Proto také tenkráte, po novém tom obřadě, jejž nám vylíčil katecheta jako něco zvláště velikého, cítil jsem se povznesen; zmizely všechny chlapecké myšlenky všední a bylo mi, jako bych byl na křídlech unášen do říše duchů. Vzal jsem do rukou náboženskou učebnici a četl v ní o svátosti biřmování. Pamatuji se ještě dnes, že tam stála slova: „aby drahého pokladu víry nepozbyl nikdy.“ Ta slova mne dojímala. „Nikdy, nikdy,“ šeptal jsem horlivě.

A přece tento „poklad víry“, jenž mne tenkráte blažíval, neměl nic společného s dogmaty církevními. Jen modlitba, náboženský cit, hluboké pohnutí, bylo to, co mne dojímalo. Suchopárné výklady náboženských hodin byly mi velice lhostejné a ve vyšších třídách staly se mně jako většině spolužáků mých směšny a odporny. Co by bylo tenkráte tomu vroucně rozcitlivělému, zbožnému chlapci na tom záleželo, kdyby jednou byl katecheta řekl: „Nejsou tři božské osoby, nýbrž čtyry“, nebo „Ne v celé hostii obsažen je bůh ve způsobě chleba, nýbrž jen na pokraji“? A tak jsem rostl duševně, rozum probouzel se ke kritice, církevní dogmata odpadla s mysli mé jako prázdné skořepiny, ale Bůh mi zůstal Bohem. Není třeba velikého důmyslu, aby člověk poznal, jak snižován je pojem Boha, řekne-li se: Bůh zatratí všechny ty, kteří nevěří v taková a taková dogmata.

3. Vidění..

Řecký pravoslavný kostel v Terstu. Na levé straně před mřížkou oltářovou jest veliký obraz: na náměstí athénském mezi davem lidu stojí apoštol Pavel se vztýčenou rukou a hlásá Athénským „neznámého Boha“. Zadíval jsem se na ten obraz. A tak ožívly na něm všechny ty postavy Athéňanů, že náhle začaly sestupovati s obrazu na dlažbu chrámovou, naplnily kostel a živě pohybujíce rukama propukly v nadšený zpěv. A volaly: „Bůh sám seslal svého apoštola k nám, slovo Boží bydlelo mezi námi a bude s námi na věky. V církvi naší jest světlo, pravda i život.“ Tento zpěv zněl jako veliká, vítězná hymna, naplnil budovu skvostného chrámu a vyléval se okny do teplého vzduchu okolních ulic. V tom udeřil v okno kámen: náraz plný zášti a hněvu zařinčel v okno, a rozbité sklo zacinkalo na dlažbě. Venku pak ozval se zlobivý hlas: „Kacíři, kacíři! Anathema! Jen v naší církvi jest pravda Kristova, kdo není s námi, jest proti Kristu. Jen jeden jest pastýř, jeden ovčinec. Kdo se odváží utíkati ze stáda věrných? Kletba kacířům!“ A na ten hlas zmocnil se davu Athénských prudký hněv. Místo zbožného nadšení viděl jsem zlobivé zraky; vše zatínalo pěsti, mávalo rukama a s křikem se hnalo ze dveří chrámových proti

[illegible] kostel [illegible], venku vřava [illegible] ulic.

V [illegible] ticha náhle vidím, jak otevřela se pozlacená mříže, dělicí chrám od oltáře, a vyšel z ní jakýsi neúhledný člověk, bos, s dlouhým, neurovnaným vlasem a vousem, v šedém hrubém šatě, jenž nepěkně mu splýval s ramen až na bosé nohy. A tak divná byla ta jeho tvář, tak zvláštní, hluboké jeho oči, že při pohledu naň náhle cosi ve mně pravilo: To je Kristus. Ustrnule sledoval jsem jeho pohyby, jak zavřel pozlacená vrátka, jak ubíral se tiše do pozadí chrámu. A hle, chrám nebyl docela prázdný. V pozadí stály dvě osoby, které nyní vyšly přicházejícímu vstříc a poklonily se mu. On je objal a políbil a začali tichým hlasem hovořiti. Toužebně napínal jsem sluch; zdálo se mi, že uslyším slova významná a blahodárná. Ale nemohl jsem tomu tichému hovoru porozuměti, a jakási svatá bázeň bránila mi, abych se přiblížil. Teď pohnuli se všichni tři, pokročili blíže k oknu. Jasné světlo ozářilo tvář oněch dvou. Poznal jsem je. Byl to Renan a Tolstoj.

Pak jsem vyšel z chrámu ven do vřavy ulic, do záplavy letního slunce. Viděl jsem moře, které rozehráno větrem se blýštělo, slyšel jsem lomoz povozů a křik prodavačů, ale mé vidění ještě dlouho šlo se mnou a plnilo mé srdce nevýslovnou sladkostí.

JOSEFINA KLUMPARTOVÁ:

KDYŽ SE BERLÍN BAVÍ . . .

Bylo k jedné v noci, a my po obvyklé české besedě opouštěli Roschův restaurant.

Berlín dýchal životem svých pozdních hodin, tak nezapomenutelným cizinci, zabloudivšímu sem z klidné, zapadlé české vesnice. Kdyby nahoře nesvítily hvězdičky, dole plyn, elektrika a po asfaltu ulic nejezdily čisticí válce, kdož by řekl, že už tak pozdě? Lidí a kočárů téměř jako ve dne. Z oken hostinců, kaváren a četných krčem — „Destillation" jim tady říkají — proudy světla řinou se v temnotu noční a melodie berlínských nejnovějších rozechvívají chladný vzduch. Berlín s'amuse! Tu a tam lze pozorovat záclonami silhouety tančících párů. Snad nějaký „Witwenball", k němuž zváni jsou všichni, kdož přečetli si příslušné oznámení v „Local-Anzeigeru".

Octli jsme se na Friedrichstrasse a kolem nádherného Friedrichshofu zahnuli ke kostelu Jerusalémskému. Kráčíme zamlklou Kochstrasse... a tady, tady v té pozdní chvíli zjevila se mi ona... Vidím ji jako tehdy a prožívám zrovna to, co tenkráte...

Upírala své zraky na reklamní obraz „Morgenpostu", vyvedený bezprostředně na prknech, jež tvořila ohradu kolem nějakého staveniště. Ale její mysl nechápala asi rozmarného vtipu malířova. Stála tu, že se jí nejspíše nechtělo bez cíle bloudit ulicí, a dívala se na obraz jako v prázdno a dálku. Tmavé šaty halily vysokou a štíhlou její postavu, oběma rukama držela napříč úzce svinutý deštník.

Bůh ví, jak dlouho už tady stála.

Tu pojednou přistoupil k ní jeden z těch, jimž také náleží noc. Obrátila k němu tvář, vynutila úsměv a v očích jí divně zablesklo. Chvíli spolu hovořili, potom zavěsil se lehce v její páži a zvolna odcházeli... Neušli daleko. Zastavili se na kraji chodníku, on vyvinul svoji z její ruky a znova horlivě spolu rozmlouvali. A náhle, otočiv se na podpatku a nesmeknuv ani, odkvapil — sám... „On letěl k severu, ona k jihu" — kdesi psáno.

Chvilenku ještě postála, pak pohodila hlavou a zamířila ke kostelu. Ale jaká to byla chůze! Vrávorala — a co krok zastavovala se, jako by se chtěla vzpamatovati. Teprve teď povšimla jsem si, že ta elegantní, mladá a hezká žena jest — opilá...

Odkud přišla — a kam půjde? Zamrazilo mne, až jsem se zachvěla. Nespustila jsem s ní oka a pozorovala každý její pohyb, každý krok. Cosi svíralo mé hrdlo a oči vlhly...

Obešla kostel, překročila koleje elektrické dráhy a stanula na protějším chodníku v Lindenstrasse. Intensivní světlo z přízemní kavárny padalo na temnou její postavu. Lákavá melodie „Pflaumenwalzeru" zněla do noci. Rozhodla se v okamžiku: přivrávorala až ke vchodu kavárny a otevřela dvéře... Ze vnitřku bylo slyšeti několik mužských hlasů, jak přizvukují klavíru:

„An dem Baume da hängt 'ne Pflaume,
die möcht' ich jerne haben..."

Vkročila, dvéře se zavřely — a ona zmizela navždy mým zrakum...

Rychlejším krokem brali jsme se k domovu. Myslila jsem cestou na ni a viděla ji stále před sebou. Cherchez la femme! — připadlo mi v té chvíli, a nebyla bych nikdy věřila, kolik krvavého sarkasmu ukrývá se v těchto slovech...

A co tak jdu v zamyšlení — hle, ještě jedna žena... Opřena o zeď domu, prostovlasá, na jedné ruce košíček, v druhé vztažené několik krabiček sirek, které němě nabízela mimojdoucím. Pouliční svítilna vrhala ostrý reflex v její tvář. A z té tváře mluvila tak zjevně bída podkrovních a podzemních bytů čtvrti Süd-Ost... Zdálo se chvílemi, že dřímá. Skláněla hlavu, ruka klesala — a jen kroky pozdních chodců vytrhovaly ženu z polospánku. Smutně rozevíraly se mdlé oči a suchá ruka s krabičkami jako by prosila o smilování...

Oh, ta nezapomenutelná noc! Vracím se často myšlénkami před kavárnu v Lindenstrasse a k nároží na Kommandanten... Ty dvě ženy!... Nepřirovnávám, neboť jedno neštěstí činí z nich sestry. — Cherchez la femme!... Kolik krvavého sarkasmu! A proč neřeknu raději, kolik krvavého jedu! Jedu, ssžírajícího zvolna a zákeřně analysující duši...

Z OVZDUŠÍ VESNICKÉ ŠKOLY.

Píše jáu.

III. Vánoce mých dětí!

Po vánocích býval vždy zvědav, jak moje děti ztrávily vánoční svátky a zejména štědrý den. Doporučoval bych každému, aby se doptával podobně jako já. Poznal by, na kolik možno počítati s poetičností vánoc na venkově a poznal by trochu domácí poměry svých žáku. Je mi do smíchu, vzpomenu-li si, kterak jsem před lety vytýkal dětem, že si skoro nikdo neprohlédl rybu. Letos jedlo na štědrý den rybu toliko pět dětí.

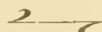
Krásný slovanský zvyk — stavěti k vánocům jesle — skoro již vymizel. Jesle mělo toliko sedm dětí. Není divu. Pěkných obrázků českých nemáme. Divím se věru, že naše umělecké ústavy několik archů obrázků nevydaly. Je to asi jako se vším jiným: až si na to někdo vzpomene a vydá je, počnou je vydávati potom všichni. Stromečky mělo 45 dětí. Hračky nedostal nikdo a oděv obdržely 4 děti. Knihy nedostal také nikdo. Pro mé děti nemusí býti vánoční trh knižní. Nejeden knihkupec nespal kolik nocí přemýšlením, jak by vhodně reklamoval své knihy pro mládež, a otcu mých dětí se to netklo. Tak se vychovává dítě v nevážnosti a neúctě ke knihám a učí se považovati knihu za něco pouze pro školu se hodícího, co se může po vyjití ze školy odhoditi.

Zajímavé bylo jídlo mých dětí. Jedenáct jedlo zajíce, 15 husu a 21 vepřovou. Ostatní měly pouze hovězí masa vyjma 7 dětí, jež neměly po celé svátky maso vůbec. Skoro všecky měly čaj, ořechy a jablka. Jablka ze zvyku rozkrajovaly. Dvě děti neměly žádného ovoce ani cukroví. V šesti rodinách se povídaly pohádky, ve 14 rodinách se zpívaly koledy a v jedné lily olovo. Za to ve 30 rodinách se hrály karty a mých dětí hrálo 11 v karty.

Novější dobou se stírá — i v rodinách inteligentů — pel vánoc surovostí karbanu. Kdyby měly v každé rodině karty, hrály by jistě všude. Loni mne vylákala krásná štědrovečerní noc na procházku po vsi. Bylo to asi v době, kdy ve všech vánočních povídkách nastala doba rozdílení dárků. Věřte, že nic krásného jsem v té noci nenašel, mimo věčnou krásu oblohy. V zastřených oknech domků viděl jsem stíny dospělých i dětí. Slyšel jsem smích, zpěv, hádky a ozvuky karbanu. Představoval jsem si zanícené tváře hráčů, jež shrabují ořechy a peníze a nedočkavě sahají po rozdaných kartách. K tomu jsem si přimyslil děti, pro něž vlastně jsou vánoce dělány.

Jaké mohou býti vánoce dětí, jichž otcové po celé svátky hrají karty? Každým rokem zasedne několik hráčů na štědrý den ke kartám a vstávají od nich až na Štěpána. Vesnická povaha je jako řeka: nezastavíš jí a provede své, byť klesala do záhuby. „Jsem dnes v ráži“ — říkává mnohý. Žena starostí ani neusíná. Před půlnocí jde k hospodě pod okno, přechází a jde-li někdo ven, vzkazuje mužovi, aby šel domů. Nejde a nejde ani, když mu žena vynadala. Žena jde domů a pláče. Doma čeká matku zástup strachujících se dětí. Usínají s pláčem. Ráno se probudí k novému pláči a rámusu. Jsou u nás tři hospody a každým rokem v každé z nich o svátcích několik starostlivých otců kuje plány na budoucnost dětí a ochraňuje rodinný koutek s kartami v ruce.

Letos mne dojal o štědrém večeru zpěv dvou hochů, kteří nemajíce klidné domácnosti, zpívali koledy pod okny cizích lidí, k nimž Ježíšek přišel. Dal jsem jim ořechy a několik haléřů. Po svátcích jsem se dověděl, že jsem se zbytečně dojímal. Hoši koledovali a pak se dali do hry v karty. Ořechy stačili snísti a peníze na nich vyhrál tatínek.

POESIE, DÍTKO ČAROVNÝCH LUHŮ.

(Jar. Vrchlický: **Já nechal svět jít kolem.** 1901.—2. J. Otto. K 2. Karel Toman: **Torso života.** Moderní revue. K 1.50. Louis Arleth: **Písně Miriaminy.** Vlastní náklad. K 2. Arnošt Bláha: **Po stopách vítězů.** Vlastní náklad. K 1.10.)

Myslím, že každý bude se mnou souhlasit v několika negativních požadavcích, jež činím na poesii.

Poesie nemá být malicherná. Stane se, že básníkovi umře sestra nebo milenka, — u básníků bývá někdy těžko uhodnout, koho míní, — zrkátka drahá a blízká bytost. Básník je z toho všecek rozbolněn a chor. Pláče, vzdychá, naříká, kudy chodí, obnovuje žel tklivými vzpomínkami, zavádí pohnutlivé rozhovory s nebožtíkem, dumá v ústraní a tiskne hlavu do dlaní. Chápeme jeho žal, a nedovede-li jinak, ať si dělá, co chce. Ale ať se nedomnívá, že jeho hoře jest takové, aby se ještě i jiní o ně zajímali. Co denně umírá otců, kteří jsou živiteli rodin, matek, jichž smrt

znamená zkázu dětí, synů, kteří jsou rodičům jediným smyslem existence! Pokud bude svět světem, budou nám umírat lidé, jež milujeme: budeme ze svého zármutku, neumíme-li ho povznést nad jeho *osobní* význam, činit veřejnou záležitost? budeme obcházet po domech a, prozpěvujíce ke kytaře s uslzenýma očima tesknivé elegie, vyžebrávat soucit blažených nebo podněcovat lítost stejně postižených?

Poesie nemá být nesmyslná. Někdo na př. napíše báseň o Golemovi. Starý rabi uhnětl si z hlíny Golema a oživiv jej, dal si od něho posluhovat. Večer kázal mu odpočinout si, ale Golem, místo aby poslechl, začal růst v obra a kácet všecko kolem sebe. Marně odříkával rabi děsná zaklínání, — byl by zahynul, kdyby byl Jahve neslyšel jeho výkřiku a bleskem nezdrtil odbojné stvůry. A nádavkem Jahve má k rabimu řeč: teď prý pochopí, jak jemu, Pratvůrci, bylo, když celé nebe kol se na něho rozzuřilo a on vlastní děti světla smetl ve propast. Představte si Boha, který se přirovnává k ustrašenému rabimu! Boha, kterému hrozně záleží na tom, aby nějaký človíček pochopil jeho city! Nebo co byste řekli o bohatém a patrně vzdělaném továrníkovi, kterému by umřela třeba dcera a který by vám dlouze, velmi dlouze dokazoval, jak mu byla odňata jenom proto, že vystavěl svou továrnu na místě, kde nalezené popelnice dokazovaly pohanské pohřebiště? Vyburcoval prý mrtvé ze svatého klidu, a prach za pomstu žádá opět prach! Nu, konečně, otci pomatenému zoufalstvím lze nějakou pošetilou pověru odpustit. Ale když i básník uznává pravdu jeho slov, když je opakuje se zřejmým předpokladem, jakoby obsahovala bůh ví co hlubokého a ohromného — —! Jsou ostatně básníci ještě nesmyslnější: básníci, kteří nažvaní na sedmdesát stran bezhlavých, dryáčnických frasí o svých všelijakých nejasných těžkostech a kteří při tom si stěžují na *afasii* své duše; básníci, kteří sežehnou se se svým děvčetem v náruč vášnivou a jedinou *pod expansemi gigantické touhy*; básníci, jichž milenky nad vyschlou, bezvodnou řekou vtipkují, že z lásky skočí v řeky té divý proud...

Poesie nemá být lživá. Co básník píše, má vyplynout z nejvnitřnějšího a nejvážnějšího přesvědčení, za něž stojí celým svým životem, všemi svými snahami, vší svou osobou. Stane se, že čtete báseň, vlasteneckou báseň, dle níž v nás všech plá a bude plát vždycky věčný, živý a svatý oheň pocházející z jedné velké hranice na březích Rýna: každý, kdož jsme dobrým Čechem, máme aspoň jiskru z něho v ňadrech, jí jen žijeme, jí jen se o svůj život bijeme. Ale v téže knize na jiném místě básníkův život odvozuje se ze tří číší, z číše umění, z číše přírody a z číše žhavé lásky. V které z nich jest ona jiskra ze svatého ohně rýnského? A kdybyste chtěli, oddisputujete básníkovi i ty číše celou řadou veršů, dle nichž láska ženy, její polibek a její nahá planoucí ňadra jsou alfa a omega veškeré lidské moudrosti: vznešené sny o příštím velkém jitru lidstva, kdy vše, co člověk, zasedne bratrsky k společnému stolu, jsou v posled jen „mladých mozků nadšení, nic a klam — a blouznění." Na jedné stránce básník, jemuž pro lásku žít jest cenou žití, zahoruje si, že nad práci není, ona že zléčí každý bol, ona jen že dává právo jsoucnosti; na druhé stránce jest mu však trocha práce leda k tomu dobrá, aby vyplnila krátké odpoledne všedního dne mezi dopoledním sněním, polední a večerní procházkou. Kdy říká tedy pravou pravdu? kdy nemluví, jen aby mluvil? kdy mu máme věřit do slova a kdy ne?

Poesie nemá být vypočtena na pouhý nízký a tuctový efekt. Scéna: za žárného poledne ležící a nudící se žena hraje si s kočkou, kterou houpá rytmus jejích ňader; obě jsou prý samice a obě kojí; ale co jim teď po mláďatech? mdlá rozespalost jim hladí kůži i nervy, krev žehne, touží vzdát se síle žhavějších, vítězících očí. Nepřipomíná-li to ony různé živé obrazy ze specialitních divadel, které mívají všelijaké mythologické a poetické nápisy a které v podstatě nemají jiného účelu, nežli kostýmy a mimika výstředních baletek? Milenka mluví: je po všem, zbabělče bídný; lhali jsme, ty muž — já žena; tvůj zlatý prsten, jedovatý plaz, pije mé srdce; pod zemí kdos hnije pro jeden prstýnek zlatý; hnusíš se mi; ten flakon malý už nevyrveš mi; tři noci s tebou, v tu čtvrtou dnes sám budeš. Jediné, čemu rozumíte (ač zcela bezpečno to není), jest, že ona chce se otrávit, poněvadž on se jí hnusí. Než nejde o to, abyste rozuměli, nýbrž toliko o prudký a pádný otřes, třeba prázdný a lichý. Někdo vás ve tmě uhodil po hlavě, — nevíte, kdo, a nevíte, proč. Romance: pan rytíř Titurel vyjel si do černého lesa; střelil po laní; šíp vjel jí do čela kde se skvěl zlatý kříž; laň letěla dál; rytíř prohřměl celý les, až schvácen padl do mechu a vzdychl jen „Má paní". Viděli jste někdy jockeye v dostizích, jak sletěl s koně a zlomil vaz? nebo četli jste, jak čeledín z neopatrnosti zastřelil hospodářskou dceru? Obě sensace jsou docela příbuzného rázu.

A poesie nemá být snad také takováhle:

Když tvá víčka v noci míjí sen,
nehleď myslit, čas se plíží jako píďalka,
v bezdnou tůň se ponoř ticha jen,
zkad se ozve volavá snů píšťalka;
bezdná tůň ta o Bohu jen sen
a v něm samý narcis, samá růže, fialka.

JOŽA UPRKA:
ORÁNÍ.

NAŠE GALERIE.

Přinášíme [illegible] malíře Jože Uprky. Pan Uprka [illegible] nejen doma, nýbrž i ve Vídni, v Berlíně a [illegible] ve Varšavě. Tento obraz náš také se všude velice líbil. Zdali pak by některý z našich mladých čtenářů dovedl nám napsati, co asi Uprka chtěl na obraze vyjádřiti a jak to vyjádřil? Z odpovědí poznáme, jak naši čtenáři stopovali posud naše výklady.

STUDENTSKÝ KOUTEK.

ZE STARÝCH LETOPISŮ.

O příbězích, které se v našich vlastech udály od smrti císaře Karla IV. až do nastoupení Habsburského rodu na český trůn r. 1526, zachovaly se nám zprávy, které větším dílem pocházejí od očitých svědků. Tyto letopisy vznikly asi tak, že několik rozličných pamětníků zapisovalo si důležité události a příhody víc pro svou a svých dětí paměť. Přišli zase jiní pamětníci, kteří připisovali a rozmnožovali zapsané starší zprávy, nebo z několika rodinných kronik shromažďovali je do jedné knihy, až z nepatrných počátečných zápisků vyrostla pak veliká kronika. Tyto zápisky a kroniky shledal a vydal František Palacký a dal jim jméno **Staré letopisy**. Psány jsou jazykem velice prostým a neučeným, lahodným a milým. Budeme podávat ukázky z nich, a milí čtenáři se přesvědčí sami, že nechválíme jen tak. Některé ty zápisky jsou tak krásné, že by mladí čtenáři a mladé čtenářky mohly se jim učiti zpaměti. Ta stará čeština nebude jim činit valných obtíží.

Úvod.

Mnozí lidé rozumní, světští i duchovní, rádi čtú kroniky a příhody lidí těch, kteříž sú před námi byli, a kterak se jest za jich časuov dálo; a to pro dvojí věc. Jedno proto, naleznú-li v těch kniehách co dobrého, řádného a poctivého na kterém předku, aby se téhož chopili, příklad z toho dobrý vezmúce, a jiným aby k témuž uměli raditi. Druhé proto, naleznú-li co zlého, neřádného, nepříkladného, ježtoby kto proti bohu a cti učinil, aby se toho napřed sami uměli varovati a vystřiehati, a jiným uměli raditi, aby se toho vystřiehali; nebo sčasný jest ten, kohož cizie škody a příhody opatrna činie.

I.

Za krále Václava IV.

1378. Za krále Václavových let mladých byl dobrý pokoj v České zemi a veliké bohatstvie. Neb ten pokoj byl zjednal a zpuosobil ještě otec jeho, slavné paměti ciesař Karel. Tak bohatstvie této zemi české tiemto obyčejem byl přivedl, že všecka kupectvie, kteráž z Benátek přes hory Korutanské šla, ta všecka musela se prvé v Praze staviti ciesařským zjednáním; a tudy veliké puožitky, a zvláště Praze, byli přivedeni. K tomu také Hora Kutná velmi dobře šla, a mince čistá byla; a tak země v hojnosti oplývala v pokoji.

1393. Téhož léta utopen jest slavný doktor kněz Johánek, vikář arcibiskupstvie pražského, pod mostem pražským, krále Václavovým rozkázaním; protože proti jeho vóli stvrdil byl opata Kladrubského. A jest pochován na hradě pražském u sv. Václava, tu kdež jeho jméno vytesáno jest na kameni, a kříž na témž kameni. Na kterýžto kříž i podnes ižádný nerad nohama vstúpí.

Léta 1397 ten den na letnice, zbiti sú na Karlšteině tito páni: pan Štěpán Opočenský, Štěpán řečený Poduška z Martinic, pan Strnad a Markold mistr Strakonický. A jsú zbiti od mistra Hanuše, kniežete Ratiborského. A tu jest svého kniežetstvie poskvrnil; neb prvé slúl kněz Hanuš, potom jemu řiekali mistr Hanuš, jakž jest katem byl nad pány. (Knížeti Hanušovi pro vraždu říkal lid mistr Hanuš; mistr bylo tolik co kat; z toho vznikla později nesmyslná povídačka, že král Václav IV. býval doprovázen katem.)

DROBNOSTI.

Jak žije česká inteligence. V Českém Brodě měli 23. března Kollárův večer, na němž přednášel prof. Jaroslav Vlček, redaktor Josef Miškovský, recitovala slečna Eisova, zpíval inženýr Ursiny. Redaktor Našich Hlasů napsal o večeru: „Kollárův večer, jejž minulé neděle Sokol brodský pořádal na památku 50. výročí básníkovy smrti, zůstavil v nás dojmy chmurné netoliko pro nesplněné touhy našeho slovanského proroka, ale pro stálou mělkost našeho života. Co nemá neslušné reklamy, nemá naděje na úspěch. Barnumština vyhovuje lehké povaze, třeba poslední peníze z kapes tahala. A k lehkomyslnosti druží se netečnost jedněch a povýšenost druhých. Není zajisté pouhou náhodou, že z pěti místních lékařů nebyl na tomto večeru ani jediný a z devíti doktorů vůbec toliko jeden advokát. Toť tedy inteligence nepopíratelná. Kdo je vina? Na straně té či oné, nebo na obou? Snad zemdlel Sokol ve své činnosti, ale takovýchto příkladů, kdy ve svém vzletu nebyl podporován a byl ponechán skoro sám a sám, viděli jsme v poslední době více. Je v tom poučení i pro Sokol, aby neodvracel se v nejmenším od směrů lidových . . .“

Z pěti místních lékařů nebyl ani jediný a z devíti právníků jediný advokát přišel poslechnout něco o Kollárovi. Inteligence nemá duševních potřeb, ona má diplomy. Jednou se s tím česká inteligence shledá, a vlastně už shledává. Při mrtvotě ducha vlastního dává se opanovávati dryáčníky z nižších vrstev.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Už noc byla, svítil měsíc a mráz pokryl louže blánkami matného stříbra. Foma šel chodníkem a rozbíjel svou holí tyto blánky a ony smutně chrupaly. Stíny od domů ležely po cestě černými čtverci, a od stromů — pohádkovými ozdobami. A některé z nich byly podobny tenkým rukám, bezmocně se chytajícím země...

— Co nyní dělá? — myslil si Foma, představuje si ženu osamělou, v koutě těsného pokoje, uprostřed červenavého polosvitu...

— Nejlépe bude zapomenouti na ni — rozhodl u sebe. Ale zapomenouti nebylo lze, a ona stála před ním, vyvolávajíc v něm brzo ostrou lítost, brzo podrážděnost, ba až zlobu. Ale obraz její byl tak jasný, a myšlení naň tak těžké, tak jako by nesl tuto ženu s sebou v prsou svých... Proti němu jela drožka, plníc ticho noční rachotem kol po kamení a skřipotem jejich po ledu. Kdykoli vjížděla do pruhu světla, hluk jejích pohybů byl hlasitější a živější, ve stínu však zvučel tíže a temněji. Vozka i passažér kývali se a poskakovali v ní; oba z jakési příčiny nahnuli se ku předu a spolu s koněm činili jednu velikou černou hmotu. Ulice byla zpestřena skvrnami světla a stínů, ale v dálce mlha byla tak hustá, jako by stěna zahrazovala ulici, vyvyšujíc se od země do nebe. Fomovi, sám nevěděl proč, přišlo na mysl, že tito lidé nevědí, kam jedou... A on sám též neví, kam jde... Vzpomněl si na svůj dům — šest velkých pokojů, v nichž žil sám. Tetka Anfisa odjela do kláštera a snad se již nevrátí odtamtud, zemře... Doma— Ivan, starý a hluchý podomek, Sekletěja — stará panna, kuchařka a komorná, a černý, huňatý pes, s tupým, jako u sumce, čumákem. A pes také starý...

— Ba, snad že už opravdu se třeba ženit... — vzdychnuv, pomyslil si Foma.

Leč bylo mu nevolně, ba i směšně při myšlénce, jak lehko se může oženit. Může hned zítra říci kmotrovi, aby mu namluvil nevěstu, a měsíc nemine, když už v domě spolu s ním bude žít žena. A ve dne, v noci bude u něho. Řekne jí: „Pojďme se projít!“ — a ona půjde... Řekne: „Pojďme spat!“ — a také půjde... Zachce se jí líbati jej — a bude líbat, i kdyby on nechtěl. A říci jí — nechci, odejdi! — urazí se... O čem s ní bude možno mluvit? A co mu dovede říci?... Přemýšlel a představoval si známé slečny, kupecké dcery. Některé z nich byly velice sličné, a on věděl, že nejedna ochotně si ho vezme. Ale ani jednu z nich nechtěl by vidět u sebe jako ženu svou... Jak to musí být stydno a protivno, když dívka stává se ženou... A co říkají sobě mladí, po svatbě, v ložnici? Foma se pokusil rozvažovat o tom, co by řekl v tom případě, a zmateně se zasmál, nenacházeje nijakých případných slov... Potom vzpomenul na Ljubov Majakinovu. Ta zajisté sama by první promluvila jakýmis cizími jí a nesmyslnými slovy... Zdálo se mu, ani nevěděl proč, že všecka slova její jsou cizí a že nemluví to, co má mluviti dívka jejích let, zevnějšku i původu..

A tuto jeho mysl utkvěla na stescích Ljubiných. Šel nyní tišeji, překvapen jsa tím, že všichni lidé, jimž jest blízký a mnoho s nimi mluví, — mluví s ním vždy o životě. I otec, i tetka, kmotr, Ljubov, Sofja Pavlovna — všichni buď učí jej chápati život, nebo si stýskají naň. Vzpomněl si na slova, řečená staříkem na parníku, a mnoho jiných poznámek o životě, výčitek a hořkých žalob naň, jež letmo slyšel od různých lidí.

— Co to znamená? — přemýšlel, — co je to život, nejsou-li to lidé? Ale lidé vždy mluví tak, jako by to nebyli oni, ale jako by bylo ještě cosi kromě lidí a bránilo jim žíti. Možná, je to ďábel?

Řezavý pocit strachu uchvátil hocha; otřásl se a bystře se ohlédl dokola. Na ulici bylo pusto a ticho; temná okna domů matně hleděla do soumraku nočního a po stěnách, po plotech v patách za Fomou pohyboval se jeho stín.

— Vozka! — hlasitě zavolal, zrychluje kroky. Stín se zděšeně zachvěl a strašivě se plazil za ním, nemluvný a černý. Fomovi se zdálo, že naň ze zadu dýše chlad a cosi ohromného, neviditelného, ale strašného jej stihá. Ve zděšení skoro rozběhl se proti drožce, s rachotem se objevivší odkudsi ze tmy, a když sedl do drožky, ještě nedovedl ohlédnouti se zpět, ač si toho přál...

VII.

Minul asi týden času od hovoru s Medynskou. Dni i noci obraz její neodstupně stál před Fomou, vyvolávaje v srdci jeho nyjící cit tesknoty. Chtělo se mu jíti k ní a bolest po ní ho trýznila, že až v kostech jej lámalo od touhy srdečné znova býti u ní. Mlčel však zasmušile, chmuřil se a nechtěl ustoupit této touze horlivě se obíraje obchodními věcmi a budě v sobě zlost proti ženě. Cítil, půjde-li k ní, že ji neuvidí již takovou, jakou ji opustil, v ní musilo se cosi změniti po rozmluvě s ním, a již neuvítá ho tak laskavě jak jej vítávala dříve, neusměje se naň jasným úsměvem vzbuzujícím v něm jakési zvláštní myšlénky a naděje. Boje se, že toho všeho nebude a že musí se státi něco jiného, stále se zdržoval a mučil...

Práce a stesk po ženě nepřekážely mu přemýšleti také o životě. Neusuzoval o této záhadě, vyvolávající již v srdci jeho neklidný cit; on ani nedovedl

usuzovati, avšak jal se citlivě naslouchati všemu, co lidé říkali o životě, a snažil se vštěpovati si v paměť tyto řeči. Nevysvětlovaly mu nic, a jenom množily jeho rozpaky a rodily v něm podezřívavý pocit vůči lidem. Lidé byli obratní, chytří a vtipní, — to viděl; v obchodech s nimi vždycky bývalo třeba vésti si ostražitě; věděl již, že v důležitých chvílích nikdo z nich nemluví to, co si myslí. A vnímavě je sleduje, cítil, že vzdechy jejich a nářky na život vyvolávají v něm nedůvěru. Mlčky, podezřívavým pohledem přihlížel ke všem, a tenká vráska přetínala jeho čelo...

Jedenkrát z rána, na burse, kmotr mu řekl:

— Ananij přijel .. Volá tě... Na večer zajdi k němu, ale hleď jazyk svůj krotit... Ananij bude jej rozhoupávat, abys začal o obchodech zvonit... Je chytrý, starý čert... Bohulibý lišák... pozdvihne oči k nebesům, ale tlapu ti vsune za ňadra i měšec ti vytáhne... Hezky na pozoru...

— Jsme mu dlužni? — otázal se Foma.

— A jak by ne! Za loď nákladní nemá zaplaceno..., a dřev vzato nedávno přes šestnáct mandelů... Bude-li všecko najednou žádat — nedávej... Rubl je věc lepká, čím déle v rukou se bude obracet, tím více kopejek se k němu přilípne... Rubl — ten je jako pěkný holub — polítá sobě ve vzduchu, a ejhle — celé hejno ti do holubníka přivede...

— Ale přece, jak mu peněz nedat, když jich požadá?

— A nechať pláče a prosí, ty také breč — ale nedávej...

— Půjdu již... řekl Foma.

Ananij Savvič Ščurov byl velkoobchodník dřívím, měl ohromnou pilu, stavěl nákladní lodi, plavil vory .. Vedl obchody s Ignátem, a Foma nejednou vídal tohoto staříka vysokého a přímého jako sosna, s obrovskou bílou bradou a dlouhýma rukama. Jeho veliká a pěkná postava s otevřenou tváří a jasným pohledem vyvolávala ve Fomovi cit úcty ke Ščurovu, ač slyšel od lidí, že tento „lesňák“ zbohatl nečestnou prací a nehezky žije ve svém domě, v zapadlé vsi lesního újezda. A otec vyprávěl Fomovi, že Ščurov v mladosti, když byl ještě chudým mužíkem, poskytl u sebe útulek v zahradě, v koupelně, arestantovi, a arestant dělal mu falešné peníze. Od té doby právě začal Ananij bohatnout. Najednou koupelna jeho shořela, a v popelu jejím našli zuhelnělou mrtvolu člověka s rozbitou lebkou. Mluvili ve vsi, že Ščurov sám zabil dělníka svého — zabil a potom ho spálil. Podobné věci děly se nejedenkrát u tohoto staříka ušlechtilého vzezření; avšak takové řeči se mluvily též o mnohých boháčích městských — všichni prý nahromadili své miliony loupežemi, vraždami a — především — výdejem falešných peněz. Foma od dětství poslouchával podobné příběhy a nikdy dříve nepřemýšlel, jsou-li podstatny či ne.

Věděl také o Ščurovu, že stařík sprovodil se světa dvě ženy — jedna z nich umřela první noc po svatbě v objetí Ananijově. Potom odloudil ženu synu svému, a syn z hoře upadl do pití a div nezhynul v opilství, v čas se však vzpamatoval a šel hledat spasení do pousteven, na Irgiz. A když umřela mu snacha-milostnice, Ščurov vzal si do domu němé děvče — žebračku, a po tento den žije s ní, a ona mu nedávno porodila mrtvé dítě... Jda k Ananijovi do hospody, kde se ubytoval, Foma bezděky vzpomněl si na vše, co slyšel o staříkovi od otce a jiných lidí, a cítil, že Ščurov jest mu podivuhodně zajímavý.

Když Foma, otevřev dveře, uctivě stanul na prahu maličkého pokojíka s jedním oknem, z něhož viděti bylo toliko rezavou střechu sousedního domu, — spatřil, že starý Ščurov právě se probudil, sedí na posteli, opřev se o ni rukama, a hledí na podlahu, sehnuv se tak, že dlouhá a bílá brada ležela na kolenech. Ale i sehnutý byl veliký...

— Kdo to vstoupil? — nepozdvihuje hlavy tázal se Ananij sípavým a hněvivým hlasem.

— Já. Buďte zdráv, Ananiji Savviči...

Stařík pomalu pozdvihl hlavu a přimhouřiv veliké oči, vzhlédl na Fomu.

— Ignátův syn, co?

— Ten právě...

— Nu, sedni sem... sedni tuhle k oknu... podíváme se, co z tebe je... Což pak, nechceš se čajem trochu napojit...?

— Vypil bych trochu...

— Pokojský! — vzkřikl stařík, vypínaje prsa, a zabrav bradu v hrst, jal se mlčky prohlížeti Fomu. Foma též naň hleděl, z podobočí.

Vysoké čelo staříkovo bylo všecko zpřetínáno vráskami a kůže na něm byla temná. Šedé, kučeravé prameny vlasů pokrývaly jeho skráně a špičaté uši; modré, pokojné oči dodávaly vrchní části obličeje jeho výrazu moudrého, ušlechtilého. Dlouhý, tenký nos, zahnutý dolů, jako by se ukrýti chtěl v bílých kníreech; stařík hýbal rty, z pod nich blýskaly žluté, drobné zuby. Na něm byla navlečena růžová košile sitcová, podpásaná hedvábným pásečkem, a černé šaryváry, zasunuté do bot. Foma hleděl na jeho rty a myslil si, že najisto stařík jest takový, jak mluví o něm...

— No, jako chlapec byl's otci podobnější... — pojednou řekl Ščurov a vzdychl. Potom, pomlčev, otázal se: — Pamatuješ se na něho, na otce? Modlíváš se za něho?

— Musíš, musíš se modlit! — pokračoval, vyslechnuv krátkou odpověď Fomovu. — Veliký hříšník byl Ignát a umřel bez pokání... v lichou hodinu...[1]) veliký hříšník! (Pokračování.)

[1]) Pověra o hodinách šťastných a nešťastných, příznivých a nepříznivých; doleji podobná pověra o kýchání, snu, ptačím štěbotu. Pozn. překl.

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 13. dubna 1902. Číslo 29.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

JARNÍ.

Máj navrátil se zase
a vzkétá strom i květ,
po nebes modrém jase
vlá různých mráčků let.

Slavíčí písně znějí
ze křovin po stráni
a sněžný brav se v reji
jetelem prohlání.

Mně není v skok, ni pění,
sám chorý v trávě dlím,
naslouchám z dálky znění
a nevím sám, co s ním.

Přeložil B. Pfleger.

ŠŤASTNÝ KANAĎAN.

(Napsal Henry David Thoreau. Vyňato z jeho spisu Walden.)

Kdo jiný to teď ráno přichází k mé chýši než v pravdě homérský či paflagonský muž — má tak vhodné a poetické jméno, že bohužel nemohu ho zde otisknouti — Kanaďan, dřevorubec, fošnař, který umí za den padesát fošen prodlabati, který si včera večer pochutnával na svišti, jejž mu jeho pes chytil. I on slyšel o Homérovi, a „kdyby nebylo knih," nevěděl by, „co dělat za deštivého počasí," třeba že myslím nepřečetl do konce jediné během mnoha deštivých dob. Nějaký kněz, který uměl dokonce řecky čísti, naučil ho v jeho vzdálené rodné osadě několika veršům z bible a nyní on drží knihu a já musím mu překládati, jak Achilles kárá Patrokla pro jeho smutné vzezření. „Proč slzy proléváš, Patrokle, jako mladá dívka?"

Praví: „To je pěkné." Pod paždím nese velikou otep kůry z bílého dubu pro nemocného, kterou dnešního nedělního jitra nasbíral. „Myslím, že není hříchem, když se člověk dnes do něčeho takového pustí," praví. Stěží bys našel jednoduššího a přirozenějšího muže. Neřesti a nemoci, které vrhají takové temné stíny na svět, pro něj jakoby nebylo. Asi osmadvacetiletý opustil před dvanácti léty Kanadu i otcovský dům a šel po práci do Spojených Států, aby si vydělal peníze a koupil na konec farmu, snad někde v rodném kraji. Byl uhněten z těsta hodně hrubého: tělo silné a nemotorné, přece však ne bez půvabu nesené; šíje tuhá a sluncem opálená, temné husté vlasy a mdlé, ospalé modré oči, které se však někdy živějším výrazem zaleskly. Nosil ploskou šedivou soukennou čapku, svrchní kabát špinavé barvy a boty z hovězí kůže. Byl veliký jedlík masa a obyčejně nosil si svůj oběd na místo své práce, — několik mil za mým domem kácel celé léto dříví — v cínovém džbánku: studená jídla, často studenou svištì pečeni a kávu v kamenné láhvi, jež mu na provázku od pasu visela, a často nabídl mi doušek. Chodil časně kolem do práce, jda přes moje bobové pole, ale nebylo u něho toho neklidu a spěchu, jaký Yankeeové na jevo dávají. Nepotrhal se. Jen když vydělal na živobytí — o ostatní se mnoho nestaral. Často schoval svůj oběd v křoví, když jeho pes cestou chytil sviště, a vracel se půl druhé míle, aby jej připravil a schoval do sklepa domu, ve kterém bydlel, když byl před tím půl hodiny uvažoval, zdali by jej pro jistotu raději až do večera neměl pohroužiti do rybníka — rád se dlouho zdržoval při podobných thematech. Říkával, když ráno šel kolem: Jak jsou ti holubi blízko sebe! Kdybych nenádeničil, zaopatřil bych si všechno maso honbou — holubi, svišti, králíci, koroptve — na mou věru! za den bych si zaopatřil všechno, co bych potřeboval na týden."

Byl zručným dřevorubcem a liboval si při svém umění ve všelijakých ozdůbkách a příkrasách. Stromy řezal vodorovně a při samé zemi, aby výhony, které potom vyrazily, byly mocnější a sáně se mohly přes pařezy přesmyknouti; nenechal celého stromu, aby podpíral dříví v sáhy srovnané, nýbrž otesával jej až z něho byl tenký kůl nebo tyčka, kterou bylo možno posléze rukou přelomiti.

Zajímal mě, poněvadž byl tak klidný a samotářský a při tom šťastný; pramen dobré-

ho rozmaru a spokojenosti řinul se z jeho očí. Jeho veselost byla nezkalená. Někdy navštívil jsem ho při jeho lesní práci, jak kácel stromy, a pak mě pozdravoval úsměvem nevyjádřitelného uspokojení a pozdravem v kanadské frančtině, ačkoli anglicky mluvil stejně dobře. Když jsem se k němu přiblížil, ustal v práci, natáhl se s polo zadrženým úsměvem u pařezu smrku, který porazil, a sloupnuv spodní kůru sbalil ji v kuličku a žvýkal, při tom se smál a povídal. Taková bujnost jím hrála, že se někdy svalil a válel se po zemi směje se něčemu, nač právě myslil a co ho k smíchu nutkalo. Rozhlížeje se po stromech říkal: „Můj ty pane! však já zde mám při kácení dosti vyražení; nepotřebuji lepší zábavy." Časem, když neměl co dělat, bavil se celý den v lesích kapesní pistolí a vypaloval v pravidelných přestávkách při chůzi pozdravné výstřely. V zimě míval oheň, na kterém si o polednách ohříval v kotlíku kávu; a když se usadil na pařezu, aby poobědval, sýkorky někdy se sletovaly kolem něho, spouštěly se mu na rameno a zobaly brambor, který držel v ruce; a on říkával, že „rád vidí kolem sebe ty malé kamarády."

V něm vyvinut byl po výtce člověk živočišný. Tělesnou vytrvalostí a soběstačností byl příbuzen smrku a skále. Ptal jsem se ho, není-li někdy večer unaven, když po celý den pracuje; odpověděl, upřev na mě upřímný a vážný pohled:: „V celém svém životě nebyl jsem unaven." Ale člověk rozumový a tak zvaný duševní dřímal v něm jako v děcku. Byl vychován tím neškodným a neúčinným způsobem, jakým katoličtí kněží vyučují domorodce, při němž žák nikdy se nevychovává, aby dosáhl určitého stupně vědomí, nýbrž pouze určitého stupně víry a úcty, a dítě nevychovává se v muže, nýbrž v dětském stavu se udržuje. Když ho příroda tvořila, dala mu údělem silné tělo a spokojenost a opřela ho po obou stranách úctou a důvěrou, aby prožil svých sedmdesáte let jako dítě. Byl tak přirozený a prostý, že by nemělo významu představovati ho; stejně byste mohli svému sousedu sviště představit. Byl by ho shledal právě takovým, jako vy. Nehrál žádné úlohy. Lidé mu platili mzdu za práci a tak pomáhali ho živit a šatit; ale názoru si s nimi nikdy nevyměňoval. Byl tak jednoduše a přirozeně pokorný — může-li býti pokorným nazván ten, kdo vůbec nemá nároků, — že pokora nebyla u něho patrnou vlastností a nedovedl ji ani pochopiti. Moudřejší lidé byli mu polobohy. Když jste mu vyprávěli, že někdo takový přišel, dělal, jako by myslil, že bytost tak veliká ničeho od něho nemůže očekávati, nýbrž že všechnu zodpovědnost na sebe vezme a jej prostě v zapomenutí ponechá. Nikdy neslyšel zvuku chvály. V obzvláštní úctě měl spisovatele a kazatele. Jejich konání bylo mu zázrakem. Když jsem mu říkal, že hodně píši, domníval se dlouho, že tím myslím pouhé psaní rukou, neboť sám uměl psáti rukopisem ku podivu pěkným. Někdy jsem našel jméno jeho rodné obce pěkně napsáno ve sněhu u silnice se správným francouzským akcentem, a poznal dle toho, že šel kolem. Ptal jsem se ho, zdali by si nepřál psáti svoje myšlenky.

Pravil, že četl i psal dopisy těm, kteří toho nedovedli, ale že se nikdy nepokoušel psáti myšlenky — ne, nedovedl by, nedovedl by to složiti, nevěděl by, jak do toho, to by ho utrápilo, a pak by přece bylo třeba zároveň míti pozor na slabikování!

Slyšel jsem, jak vynikající učenec a reformátor se ho ptal, nepřál-li by si, aby se svět změnil; ale on vyraziv ze sebe zvláštní zvuk podivení, odpověděl svým kanadským přízvukem, nevěda, že taková otázka kdy dříve byla kladena: „Ne, takhle se mi líbí dost." Filosofa, který by s ním byl obcoval, byl by na mnohé věci přivedl. Na cizince byl by dělal dojem, že nemá vůbec o ničem ponětí; já však někdy jsem v něm viděl člověka, jakého jsem před tím neviděl, a nepoznal jsem, zdali je tak moudrý jako Shakespeare nebo tak prostě nevědomý jako dítě — zdali při něm mám hádati na jemné vědomí básníka nebo na tupost. Občan jeden mi říkal, když ho potkal toulajícího se vesnicí, s čapkou do čela vraženou a pohvizdujícícího si, že mu připomněl přestrojeného prince.

Jeho jedinými knihami byly kalendář a arithmetika, ve které se opravdu znal. Kalendář mu byl jakýmsi naučným slovníkem, který, po jeho mínění, obsahoval výtah lidského vědění, čímž také do značné míry jest. Rád jsem ho slyšel, když se rozpovídal o rozličných reformách naší doby a vždy díval se na ně se stránky nejjednodušší a nejpraktičtější. Před tím o takových věcech nikdy neslýchal. Ptal jsem se ho, zdali by se obešel bez továren. Řekl, že nosí šaty z vermontského sukna, doma dělaného, a ty že jsou dobré. Zda by mohl postrádati kávy a čaje? Poskytuje-li naše krajina ještě jiný nápoj kromě vody? Namáčí si prý bolehlavové listy do vody a pije to, a myslí, že je to za velikého parna lepší než voda. Když jsem se ho ptal, zdali by mohl býti bez peněz, dokazoval vhodnost peněz takovým způsobem, že to připomínalo nejdůmyslnější domněnky o vzniku tohoto zařízení, ba i původ slova p e c u n i a. Kdyby měl vola a chtěl dostati v krámě jehlu a nitě, tu soudil, že by bylo nepohodlné a brzo nemožné, zastaviti část zvířete, jež by se rovnala potřeb-

né ceně. Byl by obhájil mnohá zařízení lépe, nežli leckterý filosof, protože, měře je vlastní potřebou, uváděl správný důvod pro jejich výhody a přemýšlení nepřivedlo ho na jiné. Jindy, slyše, jak Plato definoval člověka — dvojnožec bez peří — a že kdosi ukazoval oškubaného kohouta a jmenoval ho Platonovým člověkem, pokládal za důležitý rozdíl, že kolena se opačně ohýbají. Někdy říkával: „Jak já rád povídám! Na mou věru, povídal bych celý den!“ Ptal jsem se ho kdysi, když jsem ho několik měsíců nebyl viděl, zdali letos v letě nepřišel na nějakou novou myšlenku. „Můj ty Bože,“ řekl, „člověk, který musí pracovati, jako já, má dost na tom, nezapomene-li na myšlenky, které měl. Ten, se kterým pracujete, třeba rád pospíchá; a pak, na mou duši si musíte hledět díla a myslet na plevel.“ Při podobných příležitostech ptával se mne především jiným, zdali jsem zas něco pěkného vymyslil. Jednoho zimního dne ptal jsem se ho, zdali je vždy sebou spokojen, neboť rád bych mu byl vštípil nějakou vnitřní pobídku, jež by mu nahradila kněze vnějšího, a nějaký vyšší důvod jeho žití. „Spokojen!“ pravil, „někteří jsou spokojeni jednou věcí a druzí jinou. Někdo snad, když má všeho dost, je spokojen, že může celý den seděti zády u ohně a břichem u stolu, na mou věru!“ Ale nikdy, ať jsem dělal co dělal, nemohl jsem ho přimět k duševnímu názoru na věci; nejvyšší, co zdá se že chápal, byl pouhý prospěch, takový, jaký myslím každé zvíře dovede oceniti; a to, jsem přesvědčen, platí o většině lidí. Jestliže jsem mu navrhoval nějaké zlepšení v jeho způsobu života, odpověděl pouze bez známky lítosti, že už je příliš pozdě. Ale skrz na skrz byl proniknut vírou v poctivost a podobné cnosti.

Dřímala v něm jistá opravdová, třeba nepatrná originálnost a sem tam jsem pozoroval, že sám myslí a vlastní svoje mínění vyjadřuje — zjev tak vzácný, že bych kdykoli deset mil cesty šel, abych jej pozoroval; cílem bylo obrození mnohých společenských zařízení. Ačkoli v řeči vázl a snad se nevyjadřoval zřetelně, vzadu byla vždy představitelná myšlenka. Ale jeho myšlení bylo tak primitivní a do jeho živočišného života vnořeno, že ačkoli více slibovalo než myšlení člověka pouze školsky vzdělaného, zřídka uzrálo v něco, co by za zmínku stálo. Jeho příklad ukazoval, že mohou býti velmi schopní lidé v nejnižších vrstvách života, kteří, třeba žili ustavičně v ústraní a byli nevzdělaní, dívají se na svět vlastníma očima, anebo se vůbec nesnaží viděti — kteří, ačkoli temní a kalní, jsou tak bezední, jako prý Waldenský rybník.

SMÍCH MRTVÝCH.

Tys neviděl a neslyšel to? Vskutku?
My živí hráli
to staré, obehrané drama „Život“.
Mrtví kol stáli, mrtví se nám smáli!
Nediv se — v hrobě je tak dlouhá chvíle
a známý kus přece zase časem baví —
Chodí sem pilně. Hlava vedle hlavy...
Úlohy svoje znají ještě mnozí
a některý ji s námi odříkává.
Vždy stejná slova: „bída, štěstí, sláva“.
trpící množství — šťastní polobozi,
osoby hlavní — podřízené role —
nahoře někdo — někdo v prachu dole. —
Umělci chladní — diletanti s citem,
nejmenší rytíř s největším vždy štítem.
Figury stejné věčně — stejné řeči,
dav malých, aby velký zdál se ještě větší —
Ti herci ubozí!
Do pathosu se nutí, do posy —
A mrtví smíchem po zemi se válí:
„Což my jsme také takhle vypadali?“...

*

Zahradní dekorace — plno kvítí —
a na jeviště měsíc jasně svítí —
Dva na lavičku sedli pod jabloní —
On šeptá jí a ona hlavu kloní —
Vždyť jeden druhého má tolik rád!
Nuž, slyšíš teď? Slyšíš mrtvé se smát?
Výměna kulis. Někdo na náměstí
ohnivě řeční, spásu druhům věstí —
a k přísaze svou ruku každý zdvih' —
Nadšení roste... Slyšíš mrtvých smích?

*

Všemu se smějí — Drsné, sladké řeči,
i gestům Činů. Jim se nezavděčí
láskou ni kletbou — štěstím, smutkem v tichu.
Slzy i úsměv — všecko je jim k smíchu —
Jen neodstupuj! Odříkej svou roli —
směj v radosti se — plač, když rána bolí —
Ať spoluhráči tvoji tebe haní
neb tleskají ti, šklebí se neb klaní,
vše zůstaň lhostejným vždy svému duchu.
Těch mrtvých smích nechť zní ti stále v uchu
Ty chvilky zde lze snadno spočítati —
Pak s mrtvými se budem živým smáti.

M. Votrubová.

VŠERUSKÁ VÝSTAVA LIDOVÉ PRÁCE.

V Petrohradě 30./17. března 1902.

Pohltila mne „severní Palmíra“ — Petěrburg, největší ze slovanských měst, nesoucí německé jméno. Není to jediným kuriósem ve slovanštině!

V Petrohradě objevilo se také jaro. Dvorníci na policejní rozkaz jali se čistit dlažbu od zbytků ledu špínou prosyceného. Dali se do toho, ne-li s větší chutí

pražských metařů, tož jistě s větším hlukem. Znějí údery jejich sekáčů, motyk a lopat. Hlučné debaty jejich i vozka, obstarávajících vyvážení ledu a časté míchání do toho jadrných slov policistu převládá nad hlukem, působeným ostatním obyvatelstvem. Ekypáží táhnou se po obou stranách trochu živějších ulic nepřetržité řady. V poměru k množství povozů nejsou chodníky pěšími přeplněny. Láce izvoščíků a rozlehlost města jsou příčinou, proč obyvatelstvo Petrohradu tak mnoho jezdí. Láce izvoščíků činí možným, aby kuchařka jdoucí do trhu neb učedník odvádějící boty, vzali si na to izvoščíka. Letos nejsou v postě zábavy úplně zapověděny, a proto je ruchu všude dost. Chrámy jsou hojně navštěvovány gověuščimi (chystajícími se ke zpovědi), ulice plny procházejících a spěchajících, krámy gostinného dvora se podobají obrovským čtvercům úlů, obsypaných roji, oddíly vojska táhnou sem, táhnou tam, leckdes zablyští se leskle žluté přilby hasičů, uniforma za uniformou, livrej za livrejí, a zas uniforma. Ty masy nohou se pohybují trochu těžkopádně. Výjimku činí hbité nohy nádherných klusáčů (ryzáků) a koketně cupající nožky dámiček, pěstujících sport s obnažováním nohou výše kotníků, k čemuž kaluže na chodníkách dávají jim zvláště vítanou příležitost.

Ponořil jsem se do toho ruchu jako jedna z těch kapek, jež, díky nezpůsobu petrohradských okapů, dští ze střech na oděv. Kapky mizí v proudu na dlažbě a jednotlivec ve vlnách lidského moře.

Petrohrad málo spí — vlastně nespí vůbec. O jedné nebo druhé s půlnoci je na ulicích ruchu jako v Praze o poledni.

▪

Zatím však dosti o Petrohradu. Účelem dopisu jest zpráva o nedávno otevřené „vserossijskoj kustárno — promyšlennoj výstavkě“ (všeruské výstavě lidové práce).

Vydatné reklamy ve formě obrovských štítů na mohutných stožárech, prapory označených, umístěny jsou na nejfrekventovanějších ulicích. Novinářských reklam po řídku, referátů rovněž. Otevřena jest výstava pod protektorátem J. V. carevny Alexandry Feodorovny a jest umístěna v carském paláci Tavríčeském. Nevede sem koňská dráha; elektr. tramwaye dosud Petrohrad nemá. Ačkoli ony štítové reklamy upozorňují, že lze se dostati na výstavu dostavníkem za 6 kopejek, dopřál jsem si raději luxusu petrohradských kuchařek a učedníků — izvoščika, jenž elegantní ekypáží dovezl mne k výstavě ze vzdálenosti asi jako od vinohradského kostela do Král. Obory — za 40 kopejek. — Žádná slavnostní brána, praporů a dekorace nepatrné množství. Z nádvoří teče hojně kalné vody na uliční stružky. Někteří Petrohraďané si mně stěžovali, že je rodné jejich město špinavé. Potěšil jsem je, že Vídeň v tom ohledu je o něco horší. Mnohý v tom nachází útěchu, ví-li, že jiný je na tom hůře. Ale tím kalem je mnoho vinna dlouhá petrohradská zima. V letní době se činí pro čistotu ulic a odstranění prachu velmi mnoho.

Obrovské dva sály sloupové a všechny vysoké a světlé prostory obou křídel jsou doslovně přeplněny výstavními předměty. Na úkor přehlednosti jsou přeplněny. Nedostatku místa hleděno vyhnouti se dřevěnými přístavbami v nádvoří i ke křídlům, avšak ani to nestačuje. Nehledě k přeplněnosti, neposkytuje výstava dosti úplného obrazu všech oborů lidové práce a jmenovitě není tu znázornění postupu výroby. Tyto nedostatky jsou nápadny tím, že tato výstava není novinkou. V menších rozměrech pořádány byly už často takové výstavy, a trvá stálé museum předmětů domácí výroby. Rozvržena je výstava dle gubernií, což vadí přehlednosti, pováží-li se, že súčastněny jsou 54 skupiny krajů ruských, kromě zvláštního oddílu emira bucharského, prací vězňů a společností svépomoci.

Úprava jest místy velmi vkusná, a jakmile se vybavíme z dojmu přeplněnosti a osvojíme si přehled, můžeme se oddati požitkovému nazírání do toho mraveniště, po zapadlých sněhem vesnicích, po roztroušené domácí výrobě lidové práce, vzdálené mnohdy nejen sty a tisíci kilometry od kulturních středisk, ale i prostorem času na celá století od moderní výroby fabrik. A s druhé strany celé řady fabričního průmyslu těží z této roztroušené, klopotné práce. Podati poněkud obšírnější obraz celé domácí výroby není možné v tomto dopise. Vždyť jest o tom předmětu celá řada spisů a článků odborných, mnohé zemské výbory gubernské (počtem 34) věnují speciální sumy toho druhu práci, v Permi je banka „kustárno-promyšlennå“ a v ministerstvu orby zaměstnán zvláštní komitét zájmů domácí výroby. — Současně s otevřením výstavy zahájen sjezd podporovatelů domácí výroby řečí ministra orby Jermólova.

▪

Jaký druh výroby je předmětem domácí práce rozličných, zde zastoupených národností Ruska? Hned u vchodu nás vítají nejobyčejnější proutěné a dřevěné výrobky: koše, části primitivního náčiní mužického. Avšak hned vedle padají do oka velmi jemně provedené přepychové předměty, o nichž by se za to míti mohlo, že jsou výsledkem složité práce tovární, kdyby nás nepoučovaly prakticky zde provedené příklady o tom, s jakými jednoduchými nástroji pracuje kustarj. Bohužel jest způsob výroby živým příkladem slabě na výstavě zastoupen. Výroba dřevěných lžic, pletených krajek a gravirování na skle jsou jedinými, živou prací ilustrovanými oddíly. Nejčetněji snad je zastoupeno tkalcovství, krajkářství a vyšívání. Vzorky těchto výrobků znázorňují poněkud i povahu výrobců: tmavé, skoro jednobarvé, bez lesku tkaniny a výšivky ponurou povahu Velkorusky; pestré, nejvíce v běločerveném, nebo bělomodrém tónu držené práce charakterisují čistotnou, veselou

dceru čiperné Ukrajiny; stříbrem, zlatem, červeným a zeleným hedbávím se skvoucí tkaniny skrytě koketní povahu Orientálek.

Katalog výstavní rozděluje vystavené předměty ve 21 skupinu, ale jsou příliš obšírné názvy, na př. pod jménem: výrobky dřevěné a látky; nebo výrobky kovové; výrobky předené a tkané atd. Každá z těchto skupin má řadu pododílů.

Kromě pojmenovaných nejdůležitějšími výrobky domácími jsou: Stroje a nástroje; povozy; výrobky keramické a z drahých kamenů; kůže a kožešiny; koberce, sukna, plsť; krajky a vyšívání; hudební nástroje; obrazy posvátné a jarmareční; chemikálie; cukrářství; hrnčířství. — V jednotlivých skupinách táhnou se dlouhé řady stupnic druhů. Tak na př. skupina dřevěných výrobků zaujímá velikou sbírku předmětů od dřevěné lžíce a misky, přes kbelíky, soudky kolovraty, stavy, hrábě, ouly, sáňky atd. až do skvostných divanů a mosaikových desek stolů. Skupina výrobků z kovu zahrnuje rovněž takovou řadu prací od prosté kudličky a skoby do složitých strojů hospodářských a parního stroje.*)

Příjemno jest zříti velikou hojnost nadpisů: „prodáno“. Přes polovičku je prodáno v prvních dnech otevření výstavy. Tu hned padá do oka obchodní nedovednost slovanského lidu. Není větších zásob ku prodeji toho, co se líbí. Jinak tomu rozumějí Arméni, Tataři a Čerkési. Ti vedle předmětů na podívanou mají plné bedny zboží na prodej, s nímž konají dobré obchody. .

Velmi podrobně, s větší znalostí věci jest znázorněn stav odborného školství pro domácí průmysl. Ačkoli se těmto školám leccos vytknouti může, lze míti potěšení alespoň z jejich trvání. Snad časem budou přece tím, čím býti mají.

*

S největšími patrně prostředky přistoupila k výstavě správa vězení — a snad i s největší dovedností. Účastníť se zhusta výstav zajímavými kolekcemi vezeňských předmětů i výrobků vězňů. Nad třásněmi ozdobeným vchodem vedle čísla sálu zní nadpis: „Oddíl pomocné akce.“ Ale uvnitř z každé cely zní „memento“ a z každého kouta: „quos ego!“ Co dokazují skvělé výrobky vězňů? Že za těmi tlustými stěnami a zamřížovanými okny sedí legiony čiperných hlav a dovedných rukou, které na svobodě užívají těchto darů nesprávně, nebo zlobou jiných lidí tkví v kleštích vězeňského řádu. Tento řád vynucuje z oněch dovolených rukou práci, které zneužívají, jsouce na svobodě, anebo které věnovati by se mohli jako plnoprávní lidé, kdyby nebylo zloby jiných.

Nejvíce se věnují vězňové tkalcovství, provaznictví, truhlářství, kovářství, zámečnictví a čalounictví. Jsou zde vystaveny elegantní kočáry a saně jejich výroby. Také pěkně pracovaný a neobvykle zajímavé formy parní stroj s kotlem.

Zdvořilý, hezký oficírek vězeňský nám dává objasnění. Mocným dojmem působí pohled na řetězy a pouta, vězni vyrobená, jimiž snad za nedlouho budou obtíženy ruce, které je kovaly a pilovaly. Útulné cely pro samovazbu tak neviňoučce svítí nám vstříc bělostí stěn a klenby! Chránící mříží v okně, pevnou železnou postelí, dubovým stolem a jadrnou cementovou podlahou přesvědčují o své solidnosti, — ventilací, elektrickým světlem a zvonkem o komfortu a obrazy svatých na poličce v rohu zvou k nábožnému rozjímání. Ano, snad, jakožto gymnasista, unavený shlukem nepokojných hlav, byl bych s chutí v takovém kumbálku pracoval svá pensa a četl romány. Nyní však hřmí v uši zvukem pout a vzdechů to ticho cely. Děkuji spěšně ochotnému officíru a již jsem u východu. Potkávám se tu s hejnem uniformovaných děvčátek, nějakého dívčího ústavu žaček, tak mezi 15—17 lety. Nakoukly do vězeňského oddílu, ale hned se vracejí. „Tam je tak strašno!“ Jdou dále, zevlujíce, štěbetajíce.

Přišly k oddílu hraček. V tomto oboru dosáhli kustaři značné dovednosti. Pozoruhodný jest realismus, věrné podání typu a úzkostlivé přidržování se vzoru přírody. Tak na př. dokonale provedené figurky krav se skutečnou srstí věrně znázorňují počet žeber vyhublých mužických krav a koníci s vysedlými kyčlemi se zdají říčet hlady.

„Ach, jaká je to krásná kočička!“ — volá žabec, nejvíce se vzpíravší návštěvě vězení. „A jaký je směšný tenhle Němec,“ ukazuje na provedenou figurku šosatého „šúlmajstra“. Tak, jen si jdi blíž k těm kočičkám a směšným Němcům! Na hrůzy vězení máš času dost. Co tam?! Tu máš kočičky, tu máš směšné Němce — na!

O—č.

STUDENTSKÝ KOUTEK.

Léta ot narozenie syna božieho *1402*, mistr Jan Hus z Husince rodem, počel kázati v Betlémě. A tak obecně pravie, že dokud jest kázal na pány, rytieře a panoše, na měšťany a řemeslníky, všichni jeho chválili a byli naň laskavi. Ale když se na kněžstvo obořil a na papeže i na jiné stavy duchovnie, tak jeho mnozí odpadechu. A papež skrze žaloby kněžské poče jeho pohoniti do Říma, a kletbu naň vydá.

Léta *1402* ukázala se hvězda s ocasem, kometa, a svým ukázáním mnohé zlé věci znamenala České zemi. Neb v to léto přijel král Uher-

*) I zvláštnostmi je výstava bohata. Připomínám jen zvláště jemné vyšívání nohou bezrukého děvčete, krajky, vyráběné zde 12letým děvčetem pro objednavatele z Ameriky, varhany s dobrým zvukem a bezvadně sladěné, u nichž píšťaly a klaviatura jsou z hrnčířské hlíny.

sky Sigmund do Čech, a mnoho zlého učinil s pomocí některých pánuov českých... Jal krále Václava bratra svého, a do Vídně jej do vězení vydal. A Prokopa markrabí Moravského bratra svého strýčeného také jal, gleitovav jej s Bezdězi k sobě; a táhl s ním k zámkuom, kteříž se krále Václava přidrželi, až i před Blaník přitáhl; tu jej kázal na taras svázati (a k němu střéleti), až i hrad Blaník museli králi Sigmundovi Uherskému dáti. A tak búřky a války v Čechách i na Moravě byly sú. Neb král Václav, když z toho vězení z Vídně ušel a do Čech se vrátil*), nikdy těm pánuom nevěřil, aniž mezi ně více jezditi chtěl. To bylo jeho druhé jímanie. — Také v to léto Míšenský přitáhl do země, návodem těch pánuov, kteříž proti králi byli. I zbil u Prahy v obořе jeleny.

Mnozí se na to tieží, proč jest král Václav jímán od pánov? Tak pravie, že Říše za něho velmi zle stála. A přijiežděli k němu mnozí, jakožto k Římskému králi, žalujíce jemu svých nehod a bezpráví. On na to málo dbal, a druhých i před se nepustil. O to s ním páni často mluvili, aby toho polepšil: on také málo na to dbal; z toho jim líto bylo, i nejměli k němu lásky. K tomu také král Uherský Sigmund, bratr jeho, a jiní vždy naň přimlúvali a žalovali. Takž pak jedno s druhým strmácevše, i jímali se s ním. On potom věčně se jim nedověřil, a páni jemu také. Král pak sdělal sobě milostníky z lidí rovných (chudé panoše), a byl na ně laskav a pomáhal jim, a na pány netbal ničehéhož.

Potom léta božieho *1403* Zbyněk arcibiskup dobyl jest Mikše Zúle (pro lúpež) na Čajchanově hrádku (kterýž nynie slove Kostkóv Hrádek) a kázal jeho všecky zvěsiti na pražské šibenici, a Zúle najvýše. Toho Zúle s jeho se všemi mistr Hus provodil až blíž k šibenici, a navedl jeho na to, že obrátiv se k lidu řekl: „Svatá obci, prosímť vás, proste za mě pána boha!" A to se stalo v středu před S. Marketú. (Ten Zúl visel sedm let, neb byl za hák oběšen a jeden blázen byl jemu nohu utrhl jednu, chtě jeho dosáhnouti a pochovati. Neb jest každého viselce, kteréhož mohl dosáhnuti, rád pochoval, aneb do Prahy přinesl, a postavil jeho v noci bokyni, a ona musila zjednati, aby jeho nesli k Sv. Štěpánu na Rybníček, kdežto takové lidi, nebolito stínané, pochovávaji.)

---

*) Král Sigmund v ty časy byl přijel do Čech z Čech do Uher, a dobýval hrádku Skalice blízko od Sv. Prokopa, a dobyl i rozmetal. Racek Kobyla byl se na něm zavřel; a když srozuměl, že chce k němu (Sigmund) šturmovati, a že by se neobránil, skradl se v noci dolóv s svými se všemi na Rataje na hrad; takže na něm ižadného nenalezli, jedinú babu a svini

DROBNOSTI.

Šťastný Kanaďan. Obrázek v dnešním čísle uveřejněný vybrali jsme z knihy W a l d e n čili Ž i v o t v l e s í c h od H. D. Thoreau. Už jednou jsme na tuto neobyčejně poutavou knihu upozornili. Thoreau, americký myslitel a trochu podivín, žil v letech 1817—1862. Český překlad prof. Zdeňka Franty vychází u nakladatele Jana Laichtera na Kr. Vinohradech, sešit po 30 h. Thoreau žil delší dobu jako poustevník v lesích a napsal o svém tehdejším životě knihu. V ní mezi návštěvníky svými vylíčil také tohoto Kanaďana.

° ° °

Moudrost starých Čechů za zrcadlo vystavena potomkům J. A. Komenského nazývá se sbírka českých přísloví a pořekadel, kterou prof. Jan V. Novák vydal právě v České Akademii.

Komenský vřel pro jazyk mateřský a poklad jeho pečlivě sbíral. Když pořádal věcný a jazykový materiál pro první Bránu, sbíral jadrná rčení lidová, na nichž jevily se vtipné úsudky lidu jak o věcech přírodních tak o rozličných činech nebo vlastnostech lidských. Bylo to vůbec snahou Bratří, kteří vážili si mnohem více jadrné a vtipné řeči lidové než ozdůbek a okras dle spisovatelů latinských, jak bývalo za jejich časů modou. Bratr Červenka sbíral už před Komenským; a bratr Blahoslav přijal sbírku Červenkovu do své Gramatiky. Komenský vybral svou sbírku — hlavně k účelům didaktickým — ze sbírky Jakuba Srnce z Varvažova (vydána 1582) i z Červenkovy. Naproti tomu sbírky Flaškovy neznal.

Komenský takto rozuměl příslovím: „Přísloví neb přípovídka jest krátké a mrštné nějaké propovědění, v němž se jiné praví a jiné rozumí, to jest slova znějí o nějaké zevnitřní, tělesné, známé věci a namítá se jimi něčeho vnitřního, duchovního, méně známého. Ku příkladu, když dím: S l e p ý o b a r v á c h s o u d i t i n e m ů ž, míním to, že čemu kdo nerozumí, o tom mluviti a soudu vynášeti nemá. M e z i s r š n ě n e d m ý c h e j, t. hněvivého člověka nepopouzej. K d o c h c e ž í t i, m u s í s í t i t. kdo chce užitek bráti, musí pracovati; kdo chce učeným býti, učiti se musí atd." —

° ° °

J. S. Macharovy Konfese vyjdou naším nákladem v nedlouhé době jako samostatná kniha o 27 tiskových arších. Originální obálka opětně od Františka Kupky v Paříži. Cena výtisku 5 korun, pro stálé předplatitele „Času" snížení.

° ° °

Listárna. Neuveřejníme verše T a j e m n ý j e zdee, studie S o c i á l n í n á z o r O t a k a r a B ř e z i n y, K. P. Tetmajera D o n e k o n e č n a, Š ť a s t n á c h v í l e pana A 13., verše V ů l e a u g u r ů, povídku H r b a t á. Pan J. H. O překlady z franštiny málo stojíme, raději z angličiny. Třebas pro dětský koutek, což?

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Hříšnější snad ne nežli druzí, — posupně řekl Foma, uražen jsa pro otce.

— Než kdo — na příklad? — přísně se otázal Ščurov.

— Málo-li je hříšníků?

— Hříšnější nad Ignáta nebožtíka jeden člověk je na zemi — prokletý farmazon,[*]) tvůj kmotr Jaška... — odsekl stařík.

— Víte to jistě? — poptal se Foma s úsměvem.

— Já? Já vím! — bezpečně řekl Ščurov, kývnuv hlavou, a oči jeho potemněly. — Já sám též stanu před Hospodinem — ne lehko... Těžkou nůši ponesu s sebou před svatou tvář Jeho... Já sám také jsem těšil ďábla... jenže já v milost Páně věřím, ale Jaška nevěří ani v kýchnutí, ani v sen, ani ve štěbot ptačí... Jaška v Boha nevěří... to já vím! A za to, že nevěří — ještě na zemi bude potrestán!

— Také to víte? — zeptal se Foma.

— Také to... Ty si nemysli — vždyť já i to vím, že je ti k smíchu, když mne poslouucháš... Jaký to, hm, prorok! Ale člověk, jenž mnoho zhřešil, — vždycky bývá moudrý... Hřích — učí... Od toho právě Majakin Jaška je moudrý až vzácnost...

Poslouchaje siptící a bezpečný hlas staříkův, Foma si pomyslil:

— Smrt cítí, jak vidět...

Pokojský, malinký člověk s bledou, jako otřelou tváří, donesl samovar a rychle, drobnými kroky odběhl z pokoje. Stařík rozbíral na okenním prkně jakési uzlíčky a mluvil, nehledě na Fomu:

— Smělý jsi... A pohled máš — temný... Dříve bývalo světlozrakých lidí více... od toho, že dříve duše byly světlejší... Dříve všecko bylo prostší — lidé, i hříchy... ale nyní všecko je učeně moudré... che-che-che!

Zavařil čaj, sedl proti Fomovi a znovu začal:

— Ve tvých letech otec tvůj... — vodákem tehdy byl a u naší vesnice s karavanou stál... — Ve tvých letech Ignát mi byl jasný jako sklo. Pohleděl si na něho a — na ráz vidíš, jaký je člověk. A na tebe hledím, ale nevidím, co jsi? Kdo jsi ty? Ani sám ty, chlapče, toho nevíš — proto i zahyneš... Všichni nynější lidé musejí zahynout, protože — sebe neznají... Ale život je vichřice, a nutno umět najíti si v něm svou cestu... kde je? A všichni se pletou... a ďábel — je rád.... Jsi ženat?

— Ne ještě, — řekl Foma.

— Tu to máme... neženat, ale viď, že dávno už hanebník... Nu, a pracuješ v obchodě svém mnoho?

— Musím... já s kmotrem prozatím...

— Jakou máte nyní práci? — kývaje hlavou, mluvil stařík a oči jeho stále hrály, brzo temnějíce, brzo znova se vyjasňujíce. — Vy nemáte práce! Dříve kupec za obchodem koňmo jezdil... v metelici, v noci... jede! Loupežníci čekali naň na cestě a zabíjeli... umíral mučedníkem, krví smyv své hříchy... Nyní ve vagoně jedou... depeše rozesílají... ba, na ten prý už přišli výmysl, že v kanceláři svém mluví člověk a pět verst daleko je ho slyšet... to už není bez ďáblova rozumu!... Sedí člověk... Nehýbá se... a hřeší proto, že je mu dlouhá chvíle, že nemá co dělat: mašina za něho dělá vše... Práce nemá... a bez práce... člověk zahyne! Opatřil se mašinami a myslí si — dobře! A ona, mašina, — ďáblův lapák je ti. Tebou on tě chytá... V práci není času ke hříchu, a při mašině — máš svobodno! Od svobody — zhyne člověk, jako červ, obyvatel útrob zemských, hyne na slunci... Od svobody člověk zhyne!

A pronášeje odděleně a bezpečně slova svá, stařík Ananij čtyřikráte ťukl prstem do stola. Tvář jeho zářila zlobnou vítězoslávou, prsa vysoko se vzdýmala, a stříbřité vousy brady bezzvučně se ševelily po nich. Fomovi bylo krušno hledět na něho a poslouchat jeho řeči, neboť v nich zvučela neotřesitelná víra a síla víry této mátla Fomu. Zapomněl již na vše, co věděl o staříkovi a več ještě nedávno věřil jako v pravdu.

— Kdo dává svobodu tělu — hubí duši — mluvil Ananij a hleděl na Fomu tak podivně, jako kdyby viděl za ním ještě někoho, komu je bolestno a strašno slyšeti jeho slova a jehož strach a bolest radovaly jej... — A všichni vy, nynější, zhynete od svobody... Ďábel vás polapil... odebral vám práci, podstrčiv vám svoje mašiny a depeše.. A už žere svoboda duši lidí... Nuže, pověz, proč jsou děti horší nežli otci? Od svobody, ano! Proto pijí, i neřesti plodí s ženskými, i zdraví je v nich méně proto, že je práce méně a veselého ducha není proto, že starostí není... Veselost v čas oddechu přichází, ale nyní nikdo není utrmácen...

— Nu — tiše řekl Foma, — neřesti plodili a opilci byli i dříve neméně, myslím...

— Ty to víš? Kdybys mlčel! — vzkřikl Ananij, hrubě a přísně blýskaje očima. — Tenkrát měl člověk i síly víc... podle síly i hříchy byly... Ale vy, nynější, síly máte míň a hříchů víc... a hříchy ohavnější... Tenkrát lidé — byli jako duby... I soudu se jim dostane od Hospodina podle sil jejich... Těla jejich budou zvážena, a andělé změří krev jejich... a uvidí andělé Boží, že nepřevýší hřích váhou svojí váhy krve a těla... rozumíš? Vlka neodsoudí Hospodin, jestliže vlk ovci shltí... pak-li

---

[*]) Lidově zkroucené slovo „francmaçon“ (svobodný zednář) Smysl poodchýlen ve významu „neznaboh“.
Pozn. překl.

však krysa [illegible] rovní se ovcí — krysu On odsoudí!

— [illegible] mohou lidé vědět, jak Bůh bude soudit člověka? — zamyšleně otázal se Foma. — Je třeba viditelného soudu...

— Proč — viditelného?

— Aby lidé rozuměli...

— A kdo kromě Boha je mým soudcem?

Foma pohleděl na staříka a umlkl, svěsiv hlavu. Znova vzpomněl si na uprchlého trestance, zabitého a spáleného Ščurovem, a znova věřil, že tomu tak vskutku bylo. I ženštiny — ženy a milovnice tento stařík zajisté sprovodil do hrobu těžkým laskáním svým, rozdrtil svou kostnatou hrudí, vypil šťávu života z nich těmato tlustýma rty, i nyní ještě červenými, jakoby věru na nich ještě nebyla uschla krev žen, umírajících v objetí jeho dlouhých a žilnatých rukou. A hle, teď on, čekaje smrt, která již je někde blízko u něho, počítá hříchy své, soudí lidi, i sebe soudí zajisté... a praví: kdo, kromě Boha, jest mým soudcem?

— Bojí-li se, či ne? — otázal se sebe Foma a zamyslil se, z podobočí pokukuje na staříka.

— Ano, chlapče! Mysli... — pokyvuje hlavou, říkal Ščurov, — mysli, jak máš žít... Kapitály v srdci malé, ale rozpřáhnutí veliké... abys nezkrachoval před sebou samým! cho-cho-cho!

— Podle čeho víte, kolik já čeho mám v srdci? — zasmušile řekl Foma, uražen jsa jeho smíchem.

— Už vidím! Všecko znám... protože — žiju já dávno. O-o-cho-cho! Jak dávno žiju! Stromy vyrostly a pokáceny a domy již z nich vystavěli... a povetšely i domy... a já všecko jsem to viděl a pořád jsem živ... A když si vzpomenu chvílemi na život svůj, tehdy si pomyslím: což opravdu jeden tolik mohl provésti? Což opravdu všecko jsem to prožil?... — Stařík drsně a přísně pohleděl na Fomu, pokýval hlavou a umlkl.

Nastalo ticho. Před oknem na střeše domu cosi nehlučně praštělo: hluk kol a temný hovor lidí doléhal z dola, s ulice. Samovar na stole pěl unylou píseň. Ščurov upřeně hleděl do sklenice s čajem, hladil opětovně bradu, a slyšet bylo, že v prsou jeho cos chroptí, tak jako by se tam tíha nějaká převracela.

— Těžko se ti žije bez otce? — ozval se jeho hlas.

— Přivykám... — odvětil Foma.

— Jsi bohat... až Jakov umře — budeš ještě bohatší... všecko ti odkáže...

— Není mi toho třeba...

— A komu pak? Jedinou dceru má... a dceru ty přece bys si měl vzíti... Že je ti kmotřenka a scukojenka, to není neštěstí! Dá se to srovnat... A oženil bych se... co takhle žít? Viď vláčíš se po holkách pořád?

— Ne.

— Mluv si! E-eche-che... vymírá kupec... Vyprávěl mi jeden lesník, — žvaní-li, či nežvaní, — že prý dříve všichni psi vlky byli... a zvrhli se ve psy... Tak věru i náš stav... také brzo všichni psy budem... Vědám se vyučíme, modní klobouky na makovice nastrčíme, a všecko takové, čeho je třeba, uděláme — proto, abychom tvářnost svou ztratili... Ničím nás od ostatních lidí nerozlišíš... Zavedli takový pořádek, aby všecky děti do gymnasií dávali... I kupce, i šlechtice, i měšťany — všecky jedním lakem natírají... oblekou je šedivě a učí všechny jedné vědě... pěstují člověka jako strom. K čemu to? Nikomu není známo. I poleno jedno od druhého aspoň součkem se rozezná, ale rozeznává se... a tu chtějí lidi tak ostrouhat, aby všichni jedné tváře byli... Brzo na nás, na staříky, víko... a-ano! Snad nikdo už ani neuvěří, tak za padesát let, že jsem já na světě žil... Ananij, Savvův syn, příjmím Ščurov... tak, ano tak! A že jsem se já, Ananij, kromě Boha nikoho nebál... A že jsem byl v mládí mužíkem a země jsem měl dvě a čtvrt dėsjatiny a na stáří jsem hromadil jedenáct tisíc děsjatin a všecky s dřívím lesním... a peněz snad dva miliony.

— Hle, stále říkají — peníze? — řekl Foma s nevolí. — A jakou z nich má radost člověk?

— Mm... — zahučel Ščurov. — Špatný z tebe bude kupec, jest-li síly peněz nechápeš...

— Kdo ji chápe? — otázal se Foma.

— Já! — ubezpečeně řekl Ščurov. — I každý rozumný člověk... Jaška také chápe. — Peníze? Toť, hochu, mnoho! Rozlož si ty je před sebou a porozvaž — co obsahují v sobě! Tenkrát pochopíš, že to všecko je — síla lidská, všecko je to — rozum lidský... Tisíce lidí ve tvé peníze život vložili... a vloží tisíce... A ty je můžeš všecky, ty peníze, do peci hodit a dívat se, jak budou hořet... A budeš se v tu chvíli za vládce pokládat...

— Toho lidé nedělají...

— Proto, že hlupáci peněz nemívají... Peníze pouštějí v obchod... při obchodu lid se živí, a ty's nade vším tím lidem — hospodář... K čemu Bůh člověka stvořil? I aby se člověk k Němu modlil... Byl samoten a samotnému bylo Mu teskno... nu, i zachtělo se Mu vládnouti... A poněvadž člověk stvořen jest ku obrazu, jak řečeno, ku podobnosti s Ním, proto i člověk chce vládnouti... A co kromě peněz vládu dává?... Tak, ano tak!... Nu, a ty — přinesl jsi mi peníze?

— Ne... — odvětil Foma. Od řečí staříkových v hlavě jeho bylo těžko a smutno, i byl spokojen, že hovor přešel konečně na obchodní pole.

— To je daremnost! — řekl Ščurov, přísně nachmuřiv obočí. — Lhůta prošla — třeba platit...

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 20. dubna 1902. Číslo 30.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, pulletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé deníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

JARO.

Na svatého Řehoře
přeletěly vlaštovičky přes moře.

Štěbetaly, šveholily: »Nesem máj!
Rozvíjej se zeleňoučko luh i háj!«

Převalil se vítr teplý přes Dunaj,
pobíhá on, povídá on: »Jde už máj!«

Laškuje on, šepotá on do ucha,
ale někdy na záda i zabuchá.

Na záda on bílým horám zabuchá:
»Vyslíkej se honem, babko, z kožucha!

Hraj, muziko, na cimbaly, zvuč a hraj!
Ověnčen a opentlen jde vonný máj!«

František Táborský.

Jaro v Písmě.

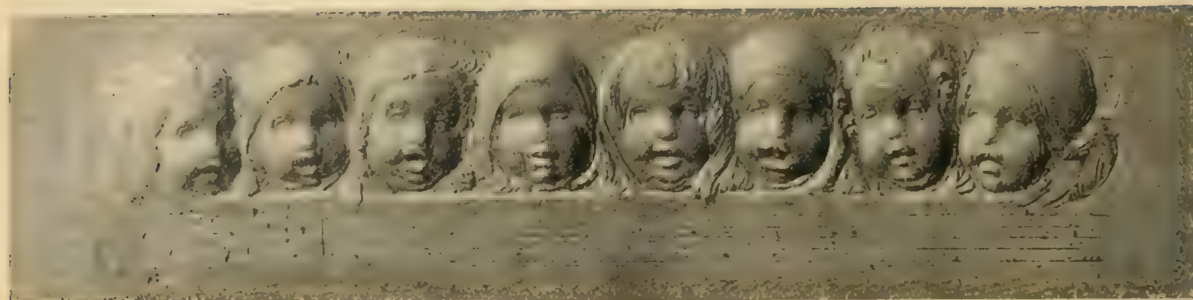
Aj, zima pominula, prška přestala a odešla.

Kvítečko se ukazuje po zemi, čas prozpěvování přišel,
a hlas hrdliččin slyší se v krajině naší.

Fík vypustil holičky své, a réví rozkvetlé
vydalo vůni.

Věj, větříčku půlnoční, a přijď, větříčku polední,
provéj zahradu mou, ať tekou vonné věci její.

Píseň Šalomounova.

Jaro dětí.

Svatý Jiří vstává,
zemi odmykává,
aby tráva rostla,
tráva zelená, růže červená.

Přišlo jaro do vsi,
kde jsi, zimo, kde jsi?
Byla zima mezi námi
a teď už je za horami,
hu, hu, hu,
jaro už je tu!

Májový deštíček
dej nám ho Pánbíček,
aby se vydařil
na poli chlebíček.

Dej nám Pánbů deštíčka
na naše políčka,
aby se zdařilo
žito i pšenička.

Vyjdi, vyjdi, sluníčko,
na to naše políčko!
Svitiž, svitiž, sluníčko,
dám ti zlaté jablíčko.

Hřej, sluníčko, hřej,
hory, doly hřej,
povyskoč si výše,
na té naší střeše
kolo udělej!

Haj, bělounké husičky,
do čisťounké vodičky,
nechť peříčko pěkné máte,
až se okoupáte,
haj, haj, haj!

O čmelákovi.

Letí pán přes boří,
sám sobě hovoří,
má krátké nožičky,
černé nohavičky,
má očička račí
a křídelka ptačí.

O SLEPÉM CHLAPCI.

Měli v Úněticích chlapce od narození slepého. Batolil se po světnici, potom když byl starší, chodíval po hmatu po dvoře a po zahradě, odvážil se i před vrátka. Ostatní děti ze vsi, kamarádi, měli ho rádi a hrávali si s ním. Ale ze všech kamarádů chlapec nejraději měl svého psa, chundelatého Vořecha. Chodíval s ním, a Vořech skákal, štěkal a největší radost míval, když se spolu v trávě nebo na slámě váleli a tahali.

V sedmém roce otec chlapcův povídal: „Jářku, matko, tak se mi zdá, že ten náš chlapec nebude asi docela slepý, dobře cítí, když shasíme světlo, nebo když najednou slunce vpadne do světnice. Což abych ho vzal do Prahy a zeptal se doktorů na radu?“

Ujednáno-uděláno. V Praze jeden slavný doktor poznal, že chlapec má jen zvláštní jakýsi zákal, který se dá operací vyléčiti. Zákal odstranil a chlapec viděl. Jen nějakou dobu musil ostat v Praze v nemocnici. „Lidé zlatí!“ — vyprávěl jeho otec — „povědět vám nemohu, co ten chlapec dělal, když jsem si ho vezl domů. Oči vyjevené, hlavu obracel na všechny strany, nic nemluvil, jen se pořád díval. Až jsem měl strach, aby se mu v hlavě nepohnulo.“

Přijeli domů a seděli u stola, chlapec se už upokojil trochu, hledí na všecky a radostně rozpráví. V tom vchází do dveří čeledín Josef a za ním žene se — Vořech! Štěkal, skákal plný radosti, že má zase kamaráda u sebe. Ale v tom se otec podívá na chlapce a hrozně se lekl. Chlapec hleděl na Vořecha, třásl se hrůzou a potom vypukl v hrozný křik. On svého Vořecha očima poznati nemohl, místo něho viděl jen něco čtvernohého, zubatého, co naň skákalo a chce ho snad sníst. „Honem, zamhuř oči!“ zavolal otec na něho — „a sáhni si na Vořecha! Vždyť je to Vořech!“ Rukou si chlapec přidržel oči a druhou se strachem sáhal po psu, jehož se tak lekl. A hmatem hned poznal svého starého kamaráda. „Vořechu, Vořechu!“ zvolal a mačkal ho k sobě. Smál se, a pes štěkal, a rodiče nevěděli, mají-li se smát či plakat, nebo teď teprve poznali, jak by byl býval ten chlapec nešťastný, kdyby byl zůstal slepý. Co tu člověk vidí krásy, natěší se, a on by z toho nic nebyl viděl!

Jaro větších.

SNĚŽENKA.

K pravým květinám jarním u nás náležejí podsněžník, bledule, podlíštka, orsej jarní, petrklíč, devětsil, sasanky všeho druhu a konečně i fialka vonná. Všechny rozkvétají toliko v době jarní a končí zároveň s ní také život svůj.

K vyhledání prvního kvítka jarního musíme navštíviti tamto v nížině položený les listnatý, v němž půda je s dostatek kyprá a vlhká. Hle, kterak již z daleka bělá se celá rovina, jako by čerstvým sněhem byla poprášena! Avšak není to sníh, nýbrž veliké množství sněženky čili podsněžníku (Galanthus nivalis), tak zvaného proto, že na jaře takřka pod sněhem vyrůstá, jako by se nemohl dočkati rozkvětu, aby luhy lesní, jako dříve sněhem, nyní na novo zbělely líbezným květem. Kdož by nezaplesal srdečně, spatřiv často již na počátku měsíce března půdu lesní posetou tisíci bílých květů, zvonek vedle zvonku, jeden něžnější než druhý! Kdož by nesehnul se radostně k zemi, aby poceloval milá kvítka a udělal z nich kytičku...

Jest málo kvítků v přírodě, které by člověk vítal s tak upřímnou radostí, jako po dlouhé, trapné zimě prvního toho vítěze nad Moranou a oznamovatele blížícího se jara! Jak možno však tak záhy vyvinouti se kvítku tomu? Sotva že zmrzlá půda poněkud roztála, již vyzdvihují se bělostné korunky jeho ze země, aby často vzdorovaly krutým ještě útokům mrazivého severu! Kdyby sněženka vyrůstala ze semene, nemohla by tak záhy rozkvétati, neboť všechny rostliny ze semene se vyvinující potřebují mnohem delší doby a mnohem více tepla ke svému vzrůstu, nežli se dostalo kvítku našemu. Ale sněženka vyrůstá z cibule, hluboko v země ukryté a hnědými, teplými suknicemi obalené. V této schránce bylo malé kvítko dávno již na podzim vyvinuto a připraveno vyklouznout za první vhodné příležitosti; a proto jakmile na jaře paprsky sluneční jen poněkud půdu zahřejou, každý zvoneček pospíchá z těsného úkrytu, aby svolával soudruhům na vzkříšení, aby budil a volal ostatní rostliny k slavnému z mrtvých vstání.

Z každé cibulky vyniká jeden stvol a na něm sedí či lépe visí též jeden bělostný kvítek, záležející ze tří větších jako sníh bílých, a ze tří menších zeleně pruhovaných, srdčitých lupenů květných. Pod každým květem spatřuje se bělavý listen, zimní to jeho plášť, do kterého se zabaloval, dokud byl ještě nedospělým poupátkem.

BRAVNÍK A DROZD.

Zpěv ptactva počíná znenáhla umlkat, jeť již hodnou chvíli po západu slunce...

Ze všech stran slétá se všecko k otcovskému lesu na nocleh. Pěnkavy ze zahrad, rozličné druhy sýkor; zelení zvonečkové a podobní jiní veslují mlčky přes louky a pole.

Zabloudíme zrakem stranou na blízké louky.

Rozlitá voda leskne se po nich jako zrcadlo, v němž obloha svou temně modrou tváří se shlíží. Po lukách skáče ještě několik as tak jako holoubata velikých ptáků. Kdybychom dle velikosti nesoudili, že jsou to brávníci, sotva bychom v šeru poznali, co to za chlapíky. Kropenaté bříško jejich více rozeznati nelze. Jsou to samci. Po třetí hodině s poledne slétnou s velkého hnízda svého na louky, přepustivše samičkám sezení na vejcích až do rána k desáté hodině.

Hle, i oni také se již vracejí. Letí ve vlnivé čáře k lesu vedlejšímu, sedají blízko kraje u lesa, na samém vrcholku některé z vysokých borovic. Hnízdo ze suché trávy složené a pracně uhnětené mají vždy na blízku od místa toho, kde sedí. Teď se dal jeden do zpěvu. Je to hlučný hvizd, a přece se zdá, jako by pták ten zpíval beze všeho namáhání, však také tak brzy neustane. Kolikráte již hvězdy na nebi se lesknou, a brávník dosud svou si vede. Pěkně nezpívá, to je pravda, ale tak hlučně, že ho každý pro neobyčejnost jeho časem rád poslechne. Na čtvrt hodiny za ticha večerního lze jej velmi snadno a zřetelně slyšeti. Mám brávníky rád, jsouť mezi lesními ptáky ti nejvěrnější. Neúrodnými stráněmi po horách kamenitých nikdy nepovrhnou. Jako otcové jejich, tak i oni snášejí s námi drsnou tu pohodu v horách našich.

Drozd je náš nejlepší zpěvák, a proto si ho vážíme. Slyšíte ty jemné zvuky, jak se vřele po vrcholcích stromů linou? Drozd si také rád pod večer zanotuje, ba snad zpívá ještě déle než brávník, v jehož sousedství žije. Slavíka vynáší celý svět pro skvostné zvuky jeho, leč slavík není přece tím, čím je drozd v lesích našich. Slavík je výtečný virtuos, ale drozd nadaný komponista. Opičák mezi ptactvem, kos, naučí se po slavíku tlouci, že hlasy jejich téměř ani rozeznati nelze, ale drozda nepostihne — ten je pro něj vždy originálním. Drozd je, abych tak řekl, hudebním geniem v miniatuře. Každé zašumění svadlého listu, každé zaskřípění úpící sosny novou pohnutku dá mu k tvoření nové melodie.

Teď zakdákal, jako když slepice vejce snáší, jsou to prosté i drsné zvuky, ale poslyšte tu fantasii na ně. Kolísá svým stříbrným hlasem, vyluzuje s routinou hlasy jako by z opery, pak přebíhá v tón dojemný, smutný, a hle, již zase základní tón kdákání slepice, při němž komponovati započal, z celku vyznívá. Teď umlkl na chvíli.

Ve vsi počínají zvoniti klekání. Lkavý, vážný hlas zvonku zní táhle po údolí a vlní se opět nazpět, odraziv se o blízké kamenité stráně. Mnoho-li upomínek pojí každý s dojemným hláskem zvonku večerního! Jako by se chtěly na novo v ňadrech probouzeti ty blahé chvíle šťastně prožitého mládí!

Avšak, co to? Poslyšte ty zvuky z lesa. Na dvou stranách zní ptačí hlas, jako by i v lese na klekání zvonili. Zase je to drozd. Hlas klekání nadchnul ho k nové fantasii. Nové a nové zvuky vyznívají i z komposice této. Ano, drozd je komponista...

A dlouho, dlouho zní ještě zvuky drozdů i brávníků z černého lesa. I z blízkých rybníků počínají se již skřehotavé zpěvy žab ozývati. Musí býti již velmi pozdě, neboť i příšerná káně vrací se zvolna na temných perutích zpět z lupu, do klínu hostinného lesa. Též na nás bude čas.

STRAŠIDLO?

V krajinách, kde jsou rybníky hojným rákosím zarostlé, noční poutníci byli nejednou na smrt poděšeni přepodivnými zvuky, jež z rákosí vycházely a daleko široko nočním tichem se rozléhaly; zvuky tyto byly velmi děsivé a podobaly se z daleka řvaní hněvivého býka...

Z počátku slyšeti bývá tleskání, jako když někdo prutem do vody šlehá, potom následuje silný, táhlý a hluboký ton **y-y-y**, jenž zakončuje mohutným zařváním **-búk**; a pak to jde dále rychle za sebou: **y-búk, y-búk, y-búk**, až posléze hrůzou vlasy vstávají na hlavě, a zase na novo po krátké přestávce nejhlubším basem: **y-búk, y-búk**, tak že i srdnatému muži kůže na těle naskakuje. Ký ďas vyluzuje v noční temnotě ty děsné zvuky? Strašidlo?

Nikoliv, není to strašidlo, nýbrž tvor s tělem a duší, jenž zajisté nemá ani zdání o tom, že hlučným svým počínáním ruší klid pověrečných lidí. **Y-búk, y-búk, y-búk-y-rump!** Basista, jenž tímto způsobem po celém okolí dává se slyšeti, je pták z čeledi dlouhonohých bahňáků a jmenuje se b u k á č (botaurus stellaris). Kdo by byl žádostiv věděti, jak velký ten podivný pták bývá a jakou barvitost má jeho oděv, věz, že bukáč jest asi 80 cm. vysoký, těla složitého, s úzkým, ale vysokým zobákem a se silným krkem, po jehož stranách prodloužené peří se v zadu v nepěkný hřeben sbíhá; podobný neúhledný chvost peří visí také na hrdle; hranaté tělo, postavené na dlouhých nohách a ještě delších prstech je pokryto peřím rezavě žlutým, s hojnými černými skvrnami, které se sbíhají na krku ve tři prouhy; oči jsou drobné, za temným zobákem položené, a celé vzezření tohoto podivína je jaksi neobyčejné.

Bukáč je pták více noční než denní. Za dne nejraději se skrývá, aby útulek svůj neprozradil. Teprve když čirá tma celou krajinu zahaluje, cítí se bezpečen a oddává se bezstarostně tužbám svého bukáčského srdce. Co je tetřevu tokání, co je vráně krákorání a co slavíkovi milostné klokotání, to je bukáči búkání: **y-búk, y-búk-y-rump!**

Tímto způsobem oznamuje na jaře příchod svůj z dalekého jihu, tímto způsobem dává na jevo i veškeré vnitřní pocity své. Bývá to i hlas jeho roztouženého srdce, jímž obveseluje samičku svou, když ona na hnízdě sedí a dlouhou chvíli se trápí. Při tom je tak skromný a upejpavý, že to stálo přírodozpytce velké namáhání, než se dověděli, jak vlastně podivné ty zvuky z hrdla vydává. Teprve polskému přírodozpytci Wodzickému se poštěstilo pozorovat umělce při koncertě samém. Vypravuje:

„Snažil jsem se po delší dobu, abych bukáče při bukání zastihl, ale nadarmo. Mnoho dní i nocí jsem tomu věnoval, často po několik hodin jsem jako socha po kolena ve vodě stával — vše bez výsledku: bukáč vždy mne buď zpozoroval neb ucítil a nehnul se z rákosí, tak že jsem sice zpěv slyšel, ale zpěváka ani okem neshlédnul. Konečně se na mne štěstí usmálo. Jednoho jara nastaly již dosti pozdě notné chumelenice sněhu; použil jsem jich ku provedení svého úmyslu. Za bouřlivého počasí, když se sníh s oblak sypal, že nebylo na tři kroky před se viděti, dostal jsem se až k místu, kde se před tím bukáč stále ozýval. Skrčil jsem se v rákosí, a když se chumelice utišila, spatřil jsem k největší radosti své asi na deset kroků před sebou samičku a blíže ní ve vodě stojícího bukáče. Stál zpříma, s tělem vodorovně položeným, maje zobák ponořený do vody. Čas od času slabě zabukal, při čemž voda pokaždé vystřikla do výšky, ale to pravé bukání to nebylo. Konečně po několika zvucích, jako na zkoušku pronesených, rozlehlo se vzduchem ono pověstné hluboké a široké: Y! Na to bukáč vyzdvihl hlavu z vody, mrštil zobákem zpět a hned zase jej vrazil do vody, při čemž zahučelo známé b ú k tak mocně, že jsem se až zděsil. Bylo patrno, že bukáč nejhlavnější zvuky svého bukání způsobuje srkáním vody hluboko do jícnu a opětným vystřikováním jejím z hrdla ven.

Když pták zmíněné akkordy několikrát byl opakoval, až mi husí kůže po zádech běhala, vztyčil náhle hlavu do výšky, utišil se, a bylo patrno, že poslouchá, zdali je vše bezpečno. Neshledav nic podezřelého, pustil se znovu do bukání. Zvuky, které zdáli slyšeti bývá, jako by někdo třískou do vody švihal, povstávají skutečným tlučením zobáku do vody, jež bukáč vždy několikrát opakuje, nežli se do vlastního bučení, čili lépe hrčení dává. Aby to bukání provedl, bukáč strčí zobák hluboko do vody, srká ji s velikým hlomozem do hrdla, hrče při tom, jako když člověk chřtán si klokotem proplakuje, načež následuje nejsilnější b ú k čili b r u m p, při kterém opět všechnu vodu úsilně z hrdla vystřikuje.“

Wodzicki nasytiv se neladného bučení, vyplašil ptáka uprostřed akkordu. Bukáč polekán vyletěv, vyrazil ze sebe ve vzduchu silný proud vody, jenž daleko vystřikl a patrným byl důkazem, s jakým úsilím vodu tu z hrdla vyprskuje.

O ostatních vlastnostech tohoto podivína nelze říci mnoho chvalného ani zábavného. Bukáč je samotář, žijící toliko pro sebe a nenávidějící všechno ostatní tvorstvo. Menší zvířata, přibližují-li se mu, ubíjí a pohlcuje, s většími svádí kruté boje. V hněvu se čepýří, otvírá zobák, aby se připravil k útoku, a vrhá se potom téměř slepě na svého protivníka, jemuž vráží ostrý a silný svůj zobák tak prudce do očí a do tváře, že i statečný muž má co činiti, aby k úrazu nepřišel. V klidu sedává rád s tělem vzpřímeným, maje krk, hlavu i zobák napjaty v čáře rovné a spolu šikmé. V postavení tomto více podobá se špičatému kolu z vody vyčnívajícímu než skutečnému ptáku.

Potravou jsou mu všeho druhu rybičky, žáby, mloci, hadi, ještěrky, ale také malí ptáci a ssavci až do velikosti hraboše vodního. Lov jeho počíná se večerem a končí ránem. Ač bukáč potřebuje mnoho potravy, přece nemůže se říci, že by byl ptákem příliš škodlivým. Nepotápí se a nemaje nohou tak dlouhých jako čáp nebo volavka, nemůže se ani daleko broditi, takže nucen je loviti jen na místech nejmělčích.

Blíže místa, kde své noční koncerty provádívá, bukáč mívá také své hnízdo, upravené buď na přelámaném rákosí nebo na nějakém plovoucím ostrůvku (kusu prkna nebo dřeva), jejž vítr do rákosí zahnal. Zřídka kdy hnízdo plove samo jako loďka na vodě, v kterémžto případě pak mívá vysoký podkladek z rozličného chrastí snesený, a na něm teprve prohlubinu, suchým listím a peřím vystlanou.

Samička snášívá 3—5 bledě zelenohnědých vajec, na nichž sedává 21—23 dní, nehýbajíc prý se z místa po celou tu dobu. Samec přináší jí potravu, krmí ji a baví vyluzováním oněch umělých zvuků. A samičce, jak se zdá, umělecké to vyrábění zvuků nejen čas krátí, ale také velice lahodí, neboť není známo, že by kdy z naslouchání toho byla křeče dostala, jak se lidem často prý již přihodilo.

Karel Starý.

Kniha přírody.

(Aforismy pro dospělé.)

Jsouce omezeni na knihy, třeba nejvybranější a nejklasičtější — zapomeneme na řeč, kterou mluví všecky věci a události bez metafory a která jedině jest bohatá a klasická. — Čím jsou všecky přednášky o historii nebo filosofii neb o básnictví, byť sebe lépe vybrané, nebo nejlepší společnost, nebo nejpodivuhodnější rutina životní proti nauce, jak vždy dívati se na to, co možno viděti?

Mám rád široký okraj ke svému životu. Leckdy za letního jitra sedal jsem po obvyklém vykoupání na prahu osluněném od slunce východu až do poledne, ponořen v snění, uprostřed smrků, hickorií a škump, v nerušené samotě a tichu, co ptáci kolem zpívali nebo neslyšně kolem poletovali, až sluncem, padajícím do mého západního okna nebo lomozem vozu, jedoucího vzdálenou silnicí, byl jsem upomenut, jak čas plyne. Rostl jsem jako zrno v noci v těch chvílích, jež byly daleko lepší než jakákoli práce tělesná. Nebyly časem ztraceným pro můj život, nýbrž vynahradily se mi mnohonásobně. Uskutečňoval jsem to, co si orietálové představují pod rozjímáním. Větším dílem jsem nedbal, jak hodiny ubíhají. Den míjel, jako by mně chtěl svítiti při nějaké práci; bylo jitro, a hle! už byl zas večer, a já neudělal nic, co by za řeč stálo. Místo abych zpíval jako pták, mlčky jsem se usmíval nad svým neustálým štěstím. Jako vrabec sedící na hickorii před mými dveřmi má svůj trilek, tak měl jsem svoje zasmání nebo polohlasý popěvek, který k jeho uchu dozníval z mého hnízda... Mé počínání bylo ovšem mým spoluobčanům čirou leností; ale kdyby ptáci a květiny mě zkoušeli dle svého měřítka, jistě bych při zkoušce obstál.

Šel jsem do lesů, poněvadž jsem chtěl žíti s rozmyslem, střetnouti se s pravou podstatou života a hleděti, zdali bych se nemohl naučiti tomu, čemu mne naučiti může, abych si v hodinu smrti nemusil říci, že jsem vlastně nežil. Nechtěl jsem žíti něčím, co by nebylo životem — jeť život věc tak vzácná; také jsem nechtěl žíti v odříkání, leč že by to bylo naprosto nezbytno. Přál jsem si žíti hluboko a vyssáti všecek morek života, žíti tak junácky a po spartansku, abych na hlavu porazil všechno, co není životem; zabrati kosou hodně široký řad a sežnouti jej u samé země, vyzráti na život...

Zkusil jsem mnohdy na sobě, že nejpříjemnější a nejněžnější, nejčistší a nejnábadnější společnost může poskytovati nějaká přírodní věc, a to i ubohému misantropu a člověku nejzádumčivějšímu. Nemůže býti opředen opravdu černou melancholií ten, kdo žije uprostřed přírody a může užívati svých smyslů. Každá i sebe větší bouře jest jen aeolskou hudbou zdravému a nevinnému uchu. Není, co by prostého a poctivého muže důvodně mohlo přiměti k všednímu smutku. Těše se přátelství ročních počasí myslím, že nic mi nemůže život učiniti břemenem.

Nepopsatelná jest nevinnost a dobrota přírody — slunce, větru, deště, léta i zimy — a ony samy poskytují nám stále tolik zdraví a spokojenosti a mají takovou sympatii k našemu rodu, že všechna příroda by byla dotčena a záře slunce by oslábla a mraky by slzy ronily a lesy ztrácely by své listy a v prostřed léta ve smutek se oděly, kdyby některý člověk měl kdy opravdovou příčinu k zármutku.

Všechna příroda jest jediným blahopřáním, a máte proč každou chvíli si blahořečiti. To, co má největší cenu a hodnotu, bývá nejméně oceňováno. Snadno se stává, že pochybujeme, existuje-li to. Brzy na to zapomínáme. A přec je to nejvyšší realitou. Právě fakta nejúžasnější a nejreálnější člověk člověku snad nikdy nesděluje. Pravá žeň mého denního života jest cosi tak nehmatatelného a nepopsatelného jako barvy jitra nebo večera. Je to trochu zachyceného kosmického prachu, výsek duhového oblouku, kterého jsem se pevně chopil.

Henry David Thoreau.

DROBNOSTI.

Dětské hlavičky v našem čísle dnešním jsou od mistra Josefa Myslbeka.

*

Znáte Veselé prázdniny? Knihu Karla Starého? Už je velmi vzácná ovšem, neboť vyšla roku 1881. Lze ji však přece ještě koupiti v knihkupectví Bursíka a Kohouta. Název plný zní: Veselé prázniny. Přírodovědecké obrázky z českých luhů a lesů. Sepsal Karel Starý. Se 190 původními vyobrazeními a čtyřmi přílohami, jež kreslil Karel Maixner. Jak roztomilé je v ní pro studenty vypravování, posuďte dle obrázků Sněženky a Bukáče, jež z ní dnes otiskujeme.

*

Bravníka a drozda vypůjčili jsme si z kreseb Příroda a lidé od R. E. Jamota (prof. Thomayera).

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Dostanete zítra polovinu...

— K čemu polovinu? Všecky dej!

— Tuze je nám teď právě třeba peněz...

— A nemáte jich? Však i mně jich třeba...

— Posečkejte!

— E, brachu, čekat nebudu! Ty nejsi otec... vaši lidé, holobrádci, lid jste nespolehlivý... za měsíc ty můžeš celé dílo splésti... a já z toho ponesu ztrátu... Zítra mi všecko dáš, anebo směnky protestuji... U mne věc jde do živého!

Foma hleděl na Ščurova a divil se. To byl naprosto jiný stařík nežli ten, jenž nedávno ještě s tváří proroka mluvil řeči o ďáblu... I tvář i oči tehdy měl jiné, — nyní však hleděl urputně, rty jeho se usmívaly nelítostně a na tvářích, poblíže nozder, chtivě škubaly sebou jakési žilky. Foma viděl, nezaplatí-li mu v čas — že vskutku ho nepolituje a v tu chvíli zostudí firmu protestem směnek...

— Což, špatně jdou obchody, jak je vidět? — usmál se Ščurov. — Nu, mluv upřímně — kde jsi otcovy peníze rozsypal?

Fomovi se zachtělo povyzkoušet staříka:

— Obchody jsou nepříliš veselé... — řekl, chmuře se, — dodávek není... závdavků jsme nedostali... nu, a jsou potíže trochu...

— Ta-ak!... chtěl bys vypomoci, co?

— Buďte tak dobrý... odročte platy, — požádal Foma, nesměle sklopiv oči.

— Mm... či tedy z přátelství k otci mám ti vypomoci? Prosím, pomohu...

— A na jak dlouho odročíte? — poptal se Foma.

— Hned na půl roku...

— Srdečné díky...

— Není zač... Jedenáct tisíc šest set mám za tebou... Ty, víš co: přepiš mi směnky na patnáct, zaplať procenta z té sumy napřed... a pro bezpečnost vezmu si od tebe zástavní list na obě tvé nákladní lodi...

Foma vstal se židle a s úsměvem pronesl:

— Zejtra pošlete směnky... zaplatím vám plným obnosem...

Ščurov také těžce se zdvihl se židle a neklopě očí pod posměšným pohledem Fomovým, klidně se podrbávaje po prsou, řekl:

— I tak je dobře...

— Zaplať Bůh... za laskavost...

— Co s tím! Nedáš se... sic bych já tě byl polaskal! — lenivě pronesl stařík, ceně zuby.

— Hm, ano! Padnout vám do rukou...

— Teplo by ti bylo...

— Zahřál byste, darmo mluvit...

— Nu však už, chlapečku, dosti! — přísně řekl Ščurov. — Ač ty si myslíš pro sebe, že nejsi hloupý.. však je to záhy... Sehrál jsi hru bez výhry a prohry, a už se začal chvastat!... Ale vyhraj na mně — a potom tancuj radostí... Buď s Bohem... A penízky zítra přichystej...

— Nemějte obav... S Bohem!

— Buď s Bohem!

Vyšed za dvéře pokoje, Foma zaslechl, jak si stařík zívl táhle a hlasitě, a potom začal zpívati sípavým basem: „Mi-ilo-osrdenství dvéře otevři nám... bla-hoslavená Rodičko Boží..."

Foma odnášel s sebou od staříka dvojitý cit: Ščurov se mu i líbil i zároveň mu byl protivný...

Vzpomínal si na řeči staříkovy o hříchu, přemýšlel o síle víry jeho v milosrdenství Boží, a — stařík budil v něm cit, blízký úctě. „A tento také o životě mluví... a hle — hříchy své zná a nepláče, nestěžuje si. Zhřešil jsem — zodpovím si... Hm — ano. A ona?" — Vzpomněl si na Medynskou a srdce jeho svíralo se steskem.

— A ona — pokání činí... nepochopíš při ní — zda jen na oko, aby soudu se skryla, či opravdu ji srdce bolí... Povídá: kdo kromě Boha jest soudcem? Ej, ty...

Fomovi se zdálo, že závidí Ananijovi, a hoch spěšně si vzpomínal pokusů Ščurova obrati jej. To vyvolávalo v něm odpor ke staříkovi, nemohl smířit svých citů a, pln jsa rozpaků, usmíval se.

— N-nu, byl jsem u Ščurova!... — řekl přišed k Majakinovi a usedaje za stůl.

Majakin v umaštěném chalátíku a s početní tabulkou v ruce netrpělivě se zavrtěl na svém koženém křesla a oživeně promluvil:

— Nalévej mu čaje, Ljubavo! Vyprávěj, Fomo... K deváté musím do rady, vyprávěj co nejrychleji.

Foma, pousmívaje se, vyprávěl o tom, jak mu Ščurov nabídl přepsání směnek.

— E-ech! — s lítostí, potřásaje hlavou, zvolal Jakov Tarasovič. — Celou mši jsi mi zkazil, brachu! Což pak lze tak přímo vésti obchody s člověkem? Tfuj! Šil mnou čert, že jsem tě poslal! Sám jsem měl jíti... Já bych ho kolem palce ohnul!

— Nu, sotva asi! Povídal: Já dub...

— Dub! A já — pila... Dub! Dub — je strom pěkný, a plody jeho jen sviním se hodí... A vychází z toho, že dub — je prostě hlup...

— Ale vždyť je to všecko jedno, platit musíme...

— S tím nemají na spěch... rozumní lidé. Ale ty... tys hotov úprkem běžet, abys peníze odvedl... kupče!

Jakov Tarasovič byl rozhodně nespokojen s kmotřencem. Mračil se a hněvivě nakazoval dceři, mlčky nalévající čaje:

— Cukr mi přistrč... vidíš,... že nedosáhnu...

Tvář Ljubina byla bledá, oči kalné, i ruce její

se hýbaly mdle, neobratně... Foma pohlédl na ni a pomyslil ... mírná jakási před otcem...“

— O čem s tebou mluvil? — otázal se ho Majakin.

Stranu hříchu...

Nu ovšem! Každému člověku své dílo je milé... a on — on je fabrikant hříchů... Dávno po něm i v trestnici i v pekle pláčí — stýskají sobě, čekají — dočkání nemají...

— Pádně mluví, — zamyšleně řekl Foma, míchaje čaj ve sklenici.

— Mně nadával? — vyptával se Majakin, jedovatě skřiviv tvář.

— Trochu...

— A co ty?

— Já... já jsem poslouchal...

— M-m... a co jsi slyšel?

— Silnému, praví, se odpustí, — ale slabému odpuštění není...

— Moudrost hluboká, pomyslíš si!... To i blechy vědí...

Povržlivé chování kmotrovo ke Ščurovu dráždilo jaksi Fomu, a hledě do tváře staříkovy, řekl s úsměškem:

— Ale vás nemá rád...

— Mne, brachu, nikdo nemá rád! — s hrdostí řekl Majakin. — A milovat mne není proč, nejsem já holka... Ale za to si mne váží... A váží si jen těch, koho se trošku bojí...

A stařík chlubně mrkl na kmotřence...

— Mluví pádně... — opakoval Foma. — Stěžuje si... Vymírá prý opravdový kupec... Všecky prý lidi jednomu učení učí... aby všichni byli stejní... jedné tváře...

— Míní, že se to nepatří?

— Patrně — míní...

— Hlu-upec! — povržlivě protáhl slovo Majakin.

— A proč? Což jest to dobře, povězte? — otázal se Foma, nedůvěřivě pokukuje na kmotra.

— Je-li to dobře — nám není známo, ale že vtipné to jest — to můžeme vidět... Když my vidíme, že, různé lidi vezmouce, shánějí je na jedno místo a vštěpují jim tam jedno mínění — musíme přiznat, že je to vtipné... Neboť — co je člověk ve státě? Nic více, než prostá cihla, a všecky cihly musí býti jedné míry... pochopil's? A lidi, kteří jsou všichni stejné výše i váhy, — jak chci, tak je položím...

— Komu pak je příjemno cihlou být, — zachmuřeně řekl Foma.

— Není řeč o příjemnosti, nýbrž o díle... Jsi-li z tvrdého materiálu, neoteší tebe... Nelze každému člověku larvu odřít... ale mnohý, je-li vykován mlatem, snadno se stane, že bývá zlatem... A jest-li hlavička lupne — co tady dělat? Byla patrně slabá...

— Mluvil také stran práce... všecko prý mašiny dělají a lidé se od toho rozmazlí...

— Jela kmotra, nevěděla kam! — povržlivě máchl rukou Majakin. — Podivno je mi to, — jakou máš chuť ke vší ničemnosti! K čemu to?

— Je to nesprávné? — otázal se Foma, zamyšleně se zasmáv.

— Co správného může on vědět? Mašina! Kdyby povážil on, staré dřevo, — co to je asi, ta mašina. — Železná je! — tak tedy, jí nemusíš litovat, opatřil bych si ji — a kuje ti ruble... beze slov, bez potíží... pustíš ji a ona se točí. Ale člověk — ten je neklidný a vzbuzuje lítost... vzbuzuje lítost někdy až přílišnou... Naříká, běduje, pláče, prosí... do opilství se opíjí... v něm je zbytečných pro mne stránek — ach, jaké množství! Ale mašina, tak jako loket — zrovna tolik má obsahu, kolik je třeba ku práci... Nu, půjdu se oblékat... je čas.

Vstal a odešel, hlučně šmátraje pantofli po podlaze. Foma pohleděl za ním a polohlasně řekl, chmuře obočí:

— Ďas leda rozumí tomu všemu... jeden mluví tak, druhý — onak...

— A hle, v knihách je také tak, — tiše řekla Ljubov.

Foma vzhlédl na ni, dobromyslně se usmívaje. A ona též mu odpověděla nejasným úsměvem. Oči její hleděly unaveně, smutně...

— Stále čteš? — otázal se Foma.

— A-ano... — teskně odvětila dívka.

— A stýská se ti stále?

— Stýská... Protože jsem sama... Nemám s kým slova promluvit...

— Zle je s tebou...

Neřekla nic na to, ale jen sklonila hlavu a jala se pomalu přebírati v prstech krajky šátečku.

— Vdala bych se... — řekl Foma, cítě, že je mu jí líto...

— Odstup, prosím tě... — nehezky svraštivši čelo, odpověděla Ljubov.

— Proč odstup? Přece se vdáš...

— Tak! — se vzdechem a tiše zvolala dívka. — Tak i já myslím — třeba jest... totiž budu nucena vdát se... Ale jak se vdát? Víš-li — cítím já nyní... jako by mezi mnou a lidmi stála mlha... hustá, hustá mlha!

— Od knih, — přesvědčeně poznamenal Foma.

— Posečkej! A já přestávám chápat, co se děje... Nic se mi nelíbí... vše je mi teď cizí... Všecko je jinaké, než třeba, všecko není to pravé... Vidím... chápu to, ale říci, že není to tak a proč — to nedovedu...

— Ne tak, ne tak... — jektaje promluvil Foma. — To máš od knih... ano... Ač já sám také cítím, že není to tak... To snad je od toho, že jsme ještě mladí... od hlouposti...

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 27. dubna 1902. Číslo 31.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

PÍSEŇ O ROLANDOVI.

En Paris esta doña Alda
la esposa de don Roldan,
trecientas damas con ella
para la acompañar.

I.

V Paříži dlí donna Alda, zasnoubená Rolandovi;
tři sta panen u ní mešká, na povel jí ve všem hoví;
jejich střevíčky i pláště podoby jsou všechny jedné,
u jednoho stolu všechny sedávají za poledne —
všechny kromě donny Aldy; ona jako pyšná kníní
pod baldachýnem si hoví, ony zase ve předsíní.
Sto jich přede zlatou přízi, druhé sto tká skvostná roucha;
třetí sto hrá sladké písně, kterým večer Alda slouchá.

II.

Mezi jejich písní spánek k paniným se víčkům chýlí.
Divný sen zdá se jí, dívky slyší, kterak ze sna kvílí.
Těžký sen to měla jistě, zbudilať se náhle s křikem,
na své služky zavolala; přiběhly sem okamžikem.
„Co je s Vámi, donno Aldo? (tak se chvatně ptaly služky)
jaká jenom bolest plaší sladký sen vám od podušky?"
„Ach, mé dívky," praví paní, „velký žal mé srdce chvátí!
Zlověstný jsem měla sen a ten mi nedá déle spáti.

III.

Na strmé jsem hoře stála, poušť a prázdno bylo kolem;
hrozného jsem orla zřela, an se honil za sokolem;
sokolík ten přilít ke mně, za mými se ňadry schoval,
v patách za ním hrozný dravec přilíť, šat mi s ňader kloval,
peří rval a metal kolem, zkrvavil si zoban křivý,
a jak kloval, kloval, sokol vydával křik žalostivý:
A teď ze sna toho, dívky, vyložte mně, co se stane —
není divu, že mně srdce lkalo při té podívané."

IV.

První dívka, co k ní vešla, odpovídá k tomu ptaní —
(odpovídá těmi slovy): „Krásný sen jste měla, paní:
Horou St. Denisský chrám jest, sokolíkem jste vy sama,
a ten silný orel, který šat vám trhal za ňadrama
a kol sebe peří metal, bohatýr je, jenž, až vrátí
ze Španěl se domů, bude v jednom loži s vámi spáti.
Proto těšte se, má paní, nermuť vás snu přelud letmý;
znamená to, že váš ženich přijde k vám, až den se setmí."

V.

„Věští-li mně sen můj toto, je-li smysl ve tvé větě —
(odhovoří donna Alda) odměna, věz, nemine tě." —
Avšak žel, ó žel mi Aldy! neboť slyšte! V ranní chvíli
ona v ložnici své jako poraněné ptáče kvílí;
neboť v noci do Paříže — právě když se dnilo k zoři —
přibyl posel na smrt bledý, na zpěněném přilíť oři —
Mrtvým tichem po dvoraně rozlehl se výkřik žalu: —
Roland, Roland zabit ležel v černých lesích Roncesvalu.

Přeložil V. A. J.

ANNA MARIA:

JARNÍ.

Jaro se chvělo ve vzduchu a pestřilo se na ženských kloboucích, když paní Irma šla ulicí. Zlatovlasá, v černých šatech a černém baretu. Pár červenavých paprsků se jí chytlo do vlasů a pár lichotivých pohledů jí padlo do duše, jako cukr do kávy.

Její hedvábná spodnička s hedvábnou podšívkou si vesele zazpívaly štzzz . . . štzzz . . V okenních tabulích se lesklo zlatem slunce a v očích paní Irmy touha, neklid a rozechvěnost jara. Štzzz . . . šustilo hedvábí, svévolně a dráždivě, že muži oči i kníry kroutili, zastavovali se a obraceli. Jako by se to teď, právě teď byla dověděla paní Irma že je mladá a že je hezká, tak šla kropenými ulicemi . . . ulicemi, kde nad hlavami proudícího lidstva sem a tam jako rudý nebo bílý nebo modrý květ se vyhoupnul slunečník. Drnčení otevřených tramwayí, hrčení kočárů a těžký hlomoz

vozu s cihlami, překřičela lehká a bujná píseň hedvábí. Štzzz ... zpívalo hedvábí ... svítí slunce, svítí oči ... štzzz ... je venku krásně, brzy stromy pokvetou ... štzzz ... jsi mladá .. štzzz ... je dobře být na světě, když slunce hřeje ... štzzz ... je dobře žít ... štzzz.

Zasmušilá píseň hedvábí jak šampaňské v ploché sklenici zašumí ... Šampaňské opájí, ale šustot hedvábí také ... a lichotivé pohledy také ...

Paní Irma sklonila své rozjiskřené oči nad vodu a o zábradlí se opřela. Dívala se, jak drobné vlnky Vltavy jako děti si hrály a dováděly, nebo se zase kmitaly, mihotaly a třepotaly v záři sluneční jako avventurino. Byly tak smavé, veselé a svévolné jako duše paní Irmy, vědomé si svého mládí.

Když paní Irma hlavu pozvedla, viděla, že vedle ní stojí mladý člověk v bluse. Podíval se na vodu, podíval se na ni svýma probudilýma očima. Oči ty byly trochu zkoumavé a trochu zapadlé. Paní Irma se lekla těch očí ... ty nemluvily to, co zpívalo její hedvábí ... Nebyl v nich pražádný stesk, spíš tvrdá jakás zloba ... a pohrdání člověka, který má čím pohrdat a nemá z čeho se radovat. Myslivé oči říkaly: Ty celý den nic neděláš, jen po městě chodíš, aby se na tebe dívali, a já jsem celý den, co slunce svítí v továrně ... Ty jsi neměla nikdy nouze, a já nikdy přebytek ... přec jsem zrovna tak mladý jako ty, a zrovna tak schopen ze všeho se radovat jako ty ...

Paní Irma sklopila své oči, aby neviděla a neslyšela, a když hlavu nad vodu sklonila, bylo jí neveselo . . .

Slunce svítilo jako dřív, a vlnky hrály jako dřív — ale rozmar jako by voda byla spláchla. Paní Irma chtěla zase jít dále, ale bála se, že při prvním kroku hedvábí zazpívá výsměšně a drze svou píseň luxu jemu zrovna do uší. Paní Irma myslila, že hedvábí zazpívá! Hedvábí jako had zasyčelo štzzz, štzzz, štzz ... intensivně a dlouze. Oči mladíkovy zůstaly stejně resignovaně a pohrdlivě klidné, ale tvář paní Irmy polil nach studu. Styděla se za své bezstarostné mládí, za svou bujnost a lehkomyslnost, za svou hedvábnou spodničku a podšívku ... Šla rychleji a rychleji ... jako by lidí nebylo a slunce nebylo a jara nebylo ... Víc a víc křičelo hedvábí, ale docela jiné věci teď mluvilo hedvábí ... o bídě jiných, o nespravedlnosti na světě, o útiscích, o bezmocných bolestech ... štzzz, štzzz ...

A jakýsi vnitřní hlas, dobrý a kompromisní řekl paní Irmě: Vždyť to však uznáváš, cítíš to ... — tu se hedvábí najednou strašlivě rozchechtalo — ale nedovedeš podle toho žít ... nedovedeš ...

VŠERUSKÁ VÝSTAVA LIDOVÉ PRÁCE.

V Petrohradě 4. dubna 1902.

Poznamenal jsem v předešlém dopise, že jest výstava domácího lidového průmyslu umístěna v rozsáhlých prostorách Taurického paláce. Tato budova jest presentem, jímž obmyslila Kateřina II. svého oblíbence Poťomkina po připojení Krymu. Komu neimponují z minulosti válečné tahanice a nesmyslně nádherné hostiny a zábavy, jaké zde byly dávány Poťomkinem, tomu palác může býti zajímavým, že v něm bydlel, po vyzvání Alexandra I., dějepisec Karamzin a zde též skonal.

Palác není dvoru potřebným a popularisuje se; především tak, že se stává ošumělým. Výstava „kustarná“ mu nepřidává bývalého lesku. Spíše v nádherných sloupořadích připadá, jako ten mužičok v lýkových opánkách, režných kalhotech a režné též košili, přiodělý kdysi nádherným, ale obnošeným kabátem „s panských ramenou“. Tím nechci říci, že by nebyla dosti bohatá a cenná.

Ta práce, která paláce buduje, zasluhuje plnou měrou, aby jejím zastupitelům pohostinsky byly otevřeny palácové brány. Ale práce lidová se tu necítí doma: potřebuje mnoho třásní a dekorací, aby trochu byl učiněn přechod mezi řadou desítimetrových sloupů a řadou dřevěných kadeček, soudků, samovarů. Samostatná, vhodně rozpočtená budova působila by v praktickém i esthetickém ohledu příznivěji.

Jsou tu vystaveny předměty 3093 vystavovatelů, zastupujících několik milionů drobných, domácích výrobců, roztroušených po obrovské ploše evropského i asijského Ruska. Počet těchto „kustarů“ není statistikou přesně určen, poněvadž se nejen ročně, nýbrž i během roku mění. Není práce kustara jeho obvyklým řemeslem, v němž hledá obživy. Jest to práce z nouze a po většině nuzně oplácí vynaloženou píli. Tak na př. tkalcovství a krajkářství dává ženám jenom po 17—25 kop. (43—63 hal.) denního výdělku za 12—14 hod. práci. Výroba lžic však dává jen 8—10 kop. (20—25 h) denně. Táž práce muži vynese 20—30 kop. (51—76 h), tkalcovství 1 K 65 h až 0.88 K, výroba plstěných předmětů K 1.25—1.77, kdežto hrnčířství jen 64—75 h. Nejlépe jsou na tom ševci a zámečníci. Oni vydělají K 1.2—2.53, kdežto tito až K 4.56 denně.

Jak výše řečeno, domácí průmysl jest jen výpomocným, z nouze. Dlouhá ruská zima přiková mužickou rodinu na půl roku k chatě. Podle místních podmínek tvoří se druhy práce, ač v menších rozměrech pěstuje se domácí výroba všude. Tak na příklad kolářstvím zaměstnává se kde jaký mužik v lesnatých krajích Ruska a hradí spotřebu 20 milionů kol, ale výhradním zaměstnáním 20 tisíců rodin mužických jest tato práce v guberniích: Kazanské, Vjátské, Permské, Nížegorodské, Kalužské a Sarátovské.

Podobně tomuto zabývá se na 15 tisíc rodin v Archángelské a ostatních sev. gubernií smolařstvím a vytápěním dehtu. Výrobou t. zv. „ščepného továru" (dřevěné: misky, lžíce, lopaty, slánky, hrábě atd.) zaměstnává se přes 10 tis. rodin, bednářstvím přes 24 tisíc rodin, košíkářstvím a rohožkářstvím přes 20 tisíc rodin, truhlářstvím a stolařstvím nad 10 tisíc rodin. V koželužství, řemenářství a kožešnictví (spracování kůže ovčí) účastní se ke 40 tisícům rodin, hlavně na severovýchodu evr. Ruska atd. atd. Českému obecenstvu nejznámějším výrobkem domácího průmyslu ruského jsou samovary, totiž ty skutečné ruské a ne imitace vídeňská. Takových samovarů se ročně vyrobí za 5 mil. rub. a je to speciálností Tulské gub. Mnoho předmětů domácí práce chová též pražský obchod p. J. Hladíka na Václavském nám. Při této příležitosti nemohu skrýti zvláštní výsledek svého pozorování, že totiž při rusofilských sympatiích našeho obecenstva jsou nejhojnějšími odběrateli těchto ruských výrobků — Němci a Židé!

Přes 20 různých oborů této domácí práce zaměstnává, dle nejvíce podobných údajů statistiky, do 7½ mil. lidí.*) Pouze menší, a to o mnoho menší část těchto milionů rukou sahá k této práci jakožto k hlavnímu řemeslnému prostředku obživy, doplňované prací hospodářskou. Veliká většina k ní sahá, jak řečeno, z nouze, aby doplnila rozpočet výloh, které nejsou kryty hospodářstvím a ochotně od ní upouští v léta žírných egyptských krav. Poněvadž pak ty hubené kravičky v konci právě minulého století začaly se zvláštně neodbytnou důsledností se vyskytovati, chopila se vláda při účinné podpoře zemských výborů, akce ku podpoře lidového průmyslu, jenž má býti protiváhou deficitům polního hospodářství mužického. Objevily se odborné školy, dílny se zkušenými mistry-instruktory, ztuha zadrhnutý měšec podpor státních uvolnil trochu své řemínky, pořádána celá řada drobných výstav, zaopatřeno v Moskvě zvláštní museum domáckého průmyslu. Inu, objevilo se nové potvrzení pořekadla: »нѣтъ худа безъ добра« (není zle, aby nebylo dobře).

Výstavě protektorkou je carica Alexandra Feodorovna, která poctila kustary po dvakráte dosti dlouho trvající návštěvou a koupila mnoho z vystavených předmětů. Rovněž car věnoval výstavě pozornost svou návštěvou. O výstavě a pracích kustarů se hojně debatuje ve vysokých kruzích. Ve výstavním komité je mnoho lidí zvučných jmen. Zájem kustarů se stává populárním tlakem shora. Příklad Tatarů a Orientálů ostatních působil dobře na komité, postaravší se o rozprodej většiny vystavených výrobků.

Při jménu Poťomkina, v jehož bývalém paláci výstava jest umístěna, přichází mi na mysl episoda ze života tohoto státníka, t. známé „Poťomkinovy vesnice", jimiž drze klamal důvěru své velitelky. Episoda smutná každému příteli dobré věci.

Něčeho postrádáme na výstavě této a jest to nedostatkem výstavy každé. Oko se pase na předměte h pěkně vyhotovených; diváku lahodí vkusné skupiny; čistě vymytí a svátečně oblečení výrobci podávají vysvětlení, prodávají výrobky, nebo znázorňují v krásných světlých a vzdušných sálech práci živým příkladem, bez namáhání, hravě, s libovolnými přestávkami, jako mistři, vnitřnímu uspokojení ze své dovednosti se těšící. Na podiu se střídají hudebníci a pěvci lidoví (jednotlivci i sbory). Ale kde je pravý obraz té namáhavé výroby? kde jsou ty dusné, přeplněné světnice, v nichž po 6 měsíců civí tkadlec nad stavem? Kde jsou ty vesnické kovárny mužické, v nichž, jako v nějakém „Zahořově loži" se s jedné strany praží, s druhé mrazem tuhne rozpocené tělo kovářovo? Postrádáme znázornění otrocké práce ženy, s dítětem na ruce otáčející kolo těžkého přístroje. Chybí tu pohled do učazené dílny, v níž oblečený v nějaké hadříky desítiletý hoch přitlouká na kovadlině nepoměrně těžkým kladivem, namáhavě prohybuje páteř a křivě úsilím svaly bledého, dětského obličeje.

Zdá se mi, že tahle část chybí v katalogu výstavy každé. Pro ni si musí oko zvědavé dále, za stěny plátna poťomkinských vesnic všech národů. A je to škoda. Snad by to vydalo více, než hezky tlustý foliant mravoučného čtení.

Různými výrobky obeznamuje navštěvovatele výstavy se svou činností 112 odborných škol a t. zv. „vyučovacích dílen" z 28 gubernií. Není k tomu třeba slouti odborníkem, aby všímavý pozorovatel dovedl konati porovnání mezi pracemi šablonovitě pracujícího dělníka-kustara a prácí školou odchovaného, myslícího řemeslníka-kustara. Porovnání dopadá vesměs ve prospěch školy.

Sdělovati s českým čtenářem podrobnosti není možné a bylo by bezúčelné. Vystavená věc jest na vidění a ne k poslouchání. Lituji při obchůzkách výstavy, že nedoprovází mne řádný houf odborníků českých, jimž seznámení se s lidovým průmyslem ruským, polským a ostatních národů Ruska, zde zastoupených, by zajisté nebylo na škodu. Myslím, že mnohému z nich studium vkusu zdejšího by mohlo přinésti užitek a zajisté by se poučili o poměrech více, než tou nejrusofilštější řečí nějakého radikála. V Čechách je veliký počet továren na hospodářské stroje, které by s prospěchem své zboží do Ruska odbývati mohly. Na výstavě nynější, kde je mnoho druhů z odboru zemědělství vystaveno, poučil by se odborník, že jsou výrobky české lepší, hezčí a praktičtější i levnější, tudíž k vývozu způsobilé. Ale poučil by se, že se má přizpůsobiti zdejšímu vkusu a praktické potřebě hospodáře zdejšího, jenž musí přemáhati jiných poměrů podmínky, než jsou ty, pro jaké dělány jsou stroje české. Snad by si tu našel

*) Data kolísají mezi 4—7½ miliony.

i nového druhu suroviny i vzorky pro osvěžení vzhledu façony. Nemohu vcházeti v podrobnosti, ale jsem jist, že odborné oko by zde odkoukalo leccos, jinému skrytého. Vždyť jest tu representován statisíci předmětů důvtip mnoha milionů hlav a jak známo, že mnoho hlav, mnoho smyslů.

Z Čechů nalezl jsem tu vystavovatele jediného, z Volyňské gub., hrnčíře, vystavujícího kachle. Postrádal jsem znamenité a velmi rozšířené síťkové lísky na sušení chmele a znamenité bednářské výrobky českých krajanů na Volyni, jimiž vynikají.

Až dosud, za 22denního trvání výstavy navštívilo ji 25.000 osob. t. j. průměrně přes 1100 osob za den. Zahájena byla 17. března a potrvá do 3. května.

Některá data o lidovém průmyslu čerpal jsem z 1. čís. „Bibliotěky po otěčestvověděniju" (knihovny vlastivědy). Po náhlé reformě vyučování gymnasialního zrušením řečtiny a omezením latiny, zaveden nový předmět „vlastivěda", jejímž potřebám má vyhovovati tato knihovna. V tomto oboru nás Rusko předstihlo. Myslím, že pro nás, výhradné Slovany, by s prospěchem bylo vážné studium a pilné obírání se slovanskou vlastivědou, abychom si vzájemně uspořili překvapení, z nedostatku znalosti „vlastivědy slovanské" plynoucí. V. O—č.

Z OVZDUŠÍ VESNICKÉ ŠKOLY.

Píše jáu.

IV.

Není zanedbanější věci, než praktické vykonávání vychovatelských zásad. A málokdo si toho — mimo učitelstvo — všímá. Nedávno vyšly knihy: Šlejharova: V zášeří krbu a Durdíkova U lidožroutu, ve kterých znamenitým způsobem jest rozebrána výchova mládeže v našem věku — a knih těch si skoro nikdo nevšimnul.

Nebude lepšího pochopení pro pokroky v praktické výchově, pokud nenabudou lidé ušlechtilejší lásky k dětem. Opičí lásky — té, jež tolik povah zkazila, máme hojnost. Mnoho si slibuji od nového směru ve výchově — od pedopsychologie.

Zejména na venkově, kde jsou lidé vzdáleni pramenů pokroku a věd, jest výchova malých dětí mizerná. Často se zadívám na děti z lepších rodin venkovských. Otec je zdravý, matka je zdravá a dítě je bledé a slabounké. Čím to? Zajisté, že nesprávnou výživou. V chudších rodinách se dítě bez mazlení nabácá chleba, bramborů — jí vždy, protože je všeho málo. V bohatších rodinách nepatří k módě nutit děti do jídla. Děti pak nejedí polévku, nejedí zeleninu, nejedí kaši. Chtějí jen pečeni, gulaš a nejvíce kávu. Zeptejte se dítěte na denní stravu a řekne vám: „kafe". K oblíbenému „jídlu" patří pivo. A pivo musí míti každý od nejmenšího do největšího. A kořalku pijí děti pokaždé, když ji pijí doma rodiče. Mám ve třídě 6 stálých pijáků kořalky. Pijí každý den s tatínkem. Občasných pijáků kořalky mám 25. „Čerta" a rum pijí všichni často. To není kořalka. Staří se po tom olizují — jak by to dítě nechtělo!

Znám jednu hostinskou, jež uspává děti kořalkou. Nechce-li dítě spáti, nalije do něho skleničku „čerta" a dítě spí hned.

Přijdu-li někam do stavení, dívám se vždy, kde spí děti. Nejlepší místo mívá otec s matkou, a děti se rozstrkají po peci, po lavicích a po komorách. Ještě dobre, kde je děti málo. Představte si místnost, kde je celý den 10 lidí, kde se vaří pro lidi i pro dobytek, kde 2—3 lidé celý den kouří, plivají, kde se nevětrá (okna bývají zatlučena hřebíky, komínek se zastrkuje) — v té místnosti má růsti útlý organism dětský. Dorůstají-li děti, spí často v maštali nebo v boudách na dvoře. Těm dětem pak nastává svobodný život za dozoru zkušeného čeledína. Hlavní úlohu pak hraje dýmka, toulky a dělání „tchořů", aby bylo na tabák, prach, v letě na pivo a v zimě na kořalku.

V pravé selské domácnosti nechávají všechny děti doma. Z celé obce bývá jen několik studentů určeno k jinému povolání. Ostatní jsou doma. Řemesla jsou v nenávisti, a proto každý nechává děti dělati „selského synka" a „dcerku". Někde to také dělají z nedostatku pracovních sil a stroj koupiti se jim nechce.

Jsou bez starostí o budoucnost svých dětí a následek toho je, že se vychovávají zástupy nespokojených lidí. Všichni přirozeně nemohou býti spokojeni se stavem, jejž jim otec určil. Vše je doma a mimo do kostela, k muzice nebo na pouť nohy nevytáhnou. Fajfku může míti, flintu může míti, živůtky ke každé muzice může míti, ale knihu čísti — to raději ruce usekat. Horribile dictu — aby některý selský mladík odebíral časopis. Venkovská mládež ze školy vyšlá je ponechána sama sobě. Když za jarních dnů vídám na slunečné stráni zástup dorůstající mládeže, bývá mi vždy toho zástupu líto. Jsou veselí a smějí se. Pokřikují na mimojdoucí, strkají se, všichni kouří — již mohou — smějí se sprostým řečem svých odrostlých kamarádů. Po velikonocích seženou muziku a tancují. Když zbude několik zlatých, udělají muziku zas a zbude-li ještě něco, společně to propijí — nepropil-li to již dříve některý šikovný pořadatel. Je-li nějaká slušnější zábava, do té pravý venkovský mladík nikdy nejde. Spokojí se nahlížením okny a otevřenými dveřmi. Dovnitř mu otec zakázal. Snad aby se nezkazil.

Do některé rodiny scházívají se v zimě mladíci ke karbanu. To jsou ti budoucí karbaníci ze řemesla, kteří ještě v hospodě hráti se stydí. Takové herny jsou v každé vsi. „Přednosta domácnosti" je starý hráč, který je za odměnu na konec obehraje. Někde se hraje ve stodolách, v maštali a na půdě. Tak vyrůstá ta naděje vlasti.

Nemůže být jinak, že z hlav selských poněkud jen myslících stávají se nespokojenci.

A ta výchova k samostatnosti! Mladík sebe starší není připuštěn do vážných záležitostí hospodářských. Nic mu nebývá svěřeno a zejména ne peníze. Na své potřeby peníze nedostane — ty si musí ukrást. A krade on a kradou všichni i s panimámou. A některý tatík chodí s upjatou kapsou a myslí si, že šetří. Nevzpomene si na doby svého mládí, že kradl také. Znám jednu rodinu, kde otec dává 20—30letým synům k posvícenské muzice po 20 kr. a lidé říkají, že z tchořů, jež mu synové odnesli, koupil by se ještě jeden statek a oč prodali laciněji nakradené obilí, z toho že by byla hodná chalupa.

Z velikého statku dostávají děti často nepoměrně malé podíly. Nastává rozervanost, nespokojenost a nenávist. Duševní kapitál žádný nedostali a hmotného velice málo. Nikde jsem neviděl tolik hádek a sporů, jako v selských rodinách s dospělými dětmi. Každý z nich se cítí odstrčen a dle toho pak vypadá sesterská a bratrská láska, láska k rodičům, kteří zbyli na zadlužené chalupě jako výměnkáři.

Nenávist se pak vybíjí na tu stranu, na kterou se to dá. Viděl jsem případy, že selský mladík plakal lítostí, když viděl, jak jeho spolužák, syn chudého domkaře nebo dělníka, přišel z města jako tovaryš řemeslnický, krásně oblečený, svižně se pohybující, plný zkušeností. Proto také venkovský mladík je vždy rád, může-li na čas změniti svůj stav. Na vojnu chodí málokterý smuten. Proto ty pitky u odvodů a při narukování. Viděl jsem plakati selské synky, kteří nebyli odvedeni. Nemohli zjinačiti svůj osud. Vojna je potíží jen pro otce, který ztratil pracovní sílu a musí ještě za synem posílati peníze.

A voják ten se cítí vůbec jiným a zejména lepším. Pozorujte jen selské mladíky, kteři přišli z vojny na dovolenou. Nebyla-li muzika, nešel nikdy k hospodě a teď přišel s tatíkem a podává každému ruku a hovoří jen což. Kde to jindy bývalo! A nebude to zase, až přijde z vojny.

Nikdo by neřekl, jak důležitou úlohu hraje na vesnici závist. A nemohou skoro jinak než závidět ti beznadějně žijící mladí lidé. Velikou část té závisti zažije učitel — jediný to někdy člověk jinak žijící, jinak se šatící, než běžný mrav selský dovoluje. Lesklá bída, zdánlivě lepší život vzbuzuje nemalou závist. Často do té bídy lidé vidí a vidí ty nesnáze, s jakými učitel udržuje to své pozlátko, ale to vše nezmění jejich smýšlení.

Sem patří ta kapitola na nářky, že učitelstvo s lidem necítí. Učitel dovede býti s malým obnosem slušně živ a to málo kdo dovede. Mladý venkovan vidí, že učitel se na tom odlišném stanovisku udržuje zejména knihami a časopisy a že on již těmi knihami a časopsy svůj osud nezjinačí; proto jest mu vše, co páchne učitelem, tak protivné. A politické projevy různých veličin řídí se zcela dle poměrů k těm kterým stranám. Hledívám s úsměvem na všechny ty projevy pro učitelstvo příznivé nebo nepříznivé a bývá mi největším potěšením pátrati, proč někdo vystal s projevem, jejž mu dav odhlasoval. O politickém smýšlení našeho venkova není možno mluviti. Často si vzpomínám na úvodník Času v době před volbami, kde byla slova: — „staročeský venkov se ještě nepřipravil k práci." Ne staro ani mlado- ani jakýkoliv určitý, ale jakýkoli chcete. Není možno míti nějakého určitého politického názoru, když nikdo nepřišel s takovým názorem na svět. Kdyby nebylo na vsi několika jednotlivců, kteří dovedou si vždy ten dav připraviti — věřte, že by ten lid provozoval tu pravou politiku, žádal by, aby rozhodovali o jeho osudech lidé poctiví: ale za stávajících poměrů provozuje se politika vychválených, poněvadž lid vlastního názoru nemá.

U nás po celém okolí nenajdete člověka, který by měl dost malý přehled politický.

RADOST ZE ŽIVOTA.

Nás dětí bylo pouze dvé: já Zinovij a starši bratr můj Markel. Byl o osm let starší než já, povahy prchlé a dráždivé, ale dobrý, neposmíval se nikomu. Na gymnasiu dobře se učil, ale se spolužáky se nepřátelil, ač sváru s nimi také neměl.

Minulo mu sedmnáct let, když těžce ochuravěl. Přišel šestý týden velikého postu (před velkonocí) a bratrovi se udělalo hůř. Býval totiž vždycky churavý na prsa, byl slaboučký a náchylný k souchotinám. Postavy sice byl vysoké, ale slabounké, v tváři však byl velice hezký. Nastudil se nebo co. Přijel sice doktor, ale brzo na to pošeptal matičce, že bratr má urychlené souchotiny a jara že nepřečká.

Matička počala plakat, počala prosit bratra opatrně, aby se vyzpovídal a přijal večeři Páně. Ostatně sám věděl, že jest už dávno churav, a

ještě rok před tím pravil kdysi u stolu mně a matičce hledě chladnokrevně: „Mého života na tomto světě není na dlouho, snad ani roku nepřežiju." A skutečně jako by byl předpověděl.

Nastaly světlé, jasné, vonné noci. Velkonoce byly pozdní. On z pravidla celou noc kašlal, pamatuju si to, špatně spal, ale ráno vždycky se oblekl a zkusil sednouti si do měkkého křesla. Tak mně utkvěl v paměti: sedí tichý, krotký, usmívaje se, sám je churav, ale obličej jeho jest veselý, radostný. Matička odejde do své světničky a stále pláče; jen když přicházela k němu, utírala slzy a tvářila se vesele. „Mamičko, neplačte holoubku — těšíval ji — budu ještě dlouho živ, dlouho se budu veseliti s vámi; život je veselí, radost."

— Ach milý, jakéž pak pro tebe veselí, když celou noc hoříš v horečce a kašleš, div si prsa nestrháš.

„Mamičko, odpovídá jí bratr, neplačte; život jest ráj, a my všichni jsme v ráji, jen že toho nechceme uznávat. Kdybychom to však chtěli uznati, hned zejtra nastal by ráj po celém světě."

A všichni se divili slovům jeho. Tak podivně a tak rozhodně to mluvil. Byli naplněni radostí a plakali. Přicházeli k nám známí. „Milí, drazí, vítá je; čím jsem si zasloužil, že mne máte rádi; zač mne máte rádi a jak to, že jsem toho dříve nepozoroval a nevážil si toho?"

Služebným, kdykoli přišel někdo z nich, říkával tu chvíli: „Milí moji, drazí, proč mně sloužíte? Stojím-li za to, abyste mně sloužili? Kdyby se Bůh nade mnou smiloval a zachoval mne při životě, sám bych vám sloužil, neboť všichni si máme sloužiti navzájem."

Tak se probouzel ze spaní, den ode dne radostnější a celý láskou se rozechvívající. Přijede doktor, stařeček. „Nu, co, pane doktore vydržím ještě jeden den na světě?" Žertoval s ním.

— Ne jen jeden den, mnoho dní budete ještě živ, odpovídal mu lékař, i měsíce a roky ještě přečkáte.

„E nač léta, nač měsíce!" zvolal na to: „nač pak dni počítat. Člověku stačí jeden den, aby poznal všecko štěstí. Moji milí, proč se svaříme, jeden před druhým se vychvalujeme, jeden druhému urážku nezapomínáme: pojďme do zahrady, budeme se procházet a veselit se, jeden druhého budeme milovat a chválit, líbat se a životu svému žehnat."

Jeho okna vedla do sadu, a sad náš byl stinný se starým stromovím. Na stromech nalívala se jarní poupata, přiletěli ranní ptáčkové, zpívají mu do oken. Najednou, dívaje se na ně a maje radost z nich, počal i je prositi za odpuštění: „Ptáčkové boží, ptáčkové radostní, i vy mně odpusťte, neboť i proti vám jsem se provinil."

Toho nemohl už nikdo pochopit. On pak radostí pláče: „Ano — praví — byla vůkol mne taková sláva boží: ptáčkové, stromy, luka, nebesa, já jsem krásy a slávy té vůbec nepozoroval."

Bylo ještě mnoho různého, ale nemohl jsem si to všecko zapamatovati. Pamatuji se, jak jsem k němu přišel kdysi já sám, když nikdo nebyl u něho. Bylo na večer, jasno, slunce zapadalo a osvěcovalo celý pokoj šikmými paprsky. Když mne uviděl, volal mne k sobě. Já k němu přistoupil, on mne vzal oběma rukama za ramena a hledí mně do očí radostně, láskyplně. Nic nemluvil, jenom, nahleděv se asi minutu, pravil: „Nu, jdi nyní, hraj si a žij za mne."

Skonal třetí týden po velikonocích při vědomí a jakkoli už přestal mluviti, přece se nezměnil do nejposlednější své hodinky. Díval se plný radosti, v očích veselí, pohledem nás vyhledával, usmíval se, zval nás k sobě.

I ve městě se mnoho mluvilo o jeho skonání.

F. M. Dostojevskij.

NAŠE GALERIE.

Orání od Jože Uprky. K našim otázkám dostali jsme hezkou řadu odpovědí od našich čtenářů. Uveřejníme je všecky a závěrečné slovo ponecháme si na konec.

1.

Ptáte se nás, co asi Uprka chtěl na obraze vyjádřiti a jak to vyjádřil? Ačkoliv reprodukce není tentokráte dosti dobře provedena, lze z toho vyčísti asi toto: Je po žních; znenáhla se blíží podzim. Nad krajinou se vznáší čistá obloha s tmavějšími již mráčky, vidíme daleké obzory. Mák dozrává, sem tam vidíme ještě jeho zpozdilé květy, mezi něž se mísí květy pozdních rostlin se svojí ještě dosti šťavnatou zelení. Strniska se ořou a zorána již dodávají krajině takového zvláštního tesklivého půvabu. A na této krajině předvádí nám umělec lopotícího se sedláčka, který s jakousi přísnou, starostlivou pečlivostí, oře svoji živitelku, vidíme jeho ustaraný obličej, který jakoby hovořil: Dřu se a starám a na koho? Vidíš, země, co ty mně dáváš, není mé! To vše stráví daně, šejdíři, obchodníci, oh — ty naše pijavice! A kravičky táhnou; monotonně popohání je děvče a jaké děvče? To není také, jaké my nejraději vídáme: švitořivé, veselé, cenící své křišťalové zuby. O ne! Zdá se, jakoby bol jejího otce přecházel i na ni. Či snad se jí nezamlouvá tato práce? Touží snad po něčem jiném. Po čem?

Jaroslav Pála, strojník. Slaný.

DROBNOSTI.

Píseň o Rolandovi, otištěná v tomto čísle, jest ukázkou epických písní španělských, které souvisle vypravovaným obsahem podobají se slovenským epickým zpěvům o Janošíkovi anebo zpěvům srbským. Místo rýmů mají vesměs asonanci. Píseň o Rolandovi je jediná, jejíž děj odehrává se mimo Španělsko. První ukázky z národních písní španělských v českém rouše máme od Nebeského.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Mně se zdálo s počátku, — neposlouchajíc ho, mluvila Ljubov, — že v knihách všemu rozumím… A nyní…

— Zahoď je pryč! — radil jí Foma povržlivě.

— Ach, přestaň! Což je možná je odhodit? Víš — kolik je různých myšlének na světě! O, Hospodine! A jsou takové, že hlavu pálí… V jedné knize řečeno, že vše, co jest na zemi, jest rozumné…

— Všecko? — otázal se Foma.

— Všecko! A v druhé — naopak…

— Posečkej! Což pak to není nesmysl?

— O čem je řeč? — otázal se Majakin, objevuje se ve dveřích oblečený v dlouhý svrchník, jakési medaile maje na krku a prsou.

— Jen tak… — mračně řekla Ljubov.

— Stran knih — doložil Foma.

— Jakých knih?

— A tuhle ona čte… dočetla se, že všecko na zemi — je rozumné…

— Nu!

— Nu, a já pravím — tlachy!

— M—ano… — Jakov Tarasovič se zamyslil, pomuchlal bradku a přimhouřil oči…

— Jaká je to kniha? — zeptal se dcery, pomlčev.

— Malinká taková… žlutá… — neochotně pravila Ljubov.

— Polož mně ji na stůl… To není jen tak zbůhdarma řečeno — všecko na zemi je rozumné! Aj… dovtípil se toho někdo… M—ano… to je až velice šikovně vyjádřeno… A kdyby hlupáků nebylo — úplně by to bylo pravda… Ale že se hlupci ne vždy na svém místě nacházejí — nelze říci, že je všecko na zemi rozumné… Ale tu knížku si prohlédnu… snad v ní je vtip… Buď s Bohem, Fomo! Budeš sedět ještě, či tě mám svézt?

— Posedím si ještě…

— Nu, dobrá…

Ljubov a Foma znova zůstali o samotě.

— Jakého to máš otce — kývnuv hlavou za kmotrem, řekl Foma.

— Jakého?

— Na vše se ozve, všecko svým slovem chce přikrýt…

— A—ano — je vtipný… Ale toho nechápe, jak těžko je mi žít… — se smutkem řekla Ljubov.

— Já také nechápu… vymýšlíš si mnoho…

— Co vymýšlím? — podrážděně vzkřikla dívka.

— Ano… všecko tohle… nejsou to tvoje myšlénky přece… cizí jsou…

— Cizí jsou… cizí…

Chtěla říci cosi ostrého, ale nedořekla a zamlčela se. Foma hleděl na ni a srovnav s ní v duchu Medynskou, teskně si pomyslil…

— Jak je vše rozdílné… i lidé i ženy… a cítíš vždycky jinak…

Seděli oba naproti sobě, oba byli zamyšleni a nehleděli jeden na druhého.

Na ulici se tmělo a v pokoji bylo již naprosto temno. Vítr klátil lípami, suky jejich drápaly se po stěnách domu, jako by jim bylo chladno a prosily o vpuštění do pokoje…

— Ljubo! — tiše pravil Foma.

Pozdvihla hlavu a pohlédla na něho.

— Víš… já jsem se roz— rozešel s Medynskou ve zlém…

— K vůli čemu? — pojednou oživujíc tázala se Ljubov.

— Ale… tak už… k tomu došlo, že mne urazila… urazila.

— Nu to je dobře, že jsi se s ní rozešel — pochvalně řekla dívka, — sice by s tebou byla zatočila… ona — ona je povrhel, koketka je… je horší… och, jaké já o ní věci vím!

— Naprosto není povrhel — pochmurně řekl Foma — A nic ty nevíš… všichni lžete.

— Nu, tedy odpusť!

— Ne… víš co, Ljubo — tiše a prosebně řekl Foma, — nemluv mi o ní špatně… není toho třeba. Já všecko vím… Bůh je svědkem! Sama mi řekla…

— Sa—ama? — s údivem zvolala Ljuba. — Nu… věru už že je — divná! Cože řekla?

— Vinna jsem… — s úsilím pronesl Foma a křečovitě se usmál.

— Jenom? — v otázce dívčině zvučelo zklamání; Foma je uslyšel a s očekáváním se zeptal:

— Málo je toho snad?

— A co bude nyní?

— To bych také rád věděl…

— Velice… ji máš rád?

Foma mlčel, popatřil oknem a zmateně odvětil:

— Nevím… Ale zdá se mi… že nyní ještě víc, nežli před tím…

— Před rozejitím…

— Ano…

— Divím se, jak můžeš míti rád takovou? — pokrčivši rameny otázala se dívka.

— Takovou? Ba, jak mohu! — vzkřikl Foma.

— Nechápu… Ne, to jen proto jsi se zavěsil na ni, že's lepších než ona nevídal…

— Nevídal! — přisvědčil Foma, a pomlčev, nerozhodně řekl: — Možná, že lepších ani není…

— Mezi našimi… — poznamenala Ljubov.

— Je mi… velice potřebna! Proto, vidíš-li, že je mi před ní — hanba…

— Z čeho to?

— Vůbec tak… Já se jí bojím… totiž já nechci, aby o mně smýšlela špatně… jako o jiných.

Mnohdykrát — všecko mne dusí! Myslíš si — což, zahýřit si tak, aby všecky žíly se rozehrály. Ale vzpomeneš si na ni a — neodhodláš se... A ve všem je tak — vzpomeneš si na ni: „Ale jestliže ona to zví?“ A bojíš se věc udělat...

— A — ano — zádumčivě a zdlouha pravila dívka, — je vidět, že ji máš rád... Já bych také... kdybych někoho ráda měla, také bych myslila na něho.. co on řekne?

— A všecko je u ní... zvláštní — tiše vyprávěl Foma. — Hovoří ti způsobem zvláštním... spanilá jak jest, Hospodine! A taková maličká... jako dítě...

— A co se mezi vámi stalo? — otázala se Ljubov.

Foma spolu se židlí přisunul se k ní a nakloniv se, důvěrným šepotem začal vyprávět. Hovořil, a zároveň s tím, jak vzpomínal na slova, řečená jemu Medynskou, probouzely se v něm i city, vyvolávající tato slova.

— Pravil jsem k ní: Ach, ty! Hrála jsi se mnou — k čemu? — hněvivě a s výčitkou mluvil. A Ljuba, s ruměncem oživení na tvářích, pochvalně kývajíc hlavou, jej pobouzela:

— Tak! Tohle — dobře! Nu, a ona?

— Mlčí! — tesklivě řekl Foma, škubaje rameny. — Totiž, ona mluvila... rozličné věci... ale co po tom?

Mávl rukou a umlkl. Ljuba, hrajíc si s pletencem svých vlasů, také mlčela. I samovar již pohasl. A tma v pokoji stále houstla, do oken hledělo cosi smutného a černé větve lip zádumčivě se klátily — tam, před okny.

— Abys zažehla světlo... — pokračoval Foma.

— Jací jsme my oba nešťastní... — řekla Ljuba a vzdychla.

Fomovi se to nezalíbilo.

— Já — já nejsem nešťasten... — pevným hlasem namítl. — Já, já — ještě jsem prostě nepřivykl žití...

— Člověk, jenž neví, co bude dělati zítra — ten je nešťasten! — se smutkem pravila Ljuba. — A já také nevím. A ty také... A kam máme jíti? Ale musíme jít... Od čehosi srdce mé nikdy nebývá klidné... stále chvěje se v něm jakási touha...

— To také je u mne — řekl Foma. — Začal jsem myslit... a o čem? Nedovedu si toho vysvětlit ...a také srdce se ve mně svírá... Ech!... Ale už musím jít do klubu...

— Neodcházej... — požádala ho Ljuba.

— Musím... čeká tam na mne někdo... Půjdu... Buď s Bohem!

— Na sledanou! — podala mu ruku a smutně pohleděla do jeho očí.

— Spát ulehneš? — otázal se Foma, pevně jí tiskna ruku.

— Budu číst ještě trošičku...

— Tys po tom jak opilec po vodce... — soustrastně řekl ho h.

— A co jest lepšího?

Jda po ulici, nahlédl do oken domu a v jednom z nich uviděl tvář Ljubinu. Byla stejně nejasná, jako všecko, co mu vyprávěla dívka, jako její touhy. Foma kynul jí hlavou a s citem vědomí své povýšenosti nad ní si pomyslil:

— Také se zapletla... tak jako ta...

Při této vzpomínce potřásl hlavou, jako by chtěl zaplašit myšlénku na Medynskou a zrychlil kroky.

Noc nastávala a byl svěží chlad. Chladný, osvěžující vítr s chvatem zmítal se po ulici, honě po chodnících smetí a vrhaje prach do tváře chodcům. Bylo temno, a ve tmě spěšně kráčeli jacísi lidé. Foma se chmuřil od prachu, mhouřil oči a myslil si:

— Jestli teď potká mne ženská — znamení, že mne Sofja Pavlovna uvítá laskavě, po staru... Zejtra k ní půjdu... A jestli mužský — nepůjdu zítra... počkám ještě...

Potkal ho pes, a to jej tak podráždilo, že se mu zachtělo bodnout psa holí...

Ale v bufetu klubovním setkal se s veselým Uchtiščevem. Stál u dveří, rozprávěl s jakýmsi tlustým člověkem s kníry, spatřiv však Gordějeva, vyšel mu vstříc, usmívaje se a pravě:

— Buďte zdráv, milionáři skromný!

Líbil se Fomovi pro svůj veselý způsob, a Foma vždy se s ním setkával s potěšením. Dobromyslně a pevně tiskna ruku Uchtiščeva, Foma se ho zeptal:

— A jak víte, že jsem skromný?

— On se ptá! Člověk, jenž žije jako poustevník, nepije, nehraje, nemá rád ženštin... ach ano! Víte-li, Fomo Ignatjeviči? Naše nesrovnatelná patronesa zítra odjíždí za hranice na celé léto.

— Sofja Pavlovna? — pomalu tázal se Foma.

— Nu, ano! Zachází slunce života mého... a snad i vašeho?

Uchtiščev udělal komicky šibalskou tvář a pohlédl do tváře Fomovy.

Ale ten stál před ním a cítil, že hlava mu klesá na prsa a nemůže tomu zabránit...

— Ano, paprskosvitná Aurora...

— Odjíždí Medynská? — rozlehl se smolný basový hlas. — Výborně! Jsem rá-ád...

— Dovolte — proč? — zvolal Uchtiščev.

Foma přihlouple se usmíval a jako ze sna hleděl na kníratého muže — spolumluvčího Uchtiščeva. Ten vážným gestem hladil kníry své a z pod nich lila se na Fomu těžká, vysmolená, protivná slova:

— A pro-oto, vidíte, že v městě o jednu ko-kotku bude méně...

— Fi, Martyne Nikitiči! — s výčitkou řekl Uchtiščev, chmuře obočí...

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 4. května 1902. Číslo 32.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

PASTÝŘSKÉ ROZMLOUVÁNÍ O NAROZENÍ PÁNĚ. NEJMENOVANÝHO PUVODA.

KARDUBA A BARTA.

Karduba:

Již denice brunatná noční z nebe zplášila blesky,
slunce horoucími na nebi vystoupilo koňmi
a na horách černých, v rovinách, dolinách, všudy jasným
světlo činí bleskem; vlnatá pastýřove stáda
vyhnali a v čerstvých křovinách vesely se prohází.
I velicí, i malý, jsou všichni vzhůru pastýři,
jed(n)omyslnými hlasy každý velebnému křičíce
chvála Bohu, a nový veselý radovánky voláním
prospěvují, křičejí, velikou plesajíce radostí.
Tento sobě spívá, jinší sobě kejdy nadejma,
v píšťalu ten dejcha, a onenno na šalmaji vejská.
Trouby znějí rohový, a hučí nadmejchane dudky,
housle zvučí tanečný, břinčí kolovrátky, modlánky,
tak že běží po horách, dolinách a lesích všudy hrozný
hláhol, a černá vširokým hřmot mráčna povětří
rozráží, a modrá zvučnou hřmí obloha hudbou,
jakby Peron hřmějící na nebeském tloukl okršku
neb zlobivý Ládon strašnou mohl hřímati střelbou.
Všechno radosti plné, velikou plno všechno radosti
chvály Bohu vzdává, i samá také, Bárto, jehňátka
jsou veselý a skačí. Na nebi take jasnějí slunce
nežli prve svítí; všickni maličkému děťátku
se radují, kterémužto dali sami jméno JEŽÍŠEK
angele a pravili, když jsme naše hlýdali nočním
stáda časem, že se nám narodil Spasitel světa mocný,
pastýř dobrý, hlasitým volajíce plesáním:
Sláva Bohu na výsosti, pokoj na zemiť lidu hojný
vůle dobré! — A sedíš lynej ty tu, Bartoni, smutně.

Barta:

Což to mluvíš? Co to díš, rozprávíš, Kardubo, medle?
Kýž to Bůh takovou ráčil nám dáti veselku?

Karduba:

Nejní jinač, tomu věř, já sám to děťatko, kterému
vůl a osel slouží, spatřil jsem v chlívě ležící.
Tenť jest Bůh, jenž nám ráčil tuto dáti zahálku,
neb nám on bude vždycky Bohem, jeho často zapálí,
často měké skáli voltář z mej ovčiný jehně.
On moje, jsem tomu jist, bude vždycky chrániti ovce.
Neb když chválu Bohu vzdávam a jmýna nebeské
vzývám, hned veselej si vedou jak starcove velicí
tak i jehňátka malý, skáčí sobě bůjně kozlátka,
vlk pak zpátky běží, škodní toho jmýna mrzáci

se strašeji; tak buď moje stráž, moje láska JEŽÍŠEK.
Tuť jsem já to viděl pachole, neveril bych, k němužto
z vejchodních bohatý prijeli tři kralove končin,
velke nesouce dary, a tomu pacholátku malému
jsou je dali, jemu se klanějíce, králi mocnému.

Barta:

O, štiastný stařečku, štiastný, dím, v pravdě pastýři!
Tys to děťátko viděl? Ty na to zrozeňátko milostný
patřil? Hle, štiastnější vůl i osel, nežli já sem.
O, kdyby dáno bylo, takového malého pastušku
nám viděti! Zanechavši doma všeho, hnedky pospěšným
půjdu během a darem jemu nejlepšího beránka
chci dát, anby na mých se mohl naleznouti ovčiních.
Mám holubičku doma pěknou, vrkavýho holoubka,
hůl přemilou strakatou, řemeslného vtípu a díla,
za niž mně onehdá dvý tučných, věř mi, skopiků
dávali; tať se hodí dobře pro malého pastušku.
A k tomu jsou některý v kabeli mé kaštany dobrý,
máme pláných jablek, tlačenýho v hojnosti sejra!
Vezmu toto, co mohu, a damť maličkému JEŽÍŠKU.
Jen kde to páně malí? Dej, Kardubo, medle našinci!

Karduba:

Město Betlem jménují, v slaměným to holátko maličký
chlívě leží, a tupý kteréhožto oslátko, volátko
zahřívá a chrání. V těchť jsou take královė jeslích
to pacholátko ctili. Dáť se to každému rádo
poupě zlatý viděli, milujeť obzvláště pastušky,
neb z našeho nemohou jeho dosti vychváliti řádu.
Já sám pujdu s tebou a chci také tučné kozlátko
vzíti sebou, malou pro malého synáčka kolibku.
Hle, všudi již sedlský kouří k nebi vzhůru komíny,
a černý padají z vysokých hor na střechy stíny.
Dnes již pozdě bude, zejtra sobě přivstana ráno
pujdeme. Měj se zatím, upřímný Bartoni, dobře!

° ° °

Sláva prvním!

Báseň, kterou právě čtenář přečetl — možná, že ani nepřečetl — uveřejnili jsme ne pro její básnickou, nýbrž pro její historickou cenu. Když jsme hledali tu první vlaštovku básnickou, která koncem 18. století ohlašovala šťastné jaro probuzení národního, vždy jsme myslívali, že to je vlašťovka, která do Čech přiletěla roku 1785. Toho roku totiž slyšíme ponejprv o českém dramatě a o českých básních lyrických. Dne 20. ledna 1785 hrálo se podle dosavadního vědomí našeho p r v n í d r a m a č e s k é v P r a z e; byl to arci jen překlad od Karla Bully z němčiny — O d b ě h l e c z l á s k y s y n o v s k é. Tři čeští veršovci pozdravili tuto radostnou událost básničkami, tento „svátek českého jazyka“ a veršovci ti byli Stach, Karel a Václav Thám. Roku 1785 vyšel však také první český almanach básnický za redakce V á c l a v a T h á m a s názvem B á s n ě v ř e č i v á z a n é, jež jsme doposud pokládali za první ukázky novočeského verše. V deseti letech na to přišlo již památné Puchmajerovo „Sebrání básní a zpěvů“ jakožto dílo první novočeské školy básnické.

František Táborský našel před nedávnem knížečku o 36 stranách E i n i g e U e b e r s e t z u n g e n, v o n S c h ü l e r n d e r D i c h t k u n s t a n d e r H o c h s c h u l e z u P r a g, vydanou roku 1775 od Františka šlechtice z Schönfeldu. „V ní poprvé v 18. století — jak právě napsal v Českém časopise historickém — vyráží pevná, mužná, uvědomělá, inteligentní snaha o básnické skladby české, v ní poprve vystupuje organisátor, muž s rozhledem po literaturách starých i nových, a seskupuje kolem sebe nadané posluchače své, dává jim popudy, pokyny a poučení, jak by měli č e s k y básniti, aby je povzbudil, dává do tisku jejich pokusy básnické. A snaha ta a pokusy ty vycházejí z university latinsko-německé — prvé bledule uprostřed sněhu.“

Stručně řečeno, F r a n t i š e k š l e c h t i c S c h ö n f e l d, c. k. učitel básnictví na pražské universitě, někdy člen řádu jesuitského, potom Josefi-

nista, vydal sbírku básní svých žáků a napsal k ní německy vřelou vlasteneckou předmluvu. V této sbírce poznáváme první novočeské básně, přeložené i původní. První česká původní báseň, napodobená dle Vergilia, je naše Pastýřské rozmlouvání o narození Páně. Posunul se tedy počátek českého básnictví do roku 1775.

Sláva prvním!

Z OVZDUŠÍ VESNICKÉ ŠKOLY.

Píše jáu.

V.

Vrátím se raději zase k dětem. Nikde se snad tolik nehazarduje se zdravím jako na vsi. Najdete málo opravdového zármutku pro zemřelé děti. Čestné výjimky jsem také poznal, ale přišel jsem z města na ves a nedostatek citlivosti jsem poznal ihned. Jeli někde dítě nemocno, o pravidelném ošetřování není ani řeči. Aby se domácnost přizpůsobila potřebám nemocného, takového případu jsem skoro nepoznal. Bafči se dál a vše jde obyčejným hlukem.

Mluvil jsem kdysi s matkou nemocného dítěte. „Již je zdráva?" „Ba už jsem myslela, že pojede. Přeci bych ji k . . . u litovala. Už ledaskam doběhla."

Nejvíce falešné citlivosti jsem poznal na pohřbech. Na ty si vesničané potrpí. Když někdo stůně — sotva to u souseda vědí, ale na pohřeb jde každý. Stane-li se něco dobytčeti, sběhnou se ze všech okolních chalup a horlivě pomáhají. Husy, slepice seženou domů po čtvrté hodině, — bosé, zimou se třesoucí děti potkávám na vsi ještě za tmy. Vůl, kůň se nezapřahá až po dvou letech, až je řádně vyvinut — ale nevyvinuté děti musejí konati nejtěžší práce. Na podzim „po řepách a cikorkách" bych každému přál viděti ty zrasované ruce malých dětí.

Častokráte pozoruji nářek lidí u hrobu a srovnávám jejich jednání s jednáním k nebožtíku před pohřbem a velice často bývá mi buď . . . . . nebo cítím odpor. Ctím srdečný pláč, ale tak málo jsem ho viděl. Často jsem se setkal s lidmi, kteří pro okolnost jen zdánlivě tragickou mají veliký soucit — slaměnou citlivost — a přes skutečnou bídu a neštěstí dovedou kráčeti bez povšimnutí. Dovedou plakati při čtení knihy a život skutečný pozorují očima kamennýma. Pro vznešené, okázalé neštěstí mají lidé veliké účastenství.

Je u nás chudá žena Vávrová — starší služka, jež si vysloužila dva kluky. Kluky ty má skutečně ráda a málo které dítě chodí tak čistě jako její. Byla u nás bohatá paní. Jinak to byla žena nemravná, až zemřela z dobrého chování. Co bylo nářku po celém okolí! To je neštěstí! Co si počnou ti dva hošíčkové. — Povídal jsem jedné z naříkajících: „Horší by bylo neštěstí, kdyby Vávrová umřela." Divně se na mne podívala: „To jsou nápady."

Proto nejprvnější mou starostí ve škole je, abych odnaučil děti pláči. A dítě pláče stále. Udělá-li kaňku, pláče, ošklíbne-li se někdo na ně, pláče, udělá-li něco trestuhodného, pláče. Zvykám děti jednati s rozvahou a za činem vykonaným státi s jasným čelem a zřetelnými slovy. Děti si zvyknou pláčem dobývati si odpuštění. Mám ve škole malého ničemu, kterému nemohu věřiti ani slova a který mne stále podvádí. Přistihnu-li ho při něčem, ihned mne s pláčem prosí za odpuštění. Z počátku jsem mu vždy odpouštěl — na vsi málo které dítě odprošuje — a vždy si s uspokojením sedl a vždy mi za nějakou dobu zase vyvedl totéž darebáctví. Mluvil jsem o tom s otcem. „Jo — to mě musí za všecko odprosit" — povídal otec. Pro kluka je to velice pohodlné!

Člověk, který odvykl pláči, je o mnoho šťastnější a pláče-li, jistě nepláče pro nepatrnou věc. S ubrečeným člověkem neradno co začínati. Je strach, aby se nedal v nejlepším do pláče.

Častým jest na vesnici zjevem, že se vodí k muzikám malé děti. Děti, jimž není 6 let, do hospody mohou. Na ty zákon neplatí. O každé muzice jich vidíte 5—6 krčiti se do klínů svých matek. Zjev ten se dá vyložiti. Matka nechce dítě nechati samotné doma. Obětuje tedy své vlastní chtivosti zdraví dítěte. A prosedí taková matka se spícím dítětem v té tančírně do noci.

Muziky chce každý člen domácnosti užíti. Kdo může, do hospody jde nebo ho odnesou a kdo nemůže, ten za odměnu své ctnosti dostane bonbony, párky, „rusy", preclíky a co vše lze v hospodě koupiti. S „bálem" a s muzikou se musí i ve škole počítati. Vždy po „bále" několik dětí vůbec do školy nepřijde a několik přijde pozdě. „Maminka neměla uvaříno."

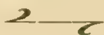
Zajímavo jest pozorovati, jak některým starším lidem jest protivný každý dětský krok. Bývají to obyčejně staří mládenci nebo panny, bezdětní manželé. Vlastního života rodinného nepoznali a cizí jest jim protivný. Děti bývají mostem, který spojuje a smiřuje jednotlivce se školou a s pokrokem.

Ty nářky na spustlost mládeže vysvětluji si jen nedostatkem smyslu pro dětský život. Děti okřikuje kde kdo. Jaká jest to hra pro děti bez křiku! Ve škole si nesmí křiknout, na návsi také ne, před farou také ne. A tím

naříkáním na zdivočelost dětí se dají učitelé pěkně týrat.

V kostele bývá některá stařena přímo nervosní z dětí. Stále je sleduje, napomíná a ještě přijde žalovat. Jako by byla bývala za mladých let lepší. Koho nás to nemrzelo v kostele. Úžasně dlouhé a nesrozumitelné bohoslužby omrzí i starého. A všecky přestupky dětí v kostele odnese učitel. Jako by za to mohl, že jsou děti skoro dvě hodiny bez zaměstnání. A učitel ten aby ani nebyl křesťanem. On se nesmí zahloubati do pobožnosti — on je dozorcem nad pobožností těch, kteří se vůbec nedovedou vpraviti do pobožnosti.

Mnoho nesnází vytrpí děti jen proto, že staří zapomínají na své mládí a neznají potřeb maličkých. Zakažme klouzačky my, kteří jsme si rozbíjeli na klouzačkách nosy. Dítě uteče na klouzačku třebas boso. Vysvítí-li na jaře slunce, neudrží nikdo dítěte v dusné světnici. A děti jdou raději dospělým s očí. Zažili jste někdy zimní odpoledne, kdy celá rodina nemajíc co dělati, buď si vypravuje, častěji se hádá, jeden druhého týrá a neníli jiné práce, tu konečně — konečně — si všimnou dětí. A jak si jich všímají. Domácí bouřka často vybije se do dětí. Často viděl jsem případy, že otec, aby nedostával sám od ženy, pustil se do hubování dětí. Kdyby si vesnické dítě — jako dítě vůbec — nedovedlo svůj život okrášliti samo, byl by život jeho tak pustý, že všechno líčení nestačí!

Z NĚMECKÝCH BÁSNÍKŮ.

P. R. ROSEGGER:

NAŠE SRDCE.

Naše srdce je jak harfa
harfa se strunami dvěma,
na jedné z nich radost jásá,
na druhé lká bolest němá.

Obratně osudu prsty
hrají na ní v každou dobu.
Dnes svatební písně jaré,
zítra chmurné zpěvy hrobu.

FRANZ HEROLD:

CESTOU.

Hromádka uhlí v lese —
a přec v ní žár kdysi plál —
a v srdci opuštěný,
vyhaslý ideál.

Kde plamen šlehal kdysi,
jen prach krok zvíří tam:
jak smutno mně, můj Bože,
když mimo jíti mám.

OTTO VON LEIXNER:

UPOMÍNKA.

Je srdce schránkou na mrtvé,
v ně kladem' mrtvé lásky své.

Když na nebi však měsíc vzplá,
vstává ta láska zemřelá.

Oblétá tě — kol bledou zář,
a slzou zrosenou má tvář.

MARTIN LANGEN:

FACIT!

Já mnohé štěstí okusil
a mnohé si jen ve snu přál
a po mnohém jsem žhavě nyl
a mnohé, mnohé zameškal.

Já mnohou lásku okusil
a mnohou si jen ve snu přál
a po mnohé jsem žhavě nyl
však jednu, jednu zameškal.

HEINRICH LEUTHOLD:

PÍSEŇ.

V šperk jara nivy vyzdobeny;
májovým vzduchem vláhne svět
a v kytky vijí sličné ženy
a dívky sobě list a květ.

A v prsou mých též vyrůstají
tisíce květů ve kráse;
ty květou, voní, opadají
a duše na ně neptá se.

B. Pfleger.

HANS SANDREUTER.

Basilej ztratila za krátký čas dva velké umělce: mistra Böcklina a jeho žáka Sandreutra. Oba jsou pýchou Basileje, oba však docházejí uznání pozdě, ale přece ještě dopřáno jim bylo s plným zadostučiněním pohlížeti na svou tvorbu, jíž razili ve vlasti umění nejen novou dráhu, nýbrž získali mu porozumění teprve. Poněvadž směr jejich byl nový, vzbudili jím sobě v rodném městě zášti svých spoluobčanů. Pro Basilej a hlavně pro basilejské patricie, kteří mají sice málo zájmu pro umění, ale za to hodně peněz, a kteří domnívali se, že jejich peníze musejí udávati tón i v umění, a umělec že se musí podrobiti jejich diktátu — pro ty patricie není dnes větších umělců. Oba, Böcklin i jeho věrný žák, musili mnoho bojovati, mnoho trpěti a strádati, než si uznání vydobyli. Ale vydobyli si ho. Patriciové dávali si od nich malovati fresky v zahradních salonech, veřejné budovy mají od nich vyzdobená schodiště i slavnostní sály, a co hlavního: dobře je

platili a obrazy jejich kupovali. A tak stali se konečně z „někdejších fušeruv“ dnešní „s l o v u t n í a s l a v e n í u m ě l c i“. Jestliže dříve bylo pro basilejskou musejní komisi urážkou,* když jim m a z a l Sandreuter v tísni své z Florence (1874) n a b í z e l (a lacino) kopie Holbeinovy: uspořádal mu teď právě „Umělecký spolek“ posmrtnou výstavu, již přítel zesnulého Gironde upravil nejen s vybraným vkusem uměleckým, nýbrž i se vzácnou pietou. Na 140 obrazův, od velkého kartonu „Zemědělství“ pro nový bernský parlament určeného, až k návrhům na nové švýcarské poštovní známky (zamítnuté, poněvadž byly

Rodin v atelieru.

„příliš umělecké“) výstava podává celkový obraz o bohaté a vzácné tvůrčí práci záhy zesnulého umělce.

Hans Sandreuter narodil se v. Basileji 11. května 1850 a již v útlém mládí choval neukojitelnou touhu státi se malířem. Než neúplné studium gymnasijní mělo ho připraviti k jinému povolání: lithografii. Mladíku navštěvujícímu kreslířskou školu byl již tenkráte Böcklin největším umělcem. Když toto mínění dal veřejně na jevo, utržil si arci za ně od učitele nehorázný — pohlavek. Tenkráte také museum basilejské získalo Böcklinův obraz „Lov Dianin“, ale poněvadž ho příliš necenili, pověsili jej vysoko a na křivo. Sandreuter pozoroval obraz s neznámým pánem a prohodil k němu, zda nepozoruje, že ten č a r o k r á s n ý o b r a z je špatně a vysoko zavěšen? V odpověď obdržel pohrdlivé ponaučení, aby se nepletl do věci, které nerozumí. A právě tento obraz (později vysoko ceněný), jenž jeho duši mocně dojal, určil životu Sandreutrovu směr a jeho umění dráhu. Böcklin přesídlil na čas do Basileje, jeho díla utvrzovala předsevzetí Sandreuterovo. Od té doby pojal pevný úmysl získati si úspory k studiím uměleckým. Proto odebral se do Würzburku a pak do Mnichova. Nenaleznuv tam zaměstnání, obrátil se do Italie a naleznuv práci v Neapoli, zdokonaloval se u prof. Carilla v krajinářství. Získav si něco úspor, vyhledal opět Mnichov, kdež zdržoval se tehdy Böcklin. Byl přijat do „elitní třídy“ prof. Bartha a na doporučení Böcklinovo dokonce od ředitele W. Kaulbacha do sálu pro studie, jenž byl tehdy přeplněn a nepřístupen.

Přízeň Böcklinova Sandreutra již neopustila, a když Böcklin 1874 přesídlil do Florence, vzal mezi jinými mladíky i Sandreutra s sebou. Mladí pracovali ve svých atelierech, mistr je občas navštěvoval, a oni viděli navzájem mohutná jeho díla růsti. V častých schůzkách dostávalo se jim od Böcklina mnoho dobrých pokynův a rad, jež mistr ze svého na zkušenosti bohatého života čerpal. Tak stáli pod jeho vlivem, stali se jeho žáky, ač tu nebylo žádné školy.

Po mnoho let ovládal je tvurčí jeho směr. Hlavně tmavý ráz, [illegible] když se ho Böcklin dávno zřekl, objevuje se u Sandreutra později opět. Od roku 1877 až do r. 1880 zdržoval se Sandreuter v Paříži, potom opět v Italii, kdež prožil nejtrpčí periodu svého života. Obecenstvo podceňující mistra, nenávidělo takřka ty, kdož odvážili se v jeho stopách pokračovati. V této době též vtiskl Sandreuter svým dílům tmavý, smutný a trpký ráz. Avšak rokem 1885, co usadil se v Basileji, začal si dobývati uznání, ponejvíce přičiněním přátel, kteří potají ho doporučovali. Svěřeny mu sgraffitové výzdoby domů (řezníka Weitnaura a j.). Ale největšího uznání dostalo se mu na slavnostním banketu počestného cechu kovářského, jemuž vyzdobil zasedací síň (1889—90). Za kovářským cechem přispíšil si klášter sv. Jiří v Steinu a „Grandhotel“ v Badenu (Švýcary). Ale ne všude se zavděčil; jeho obraz „Koupel“ a „Pramen“ musily ve sklepě hotelu čekati po dva roky lepších dnův. Majitel takovou „mazaninu“ nechtěl do léčební síně dáti, a ačkoliv trpce zklamaný umělec za vyšší cenu je odkupoval zpět, hodil je do vlhkého sklepa. S novým majitelem změnilo se i místo i význam obrazův. A objednávky dostoupily vrcholu, když Böcklin sprostředkoval mu dodávku kartonů k malbám na skle pro bernský parlament („Zemědělství“ karton 40 m² velký umělec celý neviděl, a jen dle skizzy zhotovený kus po kuse zasílal do továrny) a pro zemské museum v Curichu („Založení města Bernu“, „Zajetí Tellovo“ a „Manesse a Hadlaub“). Tyto veliké a neobyčejné objednávky získaly mu mnoho závistníkův a nepřátel. Právě však proto hleděl Sandreuter dokázati i zde svůj talent. Sandreuter překvapil tu novou stránkou svého všestranného genia. Než jistě výše jest ceniti jeho díla, která vytryskla z jeho mysli pro přírodní krásy nevšedně vnímavé, a která jsou nejsamostanější a také nejcennější.

Z jeho vystavených (ne všech) děl upoutávají pozornost nejdříve obrazy pod vlivem Böcklinovým vzniklé. Než temný nátěr a ráz böcklinovský mizí, vzduch na obrazích jeví se čistším a průhlednějším, nebe se vyjasňuje a prostírá daleko, daleko do nedozírna, a oko občerstvuje se na svěží zeleni a překvapující perspektivě. Figurální obrazy nejdéle jeví vliv mistrův, nejméně kartony a podobizny. „Il Decamerone“, „Žoldnéři v zimě“, „Žoldnéři s vozem“, „Velkonoční jitro“ (dle „Fausta“), „Studně mládí“, „Děti v náboženském vyučování“, „Malířství a inspirace“ a j. se zálibou oko pozoruje a obdivuje. Než v celé výši své jeví se nám Sandreuterovo nadání uplatněno v jeho krajinách a zvláště krajiny z pozdejší doby, vlivu Böcklinovu nepodléhající, došly největšího vyznamenání z výstavy drážďanské, které umělce zastihlo již na lože upoutaného (zemřel 1. června 1901 na souchotě). Jeho „Lesní lučina se srnami“ (1894), dále z r. 1896: „Ranní nálada z Maggia“, „Kaštanový les“, „Salecce u Locarna“, „Kamenitá pustina“ (vesměs z Tessinu), „Horský vzduch“ a j. „Krajina se srncem“ (1897), „Pohled do porýnské roviny“ (1900) a mnoho jiných svědčí o jeho krajinářské vyspělosti. O jeho báječné technice svědčí, že 6 překrásných obrazů z Tessina stvořil za čtyři neděle a obraz „Kamenitá pustina“ za půldne. Mnoho obrazů z Alp bylo by ještě uvésti, aby naznačena byla tvůrčí jeho mohutnost.

Nedaleko Basileje Sandreuter vystavěl si útulný dům a vyzdobil si jej originálně s vlastním vkusem uměleckým. Sám si modeloval i kachle ku kamnům, sám provedl dekorativní výzdobu stěn, ano sám si vyzdobil i nábytek plošnou řezbou. Ve všem jeví se umělcem pravým, i když vyřezával nábytek, i když tvořil velká díla, i když maloval návrhy na poštovní známky; ale s nechutí maloval čtyřpřežní ekvipáži na zakázku objednanou. V umění si nedal předpisovati nic nikým a dokázal to, že obecenstvo si zvyklo i na to, že namaloval jednou potok („Koupající se ženy“), který n e b y l modrý. Mysl jeho neklesala v dobách všeobecného posměchu, nouze i závisti, ani nezhrdla, když hojně uznání se mu dostalo. Dlouho se však uznání a štěstí rodinnému netěšil. „Byl jedním z nejlepších v době, která na výtečné umělce nebyla chudou.“ Německá revue Deutsche Kunst und Decoration věnovala mu zvláštní číslo v únoru 1902. Posmrtnou výstavou alespoň z části splacen byl rodným městem starý dluh, a smyta trochu vina, jíž se na svém umělci prohřešilo.

Psáno koncem března 1902.

NAŠE GALERIE.

2.

Zasílajíc svůj úsudek o Uprkově obrazu „orání“ prosím, by byla začátečnici odpuštěna snad polovičatost, snad sentimentálnost. Z obrazu „orání“ (jak na něj hledím) zračí se život v celé své nahotě: opravdový život... Vidím skoro jasně, jak pravidelným, volným svým tempem pohybuje se celá ta společnost od začátku brázdy až ke konci; ovšem ne bez námahy. Vidím, jak muž ten svírá svýma mozolovitýma rukama kleče (držadla), jak celé tělo jeho snaží se, aby brázdy byly rovné, tráva podoraná. Cítím tu jeho spokojenost duševní ze svědomité jeho práce. Možná, že pole, na kterém oře, a voli, s nimiž oře, nejsou ani jeho majetkem; než to mu nevadí: on se přece snaží, aby pole vydalo hojný užitek. Avšak nejen on, nýbrž i jeho dcera či vnučka pomáhá. Nebylo jí zde snad ani potřeba, avšak ona šla, aby otci usnadnila práci. Vodí, pobízí voly k rychlejšímu kroku; možná, že otec je chorý, slabý, že ani mnoho mluvit nemůže. Není jí to protivné, šla ráda; doplňuje alespoň svému starému otci ten svět, plný bídy a strádání.

V Běhařovicích, 8. dubna 1902.

Marie Pokorná.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Jak víte, že je koketka? — pochmurně se otázal Foma, přibližuje se kníratému pánu. Ten vrhl po něm povržlivý pohled, odvrátil se stranou a, potřásaje lýtkem, táhle pronesl:

— Já jsem neřekl — ko-oketka...

— Nesmíte, Martyne Nikitiči, mluvit tak o ženě, která... — promluvil Uchtiščev přesvědčivým hlasem, ale Foma mu vpadl do řeči:

— Dovolte! Já si přeji zeptat se toho pána, co řekl... jaké zejména slovo?

A promluviv tak pevně a klidně, Foma vsunul ruce hluboko do kapes nohavic a prsa vypjal ku předu, čímž postava jeho rázem vzala na sebe zjevně vyzývavou podobu... Kníratý pán znova ho změřil očima a posměšně se usmál...

— Pánové! — tiše zvolal Uchtiščev.

— Já jsem řekl — ko-ko-tka... — pronesl kníratý muž, tak hýbaje rty, zrovna jako by ochutnával slovo. — A jestliže nechápete toho — mo-ohu povysvětlit...

— Ano, už jen — hluboko vzdychaje, řekl Foma, nestrhuje s něho zraků, — vysvětlete...

Uchtiščev spleskl ruce a hnal se kamsi stranou od nich...

— Kokotka, je-li vám libo to vědět, — je prodejná ženská... — polohlasem řekl kníratý, přibližuje Fomovi svou velikou, tlustou tvář.

Foma tiše zaryčel a dříve, než druhý stačil odstoupit od něho, pravou rukou se zaštípl do kučeravých, prošedivělých vlasů kníratého muže. Křečovitým pohybem ruky začal klátiti jeho hlavou a celým velikým, těžkým tělem, levou pak ruku pozdvihl vzhůru a temným hlasem přizvukoval do taktu, jak krákal:

— Stranou od očí... nenadávej... ale nadávej... do očí přímo... do očí... přímo do očí..,

Zakoušel žhavé rozkoše, vida, jak směšně se rozhazují ve vzduchu tlusté ruce, a jak nohy člověka, jehož krákal, klopýtají pod ním, šmátrají po podlaze. Zlaté hodiny vyskočily mu z kapsy a klátily se po kulatém břiše, sem tam se zmítajíce na řetízku! Opojen jsa svojí silou a ponížením tohoto solidního člověka, pln jsa kypějícího citu škodolibosti, všecek se třesa štěstím mstíti se, Foma tahal ho po podlaze a temně, zlobně řičel divokou radostí. V ty minuty prožíval obrovský cit — cit osvobození od nudné tíhy, dávno již tísnivší hruď jeho steskem a bezmocností. Cítil, že ho chopili ze zadu v pasu a za ramena, chopili ruku a ohýbají ji, podlamují, že kdosi tiskne mu prsty na noze, ale neviděl nic, sleduje očima krví podlitýma temnou a těžkou masu, sténající, svíjející se pod jeho rukou... Konečně ho odervali, navalili se naň, a jako červenavým dýmem spatřil před sebou, na podlaze, u nohou svých, zbitého jím člověka. Rozcuchaný, rozježený, pohyboval po podlaze nohama, pokoušeje se vstáti; jacísi dva černí lidé ho drželi pod pažemi, ruce jeho visely ve vzduchu jako podlomená křídla a on klokotajícím od vzlykotu hlasem křičel na Fomu:

— Mne bíti — není dovoleno! Není dovoleno! Mám řád... padouchu! O, padouchu! Mám děti... mne všichni znají! Ha-anebníku!... Divochu... o-o-o! Na souboj s tebou!

Ale Uchtiščev zvonivě promluvil přímo do ucha Fomovi:

— Pojďme! Holoubku, pro Boha...

— Počkej, já mu dám do tlamy ťafku... — požádal ho Foma. Ale odvlekli ho kamsi. V uších mu zvonilo, srdce bilo prudce, ale cítil se lehce a pěkně.. A v průjezdu klubu, z hluboka a volně vydýchnuv, řekl k Uchtiščevu, dobromyslně se usmívaje:

— Důkladně jsem mu dal, co?

— Poslechněte! — vzrušeně zvolal veselý sekretář. — Toť, dovolte, je divoká věc! To čert vezmi... poprvé to vidím!

— Milý člověče! — laskavě řekl Foma. — Či není hoden vykrákání? Není padouch? Jak možno stranou od očí říci takovou věc? Ne, jdi ty k ní a jí to řekni... jí samotné, přímo...

— Dovolte... ďábel vás vezmi! Ale vždyť jste ho jedině k vůli ní neprohnal?

— Totiž, jak to, ne k vůli ní? A k vůli komu? — zůstal udiven Foma.

— K vůli komu? Já nevím... patrně jste spolu měli účty! Uch, Hospodine! To byla scéna! Na věky toho nezapomenu!

— A ten člověk, kdo je to? — otázal se Foma a náhle se dal do smíchu. — Jak křičel... hlupák!

Uchtiščev upřeně mu pohlédl do tváře a zeptal se ho.

— Povězte — vy opravdu nevíte, koho jste bil? A vskutku jenom Sofje Pavlovně k vůli?

— Tak jest, Bůh mi svědkem! — zadušoval se Foma.

— Tak... Čert ví, co to má být! ... — Zastavil se, v rozpacích pokrčil rameny a máchnuv rukou znovu se pustil do kroku po chodníku, úkosem pokukuje na Fomu. — Vy si to odpykáte, Fomo Ignaťjeviči! ..

— K smírčímu soudci mne potáhne?...

— Dej Bůh, aby jen tak... On je vice-gubernátorův zeť...

— N-nu-u!? — táhle pronesl Foma a tvář jeho se prodloužila...

— M-ano-pane. Mám-li říci dle pravdy, je on i padouch i darebák... Vycházeje z tohoto fakta, sluší přiznati, že vykrákání je hoden... Ale vezmem-li na zřetel, že dáma, k jejíž obraně jste vystoupil, také...

— Pane! — pevně řekl Foma, klada ruku na rameno Uchtiščeva. — Ty jsi se mi vždycky velmi líbil... a hle, jdeš se mnou nyní... Já tomu rozumím a dovedu to ceňit... Ale jen o ní nemluv mi špatně... Nechať je po vašem jakákoliv, — po mém... mně je drahá... mně jest — nejlepší. Tak ti to přímo povídám — jestliže jsi už se mnou šel... ani jí se nedotýkej... Pokládám já ji za dobrou — tak tedy, dobrá je...

Uchtiščev uslyšel v hlase Fomově veliké vzrušení, pohlédl na něho a zádumčivě řekl:

— Zajímavý jste člověk — to se musí přiznat...

— Jsem člověk prostý... divoký... Nabil jsem jemu teď a — je mi veselo... Ale tam — děj se, co děj...

— Bojím se — bude to nehezké... Víte — upřímnost za upřímnost, — a vy se mi líbíte — ačkoliv — hm! nebezpečno je s vámi... Naskytne se takový rytířský verš, a dostane člověk od vás vytaháno...

— Nu, dosti! To snad poprvé jsem tohle udělal... nebudu každý den lidi bít... — zmateně řekl Foma. Jeho průvodčí se dal do smíchu.

— Jaké jste vy — zjevení přízračné! Ale co — rvát se je divoké... ohavné, odpusťte mi... Ale povím vám — v daném případě jste si vybral trefně... Zbil jste zhýralce, cynika, parasita... a člověka, jenž oloupiv svoje příbuzné zůstal bez trestu...

— I sláva Bohu! — s potěšením pronesl Foma. — Tak jsem já ho potrestal trošičku...

— Trošičku? Nu, dobře, dejme tomu, že je to trošičku... dovolte, abych vám dal radu... jsem člověk od soudu... On, tento Knjazev, je padouch, ano! Ale ani padoucha nesmíte bít, neboť i on jest bytost sociální, nacházející se pod otcovskou ochranou zákona. Nesmíte se ho dotknouti před časem, pokud nepřestoupí mezí vykázaných trestům... Ale ani tehdy vy, nýbrž my, soudcové, budeme jemu opláceti... Vy pak — už, prosím, dovolíte...

— A brzo vám padne do rukou? — naivně se otázal Foma.

— Hm, to nikdo neví... Poněvadž je chlapík nehloupý, tedy patrně nikdy nepadne... A bude po všecky dni života svého existovat se mnou a s vámi na jednom a tomtéž stupni rovnosti před zákonem... O, Bože, co mluvím! — komicky vzdychl Uchtiščev.

— Tajemství prozrazuješ? — usmál se Foma.

— To ne, že bych tajemství... ale nesluší, abych byl lehkomyslný... Č-čerta! A přece... mne tahle historie oživila... Přece je pravda, že Nemesis ani tehda se nemýlí, když sobě prostě vyhazuje, jako kůň...

Foma pojednou se zastavil, jakoby se byl setkal s nějakou překážkou na své cestě.

— Nemesis — bohyně spravedlnosti... — žvatlal Uchtiščev. — Co je s vámi?

— Ale začalo to přece tím, — pomalu a temně jal se mluviti Foma, — že jste vy řekl, že — odjíždí...

— Kdo?

— Sofja Pavlovna...

— Ano, odjíždí... Nu — pane?

Stál proti Fomovi a s úsměvem v očích hleděl na něho. Gordějev mlčel, skloniv hlavu, a ťukal hůlkou do kamene chodníku.

— Pojďme... — řekl Uchtiščev.

Foma šel, lhostejně mluvě:

— Nu, i nechť odjíždí... A já zůstanu sám...

Uchtiščev, mávaje sobě hůlčičkou, jal se pohvizdovati, pokukuje na svého průvodce.

— Nebudu živ bez ní? — otázal se Foma, hledě kamsi před sebe, a pomlčev odvětil tiše a nejistě:

— Ba jak...

— Poslyšte! vzkřikl Uchtiščev, — já vám dám dobrou radu... člověk musí být samým sebou... ale vy... Vy jste člověk epický takořka, a lyrika vám nesluší. To není váš genre...

— Ty, pane, mluv se mnou trošku prostěji nějak, — řekl Foma, pozorně vyslechnuv jeho řeč.

— Prostěji trochu? Dobře... Já chci říci — nechte myšlének na tuto dámičku... Ta je vám — stravou jedovatou...

— Také ona pravila totéž... — pochmurně poznamenal Foma.

— Pravila? — opáčil slovo Uchtiščev a zamyslil se. — Hm... Tak co... Neměli bychom jít povečeřet...

— Pojďme, — souhlasil Foma a pojednou zuřivě zaryčel, sevřev pěsti a mávaje jimi.

— Když půjdem, tak půjdem! A tak vše roztočím... tak se po tom všem rozhoupám... drž se!

— Nu, k čemu pak to? — My — zcela skromně...

— Ne, posečkej! — teskllivě řekl Foma, vzav jej za rameno. — Co to má být? Jsem horší než lidé? Všichni si žijí... vrtí se, starají se, mají každý svůj bod... Ale mně — stýská se... Všichni jsou sebou spokojeni... a že si stěžují — lžou, spřež! To se tak oni... přetvařují pro krásu... Já se přetvářet nemusím — já jsem hlupák... Já, brachu, ničemu nerozumím... prostě, chci žít! Myslit neumím... vše mne dusí... jeden mluví to, druhý ono... Fuj! A ona... ech! Kdybys ty věděl... já přece na ni jsem spoléhal... od ní jsem čekal... co jsem čekal... nevím!... Ale ona — byla nejlepší ze všech... A tak jsem věřil — poví mně ona jedenkrát taková svoje slova... zvláštní... oči, brachu, nesmírně krásné měla! Hospodine!... Hleděti do nich jsi se styděl...

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 11. května 1902. Číslo 33.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 5 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

PETR ROSEGGER.

POSLEDNÍ ODPOČINEK.

(Z knihy Mein Himmelreich.)

A teď odpočívali. Pod starým, mohutným cedrem. Miliony ježatých chumáčů tmavozeleného jehličí padaly jako déšť s větve na větev na klobouky, pod jejichž širokými houbovitými střechami seděly schoulené postavy, s nohama skrčenýma, ruce majíce křížem na prsou složené. Unaveně a zasmušile pohlížely do vlhké mlhy, z níž ještě vynikaly bližší vrcholky a šedý obrys horstva. Dále nebylo viděti ničeho — a u jejich nohou ležel svět.

Bylo jich asi deset neb dvanáct, někteří s šedivými vousy, jiní však s nadšeným zářným zrakem a v mladistvé síle. Dlouhé hole měli, tlumoky však, jež někteří měli na zádech, byly svraštělé a prázdné. Opodál ležel kmen, tak mohutný, že by ho stěží tři muži objali, s bílou rozpukanou korou, takže se zdálo, jako by do ryzího stříbra byly vyryty všeliké tajemné postavy. U tohoto kmene poněkud stranou od ostatních, seděl štíhlý, mladistvý muž. Na hlavě neměl klobouku; bujné tmavohnědé vlasy v měkkých vlnách splývaly mu na šíji a ramena. Bílý obličej vroubily mladé, slabé vousy. Podepřel se o kmen a přivřel oči.

Jeho druzi se domnívali, že spí, a aby ho nevzbudili, pohlíželi často na sebe, druh na druha, a tak hovořili mlčíce ve spolek. Duše jejich byly plny dojmů a události poslední doby. Měli za sebou obtížnou cestu a vzdálenou otčinu. A o tom přemýšleli nyní, vysoko v horách libanonských.

Kdo asi řídí můj rybářský člunek na jezeře? myslil si jeden. Kdo asi vzdělává mé pole pod olivami? myslil si druhý. Třetí vzpomínal na výnosný mýtní domek, jejž kdysi míval, čtvrtý na plačící ženu, na milé děti, které opustil. Vše, co měli, zanechali a následovali mistra. A bylo to vítězné tažení na jezeře a Galileou a ještě větším tažením vítězným to bude, až se on docela dá poznati, kdo jest, ten toužebně očekávaný, spasitel národa, král! — Prozatím ovšem věc byla poněkud pochybná. Ukládali mu o život a uzavřeli svůj sluch vznešenému jeho učení. Ne snad cizinci, Římané, sami kněží a učenci počali jej pronásledovati, říkali, že jest buřič, svůdce, antižid, který chce zavésti nové zákony. Jak se má státi antižid králem Židů? Jednoho proroka již sťali na spustlém zámku. Ovšem, on urazil knížete, řekl mu přede všemi lidmi, aby zanechal svého spustlého života. To ho stálo hlavu. Avšak mistr nevedl si jináče, předpovídal panským městům strašlivý konec a knížeti vzkázal, že se svou mocí špatně pochodí, neboť prý zabíjí sluhy Páně. A jakmile množství lidu, které jej neustále provázelo, zpozorovalo, že by to mohlo špatně dopadnouti, rozprchlo se na všecky strany a zanechalo ho sama s několika málo přátely. Potom odešli do cizích krajin. Na tomto útěku ubírali se přes hory v horní Galilei až ke starému městu Tyru, které tam leží, kde již počíná nekonečné vodstvo. Poněvadž tam byl poznán jako divotvorce, přicházeli k němu lidé a žádali na něm všeliká léčení, i vzkříšení z mrtvých; i odešel rychle dále, podél moře až k Sidonu. Když spatřili v přístavě četné lodě tohoto snaživého kupeckého národa, radili se tito muži bez domova, zda by neměli přeplaviti se přes moře k pohanům v Athenách a v Římě, nebo k divokým rudovlasým národům v severních pustinách. Mistr však potřásl hlavou — ať jest vůle boží, aby dále působil nebo zemřel, on to chce na otecké půdě vykonati, pro svůj národ, který byl tak hluboce pokleslý a jejž on tak velice miluje. Je-li to, co dává, pro všechny, pak zajisté to oni do světa roznesou.

A tak tedy přece zase nazpátek k jezeru galilejskému. Ne však touž cestou, která stále byla nebezpečnější, již proto ne, že lid nestydatě žádal div na div od tohoto muže božího. Jeho učení odmítali, jeho moci však chtěli využitkovati.

Nuže — tak musili nastoupiti cestu přes pohoří libanonské. Na horách ležel ještě sníh, neboť bylo časně na jaře, na vysokém Hermonu rozkládala se poušť ledová. Hledíce vzhůru, viděli trčící stěny divoce rozbrázděné; hledíce dolů viděli propasti, v nichž hučely vodopády. Nad touto ztrnulou samotou plul občas orel, a na zvětralých cedrech pištěli supi. Muži z kvetoucích břehů Jor-

dálu a moře galilejského dosud nikdy nespatřili takových hor. Děsili se a přemlouvali Mistra k návratu. Ten však ukázal rukou k horám a pravil: „[illegible] pokolení budou přesycena a tupá, stane se tato divočina radostí člověka."

Zahalili se těsněji do plášťů a stoupali cesta necesta. Pán šel napřed, oni za ním; že by mohl zblouditi, nepřišlo jim na mysl.

Potom se spustila na vrcholky hor mlha, po stěnách spouštěla se níž a níže, až konečně i naši poutníci byli jí zahaleni a ničehož neviděli, než matné obrysy nejbližších skalin a vrcholků. Tak usadili se pod cedrem, aby si poněkud odpočali. Zatím co Mistr v polospánku seděl u stromu, sáhl jeden, jménem Matouš, do tlumoku, vytáhl malý kousek chleba, ukázal jej druhům a zašeptal: „To je vše. Nenajdeme-li lidského obydlí, musíme zhynouti."

Na to pravil jiný, Šimon zvaný: „Pamatujete se přec, u jezera, jak nasytil pět tisíc mužů?"

Mladík jménem Jan pravil: „Hladověli po slově."

„Dnes nás slova nenasytí", odpověděl Šimon nevrle, ustal však najednou, jako by se byl lekl své poznámky. Mistr kárával takové zpupné poznámky velmi přísně. I položil Šimon Matoušovi ruku na rameno a pravil: „Bratře, ten chléb nesmíš sníst. On je slabší, než my, on jest vysílen, jemu ho musíš dáti."

„Myslíš, že jsem blázen?" zvolal Matouš, neboť pokládal domněnku, že by sám chtěl poslední zásobu sníst, za urážku. Povstal, kráčel k Mistrovi, a ježto viděl, že Mistr nespí, podal mu chléb.

„Jedli jste již?" otázal se Mistr.

„Mistře, jsme všichni syti," ujišťovali.

I přijal Mistr chléb.

V tom okamžiku propukli muži v radostný křik. Mlhy se náhle rozplynuly a rozhled se uvolnil daleko do slunného světa. A tam dole — hluboko, hluboko — rozkládala se zelená plocha, až tam, kde se s oblohou stýkala. A nejzáze na jasné obloze plynuly mraky jako zlaté cimbuří chrámové. Tuto na břehu bílé body a řetězy osad a venku rozseté jiskřivé hvězdičky plachetních lodí. Moře. — Obraz byl tak daleký, veselý a slunný, že jásali.

„Odtud přes moře přišli pohané", pravil Matouš.

„A tudy vyjdou křesťané do světa", doložil Šimon.

„A zahubí mečem Římany!" pravil Jakub.

„Pst!" zašeptali a položili prst na ústa, „takové řeči Mistr nemiluje."

Mistr neslyšel. Vstal a mlčky vyhlížel, pak přistoupil k tomu i onomu, aby v jich obličejích vyčetl, zdali již nepoklesli na duchu — ač takovou boží vznešenost kolem sebe viděli.

Šimon nedbal příliš krásy hor, odvrátil se stranou a najednou povážlivě zakýval hlavou.

„Co jen má člověk s vlastními lidmi starostí!" zabručel.

Tu se zasmál Jakub a pravil: „S tvými lidmi? S kterými pak, když jsi sám a nemáš nikoho leda sebe sama!"

„A právě s tím mám starosti", pravil Šimon. „Neboť věz, ten člověk je zbabělý, že utekl jako uličník, jenž něco vyvedl, když vojáci Herodovi se ho tázali, zdali také on nebyl s Nazaretským! — Příteli a bratře! Dovedu zmužile vytrpěti pro Mistra, dojde-li na to, den za dnem největší utrpení, strasti a všecknu potupu, až do posledního okamžiku, kdy pozvolna vysílen a mrtev člověk klesne. Avšak vrhnouti se náhle v nebezpečí, na náhlou smrt, k tomu nemám odvahy. Jest takový člověk hoden, aby Mistra následoval?

„My jsme rybáři a ne hrdinové", odpověděl Jakub. „Nevím, která zmužilost je větší, k bídnému životu či k rychlé smrti. To ti však, bratře, musím doznat, že od nějaké doby — nevím, co to s námi bude . . ."

Šimon se odvrátil. Přišel Filip a zatahal ho za rukáv. Podal mu kousek chleba. Šimon jej vzal a chtěl jej dáti Matoušovi.

„Co to znamená?" tázal se Matouš.

„Dal mi ho Filip; nemám hladu, jen jez ty."

„Ale člověče!" pravil Matouš, „vždyť je to chléb, který jsem prve dal Mistrovi."

Pak se vysvětlilo, jak se to přihodilo. Pán daroval chléb Janovi, ten Zebedeovi, a každý dal jej dále, až konečně zase se vrátil k Matoušovi.

Když byli tím zaraženi, že nikdo chleba nepotřeboval, usmál se Mistr.

„Nu", pravil, „vy máte tak rádi zázraky. Zde vizte opět jeden. Dvanáct mužů nasyceno jedním chlebem!"

„To nespůsobilo slovo!" pravil Šimon.

„Nikoli Šimone, to způsobila láska."

(Dokončení.)

BYL POZDNÍ VEČER — PRVNÍ MÁJ —

Trochu nemájové lyriky.

Nejsem jistě jediný, jenž v této době rok co rok čítám báseň Máchovu. Měsíc, jenž jí dal jméno, jest s ní tak nerozlučně sdružen, že nelze pomyslit na něj, abyste nevzpomněli hned také na ni. Má svou historii, ta četba. Byly doby, kdy jste čítali skoro výlučně verše úvodní:

Byl pozdní večer — první máj —
večerní máj — byl lásky čas.
Hrdliččin zval ku lásce hlas,
kde borový zaváněl háj.
O lásce šeptal tichý mech;
kvetoucí strom lkal lásky žel . . .

erše tak těžké a omamné vůně, jako dlouhé a husté leje rozkvetlého jasmínu, pod nimiž až úží se vám ech a jichž sladce dusné atmosféry přes to nemůete se do syta nalokat. Závrať jímala z těch veršů, e kterých celý svět splýval do víru vášnivé touhy, bsolutní, živelné, neznající jiného zřetele, nežli jak e vyšílit a vyblouznit:

Tam bříza k boru, k bříze bor
se kloní. Vlna za vlnou
potokem spěchá. Vře plnou —
v čas lásky — láskou každý tvor...

Později přelétali jste úvodní verše střízlivěji, nožná i trochu ironicky. Byla chvíle, kdy jste na ásku hleděli s vysoka, s opovržením mladých rozmářů, kteří, čím hruběji něco označili, tím blíže omnívali se být jádru věci. Vyskytly se otázky nnohem trudnější a mnohem doléhavější, nežli těavé třeštění milostných návalů. S hlavou do dlaní řitištěnou, s duší divoce rozervanou naslouchali jste ehdy kapkám, jichž pád v kobce vězňově dutým vukem měřil noční čas:

Zde v noční klín
ba luny zář, ba hvězdný kmit
se vloudí — tam — jen pustý stín,
tam žádný — žádný — žádný svit,
pouhá jen tma přebývá...
Tam žádný — žádný — žádný cíl —
bez konce dál — bez konce jen
se na mne věčnost dívá.
Tam prázdno pouhé — nade mnou,
a kolem mne i pode mnou
pouhé tam prázdno zívá...
Toť, co se nic nazývá...

A to hrozné tam byl život zbavený náhle všeho myslu, nepodepřený žádnou vírou, neudržovaný ádným pevným zájmem. Dnes, kdy jste jakž takž, statně velmi chatrně, vyvázli z nebezpečných chmur bludišť, nedovedete si již ani dobře představit trýeň, kterou jste přestáli. Ale tenkrát — když jste etli verš

vězeň i hlas omdlívá,

ylo vám, jako byste musili také podlehnout, jako y nebylo možno, abyste ještě kdy volně a zdravě ddechli:

Ta k ústům vězně ucho své
přiklonil strážce bázlivé...
On sice, dokud ještě žil,
co slyšel, nikdy nezjevil,
než na vždy bledá jeho líce
neusmála se nikdy více...

Ještě později vašemu pesimismu přibylo nových rvků. Nejen že jste trpěli sami vy, ale trpěli také iní a trpěli vámi. Ukázalo se, že vaše existence nebejde se bez újmy cizího štěstí, že, čiňte si co čiňte, ezabráníte, abyste některým krokem neušlápli odlanou duši, neublížili někomu dobrému a hodnému etrnosti. Strast, dotud osobní, rostla ve strast mnoých a mnohých a všecka tížila vás a všecka dála se svědčit proti vám; byli jste zdrojem, z něhož prýštila jen útrapa a bolest. A když jste zase četli Máchův Máj, nenašli jste v něm hlubších a významnějších veršů nad ony, v nichž Vilém odvažuje svůj zločin:

Sok — otec můj! vrah — jeho syn,
on svůdce dívky mojí! —
Neznámý mně. — Strašný můj čin
pronesl pomstu dvojí.
Proč jeho rukou vyvržen
stal jsem se hrůzou lesů?
Čí vinu příští pomstí den?
Čí vinou kletbu nesu?
Ne vinou svou! — V života sen
byl jsem snad já jen vyváben,
bych ztrestal jeho vinu?
A jestliže jsem vůlí svou
nejednal tak, proč smrtí zlou
časně i věčně hynu?...

Kolik takových proč a čí vinou byli bychom dovedli říci! A jaký rozmach vzpoury, jaký výkřik odboje byli bychom vložili do nich proti osudu, jenž nás užíval jen k tomu, aby prováděl svou krutou hru surových rozmarů! Zatínaly se pěsti a skřípalo se zuby — a všechno marné:

Shasla měsíce světlá moc,
i hvězdný svit, a kol a kol
je pouhé temno, širý dol
co hrob daleký zívá...

A léta šla, šla. A nastal okamžik, kdy jste se najednou ohledli za sebe a kdy jste si musili říci, že jste snad odžili již více roků, nežli jich můžete ještě očekávat! Šťasten, kdo umí se neohlédnout! Není mučivějšího přízraku, nežli léta, která minula a která nikdy, nikdy již se nevrátí. Chtěli byste je začít znovu, počítat a vyssát každou vteřinu, dát jí docela jiný, bohatší a platnější smysl, nežli měla, upevnit ji tak nějak ve svém vědomí, aby se nemohla z něho ztratit a měla stále živou, trvalou platnost. Zatím však uplynulá léta tyčí se tvrdě jako vysoké holé a neúprosné hory, které se nastavěly za vašimi kroky a které čím dále tím více zúžují prostor mezi vámi a černou propastí:

Vidíš-li poutníka, an dlouhou lučinou
spěchá ku cíli, než červánky pohynou?
Tohoto poutníka již zrak neuzří tvůj,
jak zajde za onou v obzoru skalinou,
nikdy — ach nikdy!

Tak stane se, že je máj, krásný máj, máj šeptajících mechů, stromů rozkvetlých láskou, rozezpívaných slavíků, vzdychajících toužně růží, a vy místo všeho vidíte jen kostlivou, bílou a dutou lebku s poletajícím vlasem, jíž hraje si vítr, jakby se mrtvý z hloubi smál, a přeříkáte si, jednou, dvakrát, opět a opět:

Neb můj též krásný věk, dětinství mého věk
daleko odnesl divoký času vztek.
Dalekoť jeho sen, umrlý jako stín,
obraz co bílých měst u vody stopen klín,
takť jako zemřelých myšlenka poslední,
tak jako jméno jich, pradávných bojů hluk,
dávná severní zář, vyhaslé světlo s ní,
zbortěné harfy tón, ztrhané struny zvuk,

zašlého věku děj, umřelé hvězdy svit,
zašlé bludice pouť, mrtvé milenky cit,
zapomenutý hrob, věčnosti skleslý byt,
vyhasla ohně kouř, slitého zvonu hlas,
mrtvé labutě zpěv, ztracený lidstva ráj...
Nynější ale čas — —
večerní jako máj ve lůně pustých skal;
na tváři lehký smích, hluboký v srdci žal...

Máchův **Máj** je nejsmutnější báseň naší literatury, ale také nejpravdivější a nejryzejší ve svém smutku. Byla napsána v májové době, kdy u nás všecko rašilo svěží mízou, kypělo nadějemi, oplývalo chutí práce a činů a kdy zdálo se takřka nemožno, zahloubat se ve své soukromé hoře a utrpení. Žilo se, v literatuře aspoň, životem více obecně upraveným, nežli svým vlastním. **Máj** oproti tomu vypadal nezbytně jako opovážlivost, jako porušení konvenience, která kázala zapřít a obětovat sama sebe. Jak neobyčejně silné musíme si myslit vnitřní podněty, z nichž báseň vznikla za takových okolností! Tím více zaslouží, aby byla hodně často připomínána. A právě teď, v měsíci, který jí dal své hořce ironické jméno. jv.

Z OVZDUŠÍ VESNICKÉ ŠKOLY.

Píše jáu.

VI.

O tom bití ještě! Ve kterých rodinách panuje alkohol, tam býti raději psem než dítětem. Matka mrzutá, rozzlobená dojde pro otce do kořalny. Po cestě se hádají, nadávají si a doma se poperou. Poražený vylévá si zlost na dětech.

Dítě bývá bito za každou maličkost. Jedna matka pravidelně vítá svého hocha takto: „Tak pojď, ty potvoro panchartská. (Matka nejlépe zná původ dítěte.) Neřáde, už se's vylítal? Na, (rána do zad) na, na — holomku, abys si pamatoval, že máš jít domů."

Za dost malé provinění je dítě bito tatínkovým páskem nebo provazem a někde bývá ještě uvázáno k posteli nebo ke stolu. Potkal jsem otce svého školáka. „Co pak ten váš hoch nechodí do školy?" „Prosimich, je u dítěte." „Je to na něm znáti, že nechodí do školy. Nic neumí." „I to to. To von je takovej darebák. A co dostane ode mne pohlavků a nic to není platno."

Znám „lepší" rodinu, kde děti bývají vázány ke stolu anebo vystrčeny na chodbu. Povídal mi hoch z té rodiny, že je nechal tatínek klečet košilaté na chodbě a že tam klečeli do 11 hodin v noci. Otec s matkou usnuli a na děti zapomněli. „A proč jste klečeli?" „Křičeli jsme." Tedy za to klečeli!

Kdysi jsem se ptal dětí na sny. Jedno děvče vypravovalo mi, že se jí zdálo po kolik nocí o samých mrtvých. „Pod stolem byl mrtvý, pod postelí byl mrtvý a všude byl mrtvý. Zbudila jsem se a tolik jsem se bála. Když už jsem to nemohla vydržet, běžela jsem k mamince na postel." ‚Pak jsi se už nebála, viď' — povídám. „Ne, maminka mi natloukla, proč ji budím a potom jsem zas plakala."

Na podzim jsem šel na řepné pole. Klestilo se. Přišel jsem k jedné hromadě a vyslechl jsem hovor: „Pepka, (4letá holka) přines' tamhle ty řepy." „Nepudu." „I jdi, Pepičko. Vidíš, já to dořežu a půjdeme domů a uvařím kafíčko. Běž" — rozkřikla se na konec matka. Holka jde a zvolna bere 3 řepy a nese je k matce. „Vem jich víc" — volá matka. Holka neposlechla. „Tak ty tak, potvoro líná?" — křičí matka a běží k dítěti. Následoval takový výprask, že jsem surovějšího neviděl. Tahání za vlasy, „herdy", facky, kopání nemělo konce. Přistoupil jsem blíže. Uhlídala mě a přestala. „Tak mě čubka rozzlobila" — povídá. A byla vskutku tak rozzlobená, že jsem málo kdy viděl ženu tak zuřivou. Matka a dítě!

Často se opravdu divím, že by některý ploditel chtěl míti také nároky na vděčnost potomků. Zač? Za to, že mu připravil mládí plné nadávek, trýznění a nesplněných potřeb?

Láska k dětem se jeví nejlépe starostlivostí o nemocné dítě. Jak bych se kolikrát srdečně zasmál, když vidím, jak rodiče léčí nemoc dítěte, kdyby často nešlo při tom léčení o život. Všechny menší nemoci vnitřní se hojí hořkou kořalkou anebo „čertem". To bývá často jediný lék, jejž dítě během nemoci dostane. Na zub se dává dětem rum. Nechutná-li dítěti jídlo, má-li bolesti v hlavě, nebo v celém těle, říkají tomu „mze" anebo „oustřele" a ty je potřebí zažehnat. Pošle se pro bábu, jež takové kumšty dělá. Ta si dá přinésti čtyři lžíce a vodu. Do tří lžic naleje vody, namáčí v ní prsty a těmi potírá nemocné dítě po celém těle. Při tom ovšem říká tajemná slova. Na konec ukáže „svůj" fortel, jenž jí žene řemeslo: vodou, která jí zbyde, naplní čtyři lžíce. Malý div lehce vysvětlitelný. Tři lžíce naleje s vrchem a vody vždy zbude tolik, aby naplnila čtyři bez vrchu.

Bídné postavení na vsi má čeleď a zvláště čeleď mladá, škole neodrostlá. U nás mnoho dětí slouží. Představte si 12—14leté dítě, jež starostlivým otcem je posláno do služby. Dělá skotáka. To jest dělá všecku práci jako starší čeledín — a musí dělat všechny práce, za něž se dospělý čeledín stydí — jen že dostává za to 20 zl. ročně. Do světnice pravidelně nesmí. Spí v chlévě. Do školy pravidelně nechodí. Je-li hospodář za to pokutován, strhne pokutu dítěti ze služby. Představte si dále vyučování ve třídě, kde 10—12 takovýchto skota-

ků nebo skotaček. Jaké myšlenky, nápady, nemravy takové dítě přináší ze svého okolí do školy, ví jen ten, kdo to zakusil. A takových žáků má učitel nejvyšší třídy v době, kdy přijdou dovolenci, na 50. Přál bych vám slyšeti ty hovory, než z nich vyvane ta živá poesie lidu.

Ach, ta poesie lidu! Nevím jak kde, ale u nás v době polních prací neslyšíte v poli kloudného slova. Samé klení a nadávání. Poslouchal jsem jednou v lese odrážející se zvuky z blízkého údolí. Vzpomínal jsem v té době na všechny básníky a jejich něžné legendy a měl jsem dojem, že tito lidé na venku jakživi nebyli.

Hovory pracujících lidí nejsou o nic lepší. Šel jsem kdysi s kolegou do lesa mimo panské pole, na němž asi 60 ženských pracovalo. Starých, mladých, i několik skoro dětí. Když jsme přišli blíže, počaly nás ženské vítat krotkými poznámkami, za chvíli pak na nás křičely takové řeči, že jsme uznali za nejlepší utéci. Říká se o vojácích, že pokřikují na ženské. Byl jsem několikrát na vojně, ale tak sprostě křičeti na ženské jsem neslyšel. Jak může se pak mluviti o neporušenosti u dětí, jež takovou školu prošly! Ještě štěstí, že děti většině těch mrzkých řečí nerozumějí a nejsouce vyvinuté, nemohou se rozborem těch řečí drážditi.

Ozvuky těch řečí možno slyšeti ve škole. Jsou to sice plané řeči, které často uslyší člověk od nejmenších dětí a dle vlastních vzpomínek na svoje mládí vím, že je dítě mluví jen z té příčiny, jelikož vše to zastřeno je rouškou tajemství. „Prosím, pane učitel, on mluví svinsky“ … „On maluje svinsky“. Pojem mluviti svinsky obsahuje vše neslušné a pak jistá slova pouze u dětí užívaná. Občas se objeví nějaká kresba na školním záchodě a nastane pak rozsáhlé vyšetřování.

Výrony venkovské sprostoty jsou velice četné a objevují se v nejrůznějších podobách.

KARIKATURY ČECHŮ V BERLÍNĚ.

Kdo v letošní saisoně měl příležitost navštíviti některá berlínská divadla, byl asi nemálo překvapen, jaká pozornost se Čechům na německé scéně věnuje. Zajdete si na původní berlínskou frašku se zpěvy. Chcete vidět něco lokálního, domácího. A hle, s jeviště vám zaznívá vstříc vlastní mateřština, a to někdy tak dokonale, jako by vycházela z úst pravého krajana.

V Berlíně nastala zvláštní moda: stavěti na divadlo karikaturu českého člověka, karikaturu absurdní a drzou, aby nevypadávala z rámce této řemeslnické divadelní produkce, jež, jako v jiných velkých městech, není ničím jiným, než jedinou snůškou banálností a lascivností, diváku jen trochu divadelně vychovanému z duše odporných. Stále tytéž, od domácích autorů (divadla tohoto genru mívají svého domácího spisovatele a komponistu) přemílané historie, neustále s touž intencí: podrážditi dřímající bestii, smyslnost, polehtati berlínského obchodníka, jenž celý den ztráví ve svém komptoiru a jenž na večerní dávku pikanterie uvykl tak, jako nemocný na morfiovou injekci. Hledat nové nápady, vymýšleti nové situace při obrovském vybrakování látky bývá dosti těžko. Kuplet, jejž zpívá soubreta s obvyklými toiletními allurami, bývají si ku podivu podobny, právě jako triky fraškovitých Don Juanů. Karikatura, vložená do děje, bývá oasou, bodem, v němž soustředil autor všechnu svou „duchaplnost“ a všechen svůj „vtip“, aby své práci pomohl na nohy.

S první českou karikaturou potkal jsem se v Secessionsbühne v aktovce Der böhmische Fremdenführer. Zámecký průvodčí na Hradčanech, hovořící špatně německy (jaká ironie!) s přepjatým šovinismem. A celková tendence? Učinit Prahu směšnou v očích cizinců.

Druhou českou figurou vystupující toho času na jevišti velkého a elegantního Metropol-Theatru je Wenzel Navratil, Granathändler aus Böhmen (nebo „aus Princlavičky-Böhmen“, jak vtipně říkají na jevišti), se svou dcerou Katinkou a sice ve zpěvní frašce pod titulem „Naši Don Juani“. Hlavně počítáno je tu s maskou, pražskou němčinou a prohazováním českých slov, bez jakéhokoliv smyslu („Strč prst krz krk“, „Letělo třistatřicet stříbrných“ atd.).

Kolegou pana Navrátila je dr. Plevný v Cen- [illegible]

Toto monstrum germánské fantasie známo jest už z Vídně, odkud přeneseno bylo do Berlína. Přes to, že hraje jednu z hlavních komických rolí v dotyčné operetě, nehodlám se blíže o něm rozepisovat. A aby seznam byl úplný, dodávám, že jsem byl upozorněn ještě na jednu karikaturu v menším berlínském divadle, kterou jsem však netoužil blíže poznat.

Úspěchy tedy zajisté pozoruhodné, jež nám mohou Angličané a Maďaři závidět. Stojí za zaznamenání jako nový kulturní čin našich sousedů. Bráti věc vážně, znamenalo by přilévati oleje do ohně. Úroveň těchto divadel a jediný pohled na její obecenstvo stačí, abychom pro tyto pitomosti nalezli pravé slovo. —ctý.

NAŠE GALERIE.

ORÁNÍ OD JOŽE UPRKY.

Můj dojem z obrázku Uprkova byl tento: Kdo z nás lidí, jehož duše se soustředíti umí, jda polí, na nichž moře zlatých klasů se vlní, nebyl jat dojmem čisté a pravdivé poesie, poesie, jejíž výraz se v knihách jen zřídka nalezne? Žhoucí slunce nad námi a zrající, příštím životem dýšící plody kolem nás. Zde stojíme tváří v tvář jediné a věčné pravdě,

pravdě námi tak též e a zvolna pochopované. Myšlénky, které nám takové vzdělané, plody bohaté lány vybaví, jsou zajisté vznesené a jsou s to sebe vyspělejšího ducha cele zaujmouti. Zajisté ne na posledním místě se nám vybaví dojem té naší lidské svaté práce, té požehnané nutnosti, která předcházeti musila, nežli pusté lány ony tisíce klasů vydaly. Vážnost té práce pečlivé a pozorné, která není pojímána jako opovržlivá nutnost, ale jako milá sama sebou se rozumějící povinnost, asi tanula umělci na mysli a představil to způsobem mistrným.

V dokonalé úctě

Semily. Jan Gottwald.

° ° °

4.

Jsem sice už trochu starší čtenář, ale přece se pokusím vyjádřit svůj náhled, abych se přesvědčil sám, jestli jsem se už něčemu od Vás naučil. Tedy: obraz představuje pole, makoviště, as půl hodiny od vesnice, někdy uprostřed srpna, asi před polednem, v pravo od oráče stojí ještě nějaké pozdní obilí, snad ječmen neb oves. Na všem jest vidět únavu, oráč už sotva řídí pluh, a spíš se na něj podpírá, aby si odpočinul, při tom spřádá myšlénky a dělá plány do budoucnosti. Kravky jsou vyhladovělé, sotva že se už chuděrky vlekou, napínajíce poslední síly, a nebýt té ženy, která je popohání, zůstaly by každou chvilku stát, avšak ta žena jich nepopohání, ba ne, ona sama nemá srdce je uhodit, cítí s nimi, a spíše jim domlouvá. Na lidech i na kravkách jest vidět oddanost.

Plzeň, 7. dubna 1902. J. Růžička.

° ° °

5.

Odpovídám na otázku (z naší galerie) — co asi Úprka chtěl na obraze vyjádřiti a jak to vyjádřil? Myslím, že chtěl zachytiti obraz léta v plném rozkvětu. Chtěl též na práci lidu upozorniti, která v té rozkošné přírodě ač namáhavá, je přece plna půvabu a duši dává klid a mír (znám to z vlastní zkušenosti). A jak to vyjádřil? Právě po Úprkovsku! Jen on umí to pravé smavé léto zachytit, to sálající slunce, že mimoděk ruku k očím dáte a zrovna cítíte ty palčivé paprsky na vás dopadati. Ovšem na obrázku v Čase je trochu nepodařená reprodukce (odpusťte) obličeje sotva k rozeznání. Čerpám hlavně z jiných Úprkových obrazů. Bývám jeho obrazy nadšena a ukládám je k mnohým jiným, k těm, které si sama z přírody do upomínek vryji. Provedení Úprkových obrazů je tak věrné a dokonalé, že skutečně probouzí lásku k práci, úctu k pracujícím, a těmto zas lásku k přírodě. Pan Úprka asi o mou kritiku málo stojí, ale teď víte, že v neděli z dlouhé chvíle může si člověk, který celý týden pracuje, i na kritika zahrát.

Jedna z čtenářek Času.

° ° °

6.

S povděkem jsem četl v Besedách Času Vaše vyzvání ke svým čtenářům, aby zaslali úvahu o obraze „Orání“ od Jože Úprky. Totiž: co umělec chtěl obrazem tím vyjádřiti a co v něm vyjádřil.

Jako dělník hledím na obraz Úprkův takto: Nastala jeseň! Za jednoho krásného dne zapřáhl rolník své vyhublé kravky do pluhu a oře pole, s kterého sklidil v létě ovoce svého namáhání, svůj celoroční chléb. Služka nebo dcera jeho vodí kravky, aby orané brázdy byly rovné, a časem snad je pobídne k rychlejší chůzi, když zemdlené chtěly by si pohoviti. Z její tváře lze vyčísti, že již její mysl je zaměstnána starostmi o chléb vezdejší. Sedlák jdoucí za pluhem tím neustálým monotonním tempem, zdá se, že také dumá o něčem. Jeho ustaranou hlavou víří myšlénky, které lze z jeho tváře vyčísti: „Pro koho to vše dělá?“ Něco z jeho namáhání pohltí různé daně, větší část lichvář, a on bude míti z toho jen tolik, aby udržel prchající život k další práci. Jediné slovo pro ty myšlénky jeho je: Živoření. Kolem postav je trochu veselejšího nádechu, ačkoliv se to dá srovnati zcela dobře s postavami dívky a rolníka. Nemnoho pozdních makovic zde živoří a tolikéž polosvadlých listů rozličných rostlin. Několik jesenních květů náladu pochmurnou jenom zvětšuje. V pozadí jeví se našemu zraku silhuety vesnice a dvou, tří topolů. Obloha není tak jasná jako za léta. Vzduch je těžký. Jakési mrtvo sklání se nad zemí. Samé živoření!

Slané, „u kříže“ č. 516.

Pipka Václav, štěrkář.

° ° °

7.

Chápu se péra, abych vyjádřil, co vidím v Úprkově „Orání“, pokud to lze vycítit z reprodukce. Pověděl bych to snad slovy: Štěstí a láska v práci. Oba vyvedli ze své vsi snad všechno své jmění, dva dobré, nerozlučné a přívětivé přátele, kteří v oddanosti kráčejí s nimi na pozemek, aby jej svým pánům zdělali i sobě tím dobyli výživy. Mlčky kráčejí čtyři bytosti po brázdách; oči všech upřeny do hroudy, která jim vydává ze sebe skrovný, ale jim dostačitelný chléb. Instinktem projevují muž i žena lásku svou, která po brázdách přechází v jejich srdce. To jest jejich štěstí, jejich láska. Jako z daleké ciziny touží kdo po své vlasti, tak oni skromní lidé vidí před sebou stále svoji hrstku země, do níž s radostí vlévají krůpěje potu. Z těch pak vykvétá jim plná práce, někdy však i zklamání, přivoděné rukou osudu, jenž těžce dopadá na hlavy jejich, zachmuřuje tváře jejich, ale svaly nepřetne, nýbrž ztuží, napne k nové tuhé práci. Čistá jsou nitra jejich duší, nedotknuta depresí nových pokolení, plna poesie. — To, co jsem tu napsal, myslím, že i Úprka chtěl štětcem svým napsat.

Praha. Jar. Jiřina.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Tak, pravím — řekne mně ona slova... vše se mně vysvětlí... Vždyť já ne, že bych byl s láskou šel k ní — já jsem šel se vší duší... Hledal jsem... myslil jsem, když ona je taková krasavice, že i já tedy se stanu u ní člověkem!

Uchtiščev hleděl, jak se dere z úst jeho průvodce těžká, nesouvislá řeč, viděl, jak se otřásají svaly jeho tváře od úsilí vyjádřit myšlénky a cítil za tou matenicí slov veliké opravdové hoře. Bylo cosi hluboce dojemného v bezmocnosti tohoto zdravého a divokého hocha, který pojednou začal kráčeti po chodníku velikými, ale nestejnými kroky. Poskakuje za ním na kraťoučkých nožkách, Uchtiščev cítil se povinen upokojiti Fomu něčím. Všecko, co Foma řekl a udělal za tento večer, vzbudilo ve veselém sekretáři velikou zvědavost k Fomovi a vedle toho vyciťoval polichocení v otevřenosti mladého boháče. Otevřenost jeho zmátla ho svou temnou silou, byl zdrcen pod jejím nátlakem a, ač měl přes svoje mládí již hotová slova pro všecky případy života, — nemohl jich brzo najíti.

— Je mi temno a dusí mne vše... — hovořil Gordějev. — cítím, — že valí se na ramena má břímě, ale jaké je — pochopit nemohu... Tísní mne... a nemám proto patřičné cesty životem... Nasloucháš lidem — všichni hovoří rozdílně... ale ona — ona mohla by říci...

— E, tatíčku! — vpadl do řeči Fomovi Uchtiščev, laskavě vzav jej pod paží. — Tak to není možno! Sotva jste vstoupil do života a — již filosofujete! Ne, tak není možno! Život — pro život je nám dán. To znamená — žij a žít dávej jiným... To je filosofie! Ale žena tato — ba! A což v ní všechen svět se obsáhl jako v jádře? Já vás, chcete-li, seznámím s takovým jedovatým kusem, že rázem po vaší filosofii nezůstane vám v duši ani prášku! O, po-ozoruhodný to babec! A jak umí užívat života! Také, víte, něco epického. A hezká je... Fryna, mohu říci! A jak se k vám bude hodit do páru! Ach, čerte! Opravdu, že je to stkvělá idea — já vás seznámím! Třeba klín klínem vyrážeti!

— Mně svědomí nedá... — chmurně a tesklivě řekl Foma. — Pokud ona je živa — na baby ani hleděti nemohu...

— Takový zdravý, čerstvý člověk — cho-cho! — zvolal Uchtiščev a tonem učitelským začal přesvědčovati Fomu, že jest mu nezbytno dáti vůli svým citům v hezkém zahýření za účastenství žen.

— To bude velkolepé a to je nezbytno vám — uvěřte! A svědomí — promiňte mi. Vy se poněkud nesprávně vyjadřujete... to nebrání vám svědomí, ale... nesmělost, já myslím... Žijete mimo společnost... jste ostýchavý... a neobratný. Matně to cítíte všecko, a hle, to cítění béřete za svědomí. A o něm v daném případě nemůže být ani řeči — k čemu tu svědomí, když veselit se je člověku tak přirozeno, když je to jeho potřeba a právo?

Foma šel, vyrovnávaje kroky své s kroky průvodčího svého, a hleděl dolů po cestě. Táhla se mezi dvěma řadami budov, podobala se ohromnému příkopu a byla plna tmy. Zdálo se — konce nemá a po ní pomalu teče v dál cosi temného, nevysychajícího, bránícího dýchat. Přesvědčivý hlas Uchtiščeva monotonně zvučel v uších Fomových, a ač se nezahloubával ve slova řeči, přece cítil, že jsou jakási lepká, dorážejí naň a on si je mimovolně vštěpuje v paměť. Přes to, že podle něho šel člověk, cítil se opuštěným, ztraceným ve tmě. Objímala jej a pomalu vlekla za sebou a on pociťoval, jak jej vleče kamsi, a neměl touhy zastaviti se. Jakási umdlenost bránila mu myslit, v něm nebylo touhy vzepřít se přemlouvání průvodcovu — a proč by se také vzpíral?...

— Není každému prospěšno rozvažovat — hovořil Uchtiščev, mávaje ve vzduchu holí a trochu se opájeje svojí moudrostí. — A kdyby všichni začali usuzovat — kdo pak bude žít? A žijí lidé jen jednou... A nepřekáží proto pospíchat se životem... Bůh je svědek, tak! A co tu mluvit, dopustíte, abych vámi zatřásl? Pojďme okamžitě — do jednoho veselého domu... žijí tam dvě sestřičky... ach, jak si žijí! Dovolte!

— A co? Půjdu... — řekl Foma klidně a se zívnutím. — Není pozdě? — otázal se, pohlédnuv na nebe, pokryté mraky.

— K nim nikdy není pozdě! — vesele vzkřikl Uchtiščev.

VIII.

Třetího dne po výstupu v klubu Foma octl se sedm verst od města v dřevním přístavě kupce Zvanceva, ve společnosti syna tohoto kupce, potom Uchtiščeva, jakéhosi solidního pána s licousy, s lysou hlavou a červeným nosem, a čtyř dam . . . Mladý Zvancev nosil skřipec, byl hubený, bledý, a když stál, tu lýtka na nohou jeho stále se otřásala, jakoby jim protivno bylo podpírati vyžilé tělo, oděné v dlouhý, mřežovaný plášť s kapucí, v jejíchž zahybech směšně se klátila malinká hlavička v jockeyské čepici. Pán s licousy nazýval ho Jean a pronášel toto jméno tak, jako kdyby trpěl zastaralou rýmou. Dámou Jeanovou byla vysoká, plná žena s nádhernými prsy. Hlava její byla stištěna se stran, nízké čelo sraženo nazad, ostrý a dlouhý nos dodával tváři její čehosi ptačího. A tato nehezká tvář byla naprosto nehybná, a jen oči na ní — malinké, okrouhlé, chladné — stále se usmívaly pronikavým a chytrým úsměvem. Dámu

Uchtiščeva jmenovali Věra; to byla vysoká žena, bledá s ryšavými vlasy. Bylo jich tolik, že se zdálo, jako by žena byla si navlékla na hlavu obrovskou čapku a ta jí sjížděla na uši, skráně i vysoké čelo, z pod něhož klidně a lenivě hleděly její veliké modré oči.

Pán s licousy seděl podle mladičké dívčiny, plné, svěží, a bez umlknutí zvonivě se chechtající tomu, co jí šeptal, skloniv se k jejímu rameni, do ucha.

A dáma Fomova byla urostlá brunetka, celá černě oděná. Snědá jsouc v tvářích, vlnících se vlasů, držela hlavu tak přímo, s takovou shovívavou hrdostí hleděla na všecky kolem sebe, že ihned bylo znáti — kterak se pokládala zde za první.

Společnost rozložila se na nejkrajnějším prameni voru, vysunutého daleko do pusté hladiny řeky. Na voru byla nastlána prkna a prostřed voru stál zhruba sbitý stůl a všude byly rozházeny prázdné láhve, koše se zásobou, papíry od cukrovinek, slupky pomerančové . . . V koutě voru byla nasypána hromada země, na ní hořela hranice, a jakýsi mužík v poloukožíšku, sedě na bobku, hřál sobě ruce nad ohněm a úkosem pokukoval po pánech, sedících kolem stola. Páni právě snědli sterledí polévku a nyní na stole před nimi stála vína a ovoce.

Utrmácena jsouc dvoudenním hýřením i právě skončeným obědem, společnost byla naladěna mrzutě. Všichni hleděli na řeku, hovořili, ale hovor přes tu chvíli se trhal dlouhými pauzami. Den byl jasný a, jako z jara, bujaře mladistvý. Chladně jasné nebe majestátně rozprostřelo se nad kalnou vodou bohatýrsky z široka se rozlivší řeky, řeky klidné jako nebe a neobsáhlé jako moře. Daleký hornatý břeh hýčkavě zahalen byl modravým oparem mlhy a v ní, tam na vrcholku hor, blyštěly se jako veliké hvězdy kříže chrámů. U hornatého břehu řeka byla oživena — ujížděly parníky, a šum jejich doléhal jako těžký vzdech k vorům, do luhů, kde tichý tok vln plnil vzduch zvuky, nesmělými a měkkými. Ohromné nákladní lodi táhly se tam jedna za druhou proti proudu, tak jakoby svině obrovských rozměrů brázdily hladinu řeky. Černý dým těžkými oddychy lezl z komínů parníků a pomalu tál v čerstvém vzduchu, plném jarého svitu slunce. Časem rozlehl se signál — jakoby se vztekalo a řvalo veliké zvíře, rozzuřené námahou. Ale v luzích u vorů bylo ticho a klidno. Osamělé stromy, zatopené záplavou, již se pokrývaly čerstvě zelenými záblesky listí. Skrývajíc v sobě kořeny jejich a zrcadlíc koruny, voda je udělala kulovitými i — zdálo se, že při nejmenším zavanutí větru popluji v báchorkovité svojí kráse po zrcadlovém líně řeky . . .

Ryšavá žena, zádumčivě hledíc do dálky, diše a se smutkem jala se zpívat:

„Oj, po Volze ře-ce
Lehká loďka plu-u-je-e . . .“

Brunetka, povržlivě přimhouřivši své veliké, přísné oči, řekla, nehledíc na ni:

— Nám i bez toho se stýská . . .

— Nech ji . . . ať zpívá! — dobromyslně požádal ji Foma, hleďě do tváře své dámy. Byl bled, v očích jeho vzněcovaly se jakési jiskřičky a po rtech bloudil úsměv, nejasný a líný.

— Pojďme zpívat sborem! . . . — vybídl pán s licousy.

— Ne, ať ony dvě zpívají! — oživeně vzkřikl Uchtiščev. — Věro, zazpívej tu . . . víš? „Na úsvitě půjdu . . .“ jak je to? Pavliňko, zazpívejte!

Chechtalka se podívala na brunetku a uctivě se jí zeptala:

— Mohu zazpívat, Sašo?

— Já sama budu zpívat . . . — prohlásila družka Fomova, a obrátivši se k dámě s ptačí tváří, poručila jí:

— Vasso, zpívej se mnou!

Ta ihned přetrhla svůj hovor se Zvancevem, pohladila rukou hrdlo a upřela okrouhlé oči své ve tvář své sestry. Saša stanula, opřela se rukou o stůl, a hrdě zdvihši hlavu, silným, skoro mužským hlasem jala se zpěvně hovořiti:

„Tomu do-obře je žít na světě,
Kdo v srdci svém nezná starosti,
V srdci bolestivém nezná žalosti!“

Sestra její kývla hlavou a táhle, žalně, vysokým kontrealtem zasténala:

Ale ach, mně, krá-ásné dí-í-ívčině, . . .

Blýskajíc očima na sestru, Saša hlubokými notami vzkřikla:

„Jak bylinka srdce vysechlo-o-o!

Oba hlasy se objaly a pluly nad vodou lahodným zvukem šťavnatým, chvějícím se od přebytku síly. Jeden naříkal na nesnesitelnou bolest srdce, a opíjeje se jedem nářku svého — štkal s unylým a bezmocným smutkem, štkal, slzami zaléváje oheň svých muk. Druhý — hlubší a mužnější — mohutně plynul ve vzduchu, pln jsa citu smrtelné křivdy a hotovosti mstít se. Jasně pronášeje slova, dral se z prsou hutným pramenem a z každého slova vanul zápach kypící krve, vzjitřené urážkou, otrávené křivdou a mocně žádající msty.

„Však já se mu za to odplatím . . .“

žalobně pěla Vassa, zavřevši oči.

„Strastí stihnu jej, suchem vysuším . . .“

bezpečně a s hrozbou věstila Saša, metajíc do vzduchu pevné, silné zvuky, podobné ranám . . . A náhle, změnivši tempo písně a klesnuvši hlasem, jala se zpívati právě tak táhle, jako sestra, vášnivé a plesající hrozby:

Sušší větru, su-ušší bujného,
Sušší bude trávy poko-se-né . . .
Oj, poko-sené, vysuše-né . .

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 18. května 1902. Číslo 34.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

PETR ROSEGGER.

POSLEDNÍ ODPOČINEK.

(Z knihy Mein Himmelreich.)

(Dokončení.)

Se stromu spadlo několik kapek. Jiné visely na dlouhém jehličí a zářily jako drahokamy. Jako moře daleko rozložené, tak i vrcholy hor se vyjasnily, zasněžené vrchy a skály a ledová pole daleko až ke krajině půlnoční. Veliké ticho bylo a libý vánek, takže mužům bylo do snění na tomto odpočinku. Někteří počali dřímati, jiní opět jali se přemýšleti o tom, co v poslední době zažili a co je ještě očekává.

A najednou pozvedl Mistr poněkud hlavu a pravil tiše, avšak tak, že to nejbližší mohli slyšeti: „Za koho mne považují lidé?“

Všichni se ulekli této podivné otázky a nevěděli, jak odpovědít.

Podíval se tázavě; jeden z nich pravil: „Lidé mluví všelicos. Jsou již všickni mrtví, za něž tě pokládají. Věří vždy jen tomu, co je neslýchané.“ Pohlížel stále ještě tázavým zrakem.

Tu muži nabyli řeči: „Jeden praví, že jsi prorok Jeremiáš. Jiný, že jsi Eliáš, který jel na ohnivém voze do nebe. Nebo dokonce Jan, jehož sťali.“

Mistr pozdvihl hlavu ještě o něco výše a pravil: „A vy? Za koho vy mne považujete?“

To působilo jako blesk. Mlčeli všichni. Tak se jich dosud nikdy netázal. On přece ví, že ho následovali a proč! Či snad najednou počal pochybovati, zda na něho spoléhají. Nebo sám kolísal? Začínalo jim býti úzko.

On však pokračoval: „Připojili jste se ke mně, dokud můj život byl klidný, když jsem vám zvěstoval království boží a když lidé prostírali své pláště před nohy mé a vzdávali mi poctu jako spasiteli. A když se ode mne odvrátili, ježto nehody a nebezpečí se blížily, a když má slova jinak se naplňovala, než jste jim na počátku rozuměli, ne k moci světské, nýbrž k ponížení — následovali jste mne vy přes to k národu pohanskému a do pustin horských. Sestoupím opět do Galileje, avšak tam nebudu na poduškách odpočívati. Budu trpěti a všem, kdož se mnou jsou, přivodím pronásledování. Neboť půjdu podél Jordánu až do Judeje a do Jeruzaléma, kde jsou mocní nepřátelé. Ty budu soudit ostřím slova, avšak oni zmocní se mého těla a odevzdají mne na potupnou smrt zločince. Zůstanete i potom se mnou? Odkud je ta vaše důvěra? Za koho mne považujete?“

Tu zvolal Šimon hlasitě: „Ty jsi Kristus, syn boha živého!“

Mistr se vzpřímil. Jeho obličej oživl velikým překvapením, čelo jeho zazářilo. Chvilku tak postál. Položil potom Šimonovi ruku na rameno a pravil: „Šimone, to nemáš sám ze sebe, to ti řekl někdo vyšší. Taková důvěra jest základem království božího. Hle, ty máš klíče království nebeského, neboť ty máš víru. Země i nebe jsou ti jedno a totéž, a zákony nebeské jsou ti zákony zemskými.“

S úžasem hleděli k němu. Jak rádi mu naslouchali, vypravoval-li o nebi, ačkoli mnohé slovo jim nebylo jasné. Nyní stál opět tak před nimi, naplněn onou vznešeností, která v nich budila hrůzu i nadšení. Za ním vysoko leskly se ledovce Hermonské jako otevřená brána nebeská, vydávající zář.

Mistr přistoupil k nim a pravil: „Odpočiňte a posilněte se. Dnes ještě světlo, zítra utrpení. Řeknou, že jsem lhář a svůdce a zabijou mne.“

Šimon rychle uchopil jeho ruku a pravil tiše: „Nemluv tak, Mistře. Vždyť jest Bůh, aby to nedopustil!“

Tu stal se Pán přísným a zvolal: „Odejdi ode mne, satane! Co ty víš o vůli boží!“

Polekán takovým náhlým obratem ustoupil Šimon za mladé cedry, plakal a chvěl se bolem, že Mistr tak tvrdě naň promluvil.

„Jene, on mne nenávidí“, šeptal a skryl svůj obličej do šatů druhových, jenž přišel, aby ho potěšil.

„Nikoli, Šimone, on tě miluje. Vzpomeň přec, co ti před chvíli pravil — že máš království nebeské. Vždyť víš, jaký je. Chladnou vodu musí líti, aby neshořel ohněm lásky. A ty jsi se dotekl něčeho, s čím stěží sám se vypořádá. Neboť mně se zdá, že od nějaké doby vidí vůli otce nebeského, aby trpěl a zemřel. Proto hrozí se jeho

mladé tělo, a tu přijdeš ty ještě a stěžuješ mu jeho boj. Šimone, povstaň! Buďme silni a dobré mysli a vytrvejme při něm, nechť se stane cokoliv."

To stalo se na horách libanonských, když Mistr se svými učeníky obrátil se na útěku, aby kráčel nepřátelům vstříc. O týden později po mnohých obtížích, jichž necítili, po nedostatku, jehož nevnímali, přišli do kvetoucích nížin, kde v měkkém mechu byla vůně růží a květů mandlových. Když poblíž Nazaretu kráčeli skalní úžlabinou ve stínu oliv, zastavili se. Byli velice unaveni a domnívali se, že Mistr půjde do města navštívit svou rodinu. Jako by byl uhodl jejich myšlénky, pravil: „Moje rodina jste vy. Pod těmito stromy odpočineme, než půjdeme k Jordánu."

Avšak vdova po tesaři uslyšela, že její syn jest venku v úžlabině. Spěchala ven. Jeho průvodci leželi kolem na trávníku a spali. On seděl u skály a opíral hlavu o kámen. Matka stála za ním, svůj dlouhý modrý svrchní šat ovinula tak kolem hlavy, že obličej byl před slucem chráněn. Byl to bledý, utrápený obličej; přes jednu tvář splývala kadeř jejích tmavých vlasů, kterou odhrnula, která však opět se ven drala. Skoro sklíčeně pohlížela na syna. Váhala osloviti ho. Přiblížila se potom ještě o krok a beze všeho, jakoby se od posledního jejich shledání nic nebylo přihodilo, pravila: „Zcela na blízku jest tvůj dům, synu, a ty tu odpočíváš tak nepohodlně."

Pozvedl hlavu a klidně na ni pohlížel. Odvětil: „Ženo, ty víš, že chci být samoten."

Pravila tichounce: „U mne doma jest nyní největší samota." — A doložila: „otec odešel k otcům."

„A bratří?"

„Jsou již několik týdnů na cestách, hledajíce tebe."

Pán ukázal rukou na učeníky a pravil: „Tito mne nehledali po celé týdny, našli mne prvého dne."

Jakoby ho chtěla odvrátiti od žaloby, že jeho bratří mu nerozuměli, pravila: „Lidé jsou netrpěliví, že v dílně žádná práce není hotova, a chtějí jít k novému, jenž se zde usadil."

„Proč pak si nevezmeš pomocníka?"

Odpověděla: „Jaký div, že žádný nechce zůstati, když i děti z domu odcházejí."

Tu pravil hlasitě: „Pravím ti, ženo, ušetř mne svými výčitkami a všedními starostmi, nech mne jít svou cestou!"

Odvrátila ke skále, aby svůj usoužený obličej zakryla a umlkla. Teprve po chvíli pravila: „Dítě, tak tvrdý jsi ke mně. Všecky přivedeš do neštěstí. Ne k vůli sobě to dělám, to mi můžeš uvěřit. Pro mne již vše minulo na tomto světě. Avšak ty? Tak mlád jsi a všechno si chceš zkazit. Ještě jednou, můj milý synu, prosí tě tvá matka: Neboř víru svých otců! Já vím ovšem, že ty to dobře míníš, avšak jiní toho nechápou, a nedobře činíš. Nechať jsou blaženi, jak sami chtějí. Jako až dosud dobře přicházeli k Abrahamovi, tak i nadále najdou pravou cestu i bez tebe. Neměj nic s farizeji, to se ještě nikomu nevyplatilo. Vzpomeň na Jana Křtitele! Proslýchá se, že i tobě ukládají o život. — Mé drahé dítě — oni tě zhanobí, oni tě zahubí." Přitiskla se křečovitě ke skále, a nemohla dále mluviti pro trpký pláč.

Otočil hlavu k ní a pohlížel na ni. A když tak velice vzlykala, že celé tělo se chvělo — vstal a přistoupil k ní. A vzal její hlavu do rukou a přitáhl ji k sobě.

„— Matko! — Matko! — — Matko!" bezzvuký, zlomený byl jeho hlas: „Ty myslíš, že tě nemám rád. Poněvadž často musím být tak trpký, neboť vše jest proti mně, i mé vlastní tělo a krev. Avšak vůle boží musí být naplněna. Osuš své slzy, hle, já tě miluji, více než lidské srdce může pojmouti. Poněvadž matka dvojnásob trpí, co její dítě trpí, jest tvoje utrpení větší než onoho, jenž za mnohé se musí obětovati. — Matko, posaď se na tento kámen, abych ještě jednou položil svou hlavu do tvého klína. Jest to můj poslední odpočinek. Od nynějška nastane nepřetržitý řetěz útrap, od jedné ke druhé, až k té poslední . . ."

I položil hlavu na její kolena a ona něžně hladila ho po dlouhých vlasech. Tak šťastná byla ve své bolesti, tak nevýslovně šťastná, že opět na jejích prsou spočívá, jako kdysi, když byl dítětem. —

On však pokračoval ve své tiché řeči: „Lidu hlásal jsem víru v sebe. Matka však věří ve své dítě, i kdyby všichni učenci židovští byli proti němu. A až přijde hodina, kdy se ti zjevím s rozpjatýma rukama, ne na zemi a ne na nebi — nepozbuď ducha. Věz, že tvůj tesař vzdělal říši boží. Ne, matko, neplač, vyjasni svůj zrak. Tvůj den je věčný. Tebe budou blahoslaviti všecka pokolení." — Líbal ji na vlasy, líbal ji na oči a plakal. — „Matko, a nyní jdi. Tito počínají se probouzeti a lidé tamto přicházejí s koši, abychom se najedli a napili. Ať nespatří, že truchlíš."

Povstal ze svého posledního odpočinku. Učeníci jeden po druhém pozvedali hlavy.

„Odpočinul jsi také trochu Mistře?" tázal se Šimon.

Odpověděl: „Lépe než vy."

Pojedli velebíce Boha a vydali se na novou dalekou pouť do krásného města Jerusaléma.

Za kamenem však stála vdova a pohlížela za ním tak dlouho, pokud ho bylo viděti v záři slunce galilejského.

Přeložil *J. Nováček.*

TARAS H. ŠEVČENKO:

UKÁZKY Z BÁSNÍ JEHO.

Přeložila *Růžena Jesenská.*

PROČ ZELENÉ ZČERNALO JSI...

Proč zelené zčernalo jsi
pole země naší?
Od krve já zčernalo jsem
pro svobodu vaši.
Kol městečka Berestečka,
čtyři míle zdélí,
pokryli mě Zaporožci
slavní svými těly.
A ještě mě havrani pak
v noci pokrývali...
oči mrtvým vyklovali,
trupy zanechali...
Zčernalo jsem já zelené
pro svobodu vaši.
Já se znovu zazelenám,
ale nad vše dražší
svoboda vám nevrátí se...
smutně orávati
budete, neb v okovech svůj
osud proklínati!

° ° °

VEČER.

Sad višňový je kolem chaty,
nad stromy chrousti s hudbou svou,
rolníci s pluhy domů jdou,
zpěv vesele zní za děvčaty,
a ku večeři matky zvou.

Večeří všickni kolem chaty, —
večerní hvězdy vzplane třpyt, —
rozdává dcera jíst a pít;
matce by plynul z úst proud zlatý,
však slavík nedá promluvit.

Pokladla matka kolem chaty
ty nejmenší z dětiček svých —
a usnula pak vedle nich;
vše stichlo,... jen zpěv za děvčaty
a slavíček — ten neutich!

° ° °

ZAPADÁ SLUNCE.

Zapadá slunce; černají hory,
tichne pták, mlknou pole i bory,
a lid těší se: „Teď odpočinu".
A já se dívám, a srdcem plynu
v stinnou zahrádku na Ukrajinu;
plynu já, plynu, zadumán — asi,
jako když srdce odpočívá si.
Černají pole, i háj, i hora,
na siném nebi vychází zora.
Zoro, ó zoro! A slzí zraky
nad Ukrajinou — vzešla jsi taky?
Či oči temné tebe hledají
na siném nebi? Zapomínají?
Když zapomněly, — — usnout by měly,
by o mém osudu nic nezvěděly.

° ° °

Z BÁSNĚ IVAN PODKOVA.

Bylo kdysi — v Ukrajině
výstřely jen řvaly,
bylo kdysi — Zaporožci
dobře vládnout znali.
Panovali, svobody si,
slávy dobývali,
minulo vše — mohyly jen
z pole vyvstávaly!
Mohyly ty převysoké
kam šlo spáti — víte —
kozákovo bílé tělo
do kytajky skryté!
Mohyly ty převysoké
tmí se jako hory,
s větrem nyní o svobodě
vedou rozhovory.
Svědek slávy poděděné
s větrem hovořívá,
a vnuk kosu nese v rosu,
za nimi si zpívá.

Bylo kdysi — v Ukrajině
žal se v tanci ploužil,
stesk a starost s medovinou
na podnosu kroužil.
Dobře se to kdysi žilo
v naší Ukrajině. — —
Vzpomínejme! Aspoň srdce
trochu odpočine!

° ° °

DUMY MOJE...

Dumy moje, dumy moje,
květy, moje děti,
rostly jste mi, vykvetly jste,
kdo vás bude pěti?
V Ukrajinu jděte, děti,
v naši Ukrajinu,
sem tam bluďte, sirotkové,
a já tady zhynu.
Tam najdete vřelá srdce,
slova přelaskavá,
přivítá vás pravda čirá,
a snad taky — sláva!...

Přivítej, matičko milá,
Ukrajino moje,
děti moje nerozumné
jak děťátka svoje!

Z OVZDUŠÍ VESNICKÉ ŠKOLY.

Píše jáu. (Dokončení.)

VII.

Jsou to vtipy, verše písně a hádanky. Nebylo by konečně nic nezajímavého sebrati podobný národopisný materiál. Jest v tom veliký kus skutečného života lidského. A dosti by se vybralo z nich věcí, na nichž by se vtip našeho lidu mohl studovati. Myslím zejména ty slušnější věci, jež však pro jedno nebo dvě neslušná slova nejsou schopny, aby byly vytištěny. Znám mnoho krásných písní, jež hyzdí jediná a často zbytečná sloka. A přesvědčil jsem se, že mnoho písní, jež za pěkné jsou uznány, mají ošklivé dodatky. Stává se tak i s moderními pěknými písněmi. Mezi dětmi uslyší se spousta hádanek, jež by neznalec považoval za výrony největší sprostoty. A děti je vypravují s takovým klidem a ostatní je přijímají zase s takovým klidem, že se člověk přesvědčí o bezmyšlenkovitosti dětí. Dítě si skutečně při tom nemyslí na nic. Onehdy mi na př. vypravoval malý hoch veršovanou sprostou hádanku. Z celé třídy se pohnula jediná tvář nejstaršího chlapce. Ten se dal do smíchu a já z opatrnosti jsem hádanku mlčky přešel. A teprvé potom se vypravovatel rozhlížel a začervenal. Paedagogický moralista, by ustrnul nad zdánlivou porušenosti mravnosti dětské. Pravím zdánlivou, neboť vesnické dítě jest svým celým životem nuceno poznávati právě tak, že zraje žito, jako že se chce kráva běhat. Vždyť tyto poznatky jsou předmětem každodenních rozhovorů na vsi. A mají-li v některé domácnosti mnoho kusů dobytka, tam hovor z toho oboru ani nemizí.

Jednou jsem byl se dvěma hochy na zahradě. Jednoho se ptám: „Proč jsi nebyl ráno ve škole?"

„Maminka mne poslala s kozou k Malýmu (majitel kozla)." „Mohl jsi jíti až odpoledne." „Maminka povídala, že by to kozu zatím přešlo a kozel že by byl vyskákanej". Vysvětlovati mu něco bylo by zbytečné. —

Kdo zná venkov, ví, že přes všechna nařízení chodí školní děti a nedospělí skotáci s dobytkem k připouštění. A všechno se koná za asistence celé rodiny.

Říkává se mnohdy, že učitelé nemohou působiti, jak by chtěli. Stává se tak zejména v řečech o našem národnostním vychování. Mohu tvrditi, že jsem učil vždy tak, jak jsem chtěl. V dějepise jsem řekl nejchoulostivější věci, děti jsem připravoval do života svým způsobem, a nikdo mi ničeho neřekl. Brzy jsem poznal, že učitel mnoho může říci, jen umí-li to. Nemusím snad mluviti slovy ostrými, hanlivými — prosté konstatování fakt postačí. Poznal jsem, že každý stav si může dovoliti luxus mluvit pravdu. Udělejte statistiku neohrožených a otevřených lidí mezi učitelstvem a poznali byste, jaké procento mezi nimi jest lidí zklamaných, zhroucených, uzavřených v sebe a zanevřelých na celý svět. Veliký počet z nich najdete lidí, již nyní patolizalstvím, klerikalismem hledí napraviti to, co dříve „pokazili". Mučednictví se nevyplácí. Málo prospěl takový mučedník tomu, čemu chtěl prospěti.

Má se to asi jako s tištěnou pravdou v novinách. Nač se má žurnalista dávat ubíjeti konfiskacemi, když může platněji působiti s neochromenými silami. „Plivni si stokrát do moře a ono se nezpění" — napsal Havlíček.

Ti, kteří nejvíce naříkají na svázané ruce při vyučování, neučili by jinak, ani když přišlo svolení. Jen neznalec našeho školství může napsati a říkati, že naši nejlepší mužové se ve školách museji líčiti jako lupiči a vyvrhelové. To dělá jen učitel, který má k tomu osobní pohnutky. Dávalo by se tím špatné vysvědčení českým učitelům. Bojí-li se učitel, jistě o choulostivých věcech raději mlčí, ale nikdy jsem nepoznal případu, že by učitel hanél naše slavné muže.

Mnoho nesnází si přivodí učitelé nejvíc svou neopatrností. Jsouť jednotlivci, kteří si rádi libují v extrémech. A ti věci jen uškodí. Na př. faktum, že klerikalism se dere do našeho školství. Ale musím přiznati, že učitelé namnoze nesprávně čelí klerikalismu. K smíchu mi připadá, když některý učitel snaží se odstraniti ze školy pozdrav „P. P. J. K." nebo že nedělá s dětmi kříž. To mu přivodí několik disciplinárek a více nic. Za několik hodin měsíčně mi žádný kněz nezjinačí smýšlení a ducha dětí, čelím-li svou taktikou jeho snaze. Ostatně dle mého náhledu by byl pozdrav „P. P. J. K." nejmoudřejším projevem klerikalismu. Ať se chválí Kristus. Proč ne? Ten Kristus chudý, zubožený, ideální, odpouštějící, milosrdný bude zajisté brzy protivný těm, kteří ho mají na jazyku jen pro nahánění strachu jiným a pro paskvilování jeho čistých nauk.

Pravda není ve škole milá v žádném ohledu. Běda učiteli, který by chtěl ukázati třídu inspektorovi tak, jaká ve skutečnosti je. Svět chce býti klamán. Nadře se pro inspekci příklad, báseň, článek — a čert by v tom byl, aby nebyl dobrý prospěch. Nečisté a nepěkné výkresy se vyhodí a opraví, písánky se vyberou — a vše je pak čisté a pěkné. Velmi dobrý prospěch jest ideálem tří čtvrtin učitelstva a ono domáhá se ho vším úsilím. Učitel, který poctivým způsobem chce se domoci pěkného prospěchu, pozná, že marná jest jeho práce. Vždyť inspektor po hodinové inspekci nepozná celoroční práci. Nevzpomene si, kolik trudných dnů zažily děti, než se naučily nějakou tu pěknou věc. Ostatně inspektor také chce dostat velmi dobrý prospěch.

Kuneš z Bělovic
hejtman Táborský.

Honba za dobrým prospěchem ubíjí každou lidštější stránku vyučovací. Kolikrát napadnete takového snaživce, že vytlouká prospěch z dětí rákoskou nebo dresurou nejkrutší. Při inspekci to musí hrát a věřte, že při velikém počtu dětí a špatné docházce to nemůže hrát bez rákosky. Kázeň se to píše a rákoska se to vyslovuje, návod se to píše a týrání se to vyslovuje.

Podivným vysvědčením dnešního školství je, že se učitelé moderními paedagogy navádí, aby vědecky a systematicky zkoumali duši dítěte.

A učitelé po většině na to hledí jako na neznámou věc. Je to trochu komické. Pro lidi, kteří odchovávají sta dětí, je zkoumání duše dítěte novinkou.

Hotová komedie na našich školách se hraje s tělesnými tresty. Nahlas se cituje jasný zákon a pošetmu se říká: „Jen to mažte". Znám největší odpůrce tělesného trestu, kteří tělesně trestají. Mně nemůže se více hnusiti, jako když mám dítě tělesně potrestat. Kdybych měl 50 dětí, nikdy na dítě nesáhnu. Při 80—90—100 dětech přijdou ve škole však takové chvíle, že byste raději utekli z učitelství, kdybyste nemohli sáhnouti k trestu. Jsou děti — mnohdy jsou duševně choré — že se zdá, jako by chodily do školy jen proto, aby zlobily učitele. Pamatuje se snad každý na takové zloduchy ve třídě, kteří jsou do polepšovny příliš hodní a do školy příliš zlí. Kdo nejvíce trpí? Učitel.

Jsou léta, že učitel s hrůzou vstupuje do třídy a odchází roztrpčen a rozechvěn. S úzkostí čeká den inspekce a přemýšlí, co by mu mohl některý kluk vyvésti. Že by inspektor pochopil mou situaci a nepřičítával klukovu rozpoutanost mně, to se mi ještě nestalo. Učitel je zodpověden za vše, co se ve škole děje. Jest povinen dbáti v každém ohledu zdraví a citu dítek a jeho zdraví a jeho citu nedbá nikdo.

Ostatně ve formě zákona se tělesně také trestá. Jsou učitelé, že netrestají, ale trestání tělesné vynahradí plnou měrou jinak. Od rána do večera se nesmí dítě pohnout, ani slova promluvit.

Za každý přestupek dostanou písemný trest nebo se vzkáže rodičům a ti jinak věc nechápou, než že mají dětem natlouci. Mám otužené nervy, ale myslím, kdybych měl seděti nehybně od rána do večera, že bych si horšího tělesného trestu ani nepřál.

Říká se, že učitel vejda do třídy, zapomíná na vše, co se děje mimo školu a věnuje se jen a jen dětem. Kéž by to mohlo býti! Neznám čistší radosti než je ta, když přijdu do třídy, a 70—80 usměvavých tváří se po mně točí. Byly doby, kdy jsem v těch úsměvech nalezal veškeru útěchu životní. Jest v tom zvláštní pocit, pomyslím-li, že mohu duše toho množství utvářet dle svého plánu a že mám v rukou takřka budoucnost těch dětí.

Radost, hrdost a zároveň odhodlání, že přese všechny ústrky a nesnáze v životě mimoškolním, budu odpláceti lidem v dětech jejich tím nejlepším — vždy se mne zmocňovala. A v těch dobách vždy jsem toužil po klidu. Je mi to dosti divné, že lidé nepochopili, jak je potřebí, aby učitel byl klidným.

A jak dnešní situace stojí, nemůže býti v celé Rakousku roztrpčenějšího a neklidnějšího stavu než jsou učitelé.

NAŠE GALERIE.

Hejtman táborský Kuneš z Bělovic od Mikuláše Alše je jedna z četných husitských figur, které Aleš kreslívá tak rád. Že je to hejtman selského lidu, to umělec nakreslil víc těžkým koněm netolického plemene než postavou hejtmanovou. Hejtman — to už je válečník cvičený, znalý pravidel vojenských, táborství vyzírá však z jeho pochmurné tváře. Aleš kreslí „boží bojovníky", jak si je představuje národ. Kuneš z Bělovic vystupuje v husitských válkách do popředí po smrti Žižkově. Žižka umíraje u Přibyslavě, „poručenství učinil milým věrným bratřím a Čechům, panu Viktorinovi, panu Janovi Bzdinkovi a Kunšovi, aby se milého boha bojíce, stále a věrně bránili pravdy boží pro věčnú odplatu". Kuneš z Bělovic byl hejtmanem Sirotků.

DROBNOSTI.

TARAS H. ŠEVČENKO.

Snad „staromodní lyrika" řekne si někdo, kdo přečetl dnešní naše básně. Ano, staromodní. Nová lyrika ideami i formou vzdálila se od ní na tisíc honů; pohříchu však i prostotou a srozumitelností. Taras Ševčenko je velmi prostý a srozumitelný. Bylť samouk. Byl malířem a básníkem zároveň. Narodil se na Ukrajině r. 1814 a jako synek nevolnický dán byl do Petrohradu, aby se učil u rozličných malířů. Básník Žukovskij poznal jeho dumky. Společně s hrab. Vjelhorským zřídili loterii na vykoupení Ševčenkovo z nevolnictví. Malíř Brjulov namaloval k tomu účelu podobiznu Žukovského. Za 2500 rublů stříbra Ševčenko r. 1838 vykoupen. Potom navštěvoval pilně akademii malířskou, maloval i básnil. Zemřel r. 1861.

Turgeněv o něm napsal: „Ševčenko činil dojem drsného, příkrého, mnoho zkoušeného člověka s mnohým zápasem na dně duše; těžko přístupného cizímu oku s prosvítáním dobroty a veselosti. Humoru, žertu — nikdy v něm nebylo. Jednou jen — vzpomínám — četl mi překrásné verše Večer tak prostě upřímně, sám byl dojat a dojal všecky. Celá jihoruská zádumčivost, měkkost a jemnost, poetičnost jasně vystupovala na povrch. Byla to povaha prostá, neobyčejná, byl to poeta a patriot."

Ovšem, patriot ukrajinský. Byl by rád Ukrajinu bouřil pro svobodu, ale směl zpívati jen dumky o bývalé svobodě. Ukázky dnešní vybrali jsme ze Sborníku světové poesie, jejž vydává Česká Akademie nákladem Aloisa Wiesnera, cena 2 K.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Foma, opřev se lokty o stůl, sklonil hlavu a nachmuřiv obočí, hleděl ve tvář ženinu, v černé, polouzavřené oči její. Upřeny jsouce kamsi v dál, blýskaly tak zlobně a ohnivě, že od blesku jejich i aksamitový hlas, linoucí se z prsou ženiných, zdál se mu černý a blýskavý jako její oči. Vzpomněl si na její laskání a myslil si: „A odkud je asi, co je zač? Až strach je býti s ní...“

Uchtiščev, přitisknuv se ke své dámě, s blaženou tváří poslouchal píseň a všecek zářil rozkoší. Pán s licousy a Zvancev pili víno a tiše si šeptali o čemsi, přiklonivše se druh ke druhu. Ryšavá žena zádumčivě prohlížela dlaň ruky Uchtiščeva, držíc ji ve svých rukou, a veselá dívčina sesmutněla, sklonila nízko hlavu a poslouchala píseň, nehýbajíc se, jsouc jako očarována písní. Od hranice blížil se mužík. Kráčel po prknech ostražitě, stoupaje po špičkách bot, ruce měl založeny za hřbet, ale široká bradatá tvář všecka se přetvořila v úsměv údivu a jakési naivní radosti.

„Ach... pociť ty jen, statný junáku! ...“ tesklivě prosila Vassa, pokyvujíc hlavou. A sestra její vítězoslavnými a mohutnými notami, vypínajíc prsa ku předu a ještě výše pozdvihujíc hlavu, zakončila píseň:

„Jaký smutek z milo-vání vychá-á-ází!“

Skončivši píseň, hrdě pohlédla kolem sebe a sklesnuvši na sedadlo podle Fomy, objala jej kolem krku silnou a tvrdou rukou.

— Což, hezká je ta píseň?

— Znamenitá! — vzdychl Foma, usmívaje se na ni.

Píseň vlila mu v srdce touhu lásky, a srdce jeho se otřásalo, plno jsouc ještě spanilých zvuků, avšak při dotknutí její ruky bylo mu nevolně i hanba lidí.

— Bravo-o! Bravo; Alexandro Saveljevno! — křičel Uchtiščev, a všichni ostatní tleskali. Ale ona nevěnovala jim pozornosti, a mocně objímajíc Fomu, mluvila:

— Tak daruj mně něco za tu píseň...

— Dobrá, daruji... — svoloval Foma.

— Co?

— Ty řekni...

— Řeknu v městě... A daruješ-li, co chci —o, jak tě budu mít ráda!

— Za dárek? — otázal se Foma, nedůvěřivě se usmívaje. — Ale prostě kdybys...

Klidně pohlédla na něho a vteřinu porozmýšlevši, rozhodně řekla:

— Prostě — je záhy... Já lhát nebudu, proč bych ti lhala! ... Já pravím přímo — mám ráda za peníze, za dárky... Protože — krom peněz mužští nic nemají... Nic nemohou dát více než peníze... nic, co má cenu... Znám už já to... Možná i tak milovat... ano. Počkej — poznám tě, a snad zadarmo si tebe zamiluji... Ale zatím — neodsuzuj mne... já při svém životě mnoho peněz potřebuji...

Foma ji poslouchal, usmíval se a otřásal se pro blízkost jejího křepkého, statného těla. Do uší mu lezl jakýsi nakyslý, chraplavý a nudný hlas Zvancevův:

— Nemám rád . . . nemohu pochopiti půvabů té proslavené ruské písně . . . Co v ní zvučí? He? Vlčí vytí . . . Hladové cosi, divého . . . Eh, — psí je to bezmocnost... hovadství vůbec... Není veselosti... chiku... živých i živících zvuků... Ne, poslechněte, co a jak pěje sedlák-Francouz... ha! Nebo — Ital...

— Dovolte, Ivane Nikolajeviči... — zjitřeně křičel Uchtiščev.

— Já musím s tím souhlasit — ruská píseň je jednotvárná a matná... není v ní, onoho lesku kultury... — srkaje víno ze sklenky smutně vykládal pán s licousy.

— Za to v ní vždycky je živé srdce... — poznamenala ryšavá dáma, loupajíc pomeranč.

Zapadalo slunce. Sklánějíc se kdesi daleko za lesem, na luhovém břehu, zbarvilo všechen les purpurovými barvami a vrhlo na temnou, chladnou vodu růžové a zlaté skvrny. Foma hleděl tam, na tuto hru slunečních paprsků, sledoval, jak chvějně se přelévaly po tiché a pusté rovině vod, a lově sluchem úlomky hovoru, představoval si slova jako roj temných motýlků, s nepokojem se vznášejících ve vzduchu. Saša, položivši hlavu na jeho rámě, tiše hovořila přímo jemu do ucha řeč, od níž se červenal a ve zmatek upadal, cítě, že v něm vzbuzuje touhu, pevně obejmouti tuto ženu a líbati ji bez počítání a bez ustání. Kromě ní — nikdo ho nezajímal z lidí., kteří se tu sešli. Zvancev pak i pán byli mu přímo protivní...

— Co ty tu okouníš, he? — zaslechl žertovné vzkříknutí Uchtiščeva.

Uchtiščev vzkřikl na mužíka. Ten strhl s hlavy čepici, bouchl se jí po koleně a usmívaje se odvětil:

— Já jsem paní poslechnout přišel...

— Co, zpívá hezky?

— Darmo mluvit! — se zápalem v očích, hledě na Sašu, řekl mužík.

— Tak, tak! — vzkřikl Uchtiščev.

— Ve-elikou sílu hlasu ráčí mít paní v prsou — řekl mužík, pokyvuje hlavou.

Jeho slova vyvolala smích dam, u mužů pak dvojsmyslné řeči na adresu Sašinu.

Klidně je vyslechši a ani slovem jim neodvětivši, Saša se otázala mužíka:

— Zpíváš?

— Což můj zpěv! — mávl rukou.

— Jaké znáš písně?

— Hm — všeliké... já rád zpívám...

A jako by byl něco spáchal, usmál se.

— Pojď, zazpíváme si spolu...

— Kdež pak! Což vy se mnou pujdete do páru? Nu, jen zpívej!

— A sednout si mohu?

— Pojď sem, ke stolu...

— Jak je to veselé! — vzkřikl Zvancev, svraštiv tvář.

— Je-li vám dlouhá chvíle — utopte se... — řekla mu Saša, hněvivě blýsknuvši na něho očima.

— Ne, je chladná voda... — odvětil Zvancev, krče se pod jejím pohledem.

— Jak chcete! — trhla rameny žena. — Ale máte už čas... je vody teď hodně, nezkazil byste ji všecku svým shnilým tělem.

— Fí, jak je to vtipné! — zasyčel mladík, odvraceje se od ní, a s povržením řekl:

— V Rusku i kokotky jsou hrubé...

Obracel se k svému sousedu, ale ten mu odvětil jen opilým úsměvem.

Uchtiščev také byl opilý. Potuchlýma očima hledě ve tvář své dámy, cosi jektal a neslyšel nic. Dáma s ptačí tváří zobala cukrovinky, držíc si krabičku pod samým nosem. Pavlíňka odešla na kraj voru a stojíc tam, házela do vody pomerančovou kůru.

— Nikdy jsem neměl účasti v takové hnusné vyjížďce a... společnosti — žalobně vyprávěl Zvancev sousedu.

Ale Foma s úsměškem ho sledoval a byl spokojen, že tento schátralý a nehezký člověk má dlouhou chvíli a že ho Saša urazila. Laskavě a s pochvalou pohlížel na svou družku — líbilo se mu, že mluví se všemi tak přímo a chová se tak hrdě, jako opravdová paní.

Mužík usedl na prkna u jejích nohou, objal kolena svýma rukama, pozdvihl k ní svou tvář a vážně poslouchal její řeč.

— Zdvihej hlas, když já budu klesat... pochopil's?

— Pochopil... ale, paní? Kdybys mi podala sklínku na odvahu?!

— Fomo, podej mu sklenici!

A když mužík, napiv se, s chutí si odkašlal, oblízil si rty a řekl: „Teď mohu...“, nařídila mu, nachmuřivši obočí:

— Začínej...

Skřiviv ústa na stranu a pozdvihnuv oči vzhůru, k její tváři, mužík vysokým tenorem začal táhle:

„Přešlo mne, ach, pití-í i je-de-ní“.

Zachvěvši se celým tělem, žena chvějně a s děsícím steskem zakvílela:

„Duše má vína nepřijí-má...“

Mužík sladce se usmál, zamotal hlavou a zavřev oči, do vzduchu proudem lil chvějící se pramen vysokých not:

„O-och, doba nastala mi smutku, rozlou-če-ní...“

A žena, otřásajíc se i svíjejíc, zasténala a zaplakala:

„Oj, s rodinou drahou i s přáteli rozloučit se musím“.

Skláněje hlas a kolébaje se, mužík s úžasnou silou výrazu smutku zapěl-hovořil:

„Ach, do cizí země ubírat se musím...“

Když tyto dva hlasy, se štkaním a smutkem, vlily se v ticho a svěžest večera — kolem bylo najednou jako by tepleji a lépe; všecko jako by se bylo usmálo smutným úsměvem soustrasti s hořem člověka, jehož temná síla rve z rodného hnízda do cizích krajů, na těžkou práci a ponížení. Tak jako by to byly ne zvuky, ne píseň, nýbrž ony horoucí slzy lidského srdce, na nichž vyvřela tato žaloba — samy slzy jako by zavlažily byly vzduch. Šílený stesk a bolest od ran duše i těla, zmučených v boji s hrubým a drsným životem. hluboká strádání od ran, zasazených člověku železnou rukou nouze — vše to bylo vloženo v prostá, hrubá slova a sdělovalo se nevýslovně tesklivými zvuky dalekému pustému nebi, v němž nikomu a ničemu není ozvěny.

Odstoupiv od pěvců, Foma hleděl na ně s citem, blízkým zděšení, avšak píseň vroucí vlnou vlévala se mu v prsa, a šílená síla stesku, vložená v ni, tiskla mu srdce do bolesti. Cítil, že ihned z prsou jeho vytrysknou slzy, v hrdle ho řezalo a tvář se otřásala. Matně viděl černé oči Sašiny — nehybné a mračně se blýštící, jevily se mu obrovské a byly čím dál, tím větší. A jemu se zdálo, že pěje ne dvé lidí — všecko kolem že zpívá a kvílí, třese se i chvěje v mukách smutku, šíleně rve se kamsi horoucími slzami, a všecko živé jako by se bylo objalo jediným křepkým objetím zoufalství. On sám pěje se všemi — s lidmi, řekou i s dálným břehem, odkud doletují těžké vzdechy a slévají se s písní.

Hle, mužík klekl, a hledě na Sašu, mává rukama, a ona se naklonila k němu a kývá hlavou do taktu, jak mává on rukama. Oba zpívají beze slov, pouhými zvuky, a Foma stále nemůže věřit, že jen dvoje prsa s takovou mohutnou silou lijí do vzduchu ty steny a kvílení.

Když skončili pění, třesa se vzrušením, s mokrou od slzí tváří hleděl na ně a lítostně se usmíval.

— Co — dojala tě? — otázala se Saša. Bledá jsouc únavou, dýchala těžce a zrychla. Foma vzhlédl na mužíka. Ten utíral své spocené čelo a ohlížel se kolem sebe takovými roztržitými zraky, jako kdyby nechápal — co se stalo.

Bylo ticho. Všichni seděli nehybně a mlčeli.

— Ach, Hospodine! — vzdychl Foma, vstávaje. — A ech, Sašo! — Mužíku! Kdo jsi ty? — skoro vzkřikl.

— Já — já jsem Štěpán... — zmateně se usmívaje řekl mužík a také se zdvihl. — Štěpán jsem... ovšem!

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 25. května 1902. Číslo 35.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

ARNOŠT KUČERA:

U MILÝCH ZNÁMÝCH.

Teď jsem zde již na druhý týden, a líbí se mi zde. Po tatínkovi a mamince přestalo se mi již stýskat. Strýček i tetička jsou na mne hodni, a líbí se mi u nich.

Mimo to mám zde v městě známé, čehož bych byl nikdy nečekal. Ovšem — jsou to cizí lidé, ale přece jenom známí, a zde v městě je to milé. Jsou to Novákovi, kteří právě minulé prázdniny trávili u nás na vesnici na letním bytě. Mají dva chlapečky, s kterými jsem si hrával.

Šel jsem onehdy v neděli odpoledne domů z procházky, když jsem slyšel volati své jméno. Podíval jsem se vzhůru — paní Nováková kývala na mne a volala mne k sobě.

Strávil jsem u nich asi půl hodiny, která byla pravým osvěžením v těch sedmi dnech, kdy jsem neviděl jediné známé tváře, vyjímaje ovšem strýčka a tetičku.

Hovor byl srdečný.

Hned, jak jsem přišel, všichni se velmi divili, jak velice jsem vyrostl, že prý mne nemohli ani poznati. Já vůbec velmi mnoho rostu, říká mně to každý. To je ostatně vidět, jak velmi rostu, neboť Novákovi odjeli od nás před čtyřmi nedělmi. Také můj bratr František a mé sestry Anda, Blažena a Mařka velmi mnoho rostou, také jim to každý říká.

Paní se mne ptala, jak se mi stále daří. Řekl jsem, že dobře, a poděkoval jsem jí za optání.

„Co dělá strýček?“ ptala se dále.

Řekl jsem, že je doma. „A co dělá tetička?“ Řekl jsem, že je též doma.

„A co dělá tatínek a maminka? Jsou zdrávi?“

Řekl jsem jenom, že jsou zdrávi.

Paní doložila: „Dokud je zdraví, je všechno. Jak přestane sloužit, je zle. Děti, važte si zdraví!“

Ptala se mne, zdali se mi nestýská. Odpověděl jsem, že ne, ale ona se smála, že prý se to stydím říci.

Ptala se mne, kde se mi to lépe líbí. Zda-li v městě, nebo na venku.

Řekl jsem, že v městě. Ale ona tvrdila, že je jistě na venkově lépe, že to poznám, až budu v městě déle.

„Vypadáte hůř, než jste vypadal o prázdninách. Vidíte, to je ten městský vzduch. Já nikdy nemohu jíst celý týden, když měním vzduch a naše děti všechny.“

„Jste bledý“, řekla slečna.

A pán podotkl, že mám vpadlé oči.

Nevěděl jsem, zda-li jsem tolik zbídněl za ten týden. Až přijdu domů, zeptám se strýčka a tetičky. Snad se mýlí.

„Teď je podoben slečně Andě. Má zrovna tak lícní kosti vyvstalé a kolem rtů má totéž stažení kůže v záhyby“ řekla slečna.

„Ne, to je tatínkovi podoben. A slečna Anda není podobná rodičům. No, jen se podívej — to čelo — to je celý tatínek“ odporovala paní.

„Slečna Mařenka má takové oči. Spíš je podoben slečně Mařence“ řekl pán.

„Ale má nos jako slečna Anda. A vlasy také takové.“

„Ne, nos ne. Nos má po mamince. Jen se podívejte — ta linie — vždyť to musí každý uznat...“

V tom někdo přišel. Abych zachoval slušnost, poroučel jsem se. Zvali mne srdečně a upřímně, abych zase přišel. Nemohl jsem se ani od nich dostati.

Alé příští neděli půjdu k nim zas. Člověka to těší, může-li někdy okřáti v rodinném kruhu známých, není-li doma.

OTTO JULIUS BIERBAUM:

MY TICHOU NOCÍ SPOLU ŠLI.

My temnou, tichou nocí spolu šli,
v své paži tvoji,
v svém oku tvoje;
a měsíc lil stříbrnou zář
tak něžně ve tvou tvář.
Jak na zlaté podušce tvá krásná hlava spočívala,

a zdála's se mi světicí: tak jemná,
tak jemná a velká a duchaplná příliš,
dobrá a čistá jako milé slunce.
A v očích svých
já cítil vřelou tíseň.
jak tušení slz.
Já pevněji tě objal
a líbal —
líbal tě tak tiše — moje duše
lkala.

° ° °

MODLITBA MEZI KVETOUCÍMI KAŠTANY.

Jaro, ó ty sladké klouče!
Nohy tvé tak něžně štíhlé
jsou a úzké tvoje rety
vlhké.
Hle, jak kráčíš! Jak tvá kadeř letí
a ta modrá stuha v zlatých vlasech!
Jak to voní, kde tvé roucho vlaje!

Jaro, sladký, šťávou požehnaný
vítězný ty hochu s dívčí hrudí,
ty, jež kvítím dýšeš, dechni na mne,
vždyť tě miluji a znám teď hlouběj',
žárem tvým jsem vznícen víc než jindy.

Skloň se ke mně, sladký hochu, sladší
děvy! Nebo zhynu touhou
tebe cítit.

° ° °

METAMORFOSY.

Zimou ochořela moje duše,
plazila se jako líná želva
mezi kamením.

Ulpěla na prázdných hodinách,
jak na zašlém, neprůhledném okně
unavená moucha.

Kdysi byla moje duše motýlem,
tak lehkým, jemným, květy roztouženým motýlem,
jenž v sluneční záři měkkými větry
rád unášet dal se jak lístek květu;
a sosáčkem veškerou okoušel sladkost,
a vínem květin rád se opájel
a v klíně bujných, máslově žlutých růží
otevřeném a peiem vonícím usínal rád,
ten bezstarostný, lehkomyslný,
volně se vznášející motýl mé duše.

Zda ještě víš, ó duše moje, jak naposledy
motýlem byla's?

To jasný byl a trpký den,
jasný jak hnědé dívčí oko,
v němž úsměšek hrál:
„Láska, — co je to jen?“

Takový den: počátek jeseně.

Tu létla's, moje lehkověrná duše,
tím studeným jasem a hledala květy;
ale padající suché listy,
sechvělé v bezduché slabosti,
tvůj zarazily let, i zmalomyslněla's
a ztuhla v tom prázdném jasu.

Tu plazivým zvířetem stala's se, moje duše,
a hluboko zalezla před zimou beze vší lásky
a usnula těžce.

Bez duše,
bez lásky,
bez opojení a závrati já šel
tou zimou, mrzutý neduživec,
a slunce když viděl jsem, ptalo se moje oko:
„Co chce ta slepá, ta zašlá deska?“

Jedinou, velikou strastí byla mi ta zima.

Tu, o půlnoci,
včera,
vzbudila se moje duše a já to cítil jasně:
zas rozpjala křídla, moje duše,
a je zase motýlem.

A já vím: dva modré, zářící květy
hledá, a nikdy ještě neokoušela takové
sladkosti, jaká v těch obou
květech je skryta.

Přel. Jos. Klumpartová.

K. B. JEHUDA:

LEKNÍN A ROPUCHA.

Od počátku jara vyrůstal štíhlý stonek lekninový ze dna rodného rybníka a nesl na své šiji útlé poupě, jež nedočkavě těšilo se na modro nebes, na pocely zlatého slunce a na lehtavé pocity buzené rozehraným vánkem.

Dole u dna poznala mladá bylina jen nečisté bláto; ssála z něho arci sílu a krev, i kořeny v něm zapustila a šíře rozkládala. Možná že mu byla za to s počátku i vděčna, avšak mladé poupě na stonku bujně vypjatém již o tom nevědělo; už se na svůj pravý domov hrubě nepamatovalo. Velice snadno zapomíná šťastné mládí. A poupě bylo nyní úplně šťastno v pohyblivém, stále kolébaném a přečistém živlu, jenž dovedně a různotvárně lámal a rozkládal bílé, zázračné světlo nového světa nad vodami, kam mladý květ zvolna, zvolna dorůstal.

Horké slunce chladilo svůj žár, koupajíc paprsky v hladině vodní; líce mladého poupěte se rozpálila jako tváře mladé dívky, když poprvé přijímá žhavý polibek milencův. V roz-

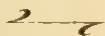
koši té pukl zelený obal a stydlivá běl korunky královského leknínu zablýskla se v zelených vodách.

Sotva spadla mdloba s rozespalých víček čarovného květu, směleji rozhlédl se po okolí: daleko, daleko chvátaly vlnky úprkem, klopýtajíce přes sebe a tam nejdále usedaly na břeh a tiskly se ke kořenům stromů, halíce se do bílé pěny únavy. Dle rytmického hnutí vln kolébal se souvislý zelený ostrov širokých listů leknínových, jež hustě jako peníze rzí měděnkovou pokryté obsadily okolí svého miláčka, prvního květu, krále svého. Osmělen, světem i sebou spokojen a šťasten, podíval se květ slunci přímo do očí a spokojeně zašeptal: „Krásný je svět, krásné jsi, ty moje slunce zlaté, krásný jsem i já!“ —

Pojednou rozhoupal se nápadně lupen v bezprostřední blízkosti půvabného květu, přiklonil se chvíli odpíraje k jedné straně, a na jeho plochu vyškrábala se a usedla stará ohyzda, žába. Tupě vypoulené oči její prohlížely zálibně sněžný kalich a šklebíc širokou tlamu, nejapně drápala se přímo doprostřed otevřené koruny leknínové. Smrtelná ošklivost naplnila mladou duši květu, když cítil, jak nešetrně ohyzdný tvor probírá mu lístek vedle lístku a všecky jednotlivě u kořene olizuje. Mdlobě blízek, úpěl: „Slituj se, slituj se! Nebe, slunce, slitujte se!“ Ale nic se nehnulo. Když pak žába provedla svou, zavrčela klidně a chlácholivě: „Nebreč! Plno hmyzu všelijakého lezlo po tobě — buď rád, že jsem tě ho zbavila! Neubrala jsem ti, ale přidala krásy!“

*

Čti, mladý člověče, ať v jakémkoli postavení, tuto bajku a přemýšlej o ní! Často vzpomeň si na ropuchu a leknín, zvláště pak tehdy, až ve sny tvé duše vplíží se zdánlivě strašlivá pravda života — a to, milý příteli, stane se ti často, denně, stále. —

MALÍŘI DUŠÍ.

V těch dnech vešel jsem do síně veliké, ověšené nápisy, emblemy a statistickými tabulkami, na nichž hyperbolické křivky, směle do výše se pnoucí, značily rozkvět humanity, umění a vzdělanosti posledního pólověku. A v síni na tisíce malířů vytvářelo na bílých plátnech dětských duší obrazy, jichž smysl hlásal pyšný nápis na průčelní stěně: „Zde člověk k obrazu božímu se utváří; zde duše dětská nabývá obsahu a formy: zde štěpnice příštích občanů, základ blaha a světového řádu.“ „Svaté a velebné jest toto místo“, řekl jsem, a sezuv obuv, vkročil jsem, abych spatřil vznik a postup veldíla umění a koruny snah lidských.

A aj, veliká část malířů byla ozbrojena brýlemi silnými různého zbarvení, nejčastěji růžového, jen tu a tam šedého u těch, kteří malí jsouce a nestateční ve stinných koutech se lopotili se svou prací. A jak různé byly brýle, tak různé byly i palety. Mnozi barvy aj nádherné a jasné ba i stříbro a zlato sytě nanášeli velkými štětci, libovonným olejem je ředíce, aby měkce a lahodně splývaly, jiní pak pouhým uhlem a křídou se spokojujíce, práci svou fixativem, o nějž pestrobarvíři nehrubě se starali, pracně upevňovali. A hle, málokterý z malířů byl dobrého zraku; od brýlí silných a barevných a nedostatku světla přirozeného (neboť oken tu nebylo a světlo s hora od lustru jakéhos přicházelo) oslábly oči jejich tak, že žalostno bylo pohleděti, jak těsně k plátnu hlavu nachylujíce, v potu tváři tu kvítko, tu list, tu nehet, tu prst, tu oko dle dané, pečetí ověřené předlohy kreslí, malují, hladí, leští a růžovými laky (aby úhledné bylo) přetírají. Dlouhou prací znaven, vzpřímí se ob čas některý z horlivců, a stíraje s čela hojný pot sejme brýle, avšak rychle se vzpamatovav, opět se sklání a nasazuje skla, aby neodvyknul. Ticho všude, že ledva dýchání slyšíš: jako včely všichni konají svůj úkol.

Mezi malíři pak procházejí jiní, kteří sami nemalují: hle, toť dozorcové, přihlížející, aby vše pilně a dle řádu se dálo. Mají pak dozorcové tito brýle dvojnásobné, jichž barva (ku podivu) mění se dle toho, jak svitne od shora. I přicházejí k malířům, tu barev, zda pravé a ověřené jsou, zkoumajíce, tu zas jak paletu a štětce držeti, barvy roztírati, jak lou plochu malební na čtverce mnohé rozdělovati, (tak aby každý dílec v ustanovené a na čtvrti přesně rozdělené hodině mohl být přesně dle vzoru vyveden) ukazujíce. A tu někteří pozorujíce malujícího, v horlivosti sami palety se chápou, malířům, jak ten či onen řapík, vlas, nehet malovati sluší, ukazujíce. Rozkošný jest tu pohled na mravenčí to hemžení; libý zápach zavívá ze sousední síně, kde barvy a oleje na zelených stolech se připravují. V tom aj, jeden z „uhlířů“ (rozuměj těch, co uhlem kreslí růžovým lakem povrhujíce) vyběhl na místo vyvýšené jak šílený. Vlasy jeho byly rozcuchány, rty křečovitě se chvěly a oči vytřeštěné a podlité krví. „Bratři!“ zaúpěl, „my nemalujeme obrazu božího, my hustými barvami zakrýváme pitvory zkreslené a ubohé. Toť nejsou obrazy boha, toť nejsou ani obrazy lidí, toť mrzáci, toť pestří harlekýnové, kteří za nedlouho zhnědnou a zšednou. Vaše příroda není přírodou, ale mátohou: odhoďte předlohy a utecte ven z této síně; vraťte se k slunci, malujte list dle listu, květ dle květu. Pohleďte jen z dáli na své ubohé

výtvory, odhoďte přec ty prokleté brýle…“

V tom pokynul jeden z mocných, kteří dozírali, aby odveden byl šílenec, což se stalo tiše a bez nejmenšího vzrušení. Mnozí z pilných dělníků útrpně se pousmáli, ani se neohlédnuvše, jiní jak by hluši a slepi ke všemu byli, někteří pak přitakavše potichu šílenci, s povzdechem chápali se štětce a robili dále dle svých předloh květinky, lístky, nehty, vlasy, prsty… a ti, kteří ohromeni výkřikem šílence otáleli, zkroceni pohledem s hůry, tu hněvivým a hrozebným, tu laskavým a slibným, tiše vraceli se ke své práci.

Kon. Pospíšil.

VASIL STEFANIK:

ŽHÁŘ.

Z maloruštiny přeložil V. Prach.

I.

Vesnický boháč Andrij Kuročka seděl u stolu a obědval, — neobvědval, ale dávil se každým soustem. Domácí čeleď vcházela do světnice, vnášela zablácené džbery, přela se spolu, pobíhala semtam a vynášela je mezi dobytek. Boháčovy děti i služební lidé byli špinaví a bídní. Nosili na sobě neotesané a těžké jařmo selského bohatství, které nikdy nedá ani klidu, ani radosti nijaké. Sám boháč nejhůře se trmácel v tom jařmu, nejvíce proklínal svůj osud a neustále poháněl své děti i čeládku.

Podál něho na lavici, pod oknem, seděl jeho dlouholetý dělník, starý Fedyr.

— Nikdy nemám takové šťastné hodiny, abych s klidem sousto chleba pozřel. Běhám a honím se, a věru ještě někde uvidíte, že padnu a zdechnu! A jak pak mně má takové jídlo jíti k duhu, když já vím, že beze mne v stodole nic nedělají? Jen aby se nažrali a den mařili! Co už mám cizím říci, když vlastní děti — ani ty nechtějí dělat! Bůh mi svědek, že nevím, jak ten lid na světě bude žít! Všecek půjde žebrotou.

A hltal, až mu oči vylézaly.

— A co vy jste, Fedore, přišel?

— Nevíte vy, jaké jsou naše cesty? Zima jde, a já jsem bos-bosý, dejte vy mně dva zlaté zálohy.

— A jste vy schopen pracovat? Už se vaše dílo skončilo, Fedore.

— Nešť bych i nedělal, jen kdyby kdo dával jísti zadarmo.

— To ne! Dnes zadarmo není jídla, dnes ani za práci není hodno dávat jíst, taková je ta práce! Ale říkal jsem vám: dejte mi do služby holku, byli byste měli teďky své peníze.

— Ale když nechtěla a šla do dvora.

— Také jisté; kdo nechce pracovat, ten se cpe do dvora, nebo třeba jídla že je troška, aspoň může se tam válet. Lidé jsou teď takoví špatní, jen aby jednou za den jedl, ale aby nic nedělal, a tenkrát má ráj! Jak dělají, tak mají, tak jim Bůh žehná. Dnes aby ses v provaz skroutil, abys něco měl… A ty dva zlatníky, ty vám ještě dám; co budu s vámi dělati, snad si to nějak srazíte, ale víc už nechoďte, nežadoňte, nebo nedám. Sám vidíte, že vaše práce není k ničemuž.

— Ale já, Andriji, musím se u lidí tulit, kam pak se poději?

— Podějte se, kam podějte, ale mezi hospodáře už se nehodíte. Hledejte si služby u žida nebo u pána — tam je práce lehčí.

— Pěkně mi radíte! Když jsem sílu u vás nechal, abych na starost šel židům vodu nosit.

— Zdarma jste mi nedělal.

— Tak, buďte zdráv!

A Fedyr vyšel ze světnice.

— Nu, tuhleti žebráci všecko by sebrali! Takové je to chrchlavé a uslintané, že to cepu v rukou není s to udržeti, a ještě se to roztahuje! Jdi na zatracenou skálu; myslí sobě, že já peníze kovám nebo kradu!

Fedyr klusal do své chalupy a nepřestával šeptati.

— Ale já, Andrijku, kde pak jsem sílu pustil? Či jsem já ji protancoval, či jsem já ji propil? Všecička ta síla u tebe je, na tvém podvoří. A kde jsem já, Andrijku, kde sílu pustil?

V chalupě shodil boty a lehl na postel. Ležel do samého večera a bez večeře usnul. Ale ještě kury nezpívaly, když se vzchopil, buchl palci do prken, znovu lehl a znovu se vzchopil. Maličkým okénkem hleděla na něho podzimní noc. V pravdě, to nebyla ani noc, ale černá starost, jež hlučela v koutech chalupy a dívala se na něho svým šedivým, nemilosrdným okem. Tak jej opoutala, že se nemohl hnouti a začalo se mu jevit něco jako obrazy na okénci, nebo jako přízraky ve vzduchu.

Tak sedí mezi malinkými židovčaty, dohleduje na ně, chová je, a ona ho tahají za kštici, plvají mu v líce.

…Znovu zase klečí v kostele, v tom koutě, kde žebráci čelem o podlahu buší. On buší ještě hlasitěji, a všecky mladé ženy jdou k němu a dávají mu každá po bochníčku chleba. Klade si je za ňádra, klade a je takový už široký, že se lidé rozstupují. A je mu hanba, hanba, a čelo tak bolí!

— O, on zde zahradou Kuročkovou — nejde, ale přikrádá se pod stodolu. Vytahuje snopek ze střechy, nasýpá naň z dýmky ohníčku a běží, běží… Cítí za sebou, jako když očima vidí, že zpod střechy plazí se malinký, červený jazýček, plazí se a skrývá…

— Oj, oj! oj!

Ten jazýček zažehl jej v samém mozku. Vší si-

lou se sprostil neviditelných pout, vzchopil se a pohleděl okénkem. Jakoby ostří probodávalo jej veskrz. Znovu se svalí a bude se trýznit svými přízraky. Ustrašil se, neviděl východu nijakého, obrátil se, aby aspoň tak utekl. A před ním, jako by se byla vrata jakás otevřela, bylo mu lehčeji a brzičko zašel do nich.

II.

Bylo mu snad šestnáct let, když vyšel ze své vsi. Takového jasného dne, takového veselého slunce nikdy už neviděl. Líbalo zelené louky, modré lesy a bílé potoky. Ohlédl se po vsi. Kdyby někdo přišel a řekl jediné slovo, och, vrátil by se, oj, vrátil!

— Bije mne, katuje, jísti nedává, nic na mne nedá, — rozléhal se jeho hlas po zelených lukách.

— Bodej, by vás, táto, země nepozřela!

A rozběhl se ještě čerstvěji. Minul vesnická pole, minul ještě dvě vsi a s pahrbku uviděl město, jež blyštělo se na slunci jako lesklý had — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Všickni se divili jeho síle a báli se. Židé ho nešidili, a dělníci nedobírali si ho a netropili žertů. Házel pytly jako haluškami. A tak den za dnem, tu s vozu do špýcharu, tu ze špýcharu na vůz.

— Hřbet mi lupá od těch pytlů.

— Pij kořalku, otuží se.

A vpravdě od kořalky hřbet otuhl, jako by vše rukou sňal.

Ale v neděli a ve svátky chodil s kamarády do šenku. Ty šenky stávaly za městem, mezi vsí a městem. Kdo neměl již místa ve vsi, ten putoval, a kdo neměl co dělati v městě, ten se vracel také sem. Nebo to nebyla ani ves, ani město.

Bývaly tam zábavy, v těch šencích!

(Pokračování.)

STUDENTSKÝ KOUTEK.

1408. Léta od narozenie syna božieho 1408 svadili se a potkli mistři čeští z kolleje s mistry německými o hlasy; neb Němci chtěli mieti tři hlasy, a Čechové aby měli toliko jeden hlas. (Tak se bylo stalo, že když ciesař Karel, otec krále Václavóv, zakládal a nadal to Studium neb učenie Pražské, i že nebylo mistróv českých do té chvíle v Čechách, leč se jest kto v jiné zemi učil a došel mistrovstvie, protož jich bylo málo, a ciesař chtě rozmnožiti Pražské učenie, i napustil zprvu mnoho německých mistróv, a dopustil jim, aby měli tři hlasy a čeští mistři toliko jeden, tak dlúho, dokud by se čeští mistři nerozmohli. Také v tom majestátu s zlatú pečetí, kterýž vydal ciesař na svobodenstvie mistróm Pražským, psáno stojí, že to učenie nadává a vysazuje ku podobenství učení Pařížskému. I zdálo se mistróm českým, že jim to nejde podle zápisóv ciesařových.) O to se mnozí súdili před králem Václavem, jezdiec obojí na Točník i jinam, až nad svú při Němci podzuofali, prve než se ortel vypověděl. A protož sú se mistři němečtí všchni s bakaláři a studenty svými spikli, a pod přísahú (a pod utětím palce u ruky pravé) sobě slíbili, jestliže budú odsúzeni tři hlasóv a nepójde-li po jich vóli, aby všichni z Prahy vyjeli, a ižádný jeden po druhém aby v Čechách neostával. Jakž se jest to potom i stalo. (Neb král Václav s radú svú rozumnú, duchovní i světskú, otsúdil pravým súdem a listy těmi ciesařovými, že jsú němečtí mistři křivi proti českým.)

1409. Takž potom léta 1409, v ty dni po božiem vstúpení, všickni mistři němečtí, doktorové, bakaláři, studenti a jiní kollegiátové z Prahy na jeden den určený a od nich uložený vyjeli a vyšli na všecky strany podlé jich smlúvy, rozprodavše prvé své věci, kteréž měli. Takže jich vyšlo a vyjelo z Prahy viece než na dvadceti tisícóv. A také z toho vyjití založili Studium, to jest obecné učenie v Lipště, a to trvá až do dnešního dne, na potupu učení někdy slavného Pražského. Pražanóm bylo toho velmi žel, neb jich měli veliké požitky, a byla jimi Praha velmi silna. Neb synové velikých kniežat, pánóv a jiných urozených lidí v Praze se učili a tu obývali, a potom v svých zemiech velicí biskupi a preláti byli; kupci také bohatí vezúce kúpi rozličné do Prahy synóm svým, kteříž se v Praze učili, porúčeli, aby jim to rozprodali, a jiného zbožie nakúpíce otcóm svým do jiných zemí posielali... A všecka země Česká (podlé světa mluviec) měla toho čest i puožitek nemalý. Matiáš Lauda praví, ten jest ještě živ, že jest bylo intitulovaných a připsaných té chvíle 36.000 kromě těch, ktož jsú ze škol do kolleje na lekcí chodili. Ale že sú se velmi nad Čechy zpínali a utiskali jazyk český, nechtěli jim toho mistři čeští a studenti trpěti a přezřieti. Však také ti všichni, ktož sú z Prahy vyjeli a vyšli, s pravú věrú dlúho po Praze túžili. (Potom když mistr Jan Hus do Kostnice přijel, vinu jemu z toho dávali, a diel dobrý byla příčina jeho smrti.)

1410. Léta božieho 1410, tu středu po rozeslání sv. apoštoluov, spáleny sú kniehy mistra Jana Viklefa z Englantu ve dvoře arcibiskupově kněze Zbyňkově Zajiecově na Malé straně (odsúzené doktory za kacířské). A o to byla veliká búřka a ruoznice mezi královými dvořany a mezi kanovníky a kněžími

jich, až i písně skládajíce o arcibiskupu o kněži Zbyňkovi zpievali obecně po Praze.

Zajíc biskup abeceda
spálil knihy, a nevěda,
co jest v nich napsáno.

To byla veliká búřka a ruoznice. Někteří pravili, že jest mnoho jiných kněh spáleno nežli Viklefových; a proto se lidé búřili v ty časy, a nejviece královi dvořané na kanovníky a na kniežie, a s nimi obecně všichni lidé v Praze. Neb jedni drželi s kanovníky a druzí s mistrem Husí. A od té chvíle veliká nechuť mezi lidmi vzrostla. Žáci také kuorní, kteříž na Hradě bydlili v obecnici, uhlédajíce na Hradě toho, ktož se jest mistra Husi přidržel, uvlekúce ho mezi se do obecnice, mrskali jeho metlami nemilostivě.

1411. Po něm (po Zbynkovi Zajícovi) byl Albík, veliký mistr vnitřnieho lékařstvie, arcibiskupem českým; a byl Němec přirozený, z Uničova rodem. Pravili obecně lidé, žej' se vkúpil v to arcibiskupstvie, neb jest měl mnoho zlatých. Ale že byl přieliš skúpý Němec a neztravný a nechtěl rytieřov a panoší za sebú mieti, aby jim peněz nerozdával: i učinil směnu i hned po několika neděléch o to arcibiskupstvie a o děkanstvie Vyšehradské; a k té směně přičini se Konrad podkomořie; i by arcibiskupem českým, byv prvé podkomořím a popravcí. Mistr Albík pak byl jest potom proto arcibiskupem Cesarienským nazván a jmenován; a pobyv v Praze, což mu se zdálo, jede pryč z Prahy a z Čech; tamž pak někde i umře.

1412. Pak léta božieho 1412 v ponděli před sv. Marketú, stínáni sú v Praze třie mládenci pro odpustky, ježto kněžím na kázanie odpierali proti těm odpustkóm. A to byli takovíto odpustci: Papež poslal své bully a listy do Prahy, dávaje věděti, že jest vydal kříž na krále Ladislava Napulského, aby proti němu penězi pomáhali, že budú účastni toho, což se bude tam dieti, jakoby při tom sami osobně byli, a k tomu za to že budú zbaveni muky, netoliko pokuty a viny. Proti kterýmž odpustkóm zasadil se mistr Jan Hus s mnohými jinými mistry.

Mistr Jan Hus ohlásil, že chce potírati odpustky na veřejné schůzi učených mužů, doktorů, mistrů, licenciátů, bakalářů, kněži, mnichů a studentů v universitní koleji. Kdo by mu chtěli odpírati, aby přišli a hádali se s ním. Když den ohlášené schůze přišel, učení mužové rozdělili se na dva tábory. Někteří mistři staří mluvili pro odpustky, většina mladých stáli na straně Husově proti odpustkům. Na schůzi té zvláště vynikl výmluvností a ohnivým vystoupením Mistr Jeronym Pražský. Letopisec praví o něm:

„Když pak přišlo na mistra Jeronyma, ten také s mistrem Husí v rozumiech se srovnal, a velmi dlúho řeč svú rozšiřil, a výmluvně vypravoval. A z té řeči vzchopiv se z svého miesta a povstav, a chtieše ihned jíti na rathúz před konšely, chtě před nimi státi o to, že jsú to falešní odpustci. S nímž množstvie veliké studentóv vstalo a jíti s ním chtělo; a sotnú túhu rektor universitis (mistr Marek) to uklidi pěknú řečí. Však mistr Jeronym toto slovo k mistru Markovi vece česky: „Slyšíš-li, mistře Marku! však ty za mě svého hrdla nedáš, jáť sám za se svú šíji dám!“ Po tomto slovu ihned zase v řeč latinskú udeří. Když pak bylo dokonáno to aktum (jednání), ten den mnohem viece studentóv šlo za mistrem Jeronymem než za mistrem Husí: neb se jim líbieše řeč, kterúž jest na tom hádání učinil. Mistr pak Hus téměř na každém svém kázání v Betlemě vedl lidi, aby peněz na ty odpustky nedávali.

Takž tehdy ti třie napřed dotčení, protože těm odpustkóm odmlúvali a pravili, že jsú lživé a falešné, proti zápovědi konšelské jsú v Starém městě stínáni, ale s strachem a bázní velikú. Tuto by bylo mnoho praviti, co se jest před tiem dálo ten den, než sú tito stínáni. A bylo u ponděli, a před tiem tu neděli v kázanie zjímali je; jednoho s Hradu přivedli, druhého ot sv. Jakuba z kláštera, a třetieho ot Matky božie z Týna. Ale musím ukrátiti, než tolikoť chci pověděti: byl sem při tom, když bylo v ten ponděli, a v hodinu jako třetí na den, a již se bylo proneslo, že jsú ti třie zjímáni pro odpustky, i mistra Husi to bylo došlo.

I šel mistr Hus s jinými mnohými mistry a studenty na rathúz, prose pánóv konšelóv, aby jeho před se pustili, že by chtěl rád s nimi pomluviti. A tak se stalo, že s několiko mistry pustili jeho před se; jiní všichni mistři stáli před rathúzem s svými studenty, jichžto mohlo býti na tisíce. V tom mistr Hus mluvil s konšely, prose jich, aby těm třem nic nečinili pro ty odpustky, a pravě, že on jest toho póvod, aby těm odpustkóm bylo odpieráno, a měli-li jim co proto učiniti, aby jemu prve učinili, že on jest toho prvnie příčina. Konšelé potázavše se, odpověděli jemu a jiným mistróm, kteříž s ním byli, že jim nic nemá se proto státi, aby šli s svými domóv, a aby se rozešli na svá obydlé. A tak mistr Hus maje za to, že jim nic nebude, šel s dobrú myslí s svými se všemi do Betléma, a jiní na svá obydlé, jeho doprovodivše.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Jak ty zpíváš! ej! — u vytržení zvolal Foma, nepokojně přestupuje na jednom místě.

— E-ech, urozenosti! — vzdychl mužík, a tiše, přesvědčeně řekl: — Hoře donutí — býk slavíkem zapěje... Ale od čeho tuhle paní zpívá, tak... to už Bohu samému je známo... ale zpívá — všemi žilami... totiž, přímo — lehnout a umřít steskem! N-nu, paní!...

— Z-zpíváno velice pěkně! — řekl Uchtiščev opilým hlasem.

— Ne, tohle... čert ví, co je to! — podrážděně a zároveň skoro se slzami začal křičeti najednou Zvancev, vyskakuje ze zástolí. — Já jsem se přijel pobavit, chci se veselit, a nade mnou pějí žalmy!... Jaký to nesmysl pustý! Já nechci víc... já odjíždím!

— Jean! Já také odjíždím... i mně je dlouhá chvíle... — prohlásil pán s licousy.

— Vasso! — křičel Zvancev na svou dámu. — Oblékej se!...

— Ano, musíme jeti — klidně pravila Uchtiščevu jeho ryšavá dáma. — Je chladno... a brzy už bude tma...

— Štěpáne! Sklízej všecko — kázala Vassa.

Všichni byli v ruchu, všichni začali hovořit o něčem; Foma hleděl na ně rozpačitými zraky a stále se otřásal. Lidé kolísali na nohou, chodili po vorech, bledí, utrmácení a mluvili druh druhu cosi nesmyslného, nesouvislého. Saša bezohledně je odstrkovala, sbírajíc své věci.

— Štěpáne! Zavolej koně...

— A já-á... vypiju ještě skleničku koňaku... kdo chce ještě koňaku se mnou? — zpíval nebeským hlasem pán s licousy, drže v rukou láhev.

Vassa ovíjela krk Zvancevu šálou... Stál před si, kaprisně vyšpuliv rty, vráscitý, nespokojený, a lýtka jeho se otřásala. Fomovi bylo protivno hleděti na ně, a proto ustoupil na druhý vor. Bylo mu s podivem, že všichni ti lidé vedou si, jako by ani nebyli slyšeli písně. V jeho prsou žila ta píseň a vyvolávala v nich k životu nepokojnou touhu něco vykonat, o čemsi mluvit. Ale mluviti neměl s kým.

Už slunce zašlo a dál se zakutala modrou mlhou. Foma pohleděl tam a odvrátil se stranou. Jemu se nechtělo jeti do města s těmito lidmi a zůstati s nimi zde také nechtěl. Ale oni stále chodili sem tam po voru nepevnými kroky, klátíce se se strany na stranu a brumlajíce nesouvislá slova. Ženské byly střízlivější než mužští, jen ryšavá dlouho nemohla se zdvihnouti s lavičky, a, zdvihši se konečně, prohlásila:

— Nu, já jsem opilá...

Foma usedl na špalek dřeva, a pozdvihnuv sekeru, jíž mužík štípal dříví na hranici, jal se jí hráti, vyhazuje ji do vzduchu a chytaje ji.

— Ach, bože můj... jak je to ohavné! — rozlehlo se kaprisní zvolání Zvanceva.

Foma pocítil, že ho nenávidí... i jeho, i všecky, kromě Saši, vzbuzovavší v něm jakýsi matný cit, v němž byl i údiv vůči ní, i bázeň, že dovede vykonat něco nenadálého a strašného.

— D-dobytek! — s hvízdem vzkřikl Zvancev, a Foma spatřil, jak udeřil do prsou mužíka, načež mužík sňal, jako by vinen byl, čapku a odstoupil stranou.

— Hl-lupče! — kráčeje za ním a mávaje rukou, křičel Zvancev.

Foma vyskočil a hlasitě, výhrůžně řekl:

— Ty! Nedotýkej se ho!

— Co-o? — obrátil se Zvancev k němu.

— Štěpáne, pojď sem! — zavolal Foma.

— Mužíku! — povržlivě hodil slovem Zvancev, hledě na Fomu.

Foma pozdvihl ramena, pokročil k němu... A najednou v hlavě mu ohnivě vzplanula myšlenka. Zlobně se usmál a zticha se otázal Štěpána:

— Na třech místech je pramen houžví svázán?

— Na třech, ovšem!

— Sekej houžve...

— A oni?

— Mlč! Sekej...

— Ale přece...

— Sekej! Hodně tiše... aby si toho nevšimli...

Mužík vzal do ruky sekeru, beze spěchu přistoupil k tomu místu, kde pramen důkladně byl svázán s druhým pramenem, a několikrát ťuknuv sekerou, vrátil se k Fomovi.

— Já, urozenosti, nejsem zodpověden, — řekl.

— Neboj se...

— Už jedou... — zašeptal mužík se strachem a spěšně se pokřižoval. Ale Foma hleděl, ztichounka se pousmívaje, a zakoušel zžíravého pocitu, ostře i zžíravě lehtajícího srdce jakousi podivnou, příjemnou a sladkou bázní.

Lidé na voru stále ještě chodili sem tam, pohybovali se pomalu, sráželi se druh s druhem, pomáhajíce při oblékání dámám, smějíce se a rozmlouvajíce, a vor potichounku, nerozhodně se otáčel na vodě.

— Jestli je na karavanu voda zanese, — šeptal mužík, — na koly narazí — na padrť rozbije...

— Mlč..

— Utonou...

— Vezmeš loďku, dohoníš je...

— A tak!... zaplať Pán Bůh... Ale co by tohle tak bylo? Přece jen jsou to lidé... A odpovědnost za ně nést musíš... — Spokojen jsa, radostně se usmívaje, mužík skoky hnal se po voru ke břehu. Ale Foma stál nad vodou, a vášnivě se mu chtělo vzkřiknout něco, ale zdržoval se, přeje si, aby vor odplul dále a tito opilí lidé aby nemohli přeskočit s něho na připoutané prameny. Cítil cit příjemný, lahodící mu,

[illegible]dyž viděl, jak se vor tichounce kolébá na vodě a od-[illegible] od něho každou vteřinu dál. Spolu s lidmi na [illegible] jako by plynula pryč všecka ta [illegible] je naplnil za ten čas. Spokojeně [illegible] čistý vzduch a spolu s ním cosi zdravého, co vracelo střízlivost v jeho hlavu. Na samém kraji plujícího voru stála zády k Fomovi Saša; hleděl na její spanilou postavu a mimovolně vzpomínal na Medyňskou. Ta byla menší vzrůstem... Vzpomínka na ni jej bodla, a on hlučným posměšným hlasem vzkřikl:

— Hej, vy! S Bohem buďte... cha-cha-cha!...

Temné postavy lidí náhle a všecky najednou hnuly se k němu a srazily se v hromadu uprostřed voru. Ale již mezi nimi a Fomou chladně se blyštěl pruh vody zšíří skoro na sáh. Několik vteřin táhlo se mlčení...

A náhle na Fomu přiletěl celý huragan zvuků hvíždících, plných živočišného strachu, protivně naříkavých a nejvýše a ze všech nejprotivněji dral uši tenký, drkotající křik Zvanceva:

— Za-chraň-te...

Kdosi — patrně solidní pán s licousy — řval basem:

— Topí... topí lidi...

— Což pak vy jste lidé?! — zlobně vzkřikl Foma, rozdrážděný křikem, jenž jej zrovna kousal.

Ale lidé v šílenství strachu zmítali se na voru: vor kolébal se pod jejich nohami, plul proto bystřeji a bylo slyšeti, jak vzrušená voda pleská naň a šplouchá pod ním. Křiky rvaly vzduch, lidé poskakovali, mávajíce rukama, a jen urostlá postava Saši nehybně a beze slova stála na kraji voru.

— Poroučejte se rakům! — křičel Foma. Bylo mu stále lehčeji a veseleji tou měrou, jak vor se vzdaloval.

— Fomo Ignaťjeviči! — nejistým, ale střízlivým hlasem promluvil Uchtiščev, — hleďte, to je nebezpečný žert... Budu si stěžovat...

— Až utoneš? Stěžuj si! — vesele odvětil Foma.

— Ty vrahu... — kvíleje vzkřikl Zvancev. Ale v tu chvíli se rozlehl zvučný pleskot vody, jako kdyby byla sobě vzdychla zděšením či udivením. Foma se otřásl a ztrnul. Potom rozlehl se opíjející, divoký nářek ženských, volání mužů plná hrůzy, a všecky postavy na voru ztrnuly, jak kdo stál. I Foma, hledě na vodu, cítil, že zkameněl. A po vodě k němu plulo cosi černého, obklopeného stříkající vodou...

Spíše instinktivně, a ne vědomě, Foma vrhl se prsoma na břevna voru a vztáhl ruku před sebe, skloniv nad vodou hlavu. Přešlo několik neuvěřitelně dlouhých vteřin... Chladné, mokré ruce uchopily jeho šíji a temné oči blýskly se před ním... Tu pochopil — to byla Saša.

Tupý strach, jenž ho ovládl, náhle zmizel, ustoupiv divoké, bouřlivé radosti. Uchvátil ženu v pasu, vyrval ji z vody, přitiskl k prsům a s údivem, nevěda, co jí má říci, patřil do jejích očí... Ony se na něho laskavě usmály...

— Chladno je mi... — řekla Saša tiše a otřásla se celým tělem.

Foma, pln jsa štěstí, zasmál se při zvuku jejího hlasu, vyhoupl si ji na ruce a bystře, skoro během, pospíchal po břevnech ku břehu. Byla mokrá a studená jako ryba, ale její dech byl vroucí, žehl tvář Fomovu a plnil jeho prsa bujnou radostí.

— Tys mne chtěl utopit? — mluvila, pevně se tisknouc k němu. — To je záhy ještě... posečkej...

— Jak jsi ty to dobře udělala, — jektal Foma v běhu. — Junák jsi!

— Nu, a tys to zle nevymyslil... ač jsi na pohled takový... mírný...

— Ale ti — pořád ještě nadávají, cha-cha!

— Čert je vezmi! Utonou-li — půjdu s tebou do Sibiře... — řekla žena tak, jako by zrovna chtěla těmi slovy jeho utěšiti, povzbuditi. Začala se třásti třesení jejího těla, pociťované Fomou, nutilo jej zrychliti svůj běh.

S řeky za nimi se nesly nářky a křiky o pomoc. Tam, na klidné vodě, vzdaluje se od břehu k proudu hlavního toku řeky, plul v soumraku malinký ostrov a na něm zmítaly se temné lidské postavy.

Noc skláněla se na ně.

IX.

Jedenkrát v poledne, v neděli, Jakov Tarasovič Majakin pil doma čaj v zahradě a rozmlouval s dcerou. Rozepjav límec košile a ovinuv šíji šátkem, seděl na lavičce pod úkrytem zeleni třešní, šermoval rukama ve vzduchu, otíraje si pot s tváře, a neumlkaje sypal do vzduchu spěšnou řeč.

— A hlupec a padouch jest onen člověk, který dovolí břichu, aby nad ním nadvládu mělo! Či není na světě lepšího nic než pití a žraní? Čím se před lidmi můžeš honositi, jsi-li ty — jako svině?

Oči staříkovy blyštěly se podrážděně a zlobně, rty povržlivě se křivily a vrásky jeho temné tváře se otřásaly.

— Kdyby byl Fomka rodný můj syn — já bych ho vyškolil!

Hrajíc si větvičkou akacie, Ljubov poslouchala mlčky řeč otcovu, pozorně a zvídavě pohlížela na jeho vzrušenou, chvějící se tvář. Jsouc již starší, měnila své nedůvěřivé a chladné chování ke staříkovi, sama toho nepozorujíc. V jeho slovích častěji i častěji se jí ozýval tentýž smysl, který byl i v knihách, a to ji získávalo otci, mimovolně nutíc dívku, aby dávala přednost jeho živé řeči před mrtvými písmeny knihy. (Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 1. června 1902. Číslo 36.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

Dr. FR. KANĚRA:

NA CESTĚ ZA NEMOCNÝM.

Šel jsem polní cestou navštívit jednoho ze svých přespolních nemocných. Bylo vlažné odpůldne na sklonku zimy, tak vlažné, jakým dnové únoroví už rádi nás překvapují. Na čistém bledě modrém nebi ani mráčku, poslední čáry šedých těžkých mlh ztrácely se daleko na obzoru v zubatém věnci tmavomodrých lesů.

Pláň pokryta, kamkoliv oko dohlédlo, bílou, lesklou přikrývkou měkkého, tajícího sněhu, tam na stráni hnědlo zorané pole ze spousty sněhové, jako vykukuje zobáček líhnoucího se ptáčete z těsného vězení bílé skořápky. Slunce hřálo měkce. Na levo podél okresní silnice černala se lípová alej jako černá sametová stuha na bělostné šíji, kdežto na pravo v blízkém háji větve mohutných smrků skláněly se k zemi ještě pod tíží vlhkého sněhu. Občas sřítila se kluzká masa sněhová a uvolněná větev vzpřímila se, jako hrdá šíj ušlechtilého muže, dlouhého otroctví zbaveného. Povstalým šramotem vyděšený zajíc vyrazil ze svého doupěte nevěda proč a utíkal dlouhými skoky, nevěda kam, jen neodolatelným pudem sebezachování popoháněn.

Na úpatí cesty, vrouben nízkým olšovím, skákal bujaře přes kusy ledové, klikatý potůček, jemuž vlažný paprsek sluneční otevřel také švitořivá ústa. Lahodný jarní větřík pohrával vzduchem. Ticho v šíré pláni, neslyšeti ani protivného krákorání vran, které opustivše své zimní stanoviště podél silnic a cest, zmizely kdesi v lesích. Však slyš! S výšin nebeských zazvonilo náhle roztomilé trilkování, jako rozkošné žvatlání tříletého děcka. O skřivánku, důvěřivý posle přicházejícího jara!

Za krátko ostrý vítr březnový sežehne ti jemná křídla, zapadneš v pozdních sněhových bouřích, jako skvělý talent, světlá myšlenka uprostřed tupých instinktů nevědomého, nevlídného davu.

*

Nikde lidské duše; jen daleko na západě vysekávalo na panském rybníku několik dělníků poslední bílé stohy zvonivého ledu, letos tak vzácného a opozděného. Avšak hle! Tady přece někdo. Jak se zatáčela cesta ostře kolem vchozu nízkým smrčím porostlé stráně, spatřuji dva muže, kteří si za větrem zapalovali dýmky.

Dva drátaři v kulatých beranicích, v krátkých ovčích kožiškách, tmavošedé nohavice ve vysokých botách! Na zádech jim chřestí stočené pláty bílého plechu. Jdu lhostejně mimo, co zatím oba jaksi nezvykle uctivě ustupují na okraj cesty. „Janku, jdi panu doktorovi z cesty!“ ozve se jeden z nich měkce slovensky, co zatím ten druhý kloní se hbitě k mé pravici.

Překvapen, pohlížím zvědavě na oba muže. Což tito potulní synové mne znají, mne venkovského praktika v zapadlé končině česko-moravské vysočiny?

Vyzáblé, bledé tváře s vyvstávajícími kostmi lícními, dlouhý, táhlý nos, kalné, šedé, hluboko v důlcích zapadlé oči, úzké rty, prokvítající už rusý vlas — zdáli se býti padesátníci, ačkoliv zajisté byli mnohem mladší.

Potulný, nepořádný život, řídký výdělek, hubená strava vtiskly celému jejich zjevu pečeť bídy a strádání, k čemuž dobře se hodila špinavá, opelichaná beranice, rozbité, sešmatchané boty a sterými záplatami spravovaný kožíšek. Postavy, jakých na svých obchůzkách za nemocnými na sta jsem spatřil! Tedy dále svojí cestou! Však hle! Tomu, který mně stál blíže a kterého jsem slyšel jmenovati Janku, bělala se na rozbrázděném čele dlouhá, vodorovná, rovnoběžně s okrajem nadočnicovým probíhající jizva.

Vzkřikl jsem: „Vitoku! to jste vy?“ Z hlubin paměti vynořuje se mi příběh, před 15 lety sběhlý, dávno již pohřbený v přívalu jiných příběhů, nápadů a myšlenek...

„Ba že, to jsme my“ — odpověděl Jano.

Bylo to na počátku mé trnité dráhy venkovského lékaře. Praktikoval jsem tehdy v městě Z. a šel jsem procházkou za nemocným do blízké vesnice L. Tehdá chodil jsem pěšky z mladistvé horlivosti, a nyní z příčin zdravotních s ohledem na vzmahající se rozměry svého fysického já.

Byl jsem pln nadšených ideálů, radostí z kypícího života, nezdolné energie neuhasitelné žízně po práci, jen se uplatnit, jen obstáti v zu-

[illegible] pracovati bez oddechu do [illegible] vznikla nepřetržitá řada představ [illegible] úspěchu. (Co z toho [illegible]

Bylo odpoledne na konci května, a já stoupal [illegible] ve své plány mimo venkovský [illegible] polní cestou na mírné návrší, odkud cesta znenáhla skláněla se ke vsi. V tom zalétly ke mně zuřivé výkřiky z neurčité změti rozvášněných hlasů. Urychlil jsem krok a došed vršku spatřil jsem asi 50 kroků od sebe dva dráteníky, v posici dvou zuřivých bojechtivých kohoutů. Kulatý klobouček s kosírkem v týle, bílé režné haleny široko rozloženy, tváře prudkou vášní rudé, se zaťatými pěstmi, hrozné nadávky, kletby a vyhrůžky vyrážející, co u jejich nohou válely se pestré střepiny sklenic, sklánek, táckû, do nichž oba zuřivci vztekle kopali v nenasytné zlobě jen ničit, jen ničit.

Běžel jsem, co nohy stačily, abych zabránil hroznému činu nějakému, jehož blízkosť zdála se býti neodvratná. Oba vášnivci skutečně, slyšíce blížící se kroky a snad z obavy, aby se jim pomsta nepřetrhla, pustili se do sebe a než jsem přichvátal, kácel se jeden z nich smrtelně bledý na zem, co zatím druhý odhazoval svůj křivák daleko mezi žitné klasy v mnohoslibném květu planoucí. Přiskočil jsem k poraněnému, majícímu na čele nad pravým důlkem očním dlouhou šklebící se ránu, ze které řinula se krev a barvila obličej, režnou halenu, vyšívanou vestu a košili. Vytrhl jsem ze svého chirurgického pouzdra kousek obvazu, zatáhl pevně kapesním šátkem, abych zabránil ztrátu krve. Na to rozepjal jsem košili a pozoroval dráteníka v bezvědomí ležícího. Byl to ještě mladý šohaj, málo přes dvacet jar. Ležel tady zdánlivě v smrtelném zápasu, co zatím druhý opíral se o jediný strom na celé cestě a zhluboka oddychoval. „Já ho zabil, já ho zabil, a ta zatra . . . všivá goralka, ta obluda, ten ďábel, ó ta goralka!"

Pochopil jsem vše. Alkohol sehrál tu jednu z krvavých truchloher, která tak snadno stává se osudnou lidskému životu. Věděl jsem, že zde není tak zle, nicméně hleděl jsem líčením možných následků utvrditi rváče v domněnce, že spáchal něco hrozného. Máš aspoň lekci pro život, myslel jsem si. Skutečně za chvilku poraněný oči otevřel. Vzal jsem jednu ze zachovalejších skleněných střepin, které se tady válely a kázal jsem útočníku, aby šel nabrat do blízkého potoka vody. Poslechl jako beránek, týž, který před chvilkou vzmachem rozkácené vášně trefiti chtěl svého druha v sídle života. Po půl hodině zotavil se Janek tak daléce, že jsem ho, podporován jsa Franckem, dopraviti mohl do svého bytu. Ten s ochotou ujal se samaritánského díla. Bylo překvapující patřiti na ty dva ubožáky, kteří nyní jako bratří ubírali se k městu, tiše rozprávějíce. Šel jsem zvolna za nimi, těžké myšlenky v hlavě. Co hoře, co nezměrného utrpení natropí slepé řádění nízkých pudů, kde by měla panovati mravnosť, vzdělanosť a neuhasínající láska, „Excelsior"!

Doma jsem ránu vymyl, sešil a za týden propustil jsem Janka provázeného Franckem z léčení, přijav dříve od nich slavnostní slib, že se nikdy už neopijou.

Příběh již zapomenutý a nyní po patnácti letech toto shledání.

Stále svorně potulují se světem, druh s druhem věrně snášejí psotu života. Měl jsem upřímné potěšení, že se s nimi zase shledávám. Přirozeně, má první otázka týkala se kořalky.

„O pane", odpovídal Janek, „sliby jsou chyby, ještě mnohokráte jsme se opili a mnohokráte také poprali. Nějaký čas šlo to dobře, ale dlouho nebylo lze vydržeti . . ."

„Ale nyní bohudíky mnoho let už nepijeme."

„A jak se to stalo?" táži se.

„My přísahali", zněla odpověď.

„Kterak to?" vyzvídám.

„Máme spolek, ve kterém přísahou každý sebe zavazuje, kořalky více neokusiti", sdělují oba současně.

„Snad ne ten, který založil Demetr Turčanský, děkan v Kopči?" táži se udiven nad tím, že mám před sebou dva adepty onoho kněze, o jehož blahodárném církevním působení proti alkoholu nedávno v „Čase" jsem četl.

„Ano, pan děkan" odpovídá Janek, patrně překvapen, že i my zde víme o tom knězi.

Přísaha ve službách temperenclářů! Středověké rouby na moderním stromě!

„A což — tážu se dále — vytrvají všichni v přísaze, kterou skládají v ruce knězovy?"

„Ba ne, ne všichni, ale jest jich málo . . ."

Za takového hovoru dospěli jsme ke vsi, cíle mé procházky. Na jednom z prvních štítu bělal se mnohoslibný nápis „Hostinec." Chtěje stálost jejich vyzkoušeti, pozval jsem oba dovnitř. Velím po tichu hostinskému načepovat všem nám po sklenici piva, mně i pro oba dráteníky. „Nebudeme píti, my přísahali."

Poklonil jsem se v duchu před těmito hrdiny daného slibu a stiskl jsem vřele ruku. Zda a za jakých okolností se zase shledáme?!

*

V duchu mihla se mně neznámá postava Demetra Turčanského, tlusťoučkého, kulatého, jak mně ho popisovali. Demetrie Turčanský, nechť dílo tvé prospívá a kvete, aby ustoupilo pravému poznání mohutné, žádnými cetkami nepodmíněné vůli, ovládané toliko nezlomnou silou vyspělého ducha.

Kdybys nic jiného nebyl vykonal, než že jsi tyto dva nešťastníky vyrval démonu alkoholu ze spárů a vrátil rodině, vlasti a člověčenstvu, památka tvá byla by požehnána.

VASIL STEFANIK:

ŽHÁŘ.

Z maloruštiny přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Jednou páni z města měli vrch. Rozpovídali se o svém dávném dostatku, kolik z císařské kasy na prvního peněz brávali, jaké šaty nosili. Sedláci poslouchali, hostili kořalkou z veliké úcty. Ale když se trochu podnapili, tehdy vylamovali se z jejich morální vlády a tenkrát pánům dařilo se krutě.

— Hej, páni, veselí! Chápejte se za krky a tancujte nám ty polky, ať vidíme, jak to mezi takovým velikým panstvem chodí.

Páni tancovali, musili, sedláci je obstoupili kruhem a řehtali se, až krčma duněla.

— Teďka hop!

— Ještě jednou!

— Polehoučku, zvolna teď!

— Sečkej, dosti. Teď pijte kořalku, sbírejte své panské vši do kapes a marš z krčmy, nebo sedláci se chtějí sami mezi sebou poveselit! A páni jako zajíci se vytráceli.

— Umím já ty páni pořiditi, je to takové lehounké jako peří; foukni — uletí.

— Hej, Judo, dávej vodku, dávej pivo, dávej arak, nebo my se známe.

Žid brzičko nastavěl všeho na stůl a vybíral peníze.

— Ty, Bezpalče, co bučíš? Pro palec? Pij a zavři svoji hubu, nebo já se bavím.

Bezpalec se ještě hůře rozbučel.

— Ticho, nebo biji!

— Nech být!

— A který to je, co?!

— A jaký jsi ty pán?

Fedyr vstal ze zástolí a třískl neposedného ve tvář.

— Ty se v neděli pereš? Je to hřích.

A ranou lavice srazil Fedora k zemi. Udělaly se dvě strany. V krčmě všecko bylo vzhůru. Žid utekl, kořalka kloktala na zemi, stoly a lavice počervenělý krví a polámány jsouce, padaly. A v blátě ze slin, kořalky a krve ležely obě strany a sténaly. Jen Bezpalec seděl v koutečku a bučel jako vůl — nevěda pro koho, zač.

Za chvílečku přibíhala policie a přiváděla k rozumu lajdačiska. S bídou a úsilím stavěla je na nohy, potom jedním rázem srážela je s nohou. Lajdačiska padala jak duby, a zdvihala se jako hlína. Když je k rozumu přivedli, doprovodili je do arestu.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Jel cestou mezi poli na voze pytlů. Pšenice i žita jako zlaté a stříbrné háje klonily se lehkým větrem do sebe. Po zlatě a stříbře pluly lehké, černé obláčky, jako tenká, hedvábná síť. Moře slunce v moři bezmocných lánů. Země pod klasy šuměla, zpívala, slovy mluvila.

— Moško, Mojžíšku, na! oprati, nebo já jdu sobě pryč!

Seskočil s vozu a šel mezemi mezi žity. Na večer zašel k Andreji Kuročkovi.

— Tys jistě buďto lotr nebo lajdák, nebo dobrý nejde ze své vsi a netoulá se světem!

— Uvidíte! Takřka, co za roboty nepropil, to v hladových letech rozprodal a zetě zjednal sestře a umřel, a zeť dotud mne bil, až jsem od chalupy utekl.

— Ale u vás, u Bojků, prý, kravami orají?

— Ne, ještě za námi jsou totiž Němci, ti kravami orají.

— Tak shoď škorně a vnes si kožich do stavení, abys nenanesl bídy, a hltej. A kostel máte takový, jako u nás, a kněze také?

— Takové zrovna, jak u vás.

— Tak uvidím, jak si povedeš. Nebudeš-li zloděj, a práce se báti nebudeš, tak tě přijmu.

Dal se na službu. Ves ho seznala, že není lotras, že je dělník dobrý, že se dobře na sebe stará, a přijala ho za svého. A on seznal, jak se které pole jmenuje, čí je, zamoká-li, či zda vysychá, kdo je ve vsi nejlepší zloděj, kdo je boháč největší — a byl z něho člověk vesnický.

Sloužil, sloužil několik let, a dobří lidé začali ho k tomu míti, aby se udělal hospodářem.

— Nebuď hloupý, jak se najde kousíček pozemku, a holka hodná, hospodárná, beř si ji. Máš peníze vysloužené a ještě přivyděláš, i stav si chalupu. A třebas bude jako svinčík, ale bude tvoje! Ať je déšť, ať zima, ať třeba práce není, už nečumíš za boháčovým koutem a nehnìješ po jeslích, nebo máš svůj kout. Poslechni mne starého . . .

— — — — — — —

Oženil se, stavěl chalupu a lupalo v něm od práce, od vlastní i cizí. Nosil prkna z města na ramenou, oddělával staré snopky, které vzal na střechu, a vydělával peníze tu na okna, tu na dvéře. Chaloupčička malinká, nevzhledná, vypadala mezi ostatními chalupami, jako by kdo pustil mezi hromadu pěkné drůbeže malinkou, rozcuchanou slepičku. Ale Fedorovi byla i tak milá . . .

— — — — — — — — — —

Minulo několik roků a před Fedorovou chatu přinesli lidé červené korouhve. V chalupě na lavici ležela jeho Katerina — veliká a hrubá, až strašná. Fedyr držel při sobě dvé děvčat: jedenáctiletou Nasťu a osmiletou Maryjku, a pořád se jich ptal: Co budeme, dcerušky, bez mámy dělat? Která z vás uvaří oběd stařečkovi?

A když ženu kladli do truhly, tu zaplakal.

— Beřte ji polehoučku, nebo má tělo tuze rozbolené. Oj, Katerinko, ještě jsem neměl kdy s tebou si pohovořiti, a ty jsi se rozhněvala a odešla jsi ode mne.

Padl na nebožku a líbal ji na tvář.

— Lidé, lidé, nikdy jsem já na ni slova nepromluvil, pro práci jsem na ni zapomněl, i na besedu. Odpusť mně, Katerinko, příteli můj dobrý.

Pláč žen rozběhl se z chaloupky daleko po vsi.

— Ona, lidé, co se za mne vdala, tak jakoby pod vodu byla padla, nikdo jí už ani mezi lidmi neviděl. A teď vrátila se mezi nás — tu na lavici. Já k ní nikdy špatného slova nepromluvil, ani nejmenšího!

— — — — — — — — — — — — — — —

A ještě minulo několik let. Jednoho večera přišla ze služby Nasťa. Fedyr pohleděl na ni a zbledl.

— Nasťo, ubožačko, vždyť ty jsi sama, a kde máš muže?

Nasťa vypukla v pláč, v nařikání, a on slova jí už neřekl. Až když ji do města doprovázel na službu a rozcházel se s ní, tehdy promluvil:

— Dej ti Bůh, děťátko, co nejlépe, ale hleď, abys dítěte nezhubila, nebo hanby již nepokryješ, ale hříchu smrtelného bys se dodělala. A vzkazuj, jak ti tu bude...

— — — — — — — — — — — — — — — — —

(Dokončení.)

FEUILLETON.

OSLAVA BUDITELE NÁRODA.

Napsal **Leda**.

Scéna: Hostinská místnost besední. Otevřenými dveřmi v pozadí lze vidět do besedního sálu, kde sedí dámy a na konci sálu studenti. V pozadí sálu podium a stolek s rozsvícenými svíčkami a sklenicí vody. Nad podiem na průčelní zdi sálu červenobílá draperie a podobizna oslavencova, z níž vidět pouze poprsí. V hostinské místnosti při stolech četní hosté při plných sklenicích. Někteří večeří. Šum a ruch.

Osoby: I. člen besedy.
II. člen besedy.
III. člen besedy.
IV. člen besedy.
Pan Franc, vrchní číšník.
Pikolo.
Slavnostní řečník.

I. člen besedy: To je dnes tady ale tlačenice!
II. člen: Nám denním hostům chvíle nepravá!
Už jsem se zařek'! Nepřijdu sem více,
až zde zas bude ňáká oslava!
Hňup, chytrák zůstal doma!
I. člen: Sper to ďas!
To k šístce dnes se nedostanem as!
II.: Já ve výboru sice proto byl,
by studentům dnes sál se propůjčil;
však když si chtěli slavnost pořádat,
to měli na nás taky ohled brát,
nás členy platící a hosty denní!
III. člen: Toť pravda! Program je až hanba suchý.
IV. člen: No! je tu pro nás pěkné posezení!
Dnes člověk přál by si být notně hluchý!
I. člen: Proč nepozvali ňákou šansonetku?
Vždyť člověk ob čas rád to uhlídá!
a všeho všudy stojí to snad pětku!
II. člen: Neb výstup mohli volit humoristy,
a nejlíp z Prahy třeba od Šmída!
a vůbec postarat se o legrace.
III. člen (ironicky): Však za to mají vážné recitace!
IV. člen: To leda pro ženské a gymnasisty!
I. člen (ke sklepníku):
Kdy přijde už můj beefsteak u sta hromu!
Pan Franc: V ten okamžik! Je libo salát k tomu?
snad vlašský? Neb okurčičku slanou?
I. člen: Vše jedno! Jenom rychle! Rád bych jeď'!
III. člen: Mně pivo!
IV. člen: Stříkané sem!
Pan Franc: Prosím hned!
I. člen: Já věru hladem sotva sklenku zvednu!
II. člen: Hej, Pikolo! Mně honem ještě jednu!

(V sále utichá ruch. Volání: Pst! Ticho! Slavnostní řečník vystupuje na podium):

Slavnostní řečník: Převzácné dámy! Velectění páni!
V té chvíli sváteční náš duch se sklání,
hold přinášeje muže paměti,
jenž jako fénix z rodné nivy vzlét
a hrdé jméno „Čecha“ vnesl v svět,
svůj lidu zapsav život obětí!
Dnes národ jeho památce se koří
a v srdcích našich vděčnost plamen hoří!
I. člen (ke sklepníkovi po špičkách roznášejímu pivo):
Franc! zavřou honem dvéře!
(Pan Franc zavírá.) . . . Chvála bohu!
Už na židli se sotva držet mohu!
II. člen: Teď máme před ním aspoň pokoj svatý!
III. člen: Však není vyhráno, můj pane zlatý!
Ten pikolo tu jako šídlo lítá,
hle, už se u dveří zas s pivem kmitá.
(K pikolovi): Což není do sálu už cesta jiná?
ať dvéře neotvíráš, kluku líná!
I. člen (bolestně): Já zůstanu už dneska bez večeře!
II. člen: Fi! Řečníka je slyšet skrze dvéře!
III. člen: Jak chudák se tam výkladem svým dáví!
Kdo, prosím, Vás, se dneska vlastně slaví?
IV. člen: Snad Kollár? Ne?
III. člen: Ten herec myslíte?
II. člen: Že básník Kollár žil, vy nevíte?
III. člen: Snad nechcete mne taky poučovat?
To přede mnou byste se musil schovat!
znám jeho „Meč a kalich“ na zpaměť!

II. člen: To jste se trochu s Čelakovským splet!
III. člen: A kdyby! Slovo sem, a slovo tam!
Jsem svůj! a tady (ukazuje na srdce)
...svoje češství mám!
I. člen: To je to pravé slovo! Říkám taky:
Nač učený ten mumraj všelijaký!
S tím ať si profesoři lámou hlavy!

(Pikolo spěchá s prázdnými sklenicemi do místností, nachávaje dvéře otevřeny. Slyšet opět řečníka.)

Slavnostní řečník: Byl trudný tehdáž úděl matky Slávy!
Jak žernov na národu teskné hrudi
tkvěl zotročení řetěz! Cizí pěst
mu hrdlo svírala a hrubou dlaní
mu zacláněla výhled v záři hvězd
a ve volnosti slunné mihotání!
Tu přišel On a přátel věrná druž
a národ vstával z mrákot jejich zpěvem
a paže zvedal spravedlivým hněvem,
by cizí láji vyrval z pěsti nůž,
v té svaté seči o zděděná práva!
A proto volám jeho slávě: Sláva!

(Obecenstvo v sále i v hostinské místnosti volá hlučně: „Sláva" a „Na zdar!".)

I. člen: Jen co je pravda! Tohle pěkně řek'!
II. člen: Já vždycky říkal, že věc svoji umí!
III. člen: Jen jestli obecenstvo porozumí!
ba za svou práci nebude mít vděk!
(Důvěrně): Neb řekněme si jenom mezi námi,
co tomu vlastně rozumějí dámy!?
a kolik vzdělanců, jak nás tu sedí,
že mohou přednášeče sledovat?
I. člen: To je má řeč! Však teď mám toho dost!
Hej! Pane Franc! Mám já snad ještě vstát,
a dělat sklepníka! Já denní host?!
Co je s tím beefsteakem?
Pan Franc! Už! Už se nese!
II. člen: A moje šunka běhá ještě v lese?!
Co?
Pan Franc: V okamžiku, prosím! Už se krájí!
IV. člen: Dnes člověk se tu leda žlučí nají!
IV. člen: Kde je mé stříkané?
III. člen: Kde moje pivo?

(K pikolovi, jemuž blíže sedící hosté berou plné sklenice z ruky):

Teď zas' jsem na suchu, ty jedna slivo!
Marš pro jiné! A ať jsi v cuku tady!

(Pan Franc se zjevuje s jídly).)

I. člen (rozradostněn): Můj beefsteak! Už umíral jsem hlady!
II. člen: A moje šunka! (Čichá k ní.) Fi! Snad nezavání?!
Pan Franc (šeptem): To je ten parfém tamhle od té paní!
Pikolo (s pivem a vínem): Zde prosím! Pozor!
III. člen (zlostně): Ještě tácek pustí!

(On a IV. člen sahají rychle po sklenicích.)

IV. člen (pozvedaje sklenici): Je vyhráno! Tak páni!
Ať jsme tlustí!

(Opona.)

DROBNOSTI.

Yvette Guilbert: **Vedette.** Roman. Paris. Současně v překladu: **Der Brettlkönig.** Nákladem A. Langena v Mnichově.

Paní Yvetta napsala román. Nespokojila se s úspěchy na jevišti. Zatoužila po tom, aby svoje zkušenosti, svůj mnohotvárný život, své malebné prostředí umělecké mohla vložiti do knihy, jež by jí zároveň popřávala úplnou volnost, kdežto memoiry narazily by na celou řadu překážek. Paní Yvetta má jistě o čem vypravovat, zná Paříž komediantskou a chantanovou jako nikdo jiný, má jistě mnoho cenných zkušeností, reminiscencí, episod, jež by stály za to, aby vešly do tiskařského lisu. Ale stačí to všechno na román? Umělkyně, jež svými chansonami opanovala jeviště, vzala tu na se úkol těžší, než na jaký stačí její síly. V třiceti pěti kapitolách vypravuje život mladého hrdiny pařížského cabaretu, celou historii jeho zázračné kariéry od krejčovského pomocníka až do „krále chansonu", poledne jeho slávy i její západ. Pravda, dovíte se mnoho o tom, jak v Paříži vyrábějí své miláčky, poznáte celý ten reklamní zákulisní aparát, jímž vyvolenci štěstěny vysoko bývají vyneseni nad méně šťastné své soudruhy, poznáte, jak to vypadá v kabaretech na svahu bohémského Montmartru, jak baví se menší Paříž. Jsou to poměrně nejsilnější místa tam, kde autorka dostává se do svého živlu, kde může líčit to neb ono památné místo, průběh představení, lehce zachytit několik zajímavých profilů uměleckého světa. Ale všecky osoby, ani hlavní nevyjímaje, po všech třiceti pěti kapitolách jsou čtenáři tak cizí, jako po kapitole prvé. Chybí tu všude hlubší, určitější charakteristika. Mnohomluvnost, nešetření umělecké míry a pod. k tomu na přídavek. Pro Paříž, kde leckdo z žijících snad pozná v románě sebe, kde táhne místní zájem a spisovatelka sama, může mít kniha nějakou zajímavost; pro umění neznamená nic. **—ctý.**

o o o

Rusínský spisovatel Vas. Stefanik není v českém písemnictví nováčkem. Máme od něho již několik překladů. Nověji Stefanik vydal sbírku novel Doroha ve Lvově. Posuzovatel —ch— praví o sbírce ve Slovanském Přehledě: „Sbírka povídek nestejné ceny. První povídka Doroha se mi nemůže zamlouvat. Je čistě bez osobnosti, pouhé „on" a nic více. Sen o neznámém poutníku po neznámé pouti, o neznámých utrpeních. Ale za to Palij (Palič), historie starého čeledína, v níž jsou mozoly a tvrdá práce, slzy chudých, kořalkou zalévajících černá sousta chleba, trudný život až do hrozné smrti alkoholika — ten příběh chopí čtenáře za srdce. Líbí se mi i ten tvrdý selský boháč Kuročka, jenž „neobědval, ale dávil se každým soustem"; je reliefně podán. A když starý Fedir jde ze dvora jeho a běduje: „A kde jsem já, Andrijku, sílu pustil? Či jsem já ji protancoval, či jsem já ji propil? Vždyť ta

[illegible] na svém podvoru kde. Andulka, kde jsem ji pustil." — to je scena z kamene tesara [illegible] i Klenové lístky s tou umírající matkou malých dětí a udřeným otcem jejich, a především se mi líbí Ozimina, se svým veselým staříkem, hřejícím se na slunci. Stefanik má pevný názor na svět, dobře zná své lidi, vidí všecky jejich stránky, lže i dobré; žádné nechodí všecky uvede, „z díla jeho září soucit s těmi lidmi. A v [illegible] je mistr." Nuže z této sbírky přinášíme dnes Palice.

DĚTSKÝ KOUTEK.

POVÍDKA O KRÁSNÉM KONÍKU.

Kdykoliv něco před domem zahrčelo, volal malý Jarka: „Strýček jede." A Viktor, starší jeho bratr, nestačil se ptáti matinky, kdy že strýček přijede. To bylo těšení, to bylo ptaní, až to matinku omrzelo. „Chcete-li, aby vám strýček něco přivezl, nesmíte zlobit," řekla, a chlapci byli zticha. Jen Jarka zašeptal občas Viktorovi do ucha: „Ty, ještě se třikrát vyspíme a strýček tu bude; řekla mi to Klárka." A hoši se ani vyspat nemohli; zdálo se jim o strýčkovi a o koni, kterého jim přiveze. Tu pojednou zahrčel kočár opravdu, a strýc tu byl skutečný, živý, čili jak Jarka říkal, „opravdovský" strýček. A koně přivezl, koně se skutečnou srstí a hřívou, s koženým sedlem a postrojem z krásného řemení. Takového koně hoši dosud ani neviděli. Stáli před ním jako omámeni. Jarka obcházel jej kolem a jen dlaňkou si naň sáhl, aby mu neublížil. Posléz se osmělili a počali si s ním hráti. Přistavili překocenou židli, to byl kočár. Jarka byl kočí — Viktor pro tentokráte mu ustoupil. — Viktor byl pán, a jezdili do Prahy a zase nazpět. Hráli si pěkně a měli radost; jen Klárka se zlobila, že dělají nepořádek a chtěla jim vzíti židli, čemuž Jarka rázně se opřel. — Ani spát se jim nechtělo, a ráno sotva vstali, už zas byli u koně. — Leč druhý den byl nešťastný. Hoši se pohádali o to, kdo bude kočím, až je matka rozsoudila, že jednou Viktor, jednou zas Jarka. Jarka však byl už jednou kočím a chtěl být zase; hádka začala tedy znova. Strýček spal ve vedlejším pokoji, a matinka, bojíc se, aby ho nezbudili, pohrozila hochům, že strýc odjede a koně jim vezme. Hoši se utišili, ale hra jich netěšila. Zatím strýc vstal a veselost vrátila se s ním; houpal Jarku na koni a Viktorovi slíbil hasičskou trubku, aby mu toho nebylo líto. — Odpoledne strýc odjel někam s otcem, a hoši se hádali zase. Viktor chtěl koně zapřáhnouti a navazoval k řemení motouz; Jarkovi se to nelíbilo, a křičel, že koně zkazí. Matinku bolela hlava, byla proto nevrlá; když pak křik nepřestával, vzala koně a odnesla jej do salonu, aby byl pokoj.

„Tys tím vinen," naříkal Jarka, „já bysem si pěkně hrál." „Jábysem se neříká, ty šišláš," zlobil jej Viktor, až Jarka, beztoho již rozmrzelý, dal se do pláče. Matinka přišla a Viktor dostal svůj díl. Potom plakali oba. Kůň zůstal v saloně; hoši vrátili se k starým hračkám, a že bylo venku krásně a teplo, na koníka zapomněli.

Opuštěný koník stál v saloně až do prázdnin. Na prázdniny přijela teta z Vídně se svým tříletým mazánkem Lixlem. Lixl jmenoval se vlastně Felix. Byl to baculatý, svéhlavý klučina; malý ale silný a spurný: nebál se ani kominíka. Jarka si naň netroufal a Viktor jen na oko se stavěl hrdinou. Lixl stál se pánem v domě: co chtěl, to měl. Byl to malý, urputný Němec, a matinka ze slušnosti k tetě dovolila mu více než svým hochům. Jednou dostal se Lixl do salonu a tam spatřil koně. Toť se ví, že ho hned musil míti. Jarka s Viktorem ani přiblížiti se mu nesměli; Lixl křičel hned jako uhranutý a praštil, čím mohl. Matinka chlácholila hochy, jen aby by byl pokoj, neboť teta upadala do mdlob, kdykoliv Lixl spustil. Naši milí hoši smutně se dívali na svého koníka, jak jej „Němec" zčinil; odřel, otrhal řeménky, ba vyloupl mu jedno skleněné oko. Šli si požalovat k dědečkovi. „Vidíte," pravil dědeček, „když se dva hašteří, raduje se třetí, jak říká latinář."

Teta s Lixlem odjela, a do domu vrátil se klid. Jarka s Viktorem nebyli dávno tak veseli, jako když kočár s tetou odjížděl ze dvora. Jarka si uvázal šátek na tatínkovu hůl a mávaje praporem volal: „Sláva, naši vyhráli!" Ale koník odřený a otrhaný smutně stál v koutku, hoši o něho nedbali a matinka říkala, že beztoho ten kůň je jenom pro zlost. I odnesli koně na půdu. Hoši chodili do lesa na houby a na borůvky, a na koně zase zapomněli.

Smutně trávil koník zimu na půdě zapomenut, opuštěn! Moli šžírali jeho kůži a myši jeho útroby, srst řídla. Až na jaře přišli zedníci přestavovat něco na půdě; koník tam překážel i vyhodili jej na dvůr. Houpadla byla ulomena a koník ležel opřen u zdi; koudel z něho čouhala, řemínky byly od myší ohlodány. Tak našli hoši svého starého přítele, a bylo jim ho líto; hráli si s ním a tahali jej neustále. Do pokoje s ním nesměli. Udělali mu tedy ze psí boudy stáj. Jednou přišel sousedův Hugo na dvůr: „Hoši, pojďme si hrát na řezníky!" Viktor s Jarkou souhlasili. Vytáhli koně z boudy, pověsili jej za zadní nohy na vrata, rozpárali a vykuchali jej. — To byl konec nešťastného bělouše!

Konrád Pospíšil.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku [illegible] — [illegible]. V Praze.

(Pokračování.)

Vždycky [illegible] v díle, vždy [illegible] jsa čilý a bystrý sám a sám šel po své dráze, a ona viděla jeho osamělost, věděla, jak je těžká, a její chování k otci stávalo se vroucnějším. Časem už i pouštěla se do sporů se stařikem; on vždycky choval se sice k jejím námitkám povržlivě a posměšně, ale pokaždé pozorněji a měkčeji.

— Kdyby tak nebožtík Ignát se byl dočetl v novinách o pustém životě svého syna [illegible] Fomku! — mluvil Majakin, tluka po stole [illegible] — Hoj, jak ho vymalovali! Hanba!

— Měli zač! — řekla Ljubov.

— Já nepravím — zbůhdarma! Nadali mu, jak se patří.... A kdo se to na něho rozehnal?

— Není-li vám to vše jedno? — otázala se dívka.

— Zajímavá věc... Čiperně, mrška, zobrazil Fomkovo chování... Patrná věc — sám se s ním veselil a celé té pustotě byl svědkem...

— N-nu, ten se nebude s Fomou veselit! — ubezpečeně řekla Ljubov a mocně zrudla pod zkoumavým pohledem otcovým.

— Aj, ty! He-ezké to máš známosti, Ljubko! — humoristicky [illegible] Majakin [illegible] psal?

— K čemu [illegible], tatínku?

— Nu, pověz!

Jí se nechtělo do řeči, ale otec naléhal a hlas jeho byl [illegible] klidem otázala:

— A neuděláte mu nic?

— Já? Já jemu... hlavu mu ukousnu! Hu-sičko! Co mohu udělat? Oni, ti spisovatelé, jsou lid nehloupý a proto — také jsou síla... síla, čerti! A já gubernátor nejsem... a ten také jim ani rukou vymknout, ani jazyka svázat nemůže... Oni, jako myši, hryžou nás pomaličku... a my je musíme trávit nikoliv sirkami, nýbrž rubly... hm — ano! Nu tak, kdože to?

— Ale pamatujete se, když jsem ve škole byla, gymnasista k nám chodil, Ježov? takový černoučký..

— Hm... [illegible]

Tak on to je?

— On...

— Myška!... A tenkrát již vidět bylo, že bude z něho... něco nekalého... Tenkrát již byl na svízel lidem... Vypálený klučík... Měl jsem já se ho tenkráte ujmout... byl by snad z něho člověk...

Ljubov nepříznivě se ušklíbla, pohlédši na otce, a s výčitkou se otázala:

— A což ten, kdo do novin píše, není člověk?

Stařík dlouho neodpovídal dceři, zamyšleně bubnuje prsty po stole a zkoumaje svoji tvář, obrážející se v plamenné vycíděné mědi samovaru. Potom, [illegible]

— To [illegible] krev v lidech ruských, smísila se, zkazila, a ze špatné krve objevili se nám všichni tito knižníci-novináři, lítí fariseové... Naskákalo jich všude, a stále více jich naskakuje... Zkažení krve — — od čeho pochází? Od pomalosti pohybu... Komáři, na příklad, odkud jsou? Z bláta... Ve stojaté vodě všeliká neřest se plodí... A v nespořádaném životě rovněž...

— Nemluvte tak, tatínku! — měkce řekla Ljubov.

— Jak to — ne tak?

— Spisovatelé — jsou lidé nejnezištnější... to — světlé osoby! Jim přece ničeho není třeba — jim třeba jen spravedlnosti... jen pravdy!... Oni nejsou komáři...

Ljubov byla vzrušena, vychvalujíc milované svoje lidi; její tvář vzplála ruměncem a oči hleděly na otce s takovým citem, jako kdyby ho prosila, aby jí věřil, nebyla-li s to, aby ho přesvědčila.

— [illegible] jí do řeči. — To jsi vyčetla! Otrávila jsi se! Pověz ty mně — kdo jsou oni? Neznámo! Ježov tuhle... čím je? Bůh náš jediný věru ví! Jen pravdy jim třeba — řeknete? Aj, jaké hlavy skromné?! A je-li ona, pravďa, právě největší poklad?... Jestliže jí snad každý mlčky hledá? — Ty mně věř — nezištný člověk nemůže být... za cizí věc se nebude bít... a bije-li se — hlupák jest jeho jméno, a zisku z něho nikomu nevzejde! Jest nutno, aby člověk sebe se zastati uměl... své vlastní krve... tehdy se něčeho domůže! Ta-ak! Pravda! Já skoro čtyřicet let jedny a tytéž noviny čtu a dobře vidím... tu před tebou je moje tvář, a přede mnou — tu v samovaru — je také moje tvář, ale jiná... A noviny, ty na vše kladou tvář ze samovaru... a skutečné nevidí... A ty jim věříš... Ale já vím, že v samovaru je tvář má zkřivena. Skutečné pravdy nikdo nemůže říci: člověk k tomu má — hltan tesný... ba ani není nikomu známa ta skutečná pravda...

— Tatínku! — teskllivě zvolala Ljubov. — Ale [illegible] všech lidí.

[illegible] vdala? Vidíš, nehájí tvého zájmu! Ach, ty! Ba ani [illegible] mne rozumí mému zájmu?

— Ne, tatínku, to všecko není to! Nedovedu vám odporovat, ale cítím, že tomu tak není! — mluvila Ljubov skoro zoufale.

— Toť právě! — pevně mluvil k ní stařík. — Zmátlo se Rusko a není v něm ničeho pevného: všecko se rozkolísalo! Všichni šourem žijí, na jednu stranu chodí, žádného ladu v životě není... Láteří jenom všichni rozmanitými hlasy. A čeho komu je

třeba — toho nechápe nikdo! Mlha je na všem... mlhou všichni dýší, od toho také krev stuchla lidem — od toho jsou i vředy... Lidem dána veliká svoboda k rozumování, a konat jim ničeho nedovoleno — od toho člověk nežije, nýbrž hnije a smrdí...

— A co se má konat? — otázala se Ljubov, opírajíc se lokty o stůl a nakláněíc se k otci.

— Všecko! — hazardně vzkřikl stařík. — Všecko konej!... Chutě do díla, kdo v čem je chlapík! Ale k tomu — třeba dát svobodu lidem... plnou svobodu. Když nastala už taková doba, že každý všetečník myslí o sobě, jakoby všecko dovedl a jakoby stvořen byl k plnému ovládání a spravování života svého — dáti mu, mrchavci, svobodu! Na, čubčí synu, žij! Nu, tu máš, žij! Aha! Tenkrát následovati bude taková komedie: ucítě, že uzda s něho sňata, — vzepne se člověk nad svoje uši a pírkem vzletí semo tamo... Za divotvorce se bude pokládati a začne tehdy ducha svého pouštět...

Stařík se odmlčel a s hadím úsměvem, ztajiv hlas, pokračoval:

— Ale ducha tohoto tvůrčího naprosto je v něm malinký takovýto trošek! Bude se takto nadýmat den a ještě jeden, čepýřiti se bude trošičku na všecky strany a — v krátkosti umdlí, ubožáček! Dřeň je v něm shnilá... che-che-che! A-a tu ho, ch-ch-che! — holoubka, uchopí jak se patří lidé, důstojní lidé, ti lidé jak se patří, kteří dovedou... skutečnými státními hospodáři života být... kteří budou život říditi ne holí, ne pérem, nýbrž prstem a rozumem. Řeknou: „Což, jste unaveni, pánové?“ Řeknou: „Což, nesnese slezinka opravdového žáru? Je-li tomu tak, pánové?...“ — A pozdvihnuv hlasu, majestátním tónem stařík skončil svou řeč:

— Nu, tedy teď vy, tací a onací, mlčet a nehlesat! Sice, jako červy se stromu, střesem vás se země! Pst, holoubkové! Che-che-che! Vidíš, tak se to stane, Ljubavko! Che-che-che!

Staříkovi bylo veselo. Vrásky jeho hrály, a on opíjeje se svojí řečí, všecek se otřásal, zavíral oči a mlaskal rty, jako by sobě chutnal na své moudrosti.

— Nu a tenkrát tihle, kteří vrchu ve zmatku nabudou, — život po svém způsobu rozumně ustrojí... Nepůjde dílo hala-bala, nýbrž jako z not! Ale našinec se toho nedožije, škoda!..

Na Ljubov slova otcova padala jedno za druhým, jako oka veliké, pevné sítě — padala opoutávajíce ji, a dívka, nedovedouc se z nich vyprostiti, mlčela, ohlušena jsouc řečmi otcovými. Hledíc ve tvář jeho upřeným pohledem, hledala sobě opory v slovích jeho a slyšela v nich cosi společného s tím, o čem čítala v knihách a co se jí zdálo skutečnou pravdou. Ale škodolibý, vítězoslavný smích otcův drásal jí srdce, a tyto vrásky, jež plazily se po jeho tváři jako malincí, temní hádkové, vzbuzovaly v ní jakousi bázeň o sebe před ním. Cítila, že obrací ji někam stranou od toho, co ve snění zdálo se jí takové prosté a světlé.

— Tatínku! — najednou se zeptala staříka, poddávajíc se náhle vzplanuvší myšlence a touze. — Tatínku! A čím... a čím je, podle vašeho, Taras?

Majakin se otřásl. Obočí jeho se hněvně zaševeliło, upřeně zahleděl se ostrýma očkama ve tvář dceřinu a suše se jí zeptal:

— Jaká to je řeč?

— Což se nesmí mluviti o něm? — tiše a zmateně řekla Ljubov.

— Nechci já o něm mluvit... Ani tobě toho neradím! — stařík pohrozil dceři prstem a, drsně se nachmuřiv, sklonil hlavu. Ale praviv, že nechce mluviti o synovi, zajisté nesprávně pochopil sebe, neboť po minutě mlčení jal se mluviti zachmuřeně i hněvně:

— Taraska — také je vřed... Dýše život na vás, holobrádci a vy opravdových jeho vůní rozeznat nemůžete a hltáte veliký neřád, a z toho máte — rmut v makovicích. A proto nejste způsobni k ničemuž a nešťastní jste od neschopnosti... Taraska.. a-ano!.. Let asi čtyřicet je mu nyní.. jest ztracen pro mne!.. Arestant... to je můj syn? Tupého rypáku čuně... nechtěl s otcem mluvit a... klopýtl...

— Co udělal? — otázala se Ljubov, dychtivě se noříc sluchem v řeč staříkovu.

— A kdo to ví? On sám, teď sebe pochopit nemůže... jestliže k rozumu přišel... Ale musil — vtipný byl přece... nebyl syn hloupého otce... a zkusil nemálo... Mazlí se s nimi, s nihilisty! Já na ně tak.. já bych jim ukázal... Do pouští! Do pustých končin — pochodem pochod!... Nu, tady máte, vy vtipné hlavy, ustrojte tady sobě život po své povaze! Nu, tu máte! A za vrchnost bych nad ně postavil tuhé mužíčky... Nu, tak tedy, čestní pánové, napájeli vás, živili, učili, — čemu jste se naučili? Račte spláceti dloužek... Hm-ano, já bych grešle zlámané na ně nevydal, ale všecku mízu bych z nich vytrávil — sem dej! Člověkem povrhovati nelze... v žalář jej posaditi — nedostačí! Tys přestoupil zákon, a jsi pán? Ne, hezky mně tuhle pracuj... Ze zrna jednoho celý klas se rodí, a aby člověk bez užitku se mařil — toho dopouštět nelze!... Rozvážný truhlář každé třístičce místo v díle najde — tak i každý člověk musí být zužitkován na prospěch díla, všecek, do poslední své žilky. Každá smeť v životě má místo, a člověk nikdy není smetí... Ech! Zle je, když síla žije bez rozumu, a nedobře je, když je i rozum bez síly. Tuhle teď Fomka... Kdo to sem leze, podívej se...

Obrátivši se Ljubov spatřila, že po cestičce zahradní, uctivě smeknuv čepici a kloně se jí, jde Jefim, kapitán „Jermaka“. Tvář jeho byla plna pocitu beznadějné viny a všecek byl jako přiomráčen.. Jakov Tarasovič ho poznal, a hned jsa znepokojen vzkřikl: — Odkud? Co se stalo? (Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 8. června 1902. Číslo 37.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

ALEX. SVIĘTOCHOWSKI:

ROZLOUČENÍ.

Buď zdráv, maličký, neplač, nedívej se tak na mne, sice se s tebou vrhnu pod mlýnská kola. Otec umřel, bída není sestra, chleba nedá, a bohatá paní zrodila dítě a bere mě za kojnou. Ssaj, můj drahý, ssaj. Kdož ví, jak dlouho budeš dýchati. Oh, kéž bys byl ke mně přirostl. Buď zdráv, andílku, zulíbám ti jen rtíky, ručičky, nožky. Prosila jsem, aby mi dovolili dívat se na tebe, míti tě třebas pod postelí jako štěňátko a časem tě nakojit.. Ale paní nechce, říká, že chudé dítě takového přepychu nepotřebuje. K prsům vlastní matky nemáš práva, vždyť ona nemá peněz! Čubka je šťastnější než já! Usmíváš se? Křič až do nebe!... Oh, co se to se mnou děje! Vyrvete mi všechny útroby a ponechte mi jen jediný prs... Buď zdráv, ty žale můj! Jak jen nakojím panské dítě, vezmu tě a upravím ti pěkné sukýnky. Za nedlouho, za rok... Pláčeš? — snad umřeš? Budu výt jak vlčice, běhat budu po lesích a polích! — V nemocnici dají ti hodně mléka. Buď zdráv,... můj drahý — jediný. Krutý osude, vždyť přece i země smí živiti svoje děti!...

*

Hlavu plačící matky objal duch země a řekl smuten: „Ani já neživím vždycky ty děti, které jsem zrodil.“

Přel. **F. V.**

VASIL STEFANIK:

ŽHÁŘ.

Z maloruštiny přeložil V. Prach.

(Dokončení.)

A roky šly, nestály. Fedyr nevypouštěl z rukou cepu celou zimu, klečí neopouštěl celé jaro, a kosy celé léto. Kosti bolely, konce jejich bolavěly a pekly žárem. Avšak neděle skýtala tu výpomoc, nebo v neděli chodil pod višni, uléhal na zelenou trávu, a vssála do země tu bolest. Ale přišla ta hodina, že neděle již nestačily napraviti, co všední dnové zmařili a tráva nemohla vyssáti té bolesti, která se zažehla v starých kostech. A ještě nasídlil se kašel, jenž ho neopouštěl ani při kose, za pluhem, ani při cepu...

— — — — — — — — — — — — — — —

Rozbřeskovalo se, okénko pobledlo, a Fedyr se vrátil z dalekého putování po svém minulém žití. Umyl se, pomodlil se a strojil se, že půjde do dvora.

— Přijmu službu u pána od jara, vezmu si na boty a trochu pohanky, a nějak přezimuji, nežli půjdu na službu.

III.

Po vsi bílé, uzoučké stezičky všecky chaty dohromady spoutaly, jenom Fedorova chata stála mimo síť stezek, jako poustevna. Fedyr zimoval jak medvěd. Ráno vstával na hodinu, aby si zatopil a uvařil a potom celý den a celou noc proležel na peci. Čím dále se šlo do zimy, tím víc upadal v dětinský rozum.

— Teď, Fedore, ubožáku, vstaň a ukroj si skývečku chleba, ale tenoučkou, panskou, neboť jsi, jak vidím, vyhladověl.

Smál se, slézal s peci a krájel chléb a díval se do okna, je-li krajíček tenoučký, panský.

V temných zimních nocích hlasitě, přes celou chatu, mluvil strašné řeči:

— Ves vymřela do poslední slípky, ale já sobě myšlénky nepřipustím, v tu stranu se nedívám.

Avšak vlastní slova jímala jej zděšením, potil se ze strachu a skákal s peci k okénku, aby se přesvědčil, je-li v krčmě světlo. Upokojiv se, vracel se na pec.

A když se probouzel v noci ze sna, tu nemohl se vzpamatovati, zapomínal na sebe, a až když buchl pěstmi do stropu, přicházel k paměti. Té zimy jeho chaloupka se naplnila upíry, strašidly a můrami. Dováděli po chalupě jako rozpustilé děti. Vyletovali do síně a zastuzovali světnici, vybíhali pecí na střechu a tloukly se, až trop pukal, zvonili na okna, aby ho vylákali na dvůr. Nepoddával se jim, namáhal se, aby se nebál, tu oni vybíhali na pec a štípali ho, dusili a do úst mu cpali onuce. Jedné noci sletěli se do chalupy všichni čerti. Vyváděli, až se chata třásla, a vítr takový pozdvihli, že mrzl na peci. Potom roze-

sadili se kolem stola a vyplazovali únavou jazyky zrovna takové, jako ten malinký jazýček, který zakládal pod Kuročkovu stodolu. Ležel jako mrtvý, až když kuroptění bylo, tu se jedva zdvihl a začal říkati modlitby. Ale ani při modlitbě mu nedávali pokoje. Nemohl si vzpomenouti na takové modlitby, které nejlíp uměl, ano zapomínal, i jak se kříž dělá. Ty můry tak jej zmořily, že když přišlo jaro, ledva dýchal a zbělel jako papír.

— Musím vzít peníze, ať bych je vzal, kde vzal, a vysvětit chatu, neboť se tu nečisté slezlo z celé vsi na hromadu. Vypili mi krev, že mne vítr s nohou srazí!

Sotva jarní sluníčko zasvitlo, natíral už boty, spravoval košile a pletl provazy na oprati a těšil se, že už jednou půjde do služby.

— Ustrojím se, obuji hezky a do dvora! Prosím velmožného pána, hlásím se do panské služby.

— Dobře, Fedore, — jako by mu odpovídal pán, — tys, jak vidím, řádný člověk, když se podle předpisu hlásíš.

A Fedor, zašívaje košili, sladce se usmíval.

IV.

Fedyr stál uprostřed panského humna a s podivem hleděl na řadu pluhů, jež se vyplazila ze vrat jako řetěz, v němž železo spojovalo maso lidské s masem volů.

— Už mé orání se skončilo! Starý kroužek z řetězu, a odhodili jej, neboť řetěz prostřed cesty by se přetrhl!

Pokýval hlavou a šel do stodoly bráti sviním zrní. Po celý den na humně bylo ticho. Jen z čeledních chalup doletovaly křiky žen a pláč dětí.

Jako kdyby ze vsi byl zpovybíral někdo nejhorší chalupy a do nich nahnal nejotrhanějších mužíků a nejprožloutlejších žen a přidal ještě nahé drobotiny — dětí a vše to postavil blízko sebe dohromady, tedy měl by opravdivý obraz těch chalup i s jejich obyvateli.

Fedyr s humna díval se na ty chalupy a jaksi záporně zavrtěl hlavou.

— Ale, kdež bych tam šel, do takového pekla! Budu raději si spát ve stáji, teď zima není. Nepůjdu tam, do té spouště.

Navečer šel do stájí. Podle jeslí stáli voli dvěma dlouhými řadami a leníve žvýkali seno. U každých čtyř seděl pohůnek a dohlížel, aby pod sebe nenadělali. Mezi těmi řadami seděli na zemi oráči a rozsévači. Spravovali sobě škorně, svazovali provázky šedé pláště selské a strojili si jídlo. Každý něco kutil. K nim přisedl Fedyr. Jeden po druhém padali voli na slámu, za nimi převraceli se do jeslí pohůnci, a za pohůnky šli oráči. Ve stáji rozhostil se těžký odpočinek, jenž po únavě ze zoraných lánů padá na stáj jako těžký kámen. Fedyr také prosoukal se před voly.

— Svindo, hej, marš z jeslí mezi svině! Ješt[illegible] tobě lůžko stlát! Tvoje Maryjka dobře nás odbýv[illegible] Sbíhá se jak čubka s kočím, a dává mu, co je nej[illegible] lepšího, a ještě tys nám přilezl na krk? Mar[illegible] z jeslí!

Fedyr vylezl z jeslí a lehl u vrat na otep slám[illegible] Zapomenutá křivda v tu chvíli se probudila.

— Hřích máš míti za mne, Andriji, hřích...

Stáj sténala, pozivovala, ze sna mluvila. Tak tě[illegible] ce dýchala, jako by se někde hluboko, v zemi, d[illegible] síly tisíce lidí.

— Modli se za mne, ať mne Bůh chrání, ať mn[illegible] obrátí k lepšímu úmyslu, nebo tě upálím v ohni jak krysu, nebo budeš tři dni kněží při svém bohatst[illegible] sháněti.

K samému ránu i on se svalil v černou propas[illegible] spánku, jímajícího stáj.

V.

Fedyr potom už nechodil do stáje a nemluv[illegible] s čeledíny. Spával ve stodole a neukazoval se na o[illegible] Po Velikonoci Maryja se vdala za kočího a přeš[illegible] s ním na službu u jiného pána. Fedyr vyšel s ni[illegible] před vrata a rozloučil se.

— Maryjko, ale pamatuj, že chalupu já před [illegible] mi Nastě odkážu, abys jí nevyháněla, nebo ona, n[illegible] božačka, ja sama-samotinká.

A vrátil se. Ve chlévě, aby nikdo neviděl, se r[illegible] plakal.

— Teď si žij, s kým chceš!

Toho dne se opil a přišel do stájí.

— Což, skrblíci, teď mne nevyženete, nebo m[illegible] Maryja už odputovala.

— Kdo by vás vyháněl, lehněte si a spěte, kd[illegible] jste nabral plnou hlavu.

— Jistá je věc, že je opilému dobře spát; t[illegible] i Bůh přikázal. Ale ty poroučíš jíti spat, a já se te[illegible] ptám, kde mám jíti spat. Jsi-li ty taková moud[illegible] hlava, tak mi ukaž, kde mám jíti spat?

Až nosu Prockova se dotýkal, tak blízko se [illegible] hnul se svou otázkou.

— Kde padnete, tam budete spát.

— A kdybych já tak do jesliček, he?

Zlobně se zasmál.

— Já bych do jeslí, a ty bys mne za pačes[illegible] za krk, a obuškem: hej, marš, starý pse!

Pohůnci povylézali z jeslí, aby se dívali na [illegible] medii.

— Bij si z jeslí, nebo tys v nich hnil a zhn[illegible] protože ty nevíš, co to člověk je — ty jsi vůl, [illegible] chalupy nikdy neviděl! Ty pořádného člověka z j[illegible] obuškem! Ale zeptáš se mne: a kde jste byl, p[illegible] velkomožný, do nynějška? A já tobě řeknu: byl j[illegible] mezi lidmi, líbilo se mně. A ty pravíš: a proč tě [illegible] od sebe vyhnali? Tady pískej! A já tobě na to

neřeknu, nežli tři slova: není v lidech Boha. A tys hlava rozumná a znáš už všecko...

— Jděte, starý, spát, neburcujte dělníky, a zítra půjdeme spolu k volbě a ty boháčky trochu zvalchujeme.

— Půjdu k volbě a lidem všecku svou křivdu povím, ale do jeslí nepůjdu, nebo tam já hníti nebudu. Já znám lépe způsoby než ty, víc světa jsem viděl, než tvůj pán. Ale počkej, povím ti to jak na protokole. Byl jsem děvečkou židovskou, válel jsem se pod židovskou lavicí, po všech kriminálech. A nechť píše Bůh hřích, já se nebojím, za všecko zodpovím, tak odseknu, jako komukoliv. A kdo mne rozumu přiučil, co? Že mne tím bili, co uhlédli. Neboj se, vypovím, spočítám vše do drobečku. No, ale dal mi Pán Bůh považení v hlavě, že jsem se navrátil zpátky k naší víře. Když jsem spatřil jeho lásku nebeskou na poli, když žito se nabízelo pod srp a země až chytala: pojď, Fedore, beř si ze mne chléb, — nechal jsem já Žida prostřed cesty a šel jsem po boží práci. Děkuju Pánu Bohu dodnes!

Pokřižoval se, políbil zemi a dělal hluboké poklony až k zemi.

— Přišel jsem mezi své lidi a svět se mi otevřel! Tak jsem se s nimi veselil! Oženil jsem se, postavil chalupu z těchto mozolů. Už mně bude dobře. Ale hříchy třeba spláceti, Bůh obuškem nebije! Umřela mi Katerina, ale nic, jeho vůle, jeho rozkaz. Těším se dětmi, chovám, opatruji — vychoval jsem, a lidé vzali a zničili. Šla má Nasťa ni tak, ni onak, šla zase po Židech, a Maryja, tuhle, s tímhle Ljachem utovala. Bude bídu třít. Ale nic, nechť Bůh trestá, když něco řeknu. Trest musí být!

— A zůstal jsem bos! Jdu k němu v takovou otu: dej mně krejcar, abych nohy obul. A on mi řekne: jdi si k Židům. Přišel jsem k vám, a vy na mne: marš! A kam tedy mám teď jít?! Trestá Bůh, trestají lidé, trestáte vy a kolik trestu nemám já přetrpět!

— Pojďte, dědo, do jeslí, prosíme vás.

— Ať je trest na mne, já ho přijímám, ale po pravdě!

Roztrhl košili v náprsí, strhl ji a hodil pod stoly.

— Teď se dívej, jakou mi košili boháči nechali. Z čeho mám žít? A co tu ještě trestat?

Nahý převrátil se na zemi. Čeledínové ho přikrývali, co měli nejlepšího.

VI.

U obecní kanceláře stály dva zástupy. Jeden otrhaný, cizí ve vsi, apathický, druhý čistý, bílý, veselý — čeledínové a hospodáři. Z jednoho i druhého zástupu někdo vyvolaný chodil do kanceláře a hlasoval. Správce až ochraptěl, neboť každému čeledínu musil jmenovati pána, rychtáře a Žida. Četníci přecházeli a usmívali se, jako by měli před sebou dětskou zábavu.

— Nu hoši, teď jste už zvolili pána, sedněte si a budete pít kořalku, — řekl správce. Hospodáři zdvihli hluk.

— Ta všivota, ti žebráci, ten dobytek panský.

— Hej, slyšíte, jak boháči reptají?

— Ať si reptají, my máme kořalku.

— Pijte oheň, pijte svoji krev, lotři!

— My kořalku volíme.

— Proto nám páni vymohli právo, aby lajdáci šli ves olupovat!

— Ty, čtenáři, myslíš, že jsem nebyl v čítárně? Tam také chudý lid stojí u prahu. Za stolem sedí farář, představenstvo, boháči, a ďjakon čte tuhlety noviny, a vy pokyvujete hlavami jak voli, jak byste z toho rozuměli něčemu. A jste jeden s druhým takový hlupec, jen mu oko vyloupnout! Taková je ta vaše čítárna, že boháč je za stolem, a čeledín u prahu. Tak v kostele, tak v kanceláři, tak všude. A my máme s vámi být?

— Chlapská hlava není do písma a zadek do křesla!

Čeledínové se rozchechtali.

— A budete-li zticha, vy neumývanci, napřed vši si zvybírejte, potlucte, a potom učte hospodáře rozumu!

— Aj, ty, Kuročko, tak ty také po lidech s lidmi? Vždyť jsi ty Žida horší! Co hulákáš? Neboj se, tvé bohatství půjde v niveč. A vzpomeň si, jak jsem sloužil u tebe a od tvé práce jsem si nemoc uhonil. A zda-lis mi ty za celý týden přinesl chleba kousíček nebo vody napít? Také ty s lidmi držíš? Já u tebe všecku sílu nechal a ty jsi mne vyhnal bosého na zimu! Ba, tys horší Žida, nebo ten se nepočítá za naši víru. Ale pustí tvoje děti to bohatství, že po něm stopy nebude! Ty kalvíne!

Kuročka praštil Fedora do tváře, tak že ho krev polila a upadl.

— Hoši, chutě boháče trochu povalchujeme!

Chytili čeledínové Kuročku, zastali se Kuročky hospodáři, tekla krev . . .

VII.

Fedyr ležel ve své chatě na posteli. Oči jeho hořely jako žhavé uhlí červenými jazýčky, které tisícem plamínků rozbíhaly se po těle a smažily je na uhel. Ty jazýčky jako svatojanské mušky létaly po všech žilách a vracely se do očí. Hryzl pěsti, bil čelem do stěny, aby oheň z očí zmizel.

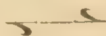
Vzňal se, cítil, že z něho šlehá plamen, chytal se rukama za oči. Jediný strašlivý křik, nadlidský řev! Jazýčky vyletěly z těla a ulpěly na tabulkách okénka. Vzchopil se. Okénko červenalo se jako čerstvá rána a lilo krev do světnice.

— Všecko moje ať shoří! Všecko jsem zanechal na jeho podvoří! Skákal, tancoval, smál se.

Okénko se třáslo, chvělo se a stále víc té krve valilo se. Vyběhl na práh.

Hvězdy padaly na zemi, les zkameněl, a odkudsi z podzemí dobývaly se vzteklé hlasy a rázem mizely. Chaty oživly, třásly se, smažily se v ohni.

— Já cizího nechci, ať jen moje vyhoří!

ELLEN KEY:

LÁSKA K VLASTI.

Láska k vlasti je pojem, který ve vývoji obsahujícím všechny obory života vyvinul se dosti pozdě. A tak jako za každé doby lidé měli různý stupeň kulturního vývoje, mají také různé stupně lásky k vlasti. Ale tomuto citu hájí se právo, že má být považován bez výminky za šlechetný, bez ohledu na to, zda chová jej osobnost šlechetná či nízko smýšlející. Kdo velkými slovy mluví o právu a cti vlasti, snadno může namluvit sobě i jiným, že má velkou duši, třebas doporoučí v zájmu vlasti i nespravedlnost, zatím co druhý s vyššího stanoviska odsuzující vlasteneckou nespravedlnost, bývá právě tak vyhlášen za nevlastence, jako kacířem jmenují toho, kdo má vyšší pojem o Bohu nežli současný svět.

Francouz kterýsi poukázal na to, že už slovo otčina ukazuje, z jakého původu se patriotism vyvinul. Původně totiž slovo to značilo doslovně domov otců a čistě egoistická tužba, být za jedno ke společné obraně, byla celým obsahem citu pro obydlí otců, kmene. Ale během času duševní působení — jako jinde — pojem lásky k vlasti zušlechtilo a neustále rozšiřovalo. Už pro Žida, Řeka, Římana, cit lásky k vlasti splýval v jedno s kulturními přednostmi, duchovními vymoženostmi, jimiž, jak s hrdostí cítili, vynikali nad ostatní národy, a jichž chránili proti nim každou obětí. A když v Anglii, Francii a právě tak ve Švédsku slovo patriot začínalo mít dobrý zvuk, předpokládalo se, že vlastenec měl pro svou vlast ideál vyššího rozvoje, podporovaného větší měrou osvěty, svobody a spravedlnosti.

Ale slovo to znenáhla tratilo na ceně. Neboť zkušeností, že rodinný nebo kmenový cit, rozšířený v lásku k vlasti, stal se pokladem tak mnohých individuálních a národních předností, lidé navykli si považovat tento cit za absolutní dobro. Toto stanovisko nade všecku kritiku povýšené zastavilo především vývoj patriotismu.

Je to jedna z mnohých, snadno pozorovatelných známek času, že národové začali vzájemně druh cizího patriotismu bedlivěji zkoumat, kdežto v šlechetnost vlastního stále ještě věří. V době neceléhо roku měla jsem příležitost pozorovat v Rusku výrazy nevole nad porušením práv Burův od Angličanů, kdežto současně vedoucí lidé Ruska snažili se dokázati sobě samým i světu, že podle práva a zákona — jakož i podle skutečné potřeby a prospěchu národa — znásilňují Finsko. O něco později pozorovala jsem v Anglii rozhorlení proti Rusku pro jeho jednání ve Finsku, proti Francii pro její chování v otázce dreyfusovské, kdežto současně Angličané snaží se sobě i světu dokázat, že Transvaal znásilňují podle zákona a práva i podle skutečné potřeby a prospěchu národa. V touž dobu pozorovala jsem ve Francii, kterak litovali politiky Ruska ve Finsku, kterak odsuzovali politiku Anglie v Transvaale, kdežto Francouzi ještě při jméně Dreyfus bledli hněvem. A konečně se všech stran zaznívaly hrozby Evropy proti Číně, protože tato říše, hájíc národní svůj ráz, své náboženství, své ideály, svá práva, dopouštěla se podobných násilností proti Evropanům, jakých tito dopustili se v Číně a jakých dopouštějí se všude, kde mají nějaký národní zájem. Neboť vlastenectví druhého národa považuje se jen potud za svaté, pokud podporuje zájmy našeho vlastního národa, je však zavržení hodné, působí-li proti nim. Také císař, který připravuje v Šlesviku-Holštýně národ dánský o jeho řeč, volal po pomstě, protože Číňané připravili vyslance jeho národa o hlavu. A žádal za pomstu, ujišťuje, že křesťanství jest jediné náboženství, na kterém může být trvalá kultura založena, suggesce to, pod jejíž klatbou Evropa navštívila Čínu barbarským pustošením a krvavými činy, aby zničila kulturu, jež jest o tisíciletí starší než křesťanská. Křesťanství, jehož podstaty nechápeme špatně, považujeme-li je za náboženství bratrské lásky, změnil militarismus v zástěru, kterou zakrývá jeho opak. Tak to klerikalismus a militarismus uzavřeli spolek, který jest jednou z nejcharakterističtějších známek šovinismu.

Co řekli ve Švédsku o Číně, nevím. Ale vím, že byli roztrpčeni procesem Dreyfusovským, osudem Finska, Šlesvik-Holštýna, Transvaalu a že přece ti lidé a časopisy, kteří snad toto roztrpčení nejhlasitěji projevovali, doporučovali násilí proti Norsku, a to právě týmž patheticko-patriotickým způsobem, jehož používají v Rusku, hájíce politiku proti Finsku, v Anglii proti Transválu a ve Francii v aféře Dreyfusovské.

Tito lidé, odvažující dvojí měrou, bývají ve všech zemích nezřídka lhostejně nečestní

BOHUSLAV DVOŘÁK:
NA SKLONKU JARA.

Ale ještě mnohem častěji bývají citlivě čestní v přesvědčení, že jejich vlastní země jest ve zcela jiných poměrech, jež činí jednání jejich docela rozdílným od jednání ostatních národů a skutky ty ospravedlňuje, kteréžto ospravedlnění bystrost, poskytnutá politickému zraku dálkou, a svědomitost vzbuzená nespravedlivostí nepřátel, za hranicemi přehlédne a odsoudí!

Všude — v Rusku, Německu, Anglii, Francii, Švédsku — najdeme tyto jen do dálky jasně vidoucí jakožto vládnoucí třídy společnosti. Klerikální, byrokratický, militaristický a kapitalistický patrotismus vládne všude, kde se páše vlastenecké bezpráví a svádí lid k surovostem. Všude jsou to nepředpojatí a prozíraví, kteří mají odvahu bojovat proti tomuto vlastenectví ve vlastní zemi, protože sami mají vyšší pojem o lásce k vlasti, pojem, který — i na dále — získává jim obvinění z nevlastenectví, ba z vlastizrády!

Takovým obžalobám pravděpodobně nemožno ujít, pokud stále ještě trvají dva úplně protivné názory o vlastenectví.

(Pokračování.)

NAŠE GALERIE.

NA SKLONKU JARA.

Obrázek Bohuslava Dvořáka, také jednoho z družiny Mařákových žáků. Předvedeme jich ještě několik svému čtenářstvu, aby si zvykalo vyslovovat jejich jména a hledat jejich práce na výstavách. Hlavně na výstavách spolku Mánesa. Na sklonku jara malováno jest u Ronova blíže Čáslavě, to ostatní už si divák musí dopovědět sám. Malíř seděl proti slunci a měl v dálce před sebou hory, jejichž úpatí však zastíněno úzkým pruhem nevysokého lesa. Od lesa k divákovi prostírala se louka a nějaký potok krájel louku od levého boku zrovna k nohám malířovým. Dozrávající příroda v hřejném oparu slunečním — toť myšlenka obrazu.

DROBNOSTI.

Francouzští ptáci shromáždili se po svém příchodu přes moře v krásné zahradě mezi vesnicí a blízkým lesem a na této ustavující schůzi složili provolání k obyvatelstvu: „Vrátivše se z dalekých krajin zpět ve svá rodná místa, rozptýlili jsme se po vsích, městech, polích a lesích na své staré stanice. Usnesli jsme se, že znova obydlíme svoje hnízda, abychom počali život rodinný a obveselovali svět. Dáváme se do ochrany dobrých lidí, stavíce pod jejich záštitu svoje mláďata i hnízda svá. Prosíme všecky bez rozdílu, staré i mladé, bohaté i chudé, aby nás nehubili a aby neodnímali nám největšího našeho bohatství — svobody. Prosíme je nejuctivěji, aby nám lesů — svého i našeho ráje — nekáceli, aby hnízda naše chránili, vajíček našich se nedotýkali, mláďat šetřili a s nimi jako s nevinnými dětmi nakládali. My za to slibujeme, že budeme svými písněmi oživovati lesy i lučiny, obveselovati lidi a že nemilosrdně hubiti budeme hmyz, housenky na květinách, na osení a stromoví a že budeme tak střežiti a chrániti lidem ovoce, zeleninu, trávu i stromoví. Lidé budou z nás míti velký užitek a zachováno bude obilí i ovoce. Dáno v rozkošných lesích krásné Francie z jara 1902. Podepsáni: Vlaštovka, Slavík, Kos, Skřivan, Konipas a j."

K tomuto provolání připojili se také čeští ptácí zpěváci.

• • •

Ctěná redakce!

Četl jsem v Besedách Času obrázek dra Kaněry: Na cestě za nemocným. Dva drátenící vypravují tam o spolku, ve kterém každý přísahou se zavazuje nepíti kořalky: „Snad ne ten (spolek), který založil Demetr Turčanský, děkan v Kopči?" tázal se jich autor udiven nad tím, že má před sebou dva adepty onoho kněze, o jehož blahodárném církevním působení proti alkoholu nedávno v Čase četl." —

Nevím, psal-li Čas o takovém slovenském děkanovi, patrně jsem to přehlédl. Psal-li však v tom znění, jak dr. Kaněra uvádí — je to buď podivuhodná shoda nebo spíše omyl, jejž si dovoluji tímto opraviti: Mám za to, že vypravování týká se děkana z mého okolí, z horní trenčanské stolice, jenž se jmenuje Demetr Ďurčanský, osada pak, v níž působí, Zákopčie. Vliv zmíněného spolku je opravdu tak blahodějný, že Zákopčie je střízlivostí i jinými pěknými vlastnostmi svých obyvatel vzácnou výjimkou mezi okolitými dědinami.

Dr. H. na Čaci.

• • •

J. S. Macharovy: **Konfese literáta** vyšly jako samostatná kniha naším nákladem. Mezi Macharovými feuilletony zaujímají knihu třetí. Jako prvé dvě knihy měly obálkovou kresbu od pařížského našeho krajana Fr. Kupky, tak i Konfese literáta ozdobeny jsou originální uměleckou obálkou: „Pravda ukazuje světu zrcadlo". Kniha obsahuje 65 besídek našeho denníku, jež naplňují 27 tiskových archů. Krámská cena 5 K. Stálí odběratelé Času dostanou již za 3 K 50 h v naší administraci. Taktéž i I. a II. díl Macharových: Knih feuilletonů, jichž krámská cena jest 3 K za každý díl, dáváme svým abonentům po 2 korunách.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— No tak — jdu k Vám! — řekl Jefim, s hlubokou poklonou stanuv u stola.

— Nu, vidím, že ke mně . . . Oč běží? Kde je parník?

— Parník — je tam! — Jefim pohnul rukou kamsi do vzduchu a těžce přestoupil s nohy na nohu.

— Kde, ďáble? Mluv souvisle — co se stalo? — hněvivým křikem se rozkřikl stařík.

— Tak co — stalo se neštěstí, Jakove . . .

— Rozbili jste se?

— Ne, Bůh nás uchoval . . .

— Shořeli jste? Nu, soukej ze sebe čerstvěji...

Jefim nabral do prsou hojnost vzduchu a pomalu začal mluviti:

— Nákladní loď, číslo 9té jsme utopili... rozbili. Člověku jednomu kříž přerazili... a jeden docela chybí, takže snad utonul... Ještě pět lidí se potlouklo, nu, ne sice tak, aby to bylo příliš... ale přece, několik jich to přece pošramotilo...

— Ta-ak! — zlostně měře očima kapitána, prohähl slovo Majakin. — N-nu, Jefimuško, sderu já s tebe kůži...

— To já ne! — chvatně řekl Jefim.

— Ty ne? — vzkřikl stařík a všecek se zatřásl. — Kdo?

— Sám pán...

— Fomka? A ty... co ty?

— Já — já jsem v průchodní chodbě pod palubou ležel...

— A-aj! Tys le-ežel...

— Ano, svázán...

— Co-o? — vypískl stařík vysokým hlasem.

— Dovolte po pořádku... Poněvadž byl už napilý, křičí: „Běž pryč! Já sám budu velet!" Pravím já: „Nemohu! Poněvadž jsem já kapitán..." — „Svázat ho," povídá. A svázali mne a spustili mne do průchodní chodby pod palubu, k lodníkům... A poněvadž sám byl napilý, tak se mu zachtělo požertovat... Naproti nám šla karavana... šest prázdných lodí s „Černohorcem" v čele. A Foma Ignaťjič jim zahradil cestu... Signály dávali oni... nejeden... musí se pravda říc — dávali signály!"

— N-nu?

— Nu, ale nepořídili... dvě přední vrazily na nás... jak udeřily na okraj naší deváté... my na padrť... A ony obě se rozbily... ale my pochodili daleko hůř...

Majakin vstal se židle a rozesmál se drnčivým, zlým smíchem. A Jefim vzdychal, rozkládal rukama a mluvil: :

— Charakter ráčí mít moc a moc velikánský... Když je střízliv, ráčí on nejčastěji mlčet a v zamyšlenosti chodit, ale jak zavlaží pálenkou svoje vzpruhy — hned se tu vzepne... Proto v tu dobu není pán díla, ale nepřítel lítý — odpusťte. A já půjdu už, Jakove Tarasoviči! Bez pána — nejsem uvyklý, nemohu bez pána žít...

— Mlčet! — přísně a drsně řekl Majakin. — Kde je Foma?

— Tam, na místě... On v tu chvíli, hned po té příhodě přišel k sobě a ihned poslal pro dělníky... Zdvihati budou loď... snad že už začali...

— Sám je tam? — zeptal se Majakin, skláněje hlavu.

— Ne... docela ne... — tiše odvětil Jefim, úkosem popatřiv na Ljubov.

— Nu?

— Paní je tam s ním... černá taková...

— Tak...

— Taková žena jakási, jakoby nebyla při plném rozumu... — vzdychaje řekl Jefim. — Pořád zpívá... tuze krásně zpívá... veliké pokušení.

— Neptám se tebe na ni! — zlobně se rozkřikl Majakin. Vrásky jeho tváře chorobně se svraštily a Ljubě se zdálo, že otec propukne v tu chvíli v pláč...

— Upokojte se, tatínku! — laskavě jala se ho prosit. — Možná, že škoda není tak veliká...

— Není veliká? — zvučně vzkřikl Jakov Tarasovič. — Čemu ty, husičko, rozumíš! Což pak se rozbila loď?! Ech, ty! Člověk se rozbil! To je to! A přece — je mi potřeben! Potřeben je mi, čerti vy tupí!

Stařík hněvně zatřásl hlavou a chvatnými kroky kráčel po cestičce zahradní k domu...

...A Foma v tu dobu byl přes čtyři sta verst od kmotra ve vesnické chatě, na břehu Volhy. Právě procitl a leže na podlaze uprostřed světnice, na loži z čerstvého sena, hleděl posupnými zraky oknem, na nebe, pokryté šerými, chundelatými mraky.

Vítr rval je a honil kamsi; těžce a teskně nesly se po nebi jako ohromné stádo, předháněјíce jeden druhý, slévajíce se v mocnou spoustu, znovu se rvaly na kousky, v nemluvném zmatení spouštěly se nízko k zemi a opět se pozdvihovaly vzhůru, pohlcujíce jeden druhý. Nehýbaje hlavou, těžkou od kocoviny, Foma dlouho hleděl na ně a na konec začal cítit, že v prsou jeho je také, jakoby tam nemluvná mračna chodila — chodí, vějí na srdce syrý chlad a mačkají je. V pohybu mračen po nebi bylo cosi bezmocného a bázlivého... a v sobě cítil totéž... Nepřemýšleje, představoval si všecko, co prožil za poslední měsíce.

Zdálo se mu, že upadl ve rmutný, horoucí potok, a hle, uchvátily ho temné vlny, podobné těmto mračnům na nebi, uchvátily ho a nesou jej kamsi, jako vítr mračna... Ve tmě i v šumu jej obklopujícím matně viděl, kterak spolu s ním nesou se ještě jacísi lidé... dnes ne ti, co včera, každý den noví, ale všichni stejní a stejně lítostní, odporní. Opilí, bouřní, chtiví; otáčeli se kolem něho, jako ve víru, hrnuli na něho peníze, nadávali mu, rvali se mezi sebou, křičeli, ba plakali nejednou. A on je bil... Pamatuje se, že jedenkrát kohosi udeřil po tváři, komusi strhl kabát a hodil jej do vody a kdosi líbal mu ruce mokrými chladnými rty, odpornými jako u žáby... Líbal a s pláčem prosil, aby ho nezabíjel... Jakési tváře míhaly se v jeho paměti, zvuky a slova v ní zvučely... Žena ve žlutém hedvábném živůtku, na prsou rozepjatém, hlučným, štkajícím hlasem pěla:

„Budem žít tedy, pokud možno...
A potom — ať trá-va neroste!“

...Všichni ti lidé, tak jako on, uchváceni jsou toutéž temnou vlnou a nesou se s ní, jako smetí, zdivočilí, ve zvěř jakousi změnění... Oni všichni, tak jako on, bojí se patrně rozhlédnouti se před se, aby viděli, kam že je nese tato povztekle silná vlna. A zalévajíce vodkou svůj strach, rvou se ku předu po proudu, zmítají se a převracejí, povykují, dělají cosi mrzkého, šašky tropí, hlučí, hlučí, a nikdy jim nebývá veselo. On také všecko to dělá, toče se mezi nimi... A nyní se mu zdálo, že dělal to všecko z bázně před sebou, proto, aby co nejdříve minul tento lán života, nebo proto, aby nemyslil, co bude dále...

Mezi kypící matenicí hýření, v zástupu lidí, uchvácených zbujností, vzjitřených bujnými vášněmi, poloušílených ve snaze zapomenouti sebe — jediná jen Šaša vždycky bývala pokojná a klidná. Neopíjela se, vždycky mluvila s lidmi pevným, vládčím hlasem a všecky její pohyby bývaly stejně bezpečné, tak jakoby tento potok jí neovládal, nýbrž jakoby ona sama řídila jeho bouřný proud. Zdála se Fomovi nejvtipnější ze všech, kdož byli kolem něho, a nejchtivější šumu a hýření; všechněm poroučela a stále vymýšlela něco nového a se všemi lidmi mluvila stejně: s vozkou, lokajem i lodníkem mluvila týmž tonem a stejnými slovy, jako s družkami svými, jako s Fomou. Byla hezčí a mladší než Pelagea, ale laskání její bylo jakési mlčelivé, chladné... Foma si myslíval, že skrývá přede všemi hluboko v srdci svém cosi strašného, že nikdy nikoho nebude milovat a neodhalí se celá. Toto, co bylo skryto v ženě, to vábilo jej k ní citem bázlivé zvědavosti, ohromného, napjatého zájmu ke klidné a chladné duši její, temné jako její oči.

Jednou tak Foma jí řekl:

— No, hodně jsme spolu rozmetli peněz!

Vzhlédla na něho a zeptala se:

— A k čemu je schraňovat?

— K čemu, opravdu? — pomyslil si Foma, udiven jsa tím, že tak prostě usuzuje.

— Kdo jsi ty a co? — otázal se jí jindy.

— Což jsi zapomněl, jak mně říkají?

— Nu, tohleto ještě!

— Tak čeho ti tedy třeba?

— Ptám se po původu tvém...

— A! Nu, jsem Jaroslavanka... jsem z Ugliče, měšťanka... Harfenistka... Co tedy, — budu ti sladší, když jsi zvěděl, kdo jsem?

— A zvěděl jsem to? — usmívaje se, tázal se Foma.

— Málo ti toho! Ale více — nic ti neřeknu... K čemu? Všichni jsme z jednoho místa rodem... i lidé, i dobytek... A co lze říci o sobě... nač? Hlouposti jsou to všecko, takové hovory... Hleď, tuhle porozvážíme, jak bychom byli dnes živi?

Toho dne jezdili po parníku s orchestrem hudebním, pili šampaňské a všichni se strašně spili. Saša zpívala jakousi zvláštní píseň, k údivu zasmušilou, a Foma plakal jako dítě, rozechvěn jsa zpěvem. Potom s ním tančil „ruskou“ a konečně, spocen jsa a utrmácen, vrhl se v obleku přes palubu a skoro že neutonul.

Nyní, vzpomínaje si na vše to a mnohé jiné, cítil stud k vůli sobě a nespokojenost se Sašou. Hleděl na její statnou postavu, poslouchal její klidný dech a cítil, že nemá rád této ženy a že mu jí není potřebí. V jeho hlavě, mořené kocovinou, pomalu se rodily jakési šeré, žhoucí myšlénky. Jako kdyby všecko, co prožil za ten čas, stočilo se v něm v klubko těžké a syré a hle, nyní to klubko kulí se z prsou jeho, potichoučku se rozmotává, a jej svazují tenké šedivé provázky.

— Co se to se mnou děje? — myslil si. — Hle, začal jsem hýřit... proč? Žíti neumím... sobě nerozumím... Kdo jsem a co?

Překvapila jej tato otázka a stanul nad ní, snaže se domysliti, proč nemůže žíti pevně a bezpečně, jako jiní žijí. Svědomí jej ještě víc začalo trápit a nepokojit od této myšlénky, začal se vrtěti na seně a s podrážděním šťuchl loktem Sašu.

— Tiše!... — řekla ze spánku.

— Nu, dobrá... neveliká paní! — zabručel Foma.

— Co chceš?

— Nic...

Obrátila se zády k němu a sladce zívnuvši, začala mluviti lenivě:

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 15. června 1902. Číslo 38.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

Ó HARFO MÉ VLASTI.

Ó harfo mé vlasti, já našel tě v temně,
kde na ticha řetězu spočívala's,
a s pýchou tě sejmuv, ó harfo mé země,
jsem ze strun ti loudil zpěv, svobodu, jas.
Zvuk milosti teplý a lehounký slasti
z tvých útrob co nejplněj, nejživěj zněl,
však zněla's tak často i ozvěnou strasti,
že v plesu tvých zvuků se třásl i žel.

K svým družkám, ó harfo, se odebeř nyní,
již dopletli vínek jsme písní a dum,
spi na slunci slávy a čekej, až jiní
s tvou lahodou spojí i bohatší um.
Tvouť zásluhou bylo, že vlastenec stanul
neb vojín neb milenec nad naší hrou:
já byl jen jak větřík, jenž přes tebe vanul,
však zbuzená krása, ta byla jen tvou.

Přeložil **Gustav Dörfl.**

G. A. MAČTĚT:

DĚD.

Vypravování vnučky.

Do Ruska vrátili jsem se právě v tu dobu, když se mluvilo o nastávajících volbách do výborů po osvobození rolníků a brzy po příjezdu děd dostal pozvání, aby přišel na schůzi. Rychle jsme se vypravili a odejeli do města; děd za nic nechtěl jeti beze mne. Vzal mne i do schůze... Šel, opíraje se o mou ruku, poněvadž jinak nemohl choditi. Živě se pamatuji dosud na to čarokrásné jitro... Vše se kol usmívalo, plesalo, hořelo vášnivě plamenným životem! Samo slunce, zdálo se mi, svítilo jaksi obzvláště laskavě a jasně a vzduch chladil jako samet. Děd kráčel, jak obyčejně, tiše, klidně, pozvolna, ničím nedávaje na jevo svého rozčilení. Rozčilovala jsem se, hořela jsem za něho. A plesala jsem, oslavovala jsem za něho jeho vítězství, jeho slávu, a byla jsem hrda, že přišla jeho hodina. Ano jeho hodina, jeho! Cítila jsem to každým nervem, každou malou žilkou!...

A v rozčilení, v jakési vášnivé extasi div jsem neplakala. A děd šel stále tak klidně, hluboce zamyšlen, nevida ani mého rozčilení ani blažených slzí, které byly hotovy protlačiti se ven. Poněkud jsme se opozdili... Všichni už dávno byli ve schůzi; veliký sál byl jako nabit. Všecek můj plamen, všecka moje výmluvnost zmizela mžikem, jakmile jsme se octli v hustém zástupu a hlučném rozhovoru a všecka jsem zčervenala. Patrně zajímavou podívanou představovali jsme my dva s dědem, ranné mládí a šedé stáří, protože všichni se k nám obrátili a nespouštěli s nás svých napolo udivených očí... Ale tu po sále, řadami lidí roznesl se zdrželivý šepot, jakýsi zvláštní zvuk, jakýsi tichý, všeobecný hovor, a pojednou i sál i lidé i vzduch — vše spojilo se v jedno společné volání: Vítáme vás! Vítáme! Vítáme! a k tomu mísil se na všech stranách se rozléhající potlesk.

Zastavili jsme se. Mně vrátilo se dřívější rozčilení — srdce, zdálo se, div že nevyskočí z hrudi, slzy zamžily mně oči. Viděla jsem jen rozčilený půvabný obličej dědův. Stál vzpřímiv se v celé své postavě, trochu pozvedl hlavu s nazad přehozenými rozčechranými šedými vlasy, bledý, chvějící se rozčilením... Mně se také zdálo, snad tím vinna byla mlha vlastních slzí, že byly oči jeho zvlaženy... Ostatně všude, všichni měli oči mokré. Vítáme vás! Vítáme! Vítáme! hlučel mezitím sál a potlesk stále rostl a rostl, zaplašuje tlukot mého třepetajícího se srdce. Nepamatuji se dobře co bylo dále, vše slilo se pro mne v jediný sladký pocit vítězství, štěstí, hrdosti, a já jsem se snažila, abych se nerozplakala hlasitě, protože po tváři mé dávno již tekly veliké slzy. Pamatuji se, jako ve snách, že děd můj počal něco mluviti, odmítaje rozhodně, ukazuje na nemoc a stáří, zdá se, že navrhoval, aby volili mladé, svěží lidi; ale neposlouchali ho, nedávali mu mluviti, chápali ho za ruce, tiskli je; volali naň něco, přesvědčovali ho při neutichajícím potlesku. Nás obklopili stiskli jako prstenem, a celá sta rukou natahovala se ku předu mezi rameny, mezi hlavami, chytajíce chvějící se ruce starého děda. Já jsem již nic nepoznávala, neviděla, nepochopovala, a zcela se nepamatuji, jak jsem vyšli, co při tom dědovi říkal předvo-

ditel a nač vlastně odpovídal mu gubernator slovy: „Nyní možno — možno!“ —

My jsme hned odejeli domů, do „kláštera“ a celou cestu jsme mlčeli. Já jsem plesala celou duší, přichoulivši se k dědovi, měla jsem potřebí klidu, abych pokochala se úplně, cele, abych postihla, pojala úplně celou hloubku toho velikého štěstí. A děd o něčem přemýšlel... Byl sváteční den, a když jsme vjeli do vsi, zastali jsme na návsi všecko obyvatelstvo. —

„Pojďte ke mně!“ zvolal děd, máchnuv rukou, a celý zástup úzkostlivě dal se za námi.

My s dědem stáli na zápraží, tváří v tvář skoro s celou vesnicí, dospělými, výrostky, ženami, dětmi; a za nimi snášela se s nebe krásná, rozohněná koule slunce, zlatíc a oblévajíc milým, růžovým světlem celý obraz — vzduch, lid, stromy a bílé stěny. A děd i lid stáli bez čepic. Všicni se zimničnou netrpělivostí pohlíželi na něho, očekávali jeho slova, a on stále rozčilen jako nikdy, chvějící se, bledý a těžce dýchaje...

Hruď jeho křečovitě se zdvihala. Vítr čechral jeho dlouhé, šedivé vlasy, snažil se něco říci, ale ústa jeho rozčilením ho neposlouchala. Jeho rozčilení přeneslo se na zástup, jímž přeběhlo chvění, jakési pohnutí, a od něho přešlo na mne. Celá jsem se zachvěla od nohou do hlavy, zachvěla jako v zimnici, a náhle jsem všemu porozuměla: i tomu zástupu i dědovi i slovům gubernatorovým: „Možno, nyní možno!“ Nemohu úplně určiti, jaký pocit mnou ovládl; mně se zdálo, živě se zdálo, že vystupuji do vzduchu...

„Dávno jsem vás chtěl vysvoboditi“, pravil děd úryvkovitě, těžce oddychuje, „ale nebylo lze... Nyní je to možno... Vy jste svobodni!“ zvolal, „všichni jste svobodni. Již více nejste otroky... Žijte s pokojem, mějte své pozemky, své příslušenství!... Dávám vám svobodu“ — sotva vyslovil. „Nevzpomínejte zlého... Zia nevzpomínejte — jestliže co... Odpusťte po lidsku! Děkuji vám za vše!“

A děd nízko, nízko se poklonil.

Nevím, mluvil-li děd ještě něco, a také-li jsem si správně zapamatovala jeho slova! Zdálo se, že moje uši ztratily způsobilost slyšeti, oči se zamžily, nohy klesaly... A také jsem děda neviděla. Uslyšela jsem jen kolem sebe tlumené stohrudní sténání nebo volání podobné sténání, a snad i stohrudní lkání...

Něco se pohnulo, zaševelilo, zadupalo, jakási hustá massa těl... Sta rukou, více — několik set rukou mozolovitých, hrubých i něžných, dětských kmitlo se ve vzduchu dělajíce kříž a žehnajíce, a pojednou — sama nevím jak — i sebe i děda i všechen lid jsem uviděla na kolenou, plačící jako děti. A zcela se nepamatuji — jak jsme se s dědem pojednou octli v čele všeho lidu a šli jsme po ulici k našemu šerému, nakloněnému kostelu... Nevím, jak otevřeli dvéře kostelní, kdo zazvonil, zač modlil se šedivý otec Pajsij. Já vůbec neviděla kněze, a jak by ho bylo slyšet, když celý kostel, všichni od malého do velkého lkali hlasitě.

Přeložil *Mar. Kosák.*

ELLEN KEY:

LÁSKA K VLASTI.

(Pokračování a dokončení.)

Pro ten jeden jest pojem láska k vlasti stále ještě spojena s vírou v neomylnost ve volbě prostředků, kterými vlast chrání nebo rozšiřuje své državné postavení. Velcí národové v ten pojem zahrnují také zájmy své v koloniích a světové postavení; musejí si zabezpečit a zvýšit ve vlastní zemi ten společenský pořádek a udržovat takový směr myšlenkový, který umožňuje klerikalismu a byrokratismu, kapitalismu a militarismu zmíněným způsobem pojistit a rozšířit svoje vlastní postavení s národním. A dokud tyto živly ovládají národy, osud Finska a Šlesvik-Holštýna bude se opakovat, procesy Dreyfusovské a války transvaalské budou se vracet.

Naproti tomu nový pojem vlastenectví jest identický s ochranou ideálních statků, jež národ už má, a se snahou rozmnožit je. A z toho stanoviska národ, ztratila-li jeho moc během času svou ethickou oprávněnost, může se ukázati hodným svých nejlepších tradic ne když uhájí svou moc, nýbrž když se jí vzdá.

A právě tito „nepřátelé společnosti a nevlastenci“ jsou tím svědomím národa, když národ pod tlakem zastaralého nacionalismu dopouští se činů, jež u jiných národů odsuzuje. Tak byli to svobodomyslní v uměleckém, literárním a vědeckém světě zároveň se socialistickou částí dělnictva a mládeže, kteří byli ve Francii s Dreyfusardy, kteří v Anglii trpěli s Bury, v Německu se Šlesvik-Holštýnem, v Rusku s Finskem atd.

A všichni tito, kteří poznali, že ovoce vlastenectví může být právě tak dobré jako špatné, usilují zlé překonat dobrým. Svůj vlastní cit vlastenecký rozšířili na světoobčanský, který těší se ze spravedlnosti, ať ji našel kdekoli a rmoutí se nad bezprávím, ať si ono kdekoli vítězí. Pozdvihli svůj cit vlastenecký tím, že povýšili svůj cíl a vzpomínku na velké skutky svých otců spojili se snem o těch skutcích, které vlast ještě někdy vykoná. Všichni tito lidé nepředpojatí a prozíraví bojují za to, že národ nemá práva ani ve vlastních zájmech používat takových prostředků, kterých jednotlivci v národě se odřekli, a tvrdí, že dvojí morálka především je hanbou pro národy, kteří — jako francouzský, anglický, švédský —

počítají si za své nejlepší dědictví, co vymohli sobě samým a lidstvu: svobodu svědomí a spravedlnost.

A všude nalézáme, že tento nový cit vlastenecký oduševňuje zvláště ty, kteří skládají své naděje v novou společnost. Jako před r. 1789 politickou revoluci připravovali lidé života nejschopnější, tak nyní nejen ve Francii, ale vůkol na světě právě lidé ze všech tříd společenských, kteří jsou naplněni myšlenkou nového utváření společnosti, živí plamen svého vlastenectví nadějí nejen v záchranu duševního majetku, jejž národ už má, ale také nadějí, že budou moci dojít vyšší spravedlnosti, hlubšího citu bratrského ve vlastních hranicích, a ve svých poměrech i mimo ně. Obrození vlasteneckého citu souvisí co nejtěsněji s vírou v obrození ve všech ostatních oborech. A proto jsou to hluboko kořenící pudy sebezachování, které vyvolávají všecku hanu a sočení staré společnosti proti tomuto novému vlasteneckému citu. Za pohnutého rozvášnění národního nepřestává se při tupých zbraních hany! V té Paříži, kde dle krásných slov Anatola France i kámen z dlažby se zdvihal za věc svobody a spravedlnosti, obhájcové Dreyfusovi byli v nebezpečí, že budou od zuřícího lidu v pravém slova smyslu rozsápáni; v Anglii poznala jsem muže i ženy, po kterých házeli nahými noži, protože veřejně vystoupili proti válce v jižní Africe, a kteří jen s napjetím sil bezpečnostních orgánů byli zachráněni od smrti pod pěstmi a nohami massy. A každý, kdo mluvil takto o spravedlnosti, vydával se v nebezpečí, že pozbude společenské vážnosti i svého politického postavení.

Všude popírají, že by anglický národ byl rozvinul v bezprávné válce velkolepé národní vlastnosti. Neboť kdyby to uznali, museli by připustit, že skutečný obsah patriotismu neurčuje se velkými vlastnostmi a citem moci, jejž ono budí, nýbrž jediné cíli, jež národ ukládá upotřebení svých vlastností a citu své moci. Že nejnižší skutky a nejvyšší cnosti národní nesou jméno vlastenectví, že patrotismus sám může zářit jako jasný plamen i tehdy, když je živen nečistými substancemi, ten fakt udržuje u většiny ještě zastaralý pojem vlastenectví. Právě proto ovšem lze ho nesnadno vykořenit. Jsou to nesčetné, složené, staletími organicky vypěstované duševní stavy, které zahrnujeme pod pojmem vlastenectví. Nikdy není sebeklam přirozenější, než když naše nejubožší zájmy prospěchové stýkají se s našimi nejvyššími povinnostmi, pošetilé předsudky s nejjemnějšími city, hrubé náruživosti s nejhlubší oddaností. A duševní stav, jehož především toto všecko se dotýká, je právě vlastenectví.

Na tomto poli jako na každém jiném učiti se rozeznávat hlas povinnosti od vlastního prospěchu, hlas citu od předsudku, brutality od šlechetné horlivosti — to znamená sebe vychovávat — současně jako individua i jako spoluobčany — ve vyšší druh myslících a cítících bytostí. A tohoto vývoje má individuum popřáti samo sobě, a potom také podporovati jej ve svém národě.

Jsou slova zhuštěná jako krůpěj, nevyčerpatelná jako moře. Jedno takové je Spinozovo acquiescentia in se ipso, jež podle něho jest nejvyšším výsledkem lidského sebevývoje. A jako individuum nemůže dojíti vyššího duševního stavu, nežli jest tento souhlas se sebou samým, tento vysoký klid, který pramení ze shody konečně dosažené mezi naší vůlí a naší silou, naší povahou a poměry životními, naším snažením a našimi cíli, právě tak jest tomu i v národě.

Co jednotlivci poskytuje blaho, že totiž patří k národu, že má vlast, je to, že v tomto národě přese všecky jeho slabosti, že v této zemi přes všecko omezení více než kdekoli jinde cítí tento vnitřní souhlas, tento hluboký souzvuk se sebou samým. Tón naší řeči, tvar a barva našeho kraje, vůně naší země, naše domácí mravy, naše vzpomínky a naše naděje — to vystupuje jako obraz nebo šumí jako zpěv, kamkoli jen se pohneme; naplní nás to radostí, když v daleké zemi najdeme známku naši vlastní nebo setkáme-li se s uznáním našeho národního rázu.

Ale národní cit nemůže přece poskytnouti vyvinutému člověku velkého, v š e o b s á h l é h o souhlasu se sebou samým, pokud národ jako celek nesnaží se dosíci toho vysokého stanoviska, na němžto všechno snažení kryje se s jeho nejlepšími možnostmi a vzpomínkami. Nepředpojatý, do budoucna vidoucí člověk nemůže ve své vlastnosti jako občan požívati oblažujícího citu souhlasu se sebou samým, pokud vidí, že jeho národ soudí podle jiných hodnot, měří podle jiných měr než on sám. A pokud jménem patriotismu páchají se křivdy, které vlastnímu národu prospívají, musejí ti, kteří dosáhli vyššího vývoje svého vlastenectví, žíti bez možnosti dáti celý souhlas tužbám a cílům svého národa.

Na oltářích antiky vídáme časem, že různé jich strany bývají věnovány obrazům různých božstev. A tak vyhlíží také oltář, na němž obětují národové lásku k vlasti. Nenávist a křivda mají tu svoje místo právě tak jako láska a obětavost. Až jenom tyto dvě cnosti budou nás vítati z oltáře vlastenectví, až tam, ne při záři rudých pochodní války a násilí, ale v bílé radosti ranních červánků bude se obětovat, potom teprve lidé nejpokročilejší společně s nejprostšími budou moci tam sklonit koleno bez bázně, že vzývají modlu.

Přel. *F. Votruba.*

DVA LISTY NEŠŤASTNÉ PANÍ.

Paní Perchta, dcera Oldřicha z Rožmberka, jež žila v letech 1420—1476, provdána byla podle vůle otce svého za velmože Hanuše z Lichtenštejna. Byla v manželství nešťastná, nejvíce, zdá se, vinou zlé tchyně. Legenda balladovská učinila z ní „bílou paní".

Otci svému psala roku 1450:

„Službu svou vzkazuji Tvé Milosti, urozený pane, pane milý, a ráda bych věděla, by se Tvá Milost dobře měl i se všemi. A milý pane, vědětiť Tvé Mti dávám, žeť já mám se tak jako jedna sirá a žalostivá žena, a od vás všech příliš opuštěná, a věřím toho pánu Bohu, žeť jsem toho Vaší Mti nikdy nezavinila. Aby tomu byl milý Bůh ráčil, by mě byl ten den mrtvou viděl, kterýžs mě den jemu dal, byl by z toho Tvá Mt. větší radost měl nežli ji nade mnou se dočkáte, jestli že mne neopatříte. Protož, milý pane, milý otče, slituj se nade mnou jako otec nad svým dítětem a rozpomeň se na to, milý pane, žeť jsem se ze své vůle nevdávala; i volámť a žádámť již pomoci i z práva jakožto dítě od otce, i rozpomeň se, milý pane, nad svou vlastní krví pro boží milosrdenství! A psalať jsem bratru široce i rozkazovala častokrát žádajíc, aby to na Tvoji Mt znesl, nevím, učinil-li je to, neb mi mé poselství nic nespomáhá ani to, což vaši služebníci sami očima viděli, protož milý pane chciť Tvé Mti tuto něco pilnějšího psáti, aby Tvá Mt věděl, žeť darmo tak s velikou pilností pomoci nežádám. Ráčiš věděti zajisté, žeť jsem častokrát od dobrých lidí vystříhána, abych se varovala před mateří (jeho) i před ním, že na to jdou, aby mně otrávili a že by mi se to bylo již dávno přihodilo, než že mi toho nesmějí pro mou čeleď učiniti, bojíce se, aby toho na Tvoji Mt nevznesli; a byť to směl učiniti pro Tvoji Mt, jižť by rád všecky pryč poslal, aby jedné toho mohl dojíti. A tomuť já sama dobře rozumím, žeť by mě rádi ze světa sprovodili a o toť lidé že v ně mluví. A jáť jsem to bratru věděti dala, žádajíc toho, aby o to s ním mluveno bylo, že mu i mého hrdla nevěříte, zda by, to věda, že vy tomu rozumíte, nesměl mi nic učiniti. A víc rač věděti, žeť mi tak velikou nelásku ukazuje, že kdež mě kolivěk uzří; tu přede mnou uteče, a žeť to mohu chutně za pravou pravdu psáti, žeť je se mnou od vánoc jedenkrát mluvil. A již jsem všeho pokusila, žeť jsem za ním do pivnice i do kuchyně i do marštale chodila, kdežť jsem ho jedině mohla zachytiti, a on přede mnou utíkal, ano to mnoho zlých i dobrých vidělo. I jestiť mi toho tak žel i hanba za to, že div, že se srdce ve mně nepřepučí.

Perchta z Rožmberka."

Druhý dopis psala bratru Jindřichovi roku 1453:

„O bratře milý! Jakož mi píšeš, ať bych Janka poslala, jižť jsem to učinila. Také jakož mi píšeš, že mé věci nechceš zapomenouti, cožť sem poručila, a prosím Tebe pro Bůh i pro matku boží, nebtě ta také ženského pokolení byla, i napomínám tě již skrze její svaté jméno, abys již na to pomněl, žeť jsem vám sestra, ač toho již kolivěk nerada činím, že tě tak daleko napomínám, ale jižť sobě, to Bůh ví, nebožičká, sirá a žalostivá na tom světě nevím, kterak učiniti, anižť toho již vím kterak psáti, než, bych mohla ale zdřevěněti dotud, dokudžť bych k vám nahoru (do Krumlova) nejela, abych ani zimy ani hladu nečila, ani na ty siré dítky pomněla, kteréž mi pán Bůh k mé veliké sirobě dal, a zdali bych mohla tak to všecko mlčelivě přetrpěti a vždy chtějíc tak ráda se v tom zachovati, aby ke mně žádné viny nenalezli, neb sem dříve sama na sobě trpěla, ale jižť trpím tak mnoho žalosti na svém srdci pro ty dítky. Jako sama pro se ještě sme aspoň měly prve kde býti, a již jako říkajíc nemáme dobře všickni kam hlavy skrýti. I zpomeniž na mě, milý bratře, pro mou velikou lásku i naději, kterouž k Tobě mám, i proto, žeť bych vás nikudyž nerada rozhněvala; jinéhoť nežádám, než abyste mi k sobě nahoru pomohli, což může býti nejspíš, nebtě již má věc od vás po hříchu příliš ke zlému zapuštěna. A já bych jim toho na sobě vždy nerada dala znáti, by mi tak těžké bylo, což mohu nejvíc, nebo čím by více žalost na mně znali, tím by mne nespíš odpustili. A to chutně věz, žeť se v tom sami dobře znají, žeť nade mnou tak zle činí, a zvláště máti tomu dobře rozumí, kterak se ty děti psotně mají a nemají kde býti, a to se pro ni a pro tu její zlou dceru děje, a já nesmím k ničemuž co řici; a to ona dobře zná, že jsem v její moci a že k tomu nic nesmím řici. Pakli bych co řekla, tehdy by platno nebylo, než ukříkala by mě tak, že bych já pak v žalosti a v nepaměti k ní něco řekla, jakož bych toho nerada učinila; a neučinila sem toho nikdy ještě a vím, kudyž by mohli, že ke mně rádi vinu nalezli. I budeť mi toho velmi žel do vás, jest-li žeť se toho dočekám, a jest-li že brzy u vás nebudu, to shledáš, žeť toho neujdu s takým bydlem, jakožť mám. Neb ti chlapi všickni, kteréžť u sebe má, ti toho nechtí trpěti, chtějí pro ten neřád a pro hlad pryč a proto, že na něm žádného záplatku míti nemohou.

Perchta z Rožmberka."

BENEŠ KNÜPFER:

POSLEDNÍ ZBYTKY PORTO NERONE.

NAŠE GALERIE.

Beneš Knüpfer: Poslední zbytky Porto Nerone. Podle názvu, jejž malíř sám dal své marině na výstavě rudolfinské roku 1897, měli bychom před sebou vlastně historický obraz. Tak jako krajináři se zálibou malují ruiny zbořených hradů, kde šedá minulost zarůstá šťavnatou zelení přítomnosti: tak římský náš krajan zvolil si namalovat hru těkajících a šumících vln nad ssutinami brány Neronovy, kterou rozbořilo a smylo s povrchu věčné moře. Porto Nerone, brána Neronova stávala na břehu přístaviště, nyní vyčnívají zbytky její z přístaviště římského Porta d'Anzia. Knüpfer trávívá tam — Porto d'Anzio je letním sídlem Římanů — každoročně měsíc i dva a maluje své rozkošné mořské partie s hrajícími, pěnícími se vlnami. Zdá se vám, že každou chvíli vynoří někde hlavu některá ze Siren, které umělec tak často tady vídává. Nám mnohým, kteří jsme moře v životní kráse neviděli, nezbývá než dávat se okouzlovat obrazy moře, a v obrazích těch Knüpfer je mistrem.

DROBNOSTI.

Ó harfo mé vlasti — je nejproslulejší báseň Tomáše Moora ze sbírky jeho Irské melodie. Moore býval často překládán do češtinu už od časů Jungmannových. Souborné vydání v překladě G. Dörfla začalo vycházet ve Sborníku světové poesie, kterou vydává Česká Akademie a nakládá pan Alois Wiesner. O poesii Moorově praví T. D. Sullivan: „Jeho písně nepřekonané skvělostí, něhou a sladkostí prošly celým světem, vypravujíce všude o zašlé slávě, utrpeních, stálosti i naději Irska. Na národní cit irského kmene měly nesmírný účinek, takže národ mu věčně bude vděčen . . . Uprostřed aristokratické společnosti anglické, kde nebylo smyslu pro irskou věc, jeho poesie zůstala netknuta jeho okolím . . . Ač žil v metropoli mocného a vítězného národa, nedával se inspirovati z jeho korouhví a znaků, nýbrž z opuštěných síní v Taře. Ve světě vznešených dovedl býti nejveselejším mezi veselými, ale když se uchýlil do své pracovny a vzal péro do ruky, genius Erina byl při něm, a on srdcem a duchem všecek jeho.“ Tomáš Moore narodil se 1779 v Dublině, zemřel 1852 ve Wiltshiru. Také největší báseň jeho Lalla Rookh je do češtiny přeložena dr. Kaskem ve Sborníku světové poesie.

° ° °

K psychologii censury, zejména rakouské, jejíž klasické škrty v dramatě Naději staly se svým časem předmětem veřejné diskuse, pěkný příspěvek podává také Adel. Ristori ve svých Ricordi, píšíc: „Úpadek našeho divadla pochodil z velké části z pohrom, jež našim výtvorům působila censura rakouská a papežská... Malý obrázek nesmyslných jejích oprav... Na místě, kde doktor měl říci „Jo l'ho curato da una malattia pericolosa“ („vyhojil jsem jej z nebezpečné nemoci“) censor škrtl slovo curato, poněvadž pokládal za profanaci pronésti na jevišti slovo, které jindy označuje hlavu farnosti (il curato — farář). Nebylo dovoleno vysloviti ani slovo Bůh, ani slovo anděl nebo ďábel. Hercům bylo zakázáno jmenovat se na jevišti Řehoř, dokud vládl Řehoř XVI.; nebo Jan a Pius, když vládl Jan Mastai Pius IX.

Pronést slovo vlast bylo považováno za rouhačství. Jednoho dne byl předložen censorovi kus, jehož hrdina měl být němý: vracel se do vlasti po dlouhém vyhnanství. V knize byly poznámky udávající, co herec má vyjadřovati posunky. Mezi jinými byla ta: „Herec má naznačiti radost, kterou pociťuje nad tím, že vidí opět vlast“. Nuže, censura škrtla slovo vlast a dala místo něho zemi, jako by obecenstvo i z posunků mělo vycítit ten rozdíl! — Jindy měl se v Římě provozovat Macbeth, v němž jedna z čarodějnic měla říci: „Co je to zde? Prst kormidelníka, jenž ztroskotáním zahynul.“ Censor přetrhne tu větu. „Proč?“ ptá se ředitel společnosti. „Nemyslíte,“ odpovídá censor, „že obecenstvo bude v té větě vidět narážku na lodičku sv. Petra, která nepřízní doby tone?“...

Tak dělo se i libretům operním. V opeře Verdiho, Luisa Miller, v krásné romanci tenorově jsou slova:

Ed ella in suono angelico:
Amo te sol! diceva —

(A ona hlasem andělským: „Miluji tě jediného“ pravila). Ten hlas andělský urazil nervy censorovy, dal za něj „hlas harmonický (armonico)“. Ta změna vzbudila takovou veselost i v širších vrstvách, že nějaký vtipkař pro zábavu pod označení Ulice brány Andělské nedaleko sv. Petra v Římě napsal Ulice brány Harmonické...

Ve Veroně proslul onen c. k. censor, jenž v básni, určené k deklamaci, za „krásné nebe italské“ položil „krásné nebe lombardsko-benátské“. A to není ještě vrchol absurdnosti! — Fakt je, že ta svědomitá censura přes všechno své přičinění Lombardsko a Benátsko zachovat nám nedovedla.

DĚTSKÝ KOUTEK.

CO DĚTI VZKAZUJÍ PTÁČKŮM.

(Úloha ze III. třídy školy kochánecké.)

Milí ptáčkové! My žáci III. třídy vás pěkně pozdravujeme a oznamujeme vám, že i dále zustaneme vašimi přáteli. Slibujeme, že nebudeme bourati vašich hnízdeček ani rozbíjeti vajíček a vybírati holátek. Vašim hnízdečkům z daleka se vyhneme, abychom vás neplašili. Jako my máme rádi rodný svůj dům, tak i vy milujete svá hnízda. Co vám dalo práce, nežli jste je zbudovali! A jako naši rodiče milují nás, tak i vy, ptáčkové, milujete svá mlaďata. Jak by naši rodiče naříkali, kdyby nás zlý člověk zabil nebo unesl! A tak trápíte se i vy, když necitelný kluk vybere vám mladé nebo vajíčka a hnízdo vám rozbourá.

My děti slibujeme, že se nedotkneme ptačího hnízda. Slibujeme vám, milí ptáčkové, že napomeneme nerozumné malé děti, aby vám neubližovaly. Slibujeme, že dáme pozor, aby vás ani zlý člověk nehubil. Vždyť víme, že vy, ptáčkové, od časného jitra po celý boží den budete nám zpívati veselé písničky, pilně sbírati se stromů housenky a lapati jiný škodlivý hmyz.

M. H-á.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Viděla jsem ve snu, jakobych byla zase harfenistkou. Viděla jsem — zpívám solo a proti mně stojí velikánský, špinavý pes, vycenil zuby a čeká, až skončím... A já — mám z něho strach... a vím, že mne sežere, sotva jen přestanu zpívat... a hle, zpívám a zpívám... a najednou jakoby mi už nestačil hlas... Hrůza! A on — cvaká zuby... Hospodiné, slituj se!... K čemu to?

— Sečkej se žvatláním! — zasmušile ji zastavil Foma. — Tohle mi pověz: co ty víš o mně?

— I vím, že jsi se vyspal, — odvětila, neobracejíc se k němu.

— Vyspal? Toť jisto — vyspal jsem se, — zádumčivě mluvil Foma, a založiv ruce za hlavu, pokračoval: — Na to se tebe ptám — jaký jsem já podle mínění tvého člověk?

— Člověk s kocovinou, — zívnuvši, odvětila Saša.

— Aleksandro! — prosebně vzkřikl Foma, — nežertuj! Pověz po svědomí, co si o mně myslíš?

— Nic si nemyslím! — suše odvětila. — Co lezeš s hloupostmi?

— Což to jsou hlouposti? — teskně řekl Foma. — Ech, vy... ďábli! Toť právě kořen všeho... co je mi nejpotřebnější.

Těžce vzdychl a umlkl. Poleževši asi minutu, Saša rovněž mlčky jala se mluviti obyčejným svým, lhostejným hlasem:

— Pověz mu — kdo je a co, a proč je takový? Hoj ty!... Sluší-li se ptát takové ženské jako já na takové věci? A z jakého důvodu začnu já o každém uvažovati? Já ani o sobě uvážit... ani na to kdy nemám... a snad se mi do toho ani nechce...

Foma suše se zasmál a řekl:

— Takhle aby mně bylo... aby se mi nechtělo ničeho...

Tu žena pozdvihla hlavu s podušky, nahlédla Fomovi do tváře a znovu lehla, mluvíc:

— Mudruješ... Hleď — dobře ti z toho nebude.... Nic já nemohu o tobě říci... Nic se nemůže říci jistého o člověku... kdo ho může pochopit?... Sám sebe nezná... Nu tak, řeknu ti — jsi lepší než jiní... Co z toho bude?

— A proč lepší — zádumčivě řekl Foma.

— Eh — tak! Píseň pěknou pějí — ty pláčeš... podlost člověk dělá — biješ ho... S ženskými — jsi prostý, nejednáš s nimi sprostě... pokojný jsi... nu, i junákem dovedeš býti...

Vše to neuspokojovalo Fomy.

— Nemluvíš k věci! — tiše řekl.

— Nu, nevím já, co chceš ode mne vědět... Ale tu hleď: zdvihnou loď — co budem dělat?

— Co budem dělat? — otázal se Foma.

— Pojedem do Nižního nebo do Kazaně?

— A k čemu?

— Zahýříme si...

— Nechci už hýřit...

— A co budeš dělat?

— Co? Nic...

— Ta-ak...

A oba dlouho mlčeli, nehledíce druh na druha.

— Těžkou máš povahu, — promluvila Saša. — Nudnou povahu...

— A přece jen píti už nebudu! — pevně a bezpečně řekl Foma.

— Povídání! — namítla Saša klidně.

— Tak uvidíš! Co myslíš — je dobře takto žít?

— Uvidím.

— Ne, pověz — je dobře?

— A co je lepšího?

Foma pohlédl na ni se strany a podrážděně řekl:

— Jaká to slova máš... protivná...

— Nu, ani tu jsem ti nevyhověla! — s úsměškem hovořila Saša.

— To je lid! — mluvil Foma, chorobně svraštiv tvář. — Jako dřevo... Žijí také... ale jak? Nikdo nepochopí. Lezou kamsi... a nic ani sobě, ani druhému povědět nedovedou... Šváb pobíhá... a ten ví, kam a proč je mu toho třeba... a co ty? Kam jdeš ty?...

— Posečkej! — zarazila jej Saša a klidně se otázala: — Co je ti do mne? Ode mne bereš, co chceš, ale do duše mi nelez!

— Do-o duše! — povržlivě protáhl slovo Foma. — Do jaké duše? Ch-che!

Začala chodit po světnici, sbírajíc všude rozházené šaty. Foma pohlížel za ní a byl nespokojen, že se nerozlobila na něho za slova o duši. Tvář její byla lhostejná a klidná, jako vždycky, a jemu se chtělo vidět ji zlou neb uraženou, chtělo se mu jakéhos projevu lidského od ženy této.

— Duše! — vzkřikl, jda za svým cílem. — Což pak člověku s duší lze žíti tak, jako ty žiješ? V duši — oheň hoří... stud je v ní...

Ona v tu dobu, sedíc na lavici, obouvala punčochy; ale při jeho slovích pozdvihla hlavu a upřela se mu ve tvář přísnýma očima.

— Co hledíš? — otázal se Foma.

— K čemu to povídáš? — odpověděla mu, nespouštějíc s něho očí.

— Tak... musím...

— Hleď — musíš-li?

V její otázce bylo cos hrozivého. Foma pocítil nesmělost před ní a již bez štiplavosti v hlase řekl:

— Jak pak nemluvit?...

— E-ech ty! — vzdychla Saša a znova se začala oblékat.

— A co já?

— I tak... Jakoby se's byl ode dvou otců zrodil... Víš ty, co jsem postřehla při lidech?

— Nu?

— Který člověk sám za sebe odpovídati nemůže, zřejmo... bojí se sebe, zřejmo, že za groš má ceny!

— To pravíš o mně? — otázal se Foma, pomlčev.

— Také o tobě...

Hodila si na ramena široký růžový kaput, a stojíc prostřed místnosti, vztáhla ruku k Fomovi, ležícímu u nohou jejích, mluvíc k němu hlubokým, temným hlasem: :

— O duši mé ty nesmíš mluvit... Není ti do ní nic! A proto mlč! Já — mohu mluvit! Kdybych já zachtěla, všem bych vám řekla... ach, jak! Ale — kdo bude mít smělost poslouchati mne, jestli já opravdu začnu mluvit plným svým hlasem? A mám já taková slova o vás — jako kladiva! Tak bych vám po hlávkách zabuchala — s rozumem byste se míjeli... Ale ač jste ohavníci všichni — slovy vás člověk nevyléčí... Vás v ohni by musil pálit... tak jako pánve o čisté pondělí*) vypalují...

Pohodivši rukama ke hlavě, prudkým pohybem rozpustila vlasy, a když těžkými černými předeny se rozsypaly po plecích jejích — žena hrdě otřásla hlavou a s opovržením řekla:

— Nekoukej, že jsem já nepořádně živa! Mnohdykrát — i v blátě člověk žije, a čistší je toho, kdo v hedvábí si chodí... Kdybys ty věděl, co si já o vás, o psech-ohařích, myslím, jakou mám zlobu proti vám! A pro zlobu mlčím..., poněvadž — bojím se, jestliže vám ji vyzpívám — že pusto v duši mi bude... žíti nebude čím...

Foma hleděl na ni, a nyní se mu líbila. Ve slovích jejích bylo cosi příbuzného jeho náladě. Usmál se a s rozkoší v hlase i v tváři jí řekl:

— Já také cítím — roste mi v duši cosi... Ech, také já promluvím svými slovy, přijde ta doba.

— Proti komu to? — nedbale se otázala Saša.

— Já — proti všem! — vzkřikl Foma, vskakuje na nohy. — Proti falši... Zeptám se...

— Zeptej se tedy: je-li samovar hotov? — lhostejně přikázala mu Saša.

Foma pohlédl na ni a s dopalem řekl:

— Táhni si k čertu! Ptej se sama...

— Nu, zeptám se... Co pak ty laješ...

A odešla z jizby.

*) První pondělí v postě... Pozn. překladatelova.

...Vítr ostrými nárazy létal nad řekou, bil v prsa její a řeka pokrytá vzbouřenými, temně hnědými vlnami křečovitě se zmítala proti větru, s šumným pleskotem a všecka jsouc v pěně hněvu. Keře pobřežního jívoví nízce se skláněly k zemi — otřásajíce se, brzo chtěly ulehnout na zemi, brzo zděšené rvaly se od ní dál, poháněny jsouce ranami větru. Ve vzduchu vznášel se hvizd, vytí a plný, vzdychající zvuk, deroucí se z desaterých a desaterých úst lidských:

— Hej — hej — hej!

Pokřik tento krátký jako úder a těžký jako vzdychnutí obrovských prsou, udýchaných napětím, vznášel se nad řekou, padal na vlny, jakoby pobízel jejich bujnou hru s větrem a ony mocně se vrhaly na břehy.

U náhorního břehu stály na kotvách dvě prázné nákladní lodi a vysoké stožáry jejich, pozdvihše se k nebi, chvějně se potácely se strany na stranu, jako by kreslily ve vzduchu neviditelné ozdoby. Obě paluby lodí byly zataraseny lešením, zbudovaným z tlustých skořicových břeven; všude visely ohromné jeřáby; řetězy a lana skláněly se s nich, kývajíce se ve vzduchu; články řetězů slabě břinkaly... Zástup mužíků v modrých a červených košilích vlekl po palubě veliké břevno, a těžce dupaje nohami, vzdychal z plných prsou:

— Hej — hej — hej!

Všude k lešení přilepily se veliké modré a červené chumle lidských těl; vítr, dující do košil a spodků, dodával lidem podivných forem, brzo je dělaje hrbaté, brzo kulaté a nadmuté jako měchýře. Lidé na lešení a na palubách lodí cosi vázali, sekali, pilovali, zaráželi hřeby, a všude se míhaly veliké ruce, s vysoukanými po lokte rukávy košil. Vítr roznášel v povětří třísky a různotvárný živý, veselý šum: pila hryzla dřevo, škytajíc zlobnou radostí; suše vzdychala a chraptěla břevna, raněná sekerami; bolestně praskala prkna, štípajíce se pod ranami, jež bily do nich; s jedovatou zlobou hvížděl hoblík. Železný mlaskot řetězů a sténající skřípot jeřábů sléval se s hněvivým šumotem vln, a vítr s hukotem vyl, rozmetávaje po řece šum práce, a hnal po nebi mračna.

— Míško-o! Mrskni sem vzhůru-u... — zvučně voláno s hořejška lešení. A s paluby obrovský mužík, pozdvihnuv hlavu vzhůru, odpovídal:

— Co-o? — a vítr, hraje jeho dlouhou rusou bradou, metl mu ji do tváře.

— Po-o-dej konec...

Čísi hlaholný bas hlučel zrovna jako do hlásné trouby:

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 22. června 1902. Číslo 39.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

KAREL VALEŠKA.

NA LUSKY!

Krásný den na počátku prázdnin. Slunce praží, až se vzduch nad poli teteli, v mezích cvrlikají cvrčci, nad cestou zdvíhá se prach. Vozová ta cesta pokryta je jemnou moučkou, v ní otisky stop lidských i zvířecích. Po stranách cesty rozpukaná země se zažloutlou travou, pampeliškami, ledencem a se zbytky jakéhos trní. Jako dvě hradby s každé strany nad cestou stojí vysoké obilí. Mezi bělavými stébly modrají se stračky, jinde chrpy, tu koukol, tam ohnivé květy vlčího máku. V polích ticho a mrtvo, ani ptáček nezacvrliká, jen větříček jemný slabě zašelestí občas stébly obilnými. Na vysoké modré obloze plynou bělavé obláčky, chvílemi přelétne lehký stín přes pole a cesty od tmavších mráčků, jež slunci zacláněji; ale jen přelétne a zmizí jako přelud. Z blízké vesnice zalétají sem do úvozu zvuky: tu štěkne pes, zakejhá husa, tam zas nějaké lidské hlasy, tu prásknutí bičem, tam pravidelné rány — snad tesaři osekávají trám — jinde naklepávání kos.

V úvoze pod žitem sedí čtyři chlapci. Tři jsou opáleni, bosi, bez kabátu, bez vesty, jen v košili a v kalhotách. Je tak teplo, bylo by hříchem vláčet se s mnoha šaty. Dva mají na hlavě kuželovité klobouky — formu i barvu už dávno ztratily — bez podšívky, beze stužky; kdo ví, kolikrát byly plny vody, písku nebo kamení. Třetí, Jeník, má modré plavecké šaty z lehkého plátna a slaměný zánovní klobouk vedle sebe položený na zemi, čtvrtý hraje si s čepicí, zlehka trhaje její obrubu. Bosé nohy jsou nějak zavlhlé, chodidla obroubená černou obroučkou od vlhkého prachu, obličeje podivně šedé, vlasy za ušima a pod týlem vlhké v silnějších svazcích. Hoši se právě vykoupali v rybníce a teď si hoví mezi poli.

„Pojďme na lusky — na panské“, navrhuje Franta, černooký, kostnatý, osmahlý chlapec. Hoši chtivě naslouchají; rozšířené, lesknoucí se oči svědčí o tom, jaký zájem návrh vyvolal. — „Včera jsem byl s Tondou Skřivánkovým, plné kapsy jsme jich přinesli — a jsou dobré,“ dokládá Franta. Jen Jeník v duchu nesouhlasí. Jakýsi hlas mu našeptává: Aby tě tak chytil hlídač... Je syn učitelův, nesmělý, nikdy dobrodružství podobného nezakusil a bázeň zdržuje ho od zamýšleného činu. Než Frantův návrh přijat byl jako věc samozřejmá, a Jeník bojí se odporovat. Stydí se, že by se mu druzi vysmáli, přemáhá strach, a když ostatní vstali, vzmužil se a kráčí s nimi vpřed.

Opatrně mezi obilím plíží se čtyři chlapecké postavy. Franta napřed udává směr cesty. Jeníkovi srdce buší. Tu rozevřel se před nimi obzor nad řepným polem, za ním zazelenal se jetel, v němž plno bílých květů, a za jetelem šedozelená plocha — — — To je — — hrach! — — —

„Sehnout se!“ zní tichý povel Frantův. Hoši ochotně a blíž a blíž se po zemi plazí k cíli. Země voní, tu drobná rostlinka se vypíná, tam brouček, tu střeček jim nad hlavou bzučí, tam motýl třepetá se nad květinou, onde bručí medák, tu ptáček vylítne; ale hoši nevidí, neslyší; celá bytost jejich zaujata je očekáváním, jak to na luskách dopadne. Rozčilení barví jim líce, oči planou ohněm nedočkavosti.

Konečně u hrachoviště. Franta zkušeným zrakem přehlédl okolí, nehrozí-li nebezpečí, a již se vrhl na zem a druhové za ním. Oběma rukama trhají lusky a cpou do kapes. Jeníka jaksi netěší celá ta věc. Lusky nejsou mu milé; ví, že dopouští se zlého skutku. Víc jen proto, aby nezůstal za ostatními, jako stroj nějaký trhá lusky a strká do kapes. Kdyby ho tak tatínek viděl! — Kdyby se nestyděl, utekl by s pole hanbou. Každého šustu se leká, pocity bázně, studu a hrůzy u něho se střídají. Ach, kéž by byl radš doma!

Než, co to? — — Jakýs neobyčejný ruch! — — — Hoši se zdvihají a ruče již jsou na nohách. Jeník leknutím zdřevěněl, když pohlédl vzhůru a vidí obrovskou postavu muže s holí v ruce, jak se polehoučku blíží, aby hochy nesplašil. Rozeznává opálenou vrásči-

jen tvář se škodolibým úsměvem okolo úst, silné ryšavé vousy pod nosem a náhlý blesk šlehnuvší s jeho očí, když se hoši dali na útěk. A v tom zaburácelo hromové zaklení: „Zatracená holoto!“ Ani Jeník teď nečekal. Dal se do běhu, do šíleného běhu za ostatními chlapci. Před ním hoši ve mraku prachovém, za ním dupot těžkých bot hlídačových... Běží tak, běží chvíli, dupot za ním bliží se víc a víc. Ohlídne se — a vidí už hlídače nad sebou natahujícího ruku po jeho hlavě. „Vše je ztraceno!“ pronikne mu hlavou, a jakási zoufalá ochablost a beznadějná odevzdanost ho opanuje. Než přece utíká, ale ne daleko. Pojednou ucítí něco těžkého na své hlavě, a v tom — chladný větérek ovívá mu rozpálenou hlavu a spocené čelo. Poznal, že je všemu konec a že dál utíkat je zbytečno. Ohlédl se. Ano, ano: hlídač kráčí zvolna nazpět, v levé ruce nese Jeníkův slaměný klobouk, pravou opírá se o hůl a stále hubuje na nezdárné kluky.

Jeník bez klobouku zvolna loudá se ke vsi. Nejde po cestě, mohl by ho někdo potkat. Ruka jeho maně zavadí o nacpanou kapsu: lusky! ty lusky! A Jeník zuřivě je vyndává a daleko do žita je zahazuje. Zoufalství zmocňuje se ho, hanba a stud. Ještě není sobě vědom ani všech následků! Pokořen, zlomen nemá ani dosti sil, aby myslil na budoucí věci. Jeho bytost ještě všecka vzrušena je tím, co se před chvilkou stalo. Ještě cítí na hlavě své těžkou ruku a pojednou tu chladnou lehkost, když mu klobouk zmizel s hlavy. „Co teď?“ Skrz ves jít nesmí, hanba ho skličuje, jako by ji měl na čele vypálenu. Zachází velikým oklikem okolo humen. Usedne na mez. Ach, jak jen se dostat domů, aby ho nezpozorovali! Zlé svědomí ho hryže strašně. Ach, kéž by se bylo nestalo to, co se před chvílí přihodilo! Jak by byl Jeník spokojen a šťasten! Jen kdyby mu rodiče odpustili, však by od nynějška byl z něho jiný hoch, mamince i tautínkovi k radosti a Lidce by všecko udělal k vůli, hrál by si s ní, předčítal by jí pohádky, stavěl by jí domy a kostely z kamenů stavebnicových a Elišku by poslouchal jako maminku, a všecky by je líbal, zlíbal a přivinul je k sobě a nepustil se jich. A Jeník sobě v duchu maluje jeden obrázek pěknější než druhý. Myslí si, až bude dospělý, jak bude velikým pánem, nejraději doktorem, jak si vezme tatínka a maminku k sobě a bude je mít rád a všecko, co budou chtít, jim udělá, aby jim nic nescházelo, aby se měli dobře, a to všecko za to, že ho tak mají rádi, že o něho pečují a ho vychovávají. Však jim všecko jednou oplatí, těm dobrým rodičům. K Ele a Lidce bude hodným bratrem. Tak zabral se Jeník do snů, že na hoře zapomněl.

Pojednou pozvedl hlavu. Slunce kloní se už k západu, a přes hlavu mu zavál studený větřík. Kde má klobouk? A rázem stará bolest znovu propukla. „Co teď, co teď?“ pln bolesti opakuje si Jeník. Vstane a smutně pohlédne k domovu. Mezi spletí stromů prokmitá červená střecha. Toť školní stavení a jeho domov. Zadní dvířka jsou otevřena, Jeník jimi proklouzne do zahrady a mezi keři se plíží, aby ho okny vidět nebylo. Chce zahradou obejít stavení a obhlídnout, kdo je doma. Tatínek, to věděl, je pryč a přijede teprv dnes v noci z Prahy; ale kde je maminka a Ela s Lidkou? Pojednou uslyší jasný hlas na blízku hned za rohem budovy, kde byla malá zahrádka s trávníkem a se skupinou růžových stromků. To je matka. A hned poznává druhý hlas: Eliščin. Zatají dech, aby se neprozradil, skryje se do hustého křoví angreštového a jím postupuje opatrně dál a dál, aby uviděl, s kým to matka mluví. Vyhlédne za křoví a vidí: Matka ve světlých domácích šatech, se širokým slaměným kloboukem na hlavě sedí na lavičce; vedle ní sedí Ela, rusé kadeře padají jí do čela, jak se skláni nad šitím. Také maminka něco vyšívá, a u nohou jí hraje si malá Lidka: má plný košíček písku a do něho si zasazuje květinky. Na trávníku číhá kočka na vrabce, kteří okolo poletují a po plotě a po stromech poskakují. Hned mluví Eliška, hned zas matka.

„Když mně se bude přece stýskat, maminko, po tobě a po všech vás,“ zavzdychne Eliška.

„Jaká pomoc, má milá, věčně doma zůstat nemůžeš — — a vždyť ty si zvykneš.“

„Ne, ne, maminko, nezvyknu, já na tě pořád budu myslit,“ zvolá Eliška s jakousi umíněností a chytne matku okolo šíje a líbá ji vášnivě. A maminka ji k sobě jemně tiskne a hladí jí vlásky a konejší: „Mlč, mlč, má milá dívenko, upokoj se, upokoj!“

Jeníka bodlo u srdce. Kéž by mohl tak k mamince jako Ela! Ale nemůže, nesmí — a vzpomínka na dnešní hanbu žene mu krev do obličeje a slzy do očí a stahuje mu hrdlo bolestí. Opatrně, aby nikdo neuslyšel šust jeho kročejů, leze nazpět. Přeleze plot, skočí na dvorek, až slepice poodlétly a již je u dveří. Dvéře jsou zamčeny, ale klíč trví v dírce. Jeník polehounku odemyká, srdce mu bije strachem a úzkostí, aby ho nikdo nezaslechl. Ze zahrádky za rohem slyšeti je matku. I Lidka něco žvatlá, maminka s Elou se smějí. Jeník tiskne klíč, otáčí jím velmi zvolna a opatrně, aby neupozornil na sebe společnost na zahrádce. Slepice přecházejí po dvorku a jaksi zvě-

davě na něho hledí; Jeníkovi se zdá, že vědí o jeho provinění. Pojednou — — neštěstí! — — — Zámek mu pod rukama klapl, a jasný, nápadný zvuk jeho rozlehl se po dvoře. V Jeníkovi zatajil se dech. S úzkostí poslouchá, neblíži-li se někdo. Na zahrádce hovor utichl — — — V tom se mu zdá, jakoby kroky jakés blížily se ke dvířkám zahrádky — — — Písek jaksi zachrupal pod něčíma nohama. — — — Pojednou jakoby zavrzla dvířka vedoucí ze zahrádky na dvorek. — — — Jeníkovi tmí se před očima... mraky ho obestírají... vytřeštěně hledí tím směrem, odkud někdo ze zahrádky vyjde. — — — Ale nevyšel. Na zahrádce znovu ozval se hovor, nic nepozorovali; to Jeníka jen smysly šálí. Třesa se na celém těle, zkouší, zdali je již otevřeno. Nebylo. Ještě na jeden západ bylo zamčeno, musí odemknout. V úzkosti odmyká dále, dává pozor, aby mu zámek zas tak necvakl jako prve.

Šťastně provedeno! A když otevřel zlehka dveře a ony trochu vrzly, skočil jako šílený do předsíně, a jako by ho někdo pronásledoval, vrazil do kuchyně. V kuchyni se rozhlížel, čeho se chopit. Především nalézti starý klobouk. V kuchyni nebyl — tedy do pokoje! Otevře skříň — sláva! klobouk zde. Sice trošku zaprášený, nu, však se vyčistí! Několikrát jím zlehka uhodil přes koleno, z klobouku se prášilo jako při střelbě. Potom vzal čítanku, a hajdy nazpět do kuchyně! Sedl ke stolu, otevřel čítanku a oddechl si. Všecko šťastně provedeno. „Nikdo nezpozoroval, že jsem přišel domů bez klobouku," pomyslil si Jeník, a jakési uspokojení ho ovládlo.

Ale jak budou rodiče zarmouceni, až se o tom dovědí — napadlo mu po chvíli. Ale jak se o tom dovědí? Jeníkovi připadalo, že by neměl dosti sil, aby to rodičům zjevil. Ach, kéž by se vrátil ještě jednou dnešní den, to by ukázal jinačí pevnost ducha, než dnes odpoledne. Za žádnou cenu nedal by se přemluviti. Dal se do pláče. Hořce plakal, bez útěchy.

Však slyš! — kroky po dvorku. Drobné, lehké a jiné volnější. „To je maminka se sestrami," kmitlo Jeníkovi hlavou. Rychle osušil slzy, opřel hlavu o dlaně a díval se do čítanky, jako by byl zabrán do čtení. V tom někdo začíná otáčeti venku klíčem. V Jeníkovi tají se dech.

„Co to? Otevřeno?" ozval se matčin hlas udiveně. Dveře se otevřely, v síni zacupaly dětské kroky, a již otevírají se dveře do kuchyně.

„Jeník!" vzkřikla Lidka radostně. Maminka objevila se na prahu kuchyně a za ní Eliška. Jeník byl zabrán do čtení, ani hlavy nepozdvihl. — „Jeníku!" zvolala matka; „co pak neslyšíš? My myslíme, že se někde toulá, a on sedí doma. Kdy pak jsi přišel?" — Jeník pozdvihl hlavu ale neodpovídal. — „Co je ti?" ptá se matka a v tom si všimne Jeníkových zardělých očí. „Kdes byl?" pokračuje důrazněji. — Jeník otevře ústa, chce odpovědít, v tom se mu však zlomil hlas i dal se do usedavého pláče. Skočil k matce a křečovitě objal jí kolena.

„Co se ti stalo? Kdes byl? Mluv přece, hochu!" soucitněji mluví matka a odtrhuje mu jemně ruce od kolen.

„Na luskách," v přívalu pláče přerývaně odpovídá chlapec.

Na matčině obličeji objevil se výraz nevole.

„Kde? táže se přísně. „Na panských?"

„Ano," těžce odpovídá chlapec.

„A to tě hlídač chytil!" napadlo matce, a chlapec k jejímu žalu s pláčem dokládá, že mu vzal klobouk.

„Ne, ne — to je přespříliš!" zalkala matka, „takovou radost ty nám děláš! Spíše smrti bych se nadála, nežli že naše dítě bude zlodějem. Ach Bože, můj Bože!" — A odstrčila Jeníka od sebe. — Liduška vidouc matku zarmoucenou, dala se do pláče; i Elišce kanou slzy s očí, a tak všechno pláče: Jeník, Lidka, Ela.

Jeník teprv teď pochopil skutek svůj v celé jeho ohyzdnosti.

Zloděj!? — — Slovo, před kterým měl hrůzu. To snad ani není možno, aby byl zlodějem. A rozvažuje a dospívá ke smutnému přesvědčení, že je tomu vskutku tak. „Ach, má maminko!" zaúpí.

„Měl's dříve myslit na matku, nebyl bys mi způsobil takovou bolest," dí smutně matka. „A což až se o tom doví tatínek, to bude pro něho rána! To bude přivítání! Já vím, co on se, chudáček, na nás natěší; jistě netuší, co ho doma čeká," bědovala. — Jeník zdrcen v koutku kuchyně tiše plakal. Stav jeho byl zoufalý; odnikud nesvítal mu paprslek naděje, jak by provinění své smazal.

Po dlouhé chvíli první ozvala se Eliška: „Maminko, prosím tě, odpust mu!" prosí nesměle. A Jeník posílen sestrou znova se odvážil k matce, spíná ruce a němě na ni pohlíží.

„Neplač!" praví matka k Jeníkovi, „já ti odpouštím. Pláčem nic nespravíš. Hanbu, kterou jsi sobě učinil, nesmažeš, leč budeš-li vždy od nynějška se chovati tak, jak se na hodného chlapce sluší."

„Budu, budu, vždycky budu", horlivě svědčil Jeník, popadl ji za ruku a vášnivě ji celoval. — Zatím počalo se v kuchyni šeřiti a oknem bylo viděti na čisté obloze osamělé hvězdy.

„A teď večeřet a pak spát," nařizovala matka.

Když Jeník asi za hodinu v pokoji vložil se do postýlky, vzpomněl si na tatínka, a svědomí jeho uchlácholené znova se probudilo. Všechno to břímě hříšného činu svalilo se mu na prsa a úzkost jej sevřela. Převaloval se, spánek od jeho postýlky odletoval, hlava jeho

rozpálená hrůznými myšlenkami nemohla si odpočinouti. Ponocný odtruboval pod okny hodinu po hodině, ale Jeník stále bděl a stále se soužil. — Pojednou někdo zabouřil na okno. Jeník se ulekl a vytřeštil zrak do tmy. „Snad to je hlídač, a přichází na mě žalovat," leká se Jeník a zarývá hlavu do podušek. — Znovu zabušení. — Matka vstává tiše a jde do síně. Klíč se otočí, dvéře skřípají, a za chvilku kdosi s matkou vchází do pokoje. Jeník úzkostí bojí se prozradit, že nespí, nepatrně pootvírá oči, aby viděl, co se bude dít. Najednou škrtne sirka a na stropě objeví se modravý zásvit, je slyšet zvuk skla lampového a hned rozline se po pokoji světlá záře.

„To jsem rád, že už jsem doma," ozval se hlas tatínkův. „Co dělaly děti?" táže se dále, nečeká ani na odpověď a pokračuje: „A co Jeník? Já mu přivezl housle, ten bude mít radost, klučina, bude se moci už na ně učit." A tatínek všecek šťasten ještě něco dále mluví, maminka mu odpovídá, pak je slyšet fouknutí, udělá se tma — a za chvíli je úplné ticho. Jen pravidelné oddechování je slyšeti.

Jeníka, jak slyšel o houslích, zrovna zamrazilo. Co se stane, až se tatínek ráno probudí! Ach, Bože, Bože! A Jeník počal se potichu modliti a usnul. Ale sny jeho byly těžké. Brzy se mu zdálo o strašidlech, zase o tom, jak ho chytají loupežníci, a zas jak stojí na železničních kolejích, jede vlak, a on nemůže utéci, tak těžké má nohy, zas jak ho hlídač na luskách chytá — a Jeník stále ve spaní sebou hází, vykřikuje něco a probouzí se mokrý od potu.

Ráno otevře oči — bílý den! Vzpomene na své provinění, a zas ho chytne úzkost a bázeň. Slyší kroky tatínkovy. — Zavře oči a staví se, jako by spal. Srdce mu bije jako kovářské kladivo, dech se mu krátí. Tatínek míří k Jeníkově postýlce. — — — Jeník rozechvěně vyskočí a počne zoufale volati: „Tatínku, tatínku, odpusť mi!"

Tatínek se ulekl nenadálého toho výbuchu bolesti. — „Co se stalo?" ptá se uleknut a tázavě hledí na matku. — Vyšlo všecko na jevo. Obličej otcův nabýval truchlivého výrazu. Potom pravil Jeníkovi: „Myslím, že jsi za svůj čin dost vytrpěl. Slyšel jsem tě v noci úzkostně křičet a sebou na lůžku nepokojně zmítat a nemohl jsem starostí spát. Trestat tě nebudu, odpouštím ti. Ale přivezl jsem ti z Prahy housle, abys se na ně učil hrát. Nedostaneš jich, až budu vidět, že jsi se dokonale polepšil."

Jeník sliboval. O, jak se mu jejich pokoj zdál teď krásný! Ranní sluníčko mile jej prozařovalo, maminka přinesla z kuchyně čerstvou kouřící se kávu, a celá rodina zasedla k snídani, Jeník jako znovu zrozen s myslí radostnou. Jen ještě jedna nepříjemnost stihla ho, když hlídač přinesl jeho slaměný klobouk a omlouval se, že Jeníka neznal. Jeník hanbou červený jako rak, nemohl se hlídači podívat do očí. — „Zcela si toho zasloužil," řekl tatínek hlídačovi, „aby si pamatoval, co nemá dělat, Pána Boha urážet a rodičům i sobě zármutek a hanbu dělat."

To byla poslední nepříjemnost. Neuplynuly ani čtyři neděle, a Jeník už se učil hrát na housle — — —.

V. VERESAJEV.

LÉKAŘOVY ZÁPISKY.

Předmluva.

Pastor: Což není ve vašem mateřském srdci hlasu, který by Vám zakazoval bořiti ideály vašeho syna?

Paní Alvingová: A co pak bude s pravdou?

Pastor: Co pak bude s ideály?

Paní Alvingová: Ach, ideály, ideály! ...

H. Ibsen: „Příšery".

Předkládané „Zápisky" vyvolaly u jisté části čtenářů proti mně bouři nesouhlasu: jak jsem se mohl rozhodnout vypravovati ve veřejném tisku, před laiky s plnou upřímností vše, co prožívá lékař, — jaký cíl jsem sledoval? Musil jsem věděti, že v obecenstvu i bez toho je rozšířena silná nedůvěra k medicině a lékařům a že všeliká odhalení, podobná mým „Zápiskům", mohou tuto nedůvěru jenom sesíliti; pokoutní tisk, štvoucí ustavičně proti lékařům, s radostí se uchopí mnou podaného materiálu, aby ho využil pro své temné účele, pověst o tom může vniknouti do nižších vrstev společnosti, do nevědomého lidu a odvrátiti jej od mediciny, jejíž pomoci je mu tak třeba. Autor, sám jsa lékařem, měl by chápati, co činí, podrývaje v obecenstvu důvěru k lékařům a medicině.

Tato nespokojenost zdá se mi býti velice významná: tak se bojíme ve všem pravdy, tak málo uznáváme její nutnost, že stačí jen odkrýti malý cípek, — a lidem počíná být nevolno: proč? Jaký z toho prospěch? Co řeknou lidé nezasvěcení, jak pojmou tuto předkládanou pravdu?

Od mého vstoupení na medicinskou fakultu, a ještě více — po vstoupení do praxe, počaly přede mnou, krok za krokem, povstávati otázky, jedna složitější a těžší než druhá. Hledal jsem jejich rozřešení v lékařských časopisech, knihách, — a nikde jsem ho nenalézal. Lékařská etika, ostražitě a pedanticky zpracovávala nepatrný kruh otázeček, týkajících se bezprostředních vztahů lékařových k pacientovi a lékařů mezi sebou; všechny ty otázky, které stály přede mnou, pro ni téměř vůbec neexistovaly. Proč?... Směšno říci, — což je sku-

tečně třeba jakési zvláštní pronikavosti nebo bystrosti, aby člověk zpozoroval a vytýčil ty otázky, kterých já se dotýkám v „Zápiscích"? Vždyť ty otázky bijí v oči každého lékaře, jimi je týrán každý lékař, který ještě úplně nezlhostejněl pod vlivem štěstí kariéry. Ale proč se přes to vše o nich nemluví, proč je každý přinucen řešiti je sám u sebe?

Mně se zdá, že je zde možné jen jediné objasnění: všichni se bojí, že kdyby vytýkali a rozsuzovali podobné otázky, mohlo by to „podrýti důvěru k lékařům". A tak na nejvážnější a nejpalčivější otázky lékařského stavu se vrhá neproniknutelná pokrývka a mlčí se o nich, jako by jich vůbec nebylo. A zatím toto systematické zamlčování učinilo a stále činí velice nepěknou věc: díky jemu, schází to nejhlavnější, — není té obecné atmosféry, která by byla plna vědomí nerozřešenosti těchto otázek a opravdové, neodkladné potřeby jejich rozřešení. Otázky se řeší o samotě a potichu, beze zdaru, a nejčastěji se zahlušují beze všeho rozřešení. Pro mé „Zápisky" bylo mi slyšeti od lékařů námitky, kterých rozhodně nechci uváděti, — tak jsou divoké a stavovsky egoistické; a bylo mně je slyšet od mnohých. Myslím, že podobné námitky mohou vyplývati jen z toho neprůhledného, tichého mračna, v němž mysl začíná se chvíti, jakmile přímo narazí na otázku: a těžko lze očekávati, aby za takových podmínek byla otázka zabrána nějak ze široka.

Říkali mi: Považoval-li jste za nutno, zdvihnouti své otázky, proč jste se neutekl k odbornému lékařskému tisku, proč jste se obrátil s těmito otázkami k laikům? Laikové beztoho jich nemohou rozřešiti, a vůbec nemají ani vědět o existenci těchto otázek.

Ve středověku vydal jeden wormský lékař, Resslin, svou lékařskou práci ne v latinském jazyce, jak bylo v obyčeji, nýbrž v německém; úplně pociťuje celou pobuřující povahu takové „profanace" své vědy, omlouvá se v předmluvě čtenáři a úpěnlivě jej žádá, aby raději schoval jeho knihu, „aby nepadla do nezasvěcených rukou a aby takovým způsobem nemetaly se perle před svině."

Tyto časy dávno minuly; odborný tisk užívá nyní výhradně rodného jazyka, dostupného a pochopitelného každému „nezasvěcenci". Kdybych byl napsal své „Zápisky" třeba i méně populárně a byl je uveřejnil v odborném tisku, — byl by stejně veřejný tisk z nich vybral pro široký svět všechno „zajímavé"; rozdíl byl by jen v tom, že by dal faktům své zvláštní osvětlení, — možná, že nesprávné a nevědomé.

Ostatně nejde o to; jde o následující: proč nemají laikové věděti o řečených otázkách? Kdo dal komu právo, poručníkovat laiky? Nechť uveřejňují své „zápisky" soudcové, učitelé, literáti, advokáti, cestovatelé, policejní úřadové. Když mně řeknou, že mně jako laikovi je škodlivo znáti rub všech těchto profesí, odpovím, že nejsem dítě a že sám mám právo souditi, co je mně škodlivo.

Poznavše pravdu, mohou laikové ztratiti důvěru k lékařům a medicině... Jaký to starý, nevhodný a přece všemi uznávaný způsob, — předpisovat mlčení z bázně, aby pravda nezviklala autoritu! Jako by byla taková pevná skříň, v níž by bylo možno pevně uzavříti pravdu! Okovej skříň jakýmikoli obručemi, přes všechno úsilí se rozestoupí na všech stranách a pravda pronikne štěrbinami, — zohavená, úryvkovitá, dráždící svou neúplností a nutící předpokládati to nejhorší. Lékaři ostražitě střeží obecenstvo přede vším, co by v něm mohlo víru k medicině rozviklati. Nu, a což? Je v obecenstvu víra v medicinu silná? Nechápe se každé nejpodivnější smyšlenky o lékařích, neosvědčuje vůči lékařům nejnepěknějších obvinění a požadavků?

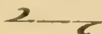
Ve prospěch *daného okamžiku*, někdy i nutnosti, třeba klamati i těžce nemocného, ale společnost v celku — není těžce nemocná, a okamžitou lež nelze uváděti ve všeobecné pravidlo. Jedno z obou: buďto pravda může zmenšiti víru v medicinu a lékaře proto, že medicina ve své vlastní podstatě nezasluhuje podobné víry, — v takovém případě je pravda užitečna: nic není škodlivějšího a nic nepřináší sebou tolik sklamání, jako přehnaná víra v něco. Nebo, za druhé, může pravda zviklati víru v lékaře proto, že ukazuje na odstranitelné, ale neodstraňované temné stránky lékařské práce, — v takovém případě je pravda *nevyhnutelna*: budou-li temné stránky odstraněny, víra se opět objeví, ale dokud nebudou odstraněny, plné víry být nemůže. Opakuji zde to, co pravím v „Zápiscích": neobracím se osobně o pomoc k sotva skončivšímu lékaři, nekladu se pod nůž chirurgův, jenž koná první svou operaci; nedovoluji dát svému dítěti nový, málo prozkoumaný prostředek, nedovoluji mu přivodit syfilis. Myslím, že v této věci souhlasí se mnou každý lékař. Když tedy je tomu jednou tak, jak možno toto všechno skrývat před „nezasvěcenými", jak možno jim předkládat, aby šli vstříc těm věcem, kterým každý „zasvěcenec" zcela rozumně se vyhýbá?

Že laikové nejsou schopni rozřešit vytknuté otázky, — to je naprosto správné. Ale široké vrstvy mají právo, rozřešení těchto otázek požadovat a o rozřešení jejich se zajímat: věc se týká velmi blízko jich. A ještě více, — hlasité posouzení všech těchto otázek, dle mého, představuje jedinou záruku uspokojivého jejich řešení; budou-li je řešit jediní lékaři, tu mohou lehko upadnout ve větší nebo menší jednostrannost.

Mně předkládají ještě jiné obvinění. Jeden rozšířený list lékařský tvrdí, že já „nedovoleně

zevšeobecňuji ojedinělá fakta z lékarské prakse," že já, „neznámo proč", dovoluji si „jisté zveličování a nemírné nanášení barev." Takové obvinění, rozumí se, nutno bráti velice vážně; bohužel, proneseno zcela bezdůvodně, takže naň reagovat je dosti těžko. Možnost podobných obvinění já předvídal od samého počátku a, pro přímou nevýhodnost postavení, hojně jsem vyzbrojil své „Zápisky" citáty, jak mně se zdá, dostatečně charakteristickými a přesvědčujícími. V širším tisku také jsem se shledal s výčitkou, že „pouštím se v přespříliš veliké podrobnosti" a že „Zápisky" mé „místy rovnají se odborným článkům v lékařském listě". Jestliže neuvádím ještě více důkazů o pravdivosti svého „zevšeobecňování", nelze to nikterak svádět na nedostatek takových důkazů.

Přel. Dr. **Zd. Foustka.**

DROBNOSTI.

Horo, horo, vysoká jsi. O původu této písně — jak se dovídáme z Českého Lidu — zesnulý spisovatel František Zoubek zaznamenal toto: Skladatel písně byl cís. myslivec. Zamiloval sobě u Jičína dívku, která i jeho milovala. Rodiče však zbraňovali jejich lásce. Tu myslivec vyzval jednoho dne svou milou na procházku. Sešli se. On však s pistolí přišel. To tušila prý i dívka. Zastřelil ji a chtěl život svůj týmž způsobem končiti, ale byl dříve, než úmysl svůj vyvésti mohl, zatknut a do Hradce odveden. Vězněn byl na Slezské bráně. Tu skládal nadřečenou píseň, kterouž s uvězněným spolu myslivcem zpívával, pořáde ji doplňuje. Píseň tuto často přepisoval a dívkám branou chodícím rozdával. Byl člověk postavy krásné, pěkně uměl zpívati. Na Slezské bráně drželi ho po dvě léta.

V. Veresajev: **Lékařovy zápisky.** Přinášíme dnes předmluvu k zápiskám, na niž jsme již v 6. čísle tohoto ročníku Besed upozorňovali. Zápisky vyvolaly v Rusku ohromný rozruch nejen v lékařském, ale i v mimolékařském světě, takže se dočkaly v kratinké době už třetího vydání, ač byly již dříve uveřejňovány po statích v Božím Miru. V přítomné době věnuje jim silnou pozornost Německo, a jak se dovídáme, vydán v krátké době od tří různých nakladatelů trojí překlad. My vynasnažíme se pokračovati v dalších ukázkách, jež dosvědčí našemu čtenářstvu, co jsme o těchto zápiskách řekli hned z prvu: že v nich Veresajev s velikou přímostí a poctivostí odhaluje své životní zkušenosti a pozorování. Pravda mu jde nade všecko, — pravda jak vůči lékařům, tak i vůči obecenstvu!

STUDENTSKÝ KOUTEK.

1412. (Stínání tří mládenců pro odpustky.) Ale lid veškeren obecný očekáváše na rynku, co z toho bude učiněno, a hlediece, jaký konec ta věc vezme. Nebo ráno kázali byli biřicóm volati, aby všechni chudí i bohatí byli na rynku: té pak chvíle opět kázali zpět volati, aby všichni s rynku se rozešli na své obydlé. A když se lidé nejvíce rozešli, tedy konšelé rozkázali právu a mistru (katovi), aby je vyvedúce i stínali. A šli mnozí oděnci z rathúzu (a vše byli Němci konšelé té chvíle, i také oděnce všecko Němce zpósobili, a jiných bylo obyvatelóv tu mnoho Němcóv), a obkličivše ty jisté, i kázali je stínati u veliké těskni těch oděncóv. A nedovedli jich na miesto popravné, než proti domu celného (kdež nyní jest vytesán a namalován jednorožec), tu je stínali. A ihned jedna nábožná žena vrhla tři prostěradla bílá, aby ta těla jimi přikryta byla. Tudiež potieže mistr Jičín s velmi velikým zástupem mistróv, bakalářóv, studentóv a s jiným lidem obecným, a beze všie brani, ale pokojně. A vzemše ta těla, i nesli je do Betléma, neprosivše pánóv za to, ani se jim opověděvše, by ta těla chtěli vzieti. A mistr začav responsoř velikým hlasem: „Isti sunt sancti" (Oni jsou svatí), kterúžto o svatých mučednících zpievají, i nese je s velikým a vysokým zpieváním a s smělostí velikú do Betléma, ano na to všichni oděnci hledie i konšelé. Mnozí také studentové i lidé obecní, páni a panie šli za těmi těly s velikým lkáním a pláčem, u velikém náboženství, provázejíce je k hrobu, želejíce jich, jakožto té smrti nehodných... Pak kterak se jest mistr Hus k tomu měl, a kterak jest s těmi stínanými nakládal, to opúštiem, abych nebyl potržen, bych co v tom stranil; neb sem v ty časy při těch věcech obýval a všemu sem se díval; porúčím to rozumějším. První neděli (Hus) slova o tom neřekl na kázání, a byl se přieliš veliký lid proto ššel do Betléma. A když mluvili někteří, že jemu biřic ústa zamekl a páni, hned druhú neděli to šířil — váže sobě každého z nich viece než tolikýž kruh zlata —, životy jich vychvaluje i smrt nevinnú velice zvelebuje, a lidu všeho napomínaje, aby žádnými mukami od pravdy zákona božieho nedali se odstrašiti a odhroziti.

1413. Léta božieho 1413 interdikt byl po vší Praze, kromě na Vyšehradě, od papeže vydaný, že služby kostelní byly všudy zastaveny, a to pro mistra Jana Husi, dokudž by on byl v Praze; takže ani mrtvých nedali pochovávati. Ale královi dvořané sebravše se, kdež mrtvé zvěděli, proti starších vóli pochovávali je. A o to se mnozí búřili v Praze. Tomu srozuměv mistr Hus, vyjel jest z Prahy a jel na Kozí na tvrz blíž od Ústie Sezemova. V tom kraji jsa, mnoh lidí k sobě přivinul svým kázaním (a na té tvrzi mnoho kázaní česky psal); odtud pak jel do jiného kraje, na Krakovec blíž k hradu Křivoklátu. Tu jsa, vyjiežděl do městeček, do vsi kázat, a zvláště kde zvěděl posviecenie neb který sňatek, tam jel; a kudyž se kolivěk obrátil, tam po něm lidé v zástupiech šli a jeli, a na voziech se se všech stran k němu vezli. Tu byl tak dlúho, až pak jel potom do Konstancie.

MAKSIM GORKIJ:

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Jak jsi to, čerte slepý, prkno přišil?! Nevidíš? Já tobě protru panenky!

— Dě-ětičky-y-y, cho-op-me se, chutně!

— Ju-uná-ácký ještě jede-en rá-áz! ... — prosebně táhl ze sebe kdosi vysokým hlasem.

Foma, švarný a statný, v krátkém soukenném kabátci a ve vysokých botách, opřev se zády o stožár a třesoucí se rukou pocuchuje bradku, patřil se zalíbením na čilou práci mužíků. Šum, vznášející se kolem něho, vyvolával v něm naléhavou touhu křičet, tahat se spolu s mužíky, sekati dřeva, vláčet břemena, komandovat — donutit všecky, aby obrátili naň pozornost svou a ukázati všem svoji sílu, obratnost, živou duši v sobě. Zdržoval se však a stál mlčky, nehybně: styděl se a bál se čehosi. Tísnilo jej, že je pánem zde nade všemi, a chopí-li se práce sám — nikdo že možná neuvěří, že pracuje prostě z dobré vůle, a nikoliv proto, aby je popohnal, aby jim dal příklad. A ještě možná, že si stropí z něho posměšek mužíci . . .

Rusý a kadeřavý chlapík s rozepjatým límcem u košile každou chvíli běhal mimo něj, brzy s prknem na rameně, brzy se sekerou v ruce: povyskakoval jako rozdováděný kozel, sypal kol sebe veselý, zvučný smích, žerty, jadrné nadávání a pracoval bez únavy, pomáhaje brzo jednomu, brzo druhému, bystře a obratně běhaje po palubě, zatarasené třískami a dřívím. Foma upjatě ho sledoval a cítil závist vůči tomuto veselému hochu, z něhož jen jen vanulo cosi zdravého, povzbuzujícího.

— Je jistě šťasten, — myslil si Foma a tato myšlénka vyvolávala v něm ostrou, bodající touhu jakýmkoliv způsobem ztrhati hocha, zahanbiti ho. Všichni kolem byli uchváceni žárem spěšné práce, všichni přátelsky a důkladně upevňovali lešení, chystali jeřáby, hotovíce se pozdvihnouti se dna říčního utonulou nákladní loď; všichni byli veselí a dobré mysli a — žili. On pak stál stranou od nich, nevěda, co má dělat, nic nedoveda, cítě, že jest nepotřebný v tomto velkém díle. S pocitem křivdy cítil, že jest zbytečný mezi lidmi, a čím více na ně patřil, tím více v něm rostla tato křivda. A nejvíce jej bodala ta myšlénka, že pro něho — pro něho přece všecko se to koná, a on — on tu k ničemu není . . .

— Kde je moje místo? — pochmurně si myslil. — Kde je má práce?... Či jsem zrůda nějaká? Mám síly neméně než kdokoliv jiný... K čemu mi tedy jest?

Řetězy zvonily, sténaly jeřáby, s hlukem rozléhaly se nad řekou rány seker a lodi se kolébaly pod údery vln... a Fomovi se zdálo, že se kolébá ne proto, že se kolébá paluba pod jeho nohama, nýbrž proto, že neumí na ničem pevně stát, že to jemu není souzeno...

Podnikatel, malinký mužíček s ostrou šedivoučkou bradkou a úzkýma očkama na šeré, svraštělé tváři, přistoupil k němu a řekl ne hlasitě, ale s jakousi zvláštní jasností v slovích:

— Všecko uchystáno, Fomo Ignaťjiči, všecko je nyní, jak náleží . . . S božím požehnáním, mohli bychom začít...

— Nu, začínej... — krátce řekl Foma, odvraceje se stranou od pronikavého pohledu úzkých očí mužíkových.

— Tak tedy sláva Tobě, Hospodine! — řekl podnikatel, beze spěchu zapínaje kamizolu a vzpřimuje se. Potom, obraceje pomalu hlavu, obhlédl lešení na lodích, oddělených pruhem vody asi pěti sáhů zšíří, a náhle zvučně vzkřikl:

— Na mí-ísta, dětičky!

Mužíci se rozběhli po lodích, živě se seskupili v jednotlivé těsně sražené tlupy u vratidel po palubách, a hovor jejich umlkl. Někteří bystře vyšplhali se na lešení a mlčky hleděli odtud, držíce za provazy.

— Hleďte, děti! — rozlehl se zvučný a klidný hlas podnikatelův. — Je-li vše, jak třeba? Přijde čas, babě rodit — přestane košile šít... Nu... modlete se k Bohu!

A hodiv čepici na palubu, podnikatel pozdvihl tvář k nebi a jal se vroucně křižovat. A všichni mužíci, pozdvihše hlavy k mrakům, rovněž začali z široka máchati rukama, žehnajíce prsa svá znamením kříže. Někteří modlili se hlasitě a temný, přidušený repot mísil se v šum vln.

— Hospodine, rač požehnati!... Přesvatá Rodičko Boží... Mikuláši spomocníku...

Foma poslouchal toto volání a ono uléhalo na jeho duši jako tíže. Všichni měli hlavy obnaženy, jen on jediný zapomněl smeknouti, čepici a podnikatel, skončiv modlitbu, důtklivě jemu poradil:

— Měl byste i vy poprosit Pána Boha...

— Ty si hleď svého díla... mne neuč! — hněvivě vzhlédnuv na něho, odvětil Foma. Čím dále šlo dílo — tím tíže a bolestněji bylo mu, an viděl sebe zbytečna mezi těmito lidmi pokojně přesvědčenými o své síle, hotovými pozdvihnouti mu několik desetitisíc pudů se dna říčního. Přál sobě, aby je stihl nezdar, aby byli všichni zahanbeni před ním, a v hlavě jeho se míhala zlobná myšlénka:

— Možná, že se ještě řetězy potrhají...

— Děti! Slyšte! — křičel podnikatel. — Začínat najednou všichni... Hospodine, rač požehnat! — A najednou tlesknuv rukama ve vzduchu, pronikavě zavolal:

— Do-o dí-í-la-a!

Dělníci zachytili jeho volání a všichni nahlas bujaře a s napětím zavolali:

— Do-o dí-la-a! He-ej....

Jeřaby hvizdely a skřípaly, hřměly řetězy, napínajíce se pod tíží, jež náhle na nich uvisla, a dělníci, opřevše se prsoma o rukojeti vratidla, rychli a těžce dupali po palubě. Mezi loďmi s šumem pleskaly vlny, jakoby nechtěly ustoupiti lidem od své kořisti. Všude kolem Fomy napínaly se a v napětí třásly se provazy, řetězy i lana, plazily se kamsi po palubě mimo jeho nohy, jako obrovští šediví červi, zdvihaly se vzhůru článek za článkem, s mlaskotem padaly odtud, ale ohlušující řev dělníků přikrýval všecky zvuky.

— Vše-cek do dí-í-la, do dí-la, do dí-la-a... — pěli ladně a majestátně. A do husté vlny jejich hlasů, jako nůž do chleba, zabodával se a řezal ji zvučný hlas podnikatelův:

— Děti-ički-i! Snažte se... na rá-áz... na rá-áz...

Fomu ovládlo podivné vzrušení: vášnivě se mu zachtělo vlíti se v tento bujarý řev dělníků, široký a mohutný jako řeka, v tento rozdražďující skřípot, hvízdot, mlaskot železa a bujný pleskot vln. Od silné touhy pot vystoupil mu na tváři, a najednou, odtrhnuv se od stožáru, velikými skoky vrhl se ku vratidlu, bledý jsa vzrušením.

— Na rá-áz! Na rá-áz... — křičel divokým hlasem. Doběhnuv k rukojeti vratidla, vrazil do ní prsoma a necítě bolesti, s řevem jal se choditi kolem vratidla, mocně se opíraje nohama o palubu. Cosi mohutného, horoucího lilo se mu v prsa, nastupujíc na místo onoho úsilí, jež ztrácel, toče pákou. Nevyjádřitelná radost hučela v něm a drala se na venek vzjitřeným křikem. Zdálo se mu, že sám, toliko svojí silou točí pákou, zdvihaje tíhu, a že síla jeho stále roste. Sehnuv se a skloniv hlavu jako býk, šel proti síle tíhy, pudící jej nazpět, přece však mu ustupující. Každý krok ku předu čím dále, tím více jej povzbuzoval, každá částečka ztracené síly ihned se nahrazovala v něm návalem žhoucí, bujné hrdosti. Hlava se mu točila, oči se nalily krví, neviděl nic a jen cítil, že mu kdos ustupuje, že vítězí, že ihned povalí silou svou cosi obrovského, co mu zastupovalo cestu, — povalí, zvítězí, pln jsa hrdé radosti. Poprvé v životě zakoušel takého mocného, oduševňujícího citu, a vší silou dychtivé, hladové duše své hltal jej, opíjel se jím a vyléval radost svou v hlučných, výskajících výkřicích v souladě s dělníky:

— Vše-ecek do dí-la, všecek do díla, do dí-la...

— Stát! Upevnit! Stát, děti...

Foma ucítil ránu do prsou a byl odhozen nazad...

— Ke šťastnému skončení blahopřejeme, Fomo Ignatjiči! — přál mu podnikatel a vrásky hrály na tváři jeho radostnými paprsky. — Sláva Tobě, Hospodine! Jste unaven, že?

Chladný vítr dul ve tvář Fomovu. Spokojený, chlubný šum vznášel se kolem něho; dobromyslně po sobě s přezdívkami pokřikujíce, veselí, s úsměvy na spocených tvářích, mužíci přistupovali k němu a těsně jej obklopovali. Roztržitě se usmíval: vzrušení ještě v něm neustydlo a nedávalo mu pochopit, co se stalo a proč všichni kolem něho jsou tak radostni a spokojeni.

— Sto sedmnáct tisíc pudů jako ředkvičku ze záhonku jsme vyrvali! — hovořil kdosi...

— Měli bychom od pána dostat na vědérko...

Foma, stoje na hromadě lanoví, hleděl přes hlavy dělníků a viděl: prostřed nákladních lodí, okrajem paluby zároveň s okraji jejich, objevila se třetí nákladní loď, černá, kluzká, rozbitá, opoutaná řetězy. Všecka byla zhroucena, jakoby byla opuchla po jakési hrůzné nemoci a, chorá jsouc, bachratá, uvisla nyní nad vodou mezi družkami svými, opírajíc se o ně. Zlomený stožár smutně trčel prostřed ní; na palubě, pokryté skvrnami rzi, tekly červenavé prameny vody, podobné krvi. Všude na palubě ležely hromady železa, černé, mokré trosky dříví, provazy...

— Zdvihli jste? — otázal se Foma, nevěda, co má říci při pohledu na tuto beztvárnou, těžkou massu, a znova cítě nevolnost při myšlénce, že jen k vůli tomu, aby vyzdvihli z vody tuto špinavou, rozbitou obludu, tak vzkypěl na duši, tak se rozradoval...

— Co že ona... — neurčitě řekl Foma podnikateli.

— Ona — to nic! Vyklidit ji co nejspíš, a kompanii asi dvaceti lidiček-tesařů na ni pustit — oni ji čile k podobě přivedou! — těšícím hlasem hovořil podnikatel.

A rusý chlapík, široce a vesele se usmívaje Fomovi do tváře, ptal se:

— Vódočky dostaneme?

— Dočkáš se! — drsně a přísně řekl mu podnikatel. — Vidíš — unaveni jsou lidé...

Tu mužíci začali hovořit:

— Jak nebýt unaven!

— Lehká-li to práce!

— Z nezvyklosti, jak známo, se unavíš...

— Z nezvyklosti i kaši jíst je těžko...

— Já nejsem unaven... — zamračeně řekl Foma, — a znovu se rozlehly uctivé pokřiky mužíků, stále těsněji jej obstupujících:

— Komu je práce pro zábavu, — je věc příjemná.

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 20. června 1902. Číslo 40.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

V. VERESAJEV.

LÉKAŘOVY ZÁPISKY.

Překládá dr. Zd. Foustka.

Skončil jsem kurs na medicinské fakultě před sedmi lety. Z toho může čtenář vidět, co je oprávněn žádat od mých zápisků. Zápisky moje — to nejsou zápisky starého, zkušeného lékaře, jenž klade účty ze svých dlouhých pozorování a rozvah, a jenž vypracoval určité odpovědi na všechny složité otázky lékařské vědy, ethiky a profese; to také nejsou zápisky lékaře-filosofa, jenž hluboko pronikl podstatu vědy a úplně ji ovládl. Já jsem — nejobyčejnější prostřední lékař, s prostředním rozumem a prostředními vědomostmi; já sám bloudím v protikladech, a rozhodně nemám sil rozřešit mnohé z těch těžkých otázek, jež nevyhnutelně rozřešení žádají a jež přede mnou vznikají za každým krokem. Jediná moje přednost je ta, — že jsem se ještě nestal člověkem profese, a že pro mne jsou ještě čerstvé a silné ty dojmy, kterým postupem času nevolky přivykáš. Budu psát o tom, co jsem vytrpěl, seznamuje se s medicinou, čeho jsem od ní očekával a co mně poskytla, budu psát o svých prvých samostatných krocích na lékařské dráze a o dojmech, jež jsem si odnesl ze své prakse. Vynasnažím se psát [illegible] a vynasnažím se psát upřímně.

I.

Na gymnasiu učil jsem se dobře, ale gymnasijní vědu přezíral jsem, jako většina mých soudruhů, z hloubi duše. Věda tato byla pro mne těžkou a nepříjemnou povinností, kterou z jakési příčiny bylo nutno odbýt, ale jež sama o sobě nepředstavovala pro mne rozhodně žádného zájmu: co mi bylo po tom, v jakém věku bylo napsáno „Slovo Daniela-Zatočnika*)“, či syn byl Otto Veliký a jak se tvoří trpný rod od „persuadeo tibi“? Rozvoj můj šel mimo školu, mimo školu získával jsem poznatky mne zajímající.

Vše to se ostře změnilo, když jsem přišel na universitu. V prvých dvou bězích lékařské fakulty přednášejí se teoretické přírodovědecké předměty — chemie, fysika, botanika, zoologie, anatomie a fysiologie. Tyto vědy poskytovaly poznatky, tolik pro mne nové a do takové míry vážné, že mne úplně zaujaly: vše kol mne a ve mně samém, na co jsem dříve hleděl očima divocha, rozjasnilo se mně a stalo se mi pochopitelným; byl jsem udiven nad tím, jak jsem mohl dožít dvaceti let, aniž bych se byl něčím takovým zajímal a něco takového znal. Každý den, každá přednáška nesla sebou pro mne nové „objevy“: já byl překvapen, poznav, že maso, totiž maso, jež jím ve spůsobě beefsteaku a kotlet, jsou ty tajemné „svaly“, které se mi jevily ve způsobě jakýchsi klubek šedivých nití; já dříve myslil, že ze žaludka tvrdá potrava jde do střev a řídká — do ledvin; mně zdálo se, že hruď při dýchání rozšiřuje se proto, že se do ní jakousi nepochopitelnou silou uvádí vzduch; já věděl o zákonech zachování hmoty a energie, ale v duchu jsem v ně naprosto nevěřil. Konečně jsem se přesvědčil, že i většina tak zvaných vzdělaných lidí má neméně dětinské představy, o všem, co je před jejich očima, a nepřekáží jim to. Zčervenají studem, nepodaří-li se jim odpovědět, v kterém věku žil Ludvík XIV., ale lehce se přiznají k neznalosti toho, co je to pára a od čeho světélkuje v temnu fosfor.

Pokud se týče anatomie, často lze slýchati, jakou těžkou a nepříjemnou stránkou jejího studia je nevyhnutelné preparování trupů. Skutečně, někteří ze soudruhů dosti dlouho nemohli přivyknout pohledu na anatomické divadlo, jež bylo plno rozervaných těl s kalnýma očima, vyšklebenými zuby a skroucenými prsty; jeden soudruh přešel též z tohoto důvodu na druhou fakultu: počalť trpět hallucinacemi, a zdálo se mu v noci, že ze všech koutů pokoje k němu se vztahují

*) Zatočnik = vězeň. „Slovo“ je důležitou památkou ruské literatury z 12. století.

okrvavené ruce, nohy a hlavy. Ale co mne se týče, přivykl jsem mrtvolám dosti brzo a s nadšením jsem proseděl celé hodiny nad preparací, odhalující přede mnou všechna tajemství lidského těla; během sedmi až osmi měsíců zabýval jsem se anatomií horlivě, celou svou bytostí se jí oddav, — a v této době názor můj na člověka se až podivuhodně zjednodušil. Šel jsem po ulici, sleduje chodce před sebou jdoucího, a chodec nebyl pro mne více než živý trup: hle, teď se mu skrátil gluttaeus maximus, teď — quadriceps femoris tato vypuklina na krku je podmíněna svalem sternocleidomastoideus; naklonil se, aby zdvihl hůlku, jež mu upadla, — to se skrátily musculi recti abdominis a přitáhly hrudní koš k pánvi. Blízcí, mně drazí lidé počali se v mých očích jaksi rozdvojovati: tato dívka, — v ní je tolik originalního a slavného, od její přítomnosti je mi v duši dobře a světlo, a zatím vše, co ji tvoří, je mi dobře známo, a nic v ní není zvláštního: na jejím mozku jsou tytéž závitky jako na stech mozků mnou viděných, její svaly jsou stejně na skrze prorostly tukem, který činí preparování ženských těl tak nepříjemným, a vůbec v ní není rozhodně nic vábivého a poetického.

Ještě silnější dojem než řečené vědy učinila na mne metoda, vládnoucí v těchto vědách. Šla v před opatrně a bez úchylky, nezůstavujíc bez bedlivého vyšetření nejmenší nepatrnosti, přísně kontrolujíc každý krok pokusem a pozorováním; a to, co na této cestě se prošlo, prošlo se úplně, nebylo možnosti, že se to někdy vrátí zpět.

Metoda tato působila proto tak opojně na rozum, že se neobjevila ve způsobě školních pravidel abstraktní logiky, ale vyplývala nevyhnutelně ze samé podstaty věci: každý fakt, každé objasnění faktu jakoby dotvrzovalo samo sebou zlatá slova Baconova: „non fingendum aut excogitandum, sed inveniendum, quid natura faciat aut ferat — nevymýšleti, nevybásňovati, nýbrž hledati, co činí a sebou přináší příroda“. Bylo by možno nevěděti ani o existenci logiky, — věda sama by přinutila osvojiti si její metodu úspěšnější, než nejlepší traktát o metodách; ona vychovala rozum do té míry, že každá úchylka od přímé cesty v ní samé, — tak asi jako „nezrušitelné zárodečné plasma“ Weismannovo nebo teorie o uzrávání, — přímo by v oči bila svou nevědeckostí.

Druhým kursem přípravné, teoretické předměty byly skončeny. Složil jsem pololékařskou zkoušku. Začaty práce na klinikách.

Zde karakter poskytovaných vědomostí ostře se změnil. Místo abstraktní vědy, vystoupil do popředí živý člověk: teorie o zánětu, mikroskopické preparáty nádorů a bakterií učinily místo pravým vředům a ranám. Nemocní, zmrzačení, trpící lidé nekonečně dlouhou řadou začali táhnout před očima; lehce onemocnělé osoby na kliniky nejsou přijímány, — vše to byla utrpení těžká, vážná. Jejich nadbytek a rozmanitost působily na mne dojmem omamujícím; mne ohromilo to, jaké množství utrpení existuje, jakou rozmanitost nejjemnějších, neuvěřitelných muk nám připravila příroda, — muk, na něž jediný pohled působí na srdce tíživě.

Brzy po zahájení klinických prací byl uložen na kliniku starších kursů zelinář, onemocnělý tetanem.*) Chodili jsme se na něho dívat. V sále bylo ticho. Nemocný byl mužík mohutného vzrůstu, ramenatý a svalnatý, s opálenou tváří; celý zalit potem, se rty rozkousanými od strašné bolesti, ležel na znaku, koule očima; při nejmenším šumu, při zvuku tramwaye na ulici, nebo při úderu dveří dole počal se nemocný pomalu prohýbati: zátylí bylo strženo do zadu, čelisti křečovitě se vtiskly jedna v druhou, takže zuby skřípaly a strašná, dlouhotrvající křeč zádových svalů pozdvihovala jeho tělo na posteli; od hlavy na všechny strany šířila se po podušce mokrá skvrna od potu. Před dvěma týdny pracoval nemocný bos v zahradě a zarazil si do palce nohy střepinu; tato hloupá střepina způsobila to, co jsem právě viděl.

Strašné bylo nejen to, že existují taková muka, ale ještě strašnější bylo to, jak l e h c e se získávají, jak málo je před nimi chráněn i nejzdravější člověk. Před dvěma týdny by byl každý záviděl témuž zelináři jeho bohatýrské zdraví... Šel po dvoře silný, mladistvý pacholek, sklouzl a udeřil se zády o koryto; a hle, již šestý rok leží u nás na klinice: nohy jeho visí jako hadry, nemocný jimi nemůže pohnouti, pomočívá se a kálí pod sebe; bezmocný, jako nemluvně, leží tak celé dny, měsíce, roky, leží do proležení a není naděje, že se někdy vrátí, co bylo dřív... Tu celní úředník se zápalem sedacího nervu, přivedený mukami až k šílenství, křičí na profesora:

— Všichni jste podlci, šarlatáni! Tak mne zabijte, pro Bůh, — jen o to jediné Vás prosím!

Za krásného letního večera poseděl na zarosené trávě... (Pokračování.)

---

*) Řecký výraz pro ztrnutí.

NA LETNÍM BYTĚ.

Nedají mi spát vavříny, jichž dobyli si různí pisatelé o tom, jakých nabyli zkušeností z cest a letních bytů, a nutí mne to, abych sdělil své zkušenosti s velectěnými čtenáři. Předem připomínám, že líčení mé nebude oplývat mlékem a strdí chvály, ale za to jest vše pravda, a co není pravdivo, jest aspoň pravděpodobno, tak že nebude uveden žádný z velectěných čtenářů do rozpaků, má-li mi věřit, jako já byl jsem jsem v pochybnostech, když četl jsem různé ty dopisy. Když jsem na př. četl veřejnou stížnost výletnice pí. X., která hubovala na osvětlení polní cesty k výletnímu hostinci; neboť prý hostinský jim musel půjčit lucernu na cestu k nádraží; viděl jsem v duchu spanilou výletnici, jak si pošupuje domácí čepičku s pravého ucha na levé, béře šňupec (Brr!) a praví k sobě hlubokým basem: „To jsem jim zasolil na silnici, však oni mi sem přece nějakou tu lucernu dají!“ —

Lékaři doporučují pobyt na venkově v letě na zotavenou, ale většina Pražáků nesouhlasí s nimi, zvláště ne ti, kteří míjí Stromovku, Letnou, Nebozízek, zahradu Kinského*) a ony sady, v nichž půda jest příznivější pěstování stromů než pěstování činžáků, a vyhledávají raději aromatické ovzduší rytířských sálů, upravených ze starých konířen a kůlen v různých pivovarech a pivnicích a zavane-li je nepříznivý vítr někam ven do vesnického zákoutí, jsou nešťastni, když nenaleznou dobrého piva a hráčů do dardy.

Nepatřím k tomuto druhu městských obyvatelů, naopak jsem velkým ctitelem přírody. Mrzí mne jen, že ta příroda je k měšťákům tak skoupá. Nic neposkytne jim z první ruky, i tu sklenici vody si musí zaplatit, a měšťák vracívá se z přírody s prázdnými kapsami jako z pelechu loupežnického.

Nedivte se tedy, že jsem svědomitě v úvahu bral svůj měšec, jenž jest pravou protivou svého druha, z pohádky vám známého. Ten byl pořád plný, i když se z něho ubíralo — já do svého měšce stále nasypávám, a on, prokletý, pořád jest prázdný. „Truchel pěšec, lačen měšec, co tu učiniti? Sobě odtušiti, bohu poručiti.“

I odtušil jsem sobě, že prožiju dovolenou v Praze a prohlédnu si pražské památnosti, jichž by tak mnohý Pražák nepoznal, kdyby je nemusel navštívit s hosty z venkova. Ráno jsem vstal v 9 hodin — jaká slast! — nic na práci. Jdu do kavárny. Místo sklepníků spatřím několik umazaných lidí, kteří cákali vodou po stěnách. Jdu do druhé kavárny, tam zrovna „pačokovali“. Uprostřed stály štafle a kavárna byla přehrazena plátnem, ale i za tou plátěnou hradbou bylo plno prachu a zápachu. Ve třetí kavárně zrovna dávali nový práh. Po sokolsku přeskočil jsem prkna, přelomil jsem sice při tom hůl, ale nepodlezl jsem a konečně jsem posnídal.

Když jsem přišel do hostince na oběd, také tam malovali.

„Vždyť jste malovali nedávno!“

„Jó, prosím, tady „u vedle“ mají secesi, tak my musíme mít taky. Račte, vašnosti, do zahrady.“

Zahrádka malá jako dlaň, stromečky jako z jesliček, ale byl jsem tam sám, měl jsem tedy místa dost. Sklepníci byli ke mně velice pozorni, pořád mi ometali saze se stolu. Bohužel padla mi jedna saze na omeletu, tak že omeletu nebylo pod ní ani vidět. Nechci se o tom blíže vyslovit, aby si někdo nemyslil, že chci spáchat otřepaný vtip na malé porce. K večeři jsem šel jinam, ale mnoho jsem si nevybral. Byli jsme tři hosté na 7 sklepníků, ale ti, místo aby si nás vážili, posílali jeden druhého pro pivo a do kuchyně. Buď měli na nás zlost, že jim kazíme letní prázdniny, anebo si mysleli, že nejsme asi tuze nóbl, když nemůžeme jet ani na letní byt. To mne roztrpčilo. Když teda o nás tady nestojíte, půjdu tam, kde si mne budou více vážit.

Druhého dne časně ráno byl jsem na nádraží. Rozumí se, že nezamířil jsem do Štěchovic nebo do nějakého blízkého místa, kde očumuje 1 strom 17 lidí, kde dostanete za zlatku k obědu místo masa staré podešve s papírovým ubrouskem a lžíci, jakých je kilo za 60 krejcarů, kde dají si platit po pražsku a obsluhují po venkovsku.

Nikoliv; chtěl jsem pobýt několik dní na opravdové vesnici, neolízané kulturou.

Jel jsem výtečnou Františkovou dráhou. Konduktér vstrčil mne do vozu čerstvě natřeného (ze starého nový) a nechal mne půl hodiny v něm na stanici. Když mi ze zápachu bylo špatně, nechtěl mi ani dát skleničku koňaku, to prý nemají „pasírováno“. Myslel jsem si: však kdybych byl okresním hejtmanem a jezdil zadarmo v první třídě, jinak bys se mnou jednal, chlapíku. Musel bys mi dát zvláštní kupé. Ale nechtěl jsem s s ním zlobit.

Nechal jsem si vak na nádraží u vrátného a šel jsem ze stanice 3 hodiny pěšky, poněvadž jsem nechtěl čekat na poštu do večera. Račte posoudit velikost místa dle toho, že je tam pouze jeden hostinec! Když jsem vkročil do něho, měl jsem strach usednout, abych něco neodnes. Rozprostřel jsem si zbytek novin na lavici (polovice přilepila se mi na čerstvý lak v kupé) a usedl jsem přece. Sedím tak asi čtvrt hodiny bez piva, nikdo mi nic neříká, ani hostinský, ani hostinská, ani jejich dcera. Konečně bylo to hostinskému už hloupé. Oslovil mne:

„Poslouchejte, tady nemůžete sedět, sem přijdou páni.“

„Já jsem také pán.“

„No, ale to jsou páni z Prahy!“

„No, ale já jsem také pán z Prahy.“

„Ale ti páni zde budou obědvat.“

„Ale já zde budu také obědvat.“

„Vždyť jste si ještě nic neobjednal.“

„Vždyť jste se ještě neptal, zdali něco chci.“

„No [illegible]“

„To, co ti ostatní, jiného nic.“

„To je hrozné, to je hrozné!“ naříkal si hostinský. „Nikdo nic neřekne a teď se mi jich sem nahrne. To už je pozdě!“

„Vždyť máte teprvé 11 hodin.“

„No [illegible]“

„Kdykoli, třeba ve dvě hodiny.“

„Co [illegible] Kdo pak to jak živ slyšel!“

„Teď mi dejte především pivo.“

---

*) Jistý obrázkový týdenník píše důsledně Kinská zahrada. Dle toho můžeme očekávat brzy Nejedlou knihu, Veselou truchlohru a Smutnou mluvnici. Avšak dle mluvnice Gebauerovy říká se: zahrada Novotného, Krejčího atp., poněvadž ze jmen Novotný, Krejčí atp. v jazyce spisovném jmen přivlastňovacích není.

„Zas pivo. K [illegible] jednomu hostu mám narazit!“

„Tak se [illegible] celý soudek.“

„Jo, co pak bych dal těm ostatním? Tak já vám to pivo teda dám, ale sedněte si ke druhému stolu,“ [illegible] vyjednávat. Byl už úplně [illegible] z [illegible]nosti. „Oni tady ti páni byli v 9 hodin a seděli zde.“

„Až přijdou, tak si sednu jinam. Dostane se zde někde byt?“

„Chcete zde zůstat jako na leto?“

Když jsem přisvědčil, stal se hostinský přívětivějším, doporučil mi byt u pantáty Bezouška. Jméno zamlouvalo se mi svou něžností, tak jsem najal komůrku za 15 zlatých měsíčně a hned jsem zaplatil. „Nikde není vzduch tak zdravý v celé vesnici jako u nás,“ ujišťoval mne pantáta. Okno bylo do zahrady, ale v komůrce páchlo jako po špinavém prádle. Nu, co na tom, budu většinou venku.

Když jsem se navrátil z prohlídky bytu, zastihl jsem „pány“ už u oběda. Byli to „průchodní“ Pražáci. Hubovali na špatné pivo, ale pili statně. Hostinský sotva jim stačil nosit a dával nepokrytě svou mrzutost na jevo. Zdálo se, že je to baví, neboť dopíjeli každý zvlášť. Když hostinský čekal se sklenicí v ruce, hnali ho pro pivo, a když se vrátil ze sklepa, už měl zas některý dopito. Však vám nebude později tak do smíchu, pomyslil jsem si a spokojil jsem se s jednou sklenicí ponuré tekutiny. Oběd ostatně byl dosti dobrý a laciný: kuře za 30 krejcarů. Pražáci odjeli v najatém povoze a klid zavládl v hospodě. Odpoledne byl jsem v lese a užíval jsem zdravého vzduchu. Jen že když jsem si lehl pod borovici, pokousali mne mravenci, kteří táhli dlúhým tahem přes mé spodky. Ovšem že jsem jich za to hodně pošlapal; neměli ku průvodu policejního povolení, tak jaké pak ohledy?

Pantáta Bezoušek tvrdil, že je to zdravé, když poštípou mravenci. Jedna paní tam kdysi byla, ta se nechávala schválně od mravenců seštípat. Měla „regma“ v nohou. K večeru mne poštípali komáři. Pantáta Bezoušek tvrdil, že si na to zvyknu.

Večer sešla se v hostinci vesnická honorace: starosta, řídící, lesní a můj domácí. Starosta vyhlížel jako čeledín, lesní jako hajný a řídící ve dlouhém šosáku a s dýmkou v ústech, když mi ho Bezoušek představoval: „To je náš pan řídící“, usmál se dobrácky a pravil: „To byste neřek, viďte?!“ Má malé služné a mnoho dětí, tak zatím sedlačí, než ta oprava přijde.

Když jsem prohlásil, že dardu nehrávám, zdálo se, že je to mrzí. Pustil jsem se tedy do hry a prohrával jsem znamenitě, tak že se se mnou velice spřátelili. Ale přece v 9 hodin starosta počal dřímat, což bylo znamením k rozchodu. Šel jsem s panem domácím, a to bylo dobře, neboť jeho sultán měl jaksi spadeno na mé světlé spodky. Umínil jsem si, že nazejtří koupím uzenici a navážu diplomatické styky s Vysokou Portou.

Ulehl jsem dosti unaven. Ale spát nebylo lze. Komůrka byla vedle chléva a koně tloukli do podlahy. Konečně jsem usnul. Ale probudilo mne klepání na okno. Ke své hanbě musím se přiznat, že jsem se velmi ulekl. Klepání se opakovalo a přidušený hlas volal: „Marjánko! Marjánko!“ Poněvadž se tak nejmenuju, věděl jsem hned, že to nepatří mně. Otevřel jsem okno a tážu se tajemné postavy: „Co si přejete?“ „Och!“ vyrazil ze sebe člověk před oknem, otočil se jako na obrtlíku, pádil přes záhonky a přeskočil nízký plot. Nahnul jsem se oknem. Sultán místo co by měl pronásledovat vetřelce, počal štěkat na mne do okna. Pěkný hlídač! Ostatně pochopil jsem brzy shodu okolností. Patrně Marjánka spávala dříve v mé komnatě, neznámý zmizelý navázal styky s Vysokou Portou už přede mnou. Nu, mladost — radost!

Usnul jsem podruhé. Ale zbudil mne kohout. Kokrhal pivním basem tak špatným, jako bylo to pivo. A zbudil mne podruhé a potřetí. Za ním kokrhali ostatní kohouti ve vsi po řadě. Když poslední přestal, náš zase začal. Ale usnul jsem přece znovu. Zbudilo mne nové zaklepání na okno. Poněvadž to poprvé dopadlo tak dobře, objevil jsem se beze strachu u okna. Stáli tam dva muži, ale neutíkali. Mladost, radost, ale — všeho moc škodí. „Co už zase chcete?“ vyjel jsem na ně rozhorlen.

„No, co chceme, kořalku chceme.“

„Tak si jděte do hospody, ochlastové!“ osopil jsem se na ně.

„Co že? My že jsme ochlastové? My jsme přece přišli sekat a máme dostat kořalku.“

„Aha, tak. To si jděte tedy k hospodáři.“

„Kam k hospodáři?“

„Kam chcete. Třeba do pekla.“ Bouchnul jsem oknem.

Slyšel jsem hovor, pak klepali na jiné okno, dvéře se otevřely, zas hovor, pak vše ztichlo. Ale na na dlouho. Sekáči naklepávali kosy. To trvalo dosti dlouho, snad to dělali schválně. Pak začalo to: Vššš—vššš! Sekali obilí někde blízko okna. Tyto něžné zvuky mne uspaly. Ne na dlouho. Za chvíli slyšel jsem děvečku. Nadávala kravám, krávy bučely, koně dupali.

Venkovský klid, venkovský klid! Když jsem vstal, byl jsem jako polámaný. Hledám boty, které jsem postavil večer přede dvéře, aby mi je ráno vycídili. Byla tam pouze jedna umazaná. Vzal jsem za vděk s málem a vyskákal jsem přes síň o jedné noze. Sultán ležel na hnoji a pochutnával si na mé druhé botě. Patrně chutnalo mu leštidlo pražské; neboť tam na vesnici boty leštidlem nemažou. Koupím mu místo uzenice krabici leštidla.

Vzali mu botu (já jsem se ho bál), ale [illegible] jí scházela i s kusy kůže. „On je to mladý pes, všecko žere,“ omlouval ho pantáta. „Nesmíte si boty nechávat přede dveřmi.“ Škoda, že dobrá rada vždy přichází pozdě.

Poslali boty k ševci. Ale co zatím dělat? V komůrce jsem nemohl vydržet pro mouchy. Beztoho ráno jsem se podivil, že jsem dostal píhy. Po umytí však se píhy ztratily.

„Jó, při chlévě se vždy mouchy drží,“ pravil pantáta.

Umínil jsem si, že o Bezouškovi napíšu nějakého „Kmotra Rozumce“, tak se mi jeho výroky zamlouvaly. Radil jsem se s ním, zdali bych si nemohl někde boty vypůjčit.

„To je těžké,“ pravil pantáta. „Kdo má boty, tak má jedny. A někdo ani těch nemá. To mám já, starosta, pan lesní, hostinský, učitel a kdo pak ještě... Jó, holečku, my jsme rádi, když seženem na daně. Kde pak boty!“

Konečně vzal jsem za vděk dřeváky. Ale upadl jsem v nich přes práh a div nerozbil si nos. Rozhodl jsem se tedy, že budu knajpovat a šel jsem bos do lesa. Vyhnali mne tiplice, které mne chtěly

ustípat. Snad je to také zdravé. Musím se zeptat pantáty. Na zpáteční cestě vrazil jsem si trn do nohy. Dobře mne lékař varoval před knajpováním, že to pro mne není!

Po svačině trhal jsem švestky u včelína a poštípaly mne včely. Pantáta Pantáta Bezoušek tvrdil i o tom, že je to zdravé. Jen kdyby to tak nebolelo!

Švec se opil a botu mi nespravil, tak jsem raději večer vyseděl doma, abych zase nepřišel k nějakému úrazu. Psal jsem domkáři Spěšnému žádost o posečkání daní. Slíbil mi husu, když to dobře dopadne. Tak si na ní pochutnám, jako mu posečkají daně! Jeho bratr má syna a chtěl by ho osvobodit od vojny, tak zdali bych mu tu žádost napsal, když jsem tak hodný. A jestli nemám něco ke čtení.

I kde pak bych to vzal! Měl jsem s sebou jedny noviny, a z těch se mi inseráty přilepily na lakování ve vagoně a politika na špínu v hospodě. Ještě dobře, že se to tak hodilo.

V noci se mi zdálo, že mne chtěl zastřelit četník, poněvadž jsem psal domkáři žádost o slevu daní. Sliboval jsem, že se toho už vícekráte nedopustím, a když to na četníka neúčinkovalo, chtěl jsem se spasit útěkem. Při tom jsem tak sebou házel, že jsem se probořil v posteli. Spal jsem do rána v sedě. Zlatý odpočinek!

Na třetí den ráno dostal jsem konečně botu. Obul jsem se a jdu na procházku. Tak se mi to zas jednou po dlouhé době krásně chodilo v botách, že jsem se pojednou nevěda jak octnul až na nádraží. Zrovna vypravovali vlak k odjezdu. Takovou krásnou příležitost nechtěl jsem propást (vždyť jsem jich tak mnoho zmeškal!). Vyzvedl jsem si tedy vak u portýra, vsedl jsem do vlaku a hajdy do Prahy!

Do Mrzuté Lhoty!

Svým ctěným přátelům a známým, s nimiž jsem se pro krátkost času nemohl rozloučit, vzkazuji tímto srdečný pozdrav.

H. Měšťan.

DĚTSKÝ KOUTEK.

LEONORA POHORSKÁ.

CO TATÍNEK DĚTEM VYPRÁVĚL.

Ani jednoho večera nemá od těch drobných šotků pokoje. Kdykoliv se tatínek navrátí ze zahrady, už ho děti obsypou otázkami a oči jim svítí, že zas uslyší něco zajímavého, co se mu v zahradě přihodilo. (Otec těchto zvědavých diblíků jest totiž zahradníkem v Uhrách na ubohém zanedbaném Slovensku.) Tu nemají děti ani dobrých škol, ani zábavných knih nebo dětských časopisů pro poučení duše a proto všecka mysl jejich upjata jest toliko k milé přírodě. A proto první otázky jejich byly dnes: — Co dělají špačci? A kolik jich v zahradě hnízdí? —

— O chudáci špačci! — odpověděl tatínek.

— A proč chudáci? Vždyť už teď není zima a k tomu začínají už hojně lítati chrousti — — proč tedy jsou chudáci?

— Inu protože jim nezbední kluci, chudobní nevědomci nebo snad i suroví hlupci nedají pokoje. Sotvaže se jim mláďata vylíhnou, už po nich pasou. To jsem se vám dnes hrozně rozlobil!

— Proč? Vybral někdo v zahradě špačky?

— To by tak ještě scházelo! Ne, ale dělník Valášek (Adam) vyslídil tam jedno hnízdo a povídal, kdybych prý věděl, jaké jsou to chutné „ptáčence", že bych si je hned vybral. Nebo abych jemu dovolil.

— Ty bohaprázdný chlape! povídám — nestydíte se ptáky vybírat?

Valášek dal se do smíchu a bratr jeho Pavel živě dosvědčoval, jakou že jsou pochoutkou pečení špačci. Že prý jich v neděli doma na sadě vybral na staré hrušce šest, žena že mu je usmažila na oběd a byli prý tak tlustí a chutní, „veru, jako pampuchy"! (koblihy).

— Že se hříchu nebojíte! povídám a vysvětluji, jak jsou špačci užiteční, jaké množství jen chroustů pohubí, když krmí mláďata. Valášci oba se usmívali, jako bych mluvil více, než je pravda.

— Ale predsa len dobré mäso též majú. — dodal Pavel.

To mne dopálilo. Jděte teď rychle vykopat ještě ty ostatní smrčky a vy ženy vemte srpy a hybajte před továrnu skosit trávníky. Poslal jsem je pryč, abych byl sám a nemusil myslit na Valáškovy řeči. Byl jsem mrzut. Pořád jsem v duchu přemýšel o tom, proč ten lid jest tak otupělý, ačkoliv ustavičně s přírodou se stýká? To všecko, milé děti, zaviňuje také bída, otroctvo, pálenka a — nedostatek dobrých škol.

Sluníčko náhle a pěkně vysvitlo. Byl jsem rád, neboť od rána se stále mračilo. Zdvihnul jsem s pařenišť okna a začal jsem prohlížet okurky. Kvetly už hojně; i díval jsem se, jestli snad odkvetlé plody nezačínají hníti, protože bylo pořád deštivo a zamračeno. Když už mne od obýbání bolelo v zádech, narovnal jsem se a dívám se tak po salátových záhonech naproti a vidím, jak tam jeden špaček hbitě šuká a sem tam poskakuje. Byl to sameček starý, takový pěkný! Nehýbal jsem se. Některé saláty ležely už od

rána jakoby [illegible]ty a svadlé a těmto svadlým salátům věnoval milý špaček velikou pozornost. Popadnuv svadlý salát, odhodil ho stranou jak by nic, vrazil do země zobák takřka až po oči, vrtal jím v ní jako roubíkem a za okamžik než sis pomyslil, vytáhnul — co byste myslili? —

—Dešťovku! — — volaly děti.

— — O nikoliv! — ponravu, takovou vám buclatou jako jelítko. Popadnul ji a odhopkoval na cestičku, kde si ji položil, klofnuv ji napřed několikráte do hlavy, aby jí nenapadlo zavrtat se znova do země. Dívám se na tu práci — co teď dál? Milý špačíček běžel hopky zas nazpět do salátu, odhodil znova obratně jeden svadlý salát, zaryl hluboko zoban, opět vytáhl takové jelítko — ponravu a zase hajdy s ním na cestičku — a zase klof! nechal ji tam ležeti. A znovu hopky do salátu, týmž způsobem zmocnil se i třetí a čtvrté ponravy.

Ale co s nimi teď? Všecky vám je, jednu vedle druhé, směstnal do zobáku a měl co dělat, aby se s tou tíhou zvednul k letu. Dívám se za ním a on frrr! těžkým letem ze zahrady, přes silnici na vysoký topol, kde měl v díře své mladé. Ani nevíte, jakou jsem z toho měl radost a jak velice jsem se podivoval té dovednosti malého ptáčka. A nejvíce divil jsem se tomu, kterak pozná, že pod zvadlým salátem musí býti ponrava. To už je opravdový rozum!

Počkejme, povídám si, zavolám teď oba ty Valášky; nechť vidí své oči. Však špaček za minutku jistě tu bude. Popošel jsem dále do zahrady, kde se přesazovaly smrčky a kývám rukou na dělníky Valášky. Když přišli, byli hrozně zvědavi a ptali se, kde že to jest? Nedůvěřivě na mne hleděli, myslíce, že za ty usmažené ptáky nějaký žert na potrest s nimi ztropím.

— Tu se skrčte k pařeništi, povídám, chovejte se tiše a dívejte se na salátové záhony.

Chlapi, skrčivše se, jak jsem jim kázal, očekávali napjatě. Nečekali jsme dlouho — frrrr! už tu pan špaček byl. Zase započal svou práci: odhodiv suchý salát, vrtal zobákem v zemi tak dlouho, až vytáhl ponravu. Odnesl ji na cestu a vrátil se opět, aby vyvrtal druhou. Teď už dělníci viděli dosti, myslím si. Jeden z nich se pohnul, špaček se leknul a popadnuv své dvě ponravy, uletěl k mláďatům na topol.

— Nu, co tomu říkáte, Valášci, nemá to ptáče lepší rozum než vy?

— Veru, pán zahradník, veru že má! Teraz už jim naozaj verím, že je to ftáča velmi užitočné, — povídá Pavel.

A Adam dodal: — Kebysom sám na vlastné oči nevidel, neuveril bysom!

— A teď povězte, či byste nezasloužili za ty smažené špačky takovou jednu, že by vám hned také naskočil „pampúch" na tváři!?

— No, veru, mi dajú jednu po za ucho, pán zahradník! — povídá Pavel.

Byl jsem rád, že jsem ho přesvědčil o lepším. — — —

— A za ucho jsi mu dal, tatínku? — povídá malý Vláďa.

— I toť se rozumí, že ne!

PĚTILETÍ STARCI.

Kráčeli před maman vedouce se spůsobně za ruce. Velice hodní hošíkové! Nekymáceli rukama, nekymáceli nohama, nekymáceli tělem. Šli volně a velice spůsobně po uhrabaném stezníku parkovém, vinoucím se sametem trávníků. Nekřičeli, nevýskali... velice spůsobně šeptali o černém kosu, který nedaleko hopkoval po záhonech sedmikrás, a očima mrkajíce a bradičkama malounko — ale jenom zcela malounko! — pohnuvše, ukazovali si rozpustilého vrabčíka, jenž s rozcuchaným druhem proháněl se křovinami parku a křičel, z plna hrdla křičel... Jaký je nezvedený! Kdež pak oni! Jistě je maman s nimi spokojena, a kdyby je viděla paní doktorová z hořejšího poschodí nebo paní radová, jistě by je pochválila.

Tiše, vážně, šeptajíce opatrně a vedouce se za ručky kráčeli ti dva starci středem nádherné, k jásavému a bujnému životu se probouzející přírody... Dk.

Listárna redakční. Pan A. K. „Při vypravování báchorek — pohádek — může býti účel a způsob dvojí: buď národopisný, a pak spisovatel béře na se povinnost historika, nemá práva pranic, ani nejmenšího, změniti, zkrášliti, přidělati, ni ve formě ni ve věci, aby k nám z jeho báchorek mluvil národ sám, který chceme poznati: aneb může být účel a způsob básnický, to jest spisovatel používaje pouze materiálu národního, snaží se jenom vypravovati pověsti co možná nejpůvabnější a nejkrásnější, idealisuje, aniž povinen jest, naložiti si jakákoli pouta, může spojovat několik báchorek v jednu, vylučovat části, přijímat krásné situace jinonárodní, zkrátka počíná si ve formě i předmětu tak, jak se líbí jeho básnickému geniovi." Tak soudil Havlíček, když posuzoval Národní báchorky a pověsti Boženy Němcové, a tak je tomu i podnes. Němcovou zařadil Havlíček mezi ty básníky — Vaše pohádky v každém případě jeví nepochopení pro věc, místy paškvil. Pohádka lidová je vzácné koření, žádný hospodský guláš.

MAKSIM GORKIJ

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Jako hra...

— Tak jako s babou se podováděť...

Jen rusý chlapík pevně stál na svém:

— Vaše urozenosti! Na vědérko kdybyste nám dal, což? — hovořil, usmívaje se a vzdychaje.

Foma hleděl na bradaté obličeje před sebou a cítil v sobě touhu říci jim něco ponižujícího. Ale v hlavě jeho všecko jako kdyby se bylo spletlo, nenacházel v ní nijakých myšlének a na konec, nejsa si vědom zplna svých slov, hněvivě řekl:

— Jen byste pili a pili! Všecko je vám jedno, ať děláte cokoliv! Ale abyste porozvážili — proč? zač? Fich, vy!

Na tvářích lidí, obklopujících jej, objevily se rozpaky: modré a červené bradaté postavy začaly vzdychat, podrbávat se, přešlapovati s nohy na nohu. Mnozí beznadějně se podívavše na Fomu, odvrátili se stranou.

— Nu, ano! — vzdychnuv řekl podnikatel. — To — to nic nevadí! Totiž to — abychom porozvážili, co k čemu a jak... Toť pravá slova... z rozumu...

Rusý chlapík držel se svého zvláštního mínění; dobromyslně se usmívaje, mávl rukou a prohlásil:

— Přemýšlet nad prací nám nenáleží! Je-li — lámej ji! Naše dílo je prosté: vylámat rubl a — sláva Tobě, Hospodine! My všecko dovedem udělat . . .

— A víš ty, co třeba dělat? — drážděn jsa odporem, vyptával se Foma.

— Ale všeho třeba... i toho, i onoho...

— A jaký smysl je v tom?

— Smysl je ve všem jediný našemu stavu... na chleba, na daň si vydělat — a žít! A je-li ještě co, také se napít...

— Ech, ty! — povržlivě vzkřikl Foma. — Že mluvíš také!... Čemu ty rozumíš?

— Což je naše věc, abychom rozuměli? — řekl rusý chlapík, potřásaje hlavou. Již mu bylo nudné mluviti s Fomou; pojal již podezření, že jim nechce dát na vodku a zlobil se trošku.

— Tak je to! — poučujícím tonem řekl Foma, jsa uspokojen, že hoch mu ustoupil, a nepozoruje postranních posměšných pohledů. —

— Kdo věci rozumí... ten cítí, že je potřeba — věčnou práci konat!

— Čeho Bůh žádá, rozumíte? — vysvětloval podnikatel, obhlížeje mužíky; a nábožně vzdychnuv, doložil: — To je pravda... och, pravda je to!

Ale Foma oživován byl touhou pověděti cosi důkladného a pádného, takového, aby se všichni tito lidé začali chovati k němu nějak jinak, neboť se mu nelíbilo, že všichni kromě rusého hocha mlčí a hledí naň nepřívětivě, zpod obočí, takovými tesknými, pochmurnými zraky.

— Třeba je takovou práci dělat, — hovořil, pozdvihuje obočí, — takovou... aby za tisíc let lidé řekli: tohle bogorodští mužíci udělali... ano!...

Rusý chlapík s údivem vzhlédl na Fomu a řekl:

— Což máme Volhu vypít? — Potom však frkl, a zavrtěv hlavou, prohlásil: — Toho my nedovedeme... pukneme všichni!...

Foma byl zmaten jeho slovy a pohleděl kolem sebe: mužíci se usmívali přimračeně, povržlivě, kousavě... A tyto úsměvy ho bodaly jako jehly.

Jakýsi seriosní mužík s velikou sivou bradou, do té chvíle neotevřevší úst, náhle je otevřel, přistopil k Fomovi a pomalu promluvil:

— A kdybychom i Volhu do sucha vypili, a ještě tamhletu horu k tomu zajedli — i to se zapomene, vzácný pane. Všecko se zapomene... nebo život je dlouhý... Takových skutkův, aby nade vším vysoko trčely — my nemůžeme vykonat... Lešení tuhle — to dovedem postavit...

Řekl, a skepticky odplivnuv sobě pod nohy, lhostejně odešel od Fomy, ztrativ se v zástupu, jako klín ve dřevě. Jeho řeč nadobro dorazila Fomu; cítil, že mužíci ho považují za hloupého a směšného. A aby zachránil svůj význam vládčí v jejich očích, aby znova k sobě přivábil umdlenou pozornost mužíků, povypjal se, směšně nadmul tváře a důrazným hlasem vybuchl:

— Daruji — na tři vědra!

Krátké řeči vždycky jsou obsažnější a vždycky způsobnější vzbudit silný dojem. Mužíci uctivě se rozestoupili před Fomou, nízko se mu klánějíce a s veselými, děkovnými úsměvy mu děkujíce za štědrost přátelským, pochvalným hlaholem.

— Přesmýkněte mne na břeh, — řekl Foma, cítě, že znova vznikající v něm povzbuzení nevydrží v něm dlouho. Jakýsi červ ssál na jeho srdci a bylo mu teskno.

— Odporně je mi! — řekl, přišed do chaty, kde Saša v nádherných růžových šatech šukala kolem stola, rozestavujíc po něm vína a zákusky. — Odporně je mi, Aleksandro! Aspoň ty kdybys se mnou cokoliv udělala, což... jak myslíš?

Pozorně pohleděla na něho a usednuvši na lavici, rámě vedle ramene s ním, řekla:

— Je-li ti odporně — je patrno, že chce se ti něčeho... Čeho ti třeba?

— Nevím já! — zasmušile pohodiv hlavou, odvětil Foma.

— Přemýšlej jenom... hledej trochu...

— Já neumím myslit... Nevzchází nic z přemýšlení...

— Ech ty, [illegible] děťátko! — tiše a povzdechnouc řekla Saša, odsednouc od něho. — Zbytečná je ti hlava...

Foma nepochytil jejího tonu a nepozoroval pohybu. Opíraje se rukama o lavici, naklonil se před se a hleděl do podlahy, a mluvil, kývaje celým tělem:

— Mnohdykrát přemýšlíš, přemýšlíš — celou duši ti myšlénky jako smůlou olepí... A náhle všecko mizí z tebe, tak jako kdyby se bylo vše skrz na skrz provalilo kamsi... V duši máš tehdy — jako ve sklepě temno, syro a naprosto pusto... naprosto tam není ničeho! Až strašno je tam... jako kdyby to nebyl člověk, nýbrž rokle bezedná... Čeho je mi třeba?

Sáša úkosem vzhlédla na něj a polohlasem zamyšleně jala se zpívat.

„Ach zavěje vítr — mlha s moře sejde..."

— Hýřiti nechci... protivno je mi to! Všecko je jedno a totéž: i lidé, i zábavy, i víno... Zlým se stávám — tak bych všecky jen bil... Nelíbí se mně lidé... co jsou? Nijak jich nepochopíš — proč především jsou živi! I když pravdu mluví... koho poslouchat? Jeden mluví — to, druhý — ono... A já — nic nedovedu říci...

„Ach, protivno je mi bez tebe, milý, žít" — pěla Saša, hledíc na stěnu před sebou.

Avšak Foma stále se houpal a hovořil:

— Bývají chvíle, že cítím se vinen proti lidem... všichni žijí, hřmotí, a já se děsím a jen očima mrkám... A opravdu země pod sebou necítím... Což matka mně takovou necitelnost dědictvím zanechala? Kmotr říkává — jako led prý byla... A všecko ji táhlo kamsi... Hle i mne to táhne... k lidem táhne. Hned bych šel a řekl: „Bratří, pomozte! Naučte! Žít nedovedu! A jsem-li vinen, odpusťte!" Ohlédneš se — není ke komu promluvit... Nikomu není toho třeba... všecko je spřež! Ba, horší jsou ještě než já — já aspoň... já se stydím žít, jak žiju... ale oni — nic! Dělají a jednají dál...

Foma si ulevil důkladnou, neslušnou nadávkou a umlkl. Saša přerušila píseň a odsedla od něho ještě dál. Venku před oknem burácel vítr, vrhaje prach do skel okenních. Na peci švábi šustili, pobíhajíce po svazku cibule. Kdesi na dvoře žalně mručelo telátko.

— Hleď, ještě jeden nešťastníček se tam mučí.. Abys šel k němu; snad si do noty trefíte... — A položivši ruku na jeho kučeravou hlavu, žertovně šťouchla jej v bok...

— Kdybys ty si promyslil tohle: k čemu jste vy, takoví lidé, potřebni? Proč skřípáš zuby? Veselit se je ti protivno — práce se chop...

— Hospodine, — kývl hlavou Foma, — těžko je mluvit tak, aby tě pochopili... těžko! — A rozčileně [illegible] všecko znění [illegible]: — Jaká práce? Netáhne mne to k práci! Co to je práce? Jen název pouhý — práce, ale když do hloubky, na kořen pohledíš — nesmyslnost je to! Což toho nechápu? Všecko chápu, všecko vidím, všecko cítím!... Jenom jazyk mám... němý... Jaká kloudnost v práci? Peníze? Mnoho jich mám! Zadusit tě mohu jimi do smrti, zasypat i s hlavou... Podvod jenom je všecka ta práce... Vidím já ty pracovníky — nu a co? Chtivost mají velikou... a přece jen naschvál právě točí se v práci, proto, aby samých sebe neuviděli... Skrývají se, ďábli... Nu, osvoboď je jen od tohoto trmácení, — co bude? Jako slepí začnou se [illegible] sem a tam... ztratí všeliký smysl... s rozumem se minou! Já to vím! A ty myslíš, je-li práce, — že také vzejde z ní člověku štěstí? Ne, lžeš — tu ještě třeba jedné věci... tu — není ještě všecko!... Řeka teče, aby po ní jezdili, dřevo roste pro užitek, pes — hlídá dům... všemu na světě možno najíti odůvodnění! Ale lidé — jako švábi — naprosto jsou zbyteční na světě... Všecko je pro ně, a oni proč jsou? Aha?! V čem je jejich odůvodnění? Cha-cha!

Foma plál vítězstvím. Zdálo se mu, že našel cosi dobrého sobě a silného proti lidem. A cítě v sobě proto velikou radost, hlasitě se smál.

— Nebolí tebe hlava? — starostlivě se ho tázala Saša, zkoumavým pohledem hledíc mu do tváře.

— Duše mě bolí! — vášnivě vzkřikl Foma. — A proto bolí, že je... přímá... s málem se nespokojuje... Jí jen tu odpověď podej, jak žít, proč! Hle — kmotr... člověk s rozumem! Ten praví — život dělej! To je on jediný takový... Nu, zeptám se ho, počkej! Ale všichni praví — zahryzl náš život! Udusil náš život... I jich se zeptám... A jak to dělati život? Třeba jej proto v rukou držet... vládnout jím třeba... Ani hrnku neuděláš, nevezma do rukou hlíny...

— Poslyš! — opravdově pravila Saša, — podle mého musíš se oženit — v tom je vše!

— Proč? — trhnav rameny, otázal se Foma.

— Chomoutu ti třeba...

— Dobrá! Jsem živ s tebou... Jste všecky stejny, zdá se mi! Jedna než druhá málo sladší... Před tebou jsem měl jednu... z takových byla jako ty... Ne, ta ze své záliby... Zalíbil jsem se jí, proto... se uvolila... Hezká byla... ale jinak — všecko jedno, totéž, naprosto totéž jako u tebe, ač jsi ty hezčí než ona... Nu a — paní jedna se na mne zadívala... opravdová paní, šlechtična! Vyprávěli, veselá prý je... Ale já jsem jí nedostihl... Hm — ano... Bystrá, vzdělaná... v kráse žila...

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 6. července 1902. Číslo 41.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

HUSOVO ČÍSLO. - - - -

SVĚDEK PRAVDY.

Svědek pravdy jest muž, jehož [illegible] nezná toho, co se nazývá požitkem [illegible] ti bylo více nebo méně popřáno), jak příjemný jest požitek. Avšak jeho život byl se vším, co slove požitek, naprosto neseznámen; naprotí tomu do všeho [illegible] utrpení, [illegible] z vlastní zkušenosti, i když jsi zůstal ušetřen [illegible] člověka vynucuje! [illegible] do toho [illegible] zasvěcen, do toho [illegible] mezi lidmi [illegible] do vnitřních bojův totiž, do bázně a třesení, do [illegible] čemž se mluvívá ve světě všeobecněji. Svědek pravdy jest muž, který pro pravdu v chudobě, v nízkosti a pohrdání — pročež zneuznán, nenáviděn, povržen a tak v posměch uveden [illegible] pen. Vezdejšího chleba snad nemíval vždycky s dostatek — tak byl chud — za to však vezdejšího chleba pronásledování dostávalo se mu denně bohatě. Pro něho nebylo ani postupu ani povýšení, leda ponížení, takže klesal vždy hlouběji krok za krokem. Svědek pravdy, jeden z pravých svědkův pravdy, jest muž, kterého bičují, týrají, z vězení do hatě. Pro něho nebylo ani postupu ani povýšení, jeho povýšení, kterým přijat bývá do první třídy křesťanské pravých svědkův pravdy — posléze jest ukřižován nebo sťat aneb upálen. Jeho bezduché tělo, katem nepohřbeno, zůstává na odlehlém místě [illegible] pravdy! — anebo bývá na popel spáleno a na všecky strany rozmetáno, aby byla smazána veškerá stopa vyvrhele světa, jímž se tento apoštol stal podle svých slov.

To jest svědek pravdy, jeho život, smrt a pohřeb.

Sören Kierkegaard.

KDYŽ ULÉTALA V DÁL . . .

Když ulétala v dál ta duše [illegible] čistá
nad ohněm hranice, jenž její tělo rval
[illegible] zaslepen, jenž [illegible] jménem Krista
zas spáchal násilí, zas pravdu pošlapal,
nad městem pochmurným, jež tyčilo své věže
do vzduchu jasného a modrého tak svěže,

tu sobě pravila: „Ó, musím ještě jednou
se domů podívat, než opustím ten svět,
na drahou rodnou zem. Než ranní mhy se zvednou,
tam musím dospěti.“ A hned se dala v let
přes vody, přes lesy, přes role, nivy, stráně,
přes chaty chudobné, přes pyšné chrámy Páně.

Již pozdní byla noc, když doletěla cíle.
Tam dole ležela ta země v klínu hor.
Tu les se černý mih', tam stavení zas bílé
a onde chmurný hrad se zdvihal na obzor.
Tu duše radostně zamávla perutěmi
a hbitě snášela se blíž a blíž té zemi.

Ta zem buď nespala, neb sen ji hrozný tížil.
Jak obr zmítala se v loži kamenném.
Dech těžký, trhaný se z mocné hrudi hřížil —
slyš! teď jak udeřil by v skálu ramenem,
teď jakby zachvěly se rtové vášně křečí...
A nocí užaslou se nesly tyto řeči:

Les hučel divoce: „Dám všecko svoje dříví.
Je tvrdé, staleté. Jen noste sekery!"
„A já," tak šumělo to z mladé, bujné nivy,
„já ráda přinesu své plody veškery."
V řek vlnách zalesklo se tisíc zlobných očí:
„My mosty strháme, nás nikdy nepřekročí!"

A hora pozdvihla své vzdorovité čelo:
„Zde rvete balvany v mém těle žulovém!"
„Sem pojďte kule lít!" tak z rybníků to znělo,
jichž voda žhavým vřít se zdála olovem.
A průsmyk šklebil se: „Já v loktech svých je zdrtím".
A propast volala: Já jícnem svým je zhltím!

Ze stájí zavřených se dralo koní ržání
a kopyt dusoty a nepokoj a ruch.
Skot bučel ve chlévech; co chvíli v ulekání
se k dveřím obracel a zkoumavě ssál vzduch.
Ve dvorcích odlehlých psi vyli rozezlení,
jak kdyby nepřítel se blížil ke stavení.

A v jizbách setmělých, tam muži staří, mladí
noc dusnou trávili, z nich nespal jediný.
Zrak vzňatý horečně v kout tmavý bloudil kradí,
kde chmurné, krvavé se líhly vidiny,
a odtud chvílemi se vracel rozpačitě
na spící ženy tvář, na dřímající dítě.

I rudy bouřily se ve útrobách země
a mocí tlačily se na vzduch, na světlo.
„Jsem měď!" „Jsem železo," to z hloubi znělo temně.
Což jak zpěv zástupů teď nocí proletlo,
pak v dáli hřmělo cos, jak rachot vozů těžký.
Hle, oheň červený vzplál na vrcholu Sněžky!

A zem už nebyla tam dole — bytost živá
a hrozná vstávala tam s tváří mstitele,
jak žíly napjaté síť řek se hnala křivá,
jak svaly zdvihalo se horstvo na těle,
a v hruď kde mohutnou se šířilo to tělo,
tam město veliké jak černé srdce hřmělo.

Tu duše zdvihla zrak a spjala ruce bílé:
„Ó, Pane, nedopusť, by pro mne zuřil boj!
Však pro Ni, pro Pravdu? Ó, slavné příští chvíle!!
Ty, Otče, dej jim sil a rány jejich zhoj.“
A dlouho modlila se nad tou zemí drahou,
až bílé ranní mhy se snesly nade Prahou.

Pak ticha k výšinám se vznesla u pokoře —
Hle! nebes pilíře již nad ní zaplály.
Z bran Slunce vyvedlo tam právě svoje oře —
blesk biče... zlatý vůz se valil do dáli.
Krev tryskla v oblacích, Noc vzdychla: „Dokonáno!“
Nad Čechami se probouzelo Ráno...!

Karel Scheinpflug.

ČECHOVÉ A NĚMCI NA POČÁTKU XV. STOLETÍ.

(Vyňato z Tomkových „Dějův university pražské“.)

Hlavní chyba pro budoucnost Pražského učení, kterou mělo více neb méně obecnou se všemi toho času universitami, a zvláště německými, záležela u veliké nepraktičnosti ve všem tomto tak vypsaném způsobu učení. Málo toho, co tak se ve školách přednášelo, hodilo se ke všeobecnému lidskému vzdělání, aniž to všecko postačovalo ke všem rozličným potřebám rozličných stavů, aby si z toho každý dle povolání svého nějaký prospěch pro své živobytí mohl vzíti; nýbrž všecko směřovalo hlavně jenom k účelům církevním, a vedlo se proto jednostranně. *Ústav takový nebyl vlastně jměním národu, nýbrž jednoho stavu toliko, totiž duchovního.*

Duchovnímu stavu patřila výhradně přední fakulta theologická; v právnictví pracovalo se skoro výhradně pro soudy duchovní, a mimo to jen v právě cizím, v zemi žádné platnosti nemajícím, tak že se soudcové a řečníci světští vždy jenom z praxí musili učiti; ve fakultě artistské trávilo se nejvíc času filosofií, naskrze zas ve službě vědy bohomluvecké stojící, a krom toho mnohými věcmi málo záživnými, které právě jen pro školu měly platnost; o fakultě lékařské konečně, byť pak to učení bylo jaké bylo, přece i tu veliký, ne-li největší počet studujících a lékařství provozujících byli duchovního stavu.

Tuto velikou dílem jednostrannost dílem prázdnotu zakrývala národu zevnitřní sláva hlučných učených hádek, jimž laik nerozuměl, vznešených titulů a důstojenství, velikých svobod a nadání, i což k tomu bylo podobného. Pospěl-li však národ k většímu probuzení, a počal-li lépe považovati pravé své potřeby, musilť brzy pozorovati rozličné nedostatky. Ústav takový nestál pak v čele neb středu národního vzdělání, nýbrž mimo ně co nějaký nástroj cizoty; a čím více domácí ono vzdělání rostlo ku předu, tím více vyvinoval se i skutečný spor mezi jedním a druhým.

Během čtrnáctého století přišla i národnost česká v takový spor s Pražskou universitou, a to takovým způsobem, který naposledy nevyhnutelně vedl k rozpadnutí slavného ústavu.

Národ český choval v sobě hned v nejstarším čase, do kterého paměti sahají, tak zdravé a silné zárodky vzdělanosti, jako kterýkoli jiný národ kmene slovanského neb německého. Nejstarší české básnictví, ač v dosti slabých zbytcích našemu času dochované, rovněž na praslovanských základech vyvinuté nejstarší právo české, jsou nejhlavnější nám známí pukové oné právě národní vzdělanosti, kterou s sebou přinesl národ tento za příspěvek na pole duchovních pohybů a vývinů v dějích evropejských.

Při tom nebyla tato národnost sama v sobě protivná přijmutí obecné, křesťanské čili všeevropejské vzdělanosti; nýbrž sobě velmi záhy tato vzdělanost našla do země cestu, a dychtivě byla hledána a pojímána.

Z politických příčin, pro sesílení totiž královské moci proti šlechtě, učinili poslední panovníci z rodu Přemyslova městskému stavu přístup ke sněmům, a zvelebili jej zavedením municipalního zřízení, zrovna jednoho z nejhlavnějších vývinů tehdejší všeevropejské vzdělanosti. S podivnou však nemoudrostí to bylo vykonáno, která sobě rovné nalézala jen v podobném jednání některých neslavných knížat slezských, polských a jiných oněch časů, poněkud též ve překotných vzdělavacích plánech asi Petra Velikého a podobných někte-

rých mocných panovníků novoevropejských. [illegible] vati k vyššímu politickému životu pomocí vý- [illegible] oni povolali valný počet německých osadníku do měst českých, jim ku pohodlí zavedli německé právo jejich, a české obyvatelstvo téměř podrobili, tím pak způsobem a jinými příznémi nově příchozí nad starodávnými obyvateli pány učinili.

Oniť zajisté, sami již nejvíc německy jsouce vychováni, šli za náklonností srdce svého, i také za pomíjejícím ziskem, který za tak štědrá privilegia přicházel do komory královské; na svůj národ pak uvalili tisíceré zlé jak v pozemských požitcích tak u vyšších duchovních potřebách. Jazyk a obyčej německý panoval nyní při soudech a ouřadech městských, německy mluvilo se v lepší měšťanské společnosti, německým jazykem kázalo se v koštelích, německy nepochybně i mládež v nižších farních i jiných školách byla vyučována. Všecko tak naléhalo na utištěnou českou národnost, jakoby mělo již něco takového nastoupiti, čeho v blízkém sousedstvu Polabském, někdy slovanském, tehdá již z největšího dílu poněmčeném, živý obraz stál před očima.

Nicméně kořeny, ze kterých pučela peň, některých ovšem ratolestích svých odtud navždy zbavená, ukázaly se přece býti pevné a zdravé k vyražení nových puků. Uprostřed velkého hrnutí se všeho k cizině, dávali se přece i v nejhorších časích slyšeti rázní hlasové jednotlivých vlastenců, kteří horlivě toužili jednak na křivdu národnosti české učiněnou a nastávající tím větší nebezpečenství pro budoucnost, jednak kárali zplanělost mravů, přirozeným způsobem z takového smíchání lidí, poměrů a obyčejů vyplývající.

Podobní hlasové čím dále tím víc množili se, a neminuli se konečně s velikým účinkem. Jejich polem byla nejprvé hlavně literatura, která od pověstné kroniky vlasteneckého rytíře Dalimila nového rázu nabyla. Na místo starého, z jaré zdravoty národního ducha vykvetavšího básnictví nastoupili spisové mnohem prosaičtější, byť bez veršů, byť ve verších psaní, kteří se ale ku potřebám tak těžkých časů výborně hodili, majíce za hlavní zřetel [illegible] národa, [illegible] důstojnosti.

Mělo-li se takové uvědomění a mravní sesílení dovésti na dobrém základu, potřebí bylo ovšem nastoupiti na cestu jinou, než byl způsob škol vždy totéž a zas totéž opakujících. Cokoliv dobrého a podstatného obsahovala v sobě školská věda, muselo vybaveno býti z tvrdé slupky, do které to byla během času zabalila mrtvá učenost, a musilo to býti obráceno v záživnou stravu pro lidi všechněch stavů, toužící po obecném lidském vzdělání. Jen tím způsobem, když kde myšlení to vyrostilo z oněch těžkých pout, a stalo se obecným jměním národu, bylo asi možná nabyti i ve vědě samé nového obratu, vedoucího ku pokrokům.

[illegible] Tomáš Štítný, v druhé polovici čtrnáctého století, byl ten muž, který tuto dráhu nejrázněji nastoupil, svými spisy pro lid sám psanými zásluhu v tom ohledu největší sobě způsobil, a jiným myslícím hlavám svítil slavným příkladem. Mezitím byli však vystoupili také mužové jiného druhu, [illegible] způsobem pracujíce, nad- [illegible] Milíč a mladé duchovenstvo za ním jdoucí, kteří počali živým slovem vlévati jiného ducha v lid, malé i velké kárati [illegible] a neřádu, z duchovní netečnosti a darebnosti. Tehdáž počali [illegible] obraceti na nedostatky církevní, a tím nejprvé položen začátek k [illegible] směru, kam se pak najednou obrátilo celé toto z národu pošlé duchovní hnutí. Tehdáž konečně počala se procitlá národní vědomost v obyvatelstvu [illegible] živě jeviti ráznějším zase hájením svých [illegible] německým, kteréžto hájení potom při začátku 15. století, když německá strana nechtíc upustiti od panství svého k násilí přikročila, úplnou její porážkou se skončilo.

[illegible] učení Pražské nemělo naskrze žádného oučastenství při tomto běhu, který vzalo duchovní vynutí národu českého; nýbrž naopak jemu všecko toto hýbání a procitování naskrze bylo nelibé a protivné. O Tomáši Štítném nechtělo učeným pánům dokonce jíti do hlavy, že se opovážil všecko tajemství cechu v lid pronésti prostou srozumitelnou češtinou, tak aby i nelatiníkům bylo lze moudrým býti. Mělť příčinu stěžovati sobě, kterak naň „rechnie vrčí pyšní anebo hlúpi, ježto vše hyzdie, ješto nemohú sami rozuměti, ježto hizdie knihy české, ač i dobré, snad chtiec, aby jen sami byli múdři vidieni". Rovněž nejvíc žalob proti Milíčovi a Matiašovi z Janova a křivá jich kaceřování pocházela od oudů fakult učení Pražského. Nebylo divu, když naproti tomu i národ český brzy žádné pravé lásky neměl k obecnému učení, a kazatelové jej v tom podporovali, zřejmě s kazatelnic vykládajíce všemu světu slabé stránky školské moudrosti, a odkrývajíce světské žádosti hrdých hlasatelů vědy, kterak ji mnohým hlukem o dost ma-

[illegible] ctižádosti.

Že obecné učení samo nebylo účastníkem a snad vůdcem národních oněch duchovních snah, to byla ovšem věc velmi přirozená, protože ono právě již dle zřízení svého a jiných poměrů nebylo a nemohlo býti ústavem ná[illegible] správou cizozemců.

Jak málo obecné učení dle těchto poměrů způsobno bylo k soudružení s duchovními snahami národními, tak s druhé strany nebylo se čemu diviti, když čím více národ procítoval, tím zřejměji zmáhalo se úsilí o proměnění onoho stavu věcí v učení samém; čímž konečně ústav zbýti musil své evropejské obecnosti, a být jen právě ústavem pro jedinou zemi. Časové přivedli totéž ve všech zemích evropejských, že místo velkých středověkých tovaryšstev učitelů a žáků z celého křesťanstva nový věk nezná nežli vyšší školní ústavy jednotlivých států neb národů.

Usilováni o proměny na universitě, které žádala zmáhající se národnost vůbec, počalo se v universitě samé tuhými rozepřemi mezi čtyrmi národy; kdež národ český usiloval zvýšiti podíl svůj při správě obecného učení. Rozepře tyto podobaly se naskrze oněm třenicím ve městech českých mezi českými a německými obcemi o podíl při správě městské, kteréž, jak řečeno, při začátku 15. stol. úplným oněch vítězstvím se skončily. Jako ve městech úřady konšelské, tak na universitách a fakultách Pražského učení všecky úřady nejvíce jen Němci měli v rukou svých, a vedli všecku správu jak nad obecným učením samým, tak nad nižšími školami v království, jemu poddanými. Mezi 35 děkany fakulty artistské, od r. 1368 až do r. 1384 bylo jen pět z národu českého, mezi nimiž kolik skutečných Čechů a kolik Němců, nelze určiti.

Národní strana při universitě sílila se téhož času i některými založeními od soukromých osob vlasti milovných, kteráž založení dílem zrovna sloužila ku podpoře mistrů neb žáků českého národu, dílem dávala jemu příležitost v lid vůbec působiti, a tak u větší míře účastna se stávati toho, v čem se hlavně tehdáž pohyboval duchovní život národu.

Tohoto naposledy řečeného způsobu bylo založení kaple Betlémské v Praze, připojení jí v jisté míře k universitě. Původ toho založení byl Hanuš z Milheima, rytíř, dvořenín a jeden z milostníků krále Václavových. Úmysl, ve kterém přikročil k svému dílu, pocházel naskrze z oněch národních směrů, kterým byli spisovatelé a kazatelé již při tak veliké části národu průchod spůsobili.

Z NOVÉHO NĚMECKÉHO DRAMATU O HUSOVI.

[illegible] švýcarský spisovatel, [illegible] Jan Hus a věnoval ji svému rodnému městu Kostnici. Husova slova ne[illegible] tvořil si — svého Husa. Posudek o díle čtenář najde v denníku našem z minulého týdne. A přece nás zajímá, jak Němec hledí na Husa dnes. Dle něho nejhorší nepřátelé na Husa vyslala do Kostnice — vlast Husova, země česká. Kostničtí obyvatelé chovají se k němu vlídně. Jeden měšťan slyšel od svého strýce vypravovat o Husovi: Jak v Betlemské kapli lid kázáním svým jímal, lež a podvod, mnichy žebravé i mocné rytíře káral a nemravy bičoval. Lid se roznécuje. Blíží se hluk, to jsou Češi, ptající se po Husovi: jejich pokus osvobodit Husa násilím jest [illegible].

Jiný pokus — po dobrém Husa přemluvit má za účel návštěva kardinála Zabarelly, jenž mluví s Husem jako s mužem vědy sobě rovným. Přichází jako přítel Poggiův ku příteli; je zkušenější, zná život i svět, a zvláště jedno učení hluboko si vštípil: lidé změniti se nechtějí. Kardinálovým slovům, aby se podrobil nutnosti Hus nepřisvědčuje; již tuší vanutí bouře hromové! Shnilý klid, „svatý“ pořádek, po jakém touží církev — ho nevábí, byť mu bylo slibováno sebe více. Z lásky k takovému klidu vzniklo heslo: Mundus vult decipi. Ne! Husa ženou a trýzní hluboké touhy po pravdě; v její službě stráví se jeho síla. Proto musí bojovat. „Doutná ve mně oheň, jejž vy jste roznítili, vaše pikle. Vy jste kalná pěna, jež v nebejasný proud se potají vmísila. Vy jste otrávili celý jeho tok, takže každý, jenž ukojiti chce žízeň, místo aby se občerstvil v duši sobě vsaje jed. Než všecky ruce ještě neochably ošáleného opět k tomu přiměti, by s odporem svůj pustý zčistil tok. Ruka zdvihá se: a na její pokyn tisíce duší vzplanou, v posvátné zuřivosti nesčetné zraky zablesknou se a neustanou, dokud nepadne hrad nejnenáviděnější tyranie!“ Kardinálovi nezbývá než s úsměškem se rozloučit: „Jdi tedy a stvoř si nový svět. Druhý demiurgu, stvoř lidi, aby byli anděly a viz, kam dojdeš.“ Končí hrozbou — připravenou hranicí.

Z této hrozby Hus sezná věrolomnost císařovu (jednání čtvrté) „Ó démone politiko! Tvůj dračí zub nešetří srdce dobroty, ni čistoty, ni přímosti muže, ni věrnosti, ni víry — shltni tedy vše, věčně nenasytná, až molochu sám sebe zadávíš!“ Hus vidí smrt jistou, klidně dá se odvésti do vězení. — — Proč žalován jest Hus? Svaté říše římské cílem jest — klid duší a ten Hus rozvířil. Než jaký to obžalo-

vaný! Na svou žalobu odpovídá! „Žaluji! Pozdvihuji hlasu svého k ochraně čistých — to jest muj zločin.“ Zapříti nemuže: „Zapříti nelze Toho, jemuž já se zasvetil. Sebe dám v šanc, protože muj Mistr žije!“ Mluví na pravém místě. „Jak mluvil bych jinak? Právě k pravým uším vniká slovo mé, proto zní jasne, jak ocel. — Že vysoké chci, proto šílím! — Což mi nechcete rozumět? By nebylo cíle převysokého, skvělého, v němž všichni sebe všecky milovati bychom mohli, život lidský byl by bludem a výsměchem. A vizte, proto stojím zde a trpím.“ — Proti vám bojuji proto, že jste šalebni; svedomí chcete zotročit! Znám vás a znám sebe. Nikdy ve vašich očích nesmí býti pravdou to, co já dal světu — jinak jste zničeni. Mně svědkem budiž vládce nad oblaky; poněvadž odvážil jsem se kárat vady na místě nejvyšším, přísluší mi palma cnosti. A vždy, kdekoliv budete trýznit nevinu, zjeví se moje krvavá postava, by jí útěchu přinesla — vám však hrůzu! Vím kam jdu; a kam vy? Dosti. Jeden soudce žije: před tohoto chci předstoupiti, ne před vás. A tomuto soudci i vy budete hleděti v přísné oko. Dokážete to? Moje doba přijde, já mohu čekat. Mám moc: moc nad dušemi. Zda jiné moci tato na zemi ustoupí? Poznáte to a pak pamatujte na mne! Mníte se býti silnými proti mně jedinému; požár zvedá se — umíraje tuším jej — požár světový, jejž nikdy neuhasíte. Kráčí dále obrovskými kroky, jako druhdy v poušti sloup ohnivý, znamení národu. V jeho stopách půjdou národové v zástupech, nové pokolení. Nezávidím vám místa vašeho — řekněte totéž o místě mém, můžete-li. Zde hledíte shora s vaší pyšné výše na mne zrazeného, ubohého a opuštěného. Jásá setba; ona ponese vám nejkrásnější ovoce. Mne ale vediž Ten, jenž z temnot vyvádí. — —

V němém úžase i v bouřlivém hněvu sledoval sbor kardinálův Husovu obhajovací řeč a přerušoval ji otázkami, křikem i lomozem. J. Ř.

STUDENTSKÝ KOUTEK.

1414. Léta 1414 mistr Jan Hus jel do Konstancie pod glejtem Uherského krále (Sigmunda); a s ním král Václav římský a český král poslal pro bezpečenstvie urozeného pána, pana Václava z Leštna, pana Jana rytieře z Chlumu, řečeného Kepka, a jiné. Na cestě nikdež se takově nic jemu nepřihodilo: než když přijeli do Konstancie, ihned ho jeli a rok sú ho u vězení měli a drželi.

MAKSIM GORKIJ

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Nejednou jsem si myslil — hle, kde okusím opravdového! Nedostihl jsem... a snad, kdyby se bylo podařilo... jiný obrat všecko by bylo vzalo... Táhlo mne to k ní... myslil jsem — neodtrhnu se... A nyní — zapil, zalil jsem ji vínem — zapomínám... A to je také nehezké... Ech ty, člověče! Padouch jsi, má-li se po svědomí říci...

Foma se zamlčel a zamyslil se. Saša vstala s lavice a přešla po světnici, hryzouc rty. Potom stanula proti němu a založivši ruce za hlavu, řekla:

— Víš ty co? Půjdu pryč od tebe?

— Kam? — zeptal se Foma, nezdvihaje hlavy.

— Nevím — všecko jedno!

— A proč?

— Mluvíš pořád darebně... Teskno je s tebou... smutek přivoláváš...

Foma pozdvihl hlavu, vzhlédl na ni a unyle se zasmál:

— Nu-u? Opravdu?

— Přivoláváš! Pohleď: začnu-li myslit, tedy pochopím, co ty pravíš a proč... Jsemť také z takových... také, až přijde má doba, začnu myslit... A potom zahynu.. Ale nyní je mi na to ještě záhy.. Ne, budu si ještě žíti... a potom už — buď, co buď!

— A já — také zahynu? — lhostejně se otázal Foma, již utrmácen jsa svými řečmi.

— Ovšem že! — klidně a bezpečně odvětila Saša. — Takoví lidé všichni zhynou... Kdo má povahu nekřehkou, ale rozumu nemá — jaký může mít život? A to my právě jsme...

— Já nemám žádné povahy... — řekl Foma, protahuje se. — A rozumu také nemám...

Asi minutu mlčeli, hledíce sobě navzájem do očí.

— Co tedy budem dělat? — otázal se Foma.

— Obědvat třeba!

— Ne, vůbec tak? Potom?

— Potom?... N-nevím...

Tak odejdeš?

— Odejdu. — Počkej, ještě si zahýříme na rozloučenou. Pojedem do Kazaně a tam sobě zahýříme, v dýmech a plamenech bude všecko. Odzpívám tobě pohřební píseň...

— Toť možno! — souhlasil Foma. — Na rozloučenou — sluší se to... Ech ty... ďáble! Život — veselý! Ale poslyš, Saško, o vás, veselých, říkají, že jste po penězích chtivé, ba až zlodějky...

— Ať si říkají... — klidně řekla Saša.

— Což tě to neuráží? — zvědavě se otázal Foma. — Hle — ty nejsi chtivá... výhodno je ti být se

mnou... jsem bohat, a ty odcházíš... je zřejmo... že ty nejsi chtivá...

— Já? — Saša se zamyslila a řekla, mávnuvši rukou: — Možná že opravdu nejsem chtivá — co na tom? Nejsem přece ještě docela nízká... taková, co po ulicích chodí... A urážet se — pro koho? Ať si říkají, co chtí... Řeknou to lidé, nezabučí býci... a mně lidská svatost a čestnost dobře jsou známy... e-ech, jak jsou mi známy! Kdyby mne zvolili soudcem — jenom mrtvého bych osvobodila!... A zasmávši se nedobrým smíchem, Saša řekla: — Nu, dost už hloupostí mluveno... sedni za stůl!...

...Na druhý den z rána Foma i Saša stáli podle sebe na schodech parníku, blížícího se ke stanovišti na Usťju. Obrovský černý klobouk Sašin vábil všeobecnou pozornost obecenstva svými furiantsky ohrnutými okraji a bílými péry, a Fomovi bylo ne volno státi podle ní a cítiti, jak po jeho zmatené tváři v pravdě se plazí zvědavé pohledy. Parník syčel a otřásal se, podjížděje okrajem k maličké písárně, obsypané zástupem lidu, v plamenných letních barvách oděného, čekajícího naň, a Fomovi se zdálo, že vidí mezi různotvárnými osobnostmi a postavami kohosi známého sobě, jenž jakoby se stále skrýval za hřbety druhých, ale nespouští s něho zraků.

— Pojďme do kajuty! — neklidně řekl své družce.

— Ale neuč se hříchy před lidmi skrývat, — usmívajíc odvětila Saša. — Což viděl jsi známého?

— Hm... ano-o... Kdosi mne hlídá...

— Chůva s cumlíčkem? Cha, cha, cha!

— Nu, ty... dala se's do řehtu! — zuřivě upřev na ni postranní pohled, řekl Foma. — Myslíš — že se bojím?

— Vidím už tvoji chrabrost...

— Uvidíš! Proti každému půjdu... — zlobně řekl Foma, ale zahleděv se do zástupu u stanoviště, pojednou se změnil v tváři a tiše doložil:

— A, to je kmotr...

U samého kraje přístavu, vtisknuv se mezi dvě notně napilé ženy, stál Jakov Tarasovič Majakin a s jedovatou uctivostí mával ve vzduchu čepicí, pozdvihnuv vzhůru svou tvář, podobnou ikóně. Bradka jeho se otřásala, lysina blyštěla, ale oči provrtávaly Fomu jako nebozezy.

— N-nu, tu je — jestřáb! — zabručel Foma, rovněž sňav klobouk a kývaje hlavou na kmotra.

Jeho poklona způsobila Majakinovi zajisté velikou rozkoš — stařík jaksi všecek se zkroutil, zadupal nohama a tvář jeho opravdu zasvítila jedovatým úsměvem.

— Je vidět, dostane hošíček na oříšky! — podpichla Saša Fomu.

Její slova spolu s úsměvem kmotrovým jako kdyby byla uhle v prsou Fomových zažehla.

— Podíváme se, co bude... — skrze zuby řekl a náhle ztrnul v zlobném klidu. Parník přistál, a lidé se vyvalili vlnou na stanoviště. Uchvácen jsa zástupem, Majakin na chvilku zmizel s očí kmotřencových a znovu se vynořil, usmívaje se ostrým ještěrsky-vítězoslavným úsměvem. Foma, nazdvihnuv obočí, upřeně patřil na něho a stoupal mu vstříc, pomalu kráčeje po můstcích. Strkali ho do zad, tiskli se na něho, tlačili, — a to vše ještě více Fomu pobouzelo. A tak srazil se prsa v prsa se staříkem, a ten uvítal jej přeuctivou poklonou a otázkou:

— Kam ráčíte cestovat, Fomo Ignáťjiči?

— Za svými věcmi, — pevně odvětil Foma, nepozdravuje se s kmotrem.

— Chvalitebná věc, pane můj! — všecek zazářiv úsměvem, řekl Jakov Tarasovič. — A kterak ta panička s peřím se u vás béře?

— Jako milovnice, — hlasitě řekl Foma, neklopě zraků pod ostrým pohledem kmotrovým.

Saša stála za ním a přes rameno klidně si prohlížela maličkého staříka, jehož hlava byla níže než podbradek Fomův. Obecenstvo, přivábené hlasitým slovem Fomovým, pokukovalo po nich, čijíc skandál. A Majakin ihned, pocítiv možnost skandálu, rázem a správně odhadl bojovnou náladu kmotřencovu. Zahrál vráskami, požvýkal rty a pokojně řekl Fomovi:

— Musím si s tebou pohovořit... Půjdem do hostince spolu?...

— Mohu... ne nadlouho...

— Není kdy, jak vidět? Věc jasná — patrně spěcháš ještě jednu nákladní loď rozbít? — nezdržev se, řekl stařík.

— A co jich nerozbíjet, když se rozbíjejí? — svárlivě, ale pevně odbyl jej Foma.

— A ovšem!... Ty's na ně nevydělával... co bys jich ty litoval? Nu pojďme... A nemohli bychom tuhle paničku... třebas ve vodě utopit na chvilku? — tiše řekl Majakin.

— Jeď, Sašo, do města, vezmi pokoj v Sibiřském podvoří... přijedu brzo! — řekl Foma, a obraceje se k Majakinovi, s odvahou řekl:

— Jsem hotov!... pojďme...

Až k hostinci šli oba dva mlčky. Foma, vida, kterak kmotr, aby mu postačil, poskakuje při chůzi, naschvál dělal kroky široké a ta věc, že stařík nestačí mu v kroku, udržovala a sesilovala v něm bujný cit protestu, jejž už nyní sotva zdržoval v sobě.

— Človíčku! — vlídně řekl Majakin, přišed do místnosti v hostinci a zaměřiv v odlehlý koutek. — Klikvového kvasu mi sem podej láhvičku...

— A mně — koňaku, — poručil Foma.

— Ta-ak... Při špatných kartách vždycky po-

slední trumf [illegible] — posměšně mu poradil Majakin.

— Vy nevíte, jak já hraju! — řekl Foma, [illegible] daje za stůl.

— Nu?... Až dost! Mnoho jich [illegible] hraje...

— Jak?

— I tak, jako ty!... Udatně a nerozumně...

— Já hraju tak, že je [illegible] hlava na [illegible] nebo stěna vejpulí — s [illegible] řekl Foma a [illegible] pěstí po stole...

— Nezapíjel's ještě tedka kocovinu? — [illegible] se Majakin s úsměvem.

Foma usadil se na židli pevněji a s tváří [illegible] zlého vzrušení zkřivenou začal mluvit:

— Tatíčku křestný!... Vy jste rozumný člověk... vážím si vás pro rozum...

— Zaplať Bůh, synáčku! — poklonil se Majakin, povstav a opřev se rukama o stůl.

— Není zač... Chci vám říci, že již mi není dvacet let... Nejsem již maličký...

— Bodejť by — přisvědčil Majakin [illegible] malý věk jsi prožil, jen co je pravda! Kdyby komár tolik času byl živ — jako slepice by vyrostl....

— Sečkejte se žerty! — varoval jej Foma, a učinil to tak klidně, že to Majakinem až celým pohnulo a vrásky na jeho tváři nepokojně se zachvěly.

— Proč jste sem přijel? — otázal se Foma.

— Ale... natropils neřesti tady... chci se tedy podívat... kolik je jich? Já, vidíš, jsem příbuzný tobě .. jediného mne máš...

— Nadarmo se znepokojujete... Víte co, tatínku...Buď mi dejte plnou svobodu, neb celý můj obchod si vezměte ve své ruce... všecko si vezměte! Všecko do ruble!

Tato nabídka vyhrkla Fomovi zcela neočekávaně jemu samému; před tím nikdy sobě na nic podobného nepomyslil. Ale nyní, pověděv kmotrovi taková slova, náhle pochopil, když by vzal od něho kmotr všecko jmění — že by se stal naprosto svobodným člověkem, mohl by jít, kam se chce, dělati, co libo... Do této minuty byl svázán a opoután čímsi, neznal však svých pout a neuměl jich strhat se sebe, ale teď, ejhle, sama padají s něho tak lehce a prostě. V prsou jeho vzplála chvějná a radostná naděje, jako kdyby byl spatřil, že ve rmutný jeho život náhle odkudsi se vřinulo světlo a před něho jako kdyby se byla položila široká, prostorná cesta... Jakési obrazy zachvěly se v jeho mozku a u vytržení sleduje střídání jejich, nesouvisle jektal:

— Tak... to bude ze všeho nejlepší! Vezměte všecko — a hotovo! A já půjdu do čtyř úhlů světa! .. Já takto žít nemohu... jako by závaží byla na mně navěšena... Tak, jako bych svázán byl všecek... Tamto — nelze, tohle — nelze... Já chci žít svobodně... abych sám všecko věděl... Budu si hledati života... A takhle, čím jsem? Arestant... Prosím vás, vezměte si všecko... k ďáblu ať jde všecko! Osvoboďte mne, prosím vás! Jaký jsem já kupec? Nemám nic rád... Ale takhle — odešel bych já od lidí... ode všeho... našel bych sobě místo... práci nějakou, pracoval bych... Bůh je mi svědek! Tatínku! propusťte mne na svobodu... Ale takhle — piji... s babou jsem se spřáhl...

Majakin hleděl na něho, pozorně poslouchal jeho řeč, a tvář jeho byla drsná, nehybná, jako by byla zkameněla. Nad nimi vznášel se traktérský, temný hluk, přecházeli podle nich jacísi lidé, Majakinovi se klaněli, ale on ničeho neviděl, upřeně zkoumaje pohledem vzrušenou tvář kmotřencovu, usmívající se roztržitě, radostně a zároveň žalně...

— E-ech, ostružino moje, kyselá malino! — vzdychnuv, řekl, vpadaje do řeči Fomovi. — Zamotal jsi se, jak vidím... A pleteš — nesmyslnou věc.. Třeba rozeznat — zda z koňaku to mluvíš, či z hlouposti.

— Tatínku! — vzkřikl Foma. — Vždyť je to možno! Vždyť bývalo tak... lidé opouštěli všecko jmění a tím se zachraňovali...

— Nedělo se tak za mne... a nebyli to lidé mně blízcí! — řekl Majakin přísně. — Jinak bych já jim ukázal!

— Mnozí se stali svatými, když odešli...

— Hm... mně by neodešli!... Tu je věc prostá — šachy znáš? Choď s pole na pole, pokud tvé figurky nepolapí, — a nepolapí-li — královnu získáš. A ty máš všecky své dráhy otevřeny. Pochopil's? [illegible] mluvím? Fuj!

— Tatínku! Proč vy nechcete? — s hněvem vzkřikl Foma.

[illegible] synu, na střechu!... Jsi hasič — stůj na stráži na věži! A každý druh člověka musí mít svůj pořádek života.. Telata přece řvát jako medvědi nebudou! Žiješ svým životem a — žij! A nelopoť se, nelez, kam tobě není třeba... Dělej život svuj... po svém druhu! — A z temných úst staříkových vytryskla chvějným, blyskavým potokem známá Fomovi, drnčivá, ale ubezpečená a čilá řeč. Neposlouchal jí, upoután jsa myšlenkou na svobodu, jež zdála se mu tak prostě možná. Tato myšlenka vsála se mu do mozku, a v prsou jeho stále tuhla touha potrhat svazek svůj s tímto rmutným a teskným životem, s kmotrem, s parníky, s nákladní lodí, s hýřením, — se vším, mezi čím mu bylo tak dusno a těsno žít.

Řeč staříkova doletovala k němu jakoby z dálky: splývala s cinkotem nádobí, šramotem nohou posluhy po podlaze, s čímsi opilým křikem. Nedaleko od nich za stolem sedělo čtvero kupců a hlučně se přeli.

Pokračování.

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 13. července 1902. Číslo 42.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

KOHOUT A PARDAL.

Africká pohádka. Uveřejnil misionář J. Holst z Kisarave, východní Afrika.

Kohout a pardal se spřátelili. A kohout chtěl si vystavět dům a řekl pardalovi: „Příteli, přiveď mi své děti, aby mi pomohly.“ A pardal odpověděl: „Pozítří přijdu s dětmi.“ A odešel. Kohout řekl svým dětem: „Až pardal přijde, řekněte mu: Hlava tvého přítele odešla na procházku, jeho tělo spí tamhle na dvoře.“ A kohout schoval si hlavu pod křídla. Pardal přišel a ptal se dětí kohoutových: „Kde jest můj přítel?“ A děti odpověděly: „Tamhle, spí tam, jeho hlava šla na procházku.“ A pardal se divil a řekl: „Nono, kde pak se tomu naučil?“ Zkrátka a dobře, pardal šel do domu přítelova. Tu zdvihl se i kohout a šel dovnitř do domu a ptal se přítele: „Jak se vede příteli?“ — „Dobře,“ odpověděl pardal. A kohout připravil velkou hostinu a uvařil rýži a kozí maso. Potom se rozloučili, a pardal chtěl jít svou cestou, než dříve pravil kohoutovi: „Příteli, počkej ještě dva dny: třetího dne přiveď mi své děti, chci si vystavěti dům, já pardal.“ Když přišli domů, poručil pardal svým dětem: „Uřízněte mi krk!“ Děti se divily a řekly: „Otče, ty zemřeš!“ Ale pardal řekl: „Ó, nebojte se ničeho, já jsem se něco pěkného naučil.“ Na to řekly děti: „Dobrá, uřízněme mu krk!“ I uřízly hlavu a odnesly ji pryč a trup zůstal ležet tam na dvoře. Tu přišel kohout se svými dětmi a ptal se: „Kde jest můj přítel?“ A děti odpověděly: „Tělo leží tamhle na dvoře, hlava však odešla na procházku.“ Tu dal se kohout do smíchu a řekl: „Vrátí se můj přítel opět domů?“ Děti však, které dříve hlavu odnesly, přinesly ji opět zpátky a nasadily ji na trup. Ale pardal zůstal mrtvý. I vzaly provazy a chtěly hlavu přivázati, ale pardal zůstal mrtvý. Tu se děti pardalovy velmi rozzlobily a daly se do křiku: „Táta umřel. Kohout ho lstivě zabil.“ A vyskočivše, hnaly se za kohoutem a jeho dětmi, aby je pochytaly. A tak vzalo za své přátelství mezi kohoutem a pardalem a od té doby trvá nepřátelství mezi nimi.

Přeložil Jaroslav Ř.

DOJMY Z LONDÝNA.

Napsal dr. Bedřich Hrozný.

Tráviti nějaký čas v Londýně neznamená jen tužiti vydatně bubínkové blány jeho hřmotem, nýbrž okusiti také nezvyklé svobody. To je prvním poznatkem cizinců, přicházejících z Pevniny, jimž není nutno vykazovati se průvodním listem a vcházeti v jakýkoli styk s policií. Londýnský policista je mírumilovný člověk, zbraně nenosí a reguluje pouze uliční komunikaci.

I tomu, kdo se pokládá za ostříleného velkoměšťana, nutno se při návštěvě Londýna připraviti na nové dojmy. Londýn je — abych užil poněkud vrásčité již metafory — opravdovým mořem domů a naháněl nesmělým lidem strach už za dob svého dětství, kdy byl daleko menší. Před sto lety navštívil Londýn prostý anglický venkovan, opustil neobezřetně svůj hostinec a teprve po několika dnech byl nalezen, jsa zbaven rozumu. Nabyv na chvíli jasné nálady, vypravoval, že zabloudil v londýnských ulicích a myslil, že se již nikdy nevyplete z tohoto bludiště, což zatemnilo mu rozum. Přes všechny námahy lékařů nepodařilo se zachrániti mu život a tak za nedlouho skonal, jako oběť velikosti Londýna.

Přes tuto nekonečnost nebylo by lze ani Londýn v geometrii znázorniti známou formulkou nekonečnosti: má jen 8000 ulic a pouze 900.000 obytných domů. Nezapomeňme, že každé moře má své břehy a proto i Londýn své hranice.

Londýn je nejvelkolepějším produktem sociálního instinktu lidstva; na malé prostoře žije a živí se tu šest milionů lidí, na sebe vzájemně odkázaných. Přes to (a pro to!) pociťuje se samota zřídka kde tolik, jako v Londýně. Mám na mysli ovšem hlavně cizince, přicházející do Londýna. Všem, kdo hledají samotu, všem sociálním mnichům a eremitům lze proto Londýn vřele doporučiti; nevšimne si jich zde nikdo.

Je-li u cizince v Londýně tato osamocenost zpravidla nedobrovolnou, osamocují a

isolují se domorodí Londýňané úmyslně. Angličan nemiluje těsného styku s příliš mnohými lidmi a nerad vzdává se své individuality. To bylo patrno ve dnech prohlášení jihoafrického míru, kdy se radoval sice každý Angličan, neradoval se ale anglický národ, i za poslední derouty korunovační, kdy upřímně truchlil každý Angličan, ale zcela lhostejný byl anglický lid. Angličan není schopen demonstrace en masse. Při vzpomínce na známou praktičnost Angličanů zní tomu, kdo nezná anglického individualismu, paradoxně věta, že pouze oni nedovedou využiti malé plochy výškou domů. Londýnské moře je široké, ale mělké, a mezi milionem jeho domů má veliká část pouze jedno poschodí a jedno okno. Takové trpasličí domky zaběhly i do hlavních tříd, typickou je však pro anglický architekturní styl Bloomsbury, londýnský distrikt, rozložený kolem British Musea. Jsou to domky o dvou poschodích a třech oknech, bez domovníka, s domácím pánem v přízemí a zvláštním vchodem pro služebnictvo.

Tomu, kdo chce navštíviti Londýn, prokáže se dobrá služba radou, aby si nejprvé zrevidoval své pojmy o láci a drahotě. Kdo strávil nějaký čas v drahých poměrech vídeňských a chce zaměřiti pak s kocábkou svého života do londýnských vod, musí býti ochoten platiti v Londýně 20—30 zl. za lecco, co stojí ve Vídni jen 10. Velice nebezpečné je navštíviti před Londýnem Berlin a přesvědčiti se tak, že jsou Londýnské byty více než dvakráte dražší berlinských. Laciný život umožňují v Londýně poněkud četné čajové společnosti, zařízené na způsob našich kaváren. Milovníkům života restauračního, na kontinentě tak oblíbeného, připraví však Londýn zklamání; hostinců zde téměř není.

Chaos a hluk londýnských ulic nemá asi sobě rovna. Neznám sice Paříž, ale berlínský život pouliční je jen slabým reflexem londýnského a Vídeň je už hotovou idyllou. Na Piccadilly a na Strandě jde ve všední den o život; pro chodce zřízeny jsou ve středu ulic malé ostrůvky, mající také značný vliv morální. Zachránily již leckomu zdravé kosti a učí tak i nejzatvrzelejší nevděčníky vděčnosti. Velice k tomuto ruchu přispívá rychlé tempo anglických nákladních vozů (o nezvyklých formách těchto hřmotných kolosů by bylo možno psáti celý essay) a okolnost, že v City a okolních distriktech není tramwayí, takže nutno užívati k osobní dopravě hlavně drožek a omnibusů. Také reklama, užívající těch nejrůznějších forem, má část tohoto hlomozu na svědomí; do této kategorie patří svým monotonním voláním především vyvolávači novin (newsboys). Je to snad maličkost, ale i tu je patrný veliký rozdíl mezi ulicí londýnskou a berlínskou; kdežto v Londýně činí reklamní vyvolávání dojem velkoměstského pohodlí a luxu a láká opravdu ke koupi nabízeného předmětu, odráží se nesmělé volání prodávačů berlínských od ulic hluše a spíše odpuzuje (ve Vídni se vůbec nevyvolává!). Zdá se, že i reklama, zvláště tohoto druhu, musí míti své tradice a organicky souviseti se svým okolím, nemá-li se minouti svým cílem. Mluvím-li již o zdejším hluku, nutno se také zmíniti o nesčetných kolovrátcích, které se zdají býti jakousi specialitou londýnskou a svědomitě pomáhají vnášet hluk do všeho, co by jinak zůstalo i v hlomozném Londýně tichým. Protože londýnské domy jsou nepřístupné, jsou kolovrátkáři, provázení často baletkami a šašky, nuceni hráti na ulici — kus malého města v Londýně.

Tak asi přibližně vyhlíží Londýn ve všední den; jeho nedělní roucho je za to střiženo dle jiné façony. Průmyslový a dopravní Londýn odpočívá, krámy a čajovny jsou zavřeny a ulice jako vymřelé. Psaní se ani neroznášejí ani nevybírají a také obvyklé denníky v neděli nevycházejí (za to hned v pondělí ráno); časopisy, které přece toho dne vyjdou, mají ráz revuí a jsou zpravidla týdenníky. Tento rigorosní nedělní klid je nepříjemný nejen cizincům, nýbrž i veliké části Angličanů samých. Spolek nespokojených s dnešním stavem, Národní nědělní liga, jež si vytkla si za účel „opatřovati lidu v neděli rationelní zábavu“, jež vydává svůj časopis a jejímž hlavním spojencem je statistika zločinů, spáchaných za nedělního klidu a pod jeho vlivem, má mnoho členů a mocné přátele. Pořádá v neděli výlety, lidové koncerty a jedním z jejích nejcennějších úspěchů je, že většina zdejších museí je v neděli odpoledne otevřena; i Britické, a to nejlépe svědčí o moci této jinak osočované ligy: dosažení podobného ústupku na tomto museu, poutaném velice konservativními stanovami, by bylo ve starověku zařaděno jistě mezi činy Herakl ovy.

Hodně mystiky je v londýnském nedělním večeru. Těsně při hlavních třídách, při Oxford-Streetu a j. konají se pod širým nebem a za svitu luceren, často i v dešti, náboženská shromáždění zdejších nesčetných sekt; oficielní církev tak nečiní. Na cizince učiní vše zprvu silný dojem, který se však časem poněkud zkoriguje. Je brzo patrno, že je v těchto stereotypických shromážděních také hodně šablony a živnosti a že patří také trochu do některé kapitoly sociální otázky. Mluví pro to nuzný oblek věřících a jejich bledé

tváře. V těchto sektách se schází asi vše, co je chudé v Londýně a štítí se zločinu — moderní ebionitism.

Vhodnější půdou než ulice pro meetingy tohoto a kteréhokoliv jiného rázu je Hyde Park. Široké prostranství při Mramorovém Oblouku (Marble Arch) je vyhraženo jen tomuto účelu. Řečníků a myslivých hlav nebylo v Anglii nikdy nedostatek a proto také v Hyde Parku je zřídka kdy prázdno. Ve všední den i v neděli, vždy k večeru, možno tam rozšířiti svůj duševní obzor. Polemisuje se o náboženských otázkách, vykládají se obtížná místa bible, vysvětlují apokalyptické vise Janovy (přítel řečníkův maluje před očima posluchačů na plátně jejich nejvýraznější scény), apologisuje se — mluví se na základě biblických textů o otázkách všedního života, mluví se o Chamberlainovi, Roseberym, Irech a zdražení chleba. Někteří řečníci vystoupí jen jednou, poví svou životní zkušenost a více se neukáží; jiní jsou stereotypickými figurkami, čekajícími na svého Dickense. Mr. Joachim Kaspary se vzezřením plantážníka a zovoucí se „humanitním deistou" (toho, kdo je zvyklý na přesnou terminologii filosofie německé, disgustuje poněkud nepřiléhavé užívání cizích slov v angličině), rozvíjí téměř každodenně horlivou propagandu „mající za účel obrátiti křesťany, židy, atheisty a jiné bludaře", jak sebevědomě stojí na jeho návěštním štítě. Zná jej jistě už každý Londýňan. Často bývá tam viděti Mr. Paperno, který Xenophanem, Tyndallem a Darwinem bojuje proti křesťanským dogmatům. Je velice vtipný a mívá vděčné posluchače. Rád mluví o anthropomorfismu v náboženstvích a se zálibou cituje výrok Xenophanův, kdyby zvířata si chtěla představiti nějak svého boha, že by měl zase jen formu zvířete. Ale také on si rád zadogmatisuje, jak patrno z jeho tvrzení, že „profesor Tyndall dokázal, že lze všechny věci vysvětliti evolucí materie". Všechny polemiky theologů odmítá neskromným přáním, aby mu byla existence boží dokázána ad oculos. Také Reformní Liga, Liga protialkoholistů, Liga pro abolici majetku a j. nezanedbávají hydeparkskou kampaň. Nejhorlivější z horlivých je však Salvation Army, Armáda spásy, s dobře secvičenou hudbou a lesknavým stejnokrojem.

Meetingy hydeparkské mají své tradice a své slavné dny; politický jeden meeting z r. 1866, při němž stržena parková mříž a napadena policie, patří k těm nejslavnějším. Jejich výchovný význam je jistě nemalý; myslím, že nejeden Londýňan odnesl si z tohoto chaosu různých mínění ucelený názor světový.

Hyde Park sám je spíše kultivovanou prérií než parkem. Je chudý na stromoví a má rozlehlé trávníky, obehnané sice kovovým plotem (plot neschází v Anglii nikde, i kde ho není naprosto potřeba; zdá se být vůbec jakousi národní dekorací), ale každému přístupny. Jeho krásná jednoduchost činí nesmazatelný dojem.

Nemám v úmyslu zaznamenávat všechny londýnské památnosti, chci se zmíniti jen o dvou, jichž nelze přejíti ani v sebe kusejší zprávě. Míním především British Museum s jeho knihovnou a jeho archaeologickými a historickými sbírkami.

Knihovna Britického Musea liší se prospěšně od kontinentálních nejen svou úplností, ale také v nejednom jiném ohledu. Požitku, moci čísti kteroukoli knihu Musea jinde, než v budově samé, nemůže si dopřáti ani anglický král; proto nebývá nikdy žádáno o knihu bezvýsledně, výhoda, kterou dovede oceniti zvláště ten, kdo byl nucen pracovati v královské knihovně berlínské, jejíž knihy cestují po celé střední Evropě. Britické Museum má zcela spolehlivý **tištěný** katalog svých knih, kontinentální knihovy mají psané; tento katalog čítající kolem 800 svazků, je sám o sobě značným kulturním činem. Obstarávání knih, objednaných čtenáři, je svěřeno zde mladým čilým hochům; v Rakousku a Německu mají, zdá se, potřebné k tomu schopnosti pouze vysloužilí vojíni, mezi jejichž jinak četné ctnosti patří zřídka kdy rychlost. Čítárna Britického Musea je opatřena přepychovým pohodlím, pro nějž zvláštní smysl bude míti zase ten, kdo pracoval někdy v tmavém sklepení, jež ironicky zove se čítárnou dvorní knihovny vídeňské. Vstupní lístek do čítárny, jehož dosažení vázáno je na určité podmínky (stáří 21 let, odporučení od některého váženého londýnského měšťana; studovati ke zkouškám v Museu dovoleno není), opravňuje také k návštěvě Newspaper Roomu, kde vyložen je mimo jiné také mnohosvazkový index k denníku „Times".

Sbírky Britického Musea uspokojí historika, archaeloga, ethnologa i umělce a sběratele kulturně-historických kuriosit stejnou měrou. Pýchou jejich je t. zv. Elgin Room, chovající zbytky skulptur athénského Parthenonu; k velice cenným částem jejich patří krásná sbírka japonnerií, téměř úplná skupina starožitností mexických a zbytky primitivních kultur jihoamerických. Ne nejposléze v této řadě stojí památky egyptské, avšak nepopiratelně první místo Britického Musea zaujímají nyní epigrafické poklady, urvané zemi v staré Mesopotamii a Babylonii. Je to

literatura v hlíně, psaná složitým písmem klínovým ve dvou nejrůznějších jazycích: aglutinujícím sumerském a flektujícím assyrsko-babylonském. Ve skříních Britického Musea nalezla své definitivní útočiště bohatá ninivská knihovna assyrského krále Ašurbanipala (668—626 př .Kr.), nejskvělejší to zjev orientálního života kulturního a zářivý zbytek staré slávy Orientu.

Konečně nemohu nezmíniti se o Toweru, stojícím na místě někdejší římské pevnosti, jehož návštěva zanechá jistě u každého nezapomenutelný dojem. Sloužil už těm nejrůznějším účelům: hostil nejprve krále, pak státní vězně, byl pevností a je nyní arsenálem. Ačkoli jsou známy jeho dějiny a jeho účel, stojíme přece před jeho příšerně pochmurnými hradbami jako před hádankou, jejíž smysl je nám neznám. Hrčení elegantních, dvoukolých hansomek, odrážející se od zdí Toweru, a hoši, hrající v jeho příkopě tennis, usvědčují tuto krásnou středověkou budovu z anachronismu. Je to jejím smutkem.

V. VERESAJEV.

LÉKAŘOVY ZÁPISKY.

(Pokračování.) Přeložil dr. Zd. Foustka.

Každou minutu, na každém kroku číhají na nás nebezpečí; ochránit se před nimi je nemožné, ježto jsou až příliš různotvárná, utíkati někam nelze, ježto jsou všude. Samo zdraví naše — není klidný stav organismu: při polykání, při dýchání vnikají do nás každou chvíli myriady bakterií, uvnitř našeho těla se stále vytvořují nejsilnější jedy; nepozorovaně vedou všechny síly našeho organismu zoufalý boj se škodlivými věcmi a vlivy, a nikdy se nemůžeme považovati za zabezpečené před tím, že možná právě v tuto minutu nestačily síly organismu a naše věc je prohrána. A tehdy z nevelkého škrábnutí se vyvine růže, phlegmona nebo otrava krve, nepatrné pohmoždění vede k vytvoření raka nebo sarkomu, lehká bronchitida, vzniklá od otevřeného okna, přechází v souchotiny...

Jest třeba jakýchsi ideálních, pro náš život zcela zvláštních podmínek, aby nemoc se stala skutečně „nahodilostí“; za přítomných podmínek stůňou všichni; chudobní stůňou z nouze, bohatí — z blahobytu; dělníci — od námahy, zahaleči — od zahálky; neopatrní — od neopatrnosti, opatrní — od opatrnosti. Ve všech lidech od nejčasnějších let hnízdí rozklad; organism počíná se rozkládati dříve, nežli se může rozvíjeti. V Bostoně byly pozorovány zuby u čtyř tisíc žáků, a ukázalo se, že zdravé zuby, zvláště u dětí přes deset let, jsou výjimkou; v Bavořích mezi 500 žáky národních škol byli nalezeni jen tři s úplně zdravými zuby. Doktor Babes otevřel v budapešťské nemocnici sto dětských těl a z nich u 74 nalezl v bronchiálních žlázách tuberkulosní bacily; a celé to sto dětí umřelo různými netuberkulosními nemocemi... Už děti vstávají ze spánku s „ospalýma“, zahnojenýma očima; už jako dítě trpí každý chronickou rýmou a nemůže se obejíti bez kapesního šátku, — všichni zajisté by se podivili myšlence, že zdravému člověku kapesního šátku není vůbec třeba. Co se týče žen, dosáhnuvších zralosti, jsou již normálně, fysiologicky odsouzeny každý měsíc stonat po několik dní...

S novým a podivným citem jsem pohlížel na lidi mne obklopující, a vždy více mne překvapovalo, jak málo je zdravých mezi nimi. Svět se mi počínal jeviti jako ohromná, rozsáhlá nemocnice. Ano, stávalo se to stále nepochybnějším: normální člověk — jest člověk nemocný; zdravý jen představuje šťastnou zrůdnost, řídkou úchylku od normy.

Když jsem poprvé přistoupil k teoretickému učení porodnictví, otevřev knihu, proseděl jsem u ní celou noc bez přetržení; nemohl jsem se od ní odtrhnouti: podoben těžkému horečnému snu, rozvíjí se přede mnou „normální“, „fysiologický“ proces porodův. Břišní orgány, skroucené a stlačené těhotnou dělohou, typicky mučivé porodní bolesti, celá ta podivuhodná cesta, kterou prochází dítě při porodu, tento neuvěřitelný nepoměr rozměrův, — vše zde bylo zázračně nenormální, až do těch jizev na životě, dle nichž pozná se třebas jednou rodivší žena... Pamatuji si dobře, jako dnes, i první porody, jimž jsem byl přítomen. Rodička byla mladší žena, žena nepatrného poštovního úředníka, po druhé rodivší. Ležela na znaku, s obnaženým ohromným životem, s bezmocně spuštěnýma rukama, a kapkami potu na čele; když ji chytly bolesti, krčila kolena a tiskla zuby, snažíc se zdržovati sténání, a přece sténala.

— Nu, nu, paní, buďte trochu trpělivá! — přimlouval jí asistent hlasem klidným, neprozrazujícím nejmenší znepokojení.

Noc byla nekonečně dlouhá. Rodička přestala se již přemáhat; sténala přes celý sál, štkajíc, třesouc se a kroutíc prsty; vzdechy ozývaly se po chodbách a umíraly kdesi daleko pod klenbou. Po jednom obzvláště silném záchvatu bolestí nemocná chopila asistenta za ruku; ubohá, v tváři majíc výraz utrpení, hleděla naň žalostným, prosebným zrakem.

— Doktore, řekněte, neumřu? — ptala se ho teskně.

Ráno přišel na kliniku poptati se na stav rodiččin její muž, celý rozčílen a rozhárán. Já hleděl naň s těžkým, nepříznivým citem: toto bylo jejich druhé dítě, — z čehož vyplývá, že **v ě d ě l**, že ženu očekávají všechna tato muka, a přece se do toho spustil... Teprve pozdě večer začaly se bolesti blížit konci. Ukázala se hlavička, celé tělo rodiččino počalo se křečovitě svíjet v zoufalém úsilí, vyvrhnout ze sebe dítě; dítě konečně vyšlo; vyšlo s ohromným, krvavým nádorem na levé straně temene, se zmrzačenou, dlouhou lebkou. Rodička ležela jako zabitá, s roztrženou hrází, tonouc v krvi.

— Porod byl lehký a málo zajímavý. — pravil asistent.

Toto vše bylo též „normální"!... A nejedná se zde o to, že „civilisace" způsobila porod těžším: v těžkých mukách rodily ženy vždy, a již předvěký člověk byl zaražen touto zvláštností a nemohl si to vysvětlit jináč, než prokletím Božím.

Popsané dojmy uložily se do duše jeden vedle druhého, bez přerušení, stále hustší barvy nanášejíce.

Jednou v noci jsem se probudil. Mně zdálo se, že jsem šel po jakési, úzké, temné příčné ulici; do mne vrazila drožka, udeřila vojí v bok, a mně způsobila pneumothorax. Sedl jsem si na posteli. Bledá noc hleděla do okna; zaschlý ventilator naplnil tišinu hlasitým, přerývavým skřípotem; v kuchyni plakalo nemocné dítě domácí hospodyně. Vše, co jsem v poslední době viděl a přemyslil, vystoupilo najednou přede mnou, a já užasl, do čeho se člověk dostane, nejsa ochráněn před náhodami, na jak tenkém vlásku visí vždy jeho zdraví. Jen mít je, zdraví, — s ním nic není strašno, není žádného utrpení: ztratit ho — značí ztratit vše; bez něho není svobody, není nezávislosti, člověk stává se otrokem lidí a zařízení, jej obklopujících: ono je nejnevyhnutelnějším blahem, a zatím udržet je, je tak těžké! Bylo by nutno **c e l ý   ž i v o t**, všechny vlastní síly tomuto cíli věnovat; ale vždyť je urážlivo a směšno stavit sobě toto za cíl života. Při tom stejně ničeho nedosáhneš též v tom případě, jestliže jen pro to i žiješ. Míti se na pozoru? Ale tím ztrácíš otužilosti: pták spí neškodně v dešti, mokrý do posledního peříčka, — my bychom za takových podmínek smrtelně prostydli. A tedy jak míti se na pozoru? My **n i č e h o** nevíme o tom, z čeho vzniká rak, sarkom, hromada nervových utrpení, cukrovka, většina mučivých kožních bolestí. Byť i se střežíš, je přece možno, že za rok v tuto dobu budu již ležet, jsa stižen pemphigo foliaceo; celá kůže při této nemoci pokrývá se naměklými puchýři, puchýře se olupují a obnažují podkožní vazivo, které už nezarůstá; a člověk, zbavený kůže, neví, jak si sednout, jak ulehnout, protože nejlehčí dotek těla vyvolává žhoucí bolesti. O tom je směšno přemýšlet? Ale vždyť i tento nemocný s pemphigem, jejž jsem nedáno viděl na klinice, před půl rokem též byl úplně zdráv a nenadál se neštěstí. Ani jediná hodina zdraví není nám garantovaná. Zatím chce se žít, žít a být šťastným, a není to možné... A k čemu je láska se vší svou poesií a štěstím? K čemu láska, jestliže z ní pochází tolik muk? A což „láska" nejeví se posměchem lásky, jestliže člověk rozhodne se způsobiti milované ženě ta muka, která jsem viděl na porodnické klinice? Utrpení, strádání bez konce, strádání ve všemožných způsobech a formách, — hle, v čem celá podstata a celý život lidského organismu.

Brzy toto strádání vyvstalo přede mnou v realné formě. Měl jsem na levé ruce v podpáždí nevelké rodinné znamení; pro nic, za nic začlo najednou růsti, stalo se bolestivým; bál jsem se věřit očím, ale znamení každým dnem vzrůstalo a stávalo se stále bolestnějším; nádor dostihl velikosti vlašského ořechu. Nebylo pochybnosti: ze znamení vyvinul se sarkom, ten strašný melanosarkom, který právě se rozvíjí z nevinných znamení. Jako na popraviště odebral jsem se do ordinace našeho profesora-chirurga.

— Pane profesore, mám, zdá se... sarkom na ruce, — řekl jsem zajíkavým hlasem.

Profesor pozorně pohlédl na mne.

— Jste medik třetího roku? — zeptal se.

— Ano.

— Ukažte svůj sarkom.

Svlékl jsem se. Profesor nůžkama přestřihl tenkou stopku, na které visel nádor.

— Vy jste si odřel rukávem znamení, nic víc. Vezměte si svůj sarkom na památku, — dobrodušně usmál se, podávaje mi maličký masitý kousek.

Odešel jsem popleten i rozradostněn, a bylo mi stydno z mé dětské zoufalosti. Ale po nějaké době počal jsem pozorovat, že se se mnou děje cosi nedobrého: objevila se všeobecná únava a odpor k práci, chuť byla špatná, stále mne trápila žízeň; začal jsem chřadnout, po těle hned zde, hned tam začly se objevovat vředy; vyměšování moče bylo velice hojné; zkoušel jsem moč na cukr, — cukr se neukázal. Všechny příznaky velice se podobaly příznakům prosté úplavice (diabetes insipidus). S těžkým citem četl jsem stať o této nemoci v Strümpellově učebnici: „Příčiny prosté úplavice jsou ještě temny... Většina nemocných náleží jinošskému a střednímu věku, mužové jsou této nemoci podro

beni o něco častěji než ženy... Příbuzenství této nemoci s cukrovkou je očividné; někdy přechází jedna z nich v druhou... Nemoc může se táhnout roky a též desítky let; vyléčení je neobyčejně řídké..."

Odebral jsem se k lékaři-therapeutovi. Nevyličuje mu svých podezření, jsem mu jednoduše vyprávěl vše, co se se mnou děje. Dle toho, jak jsem vykládal, profesor vždy více se mračil.

— Vy myslíte, že máte diabes insipidus, — ostře pronesl on. — Je to velmi pěkné, že tak pilně studujete Strümpella: nezapomněl jste rozhodně ani jednoho symptomu. Přeji vám, abyste stejně dobře odpovídal o diabetu při zkoušce. Méně kuřte, více jezte a se pohybujte, a zanechte myšlének na diabetes.

Pokračování.

Z CHALOUPKY.

Hoch byl nadaný a pan učitel a pan farář radili, dáti hocha na studie. A tak se stalo. Tenkráte se v té malé chaloupce velmi musili přičiňovati, aby sehnali každý měsíc patnáct zlatých. Tatínek býval v létě na polích a v zimě spravoval sedlákům postroj na koně a maminka od rána do noci na nohách. Proto teď stařenku tak často bolívá v křížích a nohy už také špatně slouží. Ale tenkráte byla zdravá a čilá jako křepelička a vstávala ráno za tmy a prozpěvovala, když chodila „na rosnou", protože pracovala pro své milé dítě. A hoch se výborně učil a když přicházel na prázdniny, bývala chaloupka zase plná štěstí a v neděli odpoledne po nešpoře zase se ozývaly tři radostné hlasy otevřenými okny.

Tak přijížděl po osm let a potom už jen někdy a jen na několik dní. Vyučoval v bohatém domě dva hochy a jezdil s nimi o prázdninách kamsi daleko. Andreska — tak jí říkali ve vesnici — si to jméno nemohla zapamatovati. A když tak někdy přijel, zdálo se jim, že to není jejich Josef. Býval krásně ustrojen, ale už se nesmál a nikdy s nimi nezpíval a brzo odjížděl. Otec jednou řekl: „On námi pohrdá"; ale matka jej omlouvala. Až pak mu to jednou pověděla sama, jak se změnil, že jako by už ani jejich nebyl, a on neodpověděl. Tenkráte Andreska mnoho plakala. Čekala, že přece něco řekne, něco milého že jí poví, a on mlčel a hlavu odvrátil. Ale přece jej omlouvávala sama před sebou a říkávala: „Musím si zvykat, že už není malý hoch. A bývá mezi bohatými a učenými pány a my jsme jen z dědiny." Otec na ty omluvy neodpovídal, leda že jen krátce řekl: „Jsme jeho rodiče a vynaložili jsme na něho všecko." Oba však to bolelo velice.

Z „Přítele Dítek" (březen 1902).

MAKSIM GORKIJ

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Ptach

(Pokračování.)

— Dvě a čtvrt a — pomodli se Bohu!

— Luko Mitriči! Což je to možná?

— Dej ty mu dvě a půl!

— Zajisté! Musí dát... parníček je pěkný, táhne čiperně...

— Braši! Nemohu... Dvě a čtvrt!...

— A všechen ten nesmysl se ti v makovici rozplemenil... z mladé tvé hlouposti! — pádně mluvil Majakin, poklepávaje rukou po stole. — Chrabrost tvoje je hloupost; všecky tyto řeči tvé — nesmysl... Nechtěl bys do kláštera jít? Nebo snad na carskou silnici se ti chce?

Foma poslouchal a mlčel. Hluk, kypějící kolem něho, jako kdyby se vzdaloval stále kamsi dál. Představoval si sebe uprostřed ohromného, rušného zástupu lidí, kteří, neznámo proč, zmítají se, lezou druh na druha, oči jejich jsou chtivě vytřeštěny, lidé hulákají, nadávají si, padají a všichni se tlukou na jednom místě. Jemu jest z toho na nic mezi nimi, že nechápe, co chtějí, nevěří v jejich slova a cítí, že sami nevěří sobě a ničemu nerozumějí. A vytrhne-li se z prostředku jich na svobodu, na kraj života, a odtud pohledíš na ně — tehdy všecko hned pochopíš. Pochopíš i to, čeho jim třeba, a uvidíš, kde je uprostřed nich tvoje místo.

— Já přece rozumím, — již měkčeji mluvil Majakin, vida Fomu zamyšleného a domnívaje se, že uvažuje o jeho slovích, — chceš sobě štěstí... Nu, příteli, toho hned nedosáhnem... Musíme je hezky jako hřib v lese hledat, musíme si nad ním trochu hřbet polámat... ano, i když hřib najdeš — podívej se, není-li prašivka.

— Tak osvobodíte mne? — náhle pozdvihnuv hlavu, otázal se Foma, a Majakin odvrátil zraky od jeho žhoucího pohledu.

— Tatínku! Aspoň na čas! Dejte mi vydychnout... dejte mi stranou odejít ode všeho! — prosil Foma! — Podívám se a pohledím, jak se vše děje... a potom už... Ale takhle — upiji se...

— Nemluv hloupostí! Co třeštíš? — hněvivě vzkřikl Majakin.

— Nu, je dobře! — klidně odvětil Foma. — Dobrá! Nechcete toho? Tak — ničeho nebude! Všecko v šanc vydám! A víc nemáme spolu o ničem mluvit... buďte s Bohem! Chopím se nyní díla — uvidíte! Zaradujete se — dým ze všeho půjde!...

Foma byl klidný, mluvil ubezpečeně; zdálo se mu, když se tak rozhodl, že kmotr mu nemůže zabránit. Ale Majakin se vzpřímil na židli a řekl, rovněž prostě a klidně:

— A víš ty, jak mohu já s tebou začít jednat? Jak chcete? — mávnuv rukou řekl Foma.

— Tak! Teď chci já takto — přijedu do města a začnu dělat kroky, aby tě uznali za pomateného a posadili do blázince...

— Což je to možno? — nedůvěřivě, ale již s leknutím v hlase otázal se Foma:

— U nás, miláčku, všecko je možno...

— Jak...

Foma sklonil hlavu, a z pod obočí pohleděv ve tvář kmotrovu, otřásl se, přemýšleje:

— A vsadit mne tam... nepolituje...

— Jestliže ty vážně vrtačíš — musím já také vážně jednati s tebou... Já jsem dal za tebe otci tvému slovo — že tě postavím na nohy... A já tě postavím... nebudeš-li stát — v železo tebe zakovám... Potom budeš stát... Ač vím, že všecka ta bohulibá slova tvá jest darebná nechutnost z přepití... přece, nenecháš-li toho... povedeš-li dále pusté chování, a otcem získaný majetek ze vzdoru budeš mařit — i s hlavou tebe poklopím... zvon nad tebou uliji... Žertovat se mnou je tuze neradno...

Majakin mluvil vlídně. Vrásky na tvářích jeho všecky se pozdvihly vzhůru a očka se usmívala ze svých temných míšků posměšně, chladně. A na čele jeho vrásky vytvořily jakousi podivnou ozdobu, pozdvihujíce se až k lysině. Neoblomná a nelítostná byla jeho tvář a vanul z ní na duši Fomovu stesk a chlad.

— Tak tedy nemám volné cesty? — zasmušile otázal se Foma. — Zavíráte mi dráhu?

— Cestu máš... jdi! A já tě uvedu na ni... neměj starostí — dobře to bude! Na vlas na své místo trefíš...

Tato sebevědomost, tato bezmezná výchlubnost vybouřila Fomu. Zasunuv ruce do kapes, aby neudeřil staříka, vzpřímil se na židli a vzdorně začal mluvit stisknuv zuby:

— Co se vy stále chlubíte? Čím se můžeš chlubit? Co syn tvůj — kde je? Co dcera tvoje — čím je? Ech ty... strůjce života! Nu, vtip máš... všecko víš... Pověz... proč žiješ? Proč musíš peníze tržit? Nezemřeš, co? Nu, cože? V plen jsi mne vzal... uchvátil, zdolal... Posečkej ještě... ještě, možná, se vytrhnu! Není skončeno ještě! E-ech ty! Co jsi udělal v životě? Čím možno na tebe vzpomnět?... Otec, — hle, dum vystavěl, a co ty?

Vrásky Majakinovy se zatřásly a všecky klesly dolů, od čehož tvář jeho vzala na sebe výraz bolestný, plačící. Otevřel ústa, ale nic neřekl, hledě na kmotřence s údivem a div ne s bázní.

— Čím se ospravedlníš? — nehlučně ptal se Foma, nestrhuje s něho zraků.

— Mlčet, štěně! — tiše řekl stařík, chvějný pohled vrhaje po sále.

— Řekl jsem vše! A nyní — odejdu! Zadrž mne!

Foma vstal se židle, vhodil si čepici na hlavu a s nenávistí změřil pohledem staříka.

— Jdi... však já tě... já tě... polapím! Bude po mém! — trhajícím se hlasem řekl Jakov Tarasovič.

— A já — budu hýřit! Všecko prohýřím!...

— Dobrá... uvidíme!...

— S Bohem! Hrdino... — usmál se Foma.

— Na brzkou shledanou! Neupouštím já od svého... miluji to... i tebe miluji... nic nedělá, hezký jsi klučík! hovořil Majakin tiše a jako kdyby ztrácel dech.

— Ty mne nemiluj — ty mne nauč... Ale naučit opravdovému — nedovedeš! — řekl Foma, obrátiv se zády ke staříkovi, a vyšel z místnosti.

Jakov Tarasovič Majakin zůstal v traktéru sám. Seděl za stolem, a nakloniv se nad ním, rýsoval na podnosu ozdoby, namáčeje třesoucí se prst do rozlitého kvasu. A ostrá hlava jeho se skláněla stále níže nad stolem, jako kdyby nerozeznával a nemohl pochopit, co kreslí na podnose jeho suchý prst.

Na lysině blyštěly se mu krůpěje potu, a po zvyku, vrásky na tvářích otřásly se častým bojácným třesením.

A v traktéru byl hlučivý šum, od něhož skla v oknech se třásla. S Volhy dolétaly signály parníků, temné údery koles po vodě, křiky nosičů — život se hýbal ku předu bez ustání a pochyby.

Přivolav kývnutím hlavy sloužícího, Jakov Tarasovič otázal se ho jaksi zvláště důtklivě a napjatě:

— Co ode mne za všecko dostanete?

X.

Až do roztržky s Majakinem Foma hýřil z tesknosti života, ze zvědavosti a polou z lhostejnosti, — nyní však začal hýřit se zlobou, skoro se zoufalstvím, pln jsa mstivého citu a jakési smělosti ve styku s lidmi — smělosti, která jej časem samotného uváděla v údiv. Viděl, že lidé, obklopující jej, tak jako on sám zbaveni jsou opory i smyslu, jenom že toho nechápou nebo naschvál chápati nechtějí, aby si nepřekáželi ve svém žití slepém a — bezmyšlénkovém, úplném oddávání se divokému životu. Nenacházel v nich nic pevného, trvalého; střízliví jsouce jevili se mu nešťastní a hloupí, opilí — byli protivní a ještě víc hloupí. Nikdo z nich nevzbuzoval v něm úcty ani hlubokého, srdečného zájmu; ani se neptal po jejich jménech, zapomínal, kdy a kde se s nimi seznamoval, a chovaje se k nim s povržlivou zvědavostí, vždycky cítil touhu říci jim a provésti něco, co by je urážělo. Trávil s nimi dni i noci v rozličných zábavních místnostech a jeho známosti vždycky závisely právě od hodnoty každé místnosti. V drahých a parádních restauracích ob-

klopovali jej jacísi bludní lidé z čistého publika, studenti, kupletisté, kejklíři, herci, statkáři, kteří hýřením přišli na mizinu. Tito lidé s počátku se k němu chovali protežírsky a chvastali se před ním svými jemnými chuťmi, znalostí hodnoty vín a jídel, potom však hledali u něho zisku, plazíce se k němu, vypůjčovali si peníze, jež on mrhal bez počítání, čerpaje jich z banky, ano i na směnky je sobě vypůjčuje. V laciných traktérech kolem něho kroužili jako jestřábi rukavičkáři, markéři, jacísi příruční, úředníci, zpěváci, a mezi těmi lidmi vždycky se cítil lépe, volnější. V nich viděl lidi prosté, ne tak netvorně polámané a zkřivené, jako všecko to „čisté publikum“ parádních restaurantů — byli méně zvrhlí, rozumější, prostěji je chápal, chvílemi projevovali zdravé, silné city, a vždycky v nich bylo více čehosi lidského. Ale byli také tak jako „čisté publikum“ — chtiví peněz a drze jej odírali, a on to viděl a hrubě si z nich tropil posměšky. Ovšem že — měl i ženské. Fysicky jsa zdráv, ale ještě ne citliv, Foma si je kupoval i drahé i laciné, hezké i ošklivé, dával jim darem veliké peníze, měnil je skoro každý týden a vůbec — choval se k nim lépe než k mužům. Smál se jim, mluvil k nim štiplavá a urážlivá slova, nikdy však, ani když byl zpola opilý, nedovedl se sprostiti jakési nevolnosti před nimi. Ony všecky — i ty, jež byly nejdrzejší, nejhouževnatější a nejnestoudnější — zdály se mu slabé a bez ochrany, jako malé děti. Vždycky jsa hotov zbíti kteréhokoliv muže, nikdy se nedotýkal žen, ač jim chvílemi pustě lál, rozdrážděn jsa něčím. Cítil se bezměrně silnějším nad každou ženu, a každá žena zdála se mu bezměrně slabší než on. Ty, které hýřily s kuráží, chvástajíce se před ním svou rozvázaností, vyvolávaly ve Fomovi cit studu, od něhož byl všecek zaražen a nesmělý. Jedenkrát jedna z takových ženských, opilá a drzá, při večeři sedíc podle něho, udeřila jej do tváře slupkou melounu. Foma byl na polo opilý. Zbledl urážkou, vstal se židle, a zastrčiv ruce do kapes, sveřepým, urážkou se chvějícím hlasem řekl:

— Ty mrcho! Ven táhni... ven! Jiný by ti za to hlavu rozrazil... Ale ty víš, že jsem mírný k vám a že se nezdvihne ruka má proti takovým... Vyžeňte ji k čertu!

Saša za několik dní po příjezdu do Kazaně dala se vydržovati synem jakéhosi lihového továrníka, jenž hýřil spolu s Fomou. Odjíždějíc s novým pánem kamsi na Kamu, řekla Fomovi:

— S Bohem, milý člověče! Snad se setkáme ještě... máme stejnou cestu! Ale srdci svobody, radím tobě, nedávej... Vesel se bez ohledů... mysli si — kašičku jsem snědl — mískou uhodím o zemi... S Bohem! A mocně jej políbila na rty, při čemž oči její ještě víc potemněly.

Foma byl rád, že odjíždí od něho; nabažil se jí a lekala jej její studená lhostejnost. Ale tu se v něm cosi otřáslo, odvrátil se prve od ní a tiše mluvil:

— Snad se neuchytíš... potom zas přijeď ke mně...

— Zaplať Bůh! — odvětila mu, a Bůh ví proč dala se do smíchu neobvyklým sobě, chraptícím smíchem.

A tak žil Foma den za dnem, otáčeje se stále na jednom místě a mezi stejnotvárnými lidmi, kteří v něm nebudili nijakých pěkných citů. I proto ještě se pokládal za vyššího než oni, že v hlavě jeho stále pevněji se zakořeňovala myšlénka na možnost osvobození od tohoto života, stále silněji jej jímala touha svobody, stále jasněji kreslil si sebe sama, odešedšího na kraj života, ven z této vřavy a větrného víru. Nejednou za nocí, zůstav sám a sám jediný, úsilně zavřev oči, představoval si temný zástup lidí, nesčíslně veliký, ano až strašný svou obrovitostí. Směstnav se kdesi v kotlině, obklopené násypy a plné prášící se mlhy, tento zástup v šumném zmatení tloukl se na jednom a tomtéž místě a byl podoben zrní v koši mlýnském. Jako kdyby neviditelný žernov, skrytý pod nohami jeho, jej zmílal a lidé jako vlna se hýbali na ním, brzo se řítíce dolů, aby tam byli co nejdřív semleti a zmizeli, brzo se derouce vzhůru, ve snaze ujíti nelítostnosti žernovu. Byli také ti lidé podobni rakům, právě chyceným a naházeným do velkého koše — zaštipujíce se druh do druha, těžce se točili, plazili se kamsi a překáželi si vespolek a nic nesvedli, aby unikli ze zajetí.

Foma viděl mezi nimi známé sobě tváře: tu otec jeho láme se kamsi, mohutně rozhrnuje a odvrhuje všecky, kdož jsou v cestě, pracuje širokými tlapami, ... valí se na vše prsoma a hromovým hlasem se směje... a mizí, propadnuv se kamsi do hloubky, pod nohy lidí. A opět, svíjeje se jako užovka, brzo vyskakuje na ramena, brzo prokluzuje mezi nohami, pracuje kmotr celým svým suchým, ale ohebným a žilnatým tělem... Ljubov křičí a bije sebou, následujíc otce prudkými, ale slabými pohyby, brzo zůstávajíc daleko od něho, brzo se opět k němu blížíc. Tichými kroky, s dobrým úsměvem na tváři a straníc se všech, všem ustupujíc s cesty, pomalu se pohybuje tetka Anfisa... obraz její se kolébe před Fomou jako skrovný plamen voskové svíce... i hasne, mizí v mraku. Pelageja bystře a přímou cestou jde kamsi... Hle, Sofja Pavlovna Medynská stojí, bezmocně spustivši ruce, jako stála tehdy, naposled — doma v saloně... Oči má veliké a veliká bázeň v nich svítí.

Pokračování.

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 20. července 1902. Číslo 43.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma

JAROSLAV DANEŠ.

ODMÍTNUTA.

I.

V parném dni zařijovém seděla Novačka na lávce pod okny svého domku. Slabý stín, vrhaný zaprášeným listím a řídkými větvemi moruše, pohrával na její vyhublé líci. Byla popelavě bleda, upocena. Kůže pokrývající lícní kosti byla vlhká, s červenými skvrnami tuberkulosních, jež jeden z internistů nazval hřbitovními růžemi. Košile i kazajka na prsech s vyznačenými žebry byla rozhalena. — Byla jen v jedné sukni. Chvílemi z hluboka, dutě odkašlala a plnými ústy plila v mokrý již šátek, jejž podle sebe vždy položila. — Jakoby hledala vzduchu, otočila hlavu poněkud na stranu a otevřenými ústy lapala po něm. Zabědovala.

Kousek trávníku před domkem, jakož i ve škarpě podél sinice, byl uprášený a šedivý. Dusno bylo ve vzduchu, slunce pražilo a prach na silnici za vozy se zdvihší stál jak mrak. Bylo jak v parných dnech srpnových.

Několik vozů přejelo tryskem z městečka z trhu. Po silnici brouzdaje se v prachu belhal se chromý flašinetář, nesa stojánek v rukou. Opět bryčka se sedlákem bez kabátu a rozepjatou vestou. Klobouk měl na stranu a vlasy potem přilíplé na čele. — Novačka zakašlala a zabědovala, kymácejíc hlavou.

„Ach Bože, Bože! Radši kdyby mne již pán Bůh osvobodil!“ Ohlédla se směrem k městečku. Podél řady domků kráčelo několik žen. Svrchní sukně podhrnuty, nůše na zádech, jedna jen košíček na ruce, šátky stáhnuty přes čelo, — by jim slunce nepražilo do očí, — statně vykračovaly, živě rozmlouvajíce.

„A moc-li jste dostala,“ ptala se jedna z nich, tlustá, se šátkem rozvázaným, těžce oddychujíc.

„Ctěla jsem trojku za pár. Ona ale nechtěla víc dát než dvojku. Já jí ale hned řekla: co pak jsme je ukradla, abych je mohla dát polovic darmo? Co jim to jen napadá? Handrikovaly jsme se skorem půl hodiny, až jsme se sešly na dvou padesáti. Kdyby mi je nebyla všechny koupila, jakživa bych jí je nebyla dala.

„No to jste dost dobře prodala,“ mínila třetí.

„Prodala, prodala; — ale to byly kachny! Ty nebyly jen z pastvy, ty byly týden krmené! A to peří! Každá byla jak peřina!“

„Koukejme,“ přerušila ostatní tlustá selka, všecka uřícená a zardělá v obličeji od chůze. „Koukejme, Novačka doklepává na sluníčku. Dávno jsem ji už neviděla.“

„Chudák, ta dlouho asi nebude. Jak sešla,“ prohodila druhá.

„Šest dětí, kam s tím, a všechno malí,“ křižovala se žena, jež prodala kachny. „A co se jí to tak najednou stalo?

„Souchotiny,“ pravila tlustá žena, utírajíc si cípem šátku pot s obličeje. „Po posledním porodu, jako když to na ni hodí. Tratila se jak stín. — Ještě že to poslední umřelo! Mají toho taky — krom tý drahý duše — jako koťat. A nejstarší teprva dvanáct let!“

„To je ta holka, co chodí na panský, ne?“ ptala se mladá selka s košíčkem na ruce.

„Jo,“ přisvědčila tlustá. „Musela ji nechat teď doma, a sama nikam nemůže. Holka je jak štír. Sama uvaří a tátovi nese do fabriky oběd. Odpůldne potom jde na panský. Ještě že ji tam poklasnej nechá.“

„A co pak taky za to půldne vydělá,“ mínila druhá. „Na den platějí těm dětem pětadvacet krejcarů.“

„I ono je to dost. Přece alespoň si na ty hadříky vydělá, aby nemusela choditi otrhaná.“ „Což o to,“ rozpovídala se tlustá, sotva dýchajíc. „Jen kdyby ty druhý caparti byli větší a táta jim nechlastal kořalku.“

„A prosím vás, co pak taky na tom světě má,“ litovala ho starší selka, jíž líce již svráskovatělo a vlasy prošedivěly.

Ženy došly zatím k Novačce. Tato slyšela skoro celý jejich hovor. Smutně a nesměle na ně hleděla tázavým pohledem.

„Dej pán bůh dobrý odpoledne,“ pozdravila je dutým hlasem.

„Dejž to pán bůh, dejž to pán bůh," odpovídaly selky. Tlustá se zastavila a z hluboka oddychla. „Je to horko, jako v parným letě. Člověk je mokrej jako v koupeli."

„Ba, horko je," odpověděla Novačka. „Ani nevím, kam se mám obrátit. V sednici je much a černo a tady zase prachu a komaři. Už sem mrzutá a i sama na sebe."

„To vám věřim," pravila tlustá selka. „Kam pak se děje, taková nemoc. Ta člověka nějak sebere. Já se vám divim, že to tak dlouho vydržíte."

„A což, já bych už byla ráda, aby si mně pán Bůh vzal," zahekala Novačka. „Ale co ty děti! Ta nejstarší ta eště, o tu bych starost už neměla, ale ty druhý! — Teď má jít do služby. Tátovi říkal tuhle strojník, že mu říkala doktorka, jestli by nevěděl o nějaké holce k dětem. Tak táta tam s ní hned půjde a doktorka jí snad veme. Má co nejdřív přijít. — Jak pak ji ale můžu takhle poslat. Nemá ani pořádné košile. Tak až s neděle až dostane ve dvoře tu zlatku a táta ji něco přidá, koupí jí potom košili a odvede ji tam.

„Co pak tam se bude mít dobře," vykládala prodavačka kachen. „Ona doktorka je hodná paní a děti jsou jako pěny. Tam nebude mít moc práce. A potom může se tam něco naučit. Já vím. Nosila jsem tam husy předešlý měsíc. To on doktor tak rád prý mladou husičku. To věřím. Já taky ráda. Kdo si to může dopřát! — Tu holku co tam měli teď, jsem jim dohodila. Byla to Anča Jelinků z vejhonu — mají tam domek" — obrátila se k ženě s košíčkem, která mezitím si vyzula střevíc a vysypávala z něho písek. „Vždyť vy ji dobře znáte." Žena pokývla hlavou. „Tak tu jsem jim dohodila. Paní se ale nelíbila. Měli jí jen měsíc. Holka prý byla moc hubatá a odmlouvala. Na každý slovo měla prej sto odpovědi. Proto ji pustila. A teď hledá jinou. To si jen Nováčková pospěšte, abyste tam vaši Marji dostali. Tam ji budete mít v teple jak za kamny. A potom ona doktorka dobře platí. Prosím vás, tři zlatky měsíčně a jenom dvě děti. Potom je přece jen u doktorů."

„A kdo pak tátovi uvaří oběd a donese do fabriky?" ptala se tlustá žena, rozepínajíc kazajku u krku. „Člověk se zrovna zalknout může, jaký je horko," dodala.

„To musí ta malá, Lída," odpověděla Novačka, neustále kašlajíc. Nechám ji doma; — ať se učí. A pak snad pán bůh dá, že budu moct uvařit sama. Trochu se už přece šourám po sednici. Jenom kdyby ta horka nebyla! — Z potu ani nevycházím! — V noci ani spát nemůžu, — přikrejt se nesmim, — hned jsem celá mokrá. A když se nepřikreju, zas mne mrazí."

„Co pak vám doktor říká?" —

„A co pak doktor! Přijde, podívá se, pokejvá hlavou a zas jde. Co pak už mi může pomoct? Ani mně nic nepředpisuje! A kde taky na to brát? — Měla jsem ušetřených deset zlatých, aby táta nevěděl. Ještě od loňský řipy. To jsem byla s outěžkem, tak jsem si myslela, až to přide, abych něco měla v ruce a mohla to alespoň do něčeho zabalit. — To všechno už je pryč. — A kdyby aspoň táta měl rozum! — Ale! — já mu to taky věřím. Co pak se mnou má? Jsem jak pára nad hrncem. — Když to na něj sedne, tak nadává a div mi ještě nenatluče. Já se mu nedivím, že se napije. — Radši kdyby si mě pán Buh vzal! Co už tu taky mám na tom světě?" —

„Vždyť on pán Bůh dá, že bude zas lepši," těšila ji tlustá selka. „Tu holku jestli teď k těm doktorům dostanete, taky vám vydělá a nesní vám to zas jako teď, když je na panským. Vždyť to člověk ví, jaký to je hladový, když to přijde domů. Vlka by to snědlo. Člověk tady má jen dvě a chodí to do školy, nenadře se to tak, jako vaše a bochník chleba denně skorem nestačí. To co ty děti vydělají, to vám dávno snědi."

„Ach bože můj, člověk by jim rád dal, kdyby měl," posteskla si Novačka z hluboka odkašlávajíc.

„Holky, už bude pomalu čas, abychme šly," pobidla stařena ženy.

„Ba pojďme," pravila tlustá žena vzdychnuvši; „darmo tu Novačku zdržujeme."

„A od čeho pak," bránila se tato. „Člověk si rád za uherský měsíc popovídá. Kdy pak jsem už neviděla lidi!" —

„Tak pojďme, pojďme holky, ať se dostaneme domu," znovu pobízela stařena. Ženy rozloučily se s Novačkou a odešly.

Poněkud se ochladilo. Novačka po záchvatu kašle se poněkud umírnila a ohlédla se za ženami. „Bože, dokud jsem byla taky tak zdravá, ani jsem si nepomyslela, co to je!" povzdychla si. Po chvilce se sebrala a držíc se zdi, pomalu, shrbena, ruku opřenu o bok, kráčela přes dvorek do domku. Asi dvakráte se zastavila kašlajíc. S námahou se na dvorku sehnula, sebrala husí pérko, a nesla je do světnice.

Pokračování.

MULTATULI.

„CO JEST BŮH?"

Procházel jsem se s malým Maxem. Před námi šel muž s dítětem. Dítě dělalo, co děti nejvíce dělají, ptalo se, ptalo... věřím určitě, že první veleinkvisitor byl dítětem! Max a já jsme naslouchali

— Otče, ptal se maličký, co je to „honneur"?

Bylo to v Bruselu. Otec vypravoval správně, co je to „honneur".

— Otče, co je kostel?

Otec řekl, co je kostel.

— Otče, co je lidskost, co je náboženství, co je věčnost, co je krása?

Ctec řekl definice všech tří věcí.

— Otče, co je Bůh?

Tu narazil nějaký vůz na tlupu pěvců a definice o Bohu zanikla ve vřavě. Ustoupil jsem s Maxem stranou, takže jsem po tisíc a prvníkráte propásl příležitost zvěděti, co jest Bůh. To mne mrzelo. A mého malíčkého též, jenž si již dlouho stěžuje, že prý tak často říkám: nevím to! Ano, dospělo to tak daleko, že si u své matky stěžoval: Co dělat s takovým otcem?

ZA SKÝVOU CHLEBA.

Bylo kolem tri hodin odpoledne, když jsem se vracel z vesnice V. Cesta vedla po nové silnici, moderně stavěné, jindy tvrdé jako mlat, tentokrát následkem stálých deštů notně rozbřidlé. Ačkoliv měsíc květen dovršil polovici svého žití, přece vypadala příroda, jakoby z lůna země vyrůstal hubený, zimomřivý, mrzutý stařec a ne kvetoucí, buclaté, hravé dítě. Ostrý severák lomcoval mladými ovocnými stromy podél silnice a květ pučící spálen mrazem, sotva že se zrodil. Po nebi honil se mraky, bílé, šedé, černé, velké, malé v divé směsici a úprku, jako poražené vojsko, prchající před nepřítelem. Občas vychrlily ze svých útrob ohromné spousty drobných, bodavých krupek, že řídké obilí na rozmoklých polích schovávalo se do brázd, jako se krčí nebožčino dítě pod neuprosnými ranami zlé macechy.

V údolí, kam silnice se skláněla, oko spíše uhádlo, než vidělo horské městečko S. za oporou šedých, těžkých mlh. Z lesů sedlických vystupovaly páry, jako sloupy bílého, hustého dýmu, snad jarní víly ohřívaly tam při teplém ohníčku svá útlá zimou skřehlá tílka. Hluboký smutek vanul celou krajinou, jako když nevěstu místo k svatebnímu veselí k pohřbu doprovázejí...

Asi dvacet kroků přede mnou kolíbala se v pravidelné tempu jako rukověť pracujícího čerpadla mužská postava, hlavu a krk majíc schovánu pod ohromným, červeně a modře pruhovaným staromodním deštníkem. Šikmo přes shrbená záda měla uvázaný balík v kostkované barevné plachetce a při ostrém větru naduly se dlouhé šosy staromodního vyrudlého kabátu jako dva nafouknuté měchy a odhalovaly modré vojenské kalhoty, vybledlé, odřené, četnými záplatami pokryté, jakým roku šedesátého šestého podělováni naši venkované za pomoc při pohřbívání padlých vojínů. Našlapovala na pravou nohu a při každém kroku cvakaly hrubé dřeváky, ve kterých tak jistě vykračovati lze se naučiti jen dlouhým, nepřetržitým cvikem...

Byl to starý tkadlec Voharčík z blízké vesnice B., kterého sobotu co sobotu v odpoledních hodinách možno spatřiti, jak pospíchá do S. odvádět dílo během týdne zhotovené.

„Kam pak", ptám se jaksi ze zvyku, dohoniv ho.

„Inu s dílem, dej Pámbu dobrý odpoledne," odpovídá polo mrzutě, pohlednuv na mne úkosem, při čemž vytáhl z kapsy pravou ruku, suchou, žilnatou a popotáhl se za široký štít placaté čepice, jako ku pozdravu, možná také proto, aby se chránil před dotěravým pohledem. Bledý, zimou stuhlý obličej ještě více se prodloužil a odchlípený dolní ret přimknul pevně k hornímu, jakoby říci chtěl: „Nic ze mne nedostaneš, jsem pokladna devatero zámky uzavřená," potom však šíj poněkud pod těžkým břemenem povypjav, naladil se k úsměvu a jaksi důvěrně se rozhovořil: „Božinku, vždyť je to pan doktor! Tak ze špacíru? že se v té zimě a psotě trmácejí?"

„Což platno," odpovídám, „nemoc nečeká, a dokud jsou kosti mladé — však Vám by také teplý koutek za kamny lépe sloužil k duhu."

„Ba, ba! toho já se nikdy nedočkám," zavzdychl, „je mně skoro osmdesát a dřít, pořáde jen dřít, odnikud žádné vykoupení, leda až smrt zavolá!"

„Již osmdesát?" divím se „tolik bych Vám věru nehádal, jste ještě statný chlapík."

„Býval, býval," odpovídá mazlavým širokým tonem starců a vytáhl z hluboké kapsy po kotníky sahajícího kabátu stejnobarevný modrý, veliký šátek, jímž utřel si dlouhý, špičatý, promodralý nos; trochu šňupal, snad jediný požitek, kterého si ubožák mohl popřáti v dlouhém žití plném strádání a utrpení... „Ještě před 5 lety nebyl bych se bál celé hospody, ale dnes nohy nechtějí sloužiti, dechu není, zrak se krátí a spaní žádné! Nebýti nemocné ženy, přál bych si věčného odpočinku u sv. Ondřeje, ale co ona by si chudák počala?"

Tak je Vaše manželka stále nemocná?" táži se.

„Ba stále, celý den polehává, jen co tak chvilemi přejde přes sednici. To je nepodobno, jak kašle a při tom ji chytne záducha, že zůstane celá modrá, a to mne mrzí, že jí poslední čas začínají nohy otékati."

„To je ovšem na pováženou, ale proč pak se nepřijdete poradit?

„Což u nich by to snadno spravil, ale kde vzít na apatiku, já vydělám sotva zlatý padesát krejcarů za týden a to stačí na trochu mléka, kousek chleba a pár bramborů. Můj Bože, chudý člověk, když se rozstůně, aby ra-

ději hned umřel. Ale přece se pořád jen modlím, aby tak bylo do smrti. Nevím, nevím, jak bude dále. Přijdu jim tuhle s dílem, a můj pán tu na mne spustí: Voharčíku, poslouchejte Vaše dílo je čím dál tím horší, jestli se nepolepšíte, budete si muset práci jinde hledati. Tenkrát jsem snad poprvé pocítil, co je strach! Mne popadla závrať, srdce se mně sevřelo, byl bych padl, kdybych se nebyl chytil stolu, jen si považejí, přes třicet roků tam dělám, ještě za nebožtíka tatíka nynějšího pána, kdopak by mne na stará kolena do práce vzal? Vždycky jsem se těšíval, sloužíš, až dosloužíš! Jindy jsem s dílem s radostí pospíchal, ale teď jako bych měl na nohách centy!"

„Což nemáte nikoho, kdo by Vás podporoval," táži se, „což děti se o Vás nestarají?"

„Měli jsme jednu dceru," odpovídá smutně, „šla sloužiti do Vídně, nedala si ubrániti, že prý jsou tam velké platy, umřela ve špitále, prý na souchotě. Vyřizoval nám to Francek Bartákův, co tam chodí každý rok na zednickou práci. Ale tomu je již velmi dávno!"

„A což obec", ptám se, „ta je v první řadě povinna o chudé příslušníky se starat?"

„Ach obec, obec! Kdyby přišel nějaký světoběžník, tomu se dá, a ne-li, dojde si do Hradce ke krajskému a má podporu hned, ale kdež já, jaktěživ jsem nebyl na kanceláři!"

„Přece byste se mohl aspoň pokusiti?" namítám.

„I pokusil, pokusil jsem se, ale nic naplat. Minulou zimu přišlo odněkud z Rakous, že má obec platiti na nějakého Bělocha — možná že ho znají — deset zlatých měsíčně, jinak že bude poslán se ženou a čtvřmi dítkami domů postrkem, je to našeho představeného bratr, byl to lumpáček, podíl po tatíkovi probil, pak šel do Harlandu, a chytil se nějaké fabričky. Schroml prý na obě nohy. Tehdá nám bylo opravdu zle. Napadly velké závěje, já nemohl s dílem, nebylo co jíst, nebylo dříví a máma nemocna. Ta mne k tomu hlavně měla, abych šel na představeného, když prý může takový bráti, proč ne ty, který jsi se držel vždycky v pořádku? Šel jsem tedy k němu, ale ten na mne spustil: Že se nestydíte, lézt na obec, takových darmožroutů by obec měla! Div mne ze dveří nevyhodil. Mně byla taková hanba, že bych se byl raději do země propadl. I máma se tak pohoršila, že od té doby nestojí za nic!"

„Přece by se jí mělo dáti něco pro úlevu?" navazuju.

„I dělám všelicos, vařím plícní koření, lipový květ, heřmánek, ale nic platno. Loňského roku v letě roznesla se pověsť, že v Bohdalíně zjevila se Panna Maria jisté pasce u studánky v lese. Ze všech stran tam chodilo procesí lidu, nosili si odtud vodu, že prý pomahá od nemoci. Mnoho lidí se prý již vystonalo. Jak to „máma" zaslechla, nedala pokoje, dokud jsem tam nešel a vody nepřinesl.

Já takhle tomu mnoho nevěřil, měli jsme vodu z Křemešníka, Vydří, ba i lurdské vody koupil jsem za šesták od velebného pána z Etinku, ale nic naplat."

„A což pomohla Vám ta z Bohdalína?"

„I z počátku se zdálo, že je mámě lepší, ale potom se jí udělalo ještě hůř. Proti věku, není léku a člověk nemá na Pána Boha dotírati. Ale to jim povím, jak se v obci doslechli, že jsem přinesl vodu z Bohdalína, přiběhla kdejaká sousedka, abych jí krapet přenechal, jedna naříkala na loupání v hlavě, druhá na bolesti v kříži, třetí na mrazení v nohách. Rozdával jsem, ačkoliv jsem si myslel, proč si nedojdete sami a žebráte na starém člověku. Není to maličkost pět hodin tam a pět hodin zpátky. Ale chudý člověk musí se držet zpět, neví, kdy bude od lidí něco potřebovat."

„Však se Vám za to hodně odměnily?"

„I toto! slibovaly, slibovaly, ale kde nic, tu nic. Však neměly také zač! Když mně zásoba bohdalínské vody došla a ženské stále pro vodu chodily šel jsem za stodolu, nabral vody z hospodářovy studánky a rozdával, kdo přišel. Pán Bůh mně ten podvod odpustí, neboť, kdybych řekl, že již nemám, řekly by: Hleďte dědka, má, ale nechce dát! To bylo chvály a děkování, však je také voda čistá jako křišťál a studená jako led! Naposledy přišla také sousedka Zázvorková, velká, hubená a kostnatá selka, obličej celý zabalený a tvář opuchlou jako měděnec, naříkající na strašné bolesti v dásni, je takto lakomá až běda, ale slibovala mně celý bochník chleba, jen abych jí trochu té bohdalínské vody přenechal; došel jsem za stodolu a nabral plný hrnéček, hned přede mnou polovičku vypila, ze zbytku že si bude přikládat obklady. Ta si to libovala: jako by ta bolest z ní spadla, to je prý ráda, zaplať Vám to Pán Bůh, strýče!"

„A což ten bochník chleba dostal jste?"

„I kde pak, i ten hrnéček mně u ní zůstal, ale za to ji Pán Bůh potrestal, za pár dní se jí bolesti vrátily a pak jí od nich pomohl kovář — pelikánem. A dědoušek se rozchechtal, až se mu bezzubá dáseň na špičaté bradě třásla. Právě došli jsme městečka a u prvních domků jsme se rozešli; on v levo naplněn strachem, jak dopadne před neuprosným tribunálem bohatého obchodníka, já v pravo hlavu plnou těžkých chmurných myšlenek. Ale již za prvními domky vběhla mně do cesty mladá žena, oči plny slz, celá v záchvatu

ANTONÍN HUDEČEK:
NA POLI.

hrozné úzkosti: „Honem, honem k nám, mé dítě dostává záškrt!"

Vypustil jsem dědouška z mysli a šel klidně k novým dojmům za svým povoláním.

Dr. Frant. **Kaněra.**

NAŠE GALERIE.

ANTONÍN HUDEČEK: **NA POLI.**

Mané si vzpomene čtenář, jenž se zadívá na Hudečkův obraz, na slova, jež nedávno napsal o našich mladých krajinářích Richard Muther, zajisté světová autorita. Napsal: „Čechy nemají nic romantického, nic pittoreskního v liniích. Jednotvárné, ploché nivy prostírají se v šíř i dál. Ale je čarovné, když v letě tisíc červených, modrých, žlutých a bílých květin jest vetkáno jako třpytivé ornamenty v zelený koberec luk; když stojíme před vesnickými zahrádkami a díváme se na toto dmoucí se moře barev zlatožlutých tykví a modrých zelných hlav, temně červených jiřin a jasně žlutých slunečnic, pronikavě rudých máků a fialových aster. Tuto krásu venkovských květin mají Slavíčkovy krajiny... H u d e č e k — pokud je to možné napínati umělce na Prokrustovo lože charakteristiky — rozeznává se od Slavíčka tím, že jest méně silný a hlasitý, více zadumaný a subtilní. Jemné nálady soumraku u něho převládají: ony polosvětelné efekty, jak je malovali ve Francii Billote a Cazin..." Takový je Hudeček dnes. Několik málo let nazad Hudeček se zálibou nořil se také v jasné sluneční paprsky, ať maloval děti koupající se v potoce, ať maloval takovéto žnečky v dozrálém, od žhoucího slunce praskajícím obilí. Letos vykonal na jaře delší cestu po Italii: jaké barvy uzříme na příštích obrazech jeho, kdož ví. Ale tím můžeme býti jisti, že nám podá barvy s v é, dojmy s v é. Jeho obrazy poznáte mezi tisíci, jemné, harmonické, jako jest umělecká jeho duše.

O KOROPTVI.

V červnu minulého roku seděla koroptví slepička na pokraji mýtného borového porostu blíže polí; v době líhnutí zpozoroval hajný Dušátko, jehož dohledu jest toto oddělení svěřeno, jednoho dne za deštivého počasí, že také kohoutek na hnízdě sedí, a to tak těsně u slepičky, že jí jedním poněkud nazdviženým letákem i hřbet přikrýval. Následujícího jitra bylo však již hnízdo prázdné — staří si kuřátka odvedli. Později hovořilo se o tom u přítomnosti ostatních hajných, a tu vypravoval hajný Krutský podobný případ. Byl totiž jednou očitým svědkem toho, když rovněž v době líhnutí kohoutek koroptví seděl as na dva kroky vzdálen od hnízda, úzkostlivě chráně vylíhnutá již kuřátka, kdežto ve hnízdě na čtyřech vajíčkách seděla ještě slepička. Druhého dne, když hnízdo bylo již opuštěno, shledal hajný, že zanechaná tato čtyři vajíčka byla čistá. Z obou případů těchto jasně viděti nejen velikou péči a starostlivost o potomstvo, nýbrž i něžnost a neobyčejnou ochotu manželskou u kohoutků. **Lovecký Obzor.**

MAKSIM GORKIJ

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Piach.

(Pokračování.)

Je tu i Šasa. Lhostejně, neobracejíc pozornosti na nárazy, pevně jde přímo do největší houště života a plným hlasem zpívá své písně, klidně hledíc temnýma očima před se... Šum, nářek, smích, opilé výkřiky, zoufalý spor o kopejky slyší Foma; písně a pláč se vznášejí nad touto obrovskou, zmítající se hromadou živých lidských těl, směstnaných v jámě; skáčí, padají, plazí se, dusí druh druha, vskakují na ramena jeden druhému, pletou se všudy jako slepí, všude narážejí na sobě podobné, zápasí, a padajíce, mizí s očí. Šustí peníze, vznášejíce se jako netopýři nad hlavami lidí, a lidé chtivě po nich vztahují ruce, cinká zlato a stříbro, zvoní láhve, bouchají zátky, kdosi kvílí a tesklivý ženský hlas zpívá:

„Budem tedy žít, pokud možno-o,
A potom — nechť tra-áva neroste!"

Tento šílený obraz upevňoval se v hlavě Fomově a pokaždé s větší svítivostí, pokaždé s větší obrovitostí a živostí vyvstával před ním, vzbuzuje v prsou jeho cosi chaotického, jediný veliký, neurčitý cit, v nějž se slévaly jako potoky v řeku i strach, i vzrušení, i lítost, i zloba a mnoho jiného ještě. Všecko to vzkypovalo v prsou až do napjaté touhy, je je tlakem svým rozpínala — do touhy, od jejíhož nátlaku se v něm dech tajil, v očích jeho se objevovaly slzy a chtělo se mu křičet, být zvířetem, zděsit všecky lidi — zaraziti jejich nesmyslnou vřavu, vlíti v šum a marnost jejich života cosi nového, svého, říci jim jakási hřmotná, pevná slova, obrátiti je všecky jedním směrem a ne druh proti druhu. Chtělo se mu chytati je rukama za hlavy, odtrhovati je druh od druha, jedny zbíti a druhé polaskati, všecky výčitkami stíhat, osvítiti je jakýmsi světlem...

Nic v něm nebylo — ani slov potřebných, ani světla, byla v něm jediná pouze touha, jemu pochopitelná, avšak nesplnitelná... Představoval si sebe výše než život, vně této kotliny, v níž jako ve varu kypí lidé; viděl sebe pevně stojícího na nohou a — němého. Mohl by vzkřiknouti na lidi:

— Jak žijete? Není vás hanba?

A mohl by jim vylát. Ale jestliže oni, zaslechnouce hlas jeho, se ho otáží:

— A jak máme žít?

Rozuměl výborně, že po takové otázce musil by sletěti s výsoty kozelcem tam, pod nohy lidem, k žernovu. A smíchem by provázeli jeho zhynutí.

Časem blouznil pod útlakem této můry. Z úst jeho se drala jakási slova, bez souvislosti a významu; potil se docela od tohoto těžkého sváru uvnitř sebe. Chvílemi se mu zdálo, že se od pití mýjí s roz-

umem, a proto že mu leze do hlavy všecka ta hrůza a posupnost. Velikým úsilím vůle vyháněl z nitra svého tyto obrazy a vzrušení, ale sotva že zůstával sám a byl nemnoho jen opilý — znova se naplňoval svým blouzněním a znovu klesal pod jeho tíhou. A touha po svobodě stále rostla a sílila v něm, mučíc jej svojí silou. Avšak vyrvat se z okovů svého bohatství nedovedl. Majakin, jenž měl od něho plnou moc k řízení všeho díla, působil nyní tak, že Foma skoro každičký den musil pociťovati tíhu ležících na něm povinností. K němu přes tu chvíli obraceli se lidé pro výplaty, předkládali mu smlouvy o dopravě nákladů, zřízenci obraceli se osobně i písemně k němu s takovými titěrnostmi, jež se ho dříve nedotýkaly, jež bývaly plněny od nich na vlastní jejich vrub. Vyhledávali ho v traktérech, vyptávali se ho, co a jak třeba dělati; říkal jim to, chvílemi naprosto nerozuměje, má-li se věc konati tak či onak, pozoroval jejich skryté opovržení k němu a skoro vždy viděl, že dělají věc ne tak, jak on poručil, nýbrž jinak a lépe. V tom cítil obratnou ruku kmotrovu a chápal, že ho stařík tísní proto, aby jej obrátil na svoji cestu. A zároveň pozoroval, že — není on pánem ve svém díle, nýbrž jenom součástka jeho, a to součástka nedůležitá. To jej rozdrážďovalo a ještě dále odpuzovalo od staříka, ještě silněji povzbuzovalo jeho snahu vyrvati se z díla, třeba i za cenu jeho záhuby. S divokostí rozhazoval peníze po traktérech a dupal po nich, ale to dělal nedlouho — Jakov Tarasovič zavřel v bankách běžný účet, vybrav všecky vklady. Brzo Foma pocítil, že ani na směnky mu nedávají již tak ochotně, jako dávali s počátku. To zasáhlo jeho samolibost, ale naprosto jej vzbouřilo a poděsilo, když zvěděl, že kmotr pustil po obchodním světě pověst, jakoby on — Foma — nebyl při dobrém rozumu a že možná bude potřebí ustanovit mu opatrovníka. Foma neznal mezí moci kmotrovy a neodhodlával se poraditi se o tom s někým: byl ubezpečen, že v obchodním světě stařík — je silou a může provésti vše, co zachce. S počátku bylo mu perno, cítiti nad sebou ruku Majakinovu, ale potom se s tím smířil, udělal nade vším kříž a pokračoval ve svém neustále opilém životě, v němž jenom jedna věc ho utěšovala — lidé. Každým dnem více a více se přesvědčoval, že jsou — nesmyslní a všemožně horší, než on, že nejsou — pánové života, nýbrž lokajové jeho a že život točí jimi, jak chce, ohýbá i láme, jak je mu libo, a oni bez citu a bez reptání se mu poddávají a nikdo z nich nechce sobě svobody. On však jí chtěl a proto chlubně se vyvyšoval nad svými spoluhříšníky, nechtě v nich vidět nic kromě špatnosti . . .

Jedenkrát v traktéru jakýsi polouopilý člověk si mu stýskal na svůj život. Byl to malinký, suchý človíček s ulekanýma, potuchlýma očima, neholený, v krátkém svrchníčku a v ohnivě červeném nákrčníku. Bolestně mrkal očima, uši jeho se bojácně otřásaly a tichý hlásek rovněž se třásl:

— Všelijak jsem se tloukl, abych člověkem byl . . . Všeho jsem se chápal, pracoval jsem jako vůl. Ale utloukl mne život, uhryzl, potřel . . . Nedostávalo se více trpělivosti . . . Ech! A tak — začal jsem pít . . . Cítím, — že zhynu . . . Nu, tam je tedy má cesta!

— Hlupáku! — opovržlivě řekl Foma. — K čemu potřeboval's člověkem chtít být? Držel bych se napravo od lidí . . . Stanul bych stranou, podíval bych se, kde je moje místo uprostřed nich a potom — přímo bych se valil ke svému cíli!

— Nechápu vašich slov! — potřásl človíček svou hladce ostříhanou, hranatou hlavou.

Foma spokojeně se usmál.

— Kde pak ty aby's pochopil?

— Ne, víte, já soudím tak, co komu Bůh soudil . . .

— Život nestrojí Bůh, nýbrž lidé . . . — vybuchl Foma a až se sám podivil smělosti svých slov. A človíček, úkosem pohleděv na něj, rovněž se nesměle přikrčil.

— Dal ti Bůh rozum? — otázal se Foma, probíraje se ze zmatení.

— Zajisté . . . totiž, kolik se ho předpokládá na malinkého člověka . . . — nejistě řekl spolumluvčí Fomův.

— Nu — a ty se od Něho neodvažuj více požádati ani zrna! Stroj svůj život svým rozumem... Bůh pak tě bude soudit... My všichni jsme v Jeho službě... a všichni máme před Ním jednu cenu... Pochopil's?

Velice často se stávalo, že Foma mluvil cosi takového, co i jemu samému se zdávalo smělé, a co zároveň jej povznášelo v jeho vlastních očích. Byly to jakési neočekávané, smělé myšlénky a slova, jež se pojednou objevovaly jako jiskry — jakoby je dojem vysekával z mozku Fomova. A on sám nejednou postřehl při sobě, že co vymyslil, jest matněji pověděno, než to, co rázem zaplane v srdci.

Foma žil — jako kdyby šel po blátě, s nebezpečím při každém kroku, že uvázne v bahně a slizu, a kmotr jeho — jako mihule se svíjel na suchoučkém a pevném místečku, ostražitě sleduje z dálky život kmotřencův. Po roztržce s Fomou Jakov Tarasovič vrátil se domů pochmurně zádumčivý. Očka jeho se blýštěla suše, a všecek se narovnal, tak jako ztuha napjatá struna. Vrásky chorobně se sježily, tvář jako kdyby byla ještě menší a temnější, a když Ljubov jej tak spatřila — zdálo se jí, že je vážně nemocen, jen se přemáhá, zdržuje. Mlčelivý stařík nervosně probíhal po pokoji, metaje dceři za odpověď na její otázky suchá, krátká slova a na konec zpříma na ni vzkřikl:

— Jdi pryč! Vidíš — nemám chuť s tebou . .

Bylo jí ho líto, když uviděla, jak tesklivě a unyle hledí jeho ostré, zelené oči; uložila si za povinnost vyptati se ho, co se s ním děje, a když usedl k obědu ke stolu, prudce přistoupila k němu, položila mu ruce na ramena a patříc mu do tváře, s láskou a nepokojem se otázala:

Tatínku! Vy nejste zdráv — povězte!

Projevy její lásky byly svrchovaně vzácné; vždycky obměkčovaly osamělého staříka, a ač na ně — Bůh sám ví proč — neodpovídal, přece jenom nemohl si jich nevážit. I nyní, škubnuv rameny a shodiv s nich její ruce, řekl jí:

— Jdi, jdi na své místo . . . Hm, pokouší tebe Evino svrbění . . .

Leč Ljubov neodešla; naléhavě patříc mu do očí, s pocitem křivdy v hlase se otázala:

— Proč vy, tatínku, vždycky tak se mnou mluvíte? . . . tak jako kdybych byla malinká nebo velice hloupá?

— Proto že jsi veliká, ale ne tuze moudrá . . . Hm — ano! Tady máš všechen výklad! Jdi, sedni a jez.

Odstoupila a mlčky usedla proti otci, s pocitem urážky přitisknuvši rty. Majakin jedl proti zvyku pomalu, dlouho míchaje lžicí v talíři polévky a upřeně ji prohlížeje.

— Kdyby zaneřáděný rozum tvůj dovedl pochopit otcovy myšlénky! — najednou řekl, vzdychaje s jakýmsi hvizdem. Ljubov odhodila stranou lžíci a skoro se slzami v hlase začala mluvit:

— K čemu mne musíte urážet, tatínku? Přeceť vidíte — že jsem samotna! vždycky samotna! Vždyť je vám pochopitelno, jak těžko je mi žít . . . a nikdy vy ani slova laskavého mi neřeknete . . . Nikdy nic nemluvíte! I vy jste přece osamělý . . . i vám je těko . . . Já to vidím . . . Je vám velice těžko žít . . . avšak, — vy sám jste tím vinen! Vy sám...

— Hle, i Balaamova oslice promluvila! — ušklíbnuv se řekl stařík. — N-nu? Co dále bude?

— Hrdý jste tuze, tatínku, na svůj rozum...

— A co ještě?

— To není hezké... a velice mne to bolí... proč mne odpuzujete? Vždyť nikoho nemám kromě vás...

V očích jejích se objevily slzy; otec je spozoroval a tvář jeho se třásla.

— Kdybys ty nebyla holka! — vzkřikl. — Kdybys ty měla rozum jako... Marfa Posadnica*) na příklad... Tenkrát bych... Plivl bych na všecky... na Fomku... Nu, nebreč!

Vytřela si oči a otázala se:

— Cože Fomka.

*) Narážka na pohádku o moudré ženě posadnika, starosty městského. Pozn. překl.

— Bouří se... Cha-cha! Praví: vezměte sobě všechen můj majetek, pusťte mne na svobodu... Duši chce zachraňovat... v krčmách... Hle, co si vymyslil náš Foma...

— Cože... tohle? — nerozhodně se otázala Ljubov. Chtělo se jí říci, že touha Fomova je dobrá, že je to šlechetná touha, je-li opravdová, ale bála se podrážditi otce svými slovy a jen tázavě patřila na něj.

— Co je to? — rozpaluje se a otřásaje, jal se mluviti Majakin. — A to je u něho buď z přepití, nebo — nedej Bůh! — po matce zděděné... starověrecké... Ale jestli tato bludařská mlha v něm vzchází — mnoho s ním budu mít boje! Veliká vojna mi s ním vzejde... On — prsoma šel proti mně... smělost náhle velikou projevil... Je mlád... chytrosti v něm ještě není... Praví: všecko propiji, všecko na prach bude... Já ti dám: propiji!

Majakin pozdvihl ruku nad hlavou a stisknuv pěst, divoce jí zahrozil.

— Jen se opovaž! Kdo zbudoval obchod, kdo jej zařídil? Ty? Otec tvůj... Čtyřicet let práce je v něm složeno a ty jej zbořit chceš? Všichni musíme tu přátelsky jako hradba, tu ostražitě, husím pochodem, jeden za druhým jíti ke svému cíli... My, kupci, obchodní lidé, po věky jsme Rus na svých ramenech nesli i nyní neseme... Petr Veliký byl car božského rozumu... on naši cenu znal... Jak nás podporoval? Knížky tiskl schválně k našemu poučení... Tuhle mám z jeho rozkazu knihu Polidora Virgilia Urbinského a vynálezcích věcí... v r. 1720. tištěnou... ano! To třeba pochopit... On pochopil... a dal nám svobodnou cestu... A nyní — stojíme na svých nohách... — a své místo cítíme... Svobodnou cestu nám dejte! My jsme fundament života zakládali — sami do země místo cihel jsme se kladli... nyní musíme poschodí stavět... račte nám svobodu konání dát! K tomu musí našinec běh svůj řídit... V tom je úkol... ale Fomka toho nechápe... Musí pochopit a — pokračovat... Má otcovy prostředky... A zdechnu já — moje se připojí: pracuj, štěně! A on v nesmysle bloudí. Ne, počkej ty! Já tebe vyzdvihnu na patřičné stanoviště!

Stařík sotva dýchal vzrušením a blýštícíma se očima hleděl na dceru tak zuřivě, jako kdyby na jejím místě Foma seděl. Ljubov děsilo toto vzrušení, ale neměla dosti smělosti zaraziti otce i mlčky hleděla na jeho přísnou a mračnou tvář.

— Proklestěná cesta od otců — i ty musíš jíti po ní. Padesát let jsem pracoval — proč? Aby po mně mé dílo dovršily — mé děti... Děti mé! Kde jsou mé děti? (Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 27. července 1902. Číslo 44.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma

JAROSLAV DANEŠ.

ODMÍTNUTA.

II.

Na panském dvoře, pod kůlnou, ve stodole, na mlatě a před vraty stodoly na dvoře sedělo plno žen, dětí i několik dědečků a česali chmel. Bylo jich jak na mraveništi. Někteří seděli na nůších, neb na válu očesané chmeloviny a celá řada dětí a děvčat seděla ve stodole na trámu na mlatě položeném. Některá děvčata klečela a každý před sebou měl vál chmele. Česali do nůší, košů, ženy do klínu, hoši do čepice neb na ošatky a sypali do velkých košů. Každá rodina měla svůj. Na dvoře stálo ještě několik plných vozů chmele.

Hoch as osmiletý stál ve stodole před Marji Nováčkovou s vrchovatou čepicí načesaného chmele. „Chceš? Já ti ho dám," pravil k ní a podával jí čepici.

„Tak ho sem vysyp," odpověděla Marje s úsměvem a ukázala hlavou na ošatku, kam s Lídou česaly chmel. Obě děvčata byla stejně v kanafasové, záplatované šatečky oblečena a bosa.

„To bys chtěla, viď? Vysypu ho rači mámě do nůše," pravil hoch, nehýbaje se z místa. Marje uchopila ratolesť chmeloviny a chtěla ji přitáhnout k sobě z rozvázaného válu, aby mohla lépe česat. Hoch stál právě na ní.

„Pusť a nezdržuj!" pravila Marje. „Tak běž a vysyp ho mámě. No," zlobila se Marje na hocha. Tento se nehnul a smál se Marji. Tato popadla druhou větev a česala rychle dále. Hoch jí chytil za prut a táhl jí ho z ruky. „Že to řeknu mámě a ona ti zas nabančí jako včera," pohrozila mu.

„No, ten byl bit, až mu zuby cvakaly a hlava se mu zatřásla," smála se mu Lída.

„Hm, myslíš, že mě to bolelo?" — stavěl se hrdinou hoch. „Kdybych byl chtěl, tak jsem nedostal. Anebo bych to byl řek tátovi a ten by byl mámě pověděl."

„Byl bys dostal ještě víc, viď?" smála se Lída a podívala se na Marji. Děvčata se dala do smíchu.

Hoch stál zaražen. „To víš, mě táta ještě nikdy nebil," bránil se méně odvážně.

„Pamatuješ se, jak jsi byl o pouti od táty bit řemenem, že jsi za stodolou kouřil?" připomenula mu Marje a vesele vzhlédla na něho.

„To není pravda, abys věděla, to lžeš, že jsem byl bit. Já k vůli kouření ještě nikdy nebyl bit. Ty jsi ale dostala od vašeho táty ve fabrice buchtu do zad, že jsi mu pozdě přinesla oběd. Aha, jak jsi odletěla a plakala jsi, heč," vysmíval se hoch, ukazuje prstem na Marji. Smích jeho byl nucený.

„Ježíši! já že dostala buchtu? Ty jsi lhář, Sefku," bránila se Marje. „Tenkrát k vůli tomu kouření jsi byl bit ještě ve škole. Pamatuješ? Pan učitel ti jich dal pět na ruku a musil jsi stát v koutě u okna. Potom ti ještě vykrákal za vlasy, že jsi se díval oknem ven. A teď chce na mne lhát, že já dostala buchtu od táty a že jsem plakala. Táta mě má alespoň rád, protože ví, že dřu a nejsem takovej lenoch jako ty!"

„Dostala jsi buchtu, pamatuješ, jak jste měli bramborovou kaši," ozval se z kouta stodoly druhý hoch. „To byla ještě vaše máma zdravá."

„No to bylo tenkrát v pondělí," přiznávala se upřímně Marje. A to byl táta opilej a byl rozzlobenej, že mu máma poslala bramborovou kaši. Sefek ale říká, že teď v létě, to ale není pravda."

„Nedostal jsi, Sefku, řemenem od vašeho táty, když jsi sletěl s višně přes plot, když tě Jelínků honili? Byl jsi jim na višních," ozval se malý, zavalitý hoch, proti Marji sedící. „Vřeštěl jsi a utíkal jsi za stodolu, abys ještě jednu nedostal!" Děti daly se do smíchu.

„Co ty chceš, puntíku? Mně se smát," pravil Sefek a skočil přes hromadu chmeloviny k hochovi a tahal mu čepici s hlavy. Tento se bránil a nechtěl si ji dát stáhnout. „Koukej, rozházíš mi chmel," křičel na Sefka.

„Sefku, sypeš chmel z čepice," vykřikla Lída a se smíchem ukazovala na čepici, z níž Sefkovi padal chmel. Děti dali se do smíchu. Sefek pustil hrdinsky puntíka a počal sbírat do čepice vysypaný chmel.

„Heč, to máš za to, žes to nechtěl dát Marji," vyčítala mu Lída.

„Kdybys mi ho byl dal, moh' jsi mít už druhou čepici plnou," pravila mu káravě Marje.

„Tak ji tu máš," podával jí Sefek čepici a vysoko zdvihaje nohy ve chmelovině, kejklavě kráčel k Marji, mysle, že budí smích u dětí. Došed k Marji, činil, jako by jí chtěl chmel do ošatky vysypat.

„Anebo radši ne, budu česat sám dál," pravil Sefek, když Marje mu ošatku nastavovala.

„Tak si to nech," řekla odmítavě Marje. „Víc už s tebou nemluvím, abys to věděl."

Hoch se zarazil a díval se na Marji, nevěda, myslí-li to do opravdy, nebo ne. Marje vážně se stavěla a spěchala s trháním hlaviček. Lída zatím vysypala ošatku chmele do nůše. — Ve stodole bylo dusno. Sytá vůně z chmele naplňovala vzduch. Lída dala prázdnou ošatku Marji na klín. Vyzdvihla svrchní sukynku, otřela si ní obličej a usedla podle Marje.

„Budete už brzy měřit?" optala se Hana Brázdů Lídy. Bylo to as sedmnáctileté děvče, s plnými prsy, v lehké kartounové jupce. Seděla nedaleko Lídy.

„Už jsme jednou měřily," řekla jí Lída. „Budeme mít hnedle zase plnou nůši.

„Na, Marje, já ti ho přece jen dám," pravil Sefek opravdově k Marji. Tato mu neodpověděla.

„Jen si ho nech, a nezdržuj ji," pravila Hana, podkladajíc sukni pod sebe. „Beztoho tu všechno rozšlapeš."

„Já jí ho chci dát, ale ona nechce," pravil Sefek přesvědčivě, jako by mu to bylo líto, že se Marje naň hněvá.

„Co zas tam dělá ten náš kluk," křičela z protějšího kraje matka Sefkova. „Kdy pak půjdeš vysypat ty kluku uličnická?"

„Dává tu Marji chmele a ona nechce," křikla Hana. „Darmo nás tu zdržuje!"

„Jestli já tam na tebe půjdu, já ti tu tvoji hlavu načechrám," volala matka. „Jen mě zlob, to víš, co umí tátův řemen. Celý půldne tu jseš a ani jednou jsi nesypal! Jen se těš, až přijdeš domů, dostaneš večeři; já už ti povím!"

Děti se potichu smáli. Sefek pokořen, dělaje uraženého hrdinu, nešel si sednout a zatvrzele s prosebným pohledem nabízel Marji chmel.

U vrat stodoly objevil se poklasný. „Už zase se tam vztekáte," zvolal na děti. „Jestli mně budete mít dlouhý šťopky anebo listí, já vám to všechno vyházím. A ty, Sefku, budeš-li mě tu pořád zlobit, vícekrát tě sem nepustím!"

„Pudeš si sednout, ty kluku jeden!" křikla na něho máma.

Sefek se pomalu sebral a pohroziv pěstí Haně, šoural se na své místo.

„Jak tíhne," smála se mu Hana. „Schlípil se a ani nedutá."

„To víš, tebe se nejvíc bojím," ozval se Sefek, zlobně hledě na Hanu. Sehnul se potom pro prut chmeloviny a pomalu počal obírat. „Tobě to také nezůstanu dlužen," obrátil se k Marji.

„Proč jsi mi nechtěl dát chmele, to máš za to," pravila mu opět Marje, udobřena.

„Nech ho, co bys se ho bála," těšila ji Lída. „Dostal strach a proto vyhrožuje. Vždyť on zas přijde. Beztoho dolízal, abys mu dala opsat počty, když jsme chodili do školy."

„K tobě nejvíc, ty pihatá," obořil se Sefek na Lídu. Děti se dali do smíchu a hleděli na Lídu. Sefek měl radost. Lída vzala očesaný prut chmeloviny a hodila ho na Sefka. Tento hodil ho nazpět. Prut ale letěl na Hanu. Tato se rozzlobila a křikla na něho. I matka se rozkřikla na Sefka, jenž všecek červený, konečně se utišil a počal česat. Úkosem pohlédl na matku a potom na Hanu. Smál se opět Haně, že dostala prutem. Po chvilce pohlédnuv na ni, pravil polohlasem: „A ještě se pomstím, uvidíš. Všechno to řeknu, všechno, co jsem včera večer viděl za stodolou."

Hana mu pohrozila a byla v rozpacích. Druhá děvčata v její letech dala se do smíchu, Hana se zlobila, a všechna se začervenala.

„Co pak to tam máte, že je vám tak veselo," ptala se stará žena, vysypávajíc z klína do velké plevní nůše chmel. Chvíli zůstala stát a dívala se na mládež, držíc v rukou sukni sebranou v klín.

„Sefek prý něco ví na Hanu a chce to všechno povědět! Hanu to zlobí a je celá červená," vykřikla se smíchem Jelínků Tonča, jsouc ve stejném stáří s Hanou.

„Ti kluci všechno vidí a všude jsou," smála se stařena. „Jen se nezlob, Hano, to ony ti to závidějí a proto se ti smějou." Děvčata zavýskla smíchem.

Hana hořela a zlostně se mračila na Sefka. Tento jí strouhal mrkvičku.

„Teď se na tebe do opravdy hněvám," pravila mu Marje a s účastenstvím pohlédla na Hanu. Této skorem vstoupily slzy do očí.

„Já přece za to nemohu, že jsem ji tam viděl," omlouval se Sefek. Znovu všechno propuklo v smích. Sefek se radoval, mysle, že skutečně něco směšného řekl.

Marje se na něho zamračila a pohodila pohrdlivě hlavou. Opět pohlédla na Hanu. Tato rudě červená, nepozvedla ani brvy a rychle otrhávala chmel.

„Tu je nějak veselo, — už zase v proudu," křičel poklasný, vycházeje z chléva. Čistil si o slámu na dvoře svoje vysoké boty.

„A bože, aby se člověk ani zasmát nesměl," vykřikla jedna ze žen. „Beztoho, co tu člověk má na tom světě."

„Ba," — odpověděla jí sousedka. „Jako tamhle Marjina máma. Loni s náma ještě chodila na řípu. Ba i letos v zimě povřísla ještě vázala a teď se vlíká jako stín. Dlouho-li tu ještě bude!"

„Udřela se, chudák", mínila jiná žena. „Co z toho teď má?"

„Kašle prý, až je to jediná hrůza," ozvala se Brázdová.

„Tak mladá ženská," pravila stařena — "a musí jít. Člověk tady starej, ani tu kůrku chleba nemůže rozžvejkat a musí se dřít, aby alespoň hlad zahnal. A ona ještě mladá a nemůže z místa."

„Jak je mámě," zeptala se matka Sefkova Marje.

„Bylo jí trochu lepší," odpovídala Marje. „Říkala dnes v poledne, když jsme šly sem do práce, abych ji vyvedla ven pod moruši."

„Ta tam měla asi pohodlí," prohodila tlustá žena, sedící u vchodu do kolny. „Vůz za vozem jede z jarmarku. Byla jsem tam dopoledne. Silnice ani vidět není pro prach. Ta si tam asi pohověla."

„Jak pak bylo draho dnes?" optala se sousedka tlusté. „Chtěla jsem tam jít něco koupit, abych měla aspoň tu plenu, až to přijde na svět," a ukázala pohledem na svůj plný život, „ale kdepak člověk k tomu přijde."

„Až dost draho," odpověděla jí prvá. „Za takovej švonepaječek chtěl za metr čtyřicet krejcarů. Kdo pak to může dát? Povídal že je draho a bude prý ještě dráž. V Americe prý je málo obilí a hlad; proto prý bude všechno drahý."

„Bože, a tady za obilí nic neplatějí," zvolala Sefkova matka. „Můj prodal předevčírem pšenci, — bylo jí půl strychu — a žid mu ji nechtěl ani vzít."

„To je dobře, že jsem tam dnes nešla," pravila těhotná žena. „Snad to bude na podzim lacinější".

„Kdypak se čekáte, Rosinko," zeptala se stařena.

„My počítáme tak v polovici listopadu. Babička to ale čeká až ke konci," pravila těhotná. „Jen aby mi pán Bůh dal to ve zdraví přečkat. Mám z toho strach, aby se mi to potom nestalo jako Novačce."

„Bože, každá to musí prodělat a každá taky neumře," pravila tlustá. „Je to osud, když se to stane. Novačka jich měla šest a po sedmém se takhle vlíká. Alespoň ta holka kdyby jí mohla zůstat doma. Když je tady tolik krků i s tátou a všichni chtějí jíst."

„Marje prý má přijít k doktorům do služby," pravila těhotná.

„No tam by sě měla dobře. Bylo by to pro Novačku ulehčení," pravila stařena. „A je to dobrá holka, ona by jim celou službu domů přinesla."

„Holka jako štír," pravila tlustá. „Mocli pak to má let a už vaří a i prádlo vypere."

„Kdypak už tam pude," ptala se stařena.

„Marje!" křikla Sefkova matka na děvče, „kdy pak půjdeš k doktorům?"

„Táta povídal, že tam se mnou půjde v neděli, aby mě paní viděla."

„Ty půjdeš sloužit?" — zeptala se Hana.

„Pudu," pravila Marje, červenajíc se.

Všechny děti pohlédli na Marji.

„A to tam budeš sloužit a vodit děti," ozvalo se malé děvčátko, stojící nedaleko Hany.

„A bude mít také službu a každého prvního dostane peníze," odpověděla Lída.

„Máma říkala, že se tam bude mít dobře. Jídla bude mít, že ho ani pojíst nebude moct. Anča Jelínků tam stloustla a doma prý jí teď nic nechutná."

„To víš," bránila se Marje. „Musím být hodná k dětem a dávat pozor, aby se jim nic nestalo. A malou když budou bolet nožičky, budu muset nosit."

„Těšíš se Marje?" — optal se Sefek.

„To víš, že se těším. Alespoň se tam něco naučím, jak řekla máma."

„A to už více nebudeš chodit sem na panský," ozval se poněkud tišeji.

„Nebudu."

„A nebude se ti stejskat?" — znovu se ptal Sefek. — „My budem chodit s puntíkem k doktorovic zahradě, abysme tě viděli, jak tam budeš chodit s dětma."

„A co z toho budeš mít, Sefku," smála se Marje. — Sefek mlčel. Sklonil hlavu jako by se zamyslil a otrhával chmel.

„A proč sem nebudeš chodit?" optal se puntík. Sefek pojednou zvedl hlavu a smutně se usmál.

„Ty jsi pytlík, puntíku," pravil Sefek. „Když bude ve službě, tak přec sem chodit nemůže. Bude přec u pánů a dávat pozor aby se děti nezamazaly. Viď Marje?" obrátil se Sefek k ní a upřel na ni svoje šedivé oči. Marje se naň podívala a začervenala se. Přisvědčila hlavou.

„To nebudeš nic dělat, jenom s dětma chodit?" optal se znovu puntík.

„Budu taky pomáhat v kuchyni a co bude potřeba, budu muset přinést," pravila vážně Marje.

„To je hloupý, Sefku, viď, být takovým dítětem, jako jsou ty doktorovic," pravil puntík. „Pořád na ně dávají pozor a pořád na ně křičejí, ani do bláta šlápnout nesmějí, viď!?"

„Ty jsi hloupej, puntíku," pravila Lída. „To jsou přece panský děti, to není jako ty."

„No ať," bránil se puntík. „Oni ani hnout se nesmějí, pořád jsou jako ve škole. To já rači jsem tady na panskym, alespoň se zasměju a je nám tu veselo."

„Oni jsou taky veselí," pravila Marje. „A mají panenky a pokojíček a kuchyni, kde si můžou hrát a knížky s obrázkama. To ty nemáš nic."

„Ať, a přece si hraju taky a co se navztekáme s Frantikem, viď, Šefku? My jsme se na ně kteru dívali skrz mříže u zahrady a oni s námi ani mluvit nesměli. Paní na ně hned volala. Jsou pořád jak v kleci.“

Šefek se na něho podíval, potom na Marji, nevěda, ku které straně se má přidat.

„Co pak na tom, přece se jen mají dobře,“ pravila Lída. „Marji tam bude přece jen lepší než doma, jak říkal pan strojník tátovi. Bude už ve službě! Pořád říkala máma, že máme bídu. Kdyby ona zemřela, co prý z nás bude. Aspoň Marje prý si něco vydělá.“

„Cožpak musí vaše máma umřít?“ ozval se puntík a přestal česat, zamysliv se.

„Když je máma těžko nemocná,“ pravila smutně Marje. „Doktor říkal tátovi, že má máma souchotiny a že to s ní dlouho trvat nebude.“

Děti umlkli. Jako by těžký stín lehl na ně.

„To je hloupý, že musíme umřít,“ vzdechl si puntík. „Proč jsme se tedy narodili, když musíme zase umřít?“

„Vidíš ,puntíku, jak jsi hloupej,“ usmála se Jelínků. Děti tentokráte se nesmáli. S otevřenýma očima, jako by vyjeveně hleděli na sebe. „Co pak myslíš, že tu můžeme být na věky?“

Puntík se zamyšleně na ni zadíval. Po chvilce dal se opět do česání chmele. Z dětí nikdo ani nepromluvil.

„Proč musí být teda nemocná vaše máma,“ ozval se po chvilce opět puntík. „Když musíme umřít, nemuseli bysme být nemocný. Velebný pán říkal, — pamatuješ se, Marje? — že je pán Bůh nejvýš dobrotivý. Proč tedy pustí na lidi nemoc, když nic neudělali, jako vaše máma.“

„Ba, nadřela se dost, a odjakživa dost,“ ozval se starý děda, jenž seděl nedaleko, shrben nad svojí ošatkou. „Drahej hochu, člověk ani neví, kdy pánu Bohu ubliží a si ho rozhněvá.“

„A proč se pán Bůh hněvá, dědečku,“ ptal se puntík. „Pan učitel nám říkal, že se hněvat nesmíme.“

Dědeček neodpověděl. Děti dívali se chvíli na dědečka, jako by očekávali odpovědi. Ve dvoře ozvala se píšťala.

„Tak pojďte sypat, ať to odměříme! Hezky jeden po druhým, aby to šlo od fleku,“ křičel poklasný. Na dvoře rozprostřena veliká plachta a na ni postaven dřevěný půlhektolitr. Lidé hrnuli se k plachtě. Sem tam ještě kupili hlavičky chmelové a některé z žen honem ještě otrhávaly, by měly dovršenu míru. Odměřený chmel odnášeli ve velikých nůších do sušárny. Dvůr se pomalu prázdnil.

Pokračování.

ŠKOLSKÝ FETIŠISM.

(Aforismy z článku prof. O. Sýkory v Almanachu chrudimské Obchodní Akademie.)

Autorita školy je tou nejvyšší a nejnedotknutější ze všech stávajících autorit, ba je to snad ta jediná lidská instituce, kterou respektují všecky revoluce — ať už revoluce sociální nebo myšlenkové. A jest věru pochopitelno, proč i nejkrajnější podvratník zastavuje se instinktivně na prahu školy: jeť ona dílnou, v níž formuje se příští pokolení, které jest lidstvu posvátným a musí být chráněno před lomozem reformních bojů a ušetřeno novotářských experimentů. Avšak tento vysvětlitelný školský konservatism má i svoje stinné důsledky. Nedotknutelnost školy a nedůtklivost jejích patronů způsobila, že ve školských institucích shledáváme často zastaralou strnulost, že škola bývá ovládána duchem retrospektivním a přimyká se jen pomalu k potřebám a duchu nové doby, jak je toho nejmarkantnějším a nejznámějším příkladem t. zv. klasické studium středoškolské. (Následkem tohoto nesouladu mezi školní šablonou a životní potřebou ozývají se často trpké a prudké obžaloby bývalých žáků. S vášnivým přímo nepřátelstvím mluví u př. nejnověji Machar (v „Konfesích literáta“) o gymnasiích.)

Má-li střední škola vštípiti mládeži světový názor, je jisto, že toto t. zv. povšechné vzdělání bude se opírati o jiný základ a skládati z jiných složek než za dob Petrarky a Erasma Rotterdamského, a že je zbytečno, ne-li nemožno, prováděti celý proces vývoje moderní kultury od Renaissance až po dobu elektřiny ,v každé generaci znovu. Ale ostatně i když připustíme, že antická kultura je takovou branou, kterou musí nezbytně projíti každý vzdělanec, naskytá se otázka, vyhovuje-li dnešní t. zv. klasické vzdělání tomuto svému účelu. Živý antický duch nahražován je mrtvou literou. Jak jest vzdálen scholastický, formalistický duch, jímž provanuty jsou dnešní klasické školy, od smavého, radostného, volného, prostého, přirozeného života a ducha helenského! Světlý životní názor Řeků, tohoto šťastného, přírodou štědře obmyšleného lehkokrevného nárůdka, u něhož smysl pro krásu byl tak mocný, že umění tam splývá těsně se životem a život sám je jaksi umělecky zaokrouhleným celkem, tento světlý názor sotva proniká do dusného ovzduší školského, a nic není tak vzdáleno onoho životem dýšícího, teplého ruchu helenského jako studený knižný surogát, který podává se mládeži pode jménem klasicismu.

Avšak i kdyby gymnasia vystihla svého ideálního cíle, zůstane klasické studium v budoucnosti zase tím, čím bylo do století 18. — studiem přepychovým, neboť bude pouze průpravou k vlastnímu vzdělání modernímu. Pokud však nejsou gymnasia studiem výlučným, luxusním, nýbrž všeobecným, chlebovým, potud by se měla blíže přimýkati k potřebám života soudobého. Tento požadavek vyslovován je sice jednotlivci v celé Evropě i v Americe, ale většina obecenstva má se k otázce té chladně, netečně. Jak si tu netečnost vysvětlime? Prostě takto: otec ví, že má-li se jeho syn „něčím“ stát, musí dosáhnouti abiturientského vysvědčení a je tedy tento průkaz kýženou metou útrap — se strany synovy a přečasto i obětí — se strany otcovy, při čemž vlastně je vedlejši, čemu a jak se chlapec učí. Takové je stanovisko většiny naší interesované veřejnosti: na školy hledí se jako na závody s překážkami — hlavní věcí je dojet rychle k cíli a nesrazit na cestě vaz; školský fetiš žádá, aby se mu na oltář přinesla oběť 7—8 let středoškolského studia, to je ta hlavní pro žáky i rodiče obtížná a mrzutá věc.

Prozíraví ovšem dávno vystihli, že by to mohlo chodit jinak, a neschází též reformních návrhů. Stojímeť právě ve znamení středoškolské reformy. Píše se o té věci, mluví a přednáší, zdá se však, že uplyne ještě mnoho vody, než těžkohybné vlny veřejného míněni tak se rozkývají, aby svými nárazy na byrokratické hráze vyrušily kompetentní kruhy z konservativního klidu. Bůh mne chraň, abych chtěl svou kapkou zvětšiti vzrůstající příval reformních návrhů. Beztoho je se co báti, že útočníci, kteří dnes z různých stran ženou útokem na starou střední školu, nežli stekou její hradby, rozdělí se v několik sekt pod různými prapory a hesly, a dají se chutě do sebe. Co je dnes již všelikých návrhu a mínění! Jedni zavádějí jednotnou střední školu, druzí reformují stávající gymnasium, ponechávajíce vedle něho reálku; jedni odstraňují řečtinu, zavádějí místo ní frančinu neb angličinu, druzí požadují více praktických, životu blízkých disciplin a třetí zase vidí hlavní vadu v přílišné odbornosti a vědeckosti a hledají nápravu v zavedení třídních učitelů; k tomu ještě otázka přetěžování („Ueberfütterung“), stránka zdravotnická, potřeba tříbení vkusu uměleckého atd. — Čím se o věci více píše, tím se stává celý problém složitějším, tím se názory více křižují — a tím zůstává otázka reformy dále od svého uskutečnění. Nesnáze a nedorozumění vznikají tím, že navrhovatelé zacházejí do přílišných podrobností stran budoucí osnovy učební, v čemž ovšem subjektivní náhledy mají tu nejvolnější hru.

Největší formální závadou je tu asi, že proti ustálenému, jednotnému typu starého humanitního vzdělání není dosud vytýčen žádný podobně ucelený obrys školského vychování moderního, které by se na místě onoho postaviti mohlo. Tak zvané „zmodernisování“ školy a výchovy redukuje se obyčejně na nahrazení starých jazyků moderními, jako by linguistika byla sama o sobě nějakým zázračným talismanem a směrodatná pro duševní uzpůsobení člověka! Tento linguistický fetišism, který přikládá jazykům o sobě jakousi skrytou vzdělávací moc, je také jedním z článků víry katechismu moderního člověka. Tak ve smyslu bezmyšlenkovitě aplikované průpovědi „kolika jazyky mluvíš, tolikráte jsi člověkem“, považuje se u děvčat učení se frančině (event. angličině) za puncovní známku „pečlivého“ vychování. Pohleďme, jaký bývá výsledek dlouholeté práce. Konversační hbitosti lze sotva nabýti mimo internát, i té se však pozbývá záhy, poněvadž není v našem měšťanském životě příležitosti použiti jí. Na paměť pak z všelijakých kompedií naučené „literární“ vědomosti zůstávají bez vlastní četby přirozeně prázdnými slovy, neobohacují mysl ani srdce a záhy se zapomínají. Aby pak mohlo se užiti nabyté znalosti jazykové ku čtení modernějších, literárně zajímavých francouzských kněh, tomu brání — i když by se dostávalo času a příležitostí — děvčeti jejich nepanenský obsah, a málo je vdaných žen naší střední třídy, které mají uprostřed rodiny a dětí zrovna tak náladu a čas věnovati se trvalé četbě knih a revuí francouzských, z kterýchžto pramenů přec jedině lze čerpati to, k čemu slouží cizí řeč jako povšechně vzdělavací prostředek, totiž informace o životě, myšlenkovém světě a ruchu dotyčného národa. A tak jediný skutečně praktický důsledek učení se frančině je ten, že některé vyučené žačky založí si své školy a naleznou v tom svou existenci. (Do této rubriky patří také nová metoda různých „Schools“, jež spočívá v tom, vpraviti učňům v krátké době jistou zručnost v ovládání řady obratů a frásí. To může míti význam jako vademecum leda pro toho, kdo chce cestovati cizí zemí, aby se tam mohl v hotelích a pod. smluviti; jinak jest to jen linguistickým snobismem.)

(Dokonč. příště.)

DROBNOSTI.

Novohusitský Hus.

(Dle R. L. volně spracoval Knížák.)

Co všecko z tebe nechtí mít!
Ať dají pokoj, Řím že kacíře
a tělo hřícha neměl umrtvit!
Co komu záleží dnes na víře?

Že svedomí a Bohu chtel's být práv,
že neil's pravdu hledat, milovat,
ze's trestat nerest, přísně hájil mrav
s tím nemusel's se pranic namáhat!

Co s tím? Co pravda, mrav a Buh jest nám?
Leč velký jsi, a první slavný Čech,
jenž mnoho přispěl českým novinám —
náš pravopis už není na posměch!

Ty's ryzí Čech! Měl's chrup a krev,
a nohy, ruce, český jídal's hrách,
když lžicí byl ti chléb bez cizích plev
a stolem byl ti jenom pražský práh.

Ne Zákon boží Čechy zachoval!
Je vodil v boj tvůj český slabikář,
kdokoli v něm jen trochu studoval,
tvou vlasteneckou uzřel svatozář!

Tak já, a jiných českých synů víc,
náš Balbín, Flajšhans, snad i Koniáš,
náš vůdce „historických“, Martinic,
a nejčeštější český biskup náš.

Tím spasil's nás! — Jen jeden krutý bol
nám svírá hruď a tísní český dech —
že „národ“ neměl sirek monopol,
a v Kostnici je neprodával Čech!

To bude věčně Čechům na hanu,
že českým dřívím, českou slamou 'kat
tě nemoh' obložit a k čakanu
tam českým provazem tě přivázat!!

Ó, my jen tehdy žít, a tam jen být! —
— všech jmenem na to zdvihám pravici! —
to byl by's musel po zásluze mít
jen národní a českou hranici!!

Veliký satirik, právě jako veliký básník, jest plodem národního vývoje a ať objeví cokoli v hlubinách jeho mravní bídy, jeho slovo (jako i slovo básníkovo) dělá čest jeho národu. Jen mohutné povahy dovedou obrátit všecky své duchovní síly proti sobě samým, a jen národ, jehož duše je kalena pro těžký boj sebezdokonalování, mohl proti sobě obrátit tak jedovaté žíhadlo, jaké má satira Gogolova.

Volkonskij.

*

Listárna redakční. Neuveřejníme M i l o s r d í, ač má vtipný nápad; prosím o jiné příspěvky satirické.

MAKSIM GORKIJ

FOMA GORDĚJEV.

Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Stařík unyle sklonil hlavu, hlas jeho se přerval a tak temně, jako kdyby mluvil kamsi do vnitř sebe, řekl:

— Jeden — je arestant... ztracený... druhý — opilec, a málo v něj naděje... Dcera.. Komu že já práci svou před smrtí odevzdám... Kdybych zetě měl... Myslil jsem — vybouří se Fomka, nabaží marnotratnictví — dám mu tebe a s tebou všechno — na! Ale hle, Fomka není hoden... A jiného na jeho místo — nevidím... Jací teď lidé nastali! Dříve byl železný lid, ale nyní jsou — rez... Prohýbají se všichni a nic, nijaké trvanlivosti nemají... Co je to? Od čeho?

Majakin s chvěním hleděl na dceru, ona mlčela.

— Pověz — otázal se jí, — čeho je ti třeba? Jak se má žíti podle tvého? Co chceš? Učila jsi se, četla — čeho je ti třeba?

Otázky se sypaly na hlavu Ljubinu neočekávaně pro ni a Ljubov byla zmatena. Byla ráda, že otec se jí ptá na to, ale bála se mu odpovídat, aby se neponížila v jeho očích. A tu, všecka se vzchopivši, tak jako by skočiti chtěla přes stůl, nejistě a s třesením v hlase řekla:

— Aby všichni byli šťastni... a spokojeni... všichni lidé — jsou rovni... a všichni mají stejné právo na život... na statky života... svobody potřebí všem... tak právě, jako vzduchu, a ve všem — budiž rovnost!

Při počátku její vzrušené řeči otec hleděl jí do tváře s chvějnou zvědavostí v očích, ale tou měrou, jak spěšně mu vrhala svoje slova, výraz očí jeho stále se měnil a na konec s klidným povržením jí řekl:

— To jsem já věděl: pozlacená husa jsi!

Sklonila hlavu, ale hned jí ponodila vzhůru a teskně vzkřikla:

— Vždyť vy sám pravíte: svoboda...

— Mlč už! — hrubě vzkřikl na ni stařík. — Ani toho nevidíš, co z každého člověka zjevně se na venek se tlačí... Jak mohou být všichni šťastni a rovni, když každý chce výše než jiný být? I žebrák má svoji hrdost a před druhým se vždycky něčím chvástá... Maličké je dítě — i to chce první mezi tovaryši býti... A nikdy člověk člověku neustoupí — hlupáci jen si to myslí... Každý má — duši svou... i tvář — svou... jen ty, kdož duše své nemilují a tváře nestřehou, možno přitesat podle jedné míry... Ech, ty!... Dočetla jsi se, nahltala ses neřádu...

Hořká výčitka a jedovaté povržení obrážely se

na tváři staříkově. S hlukem odstrčiv křeslo od stolu, vyskočil s něho, a založiv ruce za hřbet, jal se drobnými kroky běhati po pokoji, potřásaje hlavou a cosi mluvě pro sebe zlým, hvízdavým šepotem... Ljubov bledá vzrušení a urážkou, cítíc se hloupá a bezmocná před ním, nořila se sluchem v jeho šepot a srdce její chvějně tlouklo.

— Samoten jsem zůstal... samoten... Jako Job... O, Hospodine!... Co mám dělat? Oh... samoten jsem! Či nejsem já — rozumem obdařen? Či nejsem já — chytrostí nadán? Ale život i mne chytrostí předstihl... Co má rád? Koho miluje život? Dobré bije a špatným nepromíjí.... A nikomu není pochopitelna spravedlnost jeho...

Dívce bylo až bolestně líto staříka; schvátila ji strašná touha pomoci mu; chtělo se jí býti mu potřebnou...

Planoucími zraky jej sledujíc, náhle mu potichu řekla:

— Tatínku... milý! Nestýskejte si... vždyť ještě Taras je živ... snad ještě on...

Majakin náhle se zastavil, jako v zemi zarostlý, a pomalu pozdvihl hlavu:

— Mladý jsa, zkřivil se strom, nevydržel, na stará léta bezpečně se musí zlomit... Nu, ale přece... i Taras je mi teď stebélkem... Ač sotva asi má větší cenu nežli Foma... Má Gordějev povahu svoji... je v něm otcova smělost... Mnoho dovede sebou uzdvihnout... Ale Taraska... na to jsi v dobrý čas vzpomněla... hm-ano!

A stařík, minutu před tím na duchu pokleslý až do nářku, v tesknosti pobíhající po pokoji, jako myš v pasti, nyní se starostlivou tváří, klidně a pevně znova přistoupil ke stolu, pečlivě přistavil k němu své křeslo a usedl, hovoře:

— Bude třeba vyhledati Tarasku... V Usolji prý žije, v továrně jakési... Slyšel jsem od kupců — sodu prý tam vyrábějí... Vyzvím podrobně... Dopíši mu...

— Dovolte, já mu dopíši, tatínku? — třesouc se radostí a všecka jsouc červená, tiše ho poprosila Ljubov.

— Ty? — otázal se Majakin, zběžně vzhlédnuv na ni, po tom pomlčel, porozvážil a řekl:

— Možná věc! To docela bude — lepší. Napiš... Zeptej se — není-li ženat? Jak, brachu, žiješ? Co myslíš?... Ano, ostatně tobě povím, co psát, až přijde čas.

— Co nejdřív, tatínku!... — řekla dívka.

— Co nejdřív třeba tebe vdát... Zadíval jsem se ondy na jednoho, trošičku ryšavého... chlapík, nezdá se hloupý... Cizinu prodělal mezi jiným...

— To Smolin, tatínku? — s nepokojem a zvědavostí se otázala Ljubov.

— A třeba on... co je? — věcně se dotazoval Jakov Tarasovič.

— Nic není... Neznám ho... — neurčitě odvětila Ljubov.

— Seznámíme vás... Je čas, Ljubov, je čas! Na Fomu spolehnutí je chatrné... ačkoliv se ho nevzdávám...

— Já jsem na Fomu nespoléhala... Čím je mi?

— To nadarmo mluvíš... Kdybys rozumnější byla — snad by se nebyl vymkl! . . . Mnohdykrát, vida vás spolu, jsem si myslíval: přivnadí mé děvče hocha k sobě! Pevné pak dílo bude! Avšak — prohádal jsem... myslil jsem, že ty... svůj prospěch bez ukazování pochopit dovedeš... To je to, holčino! — poučujícím tonem řekl otec.

Zamyslila se, slyšíc jeho důtklivou řeč. Za poslední doby jí, zdravé a silné, častěji a častěji přicházela do hlavy myšlénka na vdavky, neboť jiného východu ze své samoty neviděla. Touhu opustit otce a odjet kamsi, aby se něčemu naučila, něco pracovala, — již dávno přežila, tak jako přežila v osamělosti v sobě samé mnoho jiných přání stejně ostrých ale nehlubokých a neurčitých. Z rozmanitých knih, které pročetla, zbyla v ní jedině rmutná ssedlina, a ač to bylo cosi živého, bylo to jen živé jako protoplasma. Z této ssedliny v dívce se vyvinul cit neuspokojení svým životem, snaha po osobní nezávislosti, touha osvobodit se od těžkého opatrovnictví otcova, — leč nebylo ani sil ku provedení těchto přání, ani jasné představy toho, jak se provádějí. Avšak příroda ji vnucovala své a dívka již nejednou při pohledu na mladé matky s dětmi na rukou, cítila v sobě tesklivou tíseň, pocitem křivdy ji plnící. Časem, zasavujíc se před zrcadlem, se smutkem prohlížela v něm svoji plnou, čerstvou tvář s temnými kruhy okolo očí a bývalo jí líto samy sebe: cítila, že život ji obchází, zapomíná ji kdesi v ústraní. Nyní, slyšíc řeč otcovu, představovala si, jaký může být tento Smolin. Potkávala jej ještě jakožto gymnasistu, tehdy byl všecek pihovatý, krátkého nosu, vždycky čisťounký, důstojný a nudný. Tančil těžce a neobratně, mluvil nezajímavě... Od těch dob minulo mnoho času: byl v cizině, učil se tam čemusi, — jaký je asi nyní? Od Smolina myšlénky její přeskočily na bratra a s trnutím srdce si pomyslila, co jí asi odpoví na dopis. Jaký asi je? Obraz bratrův, jakým jej sobě představovala, zasláněl před ní i otce, i Smolina, a ona již si říkala, že do setkání s Tarasem za nic nedá svolení ke vdavkám, když otec na ni náhle vzkřikl:

— Ej, Ljubavko! Co se's zamyslila? Nad čím nejvíce?

— Tak jenom... čerstvě jde všecko... — usmávši se odvětila Ljubov.

— Co — čerstvě?

— I vše... před týdnem mluviti s vámi o Tarasovi bylo nelze, a ejhle, nyní...

— To je nouze, holka! Nouze — to je síla, ocelový prut v péro ohýbá... a ocel je nepodajná... Taras... podíváme se... Člověk se cení dle toho, jak umí vzdorovat síle života... jestliže ne život jeho, nýbrž on život po své vůli stáčí — má úcta před ním! Dovolte ruku stisknout a račte spolu dílo spravovat... E-ech, starý jsem... A život nyní až hrůza, jak je čilý! Zajímavosti v něm — každým rokem víc přibývá... stále víc chuti je v něm! Tak kdybych byl žil stále, tak kdybych stále byl působil.

Stařík s pochutnáním mlaskl rty, mnul si obě ruce a očka jeho dychtivě pobleskovala.

— Ale vy tuhle — řídké krve jste, lidičky! Ještě jste nevyrostli, a již jste sebe přerostli, a vyšeptalí žijete, jako stará ředkev... Ale to, že život stále je krásnější — je vám nedostupno... Sedm a šedesát let na zemi žiji, a hle, již u svého hrobu stojím, ale vidím: za starých časů, když jsem byl mlád, i květů na zemi bylo méně, a ne tak pěkné květiny byly... Všecko se okrašluje! Stavení jaká teď nastala... Nářadí všeliké, obchodní... Parníky velikánské! Rozumu do všeho spousta vložena. Hledíš, — myslíš si: aj, ano, lidé, junáci jste! jen ústa otevřít a halušky do nich! Šikovně jste život ostrouhali... Všecko je pěkné, všecko je příjemné... jenom vy, následníci naši — všelikého citu živého jste zbaveni... Jakýkoli šarlatánek měšťanský, *) i ten je čilejší než vy... Hle, tuhle ten Ježov — co je to a kdo? — A představuje on soudce nad námi . . . i nade vším životem... obdařen je smělostí. Ale vy... fuj! Jako žebráci žijete... ve veselí jste — dobytek, v neštěstí — zmrazky! Trouchniví jste lidé... ohně vám do žil pustit... servat s vás kůži a posypat po živém mase solí — skákali byste, ej?

Jakov Tarasovič, malinký, svraštělý a kostnatý, s černými úlomky zubů v ústech, lysý a temný, jako by byl opálen žárem života a učadil se v něm, všecek se chvěl v ohnivém vzrušení, zasýpaje drnčivými, povržlivými slovy svou dceru — mladou, urostlou a plnou. Hleděla na něho očima provinilcovýma, zmateně se usmívala a v srdci jejím stále více rostla úcta k živému a vytrvalému ve svých přáních staříkovi.

*) Všecko civilní občanstvo ruské dělí se na čtyři stavy: 1. šlechtický (dvorjanstvo), 2. duchovenstvo, 3. stav městský (gorodskoje soslovije) a 4. stav selský (kresťjanstvo, do nedávna — do r. 1862 — nevolné). Městský stav dělí se dle zaměstnání na: 1. kupečestvo, 2. remeslenniki a 3. měšťané, lid městský z polí a pod. se živící. Majakin zde své třídě — kupecké vyčítá, že se dá zahanbit nižší dle něho vrstvou. Pozn. překl.

A Foma stále bloudil a ve víru se točil, tráve dni i noci v traktérech a brlozích a stále hlouběji si osvojuje povržlivě nenávistné chování k lidem, kteří jej obklopovali. Chvílemi vyzývali v něm tesknou touhu, aby našel mezi nimi nějaký odpor svému zlobnému citu, aby potkal člověka důstojného a smělého, jenž by jej schladil plamenným, vyčítavým slovem. Tato touha vznikala v něm pokaždé jasněji a jasněji jemu samému, — byla to touha po cizí pomoci, po níž touží člověk cítící, že se zapletl a hyne...

— Bratří! — vzkřikl tak jednou, sedě za stolem v traktéru, poloopilý a obklopený jakýmisi zapadlými a chtivými lidmi, kteří tolik jedli a pili, jako kdyby před tím po dlouhé dni nebyli měli sousta v ústech. — Bratří! Tísní mne všecko... teskno je mi s vámi! Zbijte mne... odežeňte mne! Padouši jste... ale druh druhu jste sobě bližší nežli mně... Proč? Vždyť i já jsem opilec a padouch... ale — jsem vám cizí! Vidím to — cizí... Ze mne pijete a do mne potichoučku plváte... cítím to! Proč?

Nemohli se ovšem jinak chovati k němu; v hlubině duše snad ani jeden nepokládal se za nižšího než on, avšak on byl bohat — to bránilo jim, aby se chovali k němu více po přátelsku, a mluvil stále jakási posměšně zlobná slova, slova svědomím hýbající, — to je tísnilo. A dále — byl silný a odvážný v ráně, — nesměli ani slova se odvážiti říci proti němu. Ale jemu právě toho se chtělo, stále silněji si přál, aby někdo z nich, z nich, jimiž pohrdal, stanul proti němu, tváří v tvář, a řekl mu něco silného, co jako páka by jej zvrátilo stranou s této srázné cesty, jejíž nebezpečnost cítil a jejíž bláto — viděl, plný jsa bezmocného odporu k ní...

A Foma našel, čeho potřeboval.

Jedenkrát, rozdrážděn jsa nepozorností všech k sobě, vzkřikl na své spolukumpány:

— Vy, štěnice! Mlčet všichni! ... Kdo vás napájí, krmí? Zapomněli jste? Já vás přivedu k pořádku. Já vás naučím vážiti si mne! Arestanti! Já mluvím — tak tedy — všichni pst!

Umlkli skutečně, zajisté jsouce poděšeni možností, že pozbudou jeho nálady, nebo snad bojíce se, že je zbije — on, zdravá a silná šelma. Asi minutu seděli mlčky, tajíce v sobě zlobu proti němu, naklonivše hlavy nad talíři a snažíce se skrýti před ním svoje zděšení a zmatek. Foma samolibě je přehlédl, a uspokojen jsa jejich otrockou pokorností, chlubně řekl:

— Aha! Přikrčili se... bodejť! U mne — je přísnost! Já...

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 3. srpna 1902. Číslo 45.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 5 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

BURŮM.

Ó, hrdí lvové Dračích Hor,
je dokonáno již,
vlast vaši — marný byl váš vzdor
už zhltla britská říš!
Co platno, že jste povstali,
muž každý, hoch i kmet,
že bili jste se, zoufalí,
jak dávno nezřel svět,
že přesily jste nedbali
a každý z vás byl rek,
že stokráte jste zahnali
své vrahy na útěk,
že s vroucí v duši modlitbou
jste táhli do boje?
Ach, řady lovců dlouhé jsou
a vás tak málo je!

Tak málo! A to přece znát
jste měli, nadšení,
že příroda má starý řád,
jejž pro vás nezmění,
řád, který bude dlouho žít,
jímž stojí dnešní svět:
že slabší musí ustoupit,
že musí schýlit hřbet,
že práva jeho frázemi
jsou doby prolhané,
že nemá přátel na zemi,
ba ani v nebi ne!
Co platny všecky oběti,
vsi sžehlé, padlých sten?
Jste jeden proti deseti,
a to přec málo jen!

Ta vaše hymna svobody
už tedy dozněla,
jež zjařmenými národy
tak mocně zachvěla.
Ty skály vašich Thermopyl
svou skloní smutně leb,
zem vssaje šťávu vašich žil
ji změní vrahům v chléb,
u farem vašich zřícenin
sirotci budou lkát,
Brit bude klidně z vašich min
si zlato vybírat,
Evropa půjde, sladkou líc,
přát v Chamberlaina síň —
Je zase o kus dějin víc,
o volný národ míň!

Karel Scheinpflug.

JAROSLAV DANEŠ.

ODMÍTNUTA.

III.

Děti vyšly ze dvora do stinné kaštanové aleje. Poněkud se ochladilo. Slunce v západu rudě zaplavilo celé okolí i koruny stromů. Pole sem tam se černalo zoranými lány, sem tam zelené pruhy jetelin a bílá strniště. Nedaleko táhl se palouk zalitý fialovou parou lesa. — Marje s prázdnou nůší na zádech a Lída s velikým košíkem na ruce, spěchaly k domovu. Sefek čekal na mámu u vrat do dvora a díval se za děvčaty. Puntík s ošatkou na hlavě utíkal napřed.

„Proč tak utíkáš,“ ptala se Lída Marje, zůstávajíc poněkud v zadu.

„Musíme ještě nakrmit husy,“ pravila Marje.

„Radši kdyby byla máma zdravou, viď“ — povzdechla Lída. „Mohly bysme zase hrát drábky jako loni.“

„No to už teď nebudem Lído hrát, když půdu do služby.“

„Tam budeš moci si hrát s dětma doktorů, ale my doma,“ pravila udýchaně Lída.

„Víš co si myslím“ — optala se po chvilce Marje.

„Co,“ — tázala se Lída, pohlednouc zvě-

davě na Marji. Tato ihned neodpověděla. Zavazovala si pod bradou šatek. Odkašlala a vyplivla plno prachu. Po chvilce teprve odpověděla: „Až budu ve službě, že ty peníze, co vydělám budu dávat mamě, aby platila ten dluh, co máme na domku.“

„Až já budu starší a pudu do služby, tak taky budu dávat peníze a budeme mít domek čistý viď! Pak koupíme mámě prase a budeme moct pak v zimě zabíjet a holky budou k nám chodit na čuměnou.“

„To víš,“ bránila se Marje. „To nejde tak honem. Radši abysme mámu měli zdravou. Od doktorů jí budu nosit denně polívku. Radši ji sama nebudu jíst.“

„Přineseš nám taky něco dobrého, když tam budete mít“ — ptala se lichotivě Lída.

„To víš, že přinesu, když mi dají,“ přisvědčovala Marje.

Proti nim jel vůz plný chmeloviny. Podle koní šel podšitý kočí, s holinkami umazanými od bláta, jen v košili upocené a zaprášené a v podobně zamazaných kalhotách. Za botou měl zastrčenou dýmku a vesele hvízdal.

„Pojď Lído, pujdem na druhou stranu,“ pravila Marje a chopila Lídu za ruku a spěchala s ní na druhou stranu silnice. — „Ten Jíra nedá nikdy pokoj Haně. Já ho nemůžu ani vystát.“

„A jak je podšitý, koukej,“ pravila se smíchem Lída.

„Hana k vůli němu dostala od Veny Luckejch natlučíno,“ vypravovala Marje dále. Pojď ani se ho nevšimneme. — Děti prošly kolem vozu, nechtíce na Jíru ani pohlédnout. Leč Lídě to nedalo a po očku hleděla na něho.

„Jak se na nás díval,“ pravila Lída. „A smál se. Ten bude mít vztek, že jsme si ho ani nevšimly, viď?“

„Co je nám do něj, je takovej protiva,“ odpověděla Marje. Děvčata se potom odmlčela. Lída poskakovala chvílemi, aby mohla stačit Marji. Tato drobnými krůčky rychle vykračovala ku předu. Na záhybu z aleje na cestu se zastavil puntík a ohlížel se po děvčatech. Opět se dal do běhu a zmizel na silnici z městečka.

„Jak je asi mámě,“ prohodila Marje s vážnou tváří. „Mám strach Lído, a nevím ani proč.“

„A musí máma opravdu umřít,“ ptala se ustrašená Lída.

„Doktor to řek tátovi a táta povídal, radši kdyby si ji pán Bůh vzal dříve, aby se tolik netrápila. Bylo prý by to ulehčení pro ni i pro nás.“

„A proč to táta řek?“

„Já nevím. Snad bysme potom dostávali k večeři zas chleba jako dříve a ne jen česnečku.“

„Víš Marje, že mám někdy hlad po tý polívce?“ — ptala se Lída a obličej se jí stáhl v dětskou grimassu.

„Já taky. Mámě to ale nesmíme říct. Ona hned pláče a potom je jí hůř. Proto Lído neříkej nikdá nic mámě,“ dodávala skoro prosebně Marje.

„Mohla bys nám od doktorů vždycky přinést chleba a měli bysme večeři.“

„No to bude všechno lepší. To vám bude moct máma potom koupit. Proto jdu do služby.“

Děti došly na záhyb k silnici. Po silnici rozvlnil se větřík a zdvihl prach. Obě dvě se zastavily a poněkud si oddechly. Zahnuly k domku pod moruší. Moruše vrhala dlouhý stín, a její vrcholek hořel v červáncích.

„Máma už odešla domů,“ pravila Marje.

„Aby tak byla umřela,“ prohodila Lída. Marje uleknuta na ni pohlédla a obě přidaly do kroku. — Vrátka vrzla a obě děvčata zmizela ve dvorku.

IV.

Bylo nedělní ráno. Slunce stálo již vysoko a hřálo umdleným zářijovým teplem. Po silnici proháněl vítr spousty prachu. Moruše ohýbala se v jeho proudu. Na dvorku sebral chumáč slámy a zatočil jím ve vzduchu vysoko nad střechou domku. V městě počaly zvonit velkými zvony na mši. Po silnici okolo oken podél příkopu kráčelo několik děvčat s hedbávnými šátky na hlavách, v naškrobených sukních a s modlitbami zabalenými v bílý kapesník, směrem k městu. Za nimi dva hoši, s holinkami čerstvě namazanými, v černých přiléhajících kalhotách, krátkých kabátech, s kulatými nízkými klobouky na hlavě. V levém uchu měl každý malou stříbrnou náušničku.

Novačka všecka spocena ležela na posteli. Nemohla dnes ani se na nohy postavit. Nevěděla ani jak se to stalo, že pojednou tak seslábla. A ten kašel co se jí namučil! V ústech sucho a jazyk jakoby byl oteklý. Posadila se a pohlédla okny ven. „Bože už všechno jde na slovo boží, a já tu ležím jako ten Lazar,“ pomyslila si a jakási lítost sevřela ji hrdlo. Slzy vstoupily jí do očí. Pojednou jakoby si byla vzpomněla. Nabrala plnými ústy vzduchu a chtěla zavolat. Než, dala se do kašle. Když se umírnila, utřela si čelo cípem peřiny a zavolala do síně. — „Táto, slyšíš táto!“ — V síňce ozvaly se těžké kroky.

„Co pak je ti,“ křikl Nováček ze síně. Vstoupil na prah u dveří, ve sváteční vestě, bez kabátu. Měl plátěné kostkované kalhoty, jež mu dole přiléhaly na holinky velikých bot. Poněkud se mu vysoukaly. Malé zrcádko a hustý hřeben držel v rukách. Vlasy měl nerozčesané viset do čela a namazané sádlem. Sporý knírek pod nosem měl nakroucený do špiček.

„Už zvonili na velkou,“ pravila Novačka s namáháním. — „Jestli pak ta holka už je v pořádku.“

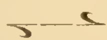
„Čeká už na dvorku, jenom co se učešu a vemu kabát."

„Ať sem ke mně jde," ozvala se Novačka a s namáháním polkla sliny. „A Bože, když je mi zrovna dnes tak zle, — ani nevim jak to dítě se ustrojilo."

Nováček vyšel ven a zavolal na Marji. Tato vstoupila do světnice a šla k matce. Byla v kartounových šatech, čistě ustrojena. Staré modlitbičky s černými ohmatanými a ušoupanými deskami měla v ruce. — „Co mi chcete mámo" — optala se matky.

Tato z hluboka vydechla, plná ústa hnisu vyplivla do šátku, jejž vyňala po straně slamníku z postele a pokývala hlavou prohlížejíc si děvče. — „Ráda bych tě viděla, dítě, jseš-li v pořádku, než půjdeš k těm doktorům. — Aby jen pán Bůh dal a líbila jsi se doktorce a ona si tě nechala. — Bylo by ti tam lepší!" —

Marje neodpověděla; s široce rozevřenýma očima hleděla na matku. Tato únavou lehla si opět na postel a otočila hlavu k dítěti. „Pojď sem" — zašeptala a pohodila hlavou, aby Marje přistoupila k ní blíže. Potom udělala jí křížek a poslala ji za tátou. Tento vstoupil do světničky již v kabátě a čistil si kulatý klobouk. „Tak běžte s pánem Bohem," pravila Novačka opět sedajíc na posteli. — „Děte ještě do kostela na velkou — aby ti pán Bůh dal dobrý vnuknutí Marje a u doktorů abys to dostala." — Táta s Marjí odešli. Novačka vzhédla ku stropu, pokřižovala se a sepjala ruce, křečovitě je tisknouc k propadlým, hubeným prsoum. „Tý bidy, tý bídy nás Bože zbav, a nech mně alespoň umřít, než takhle zahálet!" — zabědovala a bohaté slzy vylily se jí z očí. — — —

 (Dokonč. příště.)

ŠKOLSKÝ FETIŠISM.

(Dokončení.)

Avšak nejde jen snad o to, čemu se učiti, nejde jen o to, stanoviti jakousi hierarchii a stupnici více nebo méně důležitých disciplin, nýbrž pokouším se tu jen dovoditi, že obecně se hledí na školy a na vše, co s nimi souvisí, pod falešným zorným úhlem, že význam školy se přeceňuje, že škole imputuje se všemohoucnost, skrytá síla, které škola ve skutečnosti nemá a míti nemůže, krátce, že je obecenstvu i žactvu škola samospasitelným fetišem vzdělanosti, od něhož se očekávají zázraky. Jest jednou z nejběžnějších a nejvíce zakořeněných konvenčních lží, že školní vysvědčení jest samo o sobě již patentním průkazem nabyté vzdělanosti nebo odborné dovednosti. Nic není klamnějšího než to! Co si člověk neosvojil vlastní prací, pozorností a uvědomělou vnímavostí, nýbrž čemu se učil proto, že zrovna musil, nezůstane trvalým majetkem duševním a vyprchá záhy z mysli. Trosky t. zv. všeobecného vzdělání středoškolského bývají i u velice studovaných lidí často chatrné a kdo vystudoval třeba i universitu a nejeví trvalý zájem o kulturní potřeby, omezuje se na př. jen na politickou nebo mělkou zábavnou četbu, ten nutně duševně zakrní a otupí se v jednostranném mechanismu svého povolání.

Důsledky tohoto fetišistického nazírání na školu jeví se různě. Studovaný člověk těší se velké prestiži a naopak shledáváme vědomí kastovní povýšenosti u těch, kdo studovali o nějaký rok výše. Obzvláště pak ty, kdo studovali na universitě, dělí nepřeklenutelná propast od ostatního méně cenného davu. Vysoké školy ozářeny jsou posvátnou gloriolou — hlavně pro ty, kdo je nestudovali. Kdo na nich byli, jsou jiného náhledu, ovšem pokud si nechtějí hráti na augury. Význam a skutečný praktický výtěžek universitního studia nespočívá tak ve vlastních přednáškách, (které mimo to často mají s příštím povoláním posluchačů málo přímé souvislosti), nýbrž spíše v té okolnosti, že má akademik velmi mnoho volného času k vlastnímu samostatnému soukromému studiu a prameny universitní knihovny k disposici. Universita není, jak se namnoze za to má, žádným divotvorným kadlubem na vyrábění vyšších inteligencí, nýbrž ona poskytuje prostě čas a příležitost samostatně pracovati a studovati.

Jiným a sice velmi povážlivým důsledkem tohoto nazírání je, že přeceňování školy souvisí příčinně s podceňováním samostatného přičinění, tak že přílišné spoléhání na vliv školy podlamuje iniciativu.

Význačným dokladem toho jsou školy odborné. Moderní školy jsou každému sympatické, avšak význam a úloha jejich nebývají dosti střízlivě pojímány. Pozorujeme tu následující postup: nejprve se konstatuje, že jsme národohospodářsky slabí, že je třeba obchod a průmysl fedrovat. Důsledkem je požadavek, že řemeslníci, průmyslníci, obchodníci musí býti moderně vyškoleni, aby mohli zvýšeným nárokům nové doby vyhověti a zdárně čeliti soutěži. Zařizují se tedy příslušné odborné školy a očekává se od nich neobyčejný vliv. Náš průmysl je chabý? Postaví se průmyslové školy a bude hned jinak. Postrádáme obchodu? Jen hodně obchodních škol a bude tomu nedostatku odpomoženo. A tak přišel nejprve, jak říkají Amerikáni, „boom" pro školy průmyslové a pak zase zřizovány o překot obchodní školy. Teď se zdá, že nastal okamžik vystřízlivění, poněvadž vý-

sledky neodpovídají sanguinickému očekávání. Absolventů těchto škol totiž přibývá a mnozí nedostávají míst, jakých by si přáli a jsme svědky úkazu, že tito absolventi sami volají, aby se přestalo se zakládáním nových škol.*) Neboť, a to je právě smutný výsledek školského fetišismu, tito odborně vyškolení absolventi nerozmnožují pravidelně řady samostatných podnikatelů, nýbrž reflektují na místa zřízenců ve službě státní, zemské neb jiné a místo co by měli, jak bylo v původní intenci škol odborných, přispívati k rozvoji dotyčného odboru, volají stát na pomoc, aby se teď o ně postaral a opatřil jim místo.

Ne škola sama, nýbrž touha po vědění je podmínkou vzdělání. V Anglii, kde není se strany státu o školy valně postaráno, je průměrné vzdělání lidu značné. Angličan je pravidelně hotov se školou i ve 13., nejpozději ve 14. roce, avšak třeba snad ví méně než hoch u nás, a umí jen číst, psát a počítat, má za to jednu ničím nevyvažitelnou vlastnost: vědomí, že se musí učit dále sám, a podle toho čemu a jak se naučí, že bude v životě ceněn. U nás ukončením návštěvy školní končí pro většinu doba učení a vzdělávání se vůbec, a proto kdo mluví u nás o zkrácení návštěvy školní, je tmář, zpátečník a ohrožuje úroveň národního vzdělání. A přec je přirozenější, aby škola dala jenom podklad elementárních vědomostí a aby se člověk staral o své vzdělání sám, jak postupem let se v něm probouzí touha, potřeba a — nota bene — schopnost informovati se o tom, co má za potřebno věděti. Lidé jsou opravdu vzdělaní jen tam, kde se opravdu vzdělávati chtějí, a tam kde chtějí, dovedou si též k tomu opatřiti prostředky. Nikde nejsou veřejné knihovny a přednášky tak rozšířeny a oblíbeny, jako v Anglii — jsouť i t. zv. universitní extense právě anglického původu; avšak je rozdíl mezi poměry tam a u nás. Kdežto u nás musí se odborné kursy a přednášky interesentům všemožně doporučovat, ano i podporami činit vábnějšími, vychází v Anglii popud k poučení a vzdělání z instinktivní touhy dotyčných kruhů samých. Pokračovací odborné školy jsou hledaným zdrojem k doplnění vědomostí pomocníkům i mistrům; srovnejme s tím naše pokračovací školy, které bývají útrapou jak učňům tak učitelům!

Z předchozího vyvozuje se důsledek a požadavek všeobecný, aby škola a rodina hleděly vychovati pokolení energičtější, mající dosti síly a zdatnosti spoléhati samo na sebe, a ne pokolení, které vidouc ve škole fetiše, kterému musí obětovati jistou práci a jistou řadu let svého života, aby dosáhlo vysvědčení, ztrácí touhu a schopnost býti samostatným, a jako si ve škole navyklo učiti se ne pro sebe, pro budoucí život, nýbrž pro učitele (nebo, pokud lze, ošáliti ho!), tak také v životě pak pracuje nejraději mechanickou práci kancelářskou, kterou mu někdo ukládá a za kterou ho platí. **Školní průprava je dobrá —** hlavně u odborného studia — jen do jistého věku, pak ale honem do života, pokud je ještě mysl svěží a vnímavá! **Jen život, prakse může** vychovati odborníka, zrovna tak obchodníka, jako inženýra nebo právníka. Příliš dlouhé sedění ve škamnech je nejen tělesnému vývoji a smyslovému ústrojí na závadu, ale utlumuje do jisté míry (hlavně u povah pasivních, málo energických) i čipernost, ráznost, duševní pružnost, schopnost a chuť přizpůsobiti se v životě novému prostředí, které vyžaduje samostatnosti, iniciativy, zvýšené vnímavosti. Středoškolské lavice jsou kadluby, které dodávají vhodně upravené lidské mechanismy kancelářským stolkům; vychází odtud sice namnoze tělesně chatrný „Kanonenfutter", ale dobrý, trpělivý, pasivní, resignovaný „Bureaufutter". Ovšem, o takové reformě se to snadno teoreticky uvažuje, ale nesnadno jí dosáhnouti. Vždyť to znamená vlastně přeměnu celého nazírání, zreformování srdcí a mozků, celé povahy národní! Avšak i pouhé vytknutí vysokého cíle znamená již krok v před, a věc, o kterou tu běží, vypěstění silných individualit, je významu pro národ a jeho budoucnost tak zásadního, tak dalekosáhlého, že věru stojí za to, pokusit se o reformu výchovy tak, aby se stalo „self-help", svépomoc, vůdčí zásadou jak ve výchově, tak v boji o existenci, a „self-control" heslem morální výchovy.

*) Jiným způsobem projevuje se vliv školského fetišismu v tom, že slovo „samouk" pronáší se s jistým nádechem despektu. Nehledíme-li ani k tomu, že značný počet vynálezců a jiných duševně vynikajících mužů byli skutečnými samouky (zvláště v Anglii), tedy přesně vzato jsme samouky všichni, i kdo odbyli jsme mnoho škol, neboť tu nejcennější, nejtrvalejší část svých vědomostí neosvojili jsme si tenkrát, když jsme se učili ze strachu před dvojkou, nýbrž když jsme pocítili touhu něco se dověděti a znáti, když jsme se v nitru zastyděli, že to nevíme a uznali, že je potřeba se poučiti. Vždyť i studovaní a ve svém povolání dokonalí mužové sahají mnohdy po atlase, po dějepisné příruční knize, ba i po českém pravopisném ukazateli a informují se o věcech, jichž nevědění má pro sekundána v zápětí dvojku.

DROBNOSTI.

Z grunwaldských slavností.

V katolických chrámech haličských zpívány za slavností grunwaldských písně, jež níže uvádíme.

Písně ty jsou vůbec obvyklé v chrámech polských, k oslavě vítězství polského nad německým řádem 1410 vyšly však ve zvláštním otisku. Nemáme jiného účelu, otiskujíce je tady, než připomenouti našim lidem, co se tak zpívává v našich chrámech katolických.

MODLITWA.

Boże! coś Polskę przez tak długie wieki
Otaczał blaskiem potęgy i chwały
Coś ją osłaniał tarczą swej opieki
Od nieszczęść, które przygnębić ją miały.
Przed Twe ołtarze zanosim błaganie,
Ojczyznę, wolność, racz nam wrócić Panie.

Ty, któryś potem tknięty jej upadkiem,
Walczących wspierał za najświętszą sprawę,
A chcąc świat cały mieć jej męstwa świadkiem,
W nieszczęściach samych pomnażał jej sławę.
Przed Twe ołtarze — i t. d.

Wróć biednej Polsce świetność starożytną!
Użyźniaj pola, spustoszone łany,
Niech szczęście, wolność na wieki zakwitną;
Poprzestań karać, Boże zagniewany.
Przed Twe ołtarze — i t. d.

Niedawnoś wolność zabrał z polskiej ziemi,
A już krwi naszej popłynęły rzeki,
O j kże musi być okropnie z tymi,
Którzy ojczyznę utracą na wieki!
Przed Twe ołtarze — i t. d.

Boże, którego ramię sprawiedliwe,
Żelazne berła władców świata kruszy,
Skrusz naszych wrogów zamiary szkodliwe,
Obudź nadzieję w biednej naszej duszy.
Przed Twe ołtarze — i t. d.

Boże najświętszy! od którego woli
Istnienie świata całego zależy,
Wyrwij lud Polski z tyranów niewoli,
Wspieraj szlachetne zamiary młodzieży!
Przed Twe ołtarze — i t. d.

Boże nejświętszy! przez Chrystusa rany,
Świeć wiekuiście nad braćmi zmarłymi,
Spojrzyj na lud Twój niewolą znękany;
Przyjmij ofiary synów polskiej ziemi.
Przed Twe ołtarze — i t. d.

Boże najświętszy! przez Twe wielkie cudy
Oddalaj od nas klęski, mordy boju,
Połącz wolności węzłem Twoje ludy
Pod jedno berło Anioła pokoju.
Przed Twe ołtarze — i t. d.

Gdy naród Polski dzisiaj we łzach tonie,
Za naszych braci poległych błagamy,
By ich męczeństwem uwieńczone skronie,
Nam do wolności otworzyły bramy.
Przed Twe ołtarze — i t. d.

Jedno Twe słowo, ziemskich władców Panie,
Z prochów nas znowu podnieść będzie zdolne;
A gdy zasłużym na Twe ukaranie,
Obróć nas w prochy, ale w prochy wolne!
Przed Twe ołtarze — i t. d.

CHORAŁ.

Z dymem pożarów, z kurzem krwi bratniej,
Do Ciebie, Panie, bije ten głos,
Skarga to straszna, jęk to ostatni,
Od takich modłów bieleje włos.
My już bez skargi nie znamy śpiewu,
Wieniec cierniowy wrósł w naszą skroń,
Wiecznie jak pomnik Twojego gniewu,
Sterczy ku Tobie błagalna dłoń!

Ileż to razy Tyś nas nie smagał,
A my ze świeżych nie zmyci ran,
Znowu wołamy: »On się przebłagał,
Bo On nasz Ojciec, bo on nasz Pan«!
I znów powstajem w ufności szczersi,
A za Twą wolą zgniata nas wróg,
I śmiech nam rzuca jak głaz na piersi:
»A gdzież ten Ojciec, a gdzież ten Bóg?«

Patrz! my w nieszczęściu zawsze jednacy
Na Twoje łono, do Twoich gwiazd,
Modlitwą płyniem jak senni ptacy,
Co lecą spocząć wśród własnych gniazd.
Osłoń nas, osłoń ojcowską dłonią,
Daj nam widzenie przyszłych Twych łask,
Niech kwiat męczeństwa uspi nas wonią,
Niech nas męczeństwa otoczy blask.

I z Archaniołem Twoim na czele,
Pojdziemy potem na wielki bój,
I na drgającem szatana ciele
Zatkniemy sztandar zwycięski Twój.
Dla błędnych braci otworzym serca,
Winę ich zmyje wolności chrzest,
Wtenczas usłyszy podły bluźnierca
Naszą odpowiedź: »Bóg był i jest!«

DO BOGA.

Boże Ojcze! Twoje dzieci
Płaczą, żebrzą lepszej doli,
Rok po roku marnie leci,
My w niewoli, my w niewoli!
Słowa Twoje nas uczyły:
»Każdy włos wasz policzony«.
Boże policz te mogiły,
Te płaczące matki, żony.

Jeśliś lud nasz wybrał Panie,
By powtórzył mękę Pańską,
O! to daj raz zmartwychwstanie,
Wskrześ, a zdeptaj złość szatańską.

O! bo brzydki śmiech szatana,
Że lud Boży z krzyżem chodzi;
Trudem Zana — krwią Rejtana
Wdowia Polska żal zawodzi.

My już tyle krwi przelali,
Że nią zmyte ojców grzechy;
My już tyle łez spłakali,
Że nie stanie łez pociechy!
Boże! padłszy na kolana,
Scielim Ci się dziś w pokorze
Polska łzami, krwią skąpana!
Krwią i łzami — wskrześ ją Boże!

A kdy będzie, już swobodna,
Gdy nam łzy przestaną płynać,
Tobie chwała Bogu godna,
Żeś nam nie dał marnie zginąć.
Że tak będzie, serce czuje,
Dusza myślą w niebo wzlata,
Polskę naszą Bóg miłuje,
I wskrzesi ją w krótkie lata . . .

° ° °

Výtvarné umění. Na základě obrazů (Měsíčná noc, Ouly a lepty), které byly vystaveny na jarní výstavě v Rudolfinu, dostal stipendium studijní akademický malíř, pan Stanislav Lolek. Pan Lolek zaujal čestné místo v mladé malířské generaci české jako krajinář a zejména jako malíř zvířat. — Lolek býval lesním adjunktem kdesi na Blatensku; již tehdy zajímala mysl jeho útulná lesní zákoutí a na zvěř pohlížel ne jako Nimrod, ale spíše jako člověk, který krásu rád vidí a ji zachovává. V prázdné chvíli od úředních povinností se zálibou zachycoval tužkou krásy přírody a kreslil stromy, les i jeho obyvatele tak, že v každé črtě se jevilo nejen mistrné vystižení charakteru předmětu, ale i hluboké pochopení a snivá láska umělcova. Umění stále víc a více vábilo Lolka, toužil po zdokonalení a tak opustil svou dráhu životní, vstoupiv na malířskou akademii. Zde se prohloubily jeho umělecké snahy, překonal technické požadavky umělecké a opustil akademii již jako umělec slibný. S větším pochopením a uměním věnoval se odtud samostatnému studiu přírody a zejména si všímal života zvířat, jejž hleděl vystihnouti v nejpodrobnějších intimitách, jak jest viděti zejména z jeho rytin. Dlužno vytknouti, že jeho rytiny na grafické výstavě v Mnichově byly velmi příznivě přijaty uměleckou kritikou. V přítomné době zabývá se Lolek důkladnými studiemi zvířat pro větší umělecká díla. Půjde do ciziny na cestu studijní, z níž při své snaživé energické povaze silně bude zajisté těžiti.

Nk.

MAKSIM GORKIJ

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Trulante! — rozlehl se čísi klidný a hlasitý výkřik.

— Co-o? — zařval Foma, vyskakuje s židle. — Kdo to praví?

Tu na konci stolu se zdvihl jakýsi podivný, ošumělý člověk, vysoký, v dlouhém svrchníku, s kupou prošedivých vlasů na obrovské hlavě. Vlasy jeho byly hrubé a trčely na všecky strany hustými pačesy, tvář žlutá, holená, s velikým hrbatým nosem. Fomovi zdál se podoben koštěti lodnímu, jímž myjí na parnících paluby, a to rozveselilo polouopilého hocha...

— Krasavec! — s úsměškem řekl. — Co že, ty nadáváš, co? Víš, kdo jsem?

Člověk onen gestem tragického herce vztáhl k Fomovi ruku, s prsty dlouhými a ohebnými jako u eskamotéra, a hlubokým chraptícím basem řekl:

— Tys — hnijící nemoc otce svého, jenž, ač byl lupič, přece jen byl — ctihodný člověk proti tobě...

Fomovi pro nenadálost a hněv dech v prsou se zatajil, sveřepě vytřeštil oči a mlčel, nenacházeje, čím by odpověděl na tuto drzost. Ale člověk onen, stoje proti němu, s nadšením chrčel, zvířecky kroutě velikýma, ale vybledlýma očima:

— Ty požaduješ od nás úcty k sobě — hlupče! Čím jsi jí zasloužil? Kdo jsi? Opilec, jenž propíjí otcovy kapitály... Divochu! Měl bys být hrdý tím, že já, slavný umělec, nezištný a věrný sluha umění, piju z jedné lahvice s tebou! V lahvici této je — santal a močka, uleželá na šňupavém tabáku, a ty myslíš — že to je portské víno. To je — tvůj patent na jméno divocha a osla!

— Och ty, ar-restante! — zařval Foma, vrhaje se k herci. Ale chytili jej a zadrželi. Zmítaje se v objetí lidí, kteří se zaštípli do něho, nucen byl bez odpovědi poslouchat, jak ten člověk, koštěti lodnímu podobný, hřměl do něho hlubokou a těžkou oktávou:

— Tys hodil lidem sedmerák z ukradeného rublé a myslíš, že's hrdina? Tys dvojnásob zloděj: ukradl's rubl a nyní kradeš vděčnost za svůj sedmerák!... Ale já ti jí nedám! Já, posvětivší všechen svůj život kárání hanby, stojím před tebou a pravím směle: tys — hlupec a žebrák, neboť jsi příliš bohat! V tomť — moudrost: všichni boháči — jsou žebráci... Tak slouží slavný kupletista Rimskij-Kannibalskij pravdě!

Foma již stál pokojně mezi lidmi, těsně jej obstoupivšími, a dychtivě poslouchal hromovou řeč kupletistovu, která v něm nyní vyzývala takový pocit, jako kdyby ho šimral někdo po bolavém místě a tím

krotil ostré svědění bolesti. Publikum bylo vzrušeno: jedni se snažili přetrhnout proud řeči kupletistovy, druzí chtěli odvésti Fomu stranou někam. Mlčky je odstrkoval a poslouchal, stále jsa pohlcován ostrou rozkoší ponížení, jež cítil před těmito lidmi. Stále horoucněji lichotila jeho duši bolest, vzbuzovaná v něm slovy kupletistovými, a kupletista hřměl, opájeje se beztrestností svého kárajícího kázání:

— Ty myslíš, že jsi vládce života? Tys — nízký otrok ruble...

Kdosi z publika hlasitě škytal, a patrně jsa proto na sebe pohněván, pokaždé, když škytl, nadával:

— O, č-čerta...

Ale v jakémsi neholeném člověku s tučnou tváří probudila se lítost s Fomou, nebo snad mu bylo nudno býti účastnu této scény; máchaje rukama, žalobně táhlým hlasem volal:

— Pá-ánové-é! Ne-echejte toho! Není to he-ezké! Vždyť my jsme všichni — hříšníci! Zajisté všichni — věřte mi!

— Nu, mluv! — jektal Foma. — Mluv pořád! Já se tebe nedotknu ..

Zrcadla v přední a zadní stěně obrážela tuto opilou matenici a obrážení v nich lidé zdáli se ještě odpornější a hnusnější, než byli ve skutečnosti...

— Nechci mluvit! — vzkřikl kupletista, — nechci perly pravdy a horlení svého vrhati před tebe...

Trhl sebou, a majestátně pozdvihnuv hlavu vzhůru, tragickými kroky šel ke dveřím.

— Lžeš! — řekl Foma, vrhaje se za ním. — Stůj! Rozjitřil jsi mne — ty mne i upokoj!

Chytili jej, obklopili a cosi naň křičeli, avšak on dral se ku předu, porážeje všechno. Kdykoli se mu na cestě naskýtaly hmotné překážky — boj s nimi jej uspokojoval, sjednocuje všecky jeho smíšené city v jediné snaze — porazit to, co mu překáží. I nyní, rozmetav všecky a vyskočiv na ulici, byl méně již vzrušen. Stoje na chodníku, přehlížel ulici a se studem si myslil:

— Jak mohl jsem dovolit tomuto koštěti lodnímu tropit si úsměšky ze mne a nadávat zlodějů otci svému?

Kolem bylo temno a ticho; jasně svítil měsíc a dul lehký, osvěžující vítr. Nastaviv tvář jeho chladícímu dechu, Foma bystrými kroky šel proti větru, lekavě se ohlížeje a nepřeje si, aby ho následoval kdokoliv z chasy v traktéru; chápal, že se ponížil v očích všech těchto lidí. Šel a přemýšlel, čeho se dožil; jakýsi potulný člověk veřejně mu laje hanlivými slovy, a on, syn čelného kupce, ničím nedovedl odplatit za posměšky.

— Tak mně to patří! — škodolibě a unyle si myslil Foma. — Tak mně to patří! Nezahazuj sebe... rozuměj sobě... A zase — sám jsi toho chtěl... všecky jsi dráždil... Tady máš — beř! — Bylo mu sebe do bolestí líto od těchto myšlenek. Uchvácen jsa jimi a vystřízlivěv, šel kamsi ulicemi, a stále hledal v sobě něco pevného, bezpečného... Ale všecko bylo v něm smíšeno a vše jen tísnilo srdce, neberouc na se nijakých určitých forem. Tak jako v těžké dřímotě došel k řece, usedl na břevna na břehu a jal se hleděti na tichou, temnou vodu, pokrytou drobným čeřením. Klidně a skoro bez šumu tekla široká, mohutná řeka a nesla na prsou svých obrovské tíže. Všecka byla zatarasena černými loďmi, signálová světla a hvězdy obrážely se ve vodě její; malinké, lehké vlny laskavě a s tichým zvukem přibíhaly ku břehu přímo pod nohy Fomovi... S nebe vanul smutek; cit samoty dusil Fomu...

— Hospodine Ježíši! — myslil si, teskllivě hledě do nebe. — Jaký jsem já nezdařilý... Nic ve mně není... nic ve mně Bohem vloženo není... K čemu se já tak hodím? Hospodine Ježíši!

Při vzpomínce na Krista bylo Fomovi jaksi lehčeji, samota jako kdyby se byla zmírnila, a vzdychnuv z plných prsou, Foma začal beze slov hovořiti k Bohu:

— Hospodine Ježíši! ... Mnozí lidé také ničemu nerozumějí, avšak myslí, že je jim vše známo, a proto je jim lehko žíti... Ale mně — není ospravedlnění.. Hle, je noc... a já jsem samoten a jíti nemám kam... Nikomu ničeho nemohu říci... nikoho nemiluji... jenom kmotra mám a ten jest bez duše... Kdybys Ty ho potrestal něčím!... Myslí, že rozumnějšího a lepšího nad něho vůbec není na zemi... a Ty to trpíš... A já rovněž... Třebas by i neštěstí nějaké bylo mi dáno... kdybych onemocněl... Ale takto? Hle zdráv jsem... skutečné železo... Piju, hýřím... žiju ve špíně... avšak tělo ani nerezaví, a jen duše bolí... O, Hospodine! K čemu jest takový život?

Jedna za druhou v hlavě osamělého, pobloudivšího člověka vznikaly nesmělé, protestující myšlenky, avšak tišina kolem něho stále houstla a noc byla temnější a temnější. Nedaleko břehu stála na kotvě rybářská loďka; kymácela se se strany na stranu a cosi na ní skřípělo, jako když někdo sténá...

— Jak se osvoboditi od takého života? uvažoval Foma, hledě na loďku. — A jaké dílo je mi souzeno? Všichni pracují...

A náhle jej překvapila jedna jemu veliká myšlenka:

— A těžká práce je lacinější než lehká! Mnohý za rubl všecek se vloží v práci, a jiný — tisíc jediným prstem béře...

Příjemně jej povzbudila tato myšlenka: zdálo se mu tu, že našel v životě lidském ještě jednu faleš, ještě klam jeden, který skrývají... Vzpomněl si na jednoho ze svých topičů — staříka Ilju, jenž za grivenník stával na stráži u pece mimo šichtu a pracoval za kamaráda po osm hodin v dusnu a žáru. Je-

denkrát, ochuravěv od nesnesitelné práce, převaloval se na kormě parníku, a když se ho Foma otázal, proč se tak zabíjí, Ilja mu odvětil hrubě a posupně:

— A proto, že mi je každá kopejka potřebnější, než tobě sto rublů... prcto!...

A domluviv, stařík těžce otočil své tělo bolestí planoucí zády k Fomovi.

Utkvěvši při topičovi, myšlení jeho náhle a bez úsilí objalo všecky ty malinké lidi, pracující těžkou práci. Bylo podivno — proč jsou živi? Jakou mají rozkoš žíti na zemi? Stále jen pracují svoji špinavou, těžkou práci, jedí ošklivě, oděni jsou špatně, pijí... Mnohému je šedesát let a on se stále ještě trmácí podle mladých hochů... A všichni se jevili Fomovi jako veliká hromada červů, kteří se hemží na zemi jenom proto, aby pojedli. V paměti vystupovalo jedno za druhým jeho setkání s těmito lidmi, jejich řeči o životě, — řeči brzo posměšné a zasmušilé, brzo beznadějně pochmurné, — jejich naříkavé písně... A tu si vzpomněl, jak jedenkrát v písárně Jefim mluvil ke zřízenci, jenž najímal lodníky:

— Tamhle lopuchinští mužíci přišli, abys je najal, více jim než deset rublů na měsíc nedávej. Shořelo jim letos všecko na prach, a mají nouzi teď velikou — i za deset půjdou...

Sedě na kládách, Foma kýval celým trupem, a ze tmy od řeky se před ním beze slov objevovaly různotvárné lidské postavy — lodníci, topiči, příručí, kluci-sloužící z traktérů, polouopilé vystrojené ženy, traktérní vysedači. Pluli ve vzduchu jako stíny, páchlo z nich cosi syrého a slaností nasáklého, a temná, hustá hromada jich obracela se tak pomalu, bez šumu a bez cesty své, jako podzimní oblaka na nebi. Tichý pleskot vody lil se v duši tesklivě vzdychající hudbou. Daleko, kdesi na onom břehu řeky, hořela hranice; obklopena jsouc tmou se všech stran, chvílemi celá byla tmou pohlcována — a ve tmě chvěla se sotva očím zřejmá červená skvrna. Avšak tu znova zaplanul plamen — tma se rozstupovala před ním a bylo vidět plamen, jak se dere vzhůru. A potom znova hasl...

— Hospodine, Hospodine! — těžce a hořce uvažoval Foma, cítě, jak tesknota stále silněji svírá mu srdce. — Tak i já také... naprosto samoten jsem, jako tento oheň... Jen světla nedávám, nýbrž čoud... dusnost. Aspoň abych rozumného člověka potkal... Abych si pohovořil s někým... Naprosto nemožno je mi žít samotnému... Nic nedovedu... Člověka kdybych potkal...

V dáli, na řece, objevila se dvě veliká rudá světla a vysoko nad nimi — třetí. Cosi temně tam hlučelo, cosi černého se pohybovalo k Fomovi.

— Parník jede z dola... — myslil si. — Je na něm, možná, nejedno sto lidí... a nikomu z nich do mne nic není... Všichni vědí, kam plují... Všichni mají své... každý jistě chápe, čeho mu třeba... a čeho je třeba mně? A kdo mně to poví? Kde je takový člověk?

Světla parníku obrážela se v řece a třásla se v ní, osvětlená voda rozbíhala se před ním s temným repotem — a parník zdál se obrovskou černou rybou s ohnivými ploutvemi...

Minulo ještě několik dní po této těžké noci a Foma znovu zas hýřil. Přihodilo se to nenadále, proti jeho přání. Rozhodl se již, že bude se zdržovat pití, a šel obědvat do jednoho z drahých hostinců v městě, doufaje, že v něm nepotká nikoho ze známých spolukumpánů, kteří si vždycky vybírali k pitkám lacinější a méně solidní místnosti. Avšak rozpočet jeho byl nesprávný; okamžitě padl v přátelsky radostné objetí syna lihového továrníka, jenž sobě po něm vydržoval Sašu.

Přiběhl k Fomovi a vesele se zasmál:

— Hle to je setkání! A já zde třetí den trávím a trápím se nudou v těžké samotě... V celém městě není jednoho člověka pořádného, takže jsem se včera docela s novináři seznámil... Nic nedělá, lid je to veselý... ačkoliv hráli zprvu na aristokraty a frkali po mně, potom se všichni na třísky rozpili... A dnes to bude — klnu se kapitály otcovými! Já vás seznámím s nimi... Je tady jeden feuilletonista, víte — ten, jenž vás tenkráte vyblýskl... jak mu říkají? Zábavný chlapík... Čert ho dři! Víte — takového si zjednat k vlastní potřebě. Dát mu jich několik a přikomandovat ho k sobě — bav! Zdravé by to bylo, což? Přisluhoval mi kupletista jeden, — nic nedělá, víte, veselo s ním bylo... Poručím já mu: „Rimskij! hoď kuplet!“ Začne — upřímně pravím — za břich se chytáš... Škoda, zaběhl kamsi... Obědval jste?

— Ještě ne... A co Aleksandra? — otázal se Foma, trochu jsa ohlušen hlasitou řečí vysokého, nevázaného chlapíka s červenou tváří a v pestrém kostýmu.

— N-nu, víte, — zamračil se, — ta vaše Aleksandra — hadrová ženská! Jakási je temná... stýská se při ní, čert ji vezmi! Studená jako žába, brr! Ne, dám ji na pensi...

— Studená — toť pravda, řekl Foma a zamyslil se.

— Každý člověk musí dělat svou práci co nejlépe, — poučujícím tonem řekl syn lihového továrníka, — a dáváš-li se vydržovati, musíš též plniti svoji povinnost co nejlépe... jsi-li pořádná ženská... Nu, pane, vypijem sklínku vodky?

Vypili. A ovšem že se napili.

K večeru se v hostinci shromáždila veliká a šumná společnost a Foma, opilý, avšak zasmušilý a tichý, hovořil pletoucím se jazykem:

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 10. srpna 1902. Číslo 46.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 5 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

STUDENTI VE VĚZENÍ.

Vzpomínky z března 1902

(Dopis z Moskvy.)

V loni koloval Moskvou vtip, že strážnice a universita vyměnily si svoje role: Jak vzejde ráno — táhnou policajti na universitu a studenti — na strážnici. Ministři Vannovskij a Sipjagin učinili nový krok na dráze k reorganisaci university: asi tisícem studentův a kursistek naplnili Butyrskou věznici.

První myšlenkou vězňů byl protest ze zdí věznice proti lživému „prikazu" Vannovského. Ale protože překrucování pravdy generálem už všickni přivykli, umínili si studenti výložiti veřejnosti motivy, které přiměly nejlepší část studentstva, že si postavilo politický program.*) „Naše university, — psali „veřejnosti", — spojující pod heslem nauky zástupce všemožných národností, tříd a společenských stupnic, první pochopily neb alespoň jasně vyslovily „všeobecný" charakter ruského protestu ... Došedše jasného poznání, že akademická svoboda není možná bez politické svobody, že k úspěšnému zápasu jest nevyhnutelné sjednocení všech oposičních živlů pod jedním společným programem, že svobodný kulturní i sociální vývoj ruského národa je možný jen tehdy, až přiznány budou ruským občanům svobody občanské, studentstvo postavilo hluboké životní principy ... Odcházejíce v daleké vyhnanství pevně věříme, že ruská společnost svrhne se sebe v blízké budoucnosti jařmo organisované libovůle." —

Jest pochopitelno, že takto naladěných lidí vláda nezastrašila vězením a vyhnanstvím. Na otázky odepřeli všichni odpověď. Ve vězení vzdor temným, špinavým komůrkám, lůžkům s miliardami štěnic, strašlivé pomyjové stravě, přes blízkost světa zavržených — zařídili se velice pěkně. Nejen že si zachovali bodrost ducha, veselost, tu vlastnost mládí, oni si našli hned osvětnou práci: pro vězně uspořádali literárně-hudební večery (nejen arestanti, ale i stráže už si začali popevovat „Marseillaisu" i „Varšavjanku"!), děti vězňů učili číst a psát. Kursistky zařídily vyučování frančině a němčině. Předčítali se referáty o zajímavých thematech; také se vydávaly 3 časopisy, 2 mezi studenty a 1 mezi kursistkami. Se 300 dělníky, zatčenými v Danilovské manufaktuře a zavřenými zvláště, udržovány neustále styky.

Je pochopitelno, že správa s bolestí v srdci dívala se na tyto všechny „nepořádky" a toliko ze strachu před velkým skandálem neodhodlala se zakročit. Avšak dlouho čekaný okamžik krutého potrestání brzy se našel.

Dne 2. března uvěznění slavili jubileum měsíčního pobytu v Butyrkách. Slavnost záležela v tom, že večer 2. března kursistky i studenti otevřeli okna svých komůrek, zapěli sborem marseillaisu, potom vytahali ze slamníků všechnu slámu, rozložili ji po oknech a začali ji pálit; všechna okna studentských komůrek byla ozářena jasným plamenem, viditelným daleko široko; k plamenům hořící slámy připojilo se ještě purpurové světlo bengalského ohně, zapáleného v několika místnostech. Byl to neobyčejný a nejvýš effektní obraz. Kolem věznice shromáždila se massa obecenstva; přijeli hasiči. Do věznice bylo povoláno vojsko.

Administrace použila této události. Všechny studenty i kursistky pozavírali v komůrkách, jež byly dosavad stále otevřeny, překazili jim vzájemné styky, nepustili jich na procházku a vůbec jim nedali z komůrek vycházeti. K odstraňování výkalů byly v komůrkách postaveny „poklopy". Toto zařízení však ženy hrozně rozčililo i prohlásily, že dokud nebudou „poklopy" odstraněny, dotud že nebudou přijímati žádné potravy. Začala „golodovka" (všeobecné hladovění a odmítání vězeňské stravy). Po dvou dnech

*) Politický program ruského studentstva obsažen jest v resoluci všeruského studentského sjezdu na r. 1902 projektovaného do Moskvy.

připojili se k ženám všichni studenti a všichni politickí vězňové v Butyrkách.

Zvěsti o této „golodovce“ roznesly se moskevskou veřejností a vzbudily hrozný poplach nejen mezi příbuznými, nýbrž i mezi známými uvězněných. Pokojní občané moskevští byli už bez toho vzrušeni studentským hnutím a manifestacemi i tím, co se právě událo mezi dělníky a továrníky.*) Ať jste vešli kamkoliv, všude jste slyšeli hovory o studentech, o dělnickém hnutí, o rozpacích továrníků, o zmatenosti vlády atd. A nyní tato strašná zvěst o „golodovce“ takového počtu mládeže ve věznici!

Příbuzní a přátelé začali všude běhat, činit nátlak. Některé matky a sestry prý dokonce podali memorandum americkému konsulovi, aby uvědomil civilisovaný svět o ukrutném nakládání vlády s dětmi.

Správa věznice nucena byla ustoupiti nátlaku veřejného mínění. Šestého dne po zahájení „golodovky“ ženami, obnoven byl v Butyrkách dřívější pořádek. Komůrky byly zodmykány, „poklopy“ odstraněny, a vězňové opět se mohli navzájem stýkati. „Golodovka“ neobešla se bez obětí: čtyřicet lidí se roznemohlo; mnohé musili dopraviti do nemocnice.

Přes tyto ústupky správa hleděla všelijak zhoršit postavení uvězněných. Dne 24. března vojáci stloukly studenty kolbami při procházce na žalářním dvoře. Čtyřicet lidí dostalo silné rány. Celá historie vznikla z toho, že při „hrudování“ sněhovými kulemi jeden student proběhl kolem strážníka. Ten si myslil, že mu chtějí vyrvat pušku, vynadal studentovi a rozmáchnul se kolbou. Studenti se pobouřili a zavolali na dvůr důstojníka, jenž beze slova vytáhl z pouzdra revolver, natáhl jej, namířil do zástupu a komandoval vojákům (asi 20, puškami ozbrojeným) — „Rozežeňte je!“ Začalo surové mlácení. Na druhém dvoře stalo se totéž akademikům, které týž důstojník dal stlouci kolbami za to, že zpívali Marseillaisu. Zahnali je všechny do kouta a mlátili do nich tak dlouho, dokud celý zástup nevecpal se uzounkými dveřmi do věznice.

Takové jednání úřadů připravovalo půdu nové tragedii. Ta byla zažehnána jen tím, že začali studenty rozvážeti po malých hloučcích do provincialních trestnic.

---

*) Míněna tu velká stávka a propuštění dělnictva továrny Gužonovy v Moskvě v březnu t. r.

—

JAROSLAV DANEŠ.

ODMÍTNUTA.

(Dokončení.)

Nováček s Marjí kráčeli k městu. Marje pospíchala drobným krokem v těžkých flokovaných střevících, aby stačila velikému kroku otcovu. Oba dva mlčeli. Vítr dul Marji do sukní, až jí překážely v chůzi. Zavírala oči před prachem, jejž jí vítr chvílemi zaháněl do obličeje a potom klusem doháněla otce.

Marji pojednou jakoby byl napadl strach. Podívala se nesměle na tátu a ptala se ho, půjdou-li do kostela. Otec jí řekl, že nepůjdou, „Je již čas, aby jsme šli k doktorům, mohli by jsme zmeškat a nebo přijít pozdě, když by byli už u stolu. A takoví páni to mají neradi, když našinec přijde o něco žádat a přijde pozdě.“ — „Pan Bůh dej vám dobrýtro,“ pozdravoval svátečně oblečeného Sefkova otce, jenž stál mezi dvířky svého nově obíleného domku a spokojeně pokuřoval.

„Kam pak, — na velkou?“ ptal se Sefkův otec. — „Moje taky už šla; máte čas, budou hnedle sezvánět,“ dodával.

Nováček pokýval hlavou, nadzvedl klobouk k pozdravu a spěchal s Marjí dále.

„Táto,“ ozvala se nesměle Marje, „já mám strach a ráda bych šla se k Bohu pomodlit, jak máma řekla.“

Nováček pohlédl pátravě na děvče. Pojednou jakoby se byl rozmýšlel, poněkud uvolnil krok. Pohlédl znovu na Marji a znovu přidal do kroku. I Marje na něho se dívala, očekávajíc odpověď na svoji prosbu. Dala se do běhu za otcem. Lidí pomalu přibývalo. Ženy s modlitbami, i muži všechno sváteční směřovalo ke kostelu. Před hospodou několik hochů házelo krejcarem, padne-li „hlava“ nebo „slova“. V hospodě bylo plno a okna otevřena, jimiž se valil tabákový kouř. Jako ve včelníku to tam hučelo.

Na věži ozval se malý zvon a vyzváněl. — „Již sezváněji — velebníček půjde k oltáři,“ pravil Nováček a zaměřil ke kostelu pod kaštany. — Vstoupili do kostela s pola již plného. Nováček hleděl upřeně na Marji. Vzdychl z hluboka a zadíval se pak na oltář a mimoděčně počal šeptat „Otče náš.“ — Marje sebou nepohnula po celou mši svatou.

„Tak pojď“ — pravil Nováček k Marji a uchopil ji za ruku. Marje jakoby vytržena ze sna, pátravě pohlédla na otce. Obyčejně se stával k dětem něžným, když se napil. Kráčeli přes náměstí na roh ulice, kde bydleli doktorovic. Marji počalo bušit srdce.

„Táto, mě napadá úzkosť“ — prohodila a vzhlédla k otci.

„Jen pojď a neboj se“ — dodával jí otec mysle, ačkoliv sám pocítil tlukot v prsech.

Došli k vratům. „Tak se pěkně opraš, abys tam přišla čista a líbila se.“ Marje se ohlédla na všechny strany, vstoupila do vrat a ihned za vraty oprašovala si střevíce. Natáhla si punčochu na pravé noze, jež se jí v kostele skrčila, zvedla modlitby a pokřižovala se. Otec vzal klobouk do ruky a stoupal po schodech na horu.

„Jak to tu mají pěkný, viď — pravil k Marji. „To se ti to tu bude běhat, po takových tepichách!“ Marje se málo usmála, všecka bleda. Dostoupili na horu a otec prohlédnuv zkoumavě Marji, utřel si čelo šátkem a zazvonil. Přišla služka otevřít. Marje udělala honem ještě křížek než vstoupili do vnitř. Nováček nesměle pozdravil, a ptal se je-li milost pán doktor doma. Služka ukázala jim na židle na chodbě a odešla do kuchyně. — Po chvilce otevřely se dveře u pokoje a doktor jim dal znamení, aby vešli. Vůně lékařského pokoje je ovanula.

„Tak co nového, Nováčku,“ optal se doktor.

„Prosím, milostpane, tady dovedl jsem holku,“ počal nesměle Nováček. „Pan strojník z fabriky říkal, že jako milostpaní říkala, že by potřebovali holku k dětičkám, tož tedy jsem došel tady s naší Marjí. Milostpán ráčí vědět, jak je to u nás a těch dětí jak houseneček, tož tu nejstarší — - —

„Drahý příteli, buďte tak dobrý, já vám sem pošlu paní, ať si to s vámi projedná. Mně se zdá, že holku máme, no, ale řekla-li to moje paní strojníkovi, tož ona si s vámi promluví.“ Doktor odešel do vedlejšího pokoje. Bylo slyšet, jak mu vrzají boty.

Marji jako když bodne. Ulekla se toho, jak doktor řekl, že už holku mají. Div že jí slzy do očí nevstoupily. Podívala se plna důvěry na tátu, jako by jí ten pomoci mohl. Přitiskla se k němu blíže. — Ve vedlejším pokoji ozval se spěšný tlumený krok. Marji hlasem počalo srdce tlouci. Dveře rázem se otevřely a paní doktorka vešla.

„Poníženě ručičku líbám,“ pravil Nováček, žmole klobouk v ruce. Postrčil Marji, aby políbila milostpani ruku.

„Pozdrav pán Bůh, Nováčku,“ pravila spěšně doktorka. „Vy jste mi dovedl vaši Marji, abych ji přijmula k dětem?“ optala se a zadívala se na Marji. Tato nesměle stranou stojíc, k otci přitisknuta, hleděla plna očekávání na doktorku. Jako by se jí dech tajil. — Doktorka usedla na židli a chvíli pozorovala děvče.

„Já holku mám, Nováčku,“ pravila po chvilce. Čekala jsem vás v týdnu, že přijdete a když jste nešel, přijmula jsem včera holku. — No to by nic nedělalo,“ dodala, „kdyby Marje vaše nebyla ještě tak mladá a slabá.“

„Jde jí na třináctý rok,“ odvážil se Nováček namítnout. „A doma ona všechno udělá.“ — Marje s úzkostlivým pohledem hleděla na doktorku. Víčka počala se jí podlévat slzami.

„No, až po druhé, Nováčku,“ pravila opět doktorka a vstala. „Zkusím to zatím s tou, co jsem přijala. S pánem bohem.

Nováček chtěl něco říci, nechtělo to ale ven. Prosebně pohlédl na paní a potom se sklopenou hlavou odcházel. Marje vyšla napřed na chodbu. Oči zalily se jí slzami.

Vyšli na ulici. Nováček vytíral si na větru oči. Marje pojednou obrátila se k otci: „A táto, proč jsem slabá?“ pláčem se zajíkala. Nováček nedal odpovědi a spěchal s ní k domovu.

V. L. LIBERTÉ:

Z DĚLNICKÉ POESIE.

VOJÁCI.

Vojáci, vojáci,
naše drahé děti,
pro vás není škoda
pražádné oběti.

Blankytné kabáty,
šavličky po boku —
hojně se množíte
od roku do roku!

Kanony, flintičky,
koně a munice
v kapsách nám [illegible]
na konec nejvíce.

Však bez vás, vojáci,
šlo by to proklatě,
nebyl by pořádek
v obci ni ve státě.

Na mizinu obrácen
byl by hned celý svět —
o, buďiž pozdraven
vojenský bajonet!

Vojáci, vojáci,
z naší krve děti,
věrně nás držíte
v železném objetí!

° ° °

V SAMOTĚ.

Tam v lese stráň mírně nakloněná
v teplých se paprscích hřeje,
jahody kvetou a lehounký ván
korunami stromů chvěje.

[illegible] tu kde je všech ptak,
kraj v tom omamném dýše,
na modré obloze obláčků sbor
pomalu pluje a tiše . . .

Já myslím na děti [illegible] řad
jež musí ve městě mříti
a které na prsou přírody dnes
jásati měly a píti.

[illegible] s písněmi ptačími, v let
s větérkem hopkovat v lese . . .
Nad městem mrak stojí — bídy to mrak —
ten dítky sem nezanese!

° ° °

NEBUDEME VĚČNĚ MALÍ A BÍDNÍ . . .

Ještě své zbraně jsme nesložili,
ještě náš prapor nestržen v prach,
ještě ve svalech dosti je síly,
ještě vítězně nejásá vrah!

Třeba nás málo, třeba jsme slabí,
však přijde čas, kdy bude nás víc;
kam oko hledí, všude spí rabi —
až vzbudíme je, přijdou nám vstříc.

A více spáti nebudou klidní,
za světlem pravdy chtít budou jít.
Nebudem věčně malí a bídní,
dokud takými nechceme být.

° ° °

POHŘEB.

Uzounkou pěšinou jdeš-li kol dolu
(vítr ti černý prach v tvář bude vát),
[illegible] davy tam [illegible] v bolu
u řady rakví na nádvoří stát.

Kdo přijde, [illegible] odkryje hlavu,
mimoděk zarosí jeho se zrak . . .
Ti, kdo chléb neměli, nechtěli slávu,
v rakvích těch dřímají — bezcenný brak!

V podzemních hlubinách pod tvojí nohou
zhynuli bez hlesu ve věčných tmách.
Zítra zas jiní tam klesnouti mohou —
před pomstou bezpečen směje se vrah.

° ° °

DROBNOSTI.

O umělecký styl zavedl pan F. X. Šalda boj proti panu Vilému Mrštíkovi ve Volných Směrech. Jádro boje pan Šalda formuluje v posledních Vol. Směrech takto: „Všude jinde cítí se živě, co se skoro necítí posud u nás: že i spisovatelství je **umění tvarové a výtvarné** jako třeba sochařství nebo malířství. Všude jinde cítí se i do posledního nervu, že **umělecké kultuře nemůže rozumět a nemá právo o ní mluvit, kdo nerozumí svému odbornému umění.** Psát o umění a kultuře, horovat o umění — neuměl**ecky, formou nevkusnou, beznervnou a pustou — znamená mást a temnit umění a ne šířit a propagovat je. Šlo o to, ukázat, jak p. Mrštík, který píše samozvanecké, suffisantní epištoly o všech kulturních a uměleckých otázkách, jež v nich rozkrajuje tupým kuchyňským nožem, jak tento člověk, který si hraje na kulturního apoštola, rozumí umění — které jest jemu a má býti nejbližší a jež musí a má znát nejlépe a nejdůkladněji: spisovatelství, umění liternímu. Šlo o to, protestovat proti jeho jalovým, harašivým a prázným kopaciniádám a bramarbasiádám a ukázat, že každý, kdo to myslí s kulturou a uměním do opravdy, musí začít s ní u sebe a v malém. Že všecka kultura začíná od umění, jak podati ruku, jak udeřiti, jak jíti a se strojiti, jak pozdraviti, jak minouti. Že u spisovatele všecka kultura začíná od umění, jak složiti větu, a že spisovatel, který nerozumí stylu věty, nemá právo mluvit o stylu města.“ — —**

NAŠE GALERIE.

Antonín **Slavíček: Při potoku.**

Jeden z těch jásavých obrazů, plných světla a barev, jimiž Slavíček podává krásu své otčiny. Jmenuje se prostě: „Při potoku“, žádná tendence, žádná honba po worpswedských nebo jiné škole, nic jiného, než bohaté dojmy zrakové, jež umělec zažil při potoku. Ale právě proto, že umělec nic více nechtěl, než silně vystihnouti, co ho chytlo, co zažil a co zkrášlilo několik okamžiků života jeho, právě obraz povídá diváku tolik o umění Slavíčkově. Je to umění prudké, vášnivé lásky ke krásám přírody. Cit, temperament, a řeknu přímo náruživost sálá z obrazu. Nikdy nemaloval Slavíček, co ho nechytlo za srdce a co nevydrželo zkoušku jeho nálady. O tom svědčí mnoho nedomalovaných pláten, od nichž umělec utekl. Na jeho vášnivé umění hodí se slova, která o sobě pověděl Segantini nedlouho před smrtí: „Ano, jsem vášnivý zbožňovatel přírody; za takového krásného, slunného dne na jaře, na horách, na nichž žiju, když pučící alpské růže vykukují ze šedivých skalisk, nebo z jasné zeleně pastvisk, a modrý oblouk nebes obráží se v jasných očích země, tenkrát pociťuji nesmírnou radost, krev mně v žilách kypí jako při spatření milenky v dobách první lásky mladické. Opíjím se tou láskou, která nikdy nevysýchá, klekám a líbám traviny a kvítí, zatím co v nezměrném modru trylkují skřivani „Žízním, ó země, a piji z tvých jasných a věčných pramenů; piju tvou krev, ó země, která jest mou krví.“ —

ITONÍN SLAVÍČEK:
ŘI POTOKU.

Takový rozkošný český koutek vyhledal si malíř, v němž šumná hra vln se snivým šelestem listí splývala v záři sluneční v jednu harmonii sluchu i zraku. A z toho mají potěšení lidé žijící v té chalupě přimačklé k potoku a vrbám. Cítíš radost s těmi lidmi, jichž nevidíš.

DĚTSKÝ KOUTEK.

RUČNICE.

U Hamáčku měli ručnici. Hamáček chodil s ní na hony. Ručnici věšel na věšák nad posteli. Děti se nesměly ručnici ani přiblížiti. Jedenáctiletému Karlovi se ručnice velice líbila a často si přál důkladně ručnici si prohlédnouti. Otec nikdy nedovolil. Náboje sice vždy z ručnice vytáhl, ale věděl, že se často náboj zapomene a neštěstí se pak snadno přihodí.

Jednou zůstal Karel s malou Růženkou doma. Dosti se přemáhal na ručnici nemysliti, ale ručnice jako by stále ho volala k sobě. Skoro ani nevěděl, jak přišel až k ní a jak na ni sáhl. Trochu se rozmýšlel, ale pak ručnici s hřebíku vysmekl a odnášel ji doprostřed světnice. Srdce mu klepalo jako kladivem. Sedl si a ručnici si dal na kolena. Dlouho ji prohlížel a konečně také kohoutek ručnice natáhl. V tom poznal, že ručnice je nabitá. Zbledl a ruce se mu počaly chvěti. Strach jeho se proměnil v hrůzu, když viděl, že malá Růženka se zvědavě dívá do hlavně ručnice. Seděl jako omráčen. Neměl ani tolik síly, aby pozvedl hlaveň nad hlavu Růženčinu. Bál se pohnouti ručnicí, aby nezavadil o kohoutek. Věděl, že by to byla Růženčina smrt.

Konečně ho napadlo, aby něco vstrčil pod kohoutek. Popadl čepici a vložil ji pod kohoutek. Zároveň nabyl tolik síly, aby zvedl ručnici nad Růženku. S ručnicí běžel k věšáku a pověsil ji na hřebík i s čepicí. Oddechl si a popadl Růženku s radostným pláčem ji líbaje.

V tom uslyší chvatné kroky. Otec vstoupil do světnice. Jedním pohledem poznal, co se stalo.

Netrestal Karla, neboť viděl, že jest dosti potrestán. Sám pak děkoval Bohu, že za svou neopatrnost nebyl potrestán smrtí svého dítěte.

Ručnice od té doby se na věšáku neobjevila. Hamáček poznal, že bez ručnice bude také živ. —jáu.

MAKSIM GORKIJ

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899 — Přeložil V. Prach

(Pokračování.)

— Já tak rozumím: jedni lidé — jsou červi, druzí — vrabci... Vrabci — toť kupci... Oni klovají červy... Jak již jim určeno... Jsou — nutni... Ale já... a vy všichni — my nejsme k ničemu... Žijeme, a není příkladu pro nás život ani odůvodnění... Žijeme naprosto — marně... A naprosto není nás potřebí... Avšak i oni... i všichni — k čemu jsou? To třeba pochopit... Bratří!... My všichni — praskneme... Bůh je svědek! A proč — praskneme? Proto, že... zbytečné je všecko v nás... v duši je všecko zbytečné... i všechen život náš je zbytečný! Bratří! Já pláču... nač je mne třeba? Není mne třeba!... Zabíte mne... abych umřel... Chci, abych umřel...

A plakal slzami opilství a slzami křivdy. Přisedl k němu jakýsi všecek opilý a maličký človíček a cosi mu připomínal, lezl k němu, aby se s ním líbal, a křičel, klepaje nožem do stolu:

— Pravda jest! Mlčet! Slovo jako mléko jalovic! Dejte slovo slonům a mamutům neladu života! Mluví svaté řeči syré ruské svědomí! Řič, Gordějeve! Řič, ať všichni slyší!... — A znovu se chytal ramen Fomových a lezl mu na prsa, pozdvihuje ke tváři jeho svoji kulatou, černou hladce ostříhanou hlavu, neustále se vrtící na jeho ramenech na všecky strany, tak že Foma nedovedl nerozeznat jeho tváře, hněval se na něj proto a stále jej od sebe odpuzoval, podrážděně naň pokřikuje:

— Nelez sem! Kde máš tlamu! Táhni!

Kolem nich hlučel ohlušující, opilý chechtot, a udýchán jsa jím, syn lihového továrníka chraptivě řičel na kohosi:

— Pojď ke mně! Sto rublů měsíčně, stravu i byt! Čestné slovo! Pojď! Čestné slovo! Plivni na noviny... já dráže zaplatím!

*

A všecko se kymácelo se strany na stranu volnými, vlnivými pohyby. Lidé brzo se vzdalovali od Fomy, brzy se blížili k němu, strop se skláněl a podlaha se zdvihala vzhůru, a Fomovi se zdálo, že již již jej rozpleskne, rozdrtí. Po tě cítil, že kamsi pluje, po neobsáhle široké a bouřné řece a kymáceje se na nohách, ve zděšení začal křičeti:

— Kam plaveme? Kde je kapitán?

Odpovídal mu hlasitý, nesmyslný smích opilých lidí a ostrý, protivný křik černého človíčka:

— Pravda-a Jsme všichni — bez vesla i bez plachty... Kde je kapitán? Co-o? Cha-cha-cha!...

*

Foma procitl z tohoto omámení v malinké světnici se dvěma okny, a první, na čem utkvěly jeho oči, byl suchý strom... Stál před oknem; tlustý peň jeho, s olezlou kůrou a vyhnilým jádrem, zahrazoval světlu přístup do pokoje, zohýbané a černé větve bez listí smutně a bezmocně se rozprostřely ve vzduchu, a houpajíce se, tiše, žalobně skřípěly. Padal déšť, po sklech lily se potoky vody, bylo slyšeti, jak teče se střechy na zemi a vzlyká. K tomuto plačícímu zvuku mísil se jiný, tenký, přes tu chvíli přerušující spěšný skřípot pěra po papíře a jakési úsečné bručení.

S námahou otočiv na podušce velikou a těžkou hlavu, Foma spatřil malinkého černého človíčka, jenž sedě za stolem, bystře škrábal pérem po papíře, pochvalně potřásal kulatou hlavou, vrtěl jí na všecky strany, škubal rameny a všecek — celým svým malinkým tělem, oděným jen ve spodní kalhoty a noční košili — neustále se pohyboval na židli, tak jako kdyby mu bylo horko sedět, a vstáti jako by, Bůh ví proč, nemohl. Levá jeho ruka, hubená a tenká, brzo úsilně mnula čelo, brzo dělala ve vzduchu nepochopitelná znamení: bosé nohy šmátraly po podlaze, na krku třásla se jakási žíla, ano i uši jeho se pohybovaly. Kdykoliv jeho tvář se obracela k Fomovi — Foma viděl tenké rty, cosi šeptající, ostrý nos, sklánějící se k řídkému knírku, a viděl i tento knírek, poskakující vzhůru, když človíček se usmíval. Tvář jeho byla žlutá, opuchlá, vrásčitá, a černá, živá, blýskavá očka zdála se na ní cizí.

Unaven jsa hleděním na něho, Foma začal pomalu bloudit očima po světnici. Na veliké hřeby, naražené do jejích stěn, byly vetknuty svazky novin, od čehož se zdálo, že stěny byly pokryty opuchlinami. Strop byl polepen kdysi bílým papírem; papír vydul se puchýři, popraskal, odlehl a visel špinavými hadry; na podlaze se válely šaty, boty, knihy, roztrhaný papír... Celá světnice dělala takový dojem, jako kdyby byla bývala opařena vroucí vodou.

Človíček odhodil péro, naklonil se nad stolem, čile zabubnoval po kraji jeho prsty rukou a tichounce, slabounkým hláskem začal si zpívati:

„Ve-ezmi buben a — nebojse!
Lí-bej markytánku hlasitěji!
V tom smysl nejhlubší vědy vězí,
V tom je smysl vší filosofie!“

Foma těžce vzdychl a řekl:

— Ah... sodové vody se napít... nemohl bych?

— Aha! — vzkřikl človíček, a seskočiv se židle, ocitl se u širokého divanu, pobitého voskovaným plátnem, na němž ležel Foma. — Buď zdráv, kamaráde! Sodové? Opatřím! S koňakem nebo jen tak?

— Lépe s koňakem... — řekl Foma, tiskna vztaženou k němu suchou a horkou ruku a upřeně se zahlížeje do tváře človíčkovy.

— J[illegible]ovno! — vzkřikl ten ke dveřím, a obrátiv se k Fomovi, otázal se: — Nepoznáváš mne, Fomo Ignaťjeviči?

— Pamatuji se... cosi... jako kdybychom se byli potkávali...

— Čtyři léta trvalo to potkání... ale to bylo dávno! Ježov...

— Hospodine! — vzkřikl Foma s ustrnutím, povstav na divaně. — A opravdu jsi to ty?

— Já, brachu, sám tomu chvílemi nevěřím, ale reálné faktum — jest něco takového, od čeho pochybnost odskakuje jako kaučukový míč od železa...

Tvář Ježovova se směšně skřivila a ruce z jakéhosi snad důvodu začaly ohmatávati prsa.

— N-n-nu! — táhle řekl Foma. — Takhle jsi sestárnul? A ja-jaj! Kolik že je ti let?

— Třicet...

— A jako kdyby ti bylo padesát... suchý jsi, žlutý... Jak vidět, není sladko žíti? A piješ, viď?...

Fomovi bylo líto viděti veselého a čilého kamaráda takovým sešlým a žijícím v této stáji, jako opuchlé od opaření. Hleděl na něho, smutně mrkal očima a viděl, jak tvář Ježova stále sebou trhá a očka [illegible] podrážděním. Ježov otvíral láhev s vodou a zaměstnán jsa tím mlčel, stisknuv láhev koleny a marně napínaje síly, aby z ní vytáhl zátku. A tato jeho bezmocnost rovněž dojímala Fomu.

— Hm — ano! vyssál tě život... A studovals... Je vidět, že z vědy je člověku málo pomoci — zamyšleně mluvil Gordějev.

— Pij! — řekl Ježov, zblednuvší až únavou a podávaje mu sklenici. Potom si přetřel čelo, sedl na divan k Fomovi a začal mluviti:

— Vědy nechej! Věda jest božský nápoj... ale doposud ještě nevykvasil a nehodí se k potřebě, jako vodka neočistěná od přiboudliny. Pro štěstí lidské věda ještě není hotova, příteli milý... a živé lidi, kteří jí užívají, jen hlavy bolí... tak jako [illegible] tak nepatrně piješ?

— Já?... A co mám dělat? — otázal se Foma, usmívaje se.

Ježov zkoumavě přimhouřenýma očima popatřil na Fomu a řekl:

— Srovnávaje otázku tvoji s tím, co jsi včera mlel, čiji já svou duší vzjitřenou, že se ty, příteli, také veselým životem neveselíš...

— Eh! — těžce vzdychl Foma, vstávaje s divanu. — Jaký je můj život? Tak cosi... bezesmyslného... Žiju sám... ničemu nerozumím... a čehosi chci... plivnout na vše chci a propadnout se někam! Utekl bych ode všeho... Teskno je mi!

— To je zajímavé! — řekl Ježov, mna sobě ruce a všecek se vrtě. — To je zajímavé, je-li to pravdivé a hluboké, neboť to dokazuje, že svatý

duch nespokojenosti s životem pronikl již i do kupeckých ložnic... v mrtvé duše, utopené v tučných polévkách zelných, v jezeřích čaje a jiných tekutinách... Vysvětli mně to vše po pořádku... Já, brachu, potom napíšu román...

— Pravili mi, že jsi již o mně něco napsal? — zvědavě otázal se Foma a ještě jednou pozorně prohlédl si starého kamaráda, nechápaje, co může napsat, on — takový lítostný.

— Napsal! A tys to četl?

— Ne, nedostal jsem toho...

— A cože ti říkali?

— Důkladně prý jsi mi vylál...

— Hm... A nezajímá tebe, sám si to přečísti? — vyptával se Ježov, upřeně prohlížeje Gordějeva.

— Přečtu si to! — oblažil jej nadějí Foma, cítě, že je mu nevolně před Ježovem a že Ježova jaksi uráží takové chování k jeho spisům. — Opravdu — je přece zajímavé, když je to o mně napsáno... — dodal, dobromyslně se usmívaje na kamaráda.

Ale mluvě tak, necítil nijakého zájmu a mluvil tak jenom z pocitu lítosti k Ježovu. Pociťoval něco jiného: chtěl vědět, jaký člověk je Ježov a proč je takový sešlý.

Toto setkání zrodilo v něm tichý a dobrý cit, vyvolávajíc v něm vzpomínky na dětství, jež míhaly se nyní v paměti jeho, — míhaly se jako malinká skromná světélka, bázlivě mu svítící z dálky minulosti.

Ježov přistoupil ke stolu, na němž již stál vroucí samovar, mlčky nalil dvě sklenice čaje hustého jako dehet, a řekl Fomovi:

— Pojď píti čaj... A vyprávěj o sobě.

— Já nemám co vyprávět... Já jsem nic v životě neviděl... Prázdný je můj život! Raději ty mně o sobě vypravuj... přece jen věru víš více než já...

Ježov se zamyslil, nepřestávaje vrtět celým tělem a kroutit hlavou. V zamyšlenosti jen jeho tvář bývala nehybná — všecky vrásky na ní se sbíhaly kolem očí a obklopovaly je jako paprsky, a oči tím zapadaly hlouběji pod čelo...

— Hm— ano, brachu, ledaco jsem viděl a vím... — jal se mluviti, potřásaje hlavou. — A možná, že více vím, než mi náleží vědět, a vědět více než třeba, stejně je škodno člověku, jako neznati, co je nezbytno znát... Mám ti vyprávět, jak jsem žil? Mohu... totiž pokusím se. Nikdy jsem nikomu o sobě nevyprávěl... poněvadž v nikom jsem nevzbuzoval zájmu... Překrušno je žíti na světě a nevzbuzovati v lidech zájmu k sobě!...

— Již na tváři a po všem vidím, že si ti nedobře žilo! — řekl Foma, cítě uspokojení z toho, že i kamarád, jak se ukazuje, měl život rovněž nesladký...

Ježov hltem vypil svůj čaj, uhodil sklenicí na mísku, opřel nohy o kraj židle a objav kolena rukama, složil na ně podbradek. V této pose, malinký a pružný jako kaučuk, začal mluvit:

— Student Sačkov, bývalý můj učitel a nyní doktor mediciny, lichometník a otrocká duše, mi říkával mnohdy, když jsem se dobře naučil úloze: „Junák jsi, Koljo! Jsi schopný chlapec. My, lidé neprivilegovaní, prostí a chudí lidé, ze zadního dvora života, musíme se učit a učit, abychom stanuli přede všemi... Rus má nouzi o vtipné a čestné lidi, snaž se být takovým, a budeš pánem osudu svého a užitečným členem společnosti. Na nás, lidech neprivilegovaných, záleží nyní nejlepší naděje vlasti, jsme povoláni vnésti do ní světlo, pravdu..." atd. Já mu, dobytku, věřil... A hle, od té doby minulo kolem dvacíti let — my, lidé neprivilegovaní, jsme vyrostli, ale rozumu jsme si nepřinesli a světla v život nevnesli. Rus jako dříve trpí svou chronickou nemocí — přebytkem padouchů a my, lidé neprivilegovaní, s rozkoší sami doplňujeme jejich husté zástupy. Můj učitel, opakuji — je lokaj, tvář němá bez osobnosti, jíž purkmistr poroučí... a já — paňáca ve službách obecenstva. Mne, brachu, zde v městě stíhá sláva... Jdu po ulici a slyším jak izvoščík mluví ke svému kamarádu: — „Hleď, Ježov jde! Důkladně umí nadávat, koušou ho mouchy!" Hm-ano! I toho lze dosíci...

Tvář Ježova se svraštila v jedovatý pošklebek, a on jaksi beze zvuku, pouhými rty se zasmál. Fomovi byla nepochopitelná jeho řeč, a aby řekl něco, řekl nazdařbůh:

— Netrefils tedy tam, kam jsi mířil...

— Ano, myslil jsem, že vyrostu trošičku víc... A vyrostl bych! Vyrostl bych, pravím!

Vyskočil se židle a začal běhati po světnici rychle a s hvizdem vykřikuje:

— Ale aby se uchoval člověk pro život nedotknutým, a aby byl v něm svobodným člověkem — třeba je obrovské síly! Ty byly... Měl jsem pružnost, obratnost... všecko jsem to ztrávil jen proto, abych se něčemu naučil... co je mi nyní naprosto nepotřebno; na to jsem sebe celého ztrávil, abych si uschránil něco v sobě... O, čerte! Já sám i mnozí jiní se mnou... všichni jsme oloupili samy sebe proto, abychom ustřádali cosi pro život... Považ, — touže udělati ze sebe člověka cenného, po všech stranách jsem zahazoval svoji osobnost... Abych mohl studovat a nezhynul při tom hladem, šest let za sebou jsem přiučoval čtení a psaní jakési balvany... a přetrpěl jsem spoustu hanebností od různých tatínků a maminek, kteří mne bezmezně ponižovati...

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 17. srpna 1902. Číslo 47.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 5 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

DOJMY OD MOŘE.

Ubohý lid ti Slovinci! Osud roznesl je po tolika zemích a zemičkách, že sami vlastně nevědí, kde je jejich domov. Nadělal jim tolik nepřátel na všech stranách, že těžko rozhodnouti, který z nich je horší, zda volatý Štyrák na severu, či hašteřivý Vlach z jihu. Na severu ona ukrutná, bezohledná žravost germanského molocha, který zájmu svého nenasytného břicha obětuje spravedlnost, česť i lásku k bližnímu, jehož brutalita dusí a šlape kde jaký plamének cizího, probouzejícího se života. Na jihu vznětlivý, zákeřný Vlach. Kultura, jež vyšla z něho, pohltila všechnu jeho sílu fysickou i morální, a národ, který kdysi byl hrdým nositelem osvěty, skleslý a zlomený, zatíná úskočné spáry své do zdravého kmene slovinského, aby jeho mízou osvěžil své stařecky malomocné údy. Mezi těmito dvěma dravci tísní se tichý, pracovitý lid slovinský.

Příroda se macešsky postarala o Slovince. Mnoho rozsypala krásy v jejich domovinách, ale ještě více bídy. Na severu dala jim divoké hory, zelená údolí a malebná jezera, na jihu rozevřela své nitro v bezedných propastech, v pohádkových jeskyních a tajemných řekách bez konce a začátku, ba i kus nádhery a veleby moře jim uštědřila. Ale co s krásou, když není chleba! O každé sousto musí Slovinec s přírodou vésti vysilující boj, v potu tváře rve horám skálu za skálou, měně ji přičinlivou svou rukou v uboze malounké, kamením poseté políčko. Nahoře zápasí s dravými vodami horských bystřin, na jihu pere se o každou kapku vody, již nekonečné nitro země mu bere. Zoufale bije se Slovinec s přírodou o život, s napjetím všech sil nutí ji, aby otevřela svou lakotně sevřenou dlaň. Boj hučí na všech stranách, a tichý, mírný lid zapomíná na měkkost duše své, ocelí vůli, vzpružuje ducha a sílí páže své. — A krása, kterou ho obklopila příroda, zažehla v duši jeho svatou jiskru poesie.

*

Nádherná riva mezi Barcolou a Miramare rděla se v posledních paprscích umírajícího slunce, jehož veliká ohnivá koule kdesi za Gradem už z polovice zapadla za vodu. Protější pobřeží istrianské chvělo se fialovými stíny, které milosrdně kryly šedivou zeleň istrianských pahorků. Na moři, oddychujícím lehkým, chladivým vánkem, rozlilo slunko široký pruh rudého zlata, které se ztrácelo v přístavu jemnými mlhami zahaleného Terstu.

Po rivě proudily zástupy lidstva. Elegantní dámy v nádherných toiletách, fešné sartorelly se svůdnými, kyprými formami, bonny, děvečky až po furlanské chůvy, zdravé, silné s věncem ohromných jehlic ve vlasech. Jako blesky míhaly se jiskřivé pohledy z pod černých řas na promenující muže, kteří každý pohled a nesmělý úsměv dívčí odměňovali smělejšími poznámkami. Opojná atmosféra vonného letního večera stoupala lidem do hlav, vše zářilo veselím a neurčitým, ale silným rozechvěním pohlavním.

V šum přecházejících chodců mísilo se šplouchání lámajícího se příboje o hrbolaté, zelenými řasami porostlé balvany na břehu moře, a hukot kočárů terstské plutokratie vystrojených s přemrštěnou nádherou a přepychem protzů.

Trochu stranou, na kraji celého víření rivy tísnil se zástup venkovanů kolem obyčejné venkovské hospody s ohromnou střechou, tlustými zdmi a malými okénky. Ověnčeným a prapory ozdobeným průjezdem pronikaly ze zahrady vřískavé zvuky hudby. Křídlovka a klarinet vytrubovaly s napjetím všech sil melodii nějakého pochodu, a v rythmu pobublával k tomu chvílemi praštivými tony se ozývající bas. V zahradě byla slovinská národní slavnost. Okolo křivonohých stolů ze šedých, místy spuchřelých prken tlačily se spousty lidí těch nejrůznějších tříd. Sedláci, řemeslníci, dělníci, vojíni, tu a tam i nějaký stolek inteligentů. Byla to národní slavnost s chvojím, prapory, lampiony a buffetem; pořadatelé s červenobílými stuhami na rukávech, vymydlená, nastrojená děvčata, zápach kouře a piva, ruď rozlitého vína, — zkrátka všechna ta nabubřelá pompa národních slavností, jako u nás.

Svěcení praporu v Barcole lišilo se však přece prospěšně od podobných našich slavností, a to lidovým zpěvem a hudbou. Sbor děvčat z Contobella, obyčejných venkovských děvčat s těžkýma

rukama a měděnou barvou tváří zpíval slovinské národní písně. Bůh sám ví, kde vzala se ta zpěvnost v tak prostých lidech. Čisté, jemné hlasy [illegible] perlily se z úst děvčat v táhlých, truchlivých tónech, tu bolně lkaly, pak s dusenou vášní se chvěly a chvílemi, ale jen velmi zřídka, propukávaly v jásavý hymnus. A když do sola jich vpadly zvučné, kovové alty, tu zadrhlo se mně hrdlo a slza v řasách bázlivě se zachvěla.

Slovinská píseň nemá nekonečného smutku, který svírá srdce a zatajuje dech v prsou, jako píseň maloruská nebo slovenská, nemá lehké hravosti veselé písně české, má však z obého něco: prostotu české melodie, melodičnost ruské. Její kadence, nám tak nezvyklé v prosté harmonisaci lidové působí dojmem hlubokým a trvalým. Kdo slyšel někdy v podvečer v horském údolí napřed tklivé solo basů, kteří udají ton a ráz celé písně, do něhož pak vpadnou v závratné výši tenoři, a spojený hlas mohutného sboru chvěje se vonným vzduchem horským, odráží se v šedivé štíty mocných velikánů, a zmírá kdesi v nekonečném modru, ten jistě nezapomene nikdy tohoto slavného a velebného dojmu.

Děvčata z Contobella, upracovaná a udřená bídou, kde vzal se ve vás božský cit, jejž vdechujete ve svou píseň, odkud vaše sladké hlasy, odkud váš vzácný smysl pro zpěv, jenž zůstal v srdcích vašich přes trpký a bolestný osud váš? Píseň vaše šla nám všem k srdci, a srdcem hořeli jsme aspoň tam, k vlasti.

Potom tamburaši. Děvčata, hoši, muži — celý orkestr tamburic. Slýchal jsem i u nás doma sbory tamburašů, ale to je anachronismus. Do koncertní síně se tamburica nehodí, a do začazené hospody teprve ne. Tamburica je dítě jihu. Nasládlá píseň její chvěje se ve vlahém narkotisujícím vzduchu letního večera, jako třesavá píseň cikady. Vzduch a teplo šero stupňují měkkou melancholii její vroucích stonů lásky, plachých touhy a bolu. (Pokračování.)

V. VERESAJEV.

LÉKAŘOVY ZÁPISKY.

(Pokračování.) Překládá dr. Zd. Foustka.

II.

Předmětem našeho studia stal se živý, trpící člověk. Na tato utrpení bylo těžko hleděť; ale ze začátku bylo ještě těžší to, že jmenovitě tato utrpení bylo nutno i studovat. Nemocného s vymknutým ramenem — pro srdeční vadu nelze chloroformovat, i napravuje se vymknutí bez narkosy; felčaři se vší silou zavěsili na nemocného; nemocný tluče sebou a křičí od bolesti, ale nutno pozorně sledovat hmaty profesorovy, jenž vpravuje vymknutou část; nutno být hluchým k nářkům operovaného, nevidět těla od bolesti křečovitě se svíjejícího, a dusit v sobě soucit a pohnutí. Pro nezvyklost bylo to velmi těžké, i pozornost stále se dvojila; stalo se, že jsem musil sebe přesvědčovat, že přece n e t r p í m já bolest, že přece jsem sám zcela zdráv, ale že j i n ý člověk je nemocen. Potoky krve při chirurgických operacích, sténání rodiček, křeče onemocněvšího tetanem — vše to s počátku silně působilo na nervy a překáželo studiu; všemu tomu bylo nutno přivyknout.

Ostatně návyk tento dostavil se dříve než by se mohlo myslet, a neznám případu, že by medik, jenž přemohl preparování trupův, zřekl se lékařské dráhy pro nezpůsobilost, přivyknout sténání a krvi. A rozumí se, díky bohu, ježto takové relativní „otužení" je nejen nevyhnutelné, ale přímo žádoucí; o tom nemůže býti sporu. Ale při studiu mediciny na nemocných je jiná stránka, nesrovnatelně těžší a složitější, v níž daleko není vše do té míry beze sporu.

Učíme se na nemocných; za tím účelem jsou též nemocní přijímáni na kliniky; nechce-li někdo z nich se ukazovat a dávat se studentům prohlížet, tu jej okamžitě, bez jakýchkoli okolků, pošlou z kliniky pryč. A zatím: jsou-li pro nemocného všechny tyto prohlídky a demonstrace tak lhostejny?

Ovšem, při nich se hledí k tomu, aby byl nemocný co možná šetřen. A především toto se vždycky neplní; dle nutnosti třeba překročit míru, jestliže, na příklad, nemocný trpí řídkou, poučnou nemocí, nebo je-li na klinice málo látky; poslední okolnost vyskytuje se nejen v maličkých universitních městech, ale i v stoličných; tak vizme, čeho se dovídáme ze zprávy prof. Eichwalda v konferenci medicinsko-chirurgické akademie: v 70tých letech první lékařské oddělení klinické nemocnice sloužilo současně k cvičení studentů třetího kursu, pátého a studujících žen, „což konečně bylo pro nemocné velmi přitěžující okolností. Nemocní nejen že si stěžovali nejednou na tato cvičení, ale připisovali jim i zhoršení svého stavu, a též nezřídka požadovali na tomto základě vyškrtnutí z kliniky."

Nicméně nutno celkem přiznat, že podobné případy jsou výjimkou; obyčejně se při vědecké prohlídce nemocného přísně ostříhá pravidlo, aby tato prohlídka nepřinesla jemu ni nejmenší škody. Ale jedná se zde netoliko o bezprostřední škodu. Přede mnou vyvstává polotemná síň za doby večerní visity; stojíme se stetoskopem v ruce kol asistenta, jenž nám na nemocném demon-

struje amforické dýchání. Nemocný, dělník z přádelny, — jest v posledním stadiu souchotin; jeho mladá, strašně vyhublá tvář je lehce zamodralá; dýchá rychle a povrchně; v očích, upjatých ke stropu, — je soustředěné, v sobě utajené strádání.

— Jestliže postavíte stetoskop na hruď nemocného, — objasňuje asistent, — a v téže době budete klepat vedle toho kladívkem na plesimetr, uslyšíte jasný, kovový, tak nazvaný „amforický" zvuk... Prosím, kolego! — obrací se k studentu, ukazuje na nemocného. — Nuž, holoubku, obrať se na bok!... Zvedni se, posaď se!...

A v oči bijícím kontrastem působí toto jednotlivé strádání, sloužící za předmět lhostejných výkladů a cvičení: když nikdo jiný, tož sám nemocný cítí tento kontrast velmi silně.

U těžkých nemocných, ve vědeckém ohledu nejednou obzvlášť cenných, všeliké vyšetřování bez zřetele na léčení zůstavuje krajně hnětoucí dojem. Jak silný je v nich odpor k prohlídkám takového druhu, lépe než cokoli jiného ukazuje ta okolnost, že poněkud jen majetní lidé obzvláště z této příčiny nechodí si lehat na kliniky, třebas ve všech ostatních ohledech na klinice najdou více výhod, než kdekoli jinde. V roce 1878 při medicínsko-chirurgické akademii byla utvořena komise na získání prostředků k rozmnožení nemocničního materiálu v klinické nemocnici. Komise navrhla mezi jiným, rozmnožit v nemocnici číslo bezplatných míst; „zařízení placených míst, — mínila, — je nepraktické, ježto lidé majetní nejdou na kliniky ze strachu, že vyšetřování a cvičení studujících způsobí jim neklid." V roce 1880 konference podala novou prosbu za rozmnožení čísla bezplatných měšťanských míst, ukazujíc na to, že „placená místa zůstanou téměř po celý rok neobsazena."

Rozumí se, že bezplatná místa nezůstanou nikdy neobsazena, — o to už postará se všemohoucí carvně — bída... Praví se: možná, že nemocnému jsou všechna tato vyšetřování a cvičení nepříjemna, ale za to se léčí darmo na klinice a požívá vzorné péče. To je zcela správné; ale majetní lidé požívají vzorné péče bez tohoto; i ve mně vznikala nejednou otázka, — co stalo by se s lékařskou školou, kdyby všichni lidé byli majetní? Pravděpodobně vedlo by se jí velmi krutě; aspoň už i v přítomné době vyskytají se pokusy o ochranu nemocných před prohlídkou za vědeckými cíli. Tak, na příklad, v roce 1893 v Berlíně vznikla stávka dělnických pokladen proti nemocnici Charité; v řadě požadavků, jež stávkující postavili, byl takovýto: „nemocným nutno zůstaviti plnou svobodu, podvolí-li se nebo nepodvolí-li se použití k přednáškám." Kdyby nemocným byla vždy zůstavena taková svoboda, tu mnozí a mnozí z nich by nám řekli: „Nechte mne na pokoji; chápu, že je to pro vědu potřebné, ale mně je velmi těžko, a do vědy mně nic není."

Ale tu nemocný umírá. Táž pravidla která požadují od nemocných, aby bez odmluvy dávali se studujícím vyšetřovat, předpisují rovněž závazně pitvání každého, kdož umřel v universitní nemocnici.

Každý den z rána možno vidět v předsíni a u podjezdu kliniky zástup prosebnic, jež po celé hodiny očekávají asistenta. Jakmile jde asistent skrz, zastavují ho a uprošují, aby jim dal zemřelé dítě, muže, matku bez pitvání. Zde někdy možno vidět velmi kruté scény... Samo sebou se rozumí, že na všechny prosby následuje kategorické zamítnutí. Nedomohši se ničeho na asistentovi, jde prosebnice dále, shání se po všech představených, dostává se až k samému profesorovi a padá mu k nohoum, zapřísahajíc jej, aby nepitval zemřelého:

— Vždyť nemoc jeho je známa, — proč tedy jej ještě po smrti mučiti?

(Pokračování.)

V MOŘSKÝCH LÁZNÍCH.

Hrstka dojmů a episod. Píše —ctý.

I.

Bylo to na počátku června.

Za bouřlivého jitra opouštěl jsem Rujanu. Vítr probíhal divoce na pobřeží a smýkal šedozelené vlny do přístavu. Obzor zahalen byl v bílé páry. Chvěje se poněkud chladnem, usedl jsem s přítelem do vagonu dráhy, spojující Sasnici se Stralsundem a ujížděl smutnou krajinou ostrova za teskného klinkání lokomotivy k novému svému cíli — Heringsdorfu.

Představoval jsem si mořské lázně poněkud jinak. Zvláště lázně jako Heringsdorf. Nádherné promenády, výstavné ulice, velké restaurace, hotely, a to vše v půvabné scenerii moře, za jehož jediné panorama vnitrozemec nelituje hmotných obětí.

Nestojíte-li na samém pobřeží, užijete pohledu na moře v Heringsdorfu velmi málo. Jen několik největších hotelů a soukromých vil honosí se touto vyhlídkou. Ostatní Heringsdorf leží odkloněn od břehu, zahalen v hustou zeleň, v létě příjemně chránící před žhavými paprsky slunečními. Ale pobřeží svědčí o velkém lázeňském životě. Písčitý, plochý, se skotačícími vlnami, dřevěným mostem, vybíhajícím do moře, s jehož nejzazšího konce zaznívá

lázeňská budova s pavilonem „à la Aschinger“, bazarem a krásně upravenou promenadou k Ahlbecku dovede upoutat návštěvníka na první pohled.

Toho dne, kdy stál jsem na pobřeží, nebylo tam ještě tak veselo. Počínala teprve saisona Heringsdorf, vyhlížel jako Pompeje, město vykopané z popela a lávy. Na ulicích jen tu a tam domácí člověk, několik malých krámků, nedodělaných výkladů, tu a tam hejno pracujících řemeslníků.

To bylo vše. Nikde nebylo viděti cizince, lázeňského hosta, nikde povozu, jejž potřebovali jsme k další cestě.

Heringsdorf nebyl vlastním naším cílem.

II.

Koník klusá po pěkné silnici z Heringsdorfu směrem dále dovnitř ostrova ke Coserowu. Coserow je malá rybářská vesnice mezi Heringsdorfem a Cínovicemi, položená na úzké části ostrova, tak že dotýká se obou vod. Na jedné straně hlučícího Severního moře s liniemi ztrácejícími se v nedohlednu, na druhé úzkého, tichého kanálu, dělícího ostrov Usedom od pevniny.

Sedíme schouleni ve svrchníky a dáváme se ošlehovat studeným větrem. Je nevlídný den.

Míjíme Neukrug, rybářskou vesnici, nyní jakousi kolonii lázeňskou pro ty, kdož nemohou se smířiti s vysokými cenami Heringsdorfu, v dálce patříme na Bansin. Potkáváme několik chodců, kteří se zvědavě za námi ohlížejí, tu a onde hrkotá po cestě i povoz se širokými koly, jehož vozka se skloněnou hlavou k zemi dřímá.

Scenerie polí, větrných mlýnů a lesů je zajímavá. Chvílemi jako bys se doma ocitl v českém listnatém háji. Ale tak smutno je všude. Kdyby jediný paprsek vyšlehl z ocelových mraků, jak hrálo by všecko jasnými barvami, barvami svěžího jara.

Cesta je dlouhá, jako by bez konce. Bílé kameny vroubící po obou stranách silnici, tak nekonečně, bez únavy míhají se kolem, projíždíme vrchy i doliny, netušíce nikde blízkost želaného moře.

Konečně objevují se první domky Coserowa.

Projíždíme tichou, čistou vesničkou, zahalenou v květy šeříku. Domky jako klícky se zelenými verandami a přístavky tulí se k sobě, kopyta koníkova cvakají po primitivním dláždění.

Coserow, dříve jen chudá rybářská vesnička, jsou už dnes lázně, třebas malé lázně. Každý rybářský domek má pokojík na pronajmutí, každý hledí jej upravit hostům co nejpříjemněji. A v dálce u lesa koukají dokonce vily berlínských boháčů.

A ještě za nimi na samém konci vesnice vede úzká pěšina k jednoduchému polodřevěnému stavení, zbudovanému na písčité dýně. Na levo v dolíku rybářské chatrče se zásobami sítí v malebném rozložení, na pravo hustý borový háj, stoupající v několika minutách na nejvyšší bod ostrova, známý vrch písku — Strechelberg. A v pozadí mohutný prospekt moře, rozzuřeného, zmítaného vysokými vlnami, vyzařujícího úplně ponurou náladou dne pod mrakem.

Úchvatný obraz...

Jsme u cíle. Je to hotel „Seeblick“, jeden z těch šťastně položených domů v bezprostředním sousedství moře.

Očarován krásami tohoto zátiší po dlouhé dvouhodinné cestě najímám útulný rohový pokojík s oběma okny na vodu. Ach, jaká to rozkoš vykládati všecky ty cestovní drobnosti z příručního vaku a zařizovati si hnízdečko zde daleko na severu, v prázdném ještě hotelu na břehu moře...

III.

Co činilo mi nový náš útulek tak milým, byla krásná, idylická jeho poloha. Hleděl-li jsem z jeho oken, prostírala se přede mnou širá hladina moře se svým dojmem nekonečna, zelený les, posilující oči svou šťavnatou zelení, pestrobarevné bárky rybářů a malý ostrůvek Greifswalder Oie, tající se v neurčitu. A hleděl-li jsem od pobřeží nahoru k jeho oknům, reflektujícím západem slunce, zdálo se mi, že stojí na břehu osamocen, vzdálen každého jiného lidského obydlí, že tak skromně krčí se pod žlutě koruny několika vysokých stromů.

A pod ním na malé písčité ploše hemžily se postavy rybářů. Bez hluku, beze slova rozvěšovali jemné sítě na dlouhá bidla a boříce se těžkýma nohama do sypkého písku, ukládali svůj lov do proutěných košíků.

Pohybovali se zvolna, zdlouhavě, stávali dlouho na jednom místě a hrubým, žlutým tukem obarvenými prsty probírali se v předivu tenounkých provázků.

Potom sebravše své džbánky odcházeli buď do vsi ke svým obydlím nebo naloživše suché sítě, odjížděli ve svých bárkách na širé moře.

V jejich životě je tolik trudu a tolik poesie zároveň. Žijí tam odříznuti daleko od světa, netušíce ani tepot jeho žil a vášní, pohybujíce se jen na tom písčitém místečku a svém živiteli — moři.

Jsou drsní, nedůvěřiví k cizinci a málomluvní. Oslovil-li jsem je, odpověděli na můj pozdrav nebo na mou otázku, ale hned mlčky pustili se zase do práce. Zeptáš se starého rybáře — pravého to typu ze severního pobřeží, oholeného pod nosem, bronzově osmahlého, vezme-li tě s sebou na lov. Zadrbe se na hlavě, stojí tu chvíli v rozpacích a dívá se dlouho na moře, jako by přemýšlel. Pak obrátí k tobě své dobromyslné oči a řekne:

„No, uvidíme.“

A odchází zase se svým nákladem sítí. Nevrací se dlouho. A kdybys vylezl nahoru na břeh, spatříš

bys jej jiste v poradě se svým druhem. Jeho myšlénkový aparát pracuje právě tak zvolna jako jeho těžké ruce, ano snad ještě zdlouhavěji.

Či jsou to snad jen pouhé iluse?

Hotelier, když vypravoval jsem mu tuto příhodu, tázal se jen s úsměvem:

„A nepochopil jste, co tím chtěl říci?“

Napadla mne myšlénka: peníze.

Ale styděl jsem se za svou nechápavost a za své ilusorní náhledy a řekl jsem jen:

„Ovšem, to se rozumí samo sebou.“

(Pokračování.)

DROBNOSTI.

Umělecká výstava ve Vyškově.

Přes spousty nahromaděného materiálu výstavního, který by nejméně na dvě takové výstavy stačil, dostal jsem se konečně do pravého křídla budovy gymnasiální, kde umístěna je výstava obrazů mor. umělců.

Hned před vchodem do výstavky ovanul mne jiný vzduch. Šedě fialový vchod do auly, která proměněna je ve výstavní místnost, vykrojil mi z celé té přidušené místnosti improvisovaný oltář, na němž zářila barvami Ú p r k o v a Slovenská Madonna. Horní část okna, před nímž oltář stojí, propouští stříbrnavé světlo, které měkce snáší se přes obraz, po hladkých stěnách postranních až ke květinové okrase která tento celý koutek činí tak milým a účelným. Jako ve venkovském kostelíčku se cítíte.

Úprava výstavy má na pozorovatele i díla nepopíratelný vliv. O tom přesvědčíte se, když prohlédnete sál. Celá ta prostorná a vzdušná místnost zalita je mlhavě zelenavým přísvitem, jejž propouští as 10 velkých oken, zastřených shora bílou a dole nazelenalou průsvitnou látkou. Nic tu neruší, a cítíte se zde, opakuji, jako v tichém kostele.

Centrum pravé hlavní stěny zaujímá velký obraz K a l v o d ů v, který jako by byl do stříbrného rámu, který ho obejímá, komponován. Barva a světlo jsou elementy jeho svátečního jarního rána. Svěží zarosená políčka svažují se k rybníku rákosím zarostlému. Je ticho při zemi z rosy se probouzející. Zde lidská noha dnes nešla ještě. Jen vzduch, do něhož ční asi tři rozsochaté topoly, pracuje a víří rodícím se dnem a i v té nepohnuté vodě rybníka jako by nový život vzbudil. Táž verva, se kterou tato práce je malována, zřejma jest i na d r u h é m obraze jeho, kde opět světlo i jas slunce zápasí se stínem. Světlo opanovalo situaci, zalilo svým blahodárným vlažným svitem celé lány květnové úrody i s jejich vesničkami, a hrozivé mraky táhnou s hukotem a plné vody dále k horizontu, aby tam vychrlily svoje spousty. Třetí krajina Kalvodova je kus krajiny od Příbrami s nízkým horizontem, okupovaným vesničkou. V popředí plouží se luční potok.

K těmto obrazům, plným sebevědomí, síly i velkého cítění malířského druží se práce L o l k o v y. Z nich N o c zaujímá první místo. Noc v opuštěné chudé krajině, kde jen jedna chaloupka prozrazuje život. Svítí měsíc a klade své tiché, měkké stíny přes rozjetou cestu, vedoucí kol shluku stromů k chalupě a pak dál k obzoru, do neurčita. Pod zdánlivou šedí a hnědostí krajiny Lolkovy za chvíli obeznámíte se s každým detailem půdy, na níž působí svit měsíce jak matným, neurčitým svitem tak neprostupnými stíny. Jak tesklivá je noc Lolkova, tak právě cenná umělecky. Jiná jeho věc příbuzná první cítěním nálady je kus k r a j i n y p o d v e č e r n í po západu, kdy už lesy zataženy jsou hustým závojem mlh večerních, a jen šeravý nachový mráček loučí se zapomenutý se všemi kalužinkami vyschlého potoka, který tichým tím údolím protéká. Však i v luštění barevných problémů je Lolek ne právě po zadu za jinými. To ukazují právě jeho Ú l y, které barvami jen víří.

Poblíže okna upoutá pozornost každého podobizna mladé dámy, sedící u piana. Obraz maloval pan K o u d e l k a, absolvent pražské akademie, žák Brožíkův a rodák Vyškovský. Přiblížit se co nejvíce přírodě, to se Koudelkovi zdařilo. Zvláště dosažení látek a jiných předmětů, na něž padá světlo jasného jarního dne oknem, je skutečně šťastné. Tutéž přesnost najdete i v jiných jeho studiích.

Toto oddělení uzavírá pan P e č í n k a kollekcí svých drobných krajinek. Nejlepší z jeho krajin jsou ty, kde luští Z á p a d s l u n c e. Tu bičuje zemi svými modrými a oranžovými tony, a hledaná nálada docela jistě se mu zjeví. Však i jiné nálady rád bych od Pečínky viděl. Rád vidím tvořícího umělce, který vždy a všude, kde ozval se souzvuk v jeho otevřeném srdci s přírodou, sahá ke štětci.

Mnoho poctivého shledal jsem i v akvarelech J a r o ň k o v ý c h. Cítěnější jsou ty jeho poslednější práce z Valašska. Pro náladu má Jaroněk smysl; jen tam musí ještě studovat, kde nedostává se mu znalosti přírody, té nutné kostry krajinné. Ostatně myslím, že J. začal teprve nedávno s přírodou hovořit, a na dobu těchto několika let je pokrok jeho znatelný.

Pan M a n d e l, druh Úprkův, jenž súčastnil se také na úspěších slovenské výstavy v Hodoníně, vystavuje zde několik malebných studií slováckých i krajinných nálad. Mandel je ve svých slováckých typech méně krevnatý než Úprka — není to ani na úkor jeho prací — jen se tím spíše různí od prvého.

Slečny G a r d a v s k é „Hanačka“ svědčí o jisté ruce akvarelistově. Tato Hanačka je sytá v barvě a plastická, jen pósa zdá se mi poněkud násilnou.

Z kreseb jsou M u c h o v y originály k Otčenáši pýchou celé výstavy. Každý divák, který má kus

pochopení a zdravého smyslu, zahloubá se do těch hlubokých, ač roztodivných básní sám a podle svého cítění. Mně tento Otčenáš je myšlénkově ovšem cizí; kdybych se chtěl modlit, takhle bych Otčenáš necítil.

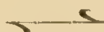
Kollekce vyškovská zakončena je pracemi architekta D. Jurkoviče. Cenu a význam Jurkovičův každý už zná. Je to poctivost jeho a píle ve tvoření po stopách umění lidového. Raději málo a ze sebe, než mnoho a cizího. To mu vždy zajistí čestné jméno mezi našimi architekty; jmenovitě až se zbaví přeplněnosti motivů národních. Pěkné už si postavil pomníky své práce.

Na prvním místě Pustevňami na Radhošti — dále je to villa na Rezku, pravá to pohádka, a nejnověji v lázních Luhačovických, kde dostal tak nevděčný materiál, že by z něho žádný architekt nic neudělal. Z moravských umělců pohřešujeme ve výstavě Maxe Švabinského a Frant. Úprku.

Vyškov a celé jeho okolí má vzácnou a lacinou příležitost seznámit se tu skoro s celou družinou uměleckou z Moravy a poznat vůbec ráz soudobého umění. Ať se jen učí je poznávat, oceňovat a sebe vychovávat v tomto ze všech tak macešsky odbývaném světě.

° ° °

Mistr J. Hus na koncilu kostnickém — illustrují a vlastním nákladem vydávají Alfons Mucha a Jan Dědina. V komisi J. Otty. Tak zní nadpis díla. Byla by to myšlénka krásná, a jistě k ní jednou dojde, kdyby naši výtvarníci složili umělecké dílo výtvarné o Husovi. Že začali zrovna oba naši pařížští krajané, pokládáme za holé neštěstí. Proto, že krásnou myšlénku mohou na léta zabit. Hus a Kostnice leží přeúplně mimo individualitu pánů Muchy i Dědiny. Posavad kreslili a malovali plakáty, pařížské dívčí hlavy, kokety i kokoty, a najednou — Hus. Malují a kreslí za druhé něco, co není Hus a co historie neuznává; vzali si za podklad líčení falešné, podvržené, pro nás přímo nevkusné a nesnesitelné. Tak to dopadlo jako ilustrace k nějakému krvavému románu. Na konec mohlo by nás zajímat, jak si představují postavu Husovu, celou jeho bytost v Kostnici před smrtelným soudem; ale to už bylo tak docela nad síly a schopnosti obou pánů, že by z diskuse nevzešla ani jiskřička naděje na nějaký úspěch.

MAKSIM GORKIJ

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Vydělávaje sobě na chléb a na čaj, již jsem nemohl, neměl kdy vydělat na boty a obracel jsem se k dobročinným spolkům s nejuctivějšími žádostmi za pomoc pro chudobu svou. Kdyby jen dovedli dobrodinci spočísti, kolik ducha v člověku ubíjejí, udržujíce život těla. Kdyby věděli, že v každém rublu, který dávají na chléb — obsaženo jest za devadesát kopejek jedu pro duši! Kdyby pukli přebytkem svojí dobroty a hrdosti, kterou čerpají ze své posvěcené činnosti! Není na zemi člověka hnusnějšího a odpornějšího, než který dává almužnu, jakož není člověka nešťastnějšího, než ten, kdo ji béře!

Ježov pobíhal po světnici jako opilý, schvácený šílenstvím, a papír pod nohama jeho šustil, trhal se, lítal v hadrech. Ježov skřípěl zuby, vrtěl hlavou, ruce jeho házely se ve vzduchu jako podlomená křídla ptačí, a zdálo se, že všecek vře v kotli vroucí vody. Foma hleděl na něho s podivným dvojakým citem: bylo mu líto Ježova i bylo mu příjemno vidět, jak se mučí!

— Ne pouze mně... také jemu je tuho... — myslil si Foma při zvucích jeho řeči. A v hrdle Ježova cosi drnčelo, jako tříštěné sklo, jako nenamazaná petlice.

— Otráven byv dobrotou lidí, zhynul jsem osudnou vlastností každého chuďasa, probíjejícího se mezi lidi, — vlastností smiřovati se s málem, očekávaje velikého... Ó! víš-li? — z nedostatku sebeocenění hyne více lidí, nežli souchotěmi, a proto lidé, již mohli býti vůdcové mass, slouží jako čtvrtní dozorci!

— Čert je vezmi, dozorce čtvrtní! — řekl Foma, máchnuv rukou! — O sobě dále syp...

— O sobě! Jsem všecek v tom! — vzkřikl Ježov, stanuv prostřed světnice a bije se do prsou rukama. — Vše, co jsem zmohl, — jsem již vykonal... dostihl jsem hodnosti bavitele obecenstva a — více nedovedu nic! Věděti, co třeba dělat, a nemoci, nemíti síly k dílu svému — to právě se nazývá mučením!

— Tak! Počkej tedy! — nabyl živosti Foma. — Pověz tedy — co je třeba dělat, aby žil člověk pokojně... totiž aby sám sebou byl spokojen.

— Proto třeba žít nepokojně a vyhýbati se jako zlé chorobě i možnosti býti spokojenu sebou!

Fomovi tato slova zazvučela hlučně, ale prázdně, a zvuky jejich zašly, nezanechavše v srdci jeho nijakého citu, nezrodivše v jeho hlavě ani jediné myšlénky.

— Jest nutno žíti, jsa stále zamilován v cokoliv tobě nedostupného... Člověku přibývá vzrůstu od toho, že se pne vzhůru...

Nyní, když přestal mluviti o sobě, Ježov začal mluviti jiným tonem, klidněji. Hlas jeho zvučel pevně a ubezpečeně, tvář však byla vážná a přísná. Stál prostřed světnice, pozdvihnuv ruku se vztaženým palcem, hovořil tak, jako by četl:

— Lidé jsou nízcí, protože cílí k sytosti... Sytý člověk — je zvíře, neboť sytost je spokojenost těla sebou samým... A také spokojenost ducha sebou samým mění člověka ve zvíře...

Znova jím něco jaksi škublo, tak, jako by všecky síly a svaly jeho náhle se napjaly, a znova začal běhati po světnici v kypícím vzrušení.

— Sebou spokojený člověk — toť zatvrdlý nádor na prsou společnosti... můj zapřísáhlý nepřítel. Nacpává sebe haléřovými pravdami, ohryzanými kůstkami ztuchlé moudrosti a existuje jako komora, v níž skoupá hospodyně chová všeliký krám, naprosto nepotřebný, k ničemuž nehodný... Dotkneš se takového člověka, otevřeš dvéře do něho, a na tebe věje zápach rozkladu a do vzduchu, který dýšeš, vlije se pramen jakéhosi ztuchlého smetí... Tito nešťastní lidé se jmenují lidmi pevnými duchem, lidmi principů a přesvědčení... a nikdo nechce pozorovati, že přesvědčení jsou jim — jen kalhotami, jimiž přikrývají žebráckou nahotu svých duší. Na úzkých čelech takových lidí vždycky září všem známý nadpis: klid a ubezpečenost — falešný nápis! Přetři čela jejich pevnou rukou a uvidíš opravdový štít; na něm je vyobrazena: omezenost a tupost duše!...

Foma se díval, jak Ježov zmítá sebou po světnici a se smutkem si myslil:

— Komu to laje? Nepochopitelno... Ale ukřivdili mu tuze... to je vidět...

— Kolik jsem viděl takových lidí! — s hněvem a s hrůzou vzkřikl Ježov. — Kolik se rozmohlo v životě takových drobných krámečků! V nich dostaneš kaliko na rubáše i dehet, cukrkandl i borax na hubení švábů, — avšak nenajdeš tam nic čerstvého, vroucího, nic zdravého! K nim přicházíš s nemocnou duší, utrmácen samotou — přicházíš s žízní usrkat něco živého. Předkládají ti jakýsi teplý žvanec, přežvýkané od nich knižní myšlenky, zkysalé stářím. A vždycky tyto suché a krušné myšlenky jsou tak mizerné, že k vyjádření jejich je potřebí obrovského množství zvonivých a prázdných slov. Když mluví takový člověk, zdá se mi: hle, sytá, ale i přepitá klisna, ověšená rolničkami — veze vůz smetí za město a — nešťastná — jest spokojena svým osudem...

— Tedy také zbyteční lidé... — řekl Foma. Ježov stanul proti němu a s kousavým úsměvem na rtech řekl:

— Ne, nejsou zbyteční, nejsou! Existují pro vzor... pro názor, čím člověk nemá být. Vlastně mluvě, — místo jejich je v anatomických musejích, tam, kde chovají všemožné potvory, rozličné chorobné odchylky od harmoničnosti... V životě, brachu, nic není zbytečného... v něm i já jsem nutný! Jen ti lidé, v jejichž duších se usídlila otročí zbabělost před životem, kteří mají v prsou místo umrlého srdce — obrovský vřed nejodpornějšího sebezbožnění, — jen ti jsou zbyteční... ale i oni jsou nutní, třebas jen proto, abych si na nich vylil svou nenávist...

Celý den až do samého večera kypěl Ježov, kydaje potupu a hanu na lidi, které nenáviděl, a jeho řeči — ač obsah jejich byl Fomovi temný — nakazily jej svým zlobným žárem, — nakazily jej, vyvolávajíce ve Fomovi bojovný cit. Chvílemi v něm zaplápolala nedůvěra a v jeden z takových momentů se ho přímo otázal:

— Nu... i do očí lidem dovedeš tak mluvit?

— Při každé příležitosti příhodné... A každou neděli — v novinách... Chceš — já ti přečtu?

Nečekaje na odpověď Fomovu, strhl se stěny několik archů novin a běhaje dále po světnici, začal mu čísti. Řičel, chvílemi zahvízdl, smál se, cenil zuby a byl podoben zlému psu, jenž sebou trhá na řetěze v bezmocném zuření. Nepochycuje myšlenky v tvorbách kamarádových, Foma cítil jejich drzou smělost, jedovatý posměch, horoucí zlobu, a bylo mu tak příjemno... jako kdyby ho v roztopené lázni věníky pařili...

— Obratné! — vykřikoval, pochycuje některou jednotlivou větu. — Zdravě jsi střelil!

Přes tu chvíli míhala se před ním známá příjmení kupců a čelných obyvatelů města, které Ježov bodal brzo směle a ostře, brzo uctivě a žihadlem jemným jako jehla.

Pochvaly Fomovy, jeho rozkoší hořící oči a vzbuzená tvář oduševňovaly Ježova ještě více, takže stále hlasitěji vyl a řičel, brzo v utrmácení padaje na divan, brzo znova vyskakuje a nabíhaje k Fomovi.

— Nu tak, přečti o mně! — vzkřikl Foma, rozchechtav se.

Ježov chvíli ryl v balíku novin, vytrhl z něho list a vzav jej do obou rukou, stanul proti Fomovi, široko rozkročiv nohy a Foma se rozvalil na křesle s probořeným sedadlem a poslouchal.

Črta o Fomovi začínala popisem hýření na vorech, a Foma při jejím čtení začal pociťovati, že některá jednotlivá slova její jej kousají jako komáři. Tvář jeho byla vážnější, přiklonil hlavu a zachmuřeně mlčel. Ale komárů bylo čím dál, tím víc.

— Tuze jsi se již rozběhl! — řekl na konec zmateně a nespokojeně. — Vždyť pouze tím, že umíš hanobiti lidi, před Bohem zásluh si nezískáš...

— Mlč! Počkej! — krátce mu hodil slovo Ježov a pokračoval ve čtení.

Stanoviv ve své stati, že kupec v tvůrčí práci hanebnosti a skandálu bez pochybnosti převyšuje zástupce všech ostatních stavů, Ježov se tázal: Proč to? — a odpovídal: „Zdá se mi, že tato náklonnost k divokým kouskům plyne stejně z nedostatku kultury, jako je podmíněna přebytkem energie a zahálčivostí. Nemůže býti pochybnosti o tom, že naše kupectvo — s malými výjimkami — je stav nejzdravější a zároveň nejméně se namáhající...“

— To je pravda! — vzkřikl Foma, udeřiv pěstí po stole. — Je to tak! Síly mám jako býk, a práce — jako vrabec...

„Kam tedy má dávat kupec svou energii? Na burse jí nemnoho ztratíš, a proto mrhá přebytek svalového kapitálu v krčmách na hýření, nemaje představy o jiných plodnějších a cennějších pro život působištích, kde se potřebuje síla. Je ještě — zvíře, a život je mu již klecí, a těsno je mu v ní při jeho dobrém zdraví a náklonnosti k širokému rozmáchnutí. Stísněn jsa kulturou, vzpírá se i vzpírá, a zahýří si. Kupecké hýření — vždycky je vzpoura zajaté šelmy. Ovšem že — jest to špatnost... Avšak — ach! — bude ještě hůře, až tato šelma ke své síle přischrání trošičku rozumu a sdisciplinuje svoji sílu! Věřte — ani tenkráte nepřestane ploditi skandály, ale to budou již ne skandály, ale historické události. Uchovej nás, Bože, takových událostí! Neboť vyplynou ze snažení kupcova po vládě, jejich cílem bude všemohoucnost jednoho stavu a — nebude na rozpacích kupec s prostředky k tomuto cíli...“

— Nu, co díš — je to správné? — otázal se Ježov, když dočetl noviny a hodil je stranou.

— Konci nerozumím... — odvětil Foma. Ale to o síle — je správné! K čemu upotřebím síly své, není-li po ní poptávky? Já... s loupežníky bych měl bojovat nebo sám býti loupežníkem... vůbec cokoliv takového... velikánského dělat... A nikoliv hlavou, nýbrž rukama, hrudí... Ale tu — jdi na bursu a starej se hezky, jak bys rubl urval... A k čemu to? A dále — co to je? Což život na vždycky takovým způsobem je zařízen? Jaký je to život, když všichni teskní a všem je teskno? Život má být po chuti lidem... Je mi těsno, tak tedy, musím jej rozhýbat... aby mi bylo svobodněji... To znamená musíme jej lámat a předělávat... Ale jak? Tady visí má závora! Co třeba dělat, aby se svobodněji žilo? Tomu já nerozumím — a tu je konec mým úvahám!

— Hm-ano-o! — táhle řekl Ježov. — Až k tomu jsi dolezl!... To je dobrá věc, bratře! Ach, měl bys se poučit trošku! Jak je s knihami u tebe? Čítáš nějaké?

— Ne, nemám jich rád... nečítal jsem jich...

— Proto nemáš rád, že jsi jich nečítal...

— Ba, já se bojím číst... Viděl jsem — tuhle jedna... horší než chronické pití je to u ní! A jaká kloudnost je v knize? Jeden člověk vymyslí něco a natiskne, a druzí čtou... Je-li to zábavné, tedy dobře... Ale aby se učilo z knih, jak žíti — to už je cosi protimyslného. Vždyť co člověk napsal, nikoliv Bůh, a jaké zákony a příklady může člověk ustanovit sám sobě.

— A Evangelium? Je napsali také lidé.

— Totiž apoštolové... Nyní jich není...

— Nic nedělá — namítl's věcně! Pravda, bratře, apoštolů není... Zůstali jenom Jidáši, ano i ti jsou nicotní...

Foma cítil, že je výborně naladěn, neboť viděl, že Ježov poslouchá jeho slova pozorně a v pravdě váží každé slovo, jež řekl. Poprvé v životě se potkávaje s takovým chováním k sobě, Foma směle a svobodně vyléval před kamarádem své myšlenky, nestaraje se o slova a cítě, že ho pochopí, protože chce pochopiti.

— A zajímavý jsi ty chlapík! — řekl mu Ježov, za dva dni po setkání. — I ačkoli těžce mluvíš, přece se cítí v tobě mnohé — veliká odvaha srdce! Kdybys měl trošičku známosti pořádků života. Promluvil bys pak... značně, hlasitě, myslím si... ano-o!

— A přece slovy se neočistíš... a neosvobodíš... — vzdychnuv, poznamenal Foma. — Tys tuhle, myslím, hovořil o lidech, kteří se přetvářejí, že všecko znají a dovedou... Já také znám takové... Kmotr můj, na příklad... Proti takovým se tak zdvihnout... je tak usvědčit... Znamenitě škodlivý to lid!

— Nedovedu si představit, Fomo, jak budeš žít, zachováš-li v sobě to, co nyní nosíš... — zádumčivě řekl Ježov.

— Těžko je mi... Vytrvání nemám... Okamžitě dovedl bych něco vykonat... Já na příklad velice dobře rozumím, že je všem těžko a těsno... a že kmotr to také vidí — vím! Ale on z tísně má prospěch... Jemu je v ní dobře; je jako jehla ostrý a všudy, kam chce, projde... Ale já jsem člověk veliký a těžký... proto mi dochází dech! Proto já žiju svázaný... A odvázat se ode všeho — jediným způsobem je možno: hnout hezky celým tělem... potom všecky svazky strháš!

— A potom co? — otázal se Ježov.

— Potom? — Foma se zamyslil, a porozváživ, mávl rukou. — Nevím, co potom — pak uvidím!

— Uvidíme! — souhlasil Ježov.

Pil tento malinký, životem opařený človíček. Jeho den začínal takto: z rána při čaji prohlížel místní noviny a čerpal z jejich reportérských zpráv materiál k svému feuilletonu, který tu také i skládal, na rohu stolu.

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 24. srpna 1902. Číslo 48.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 5 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

SLUNCE.

(Jarní báseň v próse.)

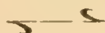
Před chaloupkou na dřevěné lavičce sedí babička. Obličej jedna vráska, vlasy mléko, však z hnědých očí ještě září radost ze života. U noh stařenčiných si hraje vnouček — smavé, hnědovlasé dítě.

Slunce stojí již dosti vysoko. Několik paprsků padá na babičku a vykouzluje zlatá světla na její červené zástěře. Babička má na prstě úzký, zlatý kroužek. Na tom se paprsky jakoby se zálibou zastavují a na babiččině prstě — div divoucí — třpytí se zlaté světélko.

Dítě se na ně udiveně dívá. — „Babi, světýlko“ jásá a drobnou ručkou snaží se zachytiti svazeček paprsků. Hošík poprvé vidí zlaté májové slunce — v loni byl ještě malinký, všechno zaspal. Ve své radosti hovoří se sluníčkem, hladí je a dobrý člověk by z toho dětského blabolení vyslechl jistě nejkrásnější báseň — báseň jarní. —

Babička si myslí, letos že už vidí májové sluníčko po osmdesáté a deváté, snad už naposled? Život loučící se se sluncem a život nový, je vítající, zlaté paprsky na kroužku, jenž spíná dva životy — dva světy— vezdejší i ten jiný, neznámý, modré nebe, stařenka, dítě — chcete krásnější báseň jarní?

Přijměte ji i v srpnu! *B. B.*

DOJMY OD MOŘE.

(Dokončení.)

Seděl jsem ve společnosti mladé republiky ze Servoly. Seznámil jsem se s nimi kdysi na výletním parníčku na cestě do Pirana. Naše seznámení bylo velice jednoduché a rychlé. Moudří lidé říkávají, že mezi mladými lidmi vzniká velmi rychle přátelství. Snivá Lota s černýma očima a věčným nádechem stesku škádlila strojenou chladností zamilovaného Sanzina. Veselý, jako panenka pěkný Stanko laškoval se stydlivou Pižonkou. V rohu stolu dostali jsme se do sporu s modrookou Maricou, učitelkou ze sv. Kříže a vážným, přemítavým Božjou.

— Jak dlouho jste už v Terstu? — ptal se Božja, zapaluje si cigarettu.

— Budou to už tři, ba čtyři měsíce, ano, čtyři měsíce jsou to.

— Jak se vám tu líbí? — vyzvídal Božja, pouštěje mohutný proud kouře z úst.

— O, Terst je krásné město! Čilý, veselý, mně tak nezvyklý život, vzduch, skvostné barvy, a moře, ach moře, nádherné moře mně hlavně okouzlilo celého. První čas, když jsem sem přišel, prostál jsem na břehu jeho celé hodiny a nikdy nemohl jsem se nasytiti jeho stále měnivé a vždy úchvatné fysiognomie.

— Jaký jste vy enthusiasta, — zasmála se Marica. — Ale máte pravdu. Vyrostla jsem u moře, a nejsou mně jeho půvaby tak nové jako vám, ale pamatuji se dobře, jak jsem vždy okřála, když vracejíc se z ústavu, za Monfalconem zase jsem spatřila moře.

Zdálo se, že Božju naše horování mnoho nezajímalo, aspoň se několikrát hodně ironicky usmál.

— A co soudíte o našich poměrech politických, — pokračoval Božja ve svých výzvědách, když nastala krátká pomlčka.

— Těžko odpověděti na vaši otázku.

— Jistý všeobecný dojem jste si přece odnesl ze svých potulek po městě a jeho okolí.

— Všeobecný dojem! Bojím se právě, že mé dojmy jsou příliš všeobecné, bez hloubky a znalosti potřebných jednotlivostí. Je mně nesnadno dostati se do společnosti, které by mně zajímaly; a když se i někam dostanu, zůstane každý jak by ho očaroval, jakmile se doví, kdo jsem. Konec důvěrné sdílnosti, každý se zavře jak hlemýžď do svého domku a mně nechá jen chladnou, byť i sebe uctivější zdvořilost. Ostatně, když si toho přejete, povím vám něco ze svých zkušeností, ale slibte mně napřed, že se nebudete nic, ale docela nic rozčilovati nad tím, co řeknu.

— Zdá se, že vaše zkušenosti jsou dost peprné, — poznamenal Božja.

Pomalu, skládaje slova, abych nenarazil, jsem začal:

— Nevím, jestli se nemýlím, ale odvážil bych se tvrditi, že vaše inteligence za mnoho nestojí. Jsem tu už tak dlouho a na ulici jsem slušně oblečeného člověka neuslyšel dosud promluviti slovinsky. Kam se poděje to panstvo, které parádu je na každé schůzi a zábavě čitavnice? Nevidět, neslyšet ho, jak vstoupí na ulici. Pro dům je slovinština, na ulici vlaština, jen „svědomitější“ mluví německy.

— Tak zlé to není.

— Mě jste jistě nikdy neslyšel mluviti vlašsky! —

— Křivdíte nám.

— Oho! Protestuji! — křičel i Stanko, který zaslechl poslední má slova.

— Vy jste jistě studoval česky, — přerušila mě nedočkavě Marica.

— Ano.

— Tak vidíte! Teď si představte, že naši lidé ve vědomí své příslušnosti k národu jsou udržováni jen domácími tradicemi, z místa oficielního — školy — neuslyší o svých lidech, leda úšklebek a hanu. Je k tomu třeba velice mnoho silné vůle a pevné mysli, aby si náš mladý člověk udržel i přes školu lásku a nadšení pro svůj národ. Mnoho, velmi mnoho jich odpadne, odrodí se, podlehnou tlaku činěnému na ně se všech stran, ale ti, kdož zůstanou věrni svému jazyku a dědictví svých předků, jsou tím pevnější ve svých zásadách, jsou jako by prošli zkušebným ohněm, který spálí příškvar a čisté zlato nechává.

Udiven hleděl jsem na zanícenou Maricu, kde se v ní našlo tolik nadšení. V té však harcoval už i Božja proti mně.

— Nemáme škol, to je celá naše bída. Naši lidé vystudují střední školy německy nebo vlašsky, universitu zas německy, a zde v městě jsou nuceni vychodit i vlašskou školu obecnou. Je pak docela přirozeno, že nám chybí důkladná znalost našeho rodného jazyka. Zvláště při odborných thematech člověk cítí, co nám chybí technických výrazů a obratů.

— Konečně máte pravdu, křivdil jsem vám, odvolával jsem své prvotní tvrzení. Pocházím z kraje, který si i politicky i hospodářsky lépe stojí než vy, a zapomínám, že ani u nás do nedávna nebylo lépe.

Byl jsem na rozpacích. Cítil jsem, že jsem jim křivdil, ačkoli mé tvrzení nebylo nesprávné. Nezbylo, než dáti se na ústup. Ale posa mravokárce se mně tak zalíbila, že jsem se nezdržel, abych jim neřekl ještě jednu nepříjemnost.

— Vysvětlete mně však něco jiného, pravil jsem po chvíli. Byl jsem na tolika slavnostech, schůzích a zábavách v okolí Terstu, ale terstské inteligence jsem až na řídké výjimky nenašel nikde. Věřím, že je náramně pohodlné, trůnit celý rok na Olympu a dáti si podkurovat jako bohové, a při tom se o lid celý čas nestarati. Přijdou volby, a tu se panstvo z Terstu rozletí na všechny strany, hřímá lidu do duše, aby nezapomínal svého původu a dával jim své hlasy. Podívejte se na Italiany! V posledním čase jak se začali starati o lid a snad ještě více o lid váš než svůj. Založili knihovnu, čítárnu, zavedli soustavné lidové přednášky ze všech oborů lidského vědění, — a vy jste zatím ztratili Servolu. Vaše inteligence místo aby sestupovala k lidu i vnášela do lidu uvědomění a umravnění, lidu, kde může, se straní.

Strhla se hrozná bouře, které súčastnil se celý stůl. Jedni hájili slovinské inteligence, druzí přidávali se na mou stranu, jeden křičel přes druhého, a ani jsme nepozorovali, že napolo setmělá zahrada se už vyprázdnila. Jen tu a tam zíval ještě nějaký opozděnec sám u stolu, a vzadu mezi stromy šeptalo několik párků plných sladkých tužeb. (Dokončení.)

V. VERESAJEV.

LÉKAŘOVY ZÁPISKY.

(Pokračování.) Překládá dr. **Zd. Foustka.**

I zde, na konec, dostane se jí téhož zamítnutí: pitvat zemřelého, je nevyhnutelno, bez něho klinické studium ztrácí všelikého smyslu. Ale pro matku pitva vlastního dítěte často působí nemenší hoře, než sama jeho smrt; rovněž inteligentní osoby z větší části s krajní neochotou svolují k pitvě blízkého člověka, pro nevědomého chudáka zdá se to pak čímsi přímo úžasným; nejednou jsem viděl, jak dělnice, vydělávající denně čtyřicet kopějek, strkala asistentovi trojrublovku, pokoušejíc se podplacením uchrániti své zemřelé robě před „zhanobením“. Konečně takový názor na pitvu — je předsudek, ale hoře matčino proto není lehčí. Vzpomeňte nářku někrasovské Timofejevny nad zemřelým Děmuškou:

„Ja ně ropšu,[1])
čto Bog pribral mladěnčika,
a bolno to, začěm oni
rugalisja [2]) nad nim?
začěm, kak černy vorony,
na časti tělo běloje
těrzali? [3]) . . . Něnželi [4])
ni Bog, ni car ně vstupjatsja? [5]) . . .“

---

[1]) nereptám. [2]) hanobili jej. [3]) roztrhali. [4]) zdaž. [5]) se neujmou.

Jednou v létě jsem byl při pitvě děvčete, jež zemřelo na kruposní zánět plic. Většina soudruhů se rozjela na prázdniny, přítomni byli toliko ordinář a já. Sluha ohromné postavy, s černou bradou, otevřel mrtvolu a vyňul orgány. Zemřelá ležela s hlavou na zad převislou a její okrvavená hrudní a břišní dutina byla široce rozevřena; na bílém mramoru stolním, v loužích světle červené krve, odrážely se temné vnitřnosti. Prosektor rozřezával nožem na dřevěné destičce pravou plíci.

— Ha, co vy zde děláte? — najednou ozval se ve dveřích zajíkající hlas.

Na prahu stál člověk v haveloku, s ryšavou bradkou; tvář jeho byla smrtelně bledá a od úžasu zkřivená. Byl to měšťan-obuvník, otec zemřelé dívky; šel do umrlčí komory přezvědět, kdy možno zemřelou obléct, zmýlil se ve dveřích a dostal se do pitevny.

— Co vy zde děláte, zbojníci?! — zaúpěl, třesa se a upíraje na nás široko rozevřené oči. Prosektorovi stuhl nůž v ruce.

— Nu, nu, co máš zde hledati? Pryč odsud! — pravil zbledlý sluha, jdoucí měšťanovi vstříc.

— Dětem zde stahujete kůži, co?! — křičel s jakýmsi plačtivým kvílením, křečovitě dupaje na místě a hroze zaťatými pěstmi. — Co jste to s mým děvčetem udělali?

Dral se ku předu. Sluha chopil se ho ze zadu pod paždím a vlekl ho ven: měšťan chytl se rukama dveří a vzkřikl: „Pomoc!...“

Sluhovi podařilo se, na konec, vyhoditi ho na chodbu a zavřít dvéře na klíč. Měšťan ještě dlouho dobýval se do dveří a volal „karaul“,*) pokud prosektor nezavolal oknem na hlídače, kteří ho odvedli.

Jestliže tomuto člověku onemocní druhé dítě, přivede se pro léčení na mizinu, nechá dítě umřít bez pomoci, ale na kliniku ho nepoveze: pro otce toto zhanobení drahého jemu těla — je velmi vysokým platem za léčení.

Mimochodem řečeno, právo, pitvat zemřelé nemocné, přisvojily si mimo kliniky vůbec i všechny nemocnice, — přisvojily si je zcela samovolně, protože jim zákon takového práva neposkytuje; závazné pitvy provádějí se dle zákona toliko k soudně-lékařským účelům. Ale já neznám ani jediné nemocnice, kde by na přání příbuzných vydali zemřelého bez pitvy; sami příbuzní ani netuší, že mají právo, toho se d o m á h a t. Pitva každého nemocného, třebas by byl zemřel zcela „obyčejnou“ nemocí, je neobyčejně důležitá pro lékaře: ukazuje mu jeho chyby a způsoby, jak se jich vystříhat, navyká mnohem pozornějšímu a všestrannějšímu vyšetřování nemocného, poskytuje mu možnost, ujasnit sobě ve všech podrobnostech anatomický obraz každé nemoci; bez pitvy nemůže se nikdo vypracovat na dobrého lékaře, bez pitvy nemůže se rozvíjet a zdokonalovat lékařská věda. Je nevyhnutelno, aby všichni toto pochopovali co možná nejjasněji a dobrovolně přistupovali na pitvu příbuzných. Ale zatím tomu tak není; a hle, nemocnice dosahují svého tím, že pitvají zemřelé bez souhlasu příbuzných; ti se ponižují, padají před lékaři na kolena, strkají jim dary — vše marno; ze strachu před pitvou příbuzní nezřídka všemi silami překážejí umístění nemocného v nemocnici, a nemocný hyne doma následkem špatného okolí a nerozumné péče... V nemocnici, kde jsem naposled pracoval, stal se jednou takovýto případ: ležel u nás pětiletý chlapec s břišním tyfem; objevily se u něho příznaky provalení vředu ve střevě; v takových případech je především nutný absolutní klid nemocného. Najednou matka žádala lékaře, jenž měl službu, aby ihned dítě vyškrtl; žádných domluv nechtěla vyslechnout: „Na každý způsob musí zemříti, a zemře-li doma, aspoň nebude pitván.“ Lékař, který měl službu, byl nucen hocha vyškrtnouti; hoch cestou domů zemřel... Tato událost vyvolala mezi lékaři naší nemocnice mnoho řečí; rozumí se, že mluvili o divokosti a ukrutnosti ruského lidu, řešili otázku, měl-li lékař právo vyškrtnouti nemocného, je-li vinen mravně nebo právnicky smrtí dítěte a p.

(Pokračování.)

*) Stráž = pomoc.

V MOŘSKÝCH LÁZNÍCH.

Hrstka dojmů a episod. Píše —ctý.

(Dokončení.)

IV.

Ale netrvalo dlouho a dočkal jsem se vyjížďky na moře. Bylo krásné nedělní odpůldne, provanuté vyhřátým vzduchem. Jen příjemný větřík vanul od vody. Moře rozfoukané ještě severákem minulých dnů dosti silně zpěněnými vlnami doráželo ke břehu.

Zelená rybářská naše bárka, jedna z největších v Coserově, překonavši dosti lehce živý příboj, vynesla nás na šírou hladinu.

Jaký to rozdíl v pohledu se břehu a v nazírání v bezprostřední blízkosti tohoto kolosa. Hladina zdánlivě tak klidná, houpá se v dlouhých vlnách, propadá se v hluboké dolíky neb kypí v zelené vrchy, přelamující se u břehu a tvořících řadu pěnovitých krajek. A bárka sjíždí po jejich hřebenu, kolísá bez ustání, nedávajíc tušit nejmenší pravidelnost svých pohybů.

A v nitru člověka mimoděk cosi se hýbá. Mořská nemoc...

Nemohu říci, že ji znám. Cestu snesl jsem bez nejmenší nepříjemnosti, nejsa ovšem jist, vytrvá-li má statečnost do konce. Ale ubohý jeden přítel zakoušel tuto trýzeň od prvního výjezdu.

Rybáři, sotva že převeslovali příboj, nasadili kormidlo, natáhli plachty a seděli vedle sebe téměř beze slova. Byli tři. Starý — pravý to typ severního rybáře — v modré kamizole, námořnické čepici, s malou dýmčičkou v ústech — usedl ke kormidlu, zatím co oba druzí vytáhli něco ze svých potravních zásob a pustili se do nich nám jako na výsměch. — V malé vzdálenosti červeně plápolající bóje chopili se opět vesel a obrátili bárku na příč. Nastalo kladení sítí, procedura zcela jednoduchá. Jeden z rybářů vyhodí do vody kotvu, uvázanou na provaz, končící na hladině malým prkénkem s nasazeným praporečkem. K němu přiváže se jeden konec sítě. Nevelíké korky nesou hořejší její část, zatím co k provázkům dolního konce přivazují se malé kameny, aby táhly ke dnu. Síť stojí kolmo a herinci táhnoucí v hejnech zadržují se v jemném jejím předivu.

Procedura opakovala se neustále, až všech dvanáct sítí vrženo. Navazují se po čtyřech sobě a opět vrhá se do moře kotva s praporečkem k upevnění a označení.

Sotva že třetí naše síť zmizela pod hladinou, zahalil se silně obzor a značně se setmělo. Nad Strechelberkem hnal se černý mrak, provázený slabým hřímáním.

Bouře...

Za malou chvíli s horečnou rychlostí stažena plachta a naše bárka dle větru tancuje na moři. S hůry padají těžké kapky. Rybáři oblékají se do svých voskových plášťů a posléze choulí se pod plachtu. Totéž činím já a dívám se úzkým otvorem na temně zelené moře, na němž krůpěje blyští se jako démanty. Pro déšť není daleko vidět. Na nedalekém obzoru rýsují se ostatní loďky, plovoucí bez plachet, zdánlivě bez života...

Bouře byla nepatrná. Za mrakem vysvitlo modré nebe a nálada byla teprve vlastně krásná. Vzduch je neobyčejně svěží ranním vlhkem. Rybáři vrhají poslední sítě a já pozoruji, že jsem na lodi zdomácněl docela. Necítím téměř jejího pohybu a nedaleko od břehu furiantsky zapaluji si cigaretu.

V.

Coserov stojí na historické půdě. Sotva půl míle vzdáleno stávalo tu kdysi slovanské město Vineta, nyní pohlcené a zalité mořem... Ale praví se, že za jasného večera, když voda je klidná, lze z hloubi slyšeti hlas zvonů z potopené Vinety. O svátcích velikonočních pak dokonce zahledíš-li se bystřeji do vln, můžeš spatřiti zlatý povoz, tažený mohutnými vranníky a černě oděné postavy nešťastných obyvatelů, pohybujících se tiše, bez hluku. Jsou dobří, neublíží zbytečně nikomu. Ale jakmile je noc, nebo bouřlivé počasí, nesmí se žádná loď k branám města přiblížit. Byla by stržena do víru bez milosti a hluboko na dně moře pochována...

Potud lidová zkazka.

Vypravil jsem se hned druhého dne po břehu tím směrem. A ač napínal jsem svou fantasii, neviděl jsem nic, co by se podobalo branám Vinety a neslyšel vzdáleného dunění její zvonu. Že asi v těchto místech Vineta stávala, je vědecky dokázáno. Nicméně nebylo nalezeno nic, co by ze zmizelého města pocházelo. Různým pověstem zavdaly příčinu četné kameny, dosti pravidelného tvaru, v určitých intervalech v moři nalézané, jichž bylo později použito ke stavbě Svinemündského majáku. Vyskytla se domněnka, že pocházejí z Vinety. Ale vědecky nedalo se dokázat nic více, než úctyhodné jejich stáří.

Potuloval jsem se zvolna na břehu, kochaje se všemi půvaby rozpěněného moře a zabývaje se v mysli osudem nešťastného města. Když vracel jsem se zpět, nalezl jsem ve slaměné lázeňské budce nedaleko Coserova mladou dámu s vychovatelkou a malým hošíkem.

Byla německou spisovatelkou a nazývala se Elsa Sandow. Co se týče zevnějšku, nebyla má nová známá právě kráskou. Elsa Sandow byla menší, souměrné postavy, s obličejem semitského původu, vroubeným hustými černými vlasy. Ale v jejím těle bylo tolik temperamentu, v její chůzi tolik elegance a gracie, že oko mimoděk rádo spočinulo na její neobyčejně hezkých nožkách, vězících v bílých střevíčkách a tak koketně vyhlížejících z pod bílé sukně.

Ale Elsa Sandow měla ještě něco, čím dovedla upoutat na první setkání. Byla to její inteligence, duševní vyspělost, duchaplnost a milá důvěrnost v obcování s lidmi.

Dovedla být roztomilou, výbojně koketní a přece tak dalekou banálnosti a všednosti. I nejobyčejnější věci dovedla říci takovými obraty, že staly se v jejích ústech velmi důležitými k vyjádření vlastní roztomilosti.

Elsa Sandow nebyla rozhodně osobností, jež by svými pracemi literárními budila pozornost v Berlíně. Četl jsem jen jednu její báseň a nemohu mluvit z vlastního úsudku. Ale hrála velmi důležitou roli v umělecké společnosti berlínské, probírajíc premiéru za premiérou a soustřeďujíc kolem sebe vynikající postavy literární, zdálo se mi, že erotický element převládal v její tvorbě. A sice erotika silná, hledající sytost výrazu.

Přiznala se sama, že některé její verše jsou příliš silné a vzala mi arch rukopisu z rukou...

VI.

Jednoho dne přišel jsem k její chýži za slunečného dopoledne. Obě ženy vyhřívaly se na teplém písku po koupeli. U vychovatelky hrál si malý hoch Gerhart. Elsa Sandow oděna byla v bílý volný šat a na nožkách měla upevněny sandály bílými stužkami.

Mluvila s obvyklou rutinovaností o všem, o politice i o Praze. Znala ji velmi dobře a židovská část se synagogou a starým hřbitovem, nebo pohled na Hradčany měl pro ni tolik půvabu, že líčíc svoje dojmy, přimhuřovala vždy roztoužené oči. A pak přeskakovala z předmětu na předmět, ukazujíc sporou svou zásobu českých slov.

Pak jako by si náhle na něco vzpomněla zvolala:

„Něco jsem vám přinesla."

A když jsem vešel do chaty, byla uprostřed na stole v hromádce písku zapíchnuta pohlednice z pražské asanace.

A nad ní větévka s těmito verši:

„Suchst Du mal müder Wandrer Rast,
wir laden gerne Dich zu Gast!
Doch willst Du gerne rasten hier,
verzichte nun auf Schnaps und Bier.
und ist's allein langweilig Dir,
so triffst Du uns ganz sicher hier
von 11—1 und dann nach 4."

Když jsem se tázal, komu to platí, odpověděla:

„Našim tajným ctitelům."

A téhož dne večer, když po večeři v její útulné domácnosti vešli jsme k moři do budky, bylo na lístku připsáno:

„Wir sind schon lange hier gewesen. Grüsset herzlich Euer Herzchen."

Sandow se zasmušila.

„Tak málo ducha," vzdychla a hodila lístek na zem.

VII.

Nadešel čas k odjezdu. Rozloučiv se s milou sousedkou, procházel jsem s přítelem naposled všecka známá místa.

Bylo to večer.

Slunce schovalo se za mraky a celý západ rděl se krvavě s bizarními konturami mraků, v jemných nuancích přecházeje v azurovou modř, tak krásně se zrcadlící na hladině.

Vraceli jsme se z procházky poli za rozměklého hovoru, dávajíce se strhnout náladou.

„Dobrý večer," ozvalo se pojednou česky z besídky na kraji vesnice, kde starší muž, postříkaný barvou, seděl při pivě s několika sousedy.

Byl to Polák, malíř pokojů.

Radostně stiskl naši pravici a nepustil od stolu. Všecek oživl při zvucích slovanské mluvy.

„Polska jecze nezginela," volal, připíjeje nám na zdraví, „a nezhyne. Poláci byli vždy a budou. Naší řeč nám nevezmou."

A obrátiv se ke svým německým sousedům, kteří tu seděli tupě, beze slova, křičel: „Všecky řeči, francouzská, italská i jiné pocházejí z polské. To je dokázáno."

Mluvil naivně, nesmyslně, ale v jeho slovech bylo tolik lásky k mateřskému jazyku, že's mu nezazlil. Na mysli tanuly mi poslední události z Poznaňska a když za šera už docházeli jsme k moři, neubránil jsem se vzdechu: Ubohý národ.

LOUIS KŘIKAVA:

PAN REGIMENTSARZT!

Mám bratra, mladý, pružný zjev.
Před dvěma roky kašlal krev.
A tělo silné, sval co prut,
úd každý jakby z kovu skut,
ó, pane regimentsarzt!

A s násilím a s námahou
zastavil nemoc neblahou.
„Teď šetřit se!" O dbalý byl,
a přibývalo jemu sil,
ó, pane regimentsarzt!

V tom povolán byl do zbraně.
Šel před Vás, statně, oddaně . . .
„Já nemocen jsem!" „Hoch co prut!
Vy také chcete znáti ‚ruht'!?"
Ach, pane regimentsarzt!

A vyšetřil a proklepal,
nic nenašel a jen se smál.
A dali hochu pestrý šat . . .
Pro vlast a krále rukovat!
Ha, pane regimentsarzt!

Prach, úpal . . . Žhavý červenec . . .
A plná výzbroj tíží plec.
S tím tlouci se . . . Ten shon a spěch . . .
O Bože, bolest, krátký dech . . .
Ach, pane regimentsarzt! — —

Teď tady leží bratrův stín
s příznaky rychlých souchotin . . .
To není bratr Váš, ni syn . . .
To jedna živá z Vašich vin,
ha, pane regimentsarzt!

Zde Vaší pilné práce plod
je tato krev, je tento pot,
horečka, noci bez spaní . . .
Co žene krev Vám do skrání?!
Fi, pane regimentsarzt!

MAKSIM GORKIJ

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Potom běžel do redakce a tam stříhal noviny z jiných měst, sestavuje z výstřižku „Provinciální obrázky“. V pátek musil psát svůj nedělní feuileton. Za to vše mu platili sto dvacet pět rublů měsíčně; pracoval rychle a všechen volný čas věnoval „obzírání a zkoumání bohulibých ústavů“. Spolu s Fomou potloukal se do hluboké noci po klubech, hostincích, traktérech, všude čerpaje materiál ke svým pracím, jež jmenoval „kartáči na čistění svědomí společnosti“. Censora jmenoval „ředitelem šíření v životě pravdy a spravedlnosti“, noviny nazýval „svůdnicí, jež se obírá seznamováním čtenáře se škodlivými ideami“ — a svoji práci v nich — „prodejem duše na drobno“ a „pobídkou ke smělosti proti božským řádům“.

Foma špatně rozuměl, kdy Ježov žertoval a kdy mluvil vážně. O všem mluvil se zápalem a vášnivě, všecko ostře posuzoval a to se líbilo Fomovi. Avšak často, začav řeč vášnivě, stejně vášnivě kladl námitky sám sobě a porážel sebe nebo končil ji nějakým směšným závěrkem. Tehdy se Fomovi zdálo, že tento člověk nemá nic takového, co by miloval, co by pevně sedělo v něm a řídilo jej. Jen o sobě samém mluvil jaksi zvláštním hlasem a čím ohnivěji mluvil o sobě, tím nelítostněji a zlobněji lál všemu všudy. I k Fomovi bylo chování jeho dvojaké — brzo jej povzbuzoval a hovořil k němu s žárem a chvěním po celém těle:

— Jenom do toho! Srážej a porážej vše, co můžeš! Tlač se ku předu plnýma prsoma! Dražšího nad člověka není nic, to věz! Křič vší silou : svobody! svobody! . . .

A když Foma, plana od žhoucích jisker jeho řeči, začínal blouzniti o tom, jak začne srážet a porážet lidi, kteří pro svoje výhody nechtí rozšířiti život, — Ježov často se utrhoval na něj:

— Nechej toho! Ničeho nesvedeš! Takových, jako ty, není potřebí . . . Vaše doba — doba silných, ale nemoudrých, již minula, brachu! Opozdil jsi se . . . Není pro tebe místa v životě . . .

— Není? . . . Lžeš! — křičel Foma, pobouřený odporem.

— Nu, co ty svedeš?

— Já?

— Ty!

— Tohle . . . zabiji tebe! — zlobně říkal Foma, svíraje pěst.

— Eh, strašáku! — škubaje rameny, přesvědčeně a se soustrastí pronášel Ježov. — Což je to skutek? Já i tak jsem zmrzačen do polousmrti . . .

Náhle, rozplameniv se tesklivou zlobou, všecek sebou trhal a hovořil:

— Ukřivdil mi můj osud! K čemu jsem se poníižoval, přijímaje dárky veřejnosti, k čemu jsem pracoval jako stroj po dvanáct let. Abych studoval . . . Potom jsem dvanáct let hltal na gymnasiu a na universitě suchou a nudnou, k ničemuž mi nepotřebnou mrzkost a sobě odporující nesmysly? Abych se stal feuilletonistou, abych ze dne na den žvanil, obveseluje obecenstvo a přesvědčuje sebe o tom, že mu toho třeba, že je to užitečno . . . Kde je prach mládí mého?

Vystřílel jsem všechen náboj duše po třech kopejkách za výstřel . . . Jakou víru jsem si opatřil . . . Jenom víru v to, že všecko v životě tomto ani k čertu se nehodí, že všecko musí býti polámáno, zbořeno . . . Co mám rád . . . Sebe . . . a cítím předmět lásky své nehodným lásky své . . . Co mohu provést?

Plakal skoro a stále jaksi drápal tenkýma, slabýma rukama prsa a šíji sobě.

Jindy však ho ovládal příliv dobré mysli i mluvil v jiném duchu:

— Já? Nu, není ještě moje píseň přezpívána! Vsála do sebe ledaco moje hruď a — hvízdnu já jako bič! Posečkej, nechám novin, chopím se vážné práce a napíši jednu malinkou knihu . . . Nazvu ji — „Modlitba rozluční“; je taková modlitba — říkají ji nad umírajícími. A toto obecenstvo, prokleté prokletím vnitřní bezmocnosti, dříve než zdechne, přijme knihu mou jako pižmo.

Noře se sluchem v každé jeho slovo, sleduje ho a srovnávaje jeho řeči, Foma viděl, že i Ježov je stejně slabý, zamotavší se člověk, jako on sám. Avšak nálada Ježova nadále šířila nákazu i na Fomu, řeči jeho obohacovaly jazyk Fomův a chvílemi Foma s radostným údivem pozoroval při sobě, jak obratně a silně vyjádřena jím ta — ona myšlenka.

Nejedenkrát nacházel u Ježova jakési zvláštní lidi, kteří, jak se mu zdálo, všecko znali, všecko chápali a všemu odporovali, ve všem viděli podvod a faleš. Mlčky je pozoroval, poslouchal jejich slova: jejich smělost se mu líbila, avšak tísnilo jej a odpuzovalo od nich cosi velkopanského, hrdého v jejich chování k němu. A po té ostře mu bilo v oči, že ve světnici Ježova všichni byli rozumnější a lepší než na ulici a v hostincích. Měli zvláštní světniční hovory, světniční slova, posuňky a vše to — vně světnice ustupovalo hovorům, slovům, posunkům nejvšednějším, lidským. Někdy ve světnici všichni vzplanuli jako veliká hranice a Ježov byl mezi nimi nejplamennější, hlavní, avšak lesk této hranice slabě osvětloval tmu duše Fomy Gordějeva.

Jednou tak Ježov mu řekl:

— Dnes — hýříme! Naši sazeči ustrojili družstvo a berou od vydavatele všecku práci na celkový účet.. Z toho důvodu bude šum, i já jsem pozván .. to já jsem jim poradil... Půjdeme? Počastuješ je pěkně...

— Můžeme... — řekl Foma, jemuž bylo bez rozdílu, s kým tráví čas, který jej tížil.

Večer toho dne Foma i Ježov seděli ve společnosti lidí s šerými tvářemi, za městem, na keřnatém sklonku lesa. Sazečů bylo asi dvanáct lidí; slušně oděni jsouce, chovali se k Ježovu prostě, přátelsky, a to poněkud překvapovalo a mátlo Fomu, v jehož očích Ježov přece jen byl cosi na způsob pána nebo představeného jejich, a oni všichni — jen sluhové jeho. Jako kdyby nepozorovali Gordějeva, ač, když Ježov seznamoval Fomu s nimi, všichni stiskli mu ruku a říkali, že rádi ho vidí... Ulehl stranou, pod lískovým keřem, a pozoroval je, cítě se cizí v této společnosti a všímaje si, že i Ježov jaksi jako by schválně poodešel od něho trochu dále a také mu málo věnuje pozornosti. Pozoroval při Ježovu cosi zvláštního: malinký feuilletonista jako kdyby se zúmysla vpravoval do tonu a řeči sazečů. Šukal spolu s nimi u hranice, otvíral láhve s pivem, tu hodil nadávkou, hlasitě se smál a všemožně se snažil býti jim podoben. I oblečen byl prostěji, než vždycky býval.

— Ech, bratří! — volal s chrabrostí. — Hezky je mi s vámi! Vždyť jsem já také nevelíké ptáče... všeho všudy jen syn soudního dozorce, poddůstojníka Matvěje Ježova!

— K čemu to říká? — myslil si Foma. — Málo-li lidí, kteří jsou ledačí synové... přeceť se úcta ne podle otce vzdává, nýbrž podle rozumu...

Zacházelo slunce a na nebi rovněž plála ohnivá hranice, barvíc oblaka barvou zlata a krve. Z lesa páchla vlhkost, vanula tišina, avšak na keřnatém okraji jeho hlučně pobíhaly postavy lidí. Jeden z nich, nevysoký a hubený, v širokém slaměném klobouce hrál na harmoniku, druhý, s černými kníry a s čepicí v týle, polohlasně mu k tomu zpíval. Dva ještě se přetahovali o hůl, zkoušejíce sílu. Několik postav šukalo u koše s pivem a zásobami; vysoký člověk s prošedivou bradou přihazoval na hranici suky, zahalen jsa těžkým, bělavým dýmem. Syrové větve, padajíce na oheň, žalobně pištěly a praskaly, a harmonika bujně vyluzovala veselou píseň a falset zpěvákův posiloval a doplňoval její čipernou hru.

Stranou ode všech, u strženého břehu nevelké vodoteče, ulehlo tré mladých hochů a před nimi stál Ježov a zvonivě hovořil:

— Vy nesete posvátný prapor práce... a já, jako vy, jsem prostý voják téže armády, my všichni sloužíme jeho veličenstvu tisku ... a musíme žíti v trvalém, pevném přátelství...

— To je pravda, Nikolaji Matvějiči! — vpadl mu do řeči čísi hluboký hlas. — A proto chceme vás prosit — působte na vydavatele! Užijte vlivu! Nemoc a opilství nelze traktovat jako jedno a totéž... Ale podle jeho systému děje se tohle: opije se kamarád, dáme mu pokutu z denního výdělku, onemocní-li, je totéž... My bychom pro případ nemoci vysvědčení od doktora předkládali... pro hodnověrnost, a on — aby pro spravedlnost aspoň polovici výdělku platil zástupci nemocného... Ale takhle je nám to těžko... náhle najednou tři onemocní...

— M-ano... to je ovšem odůvodněno... — přisvědčil Ježov. — Ale, přátelé moji — princip kooperace...

Foma přestal poslouchati řeč druhovu, upoután jsa jiným hovorem. Hovořili dva: jeden vysoký, souchotivý, špatně oděný a hledící hněvivě, druhý mladičký, s rusými vlasy a bradkou.

— Podle mého — zachmuřeně a pokašlávaje mluvil vysoký, — je to hloupé! Jak se může našinec ženit? Přijdou děti — což na ně zbude? Ženu musíš oblékat... a ještě o to jde, jakou dostaneš...

— Ona je děvče slavné... — tiše řekl rusý.

— Nu, to je teď hezká... Jiná věc je nevěsta a jiná — žena... A o to neběží... zkusit toho můžeš... snad i opravdu bude dobrá. Ale to jenom pravím — že prostředků není dost... i sám se ztrháš v práci i ji utaháš... Naprosto nemožná věc je ženitba pro nás... Což můžeme rodinu zvelebit při takovém výdělku? Tu vidíš... Jsem ženat... všeho všudy čtyři leta... a brzo mi nadchází — konec. A nijaké radosti jsem neviděl... krom nepokoje a starostí....

Začal kašlati, kašlal dlouho, s bědováním, a když přestal, řekl kamarádovi, chytaje dech:

— Nechej toho — nic z toho nebude...

Ten smutně sklonil hlavu, Foma však si pomyslil:

— Věcně mluví... také, jak viděti, dovede chápat..

Nepozornost k němu trochu jej urážela a zároveň vzbuzovala v něm cit úcty k těmto lidem s tvářemi temnými, prosycenými olověným prachem. Všichni skoro vedli věcný, vážný rozhovor, v jejich řečech probleskovala jakási zvláštní slova. Nikdo z nich se nesnažil, aby se mu zalichotil k vůli zisku, nelezl k němu s dotěrností, obvyklou při jeho traktérních známých a kamarádech při hýření. To se mu líbilo...

— Ej, jací jsou... — myslil si, směje se sám v sobě, — mají svoji hrdost...

— Vy však, Nikolaji Matvějiči — ozval se čísi, jaksi jako by vyčítavý hlas, — nesuďte podle knížky, nýbrž podle živé pravdy... O kousek chleba se přece podle knížky nebijí, nýbrž z nevyhnutí, a jak to Bůh v duši vštípí, a nikoliv, jak je v pravidlech vašich napsáno...

— Do-ovolte, přátelé moji! Čemu nás učí zkušenost našich spolubratří...

Foma obrátil hlavu tam, kde hlasitě řečnil Ježov, stav čapku a mávaje jí nad hlavou. V tu chvíli však mu řekli:

— Pojďte trochu blíže k nám, pane Gordějeve!

Před ním stál nízký a tlustý chlapík, v bluze a vysokých botách, a dobromyslně se usmívaje, hleděl mu do tváře. Fomovi se zalíbila jeho široká, kulatá papula s tlustým nosem, a rovněž s úsměvem mu odpověděl:

— Ano, mohu jít blíže... A což — koňaku čas ještě nenadešel? Opatřil jsem tuhle asi deset láhví... pro každý případ...

— Oho! Je vidět, — solidní jste kupec... Hned oznámím společnosti vaši diplomatickou notu!...

A sám prvý se dal do smíchu při svých slovech veselým a hlučným smíchem. I Foma se rozesmál, cítě, jak na něj z hranice nebo z chlapíka onoho věje veselost a teplo.

Večerní záře tiše hasla. Zdálo se, že tam na západě sklání se k zemi obrovská a měkká purpurová opona, odhalujíc bezednou hlubinu nebe a veselý lesk hvězd, hrajících v něm. V dáli, v temné masse města, neviditelná ruka rozsévala ohně, zde však v mlčelivém tichu stál les, jako černá stěna se vypínaje do nebe... Měsíc ještě nevyšel a nad polem ležel temný soumrak...

Celá společnost usedla ve velikém kruhu opodál hranice; Foma seděl podle Ježova, zády k ohni a viděl před sebou řadu plamenně osvětlených tváří veselých a prostých. Všichni byli již rozjařeni pitím, ale ještě ne opilí, smáli se, žertovali, zkoušeli písně a pili, přikusujíce k pití okurky, bílý chléb a uzenice. Všecko to u Fomy mělo jakousi zvláštní, příjemnou příchuť, začal být smělejší, uchvácen jsa všeobecnou výbornou náladou, a cítil v sobě touhu říci něco pěkného těmto lidem, něčím se jim zalíbiti všem. Ježov sedě podle něho, vrtěl sebou po zemi, strkal do něho ramenem, a potřásaje hlavou, nesrozumitelně bručel si cosi pod nos...

— Braši! — vzkřikl tlustý chlapík. — Spusťme studentskou... nu, jedna, dvě!...

„Bystré jako vlny...“

Kdosi zahučel basem:

„Dni-i našeho...“

— Druhové; — řekl Ježov, zdvihaje se na nohy, se sklenkou v ruce. Potácel se a opíral se druhou rukou o hlavu Fomovu. Začatá píseň se přetrhla a všichni obrátili k němu hlavy.

— Pracovníci! Dovolte mi říci vám několik slov... slov od srdce... Jsem šťasten s vámi! Je mi pěkně s vámi!... To proto, že jste — lidé práce, lidé, jichž právo na štěstí nepodléhá pochybnosti, ač není uznáváno... Ve zdravém, duši oblažujícím prostředí vašem, čestní lidé, tak hezky, volně se dýchá osamělému, životem otrávenému člověku...

Hlas Ježova se zachvěl, zazvonil a hlava se mu zatřásla. Foma pocítil, jak cosi vřelého skanulo mu na ruku, i vzhlédl na svraštělou tvář Ježova, jenž pokračoval, otřásaje se celým tělem:

— Já — nejsem sám... je nás mnoho takových, zahnaných osudem, zbitých a nemocných lidí... Jsme — nešťastnější vás, protože jsme slabší i tělem i duchem, jsme však silnější vás, neboť jsme ozbrojeni věděním... jehož nemáme kde užít... My všichni s radostí jsme ochotni přijíti k vám a oddati se vám, pomoci vám žíti... více nelze nám nic učinit! Bez vás jsme — bez půdy, vy bez nás — beze světla! Druhové! Jsme osudem samým stvořeni k tomu, abychom doplňovali druh druha!

— Co to od nich žádá? — myslil si Foma, v rozpacích poslouchaje řeč Ježova. A přehlížeje tváře sazečů, viděl, že hledí na řečníka rovněž tázavě, rozpačitě, s nudou.

— Budoucnost — je vaše, přátelé moji! — mluvil Ježov nepevně a smutně pokyvoval hlavou, tak jako kdyby líto mu bylo budoucnosti a proti své vůli postupoval moc nad ní těmto lidem. — Budoucnost náleží lidem čestné práce... Veliká práce stojí před vámi! Vy musíte vytvořit novou kulturu — všecko svobodné, živé a jaré. Já — jsem váš s tělem i duchem, jako syn vojákův — vybízím vás: napijme se na vaši budoucnost! Hur-rá-á!

Ježov, napiv se ze své sklínky, těžce klesl k zemi. Sazeči přátelsky chopili se jeho nepevného zvolání a vzduchem řítil se hromový, silný křik, setřásající listí se stromů.

— Nyní píseň! — znova navrhl tlustý chlapík.

— Spusťme! — podporovaly ho dva, tři hlasy. Strhl se hlučný spor o to, co zpívat. Ježov poslouchal šum a obraceje hlavu se strany na stranu, obhlížel všecky.

— Braši! — vzkřikl náhle znova. — Odpovězte mi... odpovězte párem slov na moje vyzvání k vám..

Znovu — ač ne ihned — umlkli všichni, hledíce na něj — někteří se zvědavostí, jiní skrývajíce úsměv, někteří s jasně vyjádřenou nespokojeností na tvářích. On však znova se zdvihl se země a vzrušeně mluvil:

— Je nás zde dvé... zavrženců života — já a tuhle ten... My oba chceme... jedno a totéž... pozornosti ke člověku... štěstí cítiti, že jsme potřebni lidem... Druhové! I tento veliký a hloupý člověk...

— Vy, Nikolaji Matvějiči, neurážejte hostě! — rozlehl se čísi hluboký a nespokojený hlas.

— Ano, je to zbytečnost! — přisvědčil tlustý chlapík, jenž pozval Fomu ke hranici. — K čemu urážlivá slova?

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 31. srpna 1902. Číslo 49.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 5 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

PRAVÝ MUDRC.

Chodívám každého dne úzkou, křivolakou uličkou kolem malého krámku; pokaždé mne tu vlídně pozdravuje starý, shrbený kupec v ošumělém, dlouhém kabátě a placaté staromodní čepici. Stojí-li tam stále anebo náhodou právě tehdy, když jdu kolem, nevím, ale zdá se mi, že tam musí státi, sice by si nepatrného, zastrčeného krámku nikdo nepovšimnul. Oprýskaná, deštěm napolo smytá firma visí nad malými dveřmi, které skleněnou svou půlí spoře osvěcují malý krámek, jehož nepatrné rozměry zmenšuje ještě starodávný nemotorný věšák na váhy v podobě dvou delfínů, jak bývaly před léty v kupeckých krámech všude. I na klenbě dveří visí věnec z dřevěných pomorančů a citronů s malou homolí uprostřed; vše, jak před padesáti lety — jen starý kupec býval tenkráte jiný: neshrbený, nekulhal, a obchod šel lépe. Malé kamenné schůdky ke krámu sotva stačily kupujícím — dnes si na nich hrají po celý den malé děti z ulice, bosé a umouněné; tlukou si tam cihlu a maltu, hrajíce si na kupce.

Před kupcem se neostýchají, ani se nebojí: vědí, že jim neublíží, ba spíše že nějaké cukrátko jim z krámu přinese. Má děti rád; měl jich také několik — dnes jen vzpomínky na ně mu zůstaly jako schnoucí lodyha pampelišky, s níž vítr poslední pýří odvál...

S večera chodí kolem starý soused kožešník, zastaví se a pohovoří s kupcem:

„Jo, jo, sousede, to je teď svět!“

„My ho nepředěláme, myslím, že není ani lepší ani horší; že se nám jen zdá horším.“

„Ale lidé byli jiní.“

„Byli jsme mladší; všecko nás více těšilo.“

„Jsou to kšefty; to aby si člověk zoufal!“

„Jaká pomoc — musíme se spokojit tím, co Pán Bůh dá. Neprší-li, jen když kápe. Je-li člověk jen trochu zdráv, i při tom bramboru to pěkně ke hrobu ubíhá!“

„Kde pak dřív, sousede, byl jste v celé ulici sám kupec; teď každý hokynář si otevře obchod.“

„Každý hledí, aby byl lehčeji živ.“

„Ale ďas aby vydržel takovou špinavou konkurenci! Prodávají zboží pod cenu, sami za ně dluhujíce, a odvedou zákazníky!“

„Však zákazníci zase se vrátí, nikdy se na nikoho nehněvám přestane-li u mne bráti: za své peníze ať si každý koupí, kde se mu líbí. Poctivé a dobré zboží přece se prodá.“

Chodím okolo krámku stále, a vždy pozdravuje mne starý, shrbený kupec, stoje přede dveřmi svého malého krámku. Hledí na mne přívětivě, ač u něho skorem ani nekoupím; hledí na mne jako na dobrého známého, a já na něho jako na mudrce, který našel zlatý klíč spokojenosti: hleděti klidně v minulost, klidně pozorovati běh věcí přítomných a pohlížeti s klidem a bez bázně budoucnosti vstříc — i hrobu. *Konrád Pospíšil.*

DOJMY OD MOŘE.

(Dokončení.)

Na dveře magistrátního asesora Piccoliho zaklepala jednou dopoledne Marica.

— Avanti, ozval se určitý hlas asesorův.

Rozčilením chvějící se Marica vstoupila do úřadovny a upřela své zavlhlé oči na mladého ještě pána elegantního vzezření.

— Dobrý den, slečno! Co si přejete? ozval se Piccoli, když Marica stále k řeči se neměla.

— Včera jsem dostala dopis od magistrátu.

— A slečna Gregoričova? vpadl jí Piccoli do řeči.

— Ano; dopis, že jsem zbavena svého místa ve sv. Kříži. Přicházím se zeptat, proč.

— Račte se posadit slečno! vybídl Piccoli.

Marica mlčky se posadila na přistrčenou židli. Piccoli chvíli se hrabal v nakupených aktech. Konečně vytáhl objemný svazek listin a položil ho před sebe. Nahlížeje chvílemi do rozložených listin dal se do řeči.

— Je mně upřímně líto, že vás toto neštěstí potkalo, a snažil jsem se opravdově, abych je od vás odvrátil. Ale při nejlepší vůli nebylo možno, dodal s líčenou soustrastí.

— Nechte, prosím, omluv, a vysvětlete mi,

co je příčinou mého suspendování, nevrle odsekla Marica.

Asesorova tvář zvážněla. Odhodil posu mladého muže mluvícího se ženou a začal ostrým, úředním tonem přednášeti obžalobu Maricinu.

— Po posledních volbách do magistratu přišlo na vás oznámení — od koho, zde nepadá na váhu —, že jste se při volbách činně a to s horlivostí vašemu úřadu nijak nepříslušící účastnila volebních agitací.

Asesor se chvíli odmlčel a mlčky pozoroval každé hnutí Maricino, která pravděpodobně byla připravena na podobné výčitky, a proto Piccolimu odpověděla určitě a s jistým sebevědomím:

Odpusťte, pane asesore, ale nemohu se upamatovat, že bych kdy byla politicky činně vystoupila, tím méně, abych byla k volbám agitovala. Vzpomínám si jen, že přišla jednou řeč na volby po zpěvu ve spolku, mluvili všichni o kandidátech obou stran, a já jsem se tohoto všeobecného rozhovoru účastnila jako každý jiný.

— Byl to také všeobecný rozhovor, ušklíbl se ironicky Piccoli, bubnuje prsty na stole, když jste šla k dělníku Dobrovičovi do bytu a přemlouvala ho, aby volil slovinské kandidáty?

Marica se poněkud zarazila, když uslyšela, jak přesně je pan asesor informován, hned se však vzpamatovala a omlouvala svou návštěvu u Dobroviče.

— Nezapírám, že jsem u něho byla, ale divím se, že v tom hledáte nějakou politickou akci. Je to náš soused. Znám ho i jeho domácí od malička. Byla jsem jednou u nich a prostě jsem mu připomněla, že jeho rodiče neuměli jinak než slovinsky.

Asesor se stal netrpělivým a jakoby chtěl ukončiti plané mluvení, vstal a bez okolků Marici pověděl obsah celé spousty udání a protokolů, které o ní byly učiněny.

— Ostatně, abyste si nemyslela, že se vám děje křivda, mohu vás ujistiti, že jsme celé vaše chování od počátku vaší působnosti stále velmi dobře stopovali. Snad si vzpomenete, když jste přijímala dekret, že vám byl dán pokyn ohledně pravopisu vašeho jména. Víte přece sama, že je naprosto nemístné, abyste své jméno psala s háčkem nad c, když obvyklý u nás způsob psaní je ch (Gregorich). Potom, k čemu jste půjčovala lidem v Proseku slovinské knihy? Kdyby vám ležel prospěch lidu na srdci, jak tvrdíte, byla byste rozšiřovala vlašské knihy a časopisy. Je vám přece dobře známo, jak těžké je postavení vašich krajanů, kteří přijdou do Terstu na trh nebo práci, a neznají jazyka města.

Po té se na chvíli zamlčel, pohlédl rozpačitě na Maricu a s netajenou škodolibostí pronesl svůj poslední duvod.

— Konečně — je mně líto, že to musím říci — dověděli jsme se, že jste udržovala ve Sv. Kříži několik milostných poměrů, které prý budily veřejné pohoršení.

Marica zbledla; rty se jí zachvěly a z očí vyhrkl jí proud slzí. Celá bytost její se chvěla rozčilením, a zlomena složila hlavu do třesoucích se dlaní. Asesor umlkl a s lhostejným, skoro zvědavým pohledem pozoroval účinek svých slov. Trvalo hodnou chvíli, než se ubohá Marica vzpamatovala, ohromena nespravedlností všech hanebných pomluv, které jí Piccoli s takovou důležitostí sděloval. — Zastyděla se skoro za svou slabosť, a usušujíc své pláčem sčervenalé oči, vstala se židle a klidně přistoupila k asesorovi.

—Vy tedy nemáte na tom dost, promluvila hlasem po přestálé bouři lehce se chvějícím, že střežíte každý můj krok jak slídiví psi, že nutíte mě, abych zapřela své přesvědčení a žila jako podlá stvůra vašeho terorismu, vy saháte i na mou čest ženy! Děkuji za vaši službu a za vaši hořkou skývu chleba, kterou jste mě dávali. Svět je široký, a budu ráda, když ztratím vás i celý váš zotročující system s očí.

S lehkou úklonou pak vyšla ze světnice.

Sestru Maricinu Lotu zbavili před několika lety také místa učitelského „pro politické rejdy." Lota si nezoufala, ale na svou pěsť otevřela dětskou zahrádku, která je nyní střediskem slovinského lidu v Servole. A Marica? Energická dívka, která jistě místo své si najde, aby síly své dobře a dle své vůle mohla uplatniti.

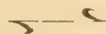
Jako železný kruh obepíná italstvo pobřeží istrijské a přímořské, tlačí, svírá a tísní nešťastný lid slovinský. Jen u Sv. Kříže a Proseka proniká úzký jazyk slovinského území až k moři; a právě na povlaštění tohoto proužku země soustředil Terst všechny své síly. Hlavním prostředkem povlaštění jsou mu školy. Založen vlašský schulverein „Lega nazionale", jenž v chudých vesničkách slovinských zakládá vlašské školy. Jsou to paláce proti skromným, někdy až bídným chalupám, na nichž nesměle krčí se nápis „šola". Ale lid instinktivně se vyhýbá nádherným palácům a posílá děti své do neúhledných domků, které jsou mu bližší a dražší. Jinde začínají školami utraquistickými, na nichž ustanovují za učitele, pokud možno, lidi národnostně vlažné, nebo dokonce odrodilce. Ostatní učitelé, kteří jsou dobrými Slovinci a hledí děti vychovávati na základě a v duchu mateřštiny, žijí pod stálou kontrolou svých odnárodnělých kollegů a školních inspektorů. Život jejich je pak řadou ústrků, přecházení při obsazování míst a věčných obsýlek na magistrát, kde sype se na ubohé jejich hlavy důtka za důtkou. Kde nepodaří se terroru městské rady zříditi školu utraquistickou, otevrou sice školu slovinskou, ale s povinným vyučováním vlaštiny. Rozumí se, že i toto zařízení mění se v

rukách ochotných stvůr v nebezpečný prostředek italianismu.

Hluboko do skalnatého Krasu vrývá se záliv terstský; hluboko do těla slovinského vniká italianismus terstský. V šedivě zelené kotlině na rozhraní mezi Přímořím a Istrií leží starý soupeř „Královny Adrie.“ Plný života a ruchu nemá už místo ve své kotlině a roztahuje chtivé páže své i po okolních pahorcích, sžíraje malé slovinské vesničky jako kuřata rozseté po zelené campagni.

Terští Italiáni! pokolení bez krve, sesláblé požitkem a vášni tyje ještě ze zbytků bohatých hodů svých otců, a bylo by už dávno dodělalo svůj prázdný život, kdyby nessálo jak upír omlazující krev slovinskou. Krví slovinskou osvěžuje své zbankrotělé síly, jí udržuje se na živu a přece do duše nenávidí své živitele. Rve mu školy, rve mu jazyk, rve mu chléb od úst i tu tichou poetickou duši by mu chtělo urvat.

Kytice z národních písní moravských. (Fr. Bartoš a L. Janáček.) Klavírní průvod složil Leoš Janáček. Sešit 2. Čís. 16.—53. — Nákladem Emila Šolce v Telči. — Cena 4 K.

Když 1. sešit uvedené „Kytice“ už dávno byl venku, tázal jsem se nakladatele Šolce, kdy vyjdou sešity další. Odpověď zněla — pokud si pamatuji — v ten smysl, že pro slabý odbyt 1. sešitu od dalšího vydávání prozatím upuštěno. Odpověď ta mě nemile překvapila. Kdežto mnohdy bezcenné dílo těší se největší přízni, zůstává věc dobrá nepovšimnuta. Tento osud sdílel dosti dlouho také 1. sešit Janáčkovy „Kytice“. Poměry se však patrně změnily v příznivější, a dočkali jsme se — třebas po letech — konečně přec 2. sešitu „Kytice“. Že písně uvedené ve sbírce Bartoš-Janáčkově těší se oblibě, svědčí o tom už 3. rozmnožené vydání její. (Vyšla též nákladem Šolcovým. Třetí vydání její obsahuje také několik krásných písní uhersko-slovenských i českých. Všech písní je 195. Cena 2 K.) Písně tedy samy docházejí rozšíření. Také toho právem zasluhují. Jsouť všeobecně uznány za pravé drahokamy lidové tvorby. A jako písně samy jsou krásny, jsou i Janáčkovy klavírní průvody k nim krásny a pozoruhodny. Slýchávám sice často, že Janáčkovy doprovody jsou divny. Něco snad na tom je, ale tato zvláštnost jejich, tato „divnost“ jest — neobyčejnou předností. Vždyť některé písně ve sbírce Bartoš-Janáčkově jsou také „divné“. (Upozorňuji zejména na písně od Břeclavy.) Ty by nějaký běžný, jednotvárný, bezduchý průvod nadobro ubil. A v tom je právě Janáček mistrem, že dovede ve svých doprovodech onoho mnohdy skutečně zvláštního ducha, onen „podivný“ sloh moravské písně lidové vystihnout, cítě jasně, co i v té „divnosti“ neobyčejné krásy je utajeno a věda dobře, že jest mu činiti s plody pravého umění lidového, nepokaženými obvyklou šablonou dnešních neduživých odrhovaček. Poněvadž pak tato kramářská poesie všude nás strašně pronásleduje, jest náš sluch a vkus tak už otupen, že nemůžeme už ani chápat jasně půvabů původní, ryzí poesie vlastního lidu. A jako mnohé písně v „Kytici“ Bartoš-Janáčkově jsou „divné“ (užiju-li už toho slova, ovšem ve smyslu jiném!), nejsou též Janáčkovy doprovody prosty jistých zvláštností k oněm těsně přiléhajících. Mezi jednotlivými písněmi a příslušnými doprovody Janáčkovými jest plná shoda, jako by zpěv i průvod vyšly současně, z jedné duše, právě jako v mnohých písních samých patrna jest přesná shoda slova o nápěvu; bylť obyčejně člověk jeden tvůrcem obého. Básník býval zpravidla zároveň skladatelem, nebo zpěvákem, nebo hudebníkem (hudcem). Vyjadřoval se nejen slovem, nýbrž hned i zpěvem, hudbou. V čem vynikal více, to docházelo u něho ovšem nejplnějšího výrazu. Stopy té které dovednosti jeho jsou v jednotlivých písní viditelny. Jsouť písně jedny význačné více po stránce slovesné, jiné zase po stránce hudební. A jako slova žádala svou pravou notu, měla-li vnitřní náladu, cítění, duši svého původce jasně a pravdivě vyjádřiti, tak také píseň sama žádala přiléhající průvod hudební, neměla-li vlastní působivost její zmařena býti a pel původnosti její setřen. Takovou přiléhající hudbou průvodní jsou právě také Janáčkovy doprovody. V nich aspoň není nic rušivého, co by bylo proti duchu, proti vlastnímu rázu té které písně, naopak mnohá píseň hudbou Janáčkovou stává se pochopitelnější a tím i všeobecněji krásnější.

A že Janáčkovi nejde pouze o notu, nápěv jednotlivé písně, nýbrž též o vlastní k ní příslušnou hudbu průvodní, ukazuje ve své Kytici na písni č. 52. (P o h ř e b z b o j n í k ů v), k níž připojil jakožto dohru celou ukázku takové původní hudby lidové. — Jako že jsem označil některé písně „Kytice“ Bartoš Janáčkovy „divnými“, nebo — chcete-li — „abnormálními“, mohu snad tím spíše i Janáčkovy doprovody, maje ovšem na zřeteli onen vzájemný soulad tónů zpívaných a hraných, rozděliti v „pravidelné“ a „výjimečné“, „normální“ a „abnormální“. Aby mi nebylo špatně pochopeno, podotýkám, jsou-li „normální“ Janáčkovy doprovody krásny, jsou i ony „abnormální“ mnohdy nad obyčej krásny, jako že právě příslušné písně samy jsou právě pro své neobyčejné zvláštnosti pozoruhodny a úchvatny, právě jako rozmanité výjimky gramatické bývají předmětem a pochoutkou zvlášť pečlivého studia filologův. Mezi pravá unika počítám jmenovitě už zmíněné

písne od Břeclavy. Na první pohled musí padnout každému do oka už svou vnější formou, již Janáček význačnými ozdubkami činí ještě nápadnější (čís. 28, 34, 44, 46, 47!). Ve vydaném právě 2. sešitě Janáčkovy „Kytice" jest — nemýlím-li se — 7 písní původem od Břeclavy: čís. 18, 28, 32, 34, 44, 46 a 47. — Č. 18 „Dybych já věděla, čí sú to koníčky" patří mezi ony vzrušné písně, z nichž proráží živý, neodolatelný rytmus taneční (čardašový). Doprovod případný, ač v levé ruce dosti obtížný. Třebas příslušná nota se akcentuje, snadno se „rozmaže". Č. 28 „U Dunaja stála, napájala páva" je velmi krásné se svým pozoruhodným a vtipným doprovodem. Hned to a i s ve čtvrtém taktě dodává doprovodu zvláštního zabarvení. Část druhá se svými dvaatřicetinami bije silně do očí. Buď chtěl Janáček vyjádřit onu zvědavost šohajovu, má-li ho jeho milá ráda, či nápodobit hudbu určitého nástroje (cymbálu?). Spíše asi toto druhé. Předposlední takt ukazuje aspoň jasně na takový nástroj, z něhož tón vyvoláváme úhozem. — Vůbec písně „břeclavské" činí na mě dojem, jako by pocházely buď přímo od hudců samých, nebo skládány byly sice od zpěváků jiných, ale pod vlivem hudby určitého nástroje (hlavně cymbálu). Hudební obraty a útvary jejich alespoň silně tomu nasvědčují. Už ono význačné předcházení krátké doby před dlouhou (◡—, ◡◡—, ◡◡◡—) o němž bude později ještě řeč, ukazuje zřetelně na určitý nástroj. Uhodíme-li totiž na strunu podobného nástroje (hlavně ovšem cymbálu) dvakrát, třikrát po sobě, byť stejně silně, vždy tón pozdější, později vyvolaný, déle zní předcházejícího. Možno ovšem také, že píseň sama svou typickou povahou ten který nástroj hudební vyžadovala k dosažení pravé své účinnosti. Když pak Janáček vycházeje ze snahy té neb oné písni z oněch „divných" nahradit význačných okras a zabarvení hudby původního nástroje průvodního v klavírním doprovodu, uchyluje se od běžného slohu klavírní hudby, jest to netoliko oprávněno, nýbrž i ve prospěchu písně samé, zvlášť když se mu v tom tak znamenitě daří. Jsou to takové národní výšivky, úprkovské malůvky, které sice na ponejprv zarážejí nezvyklými tahy a pestrostí barev, ale sálají zdravým životem a ne otravným morem. Č. 32 je pravá „břeclavská": „Jde šohaj po ulici, smutně si zpívá". Průvod skvostný, zvlášť v druhém řádku krásné a zvučné akkordy! Č. 34 „Za našíma humny, ej, zahučala sova" a č. 46 „Belegrad, Belegrad, turecké pomezí" jsou rovněž čistě „břeclavské". Nad obyčej „podivné", ale krásné. Totéž platí o doprovodech. V č. 34 třikrát se opakuje „záhadná" ozdůbka, ponejprv hned v 3. taktě. Patrně zase cymbál, či snad nápodobení — houkání sovy!? (Též v č. 43 vystupují nápadně „cymbalove trioly", či snad má to býti naznaceno — břinkání podkověnek?) Zajímavý jest doprovod při č. 46. V tom jest energie, síla, ale zároveň tíha neklidné doby (píseň vojenská!)! Stejně při č. 47 „Na trávníčku na zeleném, u studénky u kamenéj", které jest až dojemně krásné. Neobyčejně vzácné jest č. 44 „U Dunaja, u Prešpurka je kasárňa nová". Rovněž doprovod zejména v části druhé skvostný, upomínající značně na ohnivou a tajemnou hudbu „cigánskou", ač hned v první části ony trioly v 2. řádku věrně docilují cymbálového zvučení. V druhé části však žár a oheň hudby „cigánské" více vystupuje. Zdá se, jako by Janáček kromě toho vědomě chtěl akcentovat onu vřelou touhu milenčinu po milém, anebo na druhé straně tu nezlomnou oddanost milence — vojáka — v neuprosný osud vyjádřený slovy: „To jináč nemůž být, já voják mosím být, teb'a, moja milá, já mosím opustit".

Ostatní písně v 2. sešitu „Kytice" liší se více méně od „břeclavských". Kdežto tyto vynikají svou neobyčejností vnějšího roucha, nezvyklými tvary melodickými, rázovitým rytmem s vlastním akcentováním jednotlivých dob, (význačné ♬ ♪. na př. mi-lá, si-vá, smutně, je-ho mi-lá, se-dí, plá-če . . . atd.), „divným" spádem tónů, které se ve své hudební barvitosti a odstínech zpěvem bez obtíží vyjádřit ani nedají, jsou ony ostatní nad obyčej úchvatny nehledanou pravidelností své stavby, nelíčeným výrazem vnitřní nálady a klidným a při tom výrazným a vřelým tokem vzácné krásy melodické. Kdežto ony „břeclavské" a jim příbuzné zdají se mi býti přívalem veletoku tajemné a nepochopené síly, jsou ty ostatní vlnkami rajského pramének vody živé a zdravé. Poukazuji zejména na č. 19, 20, 22, 23, 24, 26, 27, 29, 33, 37, 42 a 45. Z těchto jsou neobyčejně krásny: č. 19 „Stójí šohaj pod naším okénkem, ťuká na mňa svým zlatým prsténkem". První tři takty začínají klidně (první článek!), v následujících však 3 taktech (druhý článek!) už pouhým zvýšením hlasu jest neobyčejně vyjádřena vášnivá touha milenky po šohajovi, tak že následující slova „puste ňa ven" znějí zrovna jako rozkaz a ne jako prosba. V dalším ovšem, jako by se dcerečka svých slov lekla, značně, ale mile polevuje. Doprovod k písni této je velmi případný (upomínající na písně „břeclavské"). Č. 24 „Dycky mně má milá slubovala", vyniká jasnou melodií s neméně čiperným doprovodem s protichůdným postupem. Čís. 27 „Hájíčku zelený" jest uchvacující. (Upomíná na č. 18.) Něco takového slyšet přímo elektrisuje. Doprovod lepší snad není možný. V třetím řádku svou laškovností zrovna vyzývá. Při takové hudbě nemožno klidně posedět. To hrá zrovna všemi

nervy. Jsem jist, píseň ta se svým doprovodem řádně přednesená nemine se největšího účinku. Jako že vzbouří krev, bude zase píseň č. 29 „Dybych byla vtáčkem, tým malým sokolem“ zajisté vyslechnuta se zatajeným dechem. To je skvost věčně krásný, jak slovem, tak nápěvem a též i doprovodem! Píseň takovou si každý rád zazpívá, nebo aspoň „zanotuje“. Totéž platí o č. 37 „Ta naša lavečka, aj, už sa polámala“. Píseň neobyčejně tklivá! V posledním řádku průvodu motiv počínající g^2 (1. a 2. takt!) značí patrně tlumený výkřik nad falešným srdenkem synečkovým. Nejpěknější je však — se svým doprovodem! — snad č. 42 „Proč, kalino, neprokvétáš“. Zde mně schází prostě nadání tu krásu slovy vyjádřit! To se musí slyšet a proniknout! Velmi krásné je také „Kolíne, Kolíne, na pěkné rovině“ (čís. 45). Patří ovšem mezi ony „pravidelné“; co do průvodu svého, ale pravá perla čistého umění! — Dále upozorňuji na č. 16 a 25 („břeclavská“!), 30 (velmi pěkná — doprovod pozoruhodný! Patrně zase cymbál!?), 31 (neobyčejná zpěvnost!), 40 a 50 (doprovod velmi případný — zrovna „ten cimbál, husličky a tó basu“ slyšet!), 51 (vzácná ballada — „Stójí Jano při potoce, eja hoj!, umývá si z krvi ruce, Bože mój!“ — příbuzná „břeclavských“!) . . .

Vůbec nechybím, řeknu-li o písních 2. sešitu Janáčkovy „Kytice“, že „jedna je hezčí, než druhá“! Totéž platí ovšem i o 1. sešitě (č. 1.—15. — cena 1 K 60 h) i o „Ukvalské poesii“. Před 2 lety podali jsme z této s kol. H. (pěkný tenor) některé ukázky při „lidové akademii“ pořádané „Slavií“ v národním domě vinohradském a při oslavě Pušklinově v „Mor.-slezské besedě“ u „Helmů“. Úspěch byl dokonalý, zejména v národním domě vinohradském. Pamatuji se, že zdálo se při přednesu, jako by žádný ani nedýchal. Zejména při písních „Ty ukvalský kostelíčku“ a „Pánbu vám zaplať, můj tatíčku starý“. Koncert byl při stolech, a taková pozornost! Většina rozmanitých těch arií operních a p. takové účasti nevyvolá! („Ukvalská poesie“ Janáčkova vyšla nákladem Píšovým v Brně. — Cenu z paměti nevím!) —

Pianistům a zejména našim pianistkám, které nic jiného neumějí, než brnkat nekonečně ufňukané „Salonstücky“, budou se ovšem zdáti mnohé Janáčkovy doprovody skutečně divnými a snad se ani skutečně líbit nebudou. Těm radím, aby se raději do toho ani nepouštěli, zejména ne do těch „břeclavských“ a podobných, aby si snad neučinili pak špatného pojmu o moravské písni národní. A když už, ať požádají toho, kdo tomu rozumí, o poučení! K písním těm potřeba smyslu a pochopení! Mají-li však aspoň trochu hudebního vkusu, jsem přesvědčen, že se i jim konečně mnohá píseň z těch „pravidelných“ rozhodně líbit bude (29, 37, 40, 45 a j.). — Nám však, Slovákům od Kyjova, Uh. Hradiště, Brodu, Hodonína a odjinud, kteří se scházíváme v Praze pravidelně každou středu k t. zv. slováckým večírkům, se i ty „břeclavské“ velmi zamlouvají. Vedle přednášek se totiž také zpívá a to s chutí a vytrvale, tak že, jak už to v té slovácké nátuře bývá, končívají „slovácké večírky“ obyčejně teprve kolem půlnoci. Nejsme ovšem ještě tam, kde bychom si přáli býti. Neznáme sice ještě všech 195 písní Bartoš-Janáčkovy „Kytice“, ale známe také mnohé, které tam obsaženy nejsou. A v nouzi o klavírní průvody jiné, spokojiti se musí zpěváci-kolegové s mými. Netřeba proto podotýkat, že Janáčkovy doprovody přicházejí nám velmi vhod. Neboť, co Janáček dovede, zasluhuje poklonu. Krásu jeho hudby vyjadřují nejlépe častá slova účastníků „slováckých večírků“: „Teď nevíme, co máme poslouchat více, zde písně samy, či ty doprovody!“ —

Jest si jen přáti, by další sešity „Kytice“ Janáčkovy nedaly na sebe dlouho čekati, jako se stalo s vydaným teprve nyní sešitem druhým. — Měl bych sice mnoho ještě říci o „Kytici“ Janáčkově, poněvadž však článek tento více plynul ze subjektivního nadšení, ponechávám podrobnější a snad kritičtější rozbor „Kytice“ — zejména po stránce hudební — hlavám povolanějším. —

Že moravské písně národní „znárodní“, zase zdomácní, o tom nepochybuji. Bude to ovšem zásluhou hlavně dvou vzácných pracovníků moravských: Bartoše a Janáčka. Že pak se dílo jejich tím spíše podaří, stane se zajisté v první řadě rázovitými doprovody Janáčkovými.

Všem, kdož chtějí sebe a jiné mile pobavit, kdož chtějí na duši pookřát, svůj hudební sluch zjemnit, sebe a jiné zasvětit v čistou, neposkvrněnou hudbu lidovou, doporučuji co nejvřeleji a co nejdůrazněji „Kytici“ Janáčkovu. — **Akademik.**

DĚTSKÝ KOUTEK.

CHUDÁK KUŘÁTKO!

„Chudák kuřátko,“ lituje náš malý Franda, kdykoliv s chutí pětiletého člověka okusuje smažené kousky kuřete; „zabili kuřátko, chudák kuřátko!“

„To je dobré,“ smějí se děti, „lituje kuřátka, ale obírá je přec!“

„Nejedná hůře,“ pravím, „než my dospělí: topíme uhlím, na němž lpí pot, krev a životy tisíců, již ho dobývají; rozžeháme sirkami, jejichž výrobou lidé strašlivě se zmrzačují; zdobíme se krajkou, zrosenou slzami bledých dívek, vysílených bídou a hladem . . .“

„A nevzpomeneme na ně,“ dodaly děti.

K. P.

MAKSIM GORKIJ

FOMA GORDĚJEV.

Povídka z roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Tenký hlas hlučně a dotklivě řekl:

— Shromáždili jsme se, abychom se poveselili... oddychli sobě....

— Hlupci! — slabě se rozesmál Ježov. — Dobří hlupci! ... Vám je ho líto? Ale víte-li pak, kdo je to? Je to jeden z těch, kteří vám ssají krev...

— Dost, Nikolaji Matvějiči! — vzkřikli na Ježova.

A všichni začali hlučet nevěnujíce mu více pozornosti. Fomovi bylo tak líto kamaráda, že se ani nehněval na něj. Viděl, že tito lidé, hájící jeho od výpadu Ježova, nyní schválně nevěnují pozornosti feuilletonistovi, a chápal, spozoruje-li to Ježov, bolestně že mu bude. A aby odvrátil kamaráda od možné nepříjemnosti, šťuchl jej v bok a řekl, dobromyslně se usmívaje:

— Nu, nadavači... napijeme se, což? A snad bude čas domů?

— Domů? Kde má domov člověk, pro něhož není místa mezi lidmi? — otázal se Ježov, a znova začal křičeti: — Druhové!

Jeho volání utonulo ve všeobecném hovoru bez odpovědi. Tu sklonil hlavu a řekl Fomovi:

— Odejděme odtud!...

— Nu, pojďme... Ač bych já ještě poseděl... Zajímavé je to... Ušlechtile si, čerti, vedou... Bůh je svědek!

— Já nemohu více: je mi chladno... dusno...

— Nu, tedy vzhůru!...

Foma se zdvihl na nohy, sňal čepici, a pokloniv se sazečům, vesele a hlasitě řekl:

— Zaplať Bůh, pánové, za pohoštění! Buďte s Bohem!

Rázem jej obklopili a ozvaly se přemlouvající hlasy.

— Počkejte! Kam pak jdete? Zazpívali bychom si spolu, co?

— Ne, musím jít... tuhle kamarádovi samotnému není volno.. doprovodím ho... Vesele hodujte.

— Ech, kdybyste počkali!... vzkřikl tlustý chlapík a tiše zašeptal: — můžeme jej samotného vyprovodit...

Somohotinář rovněž řekl z ticha:

— Zustaňte zde... My ho doprovodíme do města... a tam posadíme na povoz a — hotovo!

Fomovi chtělo se zůstat a zároveň bál se čehosi. A Ježov zdvihl se na nohy, a zaštípnuv se v rukáv jeho pláště, řekl:

— Po-ojď-me... čert s nimi!

— Na shledanou, pánové! Půjdu! — řekl Foma a šel pryč od nich doprovázen jsa voláním uctivé soustrasti.

— Cha-cha-cha! — rozesmál se Ježov, odešed od hranice asi dvacet kroků. — Doprovázejí se soustrastí a sami jsou rádi, že jsem odešel... Překážel jsem jim, aby se nepřevrátili v dobytek...

— Toť pravda, žes překážel... — řekl Foma. — K čemu rozpřádáš řeči? Lidé ti se shromáždili, aby se poveselili, a ty je obtěžuješ žebroněním... Nudí se při tom...

— Mlč! Ty ničemu nerozumíš! — ostře vzkřikl Ježov. — Myslíš — že jsem opilý? To tělo moje je opilé... ale duše je střízlivá... je vždycky střízlivá a vždycky cítí... O, co je hnusnosti na světě, tuposti, žalnosti! A lidé... ti hloupí, nešťastní lidé...

Ježov stanul, a chopiv se rukama za hlavu, stál asi minutu, potáceje se na nohách.

— Hm — ano-o! — táhle řekl Foma. — Velice jsou nepodobni jeden druhému... Hle, jací jsou tito... Uctiví... Jako nějací páni... A uvažují správně... a vše podobné znají... S porozuměním jednají... A přece jsou to prostě jen — dělníci...

Ve tmě za nimi hlasitě začali zpívati jakousi silnou sborovou píseň. Nevzhledná jsouc zprvu, stále rostla a už rozlila se jako široká, veselá vlna v nočním čerstvém vzduchu nad pustoprázdným polem.

— O Bože můj! — vzdychnuv řekl Ježov se smutkem a tiše. — Čím žíti? K čemu se přilepit duší? Kdo ukojí její žízeň přátelství, bratrství, lásky, práce čisté a svaté...

— Tito prostí rozliční lidé — pomalu a zádumčivě hovořil Foma, neposlouchaje řeči kamarádovy, pohlcen jsa svými myšlénkami, — těm, když se zahledíš na ně — nic není! Ba docela... zajímaví jsou... Mužíci... dělníci.... vezmeme-li je tak prostě... — úplně stejní jsou jako koně. Vezou si, těžce oddychují...

— Všechen náš život vezou na svých hrbech — s podrážděním vzkřikl Ježov. — Vezou jako koně... pokorně, tupě... A ta jejich pokornost je naše neštěstí, naše prokletí...

Foma však, unášeje se svou myšlénkou, usuzoval:

— Vezou, pracují celý život k vůli zblu... A náhle — řeknou něco takového... jakživ toho nevymyslíš... Je zřejmo — že cítí... Hm-ano-o, s nimi býti... je zajímavo...

Ježov, potáceje se, dlouhý čas šel mlčky a náhle jakýmsi temným, škytajícím hlasem, který jako by mu ze života vycházel, jal se zpívati, mávaje ve vzduchu rukou:

„Jsem trpce životem oklamán
a tolik bídy jsem přetrpěl..."

— Jsou to, brachu, mé verše — řekl stanuv a se smutkem potřásaje hlavou! — Jak je to dále? Zapomněl jsem... Mluví se v nich o snech... o sva-

tých a čistých touhách ... jsou udušeny v prsou mých čoudem života ... E-ech!

„A v prsou nikdy neprocitnou
snů roje pochovaných v nich ...“

— Bratře! Tys šťastnější než já, protože jsi — hloupý ... Ale já ...

— Neskuč! — s podrážděním řekl Foma — Ta hle poslouchej, jak zpívají ...

Nechci poslouchat cizích písní ... — odmítavě pohodiv hlavou, řekl Ježov. — Mám svoji píseň ... píseň ztýrané životem duše ...

A zakvílel divokým hlasem:

V duš-ši nikdy nepro-ocitnou
snů roj-je pochova-ných v ní ...
Mn-noho-o jich ta-am!

— Byla celá květnice živých a plamenných snů, nadějí ... Umřely ... svadly a umřely ... Smrt je v srdci mém ... Mrtvoly snů tam hnijí ... o!-o!

Ježov zaplakal, štkaje jako žena. Fomovi bylo ho líto a bylo mu těžko s ním. Netrpělivě trhnuv ramenem jeho řekl:

— Přestaň! Pojdme ... Jaký jsi, brachu, slaboch ...

Chopiv se rukama za hlavu, Ježov vzpřímil sehnuté tělo, vypjal se a znova tesklivě jal se zpívati:

„Mnoho-o jich ta-am!
Sklepení je tam tísní!
V rubášů rythmy jsem je přioděl
A mnoho nad nimi jsem písní
smutečních, hořoplných, pěl!“

— O, Hospodine! — se zoufalstvím vzdychl Foma. — Ustaň ... Pro Kristovo jméno! Vždyť stesk z tebe jde, Bůh je svědkem ...

Z dálky k nim plynula tmou a tichem hlasitá sborová píseň. Kdosi pohvizdoval do taktu nápěvu a tento ostrý, ucho řežící hvizd, předstihoval vlnu silných hlasů. Foma hleděl tam a viděl vysokou a černou stěnu lesa, plamennou, hrající na ní ohnivou skvrnu hranice a mlhavé postavy kolem ní. Stěna lesa byla jako hruď a hranice — jako krvavá rána na ní. Zdálo se, že se hruď chvěje, roníc krev, jež jí polévá horoucími prameny. Obklopeni jsouce hustou tmou se všech stran, lidé na tmavém podkladě lesa zdáli se malincí jako děti, jako kdyby také hořeli, zaliti jsouce plamenem hranice, mávali rukama a zpívali svou píseň hlasitě, silně.

Avšak Ježov, stoje podle Fomy, vzrušeně mluvil k němu:

— Ty poleno necitelné! Proč mne odstrkuješ? Ty musíš poslouchat píseň umírající duše ... a plakat nad ní ... neboť zač jest zraněna a umírá? Táhni pryč ode mne ... pryč! Ty myslíš — že jsem opilý? Já jsem otráven ... táhni pryč. Foma, neodtrhuje zraků od lesa a hranice, tak pěkné ve tmě, odstoupil na několik kroků stranou od Ježova a tiše mu řekl:

— Netrop hlouposti, ... co laješ zbůhdarma?

— Chci zůstat sám a dozpívat svou píseň ...

Nejistými kroky pohnul se rovněž stranou od Fomy a po několika vteřinách jal se znovu křičeti kvílícím hlasem:

„Pěl jsem — a jejich mrtvý sen
již rušit nebudu já víc ...
O, Pane, duši mé dej pokoj jen!
Je chorá, beznadějně stonajíc ...
O, Pane, duši mé dej pokoj jen ...“

Foma otřásl se při zvucích tohoto mračného naříkání a rychle šel po stopách Ježova, avšak dříve, než ho dostihl, malinký feuilletonista hystericky hvízdnuv, přímo prsoma vrhl se na zemi a zakvílel tak žalně a tiše, jako pláčí nemocné děti ...

— Nikolaji! ... — hovořil Foma, pozdvihuje ho za ramena. — Přestaň ... co je to! ... O, Hospodine ... Nikolaji! Dosti ... Což se nestydíš!

Avšak Ježov se nestyděl; bil sebou na zemi jako ryba, právě vytažená z vody, a když Foma ho pozvihl na nohu — [illegible] objal jeho boky tenkýma rukama, a stále plakal ...

— Nu, dobře! — domlouval mu Foma skrze zuby úsilně stisknuté. — Dosti, muj milý ...

A vzrušen jsa utrpením člověka zmučeného tísní života, pln jsa vědomí jeho křivdy, v záchvatu zlé tesknoty, hlubokým a hlučným hlasem zařičel, [illegible]

— Pr-roklat-tci! Buďte prokleti! Počkejte ... i vyzdechnete! Buďte prokleti!

*

— Ljubavko! — řekl jedenkrát Majakin, přišed s bursy domů, — dnes večer se přichystej — ženicha přivezu! Zákusek nám přistroj hezky solidní ... Starého stříbra hodně vystav na stůl ... vázy na ovoce také vylož ... Aby musil zavadit nosem o náš stůl! Ať vidí, co máme, že všecko je vzácnost!

Ljubov sedíc u okna, vyplétala ponožky otcovy, a hlava její byla nízko skloněna nad prací.

— K čemu to všecko, tatínku? — [illegible] a s pocitem pokoření se otázala.

— Inu pro pochutnání ... pro vkus ... A pro pořádek ... Protože — holka není kůň, bez postroje jí neodbudeš ...

Ljubov nervosně pohodila vzhůru hlavou, a odhodivši daleko od sebe práci, všecka jsouc urážkou červená, pohlédla na otce a znova vzavši do rukou punčochy, ještě níže sklonila nad nimi hlavu. Stařík chodil sem tam po pokoji, v starostech poškubuje rukou plamennou svoji bradku, oči jeho hleděly kamsi daleko, a bylo viděti, že se všecek pohroužil v jakousi velikou a složitou myšlénku. Dívka pochopila, že jí nebude poslouchat, a že nechce po-

chopit, jak ponižující jsou pro ni jeho slova. Její romanové sny o muži drahovi, vzdělaném člověku, jenž by čítal spolu s ní rozumné knihy a pomohl by jí probrati se v matných touhách jejích, — byly v ní zdušeny nezlomným rozhodnutím otcovým vdáti ji za Smolina, byly ubity, rozložily se a zůstaly seděti v duši její jako hořká ssedlina. Uvykla hleděti na sebe jako na něco lepšího a vyššího než obyčejné děvče kupecké třídy — děvče prázdné a hloupé, jež myslí jenom na strojení a vdává se vždycky jen podle rozpočtů rodičů a zřídka ze svobodného puzení srdce. A hle, nyní se sama vdává jen proto — že již je čas, a proto ještě, že otec její potřebuje zetě, nástupce v obchodech. A otec patrně myslí, že sama o sobě sotva jest schopna přivábiti pozornost mužovu, a zdobí ji proto stříbrem. Vzrušena jsouc, pracovala nervosně, bodala se do prstů, lámala dráty, ale mlčela, dobře vědouc, že všecko, co může říci, — srdce otcovo neuslyší.

A stařík stále chodil sem tam po pokoji a brzo polohlasem si prozpěvoval žalmy, brzo důtklivě poučoval dceru, jak se musí chovat před ženichem. A zároveň cosi vypočítával na prstech, chmuřil se a usmíval se...

— Hm... tak to jest!... Suď mne, Bože, a rozsuď při moji... od člověka nespravedlivého a lstivého vysvoboď mne... Hm, ano-o!... Matčiny smaragdy navlékni, Ljubov...

— Dosti, tatínku! — zvolala dívka teskllivě. — Nechejte mne, prosím vás...

— Ale nevzpouzej se! Věz, poslouchej, čemu tě učím...

A znova se pohrouzil do svých rozpočtů, přimhuřuje zelené oči a hraje sobě prsty před tváří.

— Třicet pět procent zisku... hm... šibal-chlapec... Sešli světlo Své a pravdu Svoji...

Tatínku! — unyle a s bázní zvolala Ljubov.

— Co je?

— Vy... vám se líbí?

— Kdo?

— Smolin...

— Smolin?... Hm — ano... je — šelma... je řádný chlapík... do-obrý kupec! Nu a — já jdu... Tak hleď se tedy... ozbroj se...

Zůstavši osamotě, Ljubov odhodila práci, a opřevši se o lenoch křesla, těsně sevřela oči. Pevně semčené ruce její ležely na kolenou a prsty jejich chrupaly. Plna jsouc hořkosti z uražené samolibosti, cítila řezavý strach z budoucnosti a beze slov se modlila:

— O Bože muj! O Hospodine!... Kéž by byl pořádným člověkem!... Učiň, aby byl pořádný... srdečný... O Bože! Přichází muž jakýs, hledí na tebe... a na dlouhá léta béře sobě... jestliže se mu zalíbíš! Jak je to hanby plné... strašné... Bože můj, Bože! Kdybych já mohla... utéci! Poraditi se s někým kdybych mohla... co dělat? Kdo je to? Jak poznati jej? Nic nemohu dělat! A myslila jsem... tolik myslila! Četla... K čemu jsem četla? K čemu musím znát, že lze žít jinak... tak, jak já nemohu? A... možná, kdyby nebylo knih... žilo by se mi lehčeji... prostěji... Jak je to mučivé všecko! Jak jsem já lítosti hodná... nešťastná... Samotná jsem... Taras aspoň kdyby tu byl...

Při vzpomínce na bratra cítila ještě více svou křivdu, ještě více jí bylo líto sebe. Napsala Tarasovi dlouhý jásavý list, v němž mluvila o své lásce k němu, o svých nadějích v něj; žadonila bratra, aby co nejdříve přijel shledati se s otcem, rýsovala mu plány společného žití, ujišťovala Tarasa o tom, že otec jest rozumná hlava, a že je s to, aby pochopil všecko, vyprávěla o jeho osamělosti, u vytržení líčila jeho schopnost života a zároveň též si stěžovala na jeho chování k ní.

Dva týdny s chvěním čekala na odpověď, a když, obdrževši ji, přečetla ji — tu se rozplakala až hystericky radostí a spolu sklamáním. Odpověď byla suchá a krátká; Taras v ní oznamoval, že za měsíc bude za obchody na Volze a neopomine zajíti k otci, nemá-li stařík skutečně nic proti tomu. List byl studený jako kus ledu; se slzami několikrát jej přečetla a mačkala jej a chumlala, avšak nebyl tím vroucnější a jenom se promočil. Z lístečku drsného poštovního papíru, popsaného velikým, pevným písmem, jako by na ni hleděla svraštělá, nedůvěřivě nachmuřená tvář, hubená a hranatá, jako tvář otcova.

U Jakova Tarasoviče list synův vzbudil jiný dojem. Zvěděv, že Taras dopsal, stařík všecek se zachvěl a oživeně, s jakýmsi zvláštním jemným úsměvem, spěšně se obrátil k dceři:

— Nu, tedy, tak podej jej sem! Ukaž jej! Che! Přečteme sobě, jak moudré hlavy píší.. Kde pak jsou brejle? Hm... „Drahá sestro!“ Hm — ano...

Stařík se zamlčel; když přečetl pro sebe poslání synovo, položil je na stůl, a vysoko pozdvihnuv obočí, s udivenou tváří prošel se po pokoji. Potom znova přečetl list; zamyšleně poklepal prsty po stole a pronesl:

— Nic nevadí... psaní je promyšlené... beze zbytečných slov... Co tedy? Snad že opravdu se utužil člověk na mraze... Mrazy jsou tam zlé... Nechať přijede... podíváme se... Věc je zajímavá... Hm — ano... V žalmě Davidově o záhadách synových řečeno: když odplatíš nepříteli mému zpět... zapomněl jsem, jak je to dále...

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 14. září 1902. Číslo 50. a 51.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

DÁMA SE PSÍČKEM.

Povídka A. Čechova. Přeložil V. Prach.

I.

Pravili, že na nábřeží objevila se nová osobnost: dáma se psíčkem. Dmitrij Dmitrič Gurov, jenž ztrávil v Jaltě již čtrnáct dní a zvykl tam, také se začal zajímati o nové osobnosti. Sedě v pavilonĕ u Verna, viděl, jak po nábřeží přešla mladá dáma, blondýnka, nevysokého vzrůstu, v baretu a za ní běžel špic.

A potom ji potkával v městském sadě a na squaru, několikráte za den. Procházela se sama, stále v témž baretě, s bílým špicem; nikdo nevěděl, kdo je, i nazývali ji prostě jen: dáma se psíčkem.

— Je-li zde bez muže a beze známých — uvažoval Gurov, — nebylo by hloupé, seznámiti se s ní.

Jemu nebylo ještě čtyřicet, měl však již dceru dvanáctiletou i dva syny gymnasisty. Oženili ho záhy, když byl ještě studentem druhého roku, a nyní se žena zdála o půl druha roku starší než on. Byla to žena vysoká, s temným obočím, přímá, vážná, solidní, a jak sama se nazývala, myslící. Mnoho četla, v dopisech nepsala jer, jmenovala muže ne Dmitrij, nýbrž Dimitrij, a on potají pokládal ji za obmezenou, malého rozhledu, nevynikající, bál se jí a nerad býval doma. Zrazovati ji začal již dávno, zrazoval ji často, a patrně proto se o ženách vyjadřoval skoro vždy špatně, a když se mluvilo o nich za jeho přítomnosti, tehdy je nazýval takto:

— Nižší rasa!

Zdálo se mu, že je s dostatek poučen hořkou zkušeností, aby je mohl nazývati, jak mu libo, přece však bez „nižší rasy“ nemohl by obstáti ani dva dni. Ve společnosti mužů se nudil, nebyl ve své kůži, s nimi byl nemluvný, chladný, když však se nacházel mezi ženami, tehdy cítil se svoboden a věděl, o čem mluviti s nimi a jak se chovati; ano i mlčet mu s nimi bylo lehko. V jeho zevnějšku, v povaze, v celé jeho přirozenosti bylo cosi vábivého, nepostižného, co mu nakloňovalo ženy, lákalo je; on věděl o tom, a jeho samého rovněž jakási síla vlekla k nim.

Zkušenost mnohonásobná, vskutku, hořká zkušenost naučila ho dávno, že každé sblížení, které zprvu tak příjemně působí rozmanitost v žití a zdá se milou a lehkou příhodou, u pořádných lidí, zvláště u Moskevců, těžkopádných, nerozhodných, nezbytně vzrůstá v celou záhadu, složitou neobyčejně, a postavení na konec stává se tíhotné. Leč při každém novém setkání se zajímavou ženou tato zkušenost jaksi prchala z paměti, a chtělo se žíti, i vše se zdálo tak prosté a zábavné.

I tak onehdy v podvečer seděl při obědě v sadu, a dáma v baretu přiblížila se, nespěchajíc, aby zaujala sousední stůl. Její výraz, chůze, šat, účes mu pravily, že je z pořádné společnosti, vdaná, v Jaltě poprvé, a že se jí zde stýská... V povídání o nečistotě zdejších mravů jest mnoho nepravdy, povrhoval jím a věděl, že taková povídání většim dílem jsou skládána lidmi, kteří sami by ochotně hřešili, kdyby uměli, leč když dáma usedla k sousednímu stolu tři kroky od něho, vzpomněl si na tato povídání o lehkých vítězstvích, o vyjížďkách do hor, a svůdná myšlénka o brzkém, chvilkovém poměru, o románě s neznámou ženou, jejíhož jména ani příjmení neznáš, najednou jím ovládla.

Laskavě přivábil k sobě špice, a když ten přišel, pohrozil mu prstem.

Špic zavrčel. Gurov opět pohrozil.

Dáma naň vzhlédla a ihned sklopila oči.

— On nekouše, — řekla a začervenala se.

— Mohu mu dát kost? — a když ona přisvědčivě kývla hlavou, otázal se přívětivě:

— Dlouho je to již, co jste přijela do Jalty?

— Pět dní.

— A já zde již trávím druhý týden.

Pomlčeli chvíli.

— Čas ubíhá bystře, a přece je zde taková dlouhá chvíle, — řekla, nehledíc naň.

— To jen ze zvyku se takto mluví. Krajan si žije doma kdesi v Bělevě nebo Žizdře — a není mu dlouhá chvíle, ale když přijede sem: „Ach, dlouhá chvíle, ach, toho prachu!“ Myslil bys, že z Granady přijel.

Zasmála se. Potom oba jedli dále mlčky, jako neznámí: po obědě však vyšli spolu — a začal žertovný, lehký hovor lidí svobodných, spoko-

jenych, jim všecko je jedno, ať by šli kamkoli, mluvili o čemkoliv... Procházeli se a hovořili o tom, jak podivně jest osvětleno moře; voda byla šeříkové barvy, takové měkké a teplé, a po ní od měsíce běžel zlatý pruh. Hovořili o tom, jak dusno je po horkém, dni. Gurov vyprávěl že je Moskvan, vzdělaný filolog, slouží však v bance; chystal se kdysi zpívati v privátní opeře, leč nechal toho, má v Moskvě dva domy... A od ní zvěděl, že vyrostla v Petrohradě, vdala se však do S., kde žije již dvě léta, že ztráví v Jaltě ještě as měsíc a za ní, snad, přijede její muž, jemuž se také chce oddechu... Nikterak nedovedla vysvětlit, kde slouží její muž — v gubernském úřadě, či v gubernské zemské správě, a to jí samotné bylo k smíchu. A zvěděl ještě Gurov, že se jmenuje Anna Sergějevna.

Potom doma v pokoji svém přemýšlel o ní, o tom, že se zítra najisto s ní potká. Tak musí býti. Uléhaje, vzpomněl si, že ona ještě tak nedávno byla institutkou, učila se, právě tak jako nyní jeho dcera, vzpomněl si, kolik ještě nesmělosti, hranatosti bylo v jejím smíchu, v hovoru s neznámým, — patrně že poprvé byla sama za svého života v takovém okolí, kdež za ní lidé chodí a na ni hledí a hovoří s ní jen s jediným tajným cílem, o němž ona nemůže tušení míti. Vzpomněl si na její tenkou, slabou šíji, spanilé, šeré oči.

„Cosi v ní jest přece jen lítostného“, — pomyslil si a již byl v prvním spánku.

II.

—Minul týden od seznámení. Byl sváteční den. V pokojích bylo dusno, na ulicích však vichrem vznášel se prach, uletovaly klobouky. Celý den chtělo se píti, a Gurov často vstupoval do pavilonu a nabízel Anně Sergějevně brzo vody se syrupem, brzo mraženého. Nebylo kam se uchýliti.

Z večera, když se poněkud utišilo, šli na molo, aby se podívali, jak přijede parník. U přístavu bylo mnoho obecenstva, sešli se, aby kohosi uvítali, drželi kytice. A zde zřetelně bily do oči dvě zvláštnosti vznešené jaltské společnosti: obstárlé dámy byly oblečeny jako mladé, a bylo mnoho generálů.

Po vlnění na moři parník přijel pozdě, když už zapadalo slunce, a než přistál k molu, dlouho se obracel. Anna Sergějevna hleděla lorgnetem na parník a na pasažéry, jako by hledala známých, a když se obracela ke Gurovu, tehdy jí oči zářily. Mnoho hovořila a otázky její byly úsečné, a ona sama ihned zapomínala, nač se ptala; potom ztratila v zástupu lorgnet.

Vystrojený zástup se rozcházel, již nebylo viděti tváří, vítr utichl zcela, a Gurov i Anna Sergějevna stáli, právě jakoby čekali, nesestoupí-li ještě kdo s parníku. Anna Sergějevna již mlčela a voněla ke květům, nehledíc na Gurova.

— K večeru nastala lepší pohoda. — pravil. — Kam nyní půjdem? Neměli bychom si někam vyjet?

Neodpověděla.

Tehdy on upřeně pohlédl na ni a náhle ji objal a políbil na rty a jej ovanula vůně a vláha květin, i v touž chvíli se bázlivě ohlédl: neviděl-li kdo?

— Pojďme k nám... — pronesla tiše.

A oba šli bystře.

V pokoji jejím bylo dusno, páchly tam voňavky, které koupila v japonském skladě. Gurov, hledě teď na ni, myslil si: jaká jen nebývají v životě setkání! Z minulých dob uchoval si vzpomínku na bezstarostné, dobromyslné ženy, veselé láskou, vděčné jemu za štěstí, třeba že dosti krátké; i na takové, — jako na příklad jeho žena, — které milovaly bez upřímnosti, se zbytečnými hovory, manýrovitě, s hysterií, s takovým výrazem, jakoby to byla ne láska, ne vášeň, nýbrž cosi významnějšího, i na takové dvě — tři, velice spanilé, chladné, jimž náhle probleskoval v tváři dravý výraz, upřímná touha vzít, vychvátit životu více, než může dát, a byly to ženy nikoliv prvního mládí, kaprizní, nerozvažující, pánovité, nerozumové, a když Gurov k nim v lásce chladl, tehdy krása jejich budila v něm nenávist a krajky na jejich prádle jevily se mu tehdy podobnými šupinám hadím.

Zde však stále táž nesmělost, hranatost nezkušeného mládí, nemotorný cit; i měl dojem roztržitosti, jako kdyby někdo byl z nenadání zaklepal na dvéře...

Anna Sergějevna, tato „dáma se psíčkem“, na to, co se stalo, hleděla jaksi zvláštně, zrovna jako na svůj pád, — tak se zdálo, a to bylo podivné a nevhodné. Rysy její zmalátněly, povadly a po stranách tváře visely dlouhé vlasy, zvážněla a zamyslila se v unylé poze, právě jako hříšnice na starobylém obraze.

— Není to pěkné, — pravila. — Vy teď první si mne nevážíte.

Na stole v pokoji ležel arbuz. Gurov si odkrojil skrojek. A minulo při nejmenším půl hodiny v mlčení.

Anna Sergějevna byla unášející, vanula z ní čistota pořádné, naivní, málo zkušené ženy; jediná svíce, hořící na stole, jedva osvětlovala její tvář, bylo však viděti, že v duši jí není dobře.

— Proč bych si tebe mohl přestat vážit? — otázal se Gurov. — Ty sama nevíš, co pravíš.

— Nechť mi Bůh odpustí! — pravila a oči se jí zalily slzami. — To se nikdy víc nebude opakovat, přísahám.

— Ty zrovna se ospravedlňuješ.

— Musíte mne vyslechnout, vylíčím vám, od čeho se to stalo.

— Mně ničeho netřeba vědět, naprosto ničeho!

— Ale dovolte mi vypovědět, mně bude lehčeji...

— Později, miloušku! — pravil a opravil její vlasy. — Nač dělati takovou vážnou, rozumnou tvář? Jeť to, odpusť, až trochu nerozumné, poněvadž to neodpovídá okolnostem.

— Ne, vy mne musíte vyslechnout. Prosím vás. Řekla jsem vám již, že jsem se provdala a jela s mužem do S. Žijí i jiné v provincii, proč bych nežila já? Avšak mně se S. zprotivilo od prvního týdne; když vyhlédnu oknem, tam šedý plot, dlouhý, šedý plot, — o, Bože můj! Uléhala jsem v devět hodin ke spánku, a v tom byla jedině zábava, že ve tři hodiny byl oběd, a v devět — se chodilo spát. Můj muž jest možná čestný, dobrý člověk, ale je přece jen lokaj! Nevím, co dělá tam, kde slouží, vím jenom, že je lokaj. Bylo mi, když jsem se za něho vdala, dvacet let, mne mučila zvědavost, chtělo se mi něčeho lepšího; jest přece, — říkala jsem si, — jiný život. Chtělo se života užít! Užít a užít... Zvědavost mne žehla... vy toho nechápete, leč klnu se Bohem, nebyla jsem již sebe mocna, se mnou se cosi dělo, nebylo mne lze udržet, řekla jsem mužovi, že jsem nemocna a jela jsem sem.. I zde jsem chodila, jako v úžehu, jako šílená, ... i ejhle, stala se ze mne bídná, podlá ženská, kterou každý může opovrhovati.

Gurovu bylo již nudné poslouchání, dráždil ho naivní ton, toto pokání, takové nenadálé a nemístné, že, kdyby neviděl člověk slz, byl by si mohl pomyslit, že žertuje nebo hraje divadlo.

— Já nerozumím, — pravil tiše, — co vlastně chceš?

Ukryla tvář na jeho prsou a přitiskla se k němu.

— Já cítím, že jste dobrý, že jste hodný člověk, — pravila. — Znám vás málo, leč, nevím sama proč, zdáte se mi takový dobrý, pořádný, rozumný, vy nejste takový jako všichni a pochopíte mne. Věřte, věřte mi, prosím vás... Já miluji čestný, čistý život, a hřích se mi hnusí, já sama nevím, co dělám. Prostí lidé praví: zlý duch zmámil. Také já mohu o sobě nyní říci, že mne zmámil zlý duch.

— Dosti, dosti... — jektal on.

Hleděl jí v nehybné, uděšené zraky, líbal ji, mluvil tiše a laskavě, a ona ponenáhlu se upokojovala a veselost se k ní vrátila; jali se oba smát. Potom se oblekli a vyšli.

Na nábřeží nebylo ani duše, město se svými cypřiši mělo naprosto mrtvé vzezření, leč moře ještě šumělo a bilo o břehy; jediná bárka se kolébala na vlnách a na ní ospale mrkala svítilna.

Našli izvoščíka a jeli do Oreandy.

— Právě jsem dole v předsíni zvěděl tvé příjmení: na desce stojí napsáno von Dideritz, — řekl Gurov. — Tvůj muž je Němec?

— Není, děd jeho, myslím, byl Němec, ale on sám je pravoslavný!

V Oreandě seděli na lavičce, nedaleko od chrámu, hleděli dolů na moře a mlčeli. Jaltu bylo sotva viděti skrze ranní mlhu, na vršinách hor nehybně stály bílé oblaky. Listí se nehýbalo na stromech, křičely cikády a jednotvárný, temný šumot moře, doléhající z dola, vyprávěl o klidu, o věčném spánku, který nás čeká... Tak to šumělo dole, když ještě nebylo Jalty ani Oreandy, nyní šumí a bude šuměti stejně lhostejně a hluše, až nás nebude. A v této setrvačnosti, v naprosté lhostejnosti vůči životu a smrti každého z nás, kryje se možná záruka našeho věčného spasení, neustálého pohybu života na zemi, neustálé zdokonalosti. Sedě podle mladé ženy, která při svítání zdála se tak krásná, upokojen jsa a okouzlen tímto pohádkovým okolím — moře, hor, oblak, širého nebe, Gurov přemýšlel o tom, jak v podstatě, když se člověk vmyslí, všecko je spanilé na tomto světě, kromě toho, co sami myslíme a konáme, když zapomínáme na svou důstojnost lidskou...

Přiblížil se nějaký člověk, — patrně hlídač, — pohleděl na ně a odešel. I tato podrobnost zdála se tak tajemná a rovněž krásná. Viděti bylo, jak připlul parník z Feodosie, osvětlený ranní září, již beze světel.

— Je rosa na trávě, — pravila Anna Sergějevna, po dlouhém mlčení.

— Ano. Čas domů.

Vrátili se do města.

Potom každého dopoledne se potkávali na nábřeží, snídali spolu, obědvali, procházeli se, těšili se u vytržení z moře. Ona si stýskala, že špatně spí a že jí horečně bije srdce, kladla stále tytéž a tytéž otázky, vzrušována jsouc brzy řevnivostí, brzo strachem, že si jí nedosti váží. A často na squaru nebo v parku, když poblíž nikoho nebylo, on náhle ji přitahoval k sobě a líbal vášnivě. Úplná prázdeň, tyto polibky uprostřed bílého dne, s ohlížením a bázní, aby jich nikdo jen neviděl, žár, vůně moře a neustálé míhání lenošných, vystrojených, sytých lidí jakoby ho byly obrodily; vyprávěl Anně Sergějevně o tom, jak jest krásná, jak jest svůdná, byl netrpělivě vášnivý, neodstupoval od ní ani na krok, ona pak často se zamýšlela a stále ho prosila, aby se přiznal, že si jí neváží, ani trochu ji nemá rád a vidí v ní jen špatnou ženskou. Skoro každý večer, pozdě již, vyjížděli někam za město, do Oreandy nebo k vodopádu; a vycházky se dařily, dojmy beze změny stále byly znamenité, velikolepé, Gurov se sytil rozkoší, třeba že poznával, že tyto dojmy mu k ničemu nejsou, naprosto jich není třeba, poněvadž život jeho nebyl ani krásný, ani

velkolepý, a ani nebylo touhy, aby takový kdysi byl.

Čekali, že přijede muž. Leč přišel od něho list, v němž ohlašoval, že ho rozbolely oči, a prosil ženu, aby se co nejdříve vrátila domů. Anna Sergějevna měla na spěch.

— Toť dobře, že odjíždím, — pravila Gurovu. — Toť sám osud. Ještě chvílečku, a byla bych uchvácena vámi doopravdy. Jste takový dobrý, takový milý, podivuhodný, vzácný člověk, vás je tak lehko si zamilovat! Leč k čemu láska? Rozbila by můj život. Milovati vás tajně, skrývati se přede všemi — což není to hrozné?

Odjela koňmo, a on ji provázel. Jeli celý den. Když usedla do vozu kurýrního vlaku a zavznělo druhé zvonění, pravila mu:

— Dovolte, pohlédnu ještě na vás... Pohlédnu ještě jednou. Tak.

Neplakala, byla však smutná, jako chorobná, a tvář její se chvěla.

— Budu na vás myslit... vzpomínat, — pravila. — Bůh s vámi, buďte s Bohem. Nevzpomínejte zlým. Loučíme se navždy, je tomu tak třeba, poněvadž se nesmíme více scházet. Nu, Bůh s vámi.

Vlak odjel rychle, jeho světla brzo zmizela a za minutu již nebylo slyšeti šumu, jakoby se vše schválně bylo smluvilo, aby přetrhlo se co nejdříve to sladké zapomenutí, ten nerozum. A zůstav samoten na peroně a hledě do temné dálky, Gurov slyšel hlasy cvrčků a hukot telegrafních drátů s takovým citem, jakoby právě byl ze sna procitl. A přemýšlel o tom, že v jeho životě byla opět jedna událost nebo příhoda, a také se skončila a zbyla jedině vzpomínka... Byl rozrušen, smuten a pociťoval jistou lítost, že tato mladá žena, s níž více již nikdy se neuvidí, nebyla s ním šťastna; byl přívětiv k ní a srdečný, přece však v jednání s ní, v jeho tónu a lichoceních míhal se jako stín lehký posměšek, hrubá vypjatost šťastného muže, který krom toho skoro dvakráte byl starší než ona. Po všechen čas nazývala ho dobrým, neobyčejným, vznešeným: patrno, že se jí jevil ne tím, čím vskutku byl, bezděky tedy ji klamal a nyní mu bylo nevolně.

Zde na stanici již páchlo to podzimkem, večer byl chladný.

„Č a s i m n ě n a s e v e r“, — pomyslil si Gurov, odcházeje s perronu. — „Už je čas.“

III.

Doma v Moskvě bylo již vše jako v zimě, topilo se v kamnech i z rána, když děti se chystaly do gymnasia a pily čaj, bylo temno a chůva na chvíli rozsvěcovala světlo. Již začínaly mraky. Když padá první sníh, v první den jízdy na saních, milo je viděti bílou zemi, bílé střechy, dýše se měkce, junácky, a v tu dobu vzpomíná člověk na mladá léta. Staré lípy a břízy, bílé jíním, mají dobromyslný výraz, jsou bližší srdci, než cypřiše a palmy, a u nich již nechce se myslit na hory a moře.

Gurov byl Moskvan, vrátil se do Moskvy v krásný, mrazný den, a když navlékl kožich a teplé rukavice a prošel se po Petrovce, a když v sobotu večer uslyšel znění zvonů, tu nedávná vyjížďka i místa, v nichž dlel, pozbyly proň všeho kouzla. Láteřil na Krym, na Jaltu, Tatary, ženy, ujišťoval, že Švýcary jsou lepší. Pomaličku ponořil se v moskevský život a měl již potyčky s nájemníky, domovníky, policií, dychtivě pročítal troje noviny denně a potom říkal, že nečte moskevských novin ze zásady. Jeho již táhlo vše do restaurantů, klubů, na zvané obědy, jubilea; lehká, bezstarostná nálada a cit osobní svobody zmizely a jemu již lichotilo, že u něho bývají známí advokáti, a že v doktorském klubu hraje v karty s professorem. Již dovedl snísti celou porci smažené seljanky a kdyby Anna Sergějevna viděla, jak vychází z restaurantu červený, zamračený, nespokojený, snad by byla pochopila, že v něm není nic vznešeného a neobyčejného...

Zdálo se mu, že mine nějaký měsíc, a Anna Sergějevna také se pokryje v jeho paměti mrakem a jenom zřídka se mu zjevovat bude ve snách s unášejícím úsměvem, jako se zjevovaly jiné. Leč minulo přes měsíc, nastoupila hluboká zima, ale v paměti všecko bylo jasno, jakoby se byl rozloučil s Annou Sergějevnou teprve včera. A vzpomínky planuly stále šilněji. Doléhaly-li ve večerním tichu do jeho kabinetu hlasy dětí, chystajících své úlohy, slyšel-li romanci nebo harmonium v restaurantě, nebo k komíně vyla metelice, vstávalo k životu v paměti vše: i to, co na molu bylo, i ranní jitro s mlhou na horách, i parník z Feodosie, i polibky. Dlouho chodil po pokoji a vzpomínal, a usmíval se, a potom vzpomínky přecházely v blouznění, a minulost v mysli se mísila s tím, co bude. Anna Sergějevna nebyla s ním ve snách, nýbrž šla za ním všude jako stín a sledovala ho. Zavřev oči viděl ji jako živou a zdála se mu spanilejší, mladší, něžnější, než byla; i sám on se zdál sobě lepší, než byl tehdy v Jaltě. Ona za večerů hleděla naň z knižní skříně, z krbu, z kouta, slyšel její dech, laskavé šustění jejího šatu. Na ulici sledoval pohledem ženy, hledal, není-li podobné k ní...

A již ho trýznila silná touha sděliti se s někým svými vzpomínkami. Leč doma nebylo lze mluvit o své lásce, a kromě domu — nebylo s kým. Nebude přece mluviti s nájemníky, ani v bance. A o čem mluvit? Což on miloval tehdy? Což bylo něco spanilého, poetického, nebo poučného, nebo prostě zajímavého v jeho poměru k Anně Sergějevně?

A když se musilo mluvit neurčitě o lásce, o ženách, mluvíval dlouho, prosil, aby někdo zazpíval něco, sám zpíval, a nikdo se nedohadoval, oč jde, a jen žena pohybovala svým temným obočím a říkala:

— Tobě, Dimitriji, naprosto se nehodí úloha proroka.

Jedenkrát v noci, vycházeje z doktorského klubu se svým spoluhráčem, úředníkem, nezdržel se a řekl:

— Kdybyste věděl, s jakou okouzlující ženou jsem se seznámil v Jaltě!

Kdy?

— Tento podzim. Nelze říci, že by byla obzvláště krásná, ale dojem vzbudila ve mně nepřekonatelný. Doposud sám nejsem svůj.

Úředník sedl do saní a vyjel, pojednou se však obrátil a zvolal:

— Dmitriji, Dmitriči!

— Co?

— Měl jste pravdu včera: kaviár nebyl čerstvý!

Tato slova, taková obyčejná, Bůh ví proč, pojednou vzbouřila Gurova, zdála se mu ponižující, nečistá... Jaké to divoké povahy, jaké tváře! Jaké to nesmyslné noci, jaké nezajímavé, bez půvabu dni! Zuřivá hra v karty, opilství, obžerství, neustálé hovory stále o tomtéž! Zbytečné námahy a hovory stále o jednom a témž ubírají nejlepší díl času, a konec konců zbývá jakýsi komolý, bezkřídlý život, jakási motanice, a ujít a utéci není možno, zrovna jako bys seděl v blázinci nebo v arestantské rotě!

Gurov nespal celou noc a potom celý den ztrávil bolením hlavy. A v následující noci spal špatně a stále seděl v posteli a přemýšlel, nebo chodil z kouta do kouta. Děti ho omrzely, banka ho mrzela, nechtělo se nikam vyjíti, o ničem mluviti. A v uších se rozléhala slova:

— Kaviár nebyl čerstvý!

V prosinci o svátcích vybral se na cestu a řekl ženě, že jede do Petrohradu pracovat pro jednoho mladého člověka — a odjel do S. Proč? Sám ani nevěděl dobře. Chtělo se mu vidět se s Annou Sergějevnou a pohovořit si, umluvit schůzku, je-li možno.

Přijel do S. z rána a najal si v hostinci nejlepší pokoj, kde celá podlaha byla pokryta šedým vojanským suknem a na stole stál kalamář, šedivý od prachu, s rytířem na koni, jenž měl zdviženou ruku s kloboukem a hlavu uraženu. Švýcar vrátný podal mu potřebné zprávy; von Dideritz bydlí v Starohrnčířské ulici, ve vlastním domě — je to nedaleko od hostince, žije si znamenitě, v bohatství, má své koně, všichni ho znají v městě. Švýcar vyslovoval takto: Dydyrič. Gurov zvolna šel do Starohrnčířské ulice, našel dům. Skutečně, právě naproti domu táhl se plot, šedivý, dlouhý, s hřeby.

— Ano, od takového plotu utečeš — myslil si Gurov, hledě do oken. Uvažoval, že dnes je den úředních prázdnin a muž je patrně doma. Ale vše jedno, bylo by beztaktní, vejít do domu a způsobit hluk. Poslati dopis — třeba se dostane do rukou mužovi, a potom se může všechno zkazit. Nejlépe spolehnout na náhodu. Chodil stále po ulici a okolo plotu a stále vyčkával tuto náhodu. Viděl, jak do vrat vešel žebrák a vyřítili se na něj psi, potom, asi za hodinu, slyšel hru na royalu, a zvuky doletovaly k němu nejasné, slabé. Patrně Anna Sergějevna hrála. Parádní dveře se pojednou otevřely a z nich vyšla jakási stařenka a za ní běžel známý bílý špic. Gurov chtěl zavolati psíčka, avšak pojednou mu zabušilo srdce a on ve vzrušení nemohl vzpomenout, jak volají špice.

Chodil a stále větší nenávist cítil k šedému plotu, a již přemýšlel s rozechvěním, že Anna Sergějevna naň zapomněla a snad se baví s jiným, a je to tak přirozeno u mladé ženy, která je nucena z jitra do večera viděti tento proklatý plot. Vrátil se do svého pokoje a dlouho seděl na divanu, nevěda, co dělat, potom obědval, potom dlouho spal.

— Jak je to vše hloupé a neklidné — myslil si, procitnuv a hledě do temných oken; byl již večer. — Tak jsem se vyspal, a k čemu? Co budu teď v noci dělat? — Seděl na posteli, pokryté lacinou šedou, jako v nemocnici, pokrývkou, a trýznil se s hněvem:

— Tady máš dámu se psíčkem... Tady máš příhodu... Tady si seď!

Ještě z rána na nádraží padl zrak jeho na návěští s velikými písmeny: dávala se poprvé „Gejša“. Vzpomněl na to a jel do divadla.

— Dost možná, že bývá na prvních představeních — myslil si.

Divadlo bylo plno. I tu, jako vůbec ve všech gubernských divadlech, byla tma nad lustrem, s šumem se hemžila galerie; v první řadě před počátkem představení stáli zdejší šviháci, založivše ruce nazad; i zde v gubernátorské loži na prvním místě seděla gubernátorova dcera v boa, a sám gubernátor skromně se ukrýval za portiérou i bylo viděti jen jeho ruce; houpala se opona, v orchestru dlouho ladili. Všechen čas, pokud obecenstva vcházelo a usedalo na svá místa, Gurov dychtivě hledal očima.

Vešla i Anna Sergějevna. Usedla ve třetí řadě, a když Gurov pohleděl na ni, srdce se mu sevřelo, a on pochopil, že v celém světě není teď pro něho bližší, dražší, důležitější hlavy: ona, tratící se v provinciálním zástupu, ta malinká žena, ničím nenápadná, s vulgárním lorgnetem v rukou, plnila nyní všechen jeho život, byla jeho hořem, radostí, jediným štěstím, jakého si nyní přál; a při zvucích špatného orchestru, cha-

trnyčí v sedmek. Neusli přemýšlel o tom, jak jest krásná. Přemýšlel o své lásce a blouznil.

Spolu s Annou Sergějevnou vešel a usedl opodál mladý člověk s nevelikými licousy, velice vysoký, nahrbený; při každém kroku kýval hlavou, a zdálo se, stále se ukláněl. Patrně to byl muž, kterého ona tehdy v Jaltě, v záchvatu hořkého citu, nazvala lokajem. A v pravdě, v jeho dlouhé postavě, licousech, v nevelké lysině bylo cosi lokajsky skromného, usmíval se sladce, a v knoflíkové dírce se mu blyštěl nějaký učený odznak, jako lokajské číslo. V první přestávce muž šel si zakouřit, ona zůstala v křesle. Gurov, jenž seděl rovněž v parteru, přistoupil k ní a řekl třesoucím se hlasem, usmívaje se s úsilím:

— Buďte zdráva!

Vzhlédla naň a zbledla, potom ještě jednou vzhlédla s hrůzou, nevěříc zrakům, a pevně stiskla v rukou najednou vějíř i lorgnet, patrně bojujíc s sebou, aby neupadla do mdlob. Oba mlčeli. Ona seděla, on stál, uděšen jsa jejím zmatkem, neodvažuje se usednout vedle. Zazvučely laděné housle a flétna, bylo mu náhle strašně, zdálo se, že ze všech loží na ně hledí. Tu ona však vstala a spěšně šla ke vchodu; on za ní, a oba šli bez myšlénky, po korridorech, po schodech, brzy stoupajíce vzhůru, brzo dolů, a míhali se jim před očima jacísi lidé v soudních, učitelských i zemských uniformách, a všichni s odznaky; míhaly se dámy, kožichy po věšácích, dul průvan, obklopuje zápachem tabákových oharků. A Gurov, jemuž silně bušilo srdce, přemýšlel:

— Jak je to mučivé, těžké! O, Hospodine! A k čemu ti lidé, ten orchestr...

A v tu minutu náhle si vzpomněl, jak tehdy u večer na stanici, provázeje Annu Sergějevnu pravil si, že vše jest skončeno a oni nikdy se neuvidí. Leč, jak daleko bylo ještě do konce!

Na nízkém, ponurém schodišti, kde bylo napsáno: „Vchod do amfitheatru", stanula.

— Jak jste mne poděsil! — řekla, těžce dýšíc, stále ještě velice bledá, ohromená. — O, jak jste mne poděsil! Jsem sotva živa. Proč jste přijel? Proč?

(Dokončení.)

V. VERESAJEV.

LÉKAŘOVY ZÁPISKY.

(Pokračování.) **Překládá dr. Zd. Foustka.**

Ale zde jest zajímava i druhá otázka: jak musil býti veliký strach matčin před otevřením mrtvoly, když se odhodlala dáti v sázku i život svého dítěte, aby mu unikla! Lékař, který měl službu, nebyl zajisté člověk „divoký" ani „ukrutný"; ale je charakteristické, že mu ani na mysl nepřišlo to nejpřirozenější východisko: zavázati se matce, že neotevrou těla dítěte v případě jeho smrti.

Komu však především jest trpěti za to, že jsme nuceni učiti se medicině na lidech, — to jsou ženy, na klinice se léčící. Těžko toho vzpomínati, neboť se každý musí za sebe rdíti; ale já řekl, že napíši v š e.

Propedeutická klinika. Na estradu k profesorovi v průvodu dvou studentů-kuratorů vystoupila mladá žena, trpící zánětem pohrudnice. Pročta anamnesu, přiblížil se student k nemocné a dotekl se šátku, jenž zahaloval její ramena, dávaje posunem na jevo, že třeba se svléknouti. Mně vstoupila krev do obličeje: byl to prvý případ, kdy před nás vyvedli mladou pacientku. Nemocná sňala šátek, spodní živůtek, a spustila košili až do pasu; její tvář byla pokojná a hrdá. Počali ji proklepávati, poslouchati. Seděl jsem celý zardělý, snaže se nehleděti na nemocnou; zdálo se mně, že pohledy všech soudruhů jsou na mne upřeny; když jsem pozvedl zrak, byla přede mnou stále táž hrdá, chladná, krásná tvář, skloněná nad bílou hrudí; jakoby to nebylo její tělo, které ohmatávaly cizí mužské ruce. Konečně byla přednáška u konce. Vstávaje, setkal jsem se pohledem s vedlejším studentem, jehož jsem téměř neznal: jaksi náhle jsme vyčetli navzájem v očích stejnou myšlenku, nepřátelsky jsme se přeměřili a rychle obrátili zraky jinam.

Byl-li ve mně jakýsi vilný cit v tu chvíli, když se nemocná obnažovala před našima očima? Byl, ale velmi slabý; hlavní, co jsem cítil — byl s t r a c h před ním. Potom však, doma, vzala na se vzpomínka na minulou událost jemně vilný odstín a přemýšlel jsem s tajným uspokojením o tom, že jest přede mnou ještě mnoho takových případů.

A případů bylo jistě velmi mnoho. Zvláště si vzpomínám na jednu nemocnou, Annu Gračevu, nápadně hezké, osmnáctileté děvčátko. Měla srdeční vadu s velmi charakteristickým praesystolickým šelestem; profesor nám odporučoval častěji u ní naslouchati. Přistoupíme k ní — a ona poslušně a pokojně shrnuje košili a sedí na posteli, do pasu obnažena, pokud jeden za druhým u ní nasloucháme. Snažil jsem se hleděti na ni očima lékaře, ale nemohl jsem neviděti, že má krásná ramena a prsa, nemohl jsem neviděti, že i moji kolegové se jaksi příliš zajímají o praesystolický šelest a styděl jsem se za to. A právě proto, že jsem cítil nečistotu našich pohledů, bylo mně zvláště líto tohoto děvčátka: jaká síla ji nutí obnažovati se před námi, bude-li to vše pro ní nadarmo? A snažil jsem se vyčísti z její krásné, téměř dětské ještě tváře, celou historii jejího pobytu na naší klinice, — jak se asi zasmušila, když poprvé byla přinucena stanouti přede všemi obnažena a jak se musila s tím

smířiti, protože doma neměli prostředků k léčení, a jak si znenáhla uvykla...

K ambulantnímu přijmu našeho profesora-syfilidologa přišla mladá žena s lístkem od lékaře, který prosil profesora, aby určil, není-li vyrážka u nemocné syfilitického původu.

— Kde máte vyrážku? — otázal se profesor nemocné.

— Na ruce.

— Nu, to jsou hlouposti. Staré furunkle. Kde ještě?

— Na prsou, — zapýřivši se, odvětila nemocná. — Ale ta je úplně stejná.

— Ukažte!

— Ale ta je stejná, netřeba ukazovati, — namítla nemocná červenajíc se.

— Nu, ale ukažte nám přece: jsme vel-mi zvědavi! — pronesl profesor s žertovným úsměvem.

Po dlouhém odpírání sňala konečně nemocná živůtek.

— Nu, to jsou také hlouposti, — řekl profesor. — Již nikde? Řekněte svému doktorovi, že to není nic vážného.

Zatím asistent, odtáhnuv nemocné vzadu košili, prohlédl její záda.

— Sergěji Ivanoviči, tady ještě! — pronesl polohlasně.

— A-a, to je jiná věc! — řekl. — Svlečte se úplně, — jděte za plentu... Dále!

Nemocná odešla pomalu za plentu. Profesor prohlédl několik jiných nemocných.

— Nu, a co ta naše nemocná? Svlékla se? — otázal se.

Asistent běžel za plentu. Nemocná stála oblečena a plakala. Přinutil ji svléci se do košile. Položili nemocnou na pohovku a roztáhnuvše jí nohy, počali ji prohlížeti: prohlíželi ji dlouho, — prohlíželi odporně, hnusně...

— Oblečte se! — řekl konečně profesor. — Je těžko říci, pánové, něco určitého, — obrátil se k nám, umyv si ruce a utíraje je ručníkem. — Víte co, holubičko, — přijďte k nám ještě za týden.

Nemocná se již oblékla. Stála, těžko dýchajíc a hledíc upřeně k zemi široce rozevřenýma očima.

— Ne, já již nepřijdu! — odpověděla chvějícím se hlasem a rychle se obrátivši, odešla.

— Co pak to? — otázal se profesor v rozpacích, obraceje se po nás.

Téhož dne k večeru ke mně přišla jedna známá kursistka. Vypravoval jsem jí popsaný případ.

— Ba, je to těžké! — řekla. — Ale konec konců, co činiti? Jinak nelze se učiti, — třeba se s tím smířiti.

— Zcela správně. Ale odpovězte mi na toto: kdyby vás očekávalo něco podobného, — ale představte si to jasně, — přišla byste k nám?

Chvíli mlčela.

— Nepřišla bych... Za nic! — usmála se rozpačitě a s chvěním potřásla rameny. — Raději bych zemřela!

A ona přece hluboce vědu ctila a chápala, že „jinak se učiti nelze". Tam ta první nechápala ničeho podobného; věděla jen, že nemá, čím by zaplatila soukromému lékaři a že má tři děti.

Tato nouze honí též chudáky na kliniky, ve prospěch vědy a školy. Nemohou zaplatiti za léčení penězi a proto musejí za ně platiti svým tělem. Ale takový plat je mnohým příliš těžký a tu dávají přednost umírání beze vší pomoci. Hle, co na př. praví známý německý gynaekolog, prof. Hofmayer: „Přednášení na ženských klinikách jest stíženo více nežli kde jinde přirozenou stydlivostí žen a zcela pochopitelným jejich odporem k demonstracím před studenty. Na základě svých zkušeností myslím, že by v malých městech sotva bylo možno vésti gynaekologickou kliniku, kdyby nebyly všechny pacientky bez rozdílu chloroformovány za účelem vyšetřování. Při tom vyšetřování, zvláště je-li provedeno nezkušenou rukou, je často krajně bolestivé a vyšetřování větším počtem studentů je vysoce nepříjemno. Na základě toho se pacientky na většině klinik demonstrují a vyšetřují pod chloroformem... Nejméně ze všeho se může bezprostředně k přednáškám použiti gynaekologické ambulatorium, zvláště v malých městečkách. Kdo chce z něho míti skutečný prospěch, musí sám nemocné vyšetřovati. A právě to je zvláště nemocným nepříjemno. Strach před podobným vyšetřováním, v přítomnosti studentů nebo od samých studentů konaným, — aspoň u nás, — často překonává u pacientů potřebu pomoci."

Soudíme-li všeobecně, zdá se nám taková malichernost nesmyslnou: vždyť jsou studenti — též lékaři a před lékaři netřeba se styděti. Ale rázem se věc mění, postavíš-li sama sebe v postavení nemocných. My muži jsme méně stydliví než ženy; a přece, aspoň já bych nesouhlasil s tím, aby mne, úplně obnaženého, vyvedli před oči sta žen, aby mne ženy ohmatávaly, vyšetřovaly, dotazovaly se na vše, před ničím se nezastavujíce. Tu je mi jasno, je-li třeba ostýchavost nesmyslná, že se přece s ní musí počítati.

A rovněž je nepochybno, — že „jinak se učiti nelze“. V středním věku obmezovalo se medicinské vyučování na pouhé theoretické přednášky, v nichž se vykládaly spisy arabských a starověkých lékařů; praktická příprava posluchačů nespadala v úkoly university. Ještě ve čtyřicátých letech našeho století učili se na některých odlehlých universitách, dle svědectví Pirogova „pouštěti krev na kouscích mýdla a amputaci — na brukvi.“ Na štěstí medicině i nemocným, minula tato léta na vždy, a litovati toho by bylo hříchem. nikde nemůže mezera praktické přípravy přinésti tolik škody, jako v lékařství. A praktická příprava není možna bez všeho toho, co výše popsáno.

Zde narážíme na jeden z odporů, s kterými se nám bude ještě tak často setkávati v následcích: existování medicinské školy, — nejhumánější ze všech věd, — není myslitelno bez potlačení nejprimitivnější humánosti. Využívajíc nemožnosti chudáků, léčiti se za vlastní peníze, obrací naše škola nemocné v loutky na cvičení, šlape bez šetrnosti s t y d l i v o s t ženinu, zvětšuje i bez toho nemalé hoře matčino, podrobujíc krutému „hanobení“ mrtvolu jejího dítěte; ale nečiniti toho škola nemůže: z dobré vůle by málo kdo z nemocných souhlasil sloužiti vědě.

Jaký východ je tu možný, rozhodně nevím; vím jen, že medicina jest nutna, a jinak se učiti nelze; ale vím též, že, kdyby nouze přinutila m o j i ženu nebo sestru octnouti se v postavení té nemocné u syfilidologa, řekl bych, že mi do medicinské školy nic není a že nelze tak šlapati osobnost člověka proto, že jest chud.

(Pokračování.)

DIVADLO PRINCE REGENTA V MNICHOVĚ.

Smí neodborník psát o stavbě divadelní? Pokusím se o to s patřičným zdůrazněním svého laického nazírání.

Dne 9. srpna t. r. měl jsem štěstí zavítat do Mnichova, zrovna v den, kdy zahájen byl vzorný cyklus Wagnerových oper jeho nejněmečtějším dílem „Mistři pěvci Norimberští.“

Vstupné 20 m a r e k za sedadlo dělalo mi pochybnosti. Nastala mně situace, kdy člověk maně začíná na knoflících vesty počítat: „Mám — nemám!“ Ale konečně zvítězila touha uvidět scénu a operu, pro kterou cizinci z dalekých končin se sjíždějí do Mnichova, nového Bayreuthu, kde Wagnerův genius usedl na prestol ještě zářivější než je jeho Bayreuthský trůn. Následkem toho knoflíky na mé vestě odpověděly na první váhavou otázku jasným: „Máš!“

Nelituji toho, a úvaha, co vše jsem uspořil, že jsem nemusil konati zvláštní cesty do Mnichova ke slavnosti Wagnerově mne v obětavosti mé utvrdila, třeba že mně spořivost šeptala do uší: „Vždyť bys tam jen pro to představení operní nejel.“

Už jízda po elektrické tramway k divadlu prince regenta měla svůj půvab. — Poblíž mostu přes Isaru, kudy vede cesta na východní stranu nové čtvrti, kde na mírné vyvýšenině se zvedá atikizující, elegantní, světlou šedí od blízkého šťavnatě zeleného okolí se odrážející divadlo, táhla se nepřehledná řada povozů soukromých i fiakrů. U vchodu jako v úle. Obecenstvo nejpestřejší se bralo ke garderobám. Vedle turistů a turistek v prostém obvyklém šatě cestovním mihaly se dámy v nejskvostnějších robách, páni v salonních úborech, a leskly se uniformy důstojnické. Jak pod babylonskou věží hlaholily tu nejrůznější jazyky, mezi nimiž ovšem němčina převládala.

Ale v šumu četného obecenstva toho nebylo žádné tísně. Po obou stranách vcházelo se šesti vchody do půlkruhovitého foyeru ke garderobám umístěným pod amfiteatrálně vystaveným hledištěm, označeným číslicemi míst, tak že navštěvovatel si ihned uvědomil, kde je jeho garderoba. Naproti garderobám vede široký vestibul do vzdušné restaurační místnosti s obloukovitým stropem okrášleným stylisovanou svěží malbou tropických rostlin a pestrého ptactva, mezi nimi poletujícího, a odtud do krásně založené zahrady s rozkošnou fontanou a postranními besídkami. Fanfary zaznívaji, a obecenstvo chvátá na svá místa. Ruch a šum roste.

Umístiv se na svém sedadle poblíž vchodu uprostřed hlediště přehlížím jedním pohledem celou jeho prostoru.

Amfiteatrálně zvedá se hlediště ve výkroji vysokého sálu, sedadlo vedle sedadla vzhůru k pozadí sálu, kde umístěny jsou tři dvorní lože a po obou stranách jejich tři lože soukromé. Hledím dolů k jevišti zakrytému posud prostou rudou záclonou a vzhůru ke stropu, jenž se svou hladkou archizující malbou jako ohromné velum antických divadel spočívá na bronzovaných kruhovitých prutech kovových.

Postranní stěny velkého sálu v dolní části své zdobeny antickými portály, nad těmito mezi sloupy svítí ve výklencích bílé sochy a

antické obětní mísy na trojnožích starým zlatem ze světle šedého pozadí svého.

*

Asi na 1100 sedadlech kruhovitě se věžících nad sebou vlní se obecenstvo, jehož tisícihlavá masa jako by srostla k jednotnému ohromnému tělesu.

Opětně zavznívají slavnostní fanfary, opozdění diváci chvátají na místa, obloukové lampy po stranách stropů, rozlévavší mléčné světlo do hlediště, zhasínají, jen bezpečnostní lampy se žlutavým světlem svým vrhají slabé paprsky po vlnivé mase obecenstva, z neviditelného orkestru slavnostně velebným orkánem bouří první akordy hudby, ticho nastává rázem, rudá záclona uprostřed rozdělená se vznáší v umělých záhybech vzhůru, za ní zvedá se diskretně malovaná kurtina a ve zlatém jasu dole pod divákem zjevuje se po-l očni loď chrámová, církevní hudba sladkými, jásavými záchvěvy chytá sluch posluchačů. Hra začíná a jímá sluch i zrak oním posvátným pocitem, jenž prochvívá mrazivě a žhavě zároveň všechny nervy, že se ti zdá, jako by se ti po zádech svezla ledová sprcha a rozjel žhavý meč.

To je dojem první z představení Wagnerovského na nejvzronější dnes scéně německé, dojem ten stupňuje se stále po první celý akt, a pozorná režie dopřávající obecenstvu tři čtvrtihodinové přestávky, dbá toho, aby posluchač a divák překonal přílišné bohatství Wagnerova díla i v aktech následujících.

*

O stavbě divadla prince regenta dodávám ještě zcela stručný výňatek z odborného popisu jeho „Prinzregarththeater in München", text von Alex. Braun, Zeichnungen von J. Haseneder. Dle popisu toho pomýšlel již začátkem let 70. král Ludvík II. vystavět vzornou Wagnerovu scénu v Mnichově, úmysl jeho stroskotal se však o úzkoprsost tehdejších Mnichovanů. Plány Semperovy, hovící návrhům Richarda Wagnera po skrytém orkestru a prostém hledišti, neodvracujícím pozornost obecenstva od jeviště, zůstaly neuskutečněny. Jen zavdaly podnět architektu Brückwaldovi k tomu, že podle vzoru Semperova vystavěl v Bayreuthu v letech 1872—1876 slavnostní divadlo Wagnerovo — ze dřeva.

Dnes díky úsilí intedanta král. dvorních divadel, profesora Arnošta z Possarta, přízni prince regenta a štědrosti uměnimilovných občanů provedeno vzorné divadlo prince regenta v Mnichově z kamene a opatřeno veškerými vymoženostmi moderní scény a jemně bohatou výzdobou uměleckou podle plánu architektů Max Littnera a Františka Habicha.

Tak uskutečněn ideal Wagnerův po naprostém přetvoření novoevropského divadla. Žádného viditelného orkestru více, žádné dojem rušící budky nápovědovy, jen prázdné nyní místo nad hlavami orkestru v hloubce nerušivě a neviditelně pracujícího mezi prosceniem a první řadou diváctva a posluchačstva dle Wagnerových slov: „Jakási mystická propast, jelikož děliti má realitu od ideality." A skutečně dosaženo v novém divadle tom dojmu, jakoby se nalezal v antickém amfiteatru, kde hlava se tísní k hlavě, a všechen ten rozptýlený dav obecenstva s jeho jinak tak rozdílnými zájmy a názory dotekem umění se slévá v jediný celek.

Nechci se déle šířiti o divadle hrdě a oprávněně v tympanu svého portiku nesoucí heslo „Německému umění", jen o naší divadelní otázce připojuji poznámku. Také v naší zlaté kapličce existuje „propast mystická", nikoli však v prosceniu, nýbrž v hledišti samém, závratná ona propast na sebe se věžících pater, odkud a kam divák zírá s pocitem závrati. Národní divadlo naše sdílí osud svého nemoderního hlediště dnes s četnými jinými ještě nádhernými divadly. Nyní, kdy vypsán jest konkurs na divadlo Vinohradské, bylo by aspoň na čase opatřit i pro nás jednu scénu v pravdě moderní. Konkurs je obmezen na architekty domácí. Odvažuji se nevlasteneckého názoru, že je to chyba, která se lehce na stavbě nového divadla toho a tím i na českém umění vymstí. Pravda, naši architekti nemají mnoho příležitosti osvědčit svou dovednost na stavbách divadelních, proto však nemají také dostatečné zkušenosti pro stavby takové. Dnes vybudování moderního divadla vyžaduje znalosti specialisty tak dobře, jak stavba mostů nebo kanalisace.

A když při podnicích těch a nikoliv na úkor české věci byla připuštěna konkurence i mimočeská, mělo se tak státi i při divadle Vinohradském. Tím nemusili býti naši umělci zkráceni. Všeobecná konkurence mohla se obmezit na část čistě konstruktivní, kdežto umělecká výzdoba a dokonce i provedení čistě architektonické mohlo býti zůstaveno umělcům a stavitelům českým. Tím není řečeno, že stavím mnichovské divadlo prince regenta za vzor jediný. Divadlo Vinohradské musí být divadlem lidovým, proto se snad vzhledem na výnosnost jeho neodporučuje zřizovat hlediště slepě dle divadla jmenovaného, ale tato nejmodernější dnes scéna evropská jest uměleckým domem, jehož přednosti poznati a v mnohém zajisté napodobiti je povinností těch, kteří budovati budou druhé české divadlo v Praze.

Leda.

DROBNOSTI.

Člověk stává se prospěšným ne v poměru ke své průměrné schopnosti, nýbrž proto, že koná nebo povídá něco, co náhodou potřebovalo býti v tu chvíli vykonáno nebo pověděno.

*

Nikdo nemá práva hledati pro sebe omluvu ve věci, jejíž platnost nemíní připustiti u jiných. Má-li jeden člověk právo tajiti svoje pravé názory a užívati dvojsmyslných souhlasů, pak všichni mají to právo. Jeden důvod pro výjimku je v tomto případě stejně dobrý jako druhý: že pojal ženu, že koupil spřežení volů a musí je zkusiti, že poznal hosti na hody — každá výmluva leží na téže úrovni s ostatními.

*

Čekáte, až bude dosti osob s vámi souhlasících, abyste utvořili účinnou družinu? Ale jak se mají údové spolku toho poznati na vzájem, mají-li všichni svůj nesouhlas se starým a svoje hnutí k novému chovati v přísném soukromí? Vždycky nadešel čas a doba nikdy není nezralá p r o h l a š o v a t úrodné ideje.

*

Konají-li obhájci daného zřízení svoji úlohu dobře, je to jen lepším důvodem, proč měli by ti, kdož ho neschvalují a nevěří v jeho trvalou účinnost, konati svou úlohu rovněž dobře.

*

Jestliže pravověrní činí do jisté míry zadost některým z potřeb přítomnosti, jsou jiné potřeby budoucnosti, jež mohou být ukojeny jedině těmi, kdož nyní pokládáni jsou za kacíře.

*

Skutečnost, že jiní našich mínění posud nesdílejí, je zrovna důvodem pro naše jednání. K souhlasu s námi přiměti je můžeme, je-li to za nějakých podmínek vůbec možno, jen setrváme-li na svých zásadách.

*

Dějiny úspěchu, jak si nikdy nemůžeme dost naopakovati, jsou dějinami menšin. A co více značí, jsou z největší části dějinami vzpoury zrovna proti tomu, co zištní duchové doby pokládali za pouhé maličkosti a náhody.

John Morley. (O kompromisu).

DĚTSKÝ KOUTEK.

PUNTÍK.

Bylo léto. Boženka a Jaroušek jeli s rodiči na venkov. Na venkově bylo krásně. Co si mohly děti ještě přáti: měly lodičku, velkou řeku, v níž se sice dobře koupalo, ale do níž Jaroušek přece jen s utajeným dechem a tlukoucím srdcem lezl; byly tam velké lesy a v nich jahod, borůvek i hub dost a dost. Ale nejhezčí ze všeho byl Puntík.

Puntík byl pes; pes ne jako ostatní psi — Puntík byl celý běloučký, jen jedno ucho a jednu tlapku měl černé, ale tím nevynikal, takových je dost. Puntík byl však tak rozumný a vtipný, jako málokterý jiný pejsek. Uměl dávati tlapičku, přinášet věci odhozené a dětem výborně rozuměl. Seznámil se s nimi, hned jak přijely, a už jich neopustil. Ráno sedával u dveří dětského pokoje a čekal, až služka Karla přinese dětem botičky. Jak pootevřela, protáhl se za ní a tichounce vklouzl do pokoje. Ležel trpělivě, ani se nehýbaje, jako by se bál, že děti vzbudí. Jakmile však Jaroušek se na postýlce posadil a Boženka se počala protahovat, Puntík radostí vyskočil, běžel k oběma postýlkám a lízal dětem ruce. To znamená ve psí řeči jako „Dobré jitro", nebo „Mám tě rád", nebo něco podobného, ale vždy něco hezkého.

Při snídani Puntík dostal po kousku rohlíku od obou dětí, a potom se všichni tři vydali na zahradu, a zábavy nebylo konce.

Ale prázdniny ubíhaly rychle. Děti musily domů, neboť Boženka musila do školy, do druhé třídy. Bylo to smutné loučení s venkovem, nejsmutnější s Puntíkem. Obě děti plakaly, a Puntík smutně na ně vyskakoval. Boženka dokonce tvrdila, že prý Puntík plakal a že mu tekly slzy.

Konečně šly děti na nádraží, Puntík šel s nimi. Rodiče měli dosti práce s obstaráváním lístků a zavazadel. Tu Jaroušek v nestřežené chvíli vzal Puntíka a vstrčil ho pod sedadlo. „Mlč!" přikázal mu a psík se ani nehnul. Nikdo o novém cestovateli nevěděl .

Puntík se dlouho choval pod lavicí ve vagoně vzorně — ale pes je pes — konečně si dlouhou chvílí pořádně zívl a byl — prozrazen!

Jarouš docela klidně se přiznal, že chtěl vzíti pejska s sebou. Jeho upřímnost,. jakož i dobrá pověst Puntíkova měly ten dobrý výsledek, že tatínek prohlásil: Nu což, abych tedy psíka od majitele jeho koupil.

Těžko říci, kdo nejvíce se zaradoval. Boženka, Jarouš i Puntík všichni se blažeností objímali a tonuli v nadšení, válejíce se v jednom klubku.

Puntík Praze brzy zvykl, rostl a tloustl a dnes je z něho řádný, krásný pes, kterému jméno „Puntík" již nesluší.

Možná, že některý z malých čtenářů Puntíka v Praze potká — ať si ho dobře prohlédne, je pořád celý běloučký, jen jedno ucho a jednu tlapku má černé. *B. B.*

MAKSIM GORKIJ

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Nepříteli ochábly zbraně dočista... a zhynula paměť jeho s hlukem... Nu, budem si spolu bez hlubu vykládat . . .

Stařík snažil se mluviti klidně a s povržlivým úsměškem, ale úsměšek se nedařil na tváři jeho, vrásky nepokojně se otřásaly, a očka zářila jaksi zvláště jasně.

— Dopiš mu ještě, Ljubavko... chutě do toho, brachu, jen přijeď směle...

Ljubov dopsala ještě Tarasovi, ale již kratší a klidnější list, a nyní den se dne čekala na odpověď, snažíc se představiti si, jaký asi je on, tento tajemný bratr. Dříve o něm přemýšlívala s trnutím srdce, s onou zbožnou úctou, s níž věřící přemýšlejí o světcích božích, o lidech spravedlivého života, — nyní se ho začínala bát, neboť on za cenu strádání, za cenu mládí svého, zhubeného ve vyhnanství, zjednal si právo soudu nad životem i lidmi... Hle, přijede a otáže se jí:

— Což, svobodně, z lásky se vdáváš?

Co mu řekne? Odpustí-li jí její malomyslnost? A proč se vdává? Což je to vskutku všecko, co jí lze učiniti, aby změnila život svůj?

Jedna za druhou rodily se v hlavě dívčině myšlénky a mátly a mučily ji, bezmocnou, aby postavila proti nim nějakou určitou, nade vším vítězící touhu. Uchvácena jsouc chvějnou a nervosní náladou, blízka jsouc zoufalství a sotva zdržujíc slzy, přece jenom, ač polovědomě, docela přesně plnila všecky nárady otcovy: vyzdobila stůl starobylým stříbrem a vzácným křišťálem, oblékla hedvábný šat barvy ocelové, a sedíc před zrcadlem, jala si navlékati do uší veliké smaragdy — rodinný klenot knížat Gruzínských, jenž zůstal u Majakina v zástavě, spolu s množstvím jiných vzácných věcí.

Hledíc do zrcadla na svou vzrušenou tvář, na níž veliké a šťavnaté rty zdály se ještě červenější při bledosti tváří, přehlížejíc své pyšné poprsí, těsně zahalené hedvábím, pocítila, že jest spanilá a hodná pozornosti kteréhokoliv muže, nechť by to byl již kdokoliv. Zelené kameny, zářící v jejích uších, ji urážely, jako zbytečné, a k tomu se jí zdálo, že jejich hra ukládá se jí na tváře jemným nažloutlým stínem. Vypjala smaragdy z uší, nahradivši je malinkými rubíny, a přemýšlela v tu chvíli o Smolinovi — jaký to je člověk? Jaká jest jeho povaha? Co chce? Čte-li knihy?...

Potom se jí nezalíbily temné kruhy pod očima a jala se je pečlivě zasýpati pudrem, nepřestávajíc přemýšleti, jaké to neštěstí býti ženou, a vyčítajíc si svůj nedostatek vůle. Když skvrny kolem očí zmizely pod vrstvou bílého líčidla a pudru, Ljubě se zdálo, že tím oči její pozbyly lesku, i setřela pudr... Poslední pohled do zrcadla přesvědčil ji, že jest neodolatelně krásná, — krásná trvanlivou a a pravdivou krásou smolnaté sosny. Toto příjemné vědomí upokojilo poněkud její chvějnou náladu, i vešla do jídelny pevným krokem bohaté nevěsty, vědomé své ceny. Otec a Smolin již přišli.

Ljubov na vteřinu stanula ve dveřích, líbezně přimhouřivši oči a hrdě stisknuvši rty. Smolin vstal od stolu, pokročil jí vstříc a uctivě se poklonil. Zalíbila se jí tato poklona — nízká a obratná, zalíbil se jí i drahý svrchní kabát, pěkně sedící na pružném těle Smolinově... Změnil se málo — byl stejně ryšavý, hladce ostříhaný, všecek pihovatý; jen kníry mu narostly dlouhé a pyšné, a oči byly jaksi větší.

— Jak vypadá, he? — vzkřikl Majakin na dceru, ukazuje na ženicha.

Smolin však stiskl jí ruku a usmívaje se hovořil zvučným barytonem:

— Smím se těšiti nadějí — že jste nezapomněla na starého druha?

— Dobrá! . . . Potom si promluvíte, — řekl stařík, omakáje dceru očima. — Ty, Ljubavo, zatím tady udělej opatření, a my spolu skončíme jeden rozhovor. Nu tak, Afrikane Mitriči, vysvětluj . . .

— Prominete mi, Ljubov Jakovlevno? — vlídně se otázal Smolin.

— Prosím, hovořte bez překážky, — řekla Ljubov.

„Uctivý je a obratný! . . .“ — poznamenala si sama pro sebe, a přecházejíc od stolu k bufetu, jala pozorně sledovati řeč Smolinovu. Mluvil měkce, ubezpečeně, s prostotou, v níž cítiti bylo shovívavost ke spolumluvčímu.

— Tak tedy — asi čtyři léta jsem pečlivě zkoumal stav ruské kůže na zahraničních trzích. Je to smutný a ošklivý stav! Před třiceti léty naše kůže byla tam považována za vzornou, nyní však poptávka po ní klesá, ovšem že spolu s cenou. A jest to úplně přirozené — neboť při nedostatku kapitálu a vědomostí všichni ti naši drobní výrobci-koželuzi nemají možnosti povznésti výrobu na náležitou výši a zároveň — učiniti ji levnější . . . Zboží jejich je k rozčilení špatné a drahé . . . A přece jsou všichni přímo vinni vůči Rusku tím, že zkazili jeho reputaci jakožto dodavatele nejlepší kůže. Vůbec — drobný výrobce, nemající technických vědomostí a kapitálu, jemuž jest nemožno tedy zlepšovati svoji výrobu zároveň s rozvojem techniky, — takový výrobce — toť neštěstí říše, cizopasník jejího obchodu . . .

— Hm . . . — přisvědčivě zahučel stařík, jedním okem hledě na hosté, druhým pak pozoruje dceru.

— Tak tedy je tvým záměrem nyní — pořídit takovou obrovskou továrnu, aby všem ostatním — byla rakví a víkem?

— O, ne! — vzkřikl Smolin, rychlým a lehkým kynutím, odmítaje slova staříkova. — K čemu ubližovati jiným? Jaké mám k tomu právo? Můj cíl je — pozdvihnouti význam a cenu ruské kůže za hranicemi a proto, vyzbrojen jsa znalostí výroby, stavím vzornou továrnu a vydávám na trhy vzorný výrobek . . . Obchodní čest říše . . .

— A kolik, pravíš, kapitálu je třeba? — zamyšleně otázal se Majakin.

— Kolem tří set tisíc . . .

„Tolik otec mi nedá," — pomyslila si Ljubov.

— Moje továrna bude vydávat i kůži spracovanou, v podobě kufříků, obuvi, postrojů, řemení atd.

— A o jakém procentě se ti zdá? — otázal se otec.

— Mně — mně se nezdá, já — počítám s úplnou přesností, možnou v našich ruských poměrech, — důtklivě řekl Smolin. — Výrobce musí být přísně střízliv jako mechanik, jenž buduje stroj . . . Musí se bráti v rozpočet tření každého sebe menšího šroubku, má-li se provésti opravdová práce opravdově. Mohu vám dáti přečíst seznam, jejž jsem si sestavil, jež jsem založil na vlastním svém prozkoumání chovu skotu a spotřeby masa v Rusku . . .

— Aj ty! — usmál se Majakin. — Přines mi ten seznam . . . zajímavá věc! Je vidět — že's v těchto západních Evropách netrávil darmo čas . . . Teď však — pojezme něčeho, po ruském obyčeji . . .

— Jak se vám vede, Ljubov Jakovlevno? — otázal se Smolin, ozbrojuje se nožem a vidličkou.

— Dlouhou chvíli má při mně . . . — odvětil za dceru Majakin. — Je mojí vládkyní domu . . . celé hospodářství na ní záleží, nu a nemá kdy, aby se bavila . . .

— A není také kde, třeba dodati, — řekla Ljubov. — Kupeckých plesů a večírků nemiluji . . .

— A divadlo? — otázal se Smolin.

— Také zřídka tam bývám . . . není s kým . . .

— Divadlo! — vzkřikl stařík. — Povězte laskavě — k čemu si tam oblíbili takovou modu, aby kupce představovali jako divokého hlupáka? Velice je to směšné, ale — nepochopitelné, poněvadž — není to pravda! Jaký jsem já hlupák, jestliže v městské radě jsem já — pán, v obchodě — pán, a je-li divadélko moje? . . . Hledíš na divadle na kupce a myslíš si — není to v souhlase s životem! Arciť, když něco historického se představuje — na příklad: „Život za Cara" se zpěvy a tanci, nebo „Hamlet" na příklad, „Čarodějka", „Vasilisa" — tu pravdy není třeba, poněvadž — věc je to minulá a nás se netýče . . . Je-li správná či nesprávná — jen aby byla pěkná . . . Ale když současnost předvádíš — tedy zde nelži! A představuj člověka, jak se patří . . .

Smolin poslouchal řeč staříkovu s uctivým úsměvem na rtech a vrhal na Ljubov takové pohledy, jako kdyby ji vyzýval, aby namítla něco otci. Trošičku jsouc zmatena, řekla:

— Ale přece jenom, tatínku, kupecká třída je většinou nevzdělaná a divoká . . .

— Hm, ano, — přisvědčivě kývnuv hlavou, hovořil Smolin se soustrastí, — jest to smutná pravda . . .

— Hle, na příklad Foma . . . — pokračovala dívka.

— O? — zvolal Majakin. — Nu, vy jste mladí lidé — vám jen knihy do rukou . . .

— A spolků žádných se nesúčastníte? — otázal se Smolin Ljubovi. — Vždyť je zde u nás mnoho rozličných spolků . . .

— Ano, — se vzdechem řekla Ljubov, — ale já žiju jaksi stranou ode všeho . . .

— Je hospodářství! — doložil její otec. — Pohleďte, co všelikých drobotin máme . . . je potřebí míti to všecko na zřeteli, v čistotě a pořádku . . .

Samolibě pokynul hlavou na stůl, pokrytý svítivým křišťálem a stříbrem, a na sklenník, jehož poličky se lámaly pod tíhou a připomínaly výstavu v okně nějakého skladu. Smolin to přehlédl všecko, a na rtech jeho se mihl ironický úsměv. Potom pohlédl na tvář Ljubovi; ona v pohledu jeho zachytila cosi přátelského, spolucítícího s ní. Lehký ruměnec pokryl její tváře a v duchu s nesmělou radostí řekla sama k sobě: „Sláva Bohu!"

Plamen těžké bronzové lampy jako kdyby jasněji zazářil v hráních křišťálových váz a v pokoji bylo světleji.

— A mně se líbí naše staré, slavné město! — hovořil Smolin, s laskavým úsměvem patře na dívku, — takové je krásné, životaplné . . jest v něm cosi veselého, co budí náladu ku práci . . sama jeho malebnost povzbuzuje jaksi . . . Chce se v něm žíti širokým životem . . . chce se pracovat mnoho a vážně . . . A při tom inteligentní město. — Hleďte — jaký věcný list se zde vydává . . . A věru — chceme jej koupit . . .

— Kdo to — vy? — otázal se Majakin.

— Nu, já . . . Urvancov, Ščukin.

— To je — chvalitebné! — udeřiv dlaní do stola, řekl stařík. — To je — velice včasné! Je už čas hrdlo jim zacpat — dávno je čas. Zvláště ten Ježov tam je . . . pila taková zubatá . . . Jen s tím zatočte! A hezky! . . .

Smolin znova vrhl na Ljubov úsměvný pohled, a znovu srdce její se radostně zachvělo. S plamenným ruměncem na tváři řekla otci, v duchu adresujíc slova svá ženichovi:

— Pokud já rozumím Afrikanovi Dimitrijeviči, naprosto nechce koupiti noviny proto, aby . . . jim zacpal ústa, jak vy pravíte . . .

— A co s nimi? — otázal se stařík, škubnuv rameny. — Pouhé zbytečné hlaholení je to a zmatek je z nich . . . Arciť jestliže podnikavý člověk, sám kupec začne do nich psát . . .

— Vydávání novin, — poučujícím tonem jal se mluviti Smolin, vpadaje do řeči staříkovi, — i když se uvažuje o něm pouze z obchodního hlediska, může býti velice výnosnou věcí. Ale kromě toho noviny mají jiný, vážnější cíl — hájení osobních práv a zájmů průmyslu a obchodu . . .

— To i já pravím — jestliže je, noviny, sám kupec bude řídit, — tehdy — jsou potřebné . . .

— Dovolte, tatínku, — řekla Ljubov.

Začínala pociťovati potřebu, aby se vyjádřila před Smolinem; chtělo se jí přesvědčiti ho, že chápe význam jeho slov, že není — prostá kupecká dcera, hadrářka a tanečnice. Smolin se jí líbil. Poprvé viděla kupce, jenž dlouho žil za hranicemi, uvažuje tak důrazně, tak slušně se chová, tak vkusně je oblečen a hovoří s jejím otcem — první to rozumnou hlavou v městě — shovívavým tonem dospělého s nedospělým.

— Po svatbě ho přemluvím, aby mne svezl za hranice . . . pojednou si pomyslila, a zmatena jsouc touto myšlénkou, zapomněla, co chtěla říci otci. Temně se začervenavši, několik minut mlčela, všecka jsouc schvácena strachem, že toto mlčení Smolin si může vyložiti pro ni nelichotivě.

— V hovoru jste naprosto zapomněl nabídnout hosti vodky . . . — vzpamatovala se po několika nepříjemných vteřinách mlčení.

— To je tvoje věc: ty's hospodyně . . . namítl otec.

— O, prosím, nebuďte v starostech! — živě vzkřikl Smolin. — Vždyť já skoro nepiji . . .

— Cože? — otázal se Majakin.

— Ujišťuji vás! Někdy sklínku, dvě, když jsem utrmácen, nebo nejsem zdráv . . . Ale vodku píti pro potěšení — to je mi nepochopitelné. Jsou jiná potěšení, důstojnější kulturního člověka . . .

— Paničky — což — mrknuv naň, řekl Majakin.

Smolinovi i tváře i šíje zrudly červení, jež se mu vrazila do tváře. Omlouvajícíma se očima vzhlédl na Ljubov a suše řekl jejímu otci:

— Je to — divadlo, knihy, hudba . . .

Ljubov jen jen rozkvetla všecka při jeho slovích.

Ale stařík z pod obočí pohleděl na ctimilovného mladého muže, ušklíbl se ostře a náhle vybuchl:

— Ech, hýbá se život! Dříve psík kůrku žral a teď mopslíku smetana je řídká . . . Odpusťte, milé panstvo, kvasivé slovo . . . velmi se to slovo k místu hodí! Ne na vás, — ale vůbec . . .

Ljubov zbledla a se zděšením vzhlédla na Smolina. Seděl klidně, prohlížel starobylou slánku — Noemovu archu, okrášlenou emailem, kroutil kníry a dělal jako kdyby neslyšel slov staříkových . . . Avšak jeho oči potemněly a rty byly semčeny jaksi příliš ztuha, od čehož holený podbradek vzdorně vystupoval vpřed.

— Tak tedy, pane budoucí nejprvnější továrníku, — jakoby se nic nebylo stalo, začal mluviti Majakin, — tři sta tisíc kulatých, a — podnik tvůj zaplane jako požár?

— A za půl druhého roku vydám první partii zboží, jež mi rváti budou pod rukama, — prostě a s neotřesitelnou bezpečností řekl Smolin a upřel do očí staříku pevný a chladný svůj pohled.

— Tak tedy: obchodní dům Smolin a Majakin a — víc žádný jiný? Tak? Jenomže . . . pozdě je na mne snad už novou věc začínat, ne? Musíme předpokládat, že už dávno je pro mne rakvička udělána . . . co myslíš o tom?

Místo odpovědi Smolin několik minut se smál šťavnatým, ale lhostejným a chladným smíchem, a potom řekl:

— Eh, přestaňte . . .

Stařík se otřásl při jeho smíchu a bázlivě se odklonil sotva pozorovatelným hnutím těla. Po slovech Smolinových všichni tři asi minutu mlčeli.

— Hm — ano-o . . . — řekl Majakin, nepozdvihuje nízko skloněné hlavy. — Musím přemýšlet o tom . . . musím přemýšlet . . . — Potom pozdvihnuv hlavu přehlédl dceru a ženicha, a vstav se židle, řekl pochmurně a hrubě: — Na minutku odejdu od vás do kabinetku k sobě . . . Snad se neutrápíte nudou beze mne . . .

A odešel, těžce šmátraje nohama, sehnuv hřbet a skloniv hlavu . . .

Mladí lidé, zůstavše sami dva spolu, vyměnili spolu několik prázných vět, a pocítivše patrně, že je to jen vzdaluje jednoho od druhého, umlkli oba těžkým a nevolným, vyčkávajícím mlčením. Ljubov, vzavši pomeranč, s přehnanou pozorností jala se jej loupati, a Smolin, přehlédl svoje kníry, sklopiv oči, potom pečlivě je uhladil levou rukou, pohrál si nožem a náhle zdušeným hlasem se otázal dívky:

— A . . . — promiňte mi neskromnost! — jistě a opravdu že je vám těžko, Ljubov Jakovlevno, žíti s tatínkem . . . je člověk starého zákona a — odpusťte — hodně zavrlý!

Ljubov se zachvěla a vzhlédla na ryšavého člověka vděčnýma očima, pravíc mu:

— Není lehko, ale zvykla jsem . . . Má své přednosti . . .

— O, to je nepochybné! Avšak vám, mladé, spanilé, vzdělané, vám s vašimi názory . . . já přece jsem lecos slyšel o vás . . .

Tak laskavě a soucitně se usmíval a hlas jeho byl takový měkký . . . V pokoji zavánělo teplo, zahřívající duši. A v srdci dívčině stále plamenněji za-

čínala [illegible] naděje na štěstí býti osvobozenu z těsného zajetí samoty . . .

XI.

Hustá šerá mlha ležela nad řekou a parník, vyrážející temný křik, pomalu plul v ní proti proudu. Syré a chladné, jednobarvě mrtvé oblaky tísnily parník se všech stran a pohlcovaly všecky zvuky, rozpouštějíce je ve své kalné vlhkosti. Měděnný řev signálů hlučel zdušeně, unyle a byl podivně krátký, když se vydral ze signálové trouby: zvuk jakoby nenacházel sobě místa ve vzduchu, prosyceném hustou vlhkostí, i padal dolů mokrý, zadušený. I šum koles parníku zvučel tak fantasticky, jako kdyby se rodil ne zde, blízko, u samých okrajů lodi, nýbrž kdesi hluboko dole, na samém dně řeky. S parníku nebylo viděti ani vody, ani břehů, ani nebe: obklopil jej se všech stran olověně šerý rmut, nemající odstínů, teskllivě jednotvárný; byl nehybný, tísnil parník nezměrnou tíží, zdržoval jeho pohyb a všecek jako kdyby se chystal vsáti jej do sebe, tak jako vsával zvuky. Přes temné údery lopat do vody a odměřené třesení trupu — zdálo se, že se parník těžce trmácí na jednom místě; nemoha popadnouti v agonii dechu, syčí jako cepenějící báječná nestvůra, vyje ve smrtelné tesknotě, vyje bolestí a strachem před smrtí.

Bez života byla i světla parníku. Kolem svítilny na stožáru utvořila se žlutá, nehybná skvrna; stála v mlze nad parníkem, zbavena jsouc záře a nic neosvětlujíc, kromě šeré mlhy. Červené poboční světlo bylo podobno ohromnému oku, vytlačenému čísi ukrutnou rukou, zalitému krví. Bledé skvrny světla padaly do mlhy z oken parníku a jen svítily k jejímu chladnému, radosti prostému vítězství nad lodí, stísněnou nehybnou massou dusivé vlhkosti.

Dým z komína padal dolů a spolu s chumly mlhy pronikal všemi škvírami na palubu, kde passažéři třetí třídy mlčelivě se kutali ve své hadry, srazivše se v tlupy jako ovce. Od stroje dolétaly sem těžké, napjaté vzdechy, drnčivé zvonění, temné zvuky povelů a úsečná slova strojníkova:

— Hotovo — mírný běh! . . . Hotovo — prostřední rychlost! . . .

Na kormě, v koutě, zastaveném sudy se solenými rybami, rozložil se zástup lidí osvětlený elektrickou lampičkou. Byli to jacísi důstojní, teple a čistě oblečení mužíci; jeden z nich ležel na lavičce, hřbetem vzhůru, druhý mu seděl v nohách, ještě jeden stál, opřev se zády o sud, a dva usedli přímo na palubě. Tváře jich všech, zamyšlené a pozorné, byly obráceny na tělnatého člověka ve vyrudlém podrjasníku*) a roztrhané kožešinové čapce. Člověk tento, sehnuv hřbet, seděl na jakési truhličce, a hledě pod nohy sobě, hovořil tichým, bezpečným hlasem:

— Přijde však konec shovívání Páně a rozlehne se nad lidmi Jeho hněv . . . Jsme my všichni — jako červi před Ním, i kterak máme tehdy odraziti hněv Jeho, jakým naříkáním vzúpěti jest nám k milosrdenství Jeho?

Hnán jsa steskem svým, Foma sešel z kajuty své na palubu a dávno již, stoje ve stínu u jakéhosi zboží, pokrytého plachtou, poslouchal domlouvající a mírný hlas kazatelův. Chodě po palubě, narazil na tuto skupinu a stanul u ní, přiváben jsa postavou poutníkovou. Bylo cosi známého jemu v tom velikém pevném těle, s přísnou temnou tváří a velikými klidnýma očima. Kučeravé, pološedivé vlasy, deroucí se zpod čepičky, brada nečesaná, rozbíhající se v tlusté prameny, tento dlouhý hrbatý nos, ostré uši, tlusté rty — vše to Foma již viděl kdysi, ale nemohl si vzpomenouti, kdy a kde.

— Hm — ano . . . mnoho leží na nás nedoplatků před Hospodinem! — řekl, těžce vzdychnuv, jeden z mužíků.

— Modlit se musíme . . . — sotva slyšitelně zašeptal mužík, ležící na lavici.

— Zdaliž slovem modlitby seškrábeš s duše prokletí hříchů? — hlasitě a skoro se zoufalstvím v hlase vzkřikl kdosi stranou.

Nikdo z lidí v zástupu kolem poutníka neobrátil se při tomto hlase, jen hlavy všech se sklonily níže a dlouhý čas lidé tito seděli nehybně a mlčky.

Poutník přelétl posluchače vážným a zamyšleným pohledem modrých očí a tiše promluvil:

— U Jefrema Syrina řečeno: „Učiň duši svou středem myšlení svého a upevni se vůlí svou ve svobodě od hříchů . . .“

A znova sklonil hlavu, pomalu probíraje v prstech růženec . . .

— Přemýšleti zajisté třeba . . . — řekl jeden z mužíků. — Avšak kdy může přemýšleti člověk, jenž žije na tomto světě?

— Kolem — jen vřava a svár...

— Není to každému možno...

Promluvili mužíci a — znova umlkli. Zavyl signál, u stroje zadrnčel zvonek. Odkudsi se rozlehlo hlasité zvolání:

— Ivane! K sáhovce, měřit...

— O Hospodine! Královno Nebeská! — rozlehl se těžký vzdech. A temný polozdušený hlas ohlašoval:

— De-evě-ět... de-evě-vět...

Chumle mlhy prodraly se odkudsi na palubu a začaly plynouti po ní jako chladný, šerý dým...

— Ejhle, lidé dobří, poslyšte slova Davida krále... — řekl poutník, a kývaje hlavou, jal se zřetelně modliti: „Hospodine, nauč mne pravdou Svou;

*) Šat kněžský — u nás „klerika“.
Pozn. překladatelova.

pro nepřátele mé sprav cestu moji před Tebou! Poněvadž není v ústech jejich pravdy, srdce jejich je prázdné, hrob jejich otevřen — hrdlo své jazyky svými lízali jsou... Usuď jim, Bože, nechť odpadnou od myšlének svých..."

— O-sm-m!... Sedm-m!... dolézal z dálky hlas jako těžké vzdechy. Parník hněvivě zasyčel a plul již tišeji. Rokotavé syčení páry zahlušovalo slova poutníkova a Foma viděl jen pohyby jeho rtů.

— Táhni dolu! — rozlehl se zlobný a hlučný křik. — Místo je moje!

— Tvo-oje?

— No a snad tvo-oje?

— Kopnu tě do tlamy... však ty najdeš své místo...

Hleďme, jaký to pán!

— Tá-áhni!

Začala mela. Mužíci, poslouchající poutníka, otočili hlavy v tu stranu, kde byla mela, a poutník vzdychnuv umlkl. U stroje vzplanul živý a hlasitý hovor, jako když se rozhoří suché větve, hozené na hasnoucí hranici.

— Já vám dám, čerti! Hoď oba...

— Odvést je ke kapitánovi...

— Cha-cha-cha! Tu máte jeho rozsouzení!

— Důkladně mu pojezdil po krku!

— Lodníci — ti jsou obratní...

— Osm-m!... De-e-vě-ět...— vykřikuje lodník, měřící sáhovkou hloubku.

— Hotovo — páry přidat! — ozvalo se hlasité zvolání strojníkovo.

Kymáceje se na nohách při pohybu parníku, Foma stál, přitisknuv se ku plachtě, a vnímavě poslouchal vše, co zvučelo kolem něho, a vše se mu slévalo v jeden obraz, jemu známý.

V mlze a neznámosti, obklopen jsa se všech stran rmutem neproniknutelným zraku, pomalu a těžce pohybuje se kamsi život lidí. Avšak lidé kormoutí se svými hříchy, vzdychají těžce, a hned při tom se derou o teplé místo, a zbivše druh druha, aby jím vládli — snášejí ještě rány od těch, kdo chtí se domoci pořádku v životě. Nesměle hledají cesty k cíli svému.

— De-evě-et... Osm-m!...

Tiše se roznáší po lodi nyjící křik... a svatá modlitba poutníkova dusí se v šumu života. Není volnosti od tesknoty, není radosti tomu, kdo se zamyslí nad osudem svým...

Fomovi chtělo se pohovořit s tímto poutníkem, v jehož tichých slovech zvučel upřímný strach před Hospodinem a všeliká bázeň o lidi před tváří Jeho. Mírný, napomínající hlas poutníkův vládl svéráznou silou, nutě Fomu nořiti se sluchem v hluboký, prsní zvuk jeho.

— Toho se tak zeptat, jak je živ... — myslil si Foma, upřeně si prohlížeje velikou sehnutou postavu. — A kde jsem já ho to viděl? Či je podoben známému někomu?

Poprvé Fomovi, sám nevěděl proč, se zvláštní jasností se jevilo, že tento mírný kazatel není nikdo jiný, nežli syn starého Ananija Ščurova. Překvapen jsa touto domněnkou, přistoupil k poutníkovi, a usedaje podle něho, nenuceně se otázal:

— S Irgizu jdete, otče, což?

Ten pozdvihl hlavu, pomalu a těžce obrátil k Fomovi tvář, zahleděl se do ní a mírně, klidným hlasem řekl:

— Byl jsem i na Irgize...

— Jsi ty tamější?....

— Ne.

— A nyní — jdeš odtamtud?

— Od blahoslaveného Štefana...

Hovor se přetrhl — Foma neměl dosti odvahy otázati se poutníka, není-li Ščurov.

— Opozdíme se pro tu mlhu — řekl kdosi.

— Jen se neopozdit...

Všichni mlčeli, hledíce na Fomu. Mladý jsa, hezký, čistča bohatě oděný, vzbuzoval zvědavost v okolí svém nenadálým svým objevením mezi nimi; on cítil tuto zvědavost, chápal, že všichni čekají na jeho slova, chtí pochopit, proč přišel k nim, a — všecko to ejj mátlo a hněvalo.

— Tak jako kdybych tě byl vídal kdesi, otče... — řekl konečně.

Poutník, nehledě na něho, odpověděl:

— Je možná...

— Měl bych si promluvit s tebou... — nesměle a nehlasitě řekl Foma.

— Co tedy? Mluv...

— Půjdeme spolu...

— Kam?

— Do kajuty ke mně...

Poutník vzhlédl na tvář Fomovu, a pomlčev, svolil:

— Pojďme...

Odcházeje, Foma cítil na zádech svých pohledy mužíků, a nyní mu bylo příjemné vědomí, že se o něho zajímají.

V kajutě se vlídně otázal:

— Snad bys pojedl něčeho? Řekni, — zavolám...

— Spasiž tě Kristus... Čeho je ti třeba?

Tento člověk — v podrjasníku vyrudlém stářím, pokrytém záplatami, špinavý a otrhaný — povržlivě přehlédl kajutu, a když usedal na divan, potažený plyšem, tu přitáhl pod sebe dolejšek podrjasníku, tak jako kdyby se bál, že se zamaže o plyš.

— Jak tě jmenují, otče? — otázal se Foma, všimnuv si výrazu povržlivosti na tváři jeho.

— Miron...

— A ne Michail?

— Proč Michail? — otázal se poutník.

— Ale... byl u nás v městě... syn kupce jednoho... Ščurova... také na Irgiz odešel... toho tedy Michajl jmenovali...

Foma hovořil a upřeně hleděl na otce Mirona; ten však byl klidný, jako hluchoněmý.

— Nepotkal jsem se s takovým... nepamatuji se, nepotkal... — zamyšleně řekl. — Tak na toho jsi se chtěl optat?

— A-ano...

— Nepotkal jsem Michaila Ščurova... Nu, odpusť mi, ve jménu Kristově! — a zdvihnuv se s divanu, poutník se poklonil Fomovi a šel ke dveřím...

— Pesečkej ještě... poseď... pohovoříme si! — vzkřikl Foma, nepokojně se žena k němu. Ten zkoumavě vzhlédl na něho a klesl na divan. Odkudsi z daleka dolétal sem matný zvuk, podobný těžkému sténání, a hned za ním nad hlavami Fomy a jeho hostě zavyl zděšeně a táhle signál parníku. Zdáli znova mu odpověděli již jasněji a on znova zařval přerývaným, ulekaným křikem. Foma otevřel okno: v mlze, opodál jejich parníku pohybovalo se cosi s těžkým hlukem, propluly kolem nich skvrny strašidelného světla, mlha se zakolébala a znovu ztrnula v mrtvé nehybnosti...

— Jaká to hrůza! — vzkřikl Foma, zavíraje okno.

— Čeho se báti? — otázal se poutník.

— Vždyť — vidíš! Ani den, ani noc... ani tma, ani světlo! Nic není vidět... plujeme kamsi, bloudíme po řece...

— Měj v sobě plamen vnitřní, měj světlo v duši — a vše uvidíš... — řekl poutník poučným tonem a přísným.

Foma pocítil nespokojenost při těchto chladných slovech a úkosem pohlédl na poutníka. Ten seděl, nakloniv hlavu, nehybný, jako kdyby byl ztrnul v myšlení a modlitbě. Tiše harašil růženec v jeho rukou...

Jeho poza zrodila jakousi nevázanou smělost v prsou Fomových a on promluvil:

— Pověz, otče Mirone, je krásné tak žíti... v plné svobodě... bez díla, bez příbuzných... putovat takto jako ty?

Otec Miron pozdvihl hlavu a tiše se zasmál jakýmsi laskavým, dětským smíchem. Všecka tvář jeho, skořicová od větru a úžehu, zasvítila světlem vnitřní radostí. To byl jiný člověk — ne člověk modliteb a hlasatel spravedlivého života a bázně Boží, nýbrž dobrý a prostý mužík, jehož smích vyvolal u Fomy dobromyslný úsměv. Avšak zasmáv se a pohleděv na Fomu, Miron jen vzdychl hluboce a krátce řekl:

— Což, špatné to není...

— Spokojen jsi tedy svým životem?

— Neobtěžuji ucho Hospodina svého výčitkami... nic mi nechybí, jsem živ! Žebrákův život — je opravdu Boží... jediný život — prostý pout světa...

— Ale já zde... — jal se mluviti Foma, leč přetrhl slova svá a umlkl. V uších jeho stále zvučel tento záviděníhodný radostný smích...

— Proč jsi odešel do světa? — otázal se, pomlčev.

— Cizí jsem byl bratří svých... — klidně odpovídal Miron, a přeletěv kajutu pozorným, zkoumavým pohledem, řekl s povržlivou soustrastí: — Ach, jak ji vystrojili! Zdobí, zdobí se po vnějšku, uvnitř však všecko je neřest...

— A-ano... — táhle řekl Foma, hleďe oknem. — Tak dobře je tobě putovat? Svobodně o samotě žít?

— Ech, bratře můj! — tiše vzkřikl poutník, přistupuje k Fomovi a hledě mu v tvář laskavě a smutně. — Já cítím — zmatek máš v duši — je-li pravda?

Foma mlčky kývl hlavou a soustrastně vzhlédl na spolumluvčího. Mironova tvář zářila tichou radostí, dotekl se rukou kolena Fomova a jal se mluviti hlasem jdoucím z duše...

— Odežeň od sebe věci světské, neboť není sladkosti v nich. Pravdivé slovo pravím, — odejdi od zlého. Pamatuješ, jest řečeno: „Blažen jest muž, jenž nepřistoupil na radu nečestných a na dráze hříšných nestanul!“ Vzdal se tedy, osvěžiž duši svou samotou a naplň se myšlenkou na Hospodina... Neboť toliko myšlenkou na Něho může se zachrániti člověk od poskvrnění...

— Ne tak! — řekl Foma. — Mně není třeba zachraňování... jak pak mnoho jsem zhřešil? Hle, jiní... Já bych porozuměti chtěl...

— I porozumíš, jestliže se odtrhneš od světa... Vyjdi ty na cestu volnou, na pole, na stepi, na roviny, hory... vyjdi a pohleď na svět z volnosti, z dálky...

— Jak! — vzkřikl Foma. — Totéž právě si i já myslím... Z ústranní lépe je vidět!

Leč Miron, nevěnuje pozornosti jeho slovům, mluvil tak tiše, jako kdyby byla řeč o velikém tajemství, známém jen jemu, poutníkovi.

— Zašumí kolem tebe hluboké lesy sladkými hlasy o moudrosti Hospodinově; zapějí tobě ptáčkové Boží o svaté slávě Jeho, a byliny stepní kouří kadidlem Přesvaté Panně Bohorodici...

Hlas poutníkův tu stoupal a třásl se plností citu, tu klesal až v tajemný šepot. On opravdu omládl: oči jeho zářily tak ubezpečeně a jasně a všecka tvář svítila šťastným úsměvem člověka, jenž našel průchod radosti své a jásá, vylévaje ji.

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 21. září 1902. Číslo 52.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

DÁMA SE PSÍČKEM.

Povídka A. Čechova. Přeložil V. Prach.

(Dokončení.)

— Ale rozumějte, Anno, rozumějte... — pravil polohlasně, se spěchem. — Prosím vás, rozumějte...

Hleděla na něho se strachem, s prosbou, s láskou, hleděla upřeně, aby pevněji zachytila v paměti jeho rysy.

— Já tak trpím! — pokračovala, neslyšíc ho. — Všechen čas myslím jen na vás a žila jsem myšlénkou na vás. A mně se chtělo zapomenout, zapomenout, ale proč, proč jste přijel?

Něco výš, na mezischodí, dva gymnasisté kouřili a hleděli dolů, leč Gurovu bylo vše jedno, on přitáhl k sobě Annu Sergějevnu a jal se líbati její tvář, skráně, ruce.

— Co děláte, co děláte! — pronášela v hrůze, odstrkujíc jej od sebe. Jsme oba šílení. Jeďte pryč, hned dnes, jeďte hned... Zapřisahám vás vším svatým, prosím... Jdou sem lidé!

Po schodech z dola vzhůru kdosi šel.

— Musíte odjet... — pokračovala Anna Sergějevna šeptem. — Slyšíte, Dmitriji Dmitriči? Já přijedu k vám do Moskvy. Nikdy jsem nebyla šťastna, i teď jsem nešťastna, a nikdy, nikdy nebudu šťastna, nikdy! Nenuťte mne trpěti ještě více! Klnu se, přijedu do Moskvy! A teď se rozloučíme! Můj milý, dobrý, drahý můj, rozloučíme se!

Stiskla mu ruku a bystře se jala sestupovati dolů, stále se ohlížejíc na něho, a na očích jí bylo vidět, že opravdu nebyla šťastna. Gurov stál chvíli, naslouchal, potom, když vše utichlo, vyhledal svůj věšák a odešel z divadla.

IV.

A Anna Sergějevna začala jezditi k němu do Moskvy. Jednou, dvakrát, třikrát za měsíc odjížděla z S. a říkala muži, že se jede poradit s professorem stranu své ženské nemoci, a muž věřil i nevěřil. Přijedouc do Moskvy, zastavovala se v „Slavjanském Bazaru“, a ihned posílala ke Gurovu muže s červenou čapkou. Gurov chodil k ní a nikdo v Moskvě nevěděl o tom.

Jedenkrát šel k ní takovým způsobem za zimního jitra (posel byl u něho pozdě večer a nezastihl ho). S ním šla jeho dcera, již chtěl vyprovodit do gymnasia, bylo to na cestě. Sypal se hrubý, mokrý sníh.

— Jsou teď tři stupně tepla, a přece padá sníh — vykládal Gurov dceři. — Ale to teplo je jenom na povrchu země, v hořejších vrstvách atmosféry je naprosto jiná temperatura.

— Papa, a proč v zimě nebývá hřmění?

Vysvětlil i to. Mluvil a přemýšlel o tom, že tu jde na schůzku a ani jedna živá duše neví o tom a patrně nikdy nebude vědět. Měl dvojí život: jeden zjevný, který viděli a znali všichni, komu toho třeba bylo, plný společenské pravdy i spolčenské lži, podobný úplně životu jeho známých a druhů, a druhý — plynoucí tajně. A jakousi podivnou shodou okolností, snad nahodilou, vše, co mu bylo důležito, zajímavo, nutno, v čem byl upřímný a neklamal sebe, co bylo zrnem jeho života, dálo se v útají od druhých, všecko pak, co bylo lží, jeho maskou, v níž se ukrýval, aby přikryl pravdu, jako na příklad jeho služba v bance, spory v klubu, jeho „nižší rasa“, chození se ženou na jubilea — vše to bylo zjevno. A podle sebe posuzoval i jiné, nevěřil tomu, co viděl, a vždy předpokládal, že u každého člověka, pod příkrovem tajemství, jako pod příkrovem noci, běží jeho skutečný, nejzajímavější život. Každé osobité bytí má kořeny v tajemství, a možná proto částečně kulturní člověk tak úsilně pracuje o to, aby se ctilo osobní tajemství.

Doprovodiv dceru do gymnasia, Gurov zaměřil do „Slavjanského Bazaru“. Sňal kožich dole, vystoupil vzhůru a zticha zaklepal na dveře. Anna Sergějevna, oděna jsouc v jeho zamilovaný šerý šat, umdlená drahou a čekáním, čekala naň od včerejšího večera; byla bledá, hleděla naň a neusmívala se, a sotva že vešel, padla již na jeho prsa. Jako by se nebyli viděli dvě léta, polibek jejich byl dlouhý, předlouhý.

— Nu, jak jsi živa tam? — otázal se. — Co nového?

— Posečkej, hned povím... Nemohu.

Nemohla promluviti, poněvadž plakala. Odvrátila se [illegible] a přitiskla šátek k očím.

— Nu, nechť si popláče, a já zatím posedím — pomyslil si a usedl na křeslo. Potom zazvonil a řekl, aby mu přinesli čaj; i potom, když pil čaj, ona stále stála odvrácena k oknu... Plakala vzrušením, trpkým poznáním, že jejich život tak smutně se ustrojil: vidí se jen potají, skrývají se před lidmi, jako zloději! Což není život jejich rozbit?

— Nu, přestaň! — řekl.

Jemu bylo zřejmo, že tato jejich láska skončí ještě ne brzo, neznámo kdy. Anna Sergějevna připoutávala se k němu stále silněji, zbožňovala ho, a bylo by nemyslitelno říci jí, že všecko to musí vzít jednou za své, ano ona by tomu ani neuvěřila.

Přistoupil k ní a pojal ji za plece, aby se s ní polaskal, požertoval, a v tu chvíli spatřil se v zrcadle.

Hlava jeho již začínala šedivět. A jemu se zdálo divným, že tak sestárl za poslední léta, tak sešel. Plece, na nichž ležely jeho ruce, byly teplé a chvěly se. Pocítil soustrast s tímto životem, ještě tak teplým a spanilým, leč patrně již blízkým tomu, aby začal tuchnout a vadnout, jako život jeho. Proč jej tak miluje? Vždycky se jevíval ženám ne takový, jaký byl, a milovaly v něm ne jej samého, nýbrž člověka, kterého vytvářela jejich obraznost a kteréhož ve svém životě dychtivě hledaly; i potom, když postřehovaly svůj omyl, přece jen milovaly. A ani jedna z nich nebyla s ním šťastna. Čas běžel, on se seznamoval, scházel, rozcházel, leč ani jednou nemiloval; bylo to vše, co libo, jenom ne láska.

A teprve teď, když hlava jeho šediví, začal milovati jak náleží, pořádně — poprvé v životě.

Anna Sergějevna i on milovali druh druha jako velice blízcí, spříznění lidé, jako muž a žena, jako něžní druhové; jim se zdálo, že sám osud je určil druh druhu, i bylo nepochopitelno, proč je on ženat a ona vdána — bylo to divuplné; jako by to byly dva přeletaví ptáčci, samec a samička, které chytili a donutili žít v oddělených klíckách. Odpustili druh druhu to, zač se styděli ve své minulosti, odpouštěli vše v přítomnosti a cítili, že tato jejich láska je změnila oba...

Dříve v minuty smutku upokojoval se všelikými úvahami, jaké jen připadaly do hlavy, nyní pak mu nebylo do úvah, cítil hlubokou soustrast, chtělo se mu býti upřímným, něžným...

— Přestaň, moje krásná — pravil. — Poplakalas — i dosti... Nyní pojď, pohovoříme si, na něco přijdeme.

Potom se dlouho radili, hovořili o tom, jak by se zbavili nutnosti skrývat se, klamat, žít v různých městech, nevidět se dlouho. Jak se osvobodit od těchto nesnesitelných pout?

— Jak? Jak? — ptal se on, chápaje se za hlavu. — Jak?

A zdálo se, že ještě nedlouho — a rozřešení bude nalezeno, a tehdy začne nový, půvabný život; a oběma bylo jasno, že do konce ještě je daleko — daleko, a že nejsložitější a nejobtížnější úkol teprve začíná....

CONSTANTIN MEUNIER.

(K výstavě franc. moderního umění v pavilonu u Kinského zahrady.)

P. B. Shelly: Odpoutaný Prometheus.
Na hlas tvůj zvedly bědné děti její
svá čela schýlená, jež hyzdil prach,
a hrůzou zbledl všemocný náš tyran,
ač přikoval tě svými hromy sem.

Jeho díla možno nazvati „Tragédií Práce“. Zamyslete se pouze nad jeho „Návratem horníků k domovu“, „Černou zemí“, „Ženci“, „Industrií“, „Hekatombou“ a v současné výstavě francouzského moderního umění v pavilonu u Kinského zahrady, nad „Horníkem v práci“. Jsou to bolestné výkřiky, rozbouřené vlny citu, blesky hněvu, kletby, zápalu, mocné síly: bojující za právo, svobodu člověka, jehož život sevřen je nenasytnémi pouty kapitálu...

Meunier předvádí vám ty tváře rozbrázděné rýhami utrpení, shrbených páteří vyssátého těla, sesláblých svalů, vpadlých, žilkami zarudlých očí, jimž život upřel opravdové radosti, kteří neznají přírody, slunce, jeho jásajících paprsků, jsouce životem zakříknuti, kráčí jeho nejspodnějšími cestami strašlivého temna, jak bludné mátohy...

Constantin Meunier cítí hrozná muka těchto lidí, vidí ideál osvobozeného člověka, k němu nadlidskou námahou chce dospěti a bojuje za ně, bojuje s nimi heroický zápas Titana s obry kapitálu, kamenných srdcí...

Meunier narodil se r. 1831 na předměstí Bruselu. Jsa nejmladším ze šesti dětí, nepoznal ani otce a již život ve dvou letech urval mu na vždy jeho tvář.

Nastala doba bídy, hladu, kdy četná rodina byla odkázána na výdělek rukou matčiných. Vytrvalost, pevná energie, vyvrcholily v jeho povaze, v těchto deceniích nedostatku. Vynikaje v kreslení, veden nejstarším bratrem, známým již dřevorytcem, vstoupil v dospívajících letech do akademie. Hledal stále bod svého umění, až veden svým hlubokým citem, počal ze dna nejspodnějších proudů života vyvažovati bídu, utrpení svých krajanů s ohromující přesvědčivostí, stupňující se až k hrůze.

Do temného lůna země uvádí vás „Horníkem v práci“. Tam rve se člověk s matkou zemí, den za

dnem podniká zápas za skývu chleba, jeho svaly již umdlévají a tu bolestně zatíná zuby a semknuté rty se křečovitě v dlouhou rýhu napínají.

Meunier přelévá svého „Horníka“ do bronzu, ale ty jeho vpadlé oči k vám mluví o vnitřním utrpení, vystouplé lícní kosti s prohlubněmi důlků ustarané tváře, vypráví vám o bídě, každý sval je křečovitě napjat, jeho pravá část obnaženého těla klene se v hrbol: jest to střed opory při práci, ústředí jeho síly, jímž znetvořeno je tělo člověka.

A v této porobě s bolestí předvádí vám Meunier člověka, vdechuje mu život, pohyb, probouzeje váš cit vášnivými protesty.

Plastická skupina „Horníků“ vracejících se k domovu, je smutný průvod lidí odumřelých životu. Polooblečeni, majíce přiléhavé kápě na hlavách, kmitají se jako stíny vytřeštěných zraků, jimž bílý den je téměř již neznámým. Nachylují svá těla, zrychlují krok, utíkajíce z míst, kde každý den pohřbívají své síly, a život obestírají hlubokou nocí lůna země.

Tak vracejí se každý den ke svým domovům, jsouce očekáváni vyhladovělými dětmi, jichž prosby o chléb kdo mohl by oslyšet?

Zamlklost, vnitřní smutek vane z typů Meunierových, ostrých, výrazných tahů, železné životní energie, prostých, dobrých srdcí dělného lidu.

Hornatou krajinu, pokrytou deštěm sazí, spatřujete v Meunierově „Černé zemi“. Oblaky černého, dusivého kouře a páry, zatahují obzor, a dýmající komíny trčí do výše, jak smutečné stožáry porobeného lidu.

Země vyděděnců, hrůzná svojí nehostinností...

Cítíte v hloubi nitra země tajemné rašení pracujícího lidu a zdá se vám že jeho pot roklinou vyvěrá v malé praménky, unikající ve vrstvách sazí vašemu zraku.

„Hekatomba“ je závěrečnou tragedií velikého utrpení lidu. Dlouhá řada mrtvol, vytažených po katastrofě z dolu, leží v tmavé prostorné místnosti. Malým, čtyřhranným okénkem rozbíhá se světlo slunného dne po bílých plátnech, jimiž zaobalena jsou mrtvá těla, zadušená otravnými plyny šachty. Příšerný je obraz jejich sesinalých tváří, křečovitě stažených rtů, vypoulených očí...

Jaký to byl boj poslední! Když vzduch nemohl dát stravy jejich plícím, přisávali svá ústa k zemi.. Jaké to byly okamžiky v očekávání spasné záchrany!

A padli všichni...

Jest to velký akcent mistrného díla Meunierova, který zachvěje vaší duší.

V této velké hrobce sešívá žena chladných tahů, kamenných očí (kdo by nezaslzel!) ještě třem nešťastným bílé rubáše. Přinesli jejich ztuhlá těla, dodatečně ještě vytažená. A ona se dívá tak klidně, jakoby tím bílým plátnem bylo již všechno odčiněno.

Constantin Meunier mrská v její osobě chladnou, bezcitnou společnost, přecházející po prvním dojmu v tiché vody života. Vyvrcholuje až k hrůze své dílo, maje v duši bolest a smutek.

Odmítá pokořující soucit, volá jen po čisté lásce. Vždyť jsou to lidé, kteří mají právo k životu.

Bojuje proti vyssavačnému kapitálu, nechce otroky, ale vědomé lidi, kterým dána možnost spěti k ideálním metám života. A v tom poměru nezavrhuje universální práci.

Jest to heroický boj velikého, vznešeného srdce.

Jeho mistrná díla jsou světelnými majáky v hluchém moři života.

Výstražné signály zaznívají....

Kéž by byly viděny a slyšeny všemi lidmi!

Edvard Bém.

JOSEFINA KLUMPARTOVÁ:
KDE JE MAMINKA?

Děti přiběhly do třídy, vpadly do lavic jako vlaštovice v hnízda —, a už počalo švitoření. Tu pohlédly na mne, hned potom znova seskupily hlavinky a o něčem velice důležitém — jak bylo to lze z jejich tváří čísti — hovořily. Až náhle zvěstovaly mi jako jedním hrdélkem: „Bláhovi umřela maminka.“ A malý Slovák vstav, poznamenal vážně: „Ju, už nemá nikoho.“

V půl hodince znala jsem historii Pepíka Bláhy. Tvářičky zardělé, očka široce rozevřena a živě gestikulujíce vyštěbetaly děti všecko, co věděly.

Tatínka ztratil přede dvěma léty a zítra mu na klobuckém hřbitůvku pochovají maminku. Souchotiny... A kdo se ujme Pepy, šestiletého sirotka? Prozatím bude u doktorů. Někde v Němcích má babičku. Snad si pro něho přijede.

Hned druhého dne po pohřbu přišel zase do školy. Měl týž světlý kabátek, jako vždycky. Jen ten černý hedvábný šátek kolem krku dříve nenosíval. Vsedl na své místo a zadíval se snivě před sebe, s tím věčným úsměvem v koutku úst. Stal se předmětem pozornosti celé třídy. Hoši obraceli se k němu a dívali se na něho, jako by to byl nějaký nový žáček. Potom volali: „Bláho! Bláho!“ — a když jim odpověděl pohledem svých velkých hnědých očí, usmívali se naň. A byly to tak zvláštní, tak dojímavé úsměvy. Řekla bych, že tkvělo v nich dětské pochopení nesmírné ztráty, jež stihla Pepu. Také děvčátka vysílala výmluvné pohledy k lavici, kde seděl. A

jedno druhému šeptalo: „Zemřela mu maminka“....

„Umřela mu maminka“ — těmi slovy počíná drama takového šestiletého člověka. „Umřela mu maminka“... A já viděla o něco později celou tragiku těch slov ztělesněnou před svýma očima...

To bylo o prázdninách v Berlíně.

Stála jsem kdysi odpoledne u okna a pozorovala děti, jak skotačily dole na dvoře. Najednou strhl se mezi nimi radostný poplach. Zvláště děvčata jevila živé vzrušení. „Leiermann! Geiermann! Au, schön, fein!“ povykovaly děti, tleskaly rukama a skákaly. V okamžiku objevil se na dvoře statný kolovrátkář. Za ním capal malý hoch, sotva ho od země bylo viděti. Na nohou měl dřeváčky, jak v Berlíně zvykem, v ruce držel tamburinu s rolničkami. Jeho úkolem bylo doprovázeti dlouhána při hře. Podle rhytmu hudby bušil pěstičkou do tambuřiny, a veselé, jasné zvuky rolniček mísily se s ječivými tony kolovrátku v podivný, uši rvoucí chaos. Mělo býti více rámusu a „silnější“ dojem.

Hoši z domu rozestavili se s rukama v kapsách jako pasivní obecenstvo, děvčata postavila se po dvou za sebou, zdvihla a podala si ruce a muzikanti spustili „Washingtonskou poštu“.

To bylo podívání! Ta Erna a Truda, ne, to byly tanečnice! Malý průvodce kolovrátkářův mohl na nich oči nechati. S pootevřenými ústy sledoval úhledné pohyby děvčátek a tak ho jejich tanec rozjařil, že úsilněji a rychleji tloukl na tamburinu, až konečně tempo rolniček vypadlo úplně z tempa hraného kousku. Leč záhy přišlo žádoucí ritardando: vzduchem kmitla se mohutná levice kolovrátkářova a hrozivě dopadla na hlavu ubohého enthusiasty... Těžká ta ruka přirazila plavovlasou hlavu ještě ke hraně kolovrátku — a tak z jedné bvlv vlastně rány dvě... Maličký vystřízlivěl úplně ze své nálady. Podíval se na hochy, co tomu říkají. Někteří zaujati tancem děvčat, nevšimli si té trapné episody, jiní němě sledovali celý výjev, a několika jiným zahrál na tváři škodolibý úsměv.

Ručka volněji dotýkala se tamburiny. Než, nová nehoda! S okna ve čtvrtém patře hází kdosi peníz v papírku zabalený. Několik hochů běží, berou papírek a nesou kolovrátkáři. Nejspíše měl tak učiniti malý ubožák, ale zapomněl anebo ničeho nepozoroval, — neboť opět zdvihá se ta hrozná levice neurvalcova... nový pohlavek a rázné zaklení k tomu.

Z očí dítěte vytryskly slzy a dvěma stružkami plynuly dolů k ústům. Nesetřelo jich, nebylo času...

Konečně dohrán poslední kousek. Dlouhán sebral kolovrátek, navlékl podstavec na ruku a bystře vykročil ze dvora. A hoch-mučenník cupal za ním jako ptáče, sotva mu stačil. V levé ruce tamburinu, pravou pěstičkou mačkal slzy v očích...

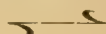
Zachytila jsem fragment románu tohoto dítěte.

Říkali mu Fritz. Necitelný dlouhán byl — vlastní jeho otec... alkoholik, rváč... Malý Fritz vytrpěl si u něho peklo za živa. A matky nešťastné to dítě už nemělo...

„Umřela mu maminka“ — slyším volat děti z klobucké školy, a po boku Fritze zjevuje se mi v duchu Pepík Bláha... Kde je? Jak se mu daří? Tak je vidím: Pepu s černým šátkem kolem krku a nevinným úsměvem v koutku úst, jak tenkráte po pohřbu přišel do školy — a Fritze s tamburinou v ručce a očima slzami přetékajícíma... Kde je maminka?...

Smrt!... Ne nadarmo ji nazývají hroznou, ukrutnou! Ne — bývá také vznešená a milosrdná.

Jak vznešená jest, když přijde a tiše shasí život plný velikých činů, život, jehož úkoly jsou dokonány! Jak jest milosrdná, když v objetí svém ukájí výkřiky bolesti a bídy. Ale v tygra krvelačného se mění, když takovým malým Pepům a Fritzům bere — matku!

NAŠE GALERIE.

Příště článeček o M. Kalvodovi.

° ° °

Upozornění
čtenářům a čtenářkám Besed Času!

Dnešní číslo Besed Času mělo by být vlastně posledním číslem tohoto ročníku. Prodloužíme však tento ročník o několik ještě čísel ze dvou důvodů:

Román Gorkého Foma Gordějev vyžaduje sám ještě několika čísel, aby mohl být dokončen.

Mimo to chceme Besedy Času přivésti v souhlas s denníkem, jehož ročník začíná s občanským rokem (1. ledna). Příští ročník Besed Času začne tedy také 1. ledna 1903. V měsících říjnu, listopadu a prosinci Besedy Času následkem toho vycházeti nebudou, leč právě jen několik čísel na dokončení běžného ročníku.

ALOIS KALVODA:

PODZIMNÍ SLUNCE.

MAKSIM GORKIJ

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— V každé travičce bije srdce Páně; všeliký hmyz, vzdušný i zemní, dýše svatým duchem Jeho; všude jest živ Bůh-Hospodin Ježíš Kristus! Jaká krása jest na zemi, v polích a v lesích! Byl jsi ty někdy na Kerženci? Ticho je tam, ničemu nepodobné, byliny — rajské...

Foma poslouchal a jeho obraznost, poutaná tichým, čarovným vypravováním, kreslila mu ta široká pole a hluboké lesy, plné krásy a tišiny, uspokojující duši...

— Hledíš do nebe, leže pod keříkem, a ono všecko k tobě se sklání, jako když tebe chce obejmout... V duši je teplo a tiše i radostně, ničeho se ti nechce, ničemu nezávidíš... Hle, tak se ti jenom zdá, že na celé zemi — jsi jen ty a Bůh...

Poutník hovořil, a Fomovi jeho hlas a zpěvná řeči připomínaly čarovné pohádky staré tetky Anfisy. Cítil, že je mu tak, jako kdyby po dlouhé pouti za žárného dne pil čistou a studenou vláhu lesního pramene, — vláhu, prosycenou vůní trav a květů, jež omývá... Před ním stále šířeji se otvíraly planoucí obrazy: hle, stezníček ke hlubokému hvozdu; větvemi stromů pronikly jemné paprsky slunce a chvějí se ve vzduchu i pod nohama poutníkovýma... Lahodně voní les hřiby a zetlelým listím; medové aroma květů, hustá vůně sosny neviditelně kouří se ve vzduchu a proniká do prsou teplým, sytícím pramenem... Ticho je kolem; jenom ptáci pějí, a ticho toto je tak čarovné, že zdá se — že i v prsou tvých pějí ptáci... Ideš beze spěchu a život tvůj jde jako sen...

Ale zde — všecko je obklopeno šerým, mrtvým mrakem a bez cesty se v něm zmítáme, teskníce po svobodě a světle. Hle — začali zpívati dole, sotva slyšitelnými hlasy, snad je to píseň, snad modlitba. Zase kdosi křičí, nadává. A stále hledají cestu:

— Sedm a pů-ůl... Se-dm-m!...

— A o nic nemáš starosti — hovořil poutník a hlas jeho zurčel jako ručej, — kousek chleba všude ti dají, a čeho ti ještě třeba, svobodnému? Ve světě starosti jako okovy uléhají na duši...

— Dobře mluvíš! — vzdychnuv, řekl Foma.

— Bratříčku můj milý! — tiše zvolal poutník, ještě blíže přistupuje k němu. — Když tě procitla tvá duše, když prosí o svobodu — neuspávej jí násilně, poslouchej jejího hlasu... Není na světě, v jeho lákání, nižádné krásy a svatosti — proč tedy se podrobovati zákonu jeho? U Jana Zlatoústého jest řečeno: Opravdový šekinach jest člověk! Šekinach pak jest slovo hebrejské a znamená — svatost nad svatost... Tak tedy...

Táhlé vytí signálu zdusilo jeho hlas. Poslouchal, bystře vstal s divanu a řekl:

— Před přístavem troubí... musím tu slézt! Nu, s Bohem buď, bratříčku! Dejž ti Hospodin pevnosti a síly, abys učinil, jakož chce duše tvá! S Bohem buď, drahoušku!

Poklonil se nízko Fomovi. Bylo cosi žensky laskavého a měkkého v jeho rozlučních slovech a v poklonĕ. A Foma rovněž nízko se mu poklonil a strnul, stoje se skloněnou hlavou, opřev se rukou o stůl.

— Budeš-li v městě, zajdi ke mně... — požádal poutníka, spěšně otáčejícího klikou u dveří.

— Zajdu! Přijdu... S Bohem buď! Spasiž tě Kristus...

Když parník narazil okrajem o přístaviště, Foma vyšel na pavláčku a jal se hleděti dolů, do mlhy. Po můstcích s parníku vycházel lid, leč mezi těmito temnými postavami, zahalenými hustou mlhou, nepoznal poutníka. Všichni, kdož odcházeli s parníku, byli stejně nejasní a všichni bystře mizeli s očí, jako kdyby táli v šerém vlhku... Nebylo viděti ani břehu, ničeho pevného, stanoviště se kolébalo vlněním, způsobeným parníkem, nad ním kolébala se žlutá skvrna svítilny, šum kroků a šuškání lidského byl temný..

Parník odrazil a pomalu hnul sebou do mlhy. Poutník, přístaviště, šum lidských hlasů — vše náhle zmizelo jako sen, a znova zbyl jen pouhý hustý rmut a parník, těžce se v něm otáčející. Foma hleděl před sebe do mrtvého moře mlhy a přemýšlel o jasnomodrém, bezoblačném a laskavě teplém nebi — kde jest?

Na druhý den o polednách seděl v pokojíku Ježova a poslouchal městské noviny z úst svého přítele. Ježov vyšvihl se na stůl, zatarasený novinami, a klátě nohama, vyprávěl:

— Začala volební kampaň — kupectvo strká na místo starostovo tvého kmotra... starého ďábla. Je jako ďábel — je nesmrtelný... ač mu již jistě minulo půl druhého sta roků... Dceru svou vdává za Smolina... pamatuješ se naň, na ryšavce! Vyprávějí o něm, že je to pořádný člověk... ale za dnešních dob pořádnými lidmi jmenují i chytré padouchy... poněvadž lidí — není! Teď Afrikaška pitvoří ze sebe vzdělaného člověka, ba prodral se již také mezi inteligentní obecenstvo, cosi kamsi věnoval a — hned ho uviděli všichni. Soudě po tlamě, je to šantala prvního stupně, ale bude hrát úlohu, neboť vládne citem míry... Hm-ano, brachu, Afrikaška je liberál.. A liberální kupec, to je smíšení vlka a svině s žábou a hadem...

— Pes si vezmi všecky! — řekl Foma, lhostejně máchnuv rukou. — Co je mi do nich? Jak ty — piješ stále?

— Piju! A proč bych nepil?

Polouoděný a rozcuchaný Ježov byl podoben jakémusi oklovanému ptáku, jenž právě se pral a ještě neměl kdy, aby se vzpamatoval z rozrušení váleného.

— Piju, poněvadž musím čas od času krotiti plamen svého uraženého srdce ... A — ty, syrový kmeni, trouchnivíš pomaličku?

— Musím jít k staříkovi — svraštiv tvář, řekl Foma.

— Tedy s odvahou!

— Nechce se mi ... Začne mi levity čísti ...

— Tak nechoď! ....

— Když musím ...

— Když je to tak ... to jdi! ...

— Nu, co pořád šaškuješ? — neuspokojivě řekl Foma. — Jako kdyby mu opravdu bylo veselo ...

— Bůh je svědek, že je mi veselo! — vzkřikl Ježov, seskočiv se stola. — Ja-ak jsem já včera jednoho pána spražil v novinách! A dále — slyšel jsem vtipnou anekdotu. Sedí společnost na břehu moře a obšírně filosofuje o životě. A žid jeden praví: „Pháné! K k če-emu tolik rozmanithých šlov? Já vám tho žeknu všečko najednou: život náš nesthojí ani za khopejku, tak jako toto boužící se može! ...“

— Eh, jdi k ďasu! — řekl Foma. — Buď zdráv! Půjdu ...

— Syp se! Mám dnes náladu vznešenou a sténat s tebou nemohu, tím spíše, že ty nesténáš ani, nýbrž chrochtáš ...

Foma odešel, opustiv Ježova, zpívajícího si z plna hrdla:

„Zahřmi na buben a — neboj se...“

— Buben — sám jsi ty buben ... — podrážděně si pomyslil Foma, vycházeje nespěšně na ulici.

U Majakina jej uvítala Ljuba. Čímsi jsouc vzrušena a oživena, objevila se náhle před ním, rychle hovoříc:

— Tos ty? Bože můj! Jaký jsi bledý ... jak jsi přepadlý ... Hezký život, jak vidět, vedeš!

Potom se tvář její zkřivila nepokojem a ona skoro šeptem vzkřikla:

— Ach, Fomo! Ty nevíš — vždyť ... hle! Slyšíš? Zvoní někdo! Snad je to — on ...

A dívka vyběhla z pokoje, zanechavši za sebou šelest hedvábných šatů a ustrnulého Fomu, jenž neměl ani kdy, aby se jí zeptal, kde je otec. Jakov Tarasovič byl doma. Parádně jsa oblečen, v dlouhém kabátě svrchním a s medailemi na prsou, stál ve dveřích, rozpřáhnuv ruce a drže se jimi podvojí. Jeho zelená očka ohmatávala Fomu, a Foma pocítiv na sobě jich pohled, pozdvihl hlavu a setkal se s nimi.

— Buďte zdráv, krásný pane! — promluvil stařík, vyčítavě kývaje hlavou. — Odkud jste ráčil přijet? Kdo pak vám to sádélko vyssál? Či snad — svině hledá, kde louže, a Foma, kde hůře? ..

— Nemáte jiných slov pro mne? — zasmušile se otázal Foma, vzdorně hledě na staříka.

A náhle spatřil, že kmotr se všecek zachvěl, nohy jeho se začaly třást, oči zrychleně začaly mrkat a ruce s úsilím se zachytily podvojí. Foma postoupil k němu, míně, že staříkovi je zle, avšak Jakov Tarasovič temným a hněvivým hlasem řekl:

— Odstraň se ... odejdi ...

A tvář jeho vzala na sebe obyčejný výraz ...

Foma odstoupil zpět a ocitl se podle jakéhosi nevysokého a kulatého člověka, jenž se klonil Majakinovi, chraptícím hlasem promluviv:

— Buďte zdráv, tatínku!

— Zdrá-áv buď, Tarase Jakovleviči, zdráv buď .. — neodtrhuje rukou od podvojí, mluvil a ukláněl se stařík, roztržitě se usmívaje.

Foma roztržitě odstoupil stranou, usedl na křeslo, a ztrnuv zvědavostí, jal se hleděti široko rozevřenýma očima na shledání otcovo se synem.

Otec, stoje ve dveřích, kýval svým vetchým tělem, opíraje se rukama o podvoje, a skloniv hlavu na stranu, přimhouřenýma očima, mlčky hleděl na syna. Syn stál tři kroky od něho, vysoko pozdvihnuv hlavu, již šedivělou, nachmuřiv obočí a hledě na otce velkýma temnýma očima. Černá klínovitá bradka a malinké kníry třásly se na jeho hubené tváři, s nosem chrastavým, jako u otce. I klobouk se třásl v jeho ruce. Přes rameno jeho viděl Foma bledou, ulekanou a radostnou tvář Ljubinu — hleděla na otce žádoucími zraky, a zdálo se, že v tu minutu propukne v křik. Několik minut všichni mlčeli a nehýbali se, zdrceni jsouce velikostí toho, co cítili. Mlčení přerušil tichý, podivně zdušený a třesoucí se hlas Jakova Majakina:

— Staříčký jsi už, Tarase...

Syn mlčky se usmál do tváře otci a rychlým pohledem přeletěl jej od hlavy do nohou.

Otec, odtrhnuv ruce od podvojí, pokročil synovi vstříc a — zarazil se, náhle se zachmuřiv. Tehdy Taras Majakin jediným velkým krokem stanul proti otci a vztáhl k němu ruku:

— Nu . . . polibme se . . . — tiše pobídl otec.

Dva starci křečovitě obemkli druh druha rukama, mocně se políbili a odstoupili od sebe vespolek. Vrásky staršího se chvěly, suchá tvář mladšího byla nehybná, skoro přísná. Políbení nezměnilo nic ve vnější stránce této scény, jen Ljubov radostně vzlykla, a Foma nemotorně zavrtěl sebou v křesle, cítě, že se mu tají dech . . .

— Ech . . . děti . . . rány srdce jste . . . a ne radost jeho . . . — zvonivým hlasem postěžoval si Jakov Tarasovič a zajisté mnoho vložil v tato slova, poněvadž ihned po nich zazářil, rozveselil se na mysli a čile jal se mluviti, obraceje se k dceři:

— Nu, co jsi se rozplynula radostí? Vzhůru,

přichystej nám něco . . . čaj a podobné . . . Pohostíme jako ztraceného syna! A ty, staříčku, což jsi zapomněl, jakého máš otce?

Taras Majakin prohlížel otce zamyšleným pohledem svých velikých očí a usmíval se, mlčelivý jsa, oblečen černě, od čehož šedé vlasy na hlavě i v bradě jeho vystupovaly ostřeji . . .

— Nu, usedni! Mluv — jak jsi žil, cos dělal . . . Kam hledíš? Ah! To je kmotřenec můj . . . Ignáta Gordějeva syn, Foma . . . na Ignáta se pamatuješ?

— Na všecko se pamatuji, — řekl Taras.

— O? To je dobře . . . nechlubíš-li se . . . Nu, jsi ženat?

— Vdovec . . .

— Máš děti?

— Umřely . . . dvě jsem měl . . .

— Ško-oda . . . Měl bych vnuky . . .

— Mohu si zapálit? — otázal se Taras otce.

— Jenom si zapal! . . . Aj, ty, — kouříš doutníky . . .

— A vy jich nemáte rád?

— Já? Jenom si zapal, mně je vše jedno . . . Já jen to, že je to panské jakési . . . když se kouří doutník . . .

— A proč bychom se měli stavět níže, než páni? — s úsměvem řekl Taras.

— A což se já stavím níže?! — vzkřikl stařík. — Řekl jsem to jen tak, prostě . . . směšné je mi to . . . Takový solidní staříček, brada po cizím způsobu, doutník v ústech . . . Kdo je to? Můj synáček — che-che-che! — Stařík šťuchl Tarasa do ramene a odskočil od něho, jakoby se byl lekl, neraduje-li se záhy, chová-li se tak, jak se sluší, k tomuto poloušedému člověku. A zkoumavě a podezřívavě nahlédl do velkých, žlutavými napuchlinami obklopených očí synových.

Taras se usmál ve tvář otcovu přívětivým a vřelým úsměvem a zádumčivě mu řekl:

— Právě takového vás pamatuji . . . veselého a živého . . . Jako kdybyste se za ta léta pranic nebyl změnil . . .

Stařík hrdě se vypjal, a uhodiv se pěstí do rukou, řekl:

— Já — nikdy se nezměním . . . Poněvadž — nad člověkem, jenž cenu svou zná, život není pánem! Je-li tomu tak?

— Oho! jaký jste vy hrdý . . .

— Po synovi jsem se patrně zdařil! — s chytrou grimasou hovořil stařík. — Můj syn, brachu, sedmnáct let z hrdosti mlčel . . .

— To proto, že otec nechtěl ho slyšet . . . — připomenul Taras.

— Dobře už! Tolik se toho sběhlo . . . Bohu jedině je známo, kdo proti komu je vinen . . . On, spravedlivý, ti to řekne, sečkej! Ale já pomlčím . . . Není čas k tomu, abychom o tom rozmlouvali . . . Teď vyprávěj tohle: — co jsi dělal za ta léta? Jak jsi do sodové továrny přišel? Jak se z tebe stal zase člověk?

— Historie dlouhá! — vzdychnuv, řekl Taras a vypustiv z úst ohromný chumel kouře, začal pomalu: — Když jsem dostal svolení žíti zas svobodně, vstoupil jsem do kanceláře správce zlatých rýží Remezových . . .

— Znám je . . . tuze bohatí lidé jsou to! Tři bratří . . . všecky znám! Jeden — je mrzák, druhý — hlupák, a třetí je — skrblík . . . Mluv dále! . . .

— Dvě léta jsem tam sloužil . . . a potom jsem si vzal jeho dceru . . . — chraptícím hlasem vyprávěl Majakin.

— Správcovu? To není hloupé . . .

Taras se zamyslil a pomlčel. Stařík vzhlédl na jeho smutnou tvář a — pochopil syna.

— S ženou jistě jsi dobře žil . . . — řekl. — Nu, což? Mrtvý — má ráj, a živý dále si hraj . . . Nejsi ještě tak starý . . . Dávno jsi ovdověl?

— Třetí rok je to . . .

— Tak . . . A k sodě jak jsi přišel? . . .

— Je to továrna tchánova . . .

— Aha-a! Kolik dostáváš . . .

— Asi pět tisíc . . .

— Hm . . . sousto není tuhé! Hm-ano-o! Hleďme ho — a je arrestant!

Taras vzhlédl na otce pevným pohledem a suše se ho otázal:

— V pravý čas slovo — odkud to máte, že jsem byl na arrestantské práci?

Stařík vzhlédl na syna s ustrnutím, jež bystře ustoupilo radosti:

— Aj . . . jakže? Nebyl's? O, aby vám! Tak tedy — jakže je to? A neurážej se! Což se v tom lze vyznat? Řekli mi — v Sibiři! Nu, a tam je — arrestantská práce! . . .

— Abychom s tím navždycky byli hotovi, — vážně a důtklivě řekl Taras, poklepávajíc si rukou po koleně, — řeknu vám hned nyní, jak to vše bylo. Byl jsem poslán na Sibiř na nucený pobyt na šest let, a po celý čas vypovězení jsem žil v Lenském báňském okrese . . . V Moskvě jsem seděl ve vězení asi šest měsíců . . . a to je vše!

— Ta-ak! Avšak . . . jak tohle? — zmateně a radostně jektal Jakov Tarasovič.

— Ale to zde roznesli tu nesmyslnou pověst . . .

— Už opravdu — nesmyslnou! — skroušeně uznával stařík.

— A velice mi zasolili jednou . . .

— A-aj! Opravdu?

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan. Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII V Praze, dne 5. října 1902 Číslo 53

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou [illegible] 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se [illegible] ročně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. [illegible] »Besedy Času« zdarma.

ANNA MARIA

ŽEBRÁK.

Stát, čekat. Čekat... a stát...

V mrazu, v dešti, v chumelenici, ve větru, i v úpalu. Na rohu ulice nebo v průjezdu domu, o vrata opřen, se vztaženou, poníženou dlaní. Přibelhat se, co noha i berla stačí, když jde kolem pán vznešený, urozené břicho semknuté vzácným kožichem a v dobré náladě, krejcárek dá, dva, i pětník někdy... na... jako ohryzenou kost psovi, shnilé jablko praseti do koryta... na, vem, jez, ber, žer... Ledabyle penízek hodí kulatý... Měďáček hopkuje po šamotkách a rýhách nahoru dolů, zapotácí se než lehne do skuliny.. Kvapné, dychtivé, žádostivé, se ozvou na chodníku nestejné údery nohy živé i neživé, že pán se usměje, pohrdlivě — dobrotivě. A vděčná čepice děkuje i za dárek i za úsměv, i za to, že pán je tak vznešený...

Někdy, když pán špatně přespal a žaludek mu nedobře tráví žlutou mayonnaisu z mnoha vajec, „nic“, křikne, až v otylé tváři zrudne, i zfijalový. „Z cesty!“ A vděčná čepice děkuje za zakřiknutí i za to, že pán je tak brutální i vznešený... To je métier žebrákovo...

Slečinka projde kolem, spůsobná a růžová, s [illegible] očí, a hodí svůj krejcárek dobrých mravů do nastrčené čepice.

Někdy dítě krejcar hodí z výšky, šikovně, aby do čepice trefilo — dobré dítě.

Ráno, v poledne, večer lidé chodí kolem, stále chodí, jiní lidé a stejní lidé v drahých i laciných šatech, ženy, muži, děti. A všechny uctivě a pokorně pozdravuje čepice, i uctivěji a pokorněji.

I když dají, i když místo dárku jen kývnutí hlavy skytnou, i když rty sešpulí k čemusi, co je bastardem úsměchu a písknutí, jak se to na psy dělá a žebráky — i tehdy se ohne pružný hřbet a uctivě mumlají své prosby i díky žebrácké.

Stát... čekat... s čepicí v ruce místo na hlavě. S čepicí příliš těžkou k přikrytí hlavy, těžkou přijatými krejcárky, jež v ní zacinkaly, těžkou stálým smekáním a klaněním, těžkou neopětovanými pozdravy, vytrpěnými urážkami a nadávkami...

Rozplizlá vděčnost a zaplacená pokora žebráckou čepici na hlavě dolů tlačí, že oči zakryje a hlavu v týle ohýbá, že nemožno ji více vzpřímit, skoro jako ze studu sama sebe, i lidí, i lidí... snižující čepice žebrácká.

Stát! Čekat! Žebrat!

BLAŽEJ JORDÁN SE PŘEDSTAVUJE.

Jsem básníkem. V hodnostní žádné třídě,
v akademii také nesedím.
Dnes písařím a zítra v skvělé bídě
jak cařihradský pes po soustu slídě
na důstojnost svých laurů nehledím.

Též básník.. Žel.. Povahou excentrický.
Tvář duše mé má mnohý chorý tah.
Vždyť definovali mne krátce vždycky:
Ten nevystihlý, vždy melancholický
a šťastně dvojnásobný sebevrah.

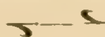
Ti všichni známí váží si mne velmi
— knížky mých veršů také koupili! —
však pomoc? „Škoda! Nelze, bohužel mi!“
A narazí hloub s povzdechem své helmy.
(S rekomandací by si škodili.)

[illegible]
i Svatobor si osoby mé všim.
Tak vyčerpal jsem trpělivost přátel.
Tak trochu právník, trochu spisovatel...
[illegible]

Chtěl ukázati jsem se v magistrátě.
Jen koště sem! Mně také se chce žít..
Ta touha marná, k čertu byla, klatě!
Redingot svůj, lakýrky vláčet v blátě
A pro shluk lidí na strážnici jít..

Snad život slední slovo nehovořil.
Leč půjde-li to nyní do tuha,
stál na rozích bych, verše své bych tvořil
co elegantní pražský posluha.

Neklid mé duše — chorobou mých nocí,
steskem mých dnů, večerů bez žertů..
Nuž, Mecenáši, rychle ku pomoci!
Já požehnám Vám slavně, dobří otci..
Tím podávam jen svou offertu.

V. VERESAJEV

LÉKAŘOVY ZÁPISKY.

(Pokračování.) Překládá Dr. Zd. Foustka.

III.

V třetím kursu, dva týdny po zahájení prací jsem byl poprvé u sekce. Na mramorovém stole ležela jako kostra suchá mrtvola ženy čtyřicetileté. Profesor pathologické anatomie v kožené zástěře navlékal, žvatlaje, gumové rukavice; vedle něho, v bílém plášti stál profesor chirurgie, na jehož klinice žena zemřela. Na lavicích, amfiteatrálně okružujících stůl, tlačili se studenti.

Chirurg byl patrně vzrušen; nervosně kroutil si kníry a zdánlivě unuděným zrakem bloudil po řadách studentů; když profesor patholog proslovil nějaký žert, rychle pospíchal se usmáti; vůbec bylo v jeho poměru k pathologovi cosi hledaného, jako v poměru žáka ke zkoušejícímu. Hleděl jsem naň a bylo mně podivno při myšlence, — je-li jak to týž hrozný N. N., který na své klinice vystupuje s takovým velikášským, olympickým klidem?

— Zemřela na peritonitis?*) — otázal se krátce patholog.

— Ano.

— Byla operována?

— Operována.

— Oho! — zamumlal patholog, nepohnuv ani brvou, a přistoupil k otevření mrtvoly.

Asistent-prosektor učinil na těle dlouhý kožní řez od podbradku až po spony stydké. Patholog otevřel opatrně břišní krajinu a počal prohlížeti zapálenou pobřišnici a slepené závity střevní... Chirurg nám již večer řekl na klinice, co považuje za příčinu smrti nemocné: nádor, který chtěl vyřezati, ukázal se býti silně srostlý s vnitřnostmi; při odstraňování těchto srostlin bylo nepochybně střevo poněkud poraněno, což dalo podnět k hnisavému zánětu pobřišnice. Otevření potvrdilo jeho náhled. Patholog vyhledal poraněné místo a vyřezav kousek střeva s poraněním, poslal jej na talířku studentům. Studenti zvědavě prohlíželi malé škodlivé poranění, ohraničené hnisavým nalitým proužkem; chirurg se mračil a kroutil si vousy. Pozoroval jsem jej s upřenou, zlomyslnou pozorností: ale, zde je soud, kde se bez ušetření odkrývají a trestají jejich hříchy a omyly! Tato žena přišla k němu o pomoc a právě díky jeho pomoci ležela teď před námi; je zajímavo, věděli-li o tom blízcí této zemřelé, objasnil-li jim operatér příčinu její smrti?..

Pitva se skončila. Ve svém epikrise oznámil patholog, že peritonitis byla jistě vyvolána poraněním střeva, ale že při takovém množství srostlin a zauzlin, jimiž nádor oplýval, bylo velmi těžko zpozorovati takové poranění a že v tak těžkých případech nemůže býti ani nejlepší chirurg pojištěn proti nešťastným náhodám.

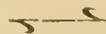
Profesoři si mile stiskli ruce a odešli. Studenti se vyvalili k východu.

Podivným a těžkým dojmem působila na mne tato první pitva, kterou jsem viděl. „Peritonitis byla vyvolána poraněním střeva; takové poranění je těžko zpozorovati, nešťastné případy se vyskytují u nejlepších chirurgů"... Jak je to vše prosté! Jakoby se mluvilo o nezdařeném chemickém pokusu, kde vše leží jen v samém nezdaru! Příčiny tohoto nezdaru se konstatují úplně spokojeně, vinník, je-li rozčilen, je rozčilen jen svou samolibostí... A zatím nejde o nic více a o nic méně než o zahubený lidský život, o cosi nesmírně strašného, kde musí nevyhnutelně ležeti otázka: smí-li podobný operatér dále se zabývati medicinou? Lékař, uzdravovatel, zabíjí nemocného! Jest to takový křiklavý protiklad, kterého nelze připustiti. A zatím se nezdá nikdo tohoto protikladu znamenati.

Měl jsem takový pocit, jakobych se dostal do školy augurů. My — jsme rovněž budoucí auguři, před námi netřeba se ostýchati, a teď nás zasvěcovali v rub věci: laikové mohou se pozastavovat nad existencí tohoto rubu a ostrým rozdílem mezi ním a lícem, nám však třeba se naučit, pojímati věc „šíře"...

(Pokračování.)

*) Zánět pobřišnice.

Z NĚMECKÝCH BÁSNÍKŮ.

J. W. GOETHE:

POZDRAV DUCHA.

Na staré věže cimbuří
ctný reka stojí duch
a když loď kolem plouti zří,
ení pozdrav jeho v sluch;

„Hleď, silný byl ten každý sval
tluk srdce divě zněl,
rytířský žár v těch kostech plál,
a plný pohár vřel;

pul života jsem probouřil,
pul prodloužil v klid svuj,
a ty, ty lidská loďko v cíl
jen stále, stále pluj!“

POUTNÍKOVA PÍSEŇ NOČNÍ.

Ty, jenž s nebes dálných cest
bol i hoře utišuješ,
dvojnásob kdo bědný jest,
dvojnásobně občerstvuješ.
Již jsem znaven těmi zmatky!
Nač ten všechen bol i ples?
Míre sladký,
ach, již v prsa má se snes!

PODOBNÉ.

Na horách, dolech
je tiš;
a ve vrcholech
ucítíš
dech sotva chvít;
i ptáci již umlkli v lese.
Však brzy se snese
i v tvou duši klid.

MIGNON.

Jen ten kdo touha zná
ví, co já nesu:
když sama, vzdálena
radosti, plesu
k nebi zřím sklíčena,
zrak se mi kalí.
Kdo rád mne má a zná
ach, ten je v dáli.
Mne závrať pojímá,
nitro plá v děsu
Jen ten, kdo touhu zná
ví, co já nesu.
(„Wilhelm Meister“.)

HARFENÍK.

Kdo nejeď chléb svůj v slzách, bled,
kdo nikdy v strastiplné noci
na lužku v pláči neused
ten nezná vás, vy nebeské moci.

Vy vodíte nás v žití rej
necháte na chuďasu vinu,
pak strasti zanecháte jej:
a pomsta jde v sled jeho činu.
(„Wilhelm Meister“.)

ZPĚV DUCHŮ NAD VODAMI.

Je duše lidská
podobna vodě.
Přichází s nebe,
ku nebi stoupá
a zase dolů
ku zemi musí
v střídání věčném.

Proudí-li s vysoké
strmé skaliny
čistý paprslek,
tu práší se mile
v oblačných vlnách
a hladkou skalou
zachycen lehce
valí se zastřen
s tichým šumem
do hloubi dolů.

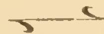
Ční-li tesy
vstříc jeho spádu,
nevolně pění se
po stupních
v propast.

V řečišti plochém
plíží se údolím luk
a v hladkém jezeře
shlíží tvář svoji
souhvězdí všechna.

Vítr je vlně
mileným hochem,
vítr z dna zrývá
zpěněné vlny.

Ty duše lidská,
jaks podobná vodě!
Osude lidský,
jaks podoben větru!

Přel. B. Pfleger.

ANNA OSMONTOVÁ

JENÍK HRDINA.

své Mařence která se nikdy nebála

Jeníkovi je šest let. Má hezkou kulatou tvářinku, oči veliké a černé jako uhel a vlasy hodně rusé. Škádlívaji trochu Jeníka s těmi vlasy, říkaji, že jsou zrzavé a Jeníka to trápí. A ještě něco ho trápí — je taze maličký!

V salonu, ve společnosti dospělých, sedává v lenošce, sedává tam velmi způsobně; poslouchá, co se mluví, třeba že se dívá na obrázky v Guliverových cestách, které mu půjčuji, aby byl hodný.

Poslouchá a dívá se a přece v těch chvílích zaměstnává ho jediná myšlenka: jeho nožičky nedosahují na zem! Zdá se mu, že to všichni pozorují, že ho všichni považují za „zcela malého“, jako když mu byly tři, čtyři roky. Je tím velmi pokořen. Vidí, že si ho nikdo nevšímá — ovšem, vždyť je ještě malý! — někdy si myslívá, že to činí z útrpnosti, někdy že z pohrdání — dle nálady, v jaké právě je. Je to opravdu nepříjemné!

Jeník má velkého bratra, tomu je jedenáct let a ten ho často pokouší jeho malou postavou, ale s tím je Jeník brzy hotov. René, starší bratr, přiznává se, že se bojí. A Jeník co živ se nepřiznal, že by se bál. Jeho matinka ho posílává večer, když pod stromy je již úplná tma, pro knihu nebo vějíř, který zapomněla tam na konci zahrady pod velkým fíkem. On jde bez lucerny. Trochu se mu sice srdéčko svírá, ale neběží — což kdyby se za ním koukali! — ani si nezpívá; drží se statečně, zdá se mu, že na něj hledí tisíceré oči.

Dnes večer byli u nich: babička, strýc Jindřich a jeho žena, nová tetička, rusovlasá a tuze hezká. Také tu byla slečna Chevalierova, která zpívá pronikavým hlasem. Jeník ji nemá rád, její zpěv je nepříjemný a když se podává čaj, sní ona všecky nejlepší koláčky. A mimo to, což je nejdůležitější, nemá ráda dětí a hovořívá pouze s Reném. Toho se ptává, co se má učit a když jí odpoví, zkouší ho a to nazývá zábavou!

Jeník sedí v lenošce, jeho kolínka nepřesahují ani sedadlo a on obrací velmi pomalu „Guliverovy cesty.“

Nedívá se, poslouchá, mluví se o něm.

— Ó já se stydím za Rénea, praví matinka; ten se bojí všeho. Nešel by večer sám ven ani za království. Jeník, ač je ještě malý, je stokrát statečnější než on.

— Jeník? táže se slečna Chevalierová, dívajíc se přes rameno na ubohého hošíka, který se tuze červená; Jeník že je takový hrdina?

A dívá se na něho, jakoby ho viděla dnes poprvé.

— To je roztomilý hošík, praví teta Klárka, dívajíc se na něj se zjevnou zálibou.

— Je to hodný, dobrý hoch, opravuje babička, která nechce, aby se dětem lichotilo, aby se nestaly domýšlivými.

— Nebojím se, nikdy se nebojím, tvrdí pojednou Jeník, vypínaje se v lenošce.

— Ty posloucháš, co povídáme? praví otec se zlomyslným úsměvem.

— Slyšel jsem to, zpovídá se klouček, červenaje se až po vlásky. Je to pravda, že se nebojím.

— Zajisté od té doby, co nosíš kalhoty, dodává vážně otec.

Strýček Jindřich je tuze hodný, umí mnoho povídek a vypráví je svému synovci. Nechává ho vylézt na klín; zná také jména všech květin a ptáků a odpovídá ochotně na každou Jeníkovu otázku. Říkají, že je lékařem, ale Jeník tomu nevěří. On viděl lékaře, opravdového, minulou zimu, když měl spalničky. Byl to starý pán, černě oblečený, a předpisoval samé odporné léky. Ten nebyl strýci Jindřichovi ani trochu podoben.

— Což ty ještě nespíš, Jeníku?

— Nechce se mi spát.

— Pojď sem! — a strýc béře Jeníka na klín. Ty se nebojíš, viď?

— Ne, strýčku!

— Šel bys nyní sám až ke kostelu? na faru?

— Jindřichu, praví teta klára, to ne, to je příliš daleko.

— Nebojím se, praví odhodlaně Jeník a mráz mu běží po zádech.

— A půjdeš?

— Ano, strýčku.

— Nu tak jdi. Řekneš panu faráři, že jsem byl u staré Nany a že se jí vede už lépe. On ti dá knihu, tu mi přines. Nebudeš se bát, Jene?

— Nebojím se nikdy, tvrdí Jeník.

— Slovo dělá muže, dodává otec s tím svým ukrutným úsměvem.

A babička jenom praví:

— Dobře se oblec, bude už rosa.

Jeník octl se venku zahalen ve svůj dlouhý pláštík s kapucou. Měsíček svítí velice jasně, Jeníkova postavička vrhá pitvorný stín. Jeník byl by si přál, aby babička, která se vždy tolik obává, že nastydne, nedovolila mu tuto procházku. Ne že by se bál, ale byl by šel na faru raději až zítra ráno. Není tam daleko sotva pět set metrů a brzy bude zase doma a jak pyšný potom bude!... To René by jistě nešel a je o pět let starší!

Jeník již došel až k fíku, dotkl se stolku pod ním, u něhož matinka pracuje. Až sem došel večer již častokrát: nyní nastává těžší úkol. Za nic na světě by se neobrátil; na to bylo počítáno a starý Antonín, který chovával Janovu matinku, sleduje opatrně, nepozorovaně kroky malého odvážlivce. Má přikázáno zůstati neviděn a řídí se tím a je zvědav, jak Jeníček úkol svůj provede. Jako náhodou jsou vrátka pootevřena, jen zcela málo, právě tolik, co by se malá osůbka protáhla. Octl se na cestě. Je krásná jasná noc, a měsíček se na Jeníka přátelsky usmívá. Ten je jistě hodný. Horší jsou ty podivné zvuky. Jde-li Jeník s rodiči, se strýcem Jindřichem nebo se starým Antonínem, zdá se mu, že je úplné ticho. Ale když je nyní sám na cestě, slyší množství neznámých zvuků — zní to jako zpěv i vzdechy. Tráva šeptá tajemně a listí jakoby si povídalo pohádku. A tam někde daleko volá jakési zvíře — je jistě zlé! - a jiné mu o něco blíže odpovídá... Snad ta zvířata koušou... Jeník se zastavil a podepřel si

dlaní bradu, jak dělává vždy v krutých chvílích a rozvažuje.

Má se vrátit, říci, že se bál? To není možná, vysmáli by se mu. Jíti dále? Je již v polovici cesty, již rozeznává mohutnou lípu před farou. Kdyby to bylo ve dne, ani minuty by se nerozmýšlel. Ale v noci, a to zvíře pořád tak divně zpívá... jistě že kouše! Jeník má strach, opravdu má strach.

Tam dole v hlohovém houští je někdo schován, je to jistě nějaký zlý člověk, pod širokým pláštěm asi má schovanou dýku nebo pušku, jako v pohádkách bývá. Všecko vrhá takové podivné, nevídané stíny, některý vypadá jako strašidlo... v pohádkách kojné Johanny se strašidel jen hemží a René se dušuje, že skutečně jsou.

Jeník jde velmi pomalu, ušel od vrátek sotva dvacet metrů a stále naslouchá, neblíží-li se zvíře. Vítr pohrál větvemi, pitvorné stíny na cestě jakoby se honily — Jeník stanul jako přimrazen. Jistě jsou to strašidla!

Netroufá si dále, chvěje se. Mihla se mu ošklivá myšlenka: vrátí se rychle a řekne, že pan farář nebyl doma. Je to velmi snadné a Jeník se přece nemůže k tomu odhodlat. Neumí lháti; začervená se, zakoktá... Bylo by přece jenom nejlépe se pěkně přiznati, že se bál, teta Klára, babička a snad i matinka se ho ujmou. Ale René! Ale strýc Jindřich! A ta slečna Chevalierová, která se mu bude smáti, až se jí objeví mezi rty obě řady jejich nehezkých, velikých, žlutých zubů! Ne, to nejde. A tatínek mu řekl:

— Slovo dělá muže.

Jeník je přece také muž a dostojí vždy danému slovu. Vysmívali by se mu, tatínek by mu již nevěřil, kdyby se takto vrátil.

Dětský zpěv za noci má mnoho tklivého do sebe. Nikdo neví, jak veliký strach musí dítě mít, zpívá-li si v noci. Jeník si také tiše zpívá a zdá se mu, že už není tak sám. Dívá se pozorně kolem sebe, nyní je větší temno, vysoké šípky a hloh zaclánějí cestu s obou stran. **(Dokončení.)**

NAŠE GALERIE.

ALOIS KALVODA:

PODZIMNÍ SLUNCE.

Reprodukce obrázku Kalvodova nepovedla se, jak by zasluhovala. Nicméně náš obrázek podává aspoň silné tušení toho, co ve skutečnosti z originálu jasně mluví. Znáte ty dni říjnové, takové dni, jaké právě tohoto roku prožíváme. Vysvitne slunce z oblaků, obleje svítivým leskem krajinu, ale jen leskem; hřejné, životodárné teplo jeho cestou k zemi někde vyvětralo. Tudíž paprsky sluneční šlehají do vody a přes břehy jako v letě, olizují také obydlí lidská a svážejí se na stěny se střech, ale cítíte, jak jsou — studené! Ani ve vlhkou trávu na březích potoka nevlívá se už bujná zeleň, naopak, konečky její usýchají a žloutnou; kmeny stromů starobně zhnědly a list se stromů otrhává a rozhazuje mrazivý vítr podzimní. „Úsměv podzimu“ mohlo by se říci na Kalvodův obraz a podzimnímu úsměvu všichni rozumíme.

DROBNOSTI.

Jak povstal Zolův „Sen“ o tom vypravuje se tento příběh: Zola obědval kdysi u svého nakladatele; po obědě vzal jej nakladatel stranou a sdělil mu snažnou žádost. Dceruška nakladatelova, která všude o Zolovi slyšela a jméno jeho četla, chtěla neustále něco od něho čísti, ale opatrný papínek obával se, aby četbou románů Zolových nevzala zkázu na své cnostné duši i odpíral zapůjčiti jí některý z románů slavného spisovatele. Když však v prosbách neustávala, rozhodl se požádati Zolu, aby napsal něco — cnostného. „Věřte“, ujišťoval Zolu po zmíněném obědě, „že cnostné knihy nejsou tak špatným zbožím, jak se myslí, mají vždycky dosti kupců a ctitelů.“ — Zola tedy prý slíbil a napsal svůj půvabný „Sen“, aby vyhověl nakladatelově dcerušce i přání opatrného tatínka.

DĚTSKÝ KOUTEK.

SLOVO A SKUTEK.

Našel jsem kus papíru. Byl to dopis. Četl jsem:

„Předrazí rodiče!

V radostný den roku nového dovolte mi, abych směla vyjeviti Vám přání svá, jež každodenně pociťuji. Bůh uděl Vám pevného zdraví a požehnej Vašemu dílu, aby se ku spokojenosti Vaší dařilo. Mně pak nechť obdaří Svou milostí, abych jen ve ctnostech kráčela a se Vám líbila. Doufám pevně od Boha, že mi tu milost udělí. V té blahé naději nesou se k Němu i prosby mé“ atd. atd.

„Předrahá babičko!

Ač zima tuhá život všech kvítků na nivách naší krásné pozemské vlasti zničila, přináším Vám, předrahá babičko, kytku plnou květů — květů lásky a vděčnosti. Jakými slovy poděkuji Vám za všechnu laskavost a dobrodiní, jimiž mne láska Vaše podělujе a jaké díky zjevím Vám za lásku, kterouž jste drahé mamince věnovala?“ atd. atd.

Dopis ten psalo 14tileté děvče. Rodičům sprostě odmlouvá a nikdy řádně neposlouchá. K babičce se chová velice surově.

Letos dali děvče do města „na cvik.“ K novému roku poslala přání. Neměla vlastních slov lásky a vděčnosti, našla si tedy v gratulantu dvě přání a opsala je. Nemyslila na psaná slova a uctila tak rodiče a babičku lží.

Děti, neučte se tomu! *—jau.*

MAKSIM GORKIJ

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Ano . . . Začínal jsem již svůj obchod . . . a ztratil jsem kredit osobní . . .

— Fuj! — zlostně si odplivl Jakov Majakin. — Ach, ďáble! Jdi ty!

Všechen čas pozorně poslouchaje hovor Majakinů a upřeně zkoumaje příchozího, Foma seděl ve svém koutě a rozpačitě mrkal očima. Vzpomínaje si na chování Ljubovi ku bratru, do jisté míry naladěn jsa jejím vypravováním o Tarasovi, doufal spatřiti na tváři jeho cosi neobyčejného, nepodobného obyčejným lidem. Myslil, že Taras i mluví jaksi zvláštně, i obléká se po svém vkusu, a vůbec — není podoben lidem. Před ním však seděl solidní, plný člověk, přísně oblečený, s přísnýma očima, velice podobný otci a lišící se od něho jen doutníkem a černou bradkou. Hovořil úsečně, věcně, o prostých takových věcech — kde je co zvláštního v něm? Hle, začal vypráveti otci o výhodnosti výroby sody . . . V káznici nebyl — to vymyslila si Ljubov! A Fomovi bylo příjemno, když si představil, jak bude hovořit s Ljubou o jejím bratru.

Ona nejednou se objevila ve dveřích při rozmluvě otcově s bratrem. Tvář její zářila štěstím a oči její s nadšením patřily na černou postavu Tarasa, oblečeného v takový zvláštní, tlustý svrchní kabát s kapsami po stranách a s velikými knoflíky. Chodila po špičkách a stále jaksi vypínala krk směrem k bratrovi. Foma tázavě pohlížel na ni, avšak ona ho nepozorovala, přes tu chvíli běhajíc kolem dveří s talíři a láhvemi v rukou.

Stalo se, že nahlédla do pokoje právě v tu chvíli, když její bratr mluvil o trestnické práci. Strnula na místě, držíc podnos ve vztažených rukou, a vyslechla vše, co vyprávěl bratr o svém vytrpěném trestu. Vyslechla a — pomalu šla pryč, nepochytivši rozpačitě posměšného pohledu Fomova. Pohroužen jsa ve své představy o Tarasovi, trochu jsa uražen tím, že nikdo nevěnuje mu pozornosti, a že Taras od té chvíle, co mu stiskl ruku — ještě ani jednou na něho nevzhlédl, — Foma přestal na minutku sledovati hovor Majakinů a náhle pocítil, že ho někdo uchopil za rameno. Otřásl se a vskočil na nohy, div nepovalil kmotra, jenž stál proti němu s rozjařenou tváří:

— Tu hleď! Tu je — člověk! Tu hleď, co je to Majakin! Vařili ho klokotem v sedmerém louhu, olej z něho tlačili, a on — je živ! A — je bohat! Pochopil's? Beze vší pomoci . . . sám se protloukl ke svému místu a — je hrdý! To znamená — Majakin! Majakin, toť člověk, jenž drží svůj osud ve svých rukou . . . Pochopil's? Hleď na něho! . . . Mezi stem není takového, mezi tisícem hledej . . . Co-o? To věz, že Majakina z člověka ani v čerta, ani v anděla nepřekuješ . . .

Omámen jsa tímto bujným návalem, Foma upadl v rozpaky a nevěděl, co říci staříkovi v odpověď na jeho hlučivou chloubu. Viděl, jak Taras, klidně pokuřuje svůj doutník, hledí na otce, a koutky jeho rtů se chvějí úsměvem. Tvář jeho byla shovívavě spokojena, a celá postava jeho jaksi pansky hrdá. Jakoby se bavil radostí staříkovou.

Jakov Tarasovič však ťukal Fomovi prstem na prsa a hovořil:

— Já jeho, syna rodného, neznám . . . on neodhaloval duše své přede mnou. Možná, že mezi námi vyrostl takový rozdíl, že ho snad ani orel ne přeletí — čert že ho nepřeleze . . . Snad se krev jeho tak převařila, že ani vůně otcovy již v ní není . . . ale — Majakin je on! A já to čiju ihned . . . Čiju a pravím: nyní propouštíš služebníka Svého, ó, Pane! . . .

Stařík všecek se třásl v zimničném jásotě svém a opravdu mu bylo do tance, jak tak stál před Fomou.

— Nu upokojte se, tatínku! — řekl Taras, bez spěchu vstav se židle a přistupuje k otci. — Proč zahanbovati mladého člověka? Pojďme, usedněme . . .

Nedbale usmál se na Fomu, a vzav otce pod paží, odvedl jej ke stolu . . .

— Já v krev věřím! — hovořil Jakov Tarasovič. — V krev rodu . . . v ní je všecka síla! Otec můj, pamatuji se, říkal mně: Jaško! Tys opravdová má krev! Tak . . . Majakinové mají krev hustou . . . přelévá se od otce k otci, . . . a žádná baba nikdy jí nerozředí . . . A popijme šampaňského! Popijeme si? Nu, dobrá! Vyprávěj mi opět . . . vyprávěj mi o sobě . . . jak bylo tam, v Sibiři?

A znova, tak jako kdyby byl ulekán a jako kdyby vystřízlivěl jakousi myšlenkou, stařík upřel ve tvář synovu zkoumavé zraky. Avšak za několik minut solidní, leč krátké odpovědi synovy vzbudily v něm hlučivou radost. Foma stále poslouchal a hleděl na ně, pokojně si sedě ve svém koutě.

— Rýžování zlata ovšem je podnik solidní. — vyprávěl Taras klidně a vážně, — avšak je to operace přece jen odvážná a vyžadující velikého kapitálu . . . Země ani slovem nemluví o tom, co chová v sobě . . . Velice výhodno je vésti obchody s domorodci . . . Obchod s nimi, i když je zařízen ledajak, poskytuje ohromné percento . . . Ale — je nudný, to se musí přiznat. Nevyžaduje velkého rozumu, v něm nemá, kde by se rozvinul člověk netuctový, člověk velkých skutků . . .

Vstoupila Ljubov a pozvala všecky do jídelny. Zatím co Majakinové se tam ubírali, Foma nenápadně

zatáhl Ljubov za rukáv a ona zůstala o samotě s ním. spěšně se ho ptajíc:

— Co je ti?

— Nic... — usmívaje se, řekl Foma. — Chci se tebe zeptat, máš-li radost?

— Bodejť by ne! — zvolala Ljubov.

— A z čeho?

— Totiž, jak to?

— Jen tak... Z čeho!

— Jsi divný! — udiveně naň hledíc, řekla Ljubov. — Což nevidíš?

— Co? — posměšně se otázal Foma.

— Fu! Co to máš? — znepokojeně hledíc na něho, řekla Ljubov.

— E-e-ch ty! — s povržlivou soustrastí řekl Foma táhle a hlasitě. — Což z otce tvého — což v našem kupeckém živobytí zrodí se něco dobrého? Trhej na řepě maliny!... A lhala jsi mně: Taras je taký, Taras je onaký... Co že je na něm? Kupec jako kupec... I břicho má kupecké... Che-che!

A byl spokojen, vida, že dívka, vzjitřena jsouc jeho slovy, hryže si rty, brzo se červenajíc, brzo blednouc.

— Ty... ty, Fomo... — dechu popadajíc začala mluvit a najednou, dupnuvši nohou, vzkřikla naň:

— Neopovažuj se mluviti se mnou!

Na prahu pokoje obrátila k němu hněvivou tvář a pololilasem, se silou, vmetla mu do tváře:

— Uch, nenávistníku!...

Foma propukl ve smích. Nechtělo se mu tam jíti za stůl, kde sedí tré šťastných lidí, živě rozmlouvajících spolu. Slyšel jejich veselé hlasy, spokojený smích, cinkot nádobí a chápal, že pro něho, s jeho tíží na srdci, není místa podle nich. A nikde není pro něho místa. Kdyby všichni lidé tak jej pojali v nenávist, — tak jako Ljubov právě, — lépe by mu bylo mezi nimi — myslil si. Tehdy by věděl, jak se chovati k nim, našel by, co jim říci. Avšak nyní — jest nepochopitelno: litují-li ho, či smějí-li se mu, že zbloudil s cesty a nedovede se k ničemuž přizpůsobit. Stál chvíli o samotě uprostřed pokoje a sám pro sebe nepozorovaně se rozhodl odejíti někam, ať kamkoliv, pryč z tohoto domu, kde se lidé radovali a kde byl zbytečný. Vyšed na ulici, pocítil v sobě rozhořčení na Majakiny: přece jen to byli jediní lidé na světě jemu blízcí... Před ním vyvstala tvář kmotrova, na níž vrásky, chvějící se vzrušením, osvíceny jsouce radostným leskem jeho zelených očí, opravdu svítily fosforickým světlem.

— Ve tmě i shnilý pařez svítí, — zlobně si myslil. Potom si vzpomněl na klidnou a vážnou tvář Tarasovu a spolu s ní unešeně se k němu ženoucí postavu Ljubinu. To probudilo v něm závist a — smutek.

— Kdo na mne tak pohledí?... Není takové duše...

Vzpamatoval se ze svých myšlenek na nábřeží u přístavišť, jež kypělo hlukem práce. Všude nosili a vozili rozličné věci a zboží; lidé se pohybovali spěšně, starostlivě, pobízeli koně zlobíce se, křičeli druh na druha, plníce ulice nesmyslným ruchem a ohlušujícím hlukem spěšné práce. Lopotili se na nízkém pruhu země, kameny vydlážděném, s jedné strany zastavěném vysokými domy, a s [illegible] srázmou strží k řece, a jejich kypějící poplach působil na Fomu takovým dojmem, jako kdyby se byli sebrali, že poběží pryč kamsi od této práce v [illegible] a hluku, — sebrali se, že poběží a pospíchají, co nejspíše dodělati práci nedodělanou a nepouštějící je od sebe. Na ně již čekaly obrovské parníky, stojící u břehů a vypouštějící z komínů chuchle dýmu. Kalná voda řeky, těsně zatarasené loďmi, žalobně a tiše plyskala o břeh, tak jako kdyby prosila, aby dána byla i jí minutka pokoje a oddechu...

— Vzácný pane! — ozvalo se nad uchem Fomovým chraptivé zvolání. — Podarujte na občerstvení na čtvrtku!

Foma lhostejně vzhlédl na prosebníka: byl to obrovský, bradatý chlapík, bosý v roztrhané košili, s rozbitou, opuchlou tváří.

— Táhni pryč! — zabručel Foma a odvrátil se od něho.

— Kupče! Umřeš — peněz s sebou nevezmeš — dej na lampičku! Či je ti líno ruku do kapsy strčit?

Foma znova vzhlédl na prosebníka; ten stál před ním, přikryt jsa více špínou než oděvem, a otřásaje se kocovinou, vytrvale čekal, hledě do tváře Fomovy nalitýma krví, opuchlýma očima.

— Co pak tak se prosí? — otázal se Foma.

— Co — na kolena mám kleknout před tebou k vůli hřivenníku? — směle se otázal pobudabosák.

— Na! — strčil mu Foma jakýsi peníz.

— Merci!... Pětialtynník...[1]) Merci! A dáš-li ještě pětialtynník — až do tamhle té krčmy po čtyřech polezu — chceš? — nabídl se pobuda.

— Nu, jdi pryč! — řekl Foma, odmítaje ho rukou.

— Aby ti byla čest vzdána, a od úbytku aby tě uchoval Bůh... — řekl bosák a odešel stranou.

Foma hleděl za ním a myslil si:

— Hm — je to přece ztracený člověk, a jaký je smělý... O almužnu prosí, tak jako kdyby dluh vymáhal... Kde se bere v nich smělost...

A hluboce vzdychnuv, odpověděl sám sobě:

— Od svobody... Ničím není člověk spoután... čeho by litoval? Čeho by se bál? Ale já čeho se bojím? Čeho lituji?

Tyto dvě otázky jakoby byly trhly srdcem Fomo-

---

[1]) Altynnyk = 3 kopejky. Pozn. překladatelova.

vým a vyvolaly v něm tupé rozpaky. Hleděl na pohyb lopotících se lidí a usilně přemýšlel: čeho je mu líto? čeho se bojí?

— Sám, svojí silou, patrně se nedostanu nikam; takto jako hlupák budu se potloukat mezi lidmi... na posměch všem, na ponížení.. Och, kdyby mne odstrčili... kdyby mne v nenávist pojali... tenkrát... tenkrát — jdi sobě do všech čtyř úhlů světa!... Chtěj, nechtěj — jdi!

S jednoho přístaviště dávno již se nesla vzduchem veselá „dubinuška"*) Nakladači konali jakousi práci, vyžadující bystrých pohybů, a zpívali si k nim do taktů předzpěv a dopěv:

„Velicí kupci v krčmách
pochutnávají si na sladkých sklínkách."

čilým recitativem předříkával předzpěvák Družina sborem mu vpadala do not:

„Oj, ano dubinuško, výskněm!...

A potom basy metaly do vzduchu tvrdé zvuky:

„Hej-hej, hej-hej..."

A tenory jim notovaly:

Hej-hej, hej-hej..."

Foma poslouchal píseň a postoupil k ní na přístaviště. Tam spatřil, jak nakladači, seřadivše se ve dvě řady, vykládali po provazech z nitra parníku obrovské sudy se solenými rybami. Špinaví, v červených košilích s rozepjatými límci, v rukavicích na rukou, obnažených po lokte, tak stáli nad nitrem lodním a žertujíce vesele, s tvářemi oživenými prací, přátelsky, podle taktu písně, trhali za provazy. A z nitra lodního vznášel se vysoký, smějící se hlas neviditelného předzpěváka:

„A naše mužícká hrdla prostá
nezavlaží dosti vodka sprostá..."

A družina hlasitě a sborem, jako jedna veliká prsa, vzdychala:

„E-ech, du-binu-ško, výskněm!"

Fomovi bylo příjemno, ano závist se v něm budila, když hleděl na tu práci ladnou jako hudba. Umourané tváře nakladačů zářily úsměvy, práce byla lehká, šla se zdarem, a předzpěvák byl v umělecké ráži. Foma si myslil, jak hezké by to bylo, pracovati takto sborem s dobrými kamarády při veselé písni, utrmáceti se prací, vypíti sklínku vodky a pojísti tučné polévky, připravené tělnatou a čilou hospodyní družiny dělnické...

— Čile, děti, čile! — rozlehl se podle Fomy nepříjemný, chraptící hlas. Foma se obrátil. Tlustý člověk s ohromným břichem, ťukaje do paluby hůlkou, hleděl na nakladače malinkýma očima a hovořil:

— Hulákejte méně a pracujte čerstvěji...

Tvář a krk jeho byly zality potem; přes minutu si je utíral levou rukou a dýchal tak těžce, jako kdy by šel do vrchu.

Foma nepřívětivě pohleděl na tohoto člověka a pomyslil si:

— Lidé pracují a on se potí... A já jsem ješt horší než on — jsem jako vrána na plotě... K ni čemu...

Z každého dojmu ve Fomovi ihned se rodila ho davá myšlenka na jeho neschopnost k životu. Všecko na čem utkvěla jeho pozornost, mělo v sobě cosi pro ponižujícího a tento živel ponižující jako cihla m uléhal na prsa. Stranou od něho u nákladní váhy stál dva lodníci, a jeden z nich, houževnatý chlapík s čer veno papulou, vyprávěl kamarádovi:

— Ja-ak se ti na mne vrhnou-ou! Tu to, brach milý, za-ačalo! Oni čtyři — já sám! Nu, jenže jsem s jim nedal... neboť jsem viděl... do smrti že by mn utloukli! I beran se bude vzpouzet, budeš-li s něh za živa kůži dřít... Ja-ak jsem sebou škubl! Hne se skáceli, kdo kam mohl...

— Ale naložili ti přece? — poptával se druh lodník.

— O-ovšem! Dostal jsem... asi pět ran jsem spolkl... Ale, což pak šlo o to? Neutloukli mě... nu, zaplať Pán Bůh!...

— To ovšem...

— Na kormu, praví se vám, ďábli! — zařval d vokým hlasem potící se člověk na dva nakladače valící po palubě sud s rybami.

— Co hulákáš? — drsně se obrátil k němu Foma, jenž se otřásl od jeho křiku.

— A co je vám po tom? —otázal se ten, pohleděv na Fomu.

— To je mi po tom... Lidé pracují, a na tobě tuk taje... proto ty sobě myslíš, že musíš na ně hulákat? — přistoupiv k němu, výhružně mluvil Foma.

— Vy — se tuze ne...

Potící se člověk jako kdyby se byl najednou utrhl s místa a odešel do účtárny. Foma hleděl chvíli za ním a rovněž odešel s přístaviště, plný jsa touhy vynadati si s někým, udělati cokoliv, jenom aby ne dlouho odvrátil své myšlénky od sebe samého. Le ony stále ho přemáhaly:

— Hle, jak ten lodník... škubl sebou a — je celý!... Hm-ano-o... Ale já...

Na večer znova zašel k Majakinovým. Stařík nebyl doma a v jídelně při čaji seděla Ljubov s bratrem. Blíže se dveřím, Foma slyšel silný hlas Tarasův:

— A co nutí otce, aby se s ním tahal?

Spatřiv Fomu Taras umlkl a upřel ve tvář jeho vážný, zkoumavý pohled. Na tváři Ljubově jasně se obrážel zmatek, a nevrle, avšak zároveň jaksi jako by se omlouvala, řekla Fomovi:

(Pokračování.)

---

*) Píseň dělníků při práci, pro povzbuzení a pro takt! — „Dubina" vlastně je „sochor". Pozn. překl.

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 26. října 1902. Číslo 54.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé deníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

V. VERESAJEV

LÉKAŘOVY ZÁPISKY.

(Pokračování.) Překládá D . Zd. Foustka.

Čím dále se nyní nesla moje známost medicíny, tím více sesiloval se ve mně dojem, jejž jsem si odnesl z prvé pitvy. Na klinikách, na teoretických přednáškách, na pitvách, v učebnicích — vždy bylo totéž. V stejné řadě s onou parádní medicinou, která léčí a nový život dává a pro kterou jsem sem přišel, přede mnou vždy šíře se rozvinovala jiná medicina, — bezmocná, bez síly, omylná a lživá, dovolující si léčit nemoci, kterých nelze určit, a pilně určující nemoci, kterých vědomě nemůže léčit. V příručních knihách jsem nacházel popisy nemocí, které končívaly poznámkou: „Diagnosa této nemoci je možna toliko na pitevním stole“ — jakoby taková včasná diagnosa někomu byla potřebna! Před nás předvedli chlapce s tuberkulosním pyo-pneumothoraxem; hubený a vyschlý, s trčícími kostmi a zamodralou tváří, seděl, rychle a ostře dýchaje; když jej kladli na záda, začal tak kašlat, že zdálo se, že v tom okamžiku vyvrhne všechny své vnitřnosti. Profesor s vážnou tváří, jakoby vykonával něco velmi vážného, určoval u něho hranice prázdnosti, stupeň svraštění pohrudnice atd. Sledoval jsem profesora, utajuje v sobě smích; kolik práce vynakládá na vyšetření, a vše to činí jen proto, aby konec konců nám řekl, že je nemocný bez naděje a že vyléčit jej nejsme v stavu! Jaký má v takovém případě smysl sama diagnosa? Ať je tato diagnosa jakkoli důmyslná, přece dle stavu věci svádí toliko k molièrovskému: „řeknou vám latinsky, že je vaše dcera nemocna“. Vše toto bylo žalostivé a směšné. Vzpomínal jsem na definici podstaty mediciny, podanou Mefistofelem:

Der Geist der Medicin ist leicht zu fassen:
Ihr durchstudirt die gross und kleine Welt,
Um es am Ende gehn zu lassen,
Wie's Gott gefällt.

Při léčeni nemoci mne překvapovala neobyčejná kolísavost a neurčitost údajů, nadbytek prostředků proti každé nemoci předkládaných — a v stejné řadě s tím ve skutečnosti krajní nedůvěra k těmto prostředkům.

„Léčení aneurysmat aorty — praví se na příklad v příruční knize Strümpelově — poskytuje do těchto dob ještě velmi pochybné výsledky; tím jsme ovšem neméně v každém daném případě oprávněni, zkoušet ten nebo onen z doporučovaných způsobů.“ „Aby se předešlo opakování záchvatů asthmatických — praví se tamže — doporučováno velmi mnoho prostředků: arsenik, síran zinečnatý, dusičňan stříbrnatý, kalium bromatum, chinin a p. Jakéhokoli z těchto prostředků zkusit neškodí, ale spolehlivého úspěchu si slibovat nelze.“ A tak do nekonečna. „Možno zkusit to i to“, „někteří jsou velmi spokojeni s tímto prostředkem“, „neškodí zkusit to nebo ono“... Přišel jsem sem, aby mne naučili, jak mám nemocného léčit, a zatím mně navrhují „zkoušet“, a to ještě bez všeliké záruky výsledku!

Neustále se mi nyní přiházelo, že jsem poznával věci, které vždy více ve mně podrývaly vážnost a důvěru k medicině. Farmakologie nás seznamovala s celou řadou prostředků, které byly známy jako naprosto neúčinkující, a přes to nám doporučovala, abychom jich upotřebovali. Dejme tomu, že je nám nejasna nemoc pacientova, a nutno vyčkat vyjasnění, nebo je nemoc nevyléčitelna, a není symptomatických pokynů; „ale vždyť nemůžete nemocného nechat bez léku“ — nuž v těchto případech též nutno bylo předpisovat „indiferentní“ prostředky; pro podobné předpisy existuje v medicině též zvláštní termin: „nutno předepsat lék, ut aliquid fiat“ (zkráceno místo „ut aliquid fieri videatur“ — aby nemocnému se zdálo, že se pro něj něco dělá). A přece opět nám profesor přednášel vše toto s touže vážnou a klidnou tváří: hleděl jsem jemu do očí, v duchu se mu posmívaje, a myslel jsem si: „nuž, nejsi-li ty přece augur? A jestli pak bychom se my s tebou nerozesmáli, jako auguři, kdybychom uviděli,

jak náš nemocný hledí na hodiny, aby se ani na deset minut neopozdil v užívání předepsané jemu rozředěné kyseliny se syrupem…“

Vůbec, jak jsem viděl, v medicině existuje nemálo dostatečně přece poučných „speciálních terminů“; existuje na příklad termin: „činit diagnosu ex juvantibus — na základě toho, co pomáhá“: nemocnému předpisuje se určitý lék a pomůže-li daný prostředek, značí to, že nemocný je nemocen takovouto nemocí; druhý krok dělá se dříve než prvý, a všechna medicina staví se vzhůru nohama: neznajíce nemoci, léčí nemocného, aby na základě výsledku léčení určili, bylo-li třeba na tuto nemoc jej léčiti! (Pokrač.)

HENRYK SIENKIEWICZ:

MARIE KONOPNICKÁ.

Je tomu 25 let letos, co se počaly v časopisech polských objevovat první práce básnické pod jménem Marie Konopnické. Kraszewski a Sienkiewicz vítali je příznivě, mládež s nadšením. Dnes paní Marie Konopnická jest jubilantkou polského národa. Všechno časopisectvo, všechny strany a všecky vrstvy národa — což nejvíce váží — připomínají si práce statkářky Konopnické. Není naším účelem vyličovat spisovatelčin vývoj, šťasten básník, o němž současníci mohou říci, co napsal o Konopnické Sienkiewicz!

Z hymnického článku jeho aspoň toto:

„Mluví a zpívá — jak za bytosti, tak i za věci, které buď si neuvědomívají, že jsou, anebo jsou němé. A vskutku: všichni vyděděni, starci, vdovy a sirotci, všichni, kdož mají hlad, jimž je chladno, smutno a těžko na světě, všichni, již úpí pod přesilou přírody i společnosti, pod pohrdou a pod nemilosrdenstvím mocných — kdyby směli a měli vysloviti v písni svůj osud a svoje hoře, vypovídali by Jejími slovy. Ona jest jejich žalobou k nebesům a jejich orodovnicí u sytých. Nejednou pozvedla k výšinám oči plné slz i hněvu a tázala se: — Proč tomu tak? Proč jest tolik zla, tolik bídy, tolik utrpení, tolik zoufalosti? — Znělo to nejednou jako výčitka, a proto i kritika, zvlášť ona, jež jest spíše přísnou než chápající a vlídnou, vytýkala jí nejednou nedostatek víry a shody s výroky Prozřetelnosti. Zapomínáno při tom, že takové otázky dává Bohu jménem nešťastných nikoli filosofický duch, který v něho nevěří, ale bolem rozryté srdce, jež trpí. Zapomínáno, že podobných žalob plno jest na př. ve Starém Zákoně, a že dostalo se jim nejvyšší sankce v Zákoně Novém slovy: „Bože můj, proč Jsi mě opustil?“ — Chudoba, zatlačená v koleje bídy a neštěstí, trpí nejčastěji bez reptání, myslíc, že to přirozený běh věcí lidských; ale vycítí-li srdce básníkovo bolest všech, pak musí žalovat — žaloba ta není nevěrou, ale spíše modlitbou.

I táže se básnířka, trpí, pěje a mluví — za podkroví měst i za chaty vísek, ale především a zvláště za tu polskou vesnici, z níž vyrostla, a jež ji sobě ke cti své odkolébala. Veřejné selské poddanství jest věcí minulosti; minulo a již se nevrátí, ale, jako dříve, zůstal chlop v poddanství u temnoty, v závislosti na poloze, na úrodě a neúrodě, na větru, dešti a krupobití, na nedostatku nebo nadbytku práce, zůstal ve jhu starosti, choroby, bídy, smrti. V té koudeli, z níž se přede šedá nit selského života, jest více uzlů a pazdeří než hladkého útku, a často také trhá se ta nit ukrutně a tragicky. A této slasti i strasti, té chudobě, té sirobě, tomu hladu v komůrkách, těm hojným slzám, tomu přirozenému přilnutí k matce zemi, která časem objevuje se macechou, té bezmála mystické závislosti na slunci, na mracích, deštích a kroupách, těm jenom zpola sebe vědomým myšlenkám, citům, instinktům dává Konopnická výraz tak mocný, jak toho nikdo před ní nedovedl. V její poesii tkví duše chlopa a bije chlopské srdce; jest v ní slyšeti veské zvony i zvonky stád, řinčení kos a srpů i domácí tón vesnické písně, a jest to slyšeti s takou silou a pravdou, že vůči umělecké dokonalosti těch selských ech podléháme dojmu, jakoby hrál někdo na vysokém štítě Parnassu na píšťale vyřezané z polské vrby.“

ANNA MARIA:

FEUILLETON PODZIMNÍ VÝSTAVNÍ.

Šedivá silhouetta starých i nových věží hradčanských se zvedá na bezbarvém nebi, a pod bílým mostem kalné vody šplouchají. Podzim . . . melancholický . . . s mlhovým, nehybným vzduchem, kterým slunce neprosvitne a s beznadějnými náladami smutku a odříkání . . . Je třeba se odříkat . . .

Výstavní pavillonek stojí, bílý, proti stráni stromové. Jen stromy za ním sežloutly a srezavěly, a vítr dravý proředil jejich lupení. Přijde jaro, stromy se zazelenají a pokvetou; přijde jaro a pavillonek nebude stát, kde stál. To je běh přírody a… vis major . . . Je třeba se odříkat . . . Není ani třeba vědět, proč se odříkat, ale odříkat se bez příčiny, bez rozmyslu, proti smyslu . . . čisté odříkání l'art pour l'art! Městské radě smíchovské napadne stavbu povolit, napadne stavbu sbořit! Městská rada smíchovská má své rozmary a caprice jako [illegible]

jako ženy, není to rozkošné a půvabné od koketní městské rady smíchovské?

Ale dosud pavillonek paraduje pod Petřínem, možno vystoupit přes několik šamotových schodů, na které vítr svál pár zlatých listů, kolem okna, kde se vlídně slečna usmívá a zastaviti se tu v malé rotunně. Není mnoho lidí. I škoda, i dobře. Malíř. Student. Sochař. Dělník. Dáma? Přišustí a zase odšustí. Je skoro úplně ticho. Nálada krásy, mystická a tajemná, z obrazů vane, z plastik hledí, z plaquet se usmívá, milá a půvabná jako bílý mušelín u stropu, poctivá a pravdivá a silná jako umění a všude jiná . . . jiná . . . Rozmanitá jako krása a jako život. Smutná a odevzdaná v sevřených rtech děvčete v Girardetově: Odjezdu Islanďana, a smutná, odevzdaná a přece těšící v tváři Islanďana mluví o těžkých loučeních a pochybných návratech. V Helleu-ově kresbě se hýbe linií bravourní, lehkou a capriciosní a v Amanově „parku“ se prohloubí v rythmus zamlklý, vznešený a volný linií ohebných a ozve se melodií barev plných a tichých. V Caro Delvailleově dámě s hortensií najednou vystřízliví i světský půvab [illegible] štětce malované. A najednou se zachvěje, smyslně, silně, v rozevřených mladých rtech a přivřených roztoužených očích Dérréových: Lèvres en fleur ..Fantastická, nazlátlá touží z divajících a nevidících očí plných snů, vidin a illusí v Loupově: Snění. Zahraje si, veselé, jasné v André-ově hrajícím si dítěti, jako dítě s míčem, a slunce se [illegible]nem. Hladká, půvabná si zakoketuje se staršími Vlachy v Prinetově: Toilettě a oslnivá v hadí ohebnosti štětce zazáří a zablýská se v bílé pleti Besnardových portretů, aby zase stylisovaná, mléčná, japonisující se zjevila v obrázcích 71-70 Denis Maurice. A těžká, hrozivá, [illegible] a stíny kreslící profily hlav v Adlerově: Návratu z práce. Rušná chytá pohyb života a mlhu velkoměsta [illegible] Raffaelim, [illegible] ii Meslově. A silná, sytá, mužná v Cottetovi promluví. Zvučí zádumčivá v „Tiché mši v Bretagni“, [illegible] ve hře barev a světel v „Ženě s dítětem“, těžká v špinavě zeleném koloritu rozbouřeného moře, nad kterým šedé mraky a bílí rackové se vznášející zvučí. — silně. — [illegible] se v schvácených a spěněných koních Švédky, Marty Ameenovy. V sněhu sesmutní v chatrčích pobřežních sněhem obsypaných a lodích sněhem vroubených [illegible] „Volendam večer“ a hrubá tmavá s odlesky světel na tvářích vzpomíná starých Holanďanů v „Kermesse.“ A diví se užaslá všem tonům Hanicotte-ovým. Zastavuje se zmateně před malovanou plastikou Carrière-ovou jedním, studený tonem. Vnikavá a hluboká, jednoduchá a poctivá leskne se [illegible] v okenních tabulích a dotýká se lehounce vršků stromů — Le Sidanier. Svítí a stříká ve vodotrysku versailleském, v zběsilém roji oživených kamenných dětí a Castona La Touche-a. V Dejanově „Pařížance“ se usmívá, se [illegible] chytře, [illegible] Drásá smutnou intimitou v „Paysage“, Henri Martinově, a graciosní, půvabná, vybraná, se raduje z pěkného dítěte před zrcadlem, J. E. Blanche-a. Modrá v modrém saloně, má modré odlesky na parketách, svítí a odráží se modravě. Má vzpomínky na Lebedu, na jeho podzimní břeh Oharky nebo Lužnice v zlatém Le Mains-ově: Podzimním večeru „Ženské“ a delikátní v Pivoňkách pí. Duhemové maluje dítě sklánějící se nad květinami. Líbí se nálada modrého moře s bílými kůly, nálada dekorativní ve Vailově: „La salute“ a hýří v prismatických barvách Monetových v „Chalupě“ a ve feerických odstínech: Stohu. Vábí půvabná v hře oblaků, v odrazu stromů listnatých i holých v „Břehu“ Marny Guillauminově, a klesá a ztemňuje ve fialové stíny, a tmavé stromy sklánějící se přes zeď do cesty v Lebourgově: Clermont-Ferrand a oživuje se v Renoirově „La grenouillère, v mihání světla, vody a stínů, v pohyb života. Nalezá půvab, intimitu všední krajiny v Lislevově „Mostě na l'ile Adam, a exotická, v bestiálních ženách Degasových při toilettě nedbale a lehce jde linií, a dráždí barvou bohatou a zvláštní. Nálada . . . jiná a jiná . . . Umělci různí, techniky různé. Jen jedno stejné. Poctivost umělecká. Mít co říc, a snažit se to říc co nejlíp, nejnalehavěji a nejpřilehleji. Umělec, život, dílo — jedna věc nerozlučná. A proto se snad tak dobře chodí do pavillonku architekta Kotěry. A proto se tak dobře utíká ze špinavé ulice a života sem, v cosi co je život a není život, co je lepší, čistší a bohatší . . . Jakoby bílý pavillonek byl jakýms útulkem, kde setřást lze špínu světa, nudu a tíseň, a kde je člověku dobře.

Ale třeba taky myslet, proč? Proč mají bílé zdi být srovnány se zemí, proč? Ale proč je otázka rebelantská, vzpurná, bořící autority — a následkem toho špatná otázka, — otázka, kterou si hodní a rozšafní lidé nekladou, kteří se vpravují s odevzdaností v osud a nemoudrost ostatních, ale otázka neodbytná, vracející se stále a stále jako vášeň, jako nemoc, jako něco co nelze přemoci — proč?

ANNA OSMONTOVÁ

JENÍK HRDINA.

Své Mařence která se nikdy nebála.

(Dokončení.)

Píseň najednou umlkla, Jeník lehce vykřikl [illegible] než měsíc [illegible] který se na něj dívá skrze větve. Tam nahoře stojí člověk, lupič jistě a číhá . . . Jeník učinil krok, pak druhý, po špičkách, s hrdlem sevřeným. Pomaleji a pomaleji šlapou jeho nožky. Už se blíží — člověk, lupič už je sotva dvacet kroků před ním. Srdéčko bije hošíkovi jako kladivo, pak zas hrůzou ani nebije. Zatíná zuby i pěstě, krčí se co nejvíc — můj Bože, ten lupič se hýbe!

Nyní už se Jeník nemůže zastaviti, pospíchá, aby co nejdříve minul obra, který je tak veliký, že snad Jeníka ani neuvidí. Rychle capou nožky

a oči jsou upřeny k zemi ... teď již musí býti u [illegible], nyní musí dáti co největší pozor. Mimovolně zvedne Jeník hlavu, aby se přesvědčil, je-li nepozorován ...

A veselý smích vydere se našemu poutníčkovi z hrdla. Lupič! ... Pro Pána! ... Černý muž! ... A má větve a listy. Vždyť je to veliká moruše, stará, černá moruše, která mívá v létě takové chutné ovoce!

Jeník se ale dlouho nesměje, bojí se ještě, není zde bezpečen. Měsíček se usmívá s výše stále stejně a na cestě je zase plno divných stínů. A tam daleko zvíře zpívá, to zvíře, které asi kouše a které je jistě zlé. Listí šeptá a vítr klátí větvemi. Cvrčkové cvrčí a jiný hmyz bzučí a šelestí křidélky. Jeník se přece ještě trochu bojí. Veliká lípa u fary je jako stříbrná, celé proudy měsíčních paprsků se po ní rozlévají: ale je to ještě daleko, aspoň sto metrů. Jeník dal se do běhu, běží rychle, stále rychleji; vyběhl celý udýchaný [illegible] kamenné schůdky před farou. Knoflík od zvonku leskne se jako zlatý a tam dále je silný kruh ve zdi, k tomu váže strýc Jindřich vždy svého koně. Jeník zatahal za knoflík a daleko v chodbě ozval se hlas zvonku trochu chraptivý, ale Jeníka potěšil tím, že zní právě tak jako ve dne. —

Je slyšeti šoupavé kroky staré Lídy, hospodyně farářovy.

— Kdo je to?

— Já, Jeník.

— Ježíš, Maria! Takhle pozdě! Snad někdo u vás nestůně?

— Ne, Lído. Strýc Jindřich mne posílá, abych vyřídil panu faráři, že stará Nany bude brzy zdráva a že strýc potřebuje svou knihu.

— Pojďte mu to říci, caparte.

Ruka Lídina, ta ruka ztvrdlá prací, ožehnutá horkem i mrazem, ta červená, nehezká ruka drží nyní ručku Jeníkovu a on cítí velkou blaženost při tom. Bylo by mu ještě milejší, kdyby to byla ruka jeho matinky nebo strýčka Jindřicha — s těmi se to tak pěkně vodí — Ale i tahle drsná ruka byla milá v té tmavé, dlouhé chodbě.

— Co se stalo, Lído? — táže se pan farář, který vyšel na práh svého pokoje. — Jakže, to jsi ty, Jeníku? Tak pozdě?

— Stará Nany už je skoro zdráva! Strýc Jindřich potřebuje svou knihu!

Starý pan farář zadíval se na hošíka, jeho bledé tvářičky, lesknoucí se oči, rychlý dech, pověděly jeho zkušeným očím, které znají čísti v duších lidských, všecko.

— Nebál jsi se, Jeníčku? — táže se trochu zlomyslně.

— Přišel jsem, — odpovídá Jeník, nechtěje se přiznati ani lháti.

— To je dobře, — praví kněz.

Hnědé oči dítěte jsou jako otevřená kniha; nechce ho zarmoutiti a proto se více neptá. Sáhl do kapsy a vyňal odtamtud malou, starou knihu, s otřelými deskami a vybledlou zlatou ořízkou.

— Dej tohle strýčkovi a vyřiď ode mne poručení všem.

Lída ho vyprovodila, posvítila mu na schdy a pak zavřela zase dveře, které lehce zaskřipaly. Jeník vidí zase na cestě svůj stín, tak pitvorný a cizí.

Hladké desky knížky jsou ještě vlahé z kapsy farářovy, Jeníčkovi se zdá, jako by se s někým vedl. První kousek cesty jde dosti dobře. Ale čím více se vzdaluje fary a čím více se blíží k moruši (je-li to moruše, kdo to může v noci vědět!), která stojí u cesty jako na stráži, tím méně cítí Jeník jistoty. Říká si zcela správně, že se přece musí vrátiti domů, že strýc Jindřich čeká na knihu a že by nic nebylo platno, že došel na faru, když by se bál nyní jíti zpátky. Jeník si pozpěvuje; jde pomalu, moruše stojí u cesty; rád by byl už u ní a přece se bojí — [illegible] zrovna jako chlap! ... A Jeník jde ještě pomaleji ... Pomalu se k ní blíží a zpívá docela tiše jen mezi sevřenými zoubky. Nic by nebylo platno přejíti na druhou stranu, moruše tu stojí přece — je-li to opravdu moruše ...

Z dola z cesty slyšeti je rychlý běh a rychlé oddychování. Jistě nějaké zvíře. Běží sem, cesta je úzká, není možno se vyhnouti. Jeníkovi třesou se nožky a zoubky mu cvakají. Bojí se, tuze se bojí, je všecek vyděšen a myšlenky se mu strachem také rozutekly. A zvíře běží rovnou, už je ho vidět, letí rychle, přímo na Jeníka, který ztrnulý hrůzou, ani nepomýšlí na obranu.

Zvíře! ... Bože! Zvíře! ... Zvíře běží k Jeníkovi, jedinou ranou tlapy ho porazí a — líže mu s neohrabanou něžností obličej. Jeník se podivil, vztáhl ruku a nahmatal huňatou srst, studený nos a kovový obojek Toma, novofundlanďana strýce Jindřicha a slzy vyhrkly mu radostí. Tom jest soudruhem Jeníkovým, jeho koněm, jeho hračkou, jeho přítelem. Jeníkovi lichotí, že tento dobrý, obrovský pes, který ho již jednou vylovil z rybníku, ho na slovo poslouchá. Objal ho vřele, potom vstal a nyní jdou spolu, knížku od pana faráře v pravici.

Vrátka jsou do kořán, je to k podivu, jak ta zpáteční cesta byla krátká! Jeník držel levou rukou Toma u obojku a ani mu nenapadlo, že by se mohl báti. Již jsou v zahradě, tu je fík a stůl. Matinka znepokojená stojí na prahu. Jeník se blíží a slyší ji, jak praví:

— Je už tak pozdě! ... Jindřichu, přece to nebylo dobře, je ještě tuze malý.

— Ale ne, Matildo! Neboj se! Nikdy není příliš záhy, chceme-li odvyknouti děti bázni. Kdy-

bych zde byl býval, byl by i René tak statečný jako ten knoflík.

Jenik je [illegible] se nevrátil, třeba měl strach. [illegible] spatřila matinka:

— Můj Jeníčku!

A už drží Jenika v náručí a nese [illegible] do pokoje. Jenikovi je blaze v teplém náručí matinčině a tulí tvářičky do krajek jejího živůtku, ale přece se jí potom vysmekne, skočí k strýci Jindřichovi a strká mu pod nos hladkou teplou knížku, kterou držel pod pláštěm.

— To jsem ti přinesl, strýčku!

— Ty jsi statečný mužíček! A co chceš od [illegible]?

— Chci zůstati zde v salonu s tebou.

— Ano, jako dospělí lidé, — praví otec svým škádlivým způsobem.

Jenik vrhl ještě vítězoslavný pohled na slečnu Chevalierovu, objal matinku, babičku a tetu Kláru a potom — usnul ve své lenošce, znaven tolikerými dojmy, s Guliverem na klíně.

Přeložila *[illegible]*

DROBNOSTI.

Byl či nebyl [illegible]

Dějepis praví: že slavného vítězství salaminského dobyli Řekové nad Peršany r. 480 př. Kr. vedením Themistoklovým. Nebyl sice vrchním velitelem loďstva řeckého, ale vítězná bitva i návrat Xerxův do Asie po bitvě byly dílem Themistokleovým.

Důkladně [illegible] ckých dějin řed. Václav Petrů, jenž roku 1876 vydal v Matici [illegible] Výtečníci starého věku I. Řekové, a [illegible] mezi jiným i obšírně vylíčil zásluhy Themistoklovy o skvělý výsledek [illegible] vydal ředitel Petrů Čítanku ve 4 dílech pro nižší střední školy. [illegible] Bohumila Čermáka [illegible] líčí v ní zpupnost Xerxovu [illegible] ského a [illegible] bitvou. „Co platno", praví, „že jim Sparťan vojevodí. Dnes Themistokla žel je věhlasu." Zřejmo, že [illegible] ci nevystačí ani spartanská udatnost velitele Eurybiada, ani důvtip Themistoklův. Na místě slova škoda [illegible] věhlasu [illegible] příčin rhytmických slova žel věhlasu Themistoklova). Tedy: škoda [illegible] věhlasu Themistoklova [illegible] a tak zoufalou situaci. Než docela jinak to „žel" vykládá životopis Themistoklův řed. Petrů v uvedené čítance na str. 230. Znamená prý to: **„Škoda, že není moudrý Themistokles přítomen, poněvadž byl tehdáž z Athen vypovězen."**

Zdálo by se, že stojíme před výsledkem z brusu nového bádání historického, podle něhož by neměl Themistokles s bitvou salamínskou vůbec nic společného, ale okolnost, že kniha přečkala již řadu let a trojí vydání s tímto výkladem o Themistoklově vyhnanství za bitvy salaminské, aniž historikové hnuli starými theoriemi o Themistoklovi a Salamíně, patrně tomu nenasvědčuje.

Stojíme patrně před záhadou, již rozřešiti zůstavujeme historikům a p. vydavateli „Čítanky".

Jinou záhadou však je nám, kterak si ubozí sekundáni po tak drahnou řadu let dovedli srovnati v hlavě dějepisný výklad o tom, kterak Themistokles byl u Salaminy před bitvou, za bitvy a po bitvě, a současný výklad čítankový, že Themistokles v bitvě u Salaminy nebyl, jsa ve vyhnanství. Možno, že záhady tyto rozřešeny budou v knize budoucnosti „Výtečníci nového věku".

Oprava veršů. V básni minulého čísla *Blažej* [illegible] vynechán verš [illegible] předposlední sloze. Má se čísti:

Snad život sledni slovo nehovořil.
Leč půjde-li to nyní do tuha,
stál na rozích bych, verše své bych tvořil
a kolemjdoucím devotně se kořil
co elegantní pražský posluha.

Ve sloze poslední čti verš poslední: Tím podávám jen svoji offertu.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Jak se Kateřině stýskalo mezi Němci.

Zaznamenala Augusta Šebestová.

Tam na jižní Moravě z jedné české vesnice rodiče dali malou Kačenku na veksl do Němec, do vesnice Zaječího tušim. A maminka její brzo ukazovala sousedce psaní Kačenčino, „jak lítostivě nám pše":

Můj tatínečku dobrej, moja maminečko zlatá! Dříve, nežli počnu psáti, musím křesťanské pozdravení dáti. Pochválen buď Ježiš Kristus. Můj tatínečku milej, moja maminečko zlatá, nenechávejte mě tady. Rači budu doma pečený herteple (brambory) jest, než abych byla v Němcách. Je mně velice teskno po vás po všeckých, aji po mojich kamarádkách, tak prosím vás pro Boha, maminečko zlatá, nech dojedú tatínek pro mě, dyť snáď se pláčem potrhám, dyť už mám tak důlky pod očima. Co jsem sem dojela, plaču bez přestání a snáď lítosťú umřu tadyk.

Leť psaníčko, leť, přes rozmarýnovej les, přes bořeckej (Bořetice) Kostelíček mojim rodičom milým na stolíček.

Vaše věrná dcera Kateřina.

MAKSIM GORKIJ

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Ah! To jsi ty?...

— Řeč byla o mně, — pomyslil si Foma, přisedaje ke stolu.

Taras odvrátil od něho zraky a usedl hlouběji do křesla. Asi minutu trvalo těžké mlčení a bylo Fomovi příjemné.

— Pujdeš na hostinu? — otázala se konečně Ljubov.

— Na jakou?...

— Což nevíš? Kononov světí nový parník... Bude žehnání a potom pojedou nahoru po Volze...

— Mne nezvali, — řekl Foma.

— Nikoho nezvali... Jednoduše učinil na burse pozvání — komu je libo poctít mne, — račte!

— Mně není libo...

— Aj? Hleď — napití tam bude grandiosní, — ukosem na něho vzhlédnuvši, řekla Ljubov.

— Napiju se za své, když se mi zachce...

— Vím... — výrazně kývnuvši hlavou, řekla Ljubov.

Taras si pohrával čajovou lžičkou, toče jí mezi prsty a z pod obočí pohlížel na ně.

— A kde je kmotr? — otázal se Foma.

— Jel do banky... Je dnes schůze správní... Volby budou...

— Zase ho zvolí...

— Ovšem že...

A znovu hovor se přetrhl. Foma se jal pozorovati bratra a sestru. Taras odhodiv lžíci, pomalu, velikými doušky vypil čaj a mlčky přisunuv k sestře sklenici, usmál se na ni. Ona rovněž se usmála, radostí a štěstím, uchopila sklenici a jala se ji horlivě oplachovati. Potom tvář její nabyla výrazu napětí duševního, všecka byla jaksi vtělená pozornost a polohlasem, skoro se zbožnou úctou se otázala bratra:

— Mužeme se vrátiti k začátku řeči!

— Prosím! — krátce rozhodl Taras.

— Ty's řekl... já jsem nepochopila... jak to? Tázala jsem se: jsou-li to všecko — utopie podle tvého, jestliže je to vše nemožné... jsou-li to sny... co tedy má dělati člověk, jehož neuspokojuje život, jsa takový, jaký jest?

Dívka se přisunula k bratrovi celým tělem, a její oči s napjatou pozorností utkvěly na klidné tváři bratrově. Vzhlédl na ni umdleně, zavrtěl sebou v křesle, a skloniv trochu hlavu, klidně a důrazně jal se mluviti:

— Musíme povážit, z jakého pramene objevuje se nespokojenost s životem... Mně se zdá, že je to předně z neumělosti pracovat... z nedostatku úcty ku práci. A za druhé z nesprávné představy o svých silách... Neštěstí většiny lidí tkví v tom, že se pokládají za schopny větších věcí, než-li dovedou... A zatím se od člověka žádá nemnoho: musí si vybrati dílo podle sil a konati je, jak umí nejlépe, co možná nejpozorněji... Musíš milovat to, co děláš, a tenkrát práce — byť i nejhrubší — povznáší se až v činnost tvůrčí... Židle zhotovená s láskou vždycky bude židle dobrá, pěkná a trvanlivá... A tak je — ve všem... Přečti si Smilesa — nečetla's ho? Velice věcná kniha... Zdravá kniha... Lubbocka si přečti... Vůbec si pamatuj, že Angličané jsou národ ku práci nejzpůsobilejší, čímž se i vysvětluje jejich udivující úspěch v oblasti průmyslu a obchodu... Výše kultury vždycky je přímo závislá na lásce k práci... A čím vyšší je kultura, tím hlouběji jsou uspokojovány potřeby lidí, tím méně je překážek k dalšímu rozvoji potřeb člověka... Štěstí — toť co možná úplné upokojení požadavků... Tak... A jak vidíš, štěstí člověka je podmíněno jeho chováním ke své práci...

Taras Majakin mluvil tak pomalu a táhavě, jako kdyby jemu samotnému bylo nepříjemno a nudno hovořit. Avšak Ljubov, nachmuřivši obočí a vypjavši se směrem k němu, poslouchala řeč jeho s dychtivou pozorností v očích, hotova jsouc všecko přijmouti a vsáti ve svoji duši.

— Nu, a je-li člověku všechno protivno... — plným hlasem náhle promluvil Foma, vzhlédnuv do tváře Tarasovi.

— Totiž, co zejména je protivno člověku? — otázal se Majakin klidně a nevzhlédnuv na Fomu.

Ten naklonil hlavu, opřel se rukama o stůl a takto posupně, vysvětloval dále:

— Když všecko — se protiví duši... Obchody.. práce... Všichni lidé... i jednání... Když vidím, řekněme, že všecko — je klam... Ne práce, nýbrž jen tak — zátka pro sebe samého... Prázdnotu duše jí ucpáváš... Jedni pracují, druzí jen poroučejí a potí se při tom... ale dostávají za to více... K čemu že je to? Aj?

— Nemohu pochytiti vaší myšlénky... — prohlásil Taras, když Foma ustal, cítě na sobě povržlivý a hněvivý pohled Ljubovi.

— Nechápete? — s úsměškem pohleděv na Tarasa, otázal se Foma... — Nu... řekněme tak: jede člověk po loďce po řece... Loďka, možná, je dobrá, ale pod ní přece jenom je hlubina... Loďka — je pevná... avšak jestliže člověk hlubinu tuto temnou pod sebou pocítí — nižádná loďka ho nezachrání...

Taras hleděl na Fomu lhostejně a klidně. Hleděl, mlčel a tiše bubnoval prsty po kraji stolu. Lju-

bov neklidně se vrtěla na židli. Kývadlo hodin temným, vzdychajícím zvukem odbíjelo sekundy. I srdce Fomovo bilo pomalu a těžce, jako kdyby cítilo, že se zde nikdo neozve vřelým slovem na jeho těžké pochybnosti.

— Práce — ještě není všecko člověku... — hovořil spíše k sobě samému, nežli k těmto lidem, nevěřícím v upřímnost jeho řečí. — To není pravda, že v práci — je odůvodnění... Když lidé nepracují naprosto nic po celý život, ale žijí lépe než pracující... jak to jest? A pracující — ti jsou prostě nešťastní... jsou koně! Na nich jezdí, oni trpí... a víc nic... Avšak mají u Boha svoje ospravedlnění... Otáží se jich: proč jste byli živi, aj? Tehdy řeknou: neměli jsme kdy přemýšleti o tom... celý život jsme pracovali. Ale jaké ospravedlnění mám já? A všichni lidé, kteří poroučejí, čím se ospravedlní? Proč žili? A já míním tak, že nevyhnutelně musí všichni bezpečně vědět, — proč žiješ?

Pomlčel; a pohodiv hlavou vzhůru, vzkřikl temným hlasem:

— Zdaž proto se člověk rodí, aby pracoval trochu, peněz uchvátil trochu, dům si postavil, dětí naplodil a — aby umřel? Ne, život znamená něco... Člověk se zrodil, byl živ a umřel... proč? Musíme, Bůh ví, musíme všichni povážit — proč jsme živi? Smyslu není v životě našem... nižádného není v něm smyslu! Dále — není stejné vše... to je okamžitě vidět. Jedni jsou bohati — za tisíc lidí peněz mají... a žijí bez práce... druzí všechen život ohýbají hřbet na práci, a nemají ani groše... A přece mezi lidmi je rozdíl — malý... Někdo — bez nohavic žije, ale uvažuje, tak jako kdyby byl v hedvábí oděn...

Uchvácen jsa svými myšlénkami, Foma dlouho by je byl vykládal, avšak Taras odstrčil své křeslo od stola, vstal a se vzdechem, ne hlasitě, řekl:

— Ne, díky! Víc nechci...

Foma na ráz přetrhl svoji řeč a trhl ramenem, s úsměškem vzhlédnuv na Ljubov.

— Odkud jsi nabral takovéto... filosofie? — otázala se nedůvěřivě a suše.

— To není filosofie... To... prostě už... trest je to! — polohlasem řekl Foma. — Otevři oči a hleď na všecko... tehdy ti to samo do hlavy poleze...

— Hle, slovo v čas, Ljubov, obrať pozornost, — jal se hovořiti Taras, stoje zády ke stolu a prohlížeje hodinky, — pesimismus naprosto je cizí anglosaskému plemeni... To, co jmenují pesimismem u Swifta a Byrona, — jest jenom žhoucí, zžíravý protest proti nedokonalosti života i člověka... Ale chladného, rozumového a pasivního pesimismu u nich nenajdeš...

Potom, jako kdyby si náhle byl vzpomněl na Fomu, obrátil se k němu, založil ruce za zády, a třesa lýtkem nohy, řekl:

— Pozdvihujete velice vážné otázky... A... jestliže vás vážně zajímají... musíte si čísti v knihách... V nich najdete nemálo cenných úvah o smyslu života... Jak — čtete knihy?

— Ne! — krátce odvětil Foma.

— Aj!...

— Nemám jich rád...

— Aha!... Ale přece by vám mohly v ledačem pomoci... — řekl Taras a po rtech jeho sklouzl úsměv.

— Knihy? Jestliže lidé pomoci mi v myšlénkách mých nemohou — knihy dávno ne... — zasmušile pronesl Foma.

Bylo mu mdlo a nevolně s tímto lhostejným člověkem. Byl by chtěl odejít, ale zároveň chtělo se mu říci Ljubovi něco urážlivého o jejím bratru, a čekal, nevyjde-li Taras z pokoje. Ljubov myla nádobí; tvář její byla starostlivá a zamyšlená, ruce se pohybovaly mdle. Taras přecházeje po pokoji, zastavoval se před policemi se stříbrem, pohvizdoval, vrzal prsty po skle a prohlížel věci, přimhuřuje oči. Kývadlo hodin míhalo se za sklem pouzdra, jako kdyby to byla čísi široká, ušklebující se papula, a monotonně odbíjelo sekundy. Foma, spozorovav, že Ljubov několikrát tázavě, nevlídně a s čekáním na něho vzhlédla, pochopil, že jí překáží, a že ona čeká a nemůže se dočkat, až odejde.

— Zůstanu u vás přes noc... — řekl, usmívaje se na ni. — Musím si promluvit s kmotrem. A doma samotnému se stýská...

— Jdi tedy, řekni Marfuši, aby ti uchystala postel v rohovém pokoji... — spěšně poradila Ljubov.

— To jde...

Vstal a vyšel z jídelny. A ihned uslyšel, že se Taras nehlasitě otázal sestry na něco.

— Na mne! — pomyslil si. Náhle v hlavě jeho mihla se zlobná myšlénka. — Můžem si poslechnout... co řeknou rozumní lidé...

Zasmál se potichu, a jda po špičkách, bez hluku vešel do druhého pokoje, rovněž sousedícího s jídelnou. Světla tu nebylo a jen úzký pruh světla z jídelny, procházeje nepřivřenými dveřmi, ležel na temné podlaze. Foma tiše, s trnutím v srdci, a zlobně se usmívaje, přistoupil až k samým dveřím a stanul...

— Těžký chlapík... — hovořil Taras.

Ozvala se dušená a spěšná řeč Ljubovi:

— Stále jen hýřil... Prováděl skandály — hrůzné! Najednou jaksi to s ním začalo... Nejprvé zbil v klubu zetě vice-gubernátorova. Tatínek běhal, běhal, aby udusil skandál, a dobře ještě, že zbitý byl, jak se ukázalo, člověk velice špatné reputace. Fixlář... a vůbec — špinavá a temná osobnost...

Avšak přes dva tisíce stálo to otce... A co otec se lopotil s tímto skandálem. Foma div neutopil celou společnost na Volze.

— Chacha! Strašlivé zjevení! A on se zabývá zkoumáním smyslu života...

— Jednou jel na parníku s tlupou právě takových hýřilů, jako je sám, a náhle jim povídá: „Modlete se k Bohu! Všechny vás ihned naházím do vody!“ Je strašně silný... Ti — křičí... A on: „Chci posloužit vlasti, chci očistit zemi od hanebných lidí...“

— Aj? To je vtipné!

— Hrozný člověk! Co natropil za ta léta divokých kousků... Co utratil peněz!

— A... pověz — za jakých podmínek otec spravuje jeho obchody — nevíš?

— Nevím! Má ke všemu plnou moc... A co jest?

— Tak... Toť solidní obchod! Zajisté, že je založen po čistě ruském způsobu, zkrátka řečeno — hnusně... Ale nicméně — je to výborný obchod! Ujme-li se ho někdo, jak patří, může být... nejbohatším zlatým dolem...

— Foma nedělá naprosto nic... Všecko je v rukou otcových...

— Tak? To je výborné...

— Víš-li časem se mi zdá, že u Fomy... tato zádumčivá nálada... tyto řeči — že jsou upřímné a že může být velice... pořádný... Ale já nedovedu si srovnat jeho skandální život s jeho řečmi a úvahami. Nikterakž nedovedu!

— A nestojí ani za to, aby se kdo o to staral... Klouče nevyspělé a lenoch — hledá výmluvy svojí lenosti...

— Ne, vidíš, mnohdykrát bývá... jako dítě... Zvláště dříve tak bývalo...

— Nu, řekl jsem přece: klouče nedospělé. Je-li hodno mluvit o nevědomci a divochu, jenž sám chce být divochem a nevědomcem, čehož netají? Vidíš: on usuzuje stejně, jako když medvěd v bájce voj ohýbal...

— Jsi tuze přísný...

— Ano, jsem přísný! Lidé toho vyžadují .. My všichni, Rusové, jsme zoufalí prostopášníci... Na štěstí život se formuje tak, že volky-nevolky pomaličku polevujeme... Blouznění jinochům a pannám, a vážným lidem — vážná práce...

— Časem mi bývá Fomy velice líto... Co se s ním stane?

— To se mne netýče... Myslím, že se nestane nic zvláštního — ani dobrého, ani zlého... Chlapec nesmyslný... utratí peníze, přijde na mizinu... Co víc? Eh, k ďasu s ním! Jsou už takoví, jako on, nyní vzácní... Nyní kupec rozumí síle vzdělání... Ale on, ten tvůj soukojenec, ten zhyne...

— Pravda jest, pane! — řekl Foma, otevřev dvéře a objevuje se na prahu. Jsa bledý, obočí nachmuřiv a zkřiviv rty, hleděl vzdorně na Tarasa a temně mluvil: — Pravda jest! Zhynu — a amen! Jen aby už to co nejdřív bylo!

Ljubov se strachem na tváři vskočila se židle a rozběhla se k Tarasovi, jenž klidně stál uprostřed pokoje, vsunuv ruce do kapes.

— Fomo! Oh! Hanba! Tys poslouchal za dveřmi... ach, Fomo! — mluvila jako v omámení.

— Mlč! Ovečko... — řekl jí Foma.

— Hm-ano, poslouchat za dveřmi není hezké-é! — pomalu pronesl Taras, nespouštěje s Fomy povržlivého pohledu.

— Ať si není hezké! — máchnuv rukou, řekl Foma. — Či jsem já tím vinen, že pravdu jen za dveřmi poslechnout možno?

— Odejdi, Fomo! Prosím tě! — prosila Ljubov, tisknouc se k bratru.

— Snad máte něco mi říci? — klidně se otázal Taras.

— Já? — vzkřikl Foma. — Co já mohu říci? Nic nedovedu... To vy tuhle — vy snad všecko dovedete...

— Tak tedy — nemáte se mnou o ničem rozmlouvat? — znova se otázal Taras.

— Ne!

— To je mi příjemné...

Obrátil se bokem k Fomovi a otázal se Ljubovi:

— Jak myslíš — brzy se vrátí otec?

Foma pohlédl na něj, a cítě cosi podobného úctě k tomuto člověku, ostražitě vyšel ven z domu. Nechtělo se mu jíti domů, do velikého pustého domu, kde každý krok jeho budil zvučné echo, i šel ulicí, zahalenou tesklivě šerým soumrakem pozdní jeseni. Přemýšlel o Tarasu Majakinovi.

— Jaký je pevný... Jako otec... jenže není tak vrtivý... Věru, — také zlato ohněm zkušené... A Ljubka — div že ho za světce nepokládala... husička! Jak za mne zádušní modlitby říkal! Soudce... Ona však — je dobrá ke mně...

Leč všecky tyto myšlénky nevzbuzovaly v něm nijakých citů — ani rozhořčení proti Tarasovi, ani sympatií k Ljubovi. Nesl v sobě cosi těžkého a k ničemuž nevhodného, jemu nepochopitelného. Vyrostlo to v prsou jeho i zdálo se mu, že srdce jeho opuchlo a bolestí trne, jako od vředu. Naslouchal této nepřestávající a neukrotitelné bolesti, pozoroval, že každou hodinu stále roste, sesiluje se, a nevěda, čím ji ukrotit, tupě čekal, jak se rozhodne.

Pokračování.

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem E. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 16. listopadu 1902. Číslo 55.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 5 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

JAN ROKYTA:

Z KNIHY „ZA KRISTEM“.

Na hoře Olivové.

Ke svým krbům rozešly se tlumy
v srdcích podobenství temná slova.
Potok Cedron šepce v noční dumy,
stříbrem září hora Olivová. —

Úzkost přišla k lásky prorokovi,
smutek smrti po bok tomu stojí,
jenž vždy smutné těšil Svými slovy,
jemuž smrt vracela kořist svojí.

Zdálo se mu, kalich musí píti,
a ten naplněn jest Jeho krví —
kapky znoje na čele mu svítí,
k ústům když ten chýlí kalich prvý...

A již po kraj naplněn je druhý
krví starců, panen, žen a dětí,
kteří, že se nazvou Jeho sluhy,
budou po arenách krváceti.

S bolestí pil krev těch ovcí věrných,
pot se lil mu v proudech neustálých —
a již anděl snu perutí černých
plný podával mu třetí kalich.

Když zřel, co ta číše v nitru chová,
duše jeho v úzkosti se chvěla,
v skráni tryskla krůpěj purpurová —
krvavý pot řinul s jeho čela.

Hořkostí byl všecek obsah nassát
v kalichu tom krví přeplněném —
kterou ti, jež vyslal lásku hlásat,
budou prolévati jeho jménem...

Vypil do dna přihořklou tu číši,
za vší lásku k lidstva pokolení —
zrakem přebolestným pohléď k výši,
vstříc šel Jidášovu políbení...

Pokoj vám!

Kdes v zemi slunce, v šedých oliv kraji,
kde rudé jako oheň plody zrají,
jsem ve chrám vešel s mramornými sloupy,
jenž mír sliboval každému, kdo vstoupí.

Zprv nádhera mé oslepila oči:
vše drahý kámen, kam jen zrak se točí,
vše stopeno jest v zlata žlutém lesku,
kam pozříš, vidíš umnou arabesku.

Až na obraze zraky odpočaly,
jejž ruce dávno stlelé vykládaly,
jak byzatnský to Východ kdysi sníval:
to Kristus upřeně se na nás díval...

Zrak velký, do široka otevřený,
jak v nekonečnou dálku zahleděný —
a přece tušil jsem jej v duši tkvěti
a cítil, jak vše moje city světí...

A k míru posvěcen tím velkým zrakem
ke kazatelně zlaté s kříže znakem
jsem oči obrátil, kam bílé skráně
kněz vystoupil a zdravil jménem Páně.

Pak temným hlasem četl s bílé blány,
co na mne padalo jak hromu rány...
Prý v zemi té vstal taký kacíř velký,
že moře jícen byl by pro něj mělký.

Prý jménem Páně kletba na něj padni,
by oněměli rtové jeho zrádní,
by pokoje zde neměl na tom světě
ni chvíli nejmenší až k hrobu metě;

By pomoci si nevěděl ni rady,
co v ruku vezme, ať se změní v hady,
ret jeho ať vždy prahne věčnou žízní
a nitro ať vždy hyne hladu trýzní;

ať proklet on jest i ti, jež by zplodil,
ať věčné zoufalství jest jeho podíl,
a kdo by, pohnut zoufalými zraky,
mu vody podal jen, buď proklet taky...

Děs schvátil mne. Jako jelen štvaný
jsem vyběh' ze chrámu — té kletby hrany
však hrozným echem v duši doznívaly,
jak bouře lev když na horách řve v dáli . . .

A zase k chrámu vrátil jsem se v krátku —
snad v ďábla ložnici jsem vešel v zmatku? . .
Ne, nápis nade dveřmi září v klidu
a jménem Krista zve: „Mír všemu lidu!“

PRO HRY.

Vyňato ze spisu J. M. Řehořovského „Vývoj tělesné výchovy“.

Výchova 18. století hlásá také návrat k přírodě. Je to velice opatrný, první hygienik, paedagog a filosof Locke a jeho ctitel ve Francii, proslulý Jean Jacques Rousseau, kteří zcela porozuměli Juvenalovu „mens sana in corpore sano“ (zdravá mysl ve zdravém těle). Rousseau nám podává přírodní evangelium výchovy (Goethe). Ideál Emilův blíží se k Nietzscheho nadčlověku. Má býti novým člověkem i po stránce tělesné: v běhu nejrychlejším, v zápase nejsilnějším, ve hře nejobratnějším.

Něměčtí epigoni Rousseauovi a Lockovi, filantropisté Basedov, Salzmann, Vieth, Arndt a jiní provádějí prakticky to, co načrtl francouzský a anglický veleduch. Vyniká tu zvláště první učitel tělocviku Gutsmuths v Schnepfenthale, u něhož nacházíme stále ještě původní, přirozená cvičení: oba mají na mysli toliko výchovu člověka, ač Gutsmuths i z toho v poslední době mnoho slevuje.

Bouřlivý počátek 19. století se svým romantickým nádechem v literatuře, boj národů evropských za vysvobození z jařma francouzského samovládce, zanechává své nezahladitelné stopy i v tělesné výchově: je to romantismus, revolučnost, brannost. Pohnutá tato doba vynáší na povrch muže snílka, agitátora však par excellence.

Mužem tím byl Krištof Bedřich Jahn, známý nám otec německého tělocviku. Jahn odlučuje tělocvik od školy, vodí své chovance do přírody, cvičí mladé, staré v pestré směsici chtěje docíliti v krátké době sesílení, otužení národa. Zavádí nová, umělá nářadí, bradla, hrazdu, kruhy, usiluje vypěstiti činnost svalovou, aby mohl pomstíti pruských porážek u Jeny a Auerstädtu. U tohoto muže spatřujeme ještě prvek naturalistický, poněvadž cvičí jen v přírodě, avšak účel, za nímž to podniká, je již jednostranný, branný. Systém tento jest podmíněn svojí dobou a úkolu svému také vyhověl. Ale tělesná výchova dostala se jím na scesti, poněvadž zavedením umělého, nepřirozeného nářadí dán podnět k akrobatice.

Lepších vyhlídek poskytoval pro svou jednoduchost, účelnost, pravidelnost, ladnost druhý směr vrstevníka Jahnova, Petra Henrika Linga ve Švédsku, který nesměřuje k akrobatice, užívaje toliko nářadí praktického.

Oba směry brzo se střetly. Jahnův tělocvik byl po válkách napoleonských pro svou revolučnost zakázán, původce jeho zavřen a pronásledován. Je to tak zvaná „Turnsperre“. Žáci Jahnovi vidí velké nebezpečí, hrozící tělesné výchově a snaží se tělocvik opět přizpůsobiti škole. V té době od r. 1848 až 1850, kdy tělocvik zavádí se opět do škol, vniká do Německa přičiněním Rothsteinovým tělocvik švédský a výsledkem toho je zuřivý boj mezi stoupenci obou táborů. Jedná se o Jahnovská bradla a hrazdu, která jsou signem německého tělocviku. Zápas ten trvá v Německu po 20 let a vyvolává obrovskou literaturu. Zdánlivě vítězí tělocvik německý, který zatím Adolfem Spiessem byl škole zcela přizpůsoben.

Spiess vycházeje od Pestallozziho přejímá a zdokonaluje prostocviky, od Jahna bere cvičení nářadová, zároveň i jeho branný prvek, který se jeví zvláště v pořadových cvičeních. Tělocvik stává se povinným předmětem, jest podřízen kázni školské, vyučuje se mu i v zimě, za kterýmž účelem stavějí se tělocvičny s celým svým umělým aparátem, vzniká složitá scholastická terminologie tělocvičná.

Tento tělocvik vniká do všech zemí evropských jako vzor tělesné výchovy.

Na konci 19. století však počíná ze severu vanouti jiný vítr, ukazuje se u všech národů a států ve vychovavatelství utěšený reformní ruch, který zanechává blahodárné stopy i v tělesné výchově.

Zdánlivě utuchlý boj Rothsteinovský vystupuje opět do popředí, ovšem s malý rozdílem: stává se složitějším a přenáší se také za hranice německé.

Signálem k tomu je úchvatná kapitola o tělesné výchově, Herberta Spencera v anglické revui (Education intellectual, moral and physical), která nalezla ozvěnu mezi francouzskými, vlašskými a polskými fysiology. Názory Spencerovy jsou namnoze styčné s Kantovými.

Anglie jest ze všech zemí jedinou, která si ponechala svůj renaisanční systém herní, jenž se stal této zemi sociální nezbytností. Závodivost antická tady se změnila ve sport a je vzorem všem zemím evropským.

Než vraťme se ke kapitole Spencerově, která je charakteristickou nejen pro anglické školství, ale i pevninské, neboť Němci snažili se vniknouti se svým tělocvikem i tam, ale s nezdarem.

Spencer tam praví: „Když se přirozené samovolné cvičení zakázalo a zlé následky toho se ukázaly, zaveden byl systém jednostranného cvičení — tělocvik. Připouštíme, že tento lepší jest, než nic, avšak popíráme, že by byl přirozenou náhradou za hru. Nedostatky jeho jsou i positivní i negativní. Za jedno jsou tyto umělé svalové pohyby nezbytně méně rozmanity, nežli ony, které se dějí při mladických žertech, a proto nezabezpečují tak rovnoměrné rozdělení činnosti na všecky části těla, z čehož následuje, když cvičení připadá na zvláštní část těla, že umdlenost mnohem rychleji se dostavuje, než by se jinak dostavila; k čemuž ještě mimochodem dodejme, že takové cvičení zvláštních částí těla, ustavičně-li se opakuje, k nesouměrnému vývinu tělesnému vede. Za druhé množství cvičení takto prováděného nejenom pro své nerovné rozdělení dostačovati nebude, ale jiný ještě nedostatek vyplyne z toho, že v něm žáci žádného zalíbení míti nebudou. I kdyby se nečinily odpornými, jakými někdy bývají, protože se dějí ve formě školského vyučování, přece budou tyto jednotvárné pohyby velice unavovati, protože žádné zábavy neposkytují. Závodění ovšem je podnětem, ale není podnětem trvalým, jako radost, kterou působí rozmanitá hra. Nejtěžší námitku však zbývá ještě učiniti. Tělocvik je nejenom proto špatnější, že svalům ani tolik, ale mnohem více proto, že ani tak dobrého cvičení neposkytuje. Že umělé cvičení poměrně žádného potěšení nepůsobí, to jsme již uvedli za příčinu, aby se od něho ustalo, proto je také jeho působnost na ústrojí tělesné méně vydatna. Obecná domněnka, že na tom nesejde, působí-li činnost tělesná potěšení či nepůsobí, jen když množství její zůstává stejným, je těžkým omylem. Příjemné duševní rozčilení sílí velice. Patřte jen, jaký účinek mají na nemocného dobré noviny, nebo návštěva starého přítele. Znamenejte, jak horlivě lékaři slabým churavcům odporučují veselou společnost. Vzpomeňte, jak dobře na zdraví účinkuje potěšení, jež působí změna místností. Je to pravda, že štěstí jest nejmocnějším prostředníkem sílícím. Urychlujíc oběh krve, usnadňuje vykonávání každé funkce, a tak snaží se rozmnožiti zdraví jsoucí a navrátiti zdraví ztracené. Z toho plyne veliká přednost her před tělocvikem. Převeliké potěšení, které děti ze svých her mají, a bouřlivý zápal, s nímž hrubší své žerty provádějí, jsou věci tak důležité, jako spojené s nimi cvičení tělesné. Proto tělocvik opravdové ceny nemá, že těmto duševním radostem vzniknouti nedá.

A Spencer významně pokračuje: Připouštějíce tedy, že umělé cvičení údů lepší jest nežli nic, připouštějíce, že se ho s prospěchem za výpomoc užívati může, přece tvrdíme, že nikdy nemůže nahraditi cvičení, k němuž vede sama příroda. Pro dívky, jako pro hochy, jest dovádivá činnost, k níž je pud vede, velenutna k jich tělesnému zdaru. Kdo činnost tu zakazuje, ten zakazuje prostředky od Boha ustanovené na podporu tělesného rozvoje.

Přátelé německého tělocviku namítají, že Spencer prý tělocviku ve správném provádění nikdy nepoznal a že výtky jeho týkají se jedině krajností spolkového tělocviku. Kapitola tato nás však poučuje o jiném.

Spencer tímto stal se reformátorem tělesné výchovy 20. století; jeho myšlenky, a zároveň výsledky herního ruchu stávají se předmětem debat, studií fysiologických, herní ruch vniká do osnov učebních proti vůli spolků tělocvičných. Zavádějí se hry do škol německých již od r. 1876, francouzských od r. 1888, v Rakousku od r. 1890.

Znamenití učenci evropského jména — autor je v knize své jmenuje — jsou všichni za jedno v tom, že věta Spencerova: „Tělocvik (míněn německý školský system) jest umělý pohyb tělesný, který nijak neposkytuje náhrady za libovolný pohyb ve hře“, jest naprosto správnou, a že hodinu tělocvičnou nutno čítati za hodinu pracovní, nikoli za hodinu oddechu. Skoro všichni vystupují proti hrazdě, bradlům (nářadí německé), poněvadž jsou to nářadí umělá, která směřují k akrobatství; vynucují též jakési přemístění úloh končetin tělem pohybujících, neboť většinou cvičení vykonává se jen pomocí paží a tedy vymáhá na pažích práci, která připadá přirozeně nohám (dolní končetiny representují 50 procent veškerého svalstva, horní toliko 28 proc. — Weber). Lagrange nazývá tento tělocvik „opičím“. A i jiné jsou výtky proti tomuto nářadí; tak na př. Schmidt dokazuje, že cvičení na tomto nářadí způsobuje vyzdvi-

žení ramen do výše, čímž se nijak nepřispívá harmonii v stavbě těla. Přednosti hry proti tělocviku odůvodňují podobně jako Spencer: Hry povstávají z pudu, vyžadujíce na člověku cvičení podobná těm, jež by vykonával samovolně, kdyby byl sobě samému ponechán. Tělocvik má naproti tomu signum vědecké, umělé; východiskem jeho není pud lidských náklonností, nýbrž tělo lidské, jež má určitý počet kloubů, svalů. Hry jsou jakýmsi druhem přirozené potřeby; uvádějí nevědomky v činnost velký počet svalstva a nevyžadují takové námahy, která by se stupňovala až k hranicím jeho sil. Hry směřují vždy k rozdělení práce mezi množství svalů, což je důsledek jich jako přirozených cvičení. Důležitou věcí při každém cvičení není námaha, ale práce; a práce je při hře dosti, která je rozdělena mezi množství svalů a působí málo námahy. Proto je účinek malý, ale povšechné účinky jsou znatelny. V tělocviku soustřeďuje se práce v jedné krajině těla, a tím obmezujeme se toliko na jednu část těla. Námaha se dostaví přirozeně dříve, ba v některých případech vyžaduje i síly větší než ona, jíž svaly přirozeně jsou nadány. Lagrande doporučuje spojení soustavy německé se švédskou, která jest jednodušší, přirozenější.*) Tím ovšem se nemíní lékařský tělocvik švédský. Vídeňský hygienik Lev Burgerstein potvrzuje jako Spencer fadessu tělocvičné hodiny, řka, že hodina tělocviku je nejnudnější ze všech hodin školních a nejlepší učitel nedovede toho změniti. Dr. Kamienski zamítá i tělocvik švédský a doporučuje jen hry. Všichni souhlasí také s tím, že pohyb v tělocvičně nikdy nenahradí pohyb na zdravém vzduchu.

Boj ten přenáší se i do Čech, Rakouska a zastancem tohoto směru je u nás pražský hygienik Dr. Hueppe. Zápas ten odehrává se ve sloupcích pražské Bohemie r. 1902; uvádím jen Theodora Fischera č. 94., Dr. G. Hergela, 16. ledna, Maxe Guttmanna č. 53. atd.

Též na sjezdu Českých professorů v Praze 1902 byla přetřásána autorem tohoto dílka palčivá tato otázka a v téže době Piene de Coubertin píše ve Figaru o témže předmětě pod názvem: L'Education physique au XX. siécle.

Končím: není pochyby, že krise v dnešní tělesné výchově jest a že se podaří dvacátému století vytvořiti nový typ školství i v oboru tělesném, hovící kulturní povaze doby nové, aby se stanoviska hygienického — t ě l e s n é c v i č e n í u č i n i l o t ě l o z d r a v ý m, s i l n ý m, o t u ž i l ý m, s esthetického — t ě l o s e s t a l o d o k o n a l ý m a t e d y k r á s n ý m v ý r a z e m v ů l e, s ethického — a b y z a l o ž i l a s e a p o d p o r o v a l a z m u ž i l o s t, o v l á d á n í s í l y, o p a t r n o s t, h o r l i v á o c h o t a v p r v n í p o m o c i, z národního — s p o j e n í m v š e c h t ě c h t o c i t ů v, a b y s e p o v z n e s l c e l e k k v y š š í m u r o z v o j i s v é s í l y. (Möller.)

*) Klenka v časopisu „Sokol" 1902, str. 132. praví: „Můžeme tvrditi směle, že vliv Lingova tělocviku bude veliký a obrozující na všechny tělocvičné soustavy". „Tělocvik švédský je na postupu v celém vzdělaném světě."

V. VERESAJEV

LÉKAŘOVY ZÁPISKY.

(Pokračování.) Překládá Dr. Zd. Foustka.

Začal jsem vždy více upadat do nejhlubšího lékařského nihilismu, — do toho nihilismu, který je tak charakteristický pro všechny nedouky. Mně se zdálo, že jsem nyní pochopil všechnu podstatu mediciny, že jsem pochopil, že v její moci jsou dva — tři skutečné léky, ale vše ostatní je — toliko „latinská kuchyň", „ut aliquid fiat"; že se svými žalostnými a nedokonalými prostředky diagnostickými bloudí v temnu a jen se tváří, jakoby něco znala. Hovoře s nemedíky o lékařství, významně jsem se usmíval a říkal, zjevně se přiznávaje, že „veškera naše medicina" je — pouhé jen šarlatánství.

Jakým způsobem jsem mohl na základě všeho toho, co jsem právě popsal, vytvořit takový ostrý a rozhodný závěr? Zdá se mi, že mi podkladem k němu bylo ono velmi rozšířené mínění, jež jsem nevědomky sdílel i já: „ty — jsi lékařem, což značí, že jsi povinen umět poznat i vyléčit každou nemoc; jestliže toho nedovedeš, tehdy jsi — šarlatán". Zakrýval jsem si oči před prostředky a hranicemi vědy, před tím, co věda koná, a smál jsem se jí proto, že nekoná v š e h o. Tak jmenovitě chová se též k medicině většina nepřemýšlivých lidí... V roce 1893 na petrohradské hygienické výstavě byl mezi jinými patologicko-anatomickými preparáty vystaven srdeční polyp, jenž byl náhodou nalezen při pitvě. Polyp tento pohnul feuilletonistu jednoho velkého petrohradského časopisu k neobyčejnému výsměchu: „Ejhle, tak se to nazývá. Naši eskulapové mívají krásné, ‚náhodné' nálezy!" Tatáž hygienická výstava, jež tak mnohými věcmi, jež poskytuje medicina, se vykazovala, pro pana feuilletonistu neexistuje: z celé výstavy vidí toliko tento „náhodou nalezený polyp" a zahrnuje pro něj opovržením lékaře a medicinu, zároveň se nikterak nevynasnažuje rozeznat, m o ž n o-l i za života takový polyp

konstatovat. Pro lékaře nesmí být nic nemožného, — toť stanovisko nazírání, se kterého posuzuje lékaře většina; s téhož stanoviska posuzoval jsem i já.

Jeden případ ve mně provedl úplný obrat. Na naši chirurgickou kliniku přišli žena pod padesát let stará, s velkým nádorem v levé krajině břišní. Kurátorem této nemocné jsem byl ustanoven já. Povinností studenta-kuratora je, vyšetřit jemu odevzdaného nemocného, určit jeho nemoc a sledovat její průběh; když je nemocný demonstrován studentům, kurátor vykládá před posluchačstvem historii jeho nemoci, sděluje, co našel u něho při vyšetřování, a pronáší svoji diagnosu; potom profesor vytýká kurátorovi jeho chyby a nedopatření, podrobně vyšetřuje nemocného a staví svoje rozpoznání. Nádor u mé nemocné zaujímal celou levou polovinu břicha, od žeber až ke kyčelní kosti. Jaký pak to byl nádor, z kterého orgánu vycházel? Ani výslech nemocné, ani vyšetření její nepodávalo k tomu žádných, třebas jen poněkud jasných pokynů; s úplně stejnou pravděpodobností bylo možno navrhnout cystu vaječníkovou, sarkom retroperitonealních žlaz, echinokokus sleziny, hydronefrosu a rakovinu slinivky. Probral jsem se všemožnými rukověťmi, a toť, co jsem v nich nalezl:

S hydronefrosou možno lehko zaměnit echinokokus ledviny; též jsme mnohokráte viděli měkké sarkomatosní nádory ledvin, o kterých jsme byli utvrzeni, že mají co činit s hydronefrosou. (Speciální chirurgie", Tilmans).

Rakovina ledviny nezřídka byla považována za nádor retroperitonealních žlaz, za nádor vaječníka, sleziny, za velkou podbráničnou hlízu a p. (Strümpell.)

Při kystách vaječníkových napadáme na velmi nepříjemné diagnostické omyly... Diferencialní diagnosa kysty vaječníkové od hydronefrosy představuje nejnebezpečnější kámen úrazu, neboť hydronefrosa, je-li veliká, poskytuje při zevním vyšetřování úplně týž obraz; proto jsou diagnostické omyly podobného druhu nezřídké. (Gynekologie Schrödrova.)

Klinické symptomy raka slinivkového téměř nikdy nebývají tak jasny, aby bylo možno postavit pravdivou diagnosu. (Strümpell.)

(Pokračování.)

BLAŽEJ JORDAN:

NÁMLUVY.

A smrti těžké žaluzie
tenkým jsem vytáh provazcem.
„Nu, jak se ti tam v dáli žije?
Můj drahý! Dík!“ „Co chceš? Zde jsem!"

„Mám s čivy svými mnoho práce.
Nemocen byl jsem, příteli...
Jak kočku se psem zřel jsem rvát se
s životem smrt v své posteli.

Za zdraví mé kdo dal by pfennig?
Leč mám Tvou plavou dcerku rád.
Ví, že jsem básník, neurasthenik.
Prosí Tě za mne nastokrát...“

„Jak? Nikdy, slyšíš, nedovolím...
Jaké to mluvíš pitomstvo?
Muž, jehož svojí dceři zvolím,
musí mít silné potomstvo!

Na Tobě vidím, kam to vede.
K zoufalé přímo bilanci!
Dimensí čtvrtou chlap si jede
pro mne co stafáž k séanci!"

Tatínka rozbroukali kdesi...“
„Snad jindy bude zdvořilý.
Nu, neplač dítě... Špatný jsme si
den pro séanci zvolili...“

PAN DĚKAN.

Tak' — Kaplani mu utekli! —
A on tu zůstal sám...
A nechali mu, lidé zlí,
starost o boží chrám.
Teď pro ten vtipkující lid
má sám mše všechny odsloužit!

Že měli lásky... Na farách
což není místa dost?
Což třeba míti, Bože, ach,
takovou mrzutost?
A oni s srdcí mladý žár
mu odejedou do Švýcar!

DROBNOSTI.

K vánocům 1902. Někteří z mladších malířů a sochařů našich uložili v naší redakci drobnější ukázky svého umění. Rozumí se, na prodej, jejž jim redakce ochotně zprostředkuje. Otevřeno je v redakci celý den. Upozorňujeme čtenáře umění milovné na tuto okolnost. Komu libo, přijďte se podívat a — koupit!

MAKSIM GORKIJ

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

Tu kolem něho hnal se klusák kmotrův. Foma viděl v drožce malinkou postavičku Jakova Majakina, ale ani ona nevzbudila v něm nic. Lampář přeběhl kolem Fomy, předhonil ho, přistavil žebřík k lucerně a začal lézt po něm. A žebřík ujel pod jeho tíží a on, objav sloup lucerny, hněvivě a hlučně začal nadávat. Jakési děvče vrazilo uzlem Fomovi do boku a řeklo:

— Ach, odpusťte...

Vzhlédl na ně a nic mu neodpověděl. Potom s nebe jalo se sypati jíní, — malinké, sotva viditelné krůpějky vlhkosti zahalovaly plameny luceren a okna skladišť jako našedlý prach. Od prachu toho se dýchalo těžce . . .

— K Ježovu mám snad jít na noc? . . . Popít si s ním . . . — pomyslil si Foma a šel k Ježovu, nemaje nijaké touhy, ani aby uviděl feuilletonistu, ani aby s ním pil . . .

U Ježova na divaně seděl jakýsi chundelatý junák v bluze a v šerých nohavicích. Tvář jeho byla temná, jako v čoudu uzená, oči veliké, nehybné a hněvné, nad tlustými rty trčely štětinaté vojácké kníry. Seděl na divaně i s nohama, objav je velikánskými svými pracnami a položiv na kolena podbradek. Ježov seděl šourem v křesle, přehodiv nohy přes jeho opěru. Mezi knihami a papíry stála na stole láhev vodky a ve světnici páchlo cosi soleného.

— Co chodíš jako bludný? — otázal se Ježov Fomy, a kývnuv naň hlavou, řekl člověku, sedícímu na divaně: — Gordějev!

Ten vzhlédl na příchozího a ostrým, skřípavým hlasem řekl:

— Krasnoščekov . . .

Foma usedl do kouta divanu, prohlásiv k Ježovu:

— Přišel jsem na noc . . .

— Nu, tak co? Mluv dále, Vasiliji . . .

Ten úkosem vzhlédl na Fomu a začal skřípavě:

— Podle mého, zbytečně tolik napadáte hloupé lidi . . . Masaniello byl hlupák, ale to, co měl, vyplnil co nejlépe. A takový nějaký Winkelried — rovněž byl hlupák, zajisté . . . a přece, kdyby nebyl vrazil do sebe císařských pik, hle — Švýcarům by byli dali. Málo-li je takových hlupců! A přece jenom — jsou hrdinové . . . A vtipné hlavy — jsou baby . . . Kde by měl udeřit do překážky ze vší síly, uvažuje: A co z toho bude? A abych zbytečně nezahynul? A stojí před dílem, jako kůl . . . pokud nezdechne. Ale hlupák — je chrabrý! Přímo čelem do stěny — třesk! Rozbije-li si makovici — nu, co na tom. Telecí hlavy nejsou drahé... Ale jestliže trhlinu do stěny udělá . . . vtipné hlavy ji ve vrata rozhlodají, projdou — a čest sobě připíší . . . Ne, Nikolaji Matvějiči, chrabrost je dobrá věc, i bez rozumu . . .

— Vasiliji, mluvíš hlouposti! — řekl Ježov, vztahuje k němu ruku.

— Ah, ovšem! — souhlasil Vasilij. — Kde pak mně školní polévku papat . . . Ale přece jen ne jsem slepý . . . Však vidím: mají lidé rozumu mnoho, ale kloudnosti v něm není žádné. Zatím co vtipné hlavy rozvažují a strojí se, jak by co nejvtipněji jednali, hlupáci je v kozelec ohýbají . . . A to je vše . . .

— Počkej! — řekl Ježov.

— Nemohu! Mám dnes službu . . . Beztoho jsem se již opozdil . . . Zítra sem zajdu, — mohu?

— Jen s chutí! Já tě proženu ohněm!

— To už je vaše věc . . .

Vasilij pomalu se uchystal, vstal s divanu, vzal velikou, černou tlapou žlutou, suchoučkou ručku Ježova a stiskl ji.

— Buďte s Bohem!

Po té kynul hlavou Fomovi a šourem lezl do dveří.

— Kdo je to?

— Pomocník strojníkův, Vaska Krasnoščekov.. Hleď, vezmi si z něho příklad: v patnácti létech začal se čtení a psaní učit, a v osmadvacíti přečetl, ďas ví, kolik pěkných knih a dvěma jazykům se naučil dokonale . . . Za hranice teď jede . . .

— K čemu? — otázal se Foma.

— Učit se . . . pohledět, jak lidé žijí . . . A ty zde — kysáš . . . k vůli čemu?

— O hlupcích mluvil dobře! — zamyšleně řekl Foma.

— Nevím, nebo já — nejsem hlupák . . . .

— Dobře! Tupý člověk musí naráz jednat . . . Vrhnout se, povalit . . .

— To je stará vesta, — vzkříkl Ježov. — Raději tohle mi pověz: je pravda, že se Majakinovi syn vrátil?

— Pravda . . .

— Ta-ak! . . .

— A co?

— Nic!

— Na tlamě je ti znát, že něco je! . . .

— Známe my tohoto syna . . . slyšeli jsme o něm . . .

— A já ho viděl . . .

— Nu? Jaký je?

— Ah . . . čert ho zná! Co je mi do něho?

— Je otci podoben?

— Je tlustší . . . kulatější . . . vážnosti mi víc . . . takový je . . . studený . . .

— To znamená, že bude ještě horší než Jaška . . . Nu, ty brachu, hleď nyní na oba! Ti tě ohlodají . . .

— Nu, nechať si . . .

— Oloupí tě . . . budeš žebrákem . . . Tenhle Taras tchána svého v Jekatěrinburku tak šikovně oškrábal . . .

— Ať si oškrábe i mne, když chce. Já mu za to, krom „Zaplať PánBůh!“ neřeknu ani slova . . .

— To mluvíš stále o starém?

— Ano, o tom . . .

— Abys se osvobodil?

— Nu, ano! . . .

— Nech toho! K čemu je ti svoboda? Co ty s ní budeš dělat? Vždyť nejsi k ničemuž hoden, číst, psát neumíš . . . jistě ani z jednoho polena dříví nenasekáš?! Já takhle kdybych se mohl osvobodit z nutnosti píti vodku a jísti chléb!

Ježov vyskočil na nohy, a stanuv proti Fomovi, jal se hovořit vysokým hlasem, opravdu tak, jakoby deklamoval:

— Sebral bych zbytky své utýrané duše a spolu s krví srdce svého plivl bych do tlamy naší inteligenci, čert si ji vezmi! Řekl bych jim: broučkové, vy nejlepší mízo mé vlasti! Faktum vaší existence zaplaceno je krví a slzami desatera pokolení ruských lidí, o! hnidy! Jak draho za vás platila vaše vlast! A co vy děláte pro ni? Zda jste proměnili slzy minulosti v perly? Co jste dali životu? Co jste vykonali? Ráčili jste sebe přemoci? Co děláte? Dopouštíte, aby se vám lidé vysmáli . . .

V zuřivosti své začal dupati nohama, a stisknuv zuby, hleděl na Fomu horoucím, zlým pohledem, podoben jsa rozzteklenému dravému zvířeti.

— Řekl bych jim: Vy! Vy příliš mnoho uvažujete, ale jste málo vtipní a naprosto bezmocní — a skety jste vy všichni! Vaše srdce jest nabito morálkou a dobrými záměry, ale je měkké a teplé, jako peřina, duch tvůrčí pevně a klidně v něm spí, a ono nebije ve vás, nýbrž se kolébá pomalu, jako kolébka. Omoče prst v krvi srdce svého, potřel bych čela jejich cejchy svých výčitek, a oni, chudí duchem, nešťastní ve své spokojenosti s sebou samými, strádali by . . . oh, jak by pak strádali! . . . Bič můj je tenký a ruka pevná! A já příliš miluji, abych litoval! Strádali by! Nyní však — nestrádají, neboť příliš mnoho, příliš často a hlasitě mluví o svých strádáních! Lžou! Opravdové strádání je mlčenlivé a opravdová strast nezná překážek sobě! . . . Utrpení! Utrpení! Kdy se zrodí opět v srdcích lidí? My všichni jsme nešťastni pro nedostatek strasti!“ . . .

Dechu nemoha popadnouti, začal kašlati a kašlal dlouho, poskakuje po pokoji a máchaje rukama, jako šílený. A znovu stanul před Fomou s bledou tváří a nalivšíma se krví očima. Dýchal těžce, rty jeho se otřásaly, obnažujíce drobné a ostré zuby. Rozcuchán jsa, s krátkými vlasy na hlavě, byl podoben rybě ježkovi, vytaženému z vody . . . Foma ho nejednou viděl takto a vždycky býval nakažen jeho vzjitřením. Poslouchal kypějící řeč malinkého člověka mlčky, nesnaže se pochopit jejího smyslu, netouže zvěděti, proti komu je namířena — hltaje jedině její sílu. Slova Ježova šplouchala na něho jako vroucí voda a hřála jeho duši.

— Řeknu jim, těmto nešťastným zahalečům: Hleďte! Život běží a nechává vás za sebou!

— Ech! Zdravé slovo! — vzkřikl Foma u vytržení a zavrtěl se na divaně! — Hrdina jsi, Nikolaji! U-uh! Jenom do nich! Pal jim do očí přímo!

Avšak Ježov neměl potřebí pobídek, ba zdálo se, že ani neslyšel výkřiků Fomových, a pokračoval:

— Já znám míru svých sil, já vím — že na mne křičet budou: mlčet! Řeknou mi: pst! Řeknou to rozumně, řeknou klidně, posměch si strojíce ze mne, s výšin majestátu svého to řeknou . . . Já vím, já jsem maličký ptáček, o, já nejsem slavík! Jsem nedouk proti nim, jsem jenom feuilletonista, člověk pro obveselení obecenstva . . . Nechať křičí a přehluší mne, nechať! Políček padne na líce, ale srdce přece jen bude bíti! A řeknu jim: ano, jsem nedouk! A první má přednost proti vám jest, že neznám ani jediné knižní pravdy, jež by mi byla dražší než člověk! Člověk jest vesmír a nechť jest zdráv na věky — on, jenž nosí v sobě vesmír! Avšak vy, řeknu, vy pro slovo, v němž ne vždy snad je obsah, pochopitelný vám, — vy často pro slovo zasazujete člověku rány, rány krvavé i nekrvavé, pro slovo šplícháte jeden po druhém žlučí, násilí činíte duši . . . Za to život bezohledně požádá od vás počet, uvěřte: rozzuří se bouře a smete i smyje vás se země, jako déšť a vítr smývá prach se stromu! V jazyce lidském jest pouze jedno slovo, jehož obsah všem je znám a drahý, a když pronášejí toto slovo, tu ono zní: svoboda!

— Drť je! — zařičel Foma, vyskočiv s divanu a chápaje Ježova za ramena. Zářícíma očima patřil ve tvář Ježovu, nakláněje se k němu, a se steskem a hořkostí skoro zasténal. — E-ech! Nikolajko . . . Milý můj, líto je mi tebe do smrti! Tak líto — ani povědět ti nemohu!

— Co to? Co chceš? — odstrkuje ho, vzkřikl Ježov, udiven jsa a sražen s posice své nenadálým unesením a podivnými slovy Fomovými.

— Ech, bratře! — hovořil Foma, duse svůj hlas, od čehož hlas jeho byl přesvědčivější a plnější. — Jsi živá duše . . . proč hyneš?

— Kdo? Já? Hynu? Povídáš!

— Milý [illegible]! Nic nikomu neřekneš! Nemáš komu! Kdo tě vyslechne? Jen já zde . . .

— Kéž bys táhl k čertu! — zlobně vzkřikl Ježov odskakuje od něho jako ožehnut.

Avšak Foma šel k němu a hovořil přesvědčivě a s velikým smutkem:

— Mluv! Mluv ke mně! Já vynesu tvá slova tam, kam je třeba . . . Já jim rozumím . . . A, ach, pak jimi lidi spálím! Jen posečkej! . . . Přijde mi příležitost . . .

— Jdi pryč! — hystericky začal křičeti Ježov, přitisknuv se ke zdi pod návalem Fomovým. Stál roztržitý, zdrcen, rozezlen a odmítal rukama vztažené k němu ruce Fomovy. Avšak v tu chvíli dvéře do světnice se otevřely a na prahu stanula jakási černá žena. Tvář její byla zlá, vzjitřená, obličej ovázán šátkem. Vztýčila hlavu, vztáhla k Ježovu ruku a jala se hovořiti se sípěním a hvizdem:

— Nikolaji Matvějiči! Odpusťte . . . to není možno! Zvířecí vytí — řvaní . . . Každý den návštěvy . . . Policie chodí . . . Ne, já více toho trpět nemohu! Mám nervy . . . Račte zítra vyklidit byt . . . Nebydlíte v poušti . . . kolem vás — jsou lidé . . . A jste nad to vzdělaný člověk! Spisovatel! Všem lidem je potřebí klidu . . . Bolí mne zuby . . . Hned zítra, žádám vás . . . Nalepím lístky . . . ohlásím policii . . .

Hovořila spěšně a veliká část jejích slov mizela ve hvizdu a sípění; zřetelná byla jenom ta slova, jež vykřikovala pištivým, rozdrážděným hlasem. Konce šátku trčely jí na hlavě jako malinké růžky a třásly se při pohybech jejích čelistí. Foma při spatření její vzrušené a směšné figury krok za krokem jal se ustupovati k divanu, avšak Ježov stál, a tra sobě čelo, s pozorností hleděl na ni a poslouchal její řeč . . .

— Teď víte! — vykřikla a za dveřmi ještě jednou řekla. — Hned zítra! Jaký skandál . . .

— Č-čerte! — zašeptal Ježov, tupě hledě na dvéře.

— Hm-ano-o! Ta je? Přísně si vede! — udiveně naň pohlížeje, řekl Foma a usedl na divan.

Ježov, pokrčiv rameny, přistoupil ke stolu, nalil do poloviny čajové sklenice vodky, pohltil ji a usedl u stola, nízko skloniv hlavu. Asi minutu mlčeli. Potom Foma nesměle a nehlasitě řekl:

Jak se to vše strhlo . . . okem jsme nestačili mrknout a — náhle takové rozuzlení — aj?

— Ty! — hodiv vzhůru hlavou, promluvil Ježov polohlasem, zlobně a divoce hledě na Fomu. — Ty mlč! Ty . . . čert tě vezmi . . . Lehni a spi! . . . Strašidlo . . . Upíre . . . uh!

A pohrozil Fomovi pěstí. Potom nalil ještě vodky a znovu se napil. . . Za několik minut Foma, svlečen jsa, ležel na divaně a polouzavřenýma očima sledoval Ježova, nehybně ve zdrcené póse sedícího za stolem. Hleděl do podlahy a rty jeho se tiše hýbaly . . . Foma byl udiven — nechápal, proč se na něj Ježov rozhněval. Přece ne proto, že ho vypověděli z bytu? Vždyť on sám křičel . .

— O ďáble . . . — zašeptal Ježov a zaskřípal zuby.

Foma ostražitě pozdvihl hlavu s podušky. Ježov, z hluboka a šumně vzdychaje, znovu vztáhl ruku po láhvi . . . Tu Foma po tichoučku mu řekl:

— Pojďme raději někam do hostince . . . Ještě není pozdě . . .

Ježov pohleděl na něho a podivně se usmál, utíraje si hlavu rukama. Potom vstal se židle a krátce řekl Fomovi:

— Oblékej se! . . .

A vida, jak pomalu a nemotorně Foma se převaloval po divaně, netrpělivě a se zlobou se rozkřikl:

— Nu, hýbej se čerstvěji! . . . Vtělení nesmyslnosti . . . pavuzo symbolická!

— Ale nenadávej! — mírumilovně se usmívaje, řekl Foma. — Stojí-li to za zlost, že se bába rozkvákala?

Ježov vzhlédl na něho, plivl a řezavě se rozchechtal . . .

XII.

— Jsou-li všichni zde? — otázal se Ilja Jefimovič Kononov, stoje na přídě svého nového parníku a zářícíma očima přehlížeje zástup hostí. — Myslím, že všichni!

A pozdvihnuv vzhůru svou tlustou a červenou blaženou tvář, vzkřikl na kapitána, jenž stál již na můstku u mluvící roury:

— Odraz, Petrucho!

— Hotovo! . . .

Kapitán obnažil velikou lysou hlavu, s upřímnou zbožností se pokřižoval, vzhlédl na nebe, přejel si rukou širokou, černou bradu, odkašlal si a velel:

— Nazpět!

Hosté pozorně a mlčky sledovali konání kapitánovo, a po jeho příkladu jali se rovněž křižovati, při čemž čepice jejich a cylindry míhaly se ve vzduchu jako hejno černých ptáků.

— Rač požehnati, o Pane! — dojat jsa, zvolal Konanov.

— Odraz kormu! Ku předu! — velel kapitán.

Obrovský „Ilja Muromec“ s mohutným vzdechem vypustil do prken přístaviště hustý chumel bílé páry a volně, svobodně, jako labuť, hnul se proti proudu.

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem H. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 7. prosince 1902. Číslo 56.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor 5 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma

MARIE VOTRUBOVÁ:

MONOLOG.

Motýlku hnědý, buď jen rád,
že dal ti Pán Bůh prostý šat —
Ba — děkuj Jemu za to —
Co z toho má tvůj kamarád,
že pestrý je jak v létě sad,
že křídel lem je zlato?

Ty letíš klidně v zahradu
a nebojíš se úkladů —
Jsi zítra jist tak jako dnes —
Kdo na tobě má interes?

Na krásnějšího druha však
je stále upřen sterý zrak.
Tak mnohá ruka proklatá
se síťkou za ním přichvátá —
Honí se — touhou chvějící,
s kloboukem za ním, s čepicí — — —
Motýlku hnědý, buď jen rád,
že dal ti Pán Bůh prostý šat . . . . .

BYLO, JEST A BUDE.

„Sem, k bohům svým!“ tak volal zástup kněží —
Před městem nepřátelské vojsko leží —
Jich král prohlásil: „Nakloněn jsem míru,
když přijmete, co nesu: novou víru!“
Lid ve chrámu se shluknul, volal, reptal,
radil se, prosil . . . modlitby své šeptal —
Však marně: bozi stáli zatvrzelí,
jen kněží ku odporu vybízeli
a posílali toho v zatracení,
kdo ve své víře dosti pevný není . . .

Město se vzdalo . . . Z hladu — — nekrvavě —
Král — vítěz: vjezd svůj konal v plné slávě
a do chrámu vnes svoje bohy cizí —
Lid viděl, stará božstva kterak mizí
a v úzkosti se kolem chrámu tísnil . . . .
Pryč svaté sny, jež na těch místech vysnil! —

Král za město dal vynést staré bohy — —
A za nimi šel smutně hlouček mnohý — — —
Však vítěz prohlásit dal všemu městu:
„Kdo k bohům svým jde — — volnou ať má cestu!
Než slunce ukončí běh denní pouti,
před novým božstvem nutno pokleknouti!
Kdo u starých chce bohů v slzách snít —
ten v město již se nesmí navrátit!“

Když slunce obléklo přes plášť svůj zlatý
noční své roucho, smutné, tmavé šaty,
je teskno za zdmi města, kde lid tupý
svou bolestí, se kolem bohů kupí —
Tam pláčou všichni: dítě, muž a žena,
když hledí na ta těla zpřerážená . . .

Třikrát zvuk ostrý městem rozlétne se —
a výhrůžně se k zástupům těm nese —
Nic nedbají, že brána zavírá se — —
Klekli k svým bohům — pláč se chvěl v jich hlase.
A sami tady se svým žalem zbyli . . .

Když znamení dát kázal, v stejnou chvíli
král ubíral se k chrámu, bozi noví
kde na podstavcích bývalých si hoví —

Král viděl dav, jenž za městem se kupil
kol bohů, které vítěz jemu ztupil
a myslil: „moji bozi budou sami“ . . . .

Však div! Chrám okrášlen je květinami,
ve vonných dýmech bozi zahaleni —
dav postav uklání se bez umdlení
a chvalozpěvy jásavé jim zpívá . . .
Král udiven je, překvapen se dívá
na postavy, jež nyní klekly rázem
v hluboké úctě před modlami na zem . . .

Král v úžasu stát zůstal, král se táže
družiny svojí, chrámové své stráže:
„Kdo před novými bohy v prachu leží?“
„Můj králi, to jsou starých bohů kněží! . . .“

HLOUPÉ ZVÍŘE.

Obrázek z ulice.

Vůz s vysokým nákladem obilí jel ulicí malého města. A jak tu právě jede, je tu najednou vlak, supící a pískající, jak už ty vlaky

na malých drahách a v malých městech pískají a supějí, aby ženy a milenky nádražních dělníků věděly, že rty a jídlo mají býti připraveny.

V témž okamžiku skočí jeden z koní, zapřažených v nákladním voze, ku předu, skočí tak divoce, že řemení na sobě z polovice přetrhne. Potom klesne, cukne zadníma nohama a leží tiše. Zvěrolékař přichází... Oni ti lidé v malém městě nebydlí žádný daleko. Konstatuje, že kůň pošel polekav se vlaku. Vezmou houni a hodí ji na hlavu koňovu, hlavu se strhanýma očima. Lidé, kteří jdou kolem, zastavují se a všichni s touž otázkou:

„Byl pojištěn?“

Byl. A jdou dál, zatím co jiní lidé přicházejí a kladou touž otázku.

Já však nemohu odvrátiti oči od onoho druhého koně. V okamžiku katastrofy stál bez hnutí. Potom, když jej vypřáhli, obrátil hlavu k svému mrtvému kamarádu, očuchával jej a zachvěl se na celém těle.

A nyní je nemožno zvíře upokojiti. Skáče, vyhazuje, vzpíná se. Dva muži jej drží a domlouvají mu a potom zase nadávají. Konečně jej uhodí kočí bičem.

„Budeš stát, mrcho? Jakoby čert na ni seděl...“

Nepomáhá to. Přijeli s vozem a nakládají mrtvé zvíře. Nyní má druhý kůň býti zapřažen, aby je odvezl. Ale už zase zdivočel, jako dříve. Kočí zrudl vztekem v tváři. Klobouk mu sletěl s hlavy..., a nyní obrací bič a bije a bije násadkou do koně.

„Nerozčilujte se, příteli“ — pravím klada mu ruku na rameno. „To hloupé zvíře patrně neví, že jeho kamarád byl pojištěn.“

Karel Ewald (Kodaň).

V. VERESAJEV

LÉKAŘOVY ZÁPISKY.

(Dokončení.) Překládá Dr. **Zd. Foustka**.

Skepticky a nepřátelsky jsa naladěn k medicině, pročítal jsem s opovržlivým úsměvem tato přiznání malomoci a neumělosti. Byl jsem téměř jaksi spokojen s tím, že jsem se nedovedl ve svém případě orientovati: což je to moje vina, že naše, s dovolením, „věda“ nepodává mně k tomu žádné nadějné příruční knihy? Moje nemocná má břišní nádor, — to je vše, co mohu říci, chci-li se poněkud svědomitě v té věci zachovati; dělati ze sebe šarlatána si ani v nejmenším nepřeji a nebudu „určitě“ prohlašovat, že tu jde o hydronefrosu věda, že to může zcela lehce býti sarkom i echinococcus a cokoli.

Přišel čas k demonstraci mé nemocné. Vnesli ji na nosítkách do posluchárny a mne zavolali k ní.

Přečetl jsem anamnesu nemocné a vyložil jsem, co jsem u ní při vyšetřování našel.

— Která je vaše diagnosa? — otázal se profesor.

— Nevím, — odpověděl jsem, zamračiv se.

— Nu, přibližně?

Mlčky jsem pokrčil rameny.

— Ano, jest to opravdu jeden z těžších případů, — řekl profesor a přistoupil sám k výslechu nemocné.

Z počátku ponechal nemocné samé vypravovati o její nemoci. Pro mne bylo její vypravování základem celého mého vyšetřování; profesor pak přikládal tomuto vypravování velmi malý význam. Vyslechnuv nemocnou, počal se pečlivě a podrobně vyptávati na její zdravotní stav před přítomnou nemocí, na počátek onemocnění, na všechny funkce životní během nemoci; a již jen tímto umělým vyptáváním objevil se zcela jiný obraz, než u mne: před námi se rozvinula ne řada nesouvislých příznaků, ale souvislý život nemocného organismu ve všem, čím se liší od zdravého. Potom přešel profesor k vyšetřování nemocné; obrátil naši pozornost na konsistenci nádoru, na to, překáží-li nemocné při dýchání, je-li ve spojení s dělohou, jaké položení zaujímá vzhledem k dolenímu konci tlustého střeva atd. atd. Konečně přistoupil profesor k důsledkům. Ubíral se k nim pomalu a opatrně jako slepý, jdoucí po kostrbaté horské pěšince; ani jediného nejnepatrnějšího příznaku nezůstavil bez přísného a pozorného uvážení; aby objasnil nějaký nepatrný příznak, k němuž jsem já ani pozornosti neobracel, obracel na ruby celý ohromný arsenál anatomie, fysiologie a pathologie; šel sám vstříc všem odporům a nejasnostem a odcházel od nich teprve, až dosáhl úplného objasnění... A konec konců, když přišel profesor po sestavení dobytých faktů k diagnose: „medularní karcinom levé ledviny,“ — vyplývalo to samo sebou ze všeho předcházejícího.

Poslouchal jsem, překvapen a nadšen: tak žalostným a dětským připadalo mi nyní celé mé vyšetřování a celý můj skepticismus!... Zamotaný a nejasný obraz, v němž dle mého mínění bylo n e m o ž n o se vyznati, stal se úplně jasným a pochopitelným; a bylo toho dostiženo na základě tak nepatrných faktů, že bylo až směšno si pomysliti...

Za týden nemocná zemřela. Opět, jako tehdy, ležela mrtvola na sekčním stole, opět se tísnili studenti kolem dvou profesorů, s napjatou pozorností sledujíce otevření mrtvoly.

Profesor-patholog vytáhl z těla zemřelé nádor zvící lidské hlavy, bedlivě jej vyšetřil a oznámil, že máme před sebou — m e d u l l á r n í k a r c i n o m l e v é l e d v i n y... Těžko je mi tlumočiti ten cit nadšené hrdosti nad vědou, jenž mnou ovládl, když jsem to uslyšel. Prohlížel jsem měkký, zakrvavený nádor, ležící na dřevěné mise, a náhle jsem si vzpomněl na našeho vesnického starostu Vlasa, divokého nepřítele mediciny a lékařů. „Jak mohou doktoři věděti, co se ve mně uvnitř děje? Což mohou viděti skrz naskrz?" — tázával se s opovržlivým úsměškem. Ano, zde opravdu viděli skrz naskrz.

Můj poměr k medicině se ostře změnil. Přistupuje k jejímu studiu očekával jsem od ní v š e c k o; spatřiv, že medicina všeho dělati nemůže, rozhodl jsem, že nemůže dělati n i č e h o; nyní jsem viděl, jak mnoho přece zmůže a toto „mnohé" naplňovalo mne důvěrou a úctou k vědě, kterou jsem ještě nedávno tak z hloubi duše opovrhoval.

Tu mám před sebou nemocného: má horečku a stěžuje si na bolesti na straně; proklepávám stranu; dušený zvuk dokazuje, že v tomto místě hrudníku je plicní vzduch zaměněn chorobným výměškem: ale kde vlastně je tento výměšek, v plicích či v oblasti pohrudnice? Přikládám ruku k boku nemocného a přikazuji mu, aby hlasitě vyslovil: „Jedna, dvě, tři!" Hlasová vibrace hrudníku na nemocné straně objevuje se seslabenou: tato okolnost mi ukazuje s takovou určitostí, jako bych viděl vše na vlastní oči, že výměšek není v plicích, ale v oblasti pohrudnice. — Nemocný má levou nohu ochrnutu; klepnu kladívkem na čéškovou šlachu — noha vysoko se vymršťuje; to ukazuje k tomu, že afekce není v nervech periferických, ale někde nad východem jejich z míchy; ale kde vlastně? Bedlivě vyšetřuji, zachovala-li kůže svou citlivost, jsou-li druhé okončiny zasaženy, fungují-li pravidelně v hlavě nervy a jiné, — a mohu konečně říci s úplnou určitostí: afekce, která vyvolala v daném případě paralysu levé nohy, je v kořе centrálního závitku pravé mozkové polokoule, nedaleko temene... Jaké ohromné, věky trvající, přípravné práce bylo třeba k vypracování takových na oko prostých způsobů vyšetřování, kolik bylo k tomu třeba pozorování, genia, námahy a vědění! A jaké velké oblasti jsou již vědou zabrány! Při vyšetřování srdce možno s přesností určiti, která ze čtyř jeho chlopní funguje nepravidelně a v čem leží příčina této nepravidelnosti: příslušnými zrcádky můžeme prohlédnouti vnitřek oka, nosohltanovou dutinu, hrtan, pochvu ano i močový měchýř a žaludek; neviditelná, záhadná a nepochopitelná „nákaza" jest rozřešena, můžeme ji nyní připravovati v reagenčních sklenicích a prohlížeti pod drobnohledem. V porodnictví jest prostudován téměř s matematickou přesností celý složitý mechanismus porodů, jsou určeni všichni činitelé, podmiňující takovou neb jinou polohu dítěte, a umělé způsoby pomoci přísně souhlasí s tímto složitým přirozeným pohybem... Dítěti vypalují rozžhaveným železem nosní rakovinu, potřenou dříve cocainem: živé tělo syčí, kolem páchne pálené maso, a dítě sedí, usmívá se a spokojeně vydychuje z nozder dým...

Ale vše nemožno spočítati. Zajisté že mnohého, velmi mnohého není dosaženo, ale to vše je jen otázkou času a nám je těžko sobě jen představiti, jak dalece věda pokročí. Vždyť ještě před několika lety by se zdála myšlenka, že lidské tělo možno v pravém smyslu slova viděti skrz naskrz, nesmyslnou; nyní, díky Roentgenovi, se stala tato nesmyslnost skutečností. Před čtyřiceti lety umíraly chirurgům tři čtvrtiny operovaných na otravu krve: otrava krve byla kletbou chirurgie, o niž se rozbíjelo všechno umění operatéra. „Nemohu ničeho určitého říci o tomto strašném trestu chirurgické praxe, — psal zoufale Pirogov v r. 1854. — Vše je tu záhadné: i průběh i obraz rozvoje. Dosud je v takové míře nevyléčitelna jako rak." — „Ohlédnu-li se po hřbitovech, — píše na jiném místě, — kde jsou pochováni nakažení v nemocnicích, nevím, čemu se více diviti: stoicismu chirurgů, zabývajících se posud podnikáním nových operací, či důvěře, které stále ještě se těší nemocnice u obecenstva"... Přišel Lister, zavedl antisepsi, ta se zaměnila ještě dokonalejší asepsí a chirurgové se stali z malomocných otroků otravy krve jejími pány; v přítomné době, umírá-li operovaný otravou krve, není tím vina věda, ale operatér.

A je-li již v přítomné době tak mnoho vykonáno, co poskytne nám věda v budoucnosti! Přede mnou se otevíraly takové světlé perspektivy, že mi bylo veselo nad životem i nad člověkem. Pravá cesta je nalezena a svésti se s ní není již možno. Natura parendo vincitur, — nad přírodou vítězí ten, kdo je jí podroben: všechny její zákony budou pochopeny a člověk se stane nad ní neomezeným vládcem. Tehdy zmizí i nynější jednostranné léčení i umělé předcházení nemoci, člověk se naučí rozvíjeti a učiniti nepřemožitelnými léčivé síly svého vlastního organismu, nebude mu strašná ni nákaza, ani nachlazení, nebude potřebí ani brejlí, ani plombování zubů, nebudou mu známy ani migrény, ani neurasthenie. Budou silní.

šťastní a zdraví lidé a budou se roditi ze silných a zdravých žen, které nebudou znáti ani porodních kleští, ani chloroformu, ani horečky omladnic.

Čím dále tím pokračovala má známost s medicinou, tím více mne medicina k sobě poutala. Ale zároveň mne stále více překvapovalo, jaký ohromný kruh věd zahrnuje v sobě její studium; tato okolnost mne silně znepokojovala. Každý den přinášel takové množství nových, zcela různorodých, ale samo o sobě nezbytných vědomostí, že se z nich točila hlava; byli jsme zaměstnáni od rána do večera, nebylo času něco čísti a to nejen něco vedlejšího, ale ani lékařských knih. Byla to jakási horečka, jakési zimničné zmítání se z kliniky na kliniku, z přednášky do přednášky, z kursu do kursu; nejrůznější věci se před námi střídaly, jako v rychle se otáčejícím kaleidoskopě: resekce kolena, přednáška o vlastnostech náprstníku, nesmyslné řeči paralytika, použití porodnických kleští, význam Sydenhamův v lékařství, sondování slzních kanálků, způsob barvení Löfflerových bacilů, určování polohy arterie klíční kosti, masáže, příznaky smrti zadušením, žravé lišeje, soustavy ventilační, theorie bledničky, zákony o veřejných domech atd. atd. To vše se musilo přijímati zcela mechanicky; přání — promysliti přijaté věci, stanouti u toho onoho, upadalo pod návalem hrnoucích se vždy nových a nových vědomostí; a tyto nové vědomosti bylo třeba ukládati v sobě stejně mechanicky a těšiti se myšlenkou: „Potom, až budu míti více času, vše promyslím a uvedu do pořádku.“ A zatím nabyté dojmy postupně bledly, povstávající otázky se zapomínaly a pozbývaly zájmu, osvojování si vědomostí stávalo se povrchním a školáckým.

Mysliti a konati něco samostatně nám téměř během celého našeho studia ani nenapadlo. Profesoři před našima očima obratně podnikali nejtěžší operace, systematicky řešili složité hádanky, vyslovené nemocnými, a my... my jsme poslouchali a dívali se; vše zdálo se nám prosté, pěkné a zřejmé. Ale naskytl-li se mi náhodou v soukromí nemocný, pokaždé se něco objevilo, co mne úplně přivádělo z míry. Z počátku mne to nemrzelo: vždyť jsem ještě studentem, ledacos ještě nevím, — poznám to teprve potom. Ale čas ubíhal, vědomosti mé se množily; skončil jsem pátý rok studií, počaly již závěrečné zkoušky, a já jsem se cítil jako dříve bezmocen a neumělý, neschopen jakéhokoli samostatného kroku. Zatím jsem viděl, že nestojím nikterak níže než moji soudruzi; naopak, stál jsem výše než většina jich... Co z nás bude?

Závěreční zkoušky trvaly asi čtyři měsíce. Na lékařské fakultě bývají tyto zkoušky zvláště obtížné následkem velikého množství předmětů. Během studií jsem mnoho pracoval a mám dobré schopnosti; nicméně bylo mi třeba v době zkoušek deset, dvanáct hodin denně pracovati. Vyžadovaly se ohromné vědomosti; a nejméně tři čtvrtiny z nich tvořily úplně zbytečné břímě, které po složení zkoušek ihned se vyhazovalo z paměti. U většiny profesorů zastiňuje jejich odbornictví vše ostatní, a oni neoddělují vážné od méně vážného, nepovznášejíce se ze svého odbornictví. Jeden můj spolužák „propadl“ z anatomie proto, že nevěděl, je-li pankreatová žláza pokryta pobřišnicí, — otázka pro anatoma velmi zajímavá, ale pro lékaře nemající rozhodně žádného významu. Bylo třeba věděti, že leucin je paraoxyphenylamidobenzoová kyselina, bylo třeba umět vyčísti názvy několika desítek surogátů mléka, při čemž každý z těchto názvů byl pro nás jen prázdným zvukem; bylo třeba znáti všecky chemické reakce na atropin, — reakce, z nichž my sami ani jediné nezkusili.

Ještě vážnější bylo, znáti koníčky každého zkoušejícího, — koníčky často podivuhodně nerozumné. Ten, kdo těchto koníčků neznal, propadl najisto. Zamilovanou otázkou jednoho profesora bývala tato: „Kterému zvířeti, dáme-li mu klystér, vyjde voda z huby?“ Profesor všeobecné therapie dal mně při zkoušce otázku: „Jaký je rozdíl v tom, přijmete-li lžičku chladné vody vnitřně, nebo když si ji vylejete na hlavu?“ Ten, kdo řekl profesoru-dermatologu, že malomocenství je nakažlivé, dostal nedostatečnou známku; u profesora všeobecné chirurgie dostával nedostatečnou ten, kdo řekl, že malomocenství není nakažlivé. Vůbec výsledek zkoušky úplně závisel na osobnosti a povaze zkoušejícího: „dobrý“ profesor propouštěl lékařem studenta, který tříměsíčnímu dítěti určoval: pět kapek opiové tinktury, — „přísný“ dával propadnouti studentu, který nevěděl, které jsou účinky narceinu, — zcela nepatrné součástky téhož opia.

Takový čistě školácký stav věcí obrací zkoušky ve zrůdnou a nerozumnou komedii; na místě skutečných vědomostí, které musí každý lékař ovládati, vyžaduje se při zkouškách strašná míchanice, již možno si pamatovati právě jen pro zkoušku. Virchov kdysi snil o tom, aby všichni lékaři za určitou dobu let podrobovali se opětným zkouškám; za přítomného stavu jest tento projekt, sám sebou velice rozumný, neuskutečnitelný; všude u nás jsou zkoušky tak zařízeny, že se jim mohou podrobiti jen mládci s mladou pamětí, třeba

by při tom nevládli pražádnou lékařskou zkušeností a žádnými poněkud základními lékařskými vědomostmi.

Zvláště ostře tato okolnost se obráží při zkouškách na doktora v Rusku; při těchto zkouškách se vyžaduje totéž, jako při lékařských, ale ještě ve větším rozsahu. A vyskytuje se zvláštní zjev: znám jednoho starého lékaře, osvědčeného praktika, zároveň dobře zběhlého ve vědě svými učenými pracemi; aby dostal místo primáře nemocnice, musí dosáhnouti stupně doktora; ale on již není způsobilý nadřít všechny školácké učenosti, jež se při zkoušce vyžadují a zůstává „lékařem“. Zatím mnozí z mých soudruhů, — lidé vědecky nevzdělaní a úplně nezkušení, — ihned po lékařských zkouškách, za svěží paměti, přistoupili k doktorským — a lehce dosáhli „učeného stupně“ doktora. Taková profanace učeného stupně existuje u nás jen v medicině: doktor historie nebo matematiky, který nezanechal svého předmětu, může v kterýkoli okamžik podstoupiti zkoušku ze svého odboru; každý píšící učenec historie nebo matematiky může lehce, chce-li jen, dosáhnouti učeného stupně. Doktor lékařství, postaví-li jej bez přípravy za pět let znovu ke zkoušce, bude nucen složiti svou hodnost; a naopak: ani jeden píšící lékař nemůže bez dlouhé přípravy složiti zkoušku k učenému stupni, — leda by zkoušející, vzhledem k jeho zásluhám, se zachovali k němu „shovívavě“, t. j. žádali od něho skutečné pojímání lékařství a ne nadřené vědomosti malicherností, jež se k ničemu nehodí.

DĚTSKÝ KOUTEK.

KONRÁD POSPÍŠIL:

NĚMCI.

Když jsem byl malý chlapec, těšíval jsem se celé jaro na Křemešnickou pouť, odkud mi přinášeli první třešně. Před poutí táhly zástupy poutníků od Jihlavy přes naše městečko. Byli to Němci, venkované v národních svých pěkných krojích; jako vojsko: všechny ženské měly stejné modré sukně, šněrovačky, červené punčochy a nízké střevíce, stejné šátky „na babku“ uvázané a veliké rance na zádech. Mužští měli krátké kazajky, černé kožénky a zelené sametové čapky. Procesí odpočívalo na našem dvoře, neboť byl v domě hostinec a do šenkovny se všickni nevešli. Tu rozkládali své zásoby a pojídali bílé koláče s tvarohem nebo s povidly, a já na ně žádostivě pokukoval. Zdálo se mi, že neviděl jsem dosud tak krásně žlutého tvarohu na koláčích. „Kdyby mi dali aspoň kousek,“ myslil jsem si, v tom co jedna z poutnic pohlednuvši na mne a uhodnuvši, co si myslím, podávala mi velký kus koláče, mluvíc něco, čemu jsem nerozuměl. Uchopiv koláč, běžel jsem domů, abych své veliké štěstí sdělil s maminkou.

„Maminko, co mi ta panímáma povídala?“

„Nevím, holečku; snad že jsi hodný hošík.“

„Ale ona to řekla jináč!“

„Nu, německy, a tomu ty nerozumíš. Až budeš větší, naučíš se také německy.“

„Ale proč nemluvila na mne česky?“

„Nu, protože neumí.“

To jsem nemohl pochopiti, že někdo neumí česky, když je tomu přece tak dobře rozumět a je to lehčí, než německy; přemýšlel jsem chvíli a začal poznovu: „Mami, jak se jmenuje po německu stůl?“ „Tisch (tyš)!“ „A jak dům?“ — „Haus“. — „Nu tak musejí ti Němci přece vědět, že „tyš“ je stůl a „haus“ dům; musejí tedy umět také česky!“

Matka se smála, nevědouc si rady, jak mi to vysvětliti. „Pojď sem“, zavolala po chvíli, ukazujíc třínožku, již vytáhla zpod pekáče. „Co je tohle?“ — „Trajfus“, řekl jsem, jak se tenkráte říkalo, kdy bylo v češtině mnoho cizích slov vtroušeno. „Nu, vidíš“, povídá matka; „trajfus je německé slovo; říkáš to po německu a rozumíš tomu, ač nevíš, jak se tomu po česku říká. Němci činí právě tak!“ „Ale trajfus je česky, když tomu přece rozumím“, namítal jsem, nechápaje. „Ale jdi, rozumo,“ odbyla mne žertem matka, „s tebou je také řeč jako s Němcem!“

Častokrát ještě přemýšlel jsem o tom, jak si mohou Němci porozuměti, neznají-li česky a rovněž dlouho jsem nechápal, proč říkají o Němcích, že jsou zlí, když mi přece dali koláč!

Vánoční dárky pro mládež doporučujeme svým čtenářům:

1. **Broučky** pro malé i velké děti s illustracemi Vojtěcha Preissiga; vyšly nákladem Dědictví Komenského v Praze.

2. **Pohádky.** Vypravuje Adolf Wenig, s obrázky Josefa Weniga; vyšly nákladem B. Kočího vázané za 4 koruny.

3. **Doma**, verše, vzpomínky a povídky. Napsal Karel V. Rais, illustroval M. Aleš; nakladatel Fr. Topič v Praze.

4. **Bratr Jan Paleček**, šašek krále Jiřího. Mládeži české vypravuje Jan Herben, s obrázky Jaroslava Panušky; v naší administraci stojí korunu.

MAKSIM GORKIJ

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Pokračování.)

— Jak se rozešel! — s unesením řekl kommerční rada Lup Grigorjev Řeznikov, člověk vysoký, hubený a ušlechtilého vzezření. — Nezatřásl se! Jako panička do tance! . . .

— Prostřední rychlost . . .

— Ne loď — Leviathan! — se zbožnou úctou vzdychaje, mluvil dolíčkovatý a hrbatý Trofim Zubov, kostelní starosta a první lichvář v městě. Den byl šerý: nebe, po celé ploše pokryté podzimními mraky, obráželo se v říční vodě a dodávalo jí chladného, olověného odlesku. Stkvě se svěžestí nátěru, parník plul po jednobarvé půdě řeky jako obrovská, jasná skvrna, a černý dým jeho dechu jako těžký mrak stál ve vzduchu. Všecek jsa bílý, s růžovými přístřešky nad koly, a s kolesy jasně červenými, lehce protínal přídou chladnou vodu a rozháněl ji ku břehům, a skla v okrouhlých oknech v bocích a v oknech kajuty kapitánské jasně se svítila, jako kdyby se usmívala spokojeným, vítězoslavným úsměvem.

— Pánové a ctěná společnost! — sňav klobouk s hlavy, provolal Kononov, nízko se klaně hostem. — Když jsme teď, takořka, dali Bohu — což jest Božího, dovolte, aby hudebníci vzdali carovi — což jest carovo!

A nečekaje na odpověď hostí, vzkřikl, přidržev dlaň u úst:

— Hudba! Zahrajte: „Na slávu tvou!"

Vojenský orchestr, stojící za strojem, zahřměl pochod.

A Makar Bobrov, řiditel-zakladatel místní kupecké banky, jal si prozpěvovati příjemným basem, klepaje si do taktu prsty na svém ohromném břiše:

— Na slávu Tvou, na slá-ávu Tvou, náš ruský cáři — tra-ra-tá! Bum!

— Prosím, pánové za stůl! Račte! . . . Co Bůh ráčil dáti . . . che-che! Nejuctivěji prosím . . . — zval Kononov, hrna se těsným zástupem hostí.

Bylo jich asi třicet hlav, vesměs to solidní lidé, výkvět místního kupectva. Oni z nich, kteří byli již starší, lysí i šediví, oblékli se v staromodní svrchní kabáty, v čepice a v boty holínkové. Avšak těch bylo nemnoho: převládaly cylindry, perka a modní fraky. Všichni se skupili na přídě parníku a krok za krokem, povolujíce prosbám Kononova, šli na kormu, pokrytou plachtovinou, kde stály stoly se zákusky. Lup Řeznikov vedl se pod paží s Jakovem Majakinem, a nakláněje se k jeho uchu, cosi mu šeptal a on poslouchal a jemně se usmíval. Foma, jehož kmotr přivedl na slavnost po dlouhém přemlouvání, nenašel si druha mezi těmito lidmi jemu nepříjemnými a o samotě držel se stranou od nich, zamyšlen jsa a bledý. Poslední dva dni spolu s Ježovem silně pil a nyní mu lupalo v hlavě kocovinou. Bylo mu nevolno v této solidní a veselé společnosti: hlahol hlasů, hřmění hudby a šum parníku — vše to ho dráždilo.

Cítil naléhavou potřebu zahráti kocovinu, a nedávala mu pokoje myšlénka, proč asi kmotr byl dnes tak laskav na něho a proč jej přivedl sem do společnosti těchto kupců prvních v městě. Proč tak důtklivě ho přemlouval, aby šel ke Kononovu na žehnání lodi a na hostinu?

— Ale nedělej hlouposti, pojďme jen! — vzpomínal si Foma na přemlouvání kmotrovo. — Co se plašíš? Povahu má člověk od přírody, bohatstvím však stojí jen nemnohých níže . . . Musíš si vésti se všemi rovně . . . pojďme!

— A kdy tedy, tatínku, budete se mnou hovořit vážně? — tázal se Foma, sleduje hru tváře a zelených očí Jakova Tarasoviče.

— To stran osvobození tvého od díla? Che-che! Pohovoříme si . . . pohovoříme . . . příteli můj! Po-odivín jsi . . . A co? — do kláštera půjdeš, když jmění zahodíš? Po příkladě svatých divotvorců? . . . co?

— Však já potom uvidím! . . . — odvětil Foma.

— Tak . . . Nu, zatím však, než na klášter dojde, — jeďme! Chystej se čile! . . . Přetři si firmu něčím hezky mokrým, nebo ti hodně opuchla. A pokrop se kolínskou vodou, — u Ljubovi si ji vezmi, — aby nepáchla z tebe krčma . . . Vzhůru!

Přijev na parník v čase žehnání církevního, Foma stanul stranou a po celou bohoslužbu pozoroval kupce.

Stáli ve zbožném a uctivém mlčení; tváře jejich byly zbožně soustředěny; modlili se s hlubokou upřímností a horlivě z hluboka vzdychajíce, nízko se klonice, v pohnutí srdečném povznášejíce oči k nebi. A Foma hleděl brzy na toho, brzy na onoho a vzpomínal si, co mu o nich bylo známo.

Hle Lup Řeznikov, — začal karieru jako držitel veřejného domu a zbohatl jaksi najednou. Vyprávějí, že udusil jednoho ze svých hostí, bohatého Sibiřana . . . Zubov v mládí zabýval se skupováním selské příze. Dvakrát ohlásil úpadek . . . Kononov před dvaceti lety stál před soudem pro žhářství a nyní je opět ve vyšetřování pro zhanobení nedospělého děvčete. Spolu s ním — již podruhé, ze stejného obvinění — veden je k zodpovídání i Zachar Kirillov Robustov, — tlustý a nizoučký kupec s okrouhlou tváří a veselýma, jasně modrýma očima . . . Mezi těmito lidmi není skoro jediného, o němž by Fomovi nebylo známo něco hanbyplného.

A věděl, že jistě všichni závidí úspěchu Kono-

novu, jenž rok od roku stále zvětšuje počet svých parníků.

Mnozí z nich jsou v roztržce druh s druhem, a všichni jsou beze slitování druh ke druhu v bojovném, obchodním svém díle, a všichni znají jeden o druhém nepěkné, nečestné skutky... Nyní však, shromáždivše se kolem Kononova, triumfujícího a šťastného, slili se v hromadnou, temnou massu a stáli a dýchali, jako jeden člověk, pozorně jsouce mlčenliví a obklopení čímsi, ač neviditelným, přece však pevným, čímsi takovým, co odpuzovalo Fomu od nich a vzbuzovalo v něm nesmělost před nimi.

— Podvodníci... — myslil si, dodávaje si ducha.

A oni tichounce pokašlávali, vzdychali, křižovali se, klonili se a obklopivše duchovenstvo pevnou stěnou, stáli nehybně a pevně, jako veliké, černé kameny.

— Přetvařují se! — zvolal pro sebe Foma. A stojící podle něho hrbatý a křivý Pavlin Guščin, před nedávnem vyhnavší do světa děti svého málomyslného bratra, pronikavě šeptal, hledě jediným svým okem do tesklivého nebe:

— Ho-ospodine! Kéž zuřivostí Svou neodsoudíš mne... aniž hněvem Svým mne potrestáš...

A Foma cítil, kterak tento člověk vzývá Boha s neotřesitelnou, přehlubokou vírou v milost jeho...

— Hospodine, Bože otců našich, jenž jsi přikázal Noemovi, služebníku Svému, vystavěti archu ke spáse světa... — hlubokým basovým hlasem hovořil svjaščennik, zdvihaje oči k nebi a prostíraje vzhůru ruce. — I tohoto korábu ostřez a dejž mu anděla dobrého, mírného... kdož pak plavati po něm chtí, opatrujž jich...

Kupectvo jednomyslně, širokými rozmachy rukou znamenalo prsa svá znamením kříže a na všech tvářích se obrážel jeden cit — víry v sílu modlitby....

Všecky tyto obrazy vrývaly se v paměť Fomovu a vzbudily v něm rozpaky před lidmi, kteří, umějíce pevně věřiti v milost Boží, byli tak ukrutní k lidem. Upřeně je pozoroval, touže pochytiti jejich faleš, přesvědčiti se o jejich lži...

Zlobila jej jejich solidní stálost, tato jednomyslná ubezpečenost v sobě samém, triumfující tváře, hlučivé hlasy, smích. Usadili se již za stoly, vystrojené zákusky a masožravě se těšily z ohromného, skoro sáh dlouhého jesetera, ozdobně posypaného zeleninou a velikými raky. Trofim Zubov, uvazuje si ubrousek, šťastnýma, sladce přimhouřenýma očima hleděl na obludnou rybu a mluvil k sousedu, mlynáři Ionovi[1]) Juškovu:

— Iono Nikiforyči! Hleď — velryba! Úplně na tvou osobu může být futrálem... což? Cha-cha! Jako noha do boty do ní vlezeš... co? Che-che!

Malinký a kulaťoučký Iona opatrně vztáhl kratičkou ruku ke stříbrnému vědérci s čerstvým kaviárem, dychtivě mlaskal rty a šilhal očima na láhve před sebou, boje se, že je převrhne.

Proti Kononovu na kozách stál polouvěderní soudek se starou vodkou, objednanou od něho z Polska; v obrovské lastuře, okované stříbrem, ležely ústřice a nade všemi jídly vznášela se jakási různobarvá paštika, zbudovaná na způsob věže.

— Pánové! Prosím! Kdo si čeho žádá! — křičel Kononov. — U nás se všecko najednou vykládá... co komu libo... Naše ruské, domácí — i cizí, cizozemské, všecko najednou! Tak je to lépe... Kdo si čeho žádá? Kdo chce hlemýždě, mušličky tyto... což? Jsou prý z Indie...

Zubov však mluvil ke svému sousedu, Majakinovi:

— Modlitba „Při stavbě korábu“ ke vléčnému a říčnímu parníku se nehodí, t. j. ne-že by se nehodila, ale samotné jí není dosti . . . Říční parník, tak jak je, je místo stálého bydliště mužstva, musí být přirovnán k domu . . . Tak tedy je zapotřebí kromě modlitby „při stavbě korábu“ — ještě říkati modlitbu k zakládání domu . . . Ale, co budeš pít?

— Já nejsem člověk vína, nalej mi vôdočky kmínové . . . — odvětil Jakov Tarasovič.

Foma, usednuv na konci stola, mezi jakýmisi neznámými jemu nesmělými a skromnými lidmi, přes tu chvíli cítil na sobě ostré pohledy staříkovy.

— Bojí se, že ztropím skandál . . . — myslil si Foma.

— Braši! — chraptěl netvorně tlustý majetník parníků Jaščurov. — Já beze sledi nemohu! Jsem povinen sledí začínat... to je už moje přirozenost . . .

— Hudba! Hrát „Perský marš . . .“

— Stůj! Lépe — „Jak jsi slavný . . .“

— Spusť „Jak jsi slavný . . .“

Vzdechy stroje a hluk koles parníku, slévající se se zvuky hudby, vytvořily ve vzduchu cosi podobného divoké písni zimní metelice a bouře. Hvizd flétny, ostré pění klarinetů, pochmurné řičení basů, drnčení malinkého bubnu a hlahol ran do velikého, — to všecko padalo v jednotvárný a temný zvuk koles, rozvážejících vodu, bouřlivě se to vznášelo ve vzduchu, pohlcovalo šum lidských hlasů, a neslo se za parníkem, jako hurragan, nutíc lidi mluviti, co měli hlasu a síly. Chvílemi se na stroji ozvalo zlobné syčení páry, a v tomto zvuku, nenadále se prodravším v chaos, hluku, vytí a křiku, bylo cosi podrážděného a povržlivého.

— A že jsi směnku odepřel súčtovat — to ti do smrti nezapomenu! — křičel kdosi vzteklým hlasem.

[1]) Narážka na proroka Jonáše. — Iona = Jonáš. — Pozn. překladatelova.

— Pře-estanete! Což zde je na účty místo? — rozléhal se bas Bobrova.

— Braši! Je čas pronésti řeči!

— Hudbo — pst!

— Přijď ke mně do banky, já ti vysvětlím, proč jsem nesúčtoval...

— Řeč! Tiše...

— Hu-ud-ba! Pře-sta-at!

— „V půvabech“ zahraj...

— Madam Anglu!...

— Není potřebí! Jakove Tarasyči — račte!

— To se jmenuje — štrasburský piroh...

— Račte! Račte!

— Piroh? Není to podobno pirohu... nu, ale okusíme přece...

— Tarasyči! Vystup...

— Braši moji! Je veselo! Ví Bůh...

— A v „Krásné Heleně“ vystupovala, miláčku, skoro dočista nahá... — náhle prodral se hlukem tenký a pohnutý hlas Robustova.

— Počkej! Jakub Esaua ošidil? Aha!

— Nemohu! Jazyk můj není mlat, a já nejsem mlád...

— Jašo! Všichni žádáme...

— Pocti nás!

— Za starostu tě zvolíme. . . .

— Tarasyči! Nedělej okolků!

— Pst! Ticho! Pánové! Jakub Tarasovič pronese slovo!

— Pst!

A právě v tu chvíli, když hluk umlkl, ozval se čísi hlasitý, nevrlý šepot:

— A ja-ak ona mne, šelma, ští-ípla . . .

A Bobrov se otázal hlučným basem:

— Do kterého místa-a?

Zahřměl smích, ale záhy umlkl, neboť Jakov Tarasovič Majakin, postaviv se, odkašlával a hladě si lysinu, přehlížel kupectvo pohledem vyžadujícím pozornosti, seriosním.

— Nu, braši, otvírejte uši! — s rozkoší vzkřikl Kononov.

— Pánové kupci! — jal se mluviti Majakin, usmívaje se. — Jest v řečích vzdělaných a učených lidí jedno slovo cizozemské, jež se „kultura“ nazývá. Tak tedy o tomto slově já pohovořím podle sprostnosti duše svojí . . .

— Pst! Pokoj!

— Velectění pánové! pozdvihnuv hlas, hovořil Majakin. — V novinách o nás, o kupectvu, přes tu chvíli píší, že my prý s touto kulturou nejsme známi, my prý si jí nepřejeme a nerozumíme jí. A nazývají nás divokými, nekulturními lidmi... Co je to tedy — kultura? Bolestno je mi, staříkovi, poslouchat takové řeči, i proto obíral jsem se jedenkrát prozkoumáním slova — co v sobě obsahuje?

Majakin umlkl, přeletěl publikum zraky, a vítězoslavně se usmáv, pomalu slovo za slovem pokračoval:

— I ukázalo se, podle rozebrání mého, že slovo to znamená zbožnění, to jest: lásku, vysokou lásku ku práci a pořádku života. Tak! — pomyslil jsem si. — tak! Tak tedy — kulturní člověk ten bude, jenž miluje práci i pořádek . . . který vůbec miluje pořádání života, miluje život, cenu svou i života cenu zná . . . Dobře! — Jakov Tarasovič se otřásl; vrásky se rozběhly po tváři jeho jako paprsky od usmívajících se očí, a celá jeho lysá hlava byla podobna jakési temné hvězdě.

— Avšak, když tak — a to zejména tak — musíme vykládati toto slovo, — když tak je tomu — pak lidé, kteří nás nazývají nekulturními a divokými, klevetí a kydají na nás nespravedlivou hanu! Neboť oni jen slovo toto milují, ne však smysl jeho, my pak milujeme sám kořen slova, milujeme skutečný obsah jeho, my — milujeme práci! My právě máme v sobě opravdový kult života, t. j. zbožnění života, a nikoli oni!! Oni posuzování si zamilovali, — my pak skutky... Hle, pánové kupci, příklad naší kultury, t. j. lásky ku práci, — Volha! Zde jest, zlatá naše matička! Ona může každou krůpějí vody své potvrdit naši čest a vyvrátit pustou pohanu, kydanou na nás... Sto let jen minulo, pánové moji, od těch čas, co císař Petr Veliký na tuto řeku kryté lodi pustil, a nyní po řece tisíce parolodí jezdí... Kdo je stavěl? Ruský mužík, naprosto neučený člověk! Všechny ty obrovské parníky-velikáni, nákladní lodi — čí jsou? Naše! Kým zjednány? Námi! Zde vše — je naše, zde vše — je ovoce našeho rozumu, našeho ruského ostrovtipu a veliké lásky ku práci! Nikdo v ničem nám nepomáhal! My sami jsme loupeže ve Volze vypleli, sami na své peníze jsme průvody zbrojné najímali — vypleli jsme loupeže a zřídili jsme na Volze po všech tisících verst její délky tisíce parníků a různých lodí. Které je nejlepší město na Volze? V němž je kupců nejvíce... Čí jsou nejlepší domy v městě? Kupecké? Kdo se nejvíce ze všech o chuďasa stará? Kupec! Po grošíku, po kopeječce sbírá, sta tisíce obětuje. Kdo chrámy vyzdvihl? My! Kdo vládě nejvíce peněz ze všech dává? Kupci!... Pánové! Jenom nám práce je drahá pro samu práci, pro lásku naši ke zřízení života, jen my jedině milujeme pořádek i život! A kdo o nás mluví — ten mluví... a víc nic! Nechať! Věje vítr — šumí vrba, ustane — mlčí vrba... A není z vrby ani voj, ani koště... neužitečný je to strom! Z neužitečnosti je jeho šum... Co oni, soudcové naši, udělali, čím život ozdobili? Nám je to neznámo...

(Pokračování.)

Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.
Tiskem B. Beauforta v Praze.

Ročník VII. V Praze, dne 21. prosince 1902. Číslo 57.

BESEDY ČASU.

„Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé deníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma.

Vánoce dětí.

NEŽ ROZSVÍTILI STROMEČEK.

Tatínek přišel z práce, bylo asi pět hodin. Mráz venku byl ostrý jako jed. Nalepil tatínkovi na vousy bílé jíní, které roztálo až ve světnici, když svlékal kožich. Maminka i hoši seděli u stolu pod lampou a čekali. Čekali na tatínka a na stromek. Věděli, dokud tatínek nepřijde, že nesmějí do jídelny, kde jistě stojí už světlem ozářená a dárky ověšená jedlička. Ivánek to nevěděl, ale tušil cosi tuze krásného, protože mu to oba starší bratři celý boží den slibovali. Bylo přítmí ve světnici, a přece se zdálo, že v ní něco září. Zářily radostí dětské tvářičky a od nich bylo to světlo v celém příbytku. Tatínek usedl ke stolu, osušil vousy a pravil:

— To se vám tu pěkně sedí v teple, milí hoši.

„No" — řekli hoši. A tatínek povídal:

— Těšíme se na Ježíška, jsme zdrávi a šťastni. Kdybyste šli po ulici, potkávali byste dost chudých tatínků a maminek, kteří jdou domů z práce a nemají peněz, aby svým dětem připravili nějakou radost. A viděli byste na rozích i dost dětí, špatně oblečených, přestydlých, jak přešlapují z nohy na nohu. Ledakde krčí se na rohu ulic nebo v koutku a volají na lidi: „Kupte si tohle na vánoční stromek!" Kdy pak ti přijdou domů, chudáci! Druhým prodávají okrasy na stromek, a sami stromku snad mít nebudou. A představte si ty děti v Hostišově, však je znáte všecky — pasákovy třeba v ratejně — ty jistě jakživy ani vánočního stromku neviděly. Kde pak na tak ové ubohé vsi! A ta zima sibiřská!

Hoši se jen krčili k matce.

POVÍDKA O MATČINĚ KLÍNĚ.

— Já vám povím povídku, ta se hodí na dnešní den. Byly dvě sestry, obě se vdaly a měly každá tři děti. Bydlely vedle sebe ve vsi, měly se rády, navštěvovaly se, a bylo to u nich jako v jedné rodině. Hodné muže měly, sedláky na vsi, i ty děti byly hodné, a přece ty maminky něco rmoutilo. Jedna měla totiž samé chlapce a ta druhá samá děvčátka. To je rmoutilo obě; ta, co měla chlapce, přála si mít děvčátko k chlapcům; a ta, co měla samá děvčátka, přála si mít chlapečka k děvčátkům. Stalo se potom, že oběma se brzo narodily zase děti a zase té, co měla chlapce — chlapeček a té, co měla děvčata, zase — holčička. Sestry byly ještě smutnější. Domluvily se rychle a honem si vyměnily ty děti. Ani mužové jejich to nevěděli a žádný to nevěděl. Tomu vyměněnému chlapečkovi bylo Jakoubek a té vyměněné holčice říkali Evička.

Tak ty děti rostly, až těm nejmladším, vyměněným, Jakoubkovi a Evičce, bylo asi pět roků. Maminky brávaly pořád ještě děti na klín, mazlily se s nimi, nebo jim vypravovaly pohádky, když bylo po práci. Ale nejčastěji v neděli odpoledne, když jedna k druhé přišly na besedu. Pořád se tak měly rády ty sestry, jako když byly mladé dívky. Jednou, když obě rodiny byly zase tak pohromadě, i tatínkové i všecky jejich děti s nimi, tu ten Jakoubek šup, vyskočil tetičce na klín.

Tetička mu povídala:

— A co ty, Jakoubku, nejradši sedáš u mne na klíně? To on jak může, pořád jen u tetičky by se mazlil.

„Tetičko, vy máte takový teplý a měkký klín — povídal blažený Jakoubek — u maminky se mně tak dobře nesedí!"

Tetičce vyhrkly slzy. Zaplakala.

— Co pak se ti stalo, maminko? — ptal se její muž. A všichni se tomu podivili.

Ale tu i sestra její zaplakala. A obě se potom vyznaly svým mužům, že si ty děti — Jakoubka a Evičku — vyměnily; že ta, co

měla samé chlapce, vzala si děvčátko, a ta, co měla samé dívenky, vzala si chlapečka. Mužové jim to ochotně odpustili, a obě matky si vzaly nazpátek pravé vlastní děti k sobě. A už se nikdy proto nermoutily, protože poznaly, že dětem matčin klín je nejteplejší a nejměkčí.

Když jsem býval v cizině, milí hoši, — pokračoval tatínek — a skoro po dvacet let nikdy jsem nebyl na štědrý den u rodičů doma, pokaždé snad jsem si na tuto povídku vzpomínal. Věřte mi, tak velice rád bych byl doma býval u maminky. Dětem i velikým a dospělým matčin klín je nejteplejší a nejměkčí.

Myslím, že dlí mnoho všelikých lidí v cizině na tento den. Jedni se do cizích zemí odstěhovali; druzí musejí za obchodem; třetí na výdělek po práci. Ale kdyby se jim až tuze dobře v té cizině dařilo, kdyby měli třeba bohatství a peněz a co srdce ráčí, přece jen všichni by byli šťastni, třeba už nejsou děti, kdyby na štědrý den mohli být pod střechou u rodičů, kde se narodili a kde sedávali mamince své na klíně. Ten matčin klín je nejteplejší a nejměkčí.

Ivánek seděl matce na klíně a tulil se k ní jako v hnízdečku. Jen po očku mžikal na tatínka. Starší hoši hleděli na maminku tak, že by nejradši byli vyskočili, pověsili se jí kolem krku a celou ji zlíbali.

— Však vy si, milí hoši, také častokrát asi na štědrý večer vzpomenete, jak jsme bývali všichni pohromadě, až budete u cizích lidí, na vojně nebo někde — Bůh ví, kam vás jednou voda zanese. Potom i vy poznáte, že nikde na světě není té radosti, jako u tatínka a maminky.

V tom zacinkal zvonek z jídelny. Co tam jen bude dnes...! Hoši zavýskli, Ivánek zatřepal ručkama a všichni tři jako střely zmizeli ve dveřích, div neporazili všecko, co jim stálo v cestě. Otec a matka s úsměvem a tiše šli za nimi a slyšeli jen dusot čtyř bystrých a ťapkavý šupot dvou ještě dětských nožiček, než zmizely v jídelně.

POD STROMEČKEM.

To bylo krásy — ten vánoční stromek a co na něm viselo krásných věcí! Kdybyste ho viděli, všichni byste tak plesali a výskali. Všichni byste tak obskakovali jako ti hoši. Tady je kominík! Tady visí vajíčko! A co ti pidimužíci skrčení pod houbami? Tady je bílý medvěd! Jé jé — panenka!

Nabažit se nemohli toho krásného stromečku. A což teprve ty dárky zabalené v hedbávném papíře pod stromečkem! Co to všechno bude, co jim Ježíšek nadělil? Pokukovali, hádali, ale sáhnout na ně nesměli.

Maminka je však vyrušila: „Hoši — ty dárky až po večeři!“ Napřed zazpíváme koledu; takové koledy zpívávali nábožní lidé po vesnicích, vzpomínali v nich na Ježíška, jenž se narodil v chudém chlévě v Betlemě a jak pastýři první se o tom dověděli. Těžko bylo chlapce odtrhnout od stromečku. Když však maminka sedla k piánu, zpívali a maminka i tatínek a obě děvčata z kuchyně s nimi:

„Pokoj, zdraví, požehnání.“ —

Jaká byla štědrovečerní večeře, ani nebudu povídat; jablka, ořechy, sušené ovoce — plné toho byly talíře; hoši byli však duchem víc pod stromečkem než u stolu. Proto maminka raději ukojila jejich zvědavost.... To bylo dárků!

Nežli šli spát, tatínek hochům vypravoval tuto povídku ještě:

VÁNOCE NA VOJNĚ.

Poslyšte děti, co se stalo jednou ve válce. Jeden francouzský důstojník nedávno to vypravoval v časopise, tam jsem to četl.

Bylo to roku 1870. Město Paříž bylo již tři měsíce obléháno od Němců. Byla tenkrát strašná a dlouhá válka mezi císařem francouzským a králem pruským. Německé vojsko vpadlo do Francie, porážalo francouzské pluky, dobývalo města za městem, zajalo císaře i několik generálů, úroda země byla zpustošena, obyvatelé chudáci rozplašeni, městečka i vesnice vypáleny, dráhy a mosty rozbořeny, oheň a kouř vystupoval k nebesům ve dne v noci, řeky a potoky byly zbarveny krví, tisíce a tisíce vojáků francouzských i německých pokrývalo půdu, kde se vojska srazila. Obě strany zuřivě bojovaly na život a na smrt. Do vojny musili táhnout nejen mladí vojáci, nýbrž i starší ženatí lidé, a doma oplakávali padlé vojáky otcové a matky, bratři a sestry, ženy a děti, osiřelé chuderky.

Tři měsíce už Němci dobývali hlavního města francouzského. Francouzi srdnatě a zoufale bránili své hlavní město, které milují, jako my milujeme matičku Prahu. Ale Němci doráželi stejně zmužile na Francouze. Nejudatnější mladí francouzští vojáci vykopali před branami Paříže hluboký příkop, a z něho město bránili. Hřměly nad nimi ovšem rány z děl a kulky jim nad hlavami svištěly, a řady jejich řídly. Několik set kroků od tohoto příkopu leželo veliké vojsko německé, ohražené náspy, aby se mohlo za nimi skrývat před deštěm francouzských kulí. A také tam nejednomu bojovníku soudruzi vykopali hrob ve zmrzlé zemi. Příkop a zákopy byly tak blízko

sebe, že obě vojska dobře slyšela z jednoho tábora do druhého, když hlídky na stráži se střídaly a volaly svá vojenská hesla.

Byla noc na 25. prosince, památka narození Páně. Střelba utichla již z večera, dělové koule přestaly z obou stran dunět. Když byla půlnoc a měsíc i hvězdy stříbrem ozařovaly bílou krajinu sněhem a ledem pokrytou, přistoupil francouzský voják k důstojníkovi a pravil velice vážně:

— Pane kapitáne, dovolte mi vystoupit z příkopu.

— Nikoliv, pravil přísně kapitán, což myslíš, že jenom tebe pálí mráz? Však zítra, až Němci spustí válečný tanec, zahřejeme se všichni.

— Pane kapitáne, já nechci odejít do Paříže, abych se zahřál, dovolte mi vystoupit z příkopu tam k těm... pravil voják, opíraje se levicí klidně o pušku a pravicí ukazuje k německým zákopům. „Jen na okamžik... na pět minut..."

— Jsi šílený? udiveně ptal se důstojník. — Může tě to stát život, co tam chceš?

— Pane kapitáne, uslyšíte.

Důstojník váhavě svolil, voják vyhoupl se z příkopu a s puškou na rameni pevným krokem kráčel k německému táboru. Soudruzi jeho sledovali jej dychtivě, nedýchali ani úžasem, neboť každý okamžik mohl zablesknout oheň z pušky a mohla hvizdnout koule do prsou odvážlivého vojáka. Voják však přiblížil se až asi na pět kroků německým strážím, vzdal jim vojenskou čest a začal vysokým hlasem zpívat:

Minuit, chrétiens, c'est l'heur solennelle,
ou l'homme-Dieu descendit jusqu' à nous.

Zpíval krásnou vánoční píseň o narození Páně, ve které se praví: Jest posvátná půlnoční hodina, křesťané, kdy člověk-Bůh sestoupil k nám. Čím dále zpíval, tím více umlkal šum v německém táboře; bylo ticho takové, že se zdálo, jakoby bylo slyšet hvězdy šeptat. Když voják dozpíval, vzdal opět čest německé stráži a pevným krokem vracel se do příkopu. Jeho soudruzi stáli zaraženi a mlčeli.

Ještě více však utichli, když se stalo něco neočekávaného. Vystoupil totiž také z německého tábora na zákopy veliký, silný, vousatý voják s puškou na rameni a kráčel klidným krokem k francouzskému příkopu. Asi na deset kroků před příkopem se zastavil, vzdal vojenskou čest francouzské stráži a hlubokým těžkým hlasem spustil:

O du fröhliche, o du selige
Weihnachtszeit.

Byla to německá vánoční píseň, a hlahol její rozléhal se v noční tišině přes hlavy vojáků francouzských a nesl se ku branám hlučné, však vyhladovělé a krví zbrocené Paříže. Francouzský důstojník pokynul, když zpěvák začal, aby bylo ticho. Nebylo povelu ani třeba. Vojáci sami ani se nehnuli, ani zbraněmi nezašelestili. Když Němec dozpíval, vzdal opět čest a ubíral se zpátky odměřeným krokem do německých zákopů.

Francoužští vojáci stáli dlouho zaraženi, důstojník poklepal mlčky svému chrabrému vojákovi na rameno, potom se rozešli každý na své vykázané místo, ale nemluvili. Byli dojati touto noční pobožností, mnozí si utírali oči, ačkoli Pařížané nejsou zrovna pobožní lidé. Jistě mnohý vzpomínal na domov a na rodinu, jak by v čas míru mohl se s ní veselit u vánočního stromu. A jistě na německé straně stejně byli pohnuti vánoční písní německou, kterou jejich soudruh zazpíval jim v cizí zemi a probudil v nich živé vzpomínky na jejich domov a rodiny za Rýnem.

Němci a Francouzi stáli proti sobě jako krvežíznivé šelmy, ale vzpomínka na narození Pána Ježíše odzbrojila je, obměkčila je a učinila z nich aspoň na okamžik křesťany, jakými měli být po celý život. Na druhý den stříleli na sebe znova.

BÍLÉ VÁNOCE.

Velký svátek vánoční. Sníh na polích a na střechách — bílé vánoce. Ve světnici teplo, kamna hřejí. Ve všech rodinách, kde mají děti, toho dne jistě bývá ticho. Děti nemají kdy dovádět; v jednom koutku jak oukropek sedí nad dárky Ježíškovými dívénka, přistrojují panenky a dávají jim jména, rovná v dětské světnici nábytek, ustýlá postýlky a vaří ponejprv v kuchyni — všechno těm panenkám; nejmladší bratr lomozí na novém houpacím koni, švihá bičem a radostně huláká, ale sestřička je zabrána do hraček, a ještě méně si ho všímají starší hoši. Našli si každý svůj koutek u okna, čtou horečně v nových knihách a zpytují dychtivě obrázky, jen jen jim papír šustí mezi prsty.

Po svačině oblehli matku s otázkami. Rozložili své poklady po stole, přebírají je, přehazují, ručky jim hrají a je nebezpečí, že nejpěknější obrázky podlehnou těkavým prstíkům.

— Pozor! Ale pozor! ustavičně leká se matka. Ale děti, dejte pozor! Šetřte si těch krásných knih a krásných obrázků. Jaké jsou to poklady! Ani nevíte, jak si máte těch pokladů vážit: tady Broučci, tady Pohádky Wenigovy, tam Paleček, tu zase Rais, a což ten Mikuláš Aleš — až srdce usedá.

Když jsem já byla malá, nemívaly jsme my děti tolik knížek pod vánočním stromkem. Nadílka knih [illegible], tak [illegible] chudičká. Mne na př. dvoje knížky nosíval tatínek [illegible], a to bylo D ě d i c t v í m a l i č k ý c h a Z l a t é L í s t k y. Byla jsem pod-[illegible] ne, dostávala jsem několikrát za rok knížku z Dědictví a po knížce ze Zlatých [illegible], měla jsem také diplom, to jest takový obrázek za rámečkem, na němž bylo napsáno moje jméno a stálo tam, že jsem členem Zlaté knihy. Diplom ten visel nad mou postýlkou pod andělem strážným. Kdybyste věděli, jak jsem se těšívala na ty Zlaté Lístky, protože v nich bývalo velice pěkné čtení o zvířatech! Do Dědictví maličkých napsala tehdy Karolina Světlá povídku „Škola mé štěstí". Ta povídka se mi tak líbila, že mi ji musela maminka i služka každou chvíli znova a znova předčítat.

„Mami, povídejte nám ji," volaly děti.

— Nu počkejte, někdy vám ji přečtu. Vypravělo se v ní o chudém, pilném děvčátku, které pomohlo sobě, rodičům a sestrám svým z bídy, protože se pilně učilo a vzdělávalo.

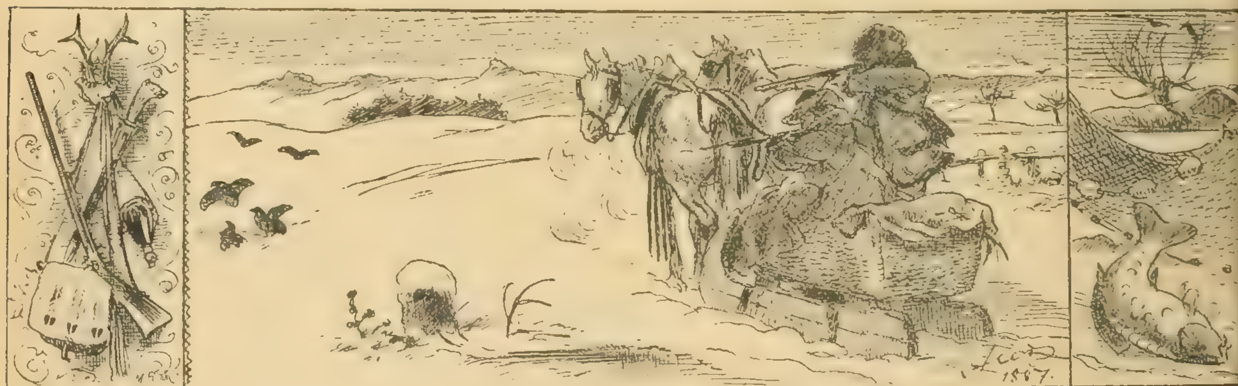
Býval to pro mne vždycky veliký svátek, když mi tatínek přinesl takovou knížku. Pamatuji si, jednou — ležela jsem večer již v postýlce, bílou plátěnou karkulku měla jsem na hlavě — tu mi dávaly na noc, aby se mi vlasy příliš nespletly. Tatínek přišel domů: Ah, má karkulka již spí, a já jí nesu knížku! — pravil. Jako šipka postavila jsem se v lůžku. Nespím, nespím, tatínku! Tatínek zdvihl mne z postýlky, posadil se se mnou za stůl, přitáhl svíčku a teď začal můj svátek. Nejprve prohlížela jsem si obrázky, a tak, jako vy to umíte, volala jsem pořád: Je, je, co je to, tati? A co toto? A proč? A co potom?

Nad jedním obrázkem jsem se zamyslila. Byl na něm vyobrazeno maličké děvčátko v karkuličce a žena jakási, jak ho češe, jak mu nožky myje, jak mu chleba krájí a dítě při tom všem pláče a pláče. Na posledním obrázku děvčátko klečelo na hřbitově u hrobu. Špendlíčkem kopalo, prstečkem hrabalo v hlíně. Byla to povídka O s i ř e l é d í t ě, ale to vám povím všecko jindy, jak jsem plakala, dostala horečku a kolik dní jsem stonala a lítostnila nad sirotkem. Dnes vám to připomínám jen proto, abyste věděli, jak nám dětem každý obrázek byl vzácný.

Dnes máte Alše — taková krása! Však jste to vy větší viděli na výstavě v Kinského zahradě. Kdo pak nám tak uměl nakreslit sv. Václava, Žižku, Prokopa, a husitské hejtmany, před kterými se třásli nepřátelé! A což ty ruské bohatýry a vojáky a zbojníka Janošíka a dětské hry na vsi.

— Viďte mami, vykřikl Jirka, to loutkové divadlo a posvícení. Písmena jsou na něm z koláčů a jitrnic.

A všichni se smáli.

MIKULÁŠ ALEŠ. Prosinec.

NA ŠTĚPÁNA.

Na sv. Štěpána bývá u nás dětský den. Přijdou na besedu všecky děti tetiček a strýců. A to bývá potom jako ve včelíně — bzukot, rej a shon — hned jako v židovské škole — povídky, hry, říkačky, hádanky, že svého hlasu neslyšíte.

Takto si děti povídaly:

JE-LI FANOUŠ HODNÝ, ČI ZLÝ?

Zlý, zlý je náš Fanda. Jen se podívejte na Mařenčiny ruce, jsou podrápány jak od kočičky, to je Fandovo dílo, tak on podrápal sestřičku svou. Nikoho se nebojí, všecko chce zkazit a zničit. Jak jen mu padne přírodopis Mařenčin do ruky, počmárá jí obrázky a vystříhal by je nůžkami. Když to již s ním nebylo možná vydržet, přišel Mikuláš na něho s čertem. Toho se Fanda přece jen bál, až se zapomněl modlit. „Men tvé, meno tvé" opakoval pořád a dál nemohl. Sotva však čert vylít' do kuchyně, už byl zase Fanda na koni; Mikuláše, jenž mu zatím dárků nadělil, ptal se drze: „Už víc nemáš?" Zlý, zlý je Fanouš, a proto se nedivme, že mu již jinak ani neříkáme než „Franta". Což se mu ostatně líbí, a sám si tak říká.

Po Mikuláši brzo přišel k nám malý otrhánek. Veliké střevíce měl na boso, rozedraný byl až běda a zkřehlý mrazem. Fanda šel k němu a prohlížel si ho ze všech stran. Patrně se mu líbil, neboť po chvílích si oddychoval a vystupoval na špičky, což dělává, když má největší radost. „Necháme si tady toho kluka?“ ptali jsme se ho. „Necháme, necháme“, jásal Fanda, dívaje se účastně, jak si kluk obouvá punčochy, které od maminky dostal. Po chvíli šel Fanda a přinesl mu perníkového Mikuláše. „Což abys mu dal housličky?“ zkoušeli jsme Fandu. A on opravdu vzal housličky, svoji nejmilejší hračku, a dával je ochotně malému otrhánkovi, který se usmíval, ale nevzal. Věděl, že Fandu jen tak zkoušíme.

Nuže, je Fanda zlý či hodný? K. Pl.

SLONĚ.

Za dávných a dávných časů, miláčkové moji, Slon neměl chobotu. Měl jenom přičernalý baňatý nos, asi tak velký, jako bota. Mohl jím kroutit se strany na stranu, ale nemohl jím nic zvednout. Ale žil tehdy Slon — malý Slon — slonní děcko, a to bylo strašlivě zvědavé, to jest na všecko na světě se vyptávalo. A žilo v Africe, a celá Afrika byla plna jeho zvědavých otázek. Ptalo se svého štíhlého strýčka Pštrosa: Proč pak ti péra na fráčku tak narostla? A jeho štíhlý strýček Pštros pleskl sloně svou tvrdou, hrozně tvrdou prackou. Ptalo se své štíhlé tetičky Žirafy: Co ti tak pokropilo kůži? A jeho štíhlá tetička Žirafa pleskla je svým tvrdým, hrozně tvrdým kopytem. A přece nepřestalo být nenasytně zvědavé. Ptalo se svého tlustého strýčka Hrocha: Proč pak máš takové červené oči? A jeho tlustý strýček Hroch pleskl je svým širokým, hrozně širokým paznehtem. Ptalo se svého chlupatého strýčka Paviána: Proč ti melouny tak sladce chutnají? A jeho chlupatý strýček Pavián pleskl je svou chlupatou, hrozně chlupatou prackou. A přece nepřestalo být nenasytně zvědavé. Ptalo se na všechno, co vidělo nebo slyšelo nebo cítilo nebo čichalo nebo čeho se dotýkalo, a všechny tety a strýcové je bili. A přece nepřestávalo být zvědavé!

Jednoho krásného jitra, když nastávala Rovnodennost, zvědavé Sloně vymyslilo si novou pěknou otázku, která mu dřív ještě nikdy nenapadla. Ptalo se: „Co pak má krokodil k obědu?“ Tu každý je honem úzkostlivě okřikl: „Pst!“ — a dostalo ran, jako nikdy před tím.

Ale i bití má svůj konec, a Sloně zahlédlo divoké kotě Kolokolo sedící pod trnitým keřem a stěžovalo si mu: „Otec mne bil, matka mne bila, všechny tety i strýcové mne bili, protože jsem se jich ptalo, a přece bych rádo vědělo, co má Krokodil k obědu.“

Tu divoké kotě Kolokolo odpovědělo smutným mňoukáním: „Jdi na břehy velké, šedozelené, špinavé řeky Limpopo, celé poseté modrými gumovníky a podívej se!“

Ráno, když Rovnodennost přešla stejně jako všechny předešlé, nenasytné Sloně vzalo sto liber banánů (malý, krátký, červený druh), sto liber cukrové třtiny (dlouhý purpurový druh) a sedmnáct melounů (výtečný zelený druh) a dalo všem milým příbuzným s pánem bohem. „Jdu na břehy veliké, šedozelené, špinavé řeky Limpopo, celé poseté modrými gumovníky, abych vypátralo, co má Krokodil k obědu.“ A všichni je pleskali znova — pro štěstí — až je tuze zdvořile poprosilo, aby už přestali.

Potom odešlo — bylo mu sice trochu horko, ale jinak bylo úplně čilé — přikusujíc melouny a pohazujíc kůru po zemi kolem sebe, protože ji nemělo čím sebrat.

Šlo z Grahamstownu do Kimberleye a z Kimberleye do krajiny Khama a z krajiny Khama dalo se severovýchodně, přikusujíc cestou melouny, až posléz došlo ke břehům velké, šedozelené, špinavé řeky Limpopo, posetým modrými gumovníky, právě tak, jak to divoké kotě Kolokolo řeklo.

Pomyslete si, miláčkové moji, že až do této chvíle naše zvědavé Sloně nevidělo Krokodila, ba že ani nevědělo, jak vypadá. Všechno zavinila jen jeho nenasytná zvědavost.

První věc, kterou uzřelo, byl dvoubarevný Skalní Hroznýš otočený kolem balvanu. „Odpusťte“, pravilo Sloně velmi zdvořile, „ale neviděl jste, prosím, asi tak něco jako je Krokodil v těchto podivných končinách?“

„Viděl-li jsem Krokodila!“ pravil dvoubarevný Skalní Hroznýš zlostně. „Nač pak se mne teď ještě zeptáš?“

„Odpusťte,“ pravilo Sloně, „ale nemohl byste mi, prosím, laskavě říci, co mívá k obědu?“

Tu dvoubarevný Skalní Hroznýš odmotal se pomalu a klidně s balvanu a pleskl Sloně svým šupinatým, cepovitým ocasem.

„Tohle není hezké,“ pravilo Sloně, „protože otec i matka, strýc i teta, nemluvě ani o druhém strýci Hrochovi a o třetím strýci Pavianovi, všichni mne bili pro mou zvědavost, a tohle bylo myslím totéž.“

Dalo tedy dvoubarevnému Skalnímu Hroznýšovi tuze zdvořile s pánem bohem, pomohlo ho zas na balvan namotat a šlo — bylo mu sice trochu horko, ale jinak bylo úplně čilé — přikusujíc melouny a pohazujíc kůru kolem sebe, protože jí nemělo čím sebrat. Až šláplo na něco, o čem si myslilo, že jest to kus dřeva, na samém kraji velké, šedozelené, špinavé řeky Limpopo, celé vroubené modrými gumovníky.

Ale byl to opravdovský Krokodil, miláčkové moji, a Krokodil zamžoural jedním okem takhle! —

„Odpusťte,“ pravilo Sloně hezky zdvořile, ale nepoštěstilo se vám snad někdy uvidět Krokodila v těchto podivných končinách?“

Tu Krokodil zamžoural druhým okem a nazvedl polovici trupu z bahna; a Sloně honem ucouvlo — tuze zdvořile — protože nechtělo, aby je zas někdo pleskl.

„Pojď sem, Maličký," pravil Krokodil. „Proč pak se ptáš na takové věci?"

„Odpusťte," pravilo Sloně tuze zdvořile, „ale otec mne bil, matka mne bila, nemluvě ani o mém štíhlém strýčku Pštrosovi a o mé štíhlé tetičce Žirafě, která umí také pořádně klofnout, právě tak jako můj tlustý strýček Hroch a můj chlupatý strýček Pavian, počítaje v to i dvoubarevného Skalního Hroznýše s šupinatým cepovatým ocasem tady na břehu, který bije citelněji, než kdokoliv z nich, a tak jste-li vy také takový, nechci zas nového bití."

„Pojď sem, Maličký," pravil Krokodil, „neboť já jsem Krokodil." A plakal krokodilí slzy, aby dokázal, že je to skutečná pravda. Tu Sloně zůstalo bez dechu, div že neomdlelo, kleklo si na břeh a pravilo: „Tak vy jste opravdu ten, jehož jsem tak dlouho hledalo? Račte mi, prosím, říci, co míváte k obědu?"

„Pojď sem, Maličký," pravil Krokodil. „Já ti to pošeptám."

Tu Sloně nahnulo hlavu těsně ke Krokodilově špičaté zubaté tlamě, a Krokodil je chňapl za malý nosík, který až po tu chvíli nebyl větší, než bota, ač ovšem mnohem užitečnější.

„Myslím," pravil Krokodil — a řekl to mezi zuby — takhle — „myslím, že dnes začnu obědvat Slonětem."

Jak tohle, miláčkové moji, Sloně uslyšelo, mělo po rozmaru a pravilo, mluvíc nosem asi takhle: „Dech bdě, ty bdě děláš bolest."

Tu dvoubarevný Skalní Hroznýš sklouzl se břehu a pravil: „Přitelíčku, nedovedeš-li teď okamžitě a neprodleně táhnout, co budeš mít síly, jsem jist, že tvá nová známost v široce vzorkovaném koženém převlečníku (a tím myslil Krokodila) stáhne tě do vody prve, než řekneš: švec." Dvoubarevní Skalní Hroznýšové vždycky takhle mluví.

Tu Sloně sedlo si na zadní nohy a táhlo a táhlo a táhlo, a jeho nos začal se dloužit. A Krokodil žblunk! do vody, až ji zpěnil rozmachem svého ohromného ocasu a také táhl a táhl a táhl. A Sloněti se nos dloužil. A Sloně roztáhlo všechny čtyry nožky a táhlo a táhlo a táhlo, a jeho nos byl delší a delší, a Krokodil se položil jako kláda — a táhl a táhl a táhl a každým zatáhnutím se Slonův nos o kousek natáhl — a bolelo to, — o jé!

Tu Sloně cítilo, že mu nohy klesají a klouzají a pravilo nosem, který byl už téměř pět stop dlouhý: „To je da bdě boc!" Tu dvoubarevný Skalní Hroznýš sjel se břehu, omotal se dvojitým uzlem Sloněti kolem zadních nohou a pravil: „Neopatrný a nezkušený poutníku, věnujme se nyní vážně tvému trochu odvážnému tažení, neboť neučiníme-li tak, zdá se mi, že proti nám postupující bojovník se zadkem štítu podobným (a tím, miláčkové moji, myslil Krokodila) by nadobro zkazil tvou nadějnou budoucnost." Dvoubarevní Skalní Hroznýšové vždycky takhle mluví.

Tak tedy táhl had a táhlo Sloně a Krokodil táhl, ale Sloně a dvoubarevný Skalní Hroznýš táhli víc. A na konec Krokodil pustil sloní nos s takovým žblunknutím, že to bylo slyšet široko daleko po řece Limpopo.

Sloně si najednou sedlo prudce a na tvrdo, až ho to zabolelo, ale nejdřív se pěkně poděkovalo dvoubarevnému Skalnímu Hroznýšovi a potom se začalo mazlit se svým ubohým, vytaženým nosem, obalilo jej celý chladícími banánovými listy a ponořilo jej do vody velké, šedozelené špinavé řeky Limpopo, aby se ochladil.

„Co pak to děláš?" ptal se dvoubarevný Skalní Hroznýš.

„Odpusťte," pravilo Sloně, „ale můj nos je, prosím, ukrutně z formy, čekám tady, až se mi zas smrskne."

„To si počkáš!" pravil dvoubarevný Skalní Hroznýš. „Někdo věru sám neví, ce je mu k dobrému."

Sloně sedělo tu tři dny, čekajíc, až se mu nos smrští. Ale nesmrštil se už nikdy, za to Sloně, dívajíc se naň stále, naučilo se šilhat. Neboť, miláčkové moji, jak pochopíte, Krokodil mu nos vytáhl v opravdický chobot, takový jako všichni sloni nyní mají. K večeru třetího dne přilítla moucha a bodla sloně do lopatky. Prvé nežli si uvědomilo, co dělá, zvedlo chobot a špičičkou mouchu zamáčklo.

„První vymoženost!" pravil dvoubarevný Skalní Hroznýš. „To bys byl svým holým usmrkaným nosem nedokázal. Zkus to a pojez něco."

Prve než si uvědomilo, co dělá, Sloně sehnulo chobot, utrhlo si jím pořádnou otýpku trávy, vytřáslo si z ní pěkně prach o přední nohy a nacpalo si ji do úst.

„Vymoženost číslo druhé!" pravil dvoubarevný Hroznýš. „To bys byl svým holým usmrkaným nosem nikdy nepořídil. Nezdá se ti, že tu sluníčko zatroleně praží?"

„Ba praží," pravilo sloně a prve než si uvědomilo, co dělá, utrhlo kus bláta se břehů velké šedozelené, špinavé řeky Limpopo, hodilo si je na hlavu a uplácalo si z něho chladivou blátivou čapku, z níž mu za ušima pěkně voda crčela.

„Vymoženost číslo třetí!" pravil dvoubarevný Skalní Hroznýš. „To bys bylo svým holým usmrkaným nosem nikdy nedokázalo. Nu a co pak říkáš, chtělo bys být ještě bito?"

„Odpusťte," pravilo Sloně, „ale já bych o to, prosím, nestálo!"

„Jak pak by se ti to líbilo, kdybys tak mohlo samo někoho plesknout?" pravil dvoubarevný Skalní Hroznýš.

„To by se mi hrozně líbilo," pravilo Sloně.

„Dobře," děl dvoubarevný Skalní Hroznýš, „uvidíš, že nový tvůj nos se k tomu znamenitě hodí, abys teď sám jiným namlel."

„Uctivě děkuju. Budu si to pamatovat, a teď snad abych šlo domů ke svým milým příbuzným a zkusilo to."

A tak Sloně vrátilo se domů napříč Afrikou, hopkujíc a mávajíc chobotem. Když se mu zachtělo ovoce, utrhlo si je se stromu, místo aby čekalo, až samo spadne, jako dříve. Když mělo chuť na trávu, natrhalo si pěkně po zemi trávy, místo aby lezlo po kolenou, jako dříve dělávalo. Když je štípaly mouchy, ulomilo větev se stromu a ohánělo se jí jako plácačkou, a udělalo si samo novou chladivou blátivou čapku, kdykoliv slunce pražilo. Když se mu zastesklo, jak tak putovalo Afrikou, popěvovalo si chobotem a dělalo větší hluk, než mnohá kapela na plechové nástroje. Schválně si zašlo s cesty, aby vyhledalo tlustého Hrocha (nebyl to příbuzný jeho strýce) a plesklo ho pořádně, aby se přesvědčilo, že dvoubarevný Skalní Hroznýš mluvil pravdu o jeho novém chobotu. Zbýval-li mu čas, sbíralo melounovou kůru, kterou rozházelo po cestě, když putovalo k řece Limpopo, neboť bylo Čistotný Tlustokožec.

Jednou za temného večera vrátilo se ke svým milým příbuzným, rozvinulo svůj chobot a pravilo: „Co pak tu děláte? Jak pak se máte?"

Byli velice rádi, že Sloně zas vidí, ale hned mu řekli: „Pojď sem, dostaneš bití, že jsi bylo tak zvědavé."

„Oho!" pravilo Sloně, „netroufám, že byste všichni dohromady věděli, co je to bití, ale já vím a ukážu vám." Rozvinulo svůj chobot, a povalilo jednou ranou dva své bratry k zemi.

„U banánu!" pravili, „kde pak jsi se naučilo tak prát — a co jsi dělalo se svým nosem?"

„Dostalo jsem nový od Krokodila na březích veliké šedozelené špinavé řeky Limpopo," pravilo Sloně. „Zeptalo jsem se ho, co měl k obědu a on mi dal tenhle nos na památku."

„Je ošklivý," pravil chlupatý strýček Pavian.

„Je," pravilo Sloně, „ale je také velmi užitečný," a popadlo chlupatého strýčka Paviana za chlupatou ruku a hodilo ho do vosího hnízda.

Potom ošklivé Sloně dlouho pleskalo své drahé příbuzné, až jim bylo pořádně horko a všechna čilost je přešla. Vytahovalo štíhlému strýčkovi Pštrosovi péří z fráčku, popadlo štíhlou tetičku Žirafu za zadní nohu a táhlo ji trním. Křičelo na tlustého strýčka Hrocha a pouštělo mu bublinky do uší, když po obědě ve vodě spával. Ale na divoké kotě Kolokolo nedopustilo.

A došlo to tak daleko, že jeho drazí příbuzní jeden po druhém rozběhli se k břehům velké, šedozelené, špinavé řeky Limpopo, posetým modrými gumovníky, aby si opatřili nové nosy od Krokodila.

Vrátili se — nevrátili se, ale jisto je, že nikdo z nich už nikoho nepleskal.

A právě od té doby, miláčkové moji, všichni sloni, které kdy uvidíte, mimo ty, které vidět nebudete, mají právě takové choboty jako byl chobot zvědavého Sloněte.

Z Kiplinga přeložili *G. E. M.*

CHYTRÁ LIŠKA.

Jednou vlk honil v lese lišku. Liška zalezla vlkovi mezi kořeny velikého stromu. Vlk ji tam hledal, až se jí zakousnul do nohy. Liška v kořenech začala radostně pokřikovati: „Chvála božku, za kořen! Chvála božku, za kořen!" Když to vlk slyšel, pustil nohu a zakousl se do vedlejšího kořene. Tu liška žalostně prosila: „Netahej, vlčku, utrhneš mi nožku!" Však vlkovi se to přece nezdálo i zakousl se znova do liščiny nohy. Když si liška zase začala pochvalovati: „Chvála božku, za kořen! Chvála božku, za kořen!" vlk ji opět pustil a zahryzoval se víc a více do kořene. Čím liška žalostněji naříkala: „Netahej, vlčku, utrhneš mi nožku!" tím zuřivěji kořeny tahal, až liška se mezi nimi propletla a ošizenému vlkovi druhou stranou utekla. *Hř.*

HRDINA.

Bylo studené jarní jitro na břehu Severního moře, když rybáři v rybářské jedné vesnici byli náhle probuzeni ze sna. Znali to zoufalé znamení, které je vzbudilo; bylo to volání o pomoc ze ztroskotané lodi. Čtvrt hodiny od břehu trčela zrádná skaliska v moři, a mocný příboj bouřky vrhl na skaliska už nejednu loď, takže se o ně ztroskotala.

Záchranný člun byl rychle odvázán a srdnatí rybáři v čele s Jensem, vůdcem svým, vydali se ven do hučící bouře. Všecky své síly napjali. I zdařilo se jim, že dostihli trosek lodi a nebohé trosečníky dopravili do svého člunu. Člun pojal všecky, až na jednoho ubožáka, jenž se byl ke stožáru lodi pevně uvázal, takže se k němu nahoru nemohli dostati. Bouře vzrůstala, člun byl přetížen a hrozil přes tu chvíli, že se překotí. Jediný onen uvázaný musil na ztroskotané lodi zůstati.

Když člun doplul bez úrazu ke břehu, a když zachránění cestující s otevřenou náručí byli uvítáni, vrátil se Jens ke člunu.

— Jeden tam zůstal — pravil: — kdo půjde se mnou, abychom převezli i toho zbylého?

Ale nikdo se nehlásil, nikdo se neodvažoval pokusiti se ještě jednou na tu nebezpečnou plavbu. Stará matka ujala Jense za rámě a prosila ho: „Zůstaň, Jensi, bude to tvá smrt, tvůj otec šel a nevrátil se, pamatuj na svou matku a pamatuj na Uwa!"

Uwe byl její nejmladší syn a Jensův bratr, jenž odplul před léty na moře jako plavčík a bez památky zmizel.

— A ten zbylý tam venku, což ten nemá matky? — pravil Jens.

Skočil do člunu, za ním skočili tři kamarádi, a hned začal zápas s vlnami znovu. Opě-

tovně bily šumivé vlny malým člunkem nazpět, a opětovně hnali jej srdnatí mužové všemi silami proti příboji.

Na konec se jim zdařilo dostati se k troskám lodi a Jens sám vyšplhal se na ně, aby snesl nebohého, polozmrzlého hocha. Odvázal ho a ve zdraví dopravil jej do člunu. A pluli zpět, k zemi.

Když byli břehu tak blízko, že slovo mohlo proniknouti šumotem bouře, diváci s břehu viděli Jense, jak mává a kývá veslem. Jemně a mocně zároveň zněl jeho hlas:

— Oznamte to matce! — Je to Uwe!

(Juliane.)

HÁDANKY.

Kdy má člověk tolik očí, co v roce dní?

(2. ledna.)

*

Tři sta šedesát pět koroptviček, padesát a dva tetřevi, dvanáct husí, jeden orel — a dva hlídači to všecko hlídají. Co je to? (Dni, týdny, měsíce, rok, slunce a měsíc.)

*

Dva hoši chlubili se penězi. První dí: „Dej mi krejcar a budu pak mít dvakrát tolik, co ty.“ Kolik měl každý peněz?

(Měli na př. 5 a 7 haléřů. Kolik mohli ještě míti?)

ŘÍKANKA.

Byla jednou jedna babka a ta nasila řípu. Jedna řípa vyrostla veliká, převeliká, že jí ani babka ani žádný jiný nemohl vytrhnout. I šla babka na silnici poprosit, koho potká, aby jí pomohl vytrhnout řípu. Šla a potkala jednero. „Jednero pojď a pomoz mi vytrhnout řípu; až ji vytrhneme, hrnec ti ji dám.“

Jednero šlo,
chytilo se babky,
babka řípky,
tahali, tahali,
vytrhnout nemohli.

I šla babka na silnici a potkala dvojmo. „Dvojmo, pojď a pomoz mi vytrhnout řípu; až ji vytrhneme, hrnec ti ji dám.“

Dvojmo šlo,
chytilo se jednera,
jednero babky,
babka řípky,
tahali, tahali,
vytrhnout nemohli.

I šla babka na silnici a potkala trojmo. „Trojmo, pojď a pomoz mi vytrhnout řípu; až ji vytrhneme, hrnec ti ji dám.“ Ale řípu nevytrhli. A tak to bylo pořád: babka šla: potkala čtvero — patero — šestero — sedmero — osmero — devatero až desatero.

Desatero šlo,
chytilo se devatera,
devatero osmera,
osmero sedmera,
sedmero šestera,
šestero patera,
patero čtvera,
čtvero trojma,
trojmo dvojma,
dvojmo jednera,
jednero babky,
babka řípky —
tahali, tahali,
řípka se přetrhla,
babka se převrhla
a všichni se svalili na jednu hromadu.

Vánoce dětí. Do tohoto dětského čísla přispěli: Jan Herben, Konrád Pospíšil, G. E. M., pí. Hřivnová, prof. V. Prach a Bronislava Herbenová. *I dvojou pěknou koledu přineseme ještě v čísle příštím.* Dva obrázky Alšovy zapůjčil nám laskavě pan Fr. Topič.

Tiskem E. Beauforta v Praze. — Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.

Ročník VII. V Praze, dne 31. prosince 1902. Číslo 58.

BESEDY ČASU.

»Besedy Času« vycházejí každou sobotu o 8 stranách. Na »Besedy Času« předplácí se ročně 5 korun, půlletně 2 kor. 55 hal., čtvrtl. 1 kor. 30 hal. Jednotlivá čísla po 10 hal. Předplatitelé denníku »Času« dostávají »Besedy Času« zdarma

MAKSIM GORKIJ

FOMA GORDĚJEV.

(Povídka.) Roku 1899. — Přeložil V. Prach.

(Dokončení.)

Ale naše práce je veřejná! Pánové kupci! Vida ve vás první lidi života, nejvíce pracující a milující práce svoje, vida ve vás lidi, kteří vše vykonali a vše dovedou vykonat, — hle, já s celým srdcem svým, s úctou a láskou k vám zdvihám tento svůj plný pohár — na zdar slavného, pevného duchem, pracovitého ruského kupectva... Mnohá léta vám! Buďte zdrávi na slávu mateře Rusi! Hurraa!

Ostrý, drnčivý křik Majakinův vyzval ohlušující nadšený řev kupectva. Všechna ta veliká masitá těla, rozjařená vínem a řečí staříkovou, začala se hýbati a vyrazila z prsou takový přátelský, massivní křik, že zdálo se, jakoby se všecko kolem otřáslo a zachvělo.

— Jakove! Polnice Boží! — křičel Zubov, vztahuje svůj pohár k Majakinovi.

Převracejíce židle, vrážejíce do stola, při čemž nádobí i sklenice zvonily a padaly, kupci lezli k Majakinovi s poháry v rukou, rozjaření, radostní, mnozí se slzami v očích.

— Aj? Co to řečeno? — vyptával se Kononov, chopiv za rameno Robustova a otřásaje jím. — Ty — poohop! Veliká promluvena řeč!

— Jakove Tarasoviči! Dovol — ať tě políbím!

— Na ramena Majakina a houpat!*)

— Hudbo, hraj!

— Tuš! Pochod... perský...

— Netřeba hudby! K čertu!

— Tu ji máš, hudbu! Ech, Jakove Tarasyči! Hla-va jsi!

— Malý byl jsem mezi bratry svými... rozum však maje...

— Povídáš, Trofime!

*) Jako u nás řečníky nosívají na ramenou, tak je v Rusku „kačajut“ (houpají) — posluchači se rozstoupí v kolo a házejí si oslavence do náručí. Pozn. překl.

— Jakove! Umřeš příliš záhy... ach, jaká lítost! Taková lítost... nelze povědět!

— Nu, jaký to bude pohřeb!

— Pánové! Založme fond jména Majakinova! Kladu tisíc!

— Mlčet! Počkejte!

— Pánové! — všecek se otřásaje, znovu začal hovořit Jakov Tarasovič. — A ještě proto jsme první lidé života a opravdoví hospodáři ve své vlasti, že jsme — mužíci!

— Prravda!

— Tak! Máti čestnou měl! Nu, staříku!

— Stůjte! Nechejte mluvit...

— My — my jsme od kořene ruští lidé, a všecko, co od nás jest, jest od kořene ruské! To znamená, že to právě jest věc nejopravdovější... nejužitečnější a nejvíce povinná . . .

— Jako dvakráte dvě!

— Prostě!

— Chytrý je, jako had!

— A mírný, jako...

— Jestřáb! Cha-cha!

Kupci obklopili svého řečníka těsným kruhem, blyštícíma se očima hleděli na něj a již nedovedli vzrušením poslouchat jeho řeč! Kolem něho vznášel se hlahol hlasů a slévaje se s hlukem stroje, s údery koles o vodu, tvořil vichřici zvuků, zahlušující drnčivý hlas staříkův. Vzrušení kupectva rostlo; na všech tvářích svítil triumf; k Majakinovi se vztahovaly ruce s poháry; plácali jej po rameni, strkali jím, líbali ho, s pohnutím mu patřili do tváře. A kdosi u vytržení hvižděl:

— Kam-marinskou! Ruskou!...

— To jsme my všecko vykonali! — křičel Jakov Tasarovič, ukazuje na řeku. — Naše je všecko! My jsme život zakládali!

Náhle se rozlehlo hlasité zvolání, jež zdusilo všecky zvuky!

— Ha? To vy? Ach vy...

A hned po té ve vzduchu zřetelně se rozlehla pouliční nadávka, pronesená s velikou zlobou, temným, avšak silným hlasem. Všichni na ráz jej uslyšeli, a na vteřinu — umlkli, hledajíce očima toho,

kdo jim tak nadal. V tu minutu bylo slyšeti jen těžké vzdechy stroje a skřípot kotrčních řetězů...

— Kdo to nadává? — otázal se Kononov, nachmuřiv obočí...

— Ech! Nemůžeme bez ohavnosti býť! — zkroušeně vzdychaje, pronesl Řeznikov.

— Kdo to tak zbuhdarma nadával?

Tváře kupců vyjadřovaly nepokoj, zvědavost, údiv, výčitku a všichni lidé jaksi jako bez rozumu začali přešlapovati. Jediný jen Jakov Tarasovič byl kliden, ba jaksi docela spokojen tím, co se událo... Vypjav se na špičky bot, hleděl, vypjav krk, kamsi na konec stola, a očka jeho se podivně blýskala, tak jako kdyby tam viděl něco sobě příjemného.

— Gordějev... — tiše řekl Iona Juškin.

A všecky hlavy obrátily se tím směrem, kam hleděl Jakov Majakin. Tam, opíraje se rukama o stůl, stál Foma. S tváří, zkřivenou zlobou, vyceniv zuby, mlčky přehlížel kupectvo planoucíma, široce otevřenýma očima. Dolní čelist se mu třásla, ramena se otřásala, a prsty rukou, pevně se zaštípnuvše v okraj stola, křečovitě drásaly ubrus. Při spatření jeho tváře zlé jako u vlka a tohoto hněvného postoje kupectvo znovu umlklo na vteřinu.

— Co pak jste vytřeštili panenky? — otázal se Foma a znovu doprovodil otázku svoji pádnou nadávkou.

— Zpil se! — kývnuv hlavou, řekl Bobrov.

— A proč jste jej zvali? — tiše zašeptal Řeznikov.

— Fomo Ignaťjeviči! — důstojně začal hovořiti Kononov. — Ohavnosti se prováděti nesmějí... Jestli... snad... hlava se ti točí — jdi, bratře, tiše, pokojně do kajuty a — lehni si! Lehni si, miláčku, a...

— Mlčet, ty! — zařičel Foma, obraceje po něm zraky. — Neopovažuj se mluviti se mnou! Já nejsem opilý... jsem střízlivější než všichni zde! Pochopil's?...

— A ty jen počkej, duše... kdo tě sem zval? — zčervenav urážkou, otázal se Kononov.

— To já jsem jej přivedl! — ozval se hlas Majakinův.

— Aj! Nu, potom... ovšem... Odpusťte, Fomo Ignaťjeviči... Ale když jsi ho, Jakove, přivedl... tobě sluší také jej ukrotit... Ale tohle — není hezké...

Foma mlčel a usmíval se. I kupci mlčeli hledíce na něj.

— Ech, Fomko! — promluvil Majakin. — Zase ty hanobíš stáří mé...

— Tatíčku křestný! — ceně zuby, řekl Foma. — Ještě jsem nic neudělal, je tedy záhy, abyste mi levity četl... Já nejsem opilý... já jsem nepil, nýbrž všecko jsem slyšel... Pánové kupci! Dovolte mně řeč promluvit! Hle vážený vámi můj kmotr mluvil... nyní i kmotřence poslechněte...

— Jaké řeči? — řekl Řeznikov. — K čemu rozhovory? Sešli jsme se, abychom se poveselili...

— Ne, přestaň už, Fomo Ignaťjeviči...

— Raději se napij čehokoliv...

— Napijmež se! Ach, Fomko, výborného otce jsi syn!

Foma odstrčil se od stola, vzpřímil se, a stále se usmívaje poslouchal laskavé, přemlouvající řeči. Mezi těmito solidními lidmi byl on nejmladší a nejhezčí. Urostlá postava jeho, halená svrchním kabátem, příznivě se odrážela od hromady tučných těl s tlustými břichy. Jeho osmahlá tvář s velikýma očima byla pravidelnější a čerstvější než opuchlé červené papuly, stojící proti němu s výrazem očekávání a rozpaků. Vypjal prsa ku předu, stiskl zuby a rozhodiv okraje kabátu, zastrčil ruce do kapes...

— Lichotou a laskáním mi nyní úst nezamažete! — řekl pevně a s pohrůžkou. — Budete-li poslouchat nebo nebudete, já však budu mluvit... Vyhnat mne zde nemáte kam...

Kývl hlavou, a pozdvihnuv ramena, prohlásil klidně:

— Ale jestli se mne kdo prstem dotkne — toho ubiju! Klnu se Hospodinem Bohem... kolik jich zmohu... tolik ubiju!

Zástup lidí, stojících proti němu, zakolébal se jako křoví pod větrem. Ozval se nepokojný šepot. Tvář Fomova potemněla, oči byly dokořán otevřeny...

— Nu, mluvilo se zde, že jste vy život dělali a že jste vykonali dílo nejopravdovější a nejsprávnější...

Foma hluboce vzdychl a s nevýslovnou nenávistí přehlédl tváře posluchačů, náhle jaksi podivně se nadmuvší, jako kdyby byly opuchly... Kupectvo mlčelo, stále těsněji se tisknouc druh ke druhu. V zadních řadách kdosi bručel:

— O čem to mluví? Co? Podle sepsání, či ze své hlavy?

— O, s-spřeži! — vzkřikl Gordějev, kývaje hlavou. — Co jste vykonali? Nikoliv život jste zbudovali — žalář... Nikoliv pořádek jste ustrojili — okovy na člověka jste ukovali... Dusno je, těsno, otočiti se nemá kam živá duše... Hyne člověk!... Zhoubcové duší jste... Chápete, že jen trpělivostí lidskou jste živi?

— Co to má být? — vzkřikl Řeznikov, v nevoli a hněvu sprásknuv ruce. — Iljo Jefimove? Co je to? Já takových řečí slyšeti nemohu...

— Gordějeve! — vzkřikl Bobrov. — Hleď se — mluvíš neladně...

— Za takové řeči ej-ej-ej! — důtklivě řekl Zubov.

— Mlčet! — zařval Foma a oči jeho zallily se krví. — Co chrochtáte...

— Pánové! — zazvučel, jako skřípot pilníku po železe, klidně zlověstný hlas Majakinův. — Nerušte ho! . . . Nejuctivěji prosím . . . nepřekážejte mu . . . Nechať si nadává trochu . . . nechať se potěší . . . Jeho slovy vy zdrceni nebudete . . .

— Pěkně ne, pokorně děkuji! — vzkřikl Juškov.

Vedle Fomy stál Smolin a šeptal mu do ucha:

— Přestaňte, holoubku! Což jste se s rozumem minul? Oni vás . . .

— Táhni pryč! — pevně řekl Foma, blýsknuv naň hněvivými zraky. — Jdi si k Majakinovi tuhle, lízej ho . . . snad ti též sousto připadne . . .

Smolin stiskl zuby a odstoupil stranou. I kupectvo jeden za druhým se začalo rozcházeti po parníku. To ještě více podráždilo Fomu: byl by je chtěl přikovat k místu svými slovy a — nenacházel v sobě takových silných slov.

— Vy jste budovali život? — vzkřikl. — Kdo jste? Taškáři, lupiči . . .

Několik lidí se obrátilo k Fomovi, jako kdyby je byl zavolal.

— Kononove! Brzo tě za děvčátko souditi budou . . . Na arrestantskou práci tě odsoudí . . . S Bohem, Iljo! Nadarmo parníky stavíš . . . Do Sibiře tě v carském průvodu povezou . . .

Kononov sklesl na židli; tvář jeho se zalila krví, a on mlčky pohrozil pěstí. Potom chraptivě řekl:

— Dobře . . . výborně . . . já ti toho ne-e-zapomenu . . .

Foma spatřil jeho zkřivenou tvář s třesoucími se rty a pochopil jakou zbraní především a nejsilněji udeří tyto lidi:

— Cha-cha-cha! Strůjcové života! Guščine — dáváš-li almužnu příbuzným svým? Dávej jen aspoň kopeječku za den . . . nemálo — šedesát sedm tisíc jsi jim ukradl . . . Bobrove! Proč jsi na milovnici lživě udal, že tě okradla a do žaláře jsi ji vsadil? Když se's jí nabažil — synovi's ji měl dát . . . beztoho on nyní s druhou tvou sobě hraje . . . A tys to nevěděl? Ech, svině tlustá . . . cha-cha! A ty, Lupe — otevři opět veselý dům, a lup tam a dři svoje hosti jako lípy . . . Potom tě čerti oloupají, cha-cha! . . . S takovou bohulibou tlamou je dobře taškářem být! . . . Koho jsi ty zabil tehdy, Lupe?

Foma hovořil, přerývaje řeč svou škodolibým, hlučným smíchem, a viděl, že slova jeho dobře působí na tyto lidi. Dříve, dokud měl řeč k nim ke všem, odvraceli se od něho, odstupovali stranou, sestupovali se ve skupiny a z povzdálí hleděli na svého karatele povržlivými a zlými zraky. Viděl úsměvy na jejich tvářích, cítil v každém z pohybů jejich cosi nesmírně pohrdavého a chápal, že slova jeho, ač je zlobí, nazasahují jich přece tak hluboko, jak by se mu chtělo. Všecko to ochlazovalo jeho hněv a již se v něm rodilo hořké poznání nezdaru jeho výpadu proti nim . . . Sotva však začal mluviti o každém zvláště, — chování posluchačů k němu se bystře a rázně změnilo.

Když Kononov těžce usedl na židli, tak jakoby byl nevydržel tíhy bezohledných slov Fomových, — Foma postřehl, že na tvářích některých z kupectva mihly se kousavé a zlé úsměvy. Zaslechl čísi pochvalný a udivený šepot:

— To je — zdra-avé!

Tento šepot dodal síly Fomovi a on s jistotou vášnivě začal metati výčitkami, posměšky i nadávkami po těch, kdož mu na oči trefili. Radostně řičel, vida, jak působí jeho slova:

Rozléhaly se protestující výkřiky, ale ne hlasité, krátké, a pokaždé, když Foma vyvolával čí-koliv jméno — všichni mlčeli a poslouchali a škodolibě, úkosem pokukovali stranou na káraného druha.

Bobrov ve zmatení se smál, avšak jeho malinká očka provrtávala Fomu jako nebozezy. Ale Lup Režnikov, mávaje rukama, pitvorně poskakoval, a dechu nemoha popadnout, mluvil:

— Buďte mi svědky . . . Co to má být? Ne-e! Toho já neodpustím! Ke smírčímu soudci půjdu . . . Co to má být? — A náhle tenkým hlasem zahvížděl vztáhnuv k Fomovi ruce:

— Svázat ho! . . .

Foma se chechtal:

— Pravdu nesvážeš, to jen tak povídáš! !Ani svázána neoněmí . . .

— Do-obře! — táhle volal Kononov temným, zlomeným hlasem.

— Hle, pánové kupci! — hlaholil Majakin. — Prosím, potěšte se — takový je!

Kupci jeden za druhým přibližovali se Fomovi a na tvářích jejich viděl on hněv, zvědavost, škodolibý cit rozkoše, bázeň . . . Kdosi z oněch skromných lidí, mezi nimiž seděl, šeptal Fomovi:

— Tak na ně! . . . Dejž vám, Hospodin . . . Jenom do nich! To vám k dobrému započteno bude . .

— Robustove! — křičel Foma. — Co se směješ? Čemu jsi rád? Budeš i ty na arrestanské práci . . .

— Vysadit ho na břeh! — náhle zahulákal Robustov, vskakuje na nohy.

A Kononov křičel na kapitána:

— Nazpět! Do města! Ke gubernátoru . . .

A kdosi důtklivě, hlasem třesoucím se od rozčilení, hovořil:

— To je nastrojeno . . . To je nasschvál . . . Naučili ho . . . napojili ho pro odvahu . . .

— Ne, to je vzpoura!

— Svažte ho! Jednoduše — svažte ho!

Foma uchopil láhev od šampaňského a zamával jí v povětří.

— Jen se cpěte sem! Ne, je vidět, že už mne budete musit vyslechnout...

Znova s bujarou zářivostí, šílen jsa radostí, když viděl, jak se krčili a zmítali tito lidé pod ranami jeho řečí, začal vykřikovati jména a pouliční nadávky a znova rozhorlený hluk se ztišil. Lidé, jichž neznal Foma, hleděli na něho s dychtivou zvědavostí, pochvalně, někteří docela s radostným údivem. Jeden z nich, malinký, šedý stařeček s růžovými tvářemi a myšíma očkama, náhle se obrátil ke kupcům, jež Foma urážel, a zazpíval sladkým hlasem:

— To jsou slova — ze svědomí! To — nic není platno! Musíme přetrpět... Prorocké pokárání... Neboť jsme hříšní! Neboť pravda se musí říci, velice jsme my...

Začali naň syčet, a Zubov docela šťouchl jej v plec. Poklonil se nízko a — zmizel v zástupu...

— Zubove! — křičel Foma. — Kolik jsi ty lidí po světě pustil? Zdává se ti ve snách o Ivanovi Petrovu Majakinovu, jenž se oběsil tvojí vinou? Je-li pravda, že každou mši ty z kostelní pokladničky deset rublíků kradeš?

Zubov neočekával výpadu a ztrnul na místě s pozdviženou vysoko rukou. Leč potom zahvižděl tenkým hlasem, podivně povyskočiv na místě:

— Ah! Ty i mne! I- i mne?

A náhle, nadmuv tváře, zuřivě začal hroziti pěstí Fomovi, hvižďícím hlasem provolávaje:

— Ř-řekl neroz-zumný v srdci svém — není Boha!... K archierejovi pojedu! Farmazone! Káznice na tebe!

Poplach na parníku rostl, a Foma při pohledu na tyto rozezlené, rady sobě nevědoucí, uražené jím lidi cítil se báječným bohatýrem, pobíjejícím obludy. Pobíhali ve zmatení, máchali rukama, hovořili cosi druh ke druhu — jedni červení hněvem, druzí bledí, všichni stejně bezmocní, aby zarazili potok jeho výsměchu nad nimi.

— Lodníky! — křičel Řěznikov, škubaje Kononovem za rameno. — Co je s tebou, Ilgo? Což? Pozval jsi nás na posmívání?

— Proti jedinému štěněti... — hvižděl Zubov.

Okolo Jakova Tarasoviče Majakina shromáždil se zástup a poslouchal jeho tichou řeč se zlobou a přisvědčivě kýval hlavami:

— Jednej, Jakove! — hlasitě hovořil Robustov. — My všichni jsme svědky . . . jenom na něho!

A nad všeobecným hlukem hlasů rozléhal se hlučný, kárající hlas Fomův:

— Vy jste život zbudovali — hnojnou jámu jste udělali! Bahniště a smrad jste rozplodili skutky svými. Malé svědomí? Pamatujete na Boha? Pětník — to je váš Bůh! A svědomí jste vyhnali . . . Kam jste je vyhnali? Upíři krvežízniví! Cizí silou jste živi . . . cizíma rukama pracujete! Za to za všecko odplatu dáte! . . . Až zdechat budete — všecko vám bude započteno! Všecko — do krupějky slz . . . kolik lidu krví plakalo pro veliká díla vaše? A v pekle pro vás, pro spřež, místa není podle zásluh vašich... Ne v ohni, nýbrž v bahně vroucím vařit vás budou. Na věky se muk nezbudete . . . Hodí vás čerti do kotlů a nalijí tam . . . cha-cha-cha! Ctihodné kupectvo . . . Strůjcové života . . . o ďábli! . . .

Foma se zahltil hlučným chechtem, a chytiv se za boky, zakolébal se na nohách, vysoko vztyčiv hlavu.

V tento okamžik několik lidí bystře na sebe mrklo, rázem se vrhli k Fomovi a těsně jej obklíčili svými těly. Začala rvačka . . .

— Tre-efil! — pronesl kdosi hlasem popadajícím dechu.

— A-a? Vy tak? — chraptivě vzkřikl Foma.

Asi půl minuty celá hromada černých těl se zmítala na jednom místě, těžce dupajíc nohama, a z ní ozývaly se temné pokřiky:

— Sraz ho na zem!

— Ruku držte . . . ruku! O-oj . . .

— Za-a bradu?

— Ubrousky podej . . . važ ubrousky . . .

— Kous-sat chceš?!

— Ta-ak! Co? Aha-a!

— Nebij! Neopovaž se bít . . .

— Hotov!

— Chlapík! . . .

— Odnesme ho semhle . . . k okraji . . .

— Na větříček . . . che-che!

Fomu vlekmo odtáhli k okraji lodi a položili ho ke stěně kapitánské kajuty, odstoupili od něho, upravujíce si šaty a utírajíce spocené tváře. On utrmácen bojem a hanbou své porážky, zbaven sil, ležel mlčky, otrhán, zmáchán v čemsi, pevně svázán ubrousky a šátky na rukou i nohou. Zalitýma krví, široce otevřenýma očima hleděl na nebe, pohled jeho byl tupý a matný, jako u idiota, a prsa se vzdýmala nestejně a těžce.

Nyní nastoupila odpůrcům chvíle posměch si tropiti z něho. První začal Zubov. Přistoupil k němu, šťouchal ho chvíli botou v bok, a sladkým hlasem, všecek se otřásaje rozkoší pomsty, se otázal:

— Co, proroku hromozvučný, he? Nu, ciť si tedy sladkost zajetí babylonského, che-che-che!

— Počkej . . . — chraptícím hlasem řekl Foma, nehledě na něho. — Posečkej . . . oddechnu sobě... jazyka jste mně nesvázali . . . — Ale při slovích těchto Foma již chápal, že více již nic nemůže ani vykonati, ani říci. A ne proto nemůže, že ho svázali, nýbrž proto, že shořelo v něm cosi, a temno a pusto nastalo v duši . . .

K Zubovu přistoupil Řěznikov. Potom jeden za druhým jali se přistupovati jiní . . . Bobrov, Kono-

nov a ještě několik lidí s Jakovem Majakinem v čele odešli do kajuty, starostlivě a nehlasitě rozmlouvajíce o čemsi.

Parník plnou parou jel k městu. Při otřásání jeho tělesa na stolech třásly se a zvonily láhve a tento drnčivý, žalný zvuk slyšel Foma ze všeho nejjasněji. Nad ním stál zástup lidí a mluvil k němu zlé, ponižující věci.

Avšak tváře těchto lidí Foma viděl jako skrze mlhu a slova jejich nedotýkala se jeho srdce. V něm, z hlubiny jeho srdce, rostl jakýsi veliký, hořký cit; sledoval jeho vzrůst a ač ho ještě nechápal, přece pociťoval již cosi tesklivého, cosi ponižujícího . . .

— Ty, považ, — ty šarlatáne! — co jsi spáchal na sobě? — hovořil Řezníkov. — Jaký je tobě nyní život možný? Vždyť nyní nikdo z nás plivnout na tebe nebude chtít!

— Co jsem spáchal? — snažil se pochopiti Foma. Kupectvo stálo kolem něho jako sražená, temná massa . . .

— N-nu, — řekl Ješčurov, — teď, Fomko, je tvoje dílo skončeno . . .

— M-my ti dáme . . . — tišel zahučel Zubov.

— Rozvažte mne! — řekl Foma.

— Nu, ne! Nejuctivěji děkujeme!

— Rozvažte . . .

— Dobře! Poležíš si i tak . . .

— Zavolejte kmotra . . .

— Leč Jakov Tarasovič sám přišel v tu chvíli. Přistoupil, stanul nad Fomou, upřeně, přísnýma očima přehlédl jeho vypjatou postavu a — těžce vzdychl:

— Nu, Fomo . . . — jal se mluviti.

— Kažte mne rozvázat . . . — tiše, zdrceným hlasem požádal Foma.

— Zase se budeš bouřit? I ne, polež si tak . . . odvětil mu kmotr.

— Já už slova neřeknu . . . klnu se Bohem! Rozvažte mne... hanba je mně! Pro jméno Kristovo . . . vždyť nejsem opilý . . . Nu, nerozvazujte rukou . . .

— Klneš se, že se nebudeš bouřit? — otázal se Majakin.

— O Hospodine! Nebudu . . . nebudu . . . — zasténal Foma.

Rozvázali mu nohy, ruce však mu nechali svázané. Když se pozdvihl, tu pohleděl na všecky a s lítostným úsměvem řekl po tichounku:

— Vy jste vyhráli . . .

— Vždycky vyhrajeme! — odvětil mu kmotr, drsně se usmívaje.

Foma, sehnuv se, s rukama za zády svázanýma, mlčky přistoupil ke stolu, nepozdvihuje očí na nikoho. Postava jeho se snížila a tvář přepadla. Rozcuchané vlasy padaly mu na čelo a skráně; rozervané a zmačkané náprsí u košile vysunulo se z pod vesty, a límec zakrýval mu rty. Vrtěl hlavou, aby vpravil límec pod podbradek, a — nedovedl toho. Tu šedivoučký stařeček přistoupil k němu, spravil mu, čeho třeba bylo, s úsměvem pohleděv mu do tváře a řeknuv:

— Musíme přetrpět . . .

Nyní, před Majakinem, lidé, kteří se dříve Fomovi posmívali, — mlčeli, tázavě a zvědavě pohlížejíce na staříka a čehosi od něho očekávajíce. Byl klidný, avšak oči jeho pobleskovaly jaksi nesrovnale s událostí, — spokojeně, světle . . .

— Dejte mi vodky . . . — požádal Foma, usednuv za stůl a opřev se o kraj jeho prsoma. Jeho sehnutá postava byla žalná a bezmocná. Kolem něho hovořili polohlasem, chodili s jakousi ostražitostí. A všichni pohlíželi brzy na něho, brzy na Majakina, jenž usedl proti němu. Stařík nedal ihned vodky kmotřenci. Nejprve si jej upřeně prohlédl, potom beze spěchu nalil sklínku a na konec mlčky podal ji ke rtům Fomovým. Foma vyssál vodku a požádal:

— Ještě!

— Dost! — odvětil Majakin.

A opět potom nastala všem těžká minuta plného mlčení. Ke stolu přistupovali lidé bez hluku, po špičkách, a přistoupivše, napínali krky, aby uviděli Fomu.

— Nu, Fomko, chápeš-li nyní, co jsi nadělal? — otázal se Majakin.

Hovořil tiše, ale všichni slyšeli jeho otázku.

Foma kývl hlavou a mlčel při tom.

— Odpuštění tobě — není! — pokračoval Majakin pevně a pozdvihuje hlas. — Ač jsme křesťané všichni, odpuštění se ti nedostane od nás . . . To sobě pamatuj . . .

Foma pozdvihl hlavu a zádumčivě řekl:

— Ale na vás, tatíčku, jsem zapomněl . . . Nic jste neslyšel ode mne . . .

— Tak, pánové! — hořce vzkřikl Majakin, ukazuje rukou na kmotřence. — Vidíte?

Rozlehl se temný protestující repot.

— Nu, vždyť je vše jedno! — se vzdechem pokračoval Foma. — Všecko jedno! Nic! . . . Nic kloudného z toho nevzešlo . . .

A znova se sehnul nad stolem.

— Co's chtěl? — otázal se kmotr přísně.

— Co? — Foma pozdvihl hlavu, pohleděl na kupce a usmál se. — Chtěl jsem již něco . . .

— Opilče! Padouchu!

— Já — nejsem opilý! — zachmuřeně namítl Foma. — Vypil jsem pouze dvě sklínky . . . Byl jsem úplně střízliv . . .

— Je zřejmo . . . — řekl Bobrov, že máš pravdu, Jakove Tarasoviči; není při rozumu . . .

— Já? — vzkřikl Foma.

Leč nevěnovali mu pozornosti. Řeznikov, Zubov a Bobrov naklonili se k Majakinovi a tiše začali o čemsi hovořit.

„Poručenství...“ pochytil Foma jedno slovo.

— Já jsem při rozumu! — řekl, odkloniv se na kraj židle a hledě na kupce kalnýma očima. — Já rozumím, co jsem chtěl. Chtěl jsem říci pravdu... Chtěl jsem vás usvědčit...

Znova jej schvátilo vzrušení i trhl náhle rukama, snaže se je osvoboditi.

— E-e! Posečkej! — vzkřikl Bobrov, chytaje ho za ramena. — Přidržte jej honem!

— Nu, držte! — tesknĕ a hořce řekl Foma. — Držte... A co se mnou chcete?

— Seď pokojně! — přísně řekl mu kmotr.

Foma umlkl. Již pochopil, že vše, co udělal, — k ničemuž nevedlo, že jeho řeči nepohnuly kupci. Hle, obklopují jej sraženým zástupem a on ani nic nevidí pro ně. Jsou klidni, pevní, chovají se k němu jako k opilci a buřiči a cosi zamýšlejí proti němu. Cítil, že jest politování hoden, nicotný, že jest rozdrcen touto temnou massou pevných na duchu, chytrých a solidních lidí... Zdálo se mu, že od toho času, co jim lál, uplynulo již mnoho času, tolik času, že sám sobě připadal nyní jaksi cizí a nechápající toho, co udělal těm lidem a proč to udělal. Cítil docela v sobě nevrlost jakousi, podobnou studu sám před sebou. Škrábalo jej v hrdle, a v prsou cítil cosi cizího — tak jako kdyby nějaký prach nebo popel zasýpal srdce jeho a srdce bilo těžce, nestejně. Snaže se vysvětliti skutek svůj sobě samému, pomalu a v myšlenkách jal se mluviti, nehledě na nikoho:

— Chtěl jsem říci pravdu... Což toto jest život?

— Hlupče! — povržlivě řekl Majakin. — Jakou ty můžeš říci pravdu? Čemu ty rozumíš?

— Mne srdce rozbolelo... já rozumím! Jaké máte vy všichni před Bohem ospravedlnění? Proč žijete? Ne, já cítím... pravdu jsem cítil!...

— Kaje se! — řekl Řeznikov s úsměškem.

— Nechať si! — s povržením ozval se Bobrov.

Kdosi doložil:

— A je z jeho řečí velmi zřetelné, že se pomátl na rozumu...

— Pravdu mluviti — nedáno každému! — přísně a učitelsky jal se mluviti Jakov Tarasovič, pozdvihnuv ruku vzhůru. — Ji, pravdu, ne srdcem, nýbrž rozumem loví... rozumíš tomu? Jestlis ty pocítil — to jsou hlouposti! I kráva cítí, když jí ocas kroutí. Ale ty — chápej! Všecko chápej! I nepřítele chápej.. Dohaduj se, o čem on ve snách uvažuje, potom na něho!

Podle zvyku Majakin již již se uchvacoval výkladem své praktické filosofie, ale pochopiv v čas, že poraženého lidé válčení neučí, zarazil se. Foma tupě pohleděl na něho a podivně zakýval hlavou...

—— Berane! — řekl Majakin.

— Odstup ode mne! — žalobně požádal ho Foma. — Vše je vaše! Nu — co ještě chcete? Nu, zdrtili... porazili jste mne... to mně i patří! Kdo jsem já? O, Hospodine!...

Všichni pozorně naslouchali jeho řečem a v této pozornosti bylo cosi předem zaujatého, zlověstného.

— Žil jsem, — hovořil Foma temným hlasem. — Hleděl jsem... přemýšlel. Naskočil mi vřed na srdci od přemýšlení! A hle — protrhl se vřed... Nyní jsem já — bezmocný zcela! Tak jako kdyby všecka krev byla vytekla... Do tohoto dne jsem žil... přece jen jsem myslil, že... tuhle, bratře, pravdu povím... Nu, pověděl jsem...

Hovořil monotónně, bezbarvě a řeč jeho podobna byla blouznění...

— Pověděl jsem... a jenom jsem sebe vyplenil... nic víc! Žádného znamení nezůstalo po mých řečech... Všechno je bez úhony... A ve mně — vzplanul žár, shořel a — není tam víc nic... Več nyní doufat?... A všecko, jak bylo, tak i zůstalo...

Jakov Tarasovič kousavě se rozesmál:

— Cože, — tys myslil jazykem horu slízat? Nasbráněls zloby na štěnici a šels na medvěda? Tak se má věc? Bláznivče!... Otec tvůj aby tebe tak nyní viděl... ech!

— A přece jen, — náhle ubezpečeně a hlasitě řekl Foma, a znovu oči jeho zaplanuly, — přece jen — vaše je ve všem vina! Vy jste zkazili život! Vy jste vše stísnili... od vás je dusnota.. od vás! A ač je slabá pravda moje proti vám... je přece jen pravda! Vy — prašivci! Buďte prokleti všichni...

Začal sebou bíti na židli, snaže se osvoboditi ruce i jal se křičeti, svéřepě blýskaje očima:

— Rozvažte mi ruce!

Obklopili jej těsněji; tváře kupců byly přísnější, a Řeznikov důtklivě mu řekl:

— Nehluč, nebouři! Brzo budeme v městě... Nehanob se... ani nás nehanob... Nepůjdeme s tebou přece hned od přístavu — do blázince...

— A-ah?! — vzkřikl Foma. — Vy mne tedy do blá-á-zince?

Neodpověděli mu. Pohleděl na jejich tváře a sklonil hlavu.

— Chovej se pokojně!... Rozvážeme tě! — řekl kdosi.

— Není třeba! — tiše promluvil Foma. — Vše jedno... Plivnout! Nic nebude...

A řeč jeho znova na sebe vzala povahu blouznění:

— Zhynul jsem — vím! Jenom že ne vaší silou... nýbrž slabostí svou... ano! Vy rovněž jste červi před Bohem... A — počkejte! Zdechnete... Zhynul jsem — od slepoty... Viděl jsem mnoho a oslepl jsem... Jako sova... Jako hošík, pamatuji se, honil jsem sovu v rokli... ona vzletí a buchne sebou

o cokoliv... Slunce ji oslepilo... Potloukla se celá a — zapadla... A otec tehdy mi řekl: tak také člověk: nejeden sebou zmítá, zmítá, utluče se, utrmácí se, a vrhne se, kam oči vedou... jen aby sobě oddechl... Ej, rozvažte mi ruce...

Tvář jeho pobledla, oči se zavřely, ramena se začala chvíti. Otrhán jsa a uválen, jal se kývati na židli, bije prsoma o kraj stola a začal cosi šeptat.

Kupectvo významně na sebe pohlíželo. Někteří, šťouchajíce druh druha do boku, mlčky kývali hlavami na Fomu. Tvář Jakova Majakina byla nehybná a temná, jako z kamene vytesaná.

— Snad abychom ho rozvázali? — šeptal Bobrov.

— Jen co trochu blíže přijedeme...

— Ne, není třeba... — polohlasem řekl Majakin. — Nechejme ho zde... a někdo ať pošle pro drožku... Přímo do nemocnice...

— A kde najdu oddechu? — znova začal jektati Foma. — Kam se já vrhnu? — A strnul ve zlomené, nepohodlné pose, všecek se zkřiviv, s výrazem bolesti na tváři...

Majakin vstal s místa a přistoupil ke kajutě, tiše praviv:

— Pozor dávejte... aby snad, nedej Pán Bůh, do vody neskočil...

— Je mi líto hocha... — řekl Bobrov, patře za Jakovem Tarasovičem.

— Nikdo nenese viny za jeho pitomost... — zachmuřeně řekl Zubov.

— Což Jakov! On zde neprodělal...

— Hm — ano-o... ten nyní... che-che..

— Bude opatrovat... che-che-che!

Jejich tichý smích a šepot sléval se se vzdechy stroje a patrně nedostihoval sluchu Fomova. Nehybně patřil před sebe matným pohledem a jen rty se mu sotva zachvívaly...

— Syn mu přišel... šeptal Bobrov.

— Já ho znám, syna, — řekl řekl Jaščurov. — Setkával jsem se s ním v Permu...

— Jaký je to člověk?

— Obchodní... vtipný chlapík...

— Aj?

— Veliký podnik spravuje v Usolji...

— Zřejmá tedy věc... tohoto Jakovu potřebí není... Hm-ano... takové je to!

— Hleďte — pláče!

— O?

Foma seděl, odkloniv se na lenoch židle a skloniv hlavu na rameno. Oči jeho byly zavřeny a zpod řas jedna za druhou se valily slzy. Tekly po tvářích na kníry... Rty Fomovy křečovitě se otřásaly a slzy padaly s knírů na prsa. Mlčel a nehýbal se, jen prsa jeho se vzdýmala těžce a nestejně. Kupci popatřili na jeho tvář, bledou, trpitelsky přepadlou, mokrou slzami, se skleslými koutky rtů, a tiše, mlčky jali se odcházeti pryč od něho...

A tak Foma zůstal sám se svázanýma nazad rukama za stolem, pokrytým špinavým náčiním a různými zbytky hostiny. Chvílemi pomalu otvíral těžké, vzpuchlé řasy a oči jeho skrze slzy matně a unyle hleděly na stůl, kde všechno bylo špinavo, zpřevrháno, zpřeházeno...

Minula tři léta.

Asi před rokem Jakov Tarasovič Majakin zemřel. Umíraje při plném vědomí, zůstal si věren a několik hodin před smrtí hovořil k synovi, dceři a zeti:

— Nu, děti — žijte v hojnosti! Jakov na zemi žil, všeho vezdejšího požil, Jakovu nastal teď čas, aby statek odevzdal zas... Vidíte, umírám, ale na duchu neklesám... A to mi Hospodin připočte... Já jsem Jej, Nejdobrotivějšího, jenom žertíky znepokojoval, ale sténáním a nářky — nikdy! Och!.. Hospodine! Vesel jsem, že živ jsem byl uměje žíti... z milosti Tvé! S Bohem buďte, dětičky... Žijte v přátelství... a nemudrujte příliš. Vězte — není ten svatý, kdo se před hříchem schovává a pokojně si leží... Zbabělostí se hříchu neubráníš... o tom právě mluví podobenství o hřivnách... Ale kdo chce od života smyslu se dotlouci — ten hříchu se nebojí... Omyl mu Hospodin odpustí... Hospodin určil člověka ke zřízení života... ale rozumu nedal mu přespříliš... tak tedy, přísně vymáhati poklesků nebude... Neboť jest svatý a nejvýš milosrdný...

Umřel po krátké, ale velice trapné agonii...

Ježova pro cosi vypověděli z města, krátce po příhodě na parníku.

V městě vznikl nový veliký obchodní dům pod firmou „Taras Majakin a Afrikan Smolin“ . . .

Po celá tři léta o Fomovi nebylo slyšeti nic. Říkali, že po propuštění z nemocnice Majakin vypravil jej kamsi na Ural ke příbuzným matčiným.

Nedávno Foma se objevil na ulicích městských. Jest jakýs zdrcený, zhroucený a pološílený. Skoro vždycky jsa napilý, objevuje se — brzo mračný, s nachmuřeným obočím a skloněnou na prsa hlavou, brzo usmívaje se lítostným a smutným úsměvem Božího mrzáčka-blázna. Časem bouřívá, ale to se přihází zřídka... Bydlí u soukojenky své na dvoře, v postranním malém stavení.

Kupci a měšťané, kteří ho znají, často se mu smějí. Jde Foma po ulici a náhle někdo naň volá:

— Hej, ty, proroku! Pojď sem!

Foma velice zřídka přistupuje k volajícímu, — vyhýbá se lidem a nerad s nimi mluví. Přistoupí-li však, — říkávají mu:

— Nu, chutě, o konci světa promluv slovo, he? Che-che-che! Proroku!

. . . .

JED.

Jsou-li cesty v okolí našem nejisté, jsou to ulice pařížské tím více; v jedněch vražděny jsou ženy, v jiných otravována jest mládež.

Před zákeřníkem číhajícím ve tmě na oběť své šílené vášně můžete se ještě uchrániti dobrým revolverem, před zločinci otravujícími oči a srdce mládeže, kazícími její mysl, zdá se, jako by nebylo více ochrany. Nebezpečí vzrostlo tak, že nelze zůstati netečným. Žádný člověk zdravých smyslů a počestný nemůže nezúčastniti se boje, který je nutno vyhlásiti proti sněti, úžasně se rozmnoživší.

Jest to stále vzrůstající záplava obrazů necudných, o níž chci dnes promluviti a chci říci vše, co mám na srdci, nedbaje, že vzbudím snad útrpný úsměv nebo nízké záští. *Paříž* stala se obrovským skladem necudnosti. Neřesť jako by tu vyrůstala mezi dlážděním a pnula se jako cizopasné rostliny podél zdí kiosků na boulevardech. Rozčilující obrazy plní výklady knihkupecké, obchody s tabákem. Fotografie „dle přírody“ závodí tu s kresbami zvanými „originální“, kdo více a lépe zkalí oči, pokálí mozek, vyžádá více obětí.

Jsou dva přesně ohraničené druhy těchto obrazů. První je onen malých obrázkových časopisů, druhý jsou fototypografie, které pod názvy alb, sbírek a hlavně pohlednic, otravují svoje ovzduší. První jsou výplodem ducha francouzského, druhé dovážejí se z Německa. Stane-li se jednoho dne skutkem spojenství počestných lidí z Němec a Francie, bude míti již předchůdce svého ve spojenství těchto pěstitelů nízkých vášní.

Některé humoristické časopisy dodělaly se úspěchu, pěstujíce vtip trochu volný, ale vždy slušný a za nimi vyrojilo se množství plátků, které po tuctech vycházejí a jsou padělkem a soupeřem prvních. Úspěch finanční je zlákal a aby vzbudily pozornost, musily sesíliti trochu nápěv a ony ho sesílily řádně, můžete mi uvěřiti! Lidé duchaplní nestačili více zakázkám nebo je odpírali s ošklivostí, povoláni tedy takoví, kteří nemají ani ducha, ani vloh, ani svědomí a nikdo se nebude diviti, že se jich našel celý sbor.

Každý, kdo umí držet tužku, i kdo ji vůbec sotva do ruky vzít umí, byl povolán. Čím sprostší a hnusnější mazanina, tím větší zdá se míti úspěch, tím větší záliby dochází. Obecenstvo nejen že neodvrhlo tuto stravu, ono zdálo se nalézati v ní potěšení a nyní ji jen hltá.

A hleďte, jaký je toho následek: zastavte se na okamžik se mnou před výkladem, nebojíte-li se tuze, že se vám udělá špatně a všimněte si, *kdo* se u něho zastavuje! Podívejte se na ty drobné lidičky, čtoucí text pod obrázky se žhavýma očima, svlékající ty postavy vyobrazené, kde je to vůbec možno! Podívejte se na spustlé obličeje starších nemravů, smějící se zvířecím smíchem vtipům víc než kluzkým a doprovázející triviální výplody ještě triviálnějšími dodatky! Snad mezi těmi mladými hochy spatříte pojednou s hrůzou i tvář svého syna. Snad se mezi těmi starými hříšníky nalézá ten, který zítra přepadne vaši ženu, nebo který znásilní vaši dcerušku . . .

Za těmi výkladními skříněmi slaví nízká vášeň a sprostá smyslnost své orgie, nic tam není vidět než nahotu, necudnost, zkaženost až k pláči. Starší časopisy humoristické jsou nuceny dávati se také, třeba nerady, na tuto znemravňující cestu anebo zanikají, utonou v sopečném výbuchu bahna, který vše ovládl a vše pohlcuje. Umělci praví smutně pohlížejí na toto řádění, jsou zapomenuti, odvrženi stranou, tím obecenstvem, které se zimničným rozechvěním stopuje křečovité nestoudnosti mazalů.

Snad nejnebezpečnější ze všeho je pohlednice; je laciná, každý si ji může opatřiti a ty výjevy, které „dle skutečnosti“ na nich jsou zobrazeny, bývají vrcholem nestoudnosti a sprostoty. Dováží se jich celé náklady z Německa a prodávají se většinou v obchodech s tabákem, takže se zdá, jako by stát byl mimo prodej doutníků a zápalek i prodej těchto otravných obrázků vzal pod svou ochranu. Paříž jako by oddechovala morovými výpary — to veliké město, kde tolik tisíc poctivých lidí žije, kde tolik velkých myšlenek se zrodilo, kde denně se vykoná tolik užitečné práce — a na zevnějšek vypadá jako smrdutá sopka nemravnosti a hnusných vášní — není vám z toho úzko?

A je v naší moci náprava? Ano, jest! Vyhýbejte se obchodům s tímto nečistým zbožím, jsou zde také obchodníci, kteří by se styděli za tento obchod a dvéře své mu neotevřeli, a ti druzí učiní rychle totéž, uvidí-li, že otravné zboží jejich nemá už odbytu. Kdo nesúčastní se boje proti hnusné nákaze, stává se jejím podporovatelem, spoluvinníkem.

Arsène Alexandre, přel. *B. Slívová*.

Tímto číslem končíme ročník VII. Besed Času. Ročník VIII. začne vycházeti zase pravidelně každou neděli. Z některých projevů čtenářských smíme soudit, že obliba Besed Času roste. Abychom mohli ještě více zlepšit obsah jejich, potřebujeme mravní i hmotné podpory. Mravně nás mohou podporovat povolaní umělci a spisovatelé dobrými příspěvky hmotně nám prospějí čtenáři a odběratelé, přičiní-li se o hojnější rozšíření Besed Času. Prosíme o to všechny.

Obvyklé číslo, vyplněné celé jediným českým spisovatelem, vyjde na prvou lednovou neděli (4 *ledna 1903*).

Obsah k ročníku VII. vydán bude později.

Redakce.

Tiskem E. Beauforta v Praze. — Majitel, redaktor a vydavatel Dr. Jan Herben.